Was Büchs Begrün[illegible]
[illegible]

Pars Alexandri de Ales super 2do Sententiarum

2a ps alexand' sup 2o

1036

Dubitatis de modo qui deinceps propagandi contractu primorum parentum scilicet de ipsa prole propagata unde intencio hic primo est determinare quales filios genuissent primi parentes si non peccassent vel post corruptionem. ¶ Primo ergo queritur quales filios genuissent quantum ad iusticiam. ¶ Secundo quales quantum ad scienciam. ¶ Tercio quales quantum ad virtutem corporalem. ¶ Quarto quales quantum ad sexum. ¶ Circa primum queruntur tria. Primum est si geniti in statu illo essent heredes quantum ad iusticiam originalem. ¶ Secundo quantum ad iusticiam gratuitam. ¶ Quarto quantum ad confirmationem.

Videtur ergo primo si essent heredes originalis iusticie. Et sic videtur probari quod videtur quod concepta obediencia corporum si stetissent genuissent filios heredes iusticie. Primo quia sicut opposita de oppositis, ita et apposita de appositis. Item Anselmus de conceptu virginis capitulo x: Si adam non peccasset ad eos quos generaturus erat iusticiam suam perduceret quasi possessionibus eius sua iusticia transmitteret. ¶ Item idem de conceptu virginis capitulo x: Dedit deus adam hanc graciam ut sicut quod illud perdidit nulla propagandi operante [?] aut non creatura simul fecit cum rationalem et iusticiam et ita simul cum rationale [?] fierent aliam iusti erant quos generaret operante natura voluntate si non peccaret. ¶ Item melius est medium inter iustum et iniustum in hominibus sed adam si stetisset non genuisset filios iniustos ergo genuisset filios iustos sed nulli iusticia. ¶ Item cum minimum bonum et minimus bonum [?] quam maximum malum est malum videtur quod non minus debuit communicari cum vitalis [?] obediencia primorum parentum sed magis quam in obediencia demeritum primorum. Sed in obediencia demeritum sunt punita transfusione iniusticie in prole. ergo etc. ¶ Contra hugo si primi parentes obediencie sue causa [?] quoniam ad propagationem posteritatis institutionem sine defectu filios generarent suo pacto quidem quod quam abrahe [?] inicia libra sed non simul [?] iusticie heredes. ¶ Item impossibile est fieri transfusionem alicuius in posteritate nisi per transfusionem sive traductionem subiecti illius vel cause. cause dico propter transfusionem originalis peccati. Ergo cum in generatione prolis non sit traductio subiecti vel cause iusticie originalis nullo modo potest esse transfusio aut iusticie originalis in prole. subiectum autem originalis iusticie est ipsa anima que non est ex traduce. ¶ Item anima ade nullo modo potuit efficere per suam in anima quam genuit alterius. Sed quia persona ade corrupit naturam in eo quod natura non erat eius solummodo ut erat singularis persona sed ut erat generalis cum transfusione illius nature corrupte. corrupta erat natura prolis [?] quia aliquid quod erat patris erat prolis. ¶ Sed iusticia [?] natura que erat in patre non erat cum suo inicio traducta apud [?] nulla fuisset corruptio in prole. Si ergo in eo quod erat quod patris [?] et prolis erat subiectum [?] vel [?] ergo etc. ¶ Sed potest dici secundum Anselmum quod si stetissent primi parentes quod genuissent filios heredes paterne iusticie quantum ad iusticiam originalem sicut patet ex verbis eius supra tractis. ¶ Ad illud quod dicit hugo quod non genuissent sine iusticie heredes dicendum

q(uod) hoc intellig(itur) sic p(ri)m(i)tiva iusticia
no(n) descenderet ad eos hereditarie
illud autem dicitur descendere heredi
tarie ad filios q(uod) filii h(abe)nt a p(at)re
dono et possessione filiacionis iure
illi autem filii no(n) hereditarent s(ed)
gratuita a p(at)re ut adoptivo et p(er)s
sone illorum s(ed) pocius agna ce
deret ut cum h(abe)t pat(er) p(ar)vulos
Aug(ustinus) in h(oc) audebat magnitudo
karitatis dei (com)plenitudo gr(ati)e illi(us)
q(uod) quales orati s(unt) primus homo iusticia
(et) felicitate tales p(ro)pagaret ne h(oc)
est quin corporala p(ro)pagacione es
sent tales s(ed) quia p(ro)pagati de no
vo essent tales dare cum dono
gratuito gratum facient in me
diate est a deo ut ap(er)te efficaci
te(r). ¶ Explat p(ate)r Aug(ustinus) de alia que
sc(ri)bunt q(uod) no(n) intellig(itur) debet tr(an)sfu
sionem fuisse iusticie sicut corrup
tionis neq(ue) anima infusa carni
incorrupte contraxisset iusticiam in
iusticia originalem sicut anima i(n)
fusa carni corrupte contraxit
ab illa culpam originale(m) s(ed) quia
deum in p(ro)p(ri)etate lauit dicitur iusti
cia originalis transfusa fuisse q(uia)
n(on) fuisset transfusa integra q(uia)
anima h(ab)uisset originale(m) iusticiam q(uia)
sui condicione melior contraxisset
unde qua desertasset a sua rectitu
dine nec a stabilitate confirmacio
nis super addite gr(ati)e conferr(et)ur
¶ Addendum est etiam q(uod) iusticie p(ri)me
dicitur fuisse transfusio quia iusticia
p(ri)ma quedam no(n) minuisset p(ro)les
gr(ati)e h(uius)mo(d)i collacione(m). ¶ Anima ergo
dep(re)te nature transfuse no(n) fuisset
aliquid quo declinassent p(ar)vuli
a rectitudine sua (et) p(ri)ma p(ri)mitiva
iusticia aliquis no(n) carens fuisset

se inducto illorum iusticie dicitur transfu
sio iusticie a p(at)re in p(ro)lem. ¶ Alii
quidam tenentes contrarium s(cilicet) filios
no(n) fuisse heredes p(ri)me iusticie q(uo)d
videtur sentire Hugo dicit enim sic
Sunt qui credunt videri assen
dum q(uo)d p(ri)mus homo si no(n) peccasset
nullos nisi bonos filios genuisset
s(ed) nemo eum qui concepit car
ne nascentur dampnare. Illud
tamen videtur q(uo)d si sola p(ri)mi hominis
obediencia p(ro)bata omnib(us) posteris q(ui)
ex nascitur admitti sufficere
debuisset aut si singuli quippe
temporib(us) suis post eum q(uo)d adm
ine p(ri)mus p(ro)batus est sive eius
dem sive alterius cuiusq(ue) man
dati observancia p(ro)bandi fuissent
(et) post forte no(n) absurde credi
q(uo)d idem mandatum q(uo)d p(ri)mo pare
nti datum est posteri quoq(ue) illi(us)
observare debuerint ut singuli p(ro)p(ri)a
obediencia p(ro)barentur (et) singuli p(ro)p(ri)is
meritis digna remuneracione (con)feli
citarentur. Tenentes hanc opinionem
sic possunt Aug(ustinus) de ad alleg
ata contra istam. ¶ Ad illud
q(uo)d p(ri)mo aliter s(cilicet) q(uo)d sicut cum cul
pa transgressionis generant filii
culpe parvulos (et) con dicendum q(uo)d no(n)
oportet. Aug(ustinus) eum concarne in cor
rupta contraxit anima iusticiam
sicut de corrupta culpa ¶ Alii
in obediencia nunq(uam) p(er)manet (con)tinuitas
perfecta est obediencia que desinat
ante finem sive finis (con)sumacio(n)e
no(n) est perfecta nec adimplecio
obediencie p(re)ceptum no(n) debent ce
rta efficacie in bonis sicut in o
bediencia in malis nec Hugo despe
raverit tenere assercio no(n) est
quia no(n) sic videt q(uo)d q(ui)a dicit

in statu innocentie nature lap-
se natura per inobedienciam ad corrup-
tionem mutata erunt ita etiam h[ic]
in statu condite per obedienciam s[upra]
naturam nisi nostre actibus perfecti-
onis addo spiritualia fuisset ad incorrup-
tionem mutatur. Secundo cum transgre-
di persona in obediencia fuit set non
simpliciter perfecta fuisset sed in ipsa obe-
diencia homo nisi iusticie non
perstitisset. Tercio sicut in obediencia
una tantum consummata natura ad
corruptionem mutatur ita etiam obe-
diencia natura ad incorruptionem
non mutasset donec tempus suo nisi
in fine spiritualia perfecta fuisset. ¶ Ad
illud quod subiungitur ¶ ex appetitu
decompositio corporis dicendum quod hec maior
non tenet ubi fit generatio compo-
sitorum tunc corruptorum que sunt
tunc prudencia sive gratia generatur
apparuerit. Ubi igitur ¶ in alliciendo
disgregat ingrediendo congregat. Non
autem primum peccatum sive culpe transfu-
dit similem in ordinatorum ad perso-
nam aliquam aliam adeliquerit ¶
¶ Ex hunc primum peccatum transfundi
ad plenum peccaminis magis fuit
congruencia divine iusticie quam ex
efficacia peccati. ¶ Ex ad inducendum
inordinacionem aliquam sive similitudinem
unius sufficiat defectus non autem
ad inducendum ordinatorum sive
mitum unius sufficiat actibus ordi-
natus unus bonum invenitur multe
circumstancie. Item hoc non se habet
appetitu ad appetitum sicut pro-
pter generali in moralibus. ¶ Ad ali-
ud quod olim si meruisset produxisset in-
ticiam suam corporis dicendum quod produxisset
qui iusticiam sive transmittere dicitur
duplex vel influendo illam et
sic est solius dei qui animam

creat, perficit vel transfundendo sive
transmittendo carnale cum conserva-
tionem spiritui in suscepti iusticie sive recti-
tudini eius et hoc modo dici potest Adam
transmisisse iusticiam impositam quia
talem transmisisset carnem si stetisset
que neque iusticie obviasset unus
persona spiritui subiceret. Cum enim Adam
genuerit filium sive cum corrupcionem
rebellionem propter carnis et deus
infunderet animam innocentem et
rectam cuius postea eius vero iusti-
ciam. Unde illa iusticia principalis
quidem esset Adam qui eam tribueret
anime in creatione tamen dici posset quod
Adam eam transmitteret quod carnem
preparavit in natura iusticie con-
sonante secundum hanc viam intelli-
gende sunt auctoritates qui inducuntur
ad istam partem. ¶ Item ex ad
secundum quod dicitur quod generasset filium
iustum hoc enim non esset iusticiam
suam in fundendo sed carnem munda
preparando que nata esset recturam
divine iusticie sustinere. ¶ Ad aliud quod
olim quod melius est in eodem mens nostra
in iusticia dicendum quod verum est et
de iusticia gratuita in iusticia sibi op-
posita sed de iusticia gratuita non sed
vitate putat enim homo esse in
statu solius rectitudinis naturalis
sed oportuit illa secundum solam [illegible]
quod Adam genuisset filios in nocen-
tes et hoc quidem verum est sed tamen
propterea non habuit quod transmitteret vel
quod filii principalem iusticiam aliquando
obtinerent. Ad id quod aliud quod Adam
debuit transmittere naturam sic deinde
tunc [illegible] sic tractatur et in precedentibus
quod illud non sequitur. Quia pluria requi-
runtur ad constituendum bonum quam ad
inducendum malum sic patet intelligenda
tunc de origenali peccato in ordinatio

aut peccaret sicut etiam in carne non
sic aut vadis vita que est gratia
de summo descenderet videtur non sequi
quod si transmisit demeritum quod ipse [illegible]
meritum transmisisset.

Deinde quaeritur si eius successores pa-
triae iustitiae quantum ad iustitiam
gratuitam. Quod sic videtur: Adam pec-
cans transmisit nobis demeritum dam-
nationis; ergo si stetisset sine peccato
in gratia transmisisset posteris meritum sal-
vationis; unde illud: Si appetitur in
oppositio et cetera. Sed salvari nullus nisi
[illegible] sine gratia; ergo et cetera. Item in
Adam in peccando non solum [illegible]
sed nobis demeruit; ergo si stetisset sine
peccato aliquid posteris meruisset quod
erat natura; ergo meruisset aliquid
ultra; ergo videtur quod non solum iustitiam
originalem sed gratuitam aliis meruis-
set. Contra [illegible] quod transfunditur
ab Adam quod tunc transfusa esset
vel aut transfusio illa naturalis fuis-
set sicut [illegible] nunc est. Sed gra-
tia sine gratuita iustitia non erat
nec esset eius transfusio; ergo et cetera. Item
iustitia gratuita infunditur immedia-
te a Deo et cetera. Ad primum dicendum
quod transmisisset posteris meritum salva-
tionis sicut transmisit demeritum dam-
pnationis, dicendum quod vera ali-
quid meruisset illis. Unde Hugo:
Et fortasse non absurde creditur [illegible]
[illegible] obedientiam [illegible] tam [illegible]
[illegible] in [illegible]
obedientiam obediendo [illegible]
hoc est [illegible] quam
dignum [illegible] non [illegible] hoc dicit
transfunditur posteris iustitiam gratuitam
nisi aliquis [illegible]
[illegible] aut [illegible] est [illegible]
[illegible] illa si [illegible] et cetera
dicendum quod [illegible]. Ad aliud

quod sequentur quia [illegible] quod ali-
quid posteris meruisset [illegible]
naturae nec [illegible] sequentur quod trans-
fundi possent eius iustitiam gratuitam.

Sed quaeritur ulterius utrum [illegible] here-
des patriae iustitiae quantum ad
iustitiam confirmatam, quod sic videtur. Ange-
lus non est potentior in malo quam
in bono; sed Adam peccando trans-
misit posteris necessitatem peccandi
saltem venialiter; ergo videtur quod stans
sine peccato transmisisset illis necessitatem
[illegible] non peccandi [illegible]
aut status confirmatus [illegible]
confirmatos [illegible] ergo transmisisset
illis iustitiam confirmatam. Item angeli
stantes confirmati sunt. Si ergo
meritum Adae non fuisset minus quam me-
ritum angeli [illegible] quod non erat
tantae fortitudinis, videtur quod [illegible] si
stetisset statum [illegible] confirmatus
sed tales filios genuisset qualis
status fuisset; ergo et cetera. Hic etiam
videtur [illegible] Augustinus [illegible]
[illegible] dicente quod [illegible] Adam
[illegible] magnitudinem [illegible]
Dei [illegible]
[illegible] ut [illegible]
in illius posteritate sic erat ut
quod ille [illegible] erat [illegible] filii
essent ita quamquam in omnibus esset
arbitrii libertate qualis erat ipse
iustitia et felicitate tales [illegible] propaga-
ret [illegible] videtur quod filii fuissent
heredes patriae iustitiae [illegible]
iustitiam gratuitam [illegible] confirma-
tam. Item cum genuisset filios illi
iustitia et felicitate [illegible] genuisset
[illegible] iustitiam confirmatam [illegible]
dicit philosophus [illegible] illius fe-
licitate laudat quantum ad iustitiam
sed [illegible] et [illegible]
[illegible] dicit felicitas quod

Dum si declinarent statum possibilem
ad miseriam neque eum mererentur feli-
ces qui a statu iusticie cadere possunt
¶ Item status primus fuit nec neces-
sarii impossibile mori quam adue-
niret Exquo videtur quod facilius potuit
illud assequi cum illud facilius pos-
sit attingi Ad quod est maior or-
dinatio Sicut ergo primi parentes ca-
dentes a primo statu inciderunt
necessitate moriendi et corporis possibili-
tas simul similiter videtur ratione
fortiori quod si ascendissent in primo
statu consurrexissent ad impossibili-
tatem moriendi et corporis possibilitatis
simul. Sed hoc non posset esse nisi essent
confirmati Consequenter filii eorum
cum haberent potestatem peccandi et
haberent similiter potestatem moriendi
ita videtur quod parentes et filii in ista
tunc illo fuissent confirmati ¶ Item
Augustinus xiiij de civitate dei c. x° qui fe-
lices erant nullis perturbabantur
perturbationibus animorum nullis cor-
poris ledebantur incommodis tam
felix universa societas esset huma-
na si nec illi malum quod etiam
in posteros transmitterent nec quisquam
ex stirpe iniquitate committeret que
dampnationem reciperet. Ex quibus Augustinus
videtur quod si primi parentes
stetissent in illa felicitate quod
nunc fuisset quod nec parentes eorum
nec alii peccarent Exquo videtur
quod si parentes stetissent quod ad hoc
posteri peccare potuissent ergo fu-
erunt esse aliqui a plenitudine iu-
sticia cum ipsi heredes iusticie con-
firmati ¶ Item homo de natura
sue conditionis mutabilis est ad bo-
num et ad malum et eciam fuit cum con-
ditus mutabilis volubilis Unde
nec ad finis perfectionem efficitur
confirmatus in malo nec in bonus

perfectionem efficitur confirmatus in bono
Exquo videtur quod sicut primus non
fuit confirmatus in malo peccando
similiter neque fuisset confirmatus in
bono stando neque consequenter
neque posteri nisi fecerunt consimiles
tales. Ad istud dicendum secundum
Anselmum quod si stetissent primi parentes
quousque genuissent filios heredes iu-
sticie quantum ad iusticiam con-
firmati sunt sic confirmati essent quod
ad iusticiam confirmati Unde Anse-
lmus li. i Cur deus homo c. [illegible]
quoniam non diu perstiterunt ad
illam equalitatem angelorum ad
quam perventuri erant homines
cum perfectus erat numerus de illis as-
sumendus in illa tamen iusticia
in qua erant videtur quod si mansis-
sent ut temptati non peccassent
ita confirmarentur cum omni pro-
genie sua ut ultra peccare non
possent quod adam qui a iusticia re-
cessit sic confirmati sunt ut
quantum in ipsis est sine peccato esse
non possunt ¶ Talis cum audit
dicit plus valere in iusticiam
ad alligandum infirmitate hominis
iniusticia suasionem sibi consencientem
quam valet iusticia ad confirmandum
eum in stabilitate sibi in eadem
temptatione. Patet ad secundum Nam
quia adam quem humana natura to-
ta erat in primis parentibus tota
in illis victa est ut peccaret
preceptis illis solus homo quem
deus preter sine semine viri
de virgine fecit sic fuit de parte
Ade se eius ita in eadem tota
massa si non peccasset homo eius
videtur fuisset. Beda de fide
Sancta dicens quod angelus [illegible] nulla

superne civitatis cuius cives an-
geli sunt in numero voluit con-
ditor universalis formavit optima
hominem atque gratie mirabiliter animavit
cui quasi propria lege paradisi delicias
attribuit ut si sine peccato manere
vellet tandem ipsum cum suis posteris
in angelicis celi sociaret
consortiis. Unde videtur quod si ipse stetisset
nullus de posteris eius periisset quia
non videtur accidisse nisi ex suis [illegible]
contrarium videtur hic Ad hoc Augustinus
qui videtur dicere super idem de civitate Dei
quod nulli de posteris parentum
primorum fuissent mortui non pec-
cassent. Dicit enim sic: neque
generis fuisse in singulis quibus
sic mortuos nisi duo primi quorum
creatus est unus, alter de alte-
ro, illo id obedientie meruissent
quibus amissa est ea gratie
plenitudine ut [illegible] eorum natura
mutaretur humana et in posteris
obligatione peccati et mortis vincu-
lum transmissa. ¶ Ad illud quod primus
assumptus [illegible] Augustinus dicendum
quod illud aliud videtur propter
sine dubio sublimi semper feliciter
esset tota societas humana sed
plurimi parentes non transiverunt alia
tas in posteris quia tunc nec ali-
quis de posteritate angelice
conditionis. ¶ Ad aliud subditur
qui damnationem recipiet non
est propter suos quia alius in
primitatis in statu illo damna-
tum videtur. ¶ Ad illud quod aliquis
quod homo conditus erat mutabilis
de bono in malum et de [illegible]
dicit quod licet talis fuit debita

tamen superveniente gratia posset
in bono stabiliri et delectabiliter
sicut dictum est de primo homine quod
mortalis erat conditione corporis
animalis et mortalis beneficia
conditoris non est [illegible] conditio
in vita utique. ¶ Dicunt autem quidam
non acquiescentes sine [illegible] di-
centes quod semper fuissent filii ge-
niti in statu illo in ubi posse pec-
candi quod videtur sentire magi-
ster de [illegible] quia posset
esse [illegible] tamen [illegible] positus
sit. ¶ Ad illud quod alius quod dicitur
primus necessitate peccandi dicendum
quod necessitate peccandi duplex potest
intelligi aliquis hic autem quia
necessitas talis secundum statum illo
est aliquis peccatum unde dicit ex
necessitate habitus in peccato originale primis
non quando non decipitur necessitas
in statu nature humane post
lapsum. Si sedes non in statu
nature angelice. Si quis ergo vero
te intelligi velit arguendo quod
non habebit ex debitis si obedivis-
set permansissent in iustitia sicut
fuerunt angeli qui non possunt
labi sed quod in statu illo manen-
te necessario ipsum in aliquod
opus bonum et laudabile conver-
ti et hoc utique verum est quia sic
status nature corrupte post
defectus et condicionis sicut
status ille requireret rectitudinis
et ordinationis operationes et
cogitationes [illegible] cum homo
in statu innocentie obtinuisset
fuisset. ¶ Ad illud quod auditur
de aliquibus dicendum quod non est
simile et hoc difficulter licet con-
pleverit cum agit deum et medicina

bilitate post angelica sed tunc tam
sufficiat dixisse quod hanc nobili
tatem complicavit in corporalitatis
deformitate natura anglica quia
nullum habebat retardans et varie
tatis mundi sibi prefixisset sicut
dicit Aug. angelus securitus in
primo conflictu sunt confirmati in
bono vel obstinati in malo. Ho
mo quia caret alicuius condicionis
sicut quidam non sunt in malo
obstinatus sed quod per hoc nec in se
nec in positis sic non sunt in bono
confirmatus. Quidam non constituunt unde
iustitiam confirmata in postea tu
fuisse. Ad aliud dicitur quod Aug.
dicit post quod hic approximati sunt cum
angelis illos non potest fieri aliquis
quoniam cognicionem dispositionis
que in parum iterato ita esse
dicitur potest fieri nisi in illos
ut perspicaciter intelligamus velle
rectitudine perfectionem suam
animus pene non confirmatur in sta
tu misere. Ad illud quod obicitur
quod facilius patet a parte ad
impossibilitatem manendi quam de
clinandi a veritate etc. dicendum
quod ordinati sunt ad impossibili
tatem manendi non ut ad illud
quod assequi debuit in vita animali
sed potius in vita spirituali
celesti. Unde Aug. primo de ci
vi. c. [illegible] unusquisque factus est
quando si nec illi esset ut perpe
tue ista permanere felicitate de
nec [illegible] laudem qua data
est carnali multiplicanda a
de stultorum corpore huius qualis
alia maior dare que beatissi
mus angelis data est nisi ta
esset certa [illegible] peccaturos

nemine moriente [illegible]
Confirmatus autem quo modo
intelligitur ex dictis ita potest dispo
ni. Sicut cum Hugo in sententiis suis
[illegible] dicit quod in hac
vita confirmatus sit ita aliquis
quod non posset fieri malus quod in
alia vita tamen permittitur. Anselmus
dicit quod si primi parentes mansissent
in illa prima temptacione quod ita
confirmarentur cum omni progenie
sua ut ultra peccare non possent.
Cum autem dicit Hugo quod nullus
deus ita confirmatus in hac vita
quod non possit fieri malus intellec
tio possit negative [illegible] id
est malus non possit quod patet quod
subiungitur sicut quod in alia vita tamen
permittitur. Cum autem dicit Anselmus
quod ita confirmarentur quod ultra pec
care non possent non intellectio non
possent negative sed privative quo
usque. Non cum perfectio eorum
stabilitas in bono subsisteret
ita essent stabiles in bonis quod
impossibile illis impossibile facere malum
sicut dicitur aliquid de aliquo viro
excellenter bono quod veretur facere
malum vel quod non possit. Primus
autem fuit sive omni creata [illegible]
quod si stetissent primi parentes ita
fuissent confirmati ulterius quod post
quod nullo modo peccare potuissent.

Secundum inquiritur qualis
filios genuissent quantum ad sci
enciam et utrum genuissent fi
lios perfectos scientia quod sic videtur
[illegible] ignorantia in qua nascitur crea
tura est pena peccati ut cum
dicit Beda in omelia sua ultima [illegible]

propter peccatum primorum parentum. Secundo igno-
rancia, infirmitas, malicia, ex
hiis conflata concupiscencia. In statu autem
illo fuisset peccatum nec pena pecca-
ti nec ignorancia, quia filii pro-
creati in illo statu fuissent perfec-
ta sciencia sine omni ignorancia. Item
secundum philosophum si senex haberet oculum
iuvenis videret utique ita bene sicut
iuvenis. Ex quo patet quod si defectus aliquis
sit in anima ex parte illa que spectat
ad cognitionem, hoc est propter defectum
alicuius ex parte organi alicuius
ipsi cognitioni deservientis vel ex par-
te corporis, cum anima est perfecta.
Sed corpora hominum in statu illo
fuissent optime armonie et quanti-
tatis perfectissime sicut videtur. Alioquin
de corpore primi hominis. Ergo ex parte cor-
porum illorum non fuisset aliquod
impedimentum propter quod anime non fuissent
aliquo defectu quoad cognitionem
vel scienciam. Item corpus quod corr-
umpitur aggravat animam, Sap. IX. Sed in
illis nulla fuisset corruptio in cor-
pore, ergo nulla aggravacio in anima,
ergo aliquam habilitatem qua gaudet
ipsa facta anime perfectam in sciencia
sibi indita et aliis habitibus similiter
nullo existente impedimento in corpo-
ribus illorum. Ita videtur quod status
habuissent illam perfectionem sciencie que
competit anime secundum se nullo
accidente impedimento. Ita quod sunt.
Item duplex erat perfectio hominis
in statu primo, una iusticie origi-
nalis que spectabat ad ipsum af-
fectum, alia gracie originalis que
spectabat ad ipsam cognitionem.
Sed status habuissent perfectam iusticiam
originalem, ergo [illegible] statum habuissent per-

fectam scienciam originalem. Item quod habuissent
statum perfectum [illegible] videtur per hoc quod
quedam quorum perfectio est anima sen-
sibilis statim habundant cognitione
agendorum [illegible]
[illegible]. Unde statim habent ipsi
sue cognitionis, sed constat quod non
fuisset homo [illegible] quod est [illegible]
[illegible] nisi hoc esset deminu-
tio [illegible], quod non, ergo perfecte
statim in ortu suo post ortum
suum habuisset [illegible] que
agenda et que fugienda, ita ut
sunt. Item deus creavit [illegible] ad
ymaginem suam. Sed angelum et alias
que sunt creature rationales perfectas
sunt ita quia creaturarum sed an-
gelus conditus statim habuit perfectam
cognitionem. Adam vero [illegible] ei
perfecte, similiter videtur quod anima cre-
ata statim sit perfecta sciencia sua,
quod debebat esse nisi culpa vel
demerito impediatur vel quia non
cum homo sit perfectus. Et dicit
quod non statim perfecta sciencia propter quod
tamen cum corpore tali hoc videtur
in pueris. Et cum dicit: Anima unita
vivit corpori ut perficiatur, ergo sor-
titur perfectionem cognicionis cum cor-
pore [illegible]
[illegible] cum corpore [illegible] sine
corruptione. Item in primo statu ge-
niti essent perfecte cognitionis sed
tamen non eam fuissent in aliquo
defectu quamvis [illegible] cog-
nitionem multo fortius videtur quod
perfecti fuissent cognitione intellectiva
ita essent in statu illo sciencie [illegible]
[illegible] dicit cum philosophus quod intellectus
est in anima tanquam velut [illegible] at
non est in ipsa simplex cum velut

Corporis videtur secundum comparationem quod ac-
tus intellectiue magis subest li-
bertati voluntatis quam actus sensi-
tiue corporis videtur secundum comparationem

¶ Contra hoc arguitur sic Augustinus super [illegible]
anima perfecta sed sunt certa [illegible]
anima que corporis oriuntur post que
[illegible] nisi interualla temporis
crescendo ad perfectum venire non
possunt ergo [illegible] productionem
in plantis et animalibus corporalibus intermedi-
diis concludere quod adam contigisse de
cognitione corporis intellectiua [illegible]

¶ Item ut dicitur Aliud [illegible] anima ra-
tionalis coniungitur corpori ut motor perfici-
atur [illegible] naturalibus [illegible] perfecte co-
niunctionis [illegible] secundum hoc [illegible]
[illegible] est [illegible] qualiter adam
statum quo in statu in [illegible]
peruenisset ad [illegible] mediate
animalis corporis quo non [illegible]
[illegible] filii in [illegible]
[illegible] acquisiuissent quod in sta-
tu illo geniti non [illegible] perfe-
cta.

¶ Item si adam stetisset fili-
bus per successionem temporis peruenisset
ad perfectum statum corporis
quo [illegible] videtur quod successione temporis
peruenisset ad perfectum [illegible]
[illegible] aut si non [illegible]
[illegible] quod paruuli geniti ab adam in sue
natiuitatis primordia illuminationes
aliquas cognitiones [illegible]
haberent ¶ Si autem [illegible] quod [illegible]
[illegible] de [illegible]
fiat in [illegible] multa [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] instituta quod non defuisset
illuminatio [illegible] intellectum [illegible]
sicut non defuit rectitudo iustie
[illegible] affectum in affectiua [illegible]

dis rectitudinem appetitus voluntatis
[illegible] rectitudinem [illegible] et [illegible]
rectitudine iustie [illegible] illuminatio [illegible]
in [illegible] que sunt capacia utrarumque
¶ Sicut [illegible] in dubitatione dicitur [illegible]
[illegible] quod filii ade rectitudinem affectus
[illegible] appetibilium que sunt
[illegible] quod [illegible] respectu [illegible]
que sunt [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] est quod respectu utrarumque [illegible]
[illegible] illuminatione [illegible] statu [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad illa discernenda
[illegible] ut [illegible]
affectus in aliquo [illegible]
[illegible] possumus [illegible]
[illegible] sit [illegible] ¶ [illegible]
aliqua [illegible]
ad illius illuminationis [illegible] et
statu difficile tamen quia [illegible]
[illegible] corporis [illegible]
[illegible] possunt
nisi [illegible] que [illegible]
sunt [illegible] tamen etiam quod
[illegible] aliquibus [illegible] a
deo ut non possumus cognoscere que
[illegible] illa [illegible]
in affectu multiplicatum [illegible]
[illegible] unde quidam [illegible]
quod statim paruuli [illegible] [illegible] in
[illegible] corpus [illegible]
[illegible] tamen [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] alii [illegible] quod paruuli [illegible]
statim [illegible] [illegible] sicut
[illegible] in [illegible] et hoc [illegible]
[illegible] que [illegible] in [illegible]
[illegible] potentie [illegible]
[illegible] unde [illegible]
aliquantulum retardari ergo [illegible]

non fuisset pena nec ignorancia corpo
ralis carens illa esset que ab impe
dimento inchoat retardis ad complenti
tudinem fuissent ita retardati sicut
nunc quia penalis corporis sup
adiecta impositam corporis multum
retardat et impedit usum rationis
Quod vero sic difficile est unde
possimus tamen sine preiudicio medi
am viam tenere ut dicamus quod pri
mi isti statim nascentes quoad talia
tempore essent maturi sic quod solum vel
maxime ex hac apparet indulgencia na
turalium. Si autem non sed processu agmen
lis ut primus [illegible] locus refugi
ant quam magnum inducunt inconveniens
cas naturas loquuntur. Neque magnum
credendum est hec filiis Ade fuis
se negatum quin non ad quedam que
spectant ad illam scienciam sic dis
cretos [illegible] quibus
deus est venerandus. Consimiliter im
probabile quod cogitationes usus fuisset
dilatus quamvis non absurde cre
di possit quod eis fuisset ad hoc
esset datus. Cuius [illegible]
to Respondeo ad questionem [illegible]
etiam [illegible] secundo ad alias
Quam rationes que probant quod non
[illegible] filios [illegible] fore
audivimus quod filii Ade non statim in
principio fuissent [illegible] in
tanta plenitudine [illegible] mul
ta [illegible] per processionem temporis
[illegible] est unde cre
di possunt [illegible] ad illam [illegible]
quam ultimus induxit [illegible]
statim [illegible] quod non est simile
[illegible] corporis [illegible]
est [illegible] materiis et cor
pus natum paulatim perficere [illegible]
[illegible] ut [illegible]

corpore ut in magnis quantum est de
se sicut [illegible] in [illegible]
[illegible] anime. Ad illud quod primo
obicitur in contrarium quod ignorancia est
pena peccati [illegible] quia ig
norancia [illegible] est pena [illegible]
[illegible] que nata est in ce
[illegible] que nata est in esse sic
[illegible] unde [illegible]
[illegible] non dicit [illegible]
Unde [illegible] Illa autem
qui aliquid nescit aut aliquid [illegible]
[illegible] statim ignoranciam
[illegible] ignorancia esse credi
dus est quia ignorancia non di
[illegible] cum id quod igno
rari non debuisset nescire. Talis
itaque ignorancia non [illegible]
na peccati in esse cognoscibilium
[illegible] anime [illegible] potestatem ne
ea que scire debet cognoscere
valeat [illegible] aliquando illud
non que [illegible] et
nunc [illegible] esse unde etiam
quoque in esse debuisse credit
[illegible] unde cognoscimus [illegible]
[illegible] esse non [illegible] est
aut quod [illegible] maturitatis
[illegible] quoniam ille tempo
[illegible] quod [illegible] illi sta
tui correspondere unde [illegible]
aliqua [illegible] perfecta [illegible] non
[illegible] quod in eis fuit [illegible]
tio et pena ignorancie nec [illegible]
si non fuerit ignorancie pena
[illegible] perfectam etiam
Ad illud quod obicitur [illegible] cog
noscimus [illegible]
gam [illegible] in [illegible]
quod [illegible] duplici [illegible]
[illegible] quia [illegible] in cog
[illegible] que [illegible] ad perfec
tum [illegible] acqui
sivit nos aut [illegible]

intellectiva que ab oppinencia tem-
porum recipit incitamentum alius est
defectus est dicta quia quamvis in cor-
pore fuimus non esse in statu corpo-
ris aggravans eum in imperfecto
retardans licet cum fuissent cor-
pora optima anime [illegible] in
quiescat status illius non tamen
optime fuisset status cum infan-
tilis fuisset haberet aliqua fantasma-
ta impediencia actum cognoscendi
fuisset tamen aliquo modo unde [illegible]
dicit Cassiodorus [illegible] est animalis
ad tempus [illegible] corporum mor-
talitatis sustentata aut in statu
illo essent [illegible] conditione [illegible]
[illegible] culpe sicut fuit illa [illegible]
[illegible] status [illegible] ¶ Ad aliud
[illegible] quod in statu illo in nullo
fuisset anima aggravata cum incor-
ruptibilia fuissent corpora [illegible]
[illegible] quia licet non fuisset
corpus aggravans esset tamen [illegible]
[illegible] retardans ¶ Ad illud aliud
[illegible] corpus quod [illegible] intellectum
aggravatione que rectitudinem tollit
originalis iusticie que in statu illo
esse non posset unde [illegible]
animam [illegible] in statu illo de-
bilitate illa sed quantum ad rectitu-
dinem [illegible] iusticie fuissent cum
[illegible] in statu illo [illegible] iusticiam
[illegible] in aliquo declinassent ab illa
[illegible] non haberent [illegible] sine
¶ Ad aliud quod [illegible] quod status con-
[illegible] quantum ad originalem iusticiam
[illegible] quod non est sine defectione
originalis iusticie [illegible] quia
sicut tactum est [illegible] illius
status impedimentum actui cogni-
tionis [illegible] quodam modo non
autem sic rectitudine iusticie ori-
ginalis [illegible] aut [illegible] est quia
originalis iusticia est [illegible] vo-
luntatis [illegible] sive libertatis [illegible]

[illegible] sicut [illegible] cognitione [illegible]
intellectus actus aut voluntatis
sive [illegible] potest impediri nisi
forte [illegible] aliquo [illegible]
[illegible] sicut [illegible] eius [illegible]
libertas [illegible] rectitudo que erat
originalis illius non nisi [illegible]
potuit amitti sive inclinari [illegible]
aut intellectum non [illegible] tantum li-
bertate tamen quia [illegible] amicabilis
aliorum [illegible] corporum [illegible]
[illegible] in actu [illegible]
[illegible] est multorum cognitio et multi
[illegible] ordinatio [illegible]
[illegible] ad [illegible] sine [illegible]
[illegible] declamans [illegible]
actus [illegible] sive [illegible] sine im-
pediri non sic [illegible] virginal
que [illegible] aliquando voluntatis
amittit ¶ [illegible] originalis
iusticie [illegible] gratia sine [illegible]
non dei [illegible]
[illegible] anime [illegible] dei est nullum
[illegible] impedimentum [illegible]
non aut sic est [illegible]
[illegible] est [illegible] ¶
Ad aliud quod [illegible] in statu [illegible]
[illegible] quia [illegible]
cognitione sicut animalia [illegible]
sine cognitione [illegible] dicendum quod [illegible]
[illegible] sicut tactum est cognoscunt
quod [illegible] illo tempore esse [illegible]
[illegible] sive in [illegible]
[illegible] quodam modo [illegible]
[illegible] posse [illegible] cum dicitur [illegible]
[illegible] vel cum [illegible]
[illegible] ab [illegible] hominem [illegible]
[illegible] rectitudine iusticie
originalis [illegible] usu [illegible]
[illegible] rectitudine
iusticie originalis [illegible] usu
[illegible] dico [illegible]
[illegible] illorum [illegible] in [illegible]
[illegible] sunt in [illegible]

ad esse completiu ¶ Ad aliud q̄ dr̄
q̄ angelus statim h̄uit p̄fectionē
cognitionis et dicend q̄ n̄o est sile
de angelo et aīa racionali ¶ Aīa em̄
racionalis tn̄c qn̄ est p̄fecta ex
p̄te p̄ncipioꝝ corporaliū et organoꝝ
indiget adhuc q̄ p̄ueniat ad p̄fec
ciōnem in acquisitōne sue sciencie
quib; n̄o indiget ad h̄ q̄ p̄ueniat
ad p̄fectionē ¶ Angelus n̄o est ita
expedita ad assequendū p̄fectionē
suam quātū ad statim sicut est
angelus ¶ Cu᷑ eciā est defectus ali
quis ex p̄te organi ꝑt que n̄o
est expeditū ad capiendū illas
que requiruntur ad finē suū
sive p̄fectionē suā oportet itaq̄
humana desciēt ab illa p̄fectione
¶ Ad h̄ intelligencia est plena formis
Unde quia illa lux intima p̄fecta
est nisi sine cognicio actualis
semꝑ illius p̄m̄ est post p̄ncipio
liceat ad suā lucem semꝑ est
intelligencie eciā p̄fecta n̄o sic
aut est deanima humana que sicut
p̄m̄ creata est q̄ tabula rasa
ex specialis intelligibili et corporis ¶ Intellu
cia secundū dyo⁹ est dei formis
tanquam comprehensionis ꝯstanciam
recollocans aīa aut n̄o sic ymo
intelligit et transfert eū sensus et
tp̄e Unde intellectus humanus p̄ncipaliꝫ
magis est cum collacione inquisi
cione et cum sensus et tp̄e quā angelicus
ut ult̄ dyo⁹ ad h̄ q̄ subiungitur
q̄ aīa unitur corpi ut p̄ficiat
et ip̄e q̄ cognicione eū corpe ns
dz ut dz aliquis n̄o impediri sua
p̄fectione dicend q̄ p̄fectio anime de
pendet a corpe quantū quātū
ad satisfaccionē appetitus ymmo
nullo cū modo potest aīa sa
tisfacere appetitum anime in conctoe

cum corpe ut dictum est angelus
sunt ad statim conuenit ad hoc statum
p̄ficiat in cognicione dependet circa
quantū ad statute specialiter conuenit
adhuc n̄o statim p̄ficiat ꝑ processu
temporis assequitur istos p̄fectus
communiter et considerante temporis
¶ Adhuc q̄ postea dr̄ q̄ conueniunt in
p̄mo statu essent p̄fecta quātū
ad cognicionem consistit et ad q̄
n̄o est simile de p̄fectione sensi
tiue intellectiue p̄fectio em̄ sensi
tiue aīe est n̄o sic aut de p̄
fectione intellectus dicit em̄ p̄hs
q̄ sensus est actu aliqua intellectꝰ
n̄o ip̄e q̄ natura sensitiue ex
in applicacione sua et actus cum sic
considit p̄fectus p̄fectio aut intellc
tiue dictum sc̄d̄m q̄ conversiōne
et divisiōne in statu p̄mo sic maiori
felicitate et maior tp̄e ad q̄
subditur ¶ Ad q̄ intelligimus eū n̄o sic
ut dicend q̄ si intelligere sc̄d̄m
q̄ h̄ q̄ dico intelligimus completo
actu intellectum in h̄t loquitur
cū p̄ncipiis de actu intelligendi qui
est ex applicacione ultimo sensus
sive receptionem in alia
dotem cū generandi impeditus ex p̄te
q̄ defectus est ex p̄te organi vel
ex p̄te medii vel ex aliqua alia

S Equitur inquirere si eos filias
genuissent filias tales et
tunc q̄ statim possent com
in actu suo organandi hoc est
ambulare loqui et similia ¶ Ex sit in
ꝯsuetudine scripturam aliunt sim
deinde em̄ q̄d multa animalia bru
ta mox ut nascuntur nadant
surgunt immalis et currunt unde
¶ Et tamen estimand est q̄d ad
q̄d est limitatus p̄fectū tancū ce
lente adhuc ab eo sine dimita

pena aliquo modo negari possit
videtur quod parvuli in statu illo nati
statim habuissent usum membrorum
¶ Item due sunt etates in quibus
homines solent virtutes organorum
corporalium sufficere ad operationem corporis con-
cedenda scilicet ultima et infanti-
lis et senectus et hec dico in statu
nature lapse sed in statu nature
condite quantumcumque brevis etas pueri-
tie fuit sufficiebat virtus organorum
ad operationem corporis concedenda sed hic videtur
quod quantumcumque fuisset etas in statu illo
sufficiebat ad hoc ut quidam volunt ¶ Item
infirmitas membrorum in parvulis
unde impotentes sunt operari in opera
sua in statu nature lapse causa-
tur quod in statu in quo nunc que
sunt corporis assistentes sunt in-
firme. Unde Augustinus: Iste infirmita-
ti mentis congruit sed infirmi-
tas carnis ergo in statu illo num-
quam esset aliqua infirmitas carnis
non contraxissent aliquibus infirmitatibus
homines ergo cum geniti in statu illo
non habuissent membra ita infir-
ma quod non possent operari in officia
sive opera illis deputata. Item
si aliquid delectabile in statu illo
manifestum appetitui parvuli alicuius
nec haberet usum membrorum quo
illud posset comprehendere vel con-
tinentia sibi delectabilis impo-
tentia pertingendi ad illud affligeret
vel pena precessisset culpam ergo etc.
¶ Item fortitudo et debilitas
virtutis motive in corpore proportio-
nantur qualitati membrorum unde
homines habentes membra solidio-
ra solent esse fortiores sed par-
vuli tunc temporis membra tenera
habuissent cum essent nobilioris
complexionis magis tamen solent

esse tenera qui erant nobilioris com-
plexionis ut melioris. Unde dicitur de
corpore Christi quod tenerrimum erat propter
nobilitatem nature illius ergo videtur
quod sicut parvuli nunc non possunt sus-
tinere propter membrorum teneritudinem
nec pondus corporis ipsi sic propor-
tionaliter propter corporis debilitatem similiter quod et
tunc. Item non temporis [illegible] suffi-
cit virtus corporis cum statura. Sed
si homo stetisset possibile esse in parvulis
perfectus apte stature illi qui non
est ergo videtur quod similiter etc. apte vir-
tutis ergo videtur quod sicut nunc par-
vuli in principio feruntur ab aliis quia
impotentes sunt se ipsos sustentare sic post pau-
latim incedunt et postmodum cur-
runt ita tunc et cetera ¶ Item nos quan-
tum in parvulis quantum ad usum fuisset
dilatatum tunc sicut nunc pro certo
nullo modo tunc non posset [illegible]
[illegible] [illegible] sicut et
similiter videtur de natura in aliis
membris cum virtus illa similiter depen-
deat a corpore ¶ Item mamille da-
te sunt naturaliter [illegible] ergo in
statu illo fuissent vel non fuisset
cum natura nihil agat frustra ergo fuis-
sent deputate ad officium sive ap-
plicationis parvulorum [illegible] de-
bilitate illorum [illegible] [illegible]
sic [illegible] [illegible] ergo quantum ad
hec [illegible] [illegible] in infirmitate parvul-
orum in statu nature lapse et etc.
in aliis que statu constant in
[illegible] ut videtur. Ad dicendum
est sine preiudicio quod infirmitas
ista quod parvuli in statu nature lap-
se etc. non possunt assurgere
ad officia membrorum est pena
peccati unde si primi parentes genuissent
filios in statu innocentie sic
quorundam animalium fetus statim

cum nati sunt sicut usus et officia
membrorum et illi similiter habuissent et ad
statum gradi possent invenirentur secundum
que ipsa congruentia opportuni-
tatis illius status aliquod officium
membrorum. Unde ad propositum cum
videmus pullos quorundam creaturarum
que tamen sunt minus nobiles sed
predita rectitudine mox ex ortu singul-
ari modo bestiali tamen usum
nature ipse ambularet sicut fal-
sum modo parvuli qui ambulant
pedibus ambulantes se delectant ad
lectum vix feruntur. ¶ Ad hoc ergo dicitur quod
infirmitas madida parvulorum qua
non possunt assumere ad officium
membrorum est pena peccati. Infir-
mitatem autem culpe originalis attestatur
et videtur sentire Augustinus 2 libro
de baptismo parvulorum dicens sic. Appa-
ret nobis si illi primi homines non
peccassent neque tales essent fili-
os habituri qui nec lingua nec
manibus nec pedibus uterentur nam
propter uteri capacitatem forte sunt
necesse parvulos nasci. Sed patet. Sicut
deus ex costa multis etiam perfe-
ctius constituit quorum parvuli gi-
gnuntur. Sunt parvuli nec accidentibus
corporis incrementis etiam mente profici-
unt quam vanitate annorum ut sicut
tamen etiam minissimum et vivit
animatus aque fallit nec sug-
gendis cura et ope admovent
aliena sed ea quidem in matribus cor-
poribus libera addita propria ma-
lo felicitate nascerentur. Tantum
homo natus nec admonitione pedes
idoneus nec manus saltem ad scal-
pendum habiles nisi ope nutrien-
tis admotis labiis papille u-
bis ingerunt nec inquit sicut scri-
ptum est ut si meatibus manibus
magis possunt comprehendere ploratum

quam sugere. Unde infirmitati mentis
congruit. Et sicut in infirmitas corporis
congruit infirmitati mentis nec istud
sentire de statu illo sed difficile vide-
tur multo maiori admiratione dig-
na est quod audissent ut parvulos in
etate tenerula sine uterum in du-
mentum pie recte absque omni dif-
ficultate quod feliciter nunc sine sta-
tu instrumentis sedere et deambulare et
alia multa similia que nos latet
sed nunc credimus talia quia supra
naturam concretudinis sunt. Unde
Augustinus super genesim loquens de
hiis que audisset homines sine
peccatis in paradiso dicat qui sic sic patu-
re non credunt nisi aliud quam
consuetudinem nature iam post
peccatum plenam quod secunda sic ratione
tibi attenditur non autem in corpo-
re non esse debemus qui non
credunt nisi quod conveniret unde
¶ Ad hoc ergo concedendi quod parvuli in
statu illo habuissent usus naturales
pedum et manuum et lingue quod non
constans. Cum enim lingua congruat
in duo opera scilicet ad gustum et ... ad gustum
enim perfecta habuissent usum
lingue quantum ad gustum qui na-
turalis est et de esse quod autem quantum ad
interpretationem non diffinio tamen usque
ille sit ita naturalis velut ad esse
sed quadamodo alii adinvenirentur et
de bene esse. ¶ Concedendi ergo sunt
rationes que adducte sunt propter ista.
¶ Ad illud quod primo obicitur tamen quod
sine ipse tenuitudine membrorum
debilitate neque gradi possent nec
per pondus corporis ipsi portare
dicendum quod licet tenera habuissent
tamen tamen essent passibilia vel
omnino impassibilia ex hiis que supra

determinatam esse de corpore suum secundum
unde nulla lesionem incurrissent
quantumcumque fortiter fregissent pede
in gradiendo ¶ Item quia corpus
fuisset omnino anime subiectum magis
tunc recepisset virtute a sua anima vivifi-
cativa regitiva quam anima tunc quam
nunc unde sufficienter virtus tollerari
ad corpusculum suum supportandum
¶ Item natura corporalis in statu
illo maioris erat virtutis quam in sta-
tu nature lapse ¶ Ad aliud dicendum
quod quamvis perfecisset virtus corporis nu-
tritivalis perfectam staturam eius tunc
tunc sicut nunc non tamen sequitur
quod tunc fuissent tante debilitatis
quante sunt modo quia ante illa non
concludit nisi ordinem in progressu
virtutis a minori ad maiorem tunc
sicut est nunc ¶ Si autem obiciatur
quod ab eadem imperfectione incipit
statura tunc et nunc ergo ab eadem
imperfectione incepisset virtus tunc
et nunc potest responderi vel principaliter
quia perfectio stature fuisset
tunc quam nunc vel proportionalis
nisi similitudinibus quamvis complexio
esset capacitatis uterorum matrum
tunc et nunc ergo quod oportet tunc
infantes tunc et nunc ab eadem imperfectione
stature incipere non tamen fuisset
complexio virtus in corporibus statu
illius nostris quam virtus naturalis
sunt fortior tunc quam sit nunc ut
tantum recepit nunc virtute cor-
pus a sua regitiva ut anima quam
tunc recepisset tunc ergo quod non
sequitur si ab eadem imperfectione
stature incepisset tunc et nunc
quod ergo sic incepisset ab eadem
imperfectione virtus ¶ Ad hoc quod
alibi de simile dentitione [illegible]
dicendum quod non est simile quia

cum quantitate licet aut determinatam sic
et statum complexionis sui in esse quia
aliquando licet minus sit perfectus etate co-
nveniente virtute sufficienti non pre-
ponere in actum quantitatem unde de-
bitus non est nisi licet minus perfecta pro
plenus undique perfectum est cum at-
tingit ipse virtuti ¶ Secundum autem
illum tunc dicat aliquid attin-
gere ipse virtuti quod producat in esse
tale quale ipsum est et ut in summa
tum est Ber[illegible] dicit de [illegible]
tate multiplicationem tandem cum et
in altitudine staturam apposita primo
post multiplicationem filii completis
¶ Ad aliud quod ultimo aliud potest di-
videri dicendum sit quod et si parvu-
li in statu illo essent edentuli
indigerent alimento lactis matris
non apparet licet quod sequeretur quod carerent
usu pedum vel manuum videmus
enim pullos animalium indigere licet
alimento non tamen carent usu pe-
dum unde ista non consequuntur
se licet ubi lacte latenti matris et
carere suo usu membrorum cum
non sequitur fuissent complexiones primi
generatis in statu nature lapse
in hoc ergo in aliis licet cum talia non
se licet quia sunt compatibilia ¶ Alio
modo dicendum potest quod non nati fuissent
edentuli sed muniti dentibus sicut
multi fetus brutorum animalium quia
ab ipsa nunc videtur quod corpus in
minus anima corpora animalium
licet completum esset quod sunt
anima corpora licet minus deficeret
ab aliqua perfectione que incor-
poratione animalis requiritur sine de-
licto patris ¶ Completum usu fuis-
sent et multi essent fortitudinis

paradisi quorum quedam forte erant
teneriores et magis similis carni
et quedam solidiores et magis que me-
tes adulti non enim reperitur scriptum
quod aliquid aliud genus alimenti assu-
merent homines paradisi in statu illo homini
concedendum autem lapsum necessitate
si fructus essent illis data mulieri
sicut nec vinum data sunt fructus
si essent illis data addere tamen
integritate corporis humani etc.
unde videtur multo magis communi
re mutare et magis consona esse nobi-
litati illius status

Sequitur inquirere quales liberos
genuissent quantum ad sexum
quia utrum tot genuissent fi-
lios quot filias vel plures filios
quam filias vel econtra et si non solum
in degentibus a prioribus sed ut
degentes in statu illo. Dicendum autem
tot generassent filias quot filios videtur
quod natura sic processisset in quando
sicut cum deus instituit. Sed deus
cum produxit naturam humanam pro-
duxit masculum et feminam unum unius
ergo similiter et nunc in pari numero essent
multiplicati. Item quidam homines
non poterit multiplicari nisi commixtione
masculi et femine ita ne-
cessaria est ad generationem mulier
sicut et masculus ergo videtur quod natura
intendebat equaliter utrumque sexum
et sicut intendebat multiplicabat
ergo etc. Item sicut vir intendit
se salvari in simili sexu in numero quam
generat sic et mulier in consimili sed
non esset bene ordinatum in mu-
liere sicut in viris ergo si vir non
frustraretur sua intentione similiter nec
mulier ergo quot conciperet mascu-
los ad conservationem speciei illius tot

conciperet feminas ad conservandum speciem
mulieris. Item in statu innocentie
sicut quilibet comederet ita quilibet
prolem multiplicaret cum omnibus
esset datum. Crescite et multiplicamini etc.
ergo quilibet haberet uxorem. Sed ergo numerus
requirit quod sint duo in tantum quanta
tot essent viri quot mulieres nec
plures nec pauciores. Contra sicut
dicit philosophus in libro de animalibus femina
est mas occasionatus ergo videtur esse preter
nature intentionem. Sed tempore nature
institute cum natura esset recte inch-
oata produceret preter intentionem omnis ergo
videtur quod nulla mulier generaretur
vel saltem pauce et plures essent
viri quam mulieres. Item sicut
vult philosophus natura semper desiderat
quod melius est. Sed sexus virilis pre-
stancior est et melior quam sexus mu-
lieris ergo natura magis deside-
raret generare viros quam mulieres.
Si ergo sic produceret secundum quod deside-
raret plures produceret viros quam mu-
lieres. Item quia mas est super
vigore sicut generantes complexione
decisa completa et sufficienti secundum
virtute ergo semper vel plures mas-
culos generarent. Item quando
semen viri predominatur semini mu-
lieris tunc ad presens natura ten-
dit et completur. Sed secundum ordinem nature
masculus potentior est femina quam
stante natura semper vel plures
vinceret semen virile ergo plures ge-
neraret natura masculos quam mulieres.
Item eisdem rationibus probatur quod
cum viri fuissent geniti tamen
propter vigorem maiorem virtutis gene-
rantis et complexionis decisi tamen propter

demum et semen illius tamen propter appe-
titum nature que semper fert ad id
quod melius est. Item unde quod tunc si-
mul geniti fuissent sic ut scribitur
alibi Augustinus [illegible] multiplicibus devo-
tior est sexu virili. Docet enim sexu-
um femineum sexum devotum in sancte
deprecatione littere Virginis. Si ergo
devotio est maxima dispositio ad ca-
tinue [illegible] ad quam optinendam
et ad ostentandam efficiendam in quibus ad
excellenciam glorie cumulandam
videtur quod femine erunt excellentes
in gloria quam viri. Si ergo convenit
divine prudentie que omnia aptis-
sime disposuit illam civitatem supernam
personis gloriosis reparare et quanto per-
sonis reparabitur sint gloriosiores tan-
to gloriosius reparabitur. Sed si in
statu innocentie non essent qui
sane aliquae genitae nisi per quas
reparatur civitas illa ergo etc. Item ad
hoc persuadet exemplum littere Virginis
ad cuius perfectionem nulla persona
virilis sexus que sint aut fuerunt
[illegible] pervenit nec sunt aptitu-
dine perveniendi ad tantam dignitatem
erat sublimata quod maior sublimatio non
potest intelligi. Unde Anselmus: quia
decebat ut illius conceptio
de matre purissima fieret decens
erat ea ut ea puritate qua ma-
ior sub deo nequit intelligi proba-
bile cum est quod qui unicuique dat
secundum propriam virtutem. Matthaei xxv.
et si alius fuisset tante virtutis et
tante capacitatis quare quanta sunt
illa tanta illi dedisset. Item quia
[illegible] que non probantur auctoritatibus
vel rationibus evidentibus licet cum
[illegible] videantur non solum sunt sine
utilitate unde [illegible] depreciantur

ponit opinionem de qualitate genitorum
in statu innocentie dicat quod nec
auctoritas probat nec ratio probat. Argumentum
manifestat. Item dubia relinquuntur
tamen etiam ista non in utili aliquo
in opiniones admittuntur ut vel in necessitate
quod non est vel saltem quod suum est non
credatur. Ideo [illegible] diversi diversa
sentiunt. Quidam enim sentiunt quod si
stetissent parentes nostri quod equalis
fuisset multiplicatio virorum et mulierum
[illegible] tales poneret viros una
de corpore suo ad quem talem
dispositionem essent propter mul-
tiplicationem generis humani et complementum
numeri electorum illa multiplicatio
ad omnes spectaret et solo secundum
legem matrimonii in qua tunc una
erat unius. Unde est si stetisset
natura tot fuisse mulieres quot
viri cum nulla mulier careret
viro et nulla mulier careret viro
nec una esset plurium nec plures
unius. Aliam ponit quod corpore pura
per se talem sive aut multiplex
sit ratio quia natura generativa
in actu generandi una sibi corpore
[illegible] enim generativa intendit
conformari accidentaliter [illegible]
[illegible] secundum quod corpore
Aliam conveniens delectationis
[illegible] fit [illegible]
[illegible] forti in semine
sit effusio seminis sicut ad [illegible]
mulieris virtus formativa que est
propria virtus in semine multum
[illegible] hermaphrodita secundum
quod [illegible] in sacra scrip-
tura et etiam in medicina ut patet
in omnibus. Jacob xxx capitulo et sic
[illegible] in glossa exemplis [illegible]

dicat eciam sic. Licet mirum videatur in
conceptum feminarum esse naturam ut
qualem conspexerit sive mente te-
nuerit in complexu voluptatis estu
quo concipit sobolem talem pro-
creet. et ideo quidam [illegible] greg-
ibus caput hyspanas dicat qui
talem ingeniosa qua accusabatur
matrona quod ethiopem peperit pro
defensione illius argumentum hac
conceptionem esse naturam quam superius
conscriptum reperitur in libris ypocra-
tis quod quedam suspicione adulterii
fuit punienda eo quod pulcherrimum
peperisset utrique parenti dissimilem
nisi memoratus medicus soluisset
questionem in manens querere ne for-
te talis pictura esset in cubiculo que
in mente mulieris a suspicione libe-
rata est non solum autem humanis
generacionibus accidit aptare virtus ani-
malis maneat ymaginantis in sta-
tu nature lapse sed in statu inno-
cencie quia eciam non in statu magno
corporis subiectum erat anime eciam vir-
tus inordinate rebellet quare vir posset
quod ymaginaret vir generaret
virtus naturalis in agendo et esset semper
maioris virtutis generaret semper in
generantibus sive masculus. Eciam vir
rebellet ymaginando generare semper fe-
minam tunc nunquam forte impressione
agere in natura inferiori corporali
tamen semper esset nunquam forte in
pressione agere in generando semper
feminas immo in tempore nature in-
tegre maris et femine subderet vo-
luntati racionali quam dictaret racio
eciam faciendi esse ordinate et
tunc produceret mulieres quam vires
congrue vir haberet adiutorium simi-
le secundum congruenciam legis matrimonii

ideo tunc viros et mulieres produceret
in numero equali non autem quia genera-
tiva non domus subiceret virtuti anima-
li sive ymaginative licet eciam racionali
licet omnia aliquam non conformaret sed magis
naturam propter alias causas que in
aliis sermonibus determinantur. Sic est
quod non est eadem determinacio nec
in viris nec in mulieribus generandis
hiis ergo racionibus dicit quod si extitisset
numerus inequalis non fieret multi-
plicacio virorum et mulierum. Videtur
ergo sustinetur oppinionem ad aliqua
in quantum sic possunt videre. Contra
illud ergo quod primus dicit quod femina
dicitur mas occasionatus dicendum
quod philosophus non vult dicere quod femina
sit preter nature intencionem sed quod
virtus nature aliquem defectum habet
in productione mulieris respectu
productionis viri ille autem defectus
non repugnat ordini nature sed pocius
tamen saluat secundum eciam ordinem
nature sicut producuntur in eodem
corpore membra magis fortia quam-
dam minus sic producuntur in eodem
corpore quedam in ordine minus
consequenter quedam altius. Licet
ille defectus qui ordinem nature
corrumpit ut patet est ille qui est
causa defectus membri vel habere
complexionis sit preter nature in-
tencionem quando ergo mulier non
est preter naturam nec tamen naturam sed
secundum naturam. Contra illud quod alibi
quod natura semper desiderat illud
quod melius est dicendum quod non intelligitur
quod semper desiderat melius simpliciter
sed melius in ordine licet autem
corpus masculinum melior sit
in se quam femineum non tamen est
eciam sufficiens salus nature

in solo uiri sperma sicut est in uiri
et muliebri et ideo in natura dependat
magis utraque quam alteri solum ideo
illud quod alii ex semine uiri procedo
masculatur semine mulieris ratio dicendo
quod huiusmodi ratio est magis eum ipse lo-
quendo semine mulieris ratio procedo
similatur semine uiri quibus tamen semen
uiri predominatur semine mulieris ratio
dicendo quod huiusmodi ratio est magis eum
ipse loquendo semine mulieris producere
semen uiri quibus tamen semine uiri
ideo debilis uirtutis est quod magis
est uolumen ad generationem mulieris
quam uiri sicut eum uult philosophus pri-
uationes in generatione fuit mulieris
est semine uile ideo semine mulieris
ipse loquendo semine uiri non producere
dicatur tamen producere propter debilitate
seminis uirilis qua accidit ad de-
formitate seminis mulieris licet tamen
hic non accidisset in statu nature
condite secundum naturam ut creatura
tamen quod non ymaginari et uelle
producere proprium semen tamen magis
fortis in [illegible] agere naturaliter
uirtute corporali tamen semen
est magis forte tamen [illegible]
[illegible] mulieri ¶ Est propter hoc [illegible]
[illegible] ad aliud quod dicitur de fortitu-
dine caloris [illegible] cum
alii fuissent [illegible] ordine [illegible]
[illegible] fuit ita quod [illegible]
aliqui [illegible] attamen magis forti-
ficati in productione uiri aliqui
minus fortificata in productione mu-
lieris ¶ Aliqui autem estimant quod
mulier semper [illegible] ita
quod [illegible] attraheret quod est ma-
[illegible]
femine ¶ Secundum istos [illegible]
est ad ea que sunt [illegible]

¶ Sed quia huiusmodi non uidetur conuenire tamen
ideo modus soluendi [illegible] ma-
gis uidetur tenendus ¶ Alii aliter
sentiunt sed quod plures generassent
filios quam filias [illegible] tamen ut
dicitur ¶ Ab augustinus xiiij c. x. complec-
to numero electorum [illegible] erit
illius [illegible] angelica que est [illegible]
[illegible] beatitudinis ¶ Sed sicut dicitur
ab augustinus [illegible] data fuit
uiro mulier in adiutorium dicit
enim non in [illegible] ad quod adiutorium
facta sit mulier uiro si pariendi
causa substraxit sed constat quod [illegible]
[illegible] conpleretur
[illegible]
fuit [illegible] uiro adiutorio mu-
lieris [illegible] cessare debuit [illegible]
[illegible] aliqua gra-
[illegible] sed uiri solo-
modo ¶ Item natura semper ap-
petit producere id quod nobilius est
in genere sue [illegible] natura
[illegible] ordinata est [illegible] appetit
producere id quod est magis nobile huiusmodi
est [illegible] est ad illud quod no-
bilius est unde si natura insti-
tuta appeteret producere mulierem huiusmodi
fuit quia mulier debet esse in
adiutorium uiri ad saluandum [illegible]
in [illegible] cessante [illegible]
adiutorij sicut fuisset in productione
ultimus [illegible] debuit esse mu-
lieri ¶ Item huiusmodi idem potest audi-
[illegible] uoluntate quamdiu
[illegible] fuisset [illegible]
[illegible] in effectu
[illegible] quod ultimi [illegible]
filias generassent ut [illegible] plures
¶ Si autem dicatur quod tunc debuit
natura appetere [illegible] mulier
[illegible] in utroque

spermatis quam in illis tum quod sufficientes
saltem debet apparere quod sperma
unius sponsi sicut sufficiens quilibet
tamen melius salvetur nisi humana
nos tamen in nobiliori et digniori
quam persona sponsus mulieris et
ita plures sufficiunt maris quam
femine ¶ Ad aliud quod primo dicebatur
quod natura sic processit in generatione
et quemadmodum deus cum
instituit matrimonium dicendum quod hoc verum
est ex parte generandorum non autem ex
parte generatorum sicut cum deus in
stituit equales duos sponsos
qua ad usque sufficiebat ad multi
plicandum numerum electorum unde non pro
cessit generando equales in diversi
tate sponsum usque ad ultimas gene
rationes usque dico inclusive ad
illos tamen spectabat illud propter
tamen [illegible] tempore multiplicationem
¶ Ad illud quod aliud quod generatio non pro
cedat continuari nisi per masculum
et feminam [illegible] quia natura
intendit virum et mulierem
genus persone [illegible] ad generan
dum multiplicandum electos
illis sufficienter satis probabile
est quod intendit illud sponsum qui
est maioris dignitatis ¶ Ad illud
quod sicut vir intendit virum in
tendit in complexione sua [illegible] vel unus
sic mulier in muliere [illegible] dicendum
quod hoc non est generaliter verum in natura
[illegible] in muliere quibus potest inte
dit sponsum nobiliorem [illegible] inte
dit nisi subiecte voluntati ra
tionali unde sufficienter potest ad
multiplicandum numerum electorum [illegible]
[illegible] est rationi voluntati [illegible]

[illegible] nolle magis [illegible] quantum
[illegible] sponsus nobiliorem [illegible]
[illegible] natura [illegible]
¶ Ad aliud quod [illegible] quod in illo statu
sicut quibus [illegible] ita quibus
generaret [illegible] quod hoc verum est non
cum intenderet quibus salvaret in
alio sicut in [illegible] esset
secundum duas [illegible] in diversorum
generatorum statu [illegible] [illegible] sponsus
unus [illegible] generatorum illius status
processisse in infinitum quod simpliciter
est verum ¶ Ex hiis patent ra
tiones [illegible] non esse mag
ne efficacie [illegible] autem [illegible]
ex parte sunt ponunt multiplicationem
actiuam spectare ad omnes quod verum
est quia [illegible] generacio
debet procedere in infinitum ¶ [illegible]
[illegible] de alia [illegible] ex parte [illegible]
[illegible] cum [illegible] quibus
intenderet secundum duas dispositiones
[illegible] complete electorum debet [illegible]
[illegible] naturalis nolle tales
generare qui essent nobiliores [illegible]
dicamus [illegible] dignitatis ¶ [illegible]
autem [illegible] videtur probabilior
magis [illegible] illius sta
tus nobilitati conveniens ¶ Ad
illud quod dicitur quod plures fuis
sent mulieres quia sponsus de
[illegible] dicendum [illegible]
[illegible] sponsus unius est for
tior [illegible] sponse multorum
mulierum debilior de facili cum
assurgunt ad [illegible] de facili
[illegible] viri cum [illegible]
[illegible] difficultate assurgant
[illegible] sicut [illegible] autem
[illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] in assurgendo

11

unde illud beatum quod est de nocte
in sponsu mulieris comprehensat maiori
beato in sponsu viri. ¶ Ad illud aliud
Anselmi decens erat ut ea puritate
qua maior sub deo nequit intelligi
etc. dicendum quod est intelligere intelligere
in re intelligere intellectum est respectu ve
ritatis que potest esse in re respectu
intellectus que est. D. Et ergo dicit quod ma
ior puritas nequit intelligi etc. debet
intelligi etc. datur intelligi secundum
eum unitate nulla creatura invenit
absolute virginis puritate nulla eum
creatura pura sunt maiorem puri
tatem quantum ad illam puritatem
que est prolongationem a peccato nec quan
tum ad illam que est compositione [illegible]
tuto spectat cum omnes virtutes in
plenitudine gratia [illegible] in
omnibus ipse est dicta plena gratia
secundum que in qua plenitudine solum
illa que sunt ipsum maior erat quan
tum ad puritate que est communicatione
perfectionum cum deo nulla pura cre
atura ad eius pervenit puritatem
ipsi etc. nulla intelligitur maior fuisse
puritas illa que sunt sic [illegible]
utrum deus possit facere puram creaturam
perditam maiori puritate intellectus
[illegible] que venit finito addere fini
tum esse multiplicare quod in infinitu
no diffinio ¶ Ad illud quod subiungitur
quod qui unicuique dat secundum gratiam
[illegible] dedisset alii etc. dicendum quod
virtus non intelligitur alii secundum quod est
impotentia sive aptitudine capa
citatis sed secundum quod est in effectu [illegible]
[illegible] vel operando vel [illegible]
tunc cum subtrahit deus benefi
collatarum gratie qui semper [illegible]
plus et plus secundum quod aliquis [illegible]
[illegible] vel [illegible] se ad [illegible]

gratiam vel cooperando ad augmentum
gratie recepte. D. Unde quod beata virgo
efficacissime et excellentissime opera
batur intuendo et cooperando [illegible]
illi in fuit gratiam superabundantissime
nec alii alii tantum quanto illius
ita effectus est dignus [illegible]
[illegible] vel cooperantius

Q [illegible] de primo [illegible] quod
ad passibilitatem nature [illegible]
[illegible] propagationem. D. [illegible] declarare
[illegible] quantum adiutorium [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] de gratia in [illegible] [illegible]
ta ¶ Secundo de gratia superaddita
D. [illegible] [illegible] utrum
[illegible] [illegible] conditus fuit in
gratia et virtutibus aut in solis naturalibus
D. [illegible] utrum potuit [illegible]
[illegible] in sui [illegible] utrum [illegible]
acceptam potuit [illegible]

Q [illegible] ergo utrum [illegible] fuit in
gratia sine [illegible] [illegible]
[illegible] susceptibile contra [illegible]
in [illegible] [illegible] vel tal
tas [illegible] ergo [illegible] semper
[illegible] est susceptibile nisi impediat
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sunt quia in media
ta tamen [illegible] in est [illegible]
[illegible] dicam [illegible] temporis [illegible]
[illegible] temporis sed est quod [illegible]
[illegible] [illegible] ergo [illegible]
que sunt secundum gratiam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tunc cum [illegible] fuisset [illegible]
[illegible] in [illegible] sed [illegible] ergo [illegible]
¶ [illegible] deus [illegible] [illegible]
[illegible] dat [illegible] gratiam secundum eius
capacitatem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] anima [illegible]
[illegible] [illegible] corpori [illegible]

non perfecti apta sunt etc. Quare ergo
statim sunt gratiam quod autem statim
sunt creati sunt apta recipiendi gratiam
probatur ¶ Illi qui sunt imperfecti quando
anima puerorum baptizati vel creatus
sunt in statu viri recipere in cor
ruptio non potest dici quod non compellit
statim gratiam aliquam non esset ipsi
nec beatus Iacobi i. qui dat omnibus
affluenter ergo cum deus offert ei
gratiam si volunt recipere innocentes
non sunt ut cum dicit Augustinus creata
innocentia est qua quibus nec
sibi nec aliis nocet ergo innocentes
sunt statim recipiunt quia aptius
ad recipiendum sunt ¶ Item Augustinus
de Genesi non habuit gratiam ante lap
sum hoc esse non possit nisi esset con
ditus in gratia ergo etc. ¶ Item deus
fecit creaturam rationalem ad honorem
fruendum et ad perfruendum in ea et hoc
est quod ipse deus vult sic in spiritualem
nec Augustinus viii. de civitate dei nec cre
atum spiritum spiritualem aut omnis
est perfectum sed aut non in spiritualem
fuerunt ad aliquos magis conspirare
illius in quo velle spiritualem sed in primo
homine illius creat innocens primus cu
ra voluntatis ad gratiam ergo etc.
Item velle est actus volunta
tis quod ipsa semper operatur sicut lux
lucet unde voluntas primi hominis
statim actum exercuit sed illud velle
fuit bonum quia esse non potest sine gra
tia malum quod esse non potest sine cul
pa etc. ¶ Item ut dicit magister sententiarum
libro ii. triplicia cognitiones
perditus fuit primus homo crea
turis sine coniunctis creaturis se
cundum facta ut quod debet super
ior quod equali quod inferior non

ignoravit sicut aut cognitio non po
terat esse sine dilectione aut ergo
diligebat se propter se aut deum propter
deum aut se propter deum aut deum propter
se. Si diligebat se propter se ergo
creatura super illi in quo se propter se
ergo perditionis omnibus quod est frui
fruendum creatura. Si autem est peccatum
dicit autem Augustinus in libro lxxxiii. questionum
omnis humana perversio est quod utendis
frui et fruendis uti velle
atque utendis frui. Si se propter deum
sed hoc dilectio est perfecta caritatis
ut patet Augustinus in libro de amore
spiritualis de diligendo deo si deum
propter se ergo se magis quam deum quia
propter quod unumquodque tale et illud magis. Si autem
est peccatum. Si deum propter deum hoc di
lectio caritatis est ergo necesse se
quod sunt caritate aut in peccato vita
ut patet. Item ut audivimus philosophus
in metaphysica sua actus melior est
potentia non cum aliquid est in ac
tu melius est quam cum sunt in po
tentia ergo cum voluntas in statu
innocentie potuit in aliquem actum
bonum melior fuit voluntas a
de ad perfectus illam actum quam
non perfectus ergo cum inde faciat
se melius non potuit per illa
potentie in actu nisi adiutorio me
lioris adiuvantis cum in actu vel
aut in creaturis melius volunta
te sit gratia ergo cum per gratiam
dei adiuvante potuit tunc
voluntas in sanctum actum ¶ Item
divina bonitas que summa est ita
apta est diffundere se ad perficien
dum creaturas spirituales ut
ad perficiendum corporales nunquam
vel aliquam congruit sed constat quod omnibus

homo conditus fuit perfectus in corpore
consimili modo et fuit perfectus fuit
in anima anime dicit perfectio est ab
informatione gratie ergo etc. ¶ Item
anima primi hominis condita fuit in
perfectione sue unde sicut ipse primus
homo et secundum staturam corporis
secundum statum mentis perfectus in
conditus est consimili modo quod in per-
fectione debuit vel gratie vel quare
no ¶ Item illa que fecit deus propter
hominem sustentandum fecit perfecta
completa in genere suo unde arbores
perfectas fecit et fructum habundantes
quod patet per hoc quod posuit illas in pri-
mordiis hominis famulatis. ¶ Item
quodam legno predixit cum dedit
ut ergo tunc maior fuit causa decet
homine cum perfectione quam de perfectione
hominis creaturarum. unde quod fecit
hominem perfectum secundum etatem perfectus
que attendit alias opiniones Item
Genesis faciamus hominem ad ymaginem
et similitudinem nostram exponit
Augustinus et ponitur in ii sententiarum
xvi distinctione ymago est in naturalibus simi-
litudo in gratuitis ergo homo fuit
conditus in naturalibus et gratuitis Iste
xvii. Beda deus dedit creavit
hominem et post vestivit eum virtute
ergo in primordio sue conditionis fuit
vestitus virtute. Item dominus fecit
deus hominem in recente tantum
decorem vel pulchritudinem sine tri-
sticia anima virtute decoratam vel
cuius ornatam ergo videtur quod homo
in gratuitis fuit conditus ¶ Dominus
Augustinus de correptione et gratia paulo
ante conclusionem quod rectissime or-
dinavit deus dominus rerum dominus qui
creavit animam hominis ut de nulla
vel ... portantur esse pro ...
... magis ad eam ...

... prima etiam de malis fu-
turis quam male esse non sunt sic
ordinate angelorum et hominum ut in
in eis prius audiret ... et corpus liberum
arbitrium deinde quid possit sine gratie
ac bene ... in illis que in ... ut
et apte ... per sic ordinavit di-
vina providentia naturam angelorum
et hominum ut audiret primus quod fecit per
posset liberum arbitrium quod de natura posset
et postea quid de ... gratie ... de
quo patet quod conditi erant in primis
naturalibus ¶ Item status gratie est sta-
tus medius inter statum nature et
glorie ... ergo dicit sapiens
anima ... et sine quod propter ...
ordinata fuit ... homines in na-
turalibus deinde ornare virtutibus tercia
gloria perficere. Item magis convenit gra-
tiam ... quam natura ... gratiam
si in homine gratia precedit gloriam ergo
... natura ...
... tunc dominum gratie ¶ Item gratia
sit media inter deum et animam sed ...
... est ut non fiat absque ...
consensu ergo videtur quod nulli adulto
gratia debeat dari nisi precedat eo-
rum consensus. sed ergo adam prius fuit quod
consentire posset ergo non simul fuit
gratiam indutus ¶ Item dominum gra-
tie in ... est nisi utrumque
necessarium esse ... nemo enim qui
in se ... fecit nisi prius de
gratuitis constat quod si magis ...
... quod est naturalis sive ad
dictum quam quod est natura inditum et
donum gratie est ... gratuitum
ergo videtur quod non ab ipsa creatione
sed post donum gratie fuit homini
collatum ¶ Ad ... hac duplici di-
visa ... ponunt

hominem primum fuisse conditum in gratuitis
gratiam facientibus ratio que maior
eos est cooperatio dei perfecte liberalitatis
opere hominis sufficiens ydoneitas
Non potuit ipsum fuisse conditum
solum non in naturalibus sed in gratuitis
gratum facientibus ergo magis sustinen
dum est quod magis est ratum
conformum rationibus probatum reddunt ex
cellentie declaratum excellentie di
te et maiestatis summe bonitatis
Accedit etiam ut sic homo fieret ut
eius relucet magnificentia diuine ma
iestatis decor sapientie et ordo boni
tatis ut ipsum plus laudaret rac
sedi uenderet tanto plus amaret.
Ad laudem maiestatis fuit quod primo
crearet hominem conditum secundum naturam
deinde informatum gratiam ut in
se recognosceret gratiam esse donum
dei nullam naturalibus distinctionem reuereret
et distinguendo non sue nature quod
attribuat secundum conditionem dei possessio
gratis delictis [illegible] et sic
diuina speculatio non in aurem sed
gloria speculanti conferretur quod est quod
dicit Augustinus Diuina igitur diuinis
melius dei causa agitur et
creatori salubrior agnoscitur quam
cum desensa uelud sua uim
quod integris creatura speculatoris
salutatur in [illegible] Rector etiam
sapientie manifestatur per hoc quod homo qui
datum secundum processum temporis
ad perfectum producitur sapientis enim
est singula secundum temporis oppor
tunitates distinguere unde ad deus
processit primo creaturas in esse pro
ducere distinguere ornare inaliud
primo in esse producere post dicta
creare et ordinare ad sue sapientie
manifestationem. Similiter posset

hominem primum diuinis naturam gratiam
congruam ut pulchritudo ordinis se
rueret ualuit primo facere hominem
in statu nature sue inspirate et pri
ordine donum gratie deinde postea ad
deus complementum glorie ordo etiam bonitatis
tudinis non manifestatur quia diua
bonitatis sit summa bonitate co
municat rationali creature ut no
tum tribuat ei offendicam se
etiam potentia et apparendi libe
quodam modo ut sic perfectus conque
se creature gloriam rationes sicut no
luit dare gloriam homini qui operaretur
in hoc quodammodo meritum condigni
pariter gratie opus cum ea ad finem
meretur condignus sic noluit
dare gratiam nisi praeuiolo motu
congruo perfectionis ipsius nature ut
sic homo efficeretur gloriosior et
laudabilior. Ista ratio spectat ad
summam bonitatem cum erat hominis
facere optimus nos et ordine secundum
operationem ad complementum glorie deus
etiam secundum legem congrue regere
ut aliquam operationem et dispositionem
apte nata adaptet quod infundat ali
cui gratiam sine motu sui intendere
ut in adultis sine in alio adminiculo
secundum quod contingit in paruulis et ideo
gratia non fuit homini concreata
sed delata fuit quoniamque homo per
liberum arbitrium primus quandam modo
se disponeret ad illam suscipiendam
ut sic unificaret illud Augustinus
in primo homine qui creauit te
sine te non iustificabit te sine te.
Ad hoc autem deuotia questio non
dum quod gratia omnis debet quando
que comprehendit quod quid naturalibus
est addidit naturalibus dicis que sunt

de gratuitis [illegible] vera sicut dicitur gratia
super bonum ingenium bona doctrina
consequitur. Alio modo dicitur gratia quod est
super additum liberali arbitrio faciens et dispo-
nens ad rectitudinem illius sicut
dicuntur virtutes naturales [illegible] pecca-
torum consequuntur. Tertio modo quod est super-
additum liberali arbitrio tamquam beatificantis
complens et elevans et sic dicitur gratia
que gratum faciens quia facit homi-
nem deo acceptum et deo acceptum quia
conforme. Primo ergo quantum ad primum
homo conditus in gratia sine [illegible]
potest dici quod secundum quod homo [illegible]
vel secundo modo dicitur gratia sic fuit
conditus in gratia sine gratuitis [illegible]
quod tertio modo neglexit. Similiter potest
dici de naturalibus de virtutibus quod virtu-
tes naturales consequuntur secundum convenientiam
nature integre habebat. [illegible] secun-
da conditione virtutes aut gratuitas
ut caritate consequuntur negantur [illegible]
patet quod hugo dicit enim sic. In quali-
tate primus homo in illo fuit con-
ditus sive statu virtutis aliqui
habuerunt relatoribus ambigendo pro-
tamquam putamus esse bonos et
secundum iustitiam ordinatos natu-
ralis [illegible] origine [illegible]
per quos debilitate iustitiam [illegible]
quendam mali appetitu traxerat
[illegible] quod assertum (?) bonos
naturales virtutes constitisse quibus
a principio natura hominis formata
est instructa. Secundum patet per illud
Augustini [illegible] de corruptione et
gratia [illegible] ergo [illegible]
ista [illegible] quod videtur quod vir-
tutes sunt in [illegible]
quia gratia in mediata [illegible] ubi
et unum. Respondeo dicendum quod duplex

est status hominis scilicet nature simpli-
citer status conditionis gratie sicut
status ille quo erat informatus
gratia et status culpe. [illegible] status post
lapsum status glorie. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sola naturalia non [illegible]
laudari vel vituperari illi statui
neque virtutis neque vitium [illegible] absolu-
te [illegible] potest dici quod homo in illo
statu qui fuit pure naturalis neque
dici [illegible] neque virtute [illegible]
[illegible] aut statibus qui cunt [illegible]
[illegible] [illegible] Respondeo dicendum
est quod [illegible] virtute vel [illegible] sta-
tus [illegible] illi digni sunt laude vel
vituperio quam [illegible] vel
demeritum. Ad illud quod subditur quod
anima rationalis non subiacet tempo-
ri. Dicendum quod non subiacet tempori
secundum substantiam subiacet tamen [illegible]
[illegible] ut enim dicit [illegible] est ali-
quid quod secundum substantiam [illegible] in
momento eternitatis aliquid secundum
substantiam est in momento eternitatis
secundum actum in momento temporis
[illegible] est anima rationalis. Ad aliud
quod audiuntur quod deus dat unicuique
secundum suam capacitatem quam
dat. Dicendum secundum [illegible] [illegible]
Respondeo dicendum quod capacitas fuit
[illegible] secundum quem deus dat uni-
cuique [illegible] in sola potentia
vel aptitudine [illegible] vel
dispositione [illegible] que quod
[illegible] sive dispositio cadit in [illegible]
[illegible] de congruo. Cum [illegible]
Respondeo intelligendum est quod licet deus
sit summe liberalis sed tamen libera-
litas in illo [illegible] ordini
sue sapientie [illegible] liberalis est [illegible]
[illegible] ordine sapientie iustitie [illegible]

operis cum abstinencia oracionis et
libri hominis possit enim beatificare
in longuo tempore tardat. Simili-
ter possit autem primo graciam
dare sine labore, tamen non dat
quia ita ferre est ex gratia et bo-
num laudabile, ideo non dat nisi
premium laudabile, ideo convenit gra-
dare precedente aliquo merito. Simili-
ter quid sibi confert graciam confert adul-
to cum gratia faciat opera digna,
gratia non confert nisi adulto habenti
[illegible]
fert ad mortem fidei aliene sine ad
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
tamen concurrit in baptismo ut dis-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
in baptismo et recta voluntate
tamen quia pueri illi erant [illegible]
naturaliter in recta voluntate
sine natura [illegible] conditione
in fide ut dicitur. Albertus non erat
sufficiens [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

aliud quod audivi quod deus in [illegible]
[illegible]
[illegible] dicendum quod hoc non est ge-
neraliter [illegible]
defectus [illegible] unde in
[illegible] causa [illegible]
non [illegible] deus [illegible]
sunt defectus dicitur [illegible]
in [illegible] causa [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
potest esse sine gratia. Respondeo dicendum
quod hoc verum est secundum quod [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] sine gratia. Ad aliud quod [illegible]
de multiplici dilectione [illegible]
dici quod duplex est dilectio volun-
taria pure naturalis et voluntaria
que non est pure naturalis sed etiam
deliberativa [illegible]
[illegible] voluntate naturali [illegible]
[illegible] diligit [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
dilectio naturalis [illegible]
amor [illegible] bonum [illegible]
sunt [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

est dilectio voluntaria liberalissima que
diuiditur in concupiscentie et amicitie
dilectio amicitie est qua afficitur
diligens illi quem diligimus propter ipsum
secundum quod dicit philosophus quod diligimus
[illegible] propter se et sic magis diligens
debeat nobis alicuius esse dilectio
concupiscentie qua quis afficitur ad rem
quam sibi diligens ut delectabile
utroque modo diligitur deus primus
modus [illegible] ceterarum
quibus [illegible] appetitui ei diligens
et sic magis diligens debeat in [illegible]
vere appetenti. Primus [illegible]
tamen [illegible] illius et affectabilis
dilectio illius et delectari in eo
[illegible] aut delectari quia in illa
propter se non est preciosum quia aut
in alio est preciosum propter se dico
[illegible] dici quod primus [illegible] dili
gebat se propter se sic amore ami
citie non amore concupiscentie si aut
diligeret se propter se non esset sibi sic
quia sibi sic est delectari ipse
Et aut delectatus concupiscentie [illegible]
[illegible] modorum istorum patet [illegible]
[illegible] diligere deum sic dilectione
amicitie et concupiscentie. Hec tamen
oportet illud [illegible] caritatem
sive virtute aliquam creatam ut
[illegible] quia nulli dilectione
patet [illegible] duobus modis manifestum
[illegible] Ad cuius evidentiam no
quod multiplex dilectionis sive dilectio
[illegible] est nature non est [illegible]
[illegible] inquantum [illegible]
te et rectitudine [illegible]
[illegible] non est [illegible]
affectus in obsequium [illegible] dili
gendo sic intellectus [illegible] fidem
sive credendo [illegible] aut captiva

intellectus in obsequium [illegible] quod cuius
[illegible] quod vacuus dicitur affectus [illegible]
tati sic et affectus [illegible]
diligendo naturaliter inclinatur amare
[illegible] parvus est vel [illegible] vel quod [illegible]
[illegible] naturaliter inclinatur pa
tus est amare et talis est affec
tus qui contempnit [illegible] dilu
tis et [illegible] delectabile [illegible] et
amat [illegible] se [illegible]
propter deum et [illegible] affectus non est propter
deum amat sed solum [illegible] non [illegible]
in statu nature condite fuisset ista
dilectio. Alia est dicta que quidem
dilectio est acquisita naturalis et illa si
militer est naturalis. Alia est acqui
sita fidei et differt [illegible] cognitio
ad illa quia cognitio naturalis cogno
scit deum summe [illegible] propter diffusi
onem sive [illegible] in [illegible]
[illegible] fides dicit deum summe [illegible]
propter [illegible] in divinis
personis [illegible] cognitio dicit deum
summe [illegible] et sic me diligendum
[illegible] fides sive cognitio
[illegible] hunc modum utraque di
lectio est simul [illegible] di
[illegible] modo [illegible] dilectio [illegible]
Alia est dicta qua dilectione [illegible]
diligit [illegible] sive affectus [illegible]
[illegible] filii [illegible] me di
ligit quia filii summe [illegible]
et [illegible] est [illegible]
est [illegible] magis esse [illegible]
plus illud diligit quam se [illegible]
dilectione gratuita [illegible] triplex
est dicta prima est [illegible] modi di
ligendi. Secunda [illegible]
[illegible] sive [illegible] tertia [illegible]

[illegible]
[illegible]

matum esse patet quod summus homo pro-
texit diligere deum dilectione natu-
rali qua erat in optima spiritu-
alitate rectitudine naturali respectu
boni ratione qua habebat certam
naturalem sine disparatione bonus
adhuc ratione qua deus erat si-
bi summe bonus non tamen habuit
dilectionem gratuitam cum consequentiam
tres dicere apparet. ¶ Ad aliud quod
arguitur quod melior sunt voluntas dic-
tamus quam actum eius dicendum
quod voluntas non solum est vis
sive virtus activa sed est quod instrumentum
respectu sui mancipat ut eundem
modum voluntas est instrumentum re-

voluntas

spectu manens. Aliter quod nichil est ita
in potestate hominis sicut sua volun-
tas. Aliter quod sive non plene virtute
naturali potest bene in actu. ¶ Et quod autem
dicit philosophus melior est actus
quam potentia dicendum quod hoc non
est simpliciter loquendo quam ipsa respectu
aliorum. ¶ Et quod autem dicitur quod non
potest facere melius dicendum quod hoc
verum est simpliciter loquendo secundum quod
melius dicit comparationem in [illegible]
sive in gratuitis sed non requiritur
ad meritorium gratie. ¶ Cum enim sit
triplex bonum honestum utile et
expediens secundum quod melius dicit
comparationem ad honestum non potest
aliquis sine adiutorio gratie facere
se meliorem potest tamen secundum quod
melius dicit comparationem respectu bo-
ni utilis vel expedientis. ¶ Ad id
quod alii quod divina bonitas in quantum
est diffundere se ad perficiendum ac-
tivitatis equales ergo dicendum quod
hoc non est salvus ordine divine sa-
pientie. ¶ Sed autem concludit divine
sapientie dilectionis perfectionis convenite

simile et dilecte maiestati congruens
patet. ¶ Sed divina bonitas ea perficit
similiter hominem quantum ad animam et
quantum ad corpus quia utrumque con-
ficiebat perfectionem naturali sive quantum
ad ea que requirebantur perfectio ne-
cessitate patet quod in illa nulla. ¶ Ex
hiis patet Responsio ad illud quod sequitur
quia non sunt similiter in dilectionis
perfectionis eius quantum ad speciem et
quantum adiutorie multiplico cum
sunt in dilectionis perfectionis quantum
adiutorie ut additur patet quia non
sunt dilectionis perfectionis quantum
ad speciem ymo multe remanent con-
cludatur in statu conditus simul
conditus seu ut infra patebit.
¶ Ad aliud est dicendum quod non est
simile. dispositione etatis incremen-
tum sed dispositione videtur perfectio
cum etatis incrementis non tantum
elongatur a perfectione nature sicut
perfectio gratie hoc est cum perfectum
nature sibi indicatur statum proveniente
ad perfectam etatem in perfectione adetatem
modum sed angelus potest producere homo
in perfectione gratie ymo requiritur
nobis quod infundatur a deo.
¶ Ad illud quod quod dispositione illorum
que erant condita ad sustentandum
hominem · arborum dicendum quod non
sunt in similibus harum rerum et
statum eorum non erat nec debent
esse nisi iuncta perfectio sed naturalis
hominis aut secundum animam triplex
· scilicet naturalis gratie gloria sive delicia-
rum [illegible] [illegible] secundum tempus
constitutus opportunitate distinguitur
¶ Ad illud quod dicitur de [illegible] [illegible] [illegible]
hominem ad ymaginem eius ¶ Et

q[uod] similitudo attenditur ibi in g[ra]tui-
tis gratiis datis vel dicendum q[uod]
deus dicitur fuisse fecisse hominem
ad suam ymaginem et similitudinem
non quia statim ei dedit ymagi-
[illegible] etiam dedit similitudinem
sed quia aliquid dedit per ymaginem
habitum simile fecit videlicet ad simili-
tudinem quam postea modum placuit et
tempore ei dedit. Unde quamvis et com-
muni non potest concedi quod simul et se-
mel in homine ymago dei et simili-
tudo conveniunt patet. Augustinus addit autem
[illegible] spiritus agunt videlicet et
etiam quia licet melior non quia de-
statim ut homines condidit virtute
[illegible] ornavit sed quia tanto di-
[illegible] fecit non longius post tempore
[illegible]

Sequitur inquirere utrum potuit sta-
re cum acceptis in sua conditione
deinde quaeritur circa primum utrum cum
acceptis potuit stare. Primum. Secundum
utrum cum illo accepta fuit in illis.
Tertium utrum potuit illi dari in uti-
litatibus naturalibus vel per additamen-
tum gratie

Dicitur ergo utrum cum acceptis in sua
conditione potuit simpliciter stare
sic conclusive inquirit ut Augustinus
[illegible] dicit enim sciendum quod homo
in creatione datum est [illegible]
[illegible] collata per quam stare
potuit et non declinare ab eo quod
acceperat sed non potuit proficere [illegible]
ut [illegible] [illegible] sine alia
[illegible] salutem valet et adhoc con-
cedendum plures [illegible] [illegible]
[illegible] Item Augustinus libro [illegible] est
potestas servandi rectitudinem propter
se sed servando rectitudinem non
declinasset ab eo quod acceperat quod in
conditione ei datum fuit libro [illegible]
Item si non posset stare cum nullus

peccaret quod quod vitare non potest non
[illegible] ut Augustinus dicit libro arbitrii si enim
dixisset non esset illi imputandum ad
culpam licet constat quod [illegible] et similiter
Item natura illi dat [illegible] etiam
debet si aliquam potentiam servandi
cum ne deficiat in [illegible] unde
[illegible] aliquid [illegible] [illegible] sed est
in [illegible] virtute in esse [illegible]
Dicit ergo libro arbitrii hominem [illegible]
[illegible] in [illegible] erat in [illegible]
[illegible] ergo [illegible] [illegible] aliquid
cum culpa quod permanere potuit in
[illegible] in [illegible] quod [illegible] Item volun-
tatis rectitudo sola [illegible] [illegible]
quia cum rectus est [illegible] [illegible]
[illegible] potest quam diu ipse velit esse
rectus [illegible] causa est in potestate
[illegible] quod ipsa voluntas [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quam velle rectitudinem
Dicit ergo libro arbitrii homines [illegible] [illegible]
conditione [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] super addita [illegible]
[illegible] rectitudine [illegible] ergo [illegible]
et [illegible] [illegible] non est potestas
super [illegible] que [illegible] ei [illegible]
[illegible] [illegible] patet quod nulla
potestas [illegible] [illegible] est potestas
[illegible] ergo homine [illegible] [illegible]
[illegible] nulla [illegible] conditus erat
[illegible] erat [illegible] quod [illegible] ergo [illegible]
[illegible] in conditione non potuit [illegible]
illi [illegible] resistere sed illo [illegible]
[illegible] [illegible] cadere. Item Augustinus de
[illegible] natura in potentia [illegible]
[illegible] est in illa [illegible] in qua
condita est permanet nullo modo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] non
potuit Item si [illegible] [illegible] posset
sed [illegible] [illegible] [illegible] temptatione [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de

uncio optime s[ecundum] naturam videt co
na ergo aliquis dum gratia potuisset
nieri et prouenire ad gloriam [illegible] sic
uidetur sicut est restat igitur Contra
maiori difficultatibus est tempta
cionibus resistere qui olim [illegible] ergo
te [illegible] uel manet [illegible] difficultat
te temptacionum ergo maior difficul
tatis est stare in bono accepto quam
in bono deprehendi sufficit Ad ergo
non patitur tunc sufficere resistere in
tui culpe non asseruntur [illegible] sed
potius quia Similis nature uitan
dus [illegible] quia [illegible] s[ecundum] [illegible] nature
est ergo similis [illegible] culpe
ad gratiam [illegible] nature ad naturam
[illegible] igitur ad gratiam [illegible]
nature ad [illegible] culpe ergo si [illegible]
[illegible] non potest [illegible] stare
qui labatur in [illegible] nature ergo quod
similiter [illegible] ergo nec [illegible] aliquis
[illegible] quamdiu [illegible] quibus stare
[illegible] in [illegible] culpe ergo sic
[illegible] non patitur stare qui
[illegible] in [illegible] Contra quod primus
homo [illegible] in [illegible] po
terat stare resistere dum tempta
tam [illegible] amplius [illegible]
ergo [illegible] illud [illegible] nisi uellet
unde [illegible] de [illegible] igitur tunc
dedit deus homini bonam volun
tatem in illa [illegible] eum fecerat
qui fecit rectum dedit adiutorium
sine quo in ea non posset permanere
si uellet ut autem uellet in eius re
liquit [illegible] ergo posset permanere
si uellet quia non deerat adiuto
rium [illegible] posset [illegible] quo non posset
[illegible] bonum [illegible] quod uellet [illegible]
[illegible] intelligendum quod sicut [illegible]
homo [illegible] sunt in [illegible] co
[illegible] quibus gratia dicitur [illegible]

[illegible] quod [illegible] quod est
[illegible] que sunt [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] dispensacionis [illegible]
rectitudine ergo quod primus homo
duplicem [illegible] gratiam in primo statu
[illegible] est [illegible] gratiam [illegible]
[illegible] [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] gratia [illegible] quod [illegible] et
[illegible] super [illegible] que [illegible]
[illegible] influencia [illegible]
[illegible] ergo cum dicitur quod primus homo
potuit stare [illegible] in [illegible]
[illegible] gratia [illegible] intelligi [illegible]
uel [illegible] quod [illegible] [illegible]
diuine influencie uel [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] et in
[illegible] cum [illegible] temptacioni
resisteret nisi deus [illegible]
influencia [illegible] in bono [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in non
[illegible] dicit [illegible] in [illegible]
[illegible] cum [illegible] est
adiutorium [illegible] in [illegible]
tamen quo [illegible] si uellet
sunt [illegible] habere [illegible]
[illegible] in [illegible] atque [illegible]
rectitudo [illegible] aut
[illegible] atque [illegible] [illegible]
[illegible] quod primus dicitur [illegible] [illegible]
non est [illegible] [illegible]
dici quod [illegible] maior sit
[illegible] tamen quia [illegible]
est [illegible] tamen [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
in temptando tamen quia temptat
[illegible] non uiolenciam in [illegible]
do non est tamen [illegible] nec sunt
tamen quod primus homo uel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
uel potuit [illegible] Contra [illegible]
[illegible] [illegible] nisi [illegible]

nullius peccatis est dyabolus ve
rectu hominis peccatis dico adiu
torium Gregorius dyabolus est hostis
qui non vincit nisi volentem ¶ Ad
illud quod audit Augustinus de natura
in vero scilicet quod nulla natura inqui
natur sit in nascencia vel rectitudine
potest se servare sine divino adiutorio
dicendum quod hoc non dicit quia nulla
in statuta in principio hominis eadem numero
quo sint instituta adhuc quod stare
possunt nunc sunt nova gracia fidei
vel sed quia in ignaturi statu est
indigent influencia divine virtutis
substantialis illam / Ad illud quod dicitur
potencius servare posset victoria de
temptacione dicimus ad dicendum
quod plus est victoria de hoste ob
tinere quam stare sine hoste resistere
adhuc cum quod aliquis auctoritatem ap
tineat de hoste requiritur quod assequatur
oppositum aliquis quod ab hoste intendit
hoc autem est quando non solum illi re
sistit voluntate recepta etiam victo
rie tuno cum recte vincit hostem
dyabolum quod congregacione temptacionis
per quam intendit in ruinam adducere
victum hominis efficit adiutorium hoc
autem facere non potest homo nisi per
gracie adiutorium vel patet in
primis hominis quamvis sic posset
resurgere peccatum ¶ Ad aliud quod dicitur
quod maioris difficultatis est temptati
oni resistere quam ad dicendum quod
quidam posuerunt angelos bonos magna
na difficultate restitisse temp
tacioni illi qui apostate cecide
runt secundum istos non modica
difficultate restitissent primum fu
tetis per temptacionem que erant
ardencialis unde quamvis fuerunt non
lentissime aliquo ut illi ¶ hoc

simpliciter est fluidum quia temptaciones ne
potest esse alicui malevola sine peccato
persona aut non invenit temptacio
nisi alius in quo aliquid est aliquid quod ad
malum compellit hoc non patet esse in
primis hominis ante peccatum ut hominis
angelis semper in [illegible] dei [illegible] / alter
ergo dicendum est secundum quod in primo sta
tu nullius erat difficultatis re
sistere temptacioni etiam non habita
gracia faciente propter aut in victo gra
na habita sunt in pro[illegible] ¶ Si aut in illo
statu primus homo adversus opera
degisset victum non autem hoc si processisset
in victo / quia opera illa non essent
progressa de iudicio vere sed potius
declinare in appetitu malum non cum
temporis perficit homo in victu eum facit
operibus bonum bonitate morali sine
dignitate virtutis sed solum quod quae a
genus est bonum bonitate que est
informans ¶ Ad illud quod dicitur quod eo
similis est corrupcio moris culpe ad
lacrimam vero nature ad naturam et
penalitati ad dicendum quod alia sunt
quorum istorum admixta in statu nature
condite et alia in statu nature lapse
in statu cum nature condite compare
habent integritatis nature ad infor
macionem quod in non ad absenciam cul
pe morum cum culpe introductio moris
nature accidit cum sine peccato pri
mi hominis introducta est corrupcio
nature humane unde culpa precedit
sunt causa mortis sine corrupcionis
nature cum in statu illo gracia non
solum erat in contingens moris culpe
sed moris nature Similiter integritas
nature non solum erat in contingens
moris nature sed moris culpe Aliter
sed hic in statu lapsus contrarium su
stineat lapsum in victu nature

tyrnedi
respice

tamen in statu illo nullo modo sustinuis-
set omnis cum erant tamen in composi-
tione similes. Licet talia in statu lapsus
quantumcumque sint bona moraliter quod
sustinet status hominis sustinet lap-
sum in eternum culpe ipsis non cade-
ntibus in oppositum, sed in statu
illo non sustinuisset unus nec alio in-
cidisset in [illegible] oppositum quia
[illegible] ab integritate [illegible] quod
non valet, quia illud si peccatum non
potest quis stare quin labatur etc. ergo primum
bonum quam talia etc.

Secundum inquirere utrum creatu-
ris in conditione potuit stare
in utroque in malo quod sic videtur duas
fecit deus creaturas [illegible] a
principio angelum et hominem angelum
autem fecit [illegible] in malo ad
hoc ergo quod esse universum completum de-
cuit illum facere [illegible] in [illegible]
in malo sed constat quod fecit illum
talem qualem decuit illum facere
ergo etc. [illegible] videtur quod angeli dicuntur
in li. 2o de [illegible] ad completam perfectionem
universi decuit fieri omnes creaturas
que [illegible] possunt cogitari
sed [illegible] non potest cogitari ad
perfectionem universi spectare creaturam
talem [illegible] quod quidem universum
erit in ultima completione tunc erit
creatura talis ergo etc. ¶ Item ho-
nestum ipsa virtute allicit ergo magis
honestum magis allicit ergo summe
honestum summe allicit infinitum
infinite sed cum primus homo con-
ditus sunt in iustitia et [illegible]
[illegible] dicit [illegible] Boetius quod amor
iustitia summi boni [illegible]
in [illegible] nature [illegible]
quod si sunt illo bono allectus summe
sunt allectus illo qui est summe
honestus nec talis est [illegible]
[illegible] ergo etc. ¶ Item primus con-
ditus sunt [illegible] in esse

[illegible] quod [illegible] sine iustitia
[illegible] bone qua conditus erat
[illegible] sunt in possibilitate qua
[illegible] et ad non esse quantum ad esse
[illegible] si sibi erat relictus. ¶ Simili-
ter ad non esse quantum ad esse iustitie
sed [illegible] esse [illegible] influe-
ntiam virtutis divine sed melius et
magis acceptum fuit deo esse
[illegible] rectitudinis sine iustitie
quam esse quantum esse nature sine
[illegible] aliquid est melius et ma-
gis acceptum deo magis decet
[illegible] illud in statu illo in [illegible]
[illegible] illi [illegible] ergo si [illegible]
influentia virtutis divine [illegible]
in [illegible] sunt quantum ad esse [illegible]
[illegible] videtur quod sunt in
[illegible] quantum ad esse [illegible] iustitie
item [illegible] duas [illegible]
[illegible] ¶ ut cum dicit ¶ [illegible] op-
timi est optima adducere sed me-
lior est [illegible] que non potest
peccare quam que potest cum ergo [illegible]
optimus [illegible] optima adducere
sed [illegible] quod [illegible] sibi adducit
[illegible] quod adducit natura [illegible]
[illegible] in potentem
peccare [illegible] in [illegible] ad peccandum
[illegible] videtur quod liberalitate [illegible]
[illegible] cum est maxime [illegible]
[illegible] statum [illegible] indigenti
quod intendit ad quod [illegible]
[illegible] in [illegible] nec dicas [illegible]
[illegible] videtur et [illegible] dabo
[illegible] statum [illegible] dare [illegible]
[illegible] cum in dando [illegible]
[illegible] sed constat quod deus in
[illegible] facere [illegible] aliquem
in [illegible] videtur quod statum
fecit cum talem ¶ Item [illegible]
[illegible] duas [illegible] summa est
[illegible] est [illegible]
[illegible] quam [illegible] videlicet

remedium adhibere melius eum
prouidet sibi et alii qui premunit
ne in malum cadat quam qui post
casum remedium adhibet ergo si
diuina sapientia maxime manifes
tanda erat in hominis conditione
videtur quod talem debuit eum fe
cisse et tanta illum cautela con
tra lapsum muniisse quod non posset
mouere in eum. ¶ Item idem
videtur per diuinam sapientiam comparata
quod quod infinita est infinitum
numerum quantum potest capere videtur
enim eo quod diuina sapientia pro modo di
uisibilis est in se et cetera sed infinita
non in modo lucescit in dando quod
sit creatura capax in accipiendo
¶ Hoc primus homo fuit capax
in utilitatibus ergo et cetera. Contra gloria
est bonum laudabile sed nullus est
laudabilis in eo quod non est nisi habeat
illud sui natura ergo si deus fecit ho
minem ad hoc ut perueniret ad statum
glorie et cetera videtur quod debuit eum
facere hominem in statu vite pro
status vite et cetera sit destru
ti sicut status vie et nature secundum
logicam quod ergo et diuina vie et
pre. ¶ Si igitur habere impossibilita
tem ad peccandum hoc spectat ad
securitatem beatitudinis videtur quod ante
lapsum non debuit hominem dare ¶
Item uniuersi contrarie mali de
clarant decorem quod quibusdam
antithesis sicut dicit Augustinus
in xi de ciuitate proprium contra
bonum malum et cetera si ergo deus uni
uersum debuit uenustare et de
corare videtur quod hunc decorem
uniuersi non debuit auferre
¶ Si ergo fecisset hominem in utilem

tamen sed decor non esset ergo et cetera ¶ Item
idem videtur quia deus uniuersum
fecit ad sui operis manifestationem
sicut est deus summe potens
et sapiens sic est summe iustus
et misericors ergo tale debuit facere
uniuersum in quo manifestaretur eius
summa iustitia et summa bonitas sed summa
iustitia non manifestatur nisi in se
ueritate punitionis malorum ¶ Summa
bonitas non manifestatur perfecte nisi
in liberatione miserorum et remissione
delictorum hoc autem non posset esse
nisi rationalis creatura facta esset
in statu in quo posset peccare ergo diuina
iustitia et cetera consulebat hominem
utilem ¶ Respondeo ut consideratur
quod deus creaturas rationales
rationales condidit et eam modum
equalitate in conditione quemadmodum
obseruauit ad sui manifestationem
de laudanda creature rationalis uti
litate ¶ Nota ergo quod si diuina opera
tio non indigeat applicatione pro
quod quidquid deus facit optime
facit et cetera ad commendandam
deuotionem in mentibus fidelium et
comprimendam rabiem in ore blasphe
mantium et deus in suis operibus
in culpamentum multiplex potest as
signari et quare deus fecit ho
minem utilem in malum una est
manifestatio diuine potentie ¶ Vo
luit enim deus ostendere quod si
sine eo facti non sunt ita nec
sine ipso persistere potest ut ergo ho
mo sciret quod diuina posse non ho
lo... est... .... tacita
... potentie confirmatum et
... ille solus est in defectibilis
in utilibus ideo placuit sibi cr
eaturam rationalem facere utilem

nec ipsa confundit in bonis quamquam
illi convenit quod ille solus est in
quo non cadit non posse ¶ Secunda
vero est manifestacio divine sapientie
que audit [illegible] sed coordinare
malorum cum bonis sive adiuvando
virtutes ad actum consummatum vite disposicionis
Exponitur [illegible] bonum [illegible] in ma-
lum quod quando malum deus ordinat
cum bonis propter quod bonum elicit
divina sapientia manifestatur amplius
cum sapientie est sicut ordinare bo-
num malis vel tollere bonum [illegible]
que ordinare solummodo bona tam
bonis propterea elicere bonum et
ideo cum non deceat deum facere ma-
la debuit talem facere creaturam
que posset inordinate deficere et
malum committere ubi deus mala
illa ordinando suam sapientiam de-
clarat dicit enim Augustinus xi de ci-
vitate dei xviii c. neque deus ullum
dico angelorum sed vel hominum crea-
ret quem malum futurum esse presciret
nisi pariter nosset quibus eos bonorum
usibus commodaret ¶ Ostenditur
etiam divina sapientia coordinare vir-
tutes ad actum consummatum dei enim divina
providentia omnes res administrat
ut eas agere propriis motibus sinat
ideo homines condidit in libertate
arbitrii cum naturam complevit sui ut eli-
gant licet enim competebat regimini divine
sapientie consummare ordinis qui at-
tenditur coopperatione virtutis ad actum
consummatum audiret etiam coordinare que
attenditur coopperatione vite disposicionem
quia nemo dignus est coronari
nisi qui certaverit legittime ii ad thim. ii
ideo decuit divinam sapientiam homi-
nes quamdiu tempus certaminis [illegible]

quem in gloria coronare ¶ Alia vero
est manifestatio divine misericordie que
potissime manifestata est cum
unigenitum suum tradidit pro nostra
liberacione ¶ Alia vero est manifestatio
divine iusticie que potissime mani-
festatur in hoc quod deus retribuit uni-
cuique secundum opera sua scilicet bona e-
terna retribuendo in [illegible] pena
eterna puniendo sed aut retribuendo
puniendo [illegible] nunc liberacio non
esset nisi deus hominem in statu v-
tilitatis condidisset ¶ Alia vero
est augmentum glorie beatorum gloria
enim est hominem in utilitate ad
malum conditum quodammodo [illegible]
gloriam obtinere quem in utilitate con-
ditum fuisse esse sine aliquo
[illegible] ad e-
mendacionem [illegible] utilibus in malum
dicit Eccl. xxxi qui potuit trans-
gredi non est transgressus facere
mala non fecit ideo stabilita sunt bona
[illegible] quod contingit dum hominem utilibus
fecisse unde [illegible]
te sunt [illegible] ¶ Ad illud quod
[illegible] ii. s. de complecione
[illegible] dicendum quod [illegible] potens et
deformes [illegible] quam
complexio ad complecionem [illegible] et
[illegible] est solum non [illegible] defi-
cere non posse nec utilibus esse
et [illegible] creatura deficere
utilibus esse [illegible] duobus [illegible]
quod aliqua sit utilibus semel i-
utilibus tamen in potentia veniendi [illegible]
angelica alia utilibus in pluribus
i utilibus [illegible] possibilitate [illegible]
di magis [illegible] ad complecionem [illegible]
[illegible] hominem fuisse con-
ditum utilibus quam in utilibus
¶ Sed magis concludat ad [illegible]
bonitate [illegible] sapientiam manifestanda

hominem sumpsisse sic conditum quod sit et
obedientis status ¶ Ad aliud quod
probatur quod ad complendum perfectionem universi
debuit fieri omnis creatura que
a ratione recta potuit cogitari
dicendum quod aliud est dicere omnem
creaturam et dicere sic quamlibet creaturas
vel imaginis | primo cum dicit
multitudinem in ordine | secundo cogi
tare non dicit solummodo conceptum
intellectus sine apprehensionem secundum quam
ratione et iudicio cogitantur ea que
sunt agitata unde cogitare
dicit simul conceptum intellectus cum
ratione et iudicio perfecto sed cum hoc
compungit in complexione cum dicit illa
cogitare unde licet hominem sumpsisse
conditum in utilitate potuit | creature
capi sive apprehendi ut erat de
modo singulorum non tamen ut erat
domus cum potuit cogitari ¶ Ad
aliud quod probatur quod quamvis universum
erit in alia complexione tunc erit
sed talis dicendum quod tunc erit sta
tus primum et tamen erit inequata
deformitate quia quod tunc erit
quod nunc non est ¶ Ad aliud quod pro
dicit quod honestum summe allicit
et dicendum quod hoc nomen est quod
tum est de similitudine et efficacia
allicit [illegible] tamen animam quantum
cumque sit naturaliter condita nisi fuit
gratia disposita et formata non sit
allicit nisi cum fuit [illegible] natu
peccatum creata et [illegible] ab [illegible]
tatis naturalis purgata ita quod ap
ta sit ad attendendum aspectum in
candore lucis eius non erit aptu
nec etiam possibilis ad hoc quod summe
alliciatur secundum in aspectu candore illa
lucis eterne que est in accessibilis
[illegible] perfecte respiceret animam in
summe honestum et summe alliceret

unde sic alia comprehensorum est
non natorum ¶ Ad aliud quod obi
[illegible] aliquid est melius et magis
acceptum deo tantum et dicendum
quod sed nomine comparantis conveniunt
indifferentia divine excellentie nos
et ordine perfectionis statum re
tribuentis iustitie. Et cum [illegible]
quod plus conveniunt divine excellentie
| potentie sapientie iustitie et nunc
hominem sumpsisse conditum in utilitate
quam in utilitate et etiam magis
conveniunt statum perfectionis hominem
[illegible] eundem perfectum sicut
infra patebit ¶ Ad aliud quod obi
[illegible] auctoritate dyonisii quod eius est facere
hominem optimum dicendum quod est
optimum simpliciter et est optimum in
ordine cum auctoritas dicit dyonisii quod
optimi est optima adducere non
intelligit absolute sed in ordine ideo
[illegible] non sequitur quod hominem non de
buit fieri in optimo statu simpliciter
sed in statu in quo optime salva
retur universitatis ordo et pulcritudo
et sic [illegible] est cum productus fuit
in statu utilitatis non in ordina
to processu procedit anima ad
unum et [illegible] perfectionem ab
[illegible] ¶ Ad aliud quod
obicit de summa liberalitate dicendum
quod licet deus sit liberalissimus tamen
liberalitas non precludit viam iustitie
et sapientie ideo sic dona sua distri
buit largiter ut tamen non excludat
sapientie recta ordinata vel iustitie
iusta retributio ideo non statim
debuit beatificare et summe sed utilita
hominis competentie ¶ Ad aliud quod
[illegible] quod maioris sapientie est [illegible] tamen
malum et dicendum quod [illegible] est
[illegible] multo maioris sapientie et [illegible]

bone creature q(uod) naturam a morbo
p(re)servat. Unde Aug(ustinus) in enchi(ridi)o(n) me
lius iudicavit deus de malis
bona facere q(uam) mala nulla p(er)mitte
re. [illegible] etiam sapie(ntia) attestat(ur) no(n)
[illegible] est sic est ordinare nisi [illegible]
[illegible] de ordinare no(n) de
[illegible] s(ed) ergo ordinare [illegible]
Ad aliud [illegible] divina que i(n)
finita est [illegible] descendit
q(uod) lic(et) sit infinita eo tamen q(uod)
[illegible] rac(i)o(n)e [illegible] mediata
sed(?) q(uod) exigit qualitas effectus
inducendi [illegible] cum [illegible]
cum [illegible] no(n) solum pot(est) in ea
que vult ip(s)a divina voluntas
s(ed) pot(est) in ea ut vult q(uod) pot(est)
in effectus nobiliores [illegible] nobiles
[illegible] secundum [illegible]
sue voluntatis [illegible] divina [illegible]
simplex sit no(n) [illegible] operatur
se totaliter in agendo [illegible] modu(m)
[illegible] operatur [illegible] beneplacitum sue
voluntatis. Unde q(uod) est [illegible]
[illegible] in suis effectibus sicut
legitur [illegible] q(uod) est [illegible]
[illegible] capitulo [illegible].

Sequitur [illegible] an [illegible]
[illegible] alicuius creature [illegible]
[illegible] q(uod) [illegible] in [illegible]
nature [illegible] addita
[illegible] sic [illegible] alicui [illegible]
[illegible] corporali [illegible]
[illegible] corporalium [illegible]
est p(er) naturam in se [illegible]
sicut [illegible] ut [illegible]
[illegible] ergo [illegible] multa
[illegible] est q(uam) corporalis. [illegible] q(uod)
[illegible] [illegible]
[illegible] p(er) naturam [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] Item [illegible]

aliquam substantiam corporalem [illegible]
[illegible] ad substantiam [illegible]
ad [illegible] sicut est corpus [illegible]
[illegible] solidi(?) [illegible]
[illegible] etiam p(er) naturam ergo [illegible]
est substantiam [illegible] p(er) naturam
in tanta subtilitate [illegible] nullo
[illegible] [illegible] rectitudine
[illegible]. [illegible] cum [illegible] in substa(nti)a
corporali multo [illegible]
in substa(nti)a [illegible]. Item ergo [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
[illegible] natura in [illegible]
[illegible] ad [illegible] q(uod) [illegible]
[illegible] naturaliter [illegible] sit talis
subtilitatis [illegible]
[illegible] q(uod) no(n) est [illegible] talis in
[illegible] nisi [illegible]
[illegible] quod talis [illegible]
malum aut est [illegible]
aut no(n). [illegible] est [illegible] ergo [illegible]
[illegible] no(n) posse [illegible] no(n)
est [illegible] ergo [illegible] q(uod) sine ta
li [illegible] ad malum [illegible]
[illegible] nulla
[illegible] addita [illegible] ergo [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ut quod dari [illegible]
[illegible] ad mala [illegible] pot(est) dari
creature [illegible] cum [illegible]
[illegible] pot(est) dari [illegible]
possit dari alii. Item lic(et) aliquis
creatura sit [illegible] secundum
naturam aliqua(m) tamen tales [illegible]
[illegible] q(uod) in [illegible]
est [illegible] aut sine ali
quo addito [illegible] sicut pat(et)
in aliis simpliciter. Unde [illegible]
[illegible] p(er) naturam sunt immorta
les [illegible] q(uod) alique
[illegible] possunt [illegible] p(er) naturam

ad malum inflexibiles videtur quod
possibile tale adiutorium adeo
esse quod per naturam ad malum non
posset inflecti. Contra istam conclusionem est
Anselmus sicut vult Damascenus [illegible]
[illegible] esse creaturam incon-
vertibile. Sic quod in omni creatura ne-
cesse est esse aliquam vertibilitatem
quia in sua forma non est vertibi-
lis secundum substantiam ergo necesse est
quod sit secundum qualitatem ergo impossibile
est substantiam creatam esse li az per
naturam inflexibile. Item non est
per naturam magis alicuius affectus
quam intellectus sed intellectus est ipse
qui intellectus est per naturam suam
est natus aliud intelligere per quod
affectus per naturam suam est similiter
aliud intelligere. Preterea sicut [illegible]
apparet ergo ab uno apparentis in
aliud transire ergo omnis affectus
creatus qui est de natura sua
non solum bonum simpliciter sed etiam ap-
parentis non solum bonum [illegible]
sed etiam [illegible] potest velle [illegible]
dicit ergo etc. Item li az creatura
est factum deficiens aliquid suo crea-
tori videlicet honorare ergo si damna-
tus actum potest reddere quod debet
sed hoc est verum ergo [illegible] li az
[illegible] est de sua natura fieri flexi-
bile ad peccatum. Item si li az na-
tura sua esset inflexibile ad ma-
lum ergo stare in bono et facere bonum
esset ei naturale ergo omne opus [illegible]
dicens li az esset ingratie apud
[illegible] nullum esset in gratie [illegible] ergo
si [illegible] nullum esset meritorium nullum est
esse laudabile [illegible] etiam opus
quod facit esset li az [illegible] ordina-
bilem sed hoc est contra [illegible] li az
institutum ergo impossibile est aliquam cre-

aturae dari li az per naturam inflexibile.
Ad primum dicit aliquid dari alicui
[illegible] quod dicit dari non aliquid me-
dium inter dantem et recipientem. Pri-
mo quaeritur utrum dari potuit li az
primo homini per naturam quod esset in-
flexibile in malum dicendum quod ingenitum
[illegible] dicit dari dicit rem suam rela-
tam ad recipientem non potest per naturam
dico quia [illegible] est per naturam li az in natura
ipsa rerum naturalem repugnat
ut infra patebit. Secundum autem quod
dicit rem suam relatam ad [illegible]
dantem [illegible] loquendo de potestate
absoluta potuit loquendo de
potestate ordinata quia instituit
esse rerum secundum quod providit et
ordinavit eas fiendas. Ab aeterno
potestate absoluta dico quia potuit
ab aeterno providisse res fien-
das et ordinandas [illegible] naturas
aliquas in tempore aliquas in dedisse po-
tuit eum primum hominem [illegible] in-
flexibilem [illegible] ad li az [illegible] ta-
lis naturae [illegible] in tempore [illegible]
[illegible] quod impossibile fuit hominem
[illegible] fuisse in flexibilem [illegible] vel
aliquam creaturam [illegible] sic
li az flexibile ad malum quia [illegible]
repugnat naturae [illegible] creatae
[illegible] capite principii [illegible]
capite etiam et similiter. Patet sic
quia si li az creaturae [illegible] fieret
[illegible] inflexibile ad malum aut hoc
esset [illegible] artationem ad bonum
aut [illegible] destitutionem ad bonum [illegible]
[illegible] artationem ut sic si faceret bonum
sicut lapis tendit deorsum [illegible]
[illegible] nec li az esset li nec opus
esset laude dignum [illegible]
esset ad finem [illegible] est [illegible]
ad primum [illegible] aut inflexi-
bile esset ad malum [illegible]
ad bonum quia sic esset patens

pro natura conparam in bonum ut non
possit uti in malum sic est de li
ar. demonis quod ad sola bona de
terminatum esset iam tale liberum arbitrium ma
nitate careret pro natura sua ergo
iam non esset creatura nec produc
tum cum conditione ista sed esset contra
naturam intus principium in malis
quantum addit quod dicimus creaturam
racionalem conditione esse productam
repugnante contra naturam racionalis
creature racione materialis princi
pii racione finalis etiam impossibile
sunt primum tamen ut alia cre
aturam racionalem fore liberum arbitrium pro na
tura inmutabile ad malum predictam
dico ad illos qui sunt sic beati
tam sicut perfecte sicut illi qui in
gaudent beatitudine ¶ Si obicias
quod deus de potentia absoluta posset
contulisse illis naturam talem ut
supra tactum est iam nichilominus cum
creature producta in esse dicendum
dicendum quod deus de potentia ab
soluta non posset creature racional
li contulisse naturam talem sed
quod conferret pro natura conparam in sta
bilitate tali posset tamen contulisse
naturam talem quod posset stare in ta
li stabilitate quod sic infusa con
tinue influente sicut lux in aere in se
conservante et talis immutabilitas non
posset esse pro natura sed solum beneficio
conditoris possunt ergo concedi rationes
sed cedentes addit quod primo obicitur
contra de luce corporali dicendum
quod non est simile tamen ad hoc
quod sanius lucis corporalis requirit ut
in qua creatur sanus aut lucis
spiritualis in qua creature requirat
sed est ipse creator ...
sanius sapere illud dei in conspe
ctu etiam quia lux corporalis
respectu actus lucendi artatam
sed ad dictam sine nature unde

cuius lux non est laudabile quia
pure naturale non sic est de rectitudine
operacionis racionalis creature sine
voluntatis deliberatione ¶ Ad aliud
quod obicitur quod aliqua substantia corporalis
pro natura est inmutabilis et
iam per ... quia non nec cre
atura racionalis non est creatura
in sua natura condita nec decet
illam sic esse artatam ad suum
opus sicut corporalem ad suum
sed eadem quia non tenet summum
in gradu corporum ... dicta sunt
sed quod omne corpus mutabile
est aliquo quod mutatur ut
vult Augustinus dicta sunt ...
... sunt ista corpora superiora quia
aliquid mutatur in ipso et
sed ultimo non posset esse mutacio
in supremo corpore sed media ...
... iste tamen modus dicendi
mutacionem est contingens ¶ Ad
aliud quod obicitur de creatura conformate
dicendum quod gratia dicitur esse perfectio
nature non solo quia illam adornat
sed quia defectum concludit ...
in dicta natura creature racional
est aliquis effectus nullus quem
gratiam ... concludi ... ia
natura in qua creatura sit ...
... non sequitur si aliquid
... aliam gratiam quod datur
pro natura ¶ Et si obicias quod deus
potuit dare nature quod dedit gratie
dicendum quod ... non est natura hic
non sunt nata suscipere sed quod deus
dedit gratie sicut enim alia est ...
opus moralis alia opus naturalis
nec perfectio operis moralis pertinet
... operi naturali ...
decernit esse naturale sic ...
... intelligendum est laus eius
et ... que est perfectio operis

mortalis secundum quod homo non pot
-erit opere nichil inquinatum homo Sed
illud quod audit deum inadulterate
iam sed conversio procedit quod eum nichil
est in mortalibus ... non est lau
dabile vel intemporabile vita si ... ar
inflexibile creatum esset nec laudi
nec intemporis capax est

Sed queritur utrum Adam potue-
rit in conditione potuit illi bo
num perficere opera in bonum perficere
non potest quis nisi sit gratus deo
sive acceptus Primo queritur utrum
in statu illo fuit gratus sive ac-
ceptus deo Secundo utrum in illo sta-
tu potuit perficere ... non vi(?)...

Quidam ergo utrum fuit Vtrum deo
in statu illo acceptus deo
quod sic videtur solummodo culpa sive
peccatum est quod facit creaturam dis-
plicentem deo Unde ... est quod deus su-
per omnia ... intendit ill-
ius ... in creature ... unde ...
... sine culpa unde Augustinus in ...
quadam Quid est ultus sine culpa
... nec dignus ...
nec dignus ... quomodo
nec ... accidendo in eis et
... Igitur anima illa creata
... grata et accepta est deo
... fuit ... fuit deo
... Item ergo in primo statu pri-
mus homo ... peccatum ... Item
Igitur videt deus ... Et quod ... ...
... sed in primo non ... non potest
non ... illud quod est ... homo
erat ... ergo deus illud accepta-
bat Item ... diligis ...
... nichil odisti eorum que fe-
cisti sed homo in statu innocentie
nichil habebat quod esset dignum odio et
tamen quod habebat adeo factum erat

ergo deus ipsum tali diligebat
sed quod sic adeo diligit atque accep-
tum ergo etc Item ... Ego
diligentes me diligo sed homo
secundum statum nature institute dili-
gebat deum ... se ... anima ...
... erat ergo videtur quod ...
... deus eum amabat
... hoc ergo deo acceptus erat
Item artifex creatus complacet plu-
ris opere illud acceptat quod ipsum
fabricat ad voluntatem sed deus
qui est summus artifex hominem
formavit ad imaginem suam et
optima ... suum ... ergo
videtur quod ... plus datis
homo deo placebat Item ...
est quod plus faciat ... ...
deo acceptum quod ... sit tota pul-
chra nulla sit mea macula Sed
anima Ade in statu innocentie
tota erat pulchra nulla erat
in ea macula ... erat ...
conditione ... aliquid ... gratia
super addita deo erat accepta
Item aut deus potest facere ali-
quam creaturam ita ... quod ...
... sibi placeat aut
non Si non videtur quod esset ...
... Si sic igitur non videtur quod ad
... quod natura placeat deo ...
sit super addi donum gratie Si ergo
... conditus fuit secundum ...
... nature videtur ergo deo place-
bat absque aliquo dono gratie super
addito Sed contra Hebreos ... sine
fide impossibile est placere deo Sed
fides est donum super additum na-
ture super addito nullus potest
placere deo Item ... ...
... diligit deus nisi illud quod
... in ... Sed ...
est donum dei nature ...

additum secundum quod ínfra subiungitur
... o naturam illa delectabilis sanct
tribus rerum quo aliquod dano quod na
ture super additur in possibile est dei
amicum esse ¶ Item nota quod equi
lentibus secundum naturam in homine
ipsa ymaginatione non tamen quod ad
ymaginem placet creatura deo non
est ei accepta ... quod quod persona
aliqua deo placeat et acceptetur
ab illo recipiens aliquod donum nature
super additum ¶ Item si natura vero
deorum ... gratia deo acceptum de
mones erunt accepti deo cum habeat
natura optima Dicit enim Dyo
nisius de diuinis nominibus Demonibus
datas esse angelicas donationes
nequaquam ipsos quinatas fuisse dicimus
sed sunt integri et clarissimi alia
translacio dicit data ipsis angeli
ca dona nequaquam ipsa mutata
esse dicimus sed sunt integra et
splendidissima ¶ Et quod complacentia
acceptio amor dei respectu crea
turarum non dicat aliquid inferens
in cadente vel accidente ipso cum
Bernardus de amore dei nos te dili
gimus affectum amoris ... nobis
... tu non conditor ... et affec
tum bonorum et amarum afficiendarum
tamquam accidenti vel incidenti a
more affectu amas quos amas
vel aliquos in aliqua afficis qui
... factis et anima abscit vel
... est ... est a fide alien
... creature acceptacio amor
et amor eius respectu creaturarum
est affectus in creatura non affectus
in creatore Quod patet per Bernardum
in libro de amore dei dicentem hoc
est amare tuum a quo tu amas
te amantem dulcedine bonita
tis tue quam habes ad creaturas
tuas creator bene inspirare

eis hoc desiderium amandi te et
amore quo te amant et amare te
Nos enim afficis amoris vel amorbis
cum nos amas Solummodo deo
complacendo et amando afficit ad se
sine dete ... et amandi
se complacendo filii in se et amando
se et placendo filii in nobis cum
Bernardus in libro predicto amas te ama
bilis deus mee ipse et ... et a filio
procedit spiritus sanctus Amor patris ad
filium et filii ad patrem et tamen est
amor ut sit unitas tanta uni
tas ut homo unam ... patris et
filii substancia amas et ... in no
bis mittendo spiritum filii tui in
corda nostra ... dulcedine amoris
... inspirante ... in nobis
voluntatis clamantes Abba pa
ter ... nos efficiens tui ama
tores Complacet ergo filii in nobis
est complacere filii efficiendo aliquid
in nobis vel aliquem effectum eius
in nobis ¶ Notandum ergo quod ac
ceptacio et complacencia sine amor
dei intelligitur respectu sui quadam
quod loquendi ... dici pos
sunt quia sunt delectabiles in se
et ... sunt se ut ...
intelliguntur respectu creature dicit
effectus in ipsa creatura non affec
tus ut ... per ...
do complacencia vel acceptacionem dum
complacet aliquid in creatura quodam
quod modus loquendi impropria ...
... secundum quem ... di
cuntur magis accepta possunt
dici quadamtenus ...
acceptacionem ... esse
esse accepta Specialiter modo et
... creatura rationalis
... est creatura ...
... sunt ... creata

racionalis in spiritualio creavit deus ut
sit eius templum ad aptitudinem in filium
assumitur in sponsum. Licet aut sub
limatio creature racionalis est sup
ra naturale complementum et ideo
nec creatio nec adaptatio nec
assumptio huiusmodi sit per aliquod affecta
tum nature sed per donum sup addi
tum nature creature animam ut
sit templum assimilatur ut sit fi
lius vel filia conformatur deo ut
unitus per conformitatem voluntatis
ut sit sponsa. Hec aut fiunt adco
mediante gratia gratum faciente.
Quod aut creatura racionalis ef
ficitur templum per gratiam habetur
Cor. in capitulo Nescitis quia templum
dei estis et spiritus dei in vobis habitat
glossa ubi spiritus sanctus habitat in tem
plo suo scilicet sanctis qui sunt templum
dei modo fidem fidem ambulan
tes et in ad Ephes. dicitur Christum ha
bitare per fidem in cordibus vestris. Quod aut effi
ciatur filius per gratiam habetur Jo
hannis primo Dedit eis potestatem
filios dei etc. Quod aut spo
sa similiter dicitur eius sponsabili
ter Osee in fide. Concedi ergo
possunt racionis quibus audiet per
uno Hamme non fuisse acceptum
deo modo isto ultimo ulla cum
natura efficiunt Hamme isto modo
acceptum. Hec aut acceptacio red
dit creaturam racionalem dignam
beatitudine eterna talis aut non
fit nisi naturalibus. Primo aut
modo omnes non sunt acceptus
Ad primum quod obicitur quod solam
culpa facit creatura displicere
deo etc. dicendum quod non displi
cencia et acceptacionem eo modo
quo peccatores displicent deo et sancti

gratiam gratum facientem placent
est media acceptacio Secundo in
supra vnde non sequitur omnes
Hamme non displiceant deo propter
in illo statu ergo sunt acceptus
quomodo qui gratia carens efficiant
Hamme acceptum. Ad duas aut
tonitates que sequuntur patet quia in pri
us intelligunt de acceptatione
et dilectione primo vel secundo supra.
Ad illud quod obicitur de ubo illo Ego
diligentes me diligo etc. et ad
dicendum quod non intelligitur de dilectio
ne naturali qua primus homo di
lexit deum in primo statu ut supra
tactum est sed de dilectione caritatis
que non potest esse sine gratia sub
supra. Qui diligunt me di
lectione caritatis sunt in vi
conformes et sicut autem Amor vi
est copula diligentis et dilecti et
amor transformat in amatum pri
mus vel coniugavit vnde diligere
dei est copulat secum et efficit co
sortem sibi diligentem alia. Preter
ea illo ubo nichil aliud dicit
quam delectans qua diligit deus
de creatura racionali esse adeo fu
dandum dei vnde patet quod dicatur di
ligo non effectus dilectionis qua
deus diligitur etc. Ad de consulta
per Bullh. dicente hac est admira
tum quo tu amas amantes
te dulcedine karitatis tue etc.
ut supra. Ad aliud quod aliud quod
artifex creatus complacet sibi in
opere suo etc. dicendum quod non est
simile de artifice creato in cre
ato complacencia cum artifex cre
ati in opere suo apportet importat

quendam modum afficiens respectu
operati non enim solum nos complac
sibi qui est causa operis sed af
ficitur circa corpus ipsum quod conve
nienter artifex in creato ut patet
per dictis ¶ Ad illud quod dicitur quod hec
institutia absque omni gratia creata
tota pulchra que quidem pulchritu
do est gratia que est inter que
dam ut dicit glo. super id ps. ut
exaltaret faciem in altis et consultu
dinibus et maxime potentibus un
de Aug. super illud psalmus in quo ipse
prior dilexit nos. Anima amando
deum pulchra efficitur pulchra erga
amando eum qui semper est pulcher
quoniam cum in te crescat amor in tan
tum in te crescat pulchritudo quia ipsa
caritas est anime pulchritudo ¶
Ad aliud quod queritur utrum deus posset
talem naturam facere que esset
ei accepta sine adiuncta gratia dicendum
quod potest de potentia absoluta non
autem de ordinata. Contra potentia
absoluta ea qua deus est super
omnia et ordinata ¶ Contra super
quod esse amicus eius hoc posset
natura tamen non esset conditio esset
impossibilis. Ad aliud non impossibilitas
ista conveniens ex parte creature. Si
enim sic fieret nichil aliud fieret quam
donum gratie esse donum nature. Sed
melior est natura rationalis que non
potest peccare quam que potest. Dicendum
quod deus fecit optimum sed dum optima
adduceret verbum quod convenit sibi ad
duxit reliquit quod adduxit na
turam rationalem sed hominem primum
in potentia peccandi ita rationalem
ad peccandum ¶ hoc ad videndum possibili

tatem conpunctibilis enim est et
ingredimur conferentes potentia gratia con
stitutum deus indigentia est scientia
divina sapientia in ps. sic dicitur anima
ea tua non vade reddite reddas dabis
tibi nova enim in dando gratiam
dantibus dominatur. Sed constat quod
deus intendebat facere plures ho
mines alios in debilitate ergo videtur
quod statum fecit eum talem. Iste
videtur per dictum scripturam que pri
ma est. Preterea enim sicut est
ponere malum peccatum quia per malo
lo remedium adhibere melius enim per
videre sibi ratione qui per canet
ne in malum cadat quam qui per
casum in remedium adhibet ergo si
divina sapientia maxime manife
standa erat in hominibus conditione
videtur quod tales eos debuit fecisse
et tamen illum cautela caute lap
sum minuisse quod non posset
incidere in casum. Item item videtur
per dictum potentia est ergo quod in
finita est insuper nimium quod
potest capere. Videtur enim eo quod divina
potentia in simplicibus est in facere
sed in infinita non magis insuper in dando
quod fit in creata corpore in acci
piendo sed plurimis hominibus sunt ca
paces in nobilitate ergo et Item
gloria est homini laudabile sed illud
est laudabilis eo quod hominis in se habeat
illud per naturam ergo si deus fecit
homines ad hoc ut pervenirent ad statum
glorie eorum. Videtur quod debuit eos
facere homines in statu vite sed sta
tus vite eorum sunt distincti sicut
status nunc ante peccatum sub lege qui
ergo redemerunt eos in regnum et
natura hominis autem impossibile est inquitu

est corpore creaturae secundum quod gratia sit
ultra terminos naturae. Unde sicut in
paradiso est quod homo fiat beatus ideo
naturae communis possit creari beatus
quia beatitudo consistit in bono quod
est supra omnem naturam sic intelli-
gendum est de gratia unde primum ho-
minis ¶ Et si hoc facere posset
minus conveniret [illegible] tunc eo
multiplex [illegible] potest [illegible]

Sequitur inquirendum utrum primus
homo potuit [illegible] in
conditione sua proficere in bono quod
sit meritorium per [illegible]. Damasce-
nus [illegible] dicit quod sic fecit deus
hominem in naturae [illegible]
et qui autem talis est potest proficere.
¶ Item in eodem fecit eum naturae
in [illegible] voluntate per se [illegible]
[illegible] non sua potestate
[illegible] manere et proficere in bono. ¶ Et
[illegible] autem in eo quod est
secundum naturam in virtute simul quod
autem est in virtute potest facere opera
meritoria proficere. Cum ergo primus
homo conditus fuit in integritate na-
turae in illa potuit manere potuit
proficere. ¶ Item angelus deus [illegible]
[illegible] necessitat ita fecit hominem
ut in eo liberum arbitrium ad iusti-
tiam [illegible] possit et [illegible]
sua conditione. ¶ [illegible] unde quod [illegible]
tali libertate arbitrii posset iuste
[illegible] mereri proficere. ¶ Item
[illegible] deum [illegible] sunt opera et
[illegible] est aliquid ut [illegible]
[illegible] attingit [illegible] ergo si
homo [illegible] conditus est potuit [illegible]
[illegible] in operatione [illegible] quam [illegible] et
[illegible] autem est operatio [illegible] perveniens
ad gloriam ergo et cetera. ¶ Item in omnibus
creaturis si distinctae [illegible]

ad quem ordinatur data et utrum quae
possint ad illud sine gratia pervenire. Et
patet in igne qui cum deorsum est
sua levitate facit sursum ferri quod autem
[illegible] infallibiliter fiunt inter ceteras
creaturas aut si aliae creaturae
per naturam habent potentiam perveniendi ad
suum finem. Unde multo fortius quod
[illegible] homo esse posset in virtute naturae
ad statum [illegible]. ¶ Item natura nihil
facit frustra nec deficit in ne-
cessariis sed multo magis est necessa-
rium quam illud sine quo non potest
beatificari ergo cum potestas merendi huius-
modi sit. Unde quod homo in esse [illegible]
naturae dei gratiam [illegible]. ¶ Contra
[illegible] gratiam in [illegible] habere
in statu naturae conditae fuerunt data
mandata aut ergo merebatur aliquid
aut nihil. Si nihil ergo frustra operaba-
tur; sed frustra operari non potest esse
sine poena aliqua; hoc autem non
potuit esse in natura instituta. Si ali-
quid merebatur cum opus verum sit ad
beatitudinem ordinatum unde quod [illegible]
per naturalia mereri possit [illegible]
[illegible]. Si autem dicatur quod opus illud
non fuit meritorium beatitudinis sed ali-
cuius boni temporalis sed constat tunc quod
homo in statu illo non esse [illegible]
esse ordinatum ad bonum aliquod
quod esse ordinatum ad finem. Sed primum
est [illegible] bonum ad finem [illegible]
ad ea quae sunt ad finem [illegible]
manet ergo [illegible]
supponimus [illegible] mereri ad
ordinatum ad gloriam potuit mereri
gloriam. Item [illegible] ad [illegible] eo
paratur ad bonum quam ad malum
quia secundum naturam ad bonum fuit et
ergo potentior est ad bonum quam ad

malum quia secundum naturam ad bonum
factum est quia potencia est ad bonum
quam ad malum ergo si deus potest ad
malum multo forcius deus potest ad bonum
ergo etc. ¶ Item si deus peccat ad
malum non ad bonum ergo videtur quod af
fectus illius non erat rectus cum
quod spiritus sunt in quadam incli
natione ad malum ¶ Item si lapis
esset creatus sursum virtus illa que
sine difficultate sufficeret ad te
nendum illum qui sufficeret ad de
scendendum cum delectacione deorsum de
loco sursum sine ad locum conne
tionem qui esset locus medius ter
re et tunc similiter videtur quod ad hoc quod
ita primus homo staret in statu
innocencie medius spiritus sunt
[illegible] vel cadere vel tanta
vel quanta posset perficere in melius
ergo si stare peccat tunc cohibamus
decepisset in creatione ut dicit ma
gister in sententiis et alii doctores sa
cre scripture videtur quod concedere pro
babat perficere ¶ Item constat quod primus
homo peccavit in statu primo facie
[illegible] dei [illegible] sed secundum pre
latum fuit argumentum sic cum maiori
difficultate deo sunt qui solis
naturalibus quam naturalibus regitur videtur
natura contra ergo multo forcius qui
deo sunt solis naturalibus videtur natu
ralia ¶ Item [illegible] sincera quanto
magis indebita tanto graciora sed
[illegible] sumentes compositis naturalibus
magis est in debitum quam sumenti
ex naturalibus regitur quia cum plus
committitur plus aliquis obligatur ergo
magis gratum ergo magis remunera
bile ¶ Item regis terreni videtur
quibus benivolencia compositis naturalibus
sed rex celestis in infinitum est be
nivolencior rege terreno ergo [illegible]

[illegible] ergo sicut cum sit magis
benivolencior compositis naturalibus ¶ Item
intellectiva nobilior est operatio
creatore quam sensitiva vel ve
getativa sed hec possunt in suas opera
ciones sine aliquo signo addito
sue nature ergo multo forcius in
intellectiva consimiliter argumentum potest pri
mo homine in statu [illegible] posse [illegible]
¶ Contra deus est summa virtus cre
atura autem est vanitas ergo nulla
pars potest [illegible] nisi [illegible] modum quod
sit [illegible] sicut [illegible] sicut
vanitas [illegible] autem est gracia que vir
tus est quantum est ad [illegible] cre
atura vanitas ergo in [illegible] sunt ho
mines [illegible] absque gracia hec videtur
[illegible] ¶ [illegible] ¶ consequenter quam
gracia ¶ Item ps. [illegible] dabit graciam
[illegible] ¶ Item in regno gracia di
vina contra [illegible] aliud deus
in nobis creavit quam [illegible] quam
[illegible] quam [illegible] colligitur
quod natura [illegible] contingit [illegible]
absque gracia ¶ Item natura [illegible]
debent esse perfectiora sed natura quanto
[illegible] est [illegible] in perfectionalibus
est [illegible] quam sit bea
titudo glorie ergo in [illegible] est [illegible]
[illegible] natura ¶ Item nobilior
est [illegible] quam [illegible] sed deus [illegible]
quam [illegible] homines absque [illegible]
[illegible] ergo [illegible] homines re
putat [illegible] nisi precedat ali
[illegible] ¶ Ad [illegible] dicendum quod [illegible] solummodo
gracia [illegible] est ad [illegible] secundum
statum nature lapse sed [illegible]
statum nature [illegible] sed secundum sta
tum nature lapse magis in dignitat
[illegible] deus [illegible] in statu [illegible]
[illegible] natura [illegible]

dictam retribuentis tum propter condicionem
retribuentis propter condicionem retribu-
entis qui ipse deus bonorum nostro-
rum non indiget ideo nec acceptat ho-
minem propter opera nec aliquo modo
obligatur premiare quod videtur cum da-
ti et accepti ideo ad hoc quod aliquis ho-
mo opus creature sue deo remu-
neratum deo complaceat necesse est quod
opus gratuite bonitatis influencia
in operante precedat sequitur creata
ipsi creature gratia que consistit ¶ Ali-
ter propter condicionem retribuentis impossi-
bile erat liberaliter sine amplius
gratie gratum facientis patet quod illud
premium quod meretur est beatitudo et-
erna beatitudo autem eterna consistit in
fruendo eum qui est deus et summum
bonum et qui est super omnem nostram
capacitatem et natura excedit in actus
fidelium i. sic in ratio impossibile est quod
homo meriendo ad illud summum bo-
num ascendat et perveniat nisi per a-
liquod adiutorium quod sit ultra naturam
¶ Hic quod homo in statu nature in-
stitute absque dono gratie mereri
non poterat tamen propter condicionem re-
tribuentis tum propter condicionem retribuentis
¶ In statu vero nature lapse non so-
lum indiget gratia adveniendum propter
has condiciones sed propter condiciones
operantis et operationis meritorie op-
erantis enim in statu nature lapse quod
est inimicus dei adversarius et
in inimicos nisi aperto volentes pro-
dantur gratie et ideo quid quid faci-
at nisi voluntatis eius gracia
gratia que deo reconciliet mereri non
potest nec mitte condigni pro quod dei est
adversarius inimicus ¶ Deus autem opera
non acceptat nisi prius acceptat

personam sicut in primo Gen. iiii re-
spexit deus ad Abel et ad munera eius
primus dicit ad Abel et postea ad
munera eius propter condicionem eciam opera-
tionis necessaria est gratia quia nulla est
operatio meritoria nisi recta et nulla
est recta nisi fiat correcta in te-
mpore nulla potest esse recta in-
tencio nisi qui summum bonum diligit
bonis apponit nulla autem intencio
potest hoc facere in statu nature lapse
sine dono gratie propter quod qualitercumque
vel quantumcumque faciat operatum pro
gratia non meretur quia non precipit de-
cunctum si consequenter hoc faciat patet
ergo quod multiplex est necessitas gratie
ad merendum scilicet propter condiciones retribu-
entis retribuentis operantis et hoc
operationis ita quod hec quadruplex
convenit ad statum nature lapse et
propter alia que fuerunt contra con-
flictus propter peccatum primum que mul-
tum impediunt opus bonum ¶ Qua-
tuor enim sunt pena ¶ Peccata infec-
ta homini propter peccatum primum quod acci-
dit concupiscencie ab homine in commuta-
bili scilicet deo per se et per se conversionem
ad bonum commutabile scilicet ignorancia
infirmitas malicia et concupiscencia propter
ignoranciam agendorum necessaria est
gratia que est lux spiritualis spiri-
tuum illuminans propter infirmitatem
qua homo impotens est assurgere
ad opus virtutis quod est difficile
virtus enim est circa bonum difficile
necessaria est gratia que virtute dic-
instruat propter maliciam qua homo
pravitate se ad malum et concupiscencie
ideo necessaria est ¶ gratia que animam
ad deum erigat et a malo avertat propter
concupiscenciam qua ipsa anima corrupta

in mediate comparando corporalibus
in quantum necessaria est gratia que etiam corporis
superaddita indumenti et sic vestimenta
tempore diminuat. Sic ergo multa
plura necessitatibus in statu nature lapse
se convertit quam cum necessaria est gratia
duplex autem convertit in statu in-
stitute ut tactum est et Hugo innuit
inferius in sententiis li. ii. de corpore. Dicens
quod homo indigebat gratia operante et
cooperante in primo statu licet non
secundum omnes modos cooperantis. Ad
illud quod primo obicitur in contrarium per illud
verbum Adam quod fecit primum hominem
utrumque etc. dicendum quod sic intelligitur
non quia deus illud in sui conditione
fecit utrumque sed quia tunc aptum
quemadmodum dispositum ad hoc fecit
quod non longo post tempore complevit. Ad
illud quod obicitur postea quod in creatione
sua habuit potentiam merendi et proficiendi
in bono etc. dicendum quod hoc non intelligitur
quia status conditus patitur proficere sed
ex dato sibi in conditione quamvis
statu patitur consistendo proficere ad
statum quo possit proficere in bono. Ad
illud quod postea obicitur dici quod si proficere dicit
in incarnata gloria secundum quod aliquis
magis et magis inflammatur pro Adam
proficere non patitur per acceptionis ca-
ritatis nisi daretur ei gratia gratum
faciens per aliquem profectum non
tamen largius ut proficiens dici re-
spectu quorumque etc. Adam sine
gratia gratum faciente proficere patitur
in cognitione accepta in amore
naturali etc. Hugo sic intelligitur illud Adam
loquitur eum de profectu secundo modo
vel potest dici quod sic intelligitur primo
modo vel de profectu in merita non in-
telligitur illud absolute sed cum con-
ditione [illegible] cum dicit profectum homini
potentie proficere secundum capacitatem

que est mediante gratia. Ad illud
quod dicit Augustinus quia necessitas ita fuit
primum hominem etc. hoc non intelligitur
quia licet in eo tunc pateret in
opus ulteriorum sed quia erat tunc
in potestate quadam adiuvante et in
quadam capacitate gratie quia non
erat in illo repugnantis gratie etc. Ad
illud quod dicebat Adam quod manife-
stes in eo quod est secundum naturam
in virtute primum dicendum quod in illo
verbo non intelligitur quod nature inte-
gre sint statim addita virtutibus ita
ut haberent primi parentes statim cum
natura virtute gratuita sed quia
statim innate in natura integra
super addita sunt virtutibus non cum
dicit Damascenus in eo quod est primum
natura in virtute primum sed manife-
stes agnoscit cum addit inducere super
esse. Ad illud quod obicitur quod perfecta
sunt dei opera etc. dicendum hoc est
perfectum quantum ad esse primum et est
perfectum quantum ad esse secundum perfectum
quantum ad esse secundum duplex est
quedam enim est que licet certum ap-
titudinem secundum esse primum sicut
illa perfectio que attenditur in accidenti-
bus que dicuntur complementis substantie
est alia perfectio quantum ad esse secundum
que non datur a natura secundum
esse primum sed precedit est super illud
sicut est perfectio in esse gratuito
vel glorie que quidem est in nobis
non debitis sed condita. Cum ergo di-
cit dei perfecta sunt opera hoc intelligitur
quantum ad esse primum et quantum ad
esse secundum quod tamen ab illis qui
[illegible] ad illud esse secundum quod natura
caperet a natura secundum quod
[illegible] non habent ubi cum fecit
deus illos bonos sed illos [illegible]

beatificauit quas predestinauit co-
formes fieri ymagini filii sui Ro-
manorum 8 sic eundem disparauit dicens primita
tamen beatum laudabile eius tamen
assignata sunt prius ¶ Ad illud quod
dicitur quod alie creature possunt per-
uenire ad finem ad quem sunt perdictu-
tem ut dicendum quod non est simile
quia finis creature rationalis est summum
bonum quod est supra omnem naturam
finis non aliarum creaturarum est bonum
creatum quod est infra limites nature
Ideo creatura rationalis magis indiget
dono gratie ut possit peruenire in suum
finem quam alie creature ¶ Ad illud
quod dicitur quod natura non deficit in ne-
cessariis etc patet R[esponsio] concedas hoc
cum intelligitur de necessariis que
quidem attenditur quantum ad esse simpliciter
uel quantum ad esse secundum quod causatur
a principiis nature R[esponsio] quantum uero
ad illud esse secundum quod supra natura
est necesse est naturam deficere et
tale est esse gratuitum et glorio-
sum tamen fit solum natura principaliter
quia deus natura defectum supplet
et completio est cum se offert per
gratiam apostoli dicit quod natura non
patitur ¶ Ad illud quod dicitur quod contemp-
ta gratia seruando mandata meretur
meretur etc Dico quia meretur quia dis-
ponit se ad gratiam quam deus da-
bit alle meretur dico de congruo
dico quod meretur meretur de congruo sine
gratia nam bona illa sequitur re-
muneratur in gloria ¶ Ad illud quod obicitur
quod prior est operatio etc Dico quod finis
dicitur dupliciter uel finis remotius
uel finis proximus efficacius prior est eam
parte ad finem remotum quam ta-
men adultimum sed non priori efficacior

uno efficacior est ad ea que sunt
ad finem quia minora sunt ideo ma-
gis potest in illa ergo si inficit potest
in hoc ergo in fine sit fallacia con-
sequentis sicut si inferatur potest in
minus ergo potest in maius potest etiam
aliter dici quod comparatio ad finem
prior est secundum intentionem sed ad ea
que sunt ad finem prior est secundum re-
ideo non ualet ¶ Ad aliud ut patet
responso quod quamuis liberum arbitrium sit
comparetur ad bonum non tamen efficacius
quia facilius est facere malum quam
bonum quia solum potest de sua natura
que est ex nichilo aliud non potest
sine adiutorio ¶ Ad illud quod obicitur
quod affectus eius non sunt recti quia
patitur in malum et non in bonum dico
quod non sequitur quia sic patitur de-
scendere similiter patitur stare Si autem
non potuisset stare sequitur quod non
esset conditus in rectitudine sed quia
stare non potuit uerum sunt quidam
habitus uel inclinatio ad lapsum
rectitus sunt ¶ Ad illud quod obicitur quod
aliquis qui sufficit sine difficulta-
te ad tenendum lapidem sursum potest
eundem eleuare sursum ad deorsum
sine ad locum euectione illo loco
in quo tenet similiter homo liberum
sine difficultate patitur stare in
materia patitur ei uirtute qua po-
terat stare eleuare se proficiendo se
ad statum alterum dicendum quod licet
concedas patet potest eleuare se aliquantu-
lum proficiendo ut ad ea ad que po-
terat natura attingere non tamen
patitur proficere ad statum qui erat supra
naturam i statum mediocrem intra creatum
sicut ille qui potest tenere sine diffi-
cultate lapidem sursum potest
illum aliquis eleuare sed non potest eleuare

adlatu respectiuo tamen est simul ultra
in horizonte ut ad totaliter solarem
uel celum ¶ Ad illud quod obicitur per
pelagium dicendum quod non sit locutio in
hoc loco quia in illo statu de quo
hic loquitur nulla patebit sic esse
difficultas nec opera laboriosa
unde in genesi posuit eum in paradiso
ut operaretur super quod dicit Augustinus
super genesim ad litteram Credibile
est hominem in paradiso positum ut
operaretur non laboriose sed delectabiliter
nec etiam in statu lapsus qui
plus laborat in seruicio dei plus
meretur premium nisi forte plus di
minuatur pene sed qui plus labo
rat ex amore dei maiori non fit
ut alicuius plus premium mereatur ¶ Sed
tamen dico amore dei dico gratiam
sine qua meritorie deo non seruitur
¶ Ad illud quod obicitur quod similia gratuita
magis in delectatorem dicendum quod hoc
dupliciter intelligitur similia magis de
lectatorem [illegible] ¶ Sed quia ille qui sunt
magis tenetur sine quam alius uel
quia magis teneatur quam alius tamen
liberius sunt quia non respicit
ad debitum quo tenetur sed magis
ad bonitatem dei [illegible] sunt [illegible]
[illegible] intellecta auctoritas Augusti
ni est sed [illegible] amor est [illegible] ¶ Ad
illud quod obicitur de simile [illegible] a
rege [illegible] dicendum quod [illegible] me
retur gratiam regis terreni [illegible]
nobilibus nisi [illegible] illa nobilia
sunt grata ei [illegible] nec regis
celestis sed grata ei esse non sunt
nisi ipse [illegible] gratiam qua gra
ta sunt ¶ Ad illud quod obicitur quod [illegible]
[illegible] possunt in
[illegible] uel alia [illegible] super
addito nature quia sine [illegible]

uires sunt robusta corporis [illegible]
naturali [illegible] sed tamen
nobilius est intellectus ut [illegible] acce
tamen [illegible] robustum tamen [illegible] no
bile ut supra [illegible] sunt ¶ Anima [illegible]
[illegible] est in inferioribus [illegible]
sunt in ea sine [illegible] sed [illegible]
[illegible] est intellectus [illegible] est sup
[illegible] non [illegible] in ea sine [illegible]
superior ¶ [illegible] queritur quando opera
[illegible] ut dare elemosinam [illegible]
que sunt in proximo [illegible]
quales sunt [illegible] in aliquid
[illegible] ¶ [illegible] dare
[illegible] non est opus meritorium [illegible]
[illegible] sed [illegible] amor proximi illud
non est meritorium nisi ex amore dei
[illegible] meritoria [illegible] sit
meritoria [illegible] quod est in aliquid
[illegible]

Quesitum est super de gratia data
in creatione [illegible]
de gratia super addita ¶ Primo ergo
queritur [illegible] sunt gra
tuitis ante lapsum ¶ Secundo de
[illegible]

Quod autem [illegible] sunt gra
tuitis ante lapsum [illegible] sic
[illegible] Luce x ¶ [illegible]
[illegible] cum [illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ¶ Item [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

habebat tamen virtute ¶ Item adam
accepit mandatum disciplinae sed
si in mandato fuisset absque gra-
tia creatus Si ergo aliud mandatum da-
tum erat sibi in virtute obediencie
videtur quod deus non dedit sibi
preceptum sine gratia adiutorium alio-
quin dedisset ei in malum quod nullo modo
decet deum facere ¶ Item si habere
angelos fuerunt in die conditionis sue
quoniam scilicet nisi adhuc audeant ut
ducantur a uctoritate plures ¶ Cum tamen
deus sciebat ipsum statim esse lap-
surum ergo sciebat quod aliud quam
donum in nullo esset sibi utile sed po-
tius esset sibi in detrimentum Si ergo
sapiens artifex non dat aliquid sim-
iliter facere vel etiam quod vertatur in
opere sui dampnum [illegible]
videtur quod dedit illi gratiam Item adam
quia iustitiam originalem habuit
quod peccavit voluntarie perdidit
nunc ea recuperavit ergo si ipse
habuisset donum gratie gratum faci-
entis nec ipse nec aliquis posteri-
orum eius gratiam recuperasset Si ergo
gratiam gratum facientem ipse recu-
peravit videtur quod ante lapsum eam
non habuit ¶ Item adam habebat op-
tima naturalia nullam habebat pro-
nitatem ad malum nec difficulta-
tem ad bonum igitur si caritatem
et gratiam habuisset totaliter deo adhe-
sisset ergo numquam mortaliter cecidisset
sed constat quod cecidit ergo gratiam
ante lapsum non habuit ¶ Praeterea adam
habebat optima naturalia gratia appo-
sita ferebatur totaliter in deum ita
esset confirmatus sicut erant angeli
¶ Item lucifer non habuit gratiam gra-
tum facientem Si ergo adam gratiam
gratum facientem habuit tabella ce-
cidit ergo de altiori gradu cecidit

quam angelus ergo videtur quod peccatum eius
fuit in curabilius quam peccatum angeli
Si ergo hoc constat esse fal-
sum ante peccatum non habuit gratie donum
¶ Item prius debet aliquid probari quam in
amicum assumi sed non solum est vir
in amicitia humana verum etiam in a-
micitia divina unde dicitur habraam
cum per multas temptationes et vari-
as tribulationes probatus dei ami-
cus effectus est Si ergo nullus habet
dei gratiam qui habeat etiam dei ami-
citiam videtur quod ante temptationem
adam non habuit gratiam sed statim
in temptatione peccavit ergo num-
quam habuit gratiam ante lapsum ¶ Ad
ad predictorum intelligentiam est notandum
quod circa hoc duplex convenit esse
opinionis ¶ Quidam enim dicere
voluerunt quod adam non habuit gratiam
gratum facientem pro eo quod non videtur
credibile quod lapsus esset sine tale
adiutorium habuisset ¶ Et ad auctorita-
tes autem vero [illegible] dicentes
quod adam habuit multas gratias gratis
datas naturam habuit valde bona
ipsa sancti videntur aliquando dicere
ipsum habuisse gratuita ante lapsum
non quia habuit donum gratie gratum
facientis sed donum gratie gratis
date per illud poterat temptationi
resistere et ad gratiam gratum facientem
disponere se ipsum sed quia auctorita-
tes sanctorum expresse videntur dicere de
gratia gratum faciente patet resolucio
et sunt etiam communia videtur sacre
scripture auctoritas testimonia proba-
bilius ¶ Ideo est alia opinio
communior magis et probabilior qui con-
traria dicunt sustinent scilicet quod adam
ante lapsum gratiam gratum facien-
tem habuit per quam non solum malo

resistere sed in bonis perficere potuit eo
illa gratia adiutus et aliud meruit
sed mandatum domini observando sic
demeruit transgrediendo. Habuit
ergo primus homo [illegible] procedere pos-
sumus tamen habuit adiutoria post
lucraturus. Ad aliud autem quod obi-
citur quod deus faciebat statim
primo esse lapsum. Dicendum quod ipse
hoc non debuit dimittere dominum
[illegible] filii date [illegible]
quod quia simul tamen se praesciebat
quod homo debebat de lapsu eius
elicere. ¶ Secundo non quia deus in con-
ferendo gratiam non attendit futura
peccata sed ydoneitate presentem ad gra-
tiam sicut patet cum confert gratiam
in [illegible] quos abiectus
replicavit in utraque corpore quae
dabuntur dei largitatis scriptura et
arguit homines in gratitudine et
in iustitia in hoc quod tanta benefi-
cia tam longinquus se avertit sine ea
¶ Ad illud quod obicitur quod non potuit recu-
perare originalem iustitiam quam habuit
dum peccavit. Dicendum quod licet non
est tota ratio sed quod voluntarie
amisit iustitiam illam sed simul cum
hoc facit quia in sola originali
non tantum respiciebat voluntatem
deliberativam sed etiam respiciebat
ipsam naturam in statuta gratia
ante respicit ipsam voluntatem
liberam ut est libera quod voluntas
defectibili [illegible] natura
aut cum corporeale non sic de
facili revolvitur. Hunc est quod magis
potest recuperari gratia quam prima iustitia
quia non utraque sunt aeque amissa
non de facili [illegible] quia non autem
naturae reparatur. ¶ Ad hunc unde
etiam nota quod deus tollendo [illegible]

diversis creaturis magnitudinale
in intellectibus. ¶ Sed nobilissima et angeli-
cam cum forma et rationale. ¶ In-
telligibilitas autem hominis sic attestatur
nobilitati illius sine nobilitate me-
diam creaturam scilicet hominem qui secundum
aliquid est rationalis secundum aliquid
irrationalis fecit deus. Intelligibilem
angelicam naturam fecit deus ta-
lem quod ad quod se converteret illi ¶ in-
telligibili ad hoc [illegible] irrationalem fecit
talem quod quantum esset de sua na-
tura [illegible] nec aliquid supra
se nec in ipso se apperiret. ¶ Hominem
autem fecit deus [illegible] magni-
tudinale quantum ad [illegible] ¶ sine
quantum ad potentiam rationalem in intelligi-
bilem donativa sua quantum ad partem
rationalem [illegible]
non per obedientiam subderet domino suo
[illegible] irrationali dominaretur.
¶ Unde ¶ Augustinus [illegible] de ¶ [illegible] ¶ [illegible]
in paradiso [illegible] etiam si non [illegible]
potuerat ante peccatum quod quia tamen
non potuit non volebat [illegible] potuit
[illegible] quae volebat sed volens [illegible]
esse domino suo superiori [illegible]
sit suo inferiori. ¶ Unde ¶ Augustinus [illegible]
¶ [illegible] ut lucent dicta in illius
post peccata quod quia in obedientia [illegible]
in obedientia retributa est ¶ [illegible]
quae habuit est alia iustitia [illegible]
[illegible] ipsum cum in obedientia [illegible]
[illegible] velit quod potuit
quod quod non potest velit [illegible]
[illegible] quae non potest
velit [illegible] suo et voluntati
eius [illegible] quia inferior
[illegible] eius non obtemperat ipso
[illegible]
[illegible]
[illegible] quod aliud [illegible]

quod non paterentur in initio si voluntati
dei vera natura aliquo modo atque
ordinabiliter taliter obediret invaria-
bilis ergo sicut quondam est defectus ita
iniquitatem inquantum corporalia tunc
corruptibilibus adhuc nec potest exigi
sine culpa secundum defectum iustitie ori-
ginalis ad summum superius dominus sine
potestate proprie materie variabilis cum
in obedientia inobedientia retributa
est ipse autem colligantia partis
materie variabilis invariabilis non
est proprium variabile deflecti et de-
clinare secundum naturam proprie variabilis ipse
quod autem respectum nature corrupti-
bilis accidentaliter [illegible] nullo modo
¶ Ad aliud quod dicitur quod si ade fuisset
gratiam in se [illegible] deus adhesisset
dicendum quod si non ex qua [illegible]
gratiam defectus libertate que resisti
non potest dum manet in instabilita-
te in qua conditus est movendo per
gratiam inclinationem consequitur manet
inter [illegible] deus [illegible] magis
gratiam valde frequenter contingit quod
homines valde perditus gratia voluntarie
in ordinate afficiatur [illegible] quod non
semper fertur actualiter in aliud bo-
num [illegible] desiderium alibi
assurgit [illegible] intelligendum
est [illegible] ade ¶ Ad aliud
quod dicitur quod confirmatus erat ut an-
gelus dicendum est quod non [illegible]
tamen quia angelus [illegible] nobilioris
natura [illegible] corporis quod [illegible]
ad [illegible] cum retardabatur
ne [illegible] in deum erat
eum corpus illud tunc animale
[illegible] retardabat tunc
aliter nunc quia nunc retardat non
[illegible] tunc retardabat
non [illegible] libere [illegible] sive

[illegible] in deum ipse quod non [illegible]
quod fuisset confirmatus ¶ Ad aliud
quod dicitur quod licet non sunt gratiam
gratiam [illegible] dicendum quod si
verum est [illegible] tamen non sequitur
quod homines produxerit maiorem in [illegible]
titudine [illegible] quod licet optima
sunt natura ipse quod dicit fuisse
quodammodo deformis [illegible]
primum erat statum [illegible]
sunt recepisse [illegible] gratiam [illegible]
[illegible] nec talibus sunt [illegible] na-
libus [illegible] sunt ut magno
tempore in valle [illegible] gratiam autem
[illegible] sicut [illegible] est
[illegible] que est locus longe di-
stans [illegible] unde [illegible]
[illegible] nec ade [illegible] de alto ut
licet nec ade sunt [illegible]
nec ade [illegible] ¶
Ad illud quod [illegible] quod [illegible] debet
homines temptari [illegible] in amicitia
[illegible] dicendum quod illud intelligitur
de illa amicitia que facit [illegible]
ade [illegible] familiaritate [illegible] que-
madmodum dicit hic dominus apostolis io-
[illegible] vos autem dixi amicos [illegible]
de amicitia autem large [illegible]
[illegible] non potest intelligi apud deum [illegible]
possit intelligi de amicitia [illegible]
[illegible] quod nisi deus [illegible]
[illegible] in [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] quam [illegible] non cum [illegible]
[illegible] applicari ade [illegible]
[illegible] non sic autem est
de [illegible] respectu hominis [illegible]
[illegible] ad aliud

Sequitur inquirere de [illegible]
sic [illegible] de [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] de [illegible]
quantum ad [illegible] corporis

Omnes ergo virtutes sunt unitae
Item donorum virtutum regitivarum
totalis primus virtutum sunt fidem ¶ Se
cundo virtutum omnes alias | quod ad
fidem spectat unde est fides est fun
damentum edificii spiritualis per Augustinum
fides est prima virtutum spiritualium ergo
etc. i fundamentum sed deficiente
fundamento deficit totum edificium
ergo etc. ¶ Item tres sunt virtutes theo
logice fides spes caritas sunt
item caritate simul virtute et fi
dem sunt vel quarto modo ¶ Hoc etiam
videtur per illud Videlicet ad Corinthios xiii prius
dictum est videtur primum cum sit
cumulus et dicatur caritate ad
virtutem necessitudo etc. ¶ Item fides
distinguitur per fidem formatam et in
formem etc. duplex fides duplici
statum secundum videtur scilicet statu
gratie et statum peccati vita sed quod
recentes in peccato sunt fidem for
mem consistentes in gratia fidem
formatam | Sed constat quod Adam
lapsus peccatum sunt fidem infor
mem ergo status in gratia sunt
fidem formatam ¶ Causa fides dicitur
lingua in summa de [illegible] || cog
noscit cognitionem quam primus
homo ante creatus fuit non
ita excellent sicut post homo
[illegible] sunt nec certa
in enigmate qualis in sacramenta
videmus sed constat quod fides est cog
nicio sub enigmate ergo etc. | Item
Hugo cognoscit homo creaturam
sum [illegible] ea cognicione qua deus
[illegible] accidentibus absconditis fide
[illegible] ea qua tunc presenciam eo
templacionis facerent manifestam
revelaretur [illegible] patet quod manifeste

quod fidem non sunt ¶ Item si sunt
fidem ergo sunt cognicionem arti
culi de incarnacione ergo de lapsu cog
nicionem sunt ergo cognoverunt casum
suum ergo sunt ante penam quod
[illegible] est tunc dilatam insti
tiam | Item cognicio fidei est quam
ditur solo preceptis sed ea potius
que intus per inspiracionem instruit
¶ Et quod primus homo ante lapsum
sunt fidem sed intelligendum est quod
fides duo continet que sunt cog
nicio et adherencia scilicet veritati ipse
et que est firmitas credendi per
hec cognicionem debemus eius
esse materiale per hec adherenciam
sive firmitatem eius esse forma
le unde Hugo duo sunt in qui
bus fides consistit cognicio et
affectus || constancia vel infirmitas
credendi in altero constat quia ipsa
illud est in altero constat quam ipsa
in illo est in affectu enim substancia fi
dei invenitur in cognicione materia
| aliud enim est fides qua creditur
aliud quod fide creditur in affectu
invenitur fides vel in cognicione
id quod creditur fide creditur in af
fectu invenitur fides vel in cogni
cione id quod creditur fide [illegible]
fides ipse in affectu sed substancia
quia affectus ipse fides est in cog
nicione sed materiam quia de illo
et ad illud quod in cognicione est fides
primo cognicio est fidei est duplex
est quedam que perfecta est et sed
illa que est enigmatica de qua
|| Ad Corinthios xiii | videmus nunc per spe
culum est unde preparatur ali
quas in qua similitudo dei reluc
cet in enigmate i in obscura

similitudo est alia que perfectius
est quam illa que non est enigmati-
ca sed lucida qualis sunt illa que
habuit primus ¶ Cum dicitur quod
fidem illud quod erat perfectius in
illa habuit illam ... non tamen infu-
sam enigmaticam sed cognitionem lucide
huius cognitionem fidei habuit quam
habemus in statu innocentie et non
illam que est enigmatica sed
que est lucida triplex enim cogni-
tio est sed speculum et lumine in
speculo in lumine speculum enig-
matice prima est quam fidem
est in innocentie erat in statu in-
nocentie tercia in statu nature lap-
se habuit ergo primus homo fidem
quantum ad id quod est formale in fide
sine formale quantum autem ad id
quod est materiale habuit illud quod
erat perfectius ut tactum est
¶ Concedendum sunt ergo rationes que
hoc ostendunt ¶ Ad illud quod primo
dicitur tamen habet perfectior quod non
habuit cognitionem enigmaticam
etiam post peccatum quia licet non habuit
cognitionem enigmaticam non propter
hoc sequitur quod non habuit fidem
quia habuit illud quod erat maioris
cognitionis et perfectius in fide et non
habuit cognitionem clariorem illa que
est fidei in statu nature lapse
et hoc in multis sanctis dicitur Con-
cedendum quod illam primam cognitionem
habuit quam declaratur suo habuit
sicut maiorem clariorem illa cogni-
tione que nunc in sola fide co-
statit veniet dominus etiam circa illa
que post modum in contemplatione
contemplacionis divine manifeste
revelabit ¶ Ad illud quod aliter
quod non est cognitione cognovit
qualiter modo accidentaliter et ad quod
quod dicitur quia non quibus sine cog-
noscitur cognitione enigmatica
aliis enim non dicitur absconsus sed
propter enigma nisi potius nisi propter
elevationem mentis sine cognitione
in re et tunc dicitur fuisse contem-
placio spiritualia quia erat et tunc
sicut tactum est nec intelligendum
est quod tunc vidit spiritualem
specie sed spiritualia lumine rationis et
fidei cognitione ea que est
per enigma unde cognitio illa
sunt media inter illam que non
est et illam que est in gloria ¶ Ad
illud quod arguitur quod si habuit fidem ha-
buit cognitionem de articulis reparati-
onis dicunt quidam quod habuit re-
uelationem sed tamen non concludit nec adve-
nit et sic non cognoscebat se ta-
men per actu et unde nec operaturus
erit quod constabat vel potest dici quod ha-
buit fidem articuli de reparatione
implicite cognoscens quod ille qui
homines creavit illud reparavit quia
cum natura indigeret reparatione fu-
it sufficiendo quod erat defectus na-
ture cum dicitur sine aliqui alii de-
fectus contingerit bene enim scivit
quod deus creavit sine condicionibus ho-
mines ad hoc quod perficeretur perfectione
glorie et ille qui homines creavit
ad hoc tempore aptius illud repa-
ravit tollendo omnibus defectibus glorie
incongruentibus ¶ Vel potest dici secundum
opiniones illam quam primus homo
post peccatum non erat ... quod multi
homines in multis statutis quod habuit
fidem articuli de reparatione nec
propter hoc contestabatur quia non cog-
novit quod propter casum illius futuri

necessaria erat reparacio ¶ Ad illud quod obicitur quod fides est ex auditu respondendum quod duplex est auditus interior et exterior non autem est necessarius auditus exterior ad hoc quod sit cognicio fidei sed quandoque sufficit interior sicut supponitur quod aliquis esset separatus a fidelibus nec esset qui eum instrueret in fide dummodo animo viveret secundum dictamen racionis et ordinacionem apparet quantum posset sed ad bonum auditu interiori fidem reciperet informacionem illius que esset sibi necessaria ad salutem unde non fuit auditus exterior necessarius primis hominibus quod haberent fidem sed inspiracione interna fidei receptam ex qua cognicionem hoc est id quod fuit [illegible] in cognicione fidei.

Secundo queritur utrum habuit simplicitate virtutum ante lapsum sive tot quot sunt post et videtur quod tot habuerunt videtur primus Adam dicitur quod deus fecit hominem cum virtutibus [illegible] bonis ornatum ergo non videtur quod aliquis habitus virtutis qui sit in nobis defuisset eidem ¶ Item ex parte cognoscentis non cognoscimus plura quam Adam cognovit nec plures habemus in nobis species ergo ex parte affectantis non videtur quod plures habemus in nobis habitus virtutum quam habuerunt primi homines Item quoniam est in virtutibus sic dicit [illegible] quam sit una sunt omnes ergo si Adam habuit aliquam virtutem necesse fuit quod omnes habuit ergo tot habuit quot nos habemus ¶ Item aut aliquam virtutem habemus quam non habuit Adam aut non ergo tot virtutes

habuit quot nos habemus si sic ergo aut ergo illius virtutis fuit Adam capax aut non si non ergo videtur quod aptitudo venit in nobis bona capacitas quod absurdum est dicere si sic cum deus dederit gratiam Adae secundum capacitatem suam videtur quod aliquam virtutem quam nos habemus post lapsum ipse Adae contulit ante lapsum ¶ Sed contra virtus fortitudinis consistit in passione tribulacionis sed in Adam in statu innocencie non potuit talis passio ergo nec fortitudo Item temperancia consistit in contrarietate [illegible] carnis passionis sed tales non poterant reperiri in natura institucia ergo nec temperancia Item penitencia consistit in detestacione malorum preteritorum et dolore sed nullo modo contingit in statu innocencie de malis commissis dolere ergo non potuit in primis hominibus esse virtus penitencie Item quia secundum Damascenum sanctitas non cadit in iusticia sed Adam in iusticia cecidit ergo precenciam non habuit hanc de virtute sunt in statu nature lapse ergo non omnis virtus que nunc est fuit in statu innocencie ¶ Item virtus sacramentorum post lapsum non videtur desequalitate illa sacramentorum ante lapsum nostra primi homines si stetissent habuissent secundum tot sacramentorum quot habuerunt tamen post lapsum cum ita est quod nobis indiguerunt ad remedium post lapsum quam ante e v videtur quod virtus virtutum ante lapsum nec quod primi homines si stetissent perditi essent tot virtutibus ante ¶ Item

eorum auditus perfectionem donorum
¶ Tamen cum sint vii dona ut habetur
in ysa. xi. scilicet donum sapientie intellectus
consilii fortitudinis sciencie et pie
tatis et timoris domini ante lap
sum ut videtur non fuit pietatis
que non fuissent in statu inno
cencie nec fortitudo que consistit
in aggressu difficilium et repressione
adversorum que nulla fuerunt ante lap
sum ¶ Item eorum videtur perfectio
beatitudinum de quibus Matth. v. quia
ante lapsum non fuit beatitudo
luctus neque beatitudo fame quia
nulla miseria restabat que nulla
erat post lapsum ¶ Item idem videtur
perfectionem fructuum de quibus Gal.
v. quia ante lapsum non fuit fruc
tus qui est paciencia que consistit
in tollerancia adversorum sicut post
eciam omnibus videtur quod non habuit
tot virtutes ante lapsum quot habuit
post ¶ Ad dicendum quod tamen sit eo
rationis multitudinis donorum gratie
ad statum nature lapse hoc potest
intelligi de donis gratie gratis da
te habuit adam in statu illo ut
potest in mortalitate et impassibili
tatem que non habuit aliquis po
sterorum eius et aliqua dona gratie
gratis date habuit adam in statu
illo ut potest in mortalitate et im
passibilitate habuit posteri eius que
ipse non habuit sicut sunt gratia sa
nitatum et operatio virtutum et genera lin
guarum et consilia vel aut genus diversi
tatis nec ab adam quod illa dona eo
procedebant illi tempore et alia ce
perunt isti. Si aut loquamur de do
nis gratie gratum facientis quia
dona illa quorum habuit quantum
ad habitus et quantum ad actus qui

perfectionis sunt sic concedendum est
quod in consimili multitudine fuerunt
in primis hominibus in qua reperiuntur
in eius posteritate. Licet dico quantum
ad habitus et quantum ad actus qui per
fectionis sunt sicut vivaces ad per
... [illegible] in dicto audivit. Quan
tum vero ad actus qui habent imper
fectionem annexam non contingit vir
tutes secundum statum illum in adam
paradisi sicut enim habetur ab Augusti
no de civitate dei xiiii. vii. virtutes
in futuro xxiiii. de virtutibus habent
aliquos actus in patria quia mi
norum perfectionis quam habent in via
actus enim sunt nunc prudencie
erit nullum bonum deo preponere vel
equare fortitudinis ei firmissime
adherere temperancie nullo de
fectu noxio delectari. Hos casus
actus nunc habuerunt primi parentes
in illa felicitate in qua fuit
quod habuerunt gratiam gratum facien
tem licet non illa perfectione in qua
habent in patria plenum tamen erant
conformes ¶ Et per hoc patet responsio
ad duo alia quorum unum erat
de fortitudine aliud de temperan
tia que procedebant secundum actus
habitus imperfectionem aliquam annexam
que quidem perfectio competit solum
secundum statum nature miserie ¶ Ad
quod aut obicitur de penitencia dicendum
quod penitencia vendicat aliquid
miserie eo cum desperabiliter miserie
consistente statu nature lapse
non aut fuissent desperabiliter illi
si primi perstitissent status nature co
ndite tunc eius essent actus miserie
deo regenti subiectum esse ¶ Ad
illud aut quod dicitur de penitencia dicendum

q[uod] p[er]seuerancia uno modo dicit p[er]petuo
p[er]seuerandi in bono [et] hoc modo est
modo est virtus vel disposicio consequens
virtutes in se[m]piternum alio modo p[er]seue
rancia est consumacio in bono usque
in finem [et] sic non dicit habitum s[ed] p[ro]
cius actum [et] hunc primus homo
non habuit. Post tamen non sequitur
q[uod] aliqua virtute caruerit p[ro] eo
tempore quo in gracia p[er]mansit ¶ Ad
aliud q[uod] dicitur q[uod] unus peccatorum p[er]
lapsum non videtur [con]tradicendum
q[uod] unum est racio h[ab]itum est nouitas
humane reparacionis post lapsum
cecidit enim homo in morbum gra
uem [et] p[er]petuum sanitatem que indige
bat sacramentis aliis ab illis q[ui] sunt
instituta tempore nature condite s[ed]
medicamentis quibus curaretur. Unde
hugo de s[ancto] victore homo a statu p[er]hennis
incorrupcionis lapsus in tempore
p[er]mortalitatis in anima p[ro]hensi
tate [et] corruptionis cepit quando deus
reparando inde sacramentis suis me
dicinam p[re]parauit que sue racio
postulabat. Etiam diuersis temporibus
racionis administrator possibilem
tes ante natiuitatem erant in eum sta
tu in eum tempore [con]gruentia ad statum
[con]gruentia administrare secundum diuersi
tatem statuum nature erat accom
modato sicut tactum est ¶ Ad a
lia que consequuntur dici potest q[uod] donum
fructus beatitudinis consequuntur ad eos
ad p[er]fectionem nature lapse non insti
tute ad cuius declaracionem notandum quod
virtutes secundum q[uod] ex auctoritatibus
sanctorum potest racionabiliter colligi sunt
ad informandum siue ad rectifican
dum liberum arbitrium autem est liberum arbitrium
informatum quod est in iusticia recti

ficatum s[ed] autem informatum rectitu
dinibus in statu nature institute p[er] gra
ciam reddidit habiles ad agendum
bonum recte expedite delectabiliter
[et] p[er]fecte p[ro]pter conformitatem [et] colligancia[m]
nature respectu gracie s[ed] primus homo
in lapsu in culpam spoliatus fuit
gratuitis [et] vulneratus in naturalibus post
lapsum autem ista subsecuta est
deformatio [et] impotencia ad bonum
[et] p[ro]pter illa mala inclinacio effecta est
natura humana infirma [et] subiec
ta est fatigacione [et] fastigio in p[ro]
gressu boni siue in operacione
operis boni [et] p[ro]pter [illegible] cum g
dam illorum impeditur siue in racio
in operibus imp[er]fectis non aut
ideo defectus siue natura huma
na lapsa non valet p[er]fecte repara
ri nec illa que sufficiebat ad recte
operandum expedite delectabiliter et
p[er]fecte in statu nature condite suf
ficiebat post lapsum virtutes
sole p[ro]pter hunc beneficium diuine benignitatis
largitatis virtutes multiplices conu
lit homini tamen multiplicia in quo
da modo tanta ut sic humane ne
lapse defectus releuarent ita ut
p[er] collacionem gracie in virtutibus refor
mentur ipsa anima [et] efficiantur
potencie potentes ad bonum [et] ad recte
operandum p[er] collacionem gracie in do
nis ad expedite operandum p[er] colla
cionem gracie in beatitudinibus ad p[er]fecte
operandum expedite [et] fructibus ad
delectabiliter operandum [et] beatitudinibus
p[er]fecte operandum ita q[uod] tantum q[uod]
duplicem apparentiam siue defectum
que [con]pulsi s[ed] dicitur auctor
dirivatur humane quadruplicem
apparent releuacionem [et] p[ro]pter hoc

patet quod divina fruitio beatitudinis
esse respiciens statum nature lap-
se virtutes autem semper fuerunt ne-
cessarie propter quod non est simile de eo
parando divinam perfruitionem et beati-
tudinem in parte virtutum ad statum
ante culpam et post

Sequitur inquirendum utrum de pu-
ritate gratie requiratur ad effi-
caciam operis quibus utrum in statu
illo habebant efficaciam merendi
hac est utrum opera illa patuit
per illas mereri ¶ Dicendum utrum erant
efficaciores tunc quam nunc ut ceteris

Dicitur ergo primo si primus ho-
mo peccavit illis mereri ante lap-
sum decessisset videtur quod optime valebat
non potuit tunc quibus mereri unde
Augustinus in enchiridion sine gratia sed [illegible]
in primo statu meritum esse potuis-
set quod si etiam tunc gratia sine qua
tunc mereri non potuisset status
ille fuisset perfectus tamen sine meritis
nullus pervenisset ad gloriam ¶ Iste
gratia sine gratuita non fuit prin-
cipium merendi ipse loquendo ¶ Contra
primum non ergo per gratiam dei meret et fu-
erunt in statu illo eo illis meri-
toribus erat homo gratus deo ut
opera eius patet illius solum ergo conve-
niebat per illas mereri ¶ Item gloria
est remuneratio operis sine meritis. Se-
cundum regulam ibi Augustinus non solum
[illegible] quae solum plene datur
gratis sine meritis ut fidem quae per
dilectionem operatur [illegible]
[illegible] tamen ipsa gratiam et beati-
tudine eterna que et meritis iuste
dicatur ergo tamen gloria remuneratur
meritis patet quod meritum est opera et hec
est quod [illegible] in glosa Augustinus [illegible]
[illegible] dicitur quod opera [illegible] meritum
operata vita eterna quod plus ¶ Contra

ubi est pugna ibi est meritum ergo
ubi maior pugna maius meritum
ubi minor minus ergo ubi in illa nullum
sed in statu illo nulla potuit esse
pugna ergo etc. ¶ Item [illegible]
non cognoscitur nisi quae habetur [illegible]
sed in primo statu non erat contra eum
ergo neque meritum ¶ Item secundum philoso-
phum virtus est circa bonum difficile quod
cum meritum sit mediante virtute me-
ritum requirit difficultatem sed difficul-
tas non potuit esse in statu illo
ergo etc. ¶ Item magister in sententiis xxx
in d. v in ca. dicit quod adam non me-
ruisset convincendo temptationem quod
nullum habebat motum impellentem ad ma-
lum ergo ad hoc quod sit ibi meritum oppor-
tet quod sit impellens ad malum et
ita difficultas ergo etc. ¶ Item si
adam sine difficultate potuit
mereri quare non similiter sed in principio
¶ Ad quaestionem dicendum quod gratia gratuita habebat efficaciam
merendi in statu ante lapsum ¶ Ad
primum aliud dicunt [illegible] quod ubi est
pugna ibi est meritum etc. ¶ Ad [illegible]
dicitur ubi est pugna ibi est meritum
etc. non tamen ubi nulla est pugna
nullum est meritum quia multum sine
pugna [illegible] sed sequitur meritum
quod in nulla sunt pugna ut qui
sunt in [illegible] contemplationis
[illegible] de statu [illegible] qui est
[illegible] statu merendi [illegible] quod si hec [illegible]
est solidius in statu nature lap-
se qui est sine pugna quia [illegible]
[illegible]
[illegible] alii sunt in statu nature
[illegible] ad illud quod alii quod non [illegible]
[illegible] dicendum quod duplex est
[illegible] beatorum una que respicit
premium accidentale scilicet additum [illegible]
le que ipse videt [illegible] sine
[illegible] maiorum [illegible] fructu [illegible]

certamine et de hac loquitur apostolus quod patet correctus allius dicit eum qui certat in agone non coronatur nisi qui legittime certaverit. Et unde illa corona que vidit [illegible] de [illegible] non [illegible] nisi post legittimum certamen nec [illegible] [illegible] sed primus homo [illegible] gratuitorum [illegible] alia tunc. ¶ Ad aliud quod aliquid [illegible] est tanto [illegible] difficile dicendum quod sicut duplex est meritum duplex est difficultas. Est enim meritum dimissionis pene et est meritum satisfactionis et est meritum glorie sic duplex est difficultas. Uno modo dicitur difficile i. laboriosum et isto modo difficile requiritur ad meritum satisfactionis. Alio modo dicitur difficile quod est supra omnes vires nature et isto modo difficile requiritur ad meritum satisfactionis. Aliquando dicitur difficile quod est supra omnes vires nature et isto modo difficile requiritur ad meritum glorie que est supra naturam. Illa ergo difficultate que requiritur ad meritum dimissionis pene non meruisset quia ante lapsum [illegible] solum modo illa que est in [illegible] aliquid supra [illegible] naturam [illegible] ante [illegible] dicitur quod [illegible] est tanto difficile intelligendum est [illegible] respectu ad statum nature lapse non nature condite. ¶ Ad illud quod dicit magister quod primus homo non meruisset non consentiendo temptationi quia non fuit in [illegible]. Et dicendum quod quidam dicunt quod magister intelligit de merito dimissionis pene sed quia meritum dimissionis pene esse non poterat [illegible] esse status ille [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] aliud dici [illegible] est meritorium quod

est deguie operis et est meritorium quod est [illegible] caritatis meritorium deguie operis dicitur quod est meritorium eo quod est opus virtutis de se [illegible] aut arduum difficile. ¶ Aliquando dicitur meritorium tunc opus quod [illegible] fit dum tamen [illegible] caritatis procedat. Et [illegible] ergo magister dicit quod in resistendo temptationi [illegible] non fuisset virtus [illegible] non fuisset [illegible] nec [illegible] nec [illegible] [illegible] si non restitisset [illegible] meritorium fuisset [illegible] non [illegible] in [illegible] aut semper est meritorium vel utroque modo vel saltem altero [illegible] difficultate ad [illegible] [illegible] ad [illegible] ¶ Ad ultimum dicendum quod non est simile de [illegible] quia [illegible] non sunt in statu [illegible] Adam ante erat in statu [illegible] [illegible] patet quod non est simile.

Sequitur inquirere utrum gratuita erant efficaciora ante lapsum vel post. Quod sic videtur nobilior [illegible] nobilior debet [illegible] [illegible] si ergo homo in statu innocentie multo nobilior erat [illegible] melior tunc quam nunc [illegible] ergo maior erat [illegible] inflicta est enim homini ignorantia pro culpa primorum parentum [illegible] si [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] secundum illud [illegible] quantum cognoscitis tantum diligitis [illegible] quantitate caritatis [illegible] [illegible] sunt gratuita efficaciora. Item [illegible] in statu illo [illegible] [illegible] [illegible] maior fuit [illegible] [illegible] illa que fuit post lapsum [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] maior fuit in statu ante lapsum quam illa que fuit post

rabie virtutes simul rata ut p(atet)
¶ Item albius est quod est nigro s(ine)
inmixtis ergo magis est / intorum
quod minus sed ipse deinde s(ed) ora
vita nostra quedam nos perimota
sunt culpe secundum illud est ysa(ias)
lxiiij. omnes iusticie nostre sicut pann(us)
menstruate ¶ Si ergo in adam secundum
statum in nature vita omnis fu
issent inpermixta culpe videtur
quod in statu illo vita fuissent
maiora ¶ Si quantitas vite est secundum
quantitatem gratuitorum et efficacia
ergo gratuita tunc erant maioris
efficacie ¶ Item vita est agen
tis li ar quanto q(ui)d li ar gratie ma
gis obedit tanto gratia efficaciam
in actu suo gerit sed tunc natura
magis erat obediens gratie quam
nunc cum est corrupta ergo tunc
dona gratuita erant admodum
efficaciora ¶ Item rectitudo in
stie nalis magis fuit / ad recedum
tum gratuitorum causa efficaci
e eorundem sicut gerepna maxi
orum non est impedimentum ergo et cetera
¶ Contra tamen quam virtutes sunt
dona quedam et dona dei et h(ec) an(te)
lapsum et post sed ante lapsum da
ta erant ad perficiendum naturam
institutam post vero ad reparandum
naturam destitutam et perficiendum illa(m)
¶ Sed constat quod divina bonitas om(n)ia
optime ordinans et disponens non
contulit gratuita dona minoris ef
ficacie ad reparandum naturam desti
tutam et perficienda ergo post lap
sum fuerunt tante efficacie vel
maioris quam ante lapsum ¶ Item
natura destituta adhuc quod pertine
mat ad finem suum adiutorio in
diget maiori quam natura instituta

ergo cum dona gratuita ut gra
tuitates data sunt a summa bo
nitate que omnibus dat affluenter
¶ Iac. i. in subsidium et adiutorium ne
ipsi illis mediantibus pertineat
ad finem relinquitur quod gratuita da
ta post lapsum sunt maioris ef
ficacie quam que data sunt
ante lapsum vero cum deus ipse
unicuique affluenter .i. ia. ubi ma
gis indigenti dona maiora
dedisset quod autem natura humana
magis indigeat nunc quam in sta
tu illo patet per hoc quod multa sunt
inflicta sunt homini ibi circa
plurorum peccatum ex quibus debilitata
est et vulnerata ¶ Item hoc videtur
per hoc quod natura in fervore magis
subveniunt et efficacius magis
indigenti quod patet per h(oc) quod membro
leso magis et efficacius subveniunt
natura quam membro sano et hoc
attestatur cuius bonitati auctoris
nature ergo et cetera ¶ Item status
post lapsum est status pugne vnde
magis inpugnatur homo quam an(te)
lapsum unde ij ad thi. ij no(n) corona
bitur nisi qui legitime certaverit sed sicut
crescendo pugnas gloriosius tri
umphat maiorem meretur coronam
sed maior corona debetur maiori mel
to maius aut meritum gratie maiori
sine gratuitis maioribus sive ma
ioris efficacie ergo cum homo in sta
tu nature lapse gloriosius trium
phat quam ante relinquitur quod gra
tuita sunt maiora sive maioris ef
ficacie ¶ Item circa responsionem ad
statum nature lapse intelligendum
est uerum ipse ars rectius sunt
tota difficile hoc est ipse nam

est quanto actus virtutis est diffi-
cilior tanto virtuosior et quanto vir-
tuosior tanto ad merendum efficacior.
Si ergo maior est difficultas in
efficientibus et insufficientibus divinis
mandatis nunc quam esset in statu
nature institute videtur quod maior
sit merendi efficacia. Efficacia autem
merendi est ab efficacia gratuitorum
circa ut prius. ¶ Item sacramenta
prima erant maioris efficacie pre-
cedentibus unde hugo in sacra-
mentis que postea statuta fuerit efficacie
gratie spiritualis digniora inveni-
untur [illegible]
mentis sive sacramentalis maioris
erat efficacie in primis temporibus
quam post ¶ similiter inde quod gratia
in sacramentis sive in virtutibus respe-
ctive virtutes que efficaciam habent gratie
non fuerunt tante efficacie primo
quante sicut nunc ¶ Item secundum
quod magis appropinquavit ab initio
adventus salvatoris maior erat ef-
fectus salutis unde hugo sacra-
mentis dive dispensationis a deo cer-
to hoc proposuit ut sicut ab ini-
tio procedente tempore magis semper
ac magis adventus salvatoris
appropinquavit sic semper magis ac
magis effectus salutis excresceret
[illegible] ¶ Sed maior effec-
tus salutis est ex maiori efficaci-
a gratuitorum et illa ut prius ¶ Ad
quod loqui possumus de efficacia gra-
tuitorum secundum comparationem status
ad personam aut status ad statum
si primo modo sic se habent sicut
accidentia et econversa probabiliter cum
[illegible] quod aliqui fuerunt post
lapsum qui maiorem gratiam ha-
buerunt in [illegible] efficacie quam

aliqui qui fuissent in statu inno-
centie si status ille perseverasset
aliqui non minorem sicut traditur
de patribus precedentibus tempore legis
moysi et precedentibus tempore legis
evangelice ¶ Si secundo modo id est si compa-
retur generaliter status ad statum ad
hoc attenditur duplex consideratio
quia gratie sive virtutes possunt
considerari vel in comparatione ad illos
quos informant et perficiunt hoc est
ad suscipientes vel in se sive secundum
se. Si consideramus in comparatione ad
suscipientes quia efficacia gratie
virtutum maior est secundum decenciam (?)
suscipientis que quidem decencia
est ex [illegible] voluntatis
et promptitudine obediendi sive subi-
ciendi se deo gratie virtutibus potest
dici quod gratie virtutes efficaciores
erant in statu nature condite quam
in statu nature lapse ¶ Si consideramus
gratie virtutes secundum se non [illegible]
dum est aequus status [illegible]
[illegible] virtutes potenti-
ores sive efficaciores [illegible] quod mag-
nitudo gratie distribuende et efficacia
virtutum attenditur secundum distri-
butionem que [illegible]
[illegible] secundum maiorem [illegible]
[illegible] suscipientis sic tamen [illegible]
[illegible] probabilitate supponen-
dum est quod maiorem [illegible] gratie
virtutum largitus est deus homini lap-
so quam dedisset homini si in statu
innocentie permansisset tamen
quia maiori gratie adiutorio indi-
geret tamen quia deus dum
de malo maius bonum eliceret quam
sit illud bonum quod ad mundo ma-
lum [illegible] ergo duplex [illegible]

quarum una est in quadam rectitudine alia in quadam sapientie non invisibiliter colligitur quod donum scientia secundum se sunt [illegible] et efficaciora post lapsum quam ante reparatione Christi adveniente salvatoris qui mediator et intercessor pro nobis interpellat quem deus exaudivit in omnibus pro sua reverentia ut Hebr. v. unde eo apparuit virtus dei semper ad interpellandum pro nobis ut Hebr. vii. pro nobis in cruce oblatus sunt et reatitudine efficacius unde probabile videtur quod maius munus gratie tribuatur nobis quam si ipse non fuisset in carnatus vel immolatus oblatus et hoc probasse videtur in Iohanne vii cum dicitur quod spiritus non dum erat datus quia Ihesus non dum erat glorificatus unde eum ascendit in altum tunc dedit dona hominibus. ¶ Ad illud quod primus [illegible] videtur hec proportio scilicet quod melior et perfectior debetur nobilior proportio dicendum quod licet verum est de perfectibili respectu quantum ad esse primum quod plus in uno resplendent secundum quendam proportionem et adequationem quia aut virtutes perficiunt quantum ad esse secundum. ¶ Preterea licet gratia virtutes sunt pure gratuite et secundum libitum voluntatis dei collata tamen quia proportionem nature quantum est de naturalibus gratiam perficit unde nobiliori nature secundum [illegible] proportionalitatis sapientie illius humane sicut in comprehensibile iuxta illud ad Ro. xi. O altitudo divitiarum etc. ¶ Ad illud quod obicitur quod scientia cognitionis erat melior et efficacior ante lapsum quam post, respondendum quod licet verum est sed tamen

est sed licet non est in remedio illa qua [illegible] est sed hoc est ipsius potentia cognitiva que divinitus spiritu obnubilata est et ignorantia infecta tunc eum videtur manifeste in nostra potentia quod licet ipsa potentia secundum se non recipiat variationem de naturalibus infirmitatis videlicet melius videtur in iuvenibus quam senibus propter defectum organi sicut est in proposito. ¶ Ad illud quod dicitur quod quanto cognoscitis tanto diligitis etc. dicendum quod licet intelligitur de cognitione et dilectione in eodem comparatis in statu innocentie vel in statu nature lapse vel gratie non autem in diversis ut in statu nature lapse quantum cognoscitis tantum diligitis sed alia similiter hec intelligatur de primaria cognitione sed de illa que est propria sue sapientie que est tam omnium et eadem que dicitur cum quantum non dicunt [illegible] sed [illegible] in quo [illegible] quanto tanto cognoscitis tanto diligitis. ¶ Ad illud quod obicitur de fide que videtur fuisse tunc perfectior et efficacior quam illa que est nunc etc. dicendum quod sicut tactum est quantum in statu innocentie habebant efficaciam quandam coordinatione [illegible] per ipsius anime et [illegible] respectu gratuitorum videlicet efficacius [illegible] ipsam efficaciam ipsam operativa quam habebant nunc sine qua omnem rectitudine naturali inclinati est ad opera sua respondentes sicut patet per eandem quod habebant efficaciam in statu illo quam post non habuerunt sed licet post peccatum

quod secundum hanc comparationem fide tunc
pluribus et miraculis adiuvabantur sed
nunc minus nec propter hoc nunc est
quod fides et alie virtutes secundum se
comparate essent tunc maioris
efficacie quam nunc si autem loquamur
de comparatione fidei potest dici quod quia
anima minor vacillationibus erat ob-
ambulata et [illegible] fuit quod fe-
nus unde clara fuit tunc et si
[illegible] et quantum ad hoc ut velit
huiusmodi fides tunc erat maior et
efficacior nunc tamen ut est virtus [illegible]
[illegible] virtutis ¶ Ad aliud quod obicitur
quod altius est quod est magis [illegible]
[illegible] dicendum quod efficacia
meriti [illegible] venit sed ab efficaci-
tate operis et promptitudine vo-
luntatis et magnitudine caritatis
et [illegible] aliarum virtutum difficul-
tas eius operis multum valet ad
meritum ut in operibus super erogan-
tibus quorum quedam efficacie [illegible]
[illegible] et augmentum gratie [illegible] ad
augmentum meriti in aliquo aut
ut in martiris augmentatur gratia et
meritum similiter promptitudo eciam vo-
luntatis plurimum facit ad meritum quan-
tumcumque eciam sit gratia in homine nisi
sit voluntas gratie consentiens [illegible]
quam dicit opera interiora et quanto ma-
gis voluntas gratie subiacet et
conformatur tanto fructus eius [illegible]
in operibus meritoriis [illegible]
ta cum voluntate exilari [illegible]
tes plus merentur quam illi qui [illegible]
sunt [illegible] propter hoc dicit hila-
rem datorem diligit deus [illegible]
magnitudo caritatis efficacissime
facit ad meritum quia secundum illius
quantitatem attenditur [illegible] quod
[illegible] [illegible] pondus cum amoris

opera interiora solebat esse pondus
et malorum quod cum gratia ad [illegible]
[illegible] difficultate effica-
ciores fuerunt virtutes tunc quantum ad
fructum nunc enim magis impugnantur
in pugnando plus et consummatur
virtus quam tunc sicut patet in confes-
soribus in operibus super erogan-
tibus [illegible] in martiribus quantum ad
secundum comparationem sed promptitudine
voluntatis efficaciores fuerunt
virtutes in mundo tunc quam nunc
quia voluntas tunc [illegible] fuit
[illegible] in homine [illegible]
bilius sine retardatione nunc autem
sine [illegible] fatigatione [illegible] cessat
[illegible] operibus [illegible] inter-
dum in [illegible] propter diffi-
cultatem [illegible] propter quantitatem [illegible] ma-
lum ¶ Ad quod ergo obicitur quod [illegible]
magis erat in principio in sta-
tu in natura [illegible] dicendum quod [illegible] est
[illegible] quod voluntas nunc est minus
ita prompta et consentanea gratie
sicut fuit tunc propter [illegible]
[illegible] [illegible] gratie
[illegible] potest ergo concedi quod secundum
quod efficacia meriti venit [illegible] promp-
titudine voluntatis sicut erat
tunc [illegible] efficacior quam
nunc ¶ Ad aliud quod obicitur [illegible] li-
ari magis obediebat [illegible]
[illegible] patet [illegible] quia [illegible]
quantum ad promptitudinem voluntatis
quod idem dicit in [illegible] quod obedientia
prompta [illegible] efficaciores erant
tunc virtutes ad [illegible] quam nunc
[illegible] tamen [illegible] quod [illegible]
[illegible] virtutes secundum se erant ma-
iores et efficaciores quam sint nunc

¶ Ad illud quod obicitur quod naturalis rectitudo erat tunc in eius complementum etc. iam patet. Dicendum quia cum illa naturali rectitudine erat voluntas prompta ratione consentiente ... ita fit quod efficaciores erant virtutes comparatae non tamen comparatae sequitur quod ipse secundum se et sua propria voluntate erant tunc efficaciores quam sunt nunc sicut ... patet.

Quaeritur de possibilitate naturae primi hominis respectu propagationis et de adiutorio gratiae. Sequitur quaestio de illuminatione sive cognitione. Ergo de cognitione sive scientia primi hominis. Circa mediam sciendum ... cognitionem habuit in primo statu et primus de cognitione quantum ad ... quantum ad cognoscibilia.

Quaeritur ergo utrum conditus sit in statu etiam sine cognitione perfecta aut proficiendo studio et disciplina pervenit ad illam. Et primo videtur sic ut dicitur alibi ... ad litteram primus homo perfectus conditus fuit secundum corpus et ea perfectione quam competebat sibi in illa aetate sed ... [illegible] homines tales perfectionis secundum corpus fuisse in ... [illegible] secundum animam ergo cum ... immediate ... non in decretione ... quod conditus fuit perfectus in sua perfectione dico ea perfectione quae requirebatur perfecto animae perficientis corpus humanum. ¶ Item ... sicut quantum pertinet ad perfectam staturam aetatis humani corporis ... hominem perfectum ... tam cordium ita quoque quantum ad animam cognitionem ... perfectam ... quae ... perfectam ... fuit perfectam ... conditum accepisse ... et ... non studio vel disciplina aliqua ... ullo tempore profecisse sed simul et semel aliquo sibi conditus corporis anima ac simpliciter divinae inspirationis illuminatione illam accepisse. Item ... dicitur ... ergo ... est ... sapiens fuit. ¶ Item distinguitur natura angelica ... illa creata est plena formis ... aut nata est in corpore ... est sicut tabula rasa. Sic ... anima Adae condita est plena cognitionis multitudine formarum ergo ... quod anima eius non distinguebatur ab angelis ... quod anima eius non sit eiusdem speciei cum aliis animalibus. ¶ Item ... est creatura ... angelica et humana angelica natura in omnibus eius ... sunt perfecta ... illustratione ... et cognitionis in illo ... esse ... angeli in sui conditione perfecti sunt ... perfectione ... natura creata ... debuit esse perfecta ... illustratione et ... cognitionis ... omnes homines debebant in ortu suo esse sapientes vel ignorantes ergo ... in ortu suo sunt ignorantes ... studio disciplinae ... nullo ... quod ...

fuit Zillo ¶ Et quod adam ab exordio
sue condicionis sicut vult Hugo et
magister sententiarum habebat sciencie complementum
et hoc conveniebat tunc sue con
dicioni primus ad principium suum ab
ipso tolendum tunc sue condicioni adge
nus corpus propagandum tunc sue con
dicioni primus adgenus animalium ab
ipso gubernandum Primo quia secundum con
dicionem primus ad suum principium decebat
sibi sciencie complementum sicut enim decet deum
facere opera perfecta quanto magis primo
natura decebat facere perfectum conditum
ad esse conditum ad bene esse secundum
quod exigebat status nature quantum
ad cum sui generis propagandus est
sicut cum primus fons erat addi
tolendum leges divinas scire debuit
secundum quas operacionem posset deo
placere cum in via morum vite ambula
re Tertio per comparacionem adgenus
humanum corpus propagandum Sicut enim
ipse conditus est ut quasi esset prin
cipium in tota domo paradisi virtute
corporis sedet sapiencia tota in ge
nitis ut exempla praebeant po
steris vite ambulandi et operandi sic
in dubitantis decens fuit ut deus
hominem primum totius generis humani
principium perfectum crearet secundum pos
sibilitatem nature et congruencia cum
sciencie in cognicione perfectum Tertio per
comparacionem adgenus animalium regen
dum hoc primo decens erat Et
videndo Sicut enim deus hominem pre
fecit ceteris bestiis et animalibus
ut ad nutum eius ei obedirent
sicut non decet sapientem dominum
bona rei suarum stulto gubernatori
committere sed prudenti quam ac
ceptus est regi nisi intelligens
sicut dicit in [illegible] Sicut

non decebat deum facere hominem non
intelligentem sed intelligentem et cog
noscentem ut sciret quid eum
qui expediret quod conferret Confir
matum est quod adam animalibus nomina
imposuit et hoc fuit cuius nomine
quod adam primus nominavit quod certe
facere non potuisset nisi cum [illegible]
proprietates animalia cognicione cog
novisset Unde Hugo ubi supra ipse
creator non ipse aut ab angelo
aliquos singulorum quibusque anima
libus sed ab homine nomina formari
voluit ut manifeste ostendet quod
singulorum natura instruccionem officia
compositum plus homo vocare ag
novit Nunc enim per aliud creata
erant ab illo regenda et disponen
da erant vel certe horum cum deus
illi curam tribuit providenciam
reliquit super omnes has racionem
est ubi ex parte status quia cum
homo in statu illo debuit esse
rectus et expeditus in actibus
affectus ut non claudicaret ex
peditus et rectus esse debuit in co
gnoscendo intellectus Hoc autem est
per sciencie complementum et sic ut reverendus
doctor apparet decebat sapiencia
divina facere hominem in sciencie com
plementum ¶ Ad illud quod primo obi
citur per glo. que dicit quod adam
neque fuit stultus neque sapiens
Ad quod intellectus glo. non est illum
caruisse sciencia ut sapiencia ante
peccatum et post peccatum fuisse sapien
tem sed intellectus est primum quantum
ad considerationem actus peccati et de eo
mistione (?) eiusdem neque fuisse sa
pientem neque stultum Sapientem
non quia hoc ab affinitate (?) non
erant plus stultum non quia non

ignorans peccauit et hoc videtur quod
illius glosse que sunt hec Nota
enim ante peccatum neque sapientem
neque stultum fuisse neque sapiente
nec stulte processisse Sapiens enim
est qui obstinate peccat agenda vel
intellecta nouit stultus non qui scit
querenda vel intellecta omnia igitur
etc. Dicendum quod aliter quod natura an
gelica distinguitur ab anima huma
na hec quod illa creata est summis
etiam dicendum quod hec intelligencia an
gelica est plena summis donatis
illius est eo enim quod non est nata
uniri alicui corpori non est na
ta incorporari propria neque progressum
recipit inquantum potiatur addicionem
et ab intelligibilibus proximis immediate ad
summa supremis suprema intelligencie
doctiorum propterea quod perficitur quantum
ad cognicionem actu plenitudine
statum in sua creacione impressam
Sed autem Ade anima fuit condita
in plenitudine etc hoc non fuit
ille naturale sibi propria sed perfecta
super addita separatis data enim
Si non fuerit quod anima Ade sic cum
specie eo natura angelica quia sed
sed natura angelica propria natura
sed anima Ade propria super addita
licet sic iterum fuerit animam Ade alterius
nature quam sit alie anime sicut
nec arbores que statim in sua
productione fuerunt plene fructibus
fuerunt alterius speciei quam ille que
procedunt nunc sed temporis diutur
nitate maturitate Ad illud quod
dicitur quod angelica natura in animabus
supposita sunt condita simplicibus vel
illustracione etc dicendum quod non
est simplex quantum primi hominis ad
alios que est angelorum ad nunc

primus homo creatus digna cognicione
summarum cum homo sit quod que
debebat ipsum creare perfectum quantum
ad ea que requirit perfectio nature
quantum ad corpus et quantum ad animam
sicut supra tactum est Preterea
ut quedam sunt plures fuerunt vacue
que primus homo creatus debuit
in complemento sic quarum nulla est
quod parata aliquis debebant in quo
solum parari complementum ut patet
in merito

Sequitur de cognicione primi hominis
quantum ad cognoscibilia ipsius
de cognicione creatoris Unde de cog
nicione creature sed quia supra tac
tum est de cognicione creature
quantum ad illa que fidei est cum
cognicione enigmatica ubi de
terminatum est quod non sicut illam que
est enigmatica quantum ad cognicionem
creatoris quantum ad duo primum est
si cognouit deum in specie sine facie
ad faciem secundum si cognouit
eum in speculo creature

Circa primum sic proceditur videtur
quod cognouit deum in specie et
eum sic sepe de parte cognouit cre
atorem suum non ea cognicione qua
modo credentibus absentibus fide
quantum sed ea que tunc summam
in contemplantibus facienti manife
stius ducebat sed cernere deum ma
nifestum est dicere cum facie ad
faciem ergo etc Item Exodi xxxiij
loquebatur dominus ad moysen sicut
solet homo ad amicum suum Sed
multo excellentior fuit status
Ade ante lapsum quam status
moysi ergo videtur si videbatur
a moyse facie ad faciem quod for
ciori racione ab adam Item dicitur

q2 illa ipsa sunt in subiecta crea
tura q. xiv. modorum specula rationis
figuratis re*m*go*nt*a deum videt / ste
sicut dicitur Adam rationis creatio
dixit adam non solum fuit consti
tutus in paradiso corporali pomarum
in spirituali quantum ad mentis deli
cias unde deo fruebatur sicut
dicit Adam et fuit deo non sit
quis iusto videat cum in spiritu ergo
etc. ¶ Item adam ante lapsum
deum in se immediate amplectebat
ergo si ita facilis est intellectus
ad cognoscendum sicut affectus ad
amandum in natura videtur quod sicut
deum in se ipso amabat ita eum se
ipso videbat / Item omnis amatio
ta dependet deum videre in se ergo
adam in statu illo hoc dependeri
bat sed ut dicitur Abraham decet
dei adam in paradiso quidquid
volebat facere poterat ergo si vo
lebat deum videre poterat cum videre
poterat eum videre et audit / Item Au
gustinus decem de x. c. in paradiso ua
ceret quidquid quod bona volun
tas adipisceretur ergo cum visionem
dei in se adipisceretur bona vo
luntas etc. ¶ Item mente humana
nichil deo propinquius est nichil
quod est in divinis creatum culpa
pena sed talis fuit mens adam ante
culpam neque oculus mentis aliquam
habebat nebulam obscuritatis ergo vero
quod in ipsum deum immediate poterat
figere aspectum quod est videre deum in
se ergo etc. ¶ Contra Ergo xxxv.
non videbunt me homines et vivent
sed nullus demittat animalis sed adam
ante lapsum vivebat vita anima
li ergo videre deum non poterat ¶ Item
i. Joh. deum nemo vidit umquam ut

iungentibus etc. Si ergo nullus un
quam vidit deum et maxime ante
adventum Christi ergo nec adam Item
visio dei in se est tanta merces
ergo qui visionem dei habet in se habet
plenam mercedem et qui habet plenam
gratiam sed nullus talis potest cadere
ergo si adam cecidit etc. ¶ Item
lux in creatura confusa delectatione
delectat apparentes ergo si adam
illam summam lucem aspexisset ipse
in ea finisset ergo numquam ab ea ca
deret consensisset ¶ Item status vie
et status patrie sunt distincti ergo
per v. visio vie et visio patrie sed
adam fuit viator ergo non vide
bat visione patrie que est in visi
one dei que est in visione dei
in se ¶ Item quedam sunt media
ad videndum qualiacumque talia cog
noscens super cognoscibile habet
natura quantum ad illud per quod cog
noscit intellectus creatus non potest
videre super lucem increatam in se
quantum debet figuram sine est
per gloriam qua illa tempus nondum
tum accedit ergo impossibile est
est sicut oculus interior sine intellectus
nullam lucem increatam videat in
se ipsa ¶ Item cognoscens ad
cognoscibile debet esse proportio ma
xime in cognitionibus aliqua est
magna delectatio Si ergo illius lu
cis summe respectu intellectus non
est concessus in proportionalitatem
tus ut sibi adesse possit ei
proportionari quod semper accedit
illum infinitum videre quod numquam
intellectus non possit lucem illam con
templari ¶ Ad evidentiam intellige
tiam notandum quod sicut omnes ponunt

cognitionem quam habebat adam de
deo mediam fuisse inter cognitionem
status miserie et cognitionem status
glorie sed in modo procedendi multa
est diversitas eorum in intentis
auctoritatibus male intellectis et variis
persuasionibus. Dixerunt enim quidam
se sive in sua essentia videri nec
in via nec in patria sumentes
errorem quendam Epistole Dioni-
sii ubi dicit quod deus est non solum
hominibus sed nec etiam angelis videri
similiter et aliis consimilibus auctorita-
tibus male intellectis putantes quod
deus immediate in sua essentia
videri non possit propter improportionali-
tatem luminis in creatura ad sensibi-
lem mentis creature sed dicunt quod deus per
quasdam similitudines in creaturis sive
similitudines seu formas lucis videri
sed in statu vie id est in statu innocen-
tie mediate in statu glorie videtur
in hiis instrumentis dicit enim in
hiis statibus videri magis clare eminus
clare secundum quod deus magis se o-
culo mentis creature ubi et quomodo
vite relationibus et propriis in se
de sed ista positio heretica est nec
in parte quia est plane contra sacram
scripturam. Unde i Cor. xiii. dicitur
tunc cognoscam sicut et cognitus
sum et i Io. iii. videbimus eum sicuti
est. Et alie multe sunt auctoritates au-
ctoritates quibus contra istos est re-
spondendum. Si autem videantur alique
auctoritates esse contrarie
exponende sunt quia loquuntur de
cognitione comprehensionis qua deus
aliquid cognosceret totaliter hac a-
cognitione deus sibi soli cognoscibilis
est et etiam totum verum est
de anima Christi quamquam non fuerat

dancet ipsum lucem in creatura videat
in se ipsa. Item alii dixerunt quod
deus a purgatis mentibus non solum
in patria sed etiam in statu innocen-
tie in statu vie in se ipso videri
sed nec est dicendum nisi in gradibus
quod clarius et perfectius in statu glorie
videbitur et minus perfecte in statu in-
nocentie et minus in statu nature
lapse. Dicendum autem istorum gradum
necnon quod anima in statu glorie
est anima quasi ... corporis aliquo
...tum aut anima sed corporis spirituale
quod nullo modo impediat ipsum quin
possit immediate videre deum ...
eodem tempore summa passe in statu
nature non lapse quia sed corpus
... animale impedit et aliqua
habent ... in ... ne
possit in ipsam lucem intendere propter
in statu non nature institute
medio non se habebat corpus
ade et non esse ... necessitate ma-
nendi et ... erat tamen
indigens alimoniis et opportebat
animam circa regimen et necessitatem
sui corporis aliquid occupari et
ideo nec ade excellentius in tanta
summa ... deum sicut habet in
tenentibus in gloria nec ade possibilis
sicut nunc sed in tenentibus in summi
misericordia. Hanc autem positionem et hanc
contrariam augustinus videtur dicere qui
dicit in libro de trinitate ... quod
etiam in summo ... nec
verum habet deum quam ... et ...
in eadem ... intellectus et ...
... in tenentibus deum et etiam aliud
quod a purgatioribus purga-
tissimis mentibus ... autem
... est sustinenda quia ...
... non ...

dicit eciam Dyon[isius] in libro de misti
ca theologia quod excellentissimus
modus contemplandi est ignote
attendere quia licet ipse moyses
deum viderit videns introductus dici
tur fuisse in caligine Unde Dyonisius
vocat eos indoctos qui dicunt
se nosse eum qui posuit tene
bras latibulum suum ut dicit Augustinus
in de trinitate quoniam quae cre
ata sunt non possunt intueri et lo
quitur de cognitione in via igitur
quod dicit quod quantumcumque mens in
contemplatione proficiat non pervenit
ad contemplationem dei Communiter docto
res et hoc concordant intelligentes
illud quod dicit Apostolus quod quamdiu
sumus in hoc corpore peregrinamur a do
mino per fidem ambulamus non per
speciem ij ad Cor v Unde si que
auctoritates doctorum dicunt in revelatur quod
deus in patria [illegible] videtur et
dicuntur non sunt intelligende quod
videtur in sua essentia sed quod in ali
quo effectu vividius cognoscitur
nisi fortasse in hiis qui rapiuntur
sicut estimatur fuisse in paulo
qui quadam singularitate privilegia
tus statum meritorum in via supergre
ditur ubi non aliquid agunt sed
solum patiuntur Alii autem ponunt
quod in patria videtur deus imme
diate et plene sive perfecte quantum
est ex parte videntis in statu mi
serie mediate et diminute in
statu innocentie mediate non sed
immediate et diminute diminute
dico in statu innocentie
quia plena visio perfecta et ple
na perfecta consummata quae ad
hoc non spectabat meritis primi ho
minis immediate autem quia nullum

[illegible] velamen interponi et hoc
videntur consentire illud Hugonis
dicentis quod cognoscit homo cre
atorem suum non ea cognitione qua
deus modo accidentaliter ex fide non sed
ipso quod dicit sed ea qua tunc per
presentiam contemplationis scienti
manifestus videbatur in summa
nullum fuisse velamen ex parte con
templantis quia tunc erat presentia
contemplati quodammodo in contempla
tione quod nullum velamen ex parte
contemplantis impedit quin contemplatum
contemplanti coniungat et hoc idem vi
detur in li. summarum q. iiii tri
plici autem dicens homo quia au
ctorem deum videbat sine medio
[illegible] addo aliquod non de quo intelli
gendum quod homo in statu in
nocentie videt deum in sua essen
tia sive facie ad faciem sed in qua
dam claritate non obnubilata in
qua quidem claritate longe magis
manifestius apparuit et videbat deus
quam in speculo et enigmate unde
illa evidentia in primis in quadam
certitudine stetit in [illegible]
[illegible] tenendum est quod cognitio sta
tus innocentie media est inter
cognitionem status glorie et status
miserie sicut et locus paradisi me
dius est inter locum miserie
et patriam celestem et ideo paradisus
terrestris plus se tenet cum terra
quam cum celo sic et cognitio
sive status innocentie plus cum
[illegible] est cognitione status
[illegible] quam futuri unde in solo
statu glorie videbitur deus imme
diate in sua substantia unde conces
in ducte [illegible] sunt cavende
[illegible] quod [illegible] in statu innoce

tie videbat deus medio a quo
et quo infra dicetur ¶ Ad illud quod
primo obicitur contra hoc patet ex supradictis
dictis ¶ Ad illud Exo. loquebatur
dominus ad moysen facie ad fa-
ciem Respondeo est secundum glo-
sam que est manifesta in spe-
cialia glo dicit secundum apparitionem
speciei loquitur personaliter qui puta-
bat moysen vir ad os loqui
cum deo cum per subiectam crea-
turam quam per angelum videbant
ei loquentem raptus fuerit. Nam
eius substantiam nec homini nec ange-
lorum cuiquam sicut est videre patuit
¶ Ad aliud quod obicitur de illo verbo [illegible]
palam et non per enigmata et figuras deum
quod est videre palam in patria et
est diffinitus visio secundum illa quod scit
Respondeo est autem videre triplex per cau-
sam in perspicuitudine abstractivam
et hec visione corporali configurativam
secundum quod est performata anima que non acci-
dentaliter materie abstractiva et hec est
visio per ymaginem et hec est performa
spiritualis que dicitur ymago quia
ducitur est in aliud tamen est facit
vel species Tertia est videre videre
visione intellectuali et est visio in-
tellectualis cum aliquid intellectus co-
gnoscimus non per ymagines sed sic est
sicut fuerunt in plagis apocalypsis
sic autem videre est videre palam et
una quia sic videre est perfecte videre
in via secundum quod possibile est videre
autem perfectum hoc est videre sine
medio per lucem spiritualem
perfectum que ipsa est est videre
palam in patria vidit ergo moy-
ses deum palam in visione intellectu-
ali quod dicitur quod videre ali-
quid visione intellectuali est videre

aliquid sicut est ergo moyses vidit
deum sicut est hoc est perfectum Ad
secundum ergo non est videre sic duobus
modis videmus perfectum et hoc modo
neque moyses neque paulus vidit
deum alio modo perfectum ubi quod
est intellectus illud quando cum non
per ymaginem aliquam sed per aliquam influ-
entiam que est ab ipso solo im-
mediate in manifestatione alicuius
veritatis vel in fruitione alicuius sua-
vitatis vel per aliquam in quo fuerat
effectus cognoscendo credentur cognoscitur
bonitatis vel sapientia dei effective
vel apparet et hoc modo potuit videre
deum sicut est ¶ Ad aliud quod obicitur sed
quod fruebatur et dicendum quod est fruitio
duplex perfecta ... in statu
illo non fruebatur deo fruitione
perfecte que requirit visionem secundum
speciem sed non modo tamen perfectius
quam nunc post lapsum quia perfecta
nos adherebat deo nullo peccato
impediente dimissionibus in spe
quod tenebat vel credebat absolu-
ta perfecta ¶ Ad illud quod audivit
quod amabat deum in mediate et
quod non est similis amor cum sic
videt Respondeo multo plus se extende-
bit quam visio sola cum estima
tamen sequitur dilectio ipse etiam
dicit in libris de amore dei quod
ubi deficit intellectus ibi proficit
affectus ratio hoc est quod vi-
sio est solummodo rei presentis sed dilecti-
onis non solummodo presentis rei sed etiam
absentis ¶ Sed visio hominis non dicit
qualitercumque modum cognoscendi
sed modum cognoscendi completum
dilectio non perfecta patet et in per-
fecta non quamvis in mediate di-

dilecto in via non tamen oportet
quod visio sine cognicio sit imme
diata ¶ Ad illud quod obicitur quod de
siderabat videre deum ergo dicendum
quod desiderabat videre eum eo mo
do quo racio recta dictabat. Racio
enim dictabat recta ideo cum in statu
illo conformare debebat illam visi
onem que est per speciem que est
perfecta visio beatorum sed illam que
intellectualis dicitur quia reficiebat
et delectabat secundum quod statum illi
competebat. hanc ergo visionem desidera
bat videre deum in statu illo que est
per speciem desiderabat videre in statu
glorie sive ultime beatitudinis ¶
Et per hoc patet responsio ad aliud quod
sequitur quod in paradiso non debebat
contristari alicuius quod bona volun
tas adimpletum. respondeo quia bona
voluntas dicitur illa que est ordi
nata secundum dictamen racionis recte
¶ Ad hoc quod obicitur quod in statu illo
mens erat propinquius menti summe
respondeo dico quod vera mens erat propin
quius nostra quod surgit propinquius
tus status nature quia mens
secundum esse naturale erat propin
quius non tamen erat in illa pro
pinquitate quam requirit status
glorie. non erat in propinquitate
quadam proximiori. in tantum quod propin
quitate ulteriori erat eciam in si
militudine gracie sed perducenda e
rat ad conformitatem glorie in qua
non solum apparet divinum effectum
sed eciam ipsum ultimum desideratum.
Illa autem propinquitas in qua erat
Adam in statu illo non sinit
aspectum mentis illius in medi
ate figi in luce eterna ¶ Ad no

ultima obiecta pallia pre quia
illis mediis concludis deum in illo
statu videri per speciem sine creaturarum
eciam videndum est. respondeo ad quod
obicitur quod cognoscens sed primum per
cognoscibile respondeo dicendum quod cum
in videndo deum non agit tamen
non est necesse quod sit potens per
cognoscibile. unde sicut visio
materialis perfecta est in percipi
endo quam in agendo. unde maxime
cum videt lumen vel luminosum
quia tunc videtur ipse in suscipi
endo ita est in proposito ¶ Ad quod
subditur quod intellectus creatus non
potest in lucem increatam que est
infinita dicendum quod lux illa licet
sit infinita tamen quia est immense
finis ad quam ut ad finem aptum
ordinatus est intellectus creatus
potest in illam sicut capabile sui
possibile in suum finem non tamen
ut quantum est infinitum sed ut quantum
est finis ¶ Ad illud quod obicitur quod
cognoscens ad cognoscibile debet
esse proporcio respondeo dicendum quod in vi
sione dei non requiritur proporcio
quantitativa. Sed quantum ad infinitatem
sed sufficit conformitas similitudinis
proporcionis secundum eius maiorem et
minorem comparacionem erit ordo et
gradibus premiorum in gloria secun
da autem requiritur ubi excellentia
rei in pluribus excedit vel alterum excedit
unde aliqui respondent dicentes quod videre
quemadmodum deducitur sine contemptibus
nec per excellenciam lucis obtun
detur acies intellectus, ymaginibus
deducitur quam semper sublimior est. Sed hoc
penitus non est penitus verum. Sed cum

quia lumine illud patens et [illegible]
quam corporalium. Unde intellectus
in nullo latet sed patens quasi sunt
continua propter coniunctionem cum illa
superat amicus sensu eo lumine to-
tus undique completur ut nichil
aliud quereret sed patens absorbetur
ipso una intellectu alienus
laceus sicut capud una affectio ador-
rante voluptatis

Secundo inquirere utrum Adam
cognovit deum per speculum crea-
ture quod sic videtur quia alius est
status vie et alius status patrie
consimiliter modus videndi alius
et alius sed modus videndi qui est
patrie est sine medio ergo modus
videndi qui est vie est per medium
medium autem aliud non est aliud
quam speculum creature ergo etc. Sed A-
dam erat viator ergo etc. Item
Damascenus libro 2º ponit in pa-
radiso intelligibili et sensibili posse
illud eum super tamen delectabatur
corporali angelica vita angelis co-
nversabatur et divinis intelligentiis et
hiis intricabatur videbatur simplicita-
te in artificiali vita ad salu-
tatorem per creaturas in delectat-
ionis contemplacione voluptabatur

Contra visio perfectum est sine medio
tunc autem erat eo quoniam
in mediantes anima sua in potentie
quantum ad illam partem qua contem-
plabatur deum in statu illo in quo non
erat nubes vel velamine aliquod
in anima decursus peccati ergo anima
se ipsa speculabatur deum non in-
digebat speculo aliquo ergo etc.
Hoc idem videtur per illud magistri in
sententiarum [illegible] dicentis quod homo ante peccatum
sine medio deum videbat. Iste
quanto aliquid perfectius representat

aliquid tanto manifestius ducit in
cognitionem illius et quanto unius est
anima similior sive lumine perfectius
ymago eius ergo manifestissime
ducit in cognitionem eius ergo per ipsam
luculentius videt deum quam medium
ducitione alicuius creature maxime
si esset anima absque velamine et ob-
umbracione quam contraxit de cor-
ruptione carnis qualis fuit Ade ani-
ma in statu illo ergo si quanto status est
nobilior tanto limpidius videt
deus et vita assumit actus vir-
tutis ad modum videndi [illegible]
item videtur quod in illo statu tam nobili
oculus mentis sine velamine assur-
gebat ad intuendum illud [illegible] suo
qui fuit nobilior [illegible] non
indigebat se sive declinabat ad
videndum deum per creaturas in fidei
ergo etc. Item legitur Albanus in
[illegible] qui dicit est quia [illegible]
[illegible] ad cognitionem eius accedit
quod illi magis [illegible]
quid quid cum [illegible] creata constat
esse liberius id vere est esse [illegible]
[illegible] quia [illegible] maiorem
similitudinem [illegible] [illegible]
mente in [illegible] sine [illegible]
[illegible] et intellectum creaturarum
essentia plus decet quid decora
te mens ipsa debeat estimare per
tal dubius [illegible] tanto [illegible]
[illegible] ergo [illegible] cognoscit [illegible]
[illegible] plus creatura videtur
[illegible] videtur quod si [illegible] vel
[illegible] alius [illegible] se adiuste
[illegible] sed [illegible] speculum [illegible]
[illegible] se [illegible] cognitione [illegible] esse
in [illegible] in statu illo. Ad
evidenciam corporis que [illegible] sunt

Nota quod multiplex est visio. Prima
dicitur enim est fidei quedam intellectu-
alis sive contemplativa quedam
per apparitionem in creatura quedam
per altam visionem. Prima est gra-
tie. Secunda est gratie excellentis.
Tertia est gratie specialis. Quarta
est gratie consummate sive perfecte. Di-
stinctio autem istorum modorum sic
sumitur. Aut enim cognoscit cog-
noscens intellectum cognoscentis
per aliquid prius intellectum et notum
vel presens secundum quod vocat Augustinus
quod presens est intellectui ad videndum
prius vel non potest esse intellectum per
manifestationem. Si primo, tunc in
visione fidei. Primo dico duplex
est confessionis vocalis, id est, in scriptu-
ris vel potius interius. Ut quod
deus sit trinitas unus. Hec ego
dei filio qui hec enarraverunt et
predicaverunt et spiritu sancto qui hec inspi-
raverunt quod eis credendum debeat
dicitur sicut dicit Augustinus credibilitate
credendi et per manifestationem aut
in effectu fit prius in visione con-
templativa sive speculativa et hoc
cum quod deus est prius in effectu ipso
videlicet [illegible] deum [illegible] in sua essentia vel
ipse sed in aliquo effectu gratie sive
influentie qui in se per experientiam
sentit et hec visione contemplationis
que tanto est evidentior quanto ef-
fectum divine gratie magis sentit in
se homo vel quanto etiam melius
sciat considerare deum in potioribus
creaturis. Per manifestationem autem
in signo fit prius intellectum in vi-
sione apparitionis. Hac visione
vidit Abraham deum quando tres vi-
dit et unum adoravit. Gen. xviii.

Hec apparitio solum fit in subiecta cre-
atura que ipsum deum significabat
[illegible] spiritus sanctus apparuit in co-
lumba in [illegible] per manifestationem
in ipsa luce fit prius intellectum in
visione aperta sive per speciem qua
videtur deus facie ad faciem. Pre-
ter hos modos videndi deum
qui sunt alius est modus quidam
naturalis scilicet per speculum creaturarum na-
turalis dico quia naturalis cognitio ostendi-
tur [illegible] naturaliter inserta [illegible] nunc magis
in actu perficitur [illegible]. Dicit enim
Damascenus cognitio ostendi deum
[illegible] naturaliter inserta est cognitio
aut ista sive visio duplex est
scilicet per considerationem relucentie dei in
ymagine et per considerationem relucen-
tiam in vestigiis. Unde Hugo de
sancto victore humana duplici in ve-
stigatione deum deprehendit scilicet
videlicet in se et in eis que ex-
tra se sunt [illegible] tam
dicitur speculum anima sive mens
rationalis efficacissime ducens
ad deum cognoscendum [illegible] duplex
in morte. Sicut sola est mens ra-
tionalis que ad eius investigationem
assurgere valeat ita [illegible]
eadem sola est [illegible] maxime
[illegible] ad eiusdem in veritatem
perfice queat. Primo autem hiis
modis cognovit primus homo
deum ante lapsum [illegible] visione hac
ultima [illegible] Damascenus [illegible]
quod visione fidei [illegible] considerat
in questione de fide [illegible] quod
visione intellectuali sive contempla-
tiva [illegible] ad [illegible] in gloria [illegible]
Exod. [illegible] cum audisset vocem domini

de ambulans etc. dicit enim fortassis
coruscans affabilibus vel in eff
fabilibus modis deus illis an
ca loquebatur sicut anglis in um
tabili veritate illustrans intus
corporis ubi est intellectus nosse sil
quicunque per ista non fiunt simul for
te magis sit eis loquebatur. Et
si non tanta preparatione dominus sa
pie quanta capiunt angli tamen
quanto modulo minus sed in ipsis
quibus lauis etc. ipsione applicabitur
dicetur. Concludit in eadem glosa aug
talis dicit quod dei de ambulantis
necesse audiret non nisi peccatum
factum est nec sub via in sensibilibus et
valuis tota que est patris et filii
et spiritus sancti corporalibus sensibilibus
temporali modo apparuisse credo
aiunt per medium stratum illo so
la creatura qui est proprie medium
domini. Ad illud quod primo obiicitur
hoc quod medio perfectum est sine
dubio dicitur certe medium vel dominus
ramdum etc. dicendum quod ymago est me
dians non impedit visionem perfe
ctam anima videt dominum comprehendens
est inde perfectum quia ipsa videt
sine anima speculum est. Unde aug
ipsissime ipsa rationalis similiter
ipsa videtur speculum dicta quod ut
ita dicam ymagine eius que
facie ad faciem videre nequit. Ad
tertia licet ipsa mens perfecta sed
sit clarissima deo tamen inter
mente visibilium est speculans dominum
in se vel ipse vel aliquid. id est medium
quia ipsa ut est ymago ducens
animam speculantem dirigentem
mediam. Ad tertia sed argumentum
non negat anima ad se ipsa specu
labatur dominum non per medium ductus

aliorum creaturarum inferiorum quod ut
patet predictis perfectum quod est vestigi
um. Sed est ymago videre deus
creatura rationali. Ad illud quod
aliud perfectum magis fuerat dicendum
quamvis ad perfectum sine medio dominum
videbat dicendum quod multiplex est medium
per multiplicitatem status quia
est enim medium efficiens et medium
impediens medium efficiens et disp
ositivum disponens et deducens non disp
onente videre deus in patria et
anima in patria mediante differ
mitate in sufficientia gratie disponens
ad hoc quod clarissime possit dominum in
se ipsa videre difformitatis enim glorie
afficies est disponens anima deum ipsum
sit in se videre difformitatis enim
glorie sufficiens est disponens ad an
imam dominum in se posse videre. Medio de
ducente videbat deus in statu
nature condite in statu nature lapse
et quod in statu perfectum
creaturarum ducebat animam ad cognitionem
creatoris. Sed in statu nature
condite non erat medium impediens
sed velamine sine tenebra peccati sicut
in statu nature lapse sed in statu non
in nature non lapse videre deus
perfectum declarat nulla enim erat in
anima peccati nebula sed in statu nature
impedit videre perfectum obscura
tum per peccatum sicut quamvis non ut
videret. Unde perfectum in enigmate
enigma enim sicut dicit Aug. ix
de trinitate est similitudo obscura.
Ad aliud quod obiicitur quod mens sine an
gustia possit dominum videre intuitu
manifesto dicit in cognitione
dei etc. dicendum quod sicut melius et ma
nifestius declarat divina sapientia
perfectam rationabilis cognitionis

gubernacione et sustentacione corporis que
sunt ad ymaginem dei aliis non
convenit ita perfectius et manifestius
ducitur mens in cognicionem dei per spe-
culum creaturarum que deum represent-
ant per ymaginem vel vestigium quam du-
ceretur per speculum corporis que sunt ad
ymaginem illam. Unde primus homo
videndo universum speculum in perfecti-
ori et manifestiori assurge-
bat cognicionem quam si tantum pallium
vidisset. Ad illud quod alibi videtur
per anigma, dicendum quod addendum quod
visio mentis ad speculandum deum
per creaturas inferiores est clari-
tas quedam aspectum cognicionis
dicendum quod hoc non est verum, primus
parens est ingressus ulterior in
cognicione. Speculacio enim dei per
relucenciam in vestigiis magis similis
fuit illi qui est per relucenciam in
ymagine. Primus addit ad illam quod
constat lucidiorem cognovit divina
propter claritatem ut tactum est.

Queritur de cognicione primi hominis
quantum ad creaturas. Dicendum
est de cognicione eiusdem quantum
ad creaturas. Comparatus ergo est superius
determinatum est primus homo con-
ditus fuit in statu perfectus, dico
adhuc restare quedam. Primum
est utrum si stetisset perfecisset magis
in cognicione. Secundum autem utrum passus
in cognicione errorem. Ad primum
perfecisset. Videtur sic. Adam si stetisset
per intervalla temporum perfecisset
ad gloriam [illegible] [illegible]
esset sua condicio quam [illegible] tum [illegible]
multiplicacionis [illegible] in glo-
riam ergo per intervalla temporum
perfecisset in rerum noticia. Item
dicit Adam sciebat quod natura

aut non faciebant; si sic ergo profi-
cit lapsu suo secundum quod posuit
posterius sui esset eventurorum quod
plane apparet esse falsum. Si di-
stincta non cognoscebat, et rerum
natura variatur in tempore ergo
multa incipiebat cognoscere
secundum temporum variacionem. Ergo
perfecisset in cognicione. Item si
Adam omnia videt nec omnia
audierat, certe quando videt ali-
quem quam prius non vidisset
tunc videt sic cognoscere. Sicut
intelligere videtur quod sicut nunc in-
cipit si incipit intelligere, inci-
pit cognoscere. Similiter si incipit
videre, incipit cognoscere. Si ergo
multa sensibilia per tempus et per
intervalla. Item si homo ste-
tisset aut homo primus scivit
voluntate et cogitacionem alterius
aut non. Si sic ergo frustra essent
sermones. Si non ergo non possent
alii alios docere. Videtur quod ista
tum in vacacione multa didicis-
set. Tamen in illa felicitate
[illegible] desunt. Homo primus quod
sic volebat, non intelligere de cibo
[illegible]. Nec alterat quod quod [illegible]
voluntatis ad ymperium ergo si
liberat [illegible] quam sic vole-
bat [illegible] proficeret ergo non erat
in voluntate proficiendi ergo non
perfecisset per temporum intervalla di-
stincta in voluntate proficiendi
ergo [illegible] dicatur [illegible]
que differt affligit animam
ergo si fuisset in statu proficiendi
per temporum intervalla [illegible] di-
latio non est sine afflictione afflicta

esset in statu illo quia non esset verum
¶ Item si profecisset pro temporis inter-
ualla habet contigisset vel per doctri-
nam vel per inuentionem quorum utrumque con-
tingit ut dicit philosophus aut ad-
discendo aut inueniendo sciens
sed non doctiua profecisset ergo profe-
cisset in inuentione sed hoc esse non pos-
set sine sollicitudine et pena
que in statu illo non fuisset ergo
etc. ¶ Item conditus fuit in per-
fectione corporali completa et comple-
tione tamen ultra quam non profe-
cisset a simili videtur de completione
autem quantum ad ea que sunt in
fine que post naturam. Sicut enim
conditus fuit in perfectione corporali
in qua potuit natura in illo ita
ut videtur in perfectione anime in qua
potuit natura in illo ergo nec
profecisset nec per doctrinam nec per
inuentionem ¶ Item quidquid
cognoscimus adquirit cognitionem mediate
uia sensus memorie et experi-
entie ut albumsar et aristoteles
¶ Si ergo cognouisset in statu innocentie
didicisset per inquisitionem et potentiam ad
perfectionem venisset sed talis ordo non
congruit nature institute et
bene ordinate sed solum lapse cum
autem creatura perfecisset videtur ergo
quod erat simplicius in statu illo
didicisset. ¶ Sed ad oppositum intelli-
gentia nouimus perfectus fuit tri-
plici uia scilicet quantum ad vel apte
fabilem vel apte modorum scien-
di siue cognoscendi vel apte
minorum similitudines in cognoscendo
secundum triplicem modum loquendi de
intelligendo est ¶ quia quedam sunt
res que sunt sursum naturales quedam
que sunt sursum innaturales siue

supernaturales quedam que sunt sursum
voluntarias secundum quod determinat
Augustinus. ¶ Inter ergo verum cognitionem
que fuerunt sursum naturalia non profecisset
Adam quantum ad naturam suam conditus in
scientiam accepit enim sicut dicitur
ab Augustino et magistro sententiarum ergo
Adam enim conditum erat plena noti-
tiam perfice tamen potuisset quantum
ad alium modum cognoscendi et quantum
ad situm perfectionis sciendi quantum
ad alium modum dicitur quod proficere po-
tuit quia non narrat simpliciter no-
titiam cognosci potuit experimenta
quod narrat intellectu cognoscere po-
tuit et eorum proficere etiam potuit
quantum ad multiplicationem similitudinem quia
acquisiti considerare verum quibus non
erat simpliciter fuisset et aptitudine addiu-
dicandi de eis de eorum quaedam spectabat
cognitionem perceptiua in actu et licet
prius hoc non habuerit tarditatem
obedientie propter agilitatem corporis
corrupti spectabat tamen spiritus cum
voluntate tardiorem sine more
propter corporis animalis vegetabilitatem
Item et in cognitione verum non
bene Adam quedammodo profecisset
quodammodo summe si stetisset in
corpore non verum cognitione que sunt
sursum voluntalis innaturales siue
supernaturales simpliciter proficere potuisset
non solum quantum ad modum cog-
noscendi sed etiam magis [illegible] no-
uarum cognitionem nec mirum quia
Adam qui cognosceret diuina [illegible]
[illegible] superna illustratione
[illegible] non qui cognouit secreta
altius [illegible] [illegible] deter-
tione nec talis profectus statum
innocentie derogabat cum [illegible]

bi angeli in cognitione diuersorum
misteriorum et archanorum secretorum pro-
ficiunt iuxta quod dicitur Ephe. iii. ut
innotescat potestatibus principalibus
per ecclesiam multiformis sapientia dei
et sic patet. Ad secundum dicendum ad propositam questi-
onem quia si homo stetisset per
tempus [illegible] in cognitionem perfe-
cisset. Ad 3m quod aliquis tunc hoc
[illegible] desiderabat quomodo [illegible]
quod volebat et dicendum quod hoc non
est [illegible] ad tunc tempus nunquam
volebat semper cum habebat quod
volebat habere tempore illo quo vole-
bat. Et hoc non impedit quin vellet
habere tempore futuro quod deesset illi tem-
pore presenti. Ad aliud quod aliqui
[illegible] que differtur affligit
animam et dicendum quod spes [illegible]
de delectatione spei in statu nature
lapse non in statu nature condite
[illegible] quod multum tunc [illegible]
[illegible] dilectatio nec
quantum ad tempus assecutionis desi-
derati nisi sicut dictum est [illegible]
nis ipsius hoc enim tunc [illegible]
quia assecutio speciei non expecta-
batur ante tempus assecutionis
eiusdem nisi quod dictabat ratio
illud fore assequendum nulla
fuisset afflictio sed spei delectatio.
Ad aliud quod obicitur [illegible] nec [illegible]
[illegible] dicendum
quod post tempus nature [illegible]
[illegible] quod adipiscimur [illegible]
[illegible] quod dicit Augustinus
in li. de genesi [illegible]
[illegible]
[illegible] peccasset [illegible] Similiter
forte [illegible] peccasset nec
fuisset [illegible] in [illegible]

penal sicut nec labor [illegible]
eidem in paradiso dicit Augustinus
super genesim ad litteram credibile
est hominem in paradiso fuisse
ut operaretur non laboriose. Similiter
potest dici de [illegible] in [illegible]
[illegible] quod magis illi fuisset ad
voluptatem et solacium quam ad fa-
stidium [illegible] facilitate
in memoria delectatione in [illegible]
[illegible] cum [illegible] est quod pro
difficultate [illegible] admirati-
onem quam tunc [illegible] quia
vero naturas [illegible]
non [illegible] in genere
[illegible] quia [illegible]
fuisse non dubito. Ad [illegible] quod alie
[illegible] fuit in perfectione com-
pleta corporis [illegible] natura
non processisset et [illegible]
de perfectione corporis [illegible]
statum et de perfectione anime [illegible]
[illegible] quia cum anima ad
similitudinem [illegible]
[illegible] in se [illegible]
dicit Augustinus [illegible]
[illegible] ad statum [illegible]
est de sua natura [illegible]
[illegible]
[illegible] Ad [illegible] quod [illegible] peccasset
[illegible]
[illegible] dici quod hic
nullum [illegible] in generatione quia
[illegible] fantasiam
[illegible] fuit in [illegible]
de generatione ad aliquorum [illegible]
[illegible] ut [illegible] aliter
dici quod illa [illegible] non [illegible] quia
sicut vult Augustinus in [illegible]
[illegible] non agit in [illegible]
[illegible] anima

se ipsam movet actione aliquali
bene accepta cum fortitudo [illegible]
magis agit in aliud quam agit
aliquo consequens fuisset in adam multo
fortius involvimus qui sit post
lapsum cum illa res non cogit
quod adam non potuisset respondere
que cognoscebat nomina multa
cognitionis ad quia

Secundo queritur utrum potue-
runt in statu innocencie fu-
isse decepti et sic videtur in genesi dicit
mulier serpens decepit me. Sed
constat quod mulier que non consensit
serpenti nisi quia estimavit verum
esse quod dixit serpens videtur ergo
ante lapsum quod homines non potuerunt
videre quod non fuerunt decepti
sunt. ¶ Item Augustinus super genesim ad
litteram [illegible] in summa [illegible]
Adam putavit utrumque posse
sicut et uxori more [illegible] esse
veniale nemo servit. Sed constat
quod aliud sunt [illegible] quia [illegible] dicit
nemo servit [illegible] mulier de-
venia non que est peccatum mortale
sed veniale [illegible] quod post dicitur
hic [illegible] in eo
falli potuit ut veniale crederet
esse [illegible] constat quod [illegible] crederet
aliquid peccaret ergo etc. ¶ Item in
eodem libro super [illegible] dicit [illegible]
[illegible] quod mulier non [illegible] serpente
quia [illegible] esse affir-
[illegible] accepisse [illegible]
sed constat quod [illegible] ergo etc.
¶ Item [illegible] adam [illegible] dormivisse
[illegible] alias operaciones
alias [illegible] ergo [illegible]
sit [illegible] motu [illegible]
[illegible] fantasmata [illegible]
[illegible] adam [illegible] in [illegible]

[illegible] similitudo [illegible] accepit [illegible]
[illegible] est ubi est deceptio
ergo etc. ¶ Item [illegible] quod
videtur [illegible] sub angulo [illegible]
[illegible] aliquid videtur [illegible]
[illegible] videtur sub angulo
[illegible] unde ita [illegible] videtur
sol [illegible] sicut [illegible] ergo sic
decipitur [illegible] iudicando
[illegible] solis [illegible] videtur
quod deciperetur [illegible] ¶ Item
[illegible] quod aliquis angelus [illegible]
[illegible] ei [illegible]
in [illegible] ut adam dicit [illegible]
[illegible] aut non [illegible] sic tunc
[illegible] ergo crederet [illegible] esse [illegible]
aut male iudicaret [illegible] et
[illegible] crederet [illegible] esse [illegible] crederet
[illegible] esse [illegible] ergo
[illegible] homines dampnati [illegible]
[illegible] homines [illegible]
¶ Item Augustinus in [illegible]
[illegible] error aut magna aut
[illegible] in re [illegible] tam [illegible]
[illegible] Sed in [illegible] homines [illegible]
[illegible] non potuit esse [illegible]
[illegible] aut [illegible] ergo [illegible] est
decepcio ubi est error aliquis
vel magnus vel [illegible]
statu non potuit decipi. ¶ Item
Augustinus in [illegible] homines fal-
luntur atque falluntur [illegible]
quando sunt [illegible] fallunt
[illegible] fal-
luntur ergo videtur quod [illegible] sit
[illegible] maior in fallendo
ergo [illegible] in statu [illegible] non erat [illegible]
[illegible] ergo etc. ¶ Item Augustinus [illegible]
[illegible] veniale [illegible] fugit
[illegible] demutat [illegible]
[illegible] ut falli nolunt etiam
[illegible] fallere [illegible] ergo veniale

natura refugit errare et decipi eo
et hoc attestatur eius beatitudini. Unde
quia natura rationalis in statu innocentie
non negotiabatur sine malo corporis
nec sine [illegible] falli nolebat et
dubitabat errare ergo si nichil contingit
sibi illi in statu illo quod dubitabat
vel nolebat relinquitur etc. ¶ Item
in statu illo omnes vires inferiores et
etiam superiores subiecte erant vo
luntati aliquid non posset quidquid
vellet ergo [illegible] aliquis
[illegible] ducte In paradiso etiam sine
[illegible] potuit ducere [illegible] quidquid
tamen non potuit non volebat et
ideo potuit omnia que volebat ergo
si homo nolebat decipi [illegible] assen
sio in statu illo nec etc. ¶ Item ma
ioris indignitatis est falli in anima
quam pati in corpore. Unde dicunt [illegible]
assumere passionem in corpore non de
ceptionem in anima. Sed si Adam stetis
set nulla fuisset in eo corporalis pas
sio ergo multo fortius nulla fuisset
in eo anime deceptio. ¶ Ad istam
questionem videtur quedam distinc
tionem talem deceptio quedam est circa
scibilia quedam circa opinabilia sci
bilia autem dicuntur illa que certa
ratione comprehendi possunt et sunt
illa de quibus sunt [illegible]
opinabilia vero dicuntur illa que non
habent cognosci nisi per quandam co
niecturam sicut sunt secreta men
tis aliene et futura contingentia que fi
unt a casu et fortuna et libera vo
luntate. Similiter autem Adam falli
non poterat quia cum [illegible] habebat
cognitionem. In secundis autem dupli
citer contingit aliquem falli aut quia
adhibet firmam credulitatem aut quia
adheret qualicumque estimationi

prima autem deceptio vocatur proprie error
et hec in primo homine stante non fuis
set. Secunda non potest dici proprie
aliqua est deceptio sine plenus as
sensu credulitatis et potest dici es
timatio falsa et hec potuit esse in Adam
in statu primo absque culpa et
pena maxime cum conformis esset
nature non incideret [illegible] nec
[illegible] damnum secundum hanc
distinctionem videntur posse dispo
ni rationes. ¶ Ad [illegible] quod oportet in
ducte. Nam rationes inducentes
quod potuit decipi concedi possunt de
deceptione que dicitur qualiscumque
estimatio. Rationes vero que sunt ad
oppositum concedi possunt secundum quod
deceptio dicit firmam credulita
tem aut quia adhibet qualicumque
estimationem prima autem deceptio
vocatur proprie error et hoc in primo
homine stante non fuisset. Secunda non
potest dici proprie aliqua est deceptio
sine pleno assensu credulitatis
et potest dici estimatio falsa et hoc
potuit esse in Adam in statu pri
mo absque culpa [illegible] maxime
cum conformis estimationi non inni
teretur credulitate ut non solum quis
decipiatur putando falsum esse verum
vel econtra talis est deceptio que
est error. ¶ Ad [illegible] quia instans ple
ne satis facit rationibus [illegible]
sententiam. Unde ¶ Illa ut dicunt
quidam non posse videri dicat u
nusquisque in [illegible] ad nichil aliud
sit errare quam verum putare quod falsum
est nec quod verum est [illegible] certo hec
[illegible] [illegible] ne [illegible] sine falsum
sine verum sit ad hec [illegible] sit in magis
deforme atque in deceptis [illegible]

quia deceptus esse sentitur vel aliquo
querendo vel non assenciendo est. Et
ideo non perfecto alicui ipsum eius virtu-
te ipsa quia manifestum est ei
non angelum ut non ammittat creatu-
ra est veritas. Ergo illis videtur quod angelus
vicerit creaturam et quidem autem
decepcionem illud dicit in decepcio-
nem decepcionem et adunitam misteriam
... in libro de utilitate cre-
dendi decepisse dicit quod nullus ei
rei aliquid magis potest esse aperte
hec dicit quod ipse in statu inno-
cencie aliquam velociter fuisset
in ipsis nulla tamen eius fuisset
deceptus decepcio eius ultra ne-
sciam addit videri obliquacionem
que in Adam in statu innocencie
non fuisset sicut nec passio cor-
poralis. Et hoc potest intelligi sic quod
eius duplex contingit aliquem pati
aut passione intrinseca aut pas-
sione illata ab extrinseco sic con-
tingit aliquem dupliciter decipi aut
ita quod ipse se ipsum paralogizet
aut ita quod paralogizetur ab alio. Nec
tempore aut corpore in Adam fuisset. Sed
eius in eo nulla fuisset passio in-
trinseca quia virtus anime vegi-
tiva perfecte suo corpori possidebat
corpus in statu debito conser-
vabat vel ipse aliquid aliam ...
sicut nulla fuisset deceptio veni-
ens ab extrinseco quia indiviuen-
tibus animalibus insidiantibus
providebat nec ipse in quo vim
aliquam non inveniebant sed potentibus
alios sufficienter divigilabat. Ipse
que communi pati non poterat passi-
one illata ab extrinseco sine quod
nullus in tempore illo esset qui inferret
sine quia si adhesisset divina vero
eum protegeret sine esse aliam

eum supremus tacta sicut eciam in statu
illo nemo esset qui hominem cir-
cumveniret aut paralogizaret. Illa
tamen sequitur loquitur vel tale cum
proximo suo aut si esset divus inspira-
cioni vel tales sine ipse sine per
angelum ei manifestando veritatem
nec falleretur subveniret sicut vitam
divinam sentiret nec in corpore lederet
ipso Adam nulla in eo fuisset de-
ceptio nec ab extrinseco nec ab in-
trinseco. Circa que tamen sunt obicia-
ntur. Sciendum est circa illa
que obiciuntur de decepcione mulieris
et falsa viri credulitate potest dici
quod licet precesserit peccatum in obediencie
tamen illa precessit peccatum presump-
cionis sive superbie tamen vicio oc-
cecatus est in eis oculus ut
ut falsum esse verum estimarent.
Unde Augustinus super Genesim ad litteram
inquit idem vetitum. xi. super
dicens non est putandum quod homo
deiceretur nisi precessisset in eo quedam
elacio comprimenda videtur in
eodem quod illius temptacionis cre-
deret mulier dixisse arborem bonam et
utilem prohibuisse nisi in esset ei mens
amor proprie potestatis et quedam superba
presumpcio mulier eciam audita pro-
babile comperit de se ipsa presumpsit
ita homines peccaverunt peccato superbie
similiter credidit ut dicitur ab Augustino
super Genesim cum illa vetitum in glo-
sa illud Iob xxxi. Adam non fuit
seductus. Similiter xi. vel super Genesim
in Ad ita peccavit peccato superbie
mulier estimans primum statum
assequi posse deinde excellenciam
alium deinde transgressione mandati
assequi venia. Ad illud quod obi-

pauciloquitate mulier putavit / spe-
ciem spe offitii loquendi dicendum
quod aut / tales putatos fuit / mulier
post / peccatum quia alioquin in illa es-
set questio eadem an peccatum non potuit
esse in qua mulier passio timoris
aut / si fuit ante non putavit / quod
spiritus officium determinate virtute a-
liqua sibi naturaliter data sed ab aliqua
virtute latente divina providentia
permittente que res omnes guberna-
bat / et regebat sicut credidit eam
mulier audiendo serpentem loqui
non ipsos sed plus pueros applicant
quia aliquam aliam virtute latentem
qua loquebatur estimavit ¶ Ad illud
quod obicitur de sompniis dicendum quod in
statu innocentie non fuissent som-
pnia cum oppressione fantasiarum sicut
quod dicitur oppressum / sicut sompniantes
cum tamen fantasias patitur in-
madi cum sompnium venit quod
quod vires inferiores non sunt subiec-
te racioni corpus non obedit animo
sed si tunc fuissent sompnia essent
quia ab altissimo mitteret aliqua
inspiracio in qua illo non deciperet
sed potius illustraretur ¶ Sed li-
cet esset sompnium non ipse erat
esset deceptio cum non est sine
vinculo racionis qui non est in sompniis
nisi tunc esset potius pur-
gatio deceptionum fantasie cum
ei conveniret potius cum diceret
in sompniis hanc sompniantem
tu sompnias quod dicit quod vi-
des est verum ¶ Ad illud quod obici-
tur dicendum quod nulla fuisset
deceptio quia licet non esset ad illum
quod res cognoscerent amor et appetit

equante quantitatis distancie quanta
respondet quantitas veri in se
et ideo non iudicaret secundum appa-
renciam oculi tamen si perciperet dis-
tancia medii veri in se quanti-
tate et ideo non falleretur / si haberet
iudicium rectum ¶ Ad illud quod secundo
obicitur dicendum quod vel adam manifesto
signo deprehenderet mendacem ser-
pentem esse quod satis videtur probabile
cum valde magna turpitudo
fedi sint in irracionali natura pro
commissione culpe et tunc non esset
crederet ei in aliquo nisi qua-
tenus alia racione videret esse
credendum aut si non deprehenderet
eum peccasse tamen sua non suf-
ficit cautela sublimiter divine
providentie diligentia que nec per-
mitteret eum ledi in corpore
nec falli in mente dum modo
eius ordinacioni temporis obte-
mperaret subiectus esset ¶ Illis autem
ad deductam questionem sic potest re-
sponderi videtur enim secundum videtur
quibusdam sentire primos parentes
in statu primo non posse credere
sine experimento quod erat veritatis
dictum esse plenum vel est tunc quia
sicut verum notitiam perfectam non
tamen in doctrine illius quidquid
catholice veritatis in veteribus cre-
ditis tamen quia non erat illis
datum videre recognoscere certam
intellectum tamen quia non haberet
intellectum deformem per quam aut
veritates plures videntur dicere
credulitatem ista prescisse dum
peccatum habemus et quod ista credu-
litas videtur tempore fuisse princi-
pium relationis in mulierem licet

eius fuisse in ea presumpcio et elacio ut
utroque crediderint vero fuisse quod
dixit serpens licet eum non sequentur
[Q]uamquam ut ponunt multi non
crediderit illius serpentis ad iudicio
racionis ante elacionem que commenda
erat quedam tamen in ea videtur fuis
se credulitas ex supradictis patet quod
ibi potest esse subleptis credulitatis
potest esse plena credulitas
videtur quod ante peccatum potuit plena
sine auctoritate credulitate ¶ Quod
certa non videtur aliquibus vero
quod deus per inspiracionem vel per angelum
semper manifestaret illis veritatem
in casu presente vel consimili quod in
temptacione serpentis hoc non fecit
mulieri ubi maxime necesse fuisset
sibi manifestacio [P]rima enim non
in notum quid esset verum et
veritas in rebus nec datum fuit
illis cognoscere secreta intellectum
tamen cum hec quia cum illa decipi
potuit et ymmo non fuit diffirme
intellectum potuit in illis esse sublep
tio ple credulitatis sine iudicio
et collacione [E]odem tamen assumptis
potest dici quod primi parentes potuerunt
decipi occulto nomine decepcio
nis sed sunt quibus dicitur decipi
quia qualibet estimacione sine cre
dulitate preciat quod est falsum esse
verum [H]ic dicit certe sine decipi
contingit parentes in statu innocen
cie [H]ic enim crediderunt angeli an
casum suum putantes beatitudine
eorum semper duraturam unde Augustinus
xi de civitate dei capitulo xi ne geste
quod beata vita non nisi eterna est non
erat talis istorum quasi destituta
ignorancia non eterna sine ad futurum
fallunt nescientes aliud putaverunt quia
scientes timor nescientes error

beatos esse utrique non sinebat ¶ Ad
illud quod homo dicitur non est hoc ipsum
[A]ugustinus quod applicare falsa pro veris
est pena hominis dampnati et
dicendum quod Augustinus loquitur de errore
in moralibus ut patet ibidem loquitur
enim de duobus inflictis iuste pro primo
peccato que sunt ignorancia agendorum
et difficultas destinat enim
ibi quod nescitur amisit homo facere
bonum et posse dicit enim sic illa
est pena peccati iustissima ut amit
tat quisque quod bene uti noluit
ad sine ulla possit difficultate si
vellet [Ha]nc autem ut qui sciens recte
non facit amittat scire quid recte
tamen sit et qui recte facere cum posset
noluit amittat posse cum vellet [I]sta
sunt vera enim peccanti anime duo
ista penalia ignorancia et difficul
tas exposita applicare falsa quibus ut
errare invitus resistente atque vertere
quente dolore carnalis vinculi
non posse a libidinosis operibus te
nere non est natura instituti hominis
sed pena dampnati ¶ Ad aliud quod
dicitur quod ipse error sive quantus sive
magnus et semper est malus et
dicendum quod [A]ugustinus vocat ibi errare
quod pro vero approbat falsum approbacio at
importat etiam credulitatem infirma
estimacionem unde [A]ugustinus in [E]nchiridion
capitulo xvii quamvis error quanta possum
cura cavendus sit non solum in maio
ribus verum etiam in minoribus rebus
nec nisi ignorancia possit errari
non est tamen quis ut erranis erret
quicumque aliquid nescit sed quis estima
mat scire quod nescit pro vero quidem
approbat falsum quod error est proprium
et tali intelligit Augustinus unde subdit
[E]nchiridion xvii c illis predicte ipse
ipse tamen error et est semper malus

quibus cum nisi carnis malum deget
applicat slm quibus aut applicat ua
psus aliter lite eta prius. ¶ Ecce
eciendunt patet quod laquinus non decipia
cum bon pertinentie sed de illa que ap
plicat ua psus ¶ Ad illud quod obicitur quod
imperiores sunt qui fallat qui
qui falluntur res dicendum quod augusti
loquitur de eonunt in statu potentis
miserie ut patet quod paulus eius dicit et
sic homines falluntur atque falluntur
¶ Ad quod dicit hoc cum patet quod paulus augustinus
aliud loquitur de credulitate firma
qua slm prius applicatur secundum patet
in principio illius et non aut alia
quantum ¶ Ad illud quod obicitur quod natura
natura refugit fallacie res dicendum
quod hoc verum est loquendo de falsitate cog
nita non supposita etc. ut patet probabiliter
parum que sunt quantum per duntaxat
credere non falli volunt etiam quamque
amant falli ¶ Ad illud quod secundo quod vo
luntas in statu illo volebat decipi
neque assentire errari. Dicendum quod verum est
de voluntate libera ordinata nolunt
tamen nullum autem decipi patitur ea
que volebat ¶ Et sicut possunt sil
stare iste non vult peccare ipse loquendo
vult tamen facere opus unde licet peccat
¶ Sic ista duo possunt sil stare ille
non vult decipi licet tamen assentire
alii cum sequitur licet ipsum decipi
Sic patitur et in summis potentiis
licet non vocentur aliqua tamen actu
ali voluntate ad assentiendum sepe
decipi sine culpe patitur magis
mali ad assentiendum aliam credere
decipientur et assentiret ¶ Ad aliud quod
obicitur nulla fuisset passio in corpore si
stetisset ergo nulla deceptio in anima
dicendum quod hoc non sequitur corpus
cum pati hoius patitur animam

ut cum dicit ¶ Unde corpus pati
est animam pati in corpore ante
peccatum quia indicatum dum libertati
sed animam qualitercumque credulitate
credere slm est verum in nullo pro
iudicante deo qui homini id aut
accidit in aliqua potestate in sta
tu ultimo perficiendam ¶ In gloria im
mo quantum videtur dum sapiens non
homines status ita distinguebantur
ut ista imperfecta. ¶ Sed qualitercumque
decipi possent sine culpa tamen in sta
tu perfecto et ultimo ita perficiendum
quod in illo non decipi possent unde licet
quoddamodo non ... dum ..
temptandum illam in ipso sapientis
potest possent in tali forma venisse
quod rectus ei fuisset occultus cognitio
patet quod decipi patitur ¶ In statu illo
vel ymaginatione nec fuerat illius animo
nulla esset si minus manifestatur
in ipsa formatione nec debuit
ne manifeste cognosceret nulla
tamen recipietur ¶ Tamen ne minus non
licita esset fuerat dum sic ipsius ac
cultatem ... sit si deus cum
tali fraude que tamen non possent
decipi permittet in nimia pati
videtur ¶ Et non est simile de
passione corporis et credulitate
dum ipsa cum cedens corporis
sint subiecta animam dum eo
cum fuit sibi dum auctorita que
condicionibus ... quod dum est subiecta
restaret in sua natura nec debuit
illi accidere quod est contra naturam
vita nec passio dum aliqua ex
dicens ipsa sunt libitas. ¶ Sed faciendi
vel non faciendi credendi vel non
credendi recredendi hoc vel eius
contrarium dum aliqua tamen sine li
bertate patitur hoc vel illud credere

et quia nec deo in natura anime
fecit illi nec sunt deformie intellectu
[illegible] decipi poterant nec sic de
[illegible] nature sine nec
statum suum quantum ad perfectionem gra-
tie quem habuit ante lapsum anima
[illegible] passionibus illata erat contra
naturam corporis qualescumque decep-
tio non erat contra naturam anime
nec perfectionem anime gratie quantum ad
statum in quo fuit ante lapsum
non est similis de corporis passione
et anime deceptione. Illud autem
[illegible] videtur quod sanctus stan-
do in gratia possit tamen in statu [illegible]
perfecisse [illegible] non decipi non
possit. Illud augustinus quo videtur
[illegible] consonum [illegible] sed tamen
aliud sit errare quam [illegible] putare
esse [illegible] dicendum quod idem est
putare quod approbare augustinus tamen in
distinctione dicit quod putare [illegible]
approbare [illegible] estimare nec tamen
est error nisi ubi est approbatio
[illegible] augustinus dicente [illegible] quibus
estimat sane quod negat [illegible]
[illegible] approbat [illegible] quod [illegible]
[illegible] quod error [illegible] loquendo
non est sine approbatione que ut
dictum est firma [illegible] credulita-
tem que est [illegible] videtur
et deliberatione [illegible]
aliquid deformitatis [illegible]
[illegible] in anima [illegible] tempore
[illegible] Illud quod possit alia de
illo [illegible] augustinus quo illud tempta-
tionis crederet [illegible] dum [illegible]
[illegible] nulli [illegible] in esset
[illegible] ita videtur quod possit decipi [illegible]
[illegible] culpa dicendum quod [illegible]
[illegible] non possit decipi [illegible] qua
credit deum qui est summe [illegible]

[illegible] [illegible] campo [illegible]
illam fecisse in [illegible] nisi [illegible]
cata esset [illegible] possit tamen alias
[illegible] crededisse [illegible]
[illegible] aliquomodo decipi. [illegible]
[illegible] et aliorum [illegible] veritat-
[illegible] nec [illegible] ut [illegible]
lector vel auditor qui [illegible]
multa [illegible] non [illegible]
[illegible] veritati que est in deo [illegible]
tiat vel [illegible] in [illegible]
[illegible] dignitate [illegible]
[illegible] est in ista parte
Decimo [illegible] est
[illegible] et anima [illegible]
de passibilitate. Secundo de [illegible]
[illegible] Tertio de admiratione [illegible]
[illegible] de [illegible] Quarto
[illegible] de [illegible]
[illegible] quod [illegible]
damnabilis creatura [illegible]
[illegible] Secundo si creatura [illegible]
[illegible] Tertio si creatura
[illegible] temporaliter

Quod autem damnabilis creatura
spiritualis [illegible] videtur
sicut augustinus [illegible]
[illegible] nisi [illegible] et
ad hoc ab illa celesti civitate [illegible]
[illegible] qui imperat [illegible]
eis [illegible] imperare [illegible]
[illegible] cupiditati imperant [illegible]
[illegible] nec [illegible]
[illegible] vel [illegible]
[illegible] ita deus [illegible]
[illegible] augustinus [illegible]
[illegible] deus [illegible]
ita [illegible] alii imperare
[illegible] si quis [illegible]
[illegible] debebat [illegible] homo

qui sunt principalis [illegible] perfe-
ctiones in divino genere secundum quod
ret. ¶ Item declaratione [illegible] est
quod ordo consideracio sit in genere [illegible]
quia prioribus etate [illegible]
[illegible] [illegible] posteriores eisdem
hoc enim dictat [illegible] ordinatum quod
pro filio ductus [illegible] prius [illegible]
quod in eum statu erat aliquibus alii
[illegible] aliquibus alii [illegible] quod
si stetisset [illegible] pueris ista [illegible]
[illegible] [illegible] aliquibus delectat
alii [illegible] [illegible] delectat
[illegible] ¶ Item in [illegible]
[illegible] [illegible] animalis in animalis
[illegible] alii [illegible] [illegible]
di corpora enim [illegible] celestia [illegible]
corporalibus in [illegible] [illegible]
alii [illegible] [illegible] [illegible]
nature [illegible] enim quod in equales [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] maior [illegible]
[illegible] [illegible] quod in genere [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible]
si lapsa non fuisset ¶ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] una libertas [illegible] quod [illegible]
[illegible] erat libertas nullus alii [illegible]
[illegible] ¶ Item Augustinus [illegible] de ci-
vitate dei [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
nem suam noluit nisi [illegible]
[illegible] non hominem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] qui reges [illegible]
[illegible] sunt ut [illegible] in [illegible]
deus quod postulet ordo creature
quod exigit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Item Gregorius [illegible]
in glo. super illud [illegible] terror

de terror [illegible] sit super cuncta [illegible]
[illegible] homo non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
ut [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] non equales [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] idem [illegible]
¶ [illegible] quod est loqui de divino [illegible]
quod dicit [illegible] [illegible] sive [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sive [illegible] dig-
nitatis que est digna [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
ut [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible]
sive ut [illegible] [illegible] non loquendo
de divino [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] duplici [illegible]
[illegible] [illegible] duplicat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
qui maior [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] duplici
[illegible] [illegible] [illegible] Augustinus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
illud [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quid est quod deus est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est quemadmodum
ipse posset [illegible] [illegible] enim [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fuisse [illegible] [illegible]

mulierem nisi ut vir ei dominaretur et
Adam qui secundo [illegible]. Ad ter
tium potest accipi hanc servitutem signa
tam que cum Adam conditionis vel
conditionis est potius quam dilectionis
ita ut etiam quod talis servitus qua
homines hominibus possent esse subi
ecti non erit de pena peccati respondetur quod
certa esse sic distinguit Augustinus
duplicem servitutem scilicet liberalitatis seu
dilectionis et conditionis sive molestie
secundo modo secundo dicimus conditione
potest dici quod Adam dominatus fuisset
aliis hominibus ubi servi eius [illegible]
cum tamen [illegible] est quod si stetisset
filii eius efficaciori fuissent filii
de obedire hominibus et venientes
temporalibus ut si vellet
eadem ratione servitium et
similibus obsequiis secundo modo eodem di
ctum conditionem secundo modo non
nisi fuisset illis dominatus nec alicui
subiectus. Tenuit servitus tamen
est pena peccati unde Augustinus xix de civitate
dei c. xv Nullus natura in qua
deus prius hominem condidit servus est
hominis aut peccati. Verum tamen penalis
servitus ea lege ordinatur que na
turalem ordinem conservari iubet perturbari
vetat. Quia si contra eam legem
non esset factum nihil esset penali servi
tute coercendum. Ecce quod Augustinus
hanc servitutem vocat penalem ad
differentiam illius que est humane et
liberalis auctoritatis ergo prudens
dicere est quod non dominarentur [illegible]
conditione sunt de dominio secundo modo
sumpto conditionis servitute simul. Ad illud
quod primo dictum quod deus condidit hominem
ut imperaret irrationabilibus [illegible]
officio compellendi et dirigendi est

verbo illa non possumus homines conditi
ut homini dominarentur. Ad secundo di
cendum quod natura [illegible] in aliis
statu [illegible] sine ablato
respectu [illegible] sed officium instructio
nis quod non eum docet officio consu
lendi et dirigendi [illegible]
natura cum dicitur [illegible] providendi
plurimis eum [illegible] si stetissent
primi parentes [illegible] instruxisset
filios suos salutem cum essent pu
eri [illegible] providissent in his
in quibus tamen quia animales erant
indiguissent [illegible] sicut Damascenus
est et dicit Hugo illos qui nascituri
essent homines fuisse nascituros
eadem lege qua tunc nativi
tate humana ordinata [illegible] par
vi nascituros ac deinde [illegible]
nulla tempore tam in sensu quam
in statura corporali [illegible] accep
turos. Ad tertium instruendi erant et
alendi unde maioribus illorum in
cumbebat officium instruendi et
benignitas providendi. Ad aliud
quod alius sed quod non dicitur quod posteriores
imperant prioribus [illegible] dicendum
quod [illegible] est sed non [illegible]
[illegible] sed [illegible] conditionis
[illegible]. Et ad aliud quod aliud
quod in rebus animatis et inanimatis
est reperire dominium [illegible] dicendum
dicendum quod [illegible] secundo modo ut
[illegible] in medi
ate [illegible]
[illegible] homines erat solus ille homo
homines erat qui [illegible] hominem
erat scilicet deus unde hic ergo [illegible]
quam [illegible] in ordine conditionis sic
constituit in mediate [illegible] tamen
solum deus homini dominabitur sed

iusto dei iudicio demeritis peccati ho
minum subditus est unde aug(ustinus)
xix de ci(vitate) dei xv c(apitulo) servitutis
causa prima est ut homo homi
nis conditionis vinculo subderetur quod non
fit nisi deo iudicante apud quem
non est iniquitas et novit diversis
penas meritis distribuere delinquen
tium non sic sunt de celestibus aliis
animatis vel inanimatis sed de superiori di
vine providentie ordine conformiter et
convenienter pulcritudini universi q(uo)
dam erant quibusdam superiores
virtute et aliis dignitate suis modis
dominando et agunt in illis eius acti
one ea que minoris virtutis sunt
sustinentur unde aug(ustinus) in super
genesi ad litteram sicut anima que dig
nior est incorporeis motibus ordinatis su
bditur que tamen motu corporea longe
dant nec sic occulta ipsius que
mediatione subiectionis temporalis
etiam corporalis in aliud transferendo
mutatur ordo igitur virtutis in celestibus
unde est quod unus alii dominatur hoc
est ut amari non sic est de homine
tamen non est simile de duobus corpore
homines et aliis rerum ¶ Duplex autem
ratione voluit deus secundum volun
tate suam ordinatissima dispo
suit ut hic illius potius subderetur
duo autem supra est corpore quia
alia corporis ipse ¶ Corpore autem
per condicionem hominis ad corpus
tam eius imitatione et adinvenati
onem illius sicut enim medium sunt
medium inter deum et hominem quando
ad conformitate imitationem ita
sic dispensavit deus secundum ut medi
ctis medium in dilecto obsequium
ut proprie hic solus deus erat
homini homines quem cultus ob
sequii debitum attributum est eum

dicit hugo homines ita sunt condit(i)
ut homini cuius solubile esset a
quo erant esse alienum que subiecto
sed sunt non ut in eis esset eius
homini sed ut eorum esset eius ob
sequium ipse qui condidit deus homines
instituit in tali libertate ut nullis
alligaretur obsequio ut libere eos
redire asserere sed homini sine
fine ad ipsum obtinendum sicut erat
¶ Dicit quod iste textus quidam una
est super corpore subiectum et alia
corpore sumus ipse quoniam coniunctus erat
homines nullius esse deum subditum
quem deum suo superiori nullus esse
subditus aliud autem est de aliis
creaturis que sunt condite in maiori
distantia ad quod que admirationem
decorem universi condite sunt in di
versitate quadam perfectionis virtutis
qua dona sua actus suos non
dispensant sed secundum imperium agunt
que erant maioris virtutis quedam
providentia divina aliis que sunt minoris
influendo et agendo subiciunt

Sequitur inquirere utrum sit homines
dominari alteri quod sic unde
genesis crescite et multiplicamini et
replete terram ubi glossa quibus dicit ut
homines dominari debent in
infideles ipse animalia ¶ Ipse deus po
test sensibili creatura quodam erat de
homines secundum propriam imaginem et
similitudinem sicut quedam rege
principe autem hic tamen que sunt
in opera ¶ Dicitur per quod homines dominari
deum animalia ¶ Causa ille dicit
vel alicui enim est ipsa sic pos
sessio possessoris sed in homines sed
bene autem erant tamen ¶ Sicut
enim dicitur ipse sed lege nature
omnis est deum possessio et omnia

rina libertas quoque in statu primo
contradicit. Ideo natura condita non
erat aliquam subditam diabolo. ¶ Item
nolle aliqua que nulli usui vel
officio sunt voluerit deputata
circa cognitam nullius utilitatis ei-
dem est [illegible] creaturis et uni-
versitatis vel aliquam alterius mem-
que nullomodo erant in statu illo
ergo primus homo non voluit sibi
in primo statu que non esse deputa-
tum aliquam usui vel officio ergo
non fuit sed animalia nulli usui vel
officio erant deputata ergo eius
non erant. Preterea ideo nec ille do-
minus circa non dominabatur. ¶ Item
animo in dominando nullus potest
dicere sed circa quia animalium e-
rant homines multa eorum sunt que
nulla sagacitate hominum vel studio
possunt domari ergo non dominabatur
eius circa non dominabatur animal.
¶ Item in [illegible] adduxit ea ad
Adam ut videret quid vocaret ea
ubi glosa Augustinus super Genesim est a [illegible]
[illegible] non sicut venatores vel
aucupes nec [illegible] [illegible]
[illegible] est quod animales animo
elligere solent hominem non valet
[illegible] intelligunt bestie sed [illegible]
iustitia angelorum quid capiunt in
illis eius quid quid si debeant
cogi illo videtur quod animalia non
erant domino vel imperio primi
hominis subiecta quia si sic non
vere fuisset quod ministerio angelorum
adducta essent ea eum que per
homines ministerio solent si nondum
[illegible] fiebant [illegible] quam
posse erant sed si fuissent eius
imperio subiecta sine angelico
auxilio potuisset ea congregasse

¶ Item non animalia que erant in ipso
primo homine ante lapsum erat illius
subiecta sic animalia talia ut pro-
te minimum digestiva et homines que
sine velle sine nolle secundum quod mo-
vebantur corpus natura officia sua
exercebant [illegible] videtur quod anima-
lia que non movebant secundum dic-
tamen homines sed [illegible] imperium me-
sive que fuerunt in maiori diffor-
mitate ab ipso homine non erant
illi subiecta. ¶ Item post lapsum hominem ad
[illegible] non indigenti dedit
deus [illegible] animalium [illegible]
eum hominem [illegible] [illegible]
[illegible] post lapsum [illegible]
illo videtur quod non fuisset illi dati
[illegible] nisi [illegible] lapsus est sicut
in glosa super illud dominamini pisci-
bus maris. ¶ Item quod tale est [illegible]
qua utilitate hominis datur [illegible]
[illegible] circa animalia [illegible]
[illegible] que nec [illegible] sunt sed [illegible]
[illegible] homine si non peccasset [illegible]
eum [illegible] sed [illegible]
fructus [illegible] sunt sed for-
te quia [illegible] dabat deus
homini [illegible] futurum mortale que
erant in mortale [illegible] primordia-
li institutione [illegible] mortale
posset [illegible] alimentum
[illegible] laborum adiumentum
Sed quod primus homo ante lapsum
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ama-
[illegible] [illegible] ante
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
ad ymaginem dei [illegible]

rebellabat / iustitia namque erat ut
sedem regni sui creatori perfecte o-
bediens et habens obedientiam nulli
aliquo perturbato involucro moti-
bus anima tunc carnem sub-
sua contineret potestate et imperturbato
atque pacato unde et super eo
sanctus policarpus dicit ante peccatum
dum bestias homini fuisse subiec-
tas et ante nunc animalia nocent
pena peccati est. ¶ Dominium
enim aliud amisit homo ante glo-
riam id dominandi et posterum condi-
tioni subiectis et valuit nunc do-
minium perdidit in testimonium huius
creationis legimus aues unus sanctis
fuisse et multas bestias et serpentum
venenum cessisse. Alia autem est
congruentia que aliud concludit
enim ut animalia que propter hominem
creata erant illi ab illo regenda et
disponenda erant tunc etiam homini
providentia creatorum animalium deus
hominem relinquit ut donacio illius
subiceret et nunc illius regentur ut
quibus debuit obsequium accipe-
rent eos illis nomina imponere ¶ Ter-
tium quod aliud continet scilicet quia anima
tunc erat quando tempore illud
dumtaxat in illo providebat alii quam
non enim sunt quod dum salomon speci-
ficus si illi compositus eius si status
erunt alii tamen bonum primus similia
bili parte sanctorum in domus gentes humane
ratio eius semper sola fuisset in ipsis
illis secundum suum placitum voluntarie
ordinate unde dum illud non sunt
appetitus possessionis et perditione po-
testatis providentie regimine sicut
vult regere ¶ Ad aliud quod obicitur
quia animalia non essent aliqua utilitati

humane deputata si homo stetisset
dicendum quod licet non est verum licet enim quia
in statu illo non erant aliqua ui-
tam vel officiis deputata que in
dignitate humana vires ipse perfecte adequarent
ranto aliqua alia que cognoscimus
quia non sunt laudanda deo tamen
quia inclinant et manifestius decla-
rant sapientia potentia et bonitatis
conditoris gubernatoris et sustentatoris
corpus in singulis est reperire ymagi-
nem dei in angelis est reperire
vestigium creatoris gubernatoris et
bonitatis sustentatoris corpus que
sunt ad ymaginem dei aliquibus
bonitatibus tamen prius possidentie
sua subiecta sunt homo magis
se reputaret homo aliquando
dominus nunc magis ad creaturam voluntate
peccati ¶ Ad illud quod obicitur quia plura
sunt animalia in domesticis et
dicendum sunt quodam modo seu quia
animalia in illo statu erant in se
dispositionibus subiecta homini concordi-
ter eidem et obedientia ad homines
innocentia homine autem peccante recede-
re et rebellare autem sui superioris
obedientia iustitia erat in ordine
nali sibi subiecta fuerunt aliquando
se rebellant quoniam nuncquam pre-
iustitia eius sua est rebellantis
sibi neque dominus tunc caret
repugnantia apud hominem non tamen
amisit homo naturalem potestatem dum
utramque impeditam scilicet potestate sed
sic potestas eius est informata et
specierum creata ita ut quod nunc
creatura rebellante homine sunt
determinata ad obediendum impati-
tam humilia enim creaturas multitu-
dinis animalium crudelitatis ¶ Ter-

patet per hoc quod ante peccatum animalium alia
lia esse non nocebat. Unde Gen. 1
Ecce dedi vobis omnem herbam etc. Glossa
Bede. Patet quod ante peccatum herbam
terra nichil noxium protulit non herbam
venenatam non arborem sterilem. Mani-
festum enim est quod herbe et ligna data sunt ho-
minibus volatilibus et animantibus terre
in escam. Unde patet quod tunc animalia
animalium esui non nocebat. Sed quod
dicitur herbis et fructibus vescebantur / Augus-
tinus videtur dicere contra [illegible] contra
manicheos dicens sic qui nisi ad
[illegible] non carnaliter esse intelligen-
da quia herbe virides et ligna sunt
[illegible] omnium bestiarum et omnium vo-
latilium et omnium serpentium in [illegible]
dantur in talem cibum [illegible] leones
et accipitres et milvos et aquilas [illegible]
[illegible] intelligens /
Augustinus referendus est ad statum post peccatum
quia ante esum animalium non susten-
tabantur. ¶ Ad aliud animalia erant
mansueta et domestica ante peccatum patet
[illegible] que est in [illegible]
sine [illegible] legimus aves [illegible]
[illegible] bestiarum et
serpentium venenum [illegible] sicut
[illegible]
in [illegible] sola [illegible]
[illegible] et mansuete sunt [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ¶ Ad aliud quod
[illegible] animalia non erant [illegible]
[illegible] quia adducta erant
ad adam ministerio angelorum [illegible]
[illegible] non apparet. Sicut enim [illegible]
[illegible] que fiebant in egip-
to [illegible] in [illegible]
si in [illegible] in [illegible]
[illegible] quedam erat
[illegible] in illis [illegible]
[illegible] fiebant [illegible]
[illegible] possent [illegible]

[illegible] nature [illegible] quia sicut
[illegible] serpente [illegible]
ministerio angelorum quod non posset natura
[illegible] est [illegible]
[illegible] in illis [illegible] que facta sunt
ministerio angelorum [illegible] possent natura
[illegible] non [illegible]
[illegible] animalia [illegible]
[illegible]
[illegible] sicut illa
que fiebant ministerio angelorum
¶ Ad aliud quod [illegible] vires [illegible]
non erant [illegible]
quod in statu illo natura ita obedie-
bat voluntati [illegible] ita sunt
[illegible] nature quod [illegible]
vires [illegible] non potuerunt [illegible]
voluntati. ¶ Patet non est [illegible]
[illegible] animalibus quia a-
nimalia [illegible]
disciplinæ [illegible] que sunt [illegible]
memoria [illegible]
[illegible] in [illegible] non
sunt [illegible] ad [illegible]
[illegible] illud quod sine [illegible] sine [illegible]
[illegible]
[illegible] in statu il-
lo [illegible] sunt [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] sunt
[illegible]
[illegible] aliquid
[illegible] animalibus [illegible]
[illegible] esse [illegible] natura [illegible]
[illegible] esse [illegible]
non [illegible] obediret
[illegible] in aliis [illegible] que non [illegible]
[illegible] obedire. ¶ Ad illud quod [illegible]
[illegible] dicendum quod non [illegible]

intelligendum spiritualis sermo quod homo terrenus dominus animalium nisi fuisset lapsus, sicut ipse illi primordiali dominio ante peccatum accepit, qualis nunc est ad animalia post peccatum collata manens dominio servus talis adhuc homo quod dominatur animalia certa ratione nunc adversans humani natura penalis subiectum eorum nisi usui tam indigentis homo nisi peccasset tum ad adiutorium preordinavit deus homini lapso de animalibus futuro. Hic eum sua sapientia disposuit nostro ordine ut sine laborem sine preparet homo aliquorum peccato eius ei subiecta foret. Reversi sunt cognita instrumento recuperans si non peccasset homo, instruxissent homini bona et obedientia obsequens. Postquam autem peccavit homo, potentie eius creatura ad tormentum adiunctum in instinctum nec tamen in torquendo desistit ab obsequendo quia ea que nocentia sunt aut penalia aut instruunt et ledunt, aut salubria fovent aut utilia consolant aut iguaria dicunt et ceteri semper aliqui usui utilitati homini subministrant.

Sequitur inquirere utrum singula dum hec creatura creata fuerit quod sic unde dicitur in genesi: Faciamus hominem ad ymaginem et similitudinem nostram; et presit piscibus maris et volatilibus celi et universe creature. Ecce quod datum est sibi illi dominium super universam creaturam. Item sicut scriptum est, ab angelis creata ad laudem dei homini relinquit ut dominium illius subiectum aquilis dominetur aliquam accipere. Si animalia subiciantur dominationi hominis, quia ipso illi illis deserviunt atque obsequium multo fortius creatores sensum in plante eius delectant subiecti dominio atque elementa dicitur eum in genesi: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram et universa ligna que habent in semetipsis sementem generis sui ut sint vobis in escam. Ecce ligni primus omnium de deus mundum fecit ut deinde homines possessor eius domini. Unde dicit terra cum mortalis nunc potentie dominare eis ipse, aque mortales sunt tali voluntaria libertate subiectus. Ita ergo homo factus est ut deo serviret ipse, que facta est. Mundus factus est ut deo serviret ipse, que facta est mundus factus est ut serviret homini propterque factus est. Postquam sequitur quod homo non solum accepit dominium sensibilium, sed etiam insensibilium creaturarum. Unde sine ipsius mundi potest esse dicitur, dignitate. Circa hoc est multiplex in statu primo in corporibus supercelestibus quorum motus non est electivus, sed potentia te ipsorum necessitate motus et necessitatis in influentie eorum necessitate qualitatem adimatur necessitate quantum ad influentiam subiaceret hominis imperio necessitate subiecta certe si homo stetisset. Est probabile propter sunt si homo stetisset quod aliqua impressiones in naturalibus accidisset circa corpus humanum contra influentiam corporum supercelestium in corpore inferiori tamen illa influentia sit corpus dispositionem sine preiudicium illius natura indita respectu corporum animalium mutabilium sed propter influentiam corporum supercele

sicut inferiora et perfectiones et im-
mutationes voluntas domini corpori
superiora dominari inferioribus ergo videtur
quod in statu ante lapsum corpora
supercelestia dominabantur corpori
primi hominis quia magis subici
debet primus homo corporibus cele-
stibus quam econverso ¶ Similiter videtur
instancia in elementis quorum est con-
tinua actio et passio et contrarietate
secundum naturam corporum superiorum per
accessum et recessum et quantitate et corpo-
ras in partibus mundi quorum autem
actio est secundum impetum et contrarie-
tate non videntur aliquo modo homini
subiacere imperio nec eius domi-
nio subesse ¶ Similiter videtur et in sciencia
in animalibus et elementis que secundum natu-
ris indicium non habent uniformiter
mani gratia sed decorum et omnia se-
cum que ut plurimum serviunt illis
hominis imperio ad motum contra se
inclinarent ¶ Ad hoc dicendum quod aliquid
dubius sicut dicit textus quod
homo dominatur unicuique creature
sensibili si stetisset ¶ Sed attendendum
quod duplex est dominandi modus
secundum quod spectat ad potentiam et unus
eum modum dicitur aliquis dominari ali-
cui creature eo quod eam habeat
in possidendo et eadem uti potest pro
modo in sua utilitate et omnia secundum
imperium nihilominus vel nobilis
adiacet voluntati intentus et hoc
modo homo dominabatur creature sen-
sibilibus que homini deserviebant
et eius actibus et homo sine re-
pugnancia et difficultate poterat
eis uti velle libere ¶ Alius est
modus dominandi cum non solum eo-
rum dominus potest uti libere sed eciam
potest eis in diffusione imperare non videndo

aliud sed voluntatem sue intencionis et in
et hoc modo non dominabatur creaturis in-
sensibilibus sed tamen sensibilibus sed
quod sensibilia movent unde sicut non
in opportunitate potestas eorum homini est
quia creature insensibiles movent
secundum naturalem inclinationem que est
ad unam partem tamen unde lapis
determinate tendit ad centrum eius
semper nisi aliud sit natura do-
minetur secundum suam formam dicitur
vel ad alium eius perfectio quia que non
sunt nate nisi uno modo agere et
magis agi quam agere sicut eas movet
agere propter motus eorum aliis mobi-
libus intentum adsunt quemadmodum et
complacencia acceptaret divina simili-
ter sed creature sensibiles que
aliquo modo carent discrecione rati-
onis ille sunt que sunt audituri
memoria et que nate sunt ad op-
positas partes moveri atque obtemperare
dicunt in omnibus que natura non
conveniunt sicut tactum et signis quod
decidendum est ergo quod Adam dominabatur cre-
aturis in sensibilibus licet non divina
quo sensibilibus eum concedere sunt
certa bonis que sibi deduxit ¶ Ad
id quod obicitur quod videtur concludi quod corpora
supercelestia dominabantur corpori primi
hominis ante lapsum dicendum quod non est verum
quia ipse loquitur illa corpora domi-
naturus dominari quo ad virtute aliquam de
sublimitate illorum quibus dominantur et sunt
in illis in mutationes corporaliumque
non sentiebat nec sit sentiebat eciam cor-
pus primi hominis unde si stetis-
sent primi homines non sentirent do-
minium corpora supercelestia in cor-
poribus suis quod non sunt sed potius
in illis que illis convenirent possisset

[illegible] potius [illegible] Augustinus ad
[illegible] obediebat. Item adhuc creaturae
per illud quia creatura creata obe-
diebant hominibus sicut Helye et Helyseo
ad sermonem eorum, celum clausum
pluvia ubi erat in III Reg. XVII et iterum
[illegible] est farina et oleum viduae
[illegible] in III Reg. ad sermonem
locutus est Helyas et pluvia ste-
tit nec cecidit super terram tribus
annis et VI mensibus. Item locutus est
hydria farinae non defecit et vas
olei [illegible] non
est consumptum secundum eodem Helyseo
aut ut in solitudine [illegible]
[illegible] suo divisit ut [illegible]
at [illegible] aut in fonte
[illegible] in IIII Reg. II aut [illegible]
[illegible] in flumine Jorda-
nis mersit [illegible] in aquis
fiat lignum supernatare [illegible]
in [illegible] unde [illegible]
[illegible] obedire [illegible]
[illegible] data sunt [illegible]
[illegible] eorum [illegible]. Item
[illegible] creatura et
creata obediebat deo [illegible]
[illegible] opera eorum faciebant
non virtute naturae sed potius super
naturam [illegible] vel
[illegible] Helyas [illegible]
nobis passibilis oratione oravit
ut non plueret super terram [illegible] plu-
it. Unde [illegible]
non fuerunt auctores [illegible] sed ut
impetratores mediante oratione vel
denunciatores divinae voluntatis
[illegible]

Consequenter queritur [illegible] post
comparationem eorum que pertinent
ad creaturam inquisitum est. Creatura
procedendum est ad comparationem eorum
que pertinent ad lapsum sive ad de-
fectum eiusdem. Et quia defectus
creaturae est malum, ideo
[illegible] est de malo [illegible]
est quod est [illegible] non tamen
simpliciter. Secundo [illegible]
[illegible]. Circa malum [illegible]
procedendum est an sit. Secundo quid
sit. Tertio a quo sit. Quarto
quare deus permittit mala fieri.
Quinto [illegible] sit. Sexto de di-
visione eius [illegible] culpe et
penae [illegible] que est alia divisio. Sep-
timo [illegible] eius. Octavo
de oppositione eius. Nono utrum sit
aliqua causa [illegible] eius effectus.
Circa primum sic proceditur. Videtur
quod malum non sit [illegible] dicitur enim
super illud Joh. I: sine ipso factum est
nichil, i. malum, ergo malum nichil
est, ergo non est. Item Augustinus [illegible]
de civitate [illegible] mali nulla natura
est, sed cum nulla natura est non est,
ergo malum non est. Item Augustinus
in epistola contra fundamentum Mani-
chei [illegible] malum [illegible] corpo-
ris [illegible] non est, natura nulla
[illegible] malum est, ergo non est
[illegible] malum
[illegible] Item
[illegible] ad naturam
mali [illegible] facit que facit
[illegible] malum [illegible]
[illegible] desiderio
[illegible] Item omne infinitum quod
est infinitum est [illegible] est, sed ma-
lum non est [illegible] ergo malum
non est. Item malum non [illegible]

subiectum sed tale subiectum est ergo non
est. Item decorrumpit bonum Augustinus
in diversis quia corrumpit ut patet in
angelis in animalibus in corpore
in natura in [illegible] reddit privatum
quod non est nullum ergo malum non est
Item demum malum non est aliud
quam non bonum vel absentia boni
unde dicitur corrumpendo bonum. Pre-
terea non est aliud quam absentia
eius quod est aliquid utique non est
aliquid ergo malum vel nichil est
Item omnis tenebra est [illegible] aliquo
nichil est in iustitia quia nulla tene-
bra est in iustitia [illegible] in iustitia non
omnino nichil est sicut cecitas non
enim aliud est quam absentia iusti-
tie sicut cecitas absentia visus
ergo bonum in iustitia accipiatur aliquam
[illegible] accipitur quod malum nichil est
Item omne corruptum est
actum sed omne actum [illegible] natura
passum agit ergo omne corruptum
sed malum corruptum est quia corrumpit
modum speciem et ordinem ut dicit Augustinus
ut patebit infra ergo [illegible] ipse na-
tura aliquam passum agit ergo malum
est aliquid. Item omne quod est
ordinatum sed malum est ordinatum
unde Augustinus de civitate dei malum
ordinatum et suo loco positum eminen-
tius commendat bona ergo malum
est. Item malum recipit magis
et minus aliquid enim malum est ma-
ius alio ergo malum est aliquid
Item malum pugnat contra bonum
ipsum corrumpendo ergo malum est
aliquid. Item Augustinus in libro de ci-
vitate dei non est malum natura et ma-
litia idem sed constat quod [illegible]

sed idem esse malitia et naturam ergo [illegible]
[illegible] malitia non esse ergo ma-
lum est. Item [illegible] contra
[illegible] est malitia est [illegible] ma-
litia ergo malitia est aliquid. Item
Augustinus quod omnis corpus bonum est
non est sed nullum malum est omnino
corpus bonum ergo quodlibet malum est
aliquid. Item [illegible] quod malum
malum est et aliquis non est. Esse
enim dicitur [illegible] est enim esse [illegible]
quemadmodum quicumque [illegible]
ad [illegible] vel intellectum di-
[illegible] secundum [illegible] modum
malitia est [illegible] deformata. Idem
inquio est aut esse nature [illegible]
[illegible] modum [illegible] eius quod [illegible]
[illegible] malitie dicatur malum ut ma-
la acta [illegible] dicantur et
aliquid esse. Item et moris [illegible]
esse est quod retinet ordinem [illegible]
quod natura [illegible] Hugo
in libro de [illegible] secundum quemadmodum di-
cimus malum [illegible] in eo quod ma-
li non esse secundum [illegible] modo
dicitur esse quod recte ordinatum est
ad finem suum [illegible] malum
non est. [illegible] attendendum est quod ma-
lum quoddam est nature [illegible]
quoddam [illegible] vel minuit est enim
esse quod non minuit [illegible] vel quod
[illegible] est [illegible] ut quod anima est
anima [illegible] malum est aliud
esse quod [illegible] vel minuit quod non
[illegible] ordine [illegible] non
[illegible] malum [illegible]
dicit Boetius malum non esse. [illegible]
[illegible] dicendum est ad obiecta
[illegible] malum enim dicitur nichil
esse quia [illegible] qua est

malum deordinat ad primum bonum
rationis bonus et videtur solvitur quia
dicit apparet apparentem illud aliud
enigmatum sine deo bonum et malum
¶ Ad secundum dicendum quod relas
de malis verum eius quod substantiam est
malitiae et sic malum est aliqua res
est loqui de eo uno defectus ymag-
bonum vel bonitatis et sic non est
nisi aliqua privatio boni et
per idem solvendum est etiam aliud
¶ Ad id ubi quod contra aliud de auctoritate
dicitur dicendum quod malum dicitur non
eius quia privatur fine et non
esse magis in superiori destruccionem
unde sicut bonum dicitur eius ita ma-
lum dicitur non eius sed non entis sic
bonum dicitur eius entis ¶ Ad sex-
tum solvendum est quod contra alii
tiam? sicut eum vocamus bonum
ita vocamus eius ¶ Ad id ubi quod
supra obiectum dicendum est quod subiecta
dicitur duplex vel forma vel materia
si forma tunc malum est con-
subiectum si non materia vel quasi
materia tunc malum non est con-
subiectum sed in subiecto fundatur ¶ Ad
aliud dicendum quod intendit litteram Dyonisius
quod inveniatur in nunc malum
in illis rebus sed intendit quod
quod non est natura malum in illis
nec etiam malum licet sint alii
quedam defectus particulares sicut tur-
pitudo vel infirmitas in corpore
et furor vel gehenna in anima
irrationali ita de aliis sed non propter
hoc nature eorum sunt male ¶ Ad
aliud dicendum quod dicit Dyonisius quod malum
dicitur non eius propter defectum forme
aut finis secundum illam viam secundum
quam dicitur esse forma aut fine

eius sicut prius accepit propter quod totum enim
et alias est et malum alias quod
est malum in quibus et naturam
subiecti ¶ Ad id quod dicendum est quod
sicut in speciebus prima contrarium eius
per primum verum eius dicitur non eius
per speciem in illo genere recitatas
similiter ita est de malis quod prima
debitus perfectione qua ordinabiliter
species ad suum finem loquitur cum
de malis culpe inquantum tollit
iustitiam que est perfectio generalis
secundum ad suum finem ordinata ¶ Ad
aliud non quod dicit Gregorius quod ma-
lum est sine subiecta et fundamento sed
nullum non bonum bonum in quo sub-
sistit malum sed verum bonum quod
... non eius nec dicitur subs-
stare nec stabilitate esse talem
similiter verum que sunt in contra-
rium ducte sunt intelligende
verum entis secundum quod quod in
malo dicitur intelligi ¶ Ad primum
dicendum est quod actum dicitur dupli-
citer ... ¶ Primum secundum quod
in ductum esse vel destructum
esse dicitur actum et sic malum
dicitur actum sed non est simpliciter sed
in ductus non esse ... non dicitur
ad tantum quod indicat et sic ma-
lum non est actum nisi per bonum
in quo est unde Dyonisius malum
non est ... offec-
tum propter bonum aut ...
... ¶ Aliud autem dicitur
corpore de malo sine malicia et
aliud ... eum corripit aqua
... ignis ... forme sic
... illius dicitur
propter agere quod intendit non tam

destructionem forme que si ut fiat forma ignis vel caliditatis in materia unde alii dicunt unum corruptum alicuius actiui. Sed autem non sic unus malum non est nisi destructio boni. ¶ Ad secundum cum dicitur malum dicitur ordinatum dicendum est quod malum culpe quantum est de se non ordinatum est sicut et dyonisius [illegible] tamen inquantum ex ipso elicitur bonum secundum quendam ordinem qui magis est in ipso bono quam in ipso malo. Similiter cum dicitur quod malum pene ordinatum est ad malum culpe ordo ille magis fundatur in malo pene secundum iustum est et ita ordo [illegible] [illegible] fundatorum cum autem dicitur quod malum bene ordinatur in suo loco dicendum quod ordo attenditur non locum [illegible] [illegible] cum secundum se [illegible] vel secundum ordinem vel locum [illegible] dicit dyonisius malum non est collocatum vel ordinatum malum cum [illegible] bonum. ¶ Ad illud non quod aliquid malum recipit magis et minus [illegible] quod [illegible] non secundum ipse [illegible] non cum dicatur magis malum quod accedat plus ad [illegible] mali malum cum non habeat [illegible] si qua recedit a bono [illegible] hoc non dicitur nisi intendi ad [illegible] formam que magis accedunt ad disposicionem ultimam ¶ Ad illud non quod [illegible] repugnantia mali dicendum est quod pugnat contra bonum. Unde dyonisius [illegible] [illegible] radicibus bono [illegible] virtute sunt [illegible] [illegible] Ad illud non quod dicit dyonisius [illegible] est quod [illegible] intendit concludere quod aliquis modo malum [illegible] [illegible] dum esse [illegible] aut dicit [illegible] [illegible] esse idem quod virtute non

aliud est dicendum nisi quod [illegible] [illegible] esse [illegible] essent [illegible] [illegible] bonorum et malorum non cum hic attendit ut si malum non esse malum esse potest bene intelligi quod malum non sit vel [illegible] ponitur malum esse si non potest intelligi malum esse quin intelligatur bonum esse ¶ Ad sequens non quod [illegible] [illegible] quia dicendum est quod accipiendo esse verum [illegible] [illegible] esse [illegible] veluti in [illegible] secundum quod est adequatio rei et intellectus et sic dicitur [illegible] verum non tamen dicitur esse secundum naturam [illegible] aut bonum quod [illegible] ¶ Ad illud non quod dicit dyonisius [illegible] est quod nullum malum omnino est [illegible] boni et ideo [illegible] illius dicit [illegible] esse secundum quid non simpliciter colligitur ante [illegible] illud. Dyonisius [illegible] malum non est in [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] si [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] magis non substantia

Queritur deinde que quid sit malum. Augustinus autem diffiniens malum secundum quod que est ad malum culpe et ad malum pene in [illegible] li. [illegible] dicit quod malum est affectio non natura sed [illegible] natura [illegible] est [illegible] bonum [illegible] [illegible] malum [illegible] quia [illegible] tunc [illegible] quod dicit esse malum affectionem [illegible] quod [illegible] affectionem reducit ad genus qualitatis cum omnis affectio sit inclinatio ad actum [illegible] [illegible] inclinatio qualitatis [illegible] [illegible] [illegible] diffinitionibus [illegible] de malis ¶ Iste affectio ad aliquid ponitur [illegible] si malum [illegible] [illegible] non potest [illegible]

reducit ad aliquem peccatum quod malum
non est affectio ¶ Item Io. Damascenus sic
diffinit malum: malum non est aliqua
substantia nec substantie ydioma id est forma
sed est accidens ¶ Sed videtur quod in hac dif-
finitione sit contrarium quia cum accidens
in genere accidentis est contra quod est
in genere accidentis est forma substantie
quare videtur malum esse forma substantie
quod tamen negatur in diffinitione. Dicendum
quod quod ibi appellatur accidens ¶ Item
Augustinus in libro contra Adamantum Manicheum
dicit quod malum est tenebra intellectus
et Augustinus in libro de libero arbitrio dicit quod ma-
lum est aversio ab incommutabili et
conversio ad bonum commutabile. In li-
bro de natura boni quod malum est privatio
idem quod malum est privatio modi
speciei et ordinis ¶ Et dicitur malum est
absentia boni ¶ Et Damascenus malum
est abscessus quod est secundum naturam in id
quod est contra naturam cuius. Dicendum
quod iste diffinitiones diverse eundem
rem sunt date per diversa quomodo
differunt iste diverse diffinitiones
mali ¶ Ad diffinitiones distinguimus
sic malum est vel respectu creatum
vel increatum vel respectu eius dicit
peccatum. Si in creatum aut quod est
respectu cognitive et sic dicitur tenebra
intellectus aut quod affective et sic di-
citur aversio ab incommutabili bono et con-
respectu vel boni creati aut est
respectu boni substantiali et sic di-
citur affectio in natura aut respectu
boni spirituali et secundum hoc dicitur priva-
tio boni vel absentia boni sive
privatio modi speciei et ordinis sive
privando facit in anima aliquid
in contrarium relinquit peccatum
mala addendo pertinet alia diffinitio
Damasceni que est malum est abscessus

quod est secundum naturam in id quod est
contra naturam cuius unde ille
dicunt privari secundum bonum substan-
tia per quod addidit peccatum similiter
aut respectu boni interni aqua de-
ficit et secundum hoc dicitur Damascenus quod non
est substantia vel ydioma sed accidens
id est operans intentionem ¶ Ad primum quod
dicitur quod malum est affectio et affectionis
de malo predicatur ut genus secundum
quod est loqui de genere respectu mali
quia ipse malum non sed genus. Sed
ad id est aliter in quod dicendum est
quod affectio duplex sunt unomodo ipse
secundum quod dicitur forma inclinativa
ad actum agendum vel initiandum. Et
hoc cum dico volo me velle
volo significat affectionem ad actum
initiandum cum dico volo me cur-
rere ad actum agendum vel initiandum
et sic ipse dicitur affectio de ad consequente
quia sic ipse ad actum est ordi-
nata et sic dicitur gaudium esse
affectionem ¶ Alio modo dicitur affectio
sed in ipse voluntatis defectus in
bene agendi que est respectu
male actionis et cum dico volo
aliud est voluntas defectus nec re-
agendi que est respectu male ac-
tionis. Cum enim dico volo aliud
est voluntas ut affectio quedam
sed cum dicitur postea volo peccare
ut addatur actus malus sic quod
per defectum ut defectus est circa
actum malum sed hoc affectio patens re-
fectio dicitur. Primus non est affectio
bonum vel sed non secundo secundo mo-
intelligitur cum dicitur malum est affectio
non una ¶ Ad secundum dicitur quod Damascenus
accipit actus non ipse sed secundum quod
actus dicitur quod accidit sic id
quod intendit ipse operans secundum quod

dicit Dyo(nisius) nullus agit aliquid
inspiciens ad malum sed magis ad
bonum et si hoc accidit preter intencio(nem)
secundum quod est directa accio et propter
hoc dicit Aug(ustinus) quod peccatum est ac-
cidens quoddam bonum tale actus
tunc reducitur ad aliquid per quem
habet finem et est forma sibi
¶ Ulterius considerandum quod malum potest
considerari dupliciter uel quantum ad cognitio-
nem respectu uel secundum quod afficit
nam in actibus cum malum sentitur
relinquitur quod nomen est tenebra
intelligibilis sed secundum quod respicit
affectum potest considerari in anima
anima debet ordinari ad augmenta
bile bonum sicut ad finem et malum
secundum quod privat sed non ordina
bit anime in affectu respicit sub
bonum summum secundum quod in ea re-
linquitur aliquid anima sicut spa-
cium sed sonat istum respectum et
propter hoc dicit quod est privacio uel
absencia boni et non est substancia
uel condicio substancie sed accidens
et est affectus non naturalis quomodo
non competit ad summum bonum ut
ad summum finem Secundo non ut ad
suam causam formalem ¶ Item
bonum respicit habitudine ideo et
malum privacio modi speciei et ordinis
¶ Item cum malum est contrarium bonum
facit aliquam qualitatem quantitatem
et habitudines nulles quod in ea ua-
les diminuendo tamen eas non
corrumpendi et sic malum est aliquid
quod est secundum naturam in id quod est
contra naturam corrupcio

Queritur quid sit de causa mali
ideo est querere a quo sit malum
utrum summa natura malum habeat
causam uel non ¶ Secundo si habeat cau-
sam utrum deus sit causa uel creatura
¶ Secundo si creatura utrum commensurabilis
uel quia consimiliter sed bona ¶ Quar-
to quia malum causale non est in
omni creatura sed tantum in rationali
utrum sit tantum in angelis aut causa
ab homine ¶ Quinto si est ab homine
utrum sit ab eo aut tamen racione sui
aut racione alicuius disposicionis sue
addite aut libidinis aut alicuius
alterius ¶ Sexto si racione alicuius
disposicionis sue addite que sit dicta
nunc libidine secundum quod est causa
corrupcionis originalis

Ad primum sic sit quod dicit Dyo(nisius)
in libro de divinis nominibus malum est
inspiciens nos collocatum et sine cau-
sa item si malum sed causam aut habet
bonum aut malum bonum non est
causa quia bonum est bona producere
sicut dicit Dyo(nisius) si malum erit
in infinitum abire aut stare malum
non creatum quod quia impossibile est eo
quod nulla est sempiterna sine causa
voluntas mala ergo malum non habet
causam hoc ultima probacio dicitur quod eo
quod dicit Aug(ustinus) supra dicta quod non
potest esse sempiterna voluntas
mala et ideo non est sempiterna
quis causa fecit querere ¶ Contra
Dyo(nisius) bonorum causa prima causa
si bono malum est quoniam mala non
sunt causa amicabilia item omne quod
cepit esse causam habet Iob ... et mutabile
sit nichil sine causa sed malum
cepit esse ergo malum causam habet
ergo non est immutabile ¶ Et quod
quia malum non habet causam propriam que
reducatur secundum quod habemus ad causam
primam nec habet causam efficientem

sed deficiente sicut dicit Augustinus xii
de ci. dei c. vii. o mali non est ca
usa efficiens sed defectus ¶ Sed a
dicitur quod malum habet causam defici
entem causa est veniens ad summum
defectum qui defectus cum non
sit semper causam habet ¶ Quod causa
ipsa est ipsum liberum arbitrium qui semper
deficit quando ad bonum esse sicut
dicit Augustinus in li. de li. arbi. ipsum
malum si queritur causa eius hoc
est li. ar. dicit enim peccare est
converso in commutabili bono [illegible]
li bono adherere quod facimus per
voluntatis arbitrium [illegible]
malum habet causam [illegible] Re. est
quod habet causam deficientem sed non [illegible]
[illegible] in infinitum [illegible]
processus nec [illegible] in volun
tate causam [illegible] querere

Supponitur ergo quod malum habeat
causam secundum aliquem modum
queritur utrum deus sit causa mali
aut creatura tantum. Et quod deus sit ca
mali videtur dicit Augustinus in li. de
gra. et li. ar. Operatur omnipotens deus in
cordibus hominum ad inclinandas
eorum voluntates quocumque volue
rit sive ad bona pro sua misericordia sive ad
mala pro meritis eorum iudicio suo ali
quando aperto aliquando occulto. Deus autem
iusto ergo ipse deus inclinat vo
luntatem hominum ad mala ergo ipse est
causa male voluntatis ergo est ca
mali. Item Augustinus in eodem. Deus
[illegible] volens indicare
hoc operatus est in eius corde cum
iuste irascebatur ut admonitionem
salubrem non audiret sed contempta
ret in bello ubi cum suo exercitu
caderet. Et [illegible] Augustinus quod hec

in ii. parali. xxv. de amasia rege iu
da dicit enim sic noluit audire
amasias eo quod domini esset voluntas
ut traderet in manibus hostium
quod deus edom secuti sunt ergo [illegible]
[illegible] operatus est deus in corde
eius ut non audiret admonitionem
salubrem sed non audire admonitionem
salubrem est malum ergo deus opera
tus est malum. Item ad idem super
illud psalmi convertit cor eorum ut odi
rent populum eius glossa [illegible]
[illegible] ipsi et dei [illegible]
[illegible] fuerunt quia tamen mali
erant ergo ipse deus fuit causa
in [illegible] ergo est causa ma
li. ¶ Item super illud psalmi [illegible]
[illegible] dolores [illegible] glossa [illegible]
[illegible]
sunt eis mala sicut [illegible]
dum aliud dicere volt [illegible]
[illegible] ponit [illegible] dicit
[illegible] ergo deus facit [illegible]
facit malum ¶ Item Aug. li. de
[illegible] dyaboli [illegible]
[illegible] dicit deus inducere
in temptationem quia non liberat [illegible]
[illegible] cum dat mala vo
luntate non [illegible] cum [illegible]
[illegible] cum potestas volendi quod
[illegible] nisi a deo sit ergo deus
dat malam voluntatem [illegible]
[illegible] causa male voluntatis ¶ Item
idem in eodem [illegible]
[illegible] aliquis [illegible] quod deus [illegible]
te dat sed [illegible] quod in iuste [illegible]
pit deo permittente [illegible] deus
dicitur facere quod permittit sed ita
dicitur dare quod permittit [illegible]

si ergo deus dat mala ergo est
actor malorum ¶ Item quidquid est
causa cause est causa causati
sed malum est ali. ar. dicit Augustinus
ipse de li. ar. ita fine primi libri
¶ Item Apostolus ad Ro. in reprobum sensum
tradidit glo. sicut homines instru-
menta mea ipse fuit agendi
ita [illegible] ipse meus ipse apta-
tus est sed operatus est malum
ergo malum illud erat ab eo ¶ Item
super illud Ad Ro. in. qui inst-
ruit eos glo. illius vel deus vel
tor est tamen non est actor ini-
quitatis ergo deus non est actor
iniquitatis ergo non est causa ma-
li ¶ Item Ad Ro. v. super illud
quod mortuus est pro eis
glo. non deo auctore fit homo
deterior sed voluntate [illegible] est
quo homo est deterior ergo ut supra
deus non est mali ¶ Item super
illud ps. ut dolum faceret in ser-
vos eius glo. istorum tamen [illegible]
tatorum actor non est deus qui
nullum etiam peccatum [illegible]
tor credendus est ¶ Item Augustinus
li. lxxxiii. q. nullo sapiente
homine fit homo deterior est a
deus omni sapienti homine [illegible]
tior multo magis ergo non fit deo
auctore deterior tamen [illegible] illo
actore dicitur illo volente sed deus
non vult malum ergo non est actor
mali ¶ Item si est causa mali
est in deo vel in homine aut in
eo quod nec deus est nec homo
sed non est in deo bonorum enim deus
causa est ergo est in homine vel
in aliquo alio ¶ Item Augustinus
malum non est in deo malum non

est vero multa a deo ergo deus non
est causa mali ¶ Item Augustinus li-
bro de li. ar. unde quis incipiat defec-
tus [illegible] non dubito sed
malum est privatio vel defectus boni
ergo nullomodo [illegible] a deo ergo deus
non est causa mali ¶ Item super
illud luce [illegible] animam salvam
facere etc. glo. non est actor mali
deus [illegible] quod non est
malum a deo ¶ Sed malum culpe non
est a deo sed malum pene est a deo
[illegible] est pena ¶ Ad videndum est
[illegible] ¶ Ad primum ergo [illegible] illud
illud Augustinus [illegible] de malo pe-
ne peccatum enim est aliquid et pena
peccati qui [illegible] homo in cadit [illegible]
[illegible] pro [illegible] pena est
a deo est iniquitatem non peccatum [illegible]
[illegible] est [illegible] addit
Augustinus iudicio dei aliquid aperto
aliquo occulto semper autem iusto
[illegible] nos videndum est ad secundo
[illegible]
[illegible] dicit [illegible] deus [illegible]
corporum quia deus fit actor mali
sed quia [illegible] malis
[illegible] illorum [illegible]
unde in eadem glo. [illegible]
felicitate ut supra [illegible]
[illegible] non [illegible] illorum ma-
lum faciendo sed [illegible]
[illegible] illud [illegible]
[illegible] permittit
[illegible] causa mali
¶ Ad quartum [illegible] illud intelligendum
[illegible] temporalibus que dantur a deo
[illegible] cadendi [illegible]

peccati non quod deus faciat eadem
in malo quod dicitur inde dolor non
intelligitur quod deus mouet sed dolor
sed quedam iniusta solitudo vel passio
intelligitur ¶ Ad quintum quod dicitur
Augustinus dicendum quod non dicitur deus effi-
cere malam voluntatem sed dat
voluntatem et homo efficit eam ma-
lam sed dat respectu male volun-
tatis inquantum est mala consequenter
se ¶ Ad sextum dico quod dat sumitur
ibi pro permittere unde dicitur in auctoritate
sicut deus dicitur facere quod permit-
tit sic ita dicitur dare quod permittit
rapi ¶ Ad illud quod dicitur quod tenet vocem in
[illegible] media causa media tenet
[illegible] extremorum secundum unum modum
sed non sic est secundum illam li. ar. deficien-
tibus est causa mali deus et
causa li. ar. non secundum eam
deficientibus causa non est tamen
vox in medio extremorum [illegible] quod
non valet illa vox ¶ Ad auctori-
tatem in super iii dicendum quod
operatum dicitur unum opus peccata
alata peccatoris mediante homine
[illegible] tamquam instrumento secundum
hunc modum operatum est a deo
alio vero modo opus a deo mala
est opera [illegible] actionibus intrinsece
ad hunc est dicere quod a deo est
mediante [illegible] unde non
mali non est a deo sed [illegible] in li.
ar. deficiente ¶ Ex hiis iam dictis
patet ea que allecta sunt in
contrarium etc

Quinto queritur supposito quod ma-
lum non sit a deo sed a crea-
tura utrum sit creatura quia ex
[illegible] vel quia ex aliquo [illegible] bo-
no quod aut [illegible]
in hunc modum Augustinus in li. i de li.

ar. cuius defectus est [illegible]
sed omne malum est defectus ergo
bonum malum est quam [illegible]
¶ Item Augustinus in li. ad [illegible] non
[illegible] potuit oriri
mala voluntas quia bonum [illegible]
est a deo sed quia de [illegible] factum
est non de deo ¶ Item Augustinus
[illegible] voluntatis male
non est efficiens sed deficiens deficere
autem est a deo quod summe est ad id
quod minus est tendere sed deficere est
quia est [illegible] quod patet in
summo bono quod nullatenus
deficit ergo malum est quia est
[illegible] quod patet in summo bono
¶ Item tamen corpus fundamenta
nature que corrumpi possunt
quod corruptionem habet hoc est quia
de nichilo sunt sed omne malum
corruptio est ergo [illegible] malum re-
ducitur ad hoc quod res sit de nichilo
¶ Item [illegible] de [illegible] non malum
[illegible] est non
est malum [illegible]
[illegible] nec bonum non [illegible]
facit sed mala sed omne est [illegible] ali-
quid bonum est ergo malum non
est [illegible] aliquo [illegible] est [illegible]
vel [illegible] tale ergo
est [illegible] tenet Augustinus de
peccato originali [illegible] idem in
prologo quod [illegible] est [illegible]
causa est ergo [illegible] quia est ex
nichilo [illegible] causa est ergo
[illegible] mali [illegible] malum aliquo
modo sit ¶ Item si malum sit ergo
aliqua creatura [illegible] quod
dicit Augustinus in [illegible]
[illegible] pro [illegible] malum non est

ad quem bonum sit causa ergo est
in homine vel in aliqua re que nec
deus est nec homo. Sed aut est in
homine tunc hoc est in aut superiore
sed in nullo modo cum in violentia
sit cum non sit culpabile deus autem
optime fecit hominem ut si vellet
manere bonus nullo resistente
impediretur non ergo sit homo mul-
lus violentia alterius hominis. Vna
cione aut alterius hominis sed quedam
hominem depravari quendam est de
illo superiore a quo depravatur non
enim potest non esse prius talem
superiore. Sed nec nec est homo nec
deus quid quid aliud sit aut inde
intulit aut superavit deinde ressto
detur idem quod prius. Depravatione
aut quid quid est quia superiori
non cogit in morem alicuius de homine
voluntate causa depravacionis
accedit si aliquo sive nullo sua-
dente sic depravatus ergo mali
quod est in homine causa est videlicet
sive aliquo suadente sive nul-
lo suadente. Ad secundum hic opponitur
hic mala voluntas est efficiens
operis mali mala non voluntas
aut hoc alicui voluntate perversa
aut alicui natura. Sed hec volun-
tatem perversam aut bona aut ma-
la sed bona voluntas nullatenus
facit voluntatem malam ergo hec
voluntate mala perversa sed item
illa cum sit facta hec alia causa
oportet ergo quod in aliqua natura
sit. Item si nulla omnino non sunt in
malo hec natura non potest esse
mala voluntas nam mala vo-
luntas facit bonum ergo voluntas

mala est in bona natura ergo cum
malum sit voluntatis mala erit
malum in natura bona ergo malum
erit in aliquo tamquam in causa.
Ad quod dicendum quod malum est in
bono vero in aliquo sed non potest
quod est penitus bonum est malum
unus ergo hoc quod principalis. Ad
aliud aut in contrarium dicendum est
quod illa que angelum [illegible] alterius
causa est melior deus quod omnis
malus est sed non negatur quin
res defectibilis sit causa defectus
sicut est hic dictum. Ad id
hoc quod obicitur quod malum est [illegible]
aliquo dicendum secundum quod dicit Augustinus
quem causa mali primi dicit quod
quod malum est in bono mutabili
enim. Vnde quandoque non tamen ef-
ficiente sive exemplari. Dicendum
quod malum non est a bono tamquam
efficiente vel exemplari sed est
a mutabili inquantum est [illegible]
loquimur aut de malo secundum
quod dicit defectum sive malum sive
voluntatis sed de defectu volunta-
tis quia sibi addit insecuritas
sicut hic. Ad aliud tunc in
contrarium quod obicitur dicendum est quod
licet malum sit in bono non tamen
efficit bonum malum sicut nec
calidum efficit frigidum deficiendo
tamen fit ab bonus. Ad id quod
queritur ulterius in contrarium quod causa ma-
li sit in homine respondendum
quod intendit ibi Augustinus utramque causam
mali culpabilis tangere modo
primo scilicet quod non cogitur ad malum
et quia principalis est notabile est
in eodem cum autem utitur sua volun-
tate [illegible] hoc est quod dicit

Aug(ustinus) in Ench(iridion) q(ui)a est inmun(dus) vo
luntas quo homo est deterior q(uo)
niam longe est abest a deo volu(n)
tate ut ibi dicit

Supposito ergo q(uo)d malum culpe
sit tam a creatura quantum
tamen sit a dyabolo an eciam ab homine
Dicendum aut(em) sit a dyabolo Aug(ustinus)
in li(bro) de natura contra quibus ne
siat fidelium [illegible] primo
venisse mali [illegible] compelle
primus fit actor bonum [illegible] Item
in li(bro) de civ(itate) Ang(e)l(u)s malus vel
malicia non est a deo creatum s(ed)
a dyabolo in mente [illegible] ipso
de summo bono malum a dyabolo
non est creatum s(ed) inventum non
quia alicubi aut aliquando creat(um)
fecit malum unde fit dyabolus
malus s(ed) quia in eo est cum esset
angelus bonus sublimatus effec
tus est malus ut quod angelus
est inventum dicit ergo dyabolus
sunt p(ri)ma causa mali. Item
videtur q(uod) non tam dyabolus est p(ri)ma
causa mali s(ed) eciam homo dicit
cum homo habet li(berum) ar(bitrium) sicut et
angelus malum vero culpe sit a
li(bero) ar(bitrio). unde Aug(ustinus) in li(bro) ret(ractationum)
[illegible] questio unde sit malum
nec aliud invenitur fuisse ho
minis malum q(uam) ex libero voluntatis
arbitrio erit causa mali homi
nis [illegible] liberum arbitrium habet
ergo tam dyabolus est causa ma
li. Item malum culpe [illegible]
modo q(uo) creatura [illegible]
se [illegible] loquendo quando volu
ntatem sicut habetur [illegible] Aug(ustinus)
in libro de [illegible] ergo cum
ipsa voluntas sit hominis sicut

angeli erit causa mali culpabilis
non tam in angelo s(ed) eciam in homine
Item sup(er) illud ps(almus) [illegible] dicunt
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] tali [illegible]
super eundem locum illis [illegible]
ipsa voluntate in [illegible] et
[illegible] malum non est tam a dyabolo
s(ed) eciam a voluntate hominis [illegible]
q(uo)d dicendum q(uo)d malum est primo a dya(bolo)
sicut habetur Aug(ustinus) [illegible] sup(er) illud
[illegible] homicida fuit ab inicio et
[illegible] [illegible] et [illegible] eius
dicit glo(sa) non homicida non [illegible]
[illegible] [illegible] s(ed) qui illos [illegible]
ut dyabolus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] homines [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] s(ed) ab alio accepit [illegible]
[illegible] [illegible] eius [illegible] est [illegible]
mendacium [illegible] in venit mendacium
aut dicit peccatum sicut habetur
[illegible] in [illegible] [illegible]
peccatum est inventum s(ed) [illegible] [illegible]
[illegible] non attendit [illegible] [illegible]
quandam dignitate qua ange
lus [illegible] dicit [illegible] [illegible] q(uo)d
homo non habet [illegible] ut posset
[illegible] sine dyabolo [illegible]
Dicit [illegible] li(berum) ar(bitrium) [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] in malum [illegible] de
se [illegible] [illegible] sine habet [illegible]
[illegible] sine [illegible] Cum ergo dica(tur)
q(uo)d [illegible] malum a dyabolo [illegible] est
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dyabolus
in [illegible] dyabolus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicit
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

inclitus est sibi subiectas fecit
ob dedignatus infirmitatem in
quit infantes natura non decet
esse francos in gloria et angelos in li
dedignitate supplicavit dyabolo at
accepit in India quibus duobus
dyaboli est dyabolus ¶ Exinde deus
per qualia … sunt que oblectata
sunt ¶ Item que gaudent dya
bolum esse primum malum ad sua
spectant quoniam sicut peccavit et
alii cum ipso peccaverunt sicut an
geli vel demones suggestiones
sicut homines ¶ Et aut dicitur ma
lum est in ventre a dyabolo non
concludit quin homo per se possit
in venire peccatum sicut homo ipse
in adimplecione aut corpore …
dicitur ¶ Et quia dyabolus per se mo
mala appetunt ita veniunt per
applicationem et sicut in veniunt in …
… per applicationem veniunt

¶ Deinde supponitur quod malum
sit ab homine queritur utrum
causa li. ar. secundum se ipsam aut
tunc alterum dispositus supradicti
te ¶ Et tunc utrius li. ar. sicut ar
guitur fructus malus procedit a
malo arbore arbor vero mala de
voluntas mala voluntas ma
la cum non habeat ante se proximo
nisi li. ar. secundum quod est facultas
voluntatis et rationis deinde li. ar.
… consultum hic dubitatur
mala ¶ Item si esset aliqua volun
tas mala de illa similiter queritur
esset et quia non est infinitus in in
finitum ergo stare … ergo illa prima
mala voluntas non habeat ante
se nisi unum li. ar. quod est facul
tas voluntatis esset ¶ … ma

lum tulisse aliquis li. ar. ¶ … de
augustinus de li. ar. malum sive peccatum
est … ¶ … bonis …
… adherere quod sit libido
voluntatis ar. ¶ … videtur
quod principium mali sit aliqua dispo
sitio addita ut libido unde augustinus
in li. de li. ar. i. c. … clarum
est item nichil aliud quam libidi
nem in toto malefaciendi gene
ratur ergo libido est causa ma
li omnis ¶ Item videtur quod error
… amor sunt principia
mali ¶ augustinus … dicit … la
… dicit …
sunt malorum … est …
… amoris radice …
cum qua omnis filius adam
nascitur ¶ Item quis ignoraret …
quanta ignorancia … que in
in infantibus manifesta est et
quanta … manifesta nunc
cupiditatis que in pueris incipit
apparere … veniunt in hanc
vitam ita ut si dimittatur vivere
ut velit et facere quicquid velit
in … facinora et flagicia que …
memoravi et que commemorare non
potui vel tamen vel multa per
veniant ergo ipsa mala … per
veniunt a radice erroris perversi
amoris ergo causa sunt mali
error et perversus amor ¶ Item
videtur quod animi cupiditas sit
causa … cum
… est cupiditas … li. ar.
est principium omnis mali …
… si attendamus ad primum
unde augustinus in li. de li. ar. ¶ …
opus est querere unde ille motus

consistat quia voluntas avertitur ab
incommutabili bono ad commutabile
bonum non tamen nos negamus quin et
voluntarium et tale hoc culpabile
esse fateamur sed libido et alia que
concluduntur sunt cause sive radi
ces malorum sicut sunt dispositiones
corporis potentie que est libido
¶ Et attendendum est quod libido est facul
tas voluntatis virtus composite
facultatis deficientis sumitur
libido secundum quod dicitur alias quia
sicut dicit Augustinus capitulo nono contra fi
nitum errorem non composite virtutis de
ficientis est causa malorum amor
lis prius agentis voluntatis est
causa mali sed agentium de hiis
diffusius inferius in tractatu
de peccato ubi agetur de diversis ra
dicibus peccatorum

Cognita causa mali secundum quod est defectus restat secundum quod dicitur
malum culpe quod prius est quam
malum pene reddit prius defectum
malum tamen culpe est defectus
culpabilis ¶ Primo querere de causa
de malo voluntatis et malo
actionis

Queritur ergo primo de causa male
voluntatis sic incipit et cetera
contra eo quod legitima causa non precessit
vit Job. 21. incipit Sit mala se
causa et malum voluntatis sit
ergo causa sed non voluntate ma
lam tunc causa est processus in
infinitum nec bona tamen opposita
quare non sit causa oppositi bo
num et mala voluntas sunt contra
ergo bona voluntas non est causa
mali voluntatis ¶ Si autem dicitur
ipsa voluntas causa male voluntatis

tamen ipsa est indifferens ad bonum
et ad malum ergo non est necessaria causa
specialis ¶ Si vero dicatur liberum arbitrium cum li
berum arbitrium sit adeo eius malum adeo prius
illud quidem quod est causa cause
est causa causati ¶ Si forte dicatur
quod deus est causa ipsius liberi arbitrii li
berum arbitrium causa est prius deus ma
li vero non precedit virtus corporis
precedentis quia non est secundum
unum modum cause ¶ Causa autem mali
culpe quod est primo in voluntate
mala est malum voluntatum sed
malum voluntatum ipsius est in vo
luntate voluntas autem ipsius est
in libero arbitrio ergo malum voluntatis prius
sit est in libero arbitrio sicut causa ¶ Item
volunt se Augustinus in xii de civitate dei
¶ Sint duo equales affecti animo
in corpore et pares in similitudine
videntes unius corporis pulchritudinem unum
horum vel eorum vel aliquid horum
quia vero impossibile illicite fruatur
alter non ¶ Tunc ergo sunt causa
¶ Non vero pulchritudine tamen eadem
est utrisque de se equaliter movet
non caro tamen similiter se habent
quantum ad carnis dispositionem nec
animus tamen fides ceterum ac non sug
gestio maligni spiritus cum malig
nus spiritus utrumque temptat quantum
est de se utrisque incipit ergo videtur
quod ipsa voluntas esse causa
ipsius mali sed illam quis fecit
tamen ac non esse nisi natura
bona nature autem bone deus
est causa illius autem male vel
solus enim est causa que est causa
¶ Ad primum contra hoc quod dicit Augustinus
in libro de civitate dei libero arbitrio voluntas

potentia dupl(ex) scilicet quedam vel magis
est natura(lis) secundum hoc non est
causa mali ille inquantum est con
iunctus vel corpus deficiens vero
nec adnatum secundum quod homo ma
lum est causa male voluntatis
prima mala voluntas dicat actum
interiorem s(ed) non possit accipiendum
est quod malum primo sit in volun
tate potentia quam in voluntate
actu s(ed) econtra in actu plus quam
in po(tentia) [illegible] hoc non sequitur deus
est causa li(beri) ar(bitrii) et li(berum) ar(bitrium) ipse causa
mali ergo deus est causa mali
quia li(berum) ar(bitrium) cause [illegible] causatus
est causa causati est etiam causa
[illegible] ut effectus est causa ut
deficiens quia tamen defectus di
[illegible] alium genus defectus quam spe
[illegible] actus etiam dicitur defectus
culpabilis qui non [illegible] ante se de
fectum culpabilem ¶ Ad secundum non
dicendum est quod [illegible]
[illegible] non est dicere causam ma
li in voluntate [illegible] volun
tatem que se ipsa viciabilis est
[illegible] se ipsa [illegible] in isto [illegible] in
aliis non est assignare aliquam cau
sam [illegible] quia quod [illegible] ad malum
non est [illegible] quia placet / placuit
[illegible] non est nulla alia [illegible] ita in
malis cum inventum est adulte
tate dei nulla est alia [illegible] ita
in malis cum inventum est adulte
[illegible] [illegible] hoc etiam
dicit [illegible] voluntate in bona
[illegible] confirmata ¶ Si non obiciat
quod si li(berum) ar(bitrium) aut voluntas sit causa
mali in voluntate eo quod con
tra quelibet creatura sit [illegible]
quelibet esset causa mali dicendum

quod li(berum) ar(bitrium) sive voluntas dupl(ex) est
[illegible] ut est natura et ut est
voluntas ¶ Si ut natura secundum illum
modum quem convenit cum aliis creaturis
que sunt nature ¶ Si non ut li(berum)
ar(bitrium) sive voluntas in actu inquantum
est [illegible] secundum hoc est causa
mali [illegible] est quia ut est natura
non debuit ad [illegible] ut est vo
luntas vel liberum arbitrium est [illegible]
[illegible] de se [illegible] mali [illegible]
non prima causa nec tamen

Queritur que de malis actionis
quis sit utrum sit a deo vel
a se li(bero) ar(bitrio) queritur ergo utrum mala
actio sit a deo ¶ Et primo utrum ma
la actio inquantum mala sit a deo
¶ Secundo utrum mala actio inquantum
actio sit a deo

Quod mala actio inquantum mala
sit a deo [illegible] in [illegible] modum
[illegible] [illegible] apostolus in [illegible]
est quedam actio mala [illegible]
[illegible] actio inquantum actio [illegible] ma
la est a deo ¶ [illegible] que [illegible]
quod est actio sit a deo [illegible] ¶ Sed etiam
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illa
actio [illegible] a deo in [illegible]
[illegible] sit a deo quia [illegible] sit a deo
[illegible] [illegible] [illegible] mala ergo
[illegible] actio [illegible] qua mala est a deo
¶ Item [illegible] in li(bro) [illegible]
deo [illegible] [illegible] si deo nolente
[illegible] [illegible] malum inquantum
malum sit deo [illegible] quia si
nollet non fieret ergo mala inquantum
[illegible] sit [illegible] actio ergo mala
actio inquantum mala est a deo
¶ Augustinus in enchiridion si deus nollet
mala fieri non fierent ergo fiunt deo
voluntate ergo a deo actio ergo [illegible]

Item duplex est lux scilicet spiritualis
et corporalis lux autem corporalis ea-
dem est causa lucis et tenebrarum
sicut sol presencia sua causa est causa
lucis presencia absencia est causa
tenebrarum ergo similiter lux spiritua-
lis que deus est Joh. 1. erit [illegible]
erit causa lucis in bonis et te-
nebrarum in malis ergo deus est ca-
usa male actionis inquantum mala est
sicut sol causa tenebrarum. Item cum
ab eodem agente per omnia non diversi-
ficato in se non egreditur effectus
contrarius sed bonum dicit effectum
malum non afflictionem quia dicit
ordinacionem boni modi speciei et or-
dinis penes que determinatur bo-
nitas creature sed deus est agens
per omnia non diversificatus in se
ergo cum bona actio sit ab ipso
non erit mala ab eodem et sic
facit illud dicitur [illegible] dei per
se sunt omnia. Item illius vir
deus est ultor cuius non est actor
sed male actionis deus est ultor
ergo illius non est actor. Item
prohibuit Ade ne comederet de
ligno ergo noluit quod comederet
ergo non fuit actor illius actionis
qui eius actor fuisset tamen se vel
contra preceptum suum fecisset. Item quod
quid est a deo bonum est inquantum
est ideo aliquorum sunt tamen actiones
blasphemie fornicacio in
illis non sunt bone ergo nullo modo
sunt a deo. Item omne quod est
a deo ordinatur ad finem bonum sed sunt
alique actiones que non possunt
esse bone sicut fornicatio
adulterium ergo nullo modo sunt a deo.
Item actio mala inquantum est actio est a deo

inquantum mala non est a deo sed a dya-
bolo vel alio agente ergo actio est a deo et
a libero arbitrio quod a dyabolo ergo deus et dyabolus
sunt causa eiusdem vel plurium [illegible] et cetera
[illegible] dicente non est quaestio de
[illegible]. Secundo dico quod actio
mala inquantum malicia non est a deo.
Ad illud ergo quod primus obicitur in contrarium
dicendum quod in illa relacione sunt duo
cum eiusdem dicens relationem ad indebitum
finem duo dicit ipsam relationem
et sic est aliquid sicut aliqua res
et sic est a deo. Item dicit relationem quod
est in debitum finem quod est causa
substancia mali substantia [illegible]
in illa racione non est a deo [illegible] re-
latio dicitur relationis et actionis
non [illegible] a deo quod dicitur ad debitum
finem quia propter ista determinatur
in ea malicia. Unde dicit est [illegible]
Anselmus in libro de casu dyaboli. Dy-
abolus contulit voluntatem ad id
quod non debuit et ipsum velle et ipsa
[illegible] aliquid fuit et non sed in-
a deo aliquid [illegible] inquantum de-
[illegible] caret sunt quia esse non
debet non est sicut nichil [illegible] est
aliquid malum sed in illo [illegible]
[illegible] sunt relacio est
aliquid quod est a deo [illegible] non dicit
de se maliciam sed inquantum [illegible]
caret [illegible] est ad indebitum finem
quod est ubi prave malicia et
illa malicia non est a deo [illegible]
[illegible] non est a deo [illegible]
relacio. Ad secundum dico quod duplex
est voluntas dei scilicet beneplaciti
[illegible] voluntate [illegible]
[illegible] et quod deo volente fit
malum [illegible]
[illegible]

aliqua quia permissio secundum quod huiusmodi
non ponit tamen respectum permissi vo
luntatis aut approbationis apponit
aliquam causalitatem respectu volita
Ideo loquendo de hac voluntate
non est concedendum quod mala fiant
deo voluntate quia sicut ipse re
latiuus importat causalitatem nulla
aut est causalitas in deo respectu
mali ¶ Ad aliud quod fit deo volente
fit deo auctore intelligendum est
de voluntate que ponit causalitatem
respectu volita quod est voluntas
approbationis non de voluntate per
missionis que sicut dictum est non
ponit causalitatem in eo respectu cum
est una de hac secundum non ideo
deo actore fit malicia sed illud
quod substantiatur malicie quia ad
aliud comparatur dei voluntas in hac
causalitate ¶ Ad tertium dicendum quod
est simile de luce corporali et spirituali
respectu lucis et tenebre quia
sol materialis agit per naturam
ideo ipsum presentia est causa
lucis sua absentia causa tenebrarum
¶ Sol autem spiritualis sol iusticie a
git per voluntatem non per naturam
respectu lucis spiritualis sive bo
ni non aut ipsum absentia ca
mali immo defectus apud malum
est causa absentie solis spiri
tualis unde dicit ¶ Augustinus in libro de
casu dyaboli de bono angelo quia
deus dedit illi perseverantiam ideo
ille accepit et de malo dicit quia
non accepit perseverantiam ideo deus
non dedit ideo super illud ad Romanos
tradidit illos deus i. subtra
hendo gratiam tradi permisit se
cundum absque eius permissione fit

in malis unde defectus liberi arbitrii
causa recessus solis spiritualis
non econverso ideo non est dicendum
quod sol spiritualis per sui absentiam sit
causa tenebrarum nam ipse sol
spiritualis est agens universale quod
ubique se diffundit unde de se
numquam abest sed alia desunt ab
ipso qui recedunt ¶ propter ideo
non est dicere quod sua absentia
sit causa tenebre sive mali immo
ipsum liberi arbitrii defectus est causa
quare ei abest ipse sol spiritualis
cum enim ille de se absit non
est sua absentia causa aliorum
immo econverso sol autem materialis
est naturale agens unde et agens
particulare non ubique se diffundens
immo naturali modo absens situ in aliud
locum est in hoc situ non illuminat
in alio quia non ubique se diffu
dit ideo hoc abest aliquibus
et est causa tenebre ¶ Dicitur ergo patet
quod non est simile hic et ibi

Postea queritur utrum mala actio
procedat quod actio sit a deo et vi
quod non quia liberum arbitrium est movens sub
alio scilicet deo cum est motor primus
hoc autem agens primo alii continuan
tur primo agente deo qui est
agens universale aliquid non discontinua
tur separatur absque cum autem con
tinuantur in actione sua cum primo
agente tunc dicitur absque liberum ar
bitrium producere actionem bonam cum autem disco
tinuatur in actione sua absque te
dicitur actio mala ¶ Ergo obicitur
sit malus quod procedit absque liberum ar
bitrium discontinuatum et separatum ideo

pot dici pcede ab eo aliquo mo
s3 mala actio est sz mo3 omne quod
q pcedit a li ar. ingenitum e de
ficiens pcedit aliquo mo defor
mitatem et separationem ad deo s3 ma
la actio pcedit a li ar ingenitum
est deficiens go pcedit aliquo
li ar. p deformitatem eius a
deo go nullo mo pcedit ab eo
nec etiam mete li ar. ¶ Item qui
adiuvat furem in opere furti parti
ceps est furti iuxta illud ps
si videbas furem currebas cum eo hoc scilicet
libri in glosa ergo qui adiuvat pecca
torem in opere peccati particeps est pecca
ti s3 deus deus nunquam est nec pot
dici particeps peccati sive mali go
cum actio mala sit peccatum nunquam
deus adiuvat creaturam in actione
mala nec go adiuvat ipsum li ar.
in actione mala s3 adiuvaret
pctm illo actione mala faceret
go nullo mo est ipsa actio mala
ingenitum actio ab eo ymo solum a
li ar. ¶ Item arguitur in v. non pot
arbor bona fructus malos face
re mo ar. in iii. s. facit sicut scilicet
dicendum 2 p. argumentum fructus go
mali procedunt ab arbore mala
et nullomodo a bona fructus mali
sunt opera mala arbor autem summe
bona opera eius fructus boni
deus go nulla mala actio nullo
mo ab eo ¶ Item gen. i. vidit
deus cuncta que fecerat et erant val
de bona actio non est valde bo
na cum ingenita actio go non est
ab eo facta ¶ Cont. videtur quod mala
actio sicut et actio sit ab eo Aug.

in enchiridion quamdiu natura corr
umpitur in est ei bonum quo privetur
ac per hoc si natura sive aliquid
remanebit quod corrumpi nequeat
profecto natura incorruptibilis est
ergo que corrumpitur aliqua malicia
natura aliqua est que aliquo
mo generatur s3 actio corrupta pena
lis go actio mala venit in acti
onibus est natura aliqua s3 omnis
natura est ab eo go ipsa actio
mala ingenita actio ¶ Item Aug.
in li. de vera relig. dicit quod mala
actio venit malicie deformat et
corrumpit bona naturalia que sunt
modus species et ordo ergo malicia
deformat et corrumpit naturam
s3 illud quod malicia deformat et
corrumpit in actione mala est ipsa
actio go ipsa actio natura est aliquid
que sunt modus species et ordine
s3 omnis nature principium est
deus go mala actio venit acti
onis est ab eo ¶ Item Aug. in li.
de natura boni. omnis res vel spiritualis
vel corporalis vel natura per aliquo
alio nihil melius cuncta sunt
s3 hec tria ut unum aliquid sit
esse ipsa dispositio et vero ordinem
non excedat go mala actio venit
actionis s3 hec tria s3 cum hec
est ab eo go mala actio venit ac
tionis est ab eo ¶ Item Hugo in
li. de cura spiritus dicit causa prima et
ultimis plus est influens super cau
satum quam sit secundaria principi
alius quod causa secundaria et par
ticularis non agit sine causa
prima universali quia oblique dici prima

et respondeo illius secundum causa secundaria
principaliter est. li. ix. dico quod ulti
mate est causa prima et universal
que est intellectus divinus. Si ergo aliquid
progreditur a causa li. ix. hec est secundum
quod recipit influentiam actio ergo tunc
mala actio secundum quod actio procedit
a li. ix. erit etiam ipsa procedens
a deo. ¶ Item dicit Augustinus quidquid quod
est iniquitas est bonum est et a deo
ergo mala actio iniquitas est actio
a deo ¶ Item quidquid est causa
cause est causa causati ita ut
sit immediata et conformitas sicut est
homo secundum instrumenta ergo cum potentia
tia agendi comitit actio mala sit
causa illius iniquitas est sequitur
aut ipso est a deo sicut dicitur
ergo deus est causa male actio
nis iniquitas est ¶ Item nunquam
est bonus essendi quia non sunt
plura principia eorum que sunt ergo
non est aliquid quod non sit a deo ergo
et mala actio est a deo aliquid ma
la actio iniquitas est aliquid est
a deo ¶ Item ut tu dicis mala ac
tio est aliquid et non est a deo ergo
secundum aliud principium sic. ix. ergo est
aliquod principium malorum que sunt
contra est heresis manichei ¶ Item
mala actio est in genere actionis
genera aut vero a deo sic ergo dicitur
rationaliter quod mala actio iniquitas est
actio est a deo ¶ Hoc idem ostenditur
per exempla sacre scripture est in ii Re. xi de
Dalila qui ... non deus
concedit ut unus moriatur homo
pro populo et non tota gens pereat sed
tamen erat pontifex anni illius sed
prophetavit etc ergo eius dictum sunt

a spiritu sancto et constat quod fuit morta
le peccatum Adam quando dixit ut me
ficat ergo mala actio est a deo
¶ Item Ysa. xix. Sibilabit dominus musce
que est in extremo fluminum
Egypti. Glossa sibilatio est divina
inspiratio musce autem Egypti in
bello in mundi hoc autem dicitur
contra iudeos et constat quod vo
luntas eorum fuit mala quam deus
inspiravit egiptiis voluntate
destruendi iudeos et constat quod
voluntas eorum fuit mala quam
deus inspiravit egiptiis ergo etc.
¶ Item Ysa. x. Nunquid elevabitur
securis adversus eum qui secat
cum ea ubi dicitur senacherib rega
petra baculus dei Glossa sicut homo
instrumenta mea sunt sic age
cia ita senacherib mea sic est
operatus sed quod eius voluntas
fuit mala constat quia superbivit
tunc ei in spiritu numquid elevabi
tur et cetera instrumentum dei in ista
actione actio autem magis attribuitur
agenti principali quam instrumento
ergo primo ¶ Item Ysa. xlv. Ego
dominus creans et condita mala Glossa non
malum iniquitatis malum sed iniquitatis
instrumentum aut illud intelligitur de malo
culpe aut pene non pene quia
illud iniquitatis tale est a deo ergo
de malo culpe ¶ Item xxxvii Ysa.
Venturus est rapsaces Glossa deo
permittente venit idumea percipi
ente recessit sed constat quod in
recessu peccavit mortaliter sicut
in adventu ita enim quelibat facere
voluntate ydolatrie deum qui in

vacessit sicut in adventu ergo duo
sapientes perdunt mortaliter ergo
mala actio est. Ad 3m ¶ Item contra
rem iudei spoliaverunt egyptios ergo
precepto dei et tamen fuit in precepto
dei sed mandatis inplimissent quia
quidem illorum spoliaverunt contradicta
te ergo mala tamen actio secundum quod
actio fuit ¶ Dicendum est quod mala actio
secundum quod actio est. Ad 1m sed non
secundum quod mala nam mala actio
secundum quod mala est est anomala vo
luntate dicendo autem mala vo
luntate duo dico scilicet ipsam volun
tatem que est motus potentie et defectum
ipsius que est mala voluntas
ergo tamen potentie reducitur ad deum quia
nam ipsam quod autem illi dico mal
um consistit ipsum secundum quod est de
fectus non alius procedit hoc
enim non licet sed quia contingit et
non inclinabilis ad malum ut supra
ostensum est. Ad 4m licet voluntas
sit ad malum in malo voluntate non
tamen malum. Ad 5m ¶ Non enim et vo
luntate secundum quod a deo refertur
similiter etiam dicendum est de actione
etiam iniquitas a[illegible] procedit a vo
luntate secundum quod est potentia. Ad 6m
sed iniquitas mala procedit [illegible] ut
defectus ¶ Ad secundum ergo quod alteri
in contrarium dicendum quod cum dico dis
continuationem li. ar. Ad 2m duo dico
dico enim illi separationem li. ar. Ad 3m
quantum ad affectum vel effectum dico
etiam quantum ipsius quantum ad
esse ¶ Desparatio ergo illa inducit
deformitatem sive malitiam sic
enim est voluntatis deficientis
sed [illegible] quantum [illegible] summo bono quod [illegible]

ad esse inducit actionem ¶ Sic ergo ma
la actio tamen malicie vel deformi
tatis procedit a li. ar. per dissimilitudinem
eius. Ad 7m sed non tamen actionis ipsius
tamen actionis procedit aliquo per
determinationem eius. Ad 8m sed non tame
tamen dicendum mala actio iniquitas
est actio est. Ad 9m sed iniquitas ma
la a. li. ar. deficiente tamen vel
dissimilitudine se. Ad 10m ¶ Ad secundum
dicendum quod nam adiuvat ipse deus li.
ar. in malum adiuvat enim ipsum
tamen quantum ad actionem sed non quantum
ad malitiam vel defectum dat enim
potentiam ipsi voluntati vel li. ar.
ad malum vel defectum quia illud
non est posse ymo non posse.
¶ Non enim licet sed natura vel potentia
Ad 2m quod deficiat sed actio quia de
[illegible] tamen non potest esse ille
defectus sive bona quod deus
facit nec tamen deus facit de
fectum unde dicimus bonum [illegible]
deficit [illegible] [illegible] ergo
adiuvat deus li. ar. in malo
licet adiuvet ipsum in actione iniqui
est malum quia dat potentiam sive li.
ar. quod possit operari sed non ad ips
sit male operari ¶ Ad tamen quod alter
non potest arbor bona fructus
malos facere dicendum quod mala actio
non est fructus malus secundum ea
quod actio est aliquid autem ante
quod est iniquitas est bona et secundum
quod appendicia [illegible] alia quod ma
la actio secundum quod actio bona et
[illegible] aliquando bona [illegible] ¶ Ad
quartum dicendum quod [illegible] deus
[illegible] que [illegible] quod non in

intelligere ita quod singula sunt valde bona in se sed intellige de corpore universi quod est valde bonum respectu quod non sequitur si quod non est valde bonum in se quod non sit bonum

Quarto queritur si permittit deus mala fieri et permittit quia decensa permittat quod non permittat ut dicit Augustinus in Enchiridion optimum est optia adducere meliorem aut essent res sicut malis inmixte quod deus sumne patiens et summe bonum summe sapiens non est permittere mala fieri. Item nullus rex sufficienter potens permittit fieri in regno suo aliquid sed quod regno suo adversatur sed nullum adversari ei magis regnat deus ergo non permittit mala fieri in mundo. Item permissio dei est actio dei dicit Augustinus in quodlibet et libro 2o tamen quod permittit deus facere dicit quia si deus non permittat non fit unde Job xxvi. Item libris in mea potestate nisi data esset desuper sed actio eius est contraria eius ergo quod fit a permissione fit ab contraria sed malum non fit a contraria ergo nec a permissione ergo deus non permittit mala fieri. Contra Augustinus de civitate dei libro nullus bonum agit recte nisi deus adiuvet ita nullus demonum aut hominum agit inique nisi deus eodem iusto sed occulto iudicio permittat ergo nullum malum fit nisi divina permissione. Item idem in eadem non dubitant aplius dicit mittit illis deus operacionem erroris ut credant mendacio deus enim vult tet quod dyabolus ista permittit

fiere unde Job mitte manum tuam et permitte eam potestatem. Item super illud psalmi non possunt nisi quod permittit cupiditate nocendi contra hec potestatem aut nocendi sibi ille non dat neque hec. Item super illud psalmi quod nichil possunt nisi quod permittit cupiditatem nocendi contra hec potestate aut nocendi indignacionem et ira et tribulacionem glosa sed in immisit deus in eos non permittendo mala nulla boni sed qui substraccionem in hac eadem permittendo. Item super illud Augustinus eos cum angelorum eis glosa preceptum ut facerent sed cum permisit non preceptum ut ita faceret qualitas ergo sunt in permissione sed non sunt in preceptione sed constat quod qualitas fit illis quam apportunitatem conpendii sunt mala ergo mala sunt ex permissione divina. Item super illud psalmi ante faciem furoris eius quam sunt glosa furor eius quod non faciat illud sed quod sic permittit. Item Augustinus in Enchiridion non fit aliquid nisi omnipotens sic velit vel sinendo ut fiat vel ipse faciendo ergo cum illud intelligatur de malis quod deus permittit mala fieri. Ad hoc dicendum est quod deus permittit mala fieri. Ad obiectionem autem primo in contrarium dicendum quod melius dicitur duplicatur vel secundum statum in quo res sunt condite secundum hoc non est quod meliores essent res in mundo malis ut prius

statu secundum magis reparat a lapsu et
secundum hoc meliores dicuntur vel quia
magis proficiunt per malorum comparationem
vel quia inperfectiores sicut aliquis non
non permitteret summe bonus et summe
potens et summe sapiens mala fieri
¶ Secundum quod est quod malum unius ma
nifestat bona quod est in regno dei
¶ Alienus est enim profectus unius est
contra donum unius summe poten
tis unum enim malum cum est est
pulchritudo et proficit ad aliquid bonum vel
nos admonet aliquid quod destruit
¶ Et ad hoc obiicitur glossa aliquis quod
non est permittendum malum ut ven
niat [illegible] in hoc modo eo quod di
cit bonum contrarium quia bonum quod corr
rumpitur a malo malus est quam quod e
licitur alii ita non est permittendum
¶ Nec enim ideo permittit regnum
suum dampnificari plus in una
parte ut in alia parte magis bonum
addetur [illegible] quod animi gradus quod
sunt in mundo plus est bonum vel
minus vel quantitate quod eliciat deus
ex malo quam sit bonum quod destruitur
per malum ¶ Ad tertium dicendum quod per
missio non dicitur actio sicut cau
sacio vel sicut impletum dicitur
ad impletum que est actio divina
non sic est permissio admissione
divina nec ipse dicitur permissio actio
secundum quod actio dicit divina scientia
sed enim dicendum est quod permissio sit
scientia divina non tamen dicatur deus
permittit non essentia divina et quando
non impedimentum hic at quod corporis
creature rationalis in malum

Quaeritur quare quando deus per
mittit mala fieri permissio enim
divina cum sit actio sicut supra

dictum est actio non principalis vel
sicut vel ordine patentiae divine vel
sapientiae vel benignitatis vel iustitiae
permissio quo mali quiritur ad quem
istorum sit principalis videtur quod sic
ad omnipotentiam potentiae plus enim
est posse cum ex bonis eliciunt
bonum et ex malis bona quam tantum ex
bonis tantum ¶ Item posse super bo
na et super mala est amplius posse
quam super bona tantum quia posse super
mala non esset nisi deus permit
teret mala fieri quia non essent ma
la ergo permissio est ad omnipotentiam
pertinet ¶ Sed tamen sit ad omnipotentiam sapientiae
sicut per hoc quod dicit ysidorus in libro
de summo bono non permitteret deus
mala a bonis nisi per eius ma
lis bene uteretur eorum sed pul
chritudo est ad omnipotentiam summe sapientie
ergo permissio mali est ad omnipotentiam
sapientie ad idem augustinus in primo de ci
vitate dei sicut enim contrarium opposi
ta faciunt pulchritudinem ita dicunt
ita quaedam non illorum sed rerum
eloquentia contrariorum opposita secu
li pulchritudo componitur in eodem alibi
sicut pictura cum colore nigro
loco suo posita ita universitas
rerum si quis posset intueri cum
peccatoribus pulchra est quamvis ipse
per se consideratis sua deformitas
turpet ¶ Sed autem sit ad omnipotentiam
benignitatis hoc videtur quod per hoc quod
mali sunt ad correctionem iustorum
sed quod correctionem iusti hic est be
nignitatis divine sicut patet in
Iob dicit enim Sathan mitte
manum tuam et tange os eius

et carnem et postea dixit dominus
Ecce in manu tua est verumtamen
permissio divina generalis aut illa
tis eius parata probatum et condi-
tionaliter deficiens bonis non amplius
temptat dyabolus quam dei voluntas
permittit temptando aut proborum
profectus querit et sic volens uti-
litati sanctorum fiunt dyabolus quod eos
temptationibus suis non decipit sed
probans erudit nam temptationes
quas ad penam inmittit cavet
opus ad cautum illustrat salubri
utilitate gaudet ¶ Quod autem sit ad
omnipotentiam iustitie patet in glosa super illud
psalmi ¶ Ad te etc. non est potestas nisi a deo
in iustitia non est ut impiis atque
crudelibus nocendi potestate malorum
iniquitas puniatur ¶ Item mala pene
non essent nisi mala culpe precessis-
sent sed non procedunt mala culpe
nisi divina permissione ergo mala
pene non essent nisi precedente divina
permissione sed mala pene ipse sunt
ad omnipotentiam iustitie ergo quod permittit
deus mala culpe sed hoc est ad omni-
potentiam iustitie divine manifestum unde
Augustinus in libro de vera religione permittentes
in suppliciis ordinantur que ordina-
tio quod nature eorum non competit ideo
pena est sed quia culpe convenit ius-
titia est item Augustinus in libro de libero ar-
bitrio melius est ordinata natura ut
doleat peccato quam ut gauderet sub
pena ex hiis colligitur quod permissio
malorum est ad omnipotentiam iustitie
¶ Ideo quod dicendum quod permissio malorum
est ad omnipotentiam dum supradictorum sed
aliam rationem ¶ Ad omnipotentiam enim

patientie est ut supra plenius declaratur
patientia divina non quod in hoc sit ma-
gis patientia ¶ Ad omnipotentiam vero sa-
pientie ut bonum decorem collocatur
collocatur cum tunc decentius cum
malo prefertur ¶ Sed quia contra-
ria se posita magis apparent
bonum magis quod est malum similiter
apparet ¶ Ad omnipotentiam vero benigni-
tatis est permissio mali ut in hoc
non laudetur ipse actor nature
unde Augustinus in libro de civitate dei omni veste
naturali mirum per tale bonitas laudatur
sicut enim dicitur [illegible] oculos cecita-
tis videre quod adiuvatur dolorum
[illegible] nisi ita cum mane [illegible]
creature dicitur quod non adesset deus
hic declaratur eius nature [illegible]
ad servat convenientia ¶ Ad omnipotentiam non
iustitie ut nullum malum sit in puni-
tione Augustinus de vera religione ...
naturam natura ut iuste doleat in
suppliciis quam ut inique gaudeat
in [illegible]

Quanto autem magis sit malum sub
[Q]uod cum malum sit similiter malum
cum est in aliquo sicut in subiecto
quod sunt aliquis bonus quandoque
ergo cum malum non possit esse sine
subiecto in quo sit utrum sit in bono
vel in malo ¶ Si enim est in bono
aut in bono quod non patet corrupti aut
quod patet corrupti si in bono quod non
patet corrupti ergo non patet ei nocere
ergo malum non est in eo si in bono
quod patet corrupti apparuit malum
ei oppositum aut non est in suo
apposito ergo malum non est in bono
Item quod malum non sit in bono
unde dicit dyonisius in libro de di-
vinis nominibus est frigidum in igne sic

nec malum in bono ¶ Item non est
aliquid plus ipso contrario sed si id
sit bonum et malum aliquid plus erit
contrario non ergo idem est bonum et ma
lum. Sed si malum est in bono idem
dicetur bonum et malum ergo idem
plus contrario sed hoc est impossibile ergo
malum non est in bono. Si nos
est malo in infinitum oportere
alius quod cum non sit non videtur
malum esse in rebus quia neque ex
neque in bono neque in malo. Ex
aut sit in bono. Augustinus in libro
de moribus manicheorum nullum
est corpus corrupto autem non se
ipsum corrumpit ergo malum non cor
rumpit malum et corrumpit bonum vel
malum ergo corrumpit bonum sed corr
uptio illa est nocumento ergo bonum
minuit sed cum minuit adhuc
bonum est ergo malum est in bono
Item privatio est in eo quod privatum
est in aliquo ergo in bono et hoc
est quod dicit Augustinus bonum iuste
ficiat privationem. Ad hoc
respondeo quod dicit Augustinus in enchiridion
quod malum est in bono quod preter ista
bonis mala non habemus certa esse
dicimus etiam non potest esse malum
nisi in aliquo bono nec poterit
esse aliud cum dicitur mali ut
Hoc est hoc contrario ei quod dicit
in ysa de eis qui dicunt ma
lum bonum et bonum malum illi enim
accipiunt bonum et malum ut sunt
contraria sicut de denalitate
et bonitate vel dehonestate et
bonitate quod sit malus vel dehones
te malum quod sit bonus hic
autem cum dicitur malum esse in

in bono bonum accipitur pro bono
nature malum vero pro malo culpe
¶ Et per hoc possunt solui ea que
obiecta sunt in contrarium parte.
¶ Alia cum dicitur quod bonum est con
trarium malo per hoc intelligitur quod
bonum esse moris ¶ Si non dicitur
quod malum est contrarium bono nature
sed est contra illius partis bonum quam
abicit tunc illius non est simul
Et si dicatur quod eorum ei contra
riatur paulatim diminuendo hic
contrarietas dicitur secundum aliquem
modum quam secundum alium quia de
contrario non oportet in proprie contrarius vel
quod contraria non sunt simul in eodem
nec de eodem dicuntur secundum quod bo
num et malum sunt malum sunt contra
ria sed ei auferunt bonum nature
et alias tollitur vel minuitur bonum
moris vel bonum nature imperfecte
Ad hoc autem quod supra dicitur de parte
contrarietate Dyonisius dicendum quod
loquitur ibi de bono quod est con
trarium malo sicut virtus est con
trarium vicio neque enim virtus est
in vicio sed in virtute ¶ Et
per hoc eorum soluitur in quantum
quis dicitur esse idem bonum
et malum. Nam si bonum quod est
virtus esset simul in eodem di
ceretur tunc bonum et malum non
sit autem accipimus tunc dicimus
malum esse in malo sed bonum per
quod est malum alio modo

Deinde supposito quod malum
sit in bonis cum sit ma
lum culpe et malum quod est defec
tus nature restat primo querere

de malo culpe in quo sit subiecto
de malo quod est defectus nature

Primo ergo queritur in quo sit malum culpe cum sit aliud respectu ad aliquid dicitur culpabile culpabile autem non dicitur nisi voluntarium erit ergo malum culpe in voluntate voluntatis autem in ipso li. ar. quod dicitur facultas voluntatis racionis ergo malum erit in li. ar. tamquam in subiecto. Sed non videtur dicit enim malum agens recipiens et faciens in id in quo fit sed li. ar. est efficiens causa mali sicut probatum est ergo li. ar. non est in quo sit malum non ergo est subiectum mali. Item eadem ex simili apparet non enim ignis caliditate faciat ipsum sed inde recta est in aliis et non in se secundum aliud est faciens secundum aliud est recipiens. Preterea due sunt vires anime ut patet de voluntate sed secundum racionem contingit errare errare autem malum est culpe ergo malum culpe est in racione. Item sicut Augustinus in li. de trinitate duplex est portio racionis una superior altera inferior sed secundum utramque contingit esse defectum culpabilem unde eas appellat virum et alteram mulierem sicut dicit Augustinus xij. de trinitate ergo cum malum culpe sit defectus culpabilis malum culpe est causa tam in superiori parte racionis quam inferiori. Item aut sit malum culpe in fide et videtur habere quod dirigens sit illud [illegible] efficacia [illegible] deficit [illegible] ubi debite [illegible] videmus committente [illegible] suo [illegible]

est superius ergo in fide erit et malum culpabile. Item videtur esse malum culpe in intellectu quia malum culpe apparuit fidei sed opposita sunt in eodem tamquam in subiecto fides autem est in intellectu ergo malum culpe quod opponitur illi erit in intellectu. Item videtur esse in sensualitate distinguit enim in li. de trinitate suggestionem dyaboli per serpentem et primum motum dicitur qui est in sensualitate et delectationem que est in muliere et consensum in viro ut mulier dicatur inferior portio racionis superior vero appareat vir sed primus motus est malum culpe ergo malum culpe est in sensualitate. Sed differt li. ar. aliud a intellectu aliud a sensualitate ergo non tamen est li. ar. subiectum mali culpe. Item si malum culpe non est li. ar. ut alia potentia anime non est aliis viribus sive potentiis ergo aliqua est [illegible] li. ar. et competit ei malum culpe non competit aliis viribus cum in aliis contingat esse defectus. Item cum li. ar. sit facultas racionis voluntatis non convenit utrumque malum culpe ipse sed potius voluntati proprie quod dicitur competit voluntati potius quam racioni cum racionem contingat esse rectam cum recta sit voluntate. Ad quod dicendum quod malum culpe est in li. ar. tamquam ut agente sed tamquam recipiente. Et si obiciatur quod differt agens a recipiente videndum est quod in intellectu ubi sunt tres actiones

rie passiones sed aut quia proprie
dam modo loquimur de actione
et passione agens differt a pa
tiente eo quod dicitur agens sic
est ratione eius quod est formale
ideo quod dicitur patiens est ratione eius
quod est materiale ut patet adversarium et
reducere. ¶ Ad secundum dicendum est quod loquitur
ibi de actionibus et passio
nibus cum dicitur ignis agit in
aere sed aut non est simile ¶ Ad
tertium dicendum quod sunt differentes
virtutes in anima secundum quas sunt
actus sunt enim virtutes potentie non
solum cognitive sed etiam motive
¶ Secundum cognitivam est motus sen
sibilis in quantum motus ille
est complexus ad imperium ut si
complexus ad deficiens ut sit infinitus
in muliere ad quod sequitur delectatio
illicita secundum se aut non. Secundum
motiva non dicitur est attendendum
est enim quedam motiva que re
spicit tantum ea que sunt nature
sensibilis per ordinem adversarium quo
dicitur esse fantasia motiva et
secundum hunc modum utroque non est
malum culpe ¶ Est item motiva
que respicit illicitum vel il
licitum in hac contingit esse ma
lum culpe non in se sed ad ordinem
in ratione et ideo dicitur esse primus
motus in sensualitate sensuali
tatis enim dicitur secundum motiva
virtutem sensibilem [illegible] ¶ Sunt
item virtutes potentie rationales et has
contingit esse duplices cognitivas et
motivas. Cognitiva autem con
tingit esse duplex vel enim innititur
ad materiam in proprio actu ut est
in hoc actu credere vel assentire

rerum si sint et ea que sunt
convenientia vel inconvenientia vero
contingit esse malum culpe sicut
est in infidelitate. Si non sunt
non adiuncta materie sed in se sunt
considerata non erit in ea malum
culpe tamen eius inclinatio tamen
sit in alium ¶ Si non sunt motiva
aut naturalis aut non naturalis sed de
apprehensione precedenti in quo quod est
licitum vel illicitum aut est motiva
per modum imperii ut sic malum culpe
est in libero arbitrio aut per modum appe
titus ut sic est in voluntate et
per modum complexi et hoc duplex deli
berans vel diffiniens pertractum
per deliberans non est in ea malum
culpe sed diffiniens pertractum est
in ea malum culpe ¶ Si hec sunt
salva ea que obiecta sunt ¶ Ad
primum sic est enim ratione actus
duplex ut cognitiva sed ratione non
est in ea peccatum vel motiva et sic
hoc contingit duplex vel deliberando
ut sic tamen non est in ea malum
culpe aut diffiniendo pertractum
ratio est in ea [illegible] dicitur esse su
perior pars rationis vel inferior et
sed est ratione diffinitionis pertractum
inferior enim pertractat delectationem
illicitam superior consentit ¶ Ad
illud non quod dicitur descendere quod in
ea est malum culpe aut diffi
niendo pertractum ut sic est in ea
[illegible] dicitur esse superior partis
rationis vel inferior sed est ratione dif
finitionis pertractum inferior enim
pertractat delectationem illicitam et
superior consentit ¶ Ad illud vero
quod dicitur ¶ Dicendum est quod non cum sit

ius materia ualis a malo uel in
bonum quod aut dicitur proprium h'
no est qua ipse peccat s quod
no h' esse fine amo cum li.
ar. obduratum in peccatis. Ad illud uero
q ob de malicia eo credenda
dicendum est q ibi e argumenta uno
ca cum materia tunc cum de
malo culpe esse in no creden
do q credendum est uel dicere
dicendo s hoc ipse refertur ad
materia materialiter no ad argumentaz
¶ Ad illud no q o. de temporalitate
dicendum est q temporalitas atque
perpetualitate ut pure eet intro
... partis ... eet in
ea peccatum est dicitur in ea esse ma
lum culpe hoc est ... tamen
... cum ipse dicitur malo
culpe ¶ Ad illud no q postea d
bia de li. ar. quae potius dicit
malo culpe esse in li. ar. quam
in aliis uiribus dicendum est p
... q dicitur in li. de ... dicitur
eo ubi quod uero dicit liberum quia in
ea sit potestate agendi q
libet uel no agendi et agendi
sic uel sic ¶ Item in eadem libro
dicit quia sit facere quod ut h'
q dicit ... q sit ad bonum
et ad malum hac no tunc dicitur
malo culpe esse in li. ar. no ea
q h' libertate ... eo deo s
tunc flexibilitatis ... que est
... q est ... et ideo di
in li. de li. ar. defectus mali q
...a est uoluntarius in cuius po
testate est peccare h' aut potestatis
est ipsa li. ar. facultatis que no
hec sola ... sic potestate ad
opposita ideo cum refertur mater

... ad illiciatum sint ad indebitum
dicitur culpabilis unde Aug. in
li. de li. ar. quod opus est quod ille
unde motus ... quo uolun
tas auertitur ab incommutabili bono
ad commutabile bonum ... in
... uoluntarium motum et alii
culpabilem ... ¶ Ad illud
no dicendum q malo culpe plus
... esse in uoluntate quam ...
inclinatio cum uoluntatis propria
est ad indebitum inclinatio ...
... est remotior ... cum dif
... relinquit uoluntas uero
p' ... appetit ¶ Et autem
... sit in uoluntate dicit
Aug. in li. de ... ...a
... uoluntarium malum
est ut nullo modo sit peccatum si no
sit uoluntarium et ... posse
no si no uoluntate ...
no ... aut no
... est ... ...
... disciplina ... religiosus
ut ... est ¶ ... quo
p' q malo culpe principaliter
est in uoluntate ¶ Et h' etiam
p' ... q ... Aug.
in eodem li. ... uo
... est uoluntas faciendi ea
que uetat ... ultima ...

Quomodo ... in quo sit ma
lum quod est defectus nature
cum cum malum no subsistit in
bono ... est aliquod bonum esse in
quo sit malum q est defectus na
ture h' ... no ... esse bonum
nature cum ei ... opposita
... ipse no est in suo opposito

nec istud bonum voluntatis cum
bonum voluntatis sit positivum bo
num nature nec est quod similiter
in speciali est defectus nature. Sed
malum quod est defectus nature ali
quid adimit nature et omnino privat
aliquo remanente in bono tamen ab
omni tollit naturam illud sed bonum
in quo fundatur. Ergo videtur malum
nature esse in aliquo subiecto vel
Tamen malum quod est defectus nature
cum sit defectus est in deficiente
deficiens non dicitur quod est quod autem
est bonum ergo defectus est in bono
sed non est bonum creatum prius bo
num nature ergo malum illud est in
bono nature. Ad quod dicendum
quod malum aliud est in bono secundum
quod malum formatur in privatione nec
est in illo bono quod privat sed in illo
in quo privationem inducit. Et non
queritur de malo quod tollit omne bo
num hoc non est malum quod est pri
vatio sed malum quod formatur in negatione
aut sicut esse et esse bonum con
vertuntur ita non esse et malum con
mors dicitur dupliciter vel ipse defectus
mortalitatis secundum hoc dicit
privationem istius vel defectus qui est
in mortuo secundum hoc formatur
in non esse in illo quod est ei cum quod
est non esse est oppositum illatum
cum intelligi possit malum nisi per
intellectum boni et tamen hoc quidam
relationem ad bonum presuppositum et sic
semper est vel ut privatio vel ut ne
gatio in bono malum enim utroque
modo nam quod nocet non in est
nisi illi cui nocet nam aut bo
num nature ergo est in bono nature

cum bonum nature possit esse sine
malo sed non econverso unde Augustinus
xi de ci. Dei: Sola bona alicubi
esse possunt, sola enim mala
nusquam.

Secundo queritur de divisione mali
per malum culpe et malum pene
sed que est alia divisio. Et quod sit
malum culpe et pene sicut Anselmus
in li. de casu dya... ad se. geminum est
creature rationalis malum unum
quo voluntate deficit a summo
bono alterum quo in vita punitur
cum ... supplicio sed unum est ma
lum culpe alterum malum pene
ergo videtur quod rationali creature tantum
sunt due differentie malorum. Item
in principio li. de li. ar. unde videtur
quod unius mali non est deus actor
alterius vero est auctor. Item ma
lum est defectus voluntarius vel ma
lum culpe defectus involuntarius
est malum pene ergo omne malum
vel est malum culpe vel est malum
pene ad minus in rationali creatura
Tamen una quaque creatura quantum
est de se defectibilis est si sibi relin
quatur unde Augustinus super Gen. in li
de causa subsistendi omnis cre
ature est virtus omnipotentis que
si aliquando cessaret ab eis que crea
ta sunt regendis omnis species
nam ... caderet ergo res creata si
sibi relinqueretur deficeret defectus
autem ille non est malum culpe si
cut constat nec est
malum pene quia tamen ille defectus
sit malum non omne malum est ma
lum culpe nisi malum pene. Item
cum non sit malum pene sed passio

quia malum pene passiuus est malo culpe. Sed hoc si est peius est, ergo non est malum pene. ¶ Item temptacio est malum temptatoris, non est malum pene culpe tamen causa eius nec est malum pene. Cum malum pena sit sequela mali culpe, tamen causa eius nec est malum pene. Cum malum pene temptacio non precedit malum culpe, ergo temptacio nec est malum culpe nec est malum pene. ¶ Ad quod malum quod est in rationali creatura sine dubio est malum culpe aut pene. Rationalis enim creatura constituta ideo est sic ut si vellet spiritualis adderet. Si vellet autem si veraciter voluntarie, subderetur pene in voluntate. Si non abuteretur, quia est natura corruptibilis in se, sicut racio nec inquietudo corporalia aut corporis sive defectus non est malum culpe vel pene. Ad primum dicendum est quod aliud est in natura rationali et in aliis. Nam in natura rationali licet corruptibilis esset, non patens corrupcioni non tamen corrumperetur nisi precedente peccato, ita illa corrupcio est malum pene. In aliis autem creaturis non sic est, que non sunt in ordinate ad perpetuitatem nature. Unde dicit Augustinus: Defectum quedam aliarum deficiunt, quedam non erant aut quedam non deficiant, tamen possunt, quia est iusticie divine excellencia que ordinat res illas ad aliquid quietum. Propter quod in aliis creaturis esse aliquid defectus nature quod nec est culpabilis nec penalis in se, cum autem nullus est nisi aliorum maiorum. Augustinus

de civitate dei libro xii° vel de civitate dei libro x°: nullus dematis [illegible] sed de voluntatis penalis sunt. Nam hoc meum consuetudinis nimioue progressu [illegible] uatum uelud [illegible] in elementi mobilitate semper sperditum. De moys quippe loquimur cum nature rerum meus non est capax intellectus aliis locis qua disponit [illegible] aliorum [illegible] certa [illegible] aliorum aliarum quod vero [illegible] quibus corporalis natura dissolubilis corporis [illegible] sunt indicandum est. Et sic autem patet dictum malorum. ¶ Ad illud vero quod alii de temptacione dicendum est quod temptacio non dicitur esse malum nisi occasionaliter temptacio enim est temptacio si non succumbit. Unde dicit non dicitur malum sed est occasio mali defectus aut [illegible] ille qui [illegible] est qui consequitur temptacionem vel sequitur temptacionem est malum culpe. Hoc enim est proprie malum creature rationalis ut dicit Augustinus. Si vero dicatur de temptacione activa que est malum culpe in temptante enim temptat ad peccatum. Et sic enim consequitur est malum sed cum adhuc sive ordinatum. Tamen aut temptacio qua temptat aliquis non sit dicitur malum secundum illud ad Corinthios x°. Datus est michi angelus sathane. Et glosa: temptacio cui non consentitur non est peccatum sed materia virtutis. Hoc autem est intelligendum de temptacione que fit ab hoste secundum quod alii dicunt. Nam si sit activa

vel est peccatum vel tamen processione ma-
li. ¶ Item sunt qui dicunt quod
dictum est mali ut quidam dicit
malum culpe quoddam malum pene
[illegible] malum cuius bonum quod est
honestum malum non dampni cuius
bonum conferens malum non pene cuius
bonum delectabile ¶ Sed videtur non
[illegible] dicto malum cum dampnum est
malum pene cum sit inflictio pena-
lis pene quod patet in malo dampni
quod est carentia visionis dei quod
infligitur pro peccato originali sed est in-
flictum ergo est malum pene
ergo malum dampni est malum
pene ¶ Hoc etiam accipitur ex hoc
quod dicit Augustinus in libro de libero arbitrio quod ma-
lum pene est defectus voluntarius
sed sic non convenit malo dampni ergo
malum dampni est malum pene
Preterea convenit aliquis duplex vel in
substancia bonorum que habent
vel que possunt vel impetraret ma-
lorum sed hoc primum in substancia
bonorum que habent vel que possunt
malum dampni dicitur ergo malum
dampni continetur sub malo pene
Item non recte opponitur malum dam-
pni bono conferenti Tum cum carentia
visionis divine opponitur penae vi-
sionis divine [illegible] aut visionis
continetur sub bono quod est honestum
eo quod est [illegible] per appetitum ergo
malum dampni quod est carentia
visionis divine opponitur honesto
Preterea malum dampni quod est spolia-
tio gratuitorum opponitur [illegible]
tutum sed gratuitis [illegible]
honestum ergo malum dampni non
opponitur tantum bono conferenti sed
etiam bono quod est honestum

¶ Ad hoc dicendum quod est malum duplex
accipitur [illegible] sunt est quod dicit
quod inflictum est [illegible]
[illegible] malum dampni
¶ Aliquando sunt afflictiones penales ali-
cuius cuius afflictum sive sensibilis
sicut dolor ignis gehenne vel ig-
nis purgatorium vel aliqua tri-
bulatio inflicta afflictiva sive ca-
rens [illegible]
malum dampni et malum pene [illegible]
[illegible]
qui decedunt in originali peccato malum
sunt dampni sed non sunt dampni
sed non sunt malum pene sensibilis
Augustinus non vult per malo pene co-
munem ¶ Ad aliud non dicendum
quod malum conferens non tantum opponitur
malo dampni sed etiam bonum
quod est honestum. Sed tamen restrictum
conferenti malum dampni sed et quod
dicunt infra cum [illegible]
[illegible] tunc malum
bonum opponitur bono conferenti ¶ Vel
est alia racio istorum dictorum [illegible]
bonum cum culpe opponitur bono vi-
tutis sive vite malum et dampni
et malum pene continet in se duo genera
malorum inflictorum malum cum inflic-
tum vel [illegible] bonum
vel [illegible] alicuius afflicti ut
malum inflictum [illegible] boni
[illegible] malum dampni ergo
[illegible] quod con-
[illegible] dicitur malum pene

Septimo queritur de ordine ma-
li utrum videlicet malum sit ordina-
tum vel non. Primo sic ordinatum
malum est privatio modi speciei et
ordinis ergo privat ordinem sed quod

privat ordinem non est ordinatum ergo
malum non est ordinatum ¶ Item
Dionysius malum est defectus et defor-
mitas et inordinatio in modum
[illegible] sed quod tale est non est ordina-
tum ergo malum non est ordinatum
Item bonum et malum opponuntur ordi-
natum et inordinatum opponuntur sed
bonum et ordinatum convertuntur unde
cum bonum ordinatum [illegible] ergo ma-
lum est inordinatum Item [illegible]
dum est in [illegible] in [illegible] videtur [illegible]
et cum [illegible] in hoc [illegible] quod
est universo sed malum non [illegible]
ergo non [illegible] ad universum [illegible]
dicitur ordinatum quod ad universum perti-
net ergo malum non est ordinatum
¶ Contra Augustinus [illegible] in ut ea
que peccando [illegible] decorem [illegible]
nullo modo efficiant ut non [illegible]
ipsa recte sint ordinata unde Augustinus
[illegible] in li. sicut decorum natura-
rum [illegible] optimus est creator ita
malarum voluntatum iustissimus ordi-
nator ergo malum est ordinatum
¶ Item ipse Augustinus [illegible] ii li. [illegible]
anima deficiencia sic ordinantur
ut [illegible] sint [illegible] congruentissime pos-
sunt esse illi qui non [illegible]
[illegible] congruentissime [illegible]
Item omne illud quod bonum utitur
deus ordinatum est sed malo bene
utitur ergo deus malum ordinatum
est [illegible] aut [illegible] deus ma-
lo dicit Augustinus in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] deus bene uti malis [illegible]
ne ei [illegible] [illegible] sed ut ipsa
illis bene utente possunt [illegible]
[illegible] [illegible] in malorum
[illegible] est [illegible] ut aut peccando
[illegible] malicia [illegible] non [illegible]

[illegible] sed [illegible] tenebras
[illegible] ¶ Ad quod [illegible]
malum non [illegible] [illegible] mali est
ordinatum nisi in ordine qui est
secundum oppositionem cum ordo ad [illegible]
[illegible] [illegible] et ad oppositum
malum ergo [illegible] malum or-
dinatum est ad [illegible] bonum per
oppositionem sicut [illegible] [illegible]
[illegible] bonum malum est [illegible]
[illegible] [illegible] ordinatum [illegible] est
ad bonum secundum quod [illegible]
bonum [illegible] sed [illegible] [illegible]
¶ Ad illud quod obicitur quod malum non
est ordinatum dicendum est quod ma-
lum cum sit privatio ordinis [illegible]
[illegible] [illegible] ordine que privat [illegible]
dam ordine privat et [illegible] ordine
relinquit alias cum esset progressus
in infinitum ¶ Ad secundum [illegible] quod ma-
lum dicitur in ordinatum [illegible] ma-
liac que privat ordine rectum
ad summum bonum quod est efficiens
causa et finalis causa illius ma-
lum [illegible] sed [illegible] [illegible] illud ordine
quod non est [illegible] bono non [illegible]
[illegible] est [illegible] ¶ Ad tertium [illegible]
quod cum dicitur malum in ordinatum
[illegible] est quod privat quendam ordinem
ordinem et [illegible] ei quod tamen
[illegible] bono et dicitur quod malum
ordinatur ad bonum ordo [illegible]
iste est in illa bono quod in isto
malo [illegible] tamen sicut ma-
lum est secundum quid bonum ita
quo ad hoc sed ordine [illegible]
est autem quod ordo dicitur dupliciter
vel [illegible] [illegible] boni [illegible]
[illegible] a malo et illo ordine non
ordinatur malum vel dicitur ordo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ordine ordinatur

malum ¶ Et si obiciatur quod bonum
est quod illud universum de quo
dicitur quod est tunc totaliter valde bo-
num dicendum est quod est accipe illud uni-
versum pro illo statu in quo tunc
dictum est et sic ad ipsum non per-
tinet malum vel pro statu in quo
nunc est et sic malum pertinet ad
ordinem universi quia aliud malum
culpe aliud malum pene et malum
culpe [illegible] secundum accidens ordinatur
sicut dicit Dyonysius malum non per
se esse

Octavo queritur de oppositione mali
Circa quod queruntur duo primo
utrum malum opponatur bono creato
¶ Secundo utrum opponatur bono
creato et bono creato nature
vel gratie ¶ Tertio si opponitur bono
nature utrum sit idem bonum vel
quod ei opponitur et quod ei subsistit
¶ Quarto utrum bonum nature quod
ei minuitur per malum sit finitum
vel tamen possit tolli vel infini-
tum

Primo ergo queritur utrum malum
opponatur bono increato et
videtur quod sic per hoc quod dicit Augustinus
in 12 de civitate Dei contra quos constitu-
tuit deos qui cuius appellantur
minime non est deo contrarius ma-
lum constat sequitur malum aliud quam
quod est deo tamquam bono mal-
lum nature non quia malum contra-
rium malum quia [illegible] ergo
malum est contrarium bono ¶ Item aliquid
est malum quod non est deterius
malum quia aliud malum quo non est
aliquid malum deterius dicitur esse
summum malum ergo est aliquid su-
mum malum quia summum malum opponitur

summo bono ergo malum est contrarium
summo bono ¶ Item quorumcumque
effectus sibi contrarii ipsa sunt con-
traria quia boni est salvare et amare
quod summi boni mali non est ter-
re ergo malum et bonum sunt contraria
et summum bonum est tantis boni nisi ma-
li non est ¶ Ergo summum bonum et
contrarium malum sunt contraria et
aut bonum malum sit contrarium [illegible]
ex hoc quod dicit beatus Dyonysius nihil di-
vinis bonis malum est contrarium bo-
norum non causa est prima cau-
sa mali non sunt multe cause
ex quo arguitur quod malum est contrarium
bono ¶ Contra autem contrarium non habet
nisi non esse quia malum non est
omnino non esse ergo malum non est
contrarium summo bono ¶ Item omne con-
trarium natum est nocere suo contrario
quia malum non potest nocere summo
bono ergo malum non est contrarium
summo bono ¶ Item necesse est summe
malum quod non habeat de bono nec
cum est summe malum nisi bonum
amittitur dum nocet nec summum bo-
num [illegible] deficit a bono sicut sic
dicit Augustinus de moribus manicheorum
ergo malum non est contrarium summo bo-
no quia cum aliquid in se quod est a sum-
mo bono Contrarium non inest quia
a suo contrario sicut bonum subsistit
tamen per privationem sicut dicit Dyonysius
quia oportet bonum est summum bonum
ergo summum bonum dicitur esse
[illegible] vel et ipsum malum ergo ma-
lum non est contrarium ei et eius cum
vel quo effectus [illegible] non sit con-
trarium per causam ¶ Ad quod dicendum quod
contrarium dicitur duplex vel tunc aliquando

nisi se vel ratione sui effectus ma-
lum aut non est contrarium summo
bono ratione eius nisi se per ratione
effectus unde dicit Aug. xij de
ci. dei bonum est ut quis imitetur ma-
lo unde sic bonum malum est con-
trarium nature eius quam imitatur
non tamen est malum sed eciam obvio
pium est ergo quedam opposita ratione
eius quod dico bonum et malum et alia
opposita ratione eius quod dico neque
convenientes ratione ergo bonum et mali
dicuntur opposita inter summum bonum et
malum ratione sed neque conve-
nientes malum et bonum etiam contra-
rium opponuntur sicut Malum non dicitur
esse contrarium summo bono quia dissi-
mile est ei in hac materia et ?
effectus eius licet opponuntur et per hoc
patet qualiter videndum est. Ad pri-
mum in contrarium si eius accipiatur
contrarium proprie oppositum affirma-
tivum hoc modo non est malum
contrarium bono. Si non accipiatur contrarium
proprio quod est privative oppositum
secundum quod privative opposita nata
sunt fieri circa idem nec sic dicitur
malum contrarium summo bono non enim
nata sunt fieri circa idem. Si non
accipiatur contrarium secundum quod contraria na-
ta sunt fieri maxime distantia in eodem
subiecto non sic dicitur malum
contrarium summo bono. Si non dicatur
contrarium quorum unum non convenit
alii alteri nec unum potest convenire
alteri secundum hunc modum summum
bonum non est malum neque malum
est summum bonum et sic non sunt
contraria. ¶ Ad secundum ad propositum potest
secundum quod malum oppositum privative bono

vindictam licet bonum sibi contrarium
sive eius. Ad secundum eciam dicendum
quod contrarium potest dici privative oppo-
situm contrarium vel quod est contrarium ac-
tivum et passivum a suo contraria sim-
pliciter contrarium loquitur suo contrario secun-
dum aut ad contrarium dicitur dispositum
cum non est ad idem subiectum ut
unum potest nocere alteri eo quod alterum
non sit passivum ab alio sic dicen-
do contrarium secundum non alterum modum
non dicitur secundum quem modum in-
cedit nec. ¶ Ad tertium dicendum quod
summum malum dicitur duplex vel quo
non potest esse deterius et malum com-
paratione. ¶ Ad aliud dicitur dyabolus
summe malus vel quo non potest
esse deterius et sic dyabolus non potest
esse deterior quam sit non est summe
malus dicitur tamen summe ma-
lum secundum non summum contingit ¶
Si non dicatur summe malum eo
modo quo dicitur summe magnum
sicut summe magnum contrarium est
summe album sic summum malum
contrarium esset summo bono sed non sic
est sed summe malum non eodem sic
summe magnum removet a se pe-
nitus album ita summe malum
removet a se penitus bonum unde
Augustinus quod mundus qui perducat
summum malum corrumpat esse sic
quandam naturam sic aliquid esse sum-
mum malum corrumpat esse sicut
quemadmodum est. Item summum ma-
lum est quod nichil sit de bono bo-
num aut rationis gratuitum ergo sum-
mum malum nichil habet de esse ergo
natura. ¶ Tunc si summum malum
non est contrarie nature licet aliquid

boni quod summum malum sed aliquid
boni restat ergo quod non dicetur
sic summum malum quia dicatur
summe nigrum et ita malum non dicitur
esse contrarium summo bono eo modo
quo dicitur nigrum esse contrarium summe
albo albedo enim est in hiis contrariis
in illis. Nam albedo dicitur esse con
tra magis unum vel quod plus
accedunt ad summum primum bonum non
album ad maiorem albedinem [illegible]
ad maiorem nigredinem. Sic autem di
malum magis unum secundum maiorem
recessum amoris a bono magis
bonum vel magis summum secundum
accessum maiorem vel minorem ad
summum bonum. ¶ Ad quartum dicendum
dicendum quod malum non est contrarium
summo bono sicut [illegible]
illi [illegible] sit contrarium secundum [illegible]
modum [illegible] unde licet
malum opponatur [illegible] bono
[illegible] quod destruit non tamen
bonus [illegible]
aliquomodo contrarie quia unum potest
[illegible] cum [illegible] sit in corpo
ralibus eo quod est summum non est
passivum vel respectu alterius re
ceptum [illegible] non est receptum
[illegible] cum non est receptum
[illegible] vel alicuius boni [illegible]
[illegible] non est receptum [illegible]
tamen mali [illegible] duo patet
quod cum bonum et malum sint contra
ria et tamen aliquid non sit contrari
um summo bono secundum aliud
modum non est contrarium ei.

SEcundo queritur utrum malum
opponatur bono creato. ¶ Ad quod sic
non dicuntur contraria quorum alterum [illegible]
[illegible] alterum bonum non
[illegible] malum ergo bonum crea
tum et malum non sunt contraria
¶ Item mali [illegible] bono creato
et non bono creato dicitur contrarium
ergo malum et bonum sunt contraria ¶ Ad
quod dicendum quod contrarium dicitur dupli
citer. [illegible] est uno modo
dicitur contrarium quod maxime [illegible]
[illegible] est in eodem subiecto et hoc
accidit [illegible] quod [illegible] non
[illegible] alio secundum hoc bonum crea
tum et malum non dicuntur contraria quia
[illegible] in [illegible] non [illegible]
bonum enim non [illegible] malo alia
uno modo dicitur contrarium alterum alte
ri [illegible] alteri sed non [illegible]
[illegible] in subiecto secundum hoc ma
lum est contrarium bonum [illegible]
[illegible] secundum hoc [illegible]
[illegible] maxime est bonum
[illegible] quod opponitur malo [illegible]
[illegible] bonum in [illegible] bonum
et malum in [illegible] malis que
[illegible] plures in
[illegible] succedunt.

QUinde queritur cum malum opponatur
bono creato utrum idem sit
malum quod opponitur bono gratie et
bono nature non enim [illegible]
[illegible] esse [illegible] in
[illegible] succedunt [illegible] de
malo culpe sed malum culpe est
[illegible]
[illegible] autem opponitur bono nature ergo
malum idem opponitur bono nature
et bono gratie ¶ Et contra bono na
ture opponitur malum pene bono
gratie opponitur malum culpe non
autem idem est malum culpe et
malum pene non ergo malum idem
opponitur bono gratie et bono nature

¶ Ad autem malum pene opponatur
bono nature patet, quia hoc quod malum
pene est inclinatio bonorum naturalium,
et inclinatio bonorum naturalium opponitur
bono nature; ergo malum est pene
opponitur bono nature. ¶ Ad quod dicitur
quod non est idem malum quod opponitur
bono gratie et bono nature, ut tan-
gitur proxima questione. ¶ Si non dicatur
idem malum quod unum per se primo
opponitur alteri, non per quos secundum
malum culpe dicitur opponi bono
gratie virtutis et bono nature. Et ita
primo et per se opponitur bono gratie
virtutis. ¶ Secundario non opponitur
bono nature quod est causa diminu-
tionis bonorum naturalium. ¶ Cum autem
dicitur malum est corruptio modi spe-
ciei et ordinis, hoc dupliciter potest dici,
vel ut dicatur corruptio formaliter
vel effective. ¶ Si effective, secundum
hunc modum dicitur malum culpe
corruptio, potest esse malum quod opponitur
bono gratie et bono nature. ¶ Si non
accipiatur formaliter, secundum hoc non erit
idem malum culpe quod opponitur
bono gratie virtutis et malum quod est
corruptio modi speciei et ordinis. ¶ Ad
autem bono nature per se primo opponitur
malum pene patet, quia hoc quod malum pe-
ne est voluntatem defectus; defectus
non opponitur perfectioni, perfectio autem
illa est bonum nature. Ita malum
pene opponitur dispositioni bone vo-
luntatis; ergo cum bonum virtutis
vel gratie sit dispositio bone voluntatis
non a natura data vel ficta, sed cum ea
creata voluntas, ergo malum culpe
opponitur bono gratie vel virtutis.

Secundo queritur utrum sit idem bonum
nature quod malo opponitur

rei quod substituitur quod non inde bonum
cui quod substituitur est subiectum subiectum
autem dat ei quod est in subiecto; ergo
non est ei contrarium; contrarium enim
tollit esse a suo contrario. Item
tamen in his ipsis est quod nullum
oppositum sit in suo opposito; sed ma-
lum est in bono quod sibi substituitur;
ergo non est ei oppositum sit in ipso
opposito. Sed malum est in bono quod
sibi substituitur, ergo non est ei op-
positum sit in ipso opposito inmediate
contrarie. ¶ Item quod denominat
aliud non destruit ipsum, sed contra-
rium sive oppositum destruit illud;
tamen est contrarium vel oppositum; ergo ma-
lum non est contrarium illi bono
quod ei substituitur. ¶ Contra autem
corruptum est contrarium ei cum
est corruptivum; sed malum est corrupti-
vum boni quod ei substituitur; ergo est
contrarium. ¶ Item dicit Augustinus in Enchiridion
quod hic fallit regula dyalecticorum qua
dicitur quod contraria non sunt simul in
eodem, quia simul in mundo, quod malum
quod est in bono est contrarium ei [illegible]
contrarium est in suo contrario. ¶ Iste
autem quod diminuit aliquid inquantum
huiusmodi contrarium ei; sed malum diminuit
ipsum bonum nature quod ei substi-
tuitur, secundum aptitudinem finalem ad bonum
gratie vel virtutis. Unde Dionysius in li-
bro de divinis nominibus: corruptio est nature
infirmitas et defectus; malum secun-
dum rapacitatem virtutis; ergo ma-
lum contrarium bono quod ei substituitur.
¶ Ad quod dicendum quod malum culpe est
in bono nature cui etiam culpa
vita inquantum est in suo contrario

sicut dicit Augustinus in Enchiridio. Ad secundum dicendum
quod duplex est bonum naturae. Est
enim quoddam bonum naturae quod non potest
tolli per malum culpae, et in tali bono
naturae est malum culpae, nec
est ei contrarium. Est aliud bonum naturae
quod potest diminui vel tolli per malum
culpae vel poenae, et hoc non adaequatur
diminuendo vel tollendo, cum autem
diminuit aliquid est quod remanet
in illo circa dictum esse sicut in
prius, ubi gratia autem habet quoddam
bonum naturae quod est contrarium. Aliud
bonum naturae est habitudo quaedam
naturalis ad bonum moris vel
gratiae. Primum bonum est in quo contin-
git esse malum culpae, non adaequatur
illi nec tollendo nec diminuendo
quantumcumque, cum fiat corruptio per
malum culpae non minus est animal
rationale. Sed aliud est bonum naturae
habitudo, quae ut vult, diminui
potest, et ei quod diminuitur adae-
quatur malum culpae, ei non quod re-
manet in esse; tamen si quis perfecte
diminueretur malo culpae, tunc adae-
quaret. Contingit enim animam
minus esse similem ad bonum quam
prius. Est etiam bonum naturae
quod potest tolli per malum poenae vel
per malum culpae, tamen utrumque
aliud, sicut vita in corpore, quae
non tollitur aliquo corporali, sed tamen
per culpae habitus quod autem tollit
est malum poenae, scilicet mors. Vel dicendum
est quoddam bonum naturae quod non
potest tolli vel diminui per malum
culpae vel poenae; est aliud quod potest
diminui sed non potest tolli, sicut
habitudo naturalis est; tertium quod totum
potest tolli, sicut vita in re creata

bonum gratiae naturae secundum non dicitur
cui malum adaequatur diminuendo
sed non omnino tollit. Unde Augustinus in
Enchiridio: Cum natura corrumpitur, ideo
mala est, quia corruptio quae ea
qualiscumque privat bono. Nam si nul-
lo bono privat, non nocet; nocet
autem diminuendo bonum; quod dum est
non corrumpitur, in est ei bonum quo
privatur. Ad perfectionem naturae aliquid
remanebit quod corrumpi nequeat,
profecto natura incorruptibilis erit,
et ad hoc tam magnum bonum corrup-
tionis non perveniet. Si quis accipit
quod est bonum quod potest corrumpi, simpli-
citer aliud est bonum quod non potest
corrumpi, sive ita adaequabitur malum
illi, non adaequabitur tamen, tamen contra-
ria ratione adaequari inconveniens est, inconve-
niens secundum aliam rationem, sicut
dictum est. Ad alium quod primo dicendum
est quod bonum tamen cui dicitur ma-
lum, habere esse non est, etsi enim sit
tamen eius quod malum privat esse
sive bonum tamen comparationis non
dat ei esse perfectum sed esse respectu
alio secundum quantitatem. Ad secundum dicendum
quod contrarium accipitur duobus
modis: uno modo secundum quod contra-
ria sunt, sicut dicitur idem in massa
in quo possibile eidem inesse secundum
hunc modum contrarium non est incon-
trario, sed se invicem expellunt,
et sic hunc malum culpae bonum gratiae
vel virtutis alio modo dicitur
contrarium quod magis alteri adaequatur aliquid
decipere secundum hunc modum contrarium
potest esse in suo contrario illa animae
causa autem accipitur quod contrarium non est
in suo contrario intelligitur, deceptionis ...

nis dos ¶ Ad tertium aliud dicen
dum quod duplicatus est denomina
cio forme perfectionalis forme
ut que denominat non conuenit
ei quod ab ipsa denominatur sed conuenit
que denominat per conuenire ei quod
ab ipsa denominatur. Ipsi conuenit
diminucio diminuendo

Q[uer]itur quidem utrum bonum nature
quod diminuitur per malum sit fi
nitum vel infinitum. Dico sic finitum
accipitur ad hoc quod aliquid bonum
creatum est finitum ergo cum illud
bonum quod diminuitur per malum sit
creatum illud erit finitum et sic
est finitum. Ergo cum illud bonum
quod diminuitur est diminuendo
Cum enim diminuitur aliquid tollitur
ergo in fine nichil remanebit cum
finitum sit per finitas ergo bonum
nature quod recipit diminucionem
per ipsum quod tollitur ¶ Preterea si esset
infinitum aut esset infinitum magni
tudine aut virtute sed infinitum
virtute est solus deus infinitum
ut magnitudine nichil est sicut
dicit in viii phisicorum ergo bonum nature
quod recipit diminucionem non est in
finitum Nam si diceretur quod sit in
finitum duracione quale sunt per
continue diminucione continua quanto
in una parte diminuitur aliquid eius
minuatur ergo tandem deueniet
adhuc ut nulla pars eius remaneat
et tamen duracio eius cessabit non
ergo est infinitas duracione ¶ Ad forte
diceret quod licet sit bonum finitum non
tamen remanebit quia non est
continua diminucio sed stabit ad
aliquid quod non potest diminui ¶ Contra
tamen possibile est malum cuilibet
magis et magis crescere ergo potest

corporum esse maiore maiorem
sed quamdiu crescit corpus tamdiu
minuitur bonum. Sed corpus non
sic stetitur in crescendo sicut in
malum culpe quia posset maior et
maior esse eo quod corpori per ergo
diminucio boni non se habet in
descendendo eundem ? nature
est totum bonum habitudinis quia
eadem racione una pars habitudinis potest
minui et per racionem ergo non erit
status in diminuendo dum aliquid
illius boni nature remaneat
nunc est ergo cum illud bonum sit
finitum in fine omne tolli ergo
aut bonum sit infinitum in minu
endo sic dicit ¶ Talis enim et
corporis habitudinis naturalis sed ha
bitudo illa naturalis semper manebit
manente ipsa natura anime sed
ut anima est immortalis ergo
bonum habitudinis prime alicui
sui semper permanebit et potest ex
alia parte esse continua corporis
cum sunt continua corpus quod
est aliquorum bonum diminuendo ergo
bonum habitudinis naturalis est infi
nitum in diminuendo ¶ Item
dicit Augustinus in enchiridion Quod corpori
non deficit nec bonum utique hic
non deficit quo natura possit
esse corpus quam si penitus
totaliter quod consumpserit illud bo
num in erit quia nec nulla erit
bonum continue corpus non potest
nisi consumendo naturam ¶ Ergo quis
accipitur sed habitudo naturalis non de
sunt corpori nec desinunt sic
aliqua bonum quod corporis erit
bonum habitudinis naturalis infinitum
in diminuendo ¶ Ad quod dicendum quod bonum

latitudinis nullus dicitur uno modo
finitum et alio modo infinitum dicitur
enim finitum virtute terminata quia
dicitur deus infinitus et non potest
hoc esse fieri tamen in dimittendo ut
pervenit ad aliquid dumtaxat ablationem
licet esse dicere quod tamen diminuatur
quod possit amplius diminui sed
ad aliquid corporum non inducere
inducere in spiritus anime dicitur
autem aliud modo dicitur infinitum quod est
per modum infiniti dicitur et habet ipse
dicitur infinitum diminutione ipsorum
primo modo bonum latitudinis nul-
lius dicitur infinitum non enim tamen dimi-
nuitur quod amplius possit diminui
sed non dicitur infinitum virtute quia
tamen est potentie non amplior
ascendere quod non potest ascensus
autem est determinatus quia magni-
tudo bonum creati est determinata
descensus non est indeterminatus
quamvis nichil bonum tendat ad nichilum
diminuendo non tamen fiat omnino nichil
aliquid creatum deus potest solum quod
primo aliud est concedendum enim
est cum sit bonum creatum quod fini-
tum in magnitudine virtutis ut
sit tanta non maior ¶ Ad secun-
dum dicendum quod nec magnitudine
nec virtute est infinitum secundum dura-
tionem eo quod semper aliquid latitu-
dinis nullius remanet inducere
ipsa natura anime et sic infinitum
duratione non sed esse secundum corpora
anime nature habet etiam dicere
quod sicut corpus dicitur esse infini-
tum diminue inducere in corpus
ipsius quod bonum latitudinis nullius
infinitum est diminue inducere in

spiritus anime stat tamen aliquid dimi-
nuetur secundum quod stat magnitu-
do vel multitudo partium et si
dicitur quod bonum latitudinis nullius
infinitum est diminuere cum sit fi-
nitum bonum sed partes finite
ita aliquid stabit diminuendo di-
cendum est quod non ipse dicitur habere
partes sed metaphysice sicut dicitur
de albedine que recipit magis
et minus albedo autem in diminuere
habet tamen ipsam albedinis corpo-
rum bonum autem latitudinis nul-
lius aliqua parte qua diminuitur non
sic fine nec dicitur esse finitum
in partibus metaphysice de his tamen
enim aliquid eius tollitur adhuc
aliquid eius remanet et sic infi-
nitum diminuendo ¶ Ad autem
dicitur finitum sic finitas partes
hoc attenditur infinito secundum quod
dicitur bonum aut latitudinis nul-
lius non est finitum secundum quanti-
tatem nec finitum tamen magnitu-
dinem que corpori debetur non habet
sed dicitur finitum certa virtute
sicut creatura sed non finitum re-
missione quod amplius possit
remitti ¶ Utrum autem infinitum
dicitur intensione ut non tamen bonum
sit quod possit melius fieri et sit
primo debemus voluntatis aliquis
est ipsa ducamus

Quarto vultimus querimus utrum ma-
lum sit causa aliarum et si
est causa quorum vel cum dicitur
causa secundum quem modum et quod
non sit causa aliarum indetermi-
natio enim esse non habet nec cau-
salitatem que est dispositio quas

esse sed malum non habet esse per suum
contrarium est ergo nec causalitatem
cum talitas sit dispositio quedam esse
sicut apparet inductive [illegible] ¶ Tertio
contra dicit Dyonisius in li. de di. no.
malum est sine substantia et ratione
non operans sed quod est huiusmodi non
est causa huiusmodi alicuius ergo ma-
lum non est causa alicuius ¶ Item
omnis causa aut est efficiens
aut formalis aut materialis ¶ Item
in eodem Dyonisius malum secundum quod
malum nullam substantiam aut generationem
facit sed quod nullam facit generationem
vel substantiam non est alicuius causa
ergo malum non est causa alicuius
¶ Item omnis causa aut est effi-
ciens aut formalis aut materialis
aut finalis sed malum sicut dicit
Augustinus in li. de ci. dei non est causa
efficiens nec est causa for-
malis similiter non est causa
finalis est privatio finis nec est
causa materialis alicuius cum est quod
finalis privatio sed quod producit
ad causam materialem videlicet subiectum
[illegible] ad causam materialem pertinet
sine adiunctione ¶ Si privatio est
nata fieri in aliquo susceptibili
sed susceptibile dicitur materia mali
vel privatio ergo malum est materia
sed in materia unius est alia materia
mali vel privationis ¶ Item Dyonisius
in li. de di. no. non similiter im-
muniat in materia malum secundum
quod est materia [illegible] conatus
conforme [illegible] per privationem
sed malum non habet ergo malum non
est materia quia etiam vel materia
sed quidem [illegible] est ergo
[illegible] quod malum non est in a-
liquo genere cause [illegible] non est
causa ¶ Item Dyonisius in li. de di.
no. malum secundum quod malum nullius
est generativum aut miscetivum aut con-
tentivum effectum aut salvativum ergo
malum non est causa alicuius ¶ Re-
spondeo aut sit alicuius causa secundum
Dyonisium in li. de di. no. sed est boni
virtus sive potestatis magnitudo
quia privata [illegible] privationem
posse facit sed quod habet posse con-
sequitur potest agere et potest agere
aliquid potest esse causa ergo ma-
lum alicuius potest esse causa ¶
Item malum est causa pene sicut
dicitur i. sap. iniustitia est mortis
acquisitio sed quod est causa pene
est causa alicuius ¶ Augustinus in li.
de li. ar. clarum est nichil aliud quam
libidinem esse malorum causam sed libi-
do malum est ergo malum alicuius
causa est ¶ Sicut dicit beatus Gregorius
peccatum quod penitentia non diluitur suo
pondere mox ad aliud trahit ergo
peccatum est causa peccati ergo malum
est causa mali ¶ Item super ro.
[illegible] propterea tradidit illos deus
in [illegible] peccatum [illegible]
sic [illegible] peccata [illegible] ce-
teris sunt peccata et pene peccatorum
sed cum sunt pene peccatorum prece-
dentium causa [illegible] ergo malum
est causa alicuius vel aliquorum
¶ Ad quod dicendum quod malum non
est causa boni secundum actum
sicut [illegible] sine secundum actum
[illegible] dicit Beatus Dyonisius ita
[illegible] esse secundum accidens
[illegible] bona sunt deus quoniam sit
nulla sed [illegible] bona
malum vel mali potest esse causa
unde beatus Dyonisius in li. de di.
no. malorum non sunt [illegible] causas
[illegible] sed [illegible]

et inspectam difficilium in mediate
reta patet quod malorum mala sunt
causa. ¶ Ad octavum ergo dicendum quod ex hiis
concluditur quod malum non est causa
et primo ad primum malum enim licet
non sit esse simpliciter secundum quod
tamen est dicitur quod ordine retinet
privatio natura inchoamen tamen licet
esse privationis tamen tamen potest
esse privatio non causa sed etiam
est secundum quid tamen bonum inquantum
est ipse quod potest esse causa secundum
actus vel octo primus bonum ¶ Ad
secundum dicendum quod aliud intellectus dicitur similiter
pluralis causa bonorum quod sunt remota
a malo neque enim malum tamen ma
licie sed communicat bona vel ple
nitudine bonorum vel ipse aparet
bona inchoamen tamen quod malo
procedit communitate malorum sicut dicitur
ipsa primum secundum babilonis in
reliquias pagane regione ead
mo videlicet ad tercium ¶ Ad quartum
dicendum quod malum non est causa simpliciter
secundum dicitur causa decus causa
enim efficiens dicitur quod producit
esse una causa de aliis causis que
ad esse et bonum referuntur malis
tamen dicitur esse causa efficiens
mali sicut dicit philosophus quod hoc
est absolutio Augustinus non in libro de civitate
dei de defectus ponit causam et defi
cientem ¶ Ad quintum dicendum quod malum
enim sit corruptivum quod est corruptivum
alicuius non dicitur facere aliquid
sed destruere ¶ Ad sextum dicendum malum
culpe causa mali pene et causa
mali culpe quali enim pene dicitur
causa ultima quali non culpe ea
efficacis deficiendo

Quinto videndum est de effectu
mali culpe. Sunt autem effectus
mali culpe spoliatio gratuitorum et
vulneratio naturalium naturalia autem quod
vulnerantur ipse potentie spirituales beneficis
non effectus similiter sive corporis
modi species et ordinis. ¶ De quolibet autem
horum effectum est quod malum
culpe sed respectus ad triplex bo
num est enim bonum potentie sive
nature et est bonum aptitudinis naturalis
et est bonum gratie sive nature date
vel acquisite respectu ergo boni gratie
seu virtutis gratuite aut moralis
dicitur spoliatio respectu boni potentie
spiritualis sive nature naturalis dicitur vul
neratio respectu boni aptitudinis que
media est que consistit in modo
specie et ordine dicitur corruptio ¶ Ad videndum
ergo primo de effectu qui est spoliatio
est autem duplex spoliatio nature
gratuite sive gratie secundo de alia
spoliatione

Quantum ergo primo utrum spolia
tio gratuitorum sit actio quod videtur
spoliatio illa pena est et pena iu
sta est cum iuste fit ergo spolia
tio gratuitorum est iusta et in
iustum est actio est ergo spoliatio
gratuitorum est actio. Item Augustinus in
libro de vera religione super illud Ad Romanos
1° Obscuratum est insipiens cor eorum
obscuratio pena fuit eundem
[illegible] de spoliate luce sapientie in pec
cato sunt [illegible] ergo lux sa
pientie deserit peccatorem sed desertio
illa nichil aliud est quam subtractio
gratie subtractio autem gratie non potest
esse nisi alicuius qui dat gratiam ergo
est actio sed haec spoliatio est gratu
itorum ergo spoliatio gratuitorum est
actio. Item super illud tradidit
illos deus in reprobum sensum
1 Ad Romanos dicitur deserit deus non

appetendo ad apparitum subtrahendo
sibi desertio est adde ergo conpo
liacio contintorum Item in eodem
glosa infra sicut apparuit gratiam
unde indubitabiliter voluntatis spontis
ad bonum ita subtrahit quandam
qua subtracta in ruinam natu
tas corpus ad malum sed subtractio
gratie est addita subtrahente ergo
conspoliacio Item Augustinus contra Fe
licianum luna lucis sibi nocte
diem facit modo sed non eadem
diem eum facit cum venit noc
tem eo recedit ergo similiter vult
lux spiritualis facit diem spiritualem
in nocte spiritualem sed nox spiritualis
est subtractio gratie vel spolia
cio contintorum ergo lux spiritualis
facit illam spoliacionem sed deus
est lux spiritualis est ergo spolia
tio illa est adde Item de sub
tractione honoris temporalem conpul
tractio honoris spiritualem sed adde
est subtractio honoris temporalem
ratione ipse hominem indignitatem
ergo similiter adde est subtractio
honoris spiritualem ipse peccatorum
indignitate ¶ Contra Augustinus li
bro Regula in oratione adduntur ho
minem aut tu eum si deseris
perit sed non deserit quod tu es
summum bonum ergo deus nunquam
deserit est aut lux naturalis
ergo nunquam lucem subtrahit ipse
loquendo Item sole presente non
facit sol ut non illuminetur corpus
quod est in oculo sed inoptatio
omni que ipse radiorum solis
subtraxit ideo nec sol ergo sibi
bene dicit ipse lux que omni
tates nec desciscunt huius nobis
adiu peccata carnit que appris

subtraxit gratiam non deus ipse
sed ipse attingit ubique ipse
sunt mundicia ergo non est per
est nunquam igitur deserit Item so
la lux in tenebris lucet sup
illud dicit Augustinus in originali
quo ceco in solo presente presens
est sol sed quibus oculus absens
est sic lumino ei ceco corde
presens est sapientia radius eius
absens non quia illi absens
est illa sed quia ille absens
est ab illa nunquam ergo deus sub
traxit lumine gratie sed ceacitas
que est peccatum ¶ Item Anselmus
peccator non sed gratiam non quod de
us dat sed quia homo non
accipit ipse ergo peccator gratiam
sibi subtraxit facit enim ali
quid quo amittit gratiam ideo
dicit dicit Apostolus ad Hebreos pro
videte ne quis desit gratie
gratie dei .xii. videte semper pa
ta est gratia dona non deserit
nec nos ergo deserunt ¶ Ad qu
dicendum quod in ipse dicit deus sub
traxisse gratiam hic enim non aliud
est quam non apparere vel non co
tinuare ipse ergo dicitur peccator sub
traxisse sibi gratiam vel peccator sub
traxisse gratiam apparuit ¶ Ad ulti
ma videndum ad primum quod est di
mittimum est ratio Augustinus dicit
iustitiam ordinis que iustitia
ordinis est adde deus enim
iuste ordinat mala naturis con
gruentibus mala consubtractio
gratie ipse est adde ¶ Ad primum dicitur
subtractio gratie ut est pena
tamen qua est pena est adde
¶ Ad secundum dicendum quod Hieronymus quod

est similiter non est ad quod punit tamen
est pena est. ad quod. ¶ Ad secundum
dicendum est aliquo [illegible]
quod et etiam quia liberum sapiens deficit
peccatorum sed non deficit nisi quia
deserit unde Augustinus in libro de
bono perseverantie voluntate sua
amittit deus ut dicit ut multi de
terris ad [illegible] in [illegible]
Si de aliquo [illegible] placet [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ¶ Ad tertium dicendum quod
aliud est de appositione gratie et
subtractione appositio enim gratie cum
sua sequela est ad quod subtractio
non gratie ipse est a peccato. Similiter
autem dicitur deus subtrahit gratiam
hominibus quando subtrahenda [illegible]
est non apposuit gratiam autem in
dignitate persone quod autem dicitur
quod subtracta [illegible] non [illegible]
quod causa sit [illegible] sequela [illegible]
licet deus subtrahat quibusdam
gratiam non tamen [illegible] vo-
luntates actuales sed homo sua
[illegible] voluntate [illegible] [illegible]
[illegible] illud quod dicitur [illegible] [illegible]
non apponendo gratiam vel apposi-
tam subtrahendo. Secundum autem
est de appositione de subtractione
tamen gratie. Subtractio enim gratie
pena dicitur [illegible] non [illegible] [illegible]
nisi aliquid reddatur non dicitur
penam. Supposito enim quod homo
condignus esset [illegible] [illegible] [illegible] ap-
poneretur gratia non dicetur non
apposita gratie pena. ¶ Ad [illegible] [illegible]
dicit Augustinus contra Felicianum [illegible]
est quod non [illegible] [illegible] corpo-
ralis spiritualis liberum enim corporalis
[illegible] [illegible] [illegible] est

causa oppositorum [illegible] [illegible] tene-
brarum [illegible] [illegible] aliud adest
aliquid abest. propter hoc quod dolor [illegible]
[illegible] [illegible] liberum non spiritualis
[illegible] [illegible] non est [illegible] tene-
brarum spiritualium sed [illegible] [illegible]
[illegible] abest sicut enim corporis
[illegible] [illegible] causa et tene-
bre corporalis aliquid [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aut
[illegible] [illegible] ¶ Ad aliud non quod [illegible]
de subtractione bonorum temporalium
[illegible] dicendum est. quod non est simile
subtractio enim temporalium [illegible]
[illegible] bona est [illegible] [illegible] bonum
[illegible] propter hoc enim [illegible] [illegible]
[illegible] subtractio non [illegible]
[illegible] in se bonum est nec est bo-
num [illegible] aqua subtrahitur [illegible]
[illegible] tamen possit esse bonum
secundum illud quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in bonum [illegible]
qui secundum [illegible] [illegible] subtractio
enim gratie possit esse [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cum enim aliquis [illegible]
se [illegible] ad [illegible] [illegible]
dolet [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] de duobus [illegible] [illegible]
quarum unum est [illegible] aliud [illegible]
[illegible] videtur enim quod [illegible]
[illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ei pena debeatur [illegible] debetur
subtractio gratie [illegible] enim [illegible] fit
maxima pena secundum illud quod
dicitur [illegible] aliud [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] malorum

priuatio secundo peccato debetur similiter maior pena secundum quod subtractio gratie

¶ Quoniam secundum peccatum mortale subtracta est gratia non ergo in secundo peccato subtrahetur ergo pena in eque debetur equaliter peccatis quod est contra dictum cum quia; in morte et que fecit facite illi reprobe deritis secundum mensuram peccati erit et plagarum modus. Dicit Augustinus de libero arbitrio damnatis pro disparibus ponderibus peccatorum sunt dispares tormenta pondere et quantitate. Item et quantitas penarum ergo secundum quantitatem peccatorum debetur quantitas penarum. ¶ Ad quod dicendum quod subtractio gratie duobus modis potest accipi vel proprie dimissione gratie que facta est vel prolongatione gratie. Si ergo elongatione gratie secundum equalia peccata debetur equalis pena secundum equalem subtractionem. Si non accipitur subtractio gratie permissione gratie non debetur secundo peccato ista pena sed debetur et in summis gratia hoc bene vana est. Dupliciter peccatum secundum proprie similiter in quo non in illis; quoniam bonum est subtrahendum esse.

Quid quod de spoliatione sive ablatione virtutis moralis mala cum culpe fit abstractio virtutis moralis. Et quoniam virtus omnis virtus moralis aufferetur sive spoliabitur per malum culpe sic spoliabitur omnis virtus contraria. Secundo malum culpe opponitur virtuti morali et virtuti contrarie malum autem culpe auffert in summa sive spoliat; similiter virtutem contrariam ergo conformiter auffert vel spoliabit; similiter virtutem moralem. ¶ Prima quoniam

videntur esse vicia. Unde dicit Augustinus in libro de celestis causis damnati tales cum quibus est virtutis non potest esse quin talia vicia consequuntur ergo cum vicium unum est quod vicium tollat suam virtutem moralem. Unde vicia posito tollet omnis virtus moralis. Item bonum et malum sunt contraria ergo non conveniunt illa duo in esse eodem sed unus malo culpe posito in eo malum ergo non convenit subiecto bonum et quodlibet virtus moralis bonum sunt ergo remouetur omnis virtus moralis ergo vnus malis sine mora; posito remouetur omnis virtus moralis ergo spoliacio omnium moralium est pena omnis ad malum culpe sive mortem. ¶ Quoniam malum culpe sive mortem est ab homine sive ab intellectuali creatura secundum vnum actum preteritum vel preteritum actus dispositiuus malum autem culpe mediate actum in esse ergo contingit vnum malum culpe in esse quo malum non destruit in eodem subiecto et non auffert virtutes morales nisi per suum oppositum ergo vno malo culpe posito non omnis virtus moralis aufferetur. ¶ Item Augustinus in libro de celestis quod damnatis eadem aliquod vicium non omnia vicia consequuntur non ergo est maior quam ipsius sed virtutes morales opponuntur vicijs moribus ita quod quelibet suum oppositum ergo non est quo omnem virtutem moralem ergo vnum malum culpe non auffert sive spoliat omnem virtutem moralem. ¶ Item ostenditur quod quoniam per malum culpe spoliatur virtute morali secundum quod malum fiat spoliacio

Sicut enim virtus moralis ex actibus
bonorum operum acquiritur, malum
autem culpe unus actus peccati non
inducit. Primum malum culpe spo-
liatio. Sed sicut virtus moralis sic
enim habitus bonus moralis ex acti-
bus bonorum operum acquiritur, ita
malum et oppositum ex actibus
malorum operum acquiritur. Non ergo
unicum malum culpe aufferet
virtutem moralem. Sicut enim malum
et bonum opponuntur, ita malum
consuetudinale et bonum consuetudi-
nale, ergo ad spoliationem virtutis
consuetudinalis videtur quod exigatur vi-
tium consuetudinale. Sed contra
videtur philosophus qui dicit in predica-
mentis: dicit enim ubi quod virtutes et
mala qualitates movent, sed que
qualitates dicuntur nisi sint habitus
vel dispositiones; habitus autem cum sit
de difficili mobilis qualitas,
qualitas unico actu; ergo malum
culpe cum fiat unico actu non
inducit habitum malum, sed habitus
malus expellit habitum bonum, ergo
malum culpe de se non expellit
habitum bonum. Item in eodem
non possunt simul esse opposita per
denominationem; ergo malum culpe
non est [illegible] denominat subiectum
in quo est, non denominatur simul
ab opposito, sed oppositum est dispo-
sitio bona et habitus [illegible]
possunt simul esse malum; ergo culpe uni-
cum spoliat habitum moralem.
Ad hoc dicendum quod malum culpe
non spoliat autem habitum mora-
lem, sed spoliat habitum sibi oppo-
situm. Ad illud non obstat [illegible]
et [illegible] simile de habitu gratuito
dicendum, et quod non est simile de habitu
enim gratuiti [illegible] quoniam

[illegible] hoc malum culpe quod opponitur
habitui gratuito [illegible] maliciae
opponitur [illegible] gratie gratum facienti
gratia non gratum faciens et causa
[illegible] virtutum [illegible]
quod malum culpe quod opponitur gratie
auferendo gratiam spoliat [illegible]
[illegible] habitus [illegible] quod sunt
gratie non sic autem est in virtutibus
moralibus secundum [illegible] acceptas
contingit enim autem unum virtutem
moralem in omne sine alia [illegible]
hoc unum quod opponuntur unum non
necessario tollit aliam sed spoliat autem
ab alia. Ad secundum [illegible] dicendum
quod [illegible] in [illegible] cause denominati-
onis non [illegible] quorum
contrariorum [illegible] sed quod [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] consuetudinis [illegible] dicit
[illegible] quod dicit quod habitus est
non [illegible] esse [illegible]
[illegible] carnalem [illegible]
et ac per hoc [illegible] est ut [illegible]
sit [illegible] quod in [illegible]
[illegible] ab [illegible] differentias [illegible]
[illegible] doctrinam [illegible]
est [illegible]
[illegible] se [illegible]
[illegible] autem [illegible] non et ea
[illegible] sunt [illegible] sed quia
[illegible] differunt ab alia [illegible]
[illegible] licet [illegible]
[illegible] malum culpe tollat ha-
bitum moralem sibi oppositum non
tamen hac tollit alios habitus in eodem
tamen non enim in eodem [illegible]
in [illegible] alia [illegible]. Ad [illegible]
[illegible] quod licet bonum et malum sunt
contraria [illegible] possunt simul in esse
[illegible] malum

culpe et tollat habitum moralem quem
oppositum non oportet hoc tollit alios
habitus in eodem nunc. Ad [illegible] eum in
eadem non compellit omnes habitus
morales sed habitum directe. Ad [illegible] sibi
oppositum unde cum sequitur quod
actum incontinentie compellit continentia
moralem sed non oportet hoc compellit
sobrietate licet enim sobrietatis et
incontinentia requirant idem subiectum
magnus non tamen eundem actum in
esse circa quem adhuc aut quod sit
esse directa contrarium est quod deservi-
at idem subiectum eundem actum
in esse ut sunt castitatis et incon-
tinentia circa delectationem que est
in coitu sobrietatis autem oppositum
circa illam que est in gustu. Ex
quo accipitur quod [illegible] licet habitus
[illegible] moralem circa unum actum
[illegible] moralem circa alium ac-
tum unde [illegible] dicere
quod sit bonus in [illegible] quantum ad
hoc et in aliis moribus quantum
ad aliud. ¶ Deinde videndum
est circa secundo questio quid
sit [illegible] utrum tollatur per malum
culpe. ¶ Ad quod dicendum quod sicut
habitus moralis dicitur dispositio sive
habitus tollitur per malum culpe quod unus
actu contrarius nec solum inesse
consuetudinale ad tollendum virtutem
consuetudinalem habitus cum bonus
moralis eo quod est habitus est dispositio
dispositio non bona tollitur per primum ma-
lum malum aut culpe actualis
est dispositio mala ergo tollit habitum
bonum moralem sibi oppositum.
¶ Sic ergo malum culpe non potest esse
in habitu bono morali circa eundem
actum in esse circa quem repugnat ut

in illa malum in quantum non potest esse
simul cum castitate morali. ¶ Et
si dicatur quod unum morale colligit
corruptionis malorum operum sic ergo
moralis corruptionis bonorum operum
patet quod sed non est ad [illegible]
operis utrumque simul cum oppositis et
ut malum [illegible] circa eundem
actum in esse. ¶ Secunda non est ut
[illegible] bonorum operum et [illegible]
malorum operum nobis aut loquitur
sic [illegible]. ¶ Ad aliud
est dicendum quod est loqui de malo
culpe dupliciter vel [illegible] operis
[illegible] vel [illegible] operis dispo-
sitionis que deformat. ¶ Si sumatur
primo modo [illegible] ad deformitatem et
deformitatis [illegible]
utrumque non se compatiuntur in eodem
subiecto secundum idem opponuntur ma-
lum culpe virtutis moralis sed
idem [illegible]. ¶ Si non accipitur
[illegible] dispositionis [illegible] non op-
ortet tollitur habitus ad bonum [illegible]
[illegible] actu malum inter actus
ille oportet hoc dicatur dispositio facile
mobilis [illegible] habitus difficile
patet [illegible] in illud sed non potest
se [illegible] nec sine quadam
difficultate unde quod adhuc
est dicendum in bono et malo quod [illegible]
habitus in bono est difficile tamen
de difficili patet [illegible] in malo
[illegible] de difficili ve-
nire ad bonum.

¶ Consequenter dicendum est de pro-
cessu mali qui est multitudo
[illegible] voluntas aut [illegible]
[illegible] peccatorum spiritualium dicitur
quibus aut que sunt illa multa

et quia quattuor vulneratus fuerat unde dicit
Beda quattuor sunt vulnera
in quibus vulnerata est humana natura
infirmitas ignorancia malicia et
concupiscencia. ¶ Aliud vero dicit Augustinus
duo esse vulnera dicens in libro
de natura et gratia unde anime pecca-
ti duo ista sunt penalia igno-
rancia difficultas. Ex igno-
rancia dehonestat error que ex
difficultate affligit. Item dicit
Augustinus in enchiridion creature
rationalis malum est quod prima
parentes bonum deserentes volen-
tibus subintraverunt ignorancia rerum
agendarum concupiscencia rerum agendarum
concupiscencia rerum noxiarum quibus
comites subinferuntur error et
dolor. ¶ [illegible] dicit in li. de
li. ar. Super illud autem in ps. Con-
turbatus sum et non sum locutus dicit glosa
humana indigencia triplex est
infirmitas ignorancia conflictus temp-
tacionum. ¶ Item Augustinus super
illud ps. Confitemini domino quoniam in
[illegible] designat errorem difficul-
tatem cum tedio concupiscencie fluctuandi
fluctuandi tempestate seculi.
¶ Item vero Gregorius ponit iiii pe-
nalitates quibus vulnerata est
natura stulticiam hebetudinem
precipitacionem timorem sive timidi-
tatem ignorancia dicitur autem co-
llectiva sive supplicia sunt se-
nat in pena. ¶ Circa ergo sit
primo de vulnere illius primi quod
ponit Beda. ¶ Verbi secundo alia
tamen respectu aliorum penarum su-
vulnerum que ponunt in aliis
dictis [illegible] est cum contracta
vulnera dicitur. ¶ Beda de singulis

vulneribus aliis que ponit Beda
tractandum est.

Primum sit malicia de qua sit
primo malum culpe efficiens
aut causa non est ipsa effectus
ergo malicia non est effectus mali
culpe. Item concupiscencia est radix omnium
malorum sicut dicit Augustinus in li-
de spiritu et littera sit decens hec radix
elegit omnes malum quo omnia
applicans est. Cum ergo concupiscencia
sit malum generale non dividitur
contra infirmitatem ignoranciam et
maliciam. Item due sunt tantum vires
primum anime rationalis in genere
cognitiva et motiva sive affecti-
va ergo cum vulnerata fiat in eius
mediatis potenciis, cum tantum
duo vulnera in genere ignorancia
qua vulneratur cognitiva concupiscencia
qua vulneratur motiva vel affec-
tiva sufficiunt ergo infirmitas
malicia. ¶ Item triplex est
peccatum in primo consilio [illegible] non
est quia dicit si primo principe
est confirmitate primum in filium
ignorancia primum in spiritum sanctum
malicia non ergo quibus ut ergo
tantum vulnus ponatur sive concupiscencia.
Item dicunt aliqui quod ponunt
ista iiii secundum respectum anime
unitate trinitate ut infirmitas
sit secundum respectum anime summa ignorancia
anime sapientie malicia
anime bonitate concupiscencia vero
anime eterni que vera est
in tribus apparet. Concupiscen-
cia cum se diadat per concupiscentiam
recedit anime vero deus veritas
eterna est unum sine defectu

ab unitate ¶ Et concupiscentia est boni
ut appetitus boni ¶ Cum ergo
concupiscentia de qua loquitur sit appe-
titus non consistentis boni sit
defectus anime bonitate non
possessam respectu summe concu-
¶ Dallongua cum non respiciat ultra
ipse rem alterius sed ipse rem
appetendo bonorum ¶ Item duplex
contingit defectus alterius summe
unionis recedendo ab ipso alte-
rius accedendo se indebite ad a-
liud secundum quod est duplex motus
sive appetitus recessus et acces-
sus cum ergo concupiscentia sumatur
ex parte primus accessus in debitum
¶ Similiter malicia que est altera
pena sumitur ex parte primus reces-
sus et ita duplex penalitas su-
mitur ex parte illa ¶ Et secundum
hoc dicitur quod eadem ratione dupli-
cium est penalitas sumitur
ex parte illa ¶ quare respectu sapie-
ntie ultima ¶ ignorantia alia
complexione difficultate que
dicitur error. Ita error ignorantia
secundum hoc duas dicunt penas
dicat cum ¶ Augustinus in enchiridion quia
vere est appetere plura vel hic
aut non est ita lamina instituti
sed pena dampnati ¶ Et ideo dicitur
hic recipiuntur sed imperfecte voluntate sunt
pena secundum quod tria sunt
de defectu per sapientie et bonitatis
Et quia ille defectus triplex
non deservit nisi per possessionem ad ap-
petitus delectabile non ponitur
ideo quarta adiungitur penalitas
que est avaritia respectu boni
apparentis delectabilis et ceteris

concupiscentia ¶ Sunt ergo tres pe-
ne secundum triplicem defectum boni
depravati vel motum ad eum in
quem quarta pena designatur
¶ Non enim recedit homo a summo
quiete nisi secundum accessum
ad eum quoniam est inde quomodo
¶ Ad obiecta ergo videndum est
quod malicia est respectu anime
tamen ad malum culpe et malum pene
secundum autem sumitur pluralis pene
dicitur cum quedam desidabilitas
a bonitate est desidabilitas et
pena quedam ¶ Ad aliud notandum
dicendum quod cum dicitur concupiscentia radix
omnium malorum aliud accipitur
tamen dicitur concupiscentia est pena
sumitur cum peccatum est concupiscentia et
est etiam pena peccati unde non
est pena peccati ¶ Alienus tamen
peccatum sunt vero est pena sic
dividitur contra predictas penas
sunt autem est causa peccati non
sic dividitur sed est una causa
¶ Ad tertium dicendum quod dicitur penarum sive
ulterior potest accipi multipliciter
vel secundum unum capitulum potentiarum
rationabilium in quibus sunt defectus
anime appetibilibus que sunt
vere et bonum secundum hoc alii
ponunt duas tales penalitates
ignorantia concupiscentia ignorantia
difficultas secundum autem hunc
modum non accipitur sed dicitur ad
vere sunt penarum plus secundum
vero predictarum ¶ Ad quartum dicendum
quod illa dicta peccati secundum dicuntur
Et concupiscentiam tamen quod sumitur
in illis tribus quibus peccatorum ali-
quis cum primus et ad malum

conformitate aliquis congruitatis
aliquis connaturalitatis inventus aut
est corruptio ¶ Ad quintum dicendum
quod non accipitur ut dictum hoc modo
ut corruptio cum ad corruptibile
dicitur corruptibile non dicit tantum
aptus est natus vel aptus re-
ceptus [illegible] si dicat dicendum proxima
causa vel principalitate dicendum hoc
est cognitum

Secundo quia dictum istarum re-
lationum sive [illegible] ad aliam
[illegible] dicendum quod differentia
accipitur duplex secundum dualitatem
considerationum [illegible] cum duplex
una accipitur secundum duplicem cog-
nitive motive sive operative
[illegible] ignorantia [illegible] ad defe-
ctum cognitive difficultas ad de-
fectum operative ¶ Alia vero [illegible]
accipitur secundum duplicem cognitive
et affective ad cognitivam [illegible]
[illegible] ignorantia ad affectivam concupi-
scentia vel [illegible] que est quaternarius
[illegible] accipitur secundum defectum triplicis
[illegible] eius intellectum
[illegible] que tamen est quedam
pena sic quarta [illegible] accipitur
secundum defectum triplicis [illegible]
[illegible] eius [illegible]
Sicut enim prima [illegible] accipitur
secundum defectum triplicis [illegible]
[illegible] eius intellectum [illegible]
[illegible] que tamen est quedam
pena sic quarta [illegible] accipitur
secundum defectum triplicis [illegible]
[illegible] concupiscentia temptatio cum
[illegible] est [illegible] concupiscentia [illegible]
[illegible] aut temptationis est
quedam pena respiciens illam
[illegible] infirmitas ignorantia
[illegible] determinant defectum triplicem

[illegible] infirmitas
determinat defectum [illegible] ignorantia
defectum [illegible] defectum [illegible]
[illegible] cum [illegible] bonitate
[illegible] cum [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] naturalem [illegible]
[illegible] bonus [illegible]
[illegible] qui est [illegible]
[illegible] bonitatis [illegible]
[illegible] bonus [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] accipitur secundum de-
fectum [illegible] triplicem
[illegible] eius [illegible]
Nam error accipitur secundum [illegible]
difficultas [illegible] operative
secundum affectivam secundum [illegible]
[illegible] vel [illegible]
secundum [illegible] tempestas [illegible]
[illegible] concupiscentia dicitur [illegible]
aut [illegible] secundum [illegible]
[illegible] sive cognitiva et
affectiva [illegible] vel [illegible]
[illegible] vero [illegible]
[illegible] accipitur secundum defectus qui
sunt in cognitiva [illegible] de
[illegible] aut multiplex et in cogni-
tiva secundum differentiam [illegible]
cognitionis est enim cognitio [illegible]
[illegible] que sunt ad finem [illegible]
[illegible] aut finis est duobus
modis vel in [illegible]
[illegible] vel in [illegible]
dicitur [illegible] duplex est
defectus sive [illegible]
[illegible] et [illegible] ut [illegible]
[illegible] sic autem [illegible]
[illegible] intellectum ¶ Respectu autem
eorum que sunt ad finem duplex
est cognitio arduorum ¶ Et [illegible]
arduorum defectus [illegible]
arduorum dicitur [illegible]

complementum quod ei apparuit est respectu
arduorum. Ignorancia nostra quem ipsi
primi homines sole est respectu nostri ardu
orum que tamen sunt ad salutem
necessaria est ignorancia talium
Tercio non natur(a)e acceperunt
tres penalitates propter eum que
conparabilis accepimus vnus de
fectus sine pena que dicitur dul
cia que est cum superflue plectitur. ¶ Quar
ta nostra incapabilis duplex atte
ditur defectus secundum quod talem
conclusa sine supplicia cum tali
animus est super eo quod potest compa
ratione tenuitate resta supponitur
timori. Reliquus non defectus sit
secundum indigenciam vel diminucionem
[illegible] tenuitatis que est contra
~~firmitatem~~ titubacionis dampni. Unde quod sunt
hii penalitates in quibus solum
anima reperatur primum dampna

Tercio quibus de singulis vel
nullus illis que cauat de
causa de infirmitate. Infirmi
tas autem est ipso resistendi malo
sed qui non potest resistere malo.
i. pecato necessitate sed sicut dicit augustinus
in li. de natura et gracia quis peccat
in ea quod vitare non potest. q. d. nullus
ergo videtur quod sicut similiter infirmita
tem non imputatur peccatum. ¶ Sed quod
videndum propter hoc quod dicit augustinus quo
li. in cap. quod corrupcio nature non
consideratione sit quedam peccandi
[illegible] necessitas accidat homi
[illegible] ut eadem necessitas non sic
[illegible] dicere dicat denotatam [illegible]
[illegible] quia in [illegible]
[illegible] est adiuvans tem
ptacionem [illegible] nos necessita
te pugnare. Preterea illis augustinus

[illegible] quod quedam est necessitas con
dicione nature si pertinet ex
[illegible] nature non imputa
tur ei ad peccatum quod vitare non
possit sed cum peccatis [illegible]
que est corrupcio nature tunc
[illegible] voluntatis imputatur
ei ad peccatum eo quod se homo in
hanc necessitatem precipitavit non
est autem talis necessitas que non
possit tolli adiutorio gracie et ideo
[illegible] est adiutorium gracie ne
talis necessitas vel infirmitas
prevaleat. ¶ Item propter plus
[illegible] infirmitas sic quod addatur
peccatum secundum erit maior infirmi
tas quod quantumcumque multiplicatur
peccatum erit maior infirmitas. Ra
cio cadem facilitate surgit ho
mo [illegible] vel ideo peccatum quod facilita
te resurgit in primo quod videtur
per simile de homine cadente
in foveam profundiorem [illegible] cade
re in unam profunda. ¶ Sed quod dicit
quod est quedam facilitas vel dif
ficultas propter homines reste fa
cilitas alia propter eius pre[illegible]
resurget quod [illegible] resur
git equalis est facilitas resur
gendi a prima infirmitate [illegible]
[illegible] vnum autem est propter
primus homines non est equalis
facilitas secundum quod maior et vel
minor infirmitas illud designa
in marco [illegible] decimo cum duos
imposuit dominus [illegible] postea sequitur
video homines velud arbores
ambu. Iterum imposuit manus
super oculos eius et cepit vide
et restitutus est ita ut videret clare

anima. Illa enim opposite dici sunt
difficultas quam statim claret videtur
se audire voluntas dicitur infirmita
tem maiorem vel minorem comparata
te peccatum. ¶ Ad hoc etiam quod
si homo peccatum voluerit volun
infirmitatis ergo per augmentum pec
cati cadit in maiorem infir-
mitate sed magis peccatum est he
reticus sicut dicitur in li. de ecclesi
asticis dogmaticis ergo pec
catis illa peccatis cadit in maiorem
infirmitate ¶ Et videtur contrarium
quia quidam aliorum ut pote he
reparatione qui magis peccant
fortiores sunt aggrediuntur
enim mortem que est terribilium
difficilimus ut dicit philosophus ergo
quod non quod peccato non sequatur
infirmitatis ymmo quod pro aliquo
peccato provenit maior fortitudo
¶ Similiter alii desperati qui ex
desperatione aggrediuntur mortem
cum desperatio sit maximum peccatum
Ad primum dicendum quod peccato secundum
quantitatem peccati accidit infirmi
tas maior vel minor. Ad autem
in quodam peccato est fortitudo
sustinendo ardua ut pote tri
bulacionem maximam vel mortem
sed est quasi apparens sine extra
tem fidei recte que est apud
illum qui est hereticus vera ex
recte credit recredit se non rec
te credit credit se credere
in unit confessionis fidei
apparens fortitudine quandam si
milem fortitudini fidei que
tamen nunquam tanta est quantum
fortitudo fidei ¶ Ad illud non
quod aliorum desperatione dicendum est
quod nunc peccatum desperationis ma

xima provenit infirmitas respectu
temptationis. Ad autem aggrediuntur
mortem hoc est ex quadam oppi
nione evadendi miseriam alter
que durat eum indeterminatam vel
que est eum desperatione nullus
enim simpliciter eligit mortem unde
dicitur in li. iii. di. li. nullus vo
potest eligere ut non sit sed eligit
ex quadam opinione non recta esti
mat enim evadere miseriam unde
dicitur in eodem. Item quibus ac
cidit quod post mortem non erit in
tollerabilis tamen molestiis adeo
tamen cupiditate mortis impelli
rentur atque arripit mortem
in opinionem sed errore commode
defectionis in tempore aut male
deperdidit quietus animus itaque ap
petitus in voluntate mortis non
est ut qui moritur non sit sed ut
requiescat intendit. ¶ Ad hoc
enim querebatur de illo peccato quod dicitur
peccatum ignorantie sicut quod dicit
Petrus Ambrosius grauius peccat
qui ignorat simpliciter [illegible] Ad tertium
Qui ignorans ergo [illegible] enim magis
sit peccatum inducat maximam in
firmitate talis autem non sentit
suam infirmitatem vel qualitatem
sed spiritualem sed qui qualitatem spiritualem
spiritualem non timeo moveo ad
[illegible] enim non sentiat sicut de
paralisis corporalis ergo ex huius
peccatis consequitur quedam fortitudo
ad sustinendum nocumentum. Ad ergo
comparationem peccatis maior infirmitas
Ad quod dicendum quod sicut in compede
talis peccatis verus estimatio ex
sequitur quedam fortitudo estimat

cum demoniis non esse nocuum vel
minus nocuum licet est impedimentum
peccati. Insuper aut non estimat no-
cuum quod est nocuum et ob hoc habet
quondam fortitudinem sustinendi
qualis quo surgit infirmitas seu
cum infirmitate morbi spiritualis
qualis surgit fortitudo seu estima-
tione non vera vel non estimatione
non vera

Queritur de quinto de pena igno-
rantie. Et cum pena igno-
rantie correspondeat ad peccatum ergo
ad maius peccatum maior ignorantia.
Sed tamen videtur dicendum quod secundum
tamen penam peccatorum aliquorum magis no-
cuit quod sit aliquid quod utrum
tamen pena in maiori peccato quo
[illegible] magis nocuit aliquando ille
qui est in minori. Dicendum quod videtur
quod anima peccatum relinquit igno-
rantie [illegible]. Item quod [illegible] quod
dupliciter ignorantia que opponitur
scientie speculative et talis ignoran-
tia licet sit pena peccati originalis
tamen non semper est ipsa pena
peccati actualis. Sed cum peccantes
[illegible] nocuit [illegible]
[illegible] esse mortale peccatum est
[illegible] ignorantia que opponitur scientie
conscientie sive scientie applicationis
et hec ignorantia videtur tamen
ipsa pena peccati originali ita quod
[illegible] peccato mortali [illegible]
[illegible] ignorantia. Secundum hunc modum
dicit apostolus [illegible] malus igno-
rat enim cum peccat aliquis
mortaliter non negat [illegible]
[illegible] notitia applicationis [illegible]
[illegible] malitia notitia appli-
cationis [illegible] notitia

applicationis sit opposita peccatorum
aut negat [illegible] notitia ap-
plicationis [illegible] altera
[illegible] ignorantia quo secundum
hunc modum augetur [illegible]
tum peccati. Dicendum [illegible] quintum
tum sit malum veniale sicut
mortale utrumque malum veniale
inducit [illegible] ignorantie. Sed
non videtur ignorantie voluntas cum
[illegible] ad [illegible] gra-
[illegible] non
sit nisi [illegible] mortale peccatum. Dicendum
quod ignorantia que est [illegible]
[illegible] peccati [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] voluntas [illegible]
[illegible] ordine [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] quod
[illegible] in [illegible] qui
[illegible] c. [illegible] Ad [illegible]
quod est [illegible] et voluntas
[illegible] peccatum veniale [illegible]
modum [illegible] ordine [illegible]
quod sunt [illegible] dicit
[illegible] peccatum veniale
non [illegible] inducit [illegible]
[illegible] inducit tamen [illegible]
[illegible] natura [illegible] pena
ignorantie [illegible]
[illegible] ad peccatum veniale. [illegible]
[illegible] non [illegible] in [illegible]
est quod ordo ille [illegible]
[illegible] attendit voluntatem illa
[illegible] que [illegible] mor-
tali [illegible]
[illegible] illa [illegible]
[illegible] que in mediate [illegible]
[illegible] mortali [illegible] cum [illegible] veniali

peccatum sit veniale aut diminuens
bonum ipsi ad quemdam actum
oppositum potentie. Si mortale aut
sit veniale oppositum potentie
naturalis comparatum ad aliquem actum
oppositum potentie ordinabilis in ipsa le

Post modum quantum ad tres
ordine. Quod est malicia et
quomodo postea dedica malicie
secundum quod una dicitur peccatum est qua
quis peccat commalicia secundum quod
est tota pena. Tunc enim malicia
licet dicatur in malicia alii dicatur ita
non idem apponet intelligitur
Et modo contrarium videtur differentias
convenientes. Differentie enim conve-
nientes sunt infirmitas ignorantia
vero infirmitas autem ignorantia
vero sunt dicuntur differentes
ad peccatum sunt eedem cum peccatis
secundum dicitur quod apud malicia que
differt ad peccatum erit idem in ipso
fallacia vero malicia que est
differens peccatum. ¶ Si malicia secundum
quod est pena dicitur malum aliquod
bonum naturale. Tunc quod bonum
naturalis dicitur esse verius vide-
tur quod in differentia respicit ad
bonum. Item enim malicia cul-
pabilis non distinguit aliquibus bo-
num sibi oppositum ita nec ma-
licia penalis. ¶ Tertia malicia
secundum quod est pena contrahitur ex
malo culpe quod condifferentie
malo culpe erit malicia dif-
ferens secundum quod est pena correspon-
dens culpe erit augmentum ipsius
pene inquam quod dicitur sic debitor
ratione istius pene. ¶ Ideo quod dicitur quod
malicia secundum quod sic sumitur
sunt sumitur in illa ratione peccatum
aliud comsimilitate aliud contingit

aliud concreta malicia differenter
sumitur. Sic enim sumitur in malicia
pene que correspondet mortali ad
sequitur illi non sumitur pro malicia
culpe non que merito procedit ex
causa impedimentum sed dicitur certa
malicia bonum habendo faciente potentie
ipsi ex non quod dicitur potentie ex
certa malicia impugnando contra
ipsius sed spiritum sic veniens peccator
deletur in causa. Sed quod certa
malicia quam certitudo procedit
respectu habens quibus peccata ita dif-
ferunt malicia vero dicitur bonum contra
dicitur quod quis peccat certa ma-
licia cum dicitur peccatus cadit in
maliciam. ¶ Secundum non
videtur quod malicia vero sit defectibilis
bonum naturalis non accipitur malicia
secundum quod est pena profectum
qua bonum peccata enim dicitur
bonum contra dicitur bonum sed accipitur
pro defectu bonum simpliciter quia ex
dicit bonum ita non erit ma-
licia quod ad alia que penam sed
contrarius dividitur sic bonum differe-
sumitur. ¶ Si non queritur utrum ex
humanum peccatum mortali previdetur
si pena sit precedentes pene
sicut infirmitas et ignorantia ex
est quod preveniunt simpliciter ipsius pene
consequentem que peccatum mortale sic
aut pena non est defectibilitas
recedendi ab eius simpliciter vel de
gaudi se. ¶ Et si obiciatur quod illa
defectibilitas magis aliud est quam
infirmitas ita si pena non dif-
ferret ab illa dicendum quod infirmitas
respicit potentiam actuale secundum quod
contrahitur debilitate quemdam
ratione carens admodo. Sed alia
non dicitur defectibilitate voluntatis

secundum se separatim que tamen vacat corruptione voluntatis que dicitur culpa differt vero potencie secundum quod infirmitas dicit defectum potencie et secundum quod malicia dicit deformitatem potencie que est voluntatis copula corruptionis. ¶ Ad aliud dicendum quod malicia secundum quod est actualis pena delinquentis vel malicia culpe consequente malicia non culpe precessit tamen malicia pene. Malicia autem ista pene precedit peccatum deteriore peccati quam deteriore quia plus eligit liberum arbitrium [illegible] minus in spiritualibus est ubi dicitur etiam quia ille qui magis peccat in malicia culpe dicitur deterior sed etiam non quod pena reddit hominem deteriorem.

Quarto queritur de utilitate concupiscencie. Circa quod queritur que sit ista concupiscencia que dicitur esse pena peccati. Si enim dicatur concupiscencia illa que est fomes peccati secundum hoc erit pena originalis peccati. Aut non dicitur esse pena singulorum peccatorum mortalium sed dicitur [illegible] illa glosa Ro. vii. [illegible] super illud [illegible] languor iste tyrannus est qui commovet in nobis mala desideria est ergo in nobis mala concupiscencia que non est in nobis permittenda regnare. Sunt enim desideria que sunt actuales concupiscencie que sunt arma dyaboli ergo hec concupiscencia est pena originalis peccati actuale peccatum differret a concupiscencia originali ergo alia videtur ei pena vel si dicatur quod ambe iste pene referuntur ad originale peccatum tunc hoc non videtur infirmitas enim reliqua viciata respiciunt indifferenter omne peccatum mortale ergo concupiscencia que est pena concomitans similiter respiciat indifferenter. Preterea peccatum mortale ¶ Ad hoc dicendum quod copula [illegible] sit hoc [illegible] est debilis tamen pena [illegible] peccatum mortale concupiscencia non [illegible] est [illegible] super [illegible] ad [illegible] est ipsa pena originalis peccati [illegible] peccatum quod est sequela precedentis vel ad id quod est eiusdem generis cum peccato cum [illegible] concupiscencia apparentis delectabilis quod videtur ille mortali [illegible] apparentis delectabilis quod [illegible] ad aliud. ¶ Item [illegible] illius concupiscencie [illegible] que dicit [illegible] mundo aut est concupiscencia carnis aut concupiscencia oculorum etc. ¶ Ad hoc dicendum quod nomine concupiscencie [illegible] designatur intelligitur concupiscencia que est radix malorum [illegible] intelligitur concupiscencia que est sequela peccati [illegible] cum aliquis peccare [illegible] peccando non sit [illegible] ad concupiscendum [illegible] concupiscencie est sequela peccati precedentis. Item queritur cum concupiscencia sit pena, pena autem non est sine afflictione, sed ergo in se afflictionem. ¶ Cum concupiscencia est vel circa [illegible] aut circa [illegible] inducat delectationem aut non est [illegible] inducat delectationem [illegible] non sunt sine delectatione concupiscencia [illegible] de se penam non importat. ¶ Iste

sicut expositor dicit indigencia est
principium complexionis inducta ergo eo
cupiditas cuius fiet aliquis indige
cior sed aucta pena iam dicta
augetur concupiscencia ergo aucta pena
iam dicta fiet aliquis indige
cior ¶ Sed contra videtur quia augetur
concupiscencia in approximacione in concupi
scibilis ergo tamen minor fit in di
stancia aucta concupiscencia diminuitur
indigencia ¶ Ad hoc dicendum quod con
cupiscencia vel debito modo concupiscere
delectabilis non fruatur in rerum pene fo
net delectacione summi boni sed concupiscencia
vel indebito modo concupiscendo
fruatur in peccatum inclinans eum in
ea in nullo perfectam sed quanto
plus credit fruari tanto ma
gis oneratur eciam semper concupiscencia
inducit afflictionem quia non com
paratur Ulterius cum perfectiones
spirituales cum autem loquimur quod
concupiscencia est pena intelligendum
est de concupiscencia vel non ad concupi
scendum nobis in hiis circumstanciis
concupiscendo nobis accidit in rerum
pene ¶ Et autem alibi in summa
quod concupiscencia iuncta delectabili in
ducat delectacionem videndum est
quod hec non est vera delectacio que
non est sine afflictione de qua
dicitur Prov. 14. risus dolore misce
bitur et unde hic delectacio sit secundum
sensualem partem in quantum tamen
nec est pena sine afflictione sed
tamen in se considerata ¶ Ad secundum
non dicendum quod cum indigencia
sit principium complexionis minor fit
dicta concupiscencia comparata duobus modis
vel propter defectum boni concupiscentis
vel propter attractionem concupiscibilis
si propter defectum boni concupiscentis
tunc maior indigencia et maior
indigencia principium et maior concupiscencia
attestatur maiori complexioni Si vero
fiat comparacio quantum ad attractionem
concupiscibilis eo quod magis attra
hit quod sibi approximatum est
quanto magis minor erit concupiscencia
vel fortior eciam intellige hoc
de motu naturali est enim quedam
quidam appetitus naturalis complexionis
corporis respectu concupiscibilis

Non sunt secundum dicendum voluntatis
in quibus voluntas est secundum
naturam per malum culpe quantum
dicendum est de malo voluntatis et
causa voluntatis ¶ Ad quod sic
arguitur malum culpe non contra
agit nisi agendo actus autem
illa est alicuius nature natura
autem bona est in eo quod huius
ergo cum ei attribuatur corporis
cum est actus bonum erit cor
poris non aliud quam esse ergo bonum
se ipsum corrumpit ¶ Ad idem facit
quod dicit Dionysius de divinis nominibus
malum non agit in bonum nisi
virtute boni sed actus mali est
corrumpere ergo malum non corrumpit
nisi aliud in quo est ergo bonum
virtute propria bonum corrumpitur
Item Dionysius de divinis nominibus in eodem
bonum super excellens magnitudo
generata huius generacionem posse facit
secundum quod talis est sine peccato
sed generata non sunt nisi mala
voluntas non est nisi malicia ergo
malum vel malicia non habet posse
nisi per bonum ergo sicut se habet ad posse
ita ad agere ergo agit per bonum

s. actus primus mali est corrupcio
ergo malum per bonum corrumpit ut vi-
detur. Oppositum. Sic quod aliquid se
ipsum corrumpit quod est impossibile. Conse-
quencia quia corrupcio est quod inclinans
ipse agit eo quod inclinans anime tum
est ipse agens et paciens. Ad
quod dicendum quod malum est ex quod
malum volunterie bonum eo aut
dicitur malum dicitur privacio ipsius
sive forma privata aut voluntas
non attribuatur privacionem tamen vero
ipsi bono prodit quod tamen scilicet ipsi
tati inclinanti tamen quod corrupcio
non dicit ipse agere sed dicit ipse
destrui. Tamen quoniam ipso privatori
quanta in subiecto sicud quod hominis
aliud eum nisi si indicando eo hoc
illis corrupcione eo scilicet illos agere.
Sed cum ponatur quod illud agere inter
queratur actus principaliter corrumpere
bonum. Sed non sunt quod illum
corrupcio principaliter refertur ad ma-
lum sive ad maliciam. Tamen ergo
dicit Dyonisius quod malum non agit in
bonum nisi virtute boni aut cor-
rumpere sunt illi ut dicit agere et
dam tamen vere. Unde dicendum
est quod non est nomine. Sed non fu-
matur agere proprie tunc nomen
est quod malum non agit nisi virtu-
tem boni una si datur non sequitur
quod aliquid in se ipso deficit et hoc
modo patet dicitur quod creatura est
causa sui defectus quod ut indefectiva
ibitur sed hoc non est convenire boni
qua tunc oporteret summa tamen
bonitas esse tamen hoc defectum.
Et malum videndum est de alia auc-
toritate Dyo quod dicit quod malum

sed posse per bonum est cum posse du-
plicatur vel posse est actiua vel
posse a possibilitate deficiens. Si
posse a potencia actiua non habet
malum nisi a bono. Si non posse
a possibilitate deficiens scilicet hoc
malum inquantum malum et similiter
naturam dicitur posse ut est posse
corrumpi vel minui vita dealbatu-
re in est et posse corrumpere ut
ad malum sive ad malum sive ad
maliciam retorqueatur. Unde dicit
Augustinus in libro de natura boni abstra-
here actus non est summa eorum
summa corporis si anime ab istis a
libus ita languescit inequali-
tate morbi corrumpitur et lassitu-
dine debilitatur et frangitur sic tam
est de malo quo ultima anime
corrupcionis. Item voluntatis potencia
naturalis per malum culpe non nisi
ipsa possibilitas et ipsa potencia
liberi est potencia peccandi ergo
potencia peccandi voluntatis
per malum culpe sed hoc voluntatis
non est nisi bonum diminutum ergo
quanto magis homo peccat tan-
to magis diminuitur potencia
peccandi ergo quanto magis peccat
tanto fragilior ad peccandum
ergo quanto magis peccat tanto mi-
nus peccat potencia. Ad quod dicendum
dicitur potencia liberi arbitrii voluntatis
per malum culpe voluntatis illa est
bonum diminutum intellectus non ex
illa parte qua liberi arbitrii est potencia
peccandi sed ex illa parte qua dicitur
potencia non peccandi et illa ex
parte sic dicit Augustinus: dicit liber-
tas hic dico arbitrium sed illa
libertas que est arbitrium sed libertas

que est amissio qua dicitur qui
magis peccat minus liber unde et
in li. de li. ar. potencia peccandi quam homo
non esse libertate nec pars libertatis
tis sed non sit est depotencia non
peccandi sive benefaciendi secundum
hoc enim qui magis peccat peccato
mortali minus potest unde impedi
mentum est quantitas alias quam
quod inequale quamvis se habeat
cum dicitur malum vulnerat li. ar.
li. ar. est potencia peccandi ergo vul
nerat potenciam peccandi vulneracione
que est diminucio li. ar. dicat quod
potencia non peccandi dicat quod
se habet ¶ Item dicit Dyo. in li. de
di. no. nichil corrumpitur a malo sed
quod est essencia vel natura ergo vul
neratur ipsa natura sed ipsa natura
nichil aliud est quam ipsum bonum
nature ergo non vulneratur bonum
nature quod ergo vulneratur ¶ Ad hoc
videndum propter hoc quod in eodem libro
dicitur non corrumpitur quod substanciam
secundum quod est essencia vel natura
sed quod deficit impta natura ordi
nis armonie commensuracionis et va
lentis ergo per ordinem armonie
commensuracionis bonum speciei ordinis
vione [illegible] dicitur esse diminucio
sive vulneracio in ipsa potencia
spirituali natura aut accipitur
dupliciter vel pro bonis naturalibus
ipsius anime ordinabilibus ad bonum
vel pro ipsa natura anime. Si acci
piatur ergo natura ipsius anime
secundum hoc verum est quod non corrum
pitur quod substancia secundum quod est
natura. Si non accipitur pro bonis
naturalibus eius inquantum est ordina
bilibus ad bonum sic corrumpitur natura

sed adhuc attendendum est quod duplex
est corrupcio simpliciter secundum quid
corrupcio simpliciter dicitur amissio
defectio secundum hoc bonum nature
non corrumpitur per malum culpe. Si
non dicitur corrupcio pro limitacio
alias quod est magis in minus secundum
hoc corrumpitur quod consistencia ra
ne [illegible] boni naturalis

Consequenter queritur de tercio quod
est mali quod est privacio
modi speciei et ordinis. Circa quod
essent queruntur in ordine primo quod
unum [illegible] dicat quod sit
ut dicit alia. Secundo qualiter per
veniunt quod malum culpe. Tercio utrum
simul privantur. Quarto utrum equa
liter privantur

Modus sic est procedendum
modus species et ordo sicut dicit
Aug. in li. de na. bo. in suma quod
vel consistencia videntur pertinere de
natura boni secundum quod dicit Aug.
super Gen. Modus sunt secundum quod
est dispositio rei in esse permanente
et hac modo refertur ad causam
efficientem cum est dicere est com
mensuracio speciei vero
est dispositio rei formate secundum quod
ab alio distinguitur unde et in
racione ad causam formalem designa
natur. Sed si hac modo accipiuntur
sic modus species et ordo non cont
dicit quod malum sit privacio modi
speciei et ordinis aliud aut quod est
omne bonum cum causa creata
non sunt [illegible] ergo sub alia racione
designare ¶ Sic malum culpe non
aufferet ab anima habitudinem ad sua
causam efficientem vel ad primam causam

formale nec cum anima est unum
nunc est peccatum nec cum modus
species ordo debitus verum similiter
vel minuitur per malum culpe sed
tunc ordo videtur sumi ut dimi
nui ¶ Item bonum quod privatur
per malum culpe est bonum habitudi
nis naturalis quod ex quo hec tria mo
dus species et ordo determinantur ha
bitudinem sed habitudo illa dicitur
in ordine ad finem ergo videtur quod
modus species et ordo secundum quod hic
accipiuntur proprie ordinis acci
piantur sed hic qualiter contingit ut
ordo dividatur per modum speciem et
ordinem cum modus et species dicantur
partes ordinis ¶ Praeterea anima vi
detur sunt hec tria accipiuntur vel co
ntinue ergo in sunt habitudini hic
ordo cum habitus / modum speciem et
ordinem / sed sicut dictum est modus
species et ordo accipiebantur in esse
fluens in natura in relatione ad tres
causas efficientem formalem et
simpliciter finalem ergo habitudo
cum habeat hec tria habebit illa in
relatione ad has tres causas modus
ergo dicitur ponens esse primus habitu
dinis fundatum / species ponens ea
habitudinis formatam et distinctam
ordo ponens ipsam esse habitudinis
ordinatam unitam ¶ Sed videtur
quod si cum habitudo illa infinita
dicitur in diminuenda non est et
illa que hic summum ergo necesse
fundatum ergo non videtur hic mo
dum speciem ¶ Similiter si species dicit
distinctionem habitudinis aliqui habitudine
cum sumus distinctam habitudinis
ad habitudinem per malum culpe non
[illegible] species per malum
culpe sed [illegible] ergo non [illegible]

verum meliorum ¶ Item sunt qui di
cunt modum speciem et ordinem sic
distingui / aut species attenderetur
secundum speciem actionis et gradus non
secundum constantias actionis ordo
vero comparatione ad finem sed hoc modo
non videtur quod malum culpe sic
privaret modum speciem et ordinem quia
species non tollitur per malum culpe
Praeterea modus est dispositio antecedens
speciem secundum [illegible] gradus debet
attendi secundum positiones esse
secundum primus sed accidens secundum speciem
primum est ¶ Praeterea quam constantia
actionis ergo modus non est debi
tum [illegible] ponens constantiam esse
ponens speciem actionis ¶ Et ideo
dicendum quod modus species et ordo
accipiuntur hic secundum quod sunt in
voluntate ordinabili ad finem
nec accipiuntur hic modus species
et ordo prout sunt in natura ut
esse primus anime vel prout sunt
in potentia ut potentia est in se
considerata ¶ Modus enim species et
ordo anime sicut prout sunt in ipsa
in se est potius quedam et modus
[illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] cum speciem et ordinem non re
cipiunt privationem per malum culpe
nec cum anima [illegible] unum est
anima cum peccat nec unum habet
[illegible] vel [illegible]
vel [illegible] ordo [illegible] ma
dum non accipiuntur modus species
et ordo prout [illegible] modus species
et ordo similiter ut corrupti per malum
culpe ¶ Ad hoc per partem qualiter
videndum est ad primo [illegible]
cum dicit [illegible] bonus [illegible] et or
dine secundum quod in hiis [illegible]

creature rationalis vestigium dei non
solum quia est principium creature
rationalis inquantum bona et ma-
lum culpe ¶ Ad secundum non oportet
dicendum est quod malum culpe non
afficit sed minuit modum
speciem et ordinem solum quia in spe-
cialiter ymaginis divine vel contra
solum quia in sunt voluntati
ordinabili ad bonum ¶ Ad tertium
non dicendum quod hec tria insunt
spiritualitati propter ipsum productus
de illa tamen spiritualitate volun-
tatis cum loquimur secundum hoc
patet hoc modum speciem ordinem
est enim modus ymaginis voluntatis
infinitus sed spiritualitate ad summam
bonitatem boni effectiva modus
enim dicit mensuram mensura
autem dicitur esse voluntatis in eo
quod conformatur voluntati summe
voluntati divine sed autem et men-
sura voluntatis ut non conformat
voluntate summe voluntati divine
sed sequitur eciam ¶ Similiter species de-
cor ymaginis voluntatis patet quod vo-
luntatis sed secundum rectitudinem na-
ture est rectitudo naturalis di-
species eius non autem loquimur modo
de illa rectitudine naturali cum ca-
rencia dicitur peccatum originale
cum sint specialis appropriationis ¶ Sed
de rectitudine naturali cum carencia
que sit ymaginis voluntate licet
deformet originalis culpe et nos
enim autem tollitur species rectitu-
dinis sed minuitur ordo non at-
tendit in ipsa voluntate summe
sed refertur ad finem nec est dice-
re quod licet hec spiritualitas sit voluntatis
ordinabilis in finem quod autem iste

tres conditiones assignantur precise
tamen ordinabilis in finem ¶ Item ab
iste tres sed in comparatione ad tres
causas secundum genus aliud volun-
tas enim dei bona dicit efficacem
quod est forma exemplaris finis vo-
luntas autem rationalis patet hoc
spiritualitate debitum ad unitate
sic vel decem secundum hoc in ca-
dunt ex modus species ordo
¶ Ad quartum aliud dicit quod potest dari
est spiritualitas sed ista tibi in se quod
proprium vel animus ipsum est
autem dicit quod spiritualitas tua habet
esse suum naturaliter terminatum ita
non sed modum dicendum est quod quia
dam sunt sed terminatum et quidam sunt
non sed esse enim sunt dei spiritualitas
voluntatis modum autem voluntati
tem divinam et ymaginem animam volun-
tatem esse dicitur esse incircumscripta
terminata est enim summam volun-
tatem est exigitur aliqua alia
volente est sicut modo non dicitur
esse modus ymaginis voluntatis
rationalis terminatum aliquando non dicitur
spiritualitas voluntatis rationalis hoc
mensura secundum quantitatem ut
dicatur tanta est spiritualitas ut non
possit ulterius ascendere in hac
quod magis sit spiritualis nec descen-
dere ut licet non sit unum spiritualis
secundum summo modum non dicitur hoc
tamen naturaliter ¶ Non enim ita spiritualis
est quod possit esse spiritualior nec
ita minus spiritualis quin ita possit
minui vel in anima rationali et dece-
[illegible] fieri in corpore tamen
[illegible] quod ultra non
erat spiritualitati creature rationalis
sed in suprema non est proprie vel

cum aliqua pulchritudo ita decenter
quod possit vultus decorari
¶ Ad illud vero quod ultimus decor est
speciei appropriatur quorundam dicendum est
quod secundum intentionem Augustini dicendum
quod speciem et ordinem non recte distinguere
dicunt modus cum procedit ut
[...] speciem et species naturaliter ordi-
nem ipso vero [...] speciem [...]
unde illa distinctio non est bona
in modo specie et ordine secundum quod
dicuntur privari vel minui per malum
culpe ¶ Per contrarium malum culpe
aliquid esse [...] defectum boni quantum
ad speciem boni actionis aliquid secun-
dum bonum quantum ad circumstantias
actionis aliquam [...] ante
omnis respectum debiti finis malum
aut culpe secundum hoc aliquid pri-
vatur modus non privatur species
et ordine aliquid privatur species et
non modus vel ordine aliquando
ordine non privatur species vel
modus sed tamen non est [...] quod in
malo culpe est privatio modi
speciei et ordinis

Deinde procedendum est ad secundum
quesitum scilicet utrum modus
species et ordo privantur per malum cul-
pe. Videtur illud dicit philosophus quod
dicit Augustinus in libro de ci. dei quod
sicut morbus corrumpit corporalia
mentes morbus corrumpit [...]
sicut morbo corpori bona cor-
poris ita malo culpe sive mors
bona naturalia [...] sed ita est in mor-
bo corporali quod aliqui infirmantur
corpus per incommensurationem humorum
aliqui per deformitatem membrorum aliqui
per privationem membri ordinationem
sicut quando fit dislocatio. Sic
ergo in morbo corporali potest esse

defectus in morbo aliquo in specie
membri aliquo in ordine in-
[...] aut vel per incommensurationem
humorum vel per pluralitatem sive
indigentiam membrorum pari-
ter ergo [...] in anima ita est quod
contingit privationem sed tantum
spiritualis [...] modi aut
speciei aut ordinis ¶ Item philoso-
phus [...] modus species et ordo
in re constituta per actum [...]
sic est privatio [...] per actum pri-
vat modum speciem et ordinem [...]
dicunt actu [...] malum
ergo culpe est privatio horum ¶ Contra
modus species et ordo adsunt ipsi
anime vel alteri creature spirituali
sed anima [...] sive alia crea-
tura spiritualis in mortali est
ergo ab eo non tollitur. Et secundum
quod est creatura ergo nec species mo-
dus et ordo que adsunt ipsi cre-
ature sive quibus est ipsa creatura
nec esse nec intelligi potest animo
unde Augustinus super de ci. dei. non
est ulla res que non ab illo constituit
a quo est omnis modus species et
ordo sive quibus nihil [...] in-
venire vel cogitari potest ergo mo-
dus species et ordo qui adsunt
creature spirituali privari non possunt
¶ Item manentibus [...]
[...] sive [...] potest
manet pulchritudo naturalis ad bonum
sed manente naturali pulchritudine ad
bonum manet species et ordo ergo
manente [...] spiritualis [...]
[...] sive [...] manent
modus species et ordo non ergo privantur
Ad quod dicendum quod [...] dicit duobus
modis [...] ablatione [...] quod
est [...] in unum [...] i. quesito

ablacio vero secundum hec est conservacio
modi speciei et ordinis in esse
constitutis bonis eo modo nature
mortalis nec tamen modo nec
specie nec ordine esse gratuiti
quod est agere gratiam facientem
Dei eo sunt conservacio per mu
tacionem alios quod est integris in
[illegible] secundum quod dicitur esse conservacio
modi speciei et ordinis in quadam
esse naturali. ¶ Ad obiecta autem re
spondendum quod quemadmodum est simile
in morbo corporali et spirituali quem
admodum duplex in hoc enim est simile
quod utrobique est defectus sani
tatis sed in hoc est dissimile quod in mor
bus corporalis aliquid potest esse
[illegible] morbi aliquid [illegible]
speciei aliquid [illegible] ordinis mor
bus vero spiritualis [illegible] defectum
[illegible] secundum quod defectus [illegible]
[illegible] possent tamen [illegible]
secundum hoc aliquid contingit [illegible]
defectum in modo ita quod non est
defectus in specie et ordine [illegible]
[illegible] illud autem
quod [illegible] in [illegible] dicendum est
quod modus species et ordo [illegible]
possunt dupliciter vel sunt in se
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] secundum hoc non
potest corrumpi [illegible] alia
[illegible] videlicet illa que
est per [illegible] ablacionem vel que
est per [illegible] alios quod est magis
in [illegible] Dei non [illegible]
quod [illegible] fortitudine naturalium
ad [illegible] nature potest
[illegible] corrupcio horum possunt
enim minui sed non possunt tolli enim

per hoc potest solvi illud quod contra
aliud est obiectum. Cum enim species
et ordo sint adherentes fortitudini
nature licet diminui possint omnino
tamen tolli non possunt.

Ceteras [illegible] modus species
et ordo sunt [illegible]
culpe [illegible] quod non [illegible] in aliis
creaturis. Nam in animalibus potest
corrumpi modus eo non corrupto ordo
vel species potest etiam corrumpi ordo
ita quod non corrumpitur modus vel species
[illegible] est de ipso [illegible] non [illegible]
[illegible] ista [illegible] ipsius [illegible]
secundum [illegible] quod unum po
test corrumpi sine aliis duobus.
¶ Item in aliis bonis spiritualibus
contingit hoc quod unum potest corrumpi sine
alio vel [illegible] potest corrumpi memo
ria non corrupta intelligencia; po
test corrumpi intelligencia non corrup
ta memoria et hoc est quia corrumpi
[illegible] in [illegible]
medio secundum quod dulce sunt [illegible]
[illegible] quibus sunt regiones in
duabus [illegible] capitis. ¶ Similiter con
tingit de aliis bonis naturalibus
sicut [illegible] naturalibus [illegible]
[illegible] de aliis [illegible] enim
unum [illegible] sine alio. ¶ Item [illegible]
corrumpi [illegible] modi sine [illegible]
speciei et ordinis ut [illegible] ¶
¶ [illegible] dicit Augustinus in li. de natura boni
ubi modus species et ordo magna
bona sunt magnum bonum est
ubi parva parvum bonum et ubi non
[illegible] mediocre bonum [illegible] species
est magnum bonum et ordo [illegible]
vel [illegible] ¶ Item ista [illegible] necessaria

trinitatis summe. Sed in summa tri-
nitate est omnimoda equalitas
ergo in hac trinitate que est vesti-
gium est suo modo equalitas
ergo si plus est de uno plus est
de reliquis secundum ordinem consimilem ergo
sunt paria. ¶ Ad secundum dicendum quod modus
species et ordo si dicantur secundum illum
modum secundum quem accipiuntur
in aliis in quantitate sunt qualia
non dico in quantitate sunt continue
possibile esse paria modi species
[illegible] specierum et ordinis sed non sic
accipiuntur hic sed secundum hoc quod
modus species et ordo in qualibet
creatura respiciunt proportionem
summe trinitatis unde cum summa
modus species ordo etc. ¶ Vel
hoc potest dici quod aliud est
[illegible] in qualibus modus [illegible]
species et ordo aliter accipiuntur quam
quod conveniunt communiter in quantitate et
communiter sicut cum modus par
esse sine specie et ordine in ipsa quantitate
[illegible] communiter in quanta
[illegible] sunt inequalia aliquando
dicuntur paria modi specierum et ordinis
secundum quod intelligitur. ¶ Aliquid sunt
est paria cum [illegible] cum [illegible]
creatura ut deus vel plus de
est defectus modi sine specie
sine [illegible] aut defectu [illegible]
voluntatis [illegible]
aut dicendum ut est principium
ut est finis est quod defectus
[illegible] specierum et [illegible]
titudo cum est forma sine speciei
[illegible] medie [illegible]
aut fit propter voluntatis [illegible]
nibus non [illegible] dum ipse fecit et
super omnia ipse quod est defectus

ordinis. ¶ Similiter ergo est paria
modi specierum et ordinis [illegible]
[illegible] mortal. ¶ Ad secundum aliquid
dicendum quod aliter est in ipsis bonis spiritu-
alibus et in aliis [illegible]
[illegible] cum sunt bona spiritualia
que non sunt sunt [illegible]
quedam non sunt que sunt tal-
[illegible] bona cum spiritualia que
ipse sunt [illegible] [illegible]
[illegible] paria. ¶ Hinc non non est
[illegible] sed sunt que [illegible]
plus non sunt paria [illegible]
[illegible] que sunt [illegible] ordina-
[illegible] ad bonum nec omnis [illegible]
[illegible] illa bona vel illa sed [illegible]
sunt omnis aut paria non sunt
talia aut sit modus species et
ordo sunt tamen [illegible]
[illegible] eorum et quod [illegible]
[illegible] est [illegible] ad [illegible]
[illegible] dominat [illegible]
[illegible] formale et
finale ad [illegible]

Quarto dubitatur utrum modus species
et ordo equaliter [illegible]
[illegible] modus cum [illegible]
[illegible] sine [illegible] specie
[illegible] ordo vel bonitati
[illegible] defectus [illegible]
[illegible] defectu in pulchritudine
vel bonitate similiter [illegible] in
pulchritudine [illegible] et defectu
[illegible] defectu in ipsa aut bo-
nitate et non [illegible] et de-
fectu in bonitate [illegible] de-
fectu in pulchritudine aut [illegible]
[illegible] ergo uno modo sine
diminutione specierum et ordinis etc.
¶ [illegible] in [illegible] in [illegible]
[illegible] sine [illegible]
[illegible] alterius [illegible]

sive diminucio alicuius ut desti
tas vnalis potest intendi et re-
mitti sive intencione vel in iusticia
p q v. cum modus species et
ordo ad bona naturalia refe-
rantur patet modus sive species
vel ordines vel cetera ¶ Tercius modus
species et ordo quibus similitudinis pre-
sunt ordinalis est ad bonum gra-
tuitum adhuc quod est in bono gracie
quod secundum moralitatem gracie est vir-
tutis virtutum gratuitarum et cum
minor est fortitudo gratuita
minor est castitas gratuitatis et
ita de aliis et in iniuria de demerito
spe et ordine ut cum minuuntur
modus modus minuantur species et
ordo ¶ Item si minuitur modus
per malum culpe non sequitur diminucio
speciei et ordinis cum ad diminucionem
modi sequatur quod unus similis ad
bonum est simul similis ad bonum
in similis quod est in quantum non
quod in malo culpe sit privacio
sive diminucio modi quod in ipso
sunt diminucio speciei et ordinis
respectu ¶ Item cum voluntas humana
conformatur secundum voluntati divine
rectitudine licet in sua operatione
cum autem lex rectitudine in sua
operatione ordinatur debito modo
ad finem sive rectum quod defectus
operatione in aliquo istorum est de-
fectus in aliis et sic similitudo vnalis
defectus ad omnia ista respectu vera
per intencionem et diminucionem quod
cum diminuitur respectu unius istorum
diminuitur respectu aliorum et cetera
¶ Ad id quod dicitur quod similiter sit circa istorum
diminucio in malo culpe inter
talis ¶ Ad obiectum autem in quantum dicitur et

quod licet modus consistens potencie
sive virtuti vita de aliis tamen
quia potencia dicitur dupliciter
uno modo comparatur sic modus
¶ Alio modo non ¶ Aut accipitur
sic per proprietatem similitudine vnalis vo-
luntatis ad summa voluntate si-
cut modus comparatur sic contingit dimi-
nui secundum quod diminuitur alia similitu-
do vnalis ¶ Si non accipiatur per
conformitatem vnali quia contra
fortitudinem vnalem de se potest
virtutem vel bonitatem rectam in
ipsa anima secundum quod modus licet non
comparatur sic secundum hoc ¶ Non di-
minuitur in malo culpe secundum modi speciei
et ordinis et cetera quod est de aliis
secundum dispositione et ordine ¶ Ad secun-
dum quod species est in formis vnali-
bus que dicuntur virtutes et in
bonis vnalibus que dicuntur ymag-
inis species et ordo potest enim una virtus
vnalis in se sive alia quadruis
aut species et ordo sic se habet quod
unum non potest in se sive aliis
nec econverso quod potest esse ¶ Unde cum
dicimus esse ipsum licet cum tamen inten-
ditur alia duo intenduntur cum minu-
untur alia duo minuuntur et ce-
tera dicit quod loquitur hic de modo
specie et ordine sunt horum privacio
non est ipsa essencia mali culpe
sed est defectus consequens ex culpe
malicia et cetera

Completo tractatu de malo
et descriptis diffinicionibus mali
insufficientes ad predicacionem per
plures dicamus dispositiones precedentes
malorum ad secundum quemdam
mali culpabilis dicimus ¶ Malum

malum eum culpabile est malum
ex genere actus aut ex circumstantia
actus aut ex intentione finis unde
licet omnia non peior est in spe-
cie consideratione malicia ex genere actus
[illegible] non malicia ex circumstan-
tia non malicia ex intentione potest
enim esse actus in genere et circumstantie
boni indifferenti tamen malum ex
intentione bonitatis non intentionis
non potest esse nisi fundetur super
bonitate ex genere et circumstantiis
unde primo dicendum est de malo in genere
tercio quid est circumstantia ¶ Secundo
quid malum in genere vel ex genere
tercio de comparatione mali in genere
respectu boni in genere utrum sit op-
positio contrarietatis vel non in mora-
libus ¶ Tercio de comparatione mali
cie in proportionalitate primus [illegible]
tus ad actum ¶ Quarto de com-
paratione proportionalitatis malicie
eorum inter se respectu bonitatum

Circa primum sit prima conclusio
Item malum in genere sive ex genere
dicitur quod nullomodo per circumstantiam
formari potest ut sit bonum con-
sideratur formaliter enim est tale ma-
lum quod per nullam circumstantiam potest
formari ut sit bonum quedam
enim statim nominata mala coniuncta
sunt malo ut adulterium ¶ Sed ergo
quod non dicitur malum in genere et malum
in genere continet in se malum
ex circumstantia nullum enim malum
est omnino informabile ad bonum
nisi contineat in se defectum circumstantie
vel circumstantiarum ¶ Tercio quod non videtur
enim malum in genere dicitur tale
malum ex circumstantia ymo natura
dicitur malum in genere quod continet
et malorum secundum quod enim non continet

malum in genere cum speciebus mali
continens enim non continet eius suis
speciebus ¶ Relinquitur ergo quod malum
in genere dicitur malum ex genere
actus quod in ipso actu secundum se
sine circumstantiis invenitur defectus
sed in nullo actu secundum se sine
circumstantiis invenitur ita defectus
quod possit in aliquo malicia coniunctus
dici bonum ¶ Igitur ¶ Considerare si re-
spiciat consequentia dicit malum ¶ Si
respiciat preceptum sicut dicit in [illegible]
¶ [illegible] [illegible] sicut dicit [illegible]
ergo actus secundum se sine circumstantiis
aut dicit bonum aut non malum
vel bonum ¶ Similiter et de hiis quod [illegible]
[illegible] [illegible] cum si sit contradictio
nature malum et si non contradictio
[illegible] bonum et ¶ Similiter iste actus
accidit si sit ante legem rationis
ad quem spectat respectu eius
[illegible] que debita et bonum et si
non aliquis malum et ergo accidit
[illegible] sine circumstantiis erit in dif-
ferens et similiter est in aliis acti-
bus ergo malum in genere non dicitur
ex genere actus quo ergo non dicitur
malum in genere ¶ Si autem dicatur quod
[illegible] non que non conveniunt
actui secundum se dicitur accidentaliter
malum in genere sed secundum quale dicitur
malum ex [illegible] in lege [illegible]
de maleficio accidit at male
[illegible] et accidit [illegible] [illegible] ma-
lum [illegible] in bonum ¶ [illegible]
[illegible] dus [illegible] [illegible] ¶ [illegible]
in [illegible] [illegible] est accidit [illegible]
[illegible] ergo in bonis [illegible] in
[illegible] malum quod non videtur
ergo non malum in genere dicitur
secundum hunc modum ¶ Dicunt

cum aliqui q̄ in̄ſpicīe ſpecie
eſt malum in gn̄e quod eſt in ſe
ſz non ſcdm ſe ſz quē ē ſpēa
Vnd̄ dī cum aliquid ē malū
in ſe ꝗ deſe importat malicia
ſz ꝗ deſe importāt maliciam
dr̄ ee malum ſcdm ſe aut ꝓpe
ꝗ inſpiciē ſpēm eſt malum
ſcdm ſe ¶ Ad q̄ dr̄ q̄ licet
multiſ modiſ poſſit dici malū
in gn̄e ut q̄ nulla circūſtāā
poteſt formari ut ſit bonum ut
fornicari uel adulterari ſcdm q̄
dr̄ genus malorum ¶ ſpecialr̄ tn̄
ſz accipit̄ malum in gn̄e qd ac
tus dicit deſcā bonum ꝗſpi
ac naturam in debitam ut gene
rare dicit̄ nā in debita nam
bona actus deſcā ¶ Sic cum bonum
in gn̄e multiſ modiſ poteſt dici
uel q̄ eſt genus bonorum ſicut
eſt virtus que dr̄ bonum in gn̄e
uel q̄ per circūſtāā non poteſt ſe malū
ſecūdꝫ caritatē uel q̄ dicit
bonum in gn̄e actum reſpiciat mām
debitam ut dare elemoſinam uel
ꝓpē conueniente ꝗ ut ſic dicit
Aug̃ de diuerſitatibꝰ cauſis q̄ bō
ape in gn̄e non ſufficiunt ſine
caritate quedā bona in ordinibꝰ
relig̃ ſpectat ꝓdeſt ¶ illi non poterit
niſi ꝑ lumen bonum ꝑacāt
ꝑ aliquem corporalē caſtitatē augetiꝫ
deſpicio ꝗ libro ſic non impediunt
aliā caritatē iuſtū quedā peccā
uenialia ſunt quibꝰ uita non du
cit ſic ad ſalutē eternā in quibꝰ
ꝑpuit impiis bona opā ſed conſilꝰ
uita eiuſ ꝗ nūm non in uenit
dāc cum dicit bonum actum in gn̄e
etiam non dicit conueniente matiꝫ

ſicut ſpecie in dī xxxiiii ſebili
cum ꝗ c ſāt diligit ſed acceptū
ſito dicit̄ malum in gn̄e qd acty
in ſe dicit deſcā ꝗ mora eā
mām in debitā ſi ad alian
q̄ tale ſit bonum ſi uel male ſi
circā circū in diſſenſꝰ dd eſt ꝗ
illud q̄ dr̄ bonum ſi uel male ſic
fert ad circūſtāā ꝗ ad intentionē
¶ Dum aut circūſtāā addit q̄ bonum
eſt traſit̄ malum ꝗ ꝓpriū ſuam
ſic bonum traſit̄ ꝗ ꝓpriū ſuam
qm addit̄ circūſtāā mala un
non eſt dicendū q̄ malum ſit ꝑ
bonum cum dicit̄ malum qua
dicebat deſcā in ſe ꝗ inueniebat
cum mām in debitā hec addit̄
circūſtāā in quā ad bonum traſit
unde accidit maliciā lꝫ in ſe
tale in ſe accidit ſpecie accidit
aut ſpecie ſit ꝓhibitū in dei
lege cum dr̄ ¶ Non accedes non in
illa poteſt qm maliciā accidit
tanſgrediens ꝓceptum decalogi
ſi ante legem ſolent cadem ꝓ
tat Vnd̄ Aug̃ in li ¶ de li ar ¶ ſi
ſpecie adiuncta ē ſpecie accidit ſic
accidit aliꝗ ſunt ꝓpter ¶ Ita unde
ſpēo unde uel ante eiuſ non
tenet ſi accidit non ut ui ꝓter
tū non dicit̄ uel ſpecie inſi
ꝑtempore uocabilꝰ cum ſi ¶ illi nāl
magiſ inuenit̄ ſpecie ſpecie dici
non accidit ſpecie tūc dr̄ ꝓpe
malum in gn̄e qd non addit̄ cir
cūſtāā traſit̄ ad bonum Sed hic
intelligendū ē ꝗ eo q̄ alr̄ de
in oblatione lꝫ cum oblatio i
holocauſtū ſunt in oblatio
ꝑ ꝓceptum dūi ſit bonum in eo ac

intellectus bonum formaliter non intellexit, ubi secundum rationem mali addita eius est circumstancia per quam illud quod sibi coniunctum esset malum per additionem circumstancie formaliter dicatur bonum. ¶ Unde hoc est distinguendum quod aliquid in se malum sed non sit per se malum non eius hec distinctio contrariarum racionum ipsius cui accidit nec proprietatis substancie, sed tamen ipsius accidentibus diffiniens.

Sed quelibet deceptionibus manifesti in genere boni respondent in genere ponitur eius esse contrarietas generata eius dicuntur que sub eodem genere posita maxime distant; sed bonum in genere et malum in genere continentur in diversitate generibus differunt, secundum bonum et malum que sunt maxime distancia, ergo bonum in genere et malum in genere sunt opposita contrarie. Item eodem accidente impossibile est simul inesse malum in genere et bonum in genere, ergo malum in genere sunt contraria vel ad minus opposita. ¶ Causa contraria sunt que nata sunt fieri circa idem subiectum; sed bonum in genere et malum in genere non sunt nata fieri circa idem subiectum, ergo bonum in genere et malum in genere sunt contraria quod autem non sunt nata fieri circa idem subiectum patet, quia eadem actio non potest esse secundum diversa tempora bona in genere et mala in genere, sed que semel mala est in genere semper est. ¶ Item malum in genere et bonum in genere continetur sub malorum et bonorum nec habet que continetur contraria non esse dicit habitus quod contrarium

ergo malum in genere et malum in genere non sunt contraria. Item malum in genere per additionem potest fieri bonum et bonum in genere non sunt contrarium possent opposita eius contingere non eius aliud manens aliud pro operatione rationis ipsius nec ergo hac dicta quilibet cum non differunt malum in genere et bonum in genere respectu accionis ipsius sunt differencie essenciales et actuales, essenciales non videntur esse bonum eius et malum accidunt actioni conveniens agenti quia eius actio intelligi potest intellectum boni aut intellectum mali secundum quod dicatur bonum in genere et malum in genere. ¶ Differencia non essencialis est preter intellectum cuius non intelligitur aliud cum est dicta essencialis, ergo bonum in genere et malum in genere non sunt differencie essenciales actionis. Ipse autem non sunt accidentales, videtur probatio quia non possunt intelligi sine esse unius et eiusdem actioni accidencia non opposita ad minus possunt intelligi secundum sensus compositus in esse. ¶ Ad istud forte dicendum quod sicut accidencia in se publica que licet sint ad esse et alia esse in intellectum tamen non aliquam cum publicato impossibile sunt talia accidencia in separabilia que in sunt alicui vel separabilia ut corvus dicitur niger tamen ponendo corvum albus ablatis autem secundus sicut origine dicta nigra et aliquis albus non sic eius videtur dicta de suis secundum bonum in genere et malum in genere accidens eius mala in genere

ne intelligitur sed actus sine ipsa mali-
cia exterius nec actus bonus in genere
ne intelligitur sed actus sine bonitate
exterius ergo non se habent sicut actus
primus cum intelligitur sine accidentibus
que sunt in subiecto ¶ Ad quartum dicendum quod
oppositum est inter bonum et malum et
genere et est oppositio differentiarum dis-
parata cum sunt nisi separatim
ad invicem sine tamen bonitas sine
forma confusum ¶ Ad quintum autem quod
obiectum est in contrario ubi obicitur
quod bonum in genere et malum in genere
sunt contraria dicendum est quod non est sic
simpliciter contraria nec est quaelibet
differentia contrariorum que est opposi-
ta sub eadem genere maxime
distant genus cum dicatur malitia
[illegible] sed genus predicabile
bonum autem in genere et malum in
genere non sunt in uno genere predica-
bile esse cum in actione non dicit
genus respectu boni et mali ¶ Ad
sextum est quod licet malum in genere
et bonum in genere sicut in oppositis
subiectum sunt in esse eidem non
possunt reperiri quod sunt contraria
quia non sunt nata fieri circa idem
subiectum sed erunt opposita ut dis-
parata ¶ Sicut enim bonitas et
malicia disparata sunt inter
se ita contrarie quibus conveniunt
sunt inter se disparata ¶ Ulterius vi-
dendum est ad hoc quod secundum que
habet autem modi differentie essent
bonum in genere et malum in genere
[illegible] actionem dicendum quod distinguit
actiones ¶ Non [illegible] distinguit
ea quorum sunt obiecta [illegible]
cum bonitas in genere sine actum
et malicia in genere sine actum nec

est sed contrarium quod bonum et malum sunt
accidentia eidem actui sed cum non
est de bonitate et malicia exterius
sed de bonitate et malicia interiori
que contraria est a bonitate
exterius bonum cum actus in genere pos-
sit mala circumstantia vel [illegible]
¶ Tamen autem non potest eidem
actui simul esse bonum et malum ¶
aliter se habent bonum et malum circa
actum circa agentem cum sicut se
habet quod sunt unius eiusdem in esse bonum
et malum sed non simul tamen ad et
eidem actui simul non possunt
simul secundum sint oppositus
in esse bonum et malum [illegible] autem
est quia actus unius [illegible]
tamen sunt bonum et malum que ei
accidunt actui non [illegible]
se [illegible]
[illegible] alia unus est actus bo-
na alia unus est actus mala

Quarto queritur de comparatione ma-
licie in [illegible]
[illegible] ad actum [illegible] utrum [illegible] sit de-
terior actu vel [illegible] quod autem actus
sit deterior in genere videtur [illegible]
cum bonum in genere actus sit bonum
in genere actus plus contingit [illegible]
ergo malum in genere actus plus di-
stingit [illegible] ergo malum in genere
actus deterior est malo in genere
habitus ¶ Item [illegible] malo in genere
actus [illegible] malum in genere habitus
[illegible] cum in genere actus causa
est mali in genere habitus ergo malum
in genere actus est deterius ma-
lo in genere actus cum sit causa
[illegible]
malum in genere habitus ergo malum

in genere habitus est deterior malo
in genere actus. actus enim transit
sed remanet habitus. unde cum est
habitus vitiatus. ¶ Item bonum in ha-
bitibus melius est bono in actibus
ergo per oppositum malum in habitibus
erit deterius malo in genere actus.
Contra: cum sic se habeat per oppositum ma-
lum in genere habitus et bonum in genere
habitus, ita malum in genere actus
et bonum in genere actus. ergo permuta-
tim sicut se habet bonum in genere
habitus ad bonum in genere actus
ita se habet malum in genere habitus
ad malum in genere actus. ergo cum
bonum in genere habitus sit melius
bono in genere actus, malum in genere
habitus erit deterius malo in
genere actus. ¶ Item malum in genere
actus est via multiplicandi ma-
lum in actu. ergo est illo deterius.
Ad quod dicendum quod malum in genere actus
quo ad quid est deterius malo
in genere habitus, quo ad quid est
minus malum. quo ad hoc enim quod ma-
lum in genere actus est causa
mali in genere habitus, unde cau-
salitate est deterius. ¶ Attenden-
dum autem quod malum in genere actus
potest accipi dupliciter: potest enim acci-
pi pro malitia qua actus vel
potest accipi generaliter pro quacumque ma-
litia causat malitiam. | [illegible]
in actu ipso sic sumpto sit accipienda
ista malitia in genere actus cau-
sat malitiam in genere habitus. verumtamen
tamen malum in genere actus simpliciter
est deterius malo in genere habitus sed
eo modo quo plus addit ipsi actui
qui sonat bonum. ¶ Ad ultimum non
dicendum quod non est simile de oppositio

malorum et oppositio bonorum. oppositio enim
bonorum est quia bonus habitus ge-
nerat bonum actum ultra hoc fiet
semper defectus consuetudinalis magis
habitum. | Oppositio vero malorum: actus
malus semper contendit habitum malum
licet ergo actus malus immedia-
tius coniungat habitui fini in ma-
lis. habitus vero malus in me-
diatius disiungit a fine. Ratio
enim eadem est in bonis et in ma-
lis sed coniungit sed contrario. ¶ Sed
si dicatur quod malum in genere actus
immediatius disiungit quam habi-
tus, quia impossibile quod malum in genere
habitus non sequatur mediantibus dis-
iungit a fine. malum autem in genere
habitus non disiungit a fine nisi me-
diante malo in genere actus. Di-
cendum quod non est verum omnis quod in me-
diatum sed omnis quod est inductivum
malum in genere actus plus disiun-
git sed malum in genere habitus amplius
disiungit. ¶ Ad aliud vero dicendum
est quod licet malum in genere actus
sit causa mali in genere habitus
tamen non est simpliciter deterius. In
malis enim contrario est quam in bo-
nis: mediate et immediate simile. | In hoc
enim est dissimile quod bonum in genere
habitus erit bonum in genere actus
plus malum vero in genere actus sed
non erit malum in genere habitus in
utrisque melior est actu. Et ideo di-
cendum quod actus bonus magis
coniungit fini. Ideo est melius
dicendum et quod non sequitur habitus
enim contrarius in semper quam non
continue coniungit cum fine actus
autem magis coniungit finem suum habitu

¶ Unde etiam sequitur quod utrum circa
mala in genere actus sit eque
mala videtur quod sic quia sicut
obligatoria sunt pariter eque
in genere eque mala sunt ergo
omnia mala in genere eque ma-
la sunt. ¶ Contra fornicatio est
malum in genere adulterium est aliud
malum in genere fornicatio autem
non est eque malum sicut adul-
terium ergo non omnia mala in genere.
Similiter homicidium est malum in genere
homicidio autem debetur maior pe-
na quam adulterio ergo maior est vi-
tium ergo magis homicidium est
malum ergo non omnia mala in
genere sunt eque mala. ¶ Ad quod
dicendum quod esse eque malum in genere
dicitur dupliciter dicitur enim eque
malum quia eque deformat
suum genus secundum hunc modum
omnia mala in genere sunt eque
mala. Sicut enim malitia homicidii
deformat suum actum ita malitia
adulterii deformat suum actum
et sic equalitas dicitur esse equalitas
generis secundum hunc respondetur natu-
re eius vel potest dici eque
malum quia equaliter deformat
[illegible] animam secundum hoc autem non
omnia mala in genere sunt eque
mala. Plus enim deformat animam
homicidium perpetratum quam adul-
terium perpetratum similiter aliis pa-
ribus. ¶ Licet autem unumquodque
malum in genere dicatur multipliciter
uno modo enim dicitur adulterium ma-
lum in genere aliis modis dicuntur
malum malum ex circumstantia di-
cuntur comparatione adulterii fornicatio
[illegible] duo mala in genere
opponi alio autem modo dicitur

esse malum ex circumstantia secundum
quod currere cum non sua est malum
in genere. ¶ Currere autem cum non sua
coniugata alterius est malum ex
circumstantia. In hoc enim quod dicitur
coniugata alterius dicitur circumstantia
ipsius currere cum soluta secundum
hoc fornicatio et adulterium dicuntur
subesse quod est malum ex circumsta-
tia [illegible] sive vere non omnis
quod est currere cum non sua secundum
subesse quod est malum in genere. ¶ Ad
hoc etiam queritur utrum aliquis pos-
sit peccare faciendo malum quod
est aliquod malum in genere quod non
quia potest aliquis perpetrare malum
in genere non addendo aliquam cir-
cumstantiam malam sed non addita cir-
cumstantia mala vel [illegible] malitia
non consistit malitia nisi ex genere
actus ergo potest aliquis perpetra-
re peccare tamen malum quod dicitur est mal-
um in genere. ¶ Contra malitia qua
quis malus est ex actu peccati
contrahitur contrahitur ergo nisi ad
datur aliud malum in genere aliqua
malitia ergo potest dici malum
ergo non sufficit malitia in genere
nisi fiat additio. ¶ Ad hoc dicendum quod
malum in genere dicitur dupliciter vel
uno secundum quod malum in genere
dicitur hoc genere dicitur malum
secundum hoc non est separabile
ad malum peccati in habitu cum
peccare fiunt [illegible] quibus respondetur
secundum hunc modum nulla est questio si
queratur utrum quis possit face-
re malum [illegible] in genere alio modo
in genere alia vero non dicitur malum
in genere secundum quod malum in genere
dividitur contra malum ex circumstantia

80

et secundum hoc sequitur aliquis appetere
malum in genere non addita aliqua
circumstancia aggravante et sic non
potest aliquis tantum malum facere quantum
est malum in genere et per hoc solvitur
quod obiectum est ¶ Adhuc tamen quaeritur
utrum si aliquis appetat fornica-
ri causa mulierum in genere et aliquis
intendit fornicari cum aliqua de-
terminate quod istorum sit deterius et
videtur quod ille qui intendit forni-
cari cum aliqua determinate quia
malicia speciei addit super maliciam
generis ergo qui intendit fornicari
determinate cum aliqua plus pec-
cat quam ille qui intendit for-
nicari cum aliqua indeterminate
¶ Contra nulla circumstancia addit
super maliciam generis quod cum di-
cunt ista non dicit circumstanciam
ergo non magis peccat qui inten-
dit fornicari cum ista quam ille qui
intendit fornicari indeterminate cum
aliqua ¶ Preterea si dicatur quod per
determinationem intelligitur aliqua circum-
stancia illa posset diminuere et ali-
quando posset peccare qui intendit
fornicari cum ista quam qui inten-
dit fornicari indeterminate cum
aliqua ¶ Ad quod dicendum quod cum di-
cit fornicari cum ista potest intelligi
illa persona mulieris sine circumstan-
tiis que aggravant vel minuunt
et secundum hoc non causat addi-
cionem secundum magis et minus for-
nicari cum aliqua muliere et for-
nicari cum ista ¶ Non tamen malum
in genere quod possibile est tamen sicut in di-
videndo nec tamen ibi addictio mali

... in diminutionem sed est additio
in differentiis ¶ Si non intentio deter-
minans intelligatur circumstancia vel
circumstancia est aggravans vel
diminuens ¶ Si est aggravans et
magis est peccatum ¶ Si non dimi-
nuens secundum hoc est minus peccatum

Questio quarta de comparatione

Qualorum ... se respectu bonorum
in genere et est questio utrum aliquod
bonum sit magis bonum quam aliquod
malum sit malum quod videtur per hoc
quod dicitur super illud Prov. beatus vir ...
... super in ... de-
¶ Beatus Augustinus magis diligit cari-
tas legem dei quam cupiditas
milia auri et argenti hoc autem in-
telligitur de intencione motu de potiori
tamen non possit quia aliquis malus
frequentius operatur mala quam
aliquis bonus bona ergo intensior
motus boni magis est intensius
quam motus mali ergo aliquod bonum
in genere magis est bonum quam ali-
quod malum ¶ Item summum bonum in genere
est intentio vite eterne et malum non
est intentio pene eterne sed vita eter-
na magis bonum est quam pena
eterna sit mala ergo bonum est
magis bonum quam malum sit malum
¶ Item dicit beatus Gregorius ...
hic tanta delectatio sit in magis quan-
ta est in ... sed secundum quan-
titate delectationis est quantitas
boni et mali ergo bonum est magis
bonum quam malum sit malum ¶ Item
bonum minus aufert malum sed ma-
lum non minus aufert bonum ergo
bonum est magis bonum quam malum
sit malum ¶ Contra dicit ...

ix. Ad .x. sicut concedimus in ii
sen. in dis. iiii. concedere melius
duci sine iusticia in statu quo tunc
potest sine aliquibus bonis super-
bonum quantum sequitur malo super-
malum . ita apparet bonum. Ideo
aliquod malum tamen est malum
quantum aliquod bonum est bonum
¶ Item maior est inclinatio ad ma-
lum quam ad bonum conformatur
ponere inclinationem vehemencior
erit motus ergo aliquod malum
est magis malum quam aliquod bonum
sit bonum. Intelligitur hoc de opposi-
tis motibus. ¶ Item malum et bonum sunt
opposita ergo quantum ponit unum
tantum demit aliud tamen est. Unde
malicia ergo non est bonum magis
bonum quam malum malum sed videtur
adequari. Item aliquis malus
fortior dicitur peccator ergo ma-
lus est peccator respectu mali
cuius dicitur fortior dicitur peccator
ergo malus. ¶ Cum bonus respectu
boni ergo aliquod malum dicitur magis
malum quam aliquod bonum bonum. Con-
trarium videtur in aliquo heretico et
aliquo fideli hereticus enim fortior
est ad sustinendum mortem pro
causa indebita quam fidelis aliquis
pro causa debita. ¶ Ad quod dicendum quod pro-
pter comparatio secundum genus boni et
mali. Tunc hoc aliquod bonum est
magis bonum in genere quam aliquod ma-
lum sit malum eo quod adest summe
bonum quo melius cogitari non
potest. Nichil autem est summe malum
tamen hominum intelligitur quod dicitur magis
quod magis diligit caritatis illo
non potest sine comparacione tamen fortior

materia. Tunc hoc potest aliquid esse
magis malum in genere quam aliquod
bonum non ulterius sed prout ¶ Ad
hoc autem quod obicitur in genere dicendum
est quod licet plures sunt inclina-
ciones ad malum non tamen ipse
motus inquantum procedit a spiri-
tualitate magis malum sed potest esse
fortior vel in corpore prior
et hoc non est ex parte radicis sed
ex parte subiecti. ¶ Ad aliud non dicendum
est quod cum dicitur in .x. ad .xi. sicut
concedimus contra intelligitur de equa
equalitate secundum equalitatem
quantum ad materiam licet autem contrarium licet
non ponere boni in genere vel
mali in genere comparantur ut solutio
ad quod obicitur est

Quantum dicendum est de malo consi-
stancia ad hoc autem faciendum
est quod constancia dicitur affectus sive
vel actus prout dicitur continuitatem
vel aggravacionem constancie et
notandum in hoc capitulo. Primus que-
ritur quibus diversis continetur quo
quo. ¶ Primo ergo querendum de malo con-
stancie in genere. Deinde de mal-
o constancie in particulari. Deinde de mal-
o concomitante in genere quamvis queruntur
tria. ¶ Primo ergo quidlibet utrumque ma-
lum concomitans dicitur malum con-
stancia. ¶ Secundo utrum malum
originale dicitur malum ~~originale dicitur~~
~~malum~~ constancia. ¶ Tercio de
comparacione mali consistancia
respectu mali concomitante et mali
originale.

Ad primum sic procedatur. Malum con-
comitante dicitur malum consti-

finis delicti scilicet malum ex defectu
finis delicti dicitur malum ex circum-
stancia finis quia cum debito fi-
nis dicitur circumstancia finis ergo
malum ex intencione dicitur malum ex
circumstancia ¶ Item sicut actus habet
causam efficientem ita habet causam ma-
terialem et finalem scilicet causa effi-
ciens materialis et formalis ad circum-
stanciam reducitur ergo et finalis
eadem racione cum causa finalis sit
principalior respectu actuum quam
est in genere moris ¶ Item autem malum
ex intencione est malum quod formaliter
ponitur a malo ex genere vel circum-
stancia formaliter generis velud
ergo malum ex intencione hiis alia
duo distinguitur ¶ Item cum dicitur
quod intento fine operi imputant
intencio dividitur contra alia que
materialia sunt in opere scilicet quecumque
sunt in opere .i. dispositio quedam
materialis respectu ipsius finis
ergo malum ex intencione dividitur
contra malum formale et materiale
scilicet finis est causa [illegible] malum ex circum-
stancia et genere ¶ Item in genere
causarum finalis dividitur contra
formalem et materialem scilicet finis et
causa materialis ergo malum quod acci-
pitur ex defectu istorum habebit
speciem diversam malum ergo ex inten-
cione cum respiciat finem malum
ex circumstancia cum respiciat for-
mam malum ex genere cum respiciat
materiam dividentur inter se secundum
diversas species mali ¶ Ad quod dicendum
quod malum ex intencione secundum quod habet
acceptionem dividitur contra malum
ex circumstancia circumstancie autem
dicuntur que sunt circa ipsum actum
superaddite ipsi generi actuum que
disponunt ad finem ut quod quis est

ut inveniatur actuum et finis actus
dicatur circumstancia ¶ Secundum hunc
modum malum ex circumstancia dividitur
contra malum ex intencione alio modo
dicitur circumstancia quod quis circumstat
circa actum et secundum hoc finis
dicitur circumstancia ¶ Et quia debito
aliquis facit hoc dicitur esse finis
sine malitia propter hoc patet solucio
obiectum ¶ Ad secundum autem dicendum quod
circumstancia uno modo dicitur quedam generalis
quid quod pertinet ad actum sive
sibi ipsum et secundum hunc modum ma-
lum ex intencione continetur sub malo
ex circumstancia aliquo modo quam
dividitur contra se dividitur
et defectus quo

Queritur deinde quis utrum malum in
genere dicatur malum ex circumstancia
[illegible] videtur propter hoc quod dicit Tullius
dicit enim quod affectus negocii divi-
ditur in sex in genere actuum sive
facultate locum tempore modum
occasionem autem actuum appellatur ipsa
actio considerata respectu [illegible] sive ut
quod quis egit ¶ Secundum hoc sicut ipsum
genus pertinet ad circumstanciam ita
malum ex genere erit malum ex circum-
stancia ¶ Item attributa persone que
dividuntur contra attributa sive circum-
stancias negocii scilicet attributa sive
circumstancia que continentur sub circum-
stancia secundum quod dicitur malum ex circum-
stancia ergo multo forcius malum
ex genere actuum continebitur sub ma-
lo ex circumstancia ¶ Item autem circumstancia
dicitur respectu alicuius continentis ad circum-
stanciam ergo aliud defectus ex
defectu ipsius et ex defectu
circumstancie ipsius ergo malum
ex circumstancia dividitur contra malum
ex genere ¶ Contra in eius genere

actionis genus non dicatur mutabilem
malum ex circumstancia distinguere
a malo ex genere operis ¶ Ad 9m dicendum
quod malum ex circumstancia aliud acci-
pitur hic racione sicut declarat
Tullius secundum enim quod accipit Tul-
lius malum ex circumstancia continet
in se omnia sincretia adiungenda
sunt actioni licet non dicuntur circum-
stancie que sunt inter [illegible]
substancie actionis dicens autem [illegible]
actionem relatam ad finem malum
racione genus actionis non [illegible]
est quia Tullius dividit circumstancias
secundum duo que sunt in ipso ac-
tu persona et negocium sunt actus
ipsius hoc dicit attributa persone
sunt circumstancie ex parte persone
et ex parte negocii hic autem dicendum
secundum quod maior deformitas est
et minor est in ipsa actione ex
diversis causis principalibus ipsius
actionis ¶ Si non curat aliquis
ipse quid efficacius tamen non
destruit quedam genus mali spe-
cialis tamen dicendum est quod circumstan-
tie ex parte efficientis non dicunt
nisi aggravacionem super malum
actionis in genere ¶ Ut hec enim
ipse summo quibus cum gratis sit
dictio et hoc est quod sit secundo
enim ipsis in illis comprehenduntur
circumstancie persone unde in hac
comparacione circumstancie persone et
actionis dicuntur quam actionis
ipsius hoc malum quod preveniunt ex
defectu circumstancie ex parte persone
continet sub malo ex circumstancia
coram deus patet qualiter videndum
est ad obiecta

Quintum circa deprecacione mali
ex circumstancia respectu mali
ex genere mali ex intencione ipsius
respectu mali in genere ¶ Circa
quod queritur in primo modum secundum
utrum circumstancia addita super
genus actionis aggravet peccatum
secundo utrum malum ex circumstancia
sit deterius malo ex genere vel econverso

Videtur autem quod circumstancia
aggravet peccatum quia dicit
Gregorius nunc est magis dampnabile
ubi transgressor maior secundum
culpe ergo circumstancia persone aggra-
vat eciam sic et in aliis alia-
rum circumstanciarum restat ergo quod circumstan-
cia potest aggravare super malum
generis ¶ Item eciam videtur per hoc
quod plus peccat qui committit
adulterium vel loco sacro vel tempore
sacro quam qui committit adul-
terium simpliciter ergo circumstancia potest
aggravare super maliciam generis
¶ Contra bona circumstancia non augmen-
tat meritum apud deum ergo nec mala
circumstancia aggravabit demeritum
ergo malum ex circumstancia non ag-
gravabit maliciam super malum
generis actionis ¶ Item amor est
donus ad impendendum quam ad percipien-
dum sed bona circumstancia non
auget effectum amplacionis ergo ma-
la circumstancia non auget effectum
[illegible] quod autem bona circum-
stancia non augeat patet quia hoc
quod ex caritate est meritum comparatio-
nis ergo caritate magis est meritum
comparacionis sed circumstancia non
facit ad hoc quod sic caritas maior
vel minor ergo circumstancia bona
non auget meritum ¶ Item opus
virtutis est opus perfectum sed opus
perfectum est quod attingit sic virtuti

attingit aut sunt sicut cum nulla
constancia ergo ubi est operis
bonum proximitate nulla est con-
stancia ergo constancia bona
non requiritur ad hoc ut non augea-
tur meritum ¶ Ad quartum dicendum quod consta-
ncia mala facit augere demeritum eo
quod constancia mala addat quandam
deformitatem super deformitatem
cuius secundum hoc augmentatur malum
culpe ¶ Ad vicesimum autem in contrarium
dicendum est quod aliter est inconstancia
bona et aliter inconstancia mala
Circumstancia enim bona requiritur
ad esse operis meritorii bonum enim quod
meritorium est ponit quod perfectum est
perfectum autem dicitur cui nichil deest
ut bonum meritorium dicitur quod ex omnibus
requisitis constancia causis et ra-
cionibus consurgit sic autem est ex parte
mali. Malum enim dicit defectum quod
contingit esse ex singularibus causis sicut
dicit Dyonisius in libro de divinis nominibus. Bonum
est causa una, mali non sunt
cause multe ¶ Ad aliud non est
obiectio dicendum quod licet deus
sit pronior ad miserendum quam ad pu-
niendum nichilominus tamen ad miseren-
dum requirit quam ad puniendum. In adultis
enim cooperacio liberi arbitrii requiritur plura
ad hoc quod sit bonum meritorium quam ad
hoc quod sit malum ei oppositum ad dampna-
bile cum sufficiat defectus unius cir-
cumstancie ad bonum non oportet omnes
que necessarie requiruntur nec hoc
tollit quod deus pronior sit ad mi-
serendum sed adhuc facit ut videatur
dei iusticia respectu bonorum et
non malorum respectu bonorum ut
perfectum in multis respondeat per-
fectio in omnibus defectum aut in

multis videlicet defectum in omnibus
Ulterius circa quintum de comparacione cir-
cumstancie mali ad bonum dicendum
constancia mala non facit ad
meritum sed magis destruit proporcionem
constancia bona non facit ad
demeritum sed magis tollit ergo neque
ut sua in ipsa sua non facit
ad demeritum sed magis tollit ergo
neque ut sua in ipsa sua non fa-
ciunt ad demeritum ¶ Tunc queritur
maius est dampnum tanto magis
peccat qui aliunde peccata iste
faciunt peccat et aliis ignorantibus
paribus aliis aliis minus peccat
qui ignorant quam qui peccat sci-
enter ignorancia enim minuit
peccatum sicut non in ullo pro-
curat ergo bona constancia plus
augmentat quam mala ¶ Ad quartum dicendum
quod bona constancia non debet in-
crementa malicia per se sed accidit
malicie mala non constancia per
se auget demeritum ¶ Cum autem bona
constancia augeat demeritum hoc
est racione contemptus vel ingratitu-
dinis quanto enim maius est dampnum
tanto maior ingratitudo in illo
qui non bene utitur nec est similiter
de mala constancia respectu meri-
ti et de bona respectu demeriti quia ma-
la enim constancia neque per se nec
per accidens est causa meriti eo
quod malum non stat cum bono per
se quod est bonum meritorium bonum
vero quod est donum gratuitum datum
stat cum malo quod est demeritorium
unde potest esse ut dictum est non
sit causa augmentationis in demeritis

Quartum queritur de comparacione

mali quo genere quod illorum sit de
terius alius vero tanquam ubi
quod dicit in iiii et in super illo illo
rum quos non in die iudicii re
perabit ornamentis magis at
tos esse. Secunda formatores
qui per vitam fedi corporis
maiora in inferno patientur tor
menta quam equales iniqui et alia
glosa illius supplicia dicit et aus
gmentis qui ipso graviora qua
libus lentum sunt supplicia
Hi qui sunt equales iniqui imp
qui in genere peccant formato
res non sunt qui peccant concu
piscentia sed qui faciunt malum
ex concupiscentia gravius puniuntur
illis qui faciunt malum ex genere
quod malum concupiscentia deterius
est quam malum in genere. Super
illud non quies non est dicit
glosa sicut diabolum tangitale
tandem quod non quia ipsi forma
tores magis peccant illis ini
quis inter quos computat diabolo.
Item in equalibus iniquis in
telligimus diabolos et eius sequa
ces sed malum in genere quod peccat
ad alium est deterius malo con
cupiscentia quod est in formatori
bus quod deterius est malum in genere
quam sit malum concupiscentiale.
Ad quod dicendum quod equales ini
qui dicuntur illi qui peccant
quibus peccatis formatores non dum
illi qui addunt concupiscentiam et
morem sicut in illis qui pec
cant contra naturam sed in eis
inter dictum est ex hiis modum
non dicitur iniquus equalis quantum
perpetrat malum in genere sed qui in

quibus peccatis peccatis delinquunt malis
quod enim non fit comparatio inter ma
lum in genere et malum concupiscentia
sed inter malum concupiscentia secundum
unum modum et malum concupiscentia
secundum alium modum. Aliud tamen
exponitur ut equales iniqui di
cuntur qui perpetrant aliquam iniqui
tatem in genere non addendo
deformitatem concupiscentie ut
qui cognoscit non suam nec su
peraddit aliquam concupiscentiam sed
naturalem formatores autem
[illegible] qui superaddunt malo
in genere malum concupiscentie.
Item hic quod quocumque est quod de
terius est malum concupiscentiam
quam malum ex genere eo quod hoc
parit illud et super addit eius
[illegible] nec hoc est verum quod alio in quo
[illegible] Item [illegible] diabolo
[illegible] eius non fecit ad sta
tum equalium iniquorum sed ad sta
tum [illegible] qui resurgent in
die iudicii [illegible] quod eum
non ad equales iniquos [illegible]
illa [illegible]
ubi angeli [illegible]
te [illegible] sunt maiores non per
tinet [illegible] se [illegible]
[illegible]

Post modum dicendum est de compara
tione mali concupiscentia
respectu mali concomitante quia
utrum malum concupiscentia dicat
[illegible] sit hoc quod additur
malum concomitans quod [illegible]
lum [illegible] concupiscentia et [illegible]
[illegible] pena non tamen in presenti
sed etiam in futuro sic [illegible]
malo in genere patet [illegible]

aliquis adulteratur non inten
dat sed adulterium iste adulteriu(m)
do peccat ergo malum circumstantia
nec adiecto malo per intentionem
est demeritorium ¶ Item in textu
glossa quod Lamech interfecit Cayn
non intendebat interficere ipsum
[illegible] et [illegible] ergo malum
circumstantia demeritorium non
adiecto malo per intentionem ¶ Item
intentio nomen operi imponit sicut
dicit Ambrosius si ergo non adde(re)
intentio ipsi operi nec dicetur
esse meritorium nec demeritorium /
¶ Item xxii q. ii c. de laude thezau
ro et glossa thezaurus et cor
intentio cognita dicitur iudicare
opera sed cognoscitur iudicare opus co
dicere meritorium vel demeritorium
Si ergo non addere malum circumstantie
non dicere opus demeritorium ¶ Item
Beda intentionis distinguit opera
an sint lucida an tenebrosa [illegible]
ergo malum intentionis non dicetur
opus tenebrosum sed [illegible] propter
genus operis circumstantia ergo
malum circumstantia non erit
demeritorium nisi addatur malum circumstantie
intentionis ¶ Ad quod videndum quod in
tentio dicitur dupliciter dicitur enim intentio
generalis sive indeterminata et dicitur
intentio indeterminata specialis inten
tio generalis est cum intendit pla
cere vel aliquid [illegible] opus a
gere circumstantias speciales determinata
est cum intendit agere sic vel sic
[illegible] vel sic agere cum talibus
circumstantiis ergo cum dicitur quod demeri
tum non est nisi malum circumstantie
tione hoc est quod non est nisi malum

circumstantie si est quod non est gra
ve aut speciale sed non semper est
continuatum speciali ¶ Ad aliud
ergo videndum ad [illegible] scilicet quod ille qui
adulteratur licet non intendat adul
terium intendit tamen illud quod co
stitutum est adulterium sicut aliquis
intendit peccatum mortale inten
dit tamen illud quod factum est peccatum
mortale ¶ Ad illud non quod dicitur
de Lamech dicendum est quod licet non in
tenderet interficere Cayn sed inter
ficere feram intendebat tamen sag
ittam emittere post [illegible] cum
diligentia adhibita non peccavit
mortaliter sed ad hunc passus aliqui
quod magis erat in intentione sceleris
Lamech quam in intentione Cayn
cum intendebat non tamen occidere
sed occidere fratrem suum Abel Lamech
non intendebat [illegible] per occidere
sed non ipsum Cayn et ergo minus
[illegible] in intentione sceleris et plus in
intentione sceleris maior pena debe
batur ipsi Cayn quam Lamech.
Sed contrarium videtur accidisse quia Lamech
puniti sunt septuagies Cayn
vero septies dicitur enim Gen. iiii sep
tuplum ultionis dabitur de Cayn in
de Lamech vero septuagies sep
ties ¶ Ad quod dicendum quod Lamech cum
pluribus puniti sunt non propter hoc
quod malum circumstantie additum ma
lo cognitione circumstantia [illegible] de
[illegible] quod [illegible] homicidii
[illegible] erat homicidium [illegible]
Cayn [illegible] Lamech [illegible]
[illegible] sed hoc fuit quia Lamech [illegible]
homicidium [illegible] Cayn [illegible]
tum [illegible] homicidium

Dicto de malo per circumstanciam
nunc quid dicendum est de malo
per circumstanciam in speciali. Et dicendum
est quod septem circumstancie sunt que sin-
gule circumstancie dicuntur assignari
vel nominari [illegible] [illegible] mo-
dum agendi [illegible] ad sicut ratio-
tatus de predicamentis [illegible] actua-
lis. Alio modo est agendi de hiis per
quod fit aliquid ad malum per circumstanciam
et quomodo modus est agendi et dis-
tinguntur autem circumstancie. Ad
nos differunt dicit enim in [illegible]
predicto de istis circumstanciis que sic
enumerantur: quis agit, cum quibus agit,
cum quando agit, cum quo agit, ubi
quid agit, et qualiter agit. Ex hiis
illius designatur oppositum agen-
tem determinat ea que agit et
sunt que sunt causa [illegible] qui
agit, et quod est aliud quod agit
[illegible] agit. Vbi circa in facto ubi
quid agit ut [illegible] ratione
[illegible] agit [illegible] circa [illegible] [illegible]
[illegible] aut intempore. Dic quod causa
quo in instantia. Secundum ali-
quos non modum assignantur in
circumstancie que in predicto enu-
merantur. Primus quidam [illegible]
enumerantur alii locus et tempus
que non nominantur in predicta dis-
tinctione. Tercio vero non enumerantur
circumstancie nisi attributa per-
sone que sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fortuna [illegible]
affectio studium consilium casus facta
orationes. Nomen est [illegible]
[illegible] attribuitur [illegible] in
[illegible] cognomen et agnomen. Na-
tura [illegible] in se [illegible] ut [illegible]
est. [illegible] ut quod [illegible]

Nacionem ut quod Latinus aut quod Latinus
aut barbarus. Patria ut quod Gallicus
vel Hispanicus. Cognatione quibus
maioribus quibus consanguineis et
[illegible] puer aut adolescens [illegible]
[illegible] in quodam [illegible] data [illegible]
aut corpore ut quod valens et aut
in vel debilis formosus aut de-
formis [illegible] aut [illegible] [illegible]
aut [illegible]. Victum autem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quo in [illegible] [illegible] aut arti-
ficio sit [illegible] in qua [illegible]
tudine domestica sit. Fortuna
ut quod an servus sit an liber
[illegible] an [illegible] [illegible] aut
est [illegible] nobilis aut ignobilis.
Habitus vero dicitur aut corporis
[illegible] et absoluta [illegible]
[illegible] aut [illegible] aut [illegible]
[illegible] ut quod [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sit an
malus. Affectio est animi aut
corporis [illegible] aliqua de causa
[illegible] ut leticia cupiditas
metus molestia morbus debilitas
et [illegible]. Studium est animi assidua
[illegible] ad aliquam rem applica-
ta cum magna voluntate [illegible]
[illegible] ut quod studuit in medicina
vel artibus vel iure civili aut ca-
nonico aut iure divino. Consi-
lium est aliquid faciendi vel non
faciendi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] casus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quid fecit [illegible]
sibi acciderit quid dixit [illegible]
faciat quid sibi accidat quid
dicat [illegible] de futuris. [illegible]

ad supple impota attributa nego-
cio sunt. Hec prima est primi
generis actionis ut prandium
accepcio ¶ Secunda est cuius rei causa
factum sit ¶ Tercia est locus ¶ Quar-
ta tempus ¶ Quinta modus ¶ Sex-
ta occasio ¶ Septima facultas ¶ Oc-
tava eventus ¶ Nona que con-
tinentur ipsi facto ¶ Locus conside-
ratur in quo res gesta sit utrum
sit sacer an prophanus publicus
aut privatus vel de aliis con-
dicionibus loci ¶ Tempus ut dies
aut non sollempnis aut feria-
lis ieiuniorum aut quod ieiunium
¶ Modus est in quo consideratur que
animo factum sit utrum sit aut sua-
sione vel de aliis condicionibus
¶ Occasio est pars temporis habens
in se alicuius rei idoneam fa-
ciendi vel non faciendi opportu-
nitatem ¶ Facultas est qua ali-
quid facilius fit aut sine qua
aliquid fieri non potest ¶ Eventus
est exitus alicuius negocii in
quo queri solet quid inde re-
ceperit eveniat eventurum quod
sit ¶ Hiis notificatis [illegible]
quo de qualibet circumstancia
[illegible] sic [illegible] tunc [illegible]
circa [illegible] ista [illegible] ad ma-
lum quod circumstancia ut dictum est
multa mala vel unum malum
¶ Unde dico quod insufficiens sit illa
divisio presertim eo quod non sit in ea
mencio de loco tempore locus et
tempus sunt circumstancie que
faciunt maiorem ad augmentum
peccatum mali eius cum delinquit
qui in loco sacro perpetrat malum
quam qui in non sacro et similiter in tempore

cum est dies sollempnis quam cum
est dies ferialis et cum est tempus
ieiunii quam cum non est ¶ Quandoque
[illegible] est tunc peccatum capitale
¶ Circa hec circumstancia quibus au-
xiliis non designetur vel quod sit in-
voluntarium cum [illegible] cum [illegible]
cognoscente sed quid in qualibet
est actus singularis aut ¶ dicunt
singule circumstancie hec ad sit
circumstancie actionis que dicte
sunt ¶ Similiter alia [illegible] di-
visione [illegible] cum divisione
non ponitur circumstancia facultatis
aut actionis sive eventus que
omnis circumstancie pertinet ad actum
secundum quas potest dici actus deterior
vel aggravata ¶ Bone est tunc
dicimus quod [illegible] cum circum-
stancie [illegible] racione [illegible]
[illegible] non est de [illegible]
[illegible] quod faciat malicia
actionis sicut in adhuc [illegible]
[illegible] que [illegible] contra
racione cum sunt separata aliquo
[illegible] ad [illegible] malum sicut aut se
[illegible] sed ita sunt separate
malicie quod non [illegible] circumstancie
[illegible] ad malum circumstancia
[illegible] actionis ¶ Item quod [illegible]
separatum est ab actione nec facit
[illegible] ad esse [illegible] actionis non
dicitur augere maliciam actionis
circumstancia ¶ Sed iste circumstancie
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
aut secundum quod [illegible] sicut non
est causa mali [illegible] nec
augmenti [illegible] non malum circum-
stancia colligitur [illegible] [illegible]
¶ Ad quod dico quod [illegible] circumstancias
attendere [illegible] ea [illegible]

se habet ad actum. Unde cum inter causas efficientem formalem materialem et finalem efficiens autem dicitur proprie vel per aliud forma non accidens dicitur vel ipsa species actus in se consideratur quod consistit adiecte(?) per hoc quod dicitur in unitate. Nam per quis denotatur efficiens per se et per hoc autem quod dicitur quo agit notatur causa efficiens media per quam agit. Per quid vero notatur forma ipsius actionis in se ipsa et qualis forma que provenit agentis in actione per aliquid vel in quo notatur circumstantia sub ista ratione generis sive causa generis vel causa notatur finalis. Hic attendendum est quod in hac dictione in aliis quod ipsum genus actus dicitur circumstantias sed hoc et suum actum in se consideratum. Unde cum dicitur quod aliquis agit qualiter quod agit sive aut dubius malum circumstantia vel bonum contra malum in genere non intelligimus sed ipsum quod dicit circumstantiam nec hoc ipsum in quo in sua generalitate sed ipso determinatum. Ad id vero quod obicitur de loco et tempore est quod locus et tempus non pertinet ad essentiam actionis sed continentur ipsam actionem et ideo non pertinent in se considerata dicuntur licet faciant ad aggravationem malitie secundum ea distinguitur malum circumstantia. Ad id vero quod querit de illa circumstantia quibus auxiliis dicendum est quod illud potest intelligi in qualitate ipsius circumstantie quo agit. Ad secundum vero dicendum quod in ea consistunt ea que eodem modo se habent ad actum et que se habent

ut proprietates inseparabiles preter eum tamen efficientem quod dicitur in duo dividitur cum dicitur quis quibus auxiliis et cum formalem que notatur per quomodo et in parte per quid intelligitur causa materialis per hoc quod dicitur quid continetur circa materiam et intelligitur causa finalis per hoc quod dicitur cur. Super admittuntur autem due proprietates per hoc quod dicitur locus et tempus sine quibus dicitur non individuantur actio. Ad illud vero quod obicitur quod multe circumstantie possunt que non in istis septem intelliguntur sicut sunt facultas vel actio dicendum est quod per facultas et actio intelliguntur per duas circumstantias quibus auxiliis et quo tempore sunt quod. Ad id vero quod obicitur de illis attributis que sunt in sermone facti rationes dicendum est quod non sunt circumstantie per se facientes additionem malitie circumstantia aliter non circumstantie conveniunt ut in quibus forma propter affectum studium ... similiter conveniunt addunt quoque secundam malitiam actionis que circumstantia ... persone agentis et non tamen ad aggravandam maliciam immo ad minuendam vel ... sicut suo loco determinabitur. Et accipiuntur secundum quod circumstantie aggravantes vel minuentes accipiuntur vel nature vel anime naturalis operantur vel corporis que accidunt ... Propterea non nature duo accipiuntur. Ultima proprietas dicta et in motu ... cum ad ... actionem pertinet que est alia ...

Vel aliter ut natura ipse includat
omnes circumstancias morales. Secundo
non omne voluntarie operantis
sunt duo differentie vel in quantum
respicit alias circumstancias secundum quod dicit
circumstancie [illegible] vel secundum
ea que sunt in re circa quam est vel
comparacione passionis vel operacionis.
Si operacione operacionis dupliciter
dicit proprie ratione secundum se patens
adquirendum dicit affectus. Ratione ea
plus proprie voluntatis spiritus.
Si ratione passionis sola est du-
plex vel respectu cuius ratione circumstancia
contingentia respicit dicit secundum vel
quod est in motiva respicit dicit affectus.
Vel aliter ut accipitur differentia pro-
prie ratione secundum se ipsum adqui-
rendum dicit affectus secundum operand-
um aut est proprie ipsius rationis
aut est proprie ipsius voluntatis.
Si proprie voluntatis dicit spiritus
spiritus cum dicit affectus constans
et absoluta aut corporis [illegible]
Si non sunt proprie rationis hac
contingit dupliciter vel ad contempla-
dum vel ad cognoscendum et tunc
dicit studium vel ad bonum operan-
dum in hiis que pertinent ad
mores secundum quod dicit consilium.
Secundo non que sunt proprie cir-
cumstancie que faciunt ad aggravandum
vel minuendum in circumstancie secundum
hanc viam accipiuntur ut proprie
efficientes principaliter. Hec due circumstancie
et facultas. Sed facultas in dispensa-
bilibus que ipse efficiunt actus non
in hiis que per actus efficiunt.
Proprie vero sunt tum vel causa
sine quo. Proprie vero forme
modus proprie vero materie vel
forme in materia ipsius genus

circumstancias non in dimidiatas
que super addunt sunt locus et
tempus. Et ideo dicit de circumstanciis quod non
est circumstancia ipse aggravans
nisi eo eventum ponunt principaliter
unde eventus non est de genere
circumstanciis sed de circumstanciis que
sequitur. Ideo tamen duas aliter
que conveniunt sunt circumstancie que
faciunt aliquid quod sit malum secundum
circumstanciam vel aggravatum vel dimi-
nutum et que faciunt ad dimissionem
est mali ex circumstancia. Illo
aut attendendum quod sumus large
accipiendo circumstanciam inter circum-
stancias computatur stricte non acci-
piendo illa circumstancie dicuntur que
sunt inter genus operis et finem
operis et sic non dicunt malum
ex circumstancia. Item malum ex genere
recipit malum ex intencione finis
et hec distinguuntur ab aliis
per propria dicta. Quid tamen
quia si ignorat nullus ex culpa
[illegible] in aliis non contingit esse
circumstanciam.

Consequenter procedendum et adma-
dum ex intencione et ideo in-
cidencia primo quod procedendum est
de intencione in genere et postea de
intencione bona ut per eo cogno-
scatur inclusive id quod pertinet ad in-
tencionem malam, circa eum per bonum
cognoscitur et subiungendum est de
intencione mala sive de malo
ex intencione.

Circa intencionem non in genere
queritur primo quid sit intencio.
Deinde utrum intencio sit idem
quod voluntas aut differat ab
voluntate. Tercio utrum attendatur
natura vel dicitur per intencionem

...untatis utrum intencio sit vo-
luntatis. Ad primum respondetur.

Ad secundum sic sumpto illud in arg[umento]
[illegible] lumen [illegible] glosa intencio
quia bonum operis faciunt
lumen est secundum lumen cognitive
potentie ergo [illegible] ergo intencio est
eiusdem intencio ergo erit appetitus
eiusdem secundum non nisi respectu finis
quem acquirit [illegible] quod intencio in
opere impanit secundum ea impandit
opus nisi a fine ergo intencio re-
spicit finem erit ergo intencio appe-
titus eiusdem in finem. Item dicitur
intellectualis est primus motus [illegible]
in [illegible] aliquid est intencio [illegible]
ergo intencio [illegible] intellectu
secundum intellectus est primus eiusdem ergo
intencio est motus primus eius
in finem. Erit primus bonus
respectu alicuius debendi [illegible]
[illegible] est non nisi respectu ope-
ris optimi aut dicitur finis ergo
intencio est motus primus eiusdem
in fine secundum videtur quod dicit [illegible]
[illegible] in [illegible] conveniunt
[illegible] sit simplex duo sunt
[illegible] [illegible] in intencione [illegible]
in [illegible] secundum [illegible] est primus [illegible]
[illegible] vel quod inclinatio
intencio ergo [illegible] dividit [illegible]
[illegible] erit in alia parte [illegible]
in voluntate erit ergo intencio
inclinatio voluntatis in bonum vel
quod videtur. Ad [illegible] quod intencio
dicitur [illegible] est quod tendit [illegible]
qua tendit in finem quod est bonum
vel apparens bonum dicitur tamen
de voluntate [illegible] utrumque
cum tendit in bonum vel quod videtur
[illegible] nunc intencionis [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] hoc potest

dici quod intencio imponit nomen
operi et illud quod dicit [illegible] Intencio
[illegible] est cordis intencio [illegible]
qua dicitur indicat opera. Alia-
[illegible] modo potest appellari vel vana
vel voluntate secundum quod [illegible]
modo tendit utraque in bonum
vel quod videtur tendit cum [illegible]
[illegible] cognoscendo bonum et [illegible]
[illegible] tendit ipsa
voluntas in appetendo [illegible]
vel [illegible] sunt [illegible] in
[illegible] illud ergo quod intencio
dicitur esse oculus [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] et dicitur
[illegible] videtur Augustinus dicit quod fi-
des dirigit intencionem [illegible]
[illegible] dirigit in finem et
[illegible] [illegible] videtur [illegible] Ergo
aut dicitur Damascenus quod intencio
est intelligencia [illegible] aliquid
[illegible] intellectus [illegible]
[illegible] mentis intellectus [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod aut [illegible]
[illegible] [illegible] animi ad id
quod intellectus [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] primum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nomina [illegible]
ergo [illegible] quod intencio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cogni-
tive [illegible] aut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] practice.
Illud autem quod dicit Bernardus
[illegible] [illegible] vo-
luntatis refert. Dicendum
[illegible] quod intencio est aliud
[illegible] voluntas [illegible] vo-
luntatem [illegible] cum [illegible] intencio
non est aliud nisi voluntas ten-
dens in bonum vel quod videtur.

Alio vero modo differt. ¶ Videbatur
autem quidam voluntatem et intencionem
sic diffinire: nisi voluntas
est rationalis appetitus nisi co-
operatus. Idem autem rationalis
appetitus cum consideratione finis
dicitur intencio. Sed videmus
in utraque natura respectum
esse respectu finis quia respectu
boni vel apparentis boni. Ipse
quod non videtur aliquid esse differencia inter
eas et voluntatem. Item in prologo
in .i. sententiarum d. i. Solet queri
quid differt inter voluntatem et
intencionem. Dicit quod intencio respi-
cit illud propter quod volumus, vo-
luntas vero illud quod volumus. Sed
hic contra. Si volumus convenienter respi-
cere ut Ieronimus dicit, etiam volun-
tas est que vult respicere conve-
niente. Intencio non quia sic ad-
mittam sic convenire volo. Item videtur
dicit quod voluntas respiciat id
quod est ad finem, intencio vero respi-
cit ipsum finem. Sed hoc dicit non
videtur esse nisi quedam assigna-
tio. Sicut enim dicit Aristoteles: voluntas
voluntatis est finis et eius que ad
finem; et est magis proprie finis,
ergo intencio non sic differt a
voluntate. Solum quod voluntas re-
spicit finem.

Querendum quibus utrum intentionem
attendatur penes intencionem.
Et sic videtur. Dicit enim Ysidorus
Considerare aut probabilis bonum
aut reprobabile in dicendum unumquodque
opus bonum quod agit intencione
bona apparet. Quod primo mala in-
tencione plurimis bonum opus quod
agimus perdimus. Ergo penes inten-
tionem accipitur meritum. Item Beda

in multo intencionis diffinitur opus
alii sunt lucis aut tenebrarum. Ergo
penes intencionem et sic meritum
penes intencio bonus est. Sed quod
bonus est non sufficiat ad meritum,
ergo penes intencionem non mensuratur
meritum vel demeritum. ¶ Item Augustinus
in diversitatis temporum non in
intencionis operum. Sed sola caritas
voluntatis meritum facit. Ergo
tamen respectu mensura meriti vel de-
meriti penes intencionem. ¶ Ipse potest
bonum vel malum intencionem
est bonum in genere vel malum et
malum circumstancia vel bonum.
Ergo non tamen respectu mensura meriti
vel demeriti penes intencionem. ¶ Ad
id quod mensura meriti vel de-
meriti attenditur penes intencionem
solum quod unus non acceptus ante
eius finis enim tendere et tendere
in aliquid intencione non tamen respi-
cit finem sed respiciat aliud procedi-
mentum in fine circa complecti-
onem operis et circumstancia
solum sic modum mensura meriti
vel demeriti attenditur penes in-
tencionem. Si non intencio respiciat
tamen finem non eius attenditur
mensura meriti vel demeriti penes
intencionem sed similiter. ¶ Ad illud vero
quod dicitur quod intencio respiciat tamen
eos. Dico est quod cum meritum dicitur vel
demeritum est penes intencionem
non excludit voluntatem sed debet
intelligi sed hic attenditur ut dicatur
vero meriti vel demeriti composite cuius
sicut vero meritum est in voluntate
propter illius potenciam vel in-
tencionis cuius de ... ad voluntatem
voluntate. ¶ Similiter tamen dicit

q sola caritas et voluntas fa
ciunt hoc intelligitur principali
ter quoniam concludit ut intencio
que in voluntate comittitur
intencio sed hic dicitur intelligi q
pone genus operis vel diuer
sitatem operis non tamen resid
eo inna vel non principali

Queritur per modum utrum in
tencio vel voluntas pro facto
reputatur q sic videtur per hoc quod
dicitur supra illud ps et tu vanus
sti impietatem peccati mei et glosa
separate iudicatur sed natura actus
precipitur precepit quod desiderium
pro facto reputatur. Item super illud
Iacobus tue genuit glosa quod
q uis tuus potest deus scit
quod putat quod voluntas sine
actus apud deum pro facto iudicatur
Item Augustinus super in li. i. de sermone
domini cui non contingit facultas
complendi eam cuius aliena plau
dit sit aliquis non ad eam im
pone et ei potestas detur esse facil
ud non tamen verum est quod si
unus sic complendum quod vo
luntas sine intencio in malis
pro facto reputatur et sic in bonis et in
super illud in mandatis omnis no
let tamen sufficit velle si po
sitiendi voluntatis desit facul
tas complexus quod accipitur q vo
luntas sine intencio pro facto repu
tatur ¶ Contra super illud in Ieron
imum velle facere oportet quod glosa ubi
facto perficiet ut non solum velit
sed opere perficiat quod sit vola
tatem requirit opus ¶ Item
in sententiis vero dicitur hoc permittit
hoc inuicem quod quod unum sanctum sit

q unum est vel magis facit debi
tum meritum vel minus bene quod sola
voluntas vel intencio ¶ Item a. sa
cra sententia fine operibus mors est
quod de fide mea est, mortua quod non
sufficiat ipsa intencio directa per
fidem nisi assunt opera ¶ Ad quod dicendum
q est duplex voluntas sicut dicit
Augustinus in li. i. confessionum plena et simple
x plena dicitur quam nisi deest
opere voluntati quam facit pro posse
et tunc voluntas pro facto reputatur
debitum vel demeritum si non pot
test facere. Si autem non potest facere
principaliter imputatur ei debitum
voluntas vel intencio tamquam ra
dix operis non quod ipsum opus non
faciat debitum vel demeritum ¶ Illa
quod auctoritas que sunt posite videntur
dicere q natura proportionis indicatur
illa simpliciter quod quod uis tuus
potest deus scit indicatur et
alie que consimiles referuntur ad vo
luntatem plenam nisi non est facul
tas perficiendi ubi non est facul
tas perficiendi alie que de voluntate
opus faciat debitum vel deme
ritum et sic intelligitur illud. i. Ioh
in. et iii. contra hoc in. iacob. Si
non est voluntas nisi plena
tunc illa sola non facit debitum
vel demeritum ¶ Si quis queritur de
aliquo qui habet voluntatem ple
nam et deficit facultas et de alio
qui habet voluntatem plenam et concur
rentem in opus utrum ad paria meritum
in merito sicut vel secundum ¶ Ad quod non
videtur ¶ Dum cum voluntate plena
habet concurrentem in opus in opus
plus reputet bone voluntatis

bone actus qui non sunt tantum
voluntate non recipit nisi pro
voluntate non eum recipit pro
eo quod non sunt ergo hii duo non
ad paria in merito iudicantur
¶ Hoc etiam apparet per id quod
velt iustitie imitari et iustitiam
remunerabis cum bone voluntatis
bone iustitie unde non tamen
secundum auream sed etiam aureolam re-
cipit tamen secundum voluntatem auream
consequitur ergo non ad paria
iudicantur similiter potest intelligi
in eo qui sola sunt voluntate
occidendi tamen non possit et
eo qui volunt et occidit ¶ Sed autem
videtur super in li. de baptismo contra
donatistas dicitur cum illi quod
valebit et quod agat in salute
corporalis absoluta passionis pro
mea tunc qua cum latro ille non
sunt quia non eius accipiende
voluntas defuit sed non accipere
necessitas affuit difficile est dicere
ubi datur intelligi quod latro ille
esse sunt sacramenta bone vo-
luntatis plenale cum in possibilitate
ita videtur quod tamen valebit ipsa
voluntas plena cum possibilitate
actus quantum voluntas plena
cum actu cum utrobique sit dimissio
ne culpe et pene ¶ Item super
illud .xi. iudicum qui lambere ma-
nu ligaverunt glossa solus deus est
nosse meritorum sanctorum qui certo lo-
gradu post se habeant cum sit utrum
paulus an petrus bartholomeus
an iohannes .i. iacobus tamen scitur in
glossa quod paulus plus omnibus eis
laboravit sicut de ... acci-
pitur. Si ergo ... opera addita vo-
luntati det maius premium tractatum

esse quod paulus plus fecit ... premio
ergo videtur quod in operum meriti
non attendatur nisi secundum meritorum
aut voluntate quia solus deus
novit ita tamen remuneratorum
recipit ipsa voluntas plena
cum non adest facultas operis
Item opere mali quantum eius
adest facultas operis ¶ Item
opere mali videtur similiter quia
tanta sunt delectationis libidinose
quanta voluntas ergo eius equalis
erit voluntas opera erit de
bonitatis libidinose sed secundum quan-
titatem delectationis libidinose una
fornicatur pena ergo tanta est alicui
pena qui volunt plene et non
potuit quanta illius qui volunt
et fecit et fit similis de pena eterna
ergo equale debetur utrobique
attendi ¶ Ad quod dicendum quod in bonis
et in malis est differentia quedam
non similiter in bonis cum sit et
quod est premium essentiale et accidentale
quod consistit in visione dei premium
accidentale quod consistat in gaudio
de aliquo bono precedenti specialis
vel aliquo in premio sunt addito
quantum ad premium essentiale et
equale parificatur voluntas ple-
na nisi deest facultas volun-
tati plene nisi adest facultas
tamen in actu dum non sit par
caritas tunc par quia gratia
facientis quantum ad premium ac-
cidentale plus meretur voluntas ple-
na cum actu quam voluntas ple-
na tunc actu non quantum ad ope-
rum boni sed etiam quantum ad demeri-
torum mali plene ¶ In malis
non sic est quod bone voluntatis

plene et vere eciam actus debe-
bunt pena quia hec qui habent non
voluntate plena cum actu plus
plus puniuntur quam habent volunta-
tem plenam sed non cum actu quia
ad afflictionem actualem sed quantum
ad penam carentie visionis dei
equales sunt in pena quia pauca
dona possunt salvi ea que ab
iteratis sunt. ¶ Unde cum bonus
dicitur de illo qui vult bonum et
non potest et de illo qui vult bonum
et facit utrique equalitate sit
quod equale debetur premium essentiale
premium sed non equale premium ac-
cidentale quod est additum in hoc id
patet quod secundo aliter de illo qui vult
sustinere martirium nec sustinet et
de illo qui vult sustinere et sustinet
cum plene facultate desiciente
debetur aureola eam autem adest
actus super additur aureola circa
ad parvuli iudicantur quantum ad premium
sed non ad penam quantum ad pecca-
¶ Ad illud non est quia sicut dicit auctor
augustinus in libro de civitate dei quod damnatus
est quod illi non differunt angelis
quantum efficiat voluntatis plenam
baptismum cum deest facultas sed
hoc tamen quia latro ille bonus quem
quidam sustinent martiri-
um sunt sine sanctificatione ad quam
disponunt facienda baptismo vel
non erat baptizatus in eam sanctificationem
gratie obtinuit. ¶ Ad
illud non est aliud vere gloria sed
illud in iudicio dominum babtizare est
quod in comitate gloria habetur quia sollus
dei est cognoscere quantum
est meritum operis boni operis. Ad
id quod quia aliud opus mali. Ad
est quod non est equalis voluntatis
libidinosa equalis debetur ei pena

tantum ut in poenis dei sed ubi se
addit actus mortalis maior de-
betur pena afflictionis actualis
dolor cum libidinosa voluntas
ipsius actu libidinis augmentatur
de hoc autem amplius dicetur in se-
cundo ubi dicitur in auctoritate augustini in
libro ar quod non minus reus est quod est
intelligendum est quantum ad reatum
pene in futuro non autem quantum
ad reatum pene in futuro non ac
quantum ad reatum pene in presenti. Ad
illud cum plus puniuntur quam actu
adultera est pena in presenti quia qui
est adulter in voluntate et actu
et libido vel delectatio in ipso actu
plus puniuntur est pena in futuro

Quod ur queritur de hiis que per-
tinent ad meritorum bonam
primo utrum qualitatis boni operis
addat in bonitate in merito quam
super bonitatem intentionis. ¶ Secundo
utrum operis magnitudinis addat in meri-
to super bonitatem intentionis. ¶ Ter-
tio utrum quantitatis operis vel operis
addat in merito super bonitatem
intentionis

Ad primum sic procedit qualitas operis
est ad hoc est similitudo
tum sicut e martirium vel predica-
cio sed horum operibus debetur essentiale
premium sicut habetur ... ad est
super illud que sit super cunctas
magnitudinis et vivit illi gloria
predicam in circuitu glorie habeant
premium doctores circa illud
et eciam habemus. Item patet
de martirio sicut habetur supra
illud Ora pro nobis locutus est circa
circa ergo qualitas operis addit
super meritum bonitatem intentionis
¶ Item super illud ... in quo
multo ... dicit gloria
... equa sit voluntas equalem

sed mercedem ergo equalis erunt ex
cuius quidem equalem sed vo-
luntate sustinendi martirium vel
predicandi cum adest facultas
ei cui adest facultas ¶ Unde
dicit ysid(orus) Si bonum in facto ap-
pareat bonum non est cum ad
intencione ad probatum bonum tan-
tum minus quam tota bonitas operis
sit complecione ¶ Item dicit Ambr(osius)
intencio sufficiat adiunctum actu
ad opus ¶ Deinde queritur de duobus
quorum unus comuni caritate
facit opus privilegiatum alius
maiori caritate facit unum opus
quilibet illorum plus meretur et videtur
quod qui maiori caritate secundum quan-
titatem enim caritatis attenditur
meritum ergo qui facit maiori
caritate plus meretur ¶ Contra
maius est meritum martirii quam al-
terius operis non privilegiati ergo
qui facit huiusmodi opus plus me-
retur licet fiat comuni caritate ¶ Item
ponatur quod aliquis incipit opus
privilegiatum comuni caritate et
postea consumet maiori queritur
secundum meritum cuius intencionis a
principio aut posterioris debeat atten-
di veritas ¶ Si enim secundum me-
ritum principalis intencionis aut principii aut
posterioris debeat attendi veri-
tas ¶ Si enim secundum meritum principii in-
tencionis aut principii aut posterioris
debeat attendi veritas ¶ Si
enim secundum meritum principalis intencionis
formate in caritate cum illa in-
tencio minor sit tamen maioris
caritatis debetur ei unum premium
sed altera caritas sunt similis
ergo magis secundum eam debet atten-
di ¶ Ad quod dicendum est quod circa meritum

conmittere formata per caritate
recipit meritum corpore formato caritate
recipit meritum corpore formato privi-
legiato caritate ¶ Dicendum est de summo
nisi maior est caritas maius
est premium quod ei videtur ¶ Si vero
respectus habeatur ad opus nisi ma-
ius est opus maius est intentum
quod videtur corporis operis cum ergo
queritur utrum qualitas operis addat
videndum est quod addit ¶ Sed non quan-
tum ad quantitatem premii premii et
specialis premii quod consistit in visione
dei sed addit quantum ad similitudinem
premii additum sicut supra dictum est
¶ Et per hoc patet patet qualiter vide-
dum est ad id quod dicitur in glossa in
¶ Cor(inthios) viii equale cum voluntas
sed equalem mercede in persona
ut premio quod est de delectatione
pure bonitatis ¶ Ad secundum vero di-
cendum sit quod ad dictum est quod se-
cundum concordancia et concessa cum enim
aliquis facit comuni caritate o-
pus in quantitate substancialis
premii ¶ Cum autem facit quod maius
est ¶ Vel circa opus privilegia-
tum maius est premium vel in
parte vel in substancia eius ei videtur
¶ Ad tercium dicendum est quod cum aliquis
incipit comuni caritate opus
privilegiatum et postea consumat
in maiori cum opus illud sit
divisibile secundum partes mereretur
in utroque secundum quantitatem maioris
caritatis ¶ Si vero non partes sicut quan-
titate maioris probabile autem est
quod in huiusmodi operibus crescat cari-
tas unde illud quod dicit Aug(ustinus)
Ubi magnum videt timere locum
caritas videtur augeri ut aucta

mereatur et illud quod dicitur .i. Cor.
x. Fidelis est deus qui non pa
tietur vos temptari supra id quod potestis etc.

Postea quaeritur de multitudine
operum utrum addat in meri
to super bonitatem interiorem et videtur
quod non dicit enim Augustinus non diuturni
tas temporis nec multitudo operum
sed sola caritas voluntatis meritum
facit ergo multitudo operum aliud
non facit ad meritum voluntate
meretur nisi per dei ope nec multi
tudinem parvum operatione sed econ
tra secularium multiplicem multi
plicationem operum non videtur multi
tudo operum multiplicare meritum.
Et multiplicitas fiat ad quoddam gau
dium sicut enim in parte malorum
qui multa mala fecerunt plus
angustiabuntur et sic ita in parte
altera multiplicitas bonorum operum fa
cit augmentum in gaudio de operi
bus bonis sed illud gaudium non est
de primo praemio. Postea quaeritur
de quantitate dati propter hoc quod ipse
compassione de manibus ille non
addit nec primum videtur quod non in
Thob. Si multum tibi fuerit etc. gloria
ad bona voluntas datur non
quantitas dati pensatur. Iste per
quem rectum in glossa ubi loquitur
de paupercula vidua non quantum
sed ex quanto desiderio offerat deus.
Item videmus deus non offerentium
substantiam considerat sed affectum nec per
pendit quantum offeratis sed ex quanto.
Item super Ecc. nihil offerre ad
gloriam apud deum non est quantitas
muneris ergo quantitas muneris non
facit ad meritum. Contra in .ii. Cor.
ix. qui parce seminat parce et metet gloria

qui parum dat parum metet et qui
multum dat multum metet. In To
thobi. Si multum tibi fuerit sed et ad
aliquid enim hic dicit pro equali
tate etc. in maiori dato maior.
Ad bona opera in caritate facta
valent ad augmentum gratie tunc
augmentum caritatis inde augetur et iste
ad similationem ad bonum operis. Ita
in .ii. Cor. ix. ut abundetis in omne
opus bonum. Item ad diminutionem
pene delete [illegible] in morte Chri
sti [illegible] morte liberat [illegible] est
que purgat peccatum et lucet [illegible]. Da
te clam [illegible] [illegible]. Item
ad celandum [illegible] purgatorium
[illegible] redemptio anime [illegible]
[illegible] divinae glorie quam anima [illegible]
[illegible] reducere [illegible] futurum co
gnoscet divinitas bonorum. Ita enim
dicitur pena purgatorii. Item
valere ad diminuendam [illegible] pe
ne in gehenna [illegible] ut [illegible]
tollerabilior sit damnatus. Item
ad [illegible] quod [illegible]
dum modo praecedat manus domini
[illegible] caritate ma
gis valet ad [illegible] quam munus. Ad
hoc autem quod obicitur quod non pensat
deus quantum sed ex quanto dicendum
quod hoc est [illegible] sed [illegible] in
[illegible] hoc quod animus non attendat.

Quoniam quaedam quaeruntur circa
illud utrum intentio in malis
operibus reputetur. Primum est utrum in
tentio illa idem sit quod credulitas
[illegible] credit hoc etc. [illegible]
[illegible] est quam [illegible] intentio
[illegible] reputetur ut [illegible]

plena vel aggressiva ¶ Item si
actus additus intentioni fiat duo
de peccato Quartum si primus con
tentione in actu que pena mortis
videtur Quintum si actus peior ad
ditus unum male intentioni fiat
maius peccatum vel unum malus ac
tus additus peiori intentioni
Septimum argumentum quod aliunde valde tenet ad
actum tenet argumentum in genere
peccati mortalis in ipse et non in ipse
venialis non tenet sicut in ipse
mortalis

Circa secundum sciendum quod aliquis sumpsit
credidit se uno actu esse luxurie
peccatum sed quantum ad quando intendit tamen
fiat sicut dicitur xv. q. [illegible] in
glossa super illud beatus homo de
bono thesauro ergo si secundum cre
dulitatem est intentio et intentionem
et secundum intentionem mensuratur delic
tum quanta est eius credulitas
tantum est eius peccatum ¶ Item contingit
quod credit illud esse mi
nus peccatum et non velit illud sicut
quod maius esset ergo secundum quantitatem
voluntatis mensuratur non mensu
rabitur secundum quantitatem credulitatis
ergo credulitas non est idem quod
intentio ¶ Et credulitas non est
intentio nec e converso aliquis con
trarii aliquid credit et tamen non vult
illud vel intendit credulitas etiam
est pure in cognitiva intentio
autem in motiva Contingit tamen
sepe quod prava intentio sequitur
ex prava credulitate [illegible]
sicut ad bonum [illegible] perpetue
[illegible] ita malum
sequitur error et prava voluntas

Ideo ergo quod quantitas eius mensuratur
quantitas delicti secundum quantitatem
credulitatis Et quod non est error
intentionis vel voluntatis sequitur
[illegible] erroris in credendo tunc
imputatur sed non semper sic attendit

Secundum hoc predicti dicit
Augustinus in li. q. quod quanta sunt
semiplena voluntate quam ple
nam ergo quanta utroque qualitas
voluntas perfecto reputatur quod non
videtur de semiplena sive de ag
gressiva non perfecta tamen Augustinus
in li. decimo Et sola cogitationis
delectatione sine voluntate per
ficiendi tenetur mulier sola et
[illegible] eius vir cum [illegible] est
voluntas est [illegible]
ad opus [illegible] Si vero assit
voluntas ut si esset facultas
perficiendi tunc vir comedit et
est dampnabile peccatum ergo se
miplena voluntas vel aggres
siva non plena non reputatur
perfecta ¶ Item [illegible] super i
[illegible] et cum in corde et
in glossa quod quod [illegible] [illegible] po
test deus factum reputat sed potest
aliquis velle voluntate semi
plena vel aggressiva non ple
na et tamen non habet facultatem
ergo deus factum reputat Item
[illegible] super illud [illegible] que
[illegible] et glossa cogitationes et
voluntates quarum opera non com
plentur apud deum perfecte [illegible]
et puniuntur ¶ Ad hoc dicendum quod cum
dicitur voluntas perfecta reputatur
de voluntate plena intelligitur
unde tamen de [illegible] qui habet volunta

complacentia vel aggressiva est
tas et quo ad aliquid reputatur
ei perfecto sed non omnino ille non auc
toritate que dicitur in principio et in
lentitas de voluntate simplici et
plena intelligunt utrique ergo vo
luntati non plene et plene de
betur pena sed in gradu ¶ Ad
hoc etiam quod dicitur dicitur sit
voluntatis sine intentionis bo
nam cum sint respectu peccati spiritu
alis quedam non respectu peccati
corporalis utrique similiter in hiis
in illis voluntas perfecto repu
tatur ¶ Ad videtur similiter cum e
licet voluntas radix sine actus
sicut et illa sine actus ergo non
tamen compleate perficiat hic
voluntas ad suum actum cum ista
sicut illa voluntas ad suum
sed licet que est in spiritualibus repu
tatur perfecto voluntas cum sup
biendi complexiva ubi reputatur
ergo sic erit in voluntate et
actu peccati corporalis ¶ Cum autem de
voluntate hominum non con
traxerit penam irregularitatis
vel aliam penam de actu non con
traxerit ergo voluntas in homi
ne perfecto reputatur ¶ Ad quod dice
dum quod aliud est in peccatis spiritu
alibus sufficiens est ad perfectum
actum interiore in quo magis con
sistit peccatum voluntas non in
peccatis corporalibus non omnino suf
ficiens ad suum actum exteriorem
in quo magis consistit peccatum et
ad differentiam sunt radicis et
ceterorum ¶ similitudo tamen est in
parte quo ad hoc quod si voluntas

est radix sui actus et illa volun
tas est radix sui actus differenti
autem est in ipsis licet cum quia in
actu corporali preter hoc quod homo
in intentione ad vel simplex in intentione
etiam proximo in actu non spiritua
li in intentione tamen de vel simplici per
ergo statuta est in ipsis actibus
corporalibus qui manifesti sunt
in iudicio hominum et preter hoc alia
videlicet de ipsis actibus corpora
libus qui manifesti sunt in et
de illis quo ad penam in presenti et
ad penam non in futuro simpliciter
in quo determinatur pena vel cum
non determinetur ignis vel hominis et
ita de aliis

Tertio queritur si actus additus
intentioni facit duo peccata
videtur quod sic ¶ Eccli. xxi ¶ [illegible] ma
chabeorum glossa qui cumque addidit
voluntati iniquitate addit in
iquitati ergo sunt duo peccata ¶
¶ Contra omne peccatum vel est in
contemptus aut in affectu affectus
non est nisi unum in proposito ita de
peccato est actus intentionis ¶
¶ Item peccatum sed duabus intentionibus
est cum peccatum actus incidens
ad defectum boni ¶ Item peccatum est
malum voluntarium secundum primam
diffinitionem dictam quod duplex est
peccatum quia est defectus digni
tas boni et similiter est actus
sed in quolibet aliquis virtus
tas cum actus contingit quod sit
in debita materia et debitis cir
cumstantiis et non sic ordinatur
dicitur defectus boni tunc dupliciter cum
cum ipse vere aliquis dicitur defectus

boni quia ad est materia debita
actui. ¶ Item voluntas deficit
in bono per accidens a summo bono
secundum non per se. Diffinicionem in qua
tenditur radix peccati est in effi-
catia, sed est intelligendum de vo-
luntate que non distinguitur ab
actu. Planum est autem de volun-
tate precedente ipsa peccati actus.
¶ Quarto queritur si puniatur peccator
mala intencione et actu que pre-
cedit utrumque. Cum enim sit aliud
peccatum actus et aliud intencionis
sive voluntatis, differens debetur eis
pena. Respondeo: ¶ Duplex est pena
unus et alia potest esse duplex secundum
differens penas voluntate et actu ma-
lo addito voluntati. Sed pena af-
flictionis infernalis utrumque debe-
bit una quia in distinctas. Unde
sive peccat actu sive non, in eodem
tamen corpore et anima punien-
tur in futuro si sic descendat.
¶ Item queritur quis iste attendit
adulterari et fornicari, alius inten-
dit fornicari et adulterari, quantum
in istorum debeat dici magis pec-
care, quantum cum plus intendit
tamen facit, ergo qui intendit adul-
terium magis peccat. ¶ Contra iste
non adulterium et alter adulterans, ergo
magis peccat. ¶ Dicendum quod sunt concor-
dancia et excessa. Ubi enim detestabilior
est intencio quantum ad radicem, et ipse
detestabilius est peccatum et maior cul-
pa quia que videtur intencioni vel
voluntati. Ubi autem detestabilior est
actus, detestabilius est peccatum quantum
ad genus peccati, quod attenditur secundum
genus operis. ¶ Postea queritur quando
intellexit secundum quantum intendis tamen
facit et inter tamen et quantum tenetur

venialiter vel adulterialiter. ¶ Ad
quod hec docent determinant radice
unde ... est corpus mala in-
tencione intendit aliquid contra
mala intencione dicitur reus va-
na voluntatis in illo actu, non
quod ille actus in se sit ad malum.

Sexto queritur si iste intendit peccare
mortaliter, ergo peccat mortaliter
licet sequatur si non sequatur. Iste in-
tendit peccare venialiter ... adulterari
ergo adulterat simpliciter licet adulterare
in corde. ¶ Item ille intendit
peccare mortaliter ergo peccat mor-
taliter, non tamen sequitur. Iste inten-
dit peccare venialiter ergo peccat
venialiter et quare sic? ¶ Dicendum mortale
peccatum non quod est mortale radi-
caliter in intencione, quamvis autem sit
secundum genus suum vel illud non est
corpus voluntate, sed aliquo ac-
tu esse ergo mortale est a ...
tunc unde licet sequitur ille in-
tendit mortaliter peccare ergo mor-
taliter peccat, sed adulterium ipse se
contendit ad actum exteriorem, tamen
non sequitur intendit adulterari
ergo adulterat. ¶ Ad quod dicitur est
mortale peccatum est secundum duas
vias, vel quia intendit id quod est
mortale in genere ut si intendit
peccare mortaliter vel adulterari vel
aliquid huiusmodi, vel quando intendit
aliquid quod est mortale, quod tamen
non credit esse mortale. Utroque
autem modo dicitur esse intencio mor-
talis. Mortale enim peccatum in in-
tencione radicaliter consistit adversum
mortalis quod aliud sit mortale vel
intencio vel ... ad ... quod sit ve-
niale requiritur etc. in veniali ...

tercium [illegible] operis

Habita consideracione de malo secundum divisionem mali [illegible] dicendum est de peccato. Primo quo quidditative quid sit peccatum ¶ Secundo que duo sunt que esse peccati materiales vel formales ¶ Tercio que causa peccati ¶ Quarto de speciebus peccati ¶ Quinto de effectibus peccati simpliciter ¶ Sexto de comparatione peccati ad peccatum in gravitate ¶ Septimo de specie peccati ¶ Octavo de certitudine peccati sive peccatoris ¶ Nono utrum peccatum sit tale peccatum ¶ Decimo de quibusdam assignationibus peccati ¶ Undecimo de pena peccati

Primum autem peccatum secundum quod dicit Augustinus in libro de natura boni peccatum est malum voluntarium et similiter in libro retractationum dicit quod peccatum [illegible] [illegible] iniustitie [illegible] [illegible] Augustinus dicit esse peccatum privacio boni sicut [illegible] Augustinus in libro de natura boni et in libro de civitate dei dicit etiam [illegible] [illegible] sicut dicit Augustinus in libro de [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] Indeclinabile que sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que sit [illegible] [illegible] ¶ Ad quod dicendum est quod licet in hiis diffinicionibus assignantur [illegible] ad quatuor causas ¶ [illegible] racione enim cause efficientis assignatur illa diffinicio peccatum est malum voluntarium voluntas enim causa est efficiens eius peccati unde Augustinus in libro de [illegible] [illegible] voluntatis nulla [illegible] alia qua impellitur aut [illegible] sed ipsa sibi efficiens causa peccati [illegible] dici [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus in libro de [illegible] [illegible] voluntatis

mala causa efficiens si queritur nichil in [illegible] [illegible] [illegible] voluntas causa est. Similiter [illegible] in libro de libero arbitrio quod autem est quero [illegible] motus ille [illegible] quo voluntas [illegible] [illegible] [illegible] bono cum tamen [illegible] [illegible] voluntarium esse dicimus. Ex quibus dicitur quod prima diffinicio data est secundum causam efficientem ¶ Secunda vero diffinicio data est secundum causam formalem quod enim est iniusticia vel [illegible] voluntatis [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] defectus [illegible] [illegible] forme sive [illegible] nichil aliud est nisi peccatum [illegible] [illegible] quod [illegible] cause formalis sumitur hec diffinicio quia peccatum [illegible] cum forma [illegible] sed defectum forme ¶ Tercia vero diffinicio data est [illegible] finis [illegible] finalis cause [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] privacio boni [illegible] dicit finis ¶ Quarta vero diffinicio sumitur in [illegible] ad causam materialem cum enim materialis [illegible] [illegible] est ipsa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cum enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] est [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] in libro x [illegible] est [illegible] mali mali radix est omnium malorum ¶ Et dicit quod [illegible] impossibile est aliquid [illegible] [illegible] vel [illegible] sive [illegible] voluntatis esse [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] sive [illegible] [illegible] lapsum [illegible] [illegible] post lapsum [illegible]

quedam sunt cum iniquitate sine vo-
luntate qua caro concupiscit adversus
spiritum secundum apostolum ad Galat.

Alia est diffinicio peccati quedam
que est explanatio sive diffini-
cionis [illegible] quia non conveniat omni
peccato eo quod non convenit peccato ori-
ginali quod est in parvulis ubi non
viget voluntas. ¶ Similiter aliqui
posuerunt peccata coacta impulsum
non videtur voluntarium esse peccatum.
¶ Sed contra Augustinus [illegible] dicit quod volo peccatum
malum hoc ago sed qui peccat in ta-
li [illegible] peccatum [illegible] videtur quod
loquatur ibi de peccatis quod non aliud
peccatum sit voluntarium. ¶ Ad quod
dicit Augustinus in libro I retractationum super illis verbis
potest videri quod illa diffinicio peccati si
diligenter discutiatur invenietur et
verissima et post sequitur quod in parvulis
dicitur originale peccatum cum ad-
huc non utantur arbitrio voluntatis
non absurde vocatur voluntarium
quia ex prima hominis mala volunta-
te contractum factum est quodammodo
hereditarium et sic solvitur illud quod
non aliud est ¶ Ad secundum non dicit
quod hoc quod additur ea que non
voluntaria peccata dicuntur quia
[illegible] coacte [illegible]
non omnino possunt sine volun-
tate committi quod ille qui peccat
ignorans voluntate utique facit
quod cum faciendum non sit putavit
esse faciendum et qui carni dicitur
concupiscentia dicitur velle facere [illegible]
[illegible] cum [illegible] est non vo-
luntarium non secundum quod est vo-
luntarium secundum quod est volunta-
rium. Similiter videtur illud ad id
quod ultra dicitur est | dicitur Augustinus
qui concupiscencie adversus spiritum [illegible]

peccat faciendo non ea que vult
concupiscit quod volens vero non
facit quod vult sed si [illegible] concupisce-
re [illegible] volens dicitur.

Explanatio vero secunde diffinicionis
que est peccatum est carencia
debite iusticie sic est videtur cum
sit alia diffinicio non sit in omni
peccato. Ista enim videtur que nova
sit peccata debita cum iusticia [illegible]
[illegible] sed [illegible]
faciens post [illegible] in veniali
[illegible] peccatum veniale et
carencia debite iusticie. ¶ [illegible] si
[illegible] non est causa omnis peccati [illegible]
[illegible] quod actuali sed non [illegible]
[illegible] [illegible] modo
alia est enim iusticia que tollitur
in originali peccato et alia que tollitur
in actuali. ¶ [illegible] alia et iusticia
[illegible] Augustinus [illegible]
[illegible] non videtur [illegible]
[illegible] peccato angeli [illegible]
[illegible] quod [illegible] diffinicio est que
convenit veniali peccato sed atten-
dendum est quod duplex est iusticia
est enim iusticia [illegible] qualis
sunt [illegible] ante [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel [illegible] iusticia est in [illegible]
[illegible] vel [illegible] [illegible] vel
[illegible] actus est [illegible] iusticia [illegible]
que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] iusticia [illegible] in [illegible]
alius [illegible] non [illegible] in persona
sic ergo [illegible] peccatum [illegible] actuali
peccatum veniali. Ad illud non quod [illegible]
de originali et actuali dicendum est
quod utrobique est carencia debite
iusticie sed in originali peccato est
carencia debite iusticie [illegible]

contracta sicut est in parvulis. Sunt ac-
tuali nec peccato mortali et caren-
tia debite iustitie cuius erit non
omnino tamen eo quod est. Item
non carentie iustitie cuius erit
licet gradus principiis conveniat
sed cum iustitia est rectitudo
voluntatis sive per se servata quam potest
anima tamen est utrobique. Sed
dicendum est de peccato hominis et
angeli licet eius diffinitio sit quo-
damodo iniustitia hominis et angeli quia
ad plura tenetur homo ad que non
tenetur angelus in iustitia tamen
una et eadem est tamen iustitia que est
posita in mente utriusque caren-
tia autem istius debite iustitie
que est rectitudinis voluntatis
utrobique communis est ut ex pre-
dictis visis supradictis

Contra iam diffinitionem 2 peccati
est peccato veniali contra quod dici-
tur eum quod sicut aliud veniale
ex genere est ex fine aut ex
contemptu aut veniale. Si eum di-
citur esse peccato veniali nullus
tamen non erit ipso contra peccatum sed
erit pena peccati. Item non est peccato
veniali imperfecti cum veniale contem-
tum non tollat actus in eum
peccato non videtur dici speciei veniali
imperfecti restat restat ergo quod
dicatur esse peccato veniali id est fine
sine non veniali agno scientes agens
illa actione ut si nulla et ac-
tio sicut est in originali pecca-
to sunt ipso sunt bene sunt ad
effectum ergo sine iustitie que ex
genere ex eodem diceretur quod
amor peccati est peccato veniali et
finis si diffinitum sit peccato et
actum sine opere alium peccatum

sit mortale ut veniale est peccato
actum sine opere alium peccatum sed
sit finis. Sicut primum veniale sicut cer-
tum est quantum ad offensam ex genere
sine iustitie.

Contra quantum non diffinitionem
quod adhuc videtur eum quia illa
diffinitio non convenit omni peccato
que est peccatum est supplantatis
corporis dei [illegible] dicetur eum in
hominibus adulterium et nullus
adiungitur infecta homini [illegible] ergo
videtur appellari peccato hominis. Item
angeli de lapsu mali corporea
agria nati sunt non potest
quoniam dum nullus cottidie [illegible]
non potest ergo videtur et alia hominis.
Contra loquitur ubi [illegible] Damascenus de
[illegible] que est in remedium
illius corporis sed remedium aliud
non est quando angelo et homini [illegible]
ergo quod [illegible] nullius sit, ut utri-
que ergo si diffinitio peccati [illegible] sup-
plantatis corporis non convenit com-
mune angelo et homini. Item quod dicere
corporea accipitur pluribus modis ac-
cipitur eum aliquando persona que est
infecta homini [illegible] secun-
dum [illegible] non est communis angelo
et homini alia non [illegible] communis corpori
que et in culpa secundum quod dicit
Augustinus in libro de [illegible] nullum pec-
catum nisi [illegible] commissum
est corpora [illegible] sed aut
convenit communis angelo et homini [illegible]
[illegible]. Item corporis est
illius legis nature [illegible] liga-
mentum hominis sed etiam angelus.
Contra quod [illegible] dicunt [illegible]
[illegible] quantum ad corporam que est
plena [illegible] dicitur super illud 2

de gulla. caro concupiscit adversus spiritum carnalis generis causa non est in anima sola nec in carne sola sed in utroque cum sit quia sine utroque delectacio nulla sentitur

Quartum dicendum est de divisione peccati. Primus accipienda est illa divisio in libro que sit secundum diversitatem subiectorum. Peccatum aliud est angeli aliud hominis vel aut est quia in angelis primus fuit peccatum et ex suggestione angeli in homine fuit secundum. Aliud [Eccl. 10] inicium superbie hominis et gloria non est maior causa qua creaturis creatore veritate que multo anterior superbie superbia enim est si creatura velit assimilari creatori ut dignior ipso esse videatur.

Septimus enim illud inicium omnis peccati est superbia de peccato hominis diaboli. Quia illud fuit inicium omnium peccatorum secundum unam expositionem unde dicit Ysidorus quod malum a diabolo fuit in uno vel aut diviciis hominis est creatura intellectualis utilis est secundum electionem sic dicit [Iac. 4] quod aut nobile est secundum electionem potest uti in malum quod autem utitur in malum peccat creatura ergo intellectualis cum utitur secundum electionem peccat cum ergo tam homo quam angelus sint creatura intellectualis erit utraque creatura utibilis secundum electionem. Forte dicet aliquis quod hic non de et prima divisio quia utraque est subactuali peccato conveniens. Unde videndum est ergo de peccato quod aliud originale aliud actuale. Sed attendendum est quod originale

processit ex actuali primi parentis actuale vero primi parentis processit ex suggestione diaboli. Prima que multiplicatio peccati fuit secundum quod diversa subiecta. Sed quia non multiplicatio in homine fuit peccatum actuale et originale unde licet diversa sint precedentes ex necesse tamen prima originale originem sumpsit. Aliud ut videtur non multiplicatum peccatum secundum originem peccati primo accedit dicendum de peccato angeli sive angelorum qui peccaverunt et

Primus de peccato eius considerationibus adversus. Secundo de permissione eius peccati in comparacione ad hominem quod si in vetis hominum temptatur tamen usque tempore non cessat. Tertio originem non peccati primus quod secundum de peccato ipse deinde de ipso peccato. Peccatum non angeli ante fuit peccatum Luciferi aut aliorum angelorum et in peccato conveniunt. Primus ergo dicendum est de peccato Luciferi deinde de peccato aliorum.

Circa primum non Luciferi primus quod ante quid qualis fuit ille angelus et est de ordine utrum fuit supremus angelorum ceterorum que pertinent ad eius subiectum. Secundo quod fuit eius peccatum. Tertio quid fuit motum. Quarto de qualitate peccati utrum sit remediabile vel irremediabile utrum processit ex veniale vel tamen mortale. Quinto utrum ad hoc pertinet illa que peccat. Sexto si peccatum illud est causa peccati eius. Septimo de hoc quod de eo dicitur caput malorum videlicet de capite eorum. Octavo

quia creatura non fuit meritum
depressam delicto peccatum sunt sicut
depulsi sed quos adhesione tem-
tavit ¶ Utrum utrique illi peccati
statum anteriorum esse id est illud pec-
catum in iudicio aut non statum
¶ Secundo que sunt peccata demonum
secundum scripturam videlicet que sunt
peccata que puniunt peccata videlicet
et que non puniunt ¶ Tertio utrum
statum peccaverunt vel statibus sunt aut
non statum

Circa secundum hec sunt quaerenda
utrum sunt de superiori ordine
angelorum videtur quod non primo damnatus
cum his angelicis ... vel non
¶ Secundo si sunt supremi ¶ Tertio
utrum creatus fuit malus aut
non creatus sed factus ...
... quorundam qui fuerunt de
... fuisse creatum malum

Quantum ad primum utrum lucifer
fuit de superiori ordine an-
gelorum videtur quod non ... ex
his angelicis ... qui praeerat
terrestri ordini rerum custodia com-
missa erat non vero malus fuit
sed ... magna-
... malicie ...
... electione
... est ... quod est secundum ...
in id quod est ... ...
videtur quod non fuit de superiori or-
dine illi cui quibus ... ...
commissa est custodia terre ...
illi de inferiori ordine ...
Augustinus super Genesim ad litteram ... di-
cit de aliquibus angelis quod in
suo genere ... esse possunt ...
... ... vel ...

in ... ... subli-
mis ... est ... in ...
te ... ita ... angelos
... ... distinc-
tus ut ... ...
... illam ... de
qua possunt ... ...
... possunt dici ...
... in ... ...
... ... sue ...
... est ... ...
... ... homines ...
... ... vel ... ...
... vel ... ...
... videtur in ... quod angelus
ille ... qui ... ...
... sunt de inferiori ordi-
ne cum commissa est administratio
... ¶ ... videtur
angelus dici quod sunt de superiori
ordine ... ... ita dicitur
lucifer erat ... ... multorum
... quos ... erat ...
sanctitate ... descendit
... ¶ Item ... ...
... in ... ...
angelum ... angelis quo-
... ordines in ... ...
... ... non potest esse
... ordinibus ... esse
de superiori ordine ... sunt de
superiori ordine ¶ Similiter videtur
... quod ... dicitur ...
illud Ezechielis ... ...
tenens ... in monte ...
dei ... ... quia ...
... ...
... ...
... ...
... ...

 93

magnitudine corporis et excellencia
maiore transcendit / sed non potuit
magnitudinem illorum aliorum ex-
cellencia maiori transcendere nisi
esset de superiori ordine ergo fuit
de superiori ordine ¶ Item Ezech.
xxviij. componunt illud in medio
lapidum ignitorum perfectus ambulasti
dicitur in medio lapidum ignitorum
perfectus ambulavit quia inter angelorum
corda caritatis igne succensa /
clarius gloria contulit considerans er-
go angeli incendentes vel incensi
dicuntur seraphim unde quod esset de
illo ordine nupta littera in Eze.
xxviij unde dicitur quod esset de ordi-
ne cherubin ad quos pertinet
plenitudo unde beatus gregorius
ideo iste cherub dicitur quia tran-
scendisse cunctos sua non dubi-
tatur unde quod fuit angelus ille de
aliquo superiorum ordinum vel de che-
rubin vel de seraphin ¶ Ad hoc
dicendum quod sicut videntur auctoritates
secundum dicta fuit de superiori ordine
¶ Illud vero quod dicit Jo. Dam. In-
dendum est quod non propter hoc tollitur
quin fuit de superiori ordine quia
fuit custodiam terrarum corporum
que generantur intra tamen eius super-
ordinati erant ut essent admi-
nistratorii sicut scitur ad Hebreos /
unde licet aliqui dicant sera-
phim vel cherubim competencia
sibi vel claritatis magnitudinem
cum voluit / Dam. intelligit eum in
mysterio sic intelligebat dicere quod ille
esset de infimis angelis dicendum
est cum dicitur super gen. li. xj. li.
xj. factor unde ipse secundum superioris
agminis non interiorum accedit esse
sanctum qui noluerit sub deo quam bo-
norum angelorum unum super celestium

agminibus unus fuit qui cedendo
dyabolicus factus est altum inda
dannorum inferioribus fuit veritas eo
primum respondebat vel propositione
non esse etiam affirmat similiter
respondeo ei quod intra adduat tamen a
liorum recitando opinionem in li. se-
gem. xj. ideo hic est ergo ipse con-
stanter fateor sentire

¶ Secundo quid utrum angelus
ille fuit supremus quod videtur
dicere eius xl. Job ipse est principium
viarum dei si viarum autem operatores
dei intelligunt ergo primus fuit
inter opera ergo supremus inter ange-
los tum sed prioritas non deno-
datur nisi dignitate similiter
in Eze. xxviij. omnis lapis pre-
ciosus operimentum tuum remedit illi
id quia lapidum ignem ipse ordi-
nes angelorum intellexit sicut dicit
beatus greg. ¶ Cum ergo ille cui
est operimentum dicitur dignior
operimento angelus ille dignior erat
in aliis angelis unde beatus
greg. ille primus angelus eo
ordinatis radiis contulit illis
quam eos quasi veste adornatus
cum habuit eos cunctos agminibus
angelorum prelatus eorum claritate
transcendit aliorum comparatione clarior
fuit ¶ Item Eze. xxxj cedri non
fuerunt altiores illo in paradiso dei
abietes non adequaverunt summita-
tem eius omne lignum paradisi
non est ei assimilatum pulchritu-
dini eius quod sic exponit beatus
greg. ¶ Cum ergo cedrus et abietes
in virtute celestium patrie conspi-
ciunt agmina que summa potes-
ta sunt condita sunt tamen nec
sunt prelata nec equata excelsa
precessit illum pulchrior et reddidit

quia comparatione angelorum multi
tudo decorauit corpus accipi
quod fuit supremus cum nullus
esset ei equatus nec prelatus. ¶ Iste
in li. 1. 4. c. 1 videt infra se uni
tas spirituales creaturas quippe
cum in paradiso dei constitutior
esset vaginae misterii celestis
plenitudo sicut in ysa. 14. scribitur
ille angelus de quo est lucifer
mane oriebaris memor est soli ita
et ita immemor erat natura
memor soli. Ideo cum consigna
culum dicitur ut quo subtilior est
natura eo in illo similitudo dei
plenius creditur expressa propter quod
videtur quod plenissime expressa si
militudo eodem natura dicitur
ille angelus sicut contingit in
prima creatura. ¶ Sed videtur
fecisse corpus in ordinate appeti
tu sicut dicitur 14 ysa. ascen
dam in celum exaltabo quod filius
meas eminentiis ergo de illo ce
lo non intelligitur sed esset deum fe
riorum angelis sufficiebat ei sup
ius appetitu prefari superiori
angelo sed iste voluit quodammodo
prefari deo qui intelligitur per illud
celum quod est trinitatis ad quod dixit
se ascensurum ysa. 14. ergo fuit
supremus angelorum. ¶ Sed dicitur
in [illegible] si supremus erit an
gelus superiores qui angeli cadi
ti sunt in naturalibus conditionibus
eminentiores sunt natura eminen
tiore contra contrarium ergo magis or
dinatus erat ut patet quod ut
auctem sed cum angelus sit ma
gis aliis quam angeli sunt sunt
plus declinatione ad auctum
ergo non fuit supremus. ¶ Ad quod dicendum
quod fuit supremus sic dixit doctor auc
toritatibus accepit. ¶ Ad illud in
quod obiecit in contrarium quod licet fuit pleni
inclinatio ad conservandum magis
esset inclinatus ad quod tamen quia
super aliquos erat et alios respicere
[illegible] comparando se ad su
aliorum plus estimauit deficere ut
esset nulli subiectus unde dicit
Beatus gregorius relicta eo pu
tans eum in honore debuit sed
sibi quodammodo esse prelatum
apprehendit relicta eo qui non
poterat ei sufficere se solum posse
sufficere indicauit.

Deinde queritur utrum crea
tus fuit malus vel non
creatus sed factus post ipse. Quod
videtur dicitur cum in iob. 40 pro
aliam lectionem hoc est initium figmenti
domini quod fecit ut illudatur ab
angelis eius et in ps. Draco iste
quem formasti ad illudendum ei. Si ergo fuit
initium figmenti ergo fuit figmentum
sed figmentum non dicitur nisi ini
tium sed aliud quod factum est factu
ram dicitur malitie ergo malus
creatus fuit. ¶ Ad idem videtur
per hoc quod sequitur ut illudatur ab
angelis eius. Glosa cum illusio
est ab angelis bonis nunc re
sed tunc malitie ergo creatus fu
it malus. Item in 4 pro. 1. alienatio
in virtute non fecit sed quid est
alienatio nisi declinatio conditio
ergo in instanti conditionis fuit
malus sed in instanti creationis
non potuit esse nisi malus cum
primus sit esse quam ille ergo ma
lus fuit creatus. ¶ Contra Augustinus
in libro non procedit primo quod

dissimile est bonitati sed malum est dissimile quia a summe bono non procedit primo malum sed angelus ille sicut scriptum est Ysaie [illegible] fuit [illegible] dicendum quod primo creatus quod non fuit per creationem malus ¶ Item sicut scriptum in Luce x Videbam Sathanam sicut fulgur de celo etc. cecidit quia si non cecidit si talis est factus bonus angelus creatus quod imitatus dyabolus in veritate stetisset se tunc cum angelis bonis [illegible] dixisse non sic accipiendum est ut non ipsa bonitate deformatus sed malus a bono deo creatus primo aliquando non ad minus cecidisse dicitur quia cum cecidit si talis est factus sed factus communis se aliene voluntatis avertit. Item Angelus perditus dicitur accipiendum illud Ezechielis xxviii ambulasti perfectus in viis tuis a die conditionis tue donec inventa est iniquitas in te dicit intelligendum adhuc fuisse aliquando sine peccato unde Ezechiel in illud propheta ambulasti in diebus tuis sine vicio. Dicendum quod angelus ille non fuit malus creatus per conditionem sed ipsa voluntate deformatus. Item non est alius primo in [illegible] dicendum est quod [illegible] dicitur initium figmenti non quia ad minus malum eum credidit sed quia eum sciret eum ad sui ipsa voluntate malum futurum ut leonis [illegible] creavit illud ad [illegible] ut de illo bonis ipse procedit sed eum ut illudatur ab angelis eius quod sic illuditur cum sancti perimunt temptationes eius [illegible]

eos desinunt [illegible] ut malicia in qua ipse esse voluit ea voluntate sit [illegible] dei sicut dicit augustinus figmentum autem dicitur deus non [illegible] non sic ydola deus figmenta vel [illegible] per qualitatem videndum est adhuc [illegible] ¶ [illegible] non aliud dicendum est quod illud Io. viii. ab initio in veritate non stetit non intelligitur quod in instanti conditionis fuit malus sed post [illegible] angelus [illegible] [illegible] est de dyabolo in veritate non stetit quia fuit sed non permansit Io. viii. dicitur quod dicitur ab initio dyabolus peccat non ab initio creationis intelligendus est sed ab initio [illegible] quod aliquamdiu superbia cepit de [illegible]

Quid autem quod fuit causa peccati [illegible] quod superbia dicitur angelus [illegible] [illegible] se communis se aliene voluntatis avertit [illegible] [illegible] [illegible] peccati delectatione deformatus ¶ Item [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] sunt [illegible] ipsa delectati sunt [illegible] [illegible] est primus [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud nisi superbia incepit ¶ Item Angelus [illegible] dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] civitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fallacis mundi [illegible] [illegible] sunt [illegible] autem [illegible] [illegible] superbia sunt [illegible] [illegible] ¶ Item Angelus in [illegible] [illegible] [illegible] superbia [illegible] appetitum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] angelo

appetit eis non subesse super ali
os esse quo peccaverunt peccato superbie
Item augustinus decimo civitatis superbia
quidem appetitus unitatis et ad
potentie. Sed secundum hoc sunt multi
angeli ¶ Anglicus magister sententiarum
qui demum diligendo subditos
ei esse volunt incurrunt super
biam ¶ Item luce x videbat
sathanam velut fulgur qui singulariter
[illegible] non in omnibus viciis discedunt
quid declaratione tendunt ergo
[illegible] est quod omnibus vicia sunt super
bia ¶ Item ysidorus lucifer cum
necessitate nature ex sinceritate
deus in creatione sunt superbie
iniurat quod etiam deo omnibus
voluit ¶ Sed tamen videtur quod
cupiditatis sunt mandata [illegible] pecca
[illegible] distinguunt duos appeti
bilia scilicet honestum concupiscibile
quo desiderat vel laus honesta [illegible]
[illegible] unitatem uno dicit duo esse
appetibilia iustitia ex [illegible]
secundum aliquid desperat iustitia vel honeste
fiunt apud quomodo sic fecit
angelus qui primo peccavit de
serviit eius honestas iustitiam
appetiit quo sibi videbatur quo
dum secundum appetitus quomodo primus
est in cupiditate. Item videtur
quod omnibus peccatis sunt cupiditas ita
augustinus super genesim ad literam quale
[illegible] cum malorum hec
dyabolus tradidit hec modo quia
est caritas que non querit que
sua sunt. Ubi dicit quod ista ava
ricia est non qua adiuvat pecu
nia sed que amat propria potestas
Ideo quod dyabolus avaricia primo
tradidit ipsi quod avaricia sunt cupi
ditatis illius primi peccati sunt
¶ Item videtur quod avaricia sunt
primum peccatum primus ideo eius oc
cidit primus angelus quia ce
ciderunt singularitatem sua et
uis gentilis quo tenebat offensa
¶ Sed aliud idem probat re ista
duo tenebat mentem nostram in
peccatis nisi offendere per ratione
do quo tenebat offensa non con
tulit quo [illegible] ¶ Sed tenebat
mentem non intuitu quo [illegible]
¶ Item videtur quod primum peccatum angeli
sunt peccatum in fidelitatis [illegible]
eius appetitus quod non estimabat [illegible]
quid quo angelus appetiit propria
non subesse estimabat sibi ali
esse bonum quo credidit quod [illegible]
vel creatis sibi qua regula est
quod estimatio procedat appetitus
Sed in fidelitas dicit quod creatura
se subiecta creatori itaque ac
cidit se posse non subiecta creatori
tam eciam aliquid aliud appetere
quo primum peccatum suum sunt pecca
in fidelitatis ¶ Sed procedendo ex
quod primum peccatum dyaboli sunt super
bia contra eius avaricia ut
cupiditas nec est ipsius nec [illegible]
ad invicem sic se habeant angeli
eius ipsa est spirituale peccatum et cuius
sine appetitus propter excellentie
et ita quod [illegible] dicit apud sanctum in
[illegible] quid peccat aliquis aliud
possesse apud dicit quod non est appe
tere nisi tunc [illegible] propria excellen
tiam secundum excellentiam quod [illegible]
apud [illegible] utilitate appetit secundum
[illegible] secundum apostatione et eius honoris
primum ipse appetit apud dicit

superbia amor proprie excellencie et
hec sunt in primo peccato dyaboli et
ideo primum eius peccatum fuit super-
bia tamen eius radices sunt cupi-
ditas secundum quod inde sunt appeti-
tus proprie excellencie et hoc est quod
dicitur in auctoritate augustini sed quod cupi-
ditas ista est non qua habetur
pecunia sed qua amatur propria super-
bia ¶ Sed notandum est quod superbia
specialis accipitur uno modo secundum
quod dicitur esse primum peccatum angeli
et uno alio eciam modo accipitur
superbia generaliter prout dicitur quod est
initium omnis peccati et tamen superbia
dyaboli specialiter accepta et cupiditas
similiter dicta simpliciter sunt eadem dicitur cu-
piditas amor inordinatus cuius-
que rei et sic accipitur dupliciter uniuersaliter
generaliter secundum quod est et dicitur desiderium
habens alio modo specialiter secundum quod
dicit actum in speciali debiti actus
ut cum aliquis sibi et cum actu
ei ad quod tenetur primo modo cupiditas
non est species peccati sed est generalis
peccatum et sic superbiam est generalis
cupiditas et hoc modo patitur ante-
dicta ¶ Sed non modo non cuperet ¶
¶ Ad id uero quod obicitur de superbia
dicendum est quod licet appetere esse
cum superbia alium uel apparere
prospere quam credidit inpossibile se posse
superesse cum superbia Dicit enim augustinus
ambiciosa voluntas inquid pas-
sit sed quod uelit ¶ Attendit vo-
luntas eius impossibile est ¶ Ad
id uero quod possit aliquis de hoc est
dicitur ysaie xiiii. qui dicebas in cor-
de tuo similis ero altissimo ubi

uidetur credere se posse comparari
deo dicendum quod ibi dicitur comparacio
sumpta simpliciter et hoc modo non appe-
ciit esse sicut deus secundum quos-
dam auctores sed appeciit potestatem
non subesse quod non est esse deo
et hoc est comparacio quantum
ad aliquid nec sequitur appeciit
simpliciter comparacionem diuinam quia
credidit se posse attingere eam il-
lo eius appetitus non tenet racio-
nabilis appetibile ad summum quanti-
tate nec illius appetendi ad
ultimum credendi ¶ Credere tamen du-
pliciter dicitur communis eum dicitur cre-
dere a fide et sic non credidit a-
lio modo dicitur credere ¶ simpliciter
existimacione et hoc modo po-
tuit credere comparacionem eo
modo ... et sunt existimacio cre-
dencia in precedentibus peccatis sed in ipso
peccato secundum quod li. ca. dicitur fami-
tas voluntatis creatis et sic
credulitas creatura non peccat
sedet non eum respiciat ...
Quidam querit qui sunt motiva ad
conandum celi quod compa-
racio deum quod uidetur per hoc quod dicitur
ysa xiiii. Respondetur intellexit
sed tunc angelus ille erat in ce-
lo empirreo quod non appetebat
ascendere in celo empirreo sed
super illud celum non est nisi celum
trinitatis quod est ipse deus ergo
appetebat ascendere ad equali-
tatem dei ¶ Item ipse ... non
rapuit tunc ... glorie ra-
pere eam ... quod ... ut

dyab(olus) q(uonia)m rapine voluit di-
vinitate(m) accipere felicitate(m)
s(ed) p(ro)prius illud q(uod) voluit no(n) ra-
piendo divinitate(m) i(n) p(ro)p(r)ia no(n)
rapina(m) arbitratus e(st) esse e(qua)le(m) d(e)o.
ergo dyab(olus) voluit rape(re) divinita-
te(m) s(ecundu)m Aug(ustinum) in q(uo) hic e(st) ipsa
elatione inflatus voluit dici
deus ¶ Item greg(orius) augustinus de
similitudine divine cultu(m) appeteba(t)
[illegible] libertatis appetens ut p(er)ver-
[illegible] nulli subesset sic [illegible]
[illegible] nulli subesse esse [illegible]
dei ergo appetijt equalitate(m)
dei. Item aug(ustinus) no(n) solum voluit
esse equalis deo [illegible]
[illegible] voluntate s(ed) maior
voluit ex volendo q(uo)d deus ipsu(m)
nolle voluit ergo voluit esse
equalis deo [illegible] equipa-
ra(n)d[illegible] [illegible] voluntati
te(m) q(ue) est dei solius ¶ Cont(ra)
[illegible] creatura no(n) posse
adequari suo creatori [illegible]
sicut augustinus [illegible] [illegible]
[illegible] ergo nu(m)q(uam) appe-
tijt equalitate(m) dei. Item aug(ustinus)
appetebat illud ad q(uo)d [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
appetivisset [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] q(uod) esset equalis
deo ergo nu(m)q(uam) [illegible] appetijt Item
Aug(ustinus) sic [illegible] si deus no(n)
[illegible] cogitatur [illegible] ita sit plus
cogitari no(n) possit [illegible]
[illegible] q(uod) [illegible] esset [illegible]
[illegible] mentis q(uod) appetit id
q(uo)d no(n) potest cogitari ergo nu(m)q(uam)
appetijt se esse equale(m) deo sic(ut)

q(uod) aut equalis creatura [illegible]
no(n) [illegible] [illegible] q(uod) d(icitu)r in [illegible]
deus [illegible] filius erit tali [illegible]
eu(m) [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ipsa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ergo creatura no(n) potest adequa-
litate creatoris [illegible] no(n) possit
[illegible] [illegible] ¶ [illegible]
q(uod) no(n) appetijt equalitate(m) dei
[illegible] hac [illegible] ut esse sicut deus
in hac [illegible] [illegible] appe-
tijt illud q(uod) [illegible] [illegible]
[illegible] quo appetijt q(uo)d equalis
ut sicut deus [illegible] [illegible]
nulli subesse [illegible] esse [illegible]
dei [illegible] [illegible] [illegible]
nullo [illegible] ut alicui esse
[illegible] soli deo [illegible] appetere [illegible]
est appetere illud [illegible] [illegible]
equalitas [illegible] [illegible] appetere
[illegible] no(n) tenet ergo appetijt equa-
litate(m) ¶ [illegible] [illegible] [illegible]
videndu(m) est q(uod) illud [illegible]
[illegible] [illegible] d(icitu)r in ipsa no(n)
sunt [illegible] [illegible] [illegible] appeti-
tu(m) appetitus ille no(n) sunt [illegible]
[illegible] illius rei sicut deus e(st)
[illegible] ipsa est dei [illegible] [illegible]
esse sicut deus [illegible] [illegible] [illegible]
ergo appetebat [illegible] ad equa-
litate(m) dei [illegible] [illegible] illud
q(uo)d [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dei [illegible] [illegible] [illegible]
aut dicit(ur) dei [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
q(uod) et nulli subesse ¶ [illegible]

nus dicendum est quod dyabolus appetiit altitudinem potencie divine sic dicendum est in parte una sub esse sicut scitum alibi [illegible] appetentem illud in psalmo. Domine ne in furore tuo arguas me neque o[illegible] [illegible] tua arguas me in furore sicut angelum [illegible] lente sic in celo neque in ira tua corripias me sicut illos quem in paradiso ambos [illegible] tatem meditati sunt altitudinem affectantes vestre potencie ille potencie. ¶ Ad tercium dicendum quod velle dici deus vel esse non est nisi per quandam imperfectionem quia non sunt quod si sciret quod deus diceretur. ¶ Ad illud non contra dicendum est quod sunt appetere non sunt primo [illegible] [illegible] cum esse divinum sit esse proprium in hoc quod possit alius [illegible] subesse unde dimittit in Auctoritate contra ita deus super omnia est ut ipse sub nullo sit sic al[iter] appetiit diabolus ascendam super altitudinem nubium similis ero altissimo. ¶ Ad id vero quod dicit Augustinus similiter videndum est quia appetere altitudinem sine cui [illegible] vel alieno est proprium dei unde appetendo [illegible] [illegible] dei et appetere sicut deus. ¶ Item sine propria voluntate illud est proprium dei unicuique et alio non potest concedi. Ad [illegible] cum sine propria voluntate dicitur sine voluntate non sub alio ordinata. Ad hoc quod alie dicuntur ordinati secundum hoc solus deus sine propria voluntate et presumendo sic sine propria voluntate est velle illud nequaquam consistit equalitas

cum deo. Ad alio vero non sine propria voluntate potest dici sine voluntate non conformata divine voluntati ut Augustinus in libro de [illegible] cum [illegible] propria voluntate angeli sine honore tamen voluntate dei est contra [illegible] cum velle ad quod deus velle preceptis nullius sine auctore sue voluntatis nisi se ipsum [illegible] sua propria est et hoc modo peccat diabolus sine propria voluntate et secundum modum quam presumendo sine propria voluntate non est possibile sine equalitate divina. ¶ Ad hoc etiam quod dicit quod dicitur ysaie xiiii. Ero similis altissimo videtur quod non in hoc peccavit appetendo esse similis deo appetere enim similitudinem dei est appetere bonum quod patet per hoc quod dicitur [illegible] in cum appetunt similes ei [illegible]. ¶ Item una queque creatura rationalis naturaliter appetit deo assimilari quia ad hoc creata est ut ei similis efficiatur sed non peccavit lucifer appetendo quod dictat natura ergo non peccavit appetendo similitudinem altissimi. Sed cum ipse esset super omnes sicut dicit beatus Gregorius conditus fuerat ut ceteris angelorum legionibus emineret comparatus erat altissimo in primo appetendo ergo aliud non appetiit [illegible]. ¶ [illegible] dicit beatus Gregorius presumpsit ad celsitudinem singularis [illegible] [illegible] gregis celsitudinem [illegible] esse [illegible] participatione celsitudinis [illegible] [illegible] esse celsus esse si ei qui [illegible] celsus est in [illegible] [illegible] [illegible] unde quod non peccavit appetendo [illegible] celsitudinem. ¶ Item

appetitus primo et per se inordinate ordi-
natur. Sed latitudo erat sibi ergo
si appetivit latitudinem primo et per se
in hoc appetivit esse plus non pecca-
vit. Sic appetendo forte diceret quod
in hoc peccavit quod fugit inferiora.
Contra praeterea appetere sibi licet
non appetere esse illud quod est adfi-
nem. Ergo si licite appetivit lati-
tudinem tunc appetivit inferius non
ergo hoc peccavit sic appetendo.
Ad quod dicendum quod est triplex similitudo.
Prima plenitudo dicitur in Deo [illegible]
[illegible]. Sexto capitulo plenitu-
dinis. Secunda est quae Deo cum
[illegible] esse dissimile Deo
ita quod [illegible]. Tertia plenitudo
est gratiae de qua dicitur cum appa-
ruit [illegible] c. xiii. Quarta vero est
plenitudo conjunctionis qua dicitur
filius plus [illegible] vel spiritus sanctus [illegible]
[illegible]. Appetendo ergo aliquam harum
plenitudinum [illegible] non quae debetur appe-
ti non est peccatum appetendo pleni-
tudinem. Non quartam vel id [illegible]
[illegible] est peccatum in creatura [illegible]
[illegible] appetendo plenitudinem altis-
simi [illegible] vel illud [illegible] quod
[illegible] peccavit. Ad secundum dicendum
quod hanc ultimam plenitudinem ap-
petere non dictat natura [illegible] non
sunt voluntates primi angeli ca-
dentis [illegible] sic appetendo. Ad
tertium dicendum quod appetendo plenitudinem
ad quam ordinatus erat [illegible]
non peccavit. Hoc autem [illegible]
aliis, sed appetere nulli [illegible] sunt
appetere plenitudinem [illegible]
in hoc peccavit appetivit eam pleni-
tudinem non in mensura sibi deter-
minata. Ad illud vero quod quaeritur
aliter dicendum est quod [illegible] celsitudo
gloriae [illegible] super omnes alios

angelos [illegible] hanc plenitudinem in
celsitudine [illegible] si stetisset
sed sic non sunt illa quae appeten-
do peccavit. Ad quintum non dicen-
dum quod [illegible] appetivit ipse sine
[illegible] non [illegible] debebat appe-
tere eam latitudinem sine [illegible]
[illegible] haec autem in creatura est
inordinate appetere latitudinem.
Ad sextum non dicendum quod si tantum
[illegible] appetitus primus [illegible] non [illegible]
[illegible] ordine [illegible]
non in hoc peccasset sed appetendo
[illegible] ordinem [illegible]
sic appetendo peccavit. Secun-
dum [illegible] quod [illegible] partibus [illegible]
in medio [illegible]
[illegible] angelos [illegible]
[illegible] sic ergo peccavit aut pec-
cavit ex parte superiori [illegible]
aut ex parte inferiori. Ex parte infe-
riori non [illegible] aliis
[illegible] appetendo [illegible]
vel sic [illegible] non peccavit. Ex par-
te vero superiori non [illegible] quod pec-
cavit non [illegible]
[illegible]. Sed illa
[illegible] non est [illegible]
[illegible]
[illegible] accipitur [illegible]
[illegible] in iii [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Ezechielis [illegible]
[illegible] in [illegible]
dei [illegible]
[illegible] fortitudinem ergo [illegible]
[illegible] non peccavit [illegible]

elevatur est vel tum in decore vel
comparacione vel dei imagine sunt de
cetero ergo consilia parte non sunt in
eius superbie ergo considerando consilia
parte non peccant ¶ Ad hoc videndum
est quod duplex erat consideracio vna
cuius scilicet alterius cuius quod appe-
tit consideracio non cuius quod habilite
sunt vel permittebat ceteris angelis
quam permittebat / in fortitudine et
decore et hoc sunt inductiva sed
inclinativa ad peccatum licet autem non
accipiebat considerate superiori sed
a se in illo sunt consumata peccata
¶ Ad illud ergo quod primo obiciebatur
quod parte inferiori non peccant dicendum
quod verum esse peccata non sunt in vi-
ribus sed inductiva peccati angelo
cum dominum sicut est animarum
peccatum angelo non ab inmutabili sed
non quod sunt in appetendo pulchritudinem
comparancie hoc fiat magno consensu
peccato et sic peccavit angelus ad
de se genitus ¶ Ad autem dicitur quod parte
superiori non sunt motum ad peccatum
dicendum est quod hoc verum est de par-
te vel superiori sed de parte vel inferiori
vero eum angelus sicut dicit Augustinus
in libro de trinitate de ipsa pietate et de-
lectatus et hoc idem dicit alibi
supra

Postea queritur de qualitate pecca-
torum angeli vtrum scilicet sit re-
mediabile vel irremediabile et
videtur quod sit irremediabile ipse
quod dicit Beatus Gregorius super illud
Iob xl mentis quod sicut
habitus fortis me sed venialis
est in homine culpa cum sit in-
remissibile in angelo cum non

busius sunt ¶ Item super id Ad. Iob
in perdit dies angeli natus sum
tamen homo redemitur quia cum eius
corruptio sit infirma licet aliquid non
peccavit quod non angelus ¶ Item ange-
lus propria non aliena pervit malicia
et hoc est dicendum quia homo alio sug-
gerente peccavit dyabolus non nullo
suggerente ¶ Item Augustinus in libro de
inmutabilibus angelus sunt in subli-
missimo statu ideo surgere non
potuit quod non homo vnde resur-
gere non potuit quia super eum
mandati transgressionem reperit
¶ Contra peccatum hominis non procedit
in malicia peccatum hominis in infinitum
quod sic probatur sicut et licet pena ad
peccata ita culpa ad culpam sed pe-
na angeli non procedit in infinitum
pena hominis ad virtute ergo nec
culpa in infinitum procedit culpa
sed irremissibile in infinitum proce-
dit remissibile cum sit ei inpropor-
tionale ergo peccatum angeli non fuit
irremissibile ¶ Item si ipse hoc di-
citur irremissibile quia consensu
non committitur aliquis peccavit
sed tale sunt peccata multorum angelorum
homo committere peccavit ergo id
est remissibile sed non sunt remis-
sibile ergo nec non sunt tempus ¶ Item
peccata angeli non in infinitum pro-
cedebat sicut hominis ante pec-
catum ergo homo status in originali
tamen sive ipsa non dicit peccatum
angeli irremissibile peccatum vero
hominis remissibile ¶ Item si ipse
hoc dictum peccatum hominis re-
missibile sive remediabile quia
homo est fragilis et consolatur

constitutum secundum quod anima si separata
esset incurreret peccatum eius esset
irremissibile. Sed supposito hoc quod
anima separata peccaret post statum
virtutis (?) corporis sicut dicunt qui
dam heretici secundum hoc esset peccatum
ipsius nunc iam coniuncte in corpore
irremissibile. Ergo tamen non sit. Unde re
linquitur quod id non est ratio irremis
sibilitatis ipsa separatio a corpore. ¶ Item
dicit beatus Gregorius Ideo peccatum
sine venia est damnatus quia
magnus sine comparatione fuit crea
tus. Sed secundum hoc minores angeli qui
non erant creati magni sine com
paratione nec peccassent irremediabiliter.
¶ Item angelus demum (?) sua voluntate
est in bonum aut in malum. Sed quod est a
natura non potest tolli nullo (?) modo
posset nisi a deo. Sed deus non vult ergo
semper permanet illud. Tamen sit naturale
in angelis ergo post peccatum permane
bit ergo potuit tunc uti in bonum.
Sed si potuit uti in bonum potuit
tolli peccatum ipsius ergo peccata sua
non sunt irremissibilia. Item aut
deus potuit post peccatum dare ei gra
tiam aut non. Si non potuit dare
ei gratiam ergo non est omnipotens. Si
potuit deus dare gratiam ergo iste
potuit. Sed potuit eum dimitti
peccatum. Ipsi potuit ei dimitti peccatum.
Sed (?) sunt peccata eius irremissibilia
ergo peccata eius sunt remissibilia.
¶ Item origenes dicit peccatum eius
esse irremissibile quam dei miseri
cordia est. Si peccatum eius. Sed mali in
remediabilis creaturae magis enim bonus
est quam gratia malum malum. Unde
bonus. Solutio ... ad primum illud ergo
in maior est iniquitas mea quam
ut veniam merear. Primus dicunt dicere
maior est misericordia dei quam iniquitas mea in
quantum (?) sed maxima misericordia manife
statur in delendo maximum malum
ergo quod magnum malum sit peccatum an
geli non non manifestaretur in summo
misericordia dei nisi illud aliquid remitteret.
¶ Ad quod dicendum quod irremissibile dicitur
duobus modis quod non remittetur vel quod non
potest remitti. Quantum est de se remit
tentis. Primo modo dicitur peccatum angeli
irremediabile quia non remittetur.
Sed adhuc distinguitur. Dicitur enim irre
missibile quod non remittetur ergo quod non
est ... in statu receptibili remissio
nis sicut est de anima post mortem
peccatum enim sic dicitur esse irremedia
bile post mortem quod non est locus meri
ti demerendi vel demerendi. ¶ Dicitur
etiam irremediabile peccatum quod si non remittatur
quia licet sit in statu ... in quo
posset ... non tamen est in statu
in quo possit petere veniam propter
mentis induratam (?) ... ipse desperatam.
Unde dicit Augustinus in libro de ...
bilibus ad omnem (?) peccati qui desper
avit. Hoc autem modo est peccatum quod
irremissibile ad omnium peccatum quod de
speravit. Hoc autem non est peccatum
ipsius irremissibile ut dicit ipse
dicens Diabolus non petit veniam
quia non pervenit (?) ad penitentiam. Peni
tere autem non potuit quia in eo
qui penitet est dolor de peccato et
gaudium de dolore. Sed autem non sunt
in ipso angelo ... cum ... in eo
gaudium de peccato nec est in eo do
lor de peccato quia sicut dicit Gregorius
affectum ... continuit in
... mentis nisi ...

se male esse non generat qui [illegible]
[illegible] quelibet ¶ Sed dicitur irre-
missibile peccatum primus [illegible]
[illegible] status angelici sicut enim
dicitur in Gen. non permanebit spiritus
in homine meus quia caro est
ita per oppositum inde [illegible] prima
recedit spiritus indignationis [illegible]
meritum in spiritu quia spiritus est [illegible]
[illegible] status an-
gelus enim cum adheserit bono
vel malo immobiliter adheret. Di-
cendum dicit [illegible] angeli
natura nobiles immobiles erant quia
tamen aut sua sponte cadebant a
creatore steterunt ¶ Vel [illegible] in mutabi-
litate standi in mutabilitate
intrant [illegible] eloquens [illegible]
oppositum sicut illi acceperunt in-
mutabilitatem in bono qui steterunt
in bono ita per oppositum alii ob-
tinuerunt in mutabilitate in malo
quia [illegible] sunt ad malum [illegible]
[illegible] dyabolo irremissibile [illegible] sta-
tus [illegible] ¶ [illegible] aut quod [illegible]
aliud dicitur irremissibile [illegible] ad
remissibile [illegible] irremissibile enim dicitur
quia non [illegible] tamen [illegible]
[illegible] ad remissionem irremediabi-
le quia nec [illegible] nec [illegible] re-
ceptibile est remedii peccatum enim
originale remediabile fuit [illegible]
aliud ¶ Sicut enim homo [illegible] aliud
ita [illegible] aliud fuit remedium actua-
le [illegible] irremediabile est [illegible]
¶ Sic enim [illegible] delinquit [illegible]
[illegible]
[illegible]
aut quod [illegible] in malo [illegible]
[illegible] in bono [illegible]
quia est [illegible]
¶ [illegible] dicendum est [illegible]

quod peccatum angeli in quantitate non ex-
cedit in infinitum peccatum hominis [illegible]
[illegible] quantitate peccati [illegible]
[illegible] dicitur in comparatione non
sicut [illegible] infinitum est in comparatione
finito quia [illegible] est irremissibile
aliud non irremissibile [illegible]
respectu quantitatis [illegible]
[illegible] est quia est remissibile
aliud non remissibile [illegible]
[illegible] aut irremissibile est [illegible]
[illegible] ¶ Unde
in [illegible] dicitur in comparatione
sicut infinitum duratione respectu
finiti vel quod potest finiri ¶ Ad [illegible]
[illegible] est quod peccatum hominis non
dicitur remissibile quia peccaverunt
[illegible] suggestionem
[illegible] assignat cum
aliis [illegible] sicut supra
[illegible] est ¶ [illegible] quod peccatum sit irre-
missibile [illegible] assignat [illegible]
[illegible] in [illegible] modo [illegible] angelorum
[illegible] irremissibile peccaverunt
[illegible] angelus sua malicia
cecidit [illegible] non [illegible]
[illegible] nec ulla [illegible] renovari
nec [illegible] statum
recepit [illegible] non [illegible]
[illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] nec [illegible] ultra
[illegible] dum [illegible]
[illegible] ¶ Ad [illegible]
quod [illegible] angeli non [illegible]
in quantitate in infinitum [illegible]
hominis in [illegible] statu tamen diffe-
rens est modus [illegible] secundum
quod dicitur [illegible] in [illegible] [illegible]
¶ [illegible] in [illegible] demonum
malum [illegible] defformae

esse anime non contra terminum corporis in
contra naturam ¶ Ad quartum dicendum
quod anima vero quamvis peccatum hominis est
remissibile est angeli non non est
quia angelus est spiritus solummodo
homo non est spiritus tantum unde
contra angelorum spiritus ideo irremis-
sibiliter peccaverunt quia tanto voluntarie
peccare potuerunt quanto carnis fra-
gilitas eos non gravabat homo
non post culpam ideo veniam
meruit quia per carnale corpus
aliquid quo semper ipso minor esset
accepit unde dicitur in psalmo quod recor-
datus est quia caro sunt et cetera ¶ Ad
id ergo quod aliud dicitur respondendum
dicendum est quod si procedit secundum peccatum
eius esse quantum est de illo statu
irremissibile et hoc videtur sentire Augustinus
quod dicit super Genesim quod hominibus est
mors hoc est angelis casus sed
casum non est eis prima quam adam
nec hominibus ¶ Verum cum videtur
esse indicium dicendum secundum
ad quartum sive post ¶ Ad ...
non quod aliud quod tunc peccatum anime
quanto carni esse irremediabile sed
peccatum primum dicendum est quod aut ...
dispositio ... ante quartam ... potest
... videtur indicium aut de
... in carne et ideo non est
... ¶ Dubitando tamen videtur
quod sic cum procedit quod ...
... sive post peccatum eius esse
irremissibile ¶ Ad quintum dicendum quod ...
... non est ... secundum
nullum delictum ... contra
... quod ... persimile
... possit ... non ad alios
angelos qui simul peccaverunt Sic
cum primus angelus sive ...

in bonis naturalibus creati creatus ita
angelus in comparatione ad hominem
unde singuli angeli qui peccaverunt
prae ceteris alius hic spiritualis
qui aliam habent infirmitate ex
parte carnis irremissibiliter pecca-
verunt ¶ Ad nonum dicendum quod licet habeat stabilitatem
in bonis naturalibus tamen conversio subse-
quens dat ei quandam mutabilitatem in
bonum nec aufert ei quod naturale est
sicut anime dampnate nec aufert
potentia naturalis sed conversio subse-
quens potest in actu aliquo impedire
et ideo anima non esse dampnata
unde sicut anima dampnata non
vertitur in bonum ita nec in dampnum
natus vertitur in bonum ¶ Ad decimum
dicendum quod licet deus possit dare gratiam
... potentie ... tamen con-
gruit dare gratiam ad penitentiam
angelis iam dampnatis dampnandis
autem dicitur tamen in mutabilitate sed
... in malo subsequenter ideo difficilis
est ... agentis ...
recipientis Deus enim potest dare
gratiam sed dyabolus non est paratus
ad recipiendum ¶ Ad undecimum dicendum quod licet
una dei sit in dimittendo culpam
... tamen una dei sic ...
... et ad angelos ... ...
videtur non est uno dei dimittere
peccatum in ... quo simul peccaverunt
Dum ergo in ...
... ... in ...
... non est ... dei in ... cum
... dimittere peccatum
... cum esset ... peccaverunt
in ... ...
dei ... non ... ...
in hoc actu ... ...
... ...
in aliis ... Ad hoc ...

istius questionis utrum peccatum originale sit
in patrem aut in filium aut in sponsum
seu aud non dicitur esse in parvis quia
illud quod sit concupiscentialitate que
est pena est peccatum in parvis sed
sic peccatum non est concupiscentialitate
que est pena cum illa precessit
culpa ergo non est peccatum in parvis
nec est peccatum in filium quia illud
fit cognitionem penali sed autem
hic sunt cognitionem penalis
accidit nec dicitur esse peccatum
quod secundum peccatum eum in secundum
est corruptione dei dicitur vel
corrupcione. Tertio autem ceterorum
modorum sunt hoc peccatum ista ce
attingunt corporis speciebus peccati
nec est complexionatur supra
quem vel interius agunt hoc eum
secus peccatum in secundum secundum respondet
illud quod est in parvis illo autem
que peccatum in secundum secundum non dicitur
peccatum nec vel extimatione su
pernali in prima cum ista dicunt
differentis peccatum precedentis Tertio
non sunt illud peccatum in secundum secundum
Ad quod dicitur quod hic peccatum duale
irremissibile eum condiffinitum reniè
peccatum est illud dicitur irremissibile
maiorum propter statum illius per
peccatum non in secundum dicitur irremissibile
cum condiffiniti venie condicionis
primus peccatum non peccatum in primum
secundum dicitur certa malicia illa
duo peccatum eum dicitur peccatum in primum
res sunt duo non sunt peccatum sed
cum superaddunt aliquid condicio
nes male inclinatos ad peccatum
sicut sunt ignorantia et alio
intellectus malicia et alia affectus
infirmitas et alia carnis vel
infirmitas quam peccatum ignorantia

contra peccatum malicia contra bonitatem. Et si in nona quod peccatum
peccato presupponitur secundum secundum in le
dona dicit quod delinquitur sua
presumpsit non omnis presumptio ad
peccatum in secundum secundum reducenda
est sed illa presumptio que est de
dei bona non congruis simul
cum eum nulla multa prestiterit
in dyabolo non dicitur semper secundum
modum in secundum secundum sed in ve
niale quod sumus peccatum dicitur
in secundum secundum quod magis sed magis
est rone (?) circumstantiarum que sunt
genus peccati

Queritur quod utrum duo peccata po
sunt vel possit peccatum plus
veniali quod non dicitur peccatum eum veni
ale in hoc distinguitur a peccato
mortali quod peccatum veniale est
in dilectione boni mutabilis in
ordinata subdens peccatum autem
mortale in dilectione mutabilis
in ordinata super deum vel contra
deum sed eum pari plus recedere
ad hoc magis recedere ergo cum
dyabolus peccavit plus recedere vel
potest in illud peccatum magis est
minor recessus sed hoc est peccatum
veniale ergo potest peccare venialiter
Contra quanto magis erit motum
tanto magis erit comparatione
dignum sicut in illo qui fornicatur
cum pulchra muliere vel cum turpi
eum ergo in maiorum motum sunt
sed quod inclinalis ad peccatum magis
erit comparatione dignum et in mi
nus est magis est veniale ergo
potuit peccare venialiter Contra
nulla sunt infirmitas in eo vel
ignorantia et hoc est differentis

propter quas redditur peccatum veniale ergo peccatum eius non fuit veniale. ¶ Item peccatum mortale fit vel ex genere suo vel ex contemptu creatoris vel circumstanciis aggravantibus. Cum ergo in dyabolo fuit puritas nature nec circumstancia aliqua ipsum aggravans, eo quod in sublimissimo statu fuit, ideo patet quod fuerit peccatum suum mortale. Unde dicit Willhelmus super genesim: quanto sublimior angelus in gloria tanto maior in ruina. ¶ Preterea ex dictis patet quod dyabolus primo peccato irremediabiliter peccavit, sed illud peccatum quod est irremediabile est mortale, ergo fuit mortale peccatum primum quod peccavit. Sed contra. Ita dicit Petrus Lumbardus: dyabolus in neutro malo fuit, ideo non reducitur proprie [illegible] quod in neutro primi mali non stat nisi sine peccato mortali. ¶ Ad quod dicendum quod dyabolus non potuit primo peccare venialiter, nec [illegible] primo propter excellenciam sui status, deinde propter malignitatem. ¶ Addendum quod aliqui [illegible] dicunt quod licet peccatum mortale maius sit quam veniale, neque peccata non tamen sic quod in illo statu mortaliter peccare, in illo statu potuit venialiter peccare, eo quod tanta erat claritate ut in [illegible] dicte prius deo adhereret per claritatem sue cognicionis directa voluntas eius. Secunda [illegible] vere deus primo [illegible] non recessit maiorem aut recessus est recessus per mortale peccatum. Ideo non potuit peccare nisi mortaliter

primus eius homo in statu innocencie [illegible] non potuit primo peccare venialiter, videtur [illegible] fortius id actum est de primo angelo. ¶ Ad secundum dicendum quod non erat maius motivum ad peccatum sed magis motivum contra eo quod in tanta proximitate erat, ideo magis debuit adherere [illegible] aut maius dicitur esse maioris contemptus, quod vel est maior impietas vel est maior ignorancia, sed quanto maior est sciencia tanto magis est aggravatum. Ideo [illegible] ita [illegible] non fuit peccatum eius veniale sive venialis.

¶ Postea queritur utrum adhuc perseveret eadem que prius. ¶ Et videtur, probacio quod dicitur in psalmo: superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. ¶ Item superbia ascendere nichil aliud est quam ipsos demones magis erigi contra suum creatorem, magis autem erigi contra suum creatorem est magis superbire, ergo dyaboli peccatum adhuc eadem que prius. ¶ Item Ysidorus: dyabolus non [illegible] in hoc [illegible] esse deo [illegible] voluntas [illegible] vel in superbia [illegible] deo secundum illud apostoli. ¶ Paulus ait de antichristo: extollitur super omne quod dicitur deus aut quod colitur [illegible] quod eadem que prius. ¶ Sed contra, non tam elatus est quam aliis angelis sed est infelicior [illegible] ergo illud [illegible] quia tunc manet [illegible] non potest manere ergo non illa que

peccatum potest peccare ¶ Tertio secundum quod
dicit Augustinus tunc potuit eum
movere apprehensio beatitudinis de
qua praecumbit et statim non autem
cecidit in desperationem unde dicit
Augustinus de [illegible] libro sicut ipse
tunc ad cumulum peccati accedit
quod desperationem incurrit si pro delic-
to non desperasset veniam tamen
poenitenti summam dampnum sue
salutis incurrerit illud ergo illo
modo potuit sicut non nunc pec-
care ergo non illo genere peccati peccare
peccare ¶ Ad quartum dicendum quod genus
peccati dicitur duplex uno modo quod
est gravissimum peccatum aliorum
superbia dicitur esse gravissimum
peccatum et hoc modo potest peccare
eodem genere peccati dicitur autem
aliquando genus peccati cui debetur
in se comparatione secundum quod
eodem genere peccati potest peccare
¶ Ad aliud non quod aliud in quantum dico
est quod superbia dicitur ascendere non
quia illa species peccati crescat sed
quia quantitas determinata secundum
genus gravissimum intendit
unde dicitur superbia eorum ascendit
quia magis et magis crescunt
quia crescunt vane in pugna
cuius melioris corporis mysti-
ci Sicut enim dicitur superbia ho-
stis ascendit magis ac magis
cum magis et magis impugnat
ita ecclesia sua superbia maior
et maior est in pugnando hostis
¶ Ad secundum non dico quod aliud est lu-
men non quam primum tunc cum
macula ex conditione potest
sui primitie quam sunt supra an-
gelos ex conditione naturae tunc

aut manere vane quoniam ac quam
quod super malos alia macula
a principio alia maculatur in anti-
propho plus eum macula ut unde
patet autem creature in appeti-
bilitate ipsorum superiorum una a
ratione fuit primum motum et il-
lud motum quo maculatur angelus

Quartum quaeritur si peccatum illud
est causa peccati et videtur
quod sic per hoc quod dicitur Ecclesiastici .x.
superbiam in animo tuo domi-
nari permittas in ipso enim initium
sumpsit omnis perditio sed omnis per-
ditio sumpsit initium ex peccato primi
angeli ergo peccatum angeli fuit cau-
sa omnis peccati ¶ Item Ambrosius dyabolus
fuit inventor mali quia inventor
mali est inventor causa et ca-
li mali enim mali est causa
ergo principium omnis mali fuit
ex peccato primi angeli ¶ Item in
libro qui dicitur super caput dedomus
impii ubi dicit glossa quod dyabolus
est inventor omnium malorum sed non
dicitur esse caput nisi ratione peccati
ergo primum peccatum est causa omnis peccati
¶ Contra non omnia peccata proveni-
unt ex suggestione dyaboli cum
scripto est [illegible] et suggestione
dyaboli potest liberum arbitrium cum
enim liberum arbitrium sit de se [illegible] ex
sua defectibilitate potest peccare et
liberum arbitrium non dependet a
libero arbitrio dyaboli ergo peccatum dya-
boli non est causa omnis peccati quod
videtur per hoc quod dicitur ysaie li. quod
illud in [illegible] ut [illegible]
glossa debilis est hostis qui non
potest vincere nisi volentem ergo non
[illegible] [illegible] quantum est de se
non est publicata voluntati dyaboli

ergo peccatum primum ipsius non est
causa omnis peccati. ¶ Ad 4m quod dicitur
quod peccatum ipsius dicitur esse causa
peccatorum non proprietate sed quando
dicitur Sathanas vel lucifer est, quod in
voluntate eius sunt peccata nostra
peccata nostra ex sua suggestione
dyaboli. ¶ Ad 5m quod auctoritas in
contrarium dicendum est quod illud quod dicitur
in textu in ipso superbit omnis
divisio vel intelligitur ipse despi-
cabilia primi parentis vel accidentalia
despicabilia ... ¶ Ad secundum
dicendum quod licet dyabolus fuit in-
ventor mali tamen non dicitur ipse
causa mali nisi in ipso quod non
dicitur ipse causa mali in alio
sed accidentaliter in hoc quod ange-
lus vel homo concordat suum
peccatum in hoc dicitur esse causa pec-
cati. ¶ Ad ... dicendum est quod prima
apostasia dicitur illa qua primi
parentes apostataverunt ad deum | ...
autem dicitur non apostasia primi
peccati ultima, peccata igitur sequen-
tia media sunt peccati respectu
peccatorum, et sic videtur quod prima apo-
stasia sit causa peccati. ¶ ...
... est ipsa prima apostasia dicitur
illa qua primi parentes aposta-
taverunt ad deum secundum aliud ...
... simpliciter homines apostatare
ad deum quam alicui qui fecit illum
recessit ab eius illa ... aposta-
sia dicitur esse causa omnis peccati
ipse vel fundamentum apostasia
vel dyaboli dicitur esse causa
omnis peccati ipse vel fundamentum
apostasia ... vel suggestio-
nis. ¶ Ad ... non est dicendum ... in
aliud dicendum est quod capud dicitur

principium alicuius istorum malorum et
ista causa quantum ad peccata alio-
rum angelorum vel hominum vel pro-
...

Queritur de capite malorum et
queruntur circa ista ... sex
considerantur questiones. ¶ Primo
est utrum dyabolus sit caput malo-
rum. ¶ Secundo utrum dyabolus et corpus
sit una persona. ¶ Tertio utrum
caput malorum demonum sit caput
malorum hominum. ¶ Quarto utrum
sit caput malorum hominum secun-
dum peccata. ¶ Quinto quomodo sit
unitum membrorum cum corpore
dyaboli. ¶ Sexto utrum membra
Christi possit esse membra dyaboli.
¶ Septimo utrum idem homines possint
esse membra Christi et membra
dyaboli. ¶ Octavo quomodo sit dicen-
dum quod dyabolus dicitur caput ma-
lorum et quomodo Christus sit ca-
put eorum.

Circa primum sic proceditur. Et
videtur quod dyabolus non sit caput ...
super illud ... sed tamen ...
sit deus, glossa: in ipso erat ca-
put malorum scilicet dyabolus qui
rex super omnes filios superbie.
ergo dyabolus est caput omnium
malorum omnis enim mali dicuntur
filii superbie. Item super illud ...
... membra ... peccati
... glossa, sed demo ...
quo dicitur ut ad caput quod dya-
bolus vocatur ...
... corpus omnis ...
... glossa corpus ...
... omnis iniqui ergo dyabolus est caput

omnium malorum ¶ Item sicut dicitur
ad Ephesios i super illud ipsum dedit ca-
put etc. caput secundum intentionem in-
fluendi sensum et motum in membra
vel motum secundum dyabolus non habet potesta-
tem influendi aliquam maliciam
que dicitur motus vel sensus
aliquibus spiritualis ergo non dicitur
caput malorum ¶ Item caput habet
convenientiam cum membris in natura
sicut habetur illud in glossa secundum dyabolus
non habet convenientiam in natura cum ma-
lis hominibus [illegible] cum natura
angelica superius est natura humana
ergo non dicitur convenienter caput ma-
lorum hominum ¶ Ad quod dicendum
quod dyabolus dicitur caput malorum homi-
num quia duplex proprietas capitis
prima proprietas est quia caput
summum est et supremum in corpore
unde est i q i summum corporis sic
dyabolus sunt summum malicie cum
primo peccavit per superbiam unde dicitur
[illegible] quod malum in veniam sunt a
dyabolo autem cum superbia dyaboli
nullam sunt peccatum secundum tamen si per
illam maliciam non est causa
malicie hominum per suggestionem
vel aliorum demonum [illegible] non
adhuc dicitur caput nec [illegible]
hac dicitur Adam caput malorum
[illegible] cum sunt primus malus
secundum primus inter homines malos
¶ Secunda proprietas est quia quedam
[illegible] influxerat in membra per sug-
gestionem unde Iob xli ¶ fortitu-
do eius in lumbis eius glosa
membrorum eius ipse corpus sunt
qui suggestionem turpium blandi-

mentis decepti ei plurimum obedi-
da succubuerunt ¶ Ad secundum quod di-
citur in contrarium dicendum est quod licet
dyabolus non influat maliciam per im-
missionem ipse tamen influit per
suggestionem unde Beda non
est in immissor cogitationum sed
incentor ¶ Ad tertium dicendum quod licet
non habeat convenientiam in natura
cum malis ea que habet est natura
spiritualis membra vero sunt per
[illegible] ad naturam corporalem
[illegible] tamen in quibus [illegible]
est natura spiritualis [illegible] cum
nature [illegible] influentia sug-
gestionis aliquo capite [illegible]
quod ad hoc dicitur esse conveni-
entia in natura capitis et
membrorum ¶ Forte dicetur quod
non est caput [illegible] suggesti-
onibus malorum hominum quia secundum
hoc esset etiam caput bonorum
[illegible] cum suggerit malum bonis
quam malis ¶ Ad quod dicendum quod so-
la suggestio non sufficit ad hoc
quod sit caput secundum consensus sequens
dictam suggestionem ille autem
consensus non est in bonis secundum tamen
in malis unde Iob xli ipsi super illud
fortitudo eius in lumbis eius
ipse corpus sunt qui suggesti-
onem turpium blandiment decepti
ei plurimum obedienter succubuerunt
¶ Sed adhuc posset queri quod nec
[illegible] suggestionis nec [illegible]
dicitur esse caput malorum hominum
in [illegible] cum [illegible] angelorum
peccatum solum est [illegible]
sunt [illegible] nec [illegible]
suggestio [illegible] dyaboli

vel consensus corporis similis propter quod videtur aliter dicendum quod vero caput et membra videntur esse per suggestionem propinquam vel remotam et consensum qui est in spiritibus vel in pluribus similis conformitatis non recipiant suggestionem vel consentiant suggestio tamen facta est pluribus particularibus consensus consentiens est in eis conformis facta est quaedam convenientia continetur membrorum malorum in deformitate peccati ad primum dyabolum qui est origo peccati.

Secundo quaeritur utrum dyabolus qui est caput malorum sit una persona cum eis quod non videtur persona enim in dicitur hypostasis intellectualis naturae sed inter dyabolum caput et malos qui sunt membra eius est distincta hypostasis alia enim persona est malus homo et alia persona ipse dyabolus ergo dyabolus non est una persona cum ipsis malis.

Contra videtur quod distinctae sunt personae in esse naturali sed non sunt distinctae in esse morali quia sicut aliud et aliud est peccatum mali hominis et aliud peccatum primum dyaboli ergo distincta sunt peccata et distinctae sunt voluntates secundum quod in voluntatibus est peccatum ergo mali homines distinguuntur in esse morali a primo dyabolo ergo nec est una persona quantum ad esse naturale nec est una persona quantum ad esse morale.

Dicendum caput et membra ut ipse accipit unam personam sicut caput hominis et membra hominis ergo per similitudinem caput et membra in ista translatione accipiuntur ad eandem personam per translationem refertur ergo dyabolus qui est caput et mali qui sunt membra sunt una persona.

Ad primum dicendum quod dyabolus caput mali dicitur una persona non in esse naturali secundum praedicationem moralem unde super illud Job Et vultum iudicio eius operuit Glossa dyabolus cum suis corporaliter una persona est saepe sic scriptura de eo loquitur ut ad corpus omne divertatur.

Ad aliud dicendum quod alia in genere dicendum est quod non sunt una persona in esse naturali nec in esse morali nisi quo ad hoc quod quaedam sunt conformitas et convenientia voluntatum in deformitate peccati recedit a primo [illegible] quia assumit animus dicuntur in hac vita se convenire consentire et sic una persona dicuntur.

Ad id quod obicitur quod alia est voluntas hominis mali quam dyaboli dicendum est quod alia est secundum quod invenitur corporaliter volens aut quod invenitur corporaliter volenti sed esse una quia malus homo vult id quod vult dyabolus cum accipit a suggestione eius.

Tertio quaeritur utrum sit caput daemonum sicut malorum hominum unde quod non est caput malorum hominum per suggestionem sed non est caput daemonum per suggestionem nec aliud videtur esse in Lucifero. Contra videtur quod est caput daemonum per suggestionem per imperium quia habet se sicut superius est unius in esse intellectivum cum capite quod membra recipiunt motum a capite et vere

ingenium dyaboli non est aliud
quam iracundie malum ergo oportet
quod aliud sit unio ingenii dyaboli
capitis corporis demonum super
membra eius que sit unio quam
in esse morali ergo non dicitur ce-
put tunc inperii et demones
membra eo quod regnant imp-
erii secundum aliam viam ¶ Se-
cundo secundum illam viam dicitur
filii aut iniusti iusti quia se-
quuntur ingenium vel voluntate
ingenii filii quia imitantur eun-
sicut illud psalmi effecti sunt in ad-
iutorium filiis Loth glosa filii Loth
sunt angeli apostate qui fue-
runt filii declinacionis qui antiquitate
declinando in falsitatem dyaboli
dispersserunt considera ergo quod tunc
dicuntur ipsi esse iniustitia vel filii
per imitacionem et alia ergo tunc
dicuntur esse membra quia sunt me-
bra ingenii ¶ Et aut membra
patet per hoc quod ipse dicitur caput cor-
poris rectum in alia sicut illud per
ipsum caput eius in glosa sicut
est corpus viri ipsius est caput
ita cunctorum demonum qui in
hoc seculo dominatur caput est
Belzebub ¶ Ex quo accipitur quod
demones alii sunt membra ip-
sius dyaboli et ipse est caput
aliorum item sicut Job ... in
dentibus eius formido glosa
cetus ... terris apparente
ascendentibus legionibus auctorem atque
doctorem ad hoc spectaculum deducens
beluam cruciatus in medium capitanea
ducentes cum corpore suo i. cum re-
liquis omnibus cetus incendiis ma-
dabitur ex quo accipitur quod omnes
reprobi sunt corpus eius qui

tradentur cetus incendiis et demo-
nes in hac qualitate intelligun-
tur ergo dyabolus dicitur esse caput
demonum sic et malorum hominum dixit
pater super Apocalypsim cap. XIX Apo-
calipsis dicit apprehensa est bestia
et pseudoprophetas et qui accepe-
runt caracterem bestie et qui ado-
raverunt ymaginem eius missi
sunt vivi in stagnum ignis ar-
dentis ¶ Isti enim sunt illi qui
accipiunt caracterem in se quia
imitantur ipsum hii autem sunt me-
bra eius secundum ipsum imitantur illi
qui sunt ex parte illius ergo cum
demones imitati sunt ipsum et
imitentur similiter mali homines
et hii ulli dicentur esse membra ip-
sius dyaboli capitis ¶ Ad quod
quod hii ulli dicuntur esse membra
sed diffusius in parte demones
bene sed sunt membra eius eo
quod admittacionem ingenii preciunt
accedentes ascendit ethicitate in-
tate crastinitate vel ut dicit Augustinus
in libro de civitate Dei elacionis
fastum ... ceterum civitatem
astucia ... alacritate studia
ipsum ... caritate supple-
fallaces in unde effecti sunt ma-
li ... homines dicuntur esse membra
eius ipsi consensu suggestionis et
qui sectantur eius temptacionem
¶ Ad hoc ergo quod obicitur quod ipse hoc
dicuntur esse filii et membra
dico est quod dicitur tunc dicuntur esse
membra et alia tunc dicuntur filii
filii enim dicuntur quia filia opera
ei faciunt sicut dicitur ... se-
membra non dicuntur quia ex defor-
mitate in voluntate accipiunt

secundum posterius aliquo. ¶ Ad sextum
non sunt dicenda quod ob aliud
dicuntur esse inferiora eius et ob
aliud inclinat [illegible] eandem dis-
positionem tamen sed inferior dis-
tinctiva eius voluntate faciunt
vel eius imperium

Quarto quaeritur utrum dyabolus sit ca-
put malorum secundum [illegible] pec-
cata quod non videtur non enim peccat
quo unus in genere peccati ergo tunc qui-
libet peccans non dicetur esse caput
malorum caput enim super se habet
in se quod dicitur membris ¶ Praeterea non
videtur esse caput tunc cum se-
ducere dicitur cum in ipso sit illud
absolute unus membra hic dicuntur
[illegible] sunt singulariter vel
etiam dicitur quae secreta voluntate
oriuntur alicui sunt quae suade-
bilibus vel malis hominibus vel dyabo-
lo sunt ergo non omnia peccata sunt sua-
dente dyabolo sed tunc suggestio-
nibus sunt suasionibus diceretur
esse caput ergo non est caput ma-
lorum tunc quorumlibet peccatorum ¶ Ad ter-
tium [illegible] [illegible] dominicus
[illegible] tunc caput se [illegible]
[illegible] in quibus peccat ergo dyabolus
non est caput quorumlibet malorum
in quibuslibet peccatis ¶ Ad quod
dicitur quod est caput malorum secundum
dicta dupliciter vel tunc primitate in
malo vel tunc suggestionis ma-
li cui [illegible] consensus tunc [illegible]
caput sed dicitur omnium malorum
in quolibet peccato in omni enim peccato
mortali efficitur peccator subditus
dyabolo et quo ad hoc potest dici
caput omnium malorum secundum in genere
peccati per suggestionem sed imitationem
non dicitur esse caput
in omni genere peccati eo quod non in
omni genere peccati peccat per sug-
gestionem eius sicut dicitur [illegible]
[illegible] dyabolus sug-
gerit aliquod genus peccati [illegible]
tamen [illegible] non peccat [illegible]
peccati [illegible] [illegible] [illegible]
dicitur dyabolus esse caput per
suggestionem in illo genere peccati
dicitur esse caput eo quod [illegible]
[illegible] aliud quod [illegible] dyabolus
[illegible] voluerunt ipsum velle

Quinto quaeritur quid sit unitas
membrorum ad capite [illegible]
videtur quod non sit [illegible]
[illegible] capitis in bonis et in
malorum [illegible] [illegible]
est caritas quae una est in capi-
te in membris [illegible] [illegible] est
in capite [illegible] membris [illegible]
quod [illegible] est peccatum non videtur [illegible]
est causa divisionis [illegible]
quod hoc est peccatum non est causa
divisionis sicut dicitur [illegible] lib[illegible]
[illegible] est causa divisionis non est
[illegible] peccatum non est uni-
tatis [illegible] membrorum malorum ¶ [illegible]
forte dicetur quod peccatum [illegible]
dividit [illegible] alio [illegible] dividit
cum [illegible] [illegible] dyabolo ¶ Ad
hoc sic [illegible] peccatum mortale [illegible]
[illegible] [illegible] tendit [illegible]
est unum principium malorum [illegible]
[illegible] [illegible] ergo [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] ergo [illegible]
videtur aliquid esse [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] possent [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
corporis baptizati [illegible] non
est [illegible] malorum non [illegible]

...ius est caput dyabolo et membrum
eius. Non ergo sic dicetur esse uni-
tas corporis malorum sicut corporis
bonorum. ¶ Sicut Augustinus in xiiii de
civitate dei: due sunt civitates, videlicet
Babilon et civitas dei. Facit
amor dei usque ad contemptum sui, ergo
oppositum civitatem Babilonis
facit amor sui usque ad contemptum dei.
Sed amor dei est unitivus in corpore
bonorum, ergo et oppositus amor sui
erit unitivus in corpore malorum.
Preterea peregrinus fit civis eius [illegible]
[illegible] peregrinum [illegible] fit civis
eius [illegible] est. Sed civitas
[illegible] videlicet civitatis [illegible]
in Babilon. Sic ergo peregrini uni-
untur membra in diabolo ita ap-
parentur que uniuntur membra
in malo. ¶ Ad quod dicendum quod est
unitivus capitis et membrorum ma-
lorum est ipsum peccatum mortale [illegible]
[illegible] est conveniencia in deformi-
tate voluntatis. [illegible] convenientia in
hiis que uniunt sed ut dicetur uni-
tivus amor sui. ¶ Ad aliud non ergo
alia parte sed quod licet peccatum
mortale dividat a deo tamen
conformat dyabolo et quo adheret
et conformat dyabolo dicitur unitivum
[illegible] refert [illegible] non sic [illegible] unum
[illegible] malorum sicut [illegible]
[illegible] est unum prin-
cipium malorum ante quod non est
malum [illegible] quemadmodum ordina-
Ad id non [illegible] aliud quod non est unus
spiritus qui [illegible] unitas cor-
poris malorum sicut est corporis
bonorum. Sed est quod licet non sit
unus spiritus corporis malorum
sicut est corporis bonorum, nichi-
lominus tamen est unio capitis

et membrorum malorum. Quod unio
omnium voluntatis conformat et
membrorum et capiti in sequendo
voluntatem ipsius. Sicut dicitur
qui adheret deo unus spiritus est
[illegible] unionem voluntatis. Ita
potest dici qui adheret dyabolo
unus spiritus dicitur cum eo propter
unitatem voluntatis. Hic [illegible]
unitas [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] dicitur quod [illegible] est
anima eius cum ea [illegible]
[illegible] dyabolum [illegible] vero
significat animam peccatricem. ¶ Si-
[illegible] alia [illegible] [illegible] peccati
est in aversione ergo corporis aver-
sionis [illegible] magis est sicut re-
[illegible] quam corporis aversionis
ut visum est de [illegible] amore sui.
¶ Ad quod dico quod magis conveniunt in
[illegible] corporis conversionis quia
aversionis causa est conversio. Con-
versione tamquam [illegible] quod est
principium peccati conveniunt [illegible]
[illegible] illud autem est amor
sui in ordinatus [illegible] tamen
[illegible] est ipse [illegible] peccati
originalis [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] con-
[illegible] concupiscentialis [illegible]
[illegible] potest [illegible] [illegible]
[illegible]

Sexto queritur utrum membra corporis
[illegible] membra dyaboli. Videtur
quod non [illegible] dicitur in ad E[illegible]
[illegible] unum corpus unus spiritus
[illegible] sic humani corporis membra
[illegible] forma quidem [illegible]
[illegible] inequalis [illegible]
[illegible] unitate [illegible] sit [illegible]
[illegible] pacis unitate [illegible]
est [illegible] forma

retinet sed non ipse unitate ani-
mositas similitudine sic arguitur me-
brorum mal[e] quidam retinet formam
que sunt in corpore aquo est alteri
similitudinem non potest fieri membrum al-
terius corporis quod membrum spiritu-
ale similiter quidam retinet for-
mam corporis esse sine corpore
ergo non potest fieri membrum dyaboli
postquam semel baptizatus est quod
retinet formam sacramenti ergo
non potest fieri membrum dyaboli
licet cadat in mortale peccatum
¶ Sed contra apparet dominus sunt
cottidie peccatores quod dominus
ergo sunt membra dyaboli ¶ Ad
hoc dicendum quod non est simile de me-
bris mali et membris spiritualibus quia
membrum enim spirituale habet duplicem
sed formam formam scilicet sacramenti
baptismalis illa indelebilis est
et caritatis et formam que gratie
facientis illa delebilis est non
cadit peccatum demonibus ergo fit
membrum dyaboli inducte est for-
ma precedenti membrum non autem
non ita sed duplicem formam sed alio
modo sed eam formam secundum quem
ordinatur admittit esse formam
secundum quod patet opere sine secundum
quam ordinatur ad actum utraque
potest tolli una etiam potest tolli
sine altera ¶ Sed licet illa qua or-
dinatur admittat tollatur non propter
hoc efficiatur membrum alterius corporis
videndum quo ad hoc est dissimilitudo

Septimo queritur utrum idem ho-
mo possit simul esse membrum Christi et
membrum dyaboli quod non quoniam
mali qui sunt membra dyaboli
dicuntur esse in ecclesia que est corpus

Christi sicut dictum est articulo xiiii similiter
illud simile est regnum celorum
Matthei xiii et Luce xiiii et Johannis x quod sub-
latum est celum confusum indiffe-
renter bonos et malos colligit
Johannis x ubi fit unus ovile de
causa per glossam alia sunt pe-
cata ut hic alia postea spiritualiter
hic eum boni et mali capiti sunt
sicut nunc sed ecclesia ubi non mi-
scenti in bonis mortuorum boni in e-
cclesia erunt membra corpus in-
quia mali qui sunt membra dya-
boli membris esse vita in in-
esse membra Christi et membra dyaboli
¶ Ad hoc dicendum quod aliud est dici
membrum esse et aliud dici membrum
Christi membrum enim Christi ipse est
per caritatem membrum non esse per
fidem est enim quod ecclesia congrega-
tio fidelium fideles enim dicuntur quia
sacramenta susceperunt membra
tamen dicuntur Christi modo vel vi-
vi vel non vivi dicuntur sumptum
secundum quod per fidem enim formatam
est membrum esse vivum ipse
est membrum esse est membrum
Christi requiritur membrum esse
per sacramentum fidei hinc autem mi-
nime non sunt membra esse in
ubi remaneat formaliter
in peccato sed tamen mali quantum
membra corpus et sub-
illud psalmo xc in ps. 24 contra
sed non erat corporibus Augustinus in
originali peccato sic fieri quod
in ecclesia pro mali quantum in
corpore quod quidem exeunt vo-
latur corpus sic quod accidi-
mali vocalium ecclesia ¶ Dicitur in

nus fiant membra unius persone
formata non erunt tamen sine
dicta morte

Octavo queritur que sit dicta
secundum quod dyabolus dicatur
esse caput malorum et antixpus et
videtur quod antixpus non sit caput
malorum quia secundum idem est caput
membrorum sed antixpus membrum est
dyaboli ergo non est caput ipse
malorum. Item in uno corpore est
unum caput et non plura sed malorum
caput est dyabolus
non ergo est caput aliud. Contra
ij thes. ij. subditur quod tamen sit
deus ubi dicit glossa sicut in ho-
mine plenitudo divinitatis inha-
bitat ita in antixpo plenitudo
malicie sed ratione huius plenitu-
dinis que est in xpo dicitur
caput bonorum ergo ratione alterius
plenitudinis dicitur antixpus caput
malorum. Item super illud Job xxx
in quo regnare faciat ypocritam
glossa cum ypocritarum caput an-
tixpum designat [illegible]
[illegible] demonstratur glossa
[illegible] corpore loquitur
[illegible] caput
antixpum illos [illegible] Ad quod
dicendum quod utrumque est caput sed
differenter sicut enim pater secundum di-
vinitatem dicitur hic etiam caput
xpi secundum humanitatem non di-
citur. Ad ephes. super illud ipsum
dedit caput super omnem eccle-
siam ita sunt duo [illegible]
[illegible] dicitur dyabolus caput
quia fuit primum inicium mali-
cie et quoniam insunt malicia

[illegible] vel in conducendo sed
non conveniunt in natura cum homini-
bus antixpus autem non sit initium ma-
licie sed convenit in natura
et quod plenitudinem malicie ha-
bet respectu aliorum hominum licet
non eo modo quo xpus habuit
plenitudinem xpus enim habuit
ratione divinitatis in se potentia
[illegible] non apud dyabolum perfectio-
nem [illegible] Item [illegible] quod dyabolus
sit homo secundum humanationem
sed homo conformatione [illegible]
[illegible]
[illegible] cum deus [illegible]
[illegible] future voluntatis [illegible]
[illegible] dyabolus. Item
glossa super illud ij thess. ij. Cum
[illegible] est secundum opera [illegible]
[illegible] dyabolo instigante [illegible]
[illegible] qui illud possidebit [illegible]
non tamen sine [illegible]
[illegible] Ad
id vero quod [illegible] quia licet antixpus
sit caput malorum [illegible]
[illegible] tamen potest esse membrum
[illegible] dyaboli principale eo quod
[illegible] in ipso habitat plenitudo
malicie et potentius [illegible]
seductionum. Ad aliud non [illegible]
quia licet antixpus dicatur caput
et dyabolus caput non tamen sunt
duo capita unum enim est sub
altero antixpus enim dicitur caput
quia in eo habitat dyabolus in
malicie plenitudine ita [illegible]
sed quod sit caput. Ad hoc
quod autem illud [illegible] quod antixpus
sit caput malorum hominum qui

precesserunt ipsum cum dyabolus
non dicatur caput aliquorum
precedencium videtur quod non sit ca
put precedencium quia respectu
eorum non habuit vim diabolus
nec vere imitacionis quia est
secundum actus suos posteri imitabi
lem respectu exemplar ergo non
videtur habere racionem capitis respectu
precedencium ¶ Preterea si non esset fides
christi que precessit incarnacionem
christi non diceretur christus caput
respectu antiquorum fidelium qui
precesserunt adventum eius secundum an
tichristus nec tale habet precursores
ergo non dicetur caput malorum
precedencium ¶ Contra ysi. in p[ro]he
sunt multi aut Beda aut
sunt omnes heretici et qui quidem
qui considerent destruunt delibe
racionis christi ipse qui veniunt
pro capite reddunt testimonium
super illud novissima hora est
dicit glosa sicut novissimum ca
put sic multa membra premissa
sunt quibus est [illegible] ¶
Item super illud apocalypsis Dum ecce
lunica t. d. glosa aut membra
que nos premunt metu in libidi
ne cernitur ergo antichristus
est caput malorum qui precessit
¶ Ad hoc est quod antichristus est ca
put respectu precedencium apostolus
hoc quod misterium iam operatur
iniquitatis in suis membris pre
figuratur in glosa Beda i. e. in
nec dicitur apostolus hoc caput
qui membra sua acquirunt
aliquos secundum apostolus preminencia malicie
que erit in ipso respectu aliorum

sicut preminencia est in capite
virginibus materialium nec est sic
cum dicatur christus caput angelorum
caput christus cum dicatur capud
in fide ipsorum fidelium qui
fuerunt dicatur secundum apostolus hab.
ad fideles qui precesserunt ad
ventum tamen presentem acceperunt
antichristus non non dicatur caput
quia in ipsum credunt mali
qui precesserunt vel quia principaliter
clamabat eis fama secundum princi
pium sicut David et Trai
anus tunc preminencie vel
malicie in quemcumque [illegible]

Quod decepto plurimi aliqui
quaestio quare scriptura non facit
mencionem de fine ipsius pecca
ti [illegible] sicut fecit
[illegible] quo sunt temptati [illegible]
[illegible] videtur quod debeat fieri men
cio ubi sunt angeli peccatores ¶ [illegible]
scriptura non facit mencionem
ista peccata nisi [illegible]
figuris sicut sub figura [illegible]
[illegible] xiiii [illegible]
principis tyri in [illegible]
decepto [illegible] fuerit
tam manifeste ¶ Ad quod [illegible]
hoc quod dicit Albumasar [illegible]
angelorum peccatum [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] quia angelico [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
¶ Preterea magnitudine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] angeli ipse [illegible]

principio cum eius pena quan
principio fuit parata sicut sup
ra dixi vel sic [illegible] est cum
[illegible] tempus et [illegible] immo
[illegible] angeli caret in illa eandem
[illegible] creaturarum [illegible] est
[illegible] tamen [illegible] deum
[illegible] dimisit deus lucem atque
[illegible] illa cum dies [illegible]
[illegible] que in mediate secute
est [illegible] ¶ Ad 4 ad quod
[illegible] est quod licet peccatum [illegible]
[illegible] esse tamen [illegible] illius non
[illegible] morbus nec [illegible]
est medicina cum illud sit ir
remediabile tota aut [illegible]
[illegible] declarat vel quod
[illegible] admortem vel quod [illegible]
[illegible] ¶ Ad 5 ad quod [illegible]
[illegible] dicendum est quod peccatum [illegible]
manifeste [illegible] ut [illegible]
[illegible] qualis [illegible] est
morbus vel oppositum est [illegible]
[illegible] quod [illegible] adhibe
[illegible] medicina [illegible]
[illegible] ad 5 [illegible]
[illegible] peccatum [illegible] dyabolum
[illegible]
[illegible] in [illegible] homo [illegible]
[illegible] desperacionis attendens cum
homo peccatum dyaboli non remis
[illegible] nec remissibile possit de
[illegible] eidem [illegible] de suo

Nono queritur de peccato primi
angeli utrum illi peccato statim
[illegible] fuit aliud peccatum [illegible]
[illegible] in iudicio quod non videtur
supposito eum quod creatus esset
[illegible] non simul tempore cum angelis
[illegible] quod plures [illegible] sicut
[illegible] dicitur in principio
[illegible] ut [illegible] in [illegible]

angelus vel in prima vel ante omnem
diem secundum [illegible] peccavit an
gelus statim post creationem
sicut [illegible] sup
[illegible] nec erit [illegible]
eius peccatum ¶ peccatum [illegible]
delectacionis [illegible] potestatis non
[illegible] erat tunc creatura [illegible]
[illegible] in [illegible] respondeo [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] invidia aut [illegible] respon
[illegible] vel [illegible] non fuit
[illegible] forte dicitur quod respondeo
[illegible] angeli erat in [illegible]
[illegible] non [illegible] quia in [illegible] est
respondeo illius qui [illegible]
[illegible] bonum [illegible] vel [illegible]
[illegible] illius [illegible] non fuit
respondeo [illegible] angeli bonus cum
angelis non [illegible] lucifer
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cum angelis [illegible] fuit
in [illegible] gradu bonum in [illegible]
nec fuit illa [illegible] quia in
[illegible] bonum [illegible] al
terius angeli [illegible] respondeo angeli
bonum non fuit [illegible] in iudicio
¶ [illegible] sicut dicit beatus gregorius boni
angeli purgati erant [illegible]
[illegible] angelo cadente unde
[illegible] quod boni angeli [illegible]
[illegible] malorum dicit cum
beatus gregorius [illegible] [illegible]
[illegible] purgavit [illegible]
[illegible] superbi [illegible] purgavit
quia [illegible] [illegible]
est ut electi [illegible] remanent
[illegible] angeli [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
videtur quod [illegible] malis an
gelis bonum fuit [illegible]
[illegible] fuit peccatum ¶ [illegible]

deinde confirmatur quod si sic esset
tunc in invidia non esset respectu
boni angeli in medietate post
peccatum superbie quod erat primum pec
catum ¶ Item supposito quod homines
sunt creati filii cum angelis
sicut videtur. Primo Augustinus dicere
non videtur quod immediate post
peccatum superbie esset peccatum invidie
et aucadio respectu hominis quia invi
dia enim respectu superioris vel superi
dicitur non respectu inferioris. Cum
ergo humana natura esset inferior
quam angelica non erat motivum
invidie in angelo respectu hominis
sed constat quod respectu aliarum crea
turarum non fuit invidia ergo pec
catum invidie non fuit in angelo
immediate post peccatum superbie
¶ Contra Augustinus. Augustinus vult de
virginitate superbia sequitur in
vidia tamquam filia pedisseca
eam enim generare parit nec umquam
est sine tali prole atque comite
quibus duobus malis superbia
et invidia diabolus est dyabolus
Post hoc argumentum cum invidia
sit proles quae remote superbie
quod immediate precessit peccatum
invidie. Item Bernardus super Can
ticum ille qui mane oriebatur
sed ipse claritatem [illegible] vertitur
in tenebris [illegible] in invidia
Sed quid aliud fuit per versione
eius in tenebris nisi casus eius
ergo peccatum invidie fuit fuit
ante casum sed casus immediate
fuit peccatum ergo peccatum invidie
fuit fuit cum peccato superbie Ad
hoc etiam quae tunc aliud alli
quo dicitur quod dyabolus his duobus
peccatis est dyabolus quod enim a
est ce dyabolum inter deorsum

fluente sed peccatum superbie vel
attendere ergo per illud peccatum non
fuit deorsum fluens ¶ Item
peccatum invidie non videtur
ergo nec his peccatis duobus dy
est dyabolus. Si non dicitur dyabolus
id est deorsum fluens quia non me
lius in lineabile homines sed
hoc per quodlibet peccatum dyabolus
dyabolus non ergo magis per ista
peccata quam per alia ¶ Ad quod dicitur
quod licet peccatum invidie non
fuit cum peccato superbie imme
diate post formatum est ¶ Si
queratur respectu cuius fuit motus
ille invidie dicendum est quod respectu
hominis quia estimavit per propriam
gloriam agnoscendo nec fuit
motus ille respectu aliorum an
geli qui non erat occupatum
locum eius sed locum eorum qui erant
homines fuit creati et post
to creati sunt ille motus
eandem gloriam participare
suggessit ei illud per quod con
tinue Augustinus in [illegible] potes
tate illis dicitur videtur au
hic dum affectum detectus
¶ Ad id non quod dicitur quod homo
dic creatus fuit ista non sed
post apud peccatum superbie
quod hoc verum est per non intendens
kaxan non gradum sunt au
kaxaal sunt sed quia fuit in
villa aliqua sit dicitur in m
kaxap non potuit esse quod cre
ato homine fuit ille motus
invidie. Si ubi fuit creatus
homo sicut videtur Augustinus se
cundum quod statim post peccatum fi
in invidie contra non videtur

...lictas aug futur et dicatur
... suplica in media gte sit ¶ Ad
... vo q in eadem auctore de
... in media est tamen no media
... est q principis sunt sil
... media cum suplica vt qui
... peccaunt peccato suplic ¶ Ad
... peccato in indic est per poss
... dicit contrariae dictum sinum cum
... scilicet in media prie in media
... est suplic contra illam
... peccatum in mediate sentu
... vel dicit suplica gte pure
... mediam no qua no possit
... cum cadere cuius aut status qui p
... peccaunt peccato suplica uni status
... no peccaunt peccato in indic ¶ Ad
... vo q sz q no debebat
... motus in indic respectu sio
... quia homo erat inferior cre
... dicendum et prior q dicat
... suppo gem adhuc q in in
... no tm est respectu superiori
... excellit et etiam respectu sius
... excellat inferior vel equi
... eo addimas dicas peccat
... motus peior cui erat qui
... q peccaturus erat tam
... gloriam qui peccaturus
... ipse si stetisset inferior no erat
... natura corporalis vel spiritual
... nichil erat vel multa co
... ¶ Si no peccatum in indic irre
... status hoc idem videtur dicere in
... c. ¶ Petrus ¶ Angelus prudentiam
... occasionem eius status est hec
... unde sua subtilitate sed egit
... in eandem comparatione
... inquam ipse verit induceret
... accusatorem suum proprium
... dampnationis efficeret eum

... posuit q plus peccaunt in
dampnatum est condampnatum in
indic ¶ Ad vo q post aliquid
p auctorem angeli ordinis duobus
peccato plus dicat in unde esse
qua angelus habebat creatorem
suum sibi si creatura venialem
magis sic primo ordo ...ia in or
dinate respectu illius qui erat
sibi si deinde in ordinate respectu
illius qui erat inferior neque e
vult ultra dicta melle natura
respectu cum monet in ordina
te respectu hec illius duobus quibus
peccato status est dicat ¶ Hic cum
homo sit deiformis vel angelus
p dilectionem dei ... dicit sup
se ... sic sio sicut sic
sit deformis et difformis vel
dissimilis deo p suplicam ...
media vt suplica opponit debi
to ordini quo addit ¶ ...
debito ordini quo ad ...
deorsum aut plus dicit ... vel
... ¶ Addidit vo q aliter
... et q lex p suplica
voluit ascendere ...
ille ascensus fuit omnis ...
ascendendo deorsum plus ...
... ad ruina ... tor
... in debita e
ruina ¶ ... est de motu
in indic aliter peccaret alius qui
bus peccatorum tanto ... sunt ...
peccata ... in morte et ideo
hic dicitur ipse plus dyabolus
quam alius

Q[u]eritur quintus que sit pena
dyaboli ... ...
est que pena ... ...
et quo no videtur q no ... pena

superbie sunt secundum se peccata magis
dyaboli. Sunt eciam peccata que
ab hiis nascuntur, que in obediencia
que nascitur ex superbia, contemp-
tus et odium quod nascitur ex in-
uidia. ¶ Item accidia, ira et cu-
piditas spiritualia peccata sunt sicut
dicit Gregorius. Vbi ergo sunt
spiritualia peccata possunt quelibet
eius spiritualis secundum se ergo dicentur
peccata dyaboli sicut peccatum
superbie et inuidie. ¶ Item suasor
est et suggestor omnium peccatorum et
sic suadendo quodlibet peccatum ef-
ficitur patrator, ergo quodlibet peccatum di-
citur esse peccatum dyaboli. ¶ Contra
Augustinus in libro de ciuitate dei: Si dya-
bolus fornicator uel ebriosus uel
si quid huiusmodi mali est quod ad car-
nis pertinet voluptatem non potest
dici, cum talium peccatorum suasor et
instigator occultus sit, tamen
superbus atque inuidus, que illa
uiciositas sic optinuit ut
propter hoc esset in carceribus caligi-
nosi huius aeris eterno supplicio
destinatus. Ergo ista duo uidentur
spiritualia esse peccata dyaboli, cetera
illa non peccata eius, similia non
peccata dyaboli sed peccata hominis. ¶ Ad
quod dicendum est quod sunt duo prin-
cipalia peccata dyaboli de quibus com-
memoratur in sacra scriptura expresse,
uidelicet [illegible] de superbia magis
Ysaie 14, de inuidia Sapiencie 2: inuidia
dyaboli. ¶ Willelmus uero
quod denominatiue superbia et
inuidia dicuntur, quia de principalibus
peccatis nullus [illegible] non insisti-
tur ea que eius [illegible]
nascuntur. ¶ Ad id quod non alii

de ira in inuidia et accidia
est quod licet ira possit quantum
dyabolo magis tamen ipse qui
spiritualis non innite corporali
et cum uindictam ipse [illegible]
[illegible] in inuidia purgacio
in uiuis ipse sit creature
non creature angelice inuidia
tamen quia dyabolus estimat ¶ Se
non suam inuidit sibi in-
nam fieri cum cupit aliena
cator qui estimat possessio-
nem inuidit imperium (?) [illegible]
tendo uindictam homini. Ypo
descendit ad uos dyabolus habens
magnam peccatum non accidie
dicitur peccatum tristicie condicionis
sic enim per [illegible] hoc
huiusmodi est ipse spiritualis natu-
ra secundum tristicie quod se [illegible]
non [illegible] spiritualis natura
conuingitur corporali. De quo [illegible]
angelo [illegible] ¶ Spiritualis
natura ipse [illegible] tristicia
materie [illegible] spiritualis
[illegible] corpori
iuncta est cum tristicia [illegible]
tas non est sit spiritualis
[illegible] est [illegible] temporalium
[illegible] hominis recte ergo [illegible]
in inuidia [illegible] peccata
alia non [illegible] spiritualia magis
ipsa [illegible] ¶
[illegible] quod [illegible] dyabolus est
suggestor omnium peccatorum
[illegible] quod non [illegible]
peccatum dyaboli [illegible]
secundum [illegible] in hac [illegible]
non quod cum peccatum fiat sug-
gestione dyaboli sed sit [illegible]
[illegible] [illegible] uel suggestor

diabolo vel ipso defectu. Adhuc
etiam obici potest videtur enim Augustinus
innuere quod sanctus quod falla[?] et complexia
ante principalia vicia superbia et
fallacia que sunt actum voluntatis
quod nulli nisi deo deberi vendicant
sibi in suis cultoribus exigere
voluit. Ex quo accipitur quod hec
sunt principalia peccata superbia
in media. Ad quod videndum est
aliud et aliud dicimus illa peccata
que sunt maxima et ista. Unde
alia in media dicimus maxima
que principalia ipsius prima offensa
diminucionem ordinis debitum
creatura dei respectu primi
talia enim complexia dicitur esse
maxima peccata et principalia in
computando ipsum ut duplicatur
oculis ipsius vero ad intellectum
fallacium quo ad effectum complexia
ergo alio et alio dicuntur illa maxima
ista

Videamus quomodo tempore statim
post instans creacionis
peccaverunt et videtur quod sic
quod dicitur Job 1. in (?) Abimus dyabolus
peccat et constat quod si non fuit in
eodem instanti in quo fuit creatus
sicut sunt angeli et ergo
abimus dicitur in statu post primum
creacionis peccaverunt. Item
Augustinus xi. li. super Genesim factus quodam
et aliena voluptate amat superbia
unde ipse veritatis delectatione
corruptus. Item Jo viii ab initio
in veritate non stetit ergo sic
videtur angelus in initio fuit. Item
ab initio sue creacionis in veritate
non stetit ergo quod est ab
initio nisi post vicium in inicio

hoc etiam patet per ipsos qui sciencia
non dixit dyabolus a veritate alienus
fuit sed in veritate non stetit de
veritate lapsum intelligi voluit.
Item ipse li. de summo bono ma(?)
lus factus est in superbia cecidit
ex quo videtur quod statim post
inicium peccavit sed etiam videtur
tempus cum lucifer creatus fuit
peccavit sicut dicitur Ezechiel xxviii
ambulasti perfectus in viis tuis a
scienciam autem intelligencia eius per
intellectum maior est cui corpore
in quo intelligat vero potest
velle maior docet cui corpore quam
quod velut ergo si non statim in
veniat aliqua causa fuit quare
non statim voluit sed sic dicit
Augustinus in li. i. retractionum hec ita
est in voluntate ipsius sicut
ipsa voluntas multo facius est
in angelis 2 dicitur. Bernardus in li. de
libero arbitrio ita liberum est ipsum
sicut ipsa voluntas multo facius
ergo in angelo corporalia et
intelligencia. Et sicut cogni
tam dei qui est summus ipsius et
consideracio angelorum subtilis po
tuit ergo considerare se cuncto (?)
angelis esse ex quo hec peccatum et
motum peccati sui. Prima ergo rece
pta invenitur sollicitum considera
tione esse potuit ergo praesumptio
non ergo solum ipse tam
statim post principium creacionis
peccaverunt. Sed autem dicitur in Eze
chiel xxviii ambulasti perfectus in
viis tuis a die qua creatus es in te inve
ta ambulacio in perfectione non est
nisi aliquid tempore prius et perfectione

quod aliquantulum perstiterunt sive
steterunt ¶ Item Origenes libro
periarchon aliquamdiu [illegible] est vita
... non tamen ex principio nec in
principio nec statim suis per-
ditionem suam ambulavit sicut
Adam etiam non statim peccavit
ex quo videtur quod aliqua morula
interposita cecidit ¶ Sed videtur dicen-
dum non natura malus factus sed bonus
conditus in bono genitus et
nequaquam nisi ipsius conditoris vo-
luntate [illegible] quibus non [illegible]
illuminationem conformare que ipsius
conditoris largitas fundit bonitate
et libere sui arbitrii electione
ipsius est ex eo quod secundum naturam
in eo quod fuit natura ex quo
accepit quod non declinavit nec
statim cecidit vel in morula
interposita fuit ¶ Predicta videlicet
confirmat Augustinus xi De civitate Dei quod
statim post conditionem peccaverunt
supponendo de bonis angelis di-
cendo de illis id est quando lux facta est
lux facta sunt non tamen ita facta
creati ut quoque modo essent et
quoque modo viverent sed etiam illuminati
ut sapienter beateque viverent ab
hac illuminatione aversi quidem angeli
non obtinuerunt excellentiam sapi-
entis beateque vite Ex quo videtur
quod sicut boni angeli ut facti sunt
lux facti sunt ita et angeli qui
postea facti sunt mali statim
facti sunt tenebre ¶ Ad quod dicendum
quod utroque affirmando dicitur et
Ideo cum conscriptura alicui il-
lorum est omnino manifestum vin-
tamen secundum communem magistri in
libro sententiarum dicendum est quod aliqua

morula interposita ceciderunt [illegible]
Ad id non quod obicitur per primum
secundum quod videtur patet responsio
illud quod dicitur primo Iohannis in veritate
diabolus peccat ab initio cum exponit
illud Augustinus xi De civitate Dei dicens
aliud est ab initio peccare quam
ipsius superbia cepit esse peccator
¶ Ab initio diabolus peccat ab
initio creaturas esse [illegible]
tandum est ab initio peccat quia
ab ipsius superbia cepit esse peccator
¶ Ad id non quod dicit Augustinus xi
[illegible] dicendum est quod continuo dicitur
se a luce veritatis vel quia
non dicendum fuit in ea ¶ Ad tertium
dicendum quod non stare in veritate hic
patet hoc intelligendum quia non perse-
veraverunt in veritate et cetera dicitur
ab initio intelligendum est id est
in initio conditionis videlicet prima angelorum
in libro decimo inquit in veritate sic stetit
cuius principatus fuit sicut
sancti angeli permanent Ad
hoc quod dicitur ipse dicendum est
sicut quod postea subiungitur fuit
veritate conditus sed non stetit
conscientia autem et lapsus
totaliter refertur ad illud quod dicitur
non stetit in veritate id est perseverando ¶ Ad
etiam quod deinceps aliter potest
videri quod licet statim potuit
velle bonum et malum et sufficiens
erat voluntas quantum ad utrumque
illorum in ipsa tamen voluntate
aliquantulum stare non stare in
voluntatis in bonum ut est
secundum tempus determinatum ideo
non est necesse assignare pro
quanto statim peccavit et post
conditionem vel non stare hic [illegible]

108

voluntate homines esse tam adim-
pleris tamen esse aliquem diu stare
in bono cum voluntate eius fuit
in eadem vel non statim ita sunt
in voluntate angeli ¶ Si non di-
cit quibus statim post conversionem
lapsus est sicut videntur quidam
voluntates designare Audiam
... illud Ezechielis xxviij Ambu-
lasti perfectus et cetera non est conveniens
[illegible] aliud designatur nisi perfectionem
[illegible] bonitatis nature sunt [illegible]
[illegible] ad lapsum peccati am-
bulasti aut illa non est nisi [illegible]
[illegible] quod est secundum naturam
[illegible] aliud non est dicatur unde dicere
[illegible] est quod lapsus de illo
[illegible] quo dyabolus temptavit homines
[illegible] non ita cito sunt [illegible]
[illegible] illius actu [illegible] dicatur
[illegible] nature non stare
[illegible] peccatum et pena cum illa
[illegible] dicatur [illegible] peccatore
[illegible] ad penam illius [illegible]
[illegible] temptavit homines [illegible]
[illegible] unde [illegible]
[illegible] quibus [illegible] cadunt ante
[illegible] homines [illegible] unde [illegible]
[illegible] dicatur [illegible] in li. desiderius bonus
[illegible] de celo cecidit dyabolus
[illegible] conditus fuit [illegible] casus non
[illegible] post peccatum [illegible] plus
[illegible] homo conditus esset
¶ [illegible] homo conditus fuit [illegible] dic
[illegible] cum lucas [illegible] fuit
[illegible] dic [illegible] peccatum [illegible] tunc
[illegible] cum [illegible] peccatum ¶ Sancti dicunt
[illegible] statim [illegible] ceciderunt
[illegible] in [illegible] fuit
[illegible] non in [illegible]
[illegible] in [illegible] homo ergo

homines idem fuit [illegible] plus peccavit
quam homo conditus esset ¶ Iste
dicatur [illegible] necessario
[illegible] factus sunt [illegible]
[illegible] homine [illegible] eius
[illegible] est [illegible] plus [illegible] conditus
homo quam lucifer peccavit ¶ [illegible]
[illegible] sanctorum aliorum [illegible]
[illegible] dicere ponebat [illegible]
peccavit lucifer quam homo conditus
esset [illegible] aut [illegible] erat
[illegible] ¶ [illegible] aut [illegible]
[illegible] aliorum qui dicebat [illegible]
simul esse creata non tamen [illegible]
[illegible] in forma [illegible] erat conditus
homo quam peccavit dyabolus [illegible]
[illegible] dicere ad ordinem [illegible]
[illegible] angelice refert

Finito tractatu de [illegible]
[illegible] angeli [illegible] dicen-
dum est de [illegible] aliorum [illegible]
quod [illegible] ¶ Primo [illegible] fuit
[illegible] peccati ¶ [illegible] quod fuit non
[illegible] ad [illegible] ¶ [illegible] qui erat
[illegible] sunt de [illegible] ordine ¶ [illegible]
[illegible] plures peccaverunt quam [illegible]
[illegible] unde ¶ [illegible]
[illegible] peccaverunt [illegible] simul [illegible]
[illegible] vel post ¶ [illegible] decima
[illegible] peccatum [illegible] ¶ Septimo de
[illegible] ¶ Decimo [illegible]
non [illegible] sicut [illegible] lucifer

Q[illegible] fuit [illegible] videtur
[illegible] peccatum [illegible] non fuit [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] angeli peccaverunt [illegible]
[illegible] dicatur [illegible] lucifer a
[illegible] maior non [illegible] cecidit [illegible]
[illegible] alii multi qui [illegible] in [illegible]
[illegible] peccaverunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

apetitus affectionis distinguitur. Quippe
talia non est peccatum affectionis quo
non peccavit peccato superbie ¶ Hoc
idem videtur. Unde [illegible] movetur
cum angeli non sperent illam gratiam
[illegible] ut cuilibet angelus presentis
[illegible] tamen videtur congruere quod
primus angelus lucifer sic voluit
esse sicut deus. Et hoc peccavit
[illegible] superbie ¶ Alii angeli tamen
non sperant illud. Idem motivum non
illo peccato peccavit [illegible] cum [illegible]
subiecte non super [illegible] [illegible]
[illegible] quod est subiecte non [illegible] [illegible]
¶ Item per Augustinum dicitur quod draco
traxit tertiam partem stellarum [illegible]
aut fuit iste tractus nisi per hoc
quod consentit quod peccavit peccato
consimili. Item dicit Hugo de sancto
victore quia in una simul malicia
consenserunt omnes quasi uno ordine
[illegible] [illegible] efficeret ¶ Quod
unde apparet per hoc quod dicitur in
epistola Jude c. 1 super illud invidia
eius [illegible] glosa superbia [illegible]
in penitentia [illegible] [illegible] [illegible]
super illud [illegible] dominus glosa
superbia quo in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad celestia
[illegible] in videret quod se [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] videntur ¶ Item [illegible]
super illud non [illegible] [illegible]
[illegible] in abedientiam
quod peccavit per inobedientiam [illegible]
abedientia filia est superbie [illegible]
dem reducitur quod peccavit peccato
superbie ¶ Item videtur quod peccavit
peccato cupiditatis dicit enim glosa
super illud invidia eius [illegible]
[illegible] dicitur cupiditas [illegible]

[illegible] qua [illegible] ad [illegible] non
possunt [illegible] ¶ Item videtur
peccavit peccato [illegible] [illegible]
in tartarum [illegible] [illegible]
glosa magnitudine [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
¶ Ad [illegible] quod peccavit peccato superbie
[illegible] peccavit peccato [illegible]
[illegible] cum [illegible] [illegible]
[illegible] peccavit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in peccato ille [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cum [illegible] [illegible]
[illegible] aut [illegible] [illegible]
[illegible] ¶ Ad illud non quod [illegible]
[illegible] peccato in [illegible] quod [illegible]
in [illegible] non fuit nisi [illegible]
[illegible] quod cum quod peccavit peccato
non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] voluntate
¶ Ad illud [illegible] quod [illegible] [illegible]
cupiditatis dicendum est quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in ordinatis [illegible]
[illegible] hoc [illegible] in peccato
[illegible] distinguitur [illegible] in [illegible]
[illegible] Ad illud [illegible] quod [illegible]
peccavit peccato superbie [illegible]
[illegible] idem [illegible] [illegible]
[illegible] est quod licet [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] licet non tanta
non quod [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible]

109

presumebat conferri super
se sancte super debitum incipit
[illegible] pedum [illegible] non destiterunt
a peccato presumptionis nec desis-
tunt sicut dicit ipse. Si in
corporalibus presumptio sua primitatis
[illegible] hac habere indignationibus
nec fuerat desistere assumptione

Secundo quaeritur quid fuit motivum
in peccato malorum angelorum. Dicen-
dum [illegible] in 2° li. dicitur dyaboli qui
appetebant beatitudinem non sua
iustitia vel accidere talitu-
dine vel iustitia ergo idem motivum
fuit primus luciferi et malorum angelo-
rum peccantium videtur. Quam luci-
fer fuit motivum principia super-
bus angelus [illegible] motivum non po-
test esse aliud ergo non fuit id
motivum luciferi et aliorum. ¶ Item lucife-
r voluit esse sicut deus sed
hic non legitur de aliis ergo non
fuit idem motivum et aliorum. ¶ Ali-
[illegible] dicit quod in hac peccavit quia ap-
petebat non sibi ipsius principatum
[illegible] vel bonam [illegible] dependentiam
[illegible] peccavit vel per ea
[illegible] accidere delectari. Ergo
[illegible] quod ipse appetit. Sed quod ipse
[illegible] loco hic accipiunt non in
[illegible] in dubiis aut [illegible] dissen-
tiunt. ¶ Et forte tamen posset accipi
[illegible] illud [illegible] vel illo gregis
malorum apostata angelus se
[illegible] angelos peccatores
[illegible] super cetera qui in
[illegible] dignitatis excellentia [illegible]
[illegible] infinita multitudo [illegible]
in suo peccato erant. Sicut enim
[illegible] inferiores aliquo prelato
[illegible] bonum placitum sibi in
[illegible] cuiusdam [illegible]

presumerunt etiam isti qui subiecti erant
inferiori se estimabant supplicare
eidem. ¶ Ad argumentum quod appetierunt
beatitudinem non propria iustitia di-
cendum alii angeli illud plus quod
non deum dedit nolebat quod
stare in iustitia in qua facti erant
eadem iustitia videlicet illud [illegible]
quod illa contemplaverunt nequaquam
obtinuerunt. quod tenebat bonum
amiserunt. Sed aut appetendo in-
ordinate appetierunt suam excel-
lentiam. Et iste appetitus excellentiae
inordinatus [illegible] voluntate luciferi
esse non tamen peccavit [illegible]
[illegible] quia appetiit excel-
lentiam in gradu suo idem po-
terat esse motivum in genere sed non
idem numero sicut enim beatitudo una
quod est sed singulis distribuitur
[illegible] gradu sine mensura in-
ordinatio istius appetitus sunt
in quadam mensura non peccavit
in hoc quod appetebant beatitudi-
nem [illegible] quia non iuste appe-
tierunt. Sed ergo ista non dicit
sine illo quod supra tactum est non
erat equale peccatum istorum et luci-
feri sed illo non dicitur idem esse
motivum non tamen in genere ista [illegible]
[illegible] idem motivum in genere sed non
numero idem

Tertio quaeritur utrum in decimo or-
dine angelorum fuerint aliqui
peccantes quod videtur [illegible] cum
[illegible] et [illegible] angeli
[illegible] sicut legitur in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non esse [illegible] et
[illegible] accipi [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] constituit

decimus complorum (?) nisi novem angelorum
dei. Sed aliqui homines restaura-
bunt ad singulos ordines ange-
lorum aliqui enim restaurabuntur
ad ordinem seraphin aliqui ad
ordinem cherubin ita de aliis
ergo de quolibet ordine ceciderunt
aliqui sed enim aliqui homines
ad ordinem seraphin pertinebunt
multo magis ad ordines inferi-
ores qui non in tanta caritate
deum contemplantur. ¶ Item hugo
de sancto victore de quolibet ordine ce-
ciderunt et unum ordinem enim fe-
cerunt et nullus ordo fuit de
quibus homines instituat. ¶ Si
sed contradicitur quia in scriptura
sacra non fit mentio quod aliqui
ceciderunt de ordine seraphin
aut de ordine cherubin pre-
legitur de cherubin Eze. xxviii
et de principatibus et potestatibus sicut
scribitur in ad ephesios ubi scriptum
est non est nobis colluctatio adversus
carnem et sanguinem sed adversus principes (?) etc.
videtur dicendum quod sed de quolibet
ordine aliqui ceciderunt et aliqui
homines restaurabunt. Ad quintum
ordinem tamen de seraphin et
tronis non fit mentio in scriptu-
ra sicut de cherubin et aliis sed
enim inde est vere (?) nominatis
apud demones in ordine
de seraphin enim alienum est a cari-
tate dei. Sed aut non potest esse
quod homines angelis et aliis tro-
ni nec adhuc quod deus nescis fe-
cit et sua iudicia determinat nec
nos scire eius est bonus et malus
sed de hac re (?) est bonus et mal-
us deus est cherubin primus

primus angelus qui cecidit et
ipse hoc quod fuit de illo ordine
sed supremus inter angelos fu-
it sicut scriptura dicit.
principatus et potestates sunt nomi-
na que possunt convenire bonis et ma-
lis et in aliis archangelis et an-
geli. Ex hoc ergo vere enim lo-
quitur de malis angelis dici-
tur sub illis nominibus que
sunt species non substantialium (?)
ipsius que assumit ipsius bo-
angelis nec intelligendum est quod
apostolus potestates et ad ephe-
sios tantum pellis (?) qui fuerunt
de illis ordinibus sed diffinit
nominatos enim ille sicut que

Quarto queritur utrum plures
Queritur quod steterunt de q
quorum super illud xxxiv (?) de-
stituit homines pro eis deus cum
constat ... angelis
quot tamen ascendunt homines
et illi remansere angelorum
numerus bonorum angelorum qui ste-
terunt non est maior quam se
salvandorum (?) sed numerus malorum
... maior videtur esse mal-
angeli ... ad ... ergo
... homo ... sicut ...
... malis ad ... et
mali angeli ... homines
... non ... videtur ... mul-
torum angelorum numerus bonorum
numerus malorum ... accedit
bonorum ergo plures sunt mali
... quam boni plures ergo pecca-
verunt quam steterunt quod ... videtur quod
... maior est facilitas ... ad
cadendum quam ad standum etc.

ut in angelis primo in primo
quo in omnibus ipsi peccaverunt eo quod se
habuit facilitate ad malum et conversi-
one ad bonum maior fuit
[illegible] peccandi quam in bonis et
[illegible] quam in [illegible] in logica
[illegible] philozeus volite tunc
[illegible] eo nobiliores sunt quam
[illegible] illis contingere de quo supra vi-
derunt. Sed debemus angelis et
talis quod plures angeli boni
sunt nobis parati ad adiuvandum
quam mali angeli parati ad impu-
gnandum nobis nocendo. Sed constat quod
[illegible] angeli boni sunt ad iuvandum
[illegible] omnis mali ad nocendum
sicut dicit | haymo. Sic mali
angeli parati sunt ad impugnan-
dum ita boni ad resistendum eo
plures sunt angeli boni qui ste-
terunt quam mali qui ceciderunt
[illegible] quod potest videri quod plures
steterunt quam ceciderunt. Nec [illegible]
[illegible] quod unus quisque homo
[illegible] angelum ad custodiam per-
sonam malum angelum [illegible]
[illegible] hominis ad custodiam
[illegible] hominis est mortalitas
angeli non sunt in mortales nec
simile de angelis [illegible]
[illegible] cum ipsi corporibus ani-
mal [illegible] sunt minores
[illegible] ad peccandum quam [illegible] adiuta
gratia ad faciendum bonum unde
[illegible] plures mali homines quam bo-
ni angeli non in suo primo statu
[illegible] erant ad standum adiuvati
[illegible] quam ad peccandum [illegible] eo
[illegible] unde dico quod plures fu-
erunt | qui steterunt quam qui per-
peccando ceciderunt | Ad id non obstat
quod li(berum) ar(bitrium) de se est flexibile magis
sed in bonum non nisi per gratiam ita
maior sit eius facilitas ad ma-
lum quam ad bonum. Dico quod in primo
statu maior fuit | facilitas | ad
bonum quia eo quod erat natu-
ralis ad bonum non contra gratia
si accessit voluntas maior fuit
habilitas inclinatio ad bonum quam
ad malum. Unde non est mirum si
plures steterunt in bono quam pecca-
verunt etc.

Quo autem quo tempore peccaverunt
[illegible] sunt eo [illegible] vel
post [illegible] quod sunt ad [illegible]
peccaverunt [illegible] dicit | [illegible]
sunt eo illis [illegible]
ta est [illegible] in [illegible]
[illegible] quia tunc
primus angelus [illegible] sunt
in sua [illegible] eadem tunc
[illegible] angeli in sua gradu
[illegible] sicut ipse primus an-
gelus [illegible] in-
[illegible] in eodem tempore [illegible]
[illegible] | [illegible] unde [illegible] ange-
[illegible] boni angeli [illegible]
[illegible] sunt | sed [illegible]
[illegible] cum deus [illegible]
[illegible] adheserunt [illegible] unde
quod sunt ceciderunt ita sic sunt
[illegible] in pena quam [illegible] fuit
[illegible] in culpa | [illegible] plus
peccasset [illegible] alie fe-
[illegible] deformitas alii
tunc [illegible] deformati-
onem ei [illegible] ipse ei
[illegible] claritate [illegible]
[illegible] | [illegible] non [illegible]

sunt et positiue peccauerunt primo
simul cum ipso lucifero ut sic sicut
erant simul claritatis spiritalis
ita quod essent simul deformi
tatis ¶ Contrarium videtur per hoc
quod ipsi peccauerunt per consensum. consensus autem
est respectu rei prius cognite
maxime in spiritibus et non precedit
dispositio aut consilium ergo peccatum primi
luciferi precessit peccatum aliorum an
gelorum Preterea si simul peccassent
et cecidissent quare peccatum non magis
attribueretur peccatum vni quam alteri
Ad maius attribuitur lucifero quod
alijs dicatur cum quod traxit secum
terciam partem stellarum .i. magnam
partem angelorum ergo peccatum luciferi
precessit peccatum aliorum ¶ Ad quod
dicendum secundum opinionem prepositiui
quod quamuis cito lucifer peccauit alij
consenserunt voluntati eius sic
quod si cito sit coruscatio in ori
ente tam cito apparet in occi
dente vnde quamuis erat ibi a
liqua distancia tamen imperceptibilis
et quamuis cito percepit eius vo
luntatem subito ei consenserunt
¶ Alijs autem videtur quod simul pec
cauerit quod in instanti eo hoc quod
simul ceciderunt quod videtur ex
scriptura que non distinguit tem
pore dicitur in .ij. petri. deus angelis
peccantibus non pepercit sed rude
tibus inferni in tartarum tradidit
cruciandos ¶ Et videtur aliud
ex parte bonorum sicut enim
de bonis angelis dicitur quod ste
terunt ita videtur de malis
quod simul ceciderunt. Vnde dicit
Beatus gregorius istis cadentibus

istis datum est ut iam nunc ut
non possunt cadere ¶ Si non
quod simul peccauerunt potest vi
deri que obiecta sunt in
Ad primum dicendum est quod
consensus potest esse in rei
presente vel in rei future
in spiritu et in angelis non in
necessaria dispositio precedens vel
tamen consilio [illegible] ¶ Ad
secundum dicendum quod si simul pec
non tamen pari erat peccatum
nec pari erat affectu sed
delectatio respectu eius vnius
eiusdem rei possunt dur
ficit maior secundo magis

Secundo queritur de compa
ratione solum angeli et
videtur quod maius fuit
luciferi quam peccatum aliorum
per hoc quod dicitur in ysaia sup[er] il
lo [illegible] .ij. [illegible]
celestis in essencia erat [illegible]
cior [illegible] et in malicia
¶ Preterea quanto maior fuit cla
ritas tanto maius fuit
eius in illa claritate cecidit
maius fuit peccatum ipsius
aliorum ¶ Contra videtur quod [illegible]
fuit peccatum aliorum eo quod
[illegible] in hoc quod que [illegible]
corpus non aliud [illegible]
[illegible] in hoc quod voluntas
[illegible] subiecte vnde [illegible]
[illegible] hoc vnde [illegible]
loquitur de [illegible] quod
quibus [illegible] vnde
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

ngunt nec de singularitate una
corum gaudeant dicens vndecima
[per]ganam tamen ff. d. c. ¶ Tercio
dicitur quia luxuriosi nolunt singularit(er)
esse et alii inferiores appetebant
ne ei qui non tamen inanebant
simile nec ergo plus peccabant
illud appetendo ¶ Quarto quod quod
primus sunt peccati luxuriosi quia
illorum quia libido in appetitu
erat maior nec habuit aliud ex
exemplar aliquod ad nullius eius
[...]antes imitacionem peccaverunt sed in
[...]entor peccati sunt sicut de ypo
[...]o fuit sunt de aliis qui
per suggestionem aliorum ad eius imi
tacionem peccaverunt ¶ Quinto quod non est
aliud est in quantum quod est quod luc
maior claritas fuit in eo fu
[...]meria unde actum peccati suum
[...]t non tamen possit minime [...]
[...] sed infirmitas vel tenuis
illa esse infirmitas nature nec
[...]inuerit peccatum non possit con
dacione nec peccatum minuebat

Septimo quibus istorum peccatum
corum sunt irremissibile dicitur
[...] unde quia hoc quod dicit Augustinus
[...] demonibus fuerit sequire
irremediabile videlicet angelus
[...] peccatus et unde surgere
non potuit quia a sublimissimo
statu sui ordinis cecidit sed in
[...] angeli sublimissimo an
[...] non cecidit ergo si homo
[...] surgere potuit peccaverunt
item peccatum hominis est remissi
bile quia peccaverunt alio mouente
[...] suggerente sed mores angeli
peccaverunt luxuriosi mente ex se

peccatum sine ad peccandum ergo per
[...] Apostolus cauda eius tra
hebat terciam partem stellarum gl(ossa)
illorum alios ad amorem errorum
ergo peccatum eorum sunt irremissibile
¶ Sed Gregorius homo veniale
peccaverunt quia casu sunt angeli
non irremediabile quia spiritu
sed hoc sunt que luxuriosi et alii
ergo omnis irremissibiliter peccaverunt
¶ Secundum statum peccatum tradit [...]
dicit quod est angelo casus hoc
est homini mors sed post mortem
peccatum hominis est irremissibile
ergo angelorum post casum est
irremissibile ¶ Item Augustinus de
casu diaboli tamen condicione na
ture non potuit hii instaurari
corporis natura non mitis eulite
non debent hii nullo quod non
possunt ergo hii instaurari [...]
nec angeli ei abierunt nec
postquam defecerunt sed si non po
tuerunt hii instaurari nec pos
sunt peccatum eorum est irremis
sibile ergo etc. ¶ Item Augustinus [...]
[...] deus homo audit quod peccatum
eorum est irremissibile dicens [...]
homo non potuit reparari nisi
per hominem deum qui mori posset
[...] instaurari deo restitueret
quod peccatum homines perdiderat ita
angeli dampnati salvari non
possunt nisi per angelum deum
qui mori possit et eum per suam
instauracionem deo redderet quod aliorum
peccatum abstulerat et sicut homo
[...] hominem qui non esset
eiusdem generis cuius esset

eiusdem nature non debuit reue- [margin: vel curari]
lari ita nullus angelus pro alio
angelum salvare quamvis omnes sint
eiusdem nature quia non sunt
eiusdem generis sicut homines
ratione eius omnes angeli differunt ab an-
gelo sicut ad invicem omnes homines ab
uno homine ¶ Hoc etiam requirit
corporum restauratio quia sicut ce-
ciderunt in illo alio mundo ut
caderent ita nulla alia adiunctione
surgere debent quod est illis im-
possibile quia ipse si quis asse-
rat salvatoris unum redemptorem
ipsorum ad illos debere extendi ra-
tionabilis quantitatis [illegible] invincibiliter de-
cipitur non quia precium eius mortis
admodum hominum et angelorum peccatis sua
magnitudine non prevaluit sed
quia redemptioni angelorum rebellium
in mutabilibus ratio repugnat ¶ Sed
alii in eiusdem placuit immuta-
tionem creature atque mediatione
dei ut quia tota multitudo an-
gelorum decem descendens perierit ea
que perierit imperfecta restaurare
redimeret que licet tunc deo illa [margin: [illegible] sit in tri-
deficiente restituat de qua [illegible] tate non
[illegible] felicitate semper [illegible] facta et
gaudet Alia non creatura [illegible] illa]
que in [illegible] erat quia peccatis
atque suppliciis continuabilibus
ipsius tota perierit communi pro
reparata quod angelice societati
una illa [illegible] innuat
suppleret ¶ Decimo accipitur quod
tota [illegible] non quantum de parte
perierit reparandi sunt ¶ [illegible]
mediatoris ne aliqua creata
tota periret et ita peccatum eius esset

remediabile quia non angelica
natura non tota perierat sed de parte
[illegible] modo peccatum [illegible] ra-
tiocinari esset irremediabile ¶ Ter-
tio quod sicut peccatum luciferi fuit
irremediabile ita peccatum aliorum
malorum angelorum sibi consen-
cientium remanet ¶ Aliud non ab-
surdum in quantum deus est quod lucifer
de sublimissimo statu aliorum angelorum
ceciderit tamen de sublimi statu
in ordine creature intellectu-
alis eius est status qui plus
naturaliter deo approximant re-
cedentes a tali statu irreme-
diabiliter cecidere ad secundum vero de-
peccare alio modo dicitur dupliciter
modo vel quod corrupit per
exemplar alios vel [illegible] per
se ipsum sine alio non [illegible]
[illegible] peccati ¶ [illegible]
alio vel tamen peccatum [illegible]
dicitur peccare alio modo [illegible]
[illegible] sicut peccant homines
[illegible] diabolo [illegible]
quia peccatum hominis [illegible]
sed illi mali sunt ad appetendum
illud quod non debuerunt appetere
inde quod lucifer illud appetit
unde [illegible] peccatum vel [illegible]
ad peccandum alios accepit
Octavo quia [illegible] quare angeli
qui ceciderunt non [illegible]
[illegible] in natura ¶ [illegible]
eo quod [illegible] gratiam gratum fa-
cientem tamen gratia gratum fa-
ciens sit sine dubio [illegible]
[illegible] natura [illegible]
non [illegible] ¶ [illegible] non non [illegible]
gratiam gratum facientem a principio

si fuerit iustitiam id est rectitudinem
habere sicut dicit Anselmus cum
maior esset inclinatio huius id est magis
ad bonum quam ad malum Ad malum
enim nulla erit inclinatio ad bonum
non per rectitudinem erit inclinatio
ergo plus debebat sed potius declina
re stare quam cadere sed si stetis
sent perseverantiam quam ergo non per
severaverunt ¶ Item contra in quolibet
eis quod non accepisti aut ergo deus
dedit eis perseverantiam aut non dedit
Si deus non dedit eis perseverantiam
non acceperunt perseverantiam ergo non
acceperunt perseverantia non est im
putandum eis quod non perseveraverunt
sed deo qui non dedit ¶ Item si affirmatio
~~[illegible]~~ est causa affirmationis ne
gatio erit causa negationis
maxime in hiis causis ergo si
datio perseverantie est causa
acceptionis perseverantie in ange
lis stantibus qui hac perseveraverunt
per oppositum non datio perseverantie erit
causa non acceptionis perseveran
tie in angelis cadentibus ergo im
putandum est deo quod non perseve
raverunt ¶ Forte dicetur quod non
est simile in proposito sed contraria
[illegible] ut non datio non sit causa
non acceptionis perseverantie in an
gelis stantibus [illegible] ¶ Sed non ac
ceptio est causa non dationis
Contra quia sic absentia solis in
causis naturalibus sicut enim presentia solis
est causa respirationis [illegible]
[illegible] non sicut pulmone [illegible]
non respirationis [illegible] solem
lucere vel aliud lucidum est causa
illuminationis domus [illegible]
non solem vel aliud lucidum non

lucere est causa non illuminationis
domus sed hoc ante est in causis naturalibus
sed secundum hunc modum videtur
[illegible] dato quod datio est causa ac
ceptionis ergo non sunt causa
datio non acceptionis ¶ Item sed
esse contraria [illegible] ut quia an
gelus vel homo non accepit ideo
deus non dat quia ergo erit ita
quod angelus non accepit ¶ Cum ei
[illegible] esset repugnans in natura [illegible]
angeli non sunt in ipso causa non
acceptionis ergo sunt causa in
alio non nisi in deo ergo non acce
pit quia deus non dedit ¶ Pre
terea si angelus non accepit per
severantiam aut hoc fuit quia non
potuit accipere aut quia non vo
luit Si quia non potuit sed qui
non potuit non ei imputabitur de
linquit quando ab hoc peccavit si
quia non voluit sed voluntate
accipiendi perseverantiam vel potestate
non potuit habere nisi dante deo
quod ergo peccavit si non accepit
quod deus non dedit illi posse vel
velle accipere Si ergo habuit potesta
tem accipiendi perseverantiam vel
voluntatem a deo ipse angelus
non defuit gratie dei quare nec
gratia defuit ei accepit ergo et habuit
perseverantiam sed si habuit perseverantiam
perseveravit in illa ¶ Item si habuit
voluntatem accipiendi perseveran
tiam vel voluntatem a deo aut
perseveravit in illa voluntate aut
non si perseveravit in voluntate
sed perseverantia in voluntate bona
dat quod deperdatur ergo dabatur ei
perseverantia Si ergo non dabatur
perseverantia non fuit ita in ipso sed

deo ¶ Ad 3um sic proceditur · si res
causa sunt in ipsis (secundum) quae non
accepit perseverantiam non videtur cum
enim deus sit causa omnis omnis
bonum · Non autem aut perseverantiam
cum ergo ut concedit est malum
ergo deus non est causa illius et
est alia causa ergo est in creatura
defectibili · Et ergo angelus non
accepit perseverantiam causa sunt in
ipso quaerendum est ergo quae sit illa
causa · dicitur fortasse quod non
accepit perseverantiam quia deserunt
iustitiam deserendo autem iustitiae aut
sunt quia volunt tenere iustitiam
aut quod volunt tenere iustitiam
quia volunt eam deserere videtur
quod non velle tenere sit prius quam
velle deserere ratione enim contrarium
tum in eadem [illegible] prius est
non velle tenere quam velle deserere
ratione enim [illegible] prius enim
quam teneas non nisi tenere velle
autem deserere non potes nisi tu
teneas ergo prius sunt non velle
tenere iustitiam quam velle deserere
¶ Sed videtur contrarium avarus enim
tum vult tenere nummum in [illegible]
panem quem [illegible] nisi
nummum ergo prius vult deserere num-
mum quam non velit panem tenere
Non enim illud quod vult dare quia
non vult tenere sed quod non vult te-
nere quia ut panem [illegible]
dare [illegible] velle deserere prius est
quam non velle tenere ¶ Similiter
videtur esse non volunt iustitiam
deserunt iustitiam aliqua ergo
sunt causa in voluntate ipsorum quod
utraque voluit non nisi quia
aliquid aliud voluit ergo volendo

aliquid aliud quod tunc velle [illegible]
non debebat deserunt iustitiam [illegible]
deserendo iustitiam non tenuit [illegible]
[illegible] potuit velle nisi aut
[illegible] aut commodum · Si voluit [illegible]
tum sive iustum iustitia enim [illegible]
do peccare non potuit peccavit [illegible]
volendo aliquid commodum quod ve-
lle debebat nec tunc [illegible] debebat
quaerendum est ergo quod sit aliud quam
[illegible] voluntate deserunt iusti-
tiam accepit perseverantiam ¶ Ad
primum dicendum quod licet dicatur quod [illegible]
sunt gratiam gratum facientem data [illegible]
[illegible] ut se essent conditi in [illegible]
[illegible] tamen non acceperunt perseve-
rantiam perseverantia enim [illegible]
[illegible] est [illegible] ipsa cognita [illegible]
aliquis perseverantie et adstitit per-
severantie [illegible] quod accep-
erunt non acceperunt gratiam gratum fa-
[illegible] non [illegible] hac perseverantia [illegible]
est [illegible] sicut aliquis
[illegible] qui accepit gratiam gratum
facientem accepit [illegible] virtute [illegible]
[illegible] perseverantie non tamen accep-
perseverantiam [illegible]
[illegible] ¶ Ad [illegible] non [illegible] suffi-
cit quod conditi erant [illegible]
[illegible] maior [illegible]
[illegible] quam ad malum [illegible]
inclinatio [illegible]
voluntate [illegible] est utraque [illegible]
ipsa voluntas et sufficiens [illegible]
ad malum ¶ Ad tertium non dicen-
dum licet gratia ista sit [illegible]
[illegible] deus dedit ergo angelus ac-
cepit deus non dedit ergo an-
gelus non accepit non sic [illegible]

est in similitudine causali dacio cum
est causa acceptanus penitencie
non dacio non licet sit insufficiens non
acceptam non tamen est causa
non acceptavimus sed non accepto huius
modi est causa non dacionis
corporis cum laborum semper parentis
taliter indeo corpore vel ma
lorum sine defectum non continuit
sine causalitatis in ipso sed mac
dona intellectuali deffeibili corpora
voluntate defficienti ¶ Ad id
non quod ab opposite in causis na
libus que ipse est affirmacio
dicendum est quod aliud est in caus
nalibus et causis voluntariis in
causis enim voluntariis non sit e
ubi corpore negacioniis possunt
duce causas adhiberi potencia
cum natura naute est causa
salutis in navi absencia naute
est una causa periculi sed possunt
eciam alie cause ut absencia
navis vel aquarum in inundacione
vel ventorum in pulsio cum aut
dicitur quod non accepcio penitencie
causa non potest similiter causari
deus non dat deus cum quam
sit deo conferri sed hoc est corpore
primus voluntatis que mutabilis
est duobus modis vel non tenendo
se vel contendendo se in debite
ad id quod non habet hec autem mo
sunt in angelis non tenuerit quod
fuerunt secundum naturale iusticiam
contenderunt se in debite ad id
quod non fuerunt ¶ Ad sequens nunc
dicendum quod recepimus potestatem
penitenciandi voluntate penitenciam
non tamen fuerunt penitenciam

nec fuit causa corpore dei sed in ipsis
sicut dicit Augustinus quia non pre
luerunt · i · penitere voluerunt ¶ Ad
aliud non quod sicut ab est quod
non velle tenere iusticiam non fuit
ibi causa eius quod fuit velle de
serere iusticiam sed velle deserere
iusticiam fuit causa eius quod
non est velle tenere voluerunt
aut deserere iusticiam quia nolue
runt aliquo quomodo in debite co
ponte ad servanti iusticiam ideo
propter quod voluerunt deserere iusticiam
non quod ego primo volutas sed quod
ad primum

Expedito tractatu de primo
peccato lucifer et de peccato aliorum
angelorum qui primo peccaverunt con
sequens est de pena que nota
bilis in casu eorum ¶ Erat autem
duplex eorum casus unus spiritual
alius non localis sive in penam
accipe · i · igne gehenne inflic
tam casus autem spiritualis sive
pena triplex fuit corpore peccati
dato alligacio sine cohibicio
corporis caliginosis obstinatio
corpore mortifere quo adicientur vi
runt quo ad voluntate respectu
boni apparentis quod cum est
ad malum gaudium respectu mea
mali in presenti dolor respectu ma
li in futuro timor

Primo autem dicendum est de ca
su spirituali quo ad alliga
tionem potestatis et cohibicionem ipsi
us quibus utroque ligata fuit po
testas dyaboli quam prius erat lucifer
fer · Secundo utrum privatum potest
magis fuit alligata · Tercio utrum

aly limitant alamis ita q̄ vl
terius temptare non possit. Q̄u-
to ꝑ motus est sup̄ alio pecco
utrꝫ ligata sit potestas ut vltra
de illo temptare nō possit. ¶
Quito utrꝫ ligata sit potestas eius
uel aliorum ut aliquis hīspaua dece
mare temptare nō possit

Circa primum sciendum quod liga
ta sit eius potestas dicitur xx
Apocalipsis vidi altum an. ap̄. decē
lo. h. c. a. rca ma in manu sua
ꝯ dira ser an qui est dya
bolus et sathanas ꝯligauit eum per annos
mille et misit in abissum et signa
uit sup̄ eum ut nō amplius
decipiat donec mille anni cō
sumentur. xiiij. Aug. quando quis
ꝫ potest intrare in domum fortis
nisi prius alligauerit fortem et tunc
domum eius diripiet. quid ꝑ hunc
fortem desig. nisi ipse dyabolus
qui alligatus est ꝑ xp̄m ergo
alligata est potestas dyaboli. ¶ Ter
dicitur ioh. xij. nunc princeps huius
mundi eicietur foras. Bꝫ quod e
cia foris dicitur nisi de cordi
bus amatorum mundi ꝗ in aliis
nō hꝫ possessionem ergo ligata est
eius potestas. ¶ Sꝫ contra videtur quod
eius in ꝓbs sup̄ illud . Misit in eos
iram indi. c. xx. in malis ho
minibus potest dyabolus ut in pec
cati sui ad hoc ergo respondet quorum
malorum nō est ligata potestas
dyaboli. ¶ Item Aug. in li. de
simone dei sint ꝑ temptationes
sathana nō potestate ꝗ ꝯmissi
dei potentem ipsud in li. decimo
sci temptacionum dyabolicarum uni-

cia fragilia sunt que si nō tan-
tum ꝓ consuetudine in nonnullis
fortis quilibet ita ut aut
nunquam aut cum difficultate inca-
¶ Ter dicit in xij. Apoc. postque
audit dicens q̄ ꝓiectus est in
terram est ut que et prima
¶ Exquo sequitur q̄ dyabolus de-
ꝓiecit temptando bonos et
Dicit xij. dictus est in angu-
sta qui in. c. a. ꝯbtus grege
ex antiquus aduersarius qui
celo lapsus est in rudem ꝯsi
ari amplius incepit aduerte
qui conuenit temptationes de-
licet ut plura sit respite au-
tem pecet sic ad augmentum tempus
ut qui possidebat ꝯh loquitur
ꝓ marte qui dicitur dedyabolus q̄ d-
mans innumerum decepcione ꝓuit
alios ut multi diceret qua in
tuus est ¶ Ad q̄ d. q̄ dicitur potestas
dyaboli ligata nō quia nō possit
sit temptare ꝗ quia uel tan-
tat quanta est eius uoluntas.
Aug. dcit. d. alligatio dyaboli
nō est ꝑmitti exercere tantam
tatem qua potest uel in uel dolo-
se decipiendo homines in ꝑte
suam cogendo uiolenter uel
dulcis fallendo nō ergo dicitur
alligatio potestatis dyabolice qui
nō possit temptare ꝗ quia nō
potest temptare in effectu quantum

Secundo quantum utrum ꝑ aduen-
tum xp̄i sint potestas dyaboli
alligata magis quam prius de
sic xx. apoc. angelus descend-

qui apprehendit draconem id est an-
gelus. Cum ille qui alius est
nisi christus qui apprehendit dra-
conem id est dyabolum et ligavit. ¶ Iste
super illud Apocalypsis vidi angelum descen-
dentem et cetera glossa littera maxime ad ad-
ventum christi tempore autem ante legem
et sub lege erat quasi velud
grege post se trahebat sed in
tempore gratie et cetera dic quod repu-
rantur per humilitatem et cetera super-
¶ xx ad idem velud supplantan-
tur decepti et cetera ¶ Et sic superatur
dyabolus gratia non aliud est nisi
alligetur potestas dyaboli quia sicut
¶ demones dixit mitte nos in por-
cos et cetera quod est in missio autem
permissio ergo potestas dyaboli amplius
ligata est iudei cum Christo
quia non habebat potestatem tantam cum
ad laborandum quam petebat mitti
in gregem porcorum ¶ Ibi eundem de
angelis digmatibus (?) humanis bestiis au-
tem salute duorum hominum duo mi-
lia porcorum periverunt permittit ut
fit certo salutem hominum permiserit
porcorum ¶ Et iudei iam sicut
quod dicit ¶ Apocalypsis descendit
demones dyabolus habens iram mag-
nam quia tempus breve ut sit
temptationem maior et tempta-
tio ipsius dyaboli nunc quam fuit
sicut dicit beatus Gregorius quod acrio-
res quam fuerunt temptationes
induxit. ¶ Ad quod dicendum quod dupliciter
dicitur potestas dyaboli ligata vel
post tempus christi per christum mediatorem
est contemptibilis in hiis qui temp-
tantur. Quantum ergo est contemptibilior
gratia dei magis ligata est potestas

dyaboli post adventum christi quam
prius quantum autem est contemptibilior
quam temptantur in quibusdam
magis ligata est in quibusdam
non amplius et soluta quanto ei
est maior gratia dei tanto contemptibilior
illius est maior et ideo dicit sicut
contemptum quis faciens legem
Moysi sine ulla miseratione duo-
bus aut tribus testibus moritur
quanto magis deteriora meretur sup-
plicia qui filium dei conculcaverit
et sanguinem testamenti pollutum
duxerit et spiritum gratie contumeliam
fecerit. ¶ Ad id non quod aliud et de
quod prius ... ad hoc sunt intuitum
quod post adventum christi quantum est
sic ... falsa consolatio potestatis
dyaboli ¶ Alia non quod
prius ponitur in causam adhuc tendit
quod ... erit apertius dyaboli
in fine mundi propter tempus brevitatem
¶ Ad tunc erit quod quedam solutio
tempore autem christi et ideo dicit ¶ Augustinus in libro
de civitate dei si permitteretur tantas
longo tempore tanta infirmitate mul-
torum plurimos tales quales deus
non perire non vult et fideles dei
... credunt aliquid impedirent
quod ne fierent alligatus est tunc
autem solvetur quando tempus breve erit
¶ Ad secundum non est quod acriores in
ferunt temptationes secundum et
per hunc ¶ Aggreditur in spiritus ne
quiores ... temptationes secundum aliud per hunc ¶ In
gratia peccatorum quod nunc aut fuit
per quamdam admirationes peccatorum
¶ Vel nunc magis temptat in fine
... cum ...

temptacionis facilius quamvis deci
piat. ¶ Sed tempore martirum manife
ste seviebat nunc autem occulte
insidiatur et maior est temptacio
magisque timenda cum occulte quam
cum manifeste. Unde super illud
ps. conspectus conspexit dum
glo. magis timendus est dyabolus
cum fallit ut draco quam cum sal
lit ut leo. Illo cum cogit hic
dat negare Christum.

Tercio queritur utrum dyabolus
aliquando vincatur ab homine ita ut
ulterius temptare non possit. Quod
videtur per hoc quod dicitur Mt. iiii. super
super illud in tempore illo venit sa
tunc convenit ut adamantibus
cum in istis incentivis peccatorum
singulares virtutes virtutum
opposito demonum. Et dicitur ibi sin
guli uncti calcissimi ut in Gotho
rum tenebris ... Augustinus
indicat bono populi accipiens et
cum victi sunt ulterius temptare
non possunt. Et cum conversione
in potestate temptandi aufferre
vel magnitudine pene perdita
est. ¶ Contrarium videtur quia bene
temptacio cum dyabolus permittitur
ad probacionem electorum et
ad penam reproborum sed utraque i
starum utilitatum continua ut instat
deo necessarium est usque ad finem mundi.
Ergo nullo auffrenda est potestas
temptandi. Solucio. Cum dicitur
illud in pi(?) pertinet quidam sanctus
temptabat de peccato ire quidam
de aliis peccatis si aut aufferretur
potestas temptandi aliquem demonum
videtur quod alterum tamen auffert
vel temptaciones ad probacionem vel ad

pinacionem non aliam aufferri pote
stas temptandi. ¶ Sed dyabolus temp
tando sunt duo sed sequitur super
illud Job xl. Ingredietur autem accipiet
eum gladium temptacio vel dicitur
glossa. Simplex temptacio est demonum
de laudibus negocii sunt et vi et
demonis non vult unum sed eum
non vult quod omnes auferrentur pote
tas temptandi. Item quod auffe
rent non tamen sicut temptantur
restat ergo quod permissio dici
ut qui vult temptet. ¶ Sed sp
tus est uno possit ulterius te
tac non acrius insurgit sed
acrius insurgit cum plenius forte
resistit. Super illud Gregorius
illud Job xl. Cum pars sunt
stracie leviathan qui in ipso
blanda suggestione impendit
suggestionem deplicendo cont
ra amplius suscitat leviat
ha aliis quos fere possede
dormit. Et alius consulat a
lienis pugna ex quo accipi
quod forcius insurgit dyabolus
contra fortiores resistentes. ¶ So
quod ad hoc quod dicit Adamantio
dum predicat vincendo forcio
tentatus spiritus superant non ulte
rius est illud spiritus qui alio
victus est aliud temptante in spi
ritu. Sed quod ammonendo dixit
tu etiam si plene victus est
victus non ulterius temptatur
genere temptacionis. Sed una
sua victa non est potencia in
via erit licet. Et tamen ad
mensis aliquid vincunt temp
quod vinci non potest ideo respice

sit quod semper remanet aliqua
materia temptationis. Ad 2m non
semper desistit temptare. Ad 3m
[illegible] quod alias est dicendum quod non
sit similis demonibus fortitudine eo quod
omnia temptationis post [illegible]
[illegible] cum non resistit hostis aliquis
[illegible] post victoriam non temp
tationis pro hostis resurgere ad
temptandum nisi ab eo auferatur
potestas vel cohibeatur. Quoniam tunc
[illegible] demonum est vincere vari
etate temptationum. Ad 4m videtur
de obiectione de missione in abyssum
dicendum est quod abyssus vocatur
profunditas inferni in quam mittentur
post diem iudicii sicut de [illegible]
similiter rogabant demones
ne [illegible] deum ut alii in abyssum
mitti vel urgendos.

Quarto queritur utrum diabolus victus
super aliquo peccato habeat ligatam
potestatem ne possit ulterius
temptare de illo quod videtur per [illegible]
[illegible] auctoritate [illegible] ad amantium [illegible]
[illegible] similiter in pugna cor
porali que dicitur monomachia cum
unus victus est aliquis [illegible]
[illegible] cedit ei [illegible] potes
tas bellandi [illegible] inducitur
iustitia divina quod sic fit in bello
spirituali ergo victus in aliquo genere
peccati non ceditur ulterius potestas
pugnandi. Contra videtur [illegible]
hoc quod dicitur in libro Iudicum
de bello gentes quas dimi
sit Iosue et in [illegible] eas et
in ipsis exponit istud ut diceret
[illegible]
non delevit gentes ut essent
[illegible] sunt

naturalia bella sicut illud dicitur
[illegible] sunt temptationes. Ad 4m
dicendum quod [illegible] autem non
habet quo possit temptare
sed quod non habet audaciam temp
tandi [illegible] non est con
trarium illud quod dicitur in libro Iudicum
non eum dicitur determinate de aliquo
peccato sed in genere quod temptationes
peccatorum valent ad [illegible] istorum.
Ad aliud non [illegible] quod non est simile de
bello [illegible] et in bello spirituali vic
tus non bello materiali quod dicitur mono
machia non habet [illegible] ulterius
potestatem pugnandi quia [illegible]
in [illegible] quia [illegible]
in bello non spirituali quia temp
tationes [illegible] permittitur
potestas diaboli temptare non [illegible]
[illegible] temptantis sed propter
utilitatem eius qui temptatur.

Quinto queritur utrum sit ista li
gata potestas diaboli vel
aliorum ut aliqui [illegible] determinata
temptare non possit. Et videtur
sic [illegible] victus in aliquo genere temp
tationis [illegible] non temptat
de cetero multo fortius in quolibet genere
temptationis non temptabit eum
sed [illegible] est [illegible] sanctus [illegible]
[illegible] potestate vincendi in quo
libet genere temptationis. Item [illegible]
[illegible] ulterius diabolus non habet
potestatem temptandi illum quod [illegible]
videtur in [illegible] ubi nullus erat
[illegible] diabolus cum eum tempta
vit eum triplici tripla temp
tatione non ultra legitur [illegible]
ullo genere temptationum talium
temptasse. Contra videtur quia

semper est voluntas dyaboli ad
temptandum semper, talibus conficiat
temptaciones qui consumati fuerint in
bono qui resistere possunt ergo adhuc
non consistit potestas temptandi ta
lem non ergo respectu aliquorum sic
determinate est potestas dyaboli
alligata verum cum posset eius
cum semper velit verum posset de
mum eo semper instaret insultibus
resistere sunt ¶ Ad id quod dicitur quod non est
potestas dyaboli ligata respectu
aliquorum personarum qui possit temp
tare et concupiscit sed quod non temptat
usque ad casum vel quousque fue
rit temptatum dico quod est liga
ta potestas eius ¶ Sed est quod
temptacio potior sequeretur in
fide a temptacione [illegible] consi
deretur in illis in quibus est fames
et sitis vel ubi non est fames
sicut fuit in Christo a temptacione
ergo potior non consistit. Et cum
in aliquo esset consilium a temp
tacioni potior multo magis vel
in Christo quam in aliquo alio

[O]Stenditur est de secunda
que est in ligacione potesta
tis quantum ad temptandum sine vin
culo. Sequitur de ligacione po
testatis quantum ad alia opera que
possent esse contra nature
sive sequitur plura utrum consistit sit
potestas eorum vel non possit ali
quam miram facere sine miraculo secundum
veritatem sed tantum secundum fictionem sive
mendacium ¶ Secundo si possunt
aliqua mira facere contra
naturam sive utrum possint in res
corporales ut producere alia ut plan
tas corporales etc. sive an quod

ad illas tamen res sit constituta po
testas illorum ¶ Tercio utrum sicut circa
universale creatura sic circa quod
corporis ¶ Quarto utrum sicut po
testatem tamen in bonis quam in ma
lis ¶ Quinto utrum aliquid pos
sint facere in creaturis corpora
libus communiter ipso ubi sit liga
ta eorum potestas in pena eorum
¶ Sexto utrum potestas eorum sit
ligata sive constituta adeo quod
ligata vel constituta aliorum an
gelis vel spiritualibus

[A]D primum sic itur cum quod constituta
est potestas eorum quia non possunt
sine miraculo facienda secundum ve
ritatem quia angeli in sacris con
dicione tamen sine licentia quia
tamen licentia qua super illis potestas
permissione nulla esse ergo cum
non possunt mali angeli sine
prava licencia non possunt mali an
geli miraculum facere vel cum si
mulat semper Item super illud
... in missionibus per angelos ma
los glosa ea que miracula sunt
declarantur malis angelis tri
buere non audeo Item in ... sen
tenciarum de angelis cum advenire secundum
paganorum sacrificium ... in ... ...
... ergo non sunt miracula
que sicut alias dyaboli pa
ganorum sed sunt contra naturam
sine potestate facere miraculum vel mira
bilia secundum veritatem ergo angeli
faciunt quia operacio sanctorum
in eorum virtute non ergo demones
faciunt miracula in veritate Item
... ... quod a perpetualiter
... non ... facere
gelis sanctis similia non [illegible]

scripturis non sapiens non plena fallacia
[illegible] accepit. Sed contra. Ad
[illegible] non est mirandum
[illegible] aliquid eum esse mirac[illegible]
[illegible] potuit in [illegible] maxime
[illegible] in hoc indicium quidam impu-
dentius mentiantur [illegible] non
[illegible] apparuerunt virtutes vel
[illegible] demonia eiciunt.
Si ergo mentiebatur non faciebat
mira secundum veritatem sed secundum fan-
tasiam. ¶ Item sic legitur Iob
I quod ignis descendit de celo et
substantiam Iob cum tot gregibus
uno impetu consumpsit et turbo
irruens domum deiciens filios
eius occidit. De quo dicit Augustinus
in xx de civitate Dei: non illa fuerunt
fantasmata que facta sunt de
igne vel de turbine, sunt tamen
opera Sathane cui Deus dederat
[illegible] potestate; ergo possunt facere
mira secundum talem potestatem
permissione divina. Item Augustinus in
[illegible] q. ad talia faciunt ma-
gi qualia non numquam faciunt
sancti [illegible] sunt
illi eum querit gloriam suam,
alii non gloriam Dei; illi faciunt
quemadmodum potestatibus concessa in or-
dine suo [illegible] gratia vel
[illegible] illi tamen publica iuris
[illegible] cui cuncta
creatura subiecta est. Si ergo
magi faciunt per potestates demo-
num [illegible] illi faciunt mira secundum
veritatem, sequitur ergo demones [illegible]
potestate sua cum permissione divina
possunt facere mira. ¶ Hoc [illegible]
[illegible] hoc quod dicit Augustinus [illegible]
[illegible] loquitur [illegible]

que facta sunt [illegible]
¶ Ad quod dicendum quod demones pos-
sunt facere mira [illegible] nature
sue [illegible] permissione divina que-
dam [illegible] aliquid sunt [illegible]
mira secundum veritatem, alia vero
secundum fantasiam [illegible]
[illegible] facere non possunt [illegible]
sed sunt aliqua [illegible] di-
[illegible] sunt ministerio bonorum angelorum.
¶ Ad id ergo quod primo obicitur dicendum
est quod [illegible]
angelis [illegible] quod mali
angeli mira possunt facere [illegible]
[illegible] potestate [illegible] divina
lege tamquam publica [illegible] ab
aliis [illegible] angelis [illegible]
potentior est [illegible]
[illegible] non ergo vult dicere quod [illegible]
[illegible] nulla sit sed nulla
est nisi permissione [illegible] potestate
que divina est. ¶ Ad id quod
secundo obicitur [illegible] quod dicit in glo-
sa [illegible] est quod loquitur ibi
de illis miraculis que facta erant
in x plagis Egypti. Quod vult
innuere quod illa ministerio bonorum
angelorum facta fuerunt secundum que-
dam illorum [illegible] mortes
pecorum [illegible] aut [illegible] que
[illegible] aliquando [illegible]
fieri attribuitur [illegible] malis
[illegible]
[illegible] illorum [illegible] ¶ Ad aliud
quod [illegible] obicitur de hoc quod di-
citur [illegible] est quod [illegible]
[illegible] depositi
[illegible] sicut [illegible]
tangit glossa [illegible] Augustinus
xx de civitate Dei [illegible]

mandacia quia per magicas ar-
tes eius ista fiunt vel possunt
dici mandacia quia cum in natura
sint dei permissione demonstra-
bunt trahent tunc eos salutem
sathanas et illum angelum in-
duit sua virtute malibus quos
per mendacia. ¶ Quartum vero
dicitur quod aliud argumentum quod in canone
pugnamus melius de illis sunt
que per ymaginatas artes fiunt
ubi non est veritas sed species
sed figura sed falsa.

Quinto queritur supposito quod de-
mones possunt aliqua mira
facere per commune cursum nature vel
sunt in rebus corporalibus ut alias
qualitates in ceteris quas ad illas
res sit collata eorum potestas. ¶
Ad quod dicendum quod habent potestatem super
res corporales unde probo hoc de
angelis in li. exemplo . quia una quia
res visibiles in hoc mundo habent
potestatem angelicam sed alii prepositi
tum eius idem dicitur in li. super genesim
ad litteram in li. de trinitate. Er-
go mali angeli habent potestatem
angelicam mali angeli habent
potestatem rebus visibilibus in qua
ea sublimiter quod alius uterumque
creato nunc alii sed creaturarum
ius naturalis potestas nature ergo
mali angeli possunt per potentiam
nature super quaedam mirabilia fa-
cere mirabilia. ¶ Item super illud
Iob 41 nemo vellicans eos glossa
laterem cum dicitur demonia
venisse illi cum multa nata
sunt licet diabolo semel ad eo
accepta potest ad usum nequitie

sue elementa gentis ut et dum
latet in metallo ad usum igni-
tagma fiant quia dicitur licet pre-
terea sed alia. ¶ Item super illu-
d Eg. 1 numero nos in quo p-
glossa nota multos nunc de-
mones sua potestate nocere homi-
ni quia nec petere sunt. ¶ Et
tum luce in tirannide in porco-
rum. ¶ Nos notandum quod si nec porc-
orum permissa demonia nocere
possunt tamen nunc hominibus no-
cere possunt nisi occulta dei in
iusta permittantur ergo potestas
licet demonum collocata quo
super creaturis dicitur. ¶
Ad quod quod licet corporea potestate
data possent angeli illi su-
per creaturas coordinari
li tamen in pena illorum et
homini collocet eorum potestas. ¶
Angeli in li. de ci. dei. demo-
nes dicuntur que nolunt facere
nisi quando illius ordinatore
unde cum plene indignante
respondet. ¶ Ad id non quod alii
in quantum dicendum quod loquitur de
diue nali qui est ut spu-
lem creaturarum corporale tem-
pore esse.

Tercio queritur utrum demones
habeant aliquam potentiam in
creaturam corporalem corporis co-
poris cum sunt tam quod unde
que potestas sunt res visibiles
quod unde corpus illas quod de
angelis in li. exemplo . quod cui
tamen corporalis subiecta est
ali creature unde ergo quod mi

angeli habent potestatem super corpora
humana et tamen ipsum sit insensibile
¶ Item superiora corpora habent potesta
tem faciendi in mutationem in
corporibus humanis maior autem po
tentia est angelorum quam sit cor
porum superiorum celestium Ergo a fortiori
habent potestatem immutandi
corpora humana ¶ Item in libro
Enoch angeli de celo [illegible] de angelis
malis creatum in litteris humanis
homines alii in lupos quando
[illegible] ceteri alicui in aues
mutabantur ita de aliis hominibus
monstris videlicet cum aliquibus
portarent humana membrorum Ex
quibus colligitur quod potestatem habent
aliqui angeli mali faciendi
immutationes in corporibus humanis
[illegible] cum [illegible] [illegible] ista [illegible]
[illegible] ipsis [illegible] angelis quorum non
[illegible] facere in mutationem [illegible]
¶ Item idem dicit quanto in [illegible]
potestate demonum imaginare [illegible]
[illegible] tanto tenacius media
[illegible] est in [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] ascendimus ¶ Sed [illegible]
[illegible] ea non esse credenda non
[illegible] [illegible] [illegible] cuiusmodi que
[illegible] vel expertus audisse vel
[illegible] se esse asseuerauit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in ytalia au
[illegible] talium [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] stabularias mulie
res in [illegible] malis artibus
[illegible] [illegible] solebant quibus
[illegible] [illegible] possent [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quam portauerunt post
[illegible] [illegible] [illegible] in tum [illegible]
[illegible] nec tamen in eis

mente sed bestiale sed rationalem hu
manam [illegible] ¶ Ex quo vero quod [illegible]
tione demonum possit sed mutatio
in corporibus humanis ¶ Contrarium
videtur in hoc quod corpus homi
nabilius est [illegible] aliis corporibus
tamquam [illegible] anime rationali [illegible]
aut rationalis in statu in quo est
superior est ipsis malis angelis
[illegible] obstinati sunt in ma
lo ergo corpus humanum quod vinctum
est ei non [illegible] [illegible] in subiec
tione demonum ¶ Item augustinus [illegible]
li de ciuitate dei non solum animum sed nec
corpus ulla ratione [illegible] de
monum arte vel potestate in mem
bra et lineamenta bestialia [illegible]
se [illegible] sed fantasticum hominis
quod cogitando siue somniando
[illegible] in [illegible] [illegible] variant
[illegible] corpus non sit corpus tamen
[illegible] mira celeritate formas [illegible]
sit corporis aut [illegible] corpo
ris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] figura corpori posse [illegible]
[illegible] sibi portare [illegible] que
[illegible] [illegible] sunt corpora portantur
[illegible] ut [illegible] humanis
¶ Ex quo accipitur quod non habent po
testatem angeli mali homines [illegible]
[illegible] mutationem faciendam in cor
poribus humanis sed quod faciunt [illegible]
permissione diuina faciunt in fan
tastica hominis ¶ Et [illegible]
est nec est possibile in humano
corpore tales fieri in mutationes
quales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in li de ciuitate [illegible] [illegible] solus
[illegible] patrat in [illegible] [illegible] non in

anima sit in corpore. Sed oppinetur ne-
mine [illegible] minus et stultus et
ebes qui sibi anima que in speci-
sunt videre arbitrantur in corpore
sunt aut in spiritu diversas proportio-
nes ac similitudines et inter
quorum captiva tenet in sompniis
deludens modo leta modo tristia
modo cognitas modo incognitas
personas audiens per domia quoque
deducat. ¶ Ad primum autem dicen-
dum quod licet demones natura pos-
sunt super res sensibiles phisice
cum virtutis eorum respectu corporum
[illegible] ut non in illo corpore fa-
ciant quod volunt. ¶ Sed non habent
talem potestatem super res insensibiles
ut possunt species transmutare pos-
sunt tamen facere aliquid ad quod
[illegible] natura sequatur specierum
transmutatio eius etiam est. Species
rerum [illegible] sicut transmuta-
tionem que est corporis [illegible]
species [illegible] ad [illegible] virtutis
[illegible] possunt facere vel
[illegible] vel varie dispositionis producere.
¶ Ad secundum dicendum quod in mutatio-
ne que est in corpore [illegible] accidentibus
super celestis naturalis est secundum [illegible]
[illegible] et similiter dispositiones
quedam animarum [illegible] ad species [illegible]
mutationem vel ad ea que sunt
anime rationalis unde vel demo-
nes habent similiter potestatem que est
super [illegible] animam rationalem vel
super species [illegible] transmuta-
tionem [illegible] tamen [illegible] permissione
divina [illegible] demonum sunt qui-
dam [illegible] in corpore [illegible] sic
dicitur [illegible] in [illegible]

tus [illegible] se [illegible]
sibilibus [illegible] ut [illegible]
corporis [illegible] in [illegible] sensib[illegible]
[illegible] sensibilis in [illegible]
Augustinus in libro [illegible] qui agitur [illegible]
[illegible] mortales [illegible]
[illegible] demonum malignitas
[illegible] in sensibilibus in [illegible]
in [illegible] anime [illegible]
[illegible] obnubilet [illegible]
[illegible] addit sensualitati
dat se figuris accommodat se co-
loribus adheret sonis [illegible]
se subiciat infundit se [illegible]
[illegible] illuminare [illegible]
[illegible] affectionibus tenebras
[illegible] ex quo accipitur quod aliqui [illegible]
[illegible] permissione divina [illegible] in [illegible]
[illegible] illorum qui [illegible]
[illegible] ¶ Ad illud [illegible]
[illegible]
[illegible] secundum veritatem sed [illegible]
est in [illegible] in fantasia [illegible]
qua estimatur [illegible] sic [illegible]
secundum veritatem [illegible]
[illegible] magnitudine.

Quarto queritur utrum demones
[illegible] potestate tam in [illegible]
[illegible] in malis an [illegible]
bonos sit collata an ad ma-
los. ¶ Et videtur quod habeant po-
testatem super bonos sicut super ma-
los quia dicitur tantam potestatem [illegible]
satan ut non tantum flagell[illegible]
[illegible] in [illegible] sed [illegible]
[illegible] corpore tamen [illegible]
[illegible] animam [illegible]
animam illius [illegible]
[illegible] potestatem in anima sed [illegible]
[illegible] videtur [illegible] in se [illegible]

[in]temale cum animaz non habz
a natura sua potestate quo bonum
a bonis quam in malis [illegible]
potestate videtur secundum iud modum
quod videtur in glosa super illo
immissiones per angelos malos
malis hominibus patet dyabolus
in creaturas suas super corporalia anima
... adeo in bonis autem non po-
-test permittitur ad complendum vel
impediendum sicut homo ut de-
-fecte aliquid faciat quod velit pec-
-catum sibi committat dampnum abeo
cum sit. ¶ Hoc etiam videtur vere
quod bonum homines sunt sed
potestate sunt super demonibus boni
caritatis non erit quod ut demo-
-nes possunt super homines bonos
facere. ¶ Ad quod dicendum quod in ma-
-lis hominibus bone malicie ca-
-ritatis peccatis a qua cum quis
separatus est cuius consequens est
peccatum. Sed hoc non est quod dyabolus
habet hanc potestatem sibi dam-
-nosa est quia peccator meruit si-
-bi subici tamquam tortori nam
tamen deus in malis quo in
bonis habet potestatem sed in malis
potestate ad sollicitandum et ad
impediendum corporaliter adeo in bonis
quod non habet potestatem ad perdendum
ad complendum et adeo dicit in Job.
ecce bona que habet in manu tua
sunt verumptamen animam illius ser-
-va. ¶ Ad illud non quod aliud est
... quod tantum habet pot-
-estatem consumendi et quod non est
corporalis potestas quo vnum cum
est potestas ad perdendum nisi
corporaliter quo alterum non potest nam

est potestas ad perdendum. ¶ Item quomodo
potest dari. Sed homo malus in
eius potestate quam non bonus ha-
-bens alienus potestate. ¶ Ad a-
-liud dicendum quod alia est potestas malo-
angelus in bonum hominem et alia
est potestate bonus homo vel sub
sub demone. Malus cum angelus
bone status in quo est dicitur et
in via habet potestatem ad temptandum
compermittente divina est autem est
ad placitum sicut dicitur xii. ca-
quia acceptus eius domino et f-
-uit tempus peccati. Sed non homines
habent potestatem homini super demones
non bone nature sed bone adu-
-lis seu gratie in hoc enim sunt
superiores bone. Vnde ante
tempus gratie datur eis potestas ma-
-ior vel minor adeo

Queritur quibus utrum demones
possunt aliquid facere in cor-
-pore corporaliter super premissa et
sic vbi sic ligata potestas in
pena ipsorum videtur quod sic. Psalmus
quod dicit in glosa super illud in
immissiones per angelos ma-
-los in malum retinuerunt eamdem ele-
-menti sunt tamen potestas quec-
-cis amplior quam hominibus maior
bonis quam malis. Augustinus
quod habet potestate unde ipse dicit
Item Augustinus in ... li. decimo de civitate dei
angelicas naturales virtutes animalibus
... corporibus precellere sed si
precellere sunt virtutes animalibus
... multo fortius pre-
-cellentes sunt alie virtutes que
in angelis sunt. ¶ Item Job.
xli non est potestas super terram que compa-

glo. anima secundum quam superat multo
fortius creatura invisibilia et sic
potestate super illa creatura invisibilia
¶ Item Augustinus 3° de trinitate c. 8 allicuntur
demones ad habitandum per creaturas
quas non ipsi sed deus condidit de-
lectabilibus pro sua diversitate diver-
sis non ut animalia cibus sed ut
spiritus signis que cuiusque delecta-
tioni congruunt per varia genera la-
pidum herbarum lignorum animalium
carminum rituum ¶ Responsio dicitur
quod potestatem habent demones super
istas creaturas ¶ Ad 3m unde sciendum
quod per hoc quod dicitur in psalmo immis-
siones per angelos malos non dicat scien-
tiam per hoc impii principes compro-
bentur quod nec etiam in creaturis
invisibilibus habent potestatem nisi quantum
deus concedit ¶ Item Augustinus 3° de tri-
nitate c. 8 et 9 aliquid in istis
demones possunt tantum possunt
quantum secreta omnipotentis dei al-
tius permittitur ¶ Ad 4m dicendum quod pote-
stas dyaboli considerata est quan-
tum ad omnes creaturas inferiores
relate sunt ad seducendum crea-
turam racionalem per delectationem contingit
tamen quod polluuntur vel peccatis vel per
licitum eorum qui temptantur vel
propter penam eorum que meruerunt
[illegible] negativa ergo qui habent potesta-
tem mali propterea super istas res
invisibiles quantum eis deus con-
cedit conspicitur tamen ista potestas
sunt restringitur per [illegible] varia-
bilis creature unde videtur autem deus
operatur malorum [illegible]
[illegible] collate potestatis ¶ Item miraculo
in [illegible] ipso illate impossibilitatis

non demonum virtus arceatur in se
per ¶ Ad 5m dicendum quod [illegible] ob-
tente difficultatis sicut habet [illegible]
de [illegible] judicias [illegible]
[illegible] disponunt

Secundo queritur utrum potestas de-
monum sit ligata vel ab
aut etiam ab bonis angelis cohi-
beatur et videtur quod non sit liga-
ta ab angelis racione habitum [illegible]
[illegible] ¶ Augustinus [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] super quo dicit Augustinus [illegible]
[illegible] ut intelligamus quod
miracula [illegible] [illegible]
qualia sancti facere non possunt
quedam invisibilia multo fortius
demones possunt facere invisibilia
que non possunt facere sancti [illegible]
ergo maior videtur potestas quo-
dam demonum in hiis invisibi-
bus quam sanctorum [illegible] si maior
potestas maior alias non cohi-
beri non convenit potestas
malorum per bonos ¶ Item
angeli [illegible] sunt nature [illegible]
[illegible] sunt quam aliqui ange-
li [illegible] sunt nature sed cum
potestas non cohibet [illegible]
[illegible] ergo aliquem mali ange-
li non cohibent ab aliquibus bo-
nis unde contra [illegible] [illegible]
hoc quod dicitur [illegible] ubi [illegible]
de [illegible] [illegible] qui
vocabant nomen domini [illegible]
super eos qui habebant spiritus
[illegible] dicentes adiuro vos
[illegible] quem paulus predicat
[illegible] [illegible] videntes [illegible]

cognitum dixit. Istum nam comparatio
ria nos autem qui est in pluribus
homo in quo erat dominus pos
sum et dilatus amborum cum
valuit contra eos. Ex quo sequitur
quod signa [illegible] [illegible] ha
buerint malus posse super [illegible]
demones [illegible] fortius [illegible]
[illegible] hoc etiam videtur [illegible] quod
[illegible] super [illegible] describant
[illegible] commenta [illegible]
[illegible] languores [illegible] nequam
egrediebantur. Item de [illegible]
angelis cum angeli sunt [illegible]
[illegible] angeli mali [illegible]
Moyses magi [illegible] [illegible]
[illegible] sunt potentiores nec mali
possunt [illegible] talium operum
[illegible] [illegible] deus permisit
Ad [illegible] probat quod dicit Augustinus
in [illegible] Demones quedam
possunt facere sed permittuntur ab
angelis. Quia ille non permittit
que concessit ut possunt. Item
[illegible] est quod consilium fit demonum
[illegible] exemplo dei que
[illegible] non [illegible] etiam [illegible] ab
[illegible] permittantur quia ille non [illegible]
[illegible] est vel est talis [illegible]
[illegible] [illegible] angelos suas
[illegible] non permittit que [illegible]
concessit ut possunt. Item [illegible]
[illegible] consilium fit demonum aliqui
[illegible] angelos aliquos per alios
[illegible] permittantur aliquibus bonis
angelis nec est [illegible] ad [illegible]
est [illegible] cum mali [illegible] vel
etiam demones quedam possunt
facere que non credunt [illegible]
[illegible] non tamen [illegible] potentiores
erunt sunt simpliciter [illegible] ad

[illegible] quod [illegible] [illegible] non in [illegible]
[illegible] [illegible] ad malum. Item
aliud [illegible] dicendum quod licet aliqui
angeli mali potentiores sunt [illegible]
aliquibus bonis cum boni angeli
potentiores sunt simpliciter malis an
gelis cum angeli in [illegible] demo
[illegible] non est angelus cum
in [illegible] [illegible] [illegible] mente potentior
[illegible] [illegible] nominata [illegible]
quam [illegible] [illegible] [illegible] tanto
[illegible] [illegible] sublimior est [illegible]
in [illegible] dei. Ad [illegible] dicendum quod [illegible]
[illegible] [illegible] glossa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] subiacet
[illegible] nec [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] liberum in [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible] naturam [illegible]
[illegible] [illegible] aut in [illegible] quantum
deus permittit

Quintum dicendum est de pena demo
num que est [illegible]
[illegible] [illegible] aliorum [illegible]
[illegible] qui fuerunt vel [illegible]
[illegible] essent si stetissent et
[illegible] in [illegible]. Item primo
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Item secundo quantum ad [illegible]
Item quantum ad [illegible]. Item tertio
quantum ad [illegible] in [illegible] [illegible]

Quantum ad primum sic videtur
quod demones sunt [illegible]
[illegible] dei non enim [illegible]
[illegible] mali qui fuerunt quod
videtur [illegible] quod dicit in libro
de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] angelice [illegible] [illegible]
non fuerunt [illegible] angelice
[illegible] [illegible] angelice [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible]

angelorum ergo sunt cognicionem na-
turalem quam habuerunt angeli per
naturalem cognicionem potuit cognosci
deus ergo demones non privantur
cognicione divina ¶ Ad idem Job pri-
mo cum venissent filii dei coram domino
affuit inter eos et sathan ergo
sathan fuit in conspectu dei cum
filiis dei ergo sicut illi viderunt deum
ipse [illegible] quibus deus lucet prius ab
aliis cognoscit ergo cognovit
sathan deum ergo demones non
sunt privati cognicione divina ¶ Preterea
dicitur in evangelio Marci .i. quod venisti
ante tempus torquere nos et in
Luce .viii. Scio quod tu es filius dei ergo
cognovit deum ergo filium dei ergo
cognovit deum non ergo sunt privati
cognicione divina ¶ Sed contra deus non
videtur nisi ab hiis qui habent mun-
diciam cordis sed demones et angeli mali
privati sunt mundicia cordis ergo
privati sunt cognicione divina. Preterea
demones cognoscunt deum aut per fidem
aut per speciem sed demones non habent
cognicionem per fidem cum fides sit
donum gracie donum autem gracie non
datur eis nec cognoscunt per speciem
cum hec cognicio sit beatorum ergo
demones privantur cognicione ¶ Ista
cognicio divina est cognicio ma-
tutina de qua loquitur Augustinus super
Genesim sed cognicione matutina privati
sunt demones sicut eciam facti sunt
de lucis tenebre quod [illegible]
disposicio inter vespere et mane pro-
ficiunt .i. Genesis dicit eciam alii de quo
dicitur tenebras appellavit lucem
diem et tenebras noctem sicut quod
est vespere et mane dies unus Ideo
ergo angeli cadentes facti sunt tenebre
vita per quas nox sicut dicit Job

Nam ad eos non pertinet cogni-
cio matutina ergo privati sunt cogni-
cione divina ¶ Ad quod dicendum quod dupli-
citer est cognicio divina una est [illegible]
[illegible] quod est lumine [illegible]
angelus cognoscunt tamquam [illegible]
[illegible] [illegible] illudunt [illegible]
[illegible] [illegible] cognicione non co-
gnoscunt demones sed ea privati
est aut cognicio que ex perfectis
[illegible] [illegible] et hac cog-
nicione possunt cognoscere que
[illegible] sunt signa vel vestigia
ducencia ad cognicionem [illegible] crea-
toris vel redemptoris ¶ Preterea quae-
dam cognicio per effectus [illegible]
iusticie et hac non cognoscunt
ipsi deum tamquam iudicem [illegible] gra-
dus possunt demones cogno-
scere deum altissimum [illegible]
et hac [illegible] dicit Augustinus in [illegible]
[illegible] [illegible] demonibus [illegible]
ad quod est vita eterna [illegible]
[illegible] quod illuminat [illegible]
[illegible] quedam temporalia [illegible]
[illegible] [illegible] signa [illegible]
[illegible] angeli [illegible]
[illegible] [illegible] quam infirmitati [illegible]
[illegible] possunt esse [illegible]
in cadendo demones [illegible]
[illegible] [illegible] cardinales [illegible]
[illegible] contemplantur sed quorum [illegible]
[illegible] [illegible] occultorum [illegible]
[illegible] multo plura quam
[illegible] cognoscunt ¶ Ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod demones
non amiserunt cognicionem na-
turalem quam habuerunt angeli [illegible]
[illegible] tamen [illegible]
illa cognicio [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] malis ¶ Ad secundum

dicendum est quod licet sathan esset
in conspectu dei vel coram deo inter
alios filios dei bonos scilicet angelos
non tamen deum cognovit cum aliud
sit coram domino angelis aliud stare
coram in conspectu dei et aliud deum
cognoscere in aspectu corporis sine conspectu
ergo dicuntur demones stare ante
deum quod est videntem angelis
eius autem non est in conspectu eorum
quia non manifeste videt ipsum
propter istas creaturas quorum non
ipsum cognoscunt vnde gregorius super
illud Job. Deus eo intuitu quo
anima spiritualia conspicit coram
sathan in ordine subtiliori non
videt non tamen sathan deum videt
in modo corde videt sicut cecus
lumine videt quo illustratur sicut
sunt angeli tale quid super illud ps.
[illegible] in tenebris sedent et de
eo dicitur in lumine solis Sol ei
cognoscit vel videt cecus in
dies cecus autem non videt solem
tamen deus quod illa cognitio qua
cognouerunt filium dei dominum in
carne magis dicenda est suspicio
quam vera noticia vnde
super illud venisti ante tempus
magis suspicans quam nosse
credendi sunt ¶ Si cognouit
in presenti vel in futuris eius de
[illegible] vnde dicit Ambrosius tum
eius in natura quantum voluit quantum
oportuit non sicut angelis pro hoc
est vita eterna scilicet eius credere
quedam virtutis essentiam fere pos
sibilem omnibus timuit ad vendum
Queritur de quadam cog-
nitione qua videt Christus
anime diaboli in gradibus

similitudinibus sic dicens sicut per aqui
lonem resplandens flammis suis
se designantes pro eorum peccato
in illos quos vtique in presentia dei
quantus esset speculator sentiens
nullo fulgore radiis coruscantes
nullo sensus sentientes amoenitatem
naturam reperiens locum affecti fu
illo demoni si ergo aliqua cogni
tio sunt in presentia dei summa summum
qualibet vtique tale possit diabolus
non habere cognicionem quod non videt
quam vites illius cognitionis sunt
ea quod erit minor deo superior
hoc presentia Cum ergo cecidit
vel ab hac maiestate cecidit
et quibus ab illa perpetuitate ergo
eius non habet illam cognitionem sed
videt quam quia illud quod vite
erat non est ei ablatum ergo si
habuerit ei donatum similitudinis
constituta adhuc quesiuit Si ergo huius
modi habuit cognitionem ¶ Item vul
to magis est in ipsis regibus non
quam tunc ergo quod est in eis non
magis cognoscere nunc quam tunc
Si ergo tunc cognouit eos non
coruscantes radio sapientie numquam
potest cognoscere vel cognoscit ¶ Ad
id videndum quod si aliquam habuit ange
lus ille cognitionem deum in pre
sentia dei quantum ad summum statum
eius non credo quod tunc habeat
illud modum cognitionis scilicet quod cog
noscit aspectu inferiori cognoscit
vnde aspectu superiori cum modo alia
sunt illa coniunctio non plene ergo
spiritus videt ¶ Ad illud vero
quod aliqua per illa cognitio ali
qua sunt sunt vel summa constituta

nature a sanctis instituta. Ad s(ecundu)m
aut(em) r(espondendum) dicendum est q(uod) naturam
eam adhuc l(ice)t si non eum modo
cognoscendi quo tunc cognovit
tunc cum potuit cognoscere a parte
superiori r(ationis) a parte inferiori. Nunc aut(em)
quia est cognitio ut principium cog-
noscendi sit a parte inferiori r(ati)o-
nis a parte superiori.

Ad hoc quod ob(jicitu)r illud verbum
ap(osto)li i Cor. ii: Si cognovis-
sent etc. ubi dicit glo(sa): demo-
nes non cognoverunt sapientiam de
redemptione humana Christus p(er) p(ro)p(ri)am
morte(m) implenda. Et alii non
p(er)cipiebant sacramentum incarnatio-
nis et passionis s(ed) Iudei q(uo)ddam cog-
noverunt eum ipsum filium dei esse
licet non cognoverunt etiam ea q(uae)
dei erant p(ro)ph(et)as s(ed) p(er) p(ro)ph(et)as
dum erat de incarnatione et re-
demptione humana Christus ergo cog-
noverunt hoc sacramentum. Hoc etiam
Iudei p(ro)bat q(ui)a d(icitu)r sup(er) illud Ex-
odi xi. [illegible] intra ipsos ig-
nis glo(sa) in Iudeis [illegible] que
p(ro)ph(et)is p(at)riarchis de adventu
Christi indicata fuerant una senti-
entiarum qui docet [illegible]
omnes potestates [illegible] tri-
umphavit eos affigit in ligno
crucis. Sed quod illud est sentire
venturos [illegible] cognoscere sacra-
mentum redemptionis ergo cognoverunt
sacramentum humane redemptionis.
Ad quod d(icendum) q(uod) demones cognoverunt
[illegible] cognoscere quod [illegible]
dum sive filium dei unde d(icitu)r in
glo(sa) i Cor. ii sup(er) illud s(ed) de-
mones dum [illegible] non
intellexerunt quanto magis [illegible]

[illegible] magis [illegible] quam g-
cognoscere [illegible] accidens [illegible]
quod non [illegible] filii dei. Ad
illud non [illegible] aliud in [illegible] dic-
est quod illud sentire [illegible]
[illegible] in glo(sa) non est aliud q(uam)
[illegible] que [illegible] dei
in lege p(ro)ph(et)is. Alio eum sic co-
noverunt qui [illegible]. Alio
eum [illegible] plus
hoc cognoverunt demones quod
in lege p(ro)ph(et)is [illegible]. Ad
s(ed) aliqua [illegible] fuit quod filius
dei esset [illegible]
videt [illegible] morte [illegible] se con-
dampnandum vel potestate sua
amittendum. Unde sup(er) illud i Cor.
ii: Si cognovissent etc. glo(sa): non
suggereret illud diabolus cru-
cifigi per quem [illegible]
[illegible] sup(er) illud Luce [illegible]
[illegible] demonia etc. glo(sa)
[illegible] illud crucifigit quia filium
dei ignoravit s(ed) quia tamen mor-
te dampnandum non credidit [illegible]
[illegible] est [illegible] ab-
ditum. Si eum cognovissent
nunquam dominum glorie crucifixissent.

Secundo quod desinat [illegible]
[illegible] demonum [illegible]
ipsos videt(ur) q(uod) non cognoscant
se ipsos secundum essentiam [illegible]
[illegible] cognoscerent [illegible]
[illegible] nature sue [illegible]
[illegible] delectatio delectatio
est [illegible]
non [illegible] delectatio [illegible]
[illegible] non est in eis
cognitio. Ad hoc etiam videtur

nde dicit Dyonisius in libro de divinis no-
minibus data ipsis angelica dona nequaquam
mutata esse dicimus sed sunt
integra et splendidissima quamvis
ipsi non videant claudentes
sue boni aspectivas virtutes.
Si ergo ipsi non vident dona eis
data licet ipsa integra sint quia
non resplendent sibi infectivam lu-
cis probantur ergo in angelis malis cog-
nitio ipsius status in natura.
¶ Contra cognitio sive cognitio est cog-
nitio naturalis sed cognitio naturalis non
aufertur propter peccatum ergo non diminuitur
cognitio naturalis in demone. ¶ Preterea
dicitur illud per simile agens
naturaliter cognoscit se ipsum. Si non
daret animam in peccatum mortale
non auferret quin possit se ipsum
cognoscere ergo a simili in demone
peccatum non aufert quin
possit se ipsum cognoscere cog-
nitione naturali. ¶ Dicendum est ad
hoc quod duplex est cognitio naturalis
quod natura duplex accipitur
bonum naturale accipitur cum ali-
quod natura pro illo bono quod non
diminuit peccatum. Alio modo pro
illo quod per peccatum diminuitur. Si primo
modo accipitur cognitio naturalis non
per peccatum ipsius angeli non
diminuitur angelus malus
esse primum accipere separatum. Si
secundo accipiatur cognitio naturalis
modo ad secundum modum non videtur
cognitio naturalis esse in demonibus
diminuta esse diminuta
sic tradit in primo. ¶ Ad id quod
dictum est primo ad secundam partem
est quod loquitur ibidem cog-
nitione naturali secundum quod cognitio

naturalis dicitur cognitio nature sub-
ordinate in eminentia bonorum na-
turalium. Hoc enim modo non sunt
ipsi demones cognitionem naturalem
ad cognitionem enim naturalem supernaturalem
perfectam delectis. Ad cognitionem non
nature deformate non sequuntur
delectis sed tristia. ¶ Ad id quod
dicit Dyonisius de donis angelicis
datis intelligendum est quod non
dicit dona que gratum facientia ta-
lia enim ablata sunt si que fu-
erunt sed sunt dona que gratis
que spectant ad bonitatem natu-
ralem sunt instituta. Sed aut si non
sunt omnino ablata nihilominus
sunt diminuta. Non ergo mutata id est
omnino ablata sed mutata id est ad
plenum diminuta. ¶ Ad autem
dicitur quod quedam dona sunt in-
tegra intellige de potentia in-
telligendi respectu intellectus cor-
poralium que naturaliter sunt quod etiam dicit
de claritate intellectus de acumine
sive perspicacitate intelligentie.

Sexto queritur de sensibili cog-
nitione demonum quantum ad
virtutes mentis cum quod possunt cog-
noscere virtutes. Cognoscuntur enim vir-
tutes per esse ipse vel per suos
actus. Per se autem virtutes cognoscere
non possunt cum virtutes eis non
insint. Actus autem cognoscere
possunt actus enim virtutum aliqui
mediante corpore fiunt. Et ea
que fiunt per corpus possunt cog-
nosci a demonibus ergo actus vir-
tutum ipse virtutes mediantibus.
¶ Contra dicit Augustinus super ... cogi-
tationes ipse non cognoscunt
demones sed quibusdam indiciis

cacion est eas cognoscere. Sic igitur
cum spirituales sunt ipse virtutes
et sunt sine indiciis sensibus indiciis
possunt cognosci virtutes. Sic
enim cogitaciones sunt manentes
ita affecciones sunt in volunta
te et nullis sensibus sunt affeccio
nes indicia quia ipse cogitacio
nes cum virtutes secundum centu
am non sunt indevenibiles ergo
per suam essenciam non possunt
cognosci. ¶ Item similitudines vir
tutum non sunt apud eos. Simi
litudines enim a rebus accipimus
sed ipse virtutes sive in angelis bo
nis sive in hominibus non forma
nt suas similitudines in demo
nibus nec demones habent pote
tem accipiendi tum racione status
pena sunt inferiores ergo demo
nes non cognoscunt virtutes
per speciem sive similitudinem habitam
apud intellectum non ergo cognos
cunt virtutes per speciem sive simi
litudinem habitam apud intellectum ergo
non cognoscunt virtutes. ¶ Ite
dicit Augustinus super genesim: si demo
nes virtutes viderent in ipsis ho
minibus non temptarent, sicut
illum in Job nobilem ad mira
bilem pacienciam dubium si possi
[illegible] nullis attemptacio
nibus frangi eadem autem est
racio de aliis virtutibus ergo non
cognoscunt virtutes. Ad quod di
cendum quod cognoscere virtutem dicitur dupliciter
est enim quedam cognicio virtu
tis per suam essenciam et est quedam
cognicio virtutis per suam speciem
et est quedam cognicio virtutis
[illegible] cognicio virtutis per suam

cam et effectum potest esse in de
monibus. Cognicio autem per essenci
am et per speciem supradictam non conve
nit eis. ¶ Ad aliud au
tem dicendum est quod licet
demones non cognoscunt vir
tutes per essenciam cognoscunt tamen
per signa et effectum nec ho
est contra quod dicit [illegible]
intelligit enim de cognicione cer
titudinali que est veri pe
nam non de cognicione que
per effectum illa enim non est cer
titudine sed potest esse cum
que potest aliquando fallere
[illegible] que est per signa
illa est per certitudinem. Ad

Nunc tamen queritur quomodo
speciales cognicionis
dicatur esse pena in demo
nibus sed enim esse pena in
[illegible] non [illegible]
[illegible] cognicionem sed [illegible]
non fuerint cognicionem [illegible]
per essenciam. Supposito quod [illegible]
essent [illegible] in [illegible]
[illegible] cognicionis
non est pena in eis quod [illegible]
[illegible] est eis [illegible]
cedit eis in penam [illegible]
precessit culpa. ¶ Et [illegible]
[illegible] pena in eis [illegible]
[illegible] potuerunt virtutes [illegible]
[illegible] per essenciam [illegible] aut [illegible]
[illegible] ergo defectus [illegible]
[illegible] est pena [illegible]
eis [illegible] illud [illegible] defectu[illegible]
[illegible] ad quem [illegible]
[illegible] ¶ Ad [illegible]

contemplacione. Cognicio enim vespertina
est per essenciam rerum. Ista cognicio po-
tuit esse a principio eius natu-
ra licet in statu innocencie creatum
quando cum natura sit corrupta.
Cognicio autem que est per essenciam
non potuit esse a principio in
hiis angelis qui postea ceci-
derunt. Sed nec non potest post esse
quia ergo a principio non habuerunt
cognicionem vespertinam per essenciam sic
oppositus quod non sit eorum in gracia
nunquam nec tamen sunt in eis sed
non carencia ista efficit eos
carere ipsam eam meruerunt ut
viderent ipsis vespertinaliter in cogni-
cione vespertina per essenciam.

Quarto queritur de privacione.
Cognicionis vero in ipsis que
videtur esse sunt privati. Est ista cog-
nicione vero in hiis que. Cog-
nicio enim vero in ipsis que pri-
vata dicitur in quantum ab illuminacione cogni-
cio matutina. Sed cognicio matu-
tina destinatur ibi post divisionem
eius tenebrarum aliter ergo cog-
nicio matutina non est in angelis
in tenebris dicitur. Sed cognicio
ista vero in ipsis que dicitur
esse ergo angeli cum dicuntur te-
nebre privati sunt. Ista in cog-
nicione vero in ipsis que. Sed ista
ipsis enim cognicio bonorum
angelorum matutina vespertina sed
matutina privati sunt. Iam de-
mones ergo vespertina vel eius
est ablata abicitur vel diminuta.
Conclusio videtur quod cognicio vero
in ipsis que erunt in demoni-
bus plus eam sunt tunc demones
cognicionem quam a principio habuerunt.

Hoc videtur per hoc quod dicit Augustinus in
xi. de civitate dei. Triplici acu-
mine scilicet vigent demones
subtilitate nature experiencia tem-
porum revelacione superiorum spirituum.
Sic ergo vigent acumine sed
in eis experiencia temporum plura
cognoscunt demones modo quam prius
non cognoverunt. Ad quod dicendum quod
non sunt privati cognicione vero
in ipsis que sed est duplex cog-
nicio vero in ipsis que una que
data sunt a principio eius vero in
prius quibus creati sunt creature.
Alia que augetur per experienciam
temporum sic vel dicitur et primum et talis
sunt eius natura per nimium in statum alia
non cognita. Cognicio autem vesper-
tina dicitur illa que est cognicio vero
in ipsis que secundum sunt magis
sufficit boni angeli propter eorum
statum. Istas non modo adquirunt
sed mali angeli cognicionem eam
ergo audit quod cognicio in ipsis
que sunt vespertina sed melius
de cognicione ipsorum bonorum an-
gelis. Si eam loquitur de cognicione
alia illa quam incurrunt in dampna-
cione. Si non carent autem
cognicione vespertina nec ipsis
malos sunt cognicionem vesperti-
nam tamen non distingui ab eis
nisi in hoc quod boni sunt cognicionem
matutinam mali non. Et propterea
secundum sunt magis cognicio
vespertina non esse data bonis
angelis post diem lucis atque
lucis. Ad aliud non dicendum quod multis
possibilibus unus non cognicionem vero
in ipsis que creature in demonibus
aliis non cum non accepit. Sed cognicio

gnum vel superiorum sicut eciam non
angeli unius generis aut superiorum sed
idem et nos qui sumus a principio
ita nec cessabit cognicio sed in de-
mendorum in quibus respectu creatorum
sunt tristicie cognicio respectu quod
procedit [illegible] rerum dubium
sed eciam penam aliquam dicit in eis hec
cognicionis rerum in ipso gloriae sed
non est quia similiter cognicionis
tamen sed quia non ita clare cog-

Quando dicit est de pena in
demonibus consistit in nature
hoc tamen que dicit unius gracie
¶ Et queritur primo utrum pe-
na dampni sit in demonibus ¶ Se-
cundo ad quid attendatur in eis
¶ Tercio utrum pena sit in eis gra-
vior aliis duabus quibus sustinent
scilicet pena carencie visionis dei
et pena afflictionis in igne se-
sibile ¶ Quarto utrum simul
simul aut successive pena dampni
demonibus pro aliquibus [illegible]

Ad primum sic proceditur quod pena
dampni sit in demonibus
Sicut enim consideracio peccatorum suorum
corporaliter affligunt iuxta illud
[illegible] sed [illegible] accipitur
in unius gracie [illegible] quod dicit
[illegible] [illegible] ad Eugenium dampnum
[illegible] in naturis est gracie [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible]
dus nec cessat [illegible] cum ergo
sed sunt in demonibus erit dampnus
gracie in demonibus ¶ [illegible]
[illegible] argumentum dicit [illegible]
in gracia est [illegible] bonus angelus
et ita pena in gracia [illegible]

sed in bonis et quia gaudium
in malis et quia pena
[illegible] et pena [illegible] ergo in de-
monibus et pena dampni ¶ [illegible]
peccatum eciam sit [illegible]
in malis quam [illegible] et [illegible]
[illegible] demonibus eciam [illegible] sed [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in triplici
pena respectu dei [illegible]
[illegible] [illegible] respectu sui [illegible]
[illegible] sed [illegible] gracie [illegible]
respectu [illegible] quod [illegible] est
[illegible] sed afflictionem [illegible]
angelis ergo malus [illegible]
[illegible] triplice penam eciam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] peccatorum non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
pena non est in angelis [illegible]
ergo cognicio peccatorum [illegible]
in eis cedit eis in afflictionem
sed cognicio peccatorum [illegible]
afflictionem est dampnus ergo [illegible]
gracie est in demonibus ¶ [illegible]
dicit in glo[ssa] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dampnus et [illegible]
[illegible] que [illegible] gracia
[illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non et
[illegible] ergo dampnus gracie
in eis ¶ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] que [illegible]
legi [illegible] sed dampnus et
[illegible] ergo gracia [illegible] vel [illegible]
repugnans legi [illegible]
in demonibus non erit [illegible]
eis [illegible] nec dampnus ¶ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

gratia cogitationum res set contra
contritionem non est in angelis ma
lis cum iam dampnati sint ergo
contrarius gratie qui conveniunt ante
confusionem tamen gratie non est in
dampnatis ergo non est in [illegible]
[illegible]nibus. ¶ Item gratia est ordine
li spiritualis cum designat nova
est cum dignitas facientem vel
in facientem collatio ad ve
teriora. Si ergo collatio tantum gratie
non est in angelis ergo cum non
non valet secundum specialitatem ra
tionis non erit gratia ipsa data in
angelis. ¶ Ad primum dicendum quod vi
tus gratie est in angelis malis
[illegible] secundum omnem actum set non
illum actum qui competit eis. ¶ Ad
aliud autem in contrarium dicendum est quod
illud quod dicitur in glosa super i. re
git quod virtus est et peccatum nec
penitentia non intelligitur de virtute
que est in demonibus set de virtute que
est in demonibus et hominibus mali
et dampnatis de quibus dicitur
Sap. v. intra dicentes inter se per an
gustia spiritus gementes. ¶ Ad
[illegible] non dicendum quod est gratia que
[illegible] intellectus que dignitas
facienda et quid non secundum hoc
modum gratia potuit esse in malis
angelis. gratia autem sunt ut est
lex mentis repugnans legi carnis
in hac vita non est in an
gelis set hoc non est nisi secundum quod
in actu gratie cum sit [illegible]
[illegible] actum actus autem iste
est in hominibus ubi est ista repug
nantia ante eum lapsum hominis

sunt ista gratia in ipso et tunc non
erat repugnantia legis mentis
respectu legis carnis tantum non est
de [illegible] opus gratie respectu
actus cum lex gratia secundum hu
iusmodi actum non sit in demoni
bus nec hominibus tamen virtus ea
sine qua attendit secundum remor
sum peccatorum in quo consistit pena
ventura est in illis. ¶ Ad tertium
dicendum quod licet iam dampnati sint
nec hominibus adhuc quantum ad aliquam
partem dampnanda sunt et quo
ad illa testem reddit gratia quia
illos sunt dicit in Sap. ex iniquis somnis
omnes filii qui nascuntur testes
erunt nequitie. ¶ Ad quartum di
cendum est quod licet gratia in homine sit
pro collatione duplici in angelis tamen
non est secundum omnem modum est
tamen in angelis malis collatio
nobis quod est in mente ad parata
na ut cum peccant secundum rationem nobis
in mente data esse peccatum et in
hoc sunt remorsus gratie in fa
ciendo ad in iam dicta

Secundo queritur quantum ad quid
attenditur pena virtus in
demonibus unde videtur quod sit quantum
ad argumentum peccati secundum illud
Jer. arguet te malitia tua et te fa
ciet tua conversio aut iudicet
aliud dicitur nisi quia gratia remor
debit. Quia super illud vij. ¶ Erat sat
conscientia tua etc. glossa quia in
dicat nemo absolvitur nocens
set constat quod lex naturale indicatur
cum quod non differt peccatum ergo
cum sunt nocentes in hoc iudicio

contrarie non absolvunt quod dampnis con
trarie est ad condempnacionem ymnis pro
tatorum sicut angeli mali. ¶ Item
demones sunt spiritus separati a
corporibus sed spiritus separati a
corporibus magis conveniunt pena spiri
tualis quam corporalis quod autem dam
pnis contrarie sit pena spiritualis
magis convenit angelis malis quam
ignis gehenne sed ignis gehenne
convenit ad penam quod dampnis contrarie
conveniet eis ad penam interiorem
sicut illud ysaie xiiii subter
te sternetur tinea et gloria tinea
corruptiva dampnum pene etiam sit
qualis causa gignit causa sed causa
causa non gignit nisi scilicet delecta
[illegible] ibi aut loquitur de dyabo
sub figura nabugodonosor unde et
dicitur ibi lucifer quod pena dampnis
competit sibi sed videtur quod pena d
ampnis non convenit eis dampnis enim
declarare [illegible] contrarie contrarium
sunt. Si ergo sufficeret non esset d
ampnis sufficeret nisi esset vero car
nis spiritualis sed vero carnis non est
nisi [illegible] contraria carnis quod
est [illegible] tale [illegible] sed ac
non est in demonibus tamquam pro
¶ Item in omnibus in [illegible] ubi loquitur
de penis contingit dampne vel aliis
penis que debentur scilicet dampnatis
nato [illegible] in pena [illegible] dampn
natorum assignantur dampnis sicut dicitur
ysaie dampnis eorum non morietur et
eorum non extinguetur. Item [illegible]
est lucerna interiore in regimine dei
quod [illegible] in [illegible] ubi
dampnis eorum non morietur ignis
non extinguetur nisi [illegible] talis
ignis in dampnis [illegible] corpora

ut utatur et [illegible] nisi
cum [illegible] dicit [illegible] maledicti
mis impii in ignem eternum ubi
aut loquitur de pena dyaboli
sit mencio de igne non de ver
mibus. Item sicut maledicti in igne
eternum qui [illegible] est de rangis
Respondeo dicendum quod non est ymi
dampnis contrarie ponimus spiritus
separatos id est demones. ¶ Item sic
est [illegible] vero ut consimile
vel aut interiorem aut exteriorem
de qua [illegible] dicit ergo quod in
demonibus in verum quod corpus
ad conveniunt possit illud non
nisi aliquid [illegible] quod [illegible]
in demonibus. Si ergo [illegible]
[illegible] intentio in eis non
alii esse dampnis contrario adhe
rentia [illegible] aut [illegible] sit esse
[illegible] vermis patet per [illegible] quod d
ysaie li. sic [illegible] sic [illegible]
dicit eorum vermis ubi dicit t
contraria que nunquam moriuntur sed d
[illegible] nisi contraria
de [illegible] quod pena illa contraria
[illegible] que nunquam deleretur
demonibus convenit vero illam
ne que dicitur dampnis. Item [illegible]
[illegible] ad aliquid actum ma
[illegible] convenit animalibus dampn
[illegible] demonibus quod [illegible]
que aut [illegible] [illegible] in
in illis [illegible] [illegible]
[illegible] contrarie
est [illegible] [illegible] aut
quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] in d
[illegible] dicitur [illegible]
[illegible] loquitur

[...]onis dampnatorum illius loquitur
de pena ignis in hominibus vivis
sive autem de pena ignis in demo-
nibus. ¶ Ad 10 ad quod demones
sunt quamvis reddat abysso unive-
rsum est quod ipsa similitudo grace
[illegible] que semper magis ac ma-
gis consumit nec tamen consu-
mit quia illa/ pena minuit
omnem graciae rellucet est/ similitudo
sit nullis reste/ in natura in mor-
tali vero manente natura illa per-
manet gracia pena minuente lu-
ce rellucet est/ que in demonibus
humanibus dampnatur res licet lu-
men non sit infinitum magnitu-
dine sive virtute et in infinitum
diminuendo. ¶ Vel potest dici quod
illa infinitas quantum ad duracionem
quod non consumit magis minuit
semper ipsa gracia reddit nulla
ad alteracionem aliquam bonum racione
semper sive in veniente effectum
magis morte est aut sive est
non penam est et gracia unde dicit
Bernardus. ¶ Talis quod malus est racione
morte memoria peccatorum scilicet
in ipsa peccatum sunt secut nequa-
quam demones auellendus non
esset unde consumi atque ea pas-
sus esse in corruptibili effectum
penarum racionis.

Tercio queritur utrum illa pena que
maior sit aliis duabus penis
quas sustinet sed carencia visi-
onis dei et afflictione in igne
iehenne unde quod illa pena sit
gravissima dicit enim Ysidorus in
libro de summo bono ea causa in illa
pena maior est pena graciae quod
sic sit in demonibus erit illa
pena gravissima sed unde quoniam dicit
enim Crisostomus quod nulla pena maior
quam separari a visione dei quod ca-
rencia visionis dei est magna
pena. ¶ Item cum illud sit summum
bonum carencia illius erit maximum
malum sed contra unde est pena ie-
henne sit eis maxima pena
tamen cum est quod ita actualiter af-
fligat. ¶ Sed spiritus sub racione cor-
poris penalis est maxime af-
flictiva ymmo spiritus sed demones
sunt spiritus ignis non iehenne cor-
pus ergo demones sub racione penalis
ignis iehenne est maxima pe-
na. ¶ Ad 1 dicendum quod pena potest
dici maxima secundum duos mo-
dos vel quo ad dampnum vel
quo ad sensum vel quo ad maxi-
mam penam in punctis primo mo-
do est maxima carencia visionis
dei. ¶ Dicendum intelligencium [illegible]
quod flamma erit visionis dei racio-
nabilis penis punire non tamen
dampnificacione sicut in sola ca-
rencia visionis dei dampnifi-
cat. ¶ Et sic modo dicimus ignis iehenne
maxima pena cum maxime af-
fligat et maxime seviat tercio
modo dicit [illegible] ut sit pena
immediate in libro [illegible] [illegible]
racione sunt [illegible] [illegible] unde [illegible]
[illegible] cum male gracie [illegible]
[illegible] agitur.

Quarto queritur utrum demones
puniantur pena ignis simul
aut successive pro omnibus peccatis
aliquibus commissis unde quod suc-
cessive puniantur pena cum secundum
gradum peccati pena actualis [illegible]
[illegible] et actualiter [illegible] pena [illegible] una

eandem cogitatione actuali non cog
nosceret. Ideo peccatum et illud cuius
actuales cogitationes non fuerunt
simul licet secundum prius et posterius
non erunt cogitationes actuales
eorum peccatorum et illius simul. Sed pena
actualis sequitur cogitationem, ergo pe
na secundum actualem cogitationem
unius peccati non erit simul cum
pena contra actualem cogitationem
alterius peccati, ergo non simul puniet
demones. Sed que pereat pro diversis
peccatis. ¶ Contra cum dicitur sol. pro
[illegible] ab aquis [illegible] ad
[illegible] ille non attendit
secundum professionem sed secundum penitenciarum
[illegible] diversis peccatis. Respondeo
cum quedam pena [illegible] male
[illegible] et ei videtur illa pe
na que [illegible] unius. Est
cum pena [illegible] male [illegible]
[illegible] et ei videtur pena ignis et
sicut peccata [illegible] in [illegible] ita
et pene [illegible] peccatis. Dic ergo
sicut simul sunt iste pene ita
pena [illegible] pro uno peccato et pro
[illegible] pro alio peccato simul erit.
¶ Ad [illegible] simul illud nisi [illegible]
[illegible] et non [illegible] in mente
damnatorum [illegible]
[illegible] magna erit [illegible] que
[illegible] eam [illegible] sicut flamma
[illegible]. Dic ergo flamma [illegible] simul
affligit pro diversis peccatis ita [illegible]
[illegible] intus [illegible] simul
diversis peccatis. ¶ Ad [illegible]
[illegible] pena [illegible] peccatis
simul affliget [illegible] est [illegible]
[illegible] est. Dic [illegible]
[illegible] simul est [illegible] ita
[illegible] simul est [illegible]
[illegible] maledicit [illegible] in

eis ad [illegible] pene [illegible]
dulcorum [illegible] simul [illegible]
dit ad [illegible] [illegible] in
simul possunt [illegible]
delectant ita ad [illegible]
in damnatis erit quod simul [illegible]
[illegible] dulci [illegible]
¶ Ad quod [illegible] quod non [illegible]
ales cogitationes simul [illegible]
[illegible] interemptionem.

Deinde queritur de pena [illegible]
[illegible] voluntatis
non de gaudio [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] gaudium
sit in [illegible] demonibus. ¶ [illegible]
[illegible] aliquod gaudium in eis
[illegible] in pena.

Et videtur quod non sit in eis gau
dium gaudium enim est [illegible]
[illegible] apprehen
[illegible] ut est in [illegible]
est [illegible] ut in futuro
apprehensio [illegible]
non [illegible] in eis gaudium
[illegible] cum [illegible]
[illegible] est apprehensio [illegible]
[illegible]
non ad [illegible] gaudium [illegible]
[illegible] non [illegible] gaudium
¶ [illegible] apprehensio
[illegible] cum [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] quod
ad [illegible] non [illegible]
illud gaudium [illegible] cum [illegible]
bonum nature quod non [illegible]
[illegible] illud cognoscat
[illegible] sequitur gaudium
non [illegible] dicitur [illegible]
dolor [illegible] et bonum ad

ram velicti nisi cum bonum ve
lud esset de bono amisso do
le non posset licet ergo bonus sed
bonum nature tamen quia ab illo
separacio boni gratuiti non
sequitur gaudium sed dolor nec
est gaudium de apprehensione
boni in futuro cum spes omnis
sit sublata non ergo habent demo
nes gaudium ¶ Sed unde contra
hoc quod dicit Augustinus adulantes
damnatos dyabolus peccatorum
in eos qui precepta dei con
tempsunt et de hac causa in fe
li peccate letatur cum salvabat
atque cadet de sublimi intrare
unde in qua non stetit ergo de
mones aliquid habent gaudium ¶ Preterea
voluntate dei habet peccatum non dis
sipitur gaudium per pecuniam quod ad
tam solitudinem est vita maior
non est dolor cum ergo demo
nes sint in statu magno presse
runt peccatum habent delectacionem
et in gaudium ¶ Ad quod dicendum
quod gaudium potest esse in de
monibus sed illud non est gaudium
in sed cum amaritudine ex
ire illud non est nisi quia ad
ne habent factum magnis possunt
dimere ¶ Sicut autem omnis levit
statu vetulucantibus gaudentibus
bus aufferetur aliis omnis gau
dium ¶ Ad illud non quod aliud in contrarium
est quod gaudium aliud non est de
apprehensione convenientis simpliciter sed
unde sibi convenientis unde de
mones sunt delectabile unius
omnibus habent peccatum in eos
qui precepta contempnunt etiam ut
est gaudium de illo quod videtur

esse bonum in presenti

Secundo queritur utrum gaudium si
est in demonibus cedat in penam
unde quod non quia hoc quod dicit Augustinus
in libro de trinitate pena est affectio
in voluntate contraria sed gaudium non
est affectio in voluntate contraria ¶ Item
cum vellent non gaudere demones
ergo gaudium non est pena in de
monibus ¶ Sed contra hoc est quod dicit
Augustinus super Genesim pena est dyabolo
ut in peccato habeat potentes unde
maior est ei pena quanto de tam
infelici potestate letatur ergo gaudium
est pena demonum ¶ Ad quod dicendum
quod gaudium in ratione gaudii non
cadit in penam sed magis in penam
quod autem dicitur esse pena hoc intelligitur
effective vel materialiter ¶ Effective
quia gaudium inordinatum meretur
penam ¶ Materialiter non quia dolet
quod gaudium habent contra sunt affli
ctiones

Consequenter queritur de pena de
monum que est dolor et hoc
respectu mali presentis unde quod non
habent dolorem pro pena in presenti
sed quod respectu in futuro autem
hac quod dicitur super ¶ Expectatis iustitie
pecata sunt eorum gloriam ¶ Dyabolus
quam iam peccato meruit potestatem
tamen nondum fatigatur non
cum mundus in hoc seculo non
flagellatur a peccato ¶ Item cum
sint in futuro ¶ Si ergo non fla
gellant in presenti a peccato sed sunt
in futuro cum dolor in presenti sit
flagellum a peccato non habent dolorem
in presenti ¶ Preterea gaudium et dolor
sunt opposita ¶ Sed ergo gaudium

de prosperitate continentur in presenti dolor
qui opponitur gaudio non inerit
in presenti nec ergo dolor erit pena
in presenti. ¶ Preterea contrarium videtur per hoc
quod dicitur in li. de civitate dei xix
sicut leticia deserti boni in peccato
delectatio est non voluntatis male ita
dolor amissi boni in suppliciis
testis est nature bone. loquitur
ibi de statu demonum. ¶ Ex quo acci-
pitur quod dolorem habent de amisso
bono. ¶ Item delectationem habent in pessimo
peccato delectionem aut quorum per
invidia afflictionem sive dolor ergo do-
lorem habent in presenti pro pena. ¶ Ad quod
videndum quod dolorem habent in presenti
tamquam penam puniens amissionem
quam consequi potuerunt. ¶ Ad id non
est aliud in contrarium dicendum est quod est
quedam pena contingens in presenti
et hac pena non flagellatur demones
propter quod pena non erit unde in fi-
[illegible] pena compensabit
nulla sunt in loco in presenti con-
summabuntur in futuro et ideo illimita
dicitur omnia sunt in futuro .i. consummatione
non quod in presenti non puniantur. ¶ Ad
secundum [illegible] quod gaudium et dolor
secundum unam rationem referuntur sunt op-
posita tamen aut secundum diversa referuntur
non sibi opponuntur. Unde dolor de
casu amissa unitate et leticia de
inflicta [illegible] in presenti non sibi
opponuntur [illegible] possibile hec
duo simul in esse demonibus in fu-
turo aut etiam dolor sine gaudio
Unde augetur in dampnis suppliciis unde
de sit ut impii [illegible] bono per
dampna in [illegible] defleant
[illegible] [illegible] cor [illegible]
suum quem contempserunt bonum

[illegible] liberationem

Postmodum queritur de pen-
[illegible] quod dicitur timor
queritur utrum timeant penam
deterior [illegible] cum peccato est [illegible]
[illegible] [illegible] est peccato [illegible]
[illegible] sicut penam [illegible] est
ergo eius est [illegible] penam ¶
demones credunt et contremi-
scunt [illegible] est illud credere
[illegible] de pena contritio
aut futura [illegible] sequitur
ergo demones timent. Item t[imor]
ille non est nisi [illegible]
[illegible] ergo habent timorem
[illegible] dei [illegible] ergo habent
[illegible] pene [illegible]
[illegible] filii dei [illegible]
[illegible] ergo [illegible] de
futura [illegible] certitudine [illegible]
in intellectu sequitur timo[r]
[illegible] ergo habent timorem [illegible]
[illegible] timor pene [illegible] est
[illegible] secundum quod dicitur
in timor pena [illegible] ergo
timore [illegible]
[illegible] est ut nullus timet
quod [illegible] [illegible]
[illegible] videlicet [illegible]
[illegible] sed [illegible] quod [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] non timend[um]
[illegible] non
[illegible] suppliciis [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] debet
[illegible] tim[or]
possidens [illegible]
[illegible] patitur [illegible]

colligitur quod demones non habent ti-
morem pene quam sustinent sed
nec dei penam infligentis ¶ Item
timor servilis facit abstinere ab
actu peccati sed demones nullatenus
abstinent ab actu peccati ergo non in
eis est timor servilis ¶ Item
Gregorius super illud Iob quare non
in vulva mortuus sum dicit pena
timetur sed facies dei non amatur
timor ergo timor est non consimilita-
tis qua suspirit cum peccatis filii
sit non sumunt non deserit ergo
morem quod habent timorem servilem
in consideratione pene non peccati sed
non est in dyabolo ergo in dyabolo
est tantum timor penalis ¶ Ad
quod vero non est timor pe-
nalis in dyabolo dicimus quod ti-
mor eius secundum quod convenit cum ser-
vilitate non est in ipso tamen sum-
ma ratione sit in ipso sed oppositum
in similitudine in quibus timore
non intelligunt illud sunt et
nullus timet concupiscentia cum
non est arrogantia respectu superbie
in non timet aliud quam timet
et concordat peccat cum illa non
timor sanat in pena et sic
est in dyabolo ¶ Sed ad hoc dis-
cernendum est quia timor aliquis
mittit servilem appetitum vel ab
actu peccati et hoc modo non
timor penalis in eo alio non
est in augmentum pene in
tantum appetitum procedenti respondet
timor penalis est tamen
[illegible] ad alia cum
dicitur quod timor et in eo intelligitur
timore penali non consiliente

abactu peccati sed affligente appetitum
¶ Ad aliud dicendum quod solum sanctus et
pater iii. h. intelligitur de timore consi-
liente appetitum concupiscentia iii. et quod
non consilit se appetitum a timore de-
pendet est de illo qui concordantia
super levitate delinquunt ¶ Ad aliud
illud quod dicit beatus Gregorius quod
non timet deum intelligitur de timore
servili cum consilit appetitum ¶ Hoc enim
dicat quod non timet penam sed plus
intelligitur quod non ita timet scilicet
intelligitur de timore ¶ Aliud quod appetitum
desperat tamen est duplex timor
servilis unus consiliatorius affe-
ctus et hoc modo intelligitur illud beati
Gregorii quod dicitur super iii. Iob. xl. a
libri dicitur intelligitur meo voluntatis
peccandi respectu peccandi libertatis
et separatione in sumptis in dyabolo
non habent voluntatis peccandi et
timor in ipso est de timore sed non
desperat appetitum que timore pe-
ne ymmo in parte magis concor-
derat ad culpam ¶ Ad illud quod
dicitur in Iac quod demones credunt
et contremiscunt intelligitur de timore
servili quo timent iusticiam dei et non
videntur cum non procedit ex fide sed
quod est tamen informis sed considera-
tur certitudine pene

Deinde procedendum et post
cruciatum pene spiritualis ad
considerationem pene localis ymmo
que sunt corpus in aere caligi-
noso deorsum empireo vel in in-
ferno unde dicit Luce xi. nolite
facere ad ea sunt de eo ea et
dicunt in ¶ ... unus utrumque omnis per...
na esse in isto aere caliginoso

¶ Secundo quomodo ibi puniantur. ¶ Tercio utrum talis ille casus localis sit eis ¶ pena. Aut sunt eadem alii casus localis eis in pena. ¶ Quarto utrum omnes ceciderunt in infimam partem aeris caliginosi aut quidam ceciderunt in infimam aeris caliginosi. Quinto utrum in infimo.

Ad primum sic videtur quod non sit eis pena. Sunt enim in isto aere caliginoso ad temptandum homines. Sed temptare homines est eis voluntarium. Ergo locus conveniens ad temptandum placet eis. Non ergo est eis penalis. ¶ Item dicit Augustinus quod demones dum aeria animalia quia corporum aereorum natura vigent nec per mortem dissolvuntur quia prevalet in eis elementum aptius ad faciendum quam ad patiendum. Ad patiendum enim sunt humor et humus, ad faciendum vero aer et ignis. Qui ergo sunt in aere caliginoso assumentes corpus aereum assumunt corpus activum non passivum. Assumentes autem corpus activum non patiuntur penam. Possunt ergo magis inferre. Ergo esse in aere caliginoso non est eis pena. ¶ Item dicit Apostolus ultima ad Ephesios: qui sunt rectores tenebrarum harum. Ergo dominantur. Sed quod dominatur ab illo non patitur tali dominatum. Ergo non patiuntur ab aere nec ab alio corpore ibi puniuntur. ¶ Contra autem sit pena in hoc quod dicit Augustinus super Genesim: caliginosa aeris tamquam carcer [illegible] sunt qui eis quasi carcer est usque ad tempus iudicii. Sed esse in carcere est pena. Incarcerati ergo ipsis demonibus est pena esse in aere caliginoso. ¶ Item si sciebant angeli corpora per assumptionem angeli cadentes sciebant corpora [illegible] tunc de celesti luminoso vel illuminosa sciebant. Sed post casum sunt pena appetita deiecte caliginoso quo quasi ad hoc mutatur statum deteriorem. Sed mutari in statum deteriorem est pena. Ergo demones post quod in aere caliginoso sunt penam sentiunt. ¶ Item dicit [illegible] li. de. ti. di. in hoc aere caliginoso cunctis crassiorem demonum [illegible] est intra crassitiem corporum [illegible] sed [illegible] intra est hinc pena. Ergo pena demonibus esse in hac aere [illegible]. ¶ Ad quod dicendum est quod dictum est manere in aere caliginoso cum ipsius qualitas [illegible] conveniunt quod est locus qualis eis esse [illegible] in loco tenebroso vel caliginoso in effectu est eis quod voluerit tenere. Habitatio enim loci non quod pena esset angelo bono in loco tenebroso ut per angelos bonos mittatur ad has partes. Sed ideo cedit eis in penam. Veniunt non possunt [illegible] diversi bonis filii qualem fecit eadem filii [illegible] tenebrosus quales magis sunt in pena quod tenebre deteriores. Ergo est pena ipsorum demonum. ¶ Ad aliud dicit pena in quantum quod licet gaudeant de temptationibus non tamen gaudent [illegible]

[ho]mines temptant cum illa dis-
posicio loci disgnoscens sit naturaliter
...sui in statute ¶ Ad secundum dicendum
quod licet aer sit decorporalibus
...mus respectu lucis terre et ipse
tamen corpus tenebrosum ex
in terram passibilis non quod ipse
... agat in ipsos demones nisi
...cis pena sicut ipso corpori naturali si
...itatione peccati accipiunt ¶ Ad
... dicendum quod licet demones ipsis
...onibus qui pertinebant dissoluti
... incessanter tamen sunt dilati
contra quedam pena unde dicitur ... magis
... adusus manifestum pena
... diabolo ut in potestate habeat
... qui dei precepta contempsimus
... esset de aliquo qui esset
familiarum regis et postea
... esset carceris ad custodiendos
malefactores et qui ipsius malefacti
... dominus

Secundo queritur quare demones in
aere caliginoso permanent
cum angelis sancti non sit gaudium
... in corpore luminoso quoniam ut
... in aere illuminato non apte
... esset eis maius gaudium ergo
... non erit pena ipsis de-
... quod sunt in corpore caliginoso
... corporibus naturaliter ... esse
... ergo non agit in spiritum aer de-
caliginosus corporum et ergo non a-
... in spiritum demonis ergo
illa passio infertur ab ipso corpo-
... pena passio est ergo nullo
... pena corpore caliginoso in-
... ipsis demonibus ¶ ...
... potest quia pena duplex affec-
... in voluntaria affectus autem
voluntaria in delectationibus esse

esse in aere caliginoso videlicet
contra voluntatem spirituum in statu
tam ergo est pena in illis ¶ Sicut
ignis ... licet corporeus
sit in ... affligit ipsos spe-
relinquitur ... ordinatione
ergo per ... aer caliginosus sit
corpus non impedit quin possit
esse in pena demonibus ¶ Ad
... dicendum quod cum status demonum
in parte media ... teneat inter
statum in naturis ... fuerunt
et statum pene eterne tunc deputa-
ti sunt ... ut ... essent
in statu medio fuerunt alique ...
de potencia et aliquid de passibili-
tate ... eorum status ad potenciam
pertinebat et alius non status ad mi-
seriam ... distant ... statibus
... in
... ergo cum locum me-
dium teneat ... convenientem
sunt possunt agere et possunt pa-
ti ... in aere sunt caligino-
so ut ... in aere ... aer
... permissionem ... pertineat
ad agere esse ... in caliginoso per-
tineat ad pati ¶ Ad ... non quod ...
in ... potest quod licet aer corpus
sit corpus ... de natura ...
... in ... incessanter ... non
... ordine suo ipse ... in
... tendit ut corpore vel ...
inde assumit corpus ¶ Ad aliud
non dicendum est quod non ... angeli
... assumit corpus
... gaudii ... non
est ... ordine suo ...
in ... tendit ut a corpore ...
... inde assumit corpus ¶ Ad

aliud ud [illegible] est q non e simile an
geli cum bonum naliter coniunctum
corporibus ideo de contra gaudii
corporis non est dispositio corporis sed
angeli mali quia spiritus sunt ex
natura sua solum sed poena quam a cor
poribus vel in corporibus patiuntur

Tertio queritur utrum casus lo
calis in aere caliginoso sit
sic tam demonibus in poena aut
tamen sicut alii casus locales
sic etiam super alii casus locales
talia poena non debet nisi pro aliis
peccatis essent diversa peccata in quale
pro quibus inflicte sunt poenalita
tes illorum locorum videtur aut
primo peccato inflicta poenalitate
aeris caliginosi consimili ergo non
videtur quod poenalitates diversorum locorum
diversis peccatis videntur respondere
dicit Beda tamen est in aere ca
liginoso poena ignis gehennalis
secum deferunt ubicumque manent
separant hoc in tale desperatione
quocumque tulerint poenam talem
secum sibi sentiunt deest ergo non lo
cali distinguuntur poene ut una
poena sit in uno loco talia in
alio ubi distinguuntur peccata propter
que diversi casus locales inferun
tur sed videtur contra per hoc quod
dicitur in libro [illegible] descripta
sunt [illegible] videtur ad illud Au
gustini doctoribus locus dyabolus
cecidit primus de celo propter superbiam
sed per de paradiso per [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] detinui
[illegible] [illegible] gravius cecidit
in inferno ubi non tam erat cass

um demonibus in poena sed plus
Ad quod dicitur quod aliud dicitur
per quandam anticipationem sed dicen
dum si diversi ipsi casus corre
videntur diversis peccatis dabatur
primo peccato superbie non cecidit
in infernum dicitur aut in ipsa pri
mo cecidisset lucifer
sequitur anticipationem ad infimum
[illegible] in profundum laci
qui primo peccato superbie inflic
tus est ei casus ut communiter [illegible]
tamen [illegible] videtur de
[illegible] locorum non enim quod pec
in celo de celo cecidit propter superbi
am aut quod peccavit in paradiso
[illegible] primus parentibus dicitur de
dyabolo cecidisse propter [illegible]
aut quod [illegible] peccavit inten
tando [illegible] ad seductionem
de terra cecidisse [illegible]
[illegible] sic ergo [illegible] ad terminum
quo et casus tria loca distin
guntur aut ad terminum in quo
casus non distinguuntur nisi duo
loca aer scilicet caliginosus qui est
locus temptandi et infimus
est locus adcarcerandi pro
pinquus celo

Quarto queritur utrum inter locis
sit deliniacio cuiuslibet demo
nis in poena aut unus quilibet
ceteris aliis videtur quod unus
quisque ceteris aliis non e[illegible]
par erit cuiuslibet poena sed in
iustitia peccati impar est
sed poena sunt casus locales
ergo inequalis debet esse casus
sic inequalitas non fuit de
quoda demones in superiori

[illegible] aeris caliginosi ceciderunt alii
in media parte alii in infima
in hoc attenditur inequali-
tas quod quidam ceciderunt in ae-
rem caliginosum quidam non in
[illegible] sed aliter propter hoc quod dicitur [illegible]
[illegible] dicitur Mat. xxv ite maledicti in
ignem eternum qui p. e. d. et an-
[illegible] eum dicatur et angelis eius nullus
excipitur ergo ignis infernalis omnibus
deputatur in pena. Item dicitur Apoc.
xx quod dyabolus missus est
in stagnum ignis et sulphuris et cetera
Item beatus Augustinus dicit in libro
[illegible] de [illegible] firmissime credendum dya-
bolum et angelos eius in igne eterno
esse mittendos ubi impii cru-
ciabuntur pena qua omnes dampna-
ti ergo pena ignis infernalis
communis est omnibus demonibus. Item
pena aeris caliginosi est omnibus
unde dicitur Apoc. xii [illegible] precipitabit draco
[illegible] milicia celi in [illegible]
[illegible] autem designat illi demones
qui in aere militant ad homines
seducendos. Similiter dicitur Apoc.
xii applicabuntur [illegible] libri celi
[illegible] corpus de [illegible] desinunt [illegible]
de numero ubi nulla fit distinctio
[illegible] quod quidam militant in aere cali-
ginoso quidam non sed indifferenter
omnes ergo illa eciam pena communis
est omnibus. Item beatus Gregorius in
[illegible] illud i. pe. ii. demones an-
gelis peccantibus non pepercit sed cari-
[illegible] in li. moralium li. iii. [illegible]
[illegible] ad sublimitatem celi ac-
re caliginosi non in [illegible] potest
infimus dici sicut quantum ad eius
[illegible] aeris altitudinem terra est infimus

aeris infimus potest intelligi. Aliis
unus itaque eius desperacionibus in-
[illegible] infidus deiectus hic ad celestia
valeat evolare pene sue pon-
dere coartatum et hic quasi in carcere
constringitur quia tempestate bonos
quantum desiderat [illegible] non im-
plere mala que appetit neque-
at superna districtione religatus
angustiatur. Ex quibus illud colligi-
tur quod esse in aere caliginoso est
pena indifferenter omnibus demoni-
bus. Loquitur enim de dyabolo et an-
gelis eius ita indifferenter ut
ergo locus est pena demonum.
Et quod concedendum est videndum autem
est ad aliud quod ponitur inequali-
tas in equalis sunt pena sed [illegible]
inequalitas pene attenditur in
maioritate et minoritate afflictio-
nis in igne Gehenne quia ignis
gehennalis secundum maioritatem
caliginis et minoritatem quam illi
suis peccatis effecerunt non quod quidam
habent penam [illegible] carceris aeris
caliginosi alii non igne infernale.
Videtur autem aliquibus quod pena aeris
caliginosi sit pena corporis usque ad
diem iudicii pena vero ignis gehe-
nalis sit post iudicium. Et quod
pena gehennalis sit pena corporis
in puncto probatur per hoc quod dicit Beda
in auctoritate supradicta. Item primum
peccatum fuit maius peccato quod eo
tempore [illegible] demonum ergo ma-
ior pena debebatur sed maior pe-
na est ignis gehennalis ergo ean-
dem iudicaverunt [illegible] pro illo peccato
cuius illa pena est inflicta. Item
in iudicio ultimo eius [illegible]

sententia iudicis vestrem dampnatorum nulla mentio fit ibi de iudicio secundo in angelos malos sed de iudicio secundo in homines malos. Ex quo accipitur quod iam latum est iudicium quando per angelis malis sunt ille ignis [illegible] eterne sicut dicitur xxv. [illegible] Ergo iam latum est iudicium ipsorum demonum respectu huius pene. ¶ Sed aut alia pena aeris tenebrosi non sit pena demonum principalis unde quod bene remanebit in hac aeris tenebrositate hoc est quia hic est eis locus temptandi humanum genus post iudicium non erit temptatio nec habebunt potestatem temptandi ergo nec pena conveniens huic potestati temptandi secundum modum illud erit tunc in demonibus aer enim qui nunc est caliginosus tunc erit illuminatus ergo tunc non erit eis pena esse in illo tamen in caliginoso ¶ Dicitur vero quod etiam alia pena que est tenebrositas aeris non auffertur aliquibus demonibus post iudicium licet enim non habeant tenebrositatem huius aeris habebunt tamen tenebrositatem que est in inferno et licet auferetur aliis potestas temptandi esse in loco superiori aeris caliginosi non tamen in loco inferiori ubi erit eis etiam tenebrositas in pena

Completo tractatu de situ [illegible] peccato malorum angelorum et de pena ipsorum consequente dicendum est de pena temptationum quibus ipsi temptaverunt primos parentes et adhuc temptant humanum genus. Tunc enim

illius dicitur esse secunda a[...] nos sicut habetur [illegible] aut dicendum est de temp[...] in [illegible] ¶ Primo in [illegible] dicendum est de temptatione [...] Secundo de temptatione pass[...] ¶ Tertio temptationem [illegible] acti[...] onibus dyaboli comparanda [...] Quarto sit temptatio a quo est temptatio ¶ [illegible] tum sit temptatio ¶ Quartum [...] causa sit temptatio Quintum est quid de temptatione [...] mittit temptationes [...] ¶ [...] est que sunt due [illegible] tationibus ¶ Septimum est [...] quorum fuit ¶ Octavum [...] dis temptationum ¶ Nonum [...] utrum semper dyabolus temptat [...] tamen utrum alii exerceat [...] temptare ad temptandum.

Circa primum sic proceditur. [...] Exemplum quod temptatio

assertano

bona ad fallendum [illegible] vis non conveniat [illegible] temp[...] dyaboli temptat enim aliquis [illegible] defectu [illegible] est [...] [illegible] in quo angelus [illegible] transfiguravit se in ang[...] ut facilius [illegible] falsa [illegible] aliquid aut [illegible] ut homo eligat mala [illegible] bona [illegible] ergo in [illegible] tentatio dyaboli est assimil[...] bona ad fallendum ¶ Item [...] in morte dyabolus [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] alias [illegible] [illegible] corpus non est temp[...]

simulatio boni ad fallendum cum
ipse dicantur in malo quidam
ad faciendum malum facitur ¶ Ad
quartum sic dicendum quod temptationis
dyaboli est peccatum quia ad hoc te-
mptat temptatio eius ut homo pec-
cet peccatum sed nullus vult ma-
lum intentionaliter nisi quod sub specie
boni procedit ad temptandum quia
temptatio est assimulatio et
hoc etiam innuit quod glosa dicit
in glosa super illud psalmi gloria me
duc et me dyabolus temptat
ut seducat sed seducere est alio
intentione malum ducere vel in
maliciam magis confundare quod
temptatio dyaboli est preparare
tamen boni ad hoc quod aliquis du-
catur ad malum sed cum quodammodo
tenet rationem medii ab extremis ad
extremum non venitur ducere nisi
per medium ¶ Ad quintum videndum quod
dicitur in casibus quando omnis tem-
ptatio dyaboli ¶ Ad aliud autem
in contrarium dicendum est quod tempta-
tio est deceptio est etiam semper
est cum ibi assimulatio boni in
quantum illa verum cum est bonum
intellectum et affectum secundum quod eo
tempus fertur super illud ¶ Ad primum
dicendum est quod licet quosdam
decipiat occulte quosdam aperte
ducit nichilominus in omnibus est
deceptio afficitur cum illud quod
non est appetendum et licet cum
temptat quosdammodo illud esse ma-
lum quod appetat tamen alio modo
estimabit eum bonum et ita semper
est ibi assimulatio boni ad falle-
ndum sed licet hoc dicatur aperte ducit
quosdam quia sunt in se grandia
peccata quando possunt cognoscere

reconnoscunt quam illud est malum
simpliciter et a deo prohibitum
Hugo de sancto victore ponit a-
liam diffinitionem temptationis
est valide cogitari et nunc compul-
sionem blandis consiliis aut violen-
tam pulsationem perhare ¶ Contra
quam diffinitionem sic dicendum quod
nulla sit violenta pulsatio quia
cum contra quos non est timendus hos-
tis qui non potest vincere nisi vo-
lentem ¶ Item ... in ...
ut ... in ... demoniis
ipsi autem dicit ... glosa nisi te
... demones non
... ¶ Preterea philosophus assig-
nat duplex ... violentum ...
tarium dicens violentum est cum
est cuius principium est extra eo
nichil conferente qui agit vel qui
patitur voluntarium autem est cuius
principium est intra eo nichil con-
ferente in ipso sed omne peccatum
est voluntarium ergo si non est
voluntarium non est peccatum ergo
nullum est violentum ergo non est
violenta pulsatio in aliquo pec-
cato ¶ Contra dicit Bernardus quod
quod aliquibus temptat dyabolus ut leo
aliis temptat ut draco cum
cum ... ut leo tunc videtur
esse violenta temptatio cum
autem temptat ut draco non
violenta ita non in omni genere
... temptationis ...
tat est violentia sed causa ...
... ergo dicit Bernardus qui
... aliquis ... blanda ... loquitur sed
tamen ... delectationis
... violenta per consuetudinem

ponere fere in salubrius in uadit
iterum super illud Job caput aspi-
dum sugget et accidit cum ligula
vipere. Sed per linguam aspidis violenta
demonum temptatio designatur
Prius enim leniter subripit post vero
dum non valent trahit caput
ergo aspidis suggit quia autem
suggestionis occulte primo se
in corde nascitur. Sed accidit cum
ligula vipere quia post modum capta
ta mens veneno violente temp-
tationis necatur. ¶ Sic temptare est
comperiri est decet ignota ut sci-
at nota si ergo notum sit dyabolo
de aliquo quod sit in mortali decepto
non erit comperienda ergo nec temp-
tatio aliquis enim remanet quamvis
alios remanet spes ergo si in homine
est eadem temptatio non erit tem-
ptare talide comperiri [illegible]
contra secundum quod temptare dicitur
de deo et dyabolo de dyabolo et dicitur
de homine sicut habetur in glossa super
illud Proba me domine et tempta me quo-
niam sit quemcumque utroque sit deus
non quod non indigeat temptat enim deus
ut erudiat vel probet homo vero ut
sciat dyabolus ut seducat. Sed iste
sunt rationes differentes ergo non
videtur esse quod ratio enim ista nam
habent [illegible] ¶ Contra dyabolus et
homo potest comperiri de re ignota
sed deus non. Item sicut enim est ei in-
natum sic autem sciat est natum
unde tamen dicit [illegible] deus temptat vos
deus vester ut palam fiat sed non
est ut ei fiat palam sed ut homini
fiat palam vel sibi ipsi vel alteri
restat ergo quod comperiri secundum unam
viam non est [illegible] in temptatione

dei de dyabolo et de temptatione
de deo ¶ Aliqua enim sit adversitas (?)
similitudine in temptationibus arti-
temptat enim medicus corpus sic
ferrus aliquando sic per comprehen-
sionem temptat et aliis artificiis
tradit. Dicit ergo videtur quod temptare
dicitur comperiri tamen enim dyabolus
temptat comperienda sunt de se
admirabilia. Cum deus temptat
inventa sunt de homine ad hanc
Cum homo temptat comperienda
sunt ad [illegible] ergo comperiri videtur
que cum temptationem [illegible]
differentias distrahat ¶ Ad primum
quod illa non habet intellectum de temptati-
one quo adiunctum maxime in
accidit enim dyabolo aliquid perven-
dit [illegible] qui primo temptat [illegible]
utrum in veniat viam per quam pre-
veniat postquam autem in veniat
quam vertit [illegible]. Sic dyabolus
primo temptat hominem et in
at enim forte ad resistendum [illegible]
cum [illegible] et paulatim. Si non in veni-
at viam parata quam violentur per-
fiat et hoc modo intellige ipsa non
[illegible] ¶ Ad aliud autem de violenta
temptatione sive pulsatione [illegible]
quod non est omnino violenta sed
in respectu violenta sed quia habet
quandam necessitatem consuetudinis
aliquam alterius vel [illegible] ad pre-
vel ad hoc quod in peccato [illegible]
hoc modo videtur auctoritas
illa [illegible] non de violenta tem-
ptatione simpliciter sed in respectu.
Ad secundum non dicendum quod licet
tantas sit comperiri non tamen semper
est de re incognita sed autem [illegible]

ria incognita vel sibi vel alii
id finis complacentie terminatur ipsius
via intellectus Quod non non possit
in intellectu finis temptationis vel
complacentie sed progreditur ad affectum
vel effectum licet potest esse complacen-
cia dei ignota vel de re nota
proprius eius ut fiat malum vel ut
fiat bonum sive manifeste ¶ Ad
illud quod dicitur consequentia temp-
tationis dyaboli est temptationem
et consensus dicendum patet quod non est
consequentia complacentie finis sed consequentia
complacentie actus voluntatis in qua temp-
tatio eius est complacentia Luce 22
Et deus complacentia Luce 22 ad bonum
dyabolus complacentia Luce 22 ad malum
Ex parte non bonum vel malum non
est accipe quod sed complacentie actus et
malicie ¶ Si vero queratur que sit
differentia inter temptationem dyaboli et
complexum et suggestionem potest as-
signari dicendum ut temptatio sit
Luce 22 complexum non sit respectu ipsius
veritatis vel intelligencie suggestio
non respectu voluntatis Sic
enim spiritus suggerit bonam volunta-
ti sic dicitur [illegible] spiritus
malignus suggerit mala ipsi vo-
luntati Sic ergo dicuntur possunt temp-
tatio complexum et suggestio

Secundo queritur utrum sit temp-
tatio et queritur utrum sit a solo dy-
abolo Et non videtur quia enim Job
[illegible] illud Utinam accipies eum
[illegible] temptatum [illegible] quod dyabolus
sunt duo in temptationibus sed
illud quod fit a primo est ad auc-
toritatem non ergo solus dyabolus
est temptator ista temptatione ¶ Ista

ista temptatione homo est temp-
tatus ad deceptionem sicut dicitur
in evangelio accessit quidam legis-
lator temptans eum sic dicitur [illegible]
[illegible] Luce 10 temptabat eum et eo
ut deciperet ita enim multi homines
temptant alios ad deceptionem ergo
non est solus dyabolus temptator
Item quia temptationis [illegible] patet unde
quisque temptatur a propria concupiscencia ab-
stractus et illectus ergo concupiscencia homines
temptat [illegible] sed quod aliud est
dicere quod concupiscencia temptat nisi
quod est quedam temptationis dif-
ferens a temptatione que
est dyaboli ergo non a solo dyabolo
fit homini temptatio que est ad
seductionem peccati ¶ Contra Jacobi
[illegible] Deus temptat deus enim
intemptator malorum est ergo homines
temptatio que est ad seducendum
non est a deo ¶ Item [illegible] debemus
[illegible] Deus nomine temp-
tat temptatione [illegible]
est utilis quia non decipiunt sed [illegible]
[illegible] non est quia significat
Apostolus [illegible] ad Thessalonicenses [illegible] ne forte temp-
taverit vos qui temptat et inanis
fit labor noster ¶ Item eo assig-
natur in temptationibus quando
dicit quod homo temptatur ne sciat
Sic ergo finis temptationis quando
est scire non est temptationis [illegible]
ne decipere ergo proprium est temp-
tationis dyabolice temptare ut
decipiat vel seducat Sic enim dis-
temptatio a temptatione complacentie
finis ¶ Iuxta temptatur [illegible]
tatio distinguitur in [illegible] et [illegible]
in se principium complaciendi sed

comparacione non distinguitur. Dicimus ad hoc
temptatio in sua ratione sed in se
principium cognoscendi aliud cum est
principium cognoscendi quod latet in se potencia
cognoscendi ergo comparacio non est
principium temptandi alio modo
quam dicitur dyabolus temptare. ¶ Ad
quod dicitur quod temptacio secundum quod est ca
lide acquirere ad malum est officium
dyaboli, sicut dicitur in glosa 1 Thess.
in super illud ne forte temptaverit
vos qui temptat. ¶ Ad hoc dicitur
quod aliud quod dei est temptare ista
temptacione tamquam auctoris. Dicendum est
quod temptacio actus iniustus pre-
dit a potestate sic est dei, ut auc-
toris, iniustus autem temptacio pro-
cedit a voluntate non est eius
ut auctoris, potestas enim in iusta est
sed voluntas est iniusta. Sic dicit
beatus Gregorius Cum ergo dicitur sanctus
Spiritus dici gloriae potestatis in eis similiter
dicitur fecit causa deus sua mala
voluntate, quia actum illius male
voluntatis ordinat deus ad bonum
vel gratiam. Unde obtinuit in-
tendit dicere potenciae vel adest una
nequissime voluntatis sicut vini
sumus coniuncta est quia duo volun
tatem suam implere permittetur
a summo et ipsi voluntate ligantur
ut electus dicitur volens temptet
et temptando nequiter ipse, et dicitur
ipso dyabolus temptando post
luis corpus sunt. Cum autem dicit
Iacobus deus neminem temptat ipse
est non sed voluntate temptandi
ad seductionem et anguis deberis per
pervertere ita exponit neminem
temptat ipse in temptatorem in ducat

vanam temptare in temptacionem
ducat non est malum. ¶ Beda vero
ita distinguit quod duplex est tem-
tacio in mittit deus ad tem-
tacionem suorum iudicio non quia
ipse seducit malum non in mitt-
deus. ¶ Ad secundum dicendum quod alia
de temptacione hominis quod licet
temptet homines ad deceptionem
in hoc ipse dyabolus non tamen
est ulla in temptacione hominis
ad hoc temptat ut sciat vel
tamen dicit in evangelio quod per
quendam temptantis requisitum duplex
proponit allamque ipsi deceptor
cum sit per ut quivis tem-
tatus accessit dicitur cum respe-
cione cor eius sit autem dicitur
temptans non accipiens malam
tamen voluntatem decipere nunc
sed cautela pariam tamen cognos-
volens iniustitiam ¶ Ad tertium
dicendum quod alia dicitur temptacio est
adversaria talis agnicione aliquos
dyabolus est tamen aperte aliquod
ad comparacionem tamen autem ...
sic per tuus auctoritas et in-
zachariam vero dicitur aliud aliud
[illegible] comparacio cum accepit primo
... videat michi ... dyabolus
in centurio in mittit vel cum
... summa sibi quod ... vel quod
quod in ... sit ab ipso dyabolo
tamen ... aliquod quam
tamen dyabolus

Tercio queritur cum sit tem-
tacio agimus quid utrum tem-
tacio sit tantum hominis tamquam
temptabilis vel causa hominis
causa dei. ¶ Et videtur quod si tempta-
tio est hominis utrum aliud tantum.

uel etiam bonum et mali ¶ Tertio
et bonum utrum proprium aut commune alterius
hominis ¶ Quarto si est tempta-
tio alterius hominis bonum utrum similiter
dormientis et vigilantis ¶ Quinto quaeritur
utrum eadem non sit temptatio con-
iunctis in solo [?] vel in solo
positis utrum similiter sit [illegible]
[illegible] ¶ Septimo est quaestio de compa-
ratione malorum quaeritur enim quaedam qui ali-
quid resistunt quaedam vero qui non
resistunt utrum similiter sit temp-
tatio respectu horum et illorum ¶ Oc-
tavo quaeritur utrum similiter sit temp-
tatio respectu incidentium vel ac-
cedentium ¶ Nono utrum similiter res-
pectu commorantium in agone circa re-
paratorum agone circa

Quoniam sic videtur enim quod temp-
tatio non sit tantum hominis sed
etiam angeli. Dicitur enim temptator
deus sicut legitur in Deuteronomio: Non
temptabis dominum deum tuum. Hieronymus in glossa: dominus
temptat quando hominibus aliquid facit prop-
ter quod [illegible] quaerit proximo comprobes
utrum possit liberari a deo. Si ergo deus
potest temptari multo fortius
angelus. ¶ Item temptatio est compunctio
ad bonum vel ad malum sed
alterum horum potest competere angelo ergo
angelus potest temptari. ¶ Item
angeli determinati sunt ad bonum
vel ad malum ergo cum temptatio de
qua loquimur sit rei possibilis ad
bonum vel ad malum ut si in bono
sit possit cadere vel [illegible] iste
[illegible] non conveniunt angelo
ergo temptatio non erit angeli vel
temptabilis ¶ Item differt [illegible] rei
temptantis et rei temptandae secundum officium

est angeli mali temptare ergo ei
non est temptari. Non enim seipsum
temptat nec ab alio temptatur
ut cadat. Ergo non est angeli mali
temptari nec angeli boni cum impos-
sibilis sit ad casum et manifesta
sit eius probatio vel approbatio ¶ Ad
quod dicendum quod temptatio proprie est in
hominibus secundum quod loquimur de temptatione.
Cum enim dicitur deus temptare
aliud est genus temptationis
sed cum est conversio peccatoris ad per-
manendum secundum autem sit finis de com-
punctione peccatorum ad permanendum
vel ad cadendum ¶ Ad id ergo quod
aliquis de angelo proposuit quod aliquid
de eo dicendum est quod non est huius
generis temptationis sicut deus
est. Unde si temptaretur angelus
illa via secundum non esset nisi compara-
tione utrum angelus vel [illegible] subiungere
sed de huiusmodi temptatione non loquimur
hic. ¶ Si vero quaeratur fortasse
utrum deus [illegible] temptaverit
angelum ad perseverandum vel quod [illegible]
temptationibus non conveniunt vel temp-
tatio cum proprie sit cum aliquid [illegible]
gitur vel probe de probatio vel
casus secundum autem non temptat
deus angelum nec in homine est
deus temptat hominem nisi post
casum non in statu innocentiae
unde cum angelus tunc fuisset in
statu innocentiae non conveniebat
ei temptatio ¶ Ad secundum dicendum
quod licet competeret ad bonum vel ad ma-
lum posset ex parte angeli primo
statu non tamen non temptati
[illegible] conveniret temptari eum [illegible]

esse quam mittit deus non solum ex parte
temptanti et ideo temptacio non
est primus angeli

Secundo queritur si temptacio est
primus hominis utrum sit mali-
ciam an boni et mali secundum eundem
modum videtur quod sit. Contra cum ex
officio dyaboli sit temptare nec
diminutum est de bonitate sua tamen
a temptacione indifferenter sunt
malos et bonos ergo similiter se habet
ad temptandum hos et illos. Contra
mali sunt in potestate dyaboli ideo
ergo plus intendit trahere ad suam
potestatem bonos quam eciam malos
detinere maior est intencio primus
ad temptandum ipsos bonos quam ad temp-
tandum ipsos malos. Item di-
mittis super illud in immissiones per
angelos malos in malis potest dyabolus
sicut in potestate sua in bonis autem
non potest nisi sicut in potestate alie-
na ergo dissimiliter se habet ad temp-
tandum hos et illos. Preterea super illud
in iudicum cum permississet [illegible] ante
debellare manere et glossa non dicit
in malivisse manente tamen filii
dei dum precepta custodiunt cum
autem neglexerint cepit maior in ma-
le cepit hostis adversus nos
qui est secundum spiritum domini propheta
designatur quod alia est temptacio
respectu bonorum et respectu malorum
Dicendum quod alii dicebant quod demones
non possunt accedere ad singulares
animas nisi per speciales licencias
designantur [illegible] est autem quod
sathanas corporibus [illegible] enim
[illegible] in carne detinetur [illegible]

corporibus eius intellige de malis
ad malos possunt accedere de
[illegible] non differt ergo se habet re-
spectu bonorum et malorum in temp-
tando. Ad hoc dicendum quod respectu
horum et illorum est temptacio sim-
pliciter quantum est ex parte affectus ipsius
temptantis et hos et illos
petit temptare non tamen est equa-
lis affectus ad trahendum illos
et ad detinendum [illegible]. Ita
eciam difficultas non tantum ex parte
temptantis sed eciam ex parte eius
qui temptatur. In malis enim est
amplior facultas ad recipiendum
temptacionem quam sit in bonis quia
licet inclinantur ad temptandum
dyabolum non tamen invitandum quia
mali veniunt ad dyabolum ut
eos temptaret dyabolus autem
ipsos venit ut eos tempt-
et quod se offerat temptacioni ad
hec possunt patere ea que dicta
sunt et cetera

Tercio queritur si post temptacionem
primus hominis utrum per an-
gelus homines videtur quod non sit
temptacio post peccatum. In homine [illegible]
dicitur ad ad [illegible] super [illegible] autem
erat affectus ergo non erat in
temptacione. Item [illegible] [illegible] [illegible]
in eo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] peccatis tempta-
di ergo non [illegible] peccatorum tem-
tandi [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
sunt [illegible] angelo [illegible] se t-
tacio non cadat in angelum [illegible]
[illegible] temptacio non fuit [illegible]
[illegible] in [illegible] videtur quod dicat [illegible]

132

super illud in Matth. Si filius dei
es non indigentes sunt propter temp-
tari quin nouacio accedit ut temp-
tacionem superando nobis pietate
daret. Supradicte temptaciones
Item dei in ipso euangelio Matth. in-
ductus est Ihesus in desertum a spiritu
ut temptaretur. Item super illud Ps. Cir-
cumdederunt me dolores. Glo. Ab istis
dicunt in glo. due sunt porte
mortis contrariumque temptauit dy-
abolus propter appetitum cupiditatis
sicut legitur in Matth. Porta ti-
moris in passione secundum quod dicitur
Matth. Cepit Ihesus pauere et
tedere. Ex quo accipitur quod tempta-
cio fuit Christi. ¶ Prima si Christus temp-
tatus fuit aut tamen temptacione
fuit temptacioni exteriori aut
eciam temptacione interiori. Non aut
temptacione interiori, videtur temptacio
enim fuit temptacione timoris, tristicie
autem est exterior, ergo fuit temptatus
temptacione interiori. ¶ Contra videtur con-
trarium per illud Ps. dicitur Circumdederunt me
laqueos [illegible] videtur dicendum quod
non fuit temptatus nisi tempta-
cione exteriori. ¶ Prima temptacio interior
est que accidit non sine peccato
peccatum aut uenialiter fuit in Christo
nec potuit esse, ergo non tempta-
tus temptacione interiori. Tempta-
tus autem sola temptacione exteriori
[illegible] eciam videtur per hoc quod dicitur super
illud Et accedens temptator etc.
Glo. Christus sola suggestione temp-
tatus fuit, delectacio enim peccati men-
tem eius non momordit. ¶ Ad [illegible]
dicendum quod temptaciones fuit [illegible]
legitur in euangelio. ¶ Ad aliud autem
in [illegible] dicendum quod licet temp-
tacio sit ad peccatum licet non sint ut
nos perficit in peccatum licet similiter
perfectum, sed ut membra perficiat
[illegible] nos sint similiter temptacio
¶ Ad secundum non dicendum quod licet maior
suis fuerit peccatum inducendum te-
mpsit dyabolus ipsum temptare
[illegible] presumpsit se temptare et a-
liud [illegible] quia presumpsit adam temp-
tari presumpsit eciam adam temp-
tari in statu innocencie ut ex-
perieretur eius obedienciam quam tamen
fecit ipsum non obseruatam. ¶ Ter-
cium autem Christum temptari decet,
obediencia constabilit constanciam sed ut
nobis exemplo alias constantes
et obedientes essemus. ¶ Ad tercium non
dicendum est quod licet Christus eciam secundum quod
homo tantum gracia predictus fuit
maior angelis inquantum tamen
temptatus fuit quod non de angelis
legitur quod [illegible] sicut accidit
unde [illegible] accedunt ei [illegible] nos
non quia ipse indiget angelus
aut homines nec [illegible] nec
[illegible] aliorum dicitur temptari cum
angelus non dicatur [illegible]
ad [illegible] illud secundum quod [illegible]
dicitur [illegible] ¶ Prima passibi-
litatis fuit in Christo assumpta ex qua
parte [illegible] filius [illegible] hominis
videtur temptauit ipsum dyabolus
Si enim [illegible] ipsum esse filium dei
[illegible] non temptasset [illegible] legitur
[illegible] glo. Matth. in [illegible] illud
Si filius dei es aliud temptasse
est aliud explorantes deum [illegible]
[illegible] unde [illegible] illudere [illegible]
[illegible] eum temptaret ut exploraret
ut temptando deciperet non [illegible]

ampliu[s] temptandi licet/ nisi in eo
quantum natura conducit non fa-
ciendo diuinam ¶ Ad illud non quod
obicitur quod tamquam modi temptacionis
temptati sumus dicendum quod cum temp-
tati sumus temptacione conditoris
secundum quod ad in [illegible] dividitur
temptacio que est a carne et temp-
tacio que est ab hoste dicitur quod
tibi que non inicitur a carne est
tamen quedam ab hoste inicitur et
illa temptacione non sumus tempta-
tus [illegible] ¶ Unum enim sunt tres
gradus temptacionis sicut dicit beatus
Gregorius quod dyabolus pulsat cor quod
pulsat intus trahit ad consensum
pulsat sine peccato pulsat tamen
veniali trahit cum mortali primum
gradum tantum erat [illegible] secundum
pulsacionis alii non duo non conveniebat
nec convenire poterant ¶ Vel non dicitur
sic [illegible] in evangelio quod temptatus est
etiam temptacione timoris dicitur
quod legitur in evangelio de temptacione
autem non legitur ¶ Et sic sunt alie
temptaciones sicut dicitur in glossa super [illegible]
[illegible] est ad finem quod duplex est timor
¶ Est enim timor naturalis volente [illegible]
[illegible] a corpore secundum naturam et iste
timor fuit in Christo tamen [illegible] timo-
ris non dicitur proprie temptacionis
est alius timor qui dicitur propassio
vel dicitur passio que est pertur-
bacio racionis mentis talis enim non
poterat convenire Christo sed propassio
hanc non assumpsit [illegible]
infirmitate que [illegible] redempcio-
nis [illegible] esse motus
sensualitatis [illegible]
[illegible] non [illegible] dici [illegible]
tum [illegible] erat [illegible]

modum poterat esse temptacio timo-
ris quia [illegible] dicit [illegible] in te-
endi [illegible] timore et [illegible] quatenus
iste filius dei valuit secundum [illegible] quod
deus secundum quod homo

Quarto queritur utrum dyabolus
Quare temptat homines dor-
mientes vigilantes unde quod
nulla sit temptacio respondeo di-
mentium ¶ Licet enim dyabolus quod
in dormientibus non est nisi li-
citum ¶ Illi autem non est nisi li[illegible]
nec est meritum nec demeritum
autem non est meritum vel demeritum
nullus est effectus temptacio-
nis ergo temptacio nullum habet ef-
fectum in dormiente ¶ Non enim [illegible]
sentire per temptacionem ubi non
est vigor ¶ Et sicut super illud Iob [illegible]
[illegible] distinguit
quod modis tangunt animam ymagi[illegible]
[illegible] sompniorum [illegible] et quod al-
iquando sunt illusione alii cogita-
cione simul illusione [illegible]
bus modis [illegible] dyabolus
[illegible] ¶ Sed iste illusiones non
sunt nisi in [illegible] ymaginatione
In illa non nec est meritum nec
demeritum licet enim apparerent [illegible]
[illegible] dormientibus que possent
allicere animam ad [illegible]
[illegible]
[illegible] timore [illegible]
[illegible]
[illegible] tempta-
[illegible]
[illegible] tempta-
[illegible] ¶ [illegible] unde [illegible]
[illegible] dicitur beatus Gregorius [illegible]
[illegible] prima differencia

[s]ompnis permittit ne in electorum
ordinibus ipse saltem a passionis
animo sompniis vacare valeat ¶ Item
iuxta illud Job vii terrebis me
per sompnia. ubi glossa. sicut quos vivens
vigilantes concutimus temptat dor-
mientes ¶ Ex quibus colligitur quod
gravius temptantur homines in sompnis
quam in vigilia ¶ Sed hic videtur
illud quod in vigilia homines temptantur
[illegible] usque ad casum in sompniis non
[illegible] temptantur usque ad casum
ergo gravior est temptacio in vigi-
lantibus quam in dormientibus ¶ Ad
illud quod est temptacio in ipsis dor-
mientibus ¶ Ad illud autem respondendum
[illegible] quod licet temptacio non habeat
effectum ibi dormientibus non tamen
valet ei vel animo repellatur. Nichilo-
minus licet aliquem effectum concepta
[illegible] in sompniis quem eam admit-
[illegible] vel sequitur temptacionem ut re-
bellio habeat licet effectum tempta-
[illegible] vel non licet effectum nulla ergo
[illegible] temptacio dyaboli si sortitur
illum effectum secundum. Et quia con-
[illegible] aliquem effectum posse sequi
[illegible] temptat in sompnis [illegible]
[illegible] quare tunc temptat in alia
[illegible] ymaginacione sunt fantastica
[illegible] tunc plus [illegible] ¶ Ex illa cum
[illegible] sompnis [illegible] temptare
[illegible] sive maiorem reddit [illegible] ef-
fectum ¶ Ad illud vero quod dicit beatus
Gregorius quod deus permittit in sompnis
temptari ne sompniis vacet a
animo passionis. Dicendum est quod hic non
[illegible] intelligi quod in sompnis sit
[illegible] sed cum vigilia sit et plus

ipsis bonis quod sic torquentur in sompnis
non nec aliud consenciunt delectacioni
tunc est mala. Ideo non mala potest
esse in ipsis sompniis si non potest
effectus mali ¶ Ad illud vero quod obi-
citur gravior sit temptacio in sompnis
quam in vigilia ut [illegible] dicendum quod
gravior potest dici dupliciter uno modo
quia nulla est resistencia. Et sic non
gravior est in sompnis vel racione
effectus in medietate. Et sic gra-
vior est in vigilia. Non gravior
potest dici racione dampni quod conse-
quitur est in vigilantibus ut quia
non est resistencia contra eam quam
temptacionem. Et sic est gravior in dor-
mientibus etc.

Quarto queritur utrum dyabolus tem-
ptat solitarios quam in seculo
conversantes [illegible] unde quod
gravior sit temptacio conversan-
tibus solo patet quod dicit beatus
Gregorius [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] libere [illegible] ¶ Item que
[illegible] non va-
lent nec in [illegible] sanctitatis statu
[illegible] dei permittit ut per
[illegible] tes-
tacionum [illegible] ¶ Preterea
quod [illegible] sunt temptaciones [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] temp-
taciones [illegible]

que desiderant quorundam delinquentium
quanto maiores sunt temptationes
contra quam illorum. ¶ Item super id
tamen spiritus ductus est in desertum
etc. in glosa in deserto fit temp-
tatio quia non dimittit se possideri et
vigit quanto homo de mundo exit
tenet eum cum sublegibus suis.
¶ Item super illud Iob xl absorbe-
bit flumen et non mirabitur habet fiduciam
magnos non sed eciam sublimes sue
tyrannidis ditione quosdam tenet
qui per supernae studia sua dor-
sum pene [fratres] verterunt sed illos magis
quasi rapere mittit quos desperatos
servientes studiis iam inter celesti-
bus contemplande. ¶ Sed quod indecens
per hoc quod dicit beatus Gregorius de
egipto spiritualibus eunuchis bella
subtrahuntur quia relinquit tibi solum
quedam sibi tu simulatus audire
ne apud teneritate in carne [illegible]
bari adhuc quod religionem vident.
Item super illud Iob xl quis re-
velabit faciem indumenti eius
alibi leviathan religiosos temp-
tat aliter quam mundo deditos
Nam quibus mala que desiderant
aperte obviat, bonis autem latenter
insidians sub specie sanctitatis alludit
ad quod plures sunt causa malorum
que desiderant mali quam illa que
possit et bonis alludit multiplici-
cius est temptatio qua temptat
bonos mundo deditos quam illa qua
temptantur alibi separati. ¶ Ad [illegible]
[illegible] quod maior est temptatio rece-
dentium a mundo sed distinguen-
di sunt status illorum. Est enim

quidam status in ipso accessu ad
religionem et in illo statu secundum
temptationes sepius eum delectat
surgit in scandala vel causa
linquentes mira ratione. Est aliud
status dum eos quiescantur in
statu quodam una aliqua vel
temptationes sunt in infinitis de
tes [illegible] quedam spiritualitas
mentis sanctitas hostis omnia
laqueorum. Est iterum tertius status
qui est in progressu religionis
et in illo ne fit negligentia
spiritualitatis accidunt temptationes
[illegible] dicit beatus Gregorius
ne quibus spiritualitas negligentia
dissolvitur in pulsu temptationis
officiatur. Depeditur [illegible] dum
sunt temptationum [illegible]
laqueus sunt in continuo [illegible]
dimicta. ¶ Est autem quartus status
in perfectione venit dum [illegible]
valuerunt [illegible] dicit beatus [illegible]
in incessante in nonnullis [illegible]
menta dulcedinis [illegible]
[illegible] temptationis [illegible]
non perfectam plenitudinis [illegible]
tat sunt status in primo statu
maior est temptatio in alio
quod multis ratione [illegible] facit [illegible]
glosa que est in [illegible]. ¶ Dicitur
ad primum statum unius est [illegible]
temptatio. ¶ Dicitur non ad [illegible]
statum [illegible] dicit [illegible]
aliquando [illegible] quibus nam in
quod in sunt tot diverse temp-
tationes quod in [illegible]
in hoc autem [illegible] maior est [illegible]
[illegible] est difficilior

Similiter vero statu est quam
tunc sunt in se sicut in se
temptaciones allevantur sunt
ipsi volunt sustinere quia
qualiter videndum est ad aucto
ritatem ¶ Illud enim quod alter de suo
statu videtur ipsis allevi
at quod quo ad hoc unus quam
est temptacio illud alter quod
solo alio concludit quod intolerabi
lior est temptacio desiderium
in solo vita quam eundem ten
dunt sed eadem dissoluta ¶ Et
sic non homines audiunt conveniens
esse temptaciones ipsis invicem
alii recta

Secundo quod utrum dyabolus
similiter temptet perfectos et
imperfectos videtur quod gravior sit
temptacio sit dyaboli respectu
proficiencium aut perfectorum quod probatur
quia dicit beatus gregorius eciam
illius naturaliter magis solent dya
ad temptandum sed non contra
in naturaliter minus quo ad proficientes
vel perfectos ergo gravius temptat
proficientes et perfectos ¶ Hoc idem
videtur probari quod dicit super illud
iob xl. Cum sancta sunt superata
leviathan glosa alijs quam
sancte possidet dormiunt hijs non
quam nec se substituit leviathan
evigilat ledere pugnando
Sed evigilat ad pugnandum et evi
gilat ad temptandum ¶ Amplius
ergo gravior est temptacio
proficientibus et perfectis hijs enim sed
qui cavent se substituunt levia
than ¶ Contra videtur quod gravior
sit temptacio imperfectorum probatur

quod dicitur i machabeorum super illud unus
sanctus temptavit dicit contra superfu
damentum lignum fenum et stipulam
edificantes dyabolus supponit quod
eciam edificantes aurum argen
tum et lapides preciosos temptare
non audet nec tamen omnino de
sistit Sed imperfecti sunt qui edi
ficant lignum fenum stipulam Dyabolus
aut supponit incendium non a
liud est quam temptare Cum non
edificant aurum argentum lapi
des preciosos sunt proficientes
perfecti tamen ergo ipsos intendit
temptare illos aut non audent
temptare vel non sic audet ergo
gravior est temptacio imperfectorum
quam perfectorum ¶ Item ubi maior est in
veniet aditum temptacionibus ibi
magis temptat sed in imperfectis
invenit magis aditum tempta
cionibus ergo magis temptat ergo
forcior est temptacio contra
imperfectos quam contra perfectos
Dicendum quod probatur quod dicit beatus
gregorius perfecti magis resistunt
temptacioni sed contra resistentes
est dyabolus debilis ut formi
ca contra consencientes est fortis
ut leo imperfecti aut magis conse
ciunt contra resistentes ergo forcior est
respectu illorum ¶ Ad quod dicit quod for
cior est temptacio respectu re
spectu proficiencium aut perfectorum
perfectorum tamen respectu perfectorum
maior est temptacio dicit duobus
modis vel racione furoris ipsius
temptantis vel racione efficacitatis
in eo qui temptatur Primo modo di
respectu perfectorum temptacio dicitur

maior. Secundo non minus respectu im-
perfectorum cum quis dicit quod plus fa-
cit dyabolus ad temptandum cum
est maius certamen. Tertio hoc
ad fortiorem refertur magis ut cum
aperte dicit regnum quam imperfectum
¶ Ad secundum non dico quod sicut audit
de aliquo principe bellorum quod magis
insurgit contra illum qui plus aus-
fuit deinde sua vel qui plus va-
let regnis suis quam contra im-
perfectum et si contingit alium tamen
ad resistendum in nomine plures
sibi adiungit ad expugnandum
hostes ita etiam facit dyabolus
Sic etiam dicitur maior esse temp-
tatio quam communior fuit apte
titus ¶ Ad tertium non quod aliud est alia
parte dicendum est quod maior dicitur esse
de ratione efficacie nisi cum ef-
ficacie legitur secundum exemplaria
tia [illegible] temptationum. Ita
in hac audacior efficacior ad temp-
tandum [illegible] conspicitur effectum
¶ Sed autem dicendum non aliud contra
eos qui edificaverunt [illegible]
gentem quod est quia non sibi in-
venit [illegible] apertam ut
tamen omnis desistit eam amplius
[illegible] quam [illegible] latrunculi
[illegible] ut sic facilius decipi-
at ¶ Ad aliud non dico quod velut
venit maiorem aditum tempta-
tionis illi est efficacior temp-
tatio quam non fortior

Septimo queritur de temptatione
dyaboli respectu malorum cum
sunt quidam quasi resistentes
quidam vero non resistentes utrum sim-
pliciter temptatio respectu horum

illorum quod cum magis temptet
resistentes. Et quod similiter sit ten-
tatio. Unde super hoc quod dicit Petrus
Gregorius hostis ut nos in hac
[illegible] quanto magis sibi re-
bellare conspicit tanto amplius
expugnare contendit. Item Gre-
gorius super [illegible] Petrum dicit autem
adversarius qui dedit [illegible]
in [illegible] amplius
[illegible] quam
temptationes [illegible] vel ut
quod resistente acrius temptet
quam [illegible] temptaverat qui
[illegible] sibi [illegible]
Deus ad [illegible] dei. [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] qui [illegible] familiaris
maius [illegible] dispergens
[illegible] Petrus
quod maior est temptationum
dyaboli qui [illegible] temptari
[illegible] Gregorius [illegible] plus
[illegible] tunc [illegible] ten-
tationum [illegible] tollitur
desistunt [illegible] videt
[illegible] studium [illegible]
[illegible] temptatione
[illegible] quibus [illegible] tollitur
quod acrius temptat [illegible] sibi
resistentes ¶ [illegible] Unde [illegible]
hoc quod dicit Petrus Gregorius quod
non resistunt temptationi
[illegible] temptationem qui [illegible]
[illegible] temptationem [illegible] ten-
tationis [illegible]
[illegible] qui [illegible] temptationibus [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] plus [illegible]
in [illegible] quam in aliciens
[illegible] duobus [illegible]

gnum peccatus dyaboli ergo plus sed
illos quos in resistentia magis
temptat non resistentes quam
non resistentes. Item dicit sanctus
multo plures sunt voluntarie sub
tanto eos plurimus tempta
cionibus concutit sed qui cedunt temp
tacionum pulsacionibus voluntarie
dyabolo hos magis temptacionibus
devincit. Ad quod dico quod acriores
sunt temptaciones hiis resisten
tibus sicut ex racione sunt mul
torum aliorum cum ipsi mali quibusdam
clam temptacionibus resistunt
quod autem est contra racionem quia
maior videtur fieri victoria. Qui
aliquid autem nolle nunc sed velle in
cipere. Exemplum de maiorum ro e
ce assistancie sua cavebat resisten
tis non ponamus dicitur et multipli
cem temptacio sed non timor a
liquid cum respectu illorum desistat
temptacione unde dicit Beatus
Gregorius antiquus hostis per quam
temptaciones incipit ad tempus
recedit non ut malicie finem
imponat sed ut corda que per quietem
secura reddiderit repen
te rediens facilius irrumpat et
dicit Beatus Gregorius alibi illos
inquietare negligit quos quieto
iure se possidere sentit
si non compugnat quos non pluribus temp
tacionibus sibi cedentes invadat
hac accidit ne pusillanimitas temp
tacionum eos ad refugium dei non
appellat

Queritur quid utrum sicut
temptacio dyaboli sit res
pectu credencium vel credenci
um videtur quod magis sit temp
tacio tamen credentes probatur quod
dicit Beatus Gregorius non fatigat
non dyabolus sed quod infideles tu
lit sed totos in se in illorum morte
se erigit quos quod se regulatos
extra quesierit. Ex quo accipitur quod ma
ior est temptacio credencium quam
non credencium. Item ratio quia
non incredentibus in tristibus reg
nat tamen eos certius impug
nat. Quanto amplius amisit domi
nium eos acrius impugnet bel
lum. Item addidit super illud
Ps. populus cum audisset statim re
cessor et glossa antiquum possesso
res ad pugnam provocant et op
ponantur quam multo plures eos
impugnant cum malum comiserunt
sed qui sunt antiqui possessores
nisi demones qui possederunt
animas antiquis recipiente fidem
vel fidei sacramentum ipsi ergo post
susceptionem fidei ad pugnam
provocantur et contingit eos ap
prehendi cum maiori multitudine temp
tacionum compugnat. Hic ergo ar
guitur quod demones magis pro
cedunt ad temptandum tamen ipsos
fideles. Item fide sic dicit Beatus
Petrus in canonica sua sit resisten
cia tamen temptaciones dyaboli
sed sed quod plus resistentes acrius
insurgit ergo tamen fideles a
crius impugnit. Hoc etiam designatur
per hoc quod dicitur eccl. ii c. ubi
dixit Fili accedens ad servitutem dei
sta in timore et prepara animam tuam ad temptacionem
ubi Origenes in glossa
hic est dyabolus qui dixit o

tardé suo non est deus qui ge
ti sue. .i. apostatis augustinus dicit
Ecce plures filiorum ipsius corporis
qui possunt mente dum videre
potentior est nobis ventre sa
piente assimas eum Exequuntur dum
nobis colligere quia furoris in sur
git ad temptandum dyabolus circa
ipsos fideles ¶ Sed quando videns
sic magis temptet in fideles
quam hec quod dicit Augustinus in libro de cia
tione temptat omnes non tamen in
gladiis sed certamen dormiendo quam
inter animam infidelium cum angustia
eum mente videlicet inde sibi in
fidelitate subiugaverunt diversorum
verum species sue similitudines infun
dunt quia christiana tenet
deludens non leta non tristia
audiens providencia quorum declinat
ergo vanitate infidelitatis plures
sunt illusiones ergo plures tem
ptaciones ergo plus temptat in
fideles quam fideles ¶ Ite ergo
[illegible] xxi facile invenies resis
tit si non cum in multis lapsibus
ut in uno dimitius confracta Sed
non eius suspicionis anima sub
esse consuevit tanto se corroborat
et [illegible] tanto eum sibi in col
lationem facit ut etiam voluntari
non possit Sed quanto magis est
intellectus tanto plus temp
tat eos ergo ad infideles credi
us se subiciant est eis magis
in intellectus circa plurimos eos
temptacionibus consistit ¶ Item qui
non habet scutum quo se defendat
ab adversario facilius ab eo
impugnatur sed quia fides est

scutum sicut habetur xxii ad Ephesios in o
omnibus sumentes scutum fidei ergo sed infide
les non habent huiusmodi scutum quo dya
bolus facilius temptat eos ¶
plus temptat fideles quam infi
deles ¶ Ad quod dicendum quod acrius et cum
maiori astucia temptat fide
les quam infideles ¶ Infideles
autem plus temptat et pluribus
temptacionibus pulsat et hoc pro
pter solum ea que contingit
fore dicentes In primum cum alie
nare dicebat quod non multum re
putat infideles sed toto impu
gnat fideles et hoc est quia iam
euasissent regnum dyaboli et sub
iecti sunt regno proprio dei tamen
contingit fideles esse negligen
tes iam levius adversus eos
veniunt de quibus apostolus dicit
ad Tytum .i. confitentur nobis se nos
se deum factis autem negant et ibi
taa .ii. Qui dicit se nosse
deum et mandata eius non custo
dit mendax est ¶ Quod autem
temptacionibus temptat ipsos fi
deles dicit beatus gregorius ibi
est redemptoris adventum quan
dam qui luxuria sauciaverit qui
ante veritati deglutire se posse
confidit alios Invenit sub
dimittatur nomine perfectos diuer
qua in ipso eos fidei credere p
plantat alios ambitudine
dei nequam devincat sed adver
sitate accionis inclinat alios
in operatione in mundicie in ple
te non valet sed aput semper
intus incendio concrematus in
torquet ut acutiate mentis

[illegible] reverti non sit quidquid [illegible] operantur. ¶ Et propter hoc idem concluditur etiam alia argumenta ex [illegible]. ¶ Ad argumentum in [illegible] quae obiecta sunt in contrarium. Ad hoc tendunt in infideles pluribus temptationibus [illegible] adiutorio [illegible].

Nono quaeritur utrum magis dyabolus temptet ponentes in [illegible] certe quam separatos ab [illegible] certe. Videtur quod magis temptet ponentes in [illegible] certe quam eos qui sunt in [illegible] unitate certe quos adhuc sunt [illegible] sed contra illos qui sunt [illegible] est pugna dyaboli; magna autem est per temptationem. Ergo dyabolus plus impedit temptationibus ponentes in unitate certe. Alii autem qui sunt separati traditi sunt potestati dyaboli, ideo sunt in potestate dyaboli eos quam [illegible] non ergo temptationibus impugnat eos. ¶ Item gregorius ubi [illegible] fortem [illegible] illic tantum [illegible] dolos parat. Sed qui sunt in unitate certe plus habent fortitudinis, ergo tantum tales dyabolus dolos parat. Sed doli illi [illegible] sunt nisi temptationes dolo[illegible] ergo temptationibus dolosis impugnabit ponentes in unitate certe. ¶ Item in archa erant alia munda in munda, sed [illegible] munda in munda [illegible] signatur per [illegible] qui tunc erant in archa vel in unitate certe. [illegible] aquas autem signatur temptationes [illegible] autem [illegible] quanto magis aquae multiplicabantur tanto magis archa elevabatur in sublime; ergo tantum ponentes in unitate certe multiplicantur temptationes [illegible]

[illegible] in [illegible]. Sic ergo dyabolus tantum ponentes in unitate certe sive bonos sive malos magis [illegible] temptationes. Sed contra [illegible] separati [illegible] certe traditi sunt potestati [illegible] sathane potestas autem eius est ad temptandum in animas [illegible] in corpore; ergo [illegible] magis temptationibus [illegible] ad [illegible]. ¶ Item si [illegible] argumentum quod [illegible] fuerit de [illegible] quod nullus [illegible] posset [illegible] oratione. ¶ Similiter [illegible] argumentum [illegible] ponentes certe quod dyabolus [illegible] potestate in ipso [illegible] dyabolum sit [illegible] pro voluntate sua temptare. [illegible] cum [illegible] potestate [illegible] eius est sicut [illegible] dyaboli [illegible] in [illegible] illud [illegible] per [illegible] non [illegible] tantum [illegible] respectu illorum qui non sunt separati [illegible] respectu illorum qui separati sunt nec temptationes [illegible] quantum [illegible] est ergo magis temptati [illegible] [illegible] qui non separati [illegible] eius [illegible] quaerit [illegible] dyabolus [illegible] homines in [illegible] voluntate [illegible] nocendi quo [illegible] licentia a deo [illegible] certe de separatis [illegible] potestas [illegible] deest potestas [illegible] est voluntas [illegible] nocendi non deest [illegible] actus ergo [illegible] temptationes esse [illegible]. ¶ Ad primum dicendum quod maior est voluntas dyaboli ad temptandum ponentes in unitate certe

qui separatus a licentia. Sicut enim
quidam in unitate ecclesie per contra-
rium quidem cum presidem infir-
mum tum maior autem est volun-
tas deviandi consistentes in uni-
tate ecclesie per veritate quam sonantes
in unitate ecclesie tum presidem. ¶ Ita
etiam cum plus pertinet ad aciem
diaboli tanto plus intendit eos di-
vertere ad aciem suam. Illud autem
quod dicit beatus Gregorius intelligitur de
illis qui sunt fortitudine corpo-
re carentes non tamen conjunctione fi-
dei infirmis illi enim qui sunt
priores ad aciem dyaboli pertinent
hec quo aliquid ad unitatem ecclesie
pertinet. Illud vero quod textus allega-
bat de archa sic intelligendum
est quod multiplicato temptacionum
que per aquas designantur non quas-
cumque gentes in archa ducunt
ad ipsam sed bonos consistentes
in archa ducunt | in unitate cas-
titatis. ¶ Ad ea vero que obiecta
sunt contra [illegible] patet. Verum est quod liberior
est voluntas temptandi ipsa
temptatio respectu separatorum ab
unitate ecclesie quam respectu consis-
tentium in unitate. nec tamen est
omnino libera licet enim fiat permis-
sio potestatis dyabolice ad tempus
tamen non ad eos reparandi sepa-
ratum agone ecclesie non tamen est
omnimoda permissio. Sed adhoc ut
ipsius eius [illegible] fiat adhoc
ut perturbatum in anima vel
in corpore cognoscat peccatorem se
deliquisse cognoscens petitur
ac [illegible] satisfaciat et
ad unitatem ecclesie redeat. ¶ Ad

ad vero quod secundo obiicitur dicendum
est quod non est omnino simile quod
inducitur de edictis regis ter[reni]
et de edictis regis celestis
prescriptione ecclesie ille enim licet
est. Si enim prohibitio dubitat
tamen in [illegible] ad casum pena ul[tima]
secundum illud ubi caput quod
fordidus est per ad hoc [illegible]
aliquis [illegible] ut nemo ad
[illegible] pena redeat ad unitatem
[illegible] necessitatis secundum illud
in [illegible] veniens in baby-
lonem in babilonia ut est con-
tra ut si voluit redire ad
unitatem [illegible] mereret [illegible]
natus ut in futuro [illegible]
¶ Ad illud quod quartum [illegible]
[illegible] separatus agone ecclesie t[illegible]
[illegible] in potestate sathane [illegible]
non [illegible] debet ut [illegible]
[illegible] [illegible] sicut [illegible]
[illegible] statu ecclesie [illegible]
quod pater [illegible] retraxit [illegible]
temptationis [illegible] ut
[illegible] [illegible] audacia [illegible]
[illegible] in obedientie [illegible]
agone ecclesie patent [illegible]
[illegible] statu ecclesie pape [illegible]
quidam [illegible] temptacionem [illegible]
[illegible] [illegible] corrigebantur [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] vita [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cum postulante [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] flagellatus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
licet potestate [illegible] [illegible]

-endi vel negandi dissimulat ut
-rius trahat ad interitum
Completa consummatione temptationis eius
qui temptabat recessit consideracio
temporis temptationis causa est quod sit
temptatio super quem tunc causa
temptationis dyaboli sunt commoditas
et opportunitas temporis videtur quod com
moditas, propter hoc quod dicit Petrus: quia
in paradiso dyabolus in invidens feli
citatis hominis in fecit quia cum esset
beatitudine moriens peccavit mortal
itate illius cognovit nisi qui
non accepit scilicet invide
tamen hoc etiam videtur propter hoc quod
dicit Petrus Augustinus qui si secun
dum adulterium ipse cor Ambrosius de
lictis delectabilis tumuit superbia
superbia ipse qui cecidit altitudine
felicis paradisi cum invidia contabuit
et causa temptationis secundum quod
sunt commoditas ¶ Sed videtur
quod in invidia cum contrarium superius
ut rephendi preter ne fiat super
sed homo non sunt superior rea
uel ita omnis par ergo reprehendi
non sunt in invidia ¶ Item temp
tans secundum quod hic accipitur est ei
qui temptatur super aliud sed qui hic
temptatur super alium quo ad hoc su
perior est liberior ergo dyabolus cum
temptat propter temptatorem super hominem videtur
esse superior eo non ergo competit ei
invidia ad temptandum ¶ Item ergo
quod commoditas temptationis ¶ Item
Solum autem in quantum
quod licet homo secundum naturam
sunt superius infidelior tamen conditione
tamen qui sunt superior sunt cum
rectitudine naturali contra rectitudine
nature cecidit dyabolus unde
quo adhuc in videt superior par
etiam sunt quo ad hoc consequuntur
ymaginem dei naturale respondent
descendere ad dignitatem a qua ce
cidit ipse dyabolus cum potuit
in videre licet tamen par ne fiet
superior ¶ Ad aliud non quod secundum abs
dicendum est quod temptatur non po
test temptationem detestabilior infidelior
vero temptantem sed temptatur
vincere communiter fidelis contra infidelis si
non vincit in se sunt vero superior
temptatio aut digna valide non
potest temptantem superiore vel
inferiore sed potest secundum conveni
enciam dissensum aut dissensum cum
quo ad hoc illa parietas cessat

Quinto queritur quare deus permittit
deus temptationem sed cum
cum temptatio actione dicta sit
peccatum peccatum aut concessit habet de
us aut summum bonum cuius ergo
est cum sit summe pacens illa
tenuis concedere quod temptatio fiat
que est mali occasio ¶ Item temp
tatio in dyabolo sunt origo tantum
mali in genere humano et corrup
tum originali peccato cum ergo deus
prenovit tantum malum esse futurum fecit
hunc manibus habuit in consequentiam
non videtur aut tam bonum inde se
quitur non ergo decebat deum permit
tere primam temptationem sed ¶ Item
quibus quare permittat deus cotidie
temptationes sed quibus multi ho
mines cadunt in peccatum cum valentes
nolentes videntur contrarietate ec
cupiscentie temptantis propterea temp
tantis ut non esset temptatio aperta
et ut dicit Augustinus est optima
dedecore ¶ Augustinus sic auditum

sicut dicitur Eccl xv deus relinquit
hominem in manu consilii sui secundum sua
voluntate casurus cadere homines
in culpa Si ergo non permisisset deus
abstulisset ei flexibilitatem volu
ntatis vita libertate variabilis crea
ture sed hoc est inordinatum Omne
autem simpliciter voluntarium sunt nichil
relinquitur inordinatum unde Augustinus
in de [illegible] decebat ergo ut sineret
temptari quam consensus peccaret
cum deffectum esset homo preclare
libertate per culpa coordinandus
est divina equitate pena ut
sic audiret anime simplice [illegible]
futurorum preteritorum ideo iste spe nec
timoris voluntatibus multis eo
ille parte mutur naturam homo
casus modo quod decebat deus permittere
quod diabolus temptaret hominem
¶ Item Gregorius nimia voluptas dum
temptacione agitur ut mentem nostram [illegible]
per non umquam pulsacione devincat
iam esse se magnarum virtutum
credit sed nullum umquam carpere
virum defendere nec mentis ardua
ma sentiret sed dum temptationes
quattiunt reviventem quid nullus
virtus fatigam ei inmunda humili
tas audit unde si pertimescit
enorme cadere modo decipit se
fortis stare ¶ Item Gregorius duplici
modis temptatur homo vero
flagellis vero dum temptant
prosperantes in nobis [illegible] humili
dant flagella dum temptacio
surgentes in corde homo homines
mundi voluptatem credebant
Nemo virtus suas in pace cog
novit Si cum bella desunt vir
tutes cooperiuntur non produnt ¶ Iste

Gregorius supra dispensatio nostri
sinentes eorum [illegible] permittit
temptacionibus contra ne nimia
audeat presumpcionis sive se cum
elevant Job xxvi [illegible]
quam letitia capies [illegible]
Cor [illegible] magnitudo [illegible]
me Da [illegible] a
me [illegible] Expositio colligit quod
dum quod permittit temptari
diabolus sed ¶ Ad quod est respon
dum per hoc quod dicit Augustinus
super Gen xi super quindecim [illegible]
primo homines temptacione quod
se permiserit deus quam non
lit [illegible] homines [illegible]
illo in [illegible] sine [illegible]
tari [illegible] permittit deus a
probat [illegible] virtus [illegible] pa
tiencior non consensisse tem
ptari quam non potuisse tempt
ari Item ipsi qui deserta
tote erunt post temptacionem
gis magisque temptat eos
in [illegible] dei quod manet [illegible]
illos [illegible] cupiditate demo
num mentiant quod [illegible]
vere [illegible] est quod
deus permittit [illegible] tempt
sed [illegible] etiam permitte
tacionem sed [illegible] homo [illegible]
clarat [illegible] salutem [illegible]
in [illegible] ¶ Ad
aut in [illegible] est quod non
esse [illegible] permittere in
[illegible] sed [illegible]
[illegible] homo [illegible]
diffusius declaratum est [illegible]
tatu de malo ¶ Ad secundum
est quod [illegible] magis malum est

creatura irrationali corporea terram
nam cuius tamen ex eo malo
contra est manus bonum attamen
sed in carnacio filij dei p
ne temporis humana redimeretur
hec quod decebat divinam sapientiam
mitte sed malum sed quia ipsa
dat malum bonum inde sequitur
Consequenter de eo quod secundo quesitum fuit que sint differentie
sive species temptationis et
omnis dicitur differentia est cum
una differentia que ponitur in glosa
super illud. i. ad Cor. x. tempta
tio vos non apprehendat nisi humana cum
glosa temptatio humana est alia
que cum vos se vicerit
homo animus invenit aut amari
sentencia iudicium vel in videndo
aliorum ingenij ad procedendum que
omnibus respondendi sententiam ab
ipsis sacrilegum humane dia
bolica est presumpta sed nulla
die alia semper que vos se
aliquid est. Item alia
dicitur temptatio est cum homo
ab animo ... humana
fragilitate in aliquo labitur
alias vel cum veritas fit in
dio corrigendi plus tamen
in vera tranquillitatis posita
sed non est in nobis presto
non sit tamen presumpta
illa. Que quidem una dicitur tempta
tionis accipitur persecutio quod dicitur
alia est humana alia diabolica
i ponitur alia dicitur temptatio
est cum quedam temptatio
absque carne est alia temptatio
a carne est dicitur temptationis
ponitur in secunda li. sententiarum xxxi

dicitur a parte peccati et ubi ponitur
ponuntur due species temptationis
quarum una est interior alia exterior
interior vel dividitur contra temptationem
absque et temptationem a
carne est. Item alia dicitur temptationis
que notatur super illud verbum
quod precellunt me de laqueo
venantium ps. xc. ait et post sequitur
non timebis a timore nocturno volu
nitate et in quo temptationum
levis et occulta que signatur
per timorem nocturnum levis et
manifesta que signatur per sagit
tam volantem in die gravis et
occulta que signatur per negotium
ambulans in tenebris gravis et
aperta que accipitur per demonium meri
dianum. Unde Bernardus aliter
distinguit quatuor temptationum di
cens aliquos apprehendendo rapit
alios insidiando conculcat alios
minando terret alios suadendo
blanditur alios desperando frangit
aliquos committendo decipit. Hic
quidem una dicitur temptationum gr
ponuntur. Item Bernardus gregorius duo
assignat genera temptationum
dampnum est temptationum quedam
quedam flagella. Dum quod tot
sunt differentie temptationis patet
quia quilibet predicte differentie inter
se distinguuntur. De singulis igitur
differentijs prescriptis aliqua
possunt inquiri consequenter adhuc
sic potest aliqui quatuor assignantur
due temptationes nulla se habet
ad carnem temptationem quod inde
est quod secundum tres consiliarios accipiunt

et unus cum forma parte una est
cum dicitur quod ergo queritur cum sunt
v^e divisiones secundum quam rem acci
piunt ¶ Si enim accipiuntur secundum
causas cum temptacionis non sit
nisi quatuor cause causales [?]
causa efficiens et illa est ex par
te temptantis formalis et illa
est ex parte modi temptacionis
materialis et illa est ex parte temp
tati vel rei temptacionis finalis
et illa est ex parte finis temptacionis
ergo remanebunt cum tres divi
siones vel ad plus quatuor sicut
etiam quod secundum cum dicitur quod temp
tacio alia est humana alia dya
bolica penes quid accipiatur hec divisio
¶ Si enim accipiuntur ex parte efficien
tis secundum hoc temptacio humana
dicitur que est ab homine tempta
cio dyabolica dicitur que est a dy
abolo aliter enim sapere quam res se
habet [?] non fundatur per esse
dyabolo ergo non penes causam ef
ficientem sumitur illa divisio ¶ Preterea
se non dicitur quod homo temptat se
ipsum sed in humana temptacione
per hominem tamen et se ipsum ergo
hec divisio temptacionis non acci
pitur secundum divisionem temptantis ¶
¶ Similiter per eadem de illa divisione qua
dicitur quod temptacio est alia est
ab ex parte alia active cum enim
interior temptacio dividatur
per temptacionem ab ex parte et acti
ve ex parte dividatur tamen in
teriori non videtur quod ex parte sit
ab ex parte vel active ¶ Ex hoc
et una differencia temptacionis quod

una est exterior alia interior
¶ Cum ergo sit nulla divisio tem
ptacionis quam temptatur [?] sed
que rem accipiet ¶ Similiter
queritur de tertia divisione qua dicitur
quod temptacio alia est ... [?]
lenis cum alia est occulta
manifesta que dicitur si quis [?]
una fabet quadrimembris [?]
sicut supra dictum est per quod
secundum quid accipitur illa di
visio cum videtur sumi ex parte
si non sumatur ex parte temp
tantis plures erunt divisiones
parte ¶ Similiter per queritur de
differencia penes quid sumitur
et per etiam queritur de quinta [?]
divisione temptacionum quam
ponit Basilius dicens quod ...
capita divisionis de quibus ...
[illegible] ¶ Apparet cum quia tempta
cio subtilis importuna qua ...
in re dubia que animi
in bello ambiguitatis in ...
subita que incidunt ...
turba que delectacionis ...
dicitur propter fugit et male
que vices mentis ...
fraudulenta que cum ...
... que varios mentis
impetit ¶ Cum ergo sunt ...
ferme temptacionum secundum
per queritur ex qua parte te
mptacionis sumatur hec divisio
¶ Ad quod videtur dicendum quod ...
dicitur sumitur ex parte temp
quedam vel ex parte temp
¶ Ex parte non temptantis s...
illa divisio quam ponit Basilius ...

139

quem copiam ipse tempta-
tionis sumat secundo / et illa plu-
ralis quam ponit Beatus Grego-
rius dicit quod aliquis capit et illa
contra dicitur quod temptacio et alia
gracia alia flagella alia co-
[illegible] que ponuntur in hoc sermo-
ne dicitur quia alia est a dyabolo
alia a carne. Alie vero tres ponuntur
ex parte temptati cum dicitur quod alia
est levior alia gravior alia huma-
na alia dyabolica et cum dicitur alia
levis alia gravis et alia vero
sunt ex parte temptantis aut
[illegible] quantum ad originem ex parte
temptantis et sic accipitur alia
a dyabolo alia a carne vel
ex ministro temptantis et sic
accipit illa beatus Gregorius aut ex
[illegible] capit et aut per eos
in ipsa temptacione docet
accipitur dicto. Videlicet cum dicitur
[illegible]ortuna dubia cum dicitur ex
[illegible] quia dubitacione in vel
[illegible] vero que sunt ex parte
temptati ita distinguitur ut una
in resistendo temptacionem et sic
[illegible] quo admittendo et sic
manifesta et occulta vel
admittendo et sic dicitur adest
et sic dicitur [illegible] et levis al-
in consenciendo temptacioni dif-
et sic dicitur humana vel dy-
abolica sic cum est ex humana
[illegible] vel ex malignitate in
conformatur dyabolo talia dicitur
[illegible] temptacionem secundum
dicitur levior vel gravior [illegible]
[illegible] temptacio
[illegible] vel [illegible] secundo persistit.

tacio in consensu [illegible] aliquis
malis et sic possunt hec tres
divisiones accipi ex parte eius qui
temptatur. Si vero aliquid de illa di-
visione que est alia est humana
alia dyabolica quod utraque est dyaboli-
ca sic est a dyabolo dicendum quod
divisio hec sumitur ex parte cause
efficientis temptacionem utraque
enim potest dici a dyabolo. Si
sumitur secundum diversos modos con-
sentiendi temptacioni quidam
cum conformitate intellectus vel
affectus cedunt temptacioni et
ideo dicitur quod humana temptacio
est cum homo quis animo secundum
[illegible] humana fragilitate in ali-
quo labitur [illegible] dyabolica vero
est cum [illegible] dyabolo ex
malignitate contendit vel aliud
aliquid facit [illegible] etiam per
distinctionem Haymonis quod cum
resistitur ad mortale peccatum al-
[illegible] ad veniale [illegible] cum
[illegible] est humana temptacio
[illegible] vel formatam spe-
[illegible] dyabolica est. Nec loquitur
de temptacione que est [illegible] per-
te [illegible] in superiori. Item
de Haymo temptacio humana et
malo cogitatio [illegible] temp-
tacionis [illegible] dyabolica vero [illegible]
[illegible] temptacionis in opere [illegible]
Item tres differencie ponuntur temp-
tacionis humane in glossa quarum una
est [illegible] vero se [illegible]
[illegible] bono [illegible] et animo [illegible]
et cum quis bono animo secundum
[illegible] humana fragilitate in a-
liquo labitur [illegible] et cum

veritatis misteriorum studia corrige
di qualiter quod specialia tranquillitatis
pertinet ergo queri in quo differant
iste tres species temptationum
humane. Et videtur quod prima pertineat ad intellectum eo dicitur
aliquid sapere quam uos scientia se de
omnibus pertinet adversum que est
defatiganda eo secundum humana
fragilitate in aliquo debilitate
consiliis tercia non pertinet ad affec
tum eo veritatis misteriorum sen
dia corrigendi aliquem non in
detur distingue ut primus sit re
spectu adiuvet quibus non sunt
decepta intellectum pertinet salute
eo fide caritate ¶ Secunda vero
quia ad se ipsum tercia non sit quia
ad proximum ¶ Item pertinet queri utrum
semel temptatio sit eo peccato in
detur eo quod non possumus qui dicitur
eo bono animo vbi eo scilicet
bonus animus non videtur esse peccatum
¶ Preterea dicit apostolus temptatio
non apprehendit eo nisi humana
postulamus ut non dependant eis
nec consulunt deceptos venialis
¶ Preterea dicit beatus augustinus aliud
est inducere in temptationem aliud
temptari. Nam sine temptatione
probatus esse nullus potest sine
filii ipsi deo proprium. Tamen non
est temptatio qualia sunt sine
aliquibus peccatis dicit apostolus de temp
tatione nostra in terrena nec non
transeunt temptationes ergo secundum non
bonum est veniali dicitur non
apprehendit nos nisi humana. Dicitur
ergo probationes bonus potest esse sine
peccato et temptatio humana potest
esse sine peccato ¶ Item augustinus
li. quod non te poenitet duplicem
temptationem dicitur scilicet et humanam
queritur ergo queri de quibus sit istum
dicimus respondet illius sine peccato
in glossa super Ps. X. cum dicit
alia humana alia diabolica inquid
tres temptationes diuina humana
diabolica vita ventura dicit li
bonorum sufficiens est vel
quod sufficiens videtur illa que
vnde hic dicitur diabolica q
lia hic dicitur diuina quod valde
sanum est. Ergo ¶ Preterea dicit
apostolus temptatio non apprehendit
nos nisi humana vbi ponit
concludit diuina scilicet videtur quod
forans melius esse quod diuina
temptatio nos apprehendit
quod est ad probandum sic dicit
Augustinus in li. de sermone domini in
te multo ergo melius esse quod
vna temptatio nos apprehendit
quam humana dicitur eo humana
tentatio quod est de his sine quibus
ista vita non agitur dicitur vt
temptatio humana eo quibus in
capacitate vel perfectiua diffid
de deo auxilium humanum in
venda ¶ Item temptatio humana
dicitur eo quibus aliter suscipit
res se sic salvo tamen animo
bono. Ergo si sit triplex
temptationum modus distinguendum
sunt tres temptationes dicitur
prima eo videtur esse temptatio
deceptionis media non tem
ptatio diffidentie. Primo non de
temptatio insinuatur vt dicitur
quod prima sit temptatio

acquisitum est / facultas. Secundo
est temptacio que ex voluntate
humana voluntas diffidit
[illegible] non sic opposite [illegible] cum a
[illegible] decipitur [illegible] quod non
est temptacio et [illegible] non dif
fidit de dei auxilio humano
[illegible] neque diffidit
de deo neque diffidit de salute
[illegible] libri sunt quod temp
tacio humana et quibus diffidit
de dei auxilio humano requi
rendo secundum [illegible] non esse [illegible] sua
[illegible] quia dicitur temptacio non
[illegible]. Concedit et in hoc
[illegible] apprehendat secundum humana est
de deo ergo [illegible] diffide
re secundum [illegible] nullatenus
de deo diffidendum est. ¶ [illegible]
[illegible] glo. [illegible] sunt sic cum
[illegible] non ei dicit Aug. [illegible]
humana temptacio est in dei [illegible]
[illegible] humane [illegible]
in fide. Si non desperat de sa
lute confidit de deo non est
temptacio [illegible] dicitur in glo.
[illegible] diffidens requirit [illegible]
auxilium. ¶ Ad secundum dicendum
temptacio illa que est decepcio
[illegible] ad veniale peccatum vel
mortale peccatum nec optavit
[illegible] compulit [illegible] in tempta
cionem quod non incidit in a
Si non in eam incidunt [illegible]
[illegible] non [illegible]. ¶ Ad secundum
[illegible] est. Si non in eam
[illegible] quod licet temptacio vel
[illegible] bonum sit tamen [illegible]
[illegible] disponunt ad malum [illegible]
temptacionem que est dyabo
lica [illegible] ergo dicitur quod bonum

est temptari sic [illegible] cum
[illegible] si non inducat in temp
tacionem tunc [illegible] est [illegible] bona.
¶ Ad [illegible] non [illegible] quod [illegible] accipitur
temptacio humana cum est in [illegible]
[illegible] dyabolicam [illegible] est in
[illegible]. Cum [illegible] di
[illegible] temptacio humana [illegible]
humana [illegible] in mali
[illegible]. [illegible] dicit Aug. [illegible]
temptacio est [illegible]
[illegible] apostolus [illegible]
[illegible] diffidens de deo [illegible] temp
tacio est [illegible] de deo diffidit humana
non est [illegible] causa dei de salute
[illegible] temptacio
[illegible] humane [illegible] non est alia dif
ferencia secundum materiam [illegible] magis
[illegible] secundum formam [illegible] alia est
[illegible] non [illegible]
de temptacionem [illegible] dyabolica
[illegible] accidit [illegible] desperatur
de deo [illegible] dyabolica [illegible]
[illegible] temptacio [illegible] mali
[illegible] dyabolica est effectiva. ¶ Ad ter
cium [illegible] si [illegible] temptacio
[illegible] effectus
secundum hoc melius est quod temp
tacio [illegible] apprehendat [illegible]
humana. ¶ Ad [illegible] non [illegible] temp
tacio humana secundum [illegible]
[illegible] et non [illegible]
fide [illegible] ad humanum au
xilium [illegible] que [illegible]
[illegible] et temptare [illegible] nec
[illegible] non [illegible] refugium secundum
quod dicitur in [illegible] psal. [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible]. Si non in [illegible]
[illegible] quod temptacio humana est

cum quis in necessitate constituta
positus diffidit de deo sicud dicitur an
cilla recognoscendo potest fieri quod
penam diffidit vel cum plene confide
tur cum de deo simpliciter est
diffidendo secundum autem quod diffidit
in necessitate Augustinus in originali
non videtur glosa sed mutatur sed de
ceteris secunda temptacio culpabilis
in hiis que sunt dei desperat de
bonitate. ¶ Deinde probatur et ad
secundam dicam temptacionis que
alia est a dyabolo alia a carne. Videtur
enim quod secundum hoc non sit conveniens
illa cum que est a carne origina
liter. Unde enim quod secundum hoc non sit per
conveniens illa cum que est a car
ne originaliter est a dyabolo ergo non
est compositio dicta. ¶ Preterea Gregorius
dicit libro 3 quod dyabolus vel
peccati fuit suas vel primit. ¶ Item
super illud Iohannis 8 dicitur adulterantes quam
calumniantes accusare et
bonus autem dicit et ... ca
conveniens autem est dyabolus ergo om
nium temptacionum est a dyabolo.
¶ Item videtur quod dicit super
illud ad Galathas 5 Manifesta
facta sunt opera carnis glosa non
enim hic tamquam viciis carnis
data est carni ne absque animus
videtur dyabolum. ¶ Sicut ergo videtur
que sunt opera dyaboli et cetera
dicimus carnis. ¶ Item Augustinus de ci
vitate dei 14 dicit malicie ma
le dicimus dyabolum in similitudine opera
tur quod quedam ... ma
ter ... in me quemodo ...
dicunt a dyabolo in ...
Item ... secundum ... de
... quod dicit ... de ...

... datus est ... quia ...
to quod temptacio que est a ...
ne non sit sine peccato que
absolute ... ei ... non
peccatum sed est ... ... con
tis. ¶ Item quod alia tempta
cio que est a carne et ...
alitate ... enim temporalis ...
est nobis venialis ergo nulla ...
est peccatum potest ergo temptacio
que est a carne esse sine peccato
sicut illa que est absolute
temptacio que est absolute ...
malicia concedunt venialis sed ...
non potest dici temptacio que ...
a carne ... non ...
... dicitur ... a carne ...
... que ...
... ¶ Item temptacio ...
sicut ... dicit difficilius ...
sed non videtur ... quia ...
... sed illa que est ...
... non ... secundum illud ...
... ¶ ... temenda ...
... ubi ... de
monstrat qui ... animas ...
... difficilius ...
... ergo quod temptacio que
absolute difficilius vincitur
illa que est a carne. ¶ Item
quod non sit sufficiens ...
quod temptacio alia est ab ...
alia a carne. Videtur enim quod tem
tacio que est a mundo ...
temptacio est ... vel ...
videtur temptacio ergo ...
sit ... est una ...
tacio a mundo sicut est ...
vel a carne quod etiam videtur
quod dicit Augustinus in libro de
... de ...
... in ...

saltem nobis duas partes scilicet mundi
dyabolo atque angelis eius sunt re-
bellem communiter accepit quod temp-
tatio potest esse a mundo. Item ex
¶ Creature dei facte sunt in o-
dium et in muscipula et temptationes
pedibus insipientium. Sed quid aliud
significatur per creaturam nisi mundus
ut cum diligimus ea que mi-
nus sunt plus quam diligenda sunt
... erit temptatio a mundo
sicut est una a carne ¶ Item di-
citur in littera sumatur concupiscentia carnis
corruptione subdivit motus illi-
citus. Si ergo concupiscentia carnis corporee
est temptatio in Adam cum ubi
non fuit carnis corruptio non
fuit temptatio motus illiciti
et a temptatione carnis. Sed mo-
tus illicitus est in sensualita-
te ergo a temptatione carnis non
temptatur ratio nisi sensuali-
tas ¶ Carne per motum sensua-
litatis intelligitur. Preterea secundum quod
dicit Augustinus in libro de trinitate sed
serpens non dicitur temptari. Ad quod
serpens mulier autem vir
temptatio non est sensualitatis
eius quod in sensualitate sed
motus illicitus in sensualitate
temptatio inferioris partis rationis
aut superioris. Ad quod dicendum
quod licet temptatio sit originaliter
a dyabolo inchoamen accepit sic
dicitur temptationis alia est a dya-
bolo alia a carne. Tamen cum dicitur
mundus intelligitur de causa proxima
temptationis potest autem contingere
quod carnalis concupiscentia sit

principium temptationis apud eum et
ita intelligitur philosophi licet omne malum
sit originaliter a dyabolo tamen
quoddam esse a dyabolo tamen per
principalem causam quoddam non sed per
malam consuetudinem ¶ Ad secundum non dico
quod licet temptatio que est a car-
ne dicatur esse non sine peccato temp-
tatio vero que est ab hoste potest
fieri sine peccato tamen illa que est a
carne habet quendam ordinem
ad illa que est ab hoste ita non
concluditur quod temptatio a carne
et dicitur differat a temptatione a
dyabolo illa non que est a car-
ne est cum peccato et hoc accidit carni
corrupte originali peccato corru-
pta est corpori in carne non
fuit autem est in temptatione dya-
boli nullum potuit adiutorium temp-
tationis a carne ¶ Ad aliud non
quod alibi tamen loco de temptatione a
carne quod non fiat cum peccato ea
quod sensualitatis motus sit volun-
tarius. Dicendum quod licet motus sensu-
alitatis sit voluntarius non tamen
sensualitas subiecta rationi. Sensu-
alitatis cum dicat quendam ordina-
tionem respectu rationis. Sic ergo temp-
tatio que est a carne ea quod
ponit motum sensualem illicitum
non fit sine peccato. Et hoc est quod dicitur
in littera sumatur concupiscentia corrup-
tione subiacens motus illiciti
et cogitatio prava ¶ Ad id non quod for-
te aliud dicendum est quod licet tempta-
tio que est ab hoste sit materia
coronandi virtutis hic tamen non re-
manet a temptatione que est a car-
ne sed differunt in esse. Tamen cum

custodit se castos venali ardeat
se adipiscet virtutis consequens ad salu
tem vitia temptatio hic est una
contradicte virtutis sed non est tamen
qua sicut est in temptatione alia
sed in se nullum parit medium
¶ Ad iii dicendum est quod iste due diffe
rentie sufficiunt temptatio ab
hoste et carne vel cum dicitur de
temptatione que est a mundo dicendum
est quod unus possit dividere contra
duo genera temptationum a carne
et ab hoste ut est motorum genera
depugnatur secundum illud quod dicit
Io. ii. Omne quod est in mundo aut
est concupiscentia carnis etc. Si vero
attendamus rationem divisionis tempta
tionis que est ab hoste non in
venitur nisi cum aliud adiungatur
temptatio non carnis maxime
convenit cum intus pugnat domesticus
quod nos roborat. Si ergo accipitur
ratio divisionis secundum inclinationem po
tentie [illegible] tunc convenienter
erit divisio temptationum que est
ab hoste ad unam partem divisionis
pertinebit ad illam. Si que incli
nat potius temptatio vero que
est a carne ad illam que intus
et secundum hoc non oportet esse
trimembrem divisionem illam cum temp
tatio que est a mundo cum sit po
tior reducatur ad temptationem que
est ab hoste. ¶ Ad ultimum non obstante
dicendum est quod licet concupiscentia car
nis accedat motus illicitus
in sensualitate non tamen dicitur
sensualitatis temptari sed primo motu
sensualitatis qui generat motum
consensus sit temptatio rationis etc.

infideles partem aut superiorem
¶ Consequenter dicendum est de illa
temptatione secundum quam dicitur
minor et alia potior videtur
quod cum sit potior que in
venit ad casum peccati via
non invenit ad casum peccati
ad probationem alia temptatio
vero que solum est potior
facit sed cum minor ¶ Preterea
temptatio dicitur esse quod cum
malum non impletur sugge
stione vel signo aliquo impli
cite fit ad consensum peccati dei
sed idem vel signum ad impe
ditum inducitur pertinet secunda
ergo temptatio potior non
est in qua adeo que sen
sus vel ad auditus vel
alias sensus non fiet tempta
tio potior ¶ Preterea dicitur quod tempta
tio est cum malum impli
citum sed si malum impli
citum sed non coniungunt impli
citatis impossibilis ergo cum tempta
tio potior sit primum ¶ A
potior temptatio dicitur esse a
ut ille cui fit ad consensum
deducitur. Si ergo aliquid fit
tatio verbo vel signo cum
sine ergo non dicatur esse tempta
tio potior cum temptatio
ad hoc deducitur ¶ Preterea de
de minori temptatione sunt
temptatio dicitur esse quando
in implicite malum intelligere
gitur sed que est ista sug
in impossibilis nisi probatio quod
conveniat ad effectum sensus
sed inducitur quod in minori tem

non suggerit malum nisi per potiorem
ut est aliqua una separata per
modum temptat. dyabolus tempta-
tionem interiorem per illam magis que
a temptatore potiori. ¶ Sed cum
temptacio videatur potior eo
contra ipsum intellectum. Si eum
aliquis in sensibili interiori sed
motiva interiori sunc temptacio
potius totum refertur ad temp-
tatorem potius potiorem respectu
intellectus. Dic ergo videtur
omnis temptacio debeat esse
potior. ¶ Ad primum dicendum quod tempta-
cio ad peccatum convenit subalterna
[illegible] diversa tamen ad temptacionem in-
ducit [illegible]. Nam sic duc
temptaciones ad hoc tendunt
[illegible] homo ad consensum
[illegible] tamen temptacionis
est ad [illegible] potest esse interior
potior sicut eciam disposicio
[illegible] temptator que est
[illegible] ad malum secundum
que si accipiuntur [illegible] temp-
tacionem que est ad malum. Si non
[illegible] quod omnis temptacio debeat
potior que non pervenit ad eo
[illegible] peccati. ¶ Ad [illegible] est quod non potest
interior et potior non pervenire
consensum peccati sed potior dicitur eo
temptacio [illegible] potior eo
sit temptacio immediate
vel [illegible] dicitur interior pro-
sit temptacio [illegible] ipsius
[illegible] vel intellectus vel [illegible]
[illegible] que appropinquat se-
[illegible] ¶ Ad secundum dicendum
quod temptacio potior fit [illegible]
signo [illegible] aut accipitur
[illegible] non tamen [illegible] quod impossibile

est sed quod eciam impossibile est in
[illegible] vel in aliis sensibus [illegible]
eum sensum contingit esse tempta-
tum potiorem maxime tamen [illegible]
[illegible] mediante signo vel auditu
[illegible] ¶ Ad tercium non oportet
dicere quod malum dicitur impossibile sug-
gerere interiorem temptacionem potiorem non
[illegible] secundum quod est [illegible]
sed [illegible] secundum quod omnis et aliis
sensibus. Sicut eciam dicit Augustinus
[illegible] vide [illegible]
[illegible] ad alios [illegible]
[illegible] quod videbat [illegible] vide [illegible]
[illegible] non [illegible] ¶ Ad quar-
tum non dicendum quod licet non omnis temp-
tacio que fit verbis vel signo vel
que fit in sensibilibus [illegible]
[illegible] ad sensum peccati [illegible]
dicatur potior vel interior aliud eo
est temptatorem esse temptatorem
aliud est esse efficacem tamen
aut efficax est temptacio dya-
boli que pervenit ad consensum peccati.
¶ Ad [illegible] non quod obicitur de temptacione
interiori dicendum et [illegible]
temptacio interior [illegible]
[illegible] in eo qui temptatur
sed quia mediante [illegible]
[illegible] immediate temptatur [illegible]
que immediate movet [illegible]
vel [illegible] vel [illegible] ¶ Ad
ultimum non aliud dicendum est quod [illegible]
[illegible] potior temptacio que
sit [illegible] vel [illegible] temp-
tatur. Sicut eciam omnis tempta-
cio potior dicitur sed interior vel po-
tior dicitur secundum [illegible] iam dictis.
Deinde [illegible] de illa quadrime-
bri [illegible] que ponitur [illegible]
in [illegible] tenebris [illegible] non

tus cum eis sunt causanti de
genere temptationum que significat
per laqueum venantium [illegible]
videtur quod illa quadrimembris genere
secundum quem dicitur ad illa trimembre
debeat reduci. ¶ Si enim una est
trimembris et alia quadrimembris cum
secundum quem utraque dicitur acci-
piatur. Sed licet Beda super in xci as-
signat temptationes quo partes
rerum nocturnum et alia tria que se-
cuntur designant ut precedente
nocturnum timorem significet terrorem
adversitatis per sagittam que videlicet
timenda est, nam gladius persequen-
tium ambulantis in tenebris amor
cupiditatis per demonium meridianum
prosperitas [illegible] dicitur temp-
tationum sumitur genera temptationum
comprehendi et inde probatur quod per psal-
mista sumitur genera temptationum
intendebat comprehendere per illa iiii
et inde genus temptationis cum que
est per carnale voluptate nulla
comparatio inde esse patet tamen sunt
iiii cum perturbationes secundum quod
dicit Augustinus de civitate dei secundum gau-
dium et dolorem metum et cupiditatem
secundum quas quadrupliciter contingit fieri tem-
ptationem. Sic ergo fit temptatio per
timorem ita contingit fieri temp-
tationem per cupiditatem et per gaudium
et dolorem. Sic ergo sumitur genera
temptationum super iiii comprehenditur.
Ad id quod dicitur quod temptatio quadrime-
mbris secundum alium modum accipitur
quam trimembris que fit secundum quod
per laqueum [illegible] quadrimembris
fit secundum modos comparationis ex
parte ad eum qui temptatur,
trimembris vero fit per comparationem ex parte
temptantis, nam temptatio que

fit per laqueum designat temp-
tationem que fit per verba licet enim
dicatur levis illud genus tamen [illegible]
alio temptari fecit aut [illegible]
instrumentum sunt temptantis. ¶ Ad
id quod aliud de comparatione [illegible]
imponitur ad aliud dicendum est quod [illegible]
cedentes sunt ex parte [illegible]
tamen constituit autem perfectionem [illegible]
tationum. Est enim temptatio [illegible]
est perfecta alia levis alia [illegible]
aliqua occulta aliqua manifesta
similiter temptatio que est [illegible]
¶ Ad id quod obicitur de di[illegible]
temptationum secundum [illegible]
dicendum est quod secundum aliam rationem [illegible]
natur per dicitur et alia. Una per dicitur
secundum modos temptationum
comparatione ad eum qui tempta-
tur [illegible] dicitur aut [illegible]
attendi secundum materiam [illegible]
similiter mali motivum in [illegible]
ad temptationem est [illegible]
cupiscibili est aliud quod [illegible]
ritur ut apparens delectabile
mundi vel carnis ex parte [illegible]
rabilis [illegible] est motivum ad
temptationem timor [illegible] non [illegible]
[illegible] ad temptationem [illegible]
[illegible] ¶ Quando [illegible]
manifestum [illegible] videlicet
ad aliud non eum accipitur [illegible]
tas secundum quod [illegible] ad illa
[illegible]
[illegible]
[illegible]
illud non quod [illegible]
quod licet secundum [illegible]
[illegible] contingit [illegible]
[illegible] que est secundum [illegible]

cupiditate alie tamen due spe-
cies [illegible] non ibi comprehenduntur
dant intelligi cogitati nos spe-
cie aliam vero accipiet sed dico
illa / illa cum dico attenditur
secundum diversitatem bonorum et malorum bonum
[illegible] apparens aut est in presenti aut
in futuro quod movet bonum cum
apparens in presenti ad temptacionem
[illegible] bonum apparens in futuro
movet / ad temptacionem cupidita-
tis quoniam malum apparens in presenti
movet ad temptacionem dolentis
malum apparens in futuro ad temp-
tacionem timoris et secundum illam
[illegible] attendis sed dico quam atten-
dit illa quam ponit [illegible] [illegible]
[illegible] tangit tamen alterati hanc de-
[illegible] comprehendit quam temptacio
in [illegible] ¶ Deinde procedendo
ad illam divisionem temptacionis quam
ponit [illegible] [illegible] in mentalia
movet ¶ Primus ergo dicitur [illegible]
manifestacio dyaboli in aliqua illarum
[illegible] ¶ [illegible] ponens quod accipiat
dico equalia [illegible] se distinguant
[illegible] predictis ¶ Ad primum
[illegible] quod accusacio de qua dicit Job
[illegible] accusator fratrum
[illegible] accusabat eos die ac nocte
est quedam manifestacio sive
temptacio ergo sub aliquo predictorum
[illegible] ¶ [illegible] temptacio timoris
[illegible] temptacio amoris que ergo [illegible]
[illegible] differencijs continentur ¶ [illegible]
[illegible] temptacio dyaboli vel est
[illegible] vel violenta ergo sub [illegible]
[illegible] differencijs [illegible]
[illegible] continentur ¶ Ad quartum dicendum
[illegible] accusacio non est [illegible] temp-
tacionis vel manifestacionis [illegible] cum
[illegible] qualiter [illegible] temptacionis
accusacio cum dyabolus [illegible]

aliud est quam temptacio qua [illegible]
reddit accusabilem cum [illegible]
¶ Ad secundum [illegible] quod temptaciones
que sunt timoris et amoris que
dicuntur [illegible] due porte mortis
non comprehenduntur sub aliquibus dif-
ferencijs determinate secundum diversitatem
[illegible] continent temptacio cum
timoris continet illa duo secundum
quod [illegible] terret et secundum quod
desperando frangit ¶ Temptacio
vero amoris continet illa secundum
quod suadendo blanditur et secundum
quod promittendo decipit ¶ Ad ter-
cium non est [illegible] quod [illegible] temp-
tacio dyaboli sit [illegible]
vel violenta ad iste due dicte
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dividuntur quod alias
[illegible] [illegible] iste due videntur
referri ad [illegible] dyaboli alij cum
[illegible] temptat alij [illegible] alij
[illegible] que non sunt [illegible]
[illegible] dyabolus temptat alij [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] alij [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] ad ipsa [illegible] per [illegible]
desperando non frangit vel promit-
tendo decipit ad ipsa desideria
que non sunt et secundum [illegible] due pre-
dicte ab alijs [illegible] distinguuntur
[illegible] in quadam qualitate [illegible]
possunt tamen continere ¶ Ad quartum
ad [illegible] predictis [illegible] qui
[illegible] que sit dicta non suadendo
blandiri et promittendo decipere
videtur cum [illegible] suadendo blan-
ditur tamen promittendo decipit
[illegible] cum sit [illegible] promissa sicut

sicut dicitur fit per consummata ¶ Sed
quidam volunt ponere in oratione duas
duas pertinere ad exspectationem præcipi-
tationem in peccatum duas vero ultimas
ad præsumptionem in peccatum duas vero
similes duas ad temptationem dya-
boli que est respectu duas vero con-
sequentes ad temptationem dyaboli
que est prospera sicut vero deus e-
¶ Sed potest aliter in genere sicut cum
suadendo blandiri pertinet ad vi-
ta vero promittendo decipere perti-
net ad alia ¶ Sed aliter dyabo-
lus est nisi propria potiorum vel
secundum quod intendit temptationes
iniungit ergo non distinguitur temp-
tatio dyaboli prospera a temptatione
dyaboli que est alia respectu et
desideria ¶ Ad alia potest sic videri
prius intellecta ratione dicimus est
cum quedam temptatio respectu
presentium vel respectu futurorum
¶ Ex respectu vero presentium duplex
fit temptatio nam illa sunt que
tangunt aut que seducunt et
tangunt tunc contendendo rapit
affectio cum est quasi quedam
attractio ¶ Sed non seducunt est que-
dam fraudulentia et tunc in fidi-
ucia benevolat quedam cito
sunt que ipse inducunt in peccatum
quedam vero sunt que quedam
fraude inducunt ex respectu vero
futurorum contingit temptatio est
cum ostendit futura in inveniendo
contendit respectu in inveniendo
contingit duplex temptationem
una cum respectu malorum in in-
veniendo et sic inducendo minando dicet
alia est respectu apparentium bo-
norum et sic non suadendo blan-

ditur respectu vero futurorum vo-
torum similiter fit duplex tempta-
tio aut per desperationem futuro-
bonorum que licet bona sunt ta-
men ac si ea essent et sic in
promittendo decipit ¶ Sic ergo po-
test dici temptationis quod potest
que dicitur sit aut temptationem
suadendo blandiri aut alia
promittendo decipit una cum
respiciat bona que in inveni-
endo vero non sunt alia non bo-
norum ratio que tamen vero non sunt
¶ Ad secundum licet dictum est quod non in-
distinguunt iste duo secundum
modum quod una dicitur respectu
bona et alia desideria secundum utrum-
que dicitur potest esse tamen desiderata
tamen differunt sicut tamen dicitur
unde licet suasio licet promis-
sio ad illa pertinent videntur respi-
ci secundum ad illa interiora qualia
malignus spiritus loquitur
presertim sic tamen in fine ¶ Ad
tertium vero licet est secundum dicitur
in hoc distinguitur supra secun-
dum cum dicendi quod similis huius
temptationis pertinet ad sen-
timentis ad illa utraque cum
loquitur dyabolus vel potius
tacite vel interior ipse dicere
tenet ¶ Sed quilibet de illo di-
citur fuerit beatus gregorius quod a-
est memoria alia per flagella
cum quedam que non attendi
hac divine inducit cum quod te-
tatio que est per flagella di-
vina ista multo fit tam
tationis non instrumentum tem-
di ¶ Sed dicitur ista decipit [illegible]

hec q[uod] quedam temptacio est
p[re]ssura quedam n[on] p[er]delectaci
ua temptacio que est p[er] flagel
la p[er]fecta temptacio n[on] que p[er]
ma est temptacio p[er]delectabil
lia z[et] uolo n[on] p[ri]mum ilu
formalit[er] s[ed] materialit[er] sine causa
¶ spiritualiter delectabilia que al
licit ad uicia ¶ Vel alit[er] pot[est]
distingui ut temptacio que est
p[er] flagella attendi[tur] p[er] mala pe
ne, temptacio n[on] que est p[er] illi
cebras attendi[tur] ad mala culpe. Vnde
enim homo p[er] mala pene cadit
in temptacionem n[on] eo sustinet [illegible]
p[ro]p[ter] istum cadit in ipsam p[er] mala cul
pe cum n[on] tamen [illegible] supportet
primo q[uod] de diuine tempta
cionis septimo libro q[uo]ni[am] ponit [illegible]
[illegible] iudex eunt q[uod] subita z occulta
sit eadem temptacio. Nam subi
ta est que iudicium racionis p[re]ueniat
occulta que deliberacionem racionis
fugit. s[ed] illa que subita est
deliberacionem racionis subterfugit ergo
subita est occulta ¶ Item ita q[uod]
est p[er]plexa est racione p[er]plexita
tis animum in dubitacionem ducit
ergo illa est dubia ergo dubia et
p[er]plexa est racione n[on] differunt
Item simil[ite]r importuna uidet[ur]
idem q[uod] molesta. Importune
est que petit i[n]stat s[ed] illa
[illegible] in p[er]sistit est que uires
tis tuis tendit ergo uidetur esse
molesta ¶ Ad p[ri]m[um] dicendum q[uod] p[ri]mus
modus racionem dicunt est quando
quedam temptacio p[ro]p[ter] cogitacio
nes z q[ua]s ad hoc occurrunt
sine diu est alia temptacio
respicit rem que deliberare
agendi [illegible] hec accipiunt
[illegible] sequentes est tota temp

tacio que respicit affectum siue
uoluntatem hominis z quantum ad h[oc]
sumunt[ur] hec due differencie alia mo
lesta alia fraudulenta. Est quarta
temptacio que respicit consilium z
quantum ad hoc dicitur p[er]plexa quando
ignorat[ur] quid agendum s[ed] p[ro]p[ter] in
teri[us] p[ro]p[ter] p[er]plexitatem siue ergo
due differencie scilicet importuna z dubia
respiciunt cogitacionem aliquo eunte
uoluit[ur] animus dubitacione aliqua
urget[ur] z quantum hec aliqua dubia
est z alia importuna. Simil[ite]r pe
nes racionem eius est deliberare sume
tur due differencie aut enim n[on] potest
plene deliberare p[ro]p[ter] angustiam rei ac
cionem aut p[ro]p[ter] ipsius temporis ap
precium. Si p[ro]p[ter] tempus [illegible]
dicit[ur] subita. Si p[ro]p[ter] rei aliquo
[illegible] dicit[ur] occulta. Simil[ite]r pe
nes affectum sumunt[ur] due diff[erencie]
Nam aut p[er] quandam uiolenciam du
citur ad consensum aut p[er] quandam
dolosam [illegible] sic dicitur
molesta. Si uero fraudulenta p[er]
plexa n[on] dicitur eo altum illorum ma
lorum uitare est fieri s[ed] p[ro]p[ter] neces
sitatem q[uod] unum malum fit ¶ Ex
iam dictis p[ate]t q[uod] temptacio subita
z occulta n[on] sunt eadem temp
tacio. Nam temptacio occulta di[citur]
p[ro]p[ter] rei absconsionem que subterfu
git racionis declinacionem. Subita
n[on] dicit[ur] p[ro]p[ter] [illegible] ¶ Ad
secundum n[on] [illegible] q[uod] dubia z p[er]plexa
aliter se differunt. Dubia enim di
citur [illegible] que detinet
p[er]plexa n[on] dicit[ur] cum est quasi
quedam [illegible] racionis hec [illegible]
ut ignoret[ur] quid magis facien
dum sit uel intendendum ¶ Ad tercium n[on]
dicendum q[uod] differt importuna

amolestia importuna cum dicat(ur)
que continuat et tamen iniqua cum te(n)s
dum est, violentia ad suos mores
cum ¶ Assignat differentias tem
ptationis secundum modos differentes
quibus quelibet est: que fit temp
tatio exterior que est ab hoste,
que fit interior que est a carne
que etiam fit interior que est
ab hoste deinde, cum differentias
hic agendum est principaliter. Sicut
autem dicitur, li exterior temptatio
exterior est quando exterius inspi
rat nobis malum suggestio, visio vel
signo aliquo ille cui ad consensum
sui deducit. Quando est qualiter
adversarius temptet temptatione
exteriori, unquam vana signa fa
cit vel significationes iam continuis
alicui visibus quam corpus natura aut
aliam in mutat sensu quam reclu
it in imitatione realis. Item ali
quid immutet se rebus sensibili
bus aut ipsis sensibus ut exteri
ores temptatio. Item aliquid
indifferentes temptat secundum que
libet sensum aut in motus secundum unum
quam secundum aliud ¶ Ad primum sic ob
iicitur, quod dicit Augustinus in libro de bonum
quod sentit, hic malum spiritus adiit
sensuales dat se se figuris
accommodat coloribus adheret
se olivet in fundit saporibus.
Ex quo accipitur quod non vana signa
ra fiant, sed figuris facit visi
ad explendum temptationem. Sed
si visis figuris iam facit quamvis
dicit se accommodare coloribus
in fundere saporibus, unquam ali
quam faciat in mutationem in eis
que non est in eis secundum sua
natura, quod non videtur conveniens ei.

dyabolo preter illam inclinationem
in mutatione coloris vel odo
vel sapor possit inclinare. Item
idem preterea ad quod ... inclina
tionem videt ipse temptator ...
...te recipiunt. Si non aliquid
... ad quod sensibilis ... cor...
inclinari secundum hoc quemadmodum
quid sit illa. ¶ Dicit ...
est intentio unius ... quam q...
unum enim et movet cum ...
sunt propinqui rationi et opponu...
faciem ad quod cognoscit ...
inclinari mentes ut blandi...
lectantibus moribus scepe ...
vel vana gloria asperis an...
mentibus iram superba vel ...
delicate ... post ...
equalis sibi ... deceptionis ...
in se sit deceptionis ubi ...
cognoverit esse propinqua co...
trariis per quod ... quod ...
dyabolum pone ante ...
quod rem sensibilem que est
uno loco transfert ad aliud
ut videatur quod non videt ...
non videatur veritatem sed ...
sensibilis in se secundum quod ...
diversos naturales ¶ Ad quod videtur
quod temptator utitur in rebus
sensibilibus tamquam instrumentis
ad temptandum licet enim quod ...
signa faciat sed figuris in ...
visus bene posse facit quod
in faciendi ¶ Ad id autem
aliud dicebatur Augustinus in libro ...
2. Dicendum est quod dicit se figuris
accommodare, figura hic est
quam corporis illicita delecta
tionem est cum quemadmodum ...
res naturalis in rebus sensibilis
nulla vana est est alia

ne concedit vilem cum delectati
illusi oz vel quod non conperit
et quo sine non oz vti de alijs
constantijs ¶ Ad illud ultimo quod aliqui
dulium (?) lib. gregorii ubi dicit quod
illud parit cum faciem ad quod
cognoscat sensualitas inclinari ne
cum facies pat dici ubi vel fa
ces interior cortam qua parit
aliquid cum fit quasi super illam
mediante similitudine sui vel fa
ces dicitur facies cordis coram
vel parit cum sensibile coram
corpore parit ut adulteratum cordi
patrem (?) respondeo autem quod ista colo
res sophistica qui sunt in fa
ciebus mulierum vel capillis fiat
instinctu dyaboli similiter iste so
phisticationes odorum confectiones
saporum que veniunt commixtione sen
sus quod non fit non propter sustenta
tionem sed ad provocandam volup
tatem. Similiter contingit in istis
osculationibus virorum ac mulierum
in melodijs etiam ad lasciviam
inclinantibus in sunt tactus vestium
et frequentibus balneationibus ubi non
requirit necessitas sed magis cooperatur
voluptas similiter in cantilenis
mulierum ad lasciviam provocantibus
et histrionum ¶ Item deinde
lib. viie dicitur quod dicit augustinus
(?) lxxxiii questionum. q. agite ministri mor
tales ne unquam polluat hoc (?)
malum malignus spiritus ne sensi
bus in mistus in sensum (?) aute
intendere et adhuc quod spiritus
malignus possit immisceri sensi
bilibus nostris vel in esse eis hoc
tamen videtur contra quod dicit Beda

vi secundum aliam translationem ubi nos
habemus cum temptaverit sathanas
cor tuum alia translatio dicit quare
impleverit sathanas cor tuum si
si implet cor multo fortius se
impleret sensum. Cum autem non possit
in interiori sensibus nostris potest dici
qui impleat sic dicitur. Item Iudas (?) super
illud Deus in templo sancto suo. Glosa
glosa potest apparere simulacris sive
in idolis sed intrinsecus esse non
potest. Si ergo intrinsecus esse non potest
in corporibus multo fortius non potest
intrinsecus esse in ipsis sensibus
qui animales sunt. ¶ Item Beda
super illud Ioannis (?) cum temptavit
sathanas Glosa implet sathanas
cor alicuius non ingrediens sensum
eius nec introiens aditum cordis
siquidem potestas hec solius dei est.
Ergo malignus spiritus non ingreditur
sensus nostros. ¶ Ad quod dicendum quod non
potest malignus spiritus in eos (?) nostros
sensus per essentiam nec unum per
essentiam vel implere essentialiter sed
dicitur implere per effectum operationis
qui temptatio per sensum ingreditur
ad animam secundum quod dicit Ieremias: Sicut in
gressa est mors per fenestras ad
id ergo quod obicitur in contrarium dicendum
est quod illud in nostri decipis dicit
augustinus non est sic sed in lxxxiii questionum
est in insensibilibus sed dicit quemadmodum
in actu se agens instrumentum di
citur esse unum in operatione ita
diabolus cum per sensus nostros temp
tat unum dicitur esse vel in nostri
sensibus propter effectum temptati
onis in quo concurrunt ¶ Ad illud
quod dicitur est quod sathanas dicitur implere

cortum modo preparatum z mali
tatis instructum intus non intu
do sed malitie sue nunquam in secundo
z hoc non potest dia descensibus
quia nunquam temptationis perpetuis
in servit ¶ Deinde queritur utrum in
differentibus temptet secundum quod
sentit quod non videtur magis enim
videtur temptari secundum tactum
non secundum quecumque sed secundum illa
qui est causa carnalis utrum sic
quod est gustus quidam tactus
in his cum duobus maxime
temptat homo de gula .s. z luxu
ria de gula sicut temptavit
primos parentes de luxuria sicut
temptavit illos quos in voluit
diluvium ¶ Sed videtur quod magis temp
tet per visum in quo cum plures
audit differentias in quibus sunt multe
attentiones peccatorum ergo plus temp
tat per visum ¶ Ad idem etiam facit
quod visus apprehendit de longe
tactus vero non ¶ Ad quos potest dici
quod quemlibet sensum potest temptare
temptat tamen aut per tactum
aut per gustum quia fortiores sunt
impressiones delectationum tamen
videtur vere corporum mali
te tamen corporali peccato per
visum aut fiunt plures tempta
tiones multis modis sed non
ita fortes impressiones temptationis
¶ Deinde queritur de temptatione
que est a carne que est una
species temptationis interiorum quomodo
fiat scilicet queritur utrum caro car
ne temptet vel sit temptationis
principium ¶ Secundo quid est i
quod temptet ¶ Tertio qualiter pugne
diat temptatio ¶ Quarto utrum

hec temptatio passit sic sine pe
cato ¶ Ad primum sic tradi[tur] ...
apres primus dyabolus in putu n...
psalmi temptatio a carne sic p...
quia caro ista corrupta est ...
carne maior non cum anima p...
dyabolus sunt tribuenda tam...
primo ...menti sed si est aliqu...
temptatio a carne videtur esse ...
quod esse principium temptation...
non nisi caro ergo caro potest ess...
principium temptationis ¶ Et...
etiam videtur per hoc quod stimulus
est in carne stimuli autem est s...
mulare stimulare autem instigare ...
non aliud est quam temptare ...
caro vere stimuli temptat e...
potest argumentum de fomite fomes...
est in carne vere fomes ¶ ...
etiam argumentum a copia ancillae ...
carnis ad ancillam cum tem...
tatio carnis originem habet ...
in re propagatur ut videtur ...
scilicet quibus non deos auctore ...
da membra sed spiritum fecit ...
vivit nisi quemdam fructum ...
dinis tempore corporis peccati ...
temptatio ¶ Sed videtur contra ...
caro cum non agit in animam sed ...
temptatio autem actio quedam ...
in spiritum animam tamen pass...
ergo non est aliqua carne ...
nichil potest temptare quod non ...
cognitionem sunt dicere quam ...
tale sed caro non potest sunt ...
cognitam de multa autem ...
ergo caro non potest temptare ...
...dem ¶ Ad hoc dicendum ...
tatio esse a carne caro ...
illa tam propter corporale sub...
corporali unita cum dicit ...

caro compugnat adversus spiritum et c. ad galatas. Unde Augustinus in li. de trinitate de corpore de hac temptacione carnalis sensus vel animal ingerit quam allectivam fruendi se .i. tanquam bono privato et proprio non tanquam publico in quo quod est incommutabile beatum et tunc velud serpens alloquitur feminam allocutio autem ista nichil aliud est quam temptacionis inductio inpetu decipiens subiungit hec allectivo consensu est destructio perhibitio inhibitionis. Ad id non quod aliquis dicitur econtra in multis temptacionem a carne fieri sine suggestione dyaboli in peccati si non fit temptacio a carne nisi precedente temptacione hominis peccatum quod factum est ab hoste. Ad id non quod aliquis quod ca ro non potest in animam agere Dicendum quod caro .i. carnalis sensus sive concupiscentia potest stimulare animam sive potentiam racionis inferiorem licet anima sit inferior inferius enim potest temptare superius si forte inducitur ad ipsum si non potest ad inducendum intemptacionem perductio ad intemptacionem non fit sine consensu consensus autem racionis est sic ergo potest inferius temptare superius. Ad secundus id dicendum est quod in carne sic dicitur .i. in carnali sensu est concupiscentia ut sibi consenciat ro vel non consenciat si non in ipsa carne sed in carne fuit proprie vel dicitur quod ad temptacionem non necessario requiritur concupiscentia sed sufficit impulsio sine quamvis carnem

Deinde queritur cum ipse quoniam temptacione hac temptacione an inferior pars racionis an superior an alterutra aut ut posset sensualitas. Et dicitur autem quoniam sensualitati unde temptatio cum est ut veniali peccato aut demortali motus aut primus unde est in sensualitate ergo de hac potest esse temptacio sensualitatis ergo in debitus de hac racione temptari. Contra temptacionem esse a carne non est aliud quam mediante sensualitate ipsa autem sensualitas non se ipsam temptat ergo nam est primus sensualitatis temptari. Item superior pars racionis fit sed sicut vir vir autem non temptatur per serpentem in mediate ergo nec superior pars racionis potest in mediate temptari a sensualitate. Contra potuit adam in mediate temptari ad ipsam non mediate mulier licet aliter temptatus fuit ergo p.r.i. superior pars racionis cum se habeat per modum viri potest temptari in mediate a sensualitate ergo potest temptari aliqua quam nec posset temptari tamen temptacione veniali peccati quam mortalis. Ad id quod dicitur quod racionis est temptari temptacione que est a carne sic .l.r.i. non sensualitatis est ad racionis temptari secundum unam quamlibet eius diam secundum inferiorem scilicet et superiorem. Ad aliud autem in quo dicitur quod non ad ante veniale peccatum de temptacio hac supposito quod primus motus fit in sensualitate si

non est in inferiori parte rationis tunc
potest esse temptatio respectu prime
et cuiuslibet est quo ad primum
motum non sit temptatio et tamen
primo motu est temptatio est
enim quasi quedam titillatio ad
illud quod surgit primus motus aliquando
autem non posset dici temptatio nisi
secundus ut dictum est aliter et despici
bili parte rationis quantum ad titil
lationem sensualitatis quantum ad quid
quum sunt in primis potentiis potest
enim adam temptari in mediate
a dyabolo et superior pars rationis in
nobis non potest temptari actualiter
semper nisi mediante inferiori parte
rationis unde quo ad hoc potest
similitudine angeli in temptatione
autem interioris sensualitatis respectu illius
temptationis que sunt in primis
potentiis ¶ Si ergo dicatur superior pars
rationis temptatur actualiter semper
hoc est mediate secundum quod ponuntur
gradus temptationis suggestio
delectatio consensus ut suggestio
sit in sensuali parte delectatio in
inferiori parte rationis consensus in
superiori secundum quendam presentem
tamen recta

Deinde queritur quo sunt tempta
tiones utrum fiant tamen peccato
concupiscentia an eadem fuit iram
videtur quod sint contrarie cum
parte moveret pars sensualis secundum
concupiscentiam respectu apparentis bo
ni secundum iram respectu apparentis
mali ¶ Item videtur quod propter hoc quod
dicitur medius gradus in temp
tatione ponitur delectatio ergo sugge
stio magna est primus gradus
suggestio et delectatio una cum
enim est concupiscentia non tamen non est

est una et in consummatio tempta
tionis est in consensu ut non consum
matio in dissensu ergo non sit u[...]
trarie tunc temptatio que est c[...]
catione ¶ Item sicut in colloquio te[...]
tatione dyabolus proponit allo[...]
cutus est enim ita ut videtur a[...]
loquitur in fide prout ratione p[...]
quod postremum allocutionem designa[...]
allocatio enim ista inter aliud [...]
quam temptatio temptatio non [...]
aliquid sit ut videtur esse dele[...]
tabile temptatio aliud tunc c[...]
delectabile secundum sensum ¶ Ad [...]
dictum quod in hac temptatione aliqui[...]
temptari ter contrarium aliqui[...]
tantum secundum quod ipse dicitur [...]
quando non sit contrarium tamen [...]
consensu sit equale ad utrumque ¶ [...]
ergo dicitur quod medius est gradus
in temptatione delectatio intellig[...]
dum est de delectatione quali[...]
cumque spiritualis ¶ Similiter de consensu
aliter tamen ad quod defi[...]
secundum quod consensus est quod alio[...]
dissensus ¶ Ad secundum non dicendum
licet aliud sit delectabile secundum
partem ad secundum vero intellectualis
quia idem potest esse delectabile
contrarium sensus et secundum rationem
veritatem unde contingit tem[...]
tamen circa primum delectabile [...]
vero non recta quia est delectabile
ut unum quod est delectabile ¶ [...]
tio queritur utrum temptatio [...]
ne fiat sine peccato ¶ Et videtur
Si enim temptationes aliae [...]
fieri sine peccato consilio [...]
hic temptatio potest fieri [...]
post apostolus temptationes sunt [...]

actione hec constat quod temptacio
complacencie non ergo contingit ea
esse cum peccato ¶ Sed dicitur in decalogo
oh latus est inuitum fiat. vn
de temptacio que est actione
est veniale peccatum ¶ Sed cum
veniale peccatum nullus probat ad
bonum temptacionem ergo que com
actione est nullus probat ad bo
num ¶ Ad secundum dicendum quod non est simile
probat temptacionem ergo que com
actione est. Regula namque alie due
sunt composite virtutis componitur quod
sunt est composite virtutis materie
in qua est peccatum tunc assensus
¶ Ad aliud non dicendum quod licet apo
stolus temptatus esset ad pecca
tum mechanicum potuit ibi esse
veniale peccatum probatur cum homo
consuluerit veniale peccatum non
deducat ad consensum mortalis pec
cati recta

Quintum dicendum est de temptacione
interiori que fit ab hoste et
primo quidem est de temptacione
interiori que fit in virtute phan
tastica sive ymaginativa ¶ Secundo
de temptacione interiori que fit
in intellectiva ¶ Primo autem quod
temptacio fit secundum ymagi
nativam ¶ Secundo quomodo fiat
illa temptacio ¶ Tercio utrum illa
temptacio sit cum peccato vel sine
peccato ¶ Quarto utrum quod temptaci
o in non cadentibus sit ad instan
tiam quod temptacio fiat secundum quam
potestatem sic dicitur super illud Job
in Job absconditam est in tua
sedica eius gregis iniunctio
hastis moves cuiusque est medio
cine propinqui villa sciunt au

scire ad que facilius veniat in
clinari ut libidini ac letis mo
vibus luxurie aspergat autem
mentalibus suspicionem iram conspiracio
ibi ergo decipula deceptionis in
serit id quod propinque cogitacio
nis invenit cum ergo facies no
tum facies exterior sed eadem interior
ante faciem interiorem ponit simili
tudines illorum maiorum cum sunt
propinqui ita fit temptacio per
ymaginativam ¶ Item Augustinus in
libro decimo confessionum dicit sicut ipse ima
per species ac similitudines audit
fantasmatis tamquam quam cupitura
tenet in sompnis modo leta
modo tristia audit quod autem insit
est ad corpus ergo corpus sit pre
sencia ¶ Unde licet quod in Job ter
rebis me per sompnia ubi dicit
quod alii sunt illusiones in parte
fantastica ¶ Et inde quando fit
cum fecerim in certis dogmatibus una
est anima que hic vero et que hic
sensus sensu aut dicat non eam
interiorem sed etiam exteriorem ergo
vera est subiecta sensualitas que
post scitur sensu interiori vel
exteriori si ergo malus angelus
non habet potestatem super subiectam in
intellectualem cum eadem sit subiecta
sensualis non habet potestatem su
per partem sensualem ¶ Preterea similitudi
nes quo sunt apud intellectum
ymmo dolancium sunt intelligi
biles que non sunt ab ymagi
nativa sunt sensibiles ergo non
conveniunt ut iste pallas con
tineretur ut pallas infirmari non
ergo temptacio fit secundum virtutem

ymaginatiua ¶ Ad quod dicitur quod temp
tacio fit per species ymaginatiuas
Ad argumentum dicendum est / Ad secundum ad
in contrarium dicendum quod licet sit vna anima
in homine non tamen quod eadem sit
potencia intellectiua et sensitiua vnde
licet possibilet tamen dyabolum pos
se super potenciam sensibilem non sic
non tamen super intelligibilem / Vn
de vna est potencia que potest intelli
gere et sentire in homine est vna
pro alia ergo quod potest eam per se
malignus angelus posse tamen
super inferiorem potenciam quod non habet
super superiorem in qua vt illa ymma
go diuina resplendet ¶ Ad aliud
non quod licet similitudines in intellectu
dyaboli sint intelligibiles in y
maginatiua non sunt sensibiles
tamen eciam istorum est super illas
species cum secundum proprietatem
tamen suam recipit non secundum mo
dum in mutante aut efficiente
Secundo queritur quomodo fiat
temptacio in parte ymaginati
ua aut cum vis ymaginatiue
species recipit aliam mutatione dy
aboli aut species quas habet apud se
transformat aut coniungit transformat
inclinacionem faciat potencia intellectiue
per comparacionem species habet si tamen
esse recepto non consequitur videtur
esse temptacio temptacio enim
similitudinibus differentibus ad
bonum et ad malum si non transfor
mat dyabolus ea que sunt
in ymaginatiua possit pro libi
tate sua quecumque sumpta in
genere vnde cum in alia parte
non habet transmutabilitate si ergo ad
in alia parte aliquid habet transmutabilitate

non habet dyabolus potestatem transfor
mandi habet si non habet potestatem
transformandi multo forcius n[on]
habet potestatem inclinandi cum voluntas
intellectiua sit excellencior potencia
quam transformat similitudines in
potencia ¶ Ad quod dicitur quod dyabolus
sicut et angelus representat similitu
dines modo proporcionato in adiu
torium corporis representacione aut
secundum potenciam ymaginatiuam in
genere et eciam inclinat potenciam
intellectiuam vt disponit ad imi
tacionem vnde et dyabolus in
cipiendo representans non tamen ad
temptacionem in genere vt magis
afficiat ¶ Ad id non est aliud
in contrarium dicendum est quod quedam simili
tudines sunt / indifferentes ad bonum
et ad malum et tales non temptant
quedam non magis declinare
ad alium vt potest ad apparenter
delectabile vel ad apparens bonum
propter quod potest per ipsum inclinare
ad malum et per hanc fit enim temp
tacio etc.
Secundo queritur vtrum fiat cum
peccato vel sine secundo queritur
cum peccato coniungitur cum temp
tacio ista sit venialis quando illa
que est concurrens peccatum an
ortum habet curare ergo temptacio
quia magis est cum peccato vero est
cum peccato ¶ Propterea fantasia in
mat venialem cum aut mortale
consensu est generaliter peccato
quia temptacio fit cum peccato
quia primus motus dicitur esse
¶ Cum temptacio que fit t
absque non est vtrum cum p

hec tamen est ab hoste quod non est
uenialis cum peccato ¶ Attendendum est
quod licet temptacio non est uenia-
lis cum peccato licet cum temptacio est
ex motu corporis cogitacionis a
corpore motiue que est cor-
rupcionis ideo illa dicitur uenialis cum
peccato ueniali propter corrupcionem
corporis conformitate. Si non corrup-
cio est in ipsa motiua cogniti-
ua non dicetur esse nisi obsequia
racio quedam corporis corrupcionis uenia-
lis esse peccatum ¶ Dubium autem
in quo dicitur quod licet secundum tempta-
cio sit propinquior racioni [illegible]
[illegible] peccato non tamen propter hac
temptacio magis est cum peccato
non cum secundum propinquitas est cor-
pore qua non est motiua sed cor-
pore qua est cognitiua corporis
racio que est motiua quando est
recte inclinat verum ad peccandum
propter tamen verum est inclinari
prius inclinari propter secundum non est
uenialis hec temptacio cum peccato
propter fortitudinem inclinacionis
ad peccatum mortale sed propter motum
inordinatum ueniale quam forte
[illegible] corporis sequitur inclinacio ta-
lis aut motus uenialis non sic
cedit in hac temptacione. Deinde
queritur utrum secundum temptacio cedat ad
maiorem honorem quod non uidetur
quia hec temptacio fit in dor-
miente predormiente non est
usus racionis ergo non perfectus meri-
tus ergo est ad perfectum honorem si
temptacio ¶ Tamen dicit Gregorius
instans quo nunquam valet uigilan-
tes conuincere temptat dyabolus
tormentis | sed tempore uigilie huius
ipsa temptacio | quod de hec que

permittit nec falsis somniis appa-
ricionibus primum magis quod tempta-
cio hominis cedit ad perfectum honorem
dei quod dicendum quod temptacio hominis
cedit ad perfectum honorem quantum
perfectus non est tempore dormientis
sed tempore uigilie huius ipsa temptacio
non fit tempore dormicionis resisten-
cia cum temptacionibus est tempore dor-
micionis sed perfecta resistencia temp-
tacionibus est cum iam usus racio-
nis est in ipsis uigilantibus

Secundo queritur de temptacione in-
teriori respectu utrius intelle-
ctus et primo queritur si ex cogni-
cionibus male instinctu dyaboli
excitantur ¶ Secundo si non ob-
sequenda utrum in mentem dyaboli
cogitaciones ¶ Tercio si non inmit-
tat cogitaciones utrum inuadit ¶
Quarto quomodo dicitur intendere

Circa primum sic proceditur in-
quietantibus cogitacionibus male
instinctu dyaboli excitantur dyabo-
lus enim nunquam cessat a temptacione
secundum illud [illegible] Job quam circue-
unt me non dormit in multi-
tudine horum qui sunt uestitum
in gregem malignus spiritus a
carnales [illegible] conpunt ta-
ta magis a temptacione resistunt
quanto nullo tamen [illegible]
nant si ergo nunquam cessant a
temptacione nunquam cessant ab
instinctu malarum cogitacionum
¶ Contra dicitur in libro de ecclesiasticis dogmatibus non
omnes cogitaciones nostre male
semper dyaboli instinctu excitantur
sed aliquociens proprii arbi-
trii motu emergunt ¶ Preterea
tempore [illegible] homo est si non tempte

cadendi in peccatum sed casus in peccatum
per cogitationibus malis oritur
sed ergo non omnes cogitationes ma-
le in instinctu dyaboli efficiuntur. Ad
quod dicendum quod non omnes cogitationes fi-
unt in instinctu dyaboli ¶ Ad ob-
iectum autem in contrarium dicendum est quod
licet non esset dyabolus attempta-
tione non tamen omnis malitie est
principium sed coadiutor est. Dicendum
quando est deesse ad casum in peccatum
ad quem non posset esse sine eius
temptatione in peccatum sed eius temp-
tatione ad peccatum facilius incli-
natur cum Gregorius super Job xxvij
quum blandiant similes quum blandire
dicas quia cum nobis male sug-
gerit nos per ... propria volun-
tate implemus quando cum ipso nos
per volumus ¶ Secundo quod si dicitur
est in missor malarum cogitatio-
num patet uero Job xix venerunt
latrones maligni spiritus qui ma-
lum in afflictorum cordibus faci-
unt nisi ... que potius tal-
libus cogitationes ... in mit-
te non desistunt. Item Augustinus in
li. de ... evangelii quomodo
intrat ... dyabolus in in mit-
tendo inquit suggestiones cogi-
tationibus inquorum ex quo accipitur
quod dyabolus immittit cogitationes
malas ¶ Item super ... actus
Cur temptavit sathanas ... gl.
impleuit sathanas cor anani-
e non mundo sed malicie sue
... ex quo colligitur
quod demones non sunt in missi-
ones malarum cogitationum ¶ Item
super illud Job ... Augustinus de
... male cogi per ...

argumentum ... cogitationes ...
tationes a dyabolo immitti pro-
non posse neque voluntate ...
accipitur quod dyabolus non est in-
missor malarum cogitationum ¶ ...
...llens ... sed dependet
... angelico ... est ... in
... in mediate ... ad
ge non est ipsius angeli ... vol
tate sua in mitte malas co-
gitationes ipsi cum equaliter ...
ar. li. ii. ar. est cogitare vel
cogitare bonum vel malum ¶ Ad
dicendum quod dyabolus non est ipse in-
missor malarum cogitationum in ...
te cum dicatur ... immittendo ...
ponere ad hoc quod fiat alio mo-
do facere ... quod in mitte
disponere ... intellectus ...
... modum in veniunt ... quod
dicitur quod dyabolus in mittit
cogitationes affert cum ... cre-
dendo ipsa non autem est ...
quare vel fugiat ... ob ...
... non autem dicitur in missor co-
gitationum ii. ... quod cum sunt
cogitationes male in quantum male
est aliquando ... quod ... co-
gitationes ... in ...
tuendo possunt ... ea quod
... illud quod dicit ...
Gregorius ... in ... intellec-
tum in mitte et disponere ad
ut fiat cogitatio quod ...
Augustinus de in missione cogita-
tionum male in ... non intelligitur
est sicut ipse ... quod
sit ... possessus a dyabolo
sed tamen ... et possessus
voluntate sunt in effectu ...
di dum ... tale ...

...ent/ discipulis qui spiritus receperunt
...uit/ dicens Accipite spiritum s[anctum]
... missio ergo illa in cor[da] unde
...o sunt missio presentia uel substantie
... sunt/ missio operacionis dicit
... Augustinus in li[bro] de anima spiritu
... solius trinitatis est/ implere
...ntiam quam condidit unde super
...ud in Actis dominus in templo sancto
...o glo[ssa] potest considerari spiritus in ani
...us et intrinsecus esse non potest
...cio quidem item dyabolus fit in
...tor cogitacionum que uidentur
...arum est dici in Osee omnes
...ulterantes quasi cli[banus] suc[census] a co[quente] q[uasi]
...libanum pro ergo cor humanum sic
...o coquens succendit ignem in cli
...ano ita dyabolus ignem concupis
...centie ergo dyabolus est incentor
Item super 5° ult[imo] trenorum pellis
...ra quasi clibanus combusta est
...lo dyabolus qui est fornax incolorum
...otidie maius concupiscenciarum in
...endit instinctu carnis per illud
...ob. per. i. flamma de ore eius e
...greditur quod quod dyabolus sug
...erit ignis est quo in fructus
...a ligna consumantur igne ante
...rene concupiscentie corpus mens tangi
...m nequaquam antiqua s[uper] metella
...i concupiscunt. Contra ignis
...ptatis cogitacionum malarum et
...ones ipsum cogitaciones autem ma
...e sunt fomentum illius ignis
...o ipse flamma et incentor malarum
...ogitacionum. Item incendere ig
...i est prec[ise] materiam ipsi igni
...t flatum dyabolus ergo si est incentor
...ed illorum incendit et non preb[et]
...ateriam ipsi igni uel flatum tamen

materia sit desidia ipsa s[upe]rb[i]e et
desideriis malis nutritur ignis
concupiscentie nec facit flatum flatus
enim qualiscumque non contingit nisi
preterit/ ignem fouere facit/ quamuis
resistendo flatus enim potest esse
causa extinccionis si non resiste
potest ignis causa est augmenti
ubi suggestio non dyaboli uel sui su
perioris non contingat ignem con
cupiscentie sed ut fouere faciat conse
re hoc modo flatus ignis con
cupiscentie non augetur resistendo
suggestioni sed cedendo ipsi sug
gestioni. Item omnibus uene ci
dam ubi quod dicit Augustinus quod dya
bolus est plenus incentiuis ui
ciorum quibus enim quid dicamus hec
incentiua uiciorum inquid cogi
taciones male que sunt in eo uel
affecciones ut aliquid aliud quod
natum est ad cogitacionem mala
uel affeccionem. Videtur si plenus est
incentiuis uiciorum non uidetur quod pos
se super addi ergo non potest habere plu
ra incentiua quam habet hoc uidetur
potest enim augmentum recipere pec
catorum secundum unum quidam peccatorum
est aliquod incentiuum ergo potest habere
plura incentiua uiciorum. Videtur enim
quod homo peior ut antichristus
debet plenus incentiuis uiciorum aut
hoc esse proprium dyaboli esse plenus
incentiuis uiciorum. Item si est
plenus incentiuis uiciorum quomodo
est quod ipse magis incendit uel
qualiter tot. Ei aliquid resistat quod
incendi possit. Ad quod dicendum
quod dyabolus dicitur incentor uiciorum
secundum hunc quod dicit Beda dy

nisi dyabolus inventor est malarum
cogitacionum auctor autem esse non
potest si autem in cordibus suis possit
spiritus levem cogitacionum malarum
scintillam suis famulis inflam-
mavit non debemus dicere eas cor-
dis occultum rimari ¶ Videndum non
est aliter in quantum dictum est quod ali-
quando ipse homo intendit cogitare
malum et aliter dyabolus eum dicitur
intendere ut quilibet peccato etc.
in dyabolum non traducitur propter hoc cum
quod movet nos primos ad aliqua
quidem peccatorum illa delectabilia
similiter ante partem super compellit
inducit intellectus ad cogitandum
delectabilis illicitorum et plurimum
modum est quo dicitur traducitur
nec dicitur ipse complere maliciam ipse
agunt complere vel statum omnino
¶ secundum conficere secundum legem dicit non
dicitur intervenit vel potius adhuc
quod cogitaciones malas in effectum
ducant ¶ Videndum non quod dicitur
de hoc quod dicit angelus quod dyabolus
est plenus intentus maiorum dicitur
est quod intentiva divina instinctiva
ad cogitandum malum que pluries
dum surgunt sunt in cordibus de
monibus qui pleni sunt malis
cogitacionibus et affectionibus conti-
nuit compleat in aliis contrarium contra
intentionem divine ¶ Ad secundum non
dicitur quod dicitur plenus dicitur quia ea
quidem suggestionum plures ipsum
sunt surgunt ab eo qui sug-
gerit mali suggerere cum voluntate
mali est ¶ Ipsa cogitacio licet
simul sint plenus ergo dicitur quod
ad causalitatem suggestionibus
in aliis replens dicitur ergo malicia

nisi quia nullus est dectior a-
qua non possit esse ¶ Ad tercium
dicendum est quod nullus peccator ma-
dicitur plenus intentionis maior
ut auctoritas licet dicatur plenus
malicia ¶ Aliud enim est esse plenum
effectum et aliud est plenum esse in
libertate plenus effectu malicie
potest dici auctoritas plenus ma-
licia quia illa dyabolus potest totum
possidebit redimit glosa super illud
dicitur se tamen sit deus in
terris plenitudo malicie hic
non tamen est ubi plenitudo quia
ad causalitatem sed autem non de-
dyabolus plenus intentus ma-
iorum ¶ Ad ultimum dicendum est quod licet
sit plenus intentus non tamen
efficiente potestate et efficacia
intendendi sicut cor intendit
secundum intendunt dyabolo et ad
hoc dicitur quod potens est dyabolus
in impressiones facere in malo
est ea suscipere vel non suscipere
¶ Quarto queritur quomodo dyabolus
tendat cogitaciones et unde
non dicitur quod intendit mentem
est quam disponat vel conficiat
hoc quod intellectus cogitet de illo
et hoc disponit intellectus ad cogita-
dum delectabilia secundum quod videre
augustinus dicit in libro. leg. in. q.
est aliud quam replere quibus
vasis inclinatus intellectus
intendit mentem aliud est quam
seminare ¶ Ad eadem unde
dici potest super illud dyabolus
fecerunt me id confusum quod
angelus dat intellectum dicit
intellectus angelus dat intellectum

quomodo aliud quo quis dicitur dic
tunc quod appetit fenestram ergo per
appetitum angelus malus dicitur
efficere intellectum absque motu
intellectuali. Sed tamen hoc possit
ueri quod dicitur potius tunc
inventor quam obstinator absque
re cum est dicitur impedimentum illu
minis incendere uero dicitur fomentum
ardoris unde aut possit dici in
ventor quia dat fomentum ardo
ri propter hoc ergo dicit Beda cogita
tionum malarum scintilla sine fomi
tibus inflammat ergo sunt scintille
que possunt inflammare. Sed ergo q
[illegible] que sunt iste scintille. Respondeo
[illegible] uideantur ad hoc ut fiat in
cendium cogitationum malarum ...
[illegible] quod scilicet fomite sumantur quedam
[illegible] quibus creaturarum secundum quod
dicit Augustinus in li. de ciuitate dei allici
untur demones ad inhabitandum per
creaturas quas non ipsi sed deus
condidit delectationibus diversis diu
ersitate diversis non ut animalia ci
bis sed ut spiritus signis que cuius
delectationi congruunt per varia
genera lapidum herbarum lignorum
animalium carminum rituum. Sed si
incendere nichil aliud esset quam fore
re fomentum delectationibus
creaturarum secundum hoc non fiet
incendium cogitationum malarum
nisi creaturarum sensibilium cum ta
men incendium etiam obstinentur
[illegible] ut in tormentis fiunt
[illegible] cum etiam res non
sensibiles sed etiam intelligibiles in
cendunt demones cogitationes
malas. Non ergo incendium cogita
tionum malarum est tantum per delectabi

lia que sunt in rebus sensibilibus
ut per delectabilia eis apposita.
Sed ergo dicendum quod aliud est incendere
cogitationem malam et aliud est ob
scurare cogitationem. Obscurare
enim cogitationem est ne uideat
quid agendum est uel eligendum.
Incendere uero est mouere ut eli
gat quod eligendum non est. Ut supra
apparet. Sed dicunt non ergo aliud quod
que sunt ille nebule quibus
replet mentes intellectuales. Dico
quod nebule ille sunt quedam re
[illegible] corporum contrarie ad
[illegible] mediantibus hominis et
nebule quam medie ne lumine
quo illuminat animas hominum mente
[illegible] illuminat has tales nebulas
non potest inducere in prudente ...
[illegible] Sed quid non quod quis
de fomite incendii dicendum est ... fo
menta incendii trahuntur tamen
ex apparentibus delectationibus que sunt
in rebus sensibilibus tum ex appa
rentibus delectationibus que sunt in
rebus inuisibilibus. Sed de delectationibus
aut in rebus sensibilibus [illegible]
cum res sensibiles per species suas ue
niunt ad intellectum cum intellectualibus uel
per quendam modum occultum secundum
quem demones operari possunt
circa intellectum inspirando uel
[illegible] occultum sic dicit
Augustinus quo aut modo hoc fiat
non concedit intellectum.

Completo tractatu de differen
tiis temptationum et quomodo
fiant. Sequitur quintus de remediis temp
tationum ubi est attendendum de primo uel
de remediis quod contra temptationes

vel de remedio quod accidit contra temp-
tationibus quod enim remedium acci-
dat contra temptationibus patet per philosophum qui
dicit quod adversitas [illegible] nec magnitu-
do [illegible]
co. Ergo ab apostolo data sunt temptationes
adversitatum clavorum [illegible] in gloriam
contra [illegible] datus est
mordax [illegible] quo timor
curatur. Dicit Haymo temptationes
ius carnis quasi tyriaca fugat
ut venenum superbie. Item contra temp-
tationem sic disponunt Deus ut qui
clari [illegible] patent in humili-
tatis gradu consistentes [illegible]
[illegible] sed videntes [illegible]
[illegible] amplius obtinuit tantam
gratiam adeo ut raptus esset usque
ad tertium celum qualis tamen [illegible]
postea temptationes urgeri. Ad
quod videtur philosophus qui dicit beatus
Gregorius superna dispensatio carnis
sive permittit nobis in pugnatione
[illegible] ne mens in super-
biam [illegible] temptationum stimula-
tis [illegible] ut [illegible] purgata
[illegible] in solo auctoris adiu-
torio [illegible] robustius fi-
gat. Unde Apostolus qui [illegible]
[illegible] tanta sunt [illegible] revela-
tionum [illegible] carnis in me-
mit humiliatum ut de nullo sibi
non confideret sed de solo Dei adiuto-
rio speraret. Unde dictum est ei a
Domino sufficit tibi gratia mea. Et
Job x. legitur [illegible] superbia quam
[illegible] nec ubi [illegible]
[illegible] aliquis [illegible]
[illegible] ei a-
liquid quod [illegible]

[illegible] cogitata [illegible]
tate quam [illegible] Deus [illegible]
[illegible] superbia ergo que se [illegible]
lapsus in humilitate [illegible]
Item est remedium contra tem-
tationem [illegible] dicit beatus Gregorius
[illegible] ut in malignus spiritus
[illegible] adversa [illegible]
[illegible] intromissiones [illegible]
[illegible] suggestionibus [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] Item vigilancia [illegible]
[illegible] necessaria est contra tem-
tationem [illegible] beatus Gregorius [illegible]
laudem semper est ut mens [illegible]
[illegible] velociter [illegible]
[illegible] semper contra occultas
insidias cautela est semper
intendenda [illegible] cum [illegible]
super custodiam meam stabo [illegible]
[illegible] mi [illegible]
[illegible] speculationem [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] super [illegible]
timoris [illegible] ergo [illegible]
tus timor [illegible] occulta [illegible]
temptationem [illegible] semper
[illegible] est ut [illegible]
[illegible] sic [illegible]
[illegible] sic [illegible] sunt [illegible]
ut de temptatione semper [illegible]
[illegible] etc.

Nonne quilibet a dyabolo
temptetur quod videtur [illegible]
dicit [illegible] Job [illegible]
me comedunt non [illegible]
malignus spiritus tanto magis
temptando [illegible]
[illegible] nullo [illegible]
[illegible] sed [illegible] quod nullo [illegible]

unde continue ergo non cessant
temptacione. Item super illud ps
ut videant inimici maligni
-gnis mentibus sunt honorabiles
-se eum fuerit ut qui averterit
averterit iterum fuerit abstra-
-xit mente liberatus deputatur
ad ... ad tempus intermittitur
-cio de ... subiugatum
-sus unde quod demones non ces-
-sant a temptacione. Attamen ab
temptacionibus actualibus semper est
dyabolus non eum cessat in in-
-ter in unde aut est tempus tem-
-ptacionis actualis ergo dyabolus non
cessat a temptacione. Cant. sol
super illud nocte alta tenebr-
-is turbas possideat ... alius
hos ... possidet dormit
... vigilat ... pugna
... antiquus hostis
... intermittit temptacionem ergo non
... temptat. Ad quod dicendum
... dicit beatus Gregorius licet hostis
... afflictionem nostrorum ...
... ab audacia ... pertractare
... ad temptacionis articulum
... quiescat licet ergo ...
... ruina ... non
... semper temptat ... vel tem-
... cessat cum aliquando tem-
... tamen quia non est ei
... tamen quia timet
... ut ergo seniores
... a temptacione desistunt
... non maiorum alii cessant
a temptacione ne nimis fatiga-
-ti temptacionibus deficiant peccare
nocent.

Ultimo queritur utrum crescat
appetitus dyaboli ad temptandum

vel etiam alii ... in alio tempore
quod videtur ... Apoc. ... ve terre et mari
quia descendit dyabolus ad vos
habens magnam iram sciens quod
breve tempus habet ... appetitus ...
... ergo magis
... ad temptandum ... quam ...
Item ... tanto frequencius
temptabit quanto videt multos in
loco suo substitui ergo frequen-
cius temptabit in fine mundi.
Item ... eius crescit quanto
magis crescit tanto decior est
voluntatis nocendi ... contra
quanto decior est voluntatis tanto
maior est appetitus nocendi
ergo semper crescit eius affectus.
Sed videtur contrarium quanto aliquis
plus saciatur tanto minus appetit
sed quanto plures traxit ad infernum
tanto plus saciatur vel ad sacieta-
tem accedit ergo tanto minus ap-
petit. Ad quod dicendum quod quanto magis
videt appropinquare finem mundi
tanto magis crescit eius appeti-
tus secundum quod ... Ysa. ...
dilatavit ... infernus animam
suam ... quod modo ad implendum
... secundum ... com-
... sunt in ... ...
finis ... ... unde
infernum ... dyabolus qui ...
saciatur ... est simile ...
... ... insaciabili-
te eum ... malis ... et ...
... insaciabilitate non desiderii
mali ... est potius ...
... et in ... desi-
derii mali non est potius et
in ... appetitus sensibilis
... eum ... appetitus ...

vo in ang(e)lo appetitus ¶ Ad
hoc possit alia q(uod) minui debet
appetitus temptandi q(uan)to ma
gis appropinquat dies iudicii
tanto nouit deteriorem penam
sibi imminere propter plures
maiore penam ergo ex timore
pene debet minui appetitus tep
tandi ¶ Secundum cuius contrarium appe
titus est contrarium peccati ¶ Ad
hoc q(uod) timor pene sicut dicit Petrus
grecus non retrahit dyabolum
a peccato peccat enim ex superbia
et ideo q(uan)to magis appropinquat
tempus iudicii in quo auffere(tur)
potestas eius tanto magis acce(n)
ditur tyrannide credit enim plures
suae potestati subiicere sed species eius
frustratur

C ompleto tractatu de operatione
dyaboli in generali accedere alia
quibus utrum possit in statu in quo
aliquis est demereri ¶ Secundo utrum
contingat demereri ¶ Tertio quid meri(tum)
tu demereri

C irca primum sic obicitur ix q. j
dicitur venit nox in qua nulli
licet operari glossa in fine nox in
qua nulli licitum est operari sed
tunc tempus recipiendi sed demo
nes sunt tunc in nocte
ergo tunc est eis tempus non merendi
sed nec demerendi quia non
fuit in statu matur(e) ¶ Item
ubi ... non est opus nec ...
nec sapiens nec ... ap(osto)li ...
tu ... testamenta non valebunt
post mortem ... ergo ...
... q(uod) si boni post mortem
non possunt merere q(uod) nec mali
demereri ¶ Item super aliud ...
... quis ... ¶ ... ...
... ... non e(st) tempore ...

quirendi nec aliquid reddi
nisi retributio ¶ Item ... Dam(ascenus)
q(uod) hominibus mors est hoc e(st) ange
lis casus sed morte non est mut(abilis)
vel demeritum in hominibus ergo nec
similiter in angelis post lapsum
sicut nec hominibus per mortem
Item ... ligatur man(et)
... ergo demonibus ...
ligata libertas ... sicut
pena ergo ante sunt aliquo mo(do)
libertas ergo si non ... in
... non est eis aliqua li
bertas ergo si non status me(ren)
di vel demerendi Item si dicitur
possunt demereri sunt non ...
¶ ... non videtur quia in bonis a(n)
gelis post confirmationem non est
possibilitas ad merendum ...
... etiam sed possunt me(re)ri
ad nos ergo nec in malis ...
monibus ... eris possi
bilitas ad demerendum ...
sunt pena ergo videtur ... d
... ¶ Sed contra ... ad ...
... ad ... in ...
tunc erit tunc tempus ...
non ... ergo nunc est
status ... pene sunt de
di ¶ Item ... depo(n)it
... in ... pre ...
... ergo aliquod tem(pus)
... aliud tempus ...
... pena qui ...
linquitur ... in statu ...
¶ ... in ... tang(it)
primo ... in co
demones possunt demereri an
geli boni ... boni ...
... possunt aliquid ...
li per suggestionem demonum ...

[illegible]cius est de homine et de de-
monibus quia homo determinat
sicut tempus adveniendi tempus
ad tempus sed demonibus et habent
[illegible] homo corporalis creatura
et spiritualis latus aut potuimus
secundum corpus tempus secundum spi-
ritum angelo aut quia sed spiritualis
creatura est determinate sine
tempus unde ut dicit Augustinus
deus movet spiritualem creaturam
per tempus sed corporalem per tempus et
loca determinate ac tempus veni-
angelo sed non duplex motum
[illegible] in malis quorum unum est
in [illegible] dei est dicit aliud
quod est in gratia defirmatione
[illegible] in fide et aliorum malis
[illegible] dei aureola angeli autem
[illegible] malorum confirmationem bonorum
[illegible] tempus merendi primum in
[illegible] dei et illius gratia actus
unde illud tempus merendi non est
[illegible] quod non merentur illud
[illegible] de alio primus est est
[illegible] aureola est tempus merendi
[illegible] adveniam Similiter unum dicitur
[illegible] motum in hominibus durabit
in angelis quo ad custodia ho-
minum Similiter et in malis an-
gelis [illegible] est duplex demum
[illegible] unum est quo invenerunt ea
[illegible] impulsu dei Aliud in
suggestione facta hominibus [illegible]
[illegible] habent pena in iudicio
determinata [illegible] recepit [illegible] de
[illegible] ita maior erit pena et
[illegible] videtur dicere illud in euangelio
quid venisti ante tempus ¶ Ad

alia aut sic Respondendum est ad
primum sic Concedendum est quod de-
mones sunt in statu [illegible]
non licet eis operari merere bonum
est autem alia [illegible] qualis que
veniet post diem iudicii [illegible]
remanebit eis status in quo
non poterit demereri sed [illegible]
pena secundum demeritum ¶ Ad se-
cundum dicendum quod loquitur in glosa de ho-
minibus quibus non est locus
merendi post mortem sed non est
[illegible] similiter de angelis
Similiter illud quod dicitur in ps. [illegible]
[illegible] quis confitebitur tibi dicit
quod post hanc vitam non est tempus
acquirendi ¶ Ad aliud quod dicit
[illegible] quod est hominibus mors
dicendum quod in parte est simile de
angelis lapsis et hominibus et in parte
non in hoc enim est simile quod
sicut non est homini post mor-
tem regressus ad veniam habendam
ita nec diabolo post lapsum
ad veniam [illegible] aut quod dis-
simile quod homines post mortem
non possunt demereri angeli non
post lapsum habent tempus demerendi
¶ Ad aliud quod aliud de glosa [illegible] Re-
spondendum est quod illa glosa [illegible]
quorundam qui dicebant mala
voluntate manere [illegible] dampnatos
et eandem demereri sed licet mala
voluntate permaneant in dampn-
atis non est tamen propter hoc [illegible]
merendi ¶ [illegible] post quam [illegible]
[illegible] voluntatis reputatur demo-
nibus [illegible] sunt dap-
nati [illegible] reputantur hominibus dap-
natis [illegible] ¶ Ad quod videtur

secundum Basilium in li. x. ar. dicat om
nis Deus cum in instanti creaverit
voluntate cum potestate libera et con
tingente peccare liberum. Prima privatio
est modo in demonibus cum in malis
hominibus et est inordinata. Secunda erit
in futuro post iudicium, que cum
pertinebit demonibus et dampnatis
deformitas peccati dimittitur non
esse pena. Prima privatio est contra
iustitiam ultorem demonis et
secunda privatio non erit. Secunda
contra iustitiam retributorem. ¶ Si
pena non que est contra iustitiam
ultorem demonis et secunda privatio-
tas non erit erit in eis in deme-
ritum sed illa que est contra iusti-
tiam retributionis tunc cadet
eis in pena quia dupliciter eis pe-
na que iuste eis infligitur ratio-
ne. Quare ista est dampnabilis
demonibus illa non dampnatis ho-
minibus est prius tacta quia ho-
minibus dampnatis omnibus transit
tempus merendi et demerendi demo-
nibus non. ¶ Ad id non quod alle-
gatur xxxiii. ligatis manibus etc. dicendum
est quod hic non sunt in tenebris
mali homines dampnati et de
ista casse dicitur potest tamen ad ipsos
demones referri post iudicium
quibus tunc omnis ligata erit li-
bertas ac addemerendum nunc non ita
ligata est ut non possint mere[ri].

Secundo queritur utrum dyabolus con-
tinue peccet et demereatur
usque ad iudicium. Et videtur, i. Io. iii. super
illud dyabolus ab initio peccat
glossa incipiens peccare continue pec-
cat usque in finem. Item xl. Iob
[illegible] erit ... glossa ...
tas semper malunt se temptare

appetit sed si semper appetat mal[um]
vole continue peccat ergo dya[bolus]
continue peccat. ¶ Item i. R[eg]. xvi.
super illud semper inficit ...
glossa totum studium dyaboli est u[t]
semper inficiat infectos au[...]
ista est immortale peccatum c[...]
totaliter studet dyabolus ad[...]
ut homines peccare in hoc s[tu]-
dio est ergo dyabolus semp[er pec]-
cat. ¶ Item Iudicum xxx. sup[er]
... sanguissugae
dyabolus qui siti peccandi [...]
peccandi incendio ardet sup[er]
illud quis excellunt eloque[ntia]
glossa publicanis consumatis [...]
sionibus ne quid tempus va[...]
sit a culpa. ¶ Item super ill[ud]
Rom. i. non minuet quod q[...]
tunc volt dyabolus [...]
cius opera mala sunt. ¶ Con[tra]
indicitur dicit Philosophus ille v[...]
nocui qui semper volunt [...]
... philosophus aut typum
vit aliter demonis. Malig[...]
no typum capit malorum [...]
alii unde tertio apparet ¶ [...]
affectus eius non est sim[...]
diligit sed non volt dimittit [...]
aliud. Ergo voluntas [...]
[...] cadit super illud quod [...]
est ... de ...
non aut simul est in bonum
malum ergo vel ... peccat
tunc dicitur est quedam mot[a]-
bilitas ... iii ... de[...]
credunt et est ergo motus
est in ea sed tunc motus e[...]
qua ... motus
malus ergo non continue ut [...]

peccat ¶ Ad quod videndum quod contin-
git in peccatum in voluntate mota
dyabolum secundum illud Job [illegible]
in conatu non dormiet est in eis
[illegible] voluntas sequitur sed etiam non
[illegible] actus. Ad id vero quod obii-
ciendum dicendum est quod cum dicitur
[illegible] nulli motum ipsius est
illud demerita voluntatem sensibilis
[illegible] cum ipsa voluntate [illegible]
[illegible] ad peccatum et hoc est quod dicitur
[illegible] illos pulsare negligit
quos quietos iure se possidere se-
ntit [illegible] graviter illos
temptationibus [illegible] [illegible]
[illegible] temptationum forte [illegible]
[illegible] ad penitentiam ¶ Ad aliud
[illegible] quod licet velit aliquid quod
[illegible] bonorum non vult [illegible]
bona intentione sed [illegible] aliqua
intentione nocendi intentio [illegible]
[illegible] imponit [illegible] motus ille
[illegible] dicetur ¶ Ad tertium dicendum
quod licet tunc dicitur bonum sit
[illegible] cum tamen illo modo quo mo-
[illegible] malum est tunc [illegible] simpli-
citer est

Secundo queritur utrum dyabolus omni
motu suo peccet. Et primo
arguitur in contrario. Deinde [illegible]
quibusdam motibus [illegible]
velle [illegible] generaliter
[illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] illud quod est [illegible]
[illegible] gloria sicut [illegible]
[illegible] ita dyabolus [illegible]
[illegible] ergo omni motu suo peccat
Item angeli confirmati in bono non
possunt nisi bene agere ergo angeli
dampnati in malo non possunt
nisi in malo ¶ Item in [illegible]
[illegible] qui [illegible]

[illegible] sunt demones ergo quibus mo-
tu peccant. Item super illud [illegible]
ad [illegible] omne quod non est ex fide pec-
catum est glosa [illegible] omnis vita infide-
lium est peccatum sed nulla est vita
infidelis sicut dyabolus ergo omnis
vita dyaboli est peccatum ergo omni
motu suo peccat ¶ Contra dyabolus
cum peccaret [illegible] diligebat se
[illegible] hoc bonum [illegible]
ergo [illegible] ad hoc se diligit sed
diligere se est motus qui non
est peccatum ergo non omnis motus
eius est peccatum ¶ Item [illegible]
velle [illegible] bonum in [illegible]
est [illegible] ergo [illegible]
dyaboli ergo dyabolus [illegible]
[illegible] bonum sed velle [illegible]
bonum non est motus ma-
lus ergo non omni motu suo pec-
cat ¶ Ad id facit quod dicit Augustinus
[illegible] in [illegible] bonum et
[illegible]
[illegible] ergo omni
motu suo [illegible] ¶ Item ali-
qua vult dyabolus id quod deus vo-
lunt vult [illegible] dampna-
tum torqueri dyabolus [illegible]
vult sed deus non vult aliquem
motum culpabilem [illegible]
ergo est volendo quod deus vult
non peccat non omni motu suo
peccat [illegible] [illegible]
quod spiritus malus arripiebat Saul
[illegible] volebat spiritus malus [illegible]
volebat deus in pena illius ergo
volebat quod deus volebat [illegible]
malus [illegible] volebat deus [illegible]
[illegible] illius ergo volebat quod deus
volebat ergo non illo motu pec-
cabat ¶ Ad quod videndum quod [illegible]
[illegible] motus dyaboli [illegible] nature

alius li. ar. Si ergo est motus
nature non est peccatum quod
aut li. ar. duplex est quidam
enim est in potentiam superiorem
vel inferiorem sicut [illegible] vel de
corpore obsesso quidam
non est contra li. ar. secundum se
ipsum Si est contra li. ar. solum
tunc cum motu demonis. Si non
est potentiam superioris aut con
placentia eo quod alii sunt inter
dat sicut est intemperantie et
ideo demonis non quia sicut ego
deus vult secundum quia continuat ma
la Si non est [illegible] quo
[illegible] quo [illegible] demonis
dicitur ergo patet esse nichil quo motu
demonis et quo motu non ¶ Ad
aliud autem prius sic est videndum
quod dyabolus bona male agit secundum
quod intelligitur de motu li. ar. ¶ Ad
secundum non similiter dicendum sic
enim angeli confirmati in bonis mo
tu li. ar. non agunt nisi bona
ita angeli confirmati in malis mo
tu li. ar. non agunt nisi male
¶ Ad tertium dicendum quod illud quod
dicunt demones [illegible] ar. procedit
[illegible] est vane [illegible] eis
insinuantur ¶ Ad quartum quod vita
infidelium dicitur esse peccatum non
quia omnis motus in eis sit
peccatum sed quia dum sunt in in
fidelitate semper sunt in peccato
[illegible] omnis mortuorum corpora
[illegible] ¶ Ad aliud aut
[illegible] dicendum est quod diligere se est
[illegible] nature patet tunc esse
[illegible] libidinis et tunc est mo
tus li. ar. et in illo demonis similiter

velle summum bonum est nat
urale Si non summum velle a
libertate li. ar. secundum quod demones
nolunt summum bonum secundum
dicit Dyonisius mali sunt secundum
quod non sunt res non est appe
tens malum appetunt ¶ Ad [illegible]
quod aliter alii dyabolum velle
deus vult dicendum est quod licet alii
velit non tamen conformi volun
tate vel intentione secundum quod deus
bona voluntate vult secundum quod ma
angelus [illegible] vult volunt
[illegible] deus vult dyabolum [illegible]
[illegible] obsesso secundum quia [illegible]
[illegible]
[illegible] ¶ [illegible] dicit [illegible]
[illegible] intrare non [illegible]
[illegible]
[illegible] liber [illegible]
ad obsesso corpore hanc [illegible]
non sit peccatum patet tamen ex
[illegible]
[illegible]
ingressus [illegible] erat [illegible]
[illegible]
[illegible] voluntate [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] unde [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] conscientia dei [illegible]
[illegible] quia placitum [illegible]
voluntati [illegible] dyaboli [illegible]
sunt [illegible] in dyabolo

Queritur consequenter [illegible]
[illegible] utrum
[illegible]
[illegible] aliud

demones credunt ut dicit glo
…us est credere dyaboli quam sit
… credere a Sane qui credis
… timens ergo si credere homines
… fidem informe est bonum
credere dyaboli est bonum ¶ Item
credere est motus fidei informis
fides informis est donum spe…
…o primum credere est bonum ¶ Sed
dyabolus velit nolit credit sed
… est in voluntarium non est bonum
…torum ergo credere dyaboli non
bonum mor… ¶ Item decredere
est bonum | meritorium ergo credere
dyaboli non est bonum mor… Item
credere | mor… dicit augustinus cetera
… possit homo nolens credere
… potest nisi volens ergo credere
… potest nisi volens et super id
… homini | meritum possibilem
… credere sine fides cum voluntate
… non voluntate sed nulla vo-
luntas dyaboli est in summa
voluntate virtutis ergo credere eius
… est bonum ¶ Quia sicut quod
demones habeant fidem …
… dicitur in glo | quod ad …
illud … de fide vivit
fides informis est que c…
malis hominibus et demonibus
… ad … confitentur quod
… ut glo fides talium non
est demoniorum ¶ Item …
…galli qui dum non credunt
credita non timent demoni
… sunt deteriores concedere …
… fides informis sit in
demonibus ¶ Sed aliud in … quod
fides est in demonibus ante
… ille datus sunt ante
… aut in peccatum an post
… opera … in …

statu in natura dicitur … quemdam
… qui est contingens
… fidei est contingens
… ergo angeli an peccatum habuerunt
cognitionem fidei post peccatum autem
non habuerunt fidem habitus autem
fidei est gratia nullus autem
… ergo peccatum
non habuerunt angeli cadentes in-
formem fidem ¶ Sed peccatum …
naturalia … gratuita
sed degratiavit est fides ergo …
fides in angelis an lapsum
peccatum sunt spoliati ¶ Ad quod
dicendum quod credere prout est in
dyabolo bonum in genere dicitur sed
non dicitur bonum meritorium nec …
… est motus fidei
informis quod … meritorius … est
cum forma caritatis … vir-
tus est meritorius quod autem alii
decredere prout fide sit a fide …
… cum aliquid …
… potest aliquis
credere nolens … autem …
… dicit assentire cum assentien…
… credere … voluntate …
… non est credere nisi
cum voluntate … autem non …
… demones unde dicit glo
in jacobi …
… est quod dyabolus confite…
… hominem … filium dei ¶ Ad
aliud … in de-
monibus sit de fides informis
dicendum est quod fides informis
dicitur … est cum unus …
… alius non modo …
… potest dici a malo …
… non …
… est … .i.

parentis inventae. Ergo primo modo
patet quod fides informis est habitus
cognitivus qui tamen potest formari
est in ipsis demonibus. ¶ Secundo modo
modo inquantum est habitus motivus
a malo retrahere est in peccatoribus qui
timent similiter penam eternam et propter hoc
abstinent ab actu peccati sed non re-
ducunt ad bonum. ¶ Tercio modo
dicitur habitus motivus ad bonum sed non
perficiens in ipsis peccatoribus
ad bonum qui disponuntur. ¶ Quarto
modo dicitur habitus motivus con-
veniens in hiis qui disponuntur
ad bonum per gratiam gratis facien-
tem. Sed ante est assentire cum
adherere summe veritati in quantum
credit. ¶ Ex quibus dictis patet quod
fides informis est in demoni-
bus. ¶ Adhuc alii in quantum dicunt et
quod nec habuerunt ante peccatum fidem
nec post peccatum fidem. Ideo dic-
tum secundum quod fide sit ... spe-
culatur sed habuerunt fidem a qui-
dam credulitate supra corpori-
bus ... per quae ... vehementer
... ipsum esse filium dei
et sic fides dicitur esse cognitio
quedam acquisita vel est fides in-
formis que potest formari per cari-
tatem ut ipse sit actus. ¶ Secundo quod
utrum velint deum non esse quod videtur
per hoc quod dicitur in [illegible] supplicia eorum
qui te oderunt ascendit semper. Qui habet
aliud odio vellet ipsum non esse. Ergo
dyabolus vellet ipsum non esse. ¶ Item
... qui me odit odit et patrem
meum. Glossa: qui nolunt me nihil
esse nihil volunt eam veritate
qua pena irrogatur et ipsi oderunt

veritate dei de qua natura et ...
ergo demones odio habent deum ...
in voce in li. de ... quod dicit
quando ita desperati sunt ...
ut intus odium eorum crescat
vellent deum omnino non esse ...
videtur quod velint penam dei non
per hoc quod dicitur ... ¶ ...
... non dei et ...
... ponitur quoniam ...
... punitur ... tu-
ceus tanta penam habet quod
penas inferat ergo ...
dei penam non esse. ¶ Item alii
super gerens et dyabolus ...
... est bonorum salute ...
... odium in creatore in ...
... in hominem procedit ...
... salutem ergo dyabolus habet
odio creatorem. ¶ Contra ...
... nullus ... habent ...
deum odisse. ¶ ... est ...
... esse dyabolus non ...
odio ... esse ergo nec habet
odio illum ... est ...
ergo non habet odio deum. ¶ Ad
secundum per hoc quod dicit Augustinus
li. ... non videtur fuisse ...
nullus ... deum ...
... sunt ...
est supplicia eorum ...
¶ Ad id quod ... dicendum est
natura velit deum esse ...
... iudicem et ...
... dicit ... loqui
cum ... veritate ...
... pena. ¶ Ad ...
dicitur in li. de ... dicendum
... est quod odium ... dicitur ...

impassibilitate pene et des
pacem decenie vnd uellent de
dimes dni no ee in vone in
iudicio no in vone cuiatem
illud nd q dr in gla vpy
q dd est q dale depena
est ipe pene infliccion in
lon no q simplic uelint
dei no ee ¶ Adid nod
diat alliug dd est po iny
q illud adm refert adpc
in aqua pcne est damp
nus no adorigne esse
unde quitz an placeat dya
pene videz q no qua ma
corporeu est nc natural
cdlam in dyablo cui qp corp
natine displicat natine
semp maneat nec cotatis
no nidez q sibi placeat
uita sua ¶ Csilr in li demi
opationis hiuane sulpla no
corp hz carent pocest
cdfund no tamd carit pot malig
uat affeu uita placet sibi
pcac nl esse in pcco ¶ Item
dd displiz dyablo qo malu
potul placet ei qo ulte ee
¶ Tcont dicit diys ad
intendes nullus agit q
go nullus volt se ee ma
¶ Ad qd dd est q duplex
voluntas sicut dicit dsh
vna que dici lubitis z
que dicit thelis volunta
te tali que dici lubitis no
placet sibi pcac voluntate
deliberata que dr thelis
placet sibi vone delcionis que
impetro vone nd sinatz
no plz ei vita vniins

plaz alia mo no ¶ Ad qdm no
dd q lic bonu displiceat ei sic
corrupto palato displiz dulce
amare no tam ei q id q ma
lum ¶ Si no queraz utz place
at ei malicia in alis dicendu
est q malicia in alis quadamo
est ei delectabilis sedm infectorz
li. ar. Dic qo in eo qui alij in
uidet ep hoc altius malu im
pedit diligit estimat eni aliq
bonu sibi nocitum ualtius ma
lum sibi queneis p quis ¶ De
inde queritz utz dyaz sperz habeat
videz q no qua ccllus z de
pena etia sicut dr in sacram
talib. hapo no te lucet satha
na in iunic penas tormentoz
¶ Itz in euanc dictu ut quid an
tepus ve tor nos qo no lz spe
uenie nec spem uite etne
¶ Itz indez qmd pllot q dr sol sob
spes eius frustrabi. phlegunt
ibi dedic iudicij qo an dien
iudicij indez q habeat spem ¶ Itz
sup illu locu pde xxx aduliug
pugna mouz maior est arrogan
tia eius qm fortitudo eius. sed
pro ppentia aldaia plus audet
qm possit vnde dyaz maxime
est presumpcio, s nulla maior
est psupto qm in sum deum
ad tam graue nitat etinui qo
spes psumptiuus est ipo. pz
dicit gregor sup illu locu hab
sedma una spl s pmissione
blanditz pogius accipit qi sperat
demonia ¶ Itz naut q nid dei
excellente iraspere pnc tulpe. in
sinita excellens eulpau suam
ergo ppderavnt in infinitu mean

dei excellentie sue vel sue culpe
ordinat ad spem venie sed dyabolus
non habet spem venie ¶ Ad quartum
dicendum quod spes dicitur uno modo
expectatio future beatitudinis ex
meritis et hoc modo nec est spes
nec esse potest in dyabolo ¶ Alio
modo spes potest dici expectatio
beatitudinis ex sola dei gratia et hoc
modo potest esse confidencia in aliquo
homine adulto qui non dum meruit
petendo aut tantum spei ut pos
sit dici expectatio beatitudinis cum
sint sua merita et hoc modo est
in aliquibus peccatoribus non in dyabolo
aut in augmentum pene tollit
spes secundum omnem spem diffinitam
Augustini spes dicitur respectu bea
titudinis Ideo autem quod dicitur pl
jab domina dei non intelligi potest
de illo tunc meliorum non sequitur
in glosa quod ad corpus illius leviatan
potest iungi cum qui in stare dum
servitium non meruit magnum
sed domina blandiuntur ¶ Ad aliud
non est quod licet consideret dimin
utionem in infinitum excellentie sue
culpa tamen plus quantum consi
deratur eius ad misericordiam non dicit
apud se maior est iniquitas me
a quam ut veniam merear et non
habet spem venie maxima autem
superbia quam habet est contumacia
sue pravitatis malus unde dicitur philoso
phus et dicitur est super tua potestate qua
ci comparet cum sit factus et ut nullum
timeat ¶ Ad autem et tunc sed de eterni
tate pene dicit gregorius quos se
eterna tormenta evadere non posse co
gnovit eos in imperterrita pugnacia du

9o

viar assurgit quod autem dicitur ali
estimabit abyssum senescentem
abyssum intelligitur indicam quod
non deficit tunc meliorum
intelligitur unde dicit glosa estim
abyssum quasi senescentem quia
vigilorum corda per infatuabi
suspicionem eis decreverunt non
quasi firmatur in fundat
rum manus senescere estim
tuman quoniam in suppliciis
ardendum putat quod au
spem habet id est confidenciam quam
respectu magne dilationis de
mediorum et tibi habet et regnandi
ceteris vel quantum cum differ
indicam confidenciam habet reg
in peccatoribus tunc aut auff
alius peccato unde dicitur quod spes
tunc frustralis id est confidencia
¶ Non quibus utrumque habeat mi
timorem quod videtur per hoc quod dicit
Iacobi demones credunt
et contremiscunt ¶ Sic cum per fide
matura gignit moratus timor
filialis ita ex fide informi
mortis motus timoris servilis
timor est in dyabolo ¶ Con
tra gregorius super illud qui
est ut nullum timeret et non ti
meret deum nec penam quia sicut
timor filialis est respectu
hoc ergo non habet timorem filialem
de aliis autem timore sed ergo in
habet timorem ¶ Ad timor filialis
donum spiritus sancti sic dicat
quod dicitur viii di ... ad
apostolus primum sentitur in ei
nimis est cum dono gratia non

timore servili ¶ Ad quod dicendum
timor ille est motus quidam
proveniens ex contrarietate pene
procedit ex timore servili sunt
secundum spiritus est timor cum sit
sicut est donum spiritus sancti
ex parte ut ex dilectione
etiam respiciat ab actu peccati
aut timor non est ei nisi
metum pene ... sit
... non est ad aliud nisi ut
... ad illa pena ...
... pene causa est quoddam
... ¶ Ad illud quod dicit Petrus
... est quod ... deus non
pena quam non ... effectum
pertinet ad timorem pene sed
... attemptatione ut ...
queritur utrum angeli mali sup...
in die iudicii contra dominum ...
boni cum angeli ... deum ...
in die iudicii secundum ...
... columpne celi ...
pertinet ad ... eius ...
aut celi intelligun...
ergo sancti angeli ...
ergo multo fortius mali ¶ Contra
... cum sublatus fuit angelus
... et ... boni ange...
ergo boni angeli timebunt in ad...
... iudicis ... beatus gregorius
... faciet ... deserti quando
... cedrus paradisi ...
... intelligun... boni angeli
boni angeli timebunt ergo
... ergo ... ma...
angeli supplicient ... deum
in die iudicii ¶ Ad ... dicendum
... quod deus ... in pe...
angeli non portat ad ...
... iudicium ...

ubi puniuntur ... puniuntur
angeli ac mali qui ... supplic...
... deum nec portat nec
... iudicium supplicient suppli...
... deum ... magnitudine
... Ad quod dicendum quod non supplicet
... sicut dicit glossa
... aut in ... Ad ... quod licet
boni angeli ... timor pene
illa tamen ... que dicitur ...
Job intelligitur de timore ... impu...
... non dicitur ... intelligitur
de angelis bonis ... statim sta...
... quod ... quod dicit ...
... sunt ... ac
... secundum quod beatus gre...
gorius dicit ... ab arte
... cadente in ... ci...
... ut ... istud
supplic... lapsus ... illis
de ... timor ...
solidati et purgati sunt quod
... in ... legionibus ...
... soli remanserunt ...
... ille timor ... qui ...
nec ... periculi erit in illis
in iudicio ... sunt
... quod mali ...
... magnitudo cum pe...
... tribulatis iudicis ...
... ... servili ...
... in pena que ...
... est ... supplic... licet
non sit ... ¶ Deinde queritur
utrum demones velint se non
esse ¶ Ad quod dicendum ... cum ...
... sunt ... qui ...
mali sicut dicit ...
... mali ... vellet non
... qui ... ergo multo fortius

qui sunt doctiores de speciebus suis
¶ Contra omnis creatura naturaliter
se vult esse. | Ergo infelicissimi qui
sunt stultiores. | Et natura non tol
lit ab eis quod maluit se esse
quam non esse, licet sint miseriores.
¶ Ad hoc videntur quod quidquid sit de ve
ritate in demonibus tractata est
tribus modis. Primo quia non
conveniret eum adhortari nec pe
nale [illegible]. Secundo quia in supplicia
[illegible] agere [illegible] licet [illegible]
quod possint gravius puniri. Tertio
quia potius vult se esse quam non
esse ut pugnet contra deum. Primo
modo tractata est in animabus dam
natis. Secundo autem modo et tertio in
demonibus est tractata. Homines
enim adulti dampnati potius
vellent non esse quam esse, non esse
quia nulla sentirent penam actu
aliorum. ¶ Ad obiectum autem secundum si
possit videri quod aliud est de vo
luntate nature et aliud de vo
luntate li. ar. Licet enim mali ho
mines de voluntate nature ve
lint esse, de voluntate tamen li. ar.
vellent magis non esse quam sic
esse. Demones autem sic volunt
esse de voluntate li. ar. hoc est ut
pugnent contra deum resistant
quantum tamen possunt. Et fit forte
est propter magnam superbiam quam
habent et appetitum dominationis super
eos qui peccant. ¶ Deinde que

qo

ritur si passiones sint in demonibus.
Dicta autem passiones libidinum
fortitudinum irarum et similium passio
nes interiores quod non videntur in eis
enim non est corpus quod inclinet

ad similes passiones nec potentia
concupiscendi [illegible] libidinum ¶ Con[tra]
Aug. in 14 de civitate dei. Subiecti
mens demonum passionibus libi
dinum formidinum irarum atque hu
iusmodi [illegible] mens corporis pass
ionibus subiugata [illegible]
[illegible] male [illegible] ad fallendum
et decipiendum tanto acrius
dicit quanto eam passionibus ma
gis [illegible]. Ex quibus colligitur
quod demones subiecti sunt
passionibus. ¶ Ad hoc dicendum quod sub
sunt passionibus sed distinguendum
est quod sunt quedam passiones
communes anime et corporis que
non sunt solius anime. Ille passio
nes sunt perturbationes que
[illegible] anime et corporis in subiecto
non est in demonibus cum sint
solum spiritus a corpore [illegible] passio
nes autem que sunt solius anime
possunt esse in ipsis demonibus

qo

[illegible] dicit Aug. ¶ Ad [illegible]
quibus [illegible] cum primam [illegible]
post [illegible] medium est sic [illegible]
[illegible] modo puniuntur [illegible]
[illegible] spiritus sunt sed [illegible]
possunt angeli quia adeo
obstinati quod non possunt esse
[illegible] ideo adeo sunt
quod non possunt esse priori
voluntate habent male faciendi
[illegible] possunt ¶ Ex [illegible]
¶ Sed quod [illegible] aliquis bonus
[illegible] sibi reputat deus [illegible]
lus [illegible] reputat [illegible]
volunt [illegible] tunc sunt [illegible]

malum facere si possent. ¶ Decimo
augustinus in libro xxi de civitate dei dicit
quod demones non solum illa decipiunt
demonum atque hominum ut impera
re ipsi plurium causa peccatorum
[illegible] de singulorum operibus opi
nus que gerunt at voluntates
suas accipiunt et ad hunc spectat
quod peccantes detiores sunt
quod demones detiores
peccata que per [illegible] et
in maiore habeant pena quia
magis peccaverunt plus puniuntur
hoc autem est dubium in quantum quod
obstinati sunt vel quod est
quia obstinati sunt a principio
[illegible] non possunt ad bonum
[illegible] in malicia intendunt
[illegible] quod est quod licet
voluntate habeant a principio fa
ciendi quantum malum tamen ipse
[illegible] additiones voluntati augetur
malicia ¶ Vero determinate ad
illud non quod volunt a principio
[illegible] tamen augetur malicia quod
primo in ipsa voluntate sic
boni angeli licet confirmati sunt in
bono possunt crescere ita mali angeli
confirmati sunt in malo pos
sunt magis ac magis decrescere
[illegible] est hoc quantum quod sunt in statu
[illegible] possunt [illegible]
[illegible] in statu [illegible] quod
[illegible] peccata [illegible] possunt
in statu [illegible] vel
pene

Completo tractatu de temp
tatione dyaboli in generali et
[illegible] ipse temptationes ut per
demonibus dyaboli quia [illegible]

cedendo ad temptationem qua temp
tant homines [illegible] et sponte
[illegible] utrum primum peccatum dy
aboli fuit vel potuit esse quod temp
tavit in temptando homines pu
ros ¶ Secundo utrum fuit una temp
tatio sola qua temptati fuit
ab eo vel plures ¶ Tercio si fuit
plures que illarum fuit prima ¶ Quar
to utrum sua fuit mediante ali
quo consilio vel non ¶ Quinto utrum
mediante serpente ¶ Sexto utrum
serpens cum suis [illegible] serpente fuit
formatus a dyabolo corpus suum
serpente vel assumpto [illegible]
[illegible] ¶ Septimo quare
temptavit primo mulierem quam
mulierem viri ¶ Octavo utrum
quibus modis in nobis applicatur
temptatio dyaboli ¶ Nono qu
permisit deus hominem temptari
sed tamen cum temptatione fecit
tam malum proventus

Circa primum sic [illegible] quod pri
mum peccatum dyaboli fuit quo
temptavit homines puros quod
in [illegible] erat [illegible]
[illegible] fuit in [illegible]
do hominem temptandi [illegible]
hoc est primum peccatum quod audit in
scriptura [illegible] sufficienter
docetur [illegible] scriptura
ordinate [illegible] fuit primum peccatum dyaboli [illegible]
¶ Sed potest aliquis dicere quod [illegible]
ita quod non peccavit per avariciam
vel [illegible] ita de aliis peccatis quod
[illegible] potest dicere peccare per
temptationes ita quod nullum peccatum
est [illegible] ¶ Causa peccati
temptationis est quo intendit

aliquis ipse nocere alteri sed nullus volens intendit nocere alteri nisi propter appetitum alicuius commodi quod sibi est apud ipsum. ergo dyabolus non intendebat nocere homini nisi precessisset in eo appetitus alicuius commodi. si ergo primus [illegible] peccavit appetendo aliud commodum et postea peccavit temptando primum hominem, non ergo peccatum temptationis fuit primum peccatum. ¶ Sapientie ii: invidia dyaboli mors introivit in orbem; sed mors fuit introducta per temptationem dyaboli; ergo ante temptationem fuit in eo invidia; non ergo temptatio fuit primum peccatum. ¶ Ad hoc dicendum quod sicut dicit Augustinus in xi De civitate Dei, quod non peccavit angelus, misera non peccasset [illegible] et [illegible] peccavit in celo, quod primo peccavit; in celo superbia [illegible] in paradiso in homine [illegible] sicut dicit ille [illegible] sunt [illegible] intelligendum est, postquam [illegible] quam cito homines temptavit. ¶ Ad aliud dicendum quod licet scriptura faciat mentionem primo de isto peccato, tamen ante istud peccatum fuit aliud peccatum de quo non primo facit mentionem scriptura; memorans enim [illegible] plantationem [illegible] dicens angelicam peccatum in celo abscondita est, et loquitur de isto peccato publice et hominis patefactum, quia angelica mala docens non apparent, humane autem mala palam [illegible] ostendunt. sed [illegible] posset dici quod non debebat facere mentionem de isto temptationis aut aliud peccatum temptationis

esset in eo in [illegible] sicut peccatum publice dyaboli quod [illegible] primum peccatum. ¶ Ad [illegible] quod [illegible] est de isto primo publice [illegible] de isto temptationis, licet non [illegible] peccatum [illegible] temptationis introductum est, non quod homo peccavit dyabolo [illegible] et hoc est una [illegible] quam eius peccatum est [illegible] non ipse introducit scriptura peccatum temptationis dyaboli, de tempore [illegible] scriptura [illegible] ad [illegible] secundum quam generis [illegible] est [illegible] ad [illegible] de isto dyaboli hoc non [illegible] antecedit [illegible] eius peccatum [illegible] hominis. ¶ Ad aliud dicendum quod non est simile de peccato temptationis et de isto [illegible] publice peccatum cum temptationis ordinetur ad aliquem affectum inordinatum, quia nullus intendit nocere alteri nisi ut [illegible] eo in quo non contingit [illegible] quod peccat homo primo peccatum temptationis secundum quod homo temptatur. [illegible] dicendum est quod [illegible] homine secundum naturam [illegible] in angelo semper procedit a [illegible] alia affectio naturali cum incorrupta non inclinat ad nocumentum [illegible] de [illegible] [illegible] inclinat ad id quod [illegible] [illegible] ¶ [illegible]

in primo cum si homo est in statu innocencie na cionis primum temptacio ad perdicionem alterius supe rioris perdicionis alicuius appetitum apparentis

Quid utrum sint una so la temptacio vel plures et quod una sola quia unum sit videtur una temptacio In contrarium ad illud quod unum sint diversa ergo una sint tres tem ptaciones ad illud quod omnis temptacio cum sint tres ut sunt concupiscencia ¶ tres tem ptaciones sunt respectu appetitus sed temptacio respectu appeti bonum sicut diaboli ergo non una sola temptacio ¶ ad evidenciam quod sunt una sola temp tacio quia ubi unum propter alterum inducitur ad unum temptacio sunt decem obediencia ¶ ratio contra transgressionem sunt appe titus in ordinati pluralitatis diu ersi ergo vincia sunt temptacio ad inordinatum ad quam sunt vane illecebre ista quod diabolus promittit cum non est credendum tamen sit mendax cum ideo contra promittit multa ut eum sicut ut decipiat ideo non obediendo sed blandiente dicit et maiora promittit magis ad hoc quod cum magis contulit tunc contra maxima est et opera et contra principalis una sunt temptacio quia unum sunt prin

cipale motivum sed in pluribus vene actum precedencium

Tercio queritur si aliquo modo sunt plures que illarum sunt prima Et quod cum temptacio aliquis modo de appetitu sicut contra appe titu in nocencie de appetitu primus delectabilis in gustu item ¶ et in dicitur quod temptavit primo diabolus de gula de avaricia et de vana gloria ¶ Si ergo plures et aliquo modo aliqua illarum sunt pa rum ergo queritur que illarum unde quod illa que sunt de vana gloria et de superbia sicut cum dicitur et primum principium omnium peccatorum superbia sicut dicitur super illud psalmi superbia in qua agebat ubique glossa maximum pe catum est superbia quia nec unde nec origo unde delicti et tela primo diabolus nos vulnerat ergo prima temptacio sunt de superbia sive vana gloria que adiducere ducat ¶ Quod videtur quod sunt temp taciones prima de gula per hoc quod dicitur luce iiii ubi agitur de temptacionibus in principio dicitur cum quod eo orde ne temptavit primum quo temptavit primum adam sed tempta cio qua incepit a gula ergo temp tacio primi parentis incepit de gula ¶ ad hoc dicendum quod motivum primum in omnibus temptacionibus ad hoc sunt appetitus porrectae ideo reducere de sunt temptaciones si quomodo plures sunt ad illam tamquam ad primam ¶ ad aliud autem in contrarium dicendum est quod dicitur temptacio gule prima ratione quod illa quam quid

generatum est originale peccatum vnde
dicitur prima ad Thimotheum 2º non decipitur
prima simplex temptacio cum ex
bile vel auaricie sine debitis per
alias temptaciones vt gule sine pec
cati carnali traducendo ex corpore
tamen sepe carnis accipiendum
Vel aliter potest dici quod temptaciones
de gula sunt prima lex actus in
esse primus sicut cum scriptum ingressus
primus diabolus serpente ad
mulierem et precepit vobis deus vt
non comederetis de omni ligno para
disi Deinde vero prima intelligencie
cum dubitacione dicente ne for
te moriamini Sequitur et quod diabolus ser
pens nequaquam moriemini dicta
vero subiungens eritis sicut dii scien
tes bonum et malum

Quarto queritur vtrum sensibilia sint
mediante aliquo sensibili
vel non videtur quod non quia cum esse sa
cere sicut dicitur contra cognoscitur sub
intellectu sed non mediate
sensibili Item tunc demonem intendere
fugere ea quod appetere aliena po
tunt et fugere non mediante ali
quo sensibili ¶ Item ad idem augustinus
in iij libro distinguenda sunt genera
visorum quorum vnum est quod prestigia
ad voluntatem suadentes quale est
illud dyabolus cum homo scientie
de peccatum aliud inhabitantibus
vel in interioribus aut vel sen
sibus corporis sequens accipiuntur
ex voluntate suadentis precepit
illud peccatum sunc illa temptacio
cum mulier serpente suadendo peccatum
Sed audiens precepit quod dicitur Ibi
super hoc intrat mors per auditum

vel prima contra fides cum ex
tu auditu aut verbum dei
¶ Ad hoc quod temptaciones fiunt
mediante sensibili secundum dicere intelligendo
intelligibili ad aliud aut in genere
est quod receptio illius speciei intelligi
bilis vel potest esse per se non
ante sensibili prima primis tem
ptaciones habitus qui absentes cum
est virtus comparatus et con
tingit sensibilia quemcumque
pit ante in formam sed quamvis
sunt per sensibilia vel ante
vel accipit temptacio et per
mediante sensu mediante
auditu quemadmodum prima quia
precepta loquens locutus lo
cutus enim est quibus angelis
et hominibus corporaliter assumptis
vel que volent prima temp
tacio est per auditum ab audiri
tu sit ergo admirabile et posse
ad olfactum et post ergo ad
vltimus ergo ad gustum et
sunt simpliciter possibilia quod con
tra genera ne tangentes ill
tiracium sunt gustus est quod
tactus vel delectatio ordinat
gustum ¶ Ad primum vero dicendum quod
augustinus in li. de le ar. quod lo
cutus est dei mutacionem quod sunt
tres excellencie sunt quod
scriptum potest ab intellectu sp
rituali mediante signo sensi
bili in forma virtute pote
re manat homines ipse de
scendens cum intellectu non
tatis quem potest temptacio
sibilibus mediante ipsis et
homines voluntate vocabulo apud

Multo quam quae facta sunt mediante serpente videtur cum dyabolus fuit posse assumendi corpus aereum in similitudinem corporis serpentis et in illo corpore [illegible] debuit temptare hominem. ¶ Item multa sunt animalia [illegible] delectabilia sicut columba et alia genera animalium que grata sunt homini videtur ergo quod [illegible] animalium magis congruentia temptare homines temptacionem. ¶ Item sunt multa animalium ut aves que convenientia sunt organum ad formandum vocem similem locucioni ergo per illa potius ingeret temptacio convenientius fiet [illegible] animalia volatilia. ¶ Item sunt multa animalia que assimilantur figura corporis ad hominem ut simia convenientius ergo per id quod melius esset temptacio. ¶ Item racione quia dicitur quod dicitur in genesi serpens erat callidior cunctis animantibus terre [illegible] dicit [illegible] bestiarum videtur quod inter que animalia apes [illegible] dicuntur et formice [illegible] multa scientiam quod [illegible] legis in libro de natura animalium. ¶ Item [illegible] elegit dyabolus serpentem ad temptandum primum hominem potius quam aliud genus animalium temptat. ¶ Ad primum dicendum quod licet alia animalia sunt magis [illegible] nature hominis quam serpens ad temptandum primum hominem tamen aptius est temptator serpens [illegible] sicut dicit Beda vel [illegible] fuit regimen ut ipse facilius deciperet similitudo cum que est falsitatis. ¶ Ad secundum dicendum quod serpens est lubricus motu [illegible] conveniens motui temptationis [illegible] que lubricus [illegible] ut dicit Augustinus in libro xi de trinitate. Unde columbam non aptis passibus sed [illegible] cepit [illegible] sic lubricus [illegible] negligentes [illegible] incipiens [illegible] appetitu pulchritudinis dei pervenit ad pulchritudinem peccatorum inde est quod [illegible] stola prima pellicias tunicas mortalitatis meruerunt homines aut homines sunt similitudo dei [illegible] pulchritudo peccatoris [illegible] homo cum in honore esset non intellexit iumenta aut [illegible] ea que data sunt homini [illegible]. ¶ Ad tertium dicendum quod licet sunt multa animalia que sunt organum ad formandum vocem similem locucioni non tamen per illa [illegible] temptacionem [illegible] quam convenientia organum maior est dyabolus primum serpente loquitur qui [illegible] forma di vocem potius locutam ut [illegible] locucionem. Sicut enim dicit Augustinus dyabolus per serpentem locutus est utens eo velud organo movens [illegible] eius naturam eo modo quamodo ille movere [illegible] potuit ad [illegible] corporalia per que intellec[illegible] voluntatem. ¶ Ad quartum dicendum quod licet [illegible] homo serpens multum [illegible]

vel primule habeant et innotescant
multis tribulis tunc tamen non
habent neque possunt committere
temptacionem quam per animal quod assi-
milaverint habeant insignita et
maxime ut significaret quod habet
qui vetitus erat creatus a prin-
cipio sicut dicitur [illegible]. Sed intellige
intrare passionem ut [illegible]-
[illegible] nec avaricia aliudque
plus [illegible] terre et reptile et
ideo serpens dicitur quia serpit sed
tamen [illegible] inde dici in paradiso
in genesi scripture [illegible] repos
[illegible] magis [illegible] in prima dyabolo
dici [illegible] hoc [illegible] [illegible] genesi serpens
erat callidior cunctis bestiis terre [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
¶ Ad 2m [illegible] quod serpens non di-
callidior vel prudencior [illegible]
sunt [illegible] [illegible] operacionis
dyaboli in ipso [illegible] angeli [illegible]
[illegible] serpens ille non irracionali
anima [illegible] alieno [illegible] spiritu i. dya-
bolico [illegible] sapiencior omnibus dici-
tur bestiis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] angeli [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dei
[illegible] natura [illegible] [illegible] sunt
[illegible] [illegible] [illegible] cuncta quid
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] instinctu dyabo-
[illegible] implens serpente [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod non
[illegible] demoniorum [illegible] [illegible] sapi-
entissima cum [illegible] [illegible]
bestiarum [illegible] anima [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] accipitur ad malum
non ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non fuit [illegible] dyabo-
[illegible] animal quod vellet sed

quod ei concessum fuit cum angelus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod serpente [illegible] [illegible] temp-
[illegible] [illegible] dyabolus
[illegible] [illegible] [illegible] in illo [illegible]
[illegible] cum [illegible] [illegible] volunta-
te [illegible] cupiditas non [illegible]
[illegible] [illegible] potuit [illegible] [illegible]
[illegible] nocendi cum volun-
tate [illegible] ei [illegible] non esset a te
potestas [illegible] [illegible]

Sed [illegible] quibus [illegible] [illegible] [illegible]
sub [illegible] serpente [illegible] [illegible]
a dyabolo [illegible] [illegible]
vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] | [illegible] [illegible] | [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] serpente
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non est | [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] ita [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
de asina balaam [illegible]
qua [illegible] dicat [illegible] [illegible]
[illegible] sic locutus est [illegible]
[illegible] sicut asina [illegible]
[illegible] balaam locuta est [illegible]
[illegible] illud fuit opus dyaboli
[illegible] angelicum | [illegible] angelus in
[illegible] in serpente locutus est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quia ille [illegible] [illegible]
[illegible] potuit ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fuit [illegible] [illegible]
¶ [illegible] inde [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicat augustinus [illegible]

[illegible] bus intelligimus dicit michi quod
spiritus [illegible] ergo p. r. [illegible] dya[illegible]
lingua serpentis ergo ipsa anima
sensibilis ipsius serpentis corpora
liter proximo formavit sermonem
in homine vel animali procedit
[illegible] procedit mediante virtute sen
sibili ergo in mediato principium ad
formandum locucionem est anima sen
sibilis per r(ationem) vide(tur) quia cum dya[illegible]
[illegible] animam sensibilem ipsius
serpentis ipsa [illegible] movet ad
formacionem sermonis sic loquentis
[illegible] quod sunt non [illegible]
[illegible] sensibilis in ipso serpente
[illegible] sufficiente [illegible]
[illegible] virtute dyaboli [illegible]
[illegible] sensibilibus in animalibus
[illegible] instrumenta vocem
[illegible] quod possit formare vocem [illegible]
[illegible] distinctio vocis litterate [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] differt lingua hominis [illegible]
[illegible] possibilitate [illegible]
[illegible] serpentis [illegible]
[illegible] non sunt [illegible]
[illegible] lingue serpentis in ista for
matione vocis litterate [illegible] possibile
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] sunt [illegible] dyabolicam
[illegible] dicit [illegible]
[illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] sufficientes [illegible]
[illegible] que [illegible] formari [illegible]
[illegible] non ergo vide(tur) [illegible]
[illegible] esse [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] est in [illegible]

[illegible] dyabolo [illegible] accipiendo

Septimo queritur quare tem
tavit [illegible] mulierem [illegible]
[illegible] in viro [illegible]
[illegible] ac [illegible]
videt [illegible] ipse [illegible]
[illegible] eius in medi
ate [illegible] temptasse [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ergo [illegible]
temptatio [illegible]
cepta [illegible] temptatio
debuit [illegible] in mediate [illegible]
[illegible] mulieri [illegible] mulieri
non sunt [illegible] temp[illegible]
[illegible] Dicit augu(stinus)
[illegible] debilitate corpore [illegible] sub
[illegible] instruenda [illegible]
[illegible] est
[illegible] inferiori [illegible]
mulieri [illegible] incepit
temptatio [illegible] videtur
quod dicit in [illegible] mulli
[illegible] eius [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] sunt temptatio [illegible]
[illegible] mulieris [illegible]
inferiori [illegible]
[illegible] ipse dyabolus [illegible]
[illegible] in [illegible] ut sit
[illegible] temptatio
[illegible]

Octavo queritur utrum [illegible]
[illegible] in nobis temptatio
dyaboli [illegible] est [illegible]
[illegible] Dicit [illegible]
[illegible]
[illegible] non possumus [illegible]
dyabolo temptari [illegible]

animalem partem que quasi yma-
gine vel exemplo mulier expri-
mitur audit. Similiter Augustinus in primo li-
1. bro dicit: Sicut in illo manifeste
congressu duorum hominum qui primi fue-
runt, nam manducaverunt serpentis
persuasione vetitum, sed tamen manducatum
dum persuasisset mulier, non sola
comedit sed viro suo dedit, ita in
homine geritur: carnalis sensus vel
animalis ingerit quandam delectationem
fruendi se, tunc velud serpens
alloquitur feminam. Sunt autem delectationi
consentire est de ligno prohibito.
Sed iste consensus si sola tamen delec-
tatione cogitationis contentus sit, su-
perioris non auctoritate agendi membra re-
tinentur ut non exhibeantur membra
iniquitatis peccato, sola mulier velud
cibum [illegible] attingit. Quod temptatio
in nobis quandoque agit sicut Adam a-
git, quandoque Adam agit in pluribus parti-
bus. ¶ Item videndum non nec temp-
tatio dyaboli aliquando fit qua temp-
tat hominem de infidelitate, que autem
non fit mediante sensibili parte, cum
non sit res sensibilis circa quam videtur
quod consilio agat temptatio in nobis
quod videlicet in primis initiis. ¶ Ad quod
videndum quod non tamen fit separata temp-
tatio in nobis partem sensibilem sed
partem intelligibilem, maior tamen
utilitas est temptationis in nobis
a parte sensibili. ¶ Ad illud vero quod dicit
Augustinus adversus manicheos dicendum est quod non
posse dici nisi vel ut removeat occa-
sionem vel ut removeat amplificare
dispositionem [illegible] ultimus non dicatur
quod non possimus temptari a dyabolo

nisi per partem animalem, id est per illam
primam dispositionem quam dicitur ad animalem
animal(em) partem, per dici potest vel
que quedam ad corpus secundum hoc
modum nomine est [illegible] quod non
tio nisi per animalem partem. ¶ Ad
illud quod dicit Augustinus in li. .xi. de [illegible]
dicendum est primo quod dicit tu [illegible]
tacione mentes que in velut tem-
poralibus ipse actus officium
vitandi immaculate [illegible]
nalis ille sensus, id est animalis generat
dum delectationem fruendi se tunc
serpens, id est sensualis motus in
temptatione ingerit delectationem
cum dicitur temporalibus re-
lictus est mentio. ¶ Nunc queritur
quare permisit deus temptari
fieri cum postmodum temptatio-
nem malum futurum. ¶ Ad quod
respondeo quod dicit Augustinus super Genesim:
melius sunt creati homines
posse non consentire tempta-
tioni qui non posse temptari.
Hoc tamen concessum videtur
una gloriosior non consensisse temp-
tationi quam non posse temptari.
Sed magnum malum futurum esse
sciebat per hoc apud deum. Sed
operibus hominis quod autem facturus
erat homo propria voluntate
parum deus ordinaverit [illegible]
[illegible] aliis esse ad [illegible].
Hoc autem attendendum quod aliter
temptavit mulierem per serpentem,
aliter virum per mulierem, quia mu-
lier [illegible] est a dyabolo serpente cum
intelligebat [illegible] ipse dyabolus
serpente temptavit, non ipse sed
mulier autem temptavit virum.

[illegible] ipse dyabolus

Completo tractatu de tempt
acione dyaboli in generali et
in speciali scilicet de gula et temperancia
consequenter sequitur de superbia [illegible]
de peccatis hominis completus cum
de tractatibus [illegible] de peccatis
dyaboli [illegible] incomparacione ad
omnes triplex autem attenditur
peccatum hominis sunt cum quoddam
peccatum hominis inquo prima corrupit
naturam illud sunt peccatum primorum
parentum sunt aliud peccatum inquo
natura corrupit [illegible] illud dicitur
singulare sunt [illegible] inquo persona cor
rumpit persona et hoc dicitur peccatum
actuale et ad hoc non cessat cor
pe cottidie cum perpetrat actuale
peccatum Primo ergo dicendum est de peccato
primorum parentum quod erat primum tempore
[illegible] inter peccata hominis secundo
dicendum est de peccato originali tercio de peccato
actuali quod cottidie perpetratur
et etiam continet primorum parentum
quo [illegible] quod [illegible] corrupit personam
[illegible] cum primorum parentum persona
corrupit personam et persona corrupit
naturam quo [illegible] quod persona
corrupit personam continet [illegible]
[illegible] peccato quo [illegible] quod persona
corrupit naturam [illegible] [illegible]
ut dicitur origo aliorum peccatorum dicitur
[illegible] ergo peccatum primorum parentum hic
queri sunt ¶ Primo quid sunt ge
nus peccati ¶ Secundo de causa peccati
¶ Tercio de quantitate peccati respectu
aliorum peccatorum ¶ Quarto de pena
peccati Ade ad peccatum Eve ¶ Quinto
utrum peccatum illud sunt remedia
bile ¶ Sexto utrum Adam potuit
peccare venialiter Primo [illegible] de

[illegible] gradibus peccati ¶ Octavo de tempore
peccati ¶ Nono de effectu illius peccati
[illegible] nocumento quod [illegible] peccato [illegible]
[illegible] [illegible]

Quantum ad primum sit aliter videndum quod
primum peccatum sit superbia dya
bolus cum traxit hominem ad co
similem peccatum illi quo ceciderat
peccato superbie ergo primi parentes pec
caverunt peccato superbie ¶ Videntur
angeli ad ordines elatus superbia
[illegible] obediens [illegible]
[illegible] contempsit Item ro[illegible]
[illegible] superbie homo [illegible] a d [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cum ¶
Videtur beatus [illegible] super [illegible]
ambo scilicet dyabolus et homo medi
tati sunt altitudine [illegible]
ille [illegible] ille [illegible] ergo homo pec
cavit elacione [illegible] item [illegible] ad
[illegible] [illegible] obedienciam [illegible]
in [illegible] super [illegible] non poterit
melius [illegible] quemadmodum
quod [illegible] sit sola in obediencia
[illegible] non [illegible] [illegible]
est homo quia cum [illegible] tetigit
et prohibitum [illegible] non prohibitum
tetigisset non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] cum in obediencia sit
filia superbie
[illegible] homo superbie [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] sunt inter [illegible] amor quidam
[illegible] [illegible] [illegible] de se superbia
[illegible] [illegible] ad superbiam
[illegible] [illegible] cum [illegible]
petitus [illegible] avaricia [illegible] non [illegible]
est appetitus pecunie sicut dicit
Gregorius [illegible] [illegible] altitudinis [illegible]
[illegible] ergo [illegible] appetitum [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in
eo fuit [illegible]

q sit peccatum avaricie ¶ Item videtur
q sit peccatum curiositatis adam non fu-
it seductus sed mulier seducta est
ij ad thim. ij et exponit augu[stinus]
q fuit seductus amoris inquid e-
tiam vel non inquantum seductus
quantum enim ergo fuit peccatum curio-
sitatis credere enim q posset esse sic-
ut deus est peccatum seductionis seu
curiositatis ¶ Item videtur q sit peccatum
gule dicit enim ambrosius super
luce q eo ordine temptavit
xpum quo primum hominem dicere
volo s. xpum primus temptavit
de gula ergo peccatum de quo dictum
fuit primus parens fuit gula
¶ Ad q videndum q peccatum illud quod
primus mortalis fuit superbia ap-
petebat enim similem esse deo sic
dyabolus appetiit similem esse deo
unde postea appetitum processit
ultimus ad appetendum fructum pro-
hibitum non appetitu non secundum
comestio[nis] ¶ Ideo non dicitur primum q
est in mediate ex primum q di-
cit superbia corporalis mediante car-
ne humana dicitur illud peccatum
esse peccatum gule ¶ Ad id licet ergo
q obiectum est dicendum est q cum
aliter de presumptione vel in obedientia
totum reducitur ad peccatum superbie
ideo non contemperandi preceptum
ad superbiam reducitur similiter presump-
tio ipse potius [illegible] sicut licet
super illud in persona primus dicitur
confectus quod male licet sub presump-
tio ipse precepit [illegible] sic licet
quod bonum deduciorum ipse dicit
[illegible] dominus in nostra [illegible] [illegible] ut
... [illegible] contra ¶ Ad
non q aliter q fuit peccatum gule

sed est q peccatum gule fuit primum
in mediatum eius secunda o-
riginalia nature corporis ex illo
fuit primus primo ad diabolo cum
... ¶ Cum precepit
deus et s. libet illud moveri
appetitum elationis ¶ Ad id videtur
aliter de peccatis curiositatis sive se-
ductionis sed q non fuit illud peccatum
curiositatis seducta esse cum
aut omnis seductus est infi-
delitas s. que est contra credulitatem
fidei eius aut dixit ei dya-
bolus sicut dii non errantes
illo articulo q unus solus est
deus credendo q possent
plures dii esse enim hoc nomen
deus nomine unum solum d[eum]
... tamen c[...]
corporis quo dicitur dii participa-
tive vel adoptione sicut dicitur
ps. ¶ Ego dixi dii estis hoc
non credidit esse sicut deus
non illo modo quo erat participa-
tive vel id vero peccatum in ap-
petitu elationis consentiebat
deum decepit tamen ¶ Cum c-
lationis secundum voluntatem peccati
secundum eum deceptus vel erat
est ille tempore peccatum
s. simul erat ut peccatum q c-
in li. ar. confitetur [illegible] du-
q. s. erat tamen cum erat ve-
[illegible] ¶ Ad illud vero q obicitur de
vitio avaricie sed est q avaricia
duplex dicitur una a [...] ipse al-
ius quod secundum q dicitur [...] a-
[...] valde cum in c-
tu fuit ergo in peccatum avaricie
secundum q ipse dicit avaricia [...]

dunciarum secundum quod tangit de-
appetitus enim est delectabilis in
dulci esse dicitur radix omnium mal-
lorum ¶ Decime enim quia iam dictum
est unde sunt plura peccata
contra simplicem speciem gule et
ita non tantum unum peccatum ¶ Ad quod
dicendum est quod licet essent quadra
in peccatum non sit aut sunt in di-
uersis dyabolus etiam tunc sunt sol
tantum centrum hominis non sunt
quantum secundum hoc et cetera specialiter
triplex unde duplex sunt
uoluntate una propter quod spiritus est
tis tenere | inordinate ad corpus
sit appetitus | unde alterum ex
ordinate ad corporis erat appe-
titus per tollenciam in specie ultra
statum propter non specialis tenere
ordinate ad corpus erat appe-
titus delectabilis sensibilis contra
statum et quia unum propter aliud
ad quantum et peccatum et unum se-
cundum addunatis unde secundum
sit dici triplex Item inquinitur
aut appetitus esse disordinatus
ordinatus peccatum dicitur spiritus
in talibus inquinitum aut superio-
re potentibus peccatum incapabilis hu-
ius secundum appetitus delectabilis
secundum congruum contra veritatem spiri-
tualibus secundum aut appe-
titus erat delectabilis secundum
ipsum contra veritatem secundum dicitur
de excellencie in specie unum et
tantum ¶ Item venialem et capi-
tale differunt unde et inordinata
cie ad sensibilem et ad negata
rem secundum quod unde appetitus
sit appetitus indelectabilis unde
data et necessario tamen ille

triplex appetitus ad unam redu-
citur radicem

Secundo queritur que sit causa ipsius
peccati videlicet quod sit naturale
videtur quod similitudo equiparancie
in specie disformi dicit enim ipse
super illud que non rapui tunc ex
felicitatem Adam et Eua uoluit
rapere diuinitatem et amiserunt fe-
licitatem sequens accipitur quod non
tantum sunt similitudo dei non tamen
quo debita non possent | preveni-
re ergo possunt | sunt illi appe-
titus similitudinis equiparancie
Contra hoc est tale appetibile
quod intellectus in re homines
videtur tale cum autem sit in
possibile nec non habent adhuc
aliquam inclinationem ergo sunt non
motum in homine ¶ Ad quod
dicendum est | possibile de peccato | dyabo-
lum sunt | dicit Augustinus quod uoluit esse
similis similitudine equiparancie secundum
similitudine disformitatis in specie
et ad illud potuit preveniri secundum quia
et uoluit propria uoluntate non ex
perfectione agere dei per naturalem
uoluit plus usurpare quam dei erat
et ideo dicitur quod Adam et Eua uo-
luit rapere diuinitatem ¶ Ad hoc
autem quod possit alia ratio quod de
cum ad possibile super illud non ra-
pina 42 | c | 1 | c | 1 | dicit illa dicitur
in glossa non usurpant quod sua
non erat secundum equalitatem dei ut
dyabolus et primus homo
dicendum est | quod sic est intelligendum
quod aliquid tale uoluit primo homo
quod per ea non homines quos uoluit
perficere illud quod non sunt nisi de
vita propria uoluit equalitate

quia difformitate non comparan-
tibus nisi qui equalis est deo
creatura non est idcirco hic Deus
unitate unus et esse equale
deo recta

Sexto quantum ad quantitatem
peccatum suum in comparacione ad
alia peccata. Unde quod hoc peccatum
sit maximum vel eciam maxima
peccata videtur mensurare pene et
quia maxima autem pena fuit
suum peccatum ergo hoc peccatum fuit
maximum quod autem maxima fuit
pena suum peccatum patet per hoc quod dicit
Augustinus de ordine hoc culpa consistit
ut mortis periculum incurreret
et ab illo uno homine omnis humana
natura esset mutata et mortalis
effecta. Item Augustinus Enchiridion
peccatum fons [illegible] est Adam sed
[illegible] quam perpetravit in
se talem [illegible] in radice maculavit
pena mortis et dampnacionis
obstrinxit ut quicquid prolis ex
illo et simul dampnata per quam
peccaverat coniuge procreatione co-
pulam concupiscenciam nasceretur
traheret originale peccatum. Sic
dicit Cassiodorus: Anima in
prevaricatis initium inde prevaricatis
initium inde humani generis ruina
est deceptio inde ignorancia
rerum divina inde noxie cupi-
ditates inde peccandi copia inde ob-
scura cognicionis corpore desideriorum
[illegible] neglectus [illegible] aut
colligitur quod maxima fuit pena
[illegible] peccatum corrupto humani
generis. Item probat Augustinus in li-
bro de [illegible] quod hoc peccatum fuit ma-
ximum quia maxima fuit in
diciva quantum ad preceptum fa-
cilimus ad observandum tamen
maior fuit in obediencia tam
[illegible] dicitur. Dicitur quibus [illegible]
dampnacionem vinculum vel in [illegible]
putas metus [illegible] necessitatis [illegible]
ta fuit in peccatis inquit
nisi tamen erat in non [illegible]
facilitas esset probatum quando [illegible]
dicens hic enim [illegible] non [illegible]
[illegible] magna obediencia predicata
quia nisi occideret filium verbis
facillima est inspecta eius et
perdicio tanto maior in obediencia
fuit quanto id quod preceptum est
levius fuit difficultatis alia
[illegible] adiecit [illegible]
cio obediencia predicatur [illegible]
difficilior est quod [illegible]
dicens usque ad mortem [illegible]
in [illegible] pone [illegible]
[illegible] facilis [illegible] quam
facit [illegible] facie quanto
[illegible] non obediret in [illegible]
li [illegible] impedis [illegible]
[illegible] supplicio [illegible]
quod maximum fuit peccatum in
paracione ad alia peccata. Cir-
ca [illegible] incomparabiliter [illegible]
[illegible] aliarum creaturarum [illegible]
[illegible] rationalis est [illegible]
aliarum creaturarum ergo [illegible]
[illegible] est [illegible]
lis peccatis ergo non peccatum [illegible]
[illegible] est maximum [illegible]
facit quod dicit Augustinus in li[bro]
[illegible] evangelistarum [illegible]

163

[illegible]ud esse scelus occasi & cognos
[illegible]cit sunt eradicata corpa se
[illegible]olima que erat caput regni
[illegible]ceptatur ordinem sedis iste
[illegible] si non venisset et locutus eis
peccatum non haberent nunc autem non habent ex-
[illegible] de peccato suo ergo illud peccatum maius
quod in illo sit excusacionem quam
[illegible] quod aliquam habere potest illud
[illegible] peccatum dicitur in ordine
[illegible] sit excusacionem ergo maius
peccato primo quod aliquam potuit
[illegible] inclinacionem unde cum quod ali-
[illegible] excusacionem potuit habere a-
[illegible] eo quod noluit contristare
[illegible] uxorem & sic non illud quod
[illegible] non esse tantum peccatum dignum
non veniabile ¶ Similiter videtur de
[illegible] lucifero quod videtur esse maius
[illegible] aliis peccatis eo quod sit causa
[illegible] omnium peccatorum ¶ Ad quod pre-
[illegible] quod peccatum potest dici maius
[illegible] peccato vel secundum rem eius
[illegible] peccatis ipse magnitudinem
[illegible] vel ipse magnitudinem
[illegible] vel pene quibus peccatum
ipse magnitudinem culpabilitas
[illegible] primo non dicitur peccatum
[illegible] maximum ¶ Tunc
non dicitur peccatum priorum maxime
maximum peccatum ipse sit sive
[illegible] dicendum ergo quod primum
[illegible] primorum maximum
[illegible] damnum vel pene que
[illegible] se extendit in genus humanum
¶ Ad tercium non sedeam quod ho-
[illegible] angeli non delectacio quod illa obe-
dientia fuit maxima sed solum
[illegible] magna ulterior ¶ Et ideo quod
[illegible] quid eque facile potuit preci-

pere transgressio precepti ¶ Ad tercium
non est quod peccatum angeli non delectacio
quod non subsunt quod in obedientia primum pre-
ceptis fuit maxima sed in hoc
deceptibilior cum habuit naturam
sine institucione aliquam vel habemus
naturam corruptam cum homines
sunt inclinacionem ad cadendum

Quarto queritur de comparatione pec-
cati ipsorum eve ad peccatum ade & videtur
primo quod adam esset peccator quam
eva tum peccavit sola mulier su-
per diabolum dicit & illud prius quod
non essent tunc complecione cor-
porum ante nolunt capere divini-
tatis eam non fuit serpens dicebat
ad thimotheum .i. Vir non est seductus
sed mulier ergo adam non credidit
diabolo dicenti Eritis sicut dii
ergo vero credidit item angeli
et ergo quod adam non est credendum
quod vir personaliter mente-
dicitur noluit esse sicut deus sicut
angeli sicut salomon adoravit
ydola licet non credidit ea esse deos
uxorem sed ne suas delicias con-
tristaret sic adam delicias ne-
citer comedit ne uxor sua adio
vel ira vel in media taliter ergo
adam non peccavit complecionem
¶ Ad quod videtur quod primus adam non
noluit esse sicut deus sed adin-
dicat apostolus vir non est seduc-
tus sed mulier tamen peccavit mu-
lier quia ei imputatur quam tamen cum
corrigere debuit non corripuit sed
ei consensit ¶ Cum ergo generacio
confitentes pari pecunt primus
peccatum eve sicut dicitur ¶ Et in
ducit questio angelorum licet est credi-
dum quod superius personaliter mente

perditus est nunc mulier spiri-
tualiter mente ¶ Item nomine
lucifer clarius indicatur in speculo
eternitatis quam adam ¶ Videtur quod do-
num spirituale datum est ade quod
nec mulieri nec angelo quando
enim ineo immisit deus soporem
vel extasim raptus est sicut dicit
augustinus ad curiam angelorum intelli-
gentiam esse et quod futurum esset
de ecclesia ortum quid non credidit pot-
tuit esse quod intelligat sacramentum eius
scilicet incarnationis filii dei creaturis assump-
tam vestiendam ¶ Item ¶ Vi-
sum lucifer vidit irrationalem
creaturam assumendam in uni-
tate filii dei ergo vere fuit spiri-
tuale mente perditus sed adam
videtur non esse quia lucifer
fer statim in sua creatione sup-
bivit et spiritualiter mente perdi-
dit quod adam non fecit et fortius
sed alia secreta revelata sunt
ade que non lucifero ¶ Item

q°

queritur quod illorum fuit maius in ea
peccatum vel si fuit equale et
videtur quod equaliter peccaverunt quia
dicit augustinus quod impari sexu sed
pari statu peccaverunt ¶ Ad quod
videtur quod par status fuit quantum
ad comestionem non quantum ad
effectum quia mulier appetiit
esse sicut deus non ubi vel
potestate dei pari facta in quo
non inequalitate ¶ Item videtur
quod plus peccavit eva quam adam
adam enim non est seductus
sed eva seducta unde fuit mu-
lier credidit se posse esse sicut
deus ergo detestabilius fuit

peccatum eve ¶ Item peccatum eve
detraxit peccato ade vnde ergo
quod ad hoc maius videtur
¶ [illegible] dimulcere mulierem peccatum pro
illam eum cuius mariti hec a-
mare debebat credere suasio-
ne serpentis quam adam suasio-
ne propria ergo plus peccavit
eva ¶ Item ade fuit [illegible]
preceptum primo ergo maior fuit
eius inobedientia ergo maius
peccatum ¶ Item dicitur .v. ad ro.
inobedientiam unius hominis pecca-
vit s. ap. sed in ratione omnes
peccaverunt in adam ergo vide-
tur maius peccatum ¶ Item dicit
augustinus nisi (ubi) maius est dam-
pnatio transgressio maiori [illegible]
iacet culpe sed maius dam-
pnatur esse in adam ergo maior
fuit culpe ~~sed maius dam-~~
~~pnatur esse in adam~~ ergo maior
fuit culpe ¶ Item comp-
plicatur peccati consummatio
ignorantia coniuncta maius
autem peccatum est coniuncta et

q[ui]

sciendum quia peccavit eva autem
peccatum fuit ade sciens eva
esse preceptum dei non comedendo
tamen comedit ergo maius fuit
peccatum ¶ Ad quod videtur dicendum quod alia
alia ratione potest unum pecca-
tum maius alia vel ratione a-
tibilis vel ratione causalitatis
vel ratione maioris [illegible] his
tribus modis peccatum dicitur pec-
catum maius peccato ade plus
ratione appetibilis quia voluit
esse sicut deus in assimilatione

ne fedo quia inclinauit adam ad
credendum. uno modo est quia in
uerbis fuit attamen maior eua
inclinatus ad credendum incorpo
rum ad credendum dyabolo per ser
pente suggerente ¶ Secundo alia
ex parte magis peccauit adam
quam eua dicitur quod peccauit alio
modo maius propter maiorem
ingratitudinem. maior enim fuit
ingratitudo in adam et quia
plus erat spirituali mente pre
ditus propter magnitudinem sibi
date ¶ Tercio dicitur peccauit
maius alio propter maiorem in o
bediam maior enim fuit in obe
diencia adam quam eue si enim
fuit datum preceptum et ipsum
audiuit unde prius datum est
de ligno quod scientie dic comedis mo
rte morieris postea uo
luit eua deffinitum quod in
medio paradisi precepit uolens
... ita ...
... quod ... preceptum
... ¶ Quarta quod fuit in obe
diencia in adam quo adhuc
maior maius fuit peccatum ¶ Quinto
peccatum maius alio propter maius
dampnum quod ... sequitur
... ad hoc etiam dicitur peccatum
... maius peccatum eue quam
... possunt ... predicte
... ... eius quod ...
... peccatum et eue et maius
... ...
... ... quod peccant
... quod peccatum ade maius
... ad alias causas respiciunt

¶ Si uero queratur utrum eua scienter
peccauit uel ignoranter dicendum est
quod eua scienter peccauit ¶ quia mandatum
... ignorauit. aut quantum
ad hoc quod credidit et sic ...
adam ... scienter quantum ad
quod ... quantum ad mandatum dei
... ... et ...
... ... quantum ad hoc quod cre
didit aliud quod erat mortale et
ueniale ... et ueniale
... ¶ ... dicendum est quod non
peccauit adam ... ...
... ... malicia ... peccauit
ex quadam infirmitate ... non
... quam ... ...
... ad ... ...
sua erat ... ...
... ...
... ... peccauit ...
... adam ... ... quod
non seductus ... ...
... peccauit ... ...
adam peccauit ... ¶ ...
... ...
... malicia ... est
... ...
... ... est ...
scienter etc.

Quero quid utrum peccatum aliud
sit remediabile unde quod ...
non est remediabile sine remis
sibile ... ... est
... ...
... ... peccatum ... ade
fuit ... ... peccatorum
... est maius ... in ...
... peccatum ade fuit ...
... ...
peccatum ade fuit ... ...

Item peccatum ex infirmitate et ex
ignorancia aut ex certa malicia
sed peccatum ade non fuit ex infirmi-
tate vel ex ignorancia. infirmitas
enim ignorancia fuit pene natura
aut processit pena ergo adam pec-
cavit ex certa malicia sed peccatum
ex certa malicia est irremissibile
per carenciam causas remittendi
ergo peccatum ade fuit irremissibile
Item mundi ex vo philosophi quod dicit
augustinus in li. de natura et gracia
alii dicunt quod lucifer de sublimis-
simo statu suo cadit ideo
surgere non potuit sed per rationem
dici eadem de adam quod de sub-
limissimo statu suo corruit
sed quia potest dici de adam et
ideo peccatum eius fuit irremis-
sibile Item dicit albumasar
tercium homo quanto singularior
est in natura tanto facilior est
adinvencio ergo peccatum hominis fuit
remediabile Item homo pec-
cavit alio suggerente sed angelus
peccavit quod homo surgeret alio
adiuvante ergo peccatum eius fuit
remissibile Item si peccatum solo
esset irremissibile non tota
humana natura perierat et
tota humana natura dampnata
quod non contingit peccati deinceps
ut primum per quod tota humana
natura dampnaretur ergo peccatum suo
nunc fuit remediabile Item
augustinus in li. de li. arb. ostendit
ut natura homini subueniret cum
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] adiuvaret

supplicare [illegible] si se dicit
[illegible] [illegible] [illegible] Item
quod [illegible] in li. de [illegible]
homo post peccatum ideo [illegible]
[illegible] quia absoluta [illegible]
[illegible] infirmitas [illegible]
[illegible] carnis [illegible]
[illegible] ad salutem [illegible]
[illegible] peccatum eius fuit remissibile
[illegible] Item [illegible] [illegible]
in [illegible] est quod peccatum
non fuit in [illegible] [illegible] enim
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] finalis in pena [illegible]
[illegible] quod peccatum eius fuit ma-
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] maximum [illegible] magnum
[illegible] dampnum [illegible] pene [illegible]
in eo [illegible] quadam [illegible]
[illegible] [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] irremissibile [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fit remissio peccatorum
Item [illegible] non [illegible] quod adam
peccavit ex certa malicia sed
[illegible] ex infirmitate carnis [illegible]
infirmitas carnis non erat [illegible]
[illegible] sed erat [illegible] in se [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible]
pene [illegible] [illegible]

libus posiuuntur. ¶ Ad tercium dicendum
alii dixerunt de possibili
ssimo statu racionis homo lu
cifer cum sunt sublimissimi in ista
... post dixit non habuit aliquam
inclinationem trahentem ipsum ad ve
niale quod autem fecit Adam quia au
tem est irrecuperabile homo non
quia carnis sunt inclinationem
trahentem ipsum ad inferiora licet
et in sublimissimo statu inno
cencie posite sunt quod autem fecit au
tem fecit Adam autem est irrecuperabile
... quod videlicet animo ad illum sta
tum in innocencie sed potest videri
... adductionem
¶ Respondeo quod utrum Adam po
tuit peccare venialiter primus
modus quia causam possibilitatis
fuit Adam in primo statu quam
modo sunt sed non possumus pec
care venialiter ergo adhuc tunc po
tuit. Item Ecclesiastici vii deus ab
inicio fecit hominem rectum et rectitu
dinem apparandum cum oppositum tamen
maior amor quia autem rectitudinem
et sic peccat a sua rectitudine
tamen potest declinare in minori
quantitate quam maiore sed minor
quantitas est in peccato veniali quam
in mortali ergo tamen potest sic
declinare in veniali a statu
innocencie a quo erat rectitudo quam
in mortale ergo Adam in statu
innocencie a quo erat rectitudo
quam in mortali ergo Adam in statu
innocencie magis potuit peccare
venialiter quam mortaliter. ¶ Item
tamen primus quia erat in veniali ipse
ordinatus ad carnem licet esset mortali
... in se tamen sunt veniale. Item

possibile quod non sunt in Adam nisi ulla
sunt ordinatos spiritus ad carnem cum
ergo iste dicte peccata sunt mortale et
veniale non sunt nisi ipse sepa
racione sed ubi spiritus coniungitur carni
ergo hoc est per ordinem spiritus ad
carnem. ¶ Sed ista ordinacio spiritus
ad carnem fuit in statu innocencie
ergo in statu innocencie potuit
in esse mortale et veniale peccatum
ergo potuit venialiter peccare. ¶ Contra
in statu innocencie erat ordina
cio viribus aliis naturae subditus
ita quod non excederet a sua recti
tudine nisi vis excederet sed vires
excedere non potuit a sua rectitu
dine nisi per mortale peccatum ergo
non potuit veniale peccare sed
tamen nulla esse repugnancia ...
te carnis. Item primus motus
sunt magis et veniale peccatum sur
git posteriorem sed primus secundus
est peccatum tamen sine pena peccatum
ergo consistente in corrupcione non
potuit homo peccare primis mo
tibus nec similiter aliis peccatis ve
nialibus eadem racione non ergo
potuit peccare venialiter. ¶ Ad quod
dicendum est quod aliud est dicere quod homo
potuit primo peccare venialiter
et hoc solvendo et quod primo aliud
sunt eadem cum sunt possibilitatis
nunc que et primo sed aliud disparata
sic cum fuit tunc disposita ut
primus egressus a rectitudine
esset mortale eodem potuit esse
veniale peccatum quam in actu mor
talis consimilius sic non egredi
in veniale quam mortale tunc
tamen vade facto status fuit prior
egressus ad mortale quam ad
veniale eo quod aliud vires re
gebantur superiori parte racionis

ipsa subditus ordinabat. ¶ Sed ad
hoc potest dubitari quia si ideo est
veniale peccatum quia stat cum gra-
tia gratum faciente per quam anima stat
in rectitudine, mortale autem non
potest. Cum ergo anima esset tunc
in rectitudine magis videtur quod pos-
set peccare peccato veniali quam
mortali, ex quo peccando venia-
liter non amittit rectitudinem que
est gratie, peccando autem mortaliter
amitteret. ¶ Ad quod dicendum est quod du-
plex est rectitudo: una que
est consistens in innocentia, et istam
non poterat stare peccando ve-
nialiter. Est alia rectitudo que
est gratie gratum facientis et
est in ipsa virtute maxime sup-
eriori et non in aliis viribus sic
primo, et istam potest stare cum peccato
veniali, in quo peccato veniali e-
greditur inferior vis a rectitudine,
licet non egrediatur superior. ¶ Prima
ergo rectitudo innocentie est
universalis in omnibus viribus,
secunda non est in ipsa vi in
hiis que per se obediunt rationi
consequenter. ¶ Prima non rectitudo
innocentie sunt duplex respec-
tum: aliud sub quo recte sub-
dimebantur vires inferiores supe-
rioribus ordinabantur, completo status
illa viribus rectitudinibus que erat ad
inferiores vires si semper servata
esset illa viribus rectitudinibus que
est subditus, ideo primus eorum
sub rectitudine sunt mortal-
les cum quod in non servaverunt rec-
titudinem quam servare poterant,
ideo veniale peccatum secundum eam
est mortale. ¶ Ad tertium ubi dicitur

est quod duplex sunt ordinatio ho-
minis sub ratione nature vel
ratione corruptibilis in natura
carnis. Primo ordinatum non
primus ad naturam carnis non
peccatum veniale secundum quod venia-
le dividitur contra mortale sed
contra veniale ex suppositione
interna vel alio modo. Sed quod ordi-
nem non primus primus tradita
carnis corrupte dicendum aliquod
peccatum veniale secundum quod venia-
le dividitur contra mortale peccatum
autem quod est primus primus sepa-
ratum nec primo modo nec
dicitur esse veniale.

Septimus quis defendi-
sillius peccatum dicitur cum
in primo veniali vir[um] qui non
in esse cumpositio, adam-
lius adam non laces sed diffi-
dine cum in primo diaboli-
ce constitutus adam recessit
tunc cum vetitum peccatum comme-
dit in primo et delectabiliter sed
se stulte occupando in se
dicens et consimiliter dictis nulli
dedisse sua sancta sed non sit
quod ergo dedisse illis quod dicitur
sentiens in suspicioni adam re-
sisit uxor cum nolens quod sed esset
peccatum quam peccatum venialium
de ingratitudinis cum peccatum
gradibus et minimum peccatum quam
secundum non quam tamen sed
quam in conspectu cum illo non
sunt eam sunt deliberatione
voluntate primus recedere
veniale esse peccatum sed tamen
sed hoc sunt mortale peccatum quam

comedere delicias uetitas sapi-
entie uoluntate uiuere et uos eo-
dem uoluntate primus apparet
sicut deus reuerende de morta-
li sed est ueniale tamen sunt
complendum maius est peccatum
quam ipsum comedere quod magis
accedit in primo gradu quam in
secundo ¶ Tertio uidetur quod consuetudo sic
uita sit mea concupiscencia eo
alii est ultimus gradus vita
et hoc sit grauissimum secundum pegra
ssimus infligere tanta pena
concupiscencie tanta sunt
una inflicta ad ergo posti
ti ¶ Tamen concupiscencia sunt
secundum in uirtute in potestatiua
potestatis uel sine tanc est sunt
tamen in uirtute que uti alium
secundum hoc proximior sed sed tamen
generatiua quam ad in potestata
uel cum eo lingwa in deus
creat loqui in gustu et loquitur
tus proximior sed sed adgua
tum quam locutus secundum ¶ peccatum quod
cum tussiuit et corruptus que
sit pella lingwa sine peccatum
sunt quod magis uide in ficio
ibi de pena apparet peccatum lingu
atiua quam in locutiua uita
grauissimum dicitur peccatum quo gu
stauit de pomo uetito ¶ Ad
secundum et quod consentire eue potuit
impossibiliter ut ad comedendum de
pomo uetito sicut sunt nunc
tamen quam ipsum comedere uel
sunt consentire ei in hac
credendo pulcritudine dei in ista
quam admittendum ipsa apperit sic

dicitur maius peccatum comparatione
appetibilis et appetibile quam eo
modo de pomo uetito uel tamen
ita damnosum sicut quam et
in alicuius eius comedendo de
uetito fructu et damnum sunt
in quibus quod aut dicitur reuerende adeo
in primo gradu uita mortalis
peccare sed est quod hic non possi-
bilis deus ipsi comestionem huic
complexuit consensu ad comedendum
uita comparando in comestionem
peccatum mortalis et adeo necesse
sit ¶ Si uel aliquis uos apparet
esse sicut deus in faciendo bo-
num et malum sic apparendo facit
tamen complacentiam diabolo quam
~~concupiscencia maius sunt peccatum~~ fa-
cit deus illis secundum quod in conspexit
in lege mentis. ¶ Ad aliud
non sed est quod maius sunt peccatum
concupiscentie quam comestionis
humane uel dicitur augustinus in libro de
ci dei primi prior et damna
bilior est superbia quam peccatis ma
infestis suffragium concupiscentiis
sequentibus sicut sunt sanior plen-
ius eo ubi sanat peccatis le-
uiora inmo etiam in plerisque medica
uel aliud sunt grauissimum peccatum
quibus ad comparando primorum parentum
peccatum ante comestionem de pomo
uetito alia uel dicitur grauissimum
quam publica quam primus homo
cui et natura corruptus ¶ Ille
enim elatus superbia preceptum
sequentis obediencie preceptum con-
tempsit ergo sed eo addidit ut
mortis periculum incurreret et alimo
sunt tamen quia maxima atque

ab ignorancia mortalitati conferet
¶ Et ad hoc quod tamen cum id
dixero si tangere pomum sunt
possibilitate et si ipse hac secuta
est dampnatoris sententia quidam
quod inde peccato quia dicit Augustinus
in li. de ciuitate dei licet melior est
creator quam creatura nulla quam
condidit cum imperio non sit
desperandum ut tangeret possibilitatem
quamuis non possibilitatem [illegible] de
[illegible] melior et licet creature
[illegible] est causa creature
imperium tamen [illegible] quod [illegible]
quod possibilitate sunt tangere sed
si possibilitate tangere tangendo
solum in obediens efficeret pro
inobedienciam autem sic [illegible] ad
hoc peccatores constituti sunt
multi ergo dampnatoris sententiam
quidam secuta est ipse tactum
pomi [illegible] inde [illegible] cum
in gen. [illegible] dic tamen
dicitur morte moriemini possibilitate
ergo facta sunt de esu ergo non so
lum ex tactu pomi secuta esset
dampnatoris. ¶ Sed tangere pe
teratur non ad comedendum ut quod
[illegible] peccaret uel non accepta
possibilitate facta in qua uidetur
tamen contra quia dicit Augustinus illic
in li. super gen. [illegible] non
potuit melius et diligencius
commendari quantum malum sit in
sola inobediencia cum ideo [illegible]
[illegible] sicut [illegible] quia
cum tetigit contra possibilitatem
quam si non possibilitatem tetigisset
non utique peccaret. Ad quod
dicendum quod sunt [illegible] possibilitas directa
in directa sicut opposita et

implicata possibilitas complicata
de esu possibilitas non implica
sunt de tactu ad comedendum
sicut cum dicitur dixit in lege
non comedetis [illegible]
implicite sunt possibilitatem [illegible]
modo ad comedendum quia [illegible]
sunt possibilitatem non in [illegible]
[illegible]
non erit in mandato lege
[illegible] cum ergo loquitur [illegible]
de possibilitate tactus intell[illegible]
dum [illegible] de tactu ordinato
comestio uel degustatione sunt [illegible]
dum tactus ¶ Sed circa
istas possibilitates [illegible]
licere [illegible] non
est formata [illegible]
illa [illegible] que [illegible]
non inde illud designat[illegible]
[illegible] in quantum dic tamen
[illegible] est [illegible] est tamen [illegible]
erat que peccauit adam [illegible]
comestione [illegible] erat [illegible]
[illegible] in [illegible] prima [illegible]
mulier prima comedit [illegible]
non [illegible] uir [illegible]
uir comedit de ligno [illegible]
[illegible] quod [illegible] in
[illegible]
lignum quod est in paradiso [illegible]
ligno [illegible]
[illegible] in [illegible] quod
dic autem [illegible] alios [illegible]
[illegible] data
mulieri non cum uiro ¶ [illegible]
aut [illegible]
data sunt [illegible]
dicit Augustinus super gen. [illegible]
tum data sunt uiro [illegible]
[illegible] ad feminam, ita [illegible]

virgini sexu femina nisi uocem
nominatur sunt quantitati go
iuri quod corpore femine quod
ad non est aliud quod non dum
erat femina [illegible] est quod erat ali
quando rationis non erit cum
libido in adam non erat aut
[illegible] forma ultima sic aut
[illegible] ita preceptum erat ei datum
[illegible] quibus de peccato
unde quod in necessitate [illegible]
super [illegible] ad necessitatem de
[illegible] flectus necesse est
sol in occasu declinat quod
adam peccavit [illegible]
[illegible] est [illegible] accidit quod unde
[illegible] quod dicit beda [illegible]
[illegible] hora sexta tene
[illegible] sunt super [illegible] terra
[illegible] hora [illegible] homo [illegible]
[illegible] morte meruit [illegible]
in hora secunda adam mori
[illegible] morte destruxit [illegible]
quod non sunt in necessitate [illegible]
[illegible] sunt tenebre quod
[illegible] hora [illegible]
[illegible] non tamen illa hora
[illegible] sunt [illegible] hora
[illegible] post [illegible]
est in declinatione [illegible]
[illegible] in [illegible] declinata
[illegible] admonendo aliquem
[illegible] adam [illegible] ea hora
[illegible] adam peccando
[illegible] meruit [illegible]
[illegible] morte destruxit
[illegible] aut [illegible] large [illegible]
sol inclinat ad occasum
[illegible] quibus [illegible] effectum [illegible]
peccato [illegible]

Sed cum illo peccato puerum rest
infelix nascimur quod adim
tangit in lege ligem relic
tangimur prope est aut sa
pernit qui tangit [illegible] quod ha
peccatis corrumpit naturam [illegible]
[illegible] in libro de [illegible]
unde quoniam corrumpat quod cum
est non [illegible] posse super illud quod
[illegible] est [illegible] in [illegible]
est quod illa [illegible] quod
singulare est natura ad quod
[illegible] universale universale
aut plus potens quam singulare
[illegible] non potest [illegible]
aliquid super naturam [illegible] ma
[illegible] non [illegible]
tamen persone accidit corrupti
cis nature [illegible] est quod [illegible]
[illegible] in corruptione nature
singularis [illegible] corruptibilis
non [illegible] corrumpit univer
sale [illegible] corrupto forte non
[illegible] corrumpit homo [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] corruptione corrupta
singularis non [illegible] corrumpit
universale [illegible] in illo
[illegible] corruptione ade [illegible]
[illegible] erat singularis [illegible] non
sunt corrupta natura [illegible]
Item actus [illegible]
[illegible] singularis [illegible]
[illegible] est [illegible] voluntatis
voluntatis [illegible] quod homo pec
cat singularis est [illegible] corrup
[illegible] que sunt [illegible] peccato
[illegible]
cat homo [illegible] unde

tra est corrupcione primi peccati
que sunt circa singulare persona
non debent sequi corrupcio
nature humane ¶ Ad illud dicitur
est quod de humana natura et lege
duplex ut prius est tamen quod omnes
homines sunt descendant semina
liter ab adam sunt non descen
dant et ergo si corrupcio circa
singularis personas contingit ade
propter hoc corrumpitur humana natura
inquocumque posset esse sed corrupcio
in illo qui descendit semina
liter ab adam sicut dicit Augustinus
quod seminaliter descendere est per
corpulentam substanciam in [illegible]
rem virginem Christus non fuit cor
ruptus sed in adam sed fuit
est corrupcio ut humane per
que sunt iam non est quod potuit
esse in aliis ¶ Ad primum dicitur
quod non est simile in corrupcione
naturali et corrupcione personali ¶ Cor
rupcio enim naturalis attingit
universale unde perdito quod est in
illo singulari hic eciam corrumpitur
ille homo corrumpitur homo in
isto incorrupcio non personale
quia illa sunt contra legem iustic
ie originalis que data fuit ipsi a
deo non tamen ut esset homo
iste sed ut haberet ipse totam
naturam que descendit semina
liter generis humani dicitur pena
que secuta est tamen generis
humani non tamen ipsius transgressi
dicat unde Augustinus in libro de [illegible]
[illegible] quia tota humana natura
in illis erat ¶ contra illos de

illa unde erat tota infirma
et corrupta est corpus hoc
tale propter peccatum fuit quali
sunt brutorum animalium cor
ruptum et animalibus appeti
subiectum anima non quod
corrupcione corporis resisten
appetitibus atque concupiscen
ciis brutorum que sordidit anima
libus appetibus est in secu
¶ Ad tamen non dicitur quod licet persona
processit conclusionem [illegible]
[illegible] corrupcio in que sunt
ab illo peccato sunt corrupta
universalis persone enim
si adam transgressus est
legem dei dicitur non habemus
in illo fuit iniciata
in libro de civitate dei [illegible] illa
unde qua unquam processit homo
nasceretur ab adam [illegible]
quia sancti non
¶ Quid dicitur est de illa pena
quod mortis sicut enim cor
rupcio fuit nature ita mor
tis [illegible] descen
seminaliter et sicut pena
tenta enim dicitur et inquantum
die comederitis morte morie
mini [illegible] duas penas [illegible]
[illegible] in [illegible] duas [illegible]
[illegible] peccando [illegible]
[illegible] in radice [illegible]
[illegible] mortis condempnacionis
[illegible] ¶ Ceterum Augustinus
de [illegible] quod [illegible]
adam non obediens deo [illegible]
eius corpus [illegible]
[illegible] ac mortale [illegible]
quia eius anime [illegible]

168

[s]edebat tunc ille qui stat
[be]stialis motus putandus spe-
culus quam in sua crucibus in-
[...]dele tunc etiam morbo qua-
[...]m respectiva compositione cor-
[...]pore excepto solum in illis
[...] ut illa aliqua creata sunt
[im]mobilitate totaliter amissa
[im]mutabilitates status vel et
[mo]rte ¶ Circa non ista quaeritur
[pri]mo quibus utrum sit pena pecca-
[ti] an naturae conveniens
[sicut] defectus corporis ¶ Secundo si
[est] pena peccati utrum pro illo pec-
cato quod fuit primo in obedien-
[tia] quo pena ista videtur
[incomp]arabilis illi culpe ¶ Ter[tio]
[utrum] impleta est illa pena eo
in illa die quo comederunt
[utrum] fuerunt morte pene sicut
morte culpe ¶ Quarto utrum mors
[sit] bona ¶ Quinto utrum sit pena
[ma]iorum peccatorum an aliorum
[prece]dentium liberis ¶ Sexto utrum
[s]it pena descendentium ab eis
[...] utrum tantum malorum aut etiam bo-
norum ¶ Octavo quid dicitur de pena
[post] mortem an in ipsa morte
[ve]l post ¶ Nono qualis pena
[...] quia est in aliquo iuste
[pe]na ... in ipso ...
Circa primum sic procedendo
est quod primo utrum mors
... tamen malum ...
est malum utrum sit malum
... peccato an ... quod
mors sit bonum. mors enim est
instrumentum meriti sed instrumentum
meriti bonum est ergo mors bo[num]

est quod autem mors sit instrumentum
meriti patet per hoc quod est in mar-
tiribus qui mortem sustinent pro
fide vel iustitia ut dicit Augus-
tinus implet iustitia merenda
sed eo adimplet iustitia sed bonum
est ergo mors bonum est ¶ Prae-
terea in psalmo pretiosa in conspectu domini
mors sanctorum eius sed quod est pretiosum
in conspectu domini bonum est ergo mors
sanctorum bonum est et illa mors
bonum est ¶ Item optimum est
illud quod fit redemptio generis
humani sed morte Christi facta est re-
demptio humani generis ergo mors
Christi optimum ergo mors bonum
¶ Contra mors contraria privat
naturae sed natura bonum est ergo
mors malum est. Item cum defectus
sine peccato bonum item apostolus
Romanos in stipendium peccati mors
sed quod est stipendium peccati et ma-
lum ergo mors est malum. Item
[...] ad Corinthios stimulus mortis
peccatum sed illud quod stimulat peccatum
malum est ergo mors malum
est ¶ Item potest argui a simili
comparatione mortis naturae ad
[con]trariis mortis mors enim culpe
[...] bona est similiter
mors culpe qua separatur anima
a deo quae est vita sua ergo a
simili mors corporis dicitur malum
[quia] separat animam quae vivit
¶ Ad quod est secundum Augustinum in
libro xiii de civitate dei quod mors non
est in se bonum sed bona possit
dici bonis dicit enim sicut peccatis
lex non est malum quia auget
peccatorum concupiscentiam ita nec mors

quod ipsam auget preciumque gloriam
¶ Ad obiectum autem in contrarium dicendum
est quod non semper dicitur instrumentum iu
stitiae vel virtutis sed materialiter iusti
tiae cum mortis pene dicitur in
strumentum ipsa non mors materialiter
sed ad sustinentiam. ¶ Ad secundum
non dicendum est quod mors sanctorum precio
sa dicitur in conspectu domini quod
cum preciosus est morte sicut
dicit Augustinus per quam fit ut dilecto
ta anima dimittatur et merita
cumulata augeantur. Vel mors
dicitur preciosa quia sustinentia mor
tis preciosa honesta est quia
magis digna ipsa tamen mors
in se sive in genere suo non est
bonum mors non dicitur bonum vide
licet quia intrinsecam utilitatem
non ingerat sed divina opitulatione
est quasi ut quae tunc metue
batur causata est non peccatum quamvis
terminum sive suspiciendum proponatur
ne peccatum non committatur quam ipse
quod deleatur indigneque ipsi vincenti
victoriae palma reddatur. ¶ Ad
tertium dicendum est quod licet mors ipsa
sit optimum id est expedientissimum
nobis tamen in suo genere mors
non est bonum quoniam quod cum
bonum est sed essentia sicut dicit
Augustinus in [illegible] mors tamen
privatio est [illegible] bonus non
essentiam

Secundo quaeritur si est malum
utrum sit malum poenae [illegible] (marginal: [illegible] lege [illegible])
dum non [illegible] quod non corpus
cum humanum compositum et corruptibile
sive [illegible] compositum et corruptibile

naturaliter est dissolubile
quia corpus eius fuit dissolubile
naturaliter sed si fuit naturaliter dis
solubile aut saltem separabile na
turam cum sine aliquo non potu
it sed mors est separatio animae a
corpore ergo mors fuit natu[ralis]
¶ Ad idem videtur esse quod dici
tur duorum quorum opposito
rum natura quidem dissolubi
les sed et corpus [illegible] fuit
natura dissolubilia quae non
composita ex contrariis [illegible]
corpus humanum quod ex contrariis
compositum ¶ Item aetas videtur esse
ex natura sed mors est finis
aetatis ergo videtur esse natura
lis aut aetas sit naturalis
[illegible] patet quod [illegible] apparentur
quibus unum corpus compo
situm cum aetas dicitur esse
humida sicca calida [illegible]
[illegible] ergo aetas videtur esse
natura [illegible] cum composi
tionalis ¶ Item alia corporalia
corruptibilia sunt naturaliter sed
corpus humanum est naturaliter corrupti
bile sed eius defectus est mors
ergo eius mors est naturalis ¶
Item sicut [illegible] anima deserit
Deum Deus deserit animam
aut deserente animam non
voluntatem quomodo corpus
se deserente animam anima
deserit corpus sed ipse deserere
mors ergo mors poenalis est
quia deserere [illegible] anima
sive delictum culpa est ¶

dicit Aug. in li. de baptis. paruulorum sic effi-
ciat ordo iustitie ut sicut ani-
ma suo ita corpus illi obe-
diret, quo a gra(tia) anima non obedi-
ente deo nec corpus iuste o-
bediebat ei. conuenientia autem
repugnantia conueniebat pena.
Vnde Aug. in li. de ci. dei: Cor-
pus anima qua deseruit cita
corruptum senectute confectum
venit in consummatione mors altera
de qua deus seruauit adhuc pu-
niens hominem dixerat: terra es
et in terram ibis. Ex quo accipitur
quod mors inflicta est nobis ta(m)-
quam pena peccati. Item Gregorius
[illegible] que data est Adamo de
morte carnis nostre sententia
ab eo homo qui [illegible] inter-
minatur seculi non mentitur quod
intelligitur quod mors est pena pec-
cati quibus cum est homo qui vi-
uens incideret mortem quidem
[illegible] intuens ait tu tribulis es 17
[illegible] re et conpunctionis figura vide
homini in paradiso peccanti
[illegible] creatus semel demortua
[illegible] carnis sue sententiam
[illegible] que co[illegible] adulterium
[illegible] illo non valebat. Ad
[illegible] quod mors hominis penam est
peccati. Vnde Aug. contra Iul.
catholicam fidem tenentes primam
[illegible] morte non lege nature
nullam mortem homini deus
[illegible] sed merito inflicta esse peccati
[illegible] peccatum vindicans deus dix-
[illegible] in quo tunc omnes eramus
[illegible] ex natura ibis. ¶ Ad obiectum
in contrarium dicendum est quod na-
tura dupliciter accipitur. Vno modo

qui natura prima primitus insti-
tuta alia non accipitur prima non
corrupta, secundum primum modum
non est mors naturalis. Vnde Aug.
in li. de ci. dei: confitendum est primos
homines ita fuisse institutos
ut si non peccassent nullum
genus mortis experirentur, sed
eosdem primos peccatores ita
fuisse morte mulctatos, ut
quicquid corpore stirpe exortum esset
eadem pena teneretur. Alio
modo pro magnitudine quippe
culpe illius natura dampna-
ta in deterius mutata, ut quod
penaliter processit in peccantibus
hominibus primis naturaliter sequeretur
in nascentibus ceteris. Ex qua
auctoritate colligitur quod secundum naturam
primitus institutam non fuit mors
naturalis, sed natura non corrupta
naturaliter secuta est in hiis qui de-
scenderunt a primis parentibus
seminaliter. ¶ Si non obstat quod ex
contrariis compositum est naturaliter
dissolubile, vita naturaliter alicuius
corruptibile. Dicendum est quod licet verumque
corpus compositum quantum est
dissolubile, ratione tamen anime
rationalis sibi institute potentis
continere corpus fuit ut non dis-
solueretur, vita mortale vnde
erat mortale aliquo modo potens
non mori. ¶ Ad secundum non obstat quod
illud quod dicit Plato intelligitur
de natura ipsius creature quia
de se non potest subsistere nisi
contribuatur creatoris cuius
voluntatis fuit non quedam

essent non dissolubilia. ¶ Ad secundum
non dicendum quod licet etatis esset in
eis tamen non erat ubi ut presentis
declinarent ad mortem. unde
Augustinus in libro de civitate dei. Corpora eorum non
veterascebant ut necessitate perdu-
cerentur ad mortem ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ talibus cibis ad-
erat ne esurirent potibus ne siti-
rent ligno vite ne ulla senectu-
te dissolverentur edebat. Beatus Gre-
gorius cum temporibus non ipse tran-
sibat stabat cum momentis decum-
bentibus anima nequaquam ad
mente suam per dierum incrementa
tendebat. licet ergo mors sit se-
etatis perductio quod deinde per vile-
tatem senectutis et aliis de causis
erat. ubi tamen non erat defa-
bilitas contrarietate nature corpo-
re erat. ¶ Ad quartum dicendum est quod
non est simile in aliis animali-
bus et in homine. In homine enim
ita est quod in homine sunt anima
rationalis que habet posse continendi
corpus in immortalitate eo quod
ipsa sit immortalis sua natura
a principio. In aliis non animalibus
sunt anima corruptibilis que
non habent potentiam continendi corpus
incorruptibile. ideo corpora eorum
sunt corruptibilia. corpus non
habentes immortale et potens
non mori.

Secundo queritur si est pena pro
peccato utrum quolibet peccato ad-
sit hoc in obedientia et inde
quod per ut per alio peccato dimittitur
quod peccato mortali anima dispo-

ideo vel deserit elongatur alio
a deseratum anime ideo conse-
quitur quod corpus deserat ab
secundum hoc deserens est mors. inde
consequitur ad contrarium peccatum cum
aliud peccato fit deserens anime
¶ Item homo facit mortale
dignus est morte. Respondeo
illa est maior mors que
fit separatione anime
sed intimam penam potius
et corporalem sicut dicit
in libro de civitate dei. Ergo cum
mortali sit meritum mortis
ne que multo maior
mors temporalis corporis
meritum mortis temporalis ¶
In libro Sapientie v. in iustitia
tis ad comparationem eliguntur
morte temporali sed in iusti-
bus ubi per quamquam peccato
tali ergo quocumque mort-
meritum mortis temporalis ¶
unde quod quolibet peccato ho-
sunt tamen meritum mortis
lis vel loco eius data est
morte temporali propter trans-
gressionem datum est enim
quem qua die comederit
morte moriemini dicit que de-
ne per obedientiam deserens
iustitia cum ergo in illo
peccato sunt per deserens
ubi sic est deserens
secundum hoc deserens per iustitiam
in sunt per elevatate
eadem ergo quolibet peccato d-
consequitur est mortalitatis
aliud peccatum fecit humana

de summa rectitudine q̄
erat aliud peccatum sequens
depd' rectitudinē est in mor
talitas p̄s non moriendi recess
aut quia adhuc est immor
talitate sustentum tamen ...
mortalitas ¶ Tertio dico q
aliud peccatum sunt morte te
sicut scriptum est in legge
... nullum tamen dignum
uel nutorum mortis ...
istud ¶ Ad alium aut in q
...endum est q non ad summa
desertam anime addo sequ
...to illa corporis ab anima
dicitur mors sed illa que di
...os iehenne ¶ Ad alium no
...tam anime addo sequitur
...tio corporis ab anima cum
...s plene potestate continendi
...um corporis hoc aut sunt
desunt ei summa rectitudo
...ud lignum uite primum alium
corpus potuit conseruari
... mortalitate ¶ Ad secundum
... q licet quodlibet peccatum mortale
...ducat quantum est de se ne
...tate ad mortem iehenne non
...ad mortale temporalem nisi
...um ordinauerit ad summam
...tam tamen secundum legem dei
...na est debi..ata uniuersi
in ... que cum ...
ad ... secundum penam ...
...dio non ... q licet peccatum
... mortali dignus sit mor
... temporali ... tamen ... ulu
iustitia originali secundum q
ad ... mortis ...
... tamen ... ... morte

iehenne que est punitio iniustitie
qualiter

Sextio queritur qualiter pena
... uidetur ... ... et
... culpa cum sunt in obedientia
iniquia ... est separatio anime
addo mors non est separatio cor
poris ab anima ¶ ... ... sepa
tionum ... est ista ...
... est pena ... peccatis

¶ ... ... separatio ... illis
separationis ... maior est
separatio anime addo tanto ...
... separatio corporis ab anima

¶ ... mors ... ... q ...
...: ... est ... qui perit
in iustitia sua ... sunt uel
corpore ¶ Ad ... dico q ... ...
sunt ... ... ad primum peccatum
... anima cum ... ...
... sunt ... ... dico ... pec
catum ... continendi corpus
cum aut non ... sunt ...
dico non ... peccatum continendi
corpus ... non ... sunt
potestatem conseruandi in uita ¶ Ad
alium aut in ... dico est ... sicut
dictum est non est ... de aliis
peccatis ... nullum cum aliud ...
tatum in ... tota natura
... ... in primo ...
te nec opportet ... est
peccatum mortale ... anime
q ... hec mors sit ... quia
... moriendi ... ...
... ... peccati q cum ...
... mors ... ...
... peccati ... ... quia dif
fert duas mortes quia ...

ad penitentiam quia pius est et non vult
aliquos perire sed ad penitentiam
converti

Quarto queritur qualiter imple
ta est illa pena cum non
illo die quo comederunt mor
tui sunt morte pene sed mor
te culpe. Ipse est quandoque est se
cundum morte intelligitur sicut
dicit magister quidam intelligunt
de morte culpe quia in illis sequitur
illud quod in lectione dictum est quacumque
die comederitis morte moriemini
ad mortem corporis sed ad mortem
anime que fit in peccato referentur
Sed contra illos dicit Beda Ad
videlicet tu legitur hic domi
num homines post peccatum mor
tuos condempnando dixisse terra
es et in terram ibis non eum secundum
animam sed secundum corpus terra e
rat et in morte eiusdem corporis
iturus in terram quoniam inde esse
de morte corporis intelligatur
Et Augustinus dicit super ad Corinthios XV sicut in A
dam omnes moriuntur ita in Christo omnes
vivificabuntur ubi de ista re loquitur
de morte corporis ergo de mor
te corporis intelligebat Et
videtur melius quod intelligatur de mor
te gehenne vel in anima vel in cor
pore illa enim est pena quae de
betur mortali peccato et secundum mor
tali pena debita Secundum videtur
quod dicit Augustinus quacumque die co
mederitis morte moriemini licet enim tunc
cum comedit mortuus fuit mor
te nature nec morte gehenne
sed tamen morte culpe ergo de mor
te culpe videtur intelligi cum
utraque relata ad idem tempus

indicat referri Ad quod pon
deri propter hoc quod dicit Augustinus
quatuor distinguitur modus mortis
mortis prima est mors cul
pe quando deus mortem natu
re pene inflicta tertia est
anime quando patitur cum cor
de hoc corpore quarta est cum
anima recepit corpus
aeternum post iudicium cruci
at cum ergo dicit quod ad pri
mortem tres alie sequuntur
innuit quod non intelligatur tunc de
morte nature sed de aliis
sequentibus nam de morte
illa enim est causa nec
secundum quod dictum est illa die
non esse mortuos sed enim
die non esset morti eram
illo die morti obligati
pene propter corporis in non
morti pene propter anime
morti cruciati Unde Augustinus
moriemini id est morti obligati
vel mortis reatum incurretis
non enim carent in Adam
corpus non carent mors
animam idem quadam loco
de morte corporis si exponit
ut intelligatur quod tamen vi
xerunt quando ubi comede
dicit enim plurimus annos
postea moriuntur illo tamen
modo ceperunt quo mori
quam in senium vet
erascunt idem dicit
Gregorius in libro moralium quo a
nostitia pertulit deo
cuius

Glossa collatione cepit ire cum tempore

immortalitatis amissio tunc fuit
mortalitatis cum deprehendit
Quinto queritur utrum mors sit
a deo quod autem sit mortis
auctor q dicit eccl'i xi° mors et
vita a domino deo est / q. dicit
aug' in li' retract' malorum
pena que a deo est malum
quod est malis sed in bonis ope-
ribus dei est cum iustum est
malis puniantur ¶ Item aug'
mors vita a domino deo est
vita s' adveniente mors aliquo
inducente ¶ Contra aug' in iii
quest' unde mortem non a deo
facta sed errore incurrentes
habitantibus in paradiso delic-
tiarum patet et in sap' deus
mortem non fecit sed impii ma-
nibus verbis accersierunt ad
eam ¶ Item si deus auctor
mortis esset letari deberet in eius
amore tamen in opere suo
bonus deprimi [illegible] est la-
tet dicitur in operibus suis
Item si deus mortem fecit xpc
videns mortuum lazarum flevit
fletum [illegible] non eum q ipse
fecit dolere debuit ¶ Item
ezechielis dicit deus nolo
mortem peccatoris sed ut con-
vertatur go auctor est deus
mortis cur dicendo nolo
eam repelleret constare non
videtur q. [illegible] est prima ¶ Item
quod dicitur forte dicitur
scilicet contrarium sed mors non
habet contrarium go mors non
a deo ¶ Ad hoc dicendum q. secundum
q. i. in li'[illegible]. q. deus non
est auctor mortis nisi ut iustus

est pena / et hoc est q. dicit q.
mors est aliquo inducente
hoc eciam explanatur in q. ve-
ro non deus mortis inventor
est sed invidia quia mortis au-
ctor peccator est / ergo quo potest
deus facere mortem qui nesci-
ebat peccare sed dum peccantibus re-
tribuit aliquid deus est mors
cum non ipso sit sed ea qui
peccaverunt ¶ Ad aliud licet in co-
trarium ratione qualiter videndum
est non deus deus est auctor
mortis .i. non approbando fecit mor-
tem sed dicitur bonum opus dei
in quantum est pena propter in-
flicta [illegible] dicit in li' ypost'
q. si deus auctor est mortis
letari deberet in morte hominum
mortuorum tamen in opere suo
bonus quia in quantum q. mors
sit opus dei dicendum est
sed duplici via. una respondendum
ad ipsum peccatorem vel ad ipsum
dyabolum cum in invidia mors
intravit in orbem terrarum
illa parte non dicitur esse mors
a dyabolo tamen auctorem non
eum agit aliquid ad q. comparat
mors ¶ Si non fuit causa de
morte secundum q. refert ad
iusticiam dei q. iustum est
a dyabolo [illegible] iustum est et
iustum est bonum est / secundum
q. mors est a deo in bono pe-
ne ¶ Ad id non q. alia pass'
q. mors aliquid agere dicit
vel corrumpere vel dampnare
ista autem non nisi ad aliquid
referuntur [illegible] aut aliquid a
deo auctore ergo mors est

in vane pene ¶ Ad 2m non quod
obiecti passus quod mors aliquid
agere dicitur vel corrumpere vel
dampnare ista aut non nisi
ad aliquid ¶ Ad 3m auctoritate re-
pondet augustinus de morte quod
anima dicuntur ad auctoritatem mor-
tis per quod privacio vite facta est
per dyabolum referuntur ipse eum
que ad mortem pertinet aut fa-
cit dum captivitat et premit et
patitur dum hunc et dampnat
opera eius mala que mala dicuntur
actus sunt non res que tamen
ipse agere aliquid dicuntur eo
quod ea totum agat dyabolus

Sexto queritur utrum sit pena
tam priorum parentum an ali-
orum aliquibus descendentium et videtur
quod tamen debeat esse pena illorum
eo quod tamen facta sunt illa philosophus
sicut patet psalmum cum dicentibus
defunctum quod est in medio pa-
radisi preceptum nobis deus ne co-
mederemus nec tangeremus sed qui
libet sunt preceptum eorum sunt
in obediencia sed quorum contra culpa
est pena ipse ergo mors sunt
tamen pena priorum parentum ¶ Con-
trarium gregorius in libro moralium mors
in primo homine adeo veire
dente a paradisi gaudiis re-
pulsi in hac vite erumpna mor-
talis cecidimus ¶ Item augustinus
in libro de civitate dei dum homo
erit refuturus si autem erit ger-
minis moriturus vel mors in ada-
mum data filiis eius de-
mitterentur ¶ Ad 2m quod philosophus
dati sunt ipse ade quam ulti-

talibus loquendo et philosophus om-
nes aut malis erant a-
quamvis pene formaliter con-
tra ipse peccaverunt secundum quod
apostolus ad Ro. et dicit in
libro de originali peccato quod in
natura quam sic erant in a-
dam ita ut mors de illa po-
test peccando sine omni in-
de deum confirmavit in-
quid satisfacere non potuit
quia accepit quod mors qui
debeat esse pena non tamen
rem sed illorum qui nati sunt
aliquibus peccatoribus ut tamen
erant illi soli preceptum
sunt transgressi non autem
eorum pena ergo contendit
alios qui aliquibus descen-
derunt inquantum aliquibus de-
derunt ut peccaverunt

Septimo queritur si sit
descendentium aliquibus
tam malorum an etiam
videtur quod tamen malorum ma-
nifesti et sunt imitatores
scelerum bonorum non non imi-
tatores cum ergo pena se-
quitur culpam mors debet esse
malorum ¶ Item bonum si non
peccassent in bono statu
fuissent preposita morte ca-
ro heredes filii eorum nisi
vere non debent pati
eadem ergo rome sed bonum
ergo bonorum non debet
mors pena ¶ Contrarium au-
gustinus de civitate dei fatendum est
quamvis peccatoribus ita sunt
imbecillitas ut quod est

... esse operatio eadem peccati
... ob naturam. Item in istis
... natura humana inclinata
inclinata est ut repugnat
patet in mentibus in ab-
-sentia gratie dei absurgeret
... tate moriendi atque id quod
... penis quas statutum est secundum a-
... patet. ii. abnegationes peccato
... quod cum diceret. Ad secundum
... dicendum est quod mors
est pena inflicta ipsis
parentibus et ceteris parentibus
... malitie aliis sed
qui descenderunt originali-
ter trahentes culpam origi-
-nalem et penam sicut autem sunt ea
que mali ... cum lege
... a culpa originali non
... a pena mortis quod autem
... vinculo immediatorum
... solvuntur in statutis mor-
-talium peccati possunt quod
... sic nisi ... ac corporalem
... non sine sine penalem
... a peccato obligationem nam
... Item per hoc quod cum
liberent ... gratiam a pena
... mortis ... ... peccati
non liberavit a pena peccati
morte. Ad quod videtur ...
... ac evanescunt anime corpori
separationis a corpore lab-
... carnis ... ne ipsa si
... si resurrectionis ...
... que sequitur corporis
mortalitatis. Item in ...
... nulla esset victoria nulla
... quia nec esse ...
post ... resurrectionis
non possent ... mortem

corporalem cum similis aut bap-
tizandis quibus nec adhuc gratiam
peccata curret ne ac corporalis
... vita non in ... plena
placuerit fides sed nec fides esset
statim fundus meritorum

Octavo queritur quid de hac dicta
de pena an ante mortem
an in ipsa morte an post. Et
quod sic post mortem non videtur
esse pena cum sit iam ...
... pena autem est ...
vel tristabilis. In ipsa item mor-
te cum est separatio anime a cor-
pore non est sensus vel tris-
tabilis, sic ergo est pena et ante
mortem sed ante mortem et vita
vita cum ... mors sunt in morte
opposita, ergo tunc non est ergo
nec pena mortis. Ad ... dicendum
quod in ipsa separatione anime a cor-
pore mors corporalis pena illa
quam sentit ipsa anima a quo cor-
pus separatur. Separatio non dicitur
... cum ... non consistit ...
in corpore, et tunc non est sensus
vel tristabilis ... tam
est in separando, et tunc est sensus
... modo dicitur mors esse in mor-
talitate, alio modo dicitur esse
in mortuo, ~~...~~
~~non dicitur mortuus in morte~~
~~...~~ ... quod mors sunt ...
morientis, alio modo ...
... vita ... dici ... est
... aut tendit ad
non esse non est ... sed de
mors morientis

[Margin: ... mors ... in mortuo ... opposita ... non opposita ... vita]

Nono queritur qualis pena pec-
cati originalis est in inferno ...
... pena ... in inferno
... quod sic mors ...

est et si bonum est in ratione pene
sed ut est in ratione pene re
spicit ad illud quod precessit scilicet
peccatum. Sed aut mors non est instru
mentum iustitie ut peccatum quia
meretur penam cum peccatum quod sic
est in voluntarium instrumentum
non iustitie peccatum quod culpa est
mentum est voluntarium ergo isto
modo non dicitur mors instru
mentum virtutis sive iustitie
¶ Sed pena respicit ad preteritum
malum non ad futurum non ergo ex
illo modo dicitur instrumentum ad me
rendum ¶ Item mors ipse ma
lum est malum autem ipse non
ordinat ad bonum meritorum ergo
mors ipse non ordinat ad bo
num meritorum. Sed quo utitur utique
vel iustitia est ipse in bonum
meritorum ergo mors non est instrumentum
peccatum quod malum non ergo mors
est in instrumentum iustitie vel virtutis
Dicendum quod bono contingit bene uti
et male uti sicut eciam bono et
econtra contingit bene uti et male
uti ergo aliquo malo pene con
tingit et bene uti et male uti sic
accidit de pena qua quis
potest male uti et bene uti bene
enim utitur qui penitenciam recipie
nat male utitur qui contra
relapsat et augetur in lapso
[illegible] male utitur malo con
cupiam relapsus adulterio bene
utitur malo concupiam restringens
aguibus (Eadmodum) morte contingit
uti et bene et male bene enim
[illegible] vel iustitia sustinere mala ceu
ad flagicium impellit vel peccatum
in honesta sustinere ¶ Ad quod

quod morte bene uti cum [illegible]
[illegible] sustinere et mala et
mors et pena sit in vol
untarium sustinere tamen illa
voluntarium et hoc est [illegible]
[illegible] vel virtutis gracia ¶ [illegible]
ad peccatum quod [illegible] ordinat
est sic ordinat ad meritum
tradit sub voluntate [illegible]
[illegible] quod futurum est et
malo tamen eo contingit bene
[illegible] augetur mali male [illegible]
[illegible] fit bonum bene non
[illegible] bene utitur [illegible]
malum etc.

Habita comparacione d[e]
penarum [illegible] gualitas
que est [illegible]
primo agit [illegible]
[illegible]
[illegible] ordinantur in lege
[illegible]
[illegible] in
[illegible] dolor in
[illegible] sub [illegible]
[illegible]
[illegible]
ad [illegible] pena [illegible]
[illegible] ad [illegible]
pena [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] dicit [illegible]
alter peccatum magnitudinem
dicitur [illegible] dolor [illegible]
addiminus addens [illegible]
nationem [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] mulier [illegible]
[illegible] mortem aut [illegible]
[illegible] pena [illegible]
[illegible] qualitas quod est ad [illegible]

quia duplicem penam consistit in
certitudo fetorum et parcendo
corporum unum pertinet ad pigritiam
in alterum ad consummationem in
non est delectatio ubi nunc
que pena et sensitatis sed non
habet designare naturae tamen
vel quod tacuit apostolus delecta-
tionem in qua non videtur esse pe-
na proprie non actus qui est ad
consummationem in dictum tuum licitum
libertatis faciendi quia ibi est
perdicens malum proprium
se sentiens pudore et aliud do-
natur vitio et hoc est illa pena
de qua significatur cum dicitur in pena
eius eius. ¶ Tertium potest queri
multiplicitatis cruciamenti in
corporibus et dolorum in partibus
quando queruntur peccatoribus et in illo
ut dicit augustinus est sed motor
voluntatis contrarius quod cum
pena peccati non eo videtur quod ipsa
pena peccati in omnibus corporibus
quod videtur augustinus in libro quod mutari
potest fieri ut in feminis
in mortalium corporum sit ista
actio sed hoc est magnum super
tamen quod ad ista corpora mor-
talitate corpora in mortalita-
te venerunt et sic est differen-
tia feminis scilicet et impeccantibus
dicit etiam augustinus aliam quod
cum in hac ipsum ponit aliam
in dictis multiplicationis do-
lores atque suspiria in hunc
et calumpniate in hac quod non
significare quod non loquitur de
multiplicatione cruciamenti vero
corporum sed de vero multiplex

cruciamenti in tota vita morta-
lium sed pena non videtur ista
multiplicibus tantum cum est super
quod non sic generaliter intelligendum
est nisi de doloribus et suspi-
riis vero corporum. ¶ Secun-
dum vero illius pene qua
dicitur et sub viri potestate eris
videtur cum non esse penam sed
esse conditionem corporis formata
tamen fuit de latere viri quod
suscepit alias originem tamquam
a principio quemadmodum quod ei
subesse conditionem. ¶ Item si ex
necessitate iusticie sunt subdi-
te viris ad quod ergo dicit apostolus
ad ephesios mulieres viris subdi-
te sint cum voluntarium dimi-
dat tantum penale. ¶ Item vero
in multis mulieribus quod non sub-
iecte sunt viris sed ducunt ipsis
Prima secundum aliam translationem
postea domina est in dolore
paries filios et ad conversio-
nem ad virum tuum et ipse tibi dominabitur
videtur enim quod vera dignitatem
tibi addita credunt
cum mariti sunt et plus quam
supplicantes conservant et quod est
ergo quod post peccatum in dolore dicitur
quod erit tibi conversio ad virum tuum
¶ Ad quod dicendum quod licet conditionem
patre anime fieret ipsum potestate
mechanicam conditionem proprie cor-
poris sunt quidam actus de
pendentiam sed non comprimebatur
ubi subiectis penalis quam velit
nolit subiacere sit viro sine
ante subiectam pene non repugnat

alia translatio

et plus gravius (?) ... [illegible]

nat, subiecto voluntaria obedie
aliud cum quod sunt uiciorum concordi
ne iustitie divine potest fieri vo
luntarium ut sit devotitate fa
cte utrumque et tunc erit volunta
rium nec repugnat quod sit pe
nale quia cum sensualitati vel
rationi sequuta sensualitate est
penale tamen recte potest esse vo
luntarium et meritorium [illegible] appetit
tia ¶ Ad sextum uero dicendum quod licet
complexa voluntate contingat
aliquam mulierem ducere viro tamen
tamen non est secundum se ipsum ¶ Ergo
eum dicitur esse sublicentus et quod do
cent iusticiam divinam peccatum
liter quod damnatus ¶ Ad ultimum
uero dicendum quod recte possit dicere est
indolere pa...fi... super ipse tamen
[illegible] et tamen quidem ad virum
ad [illegible] quia filios [illegible] per
possibile [illegible] intentionem quidem
ad virum ut eius sequatur volun
tate ¶ Sed intelligat sermo [illegible]
secundum corpus plenum secundum animum continuere
in educatione plus per virum suplen
dam conveniat tamen aliquam mora
liter sit illa pro ante que cre
maliciis [illegible] tamen aliquam
malam consuetudinem voletis
innere passa sunt difficultate
ac dolorem atque ita reperie
vit consuetudine bona tamen
diligentius vero delectemur tamen
quam vivo corpore quam eundem
dolentibus quidem ad tam ... libe
reverunt iubenti ne ... in ali
quorum ... sanctus desistat con
suetudine ¶ Deinde quod de
pena dampnis que pene distinguntur

(M. xlvi)

[illegible] in [illegible] tamen dicatur quod
dicta nacione [illegible] tamen
dicti delignio [illegible]
tibi ne comedas maledicta
in opere tuo et ¶ Augustinus an
plurses pene quedam non
in ablatione boni et quedam
ne sunt in positione mali
ablatione boni cum sub
inde ne forte mittat in
manum et sumat de ligno vite
pro semper mali cum dicitur maledic
ta in opere ablato non be
ne quantum ad locum voluptatis
est impositio sumendi de ligno
vite expulsionem ¶ Secundum est
pro delacio voluptatis
... reddituri terram
tricat adam et cetera et p...
corporis corporis ¶ Secundum corpo
voluptatis cum corpore [illegible]
dicitur terra corporis toleratis ¶
aut ad positionem mali distin
pene tamen in vita tamen in
tamen dicitur doneo revertaris
et vita non distinguntur
ad viam perfectionis quantum
ad progressum et quantum ad
quantum ad terminum tamen dicitur
dicta terra in opere tuo in la
boribus et quantum ad progressum
dicit spinas et tribulos
et quantum ad terminum
dicit comedes panem [illegible]
et in primo laborandi dif
ficultas que est in colendo
in sudore in sumptuositatis
dicit spinas et [illegible]
veritas ad quem
alia duo tendunt | pena

[illegible] mortem duplicem et ma-
[illegible] [illegible] in [illegible] In
[illegible] non tamen dicitur donec
[illegible] de qua supra est quia
[illegible] et [illegible] ipsa mortalitas
[illegible] [illegible] non [illegible]
penalitates quibus erant [illegible]
[illegible] apparuit propter hoc quod statim
adam factus est quodammodo
[illegible] sciens bonum et malum
[illegible] per experientiam boni
et mali mortis sciebat
quid esset. Nunc sciebat
[illegible] per experientiam mortem quam
sciebat per scientiam non [illegible]
per experientiam illud tamen quod
[illegible] dictum est in [illegible]
[illegible] precedentis [illegible] ¶ Sed potest
queri quid [illegible] assignatur
[illegible] operibus ade [illegible] committitur
aut assignatur pena eius
[illegible] ¶ Ad quod dicendum
[illegible] dyabolo temptanti [illegible]
[illegible] data est pena [illegible]
[illegible] in utraque [illegible]
[illegible] ingrediebatur [illegible] ut in [illegible]
[illegible] sic [illegible] adam [illegible]
[illegible] in mediate se
[illegible] adam tamen [illegible]
[illegible] dum in [illegible]
mediate adam tamen [illegible]
[illegible] reddit [illegible] utrumque [illegible]
[illegible] pena isti quia [illegible]
[illegible] transgressionem mandati [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] manus esse peccandi [illegible]
dicitur [illegible] maledictus eris [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad adam dicitur maledicta terra

in opere tuo. ¶ Sed queritur quare
[illegible] quod dicitur maledicta terra
[illegible] quid terra maledicitur
cum ipsa non deliquit sed ipse
adam. ¶ [illegible] alia [illegible] non
cecidit maledictio cum ipse
homo [illegible] sit [illegible]
[illegible] qui peccavit. ¶ [illegible]
[illegible] peccandi hoc est dampnosus
[illegible] quo peccavit adam [illegible]
[illegible] peccavit cayn sed peccato
cayn infligitur pena [illegible]
cum dicitur maledictus eris super
terram [illegible] ade [illegible]
[illegible] dicit deus male-
dictus eris super terram. ¶ Ad quod dicendum
quod licet terra non peccavit in se
[illegible] maledictio cadit
super terram quia homo [illegible]
[illegible] terram [illegible] fructus
qui [illegible] peccavit et sic
assignatur [illegible] quod [illegible] dominum
[illegible] sit abstinencia [illegible]
[illegible] animalium que [illegible]
[illegible] non aut [illegible]
qui [illegible] magnus. Et [illegible]
[illegible] quia [illegible]
[illegible] est
[illegible] accipiunt
[illegible] que [illegible]
[illegible] accidens [illegible]
[illegible] per maledictionem terre
[illegible] maledictionem [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] maledictio [illegible] terre [illegible] aliorum
elementorum propter hoc quod media
[illegible] fructu [illegible] et maledicta
[illegible] ad illud [illegible] est peccandi

lig go hamo apparatus est sepa
tuor clemtis no tamen delecta
ri inclinatio ad delectabile in
alys trayit ad peccatum sed delecta
cio in fructibus ¶ Sed tamen no
ad q alie sunt detrayeri cecidit
adam trayere cum quodamodo im
tatus est dyablus in peccato sua
opm media cum pertinent h̄ali
cedam sic ē dyablus ut dicit
Aug contra phil. illa verba cum
ss ille erat homicida ab initio
ideo sicut dictum est dyablo
serpente maledictus es et ita
dictum est caym maledictus es
sup terram adeo no dictum ē ma
ledicta terra ut notet q ex
tunc sunt peccata congruentia
suali que p terram designantur
¶ Dictum est supra q dr in la
boribus comedes et no om
nibus dat ista pena immo cum
comedunt ms in laboribus
¶ Sed sciendum q hoc qui sunt i
vita contemplativa no habent
istam penam no cum in laboribus
comedunt et Ad hoc dicendum q pe
na est comunis illius cum eorum q
comedat opera no procedentis
labore vel in se vel in alio contemp
lativi eciam comedunt opera
vel colaboribus eorum sunt in activa
vel qui sunt ab alys ¶ Sed tota
vita ista in labore est constitu
ta secundum i. ca. v. ix. Job. homo nasci
tur ad la. r. ai ad no tamen no q
necesse est q labor sit in corpo
reali tantum sed q labor fit i
vita temporali alia in dicto
que dicit in meditationibus mans
cabitur crapula tibi natura q
vita ista semper debet esse a
cio Aug tamen proponit aug
mentatu dicens q sp̄ pmq
hac vita quosq natus ē
ficultate in benedictione vita
recorde corruptibile s ille
no sit hanc corpus q cor
di ro ¶ Sed cum quia sup... lo
dicit spinas et tribulos g
but ē re unde cum q h
no tamen fit maius yclo
spinas cum tribulos sp
plurarum peccatorum que ha
vel carne pruciunt ...
no tamen sunt in maschis
femina ¶ Sed videndum ē
magis refert ista pena
hac quia vir ē colere
constructio opera collige
q d ad mortale intellectum
magis vir amulier no
¶ Sed ad hoc quia nec tri
primi omnino opera a
possent et ad premcte
¶ Sed q dicendum p hoc q dicat a
quis cum d spinas tribu
germinant tibi adq vide
homines terra maledicta ē
nas parit tuenenosas
vel ad aclos st habet
horribiles omnes an...le al
unde vnde Aug dicens
homo nascebant ista d...
vero venenum que alys
libus nascebantur ad p...
magis eis sed dicit q
ta sunt vose in publice

transgressionis pene que nobis
inflicta est comminata. ¶ Et comedes
herbas terre. Hic quedam qualitas
dampni est in pena cum sit
[illegible] multorum fructuum
herbarum que sponte nasceban-
tur cum aut [illegible] e contra
ligno paradisi eos nunc [illegible]
iam sunt comedende grossiores
nunc est proprium [illegible] potuit
cum deficiunt comedende qua
[illegible] dampnum et in pena come-
dentur. Alia ex littera dicit
comedes pabula agri tui. ¶ In su-
dore vultus tui vesceris pane tuo in
[illegible] vultus sui [illegible] non eos
stringit illa. ¶ Videndum est quod
[illegible] voluntate mutatione [illegible]
[illegible] herbas [illegible] tam
[illegible] datum est in pena ut
[illegible] in delectabiliori cibo de-
[illegible] animalium primum
[illegible] qui homo gessit
[illegible] de herbis terre comedere
[illegible] cum nobiliori terre nascentibus
[illegible] unde comedi [illegible] terra
[illegible] nunquam nobilis. ¶ Ad [illegible]
[illegible] quod licet aliqua plantis
[illegible] nascantur pane in sudore
[illegible] homini non [illegible] datus et in
[illegible] panis cum in sine [illegible]
[illegible] velamus [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] non [illegible] pena [illegible]
[illegible] unde [illegible] quod [illegible] non
[illegible] ad omnes [illegible]
[illegible] descendentes non [illegible]
[illegible] qui [illegible] in [illegible]
[illegible] de quibus dicatur [illegible] ad iii e
[illegible] in [illegible]
[illegible]

legitur quorum corpora non [illegible]
¶ Ad quod dicendum quod Ysidorus qui dicit in glo-
sa non absurda sunt arbitrantur
illos esse in numero qua [illegible]
est terra eos [illegible] alias simile
dicat [illegible]
[illegible] corpora [illegible]
terra [illegible]
[illegible] post mortem. ¶ Ad aliud
dicendum quod licet quod corpus [illegible] non
[illegible] est [illegible] ad
[illegible] redemptionem mortem assum-
psit non tamen carnis corruptionem
sine [illegible] illud [illegible] non
dabis sanctum tuum videre [illegible]
[illegible] manet privilegium
in domino quod [illegible] dicat
non dabis sanctum tuum videre cor-
[illegible] fecit eis deus tunicas pellicias
[illegible] quas [illegible] que sunt [illegible]
[illegible] indigebant ut non [illegible]
sent sine hiis subsistere. ¶ Ad
quod videndum [illegible] quod [illegible] aliquem
[illegible] ut eos mortales [illegible]
[illegible] induit aut ut [illegible]
[illegible] se [illegible]
noscat. ¶ Item Augustinus [illegible] manet
illa mors [illegible] omnes qui [illegible]
[illegible] felicitate in
tunicis pelliceis figurata est
[illegible] fecerunt [illegible]
de foliis ficus [illegible] fecit illis
tunicas pelliceas [illegible]
[illegible] libidine [illegible]
[illegible] corpora
corpora in ista mortalitate [illegible]
[illegible] quos [illegible]
[illegible] significavit mors [illegible]
[illegible] pellibus

que deuastatus peccatis detenti
si solent ¶ Et quod est quod scribitur
Ecce adam factus est quasi unus
ex nobis cum iam ille qui fuit
in mortalis deiectus in immor
talitate factus morte expe
rientiam quod prius nouit bonum per
sapientiam ¶ Ad quod videtur augustinus
quod duplex intelligi potuit ut uo
ce insultantis dictum sit factus
est tamquam unus ex nobis non
quia iam esset sed quia ad illa
vere factus esset ut sit deus
creatoris sui beneficiis innata
si sub eius potestate manere no
luisset vel deus est quasi unus
ex nobis eo quod tunc nouit expe
rientia quod deus nouit per sapi
entiam ¶ Nunc ergo videte rerum
quibus designantur tres pene que pas
possunt designari sine figu
rari tres pene in futuro
que [illegible] distribuentur in
singulari quod per adam est con
tractum vel eadem in alio mor
tali lapsus irreuocabilis a
statu innocentie carentia sum
delectabilis irreuocabilitatis quia
est corpore homini ¶ Et quod
quibusdam est videre ne
forte mittat rerum ¶ Sed unde
si sumeret de ligno uite viueret
in eternum cum iam esset factus
mortalis per transgressionem inobe
dientie ¶ Ad quod dicendum quod augustinus
locutus est tamquam timens aliud
autem quod supra ad hoc refert ut
videtur quod lignum uite humane
sunt ponitur ut prius alibus dicit

dus mortalitate in corpore
corruptibili sine ad hoc dissolu
si corpus ade non iam e
dispositum lignum vite non
solum iustitie amisit ¶ Ad
tamen corporum autem deus
videri [illegible] homo in labo
riosus mundi esse dimissum
aliquid ad arborem uite [illegible]
ponat et iuuat [illegible]
aut [illegible] significat
per quod uita eterna recuperatur
tamen intelligi quod non in
pena et post peccatum [illegible]
esse additum ¶ Ad sapientiam
dei una [illegible]
reuniuersalis qui mortuus
in uerbis qui precedit ¶
sit cum dicit rerum quibus
designentur hec pena [illegible]
cum eo ipse dicens [illegible]
voluptatis [illegible]
ligni uite ¶ Ad quod dicendum
augustinus quod duplex signifi
catio una que est aliqua
qui est corpus [illegible]
uite [illegible] qui [illegible]
cum [illegible] tenuerit eam
alia non corporali paradiso
[illegible] aqua [illegible]
ad satisfactionem [illegible]
ad unitatem ¶ [illegible] alia
translationem dicitur dimisit
ut [illegible] a suo [illegible]
[illegible] et dimissum [illegible]
aut est uita [illegible]
[illegible]
[illegible] sed [illegible]
ducebat in paradiso que [illegible]

nodam corporis felicitatis ¶ E
t quia adam et eva collocati erant in
paradiso vel gratia secundum aliam litteram
ideo ultima pena scilicet impossi-
bilitas quod est deesse ad redditum
ad quod sibi ulterius quia cherubin et flam-
meus gladius positus ad custo-
diendam viam ligni vite nisi ut
videlicet quia per caritatem que ibi
est designata in cherubin
plenitudinem theologie que in flam-
me caritatis sine gladio designa-
tur via ligni vite custoditur
dicit augustinus in libro questionum
plenitudinem scientie potest designa-
ri ... scientia ... quorum deberi
molestias tollerandas

[Q]uinto tractatu de peccato originali
videndum et penis consequentibus
quod dicendum est de peccato
originali quod decem consequentur
... ¶ Primo si non originale
... quam sunt ¶ Secundo an sit
originale peccatum ¶ Tercio quid
originale peccatum ¶ Quarto que
causa originalis peccati ¶ Quinto
quomodo traducatur originale
peccatum ¶ Sexto in quo sit
originale tamquam in subiecto
vel actu ¶ Septimo de
pena que est sequela origi-
nalis peccati ¶ Octavo de
originali peccato vel ...
¶ Nono de quantitate
originalis peccati ¶ Decimo de pe-
na originalis peccati

[P]rimum sic quod originale
peccatum non sit sic potest ar-
gui ... baptismus qui delet
culpam et penam ... debet re-
mittere originalis peccati ergo si
... baptizantur in

cibus non erit culpa originalis peccati
nec in medicina ... que est
illius pena ergo originale peccatum
non erit in pena ergo originale
peccatum non erit in prole ... cum
corporis non ... ... nec
... anime que ab ... ¶

¶ Forte distinguet aliquis quod du-
plex est pena scilicet originale
peccatum pena concomitans et pena suf-
ficiens ... pena ... non re-
manet per baptismum pena non suf-
ficiens ... remanet per baptismum ...
... nale ... si ad
pena sufficiens tollitur per baptismum
maxime aut ... concomitan-
tem malum sequitur ergo culpa ori-
ginalis in prole ... est ...
... dei ... ergo ...
tollere per baptismum non ergo sequetur
originale peccatum in prole illa pena
ablata in parentibus ¶ Videtur
originale peccatum est ...
in prole ... impetrare dicendo non
sunt bone in sacramento eius ma-
trimoniali tria sunt bona fides
proles et sacramentum ... de
necessitate consequitur maxime
malum scilicet culpa originalis ergo
ad ... consequitur ...
te maximum malum ... nichil
ad quod sequitur maximum malum
simpliciter ... est bonum ergo ma-
trimonium non est simpliciter bonum
quod cum sit falsum restat quod ...
quod dicitur ... consequitur ...
non est malum ... appellatur
originale ergo originale non est
malum sive peccatum ¶ Item ...
... non est capabile ... quod
non est capabile ... ...

cum nata sunt sed tamen idem ergo
simili si unum hoc est traduca
bile nec reliquum sed unus non
traducitur ergo nec peccatum sed origi
nale peccatum tradicionem dicitur esse ori
ginale ergo non est peccatum Item
anime agens nobilius est pa
ciente sicut dicit aug. in xii super
gen. ad lit. accipitur ibi agens
quando ut appelletur etiam corp
poreus agens constat enim quod nichil
agit in aliud corrumpendo ipsum
nisi sit potencius ipso similiter
etiam accipitur hic paciens quando
non solum pro paciente passione
que est abiectionem sed etiam pas
sione que est perfectionem nichil
corrumpendo non enim ibi loquitur
aug. de passio que fit per ab
iectionem sed de ablatione sed corpus neque
nobilius neque potencius est anima
ergo anima neque corrumpitur neque pa
titur ab ipso corpore ¶ Item ne
quod adeo corrupitur Cambuch e
enim ut dicit aug. decem pone
cause peccati vel per se vel per accidens
nec eciam corporis anime simili
corrupcione anime similitudinem
non sunt anime contra contradicit
sicut corpora nec accepta pec
dici quod corrumpatur nichil enim est
causa corrumpens ipsius Sic
ergo anima simili corpori in
simili simili parte sed corrumpatur
si ergo peccatum anime est corrupcio
in anima apparet quod originale
nullomodo potest dici peccatum Item
nichil agens secundum qualitatem
quam sibi agit in aliud nisi in
ducendo talem qualitatem quod
sed ita ut non congrediatur agens
nisi tamen Si ignis agit in se

secundum caliditatem quod sed in [illegible]
ducendo caliditatem albi[illegible]
secundum qualitatem quis c[illegible]
ergo si caro corrupta secundum
peccatum quod sibi aliquando
sit corruptam in anima [illegible]
ducit corruptionem alterius
sed eiusdem Si ergo corru[illegible]
carne sunt penalis tamen
culpabilis videtur quod si al[illegible]
ducitur corruptio in anim[illegible]
erit penalis tamen non c[illegible]
ipsi sic vedit semper quod [illegible]
originale peccatum ¶ Ite[illegible]
lex temporalis tenetur alleg[illegible]
iusticia legis temporalis
cia legis eterne sed in an[illegible]
legis temporalis non pun[illegible]
aliquis personaliter peccato
ergo sicut maior [illegible]
legis eterne quam iusticia [illegible]
nisi secundum iusticiam le[illegible]
ne puniretur aliquis per [illegible]
proprium peccatum primorum [illegible]
tenualis sed si esset si p[illegible]
originale peccatum apud eu[illegible]
deberi proprium tercia [illegible]
dei secundum quod homo vita[illegible]
paul peccatum originale [illegible]
dicitur quod aliquis puni[illegible]
pena peccati inde quod [illegible]
magis delicti puni[illegible]
primorum parentum que sim[illegible]
iniustum esset ut pena [illegible]
necdum alteri sed puni[illegible]
mado nascitur nullus fi[illegible]
auctor sed solo primi pa[illegible]
ergo isti nulla [illegible] na
lectur ergo si ille vedit [illegible]
agitur cum alio ¶ Preterea [illegible]
sit de corporibus anima a[illegible]

pauli nullo modo sunt in primis
parentibus ergo videtur quod nullo
modo debeat puniri pro peccato aliorum
quod quid sit declarare primus quod
dicit **Ego sum ergo** sum
deus dominus tuus fortis zelotes
visitans iniquitatem patrum in fi-
lios hoc intelligitur cum filii imi-
tantur iniquitatem patrum eorum
propter hoc quod ibi subiungitur in
tertiam et quartam generationem eorum
qui oderunt me. Si ergo primus
non natus homo imitatur ini-
quitatem patris non videtur quod de-
beat indolere in ipso. Item **Eze-
chiel** dicit anime omnes mee sunt
ut anima patris ita et anima filii
mea est anima que peccaverit ipsa
morietur filius non portabit ini-
quitatem patris. Si ergo secundum de-
cretum iustitie legis etiam non
inducitur pena ultra culpam
filius non portat iniquitatem
patris ergo nec penam ergo nec
ad penam [illegible] quia adul-
tum [illegible] originale peccatum
propter hoc. Item omnes pecca-
verunt in adam peccante ergo
omnes satisfecerunt in adam satis-
faciente cum deus sit pronior
ad indulgendum quam ad puni-
endum vel damnandum. Item
si peccavimus in adam peccante
quia in lumbis eius eramus
similiter eramus in ipso satisfa-
ciente ergo in eo satisfecimus.
Item potencior est gratia quam pec-
catum ergo si peccato omnes pe-
rierunt omnes corrupte gratia
data sunt potuit omnes salvare

Opposita sibi [illegible] magis [illegible]
pre timore bestiarum timor enim
hominis aut peccatum sunt super
aliqua alia [illegible] sicut de-
scribitur in genesi [illegible]
[illegible] [illegible] in figura adduxit
ea ad adam ut videret quid vo-
caret ea et modo aut ergo
est [illegible] timet homo ser-
pentem quem etiam non timuit
ante in [illegible] timor enim iste
cum est et pena est dicit [illegible]
tullius quod cum [illegible] est ergo pe-
na ista [illegible] ergo homo non
est [illegible] punire innocentes aut
deus iniustus est quod sine
peccato punit innocentes ergo si
deus iustus est peccatum origi-
nale est. Et [illegible] pro dolo-
rem mulierum [illegible] [illegible]
cum [illegible] mulierum sit [illegible]
est ergo propter originale. Et [illegible]
per mala que patiuntur pueri [illegible]
cum actu nichil commiserunt pa-
tiuntur tamen combustiones febres
varias et egritudines quod iniu-
stum esset si per anima innocen-
tes essent ergo peccatum in eis pre-
cessit et non actuale ergo originale.

Contra [illegible] sex [illegible]
sunt contra [illegible] [illegible]
nis de qua aplius ad gall. v.
[illegible] concupiscit adversus carnem
hanc pugnam [illegible] [illegible]
pugna bona [illegible] in [illegible]
glosa et non est contra bonum
ergo contra malum est ergo malum
originale cum originale peccatum si di-
cas concupiscentiam contra [illegible] pugnans
esse bonum audi salomonem di-
centem fili post concupiscentias tuas

no e faciens eius t in gl n
t go secunda cadis in abisso
pcti malum go est / compra car
nis quibus p actione ymitat qui
filius sunt commissionis unde
naliis ymma fili patri et fili
matri datus est etiam impi
tenciis sunt perrissi quia
adamo datum erat item pimi
marculus cum ipsum causa et
culpa no sunt pi a illa de
ipse sic ß no insi appetitus ego
petendi habeat ymitat ita seq na
tus go multis forcius nos ßßo
to p hoc q primi parentes fecerunt
sibi perizomata item in / et hoc
q quedam membra dicuntur
pudibunda ß ad hoc no insi
que pcti corruptionem impressa
origines apparente / Auctori
tatibus multis / istud applicat
ad in insi quis renatus sunt
ex aqua et s s et quali leg
go nemo ex pendit omnes
go oportet renasci go omnes
hic mortui sunt / Item ad
roma ipsius paulus mortuus
est go omnes mortui sunt pro
quibus mortuus est xpistus
Item omnes nati sumus fily
ire Eph in sedum h go se
quitur nos pctm originale
sic dz q sit / Ad obiecta ar
bitris quibus adiumi h modo
primum leuem q originale r cul
pe duplex sunt debita pcti
una que est carencia ius
cius dei et alia h no sunt
priuates ß sufficiens vel
h remouet in baptismo

cum culpa alia no pena fi
...itas et h no sunt pena s
faciens ß priuates illa cul
....ch illo in lapsis no tol
ß relinquit homini ad exerci
cium qui pugnas et certat
priuates etiam q pz gra
sic ex certato reddit corona
et tamen que alia no redd
eidem sicut dicit apostolus ...
the ... no coronabitur nisi
legittime certauerit ... alio
fiet homo lectus no etiam
illam ... unitate iugum vel ...
ci tamen peccauit q ...
ipsi homini glosam / Si aut
liceat Julianum q ex hoc ...
nouo sequitur culpa dicens q ...
hoc pena ordinat ad mali
cum ad cuius malum culpe ...
ß sic ex culpa sequitur malum ...
hoc est in ipsa prole ...
la cum est pena unde ...
in ipso cum est pena or...
ad multiplicem fructum ...
hec tamen illa pena ...
...et in substraccione illi...
Ad secundo dicendum dz q ...
sit licitum matrimonium ...
...autem malum pcti orig...
no tamen ad nupcias dic...
est sequi malum et hoc est
alinde est proles alinde ...
pctm originale proles ...
...os est pctm aut ...
...e carentia debite ...
nupcie aut ordinaut ...
...me ad homini prolis ...
... / Ad ... pz ... eum ...

...tuss homo inchoauit ceciderit
...pietate ut esset bonum ... plus
...quemadmodum ergo aliquis volens
...de pedem non intendit ipsum
...ere claudum quamuis debilitatem
...ipsum ictus accidit pedi ipsum
...ere claudum tamen aliunde est
...ab videlicet a faciente aliunde
...videlicet a defectu suo
...est ergo patet ista ... bonum
...accidit istud malum ... non
...ex ... aliud malum consequi ad
...quitas ❡ Ad tamen ... concedo
...sicut ictus non tradit ... actiui
...nec tamen contra ... ad ...
...tate in nobis ❡ Sicut enim ...
...sicut quo sunt in patre
...est in filio quod patet ...
...nate ... originali in
...ore contingit originale esse ...
...tamen intelligendum ...
...est in bono et in malo
...enim non est in nobis
...nobis sed ... sed eciam in media
...sine aliquo medio est ...
...quod in ... est quod patet ...
...in bono sine ictus non sit
...nobis nisi per ... tollatur
...aut ... concedit ...
...non ... patet quod bonum
...per ... malum ...
...contrarium ad malum ... contra
...bonum ❡ Ad aliud quod obicitur
...agens semper nobilius est
...paciente ... ad aliud quod
...agens secundum aliquam qua
...litate per agere in alterum nisi
...inducendo similem ita ut ...
...patet ergo quomodo vide
...est ... enim est
...quod corpus agat in animam

ipse loquendo necnon similiter est
dicendum quod corruptio que erat
penalis in carne fuit corrup
tum alterius cuius solum culpa
... in anima quamlibet ... pena
eadem est de ... de
clarabitur ❡ Ad aliud quod ... quod ...
temporalis non punit aliquem
penaliter ... ergo
... sunt duo caro et
anima ❡ Dicendum ad carnem ergo ...
illa contraxit corruptionem aliquid
sunt tamen ... possunt puniri
predicto ... iusticia legis
eterne sicut a lege temporali po
test aliquis puniri in rebus
... debuit succedere ...
sed sicut non ... puniri in
... ...
... ita nec aliud ... de
bet puniri nisi ... culpe
... secundum aug' ... secundum aug'
... ergo non puniuntur ... pro
culpa ... sed ... culpa ... sic
loquendo non enim dicit apostolus
quod solus adam peccauit sed dicit
quod omnes peccauerunt in adam ❡ ...
... erat enim in adam non solum
... voluntas ... singularis
persone sed voluntas ... nature
... cadente iusticia originali
... cecidit eciam ... volun
tas succedencium ... cadit
enim voluntas ... illa recti
tudine quam ... si adam ste
tisset ❡ Ad ... eciam ... similiter
quod iustum est ut pena ... re
dicat auctorem ... et quomodo
videndum est ... et enim quo
... parvulus ... adam

dicitur peccasse. ¶ Ex aut audi-
tum est illud Exo. xx. Ego
sum deus ze. in 3. et 4. ... miller-
ibus cum iniquitates patrum
reperierunt in filiis eorum quod hic est
dicitur secundum quod dicitur postea quod in
parvulis non erit iniquitas pa-
trum per imitationem in ipsis. Cum
non est culpa sicut dictum est
ante. ¶ Similiter dicit ad aliud
quod obicitur de 12. q. 2. ... consilium
non portabit in pena nec pena
primogenitura quod tamen comparans cul-
pam ... culpa ... punitur
... ... loquendo
unde si debetur ei pena pecca-
ti primi parentis non debetur ei pena
peccati quod fecerit in persona in-
quantum hic secundum peccatum quod fecit in-
quantum erit homo universalem
naturalem inquantum erat prin-
cipium respectu aliorum futurorum et
inquantum erat homo debitum
conservandi originalem
iusticiam in posteris si stetisset.
¶ Ex quo apparet similiter quod quamvis
postea secundum quod anima nullo modo
erit inquinatus quamvis pec-
caverit in illis aut quando pu-
nitur propter illos dico cum quod sicut
anima non erit in anima pri-
mi parentis sed quod ipse erat hec per-
sona singularis erat tamen nec-
essaria tunc natura illius et
damno eius in alios modo
qui primus de eo nati sunt ita tamen
ut non intelligatur anima parvulorum
conditi per propagationem vel generationem
in esse corporali. ¶ Ex his etiam

que predicta sunt patet modicum
quod possit quaeri videlicet cum
rationis tantum parvulo in ipsa
anime utrum sit in ipsius anima aut in
suis potentiis aut quomodo
sicut enim potest secundum quod per corporalia
quod ipsa non solum ... sed
tunc potentiarum ... ad
... ... secundum ipsa affecti-
va est intelligenda specialiter
petitiva cum ... in actus respectu
... actus sicut incapabilis
... incorruptibilis
... ... de aliis
erit ... appetitiva
est intelligenda specialiter
titiva cum ... in actus respectu
actus sicut incapabilis ad-
scendendi ... appetentis
... corporali sicut ... corporis
... appetitum qua appetit
anime unum. ¶ Ad id ... quod
quamvis satisfactionem in ad-
satisfaciente videtur quod ...
similiter cum peccato sit ...
... est anatura
natura ... propagatur gene-
ralis sit in natura non tamen
anatura secundum ad hoc ... ...
gari non potest ... ...
deus est amor ... diligere
... quod peccatum originale
est ad ... in nobis ...
peccatum vel quod ... ...
... non est ad ... sicut ...
sicut postea patebit. ¶ Ad
... quod si ... causa
... est ... quia ...
in ... de ipso peccante
peccatum quia corpus ...

...us erat nec tamen meo pec-
cavit. Duo ergo conveniunt quia
[illegible] qualitercumque concedat quod Ada
[illegible] peccaminum quia summe
[illegible] potentia mali et potentia
[illegible] secundum concupiscentiam [illegible]
[illegible] sunt tamen [illegible] in Adam
[illegible] aut utrique [illegible] ¶ Secundo
[illegible] plus posse [illegible]
[illegible] quod duplex est causa
[illegible] ergo Ade non removit ori-
ginale quia [illegible] corp-
[illegible] quam reedificare destruere
[illegible] construere. Tercio est quod [illegible]
[illegible] divina lata super Adam
[illegible] positivitate adhesit cor-
[illegible] humano [illegible]
[illegible] ergo Dei non patitur
[illegible] aliam [illegible] quamvis [illegible]
[illegible] Christo qui erat deus et homo
[illegible] eum [illegible] datam omnibus
[illegible] data esset [illegible]
[illegible] iam mansisset iusticia divine
[illegible] lata in tota posteri-
[illegible] ita iusticia divina qua ad
[illegible] quod est [illegible] una
[illegible] temperet iusticiam
[illegible] talem eam [illegible]

Secundo queritur quid sit origi-
nale peccatum. Respondeo utrum
culpa tamen aut pena tantum
[illegible] neutrum. Tercio si est
culpa utrum sit voluntarium
vel non. ¶ Tercio quia [illegible]
[illegible] originale pecca-
[illegible] intelligantur [illegible]
differunt.

Ad primum sic videtur quod nec
sit culpa nec pena [illegible]
[illegible] distinctio xxxiii [illegible]

et est diligenter [illegible] dicebant
[illegible] originale non esse penam
nec culpam sed tamen [illegible]
[illegible] debitum ad obnoxietatem qua
obnoxii reddimur summe pene
temporalis et eterne [illegible]
[illegible] non aut [illegible] puniebantur
[illegible] secundum legem temporalis ad
legem eternam si enim in crimine
lese maiestatis secundum legem
[illegible] non peccaverunt filii
sunt tamen obnoxii pene [illegible]
[illegible] parentum [illegible]
si peccatum Ade fuit quasi crimen
lese maiestatis [illegible]
[illegible] dicitur quod
[illegible] secundum legem eternam
tenerentur [illegible] obnoxii pe-
ne eterne etiam sine culpa
sua et hanc obnoxietatem appel-
lant ipsi originale secundum istos
ergo non est originale culpa
quia culpa fuit in solo Ada
[illegible] pena est sed tamen obli-
gatio ad penam ¶ Contra istos
[illegible] auctoritate Augustini
[illegible]
[illegible] dicebant quod
peccatum non transit nisi in [illegible]
[illegible]
[illegible] aliquid post [illegible]
dicebant tamen aliud esse penam
[illegible] culpam [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
quem modum [illegible]
in illos [illegible] non [illegible]
culpa nisi forte [illegible]
iniustus sit deus qui [illegible]
delicti illorum [illegible] est nos
pene [illegible] obligari ergo quia

anime apparet oppositum quod non
solum in originali peccato
est pena sed etiam culpa ¶ Ex
auctoritatibus sic in ipso origina
li .i. est pena et culpa audito sed
modo pro tertia. Unde dicitur damna
tur .i. .i. super illud locum ante so
tendes etiam tuam glossa omnis
trahimus alicui culpam et penam
ergo si quod terra. Item ad tertium
assumo originale et non ori
ginali erit culpa et pena. Item
cum iniquitas naturam ledit
culpa deum offendit. Ergo ante
deum offendit quod probatur quia ipse
debetur carencia iusticie deo
item natura ledit sed quod est
cum corpore corporis et corpore
anime erit ergo dicitur sed eorum
et naturam eam aut appellatur
illi pena quod eum mendacium et ledit
naturam pena est. Item Augustinus
in libro de apostasia sed et pena
et concupiscentia media et peccatum sunt
et pene sed originale medium
non sicut apostasia .ii. peccatum
sed concupiscentia ultima pena
concupiscentia cum corpore quod probatur ipsi
eum sicut apostasia in
suis originale peccatum in
nullis. Item in primis duobus
tribus non videtur concupiscentia in
originale peccatum in illis in
originali ergo est pena et culpa
in ¶ Si hec concedat dicitur
quod est pena tamen per auctoritatem
Augustinus de libris apostoli qui ponit
iniquitatem in sensibus suis dicto qui pro
cedit in homine. Vult eum ibi dicere
quod originale dicitur gratia sine
mente quod primum hominis fuat

concupiscentie et adulterio et concupiscentie
reddidit sed quod tale est non nisi
pena est tamen culpa quod probatur quia
post baptismum remanet non re
manet autem si esset culpa ergo o
riginale erat tamen pena ¶ Item
hugo sed mentem originis secundum
duplicia corruptione natura ui
cit ignorantia mente et concupis
centie et post subiungit si quis
quod sit originale peccatum in
intellige corruptio sine mente
quod nascendo contrahimus ignorantiam
in mente et concupiscentiam in car
ne hec corruptio que contrahitur
ignorantia et concupiscentiam non e
nisi pena ergo originale pe
tamen est pena. Item .v. ad ...
illud sicut per unum hominem
adam per naturam non omnes
ta tale carnale corpore tra
sierunt in se omnes de pro
pe nascentibus sed carnalis
concupiscentia non est nisi pena ergo o
riginale est tamen pena ¶ Ex
sit culpa unde sicut quod du
bitatur adnullatum illud pe
nuli in iniuria sua quamquam
remanet ergo originale pe
per subdiale peccatum cum
sunt nisi lavacro regenerationis
et sic postlimine reddunt ¶
etiam Item .i. ad ... qui di
nobis et ... in primo se
lavacro sine loco dicitur ...
pa ergo originale peccatum et c
pa ¶ Item Augustinus adnullatum
per unum hominem voluntate
omnes in eo peccaverunt. Quod
ille unus fuit de quo post

singuli peccatum originale exceperunt

¶ Item ut si verbis in summa theolo-
gica [illegible] humana peccavit actu
qualitate humane nulla incurrit
culpa nisi sua. Loquitur illic de
originali peccato. Ergo peccatum ori-
ginale culpa est. Si enim non esset
culpa mortalis qualiter deberet
carentia glorie. Deficit autem
sicut dicitur super id in actibus
[illegible] remissionem peccatorum de
corpore in [illegible] substantia dei
non videbunt deum. Erit eis pe-
na pro peccato primi hominis sine pec-
cato originali. [illegible] absolu-
tus erit aditus regni celorum.
Ergo [illegible] quod sit culpa
[illegible] domino [illegible] culpa [illegible]
[illegible] parentibus. Unde quod [illegible]
dicit Hugo [illegible] qui [illegible]
descendit origine [illegible] quod
actuale fuit. [illegible]
[illegible]
quod in illo [illegible] actum fuit et
illa que erit illius actual-
is erit [illegible] originale. Item [illegible]
[illegible] filii eorum puniuntur pec-
cato parentis qui de illegitimis
[illegible] est
culpa in parte. Ergo unde quod [illegible]
[illegible] fit nisi culpa [illegible]

¶ Contra cum [illegible]
lepra naaman adhesit
tibi et semini tuo post te. [illegible]
[illegible] deservire [illegible] adam [illegible]
[illegible] ergo [illegible] parentis
et adam in posteritate sua illi
[illegible] de posteritate singuli
[illegible] lepra peccati ¶ [illegible]
erit [illegible] quod [illegible] traxit
[illegible] et [illegible] peccati de actus

aut dicit ipsa mortalitas [illegible]
aut [illegible] ipsa culpa. Ergo culpa
originalis est [illegible] primo [illegible]
illud [illegible] [illegible] conceptus
[illegible] conceptus [illegible] nec [illegible]
[illegible] nemo [illegible] nisi [illegible]
[illegible] nisi [illegible]
[illegible] conceptus est. Ergo [illegible]
illud quod est originale originale
erit culpa [illegible] est [illegible]

¶ [illegible] quod originale
[illegible] culpa [illegible] pena
culpa est [illegible] carentia [illegible]
[illegible] deformitas [illegible]
[illegible] anima deformatur [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] adul-
[illegible] dicitur [illegible]

¶ [illegible] quod [illegible] quod non
est culpa nec pena [illegible]
[illegible] obligatio ad penam
[illegible] est quod non est [illegible] de lege
eterna [illegible] lege temporali in lege
enim temporali puniuntur [illegible]
[illegible] parentis in lege non eterna
puniuntur [illegible] quod [illegible]
est [illegible] ut naturam [illegible]
[illegible] ut [illegible] non nulli [illegible]
[illegible] nulli nature [illegible] non
[illegible] sua lex enim temporalis
punit temporaliter [illegible] illius
lex non eterna punit eternaliter
[illegible] anime [illegible] quod [illegible]
[illegible] quod [illegible] ¶ [illegible]
quod licet peccatum originale sit [illegible]
culpa non tamen est [illegible] pena
[illegible] peccatum originale
est [illegible] naturalis. Unde [illegible]
[illegible] formaliter [illegible]
[illegible] deformitas [illegible]
origine [illegible] [illegible]

Hugo tamen de sancto victore dicit originale
peccatum in ordinata concupiscentia et cul-
pa concupiscentia carentia pena vel
per pena precedentis culpe vel
per subsequentis pene. Ad secun-
dum dicendum quod illud quod dicit Hugo
intelligendum de originali peccato nec
pene tamen quid sit originale
peccatum vel illud non quod permit-
tit dominus sed inicium originalis iu-
sticie infitiat potest intelligi de
originali culpa. Ad quartum
dicendum quod illud quod dicitur [illegible]
super illud primum secundum vel de
peccato originali loquitur tamen
pene que est concupiscentia illa non
que obicitur quod peccatum origi-
nale sit culpa non concludit
quin eodem aliquid sit culpa
et eodem aliud pena tamen cum
carentia iusticie originalis potest
dici culpa tamen concupiscentia potest
dici pena. Ad ultimum dicendum
quod unde Hugo dicit quod illud
quod illi sunt actuale nobis est
originale dicendum est quod secundum eandem
peccatum non tamen secundum rationem ac-
tuale peccatum primus ade est
nobis originale. Sicut enim dif-
ferunt subiecta ita differunt
peccata sed peccatum dici potest quia
actuale peccatum illius fuit ta-
men originale.

Quinto queritur utrum originale
peccatum debeat dici volun-
tarium. Et videtur quod sic dicit Augustinus
in libro de vera religione peccatum adeo est
voluntarium quod si non est vo-
luntarium non est peccatum origi-
nale ergo si non est voluntarium
non est peccatum sed est peccatum ergo
voluntarium. Item velle non
parvulus contraxit originale peccatum
ergo non est voluntarium. Item
voluntarium enim dicitur cum principium
est quod causa in insciente [illegible]
[illegible]. Item si est voluntarium
aut est tamen voluntarium vo-
luntatis proprie parvuli aut
voluntarium tamen aliquo in-
tantum voluntatis in ipso inqui-
nante. Unde quod ex volun-
tatis in primo parente dicitur cum
illud de adam sit primus [illegible]
vel originale peccatum volun-
tate est quia bona voluntas
in bonis formatum est ut
illo sed in malis tamen [illegible]
Item peccatum dicitur volunta-
rium et in voluntate agen-
tis sed in voluntate ade [illegible]
causatum peccatum dicitur tamen vo-
luntarium in voluntate ade vo-
tum ibi peccatum ergo nec tamen
voluntarium. Ad primum dicendum
quod peccatum originale dicitur esse vo-
luntarium unde Augustinus in libro retractationum
quod in parvulis dicitur origina-
le peccatum tamen adhuc non utuntur
arbitrio voluntatis non absurde
denotatur voluntarium quia ex
prima hominis mala volunta-
te contractum. Item unde esse quia
quia in eodem libro dicitur nullum
peccatum voluntarium malum et
ut si non sit voluntarium nul-
lo modo est peccatum que diffinitio
potest inveniri. Sed si diligenter
dispiciatur in alienis [illegible]
peccatum quippe illud cognitum

quia tamen non peccatum est, non quod in pena peccati; si ergo peccatum originale non est, tamen peccatum etiam pena peccati non extenditur ista diffinicio ad peccatum originale ita non dicatur voluntarium nullum. ¶ Ad quod dicendum quod illud quod dicit Augustinus non excludit quin peccatum originale sit voluntarium. Sed quod dicit voluntarium in isto [?] peccato loquitur tamen illi de quibusdam peccatis que fiunt actualiter, que quedam non sunt voluntaria. ¶ Ad illud autem quod dicit dicitur involuntarium. Dicendum est quod non simpliciter dicitur, licet enim non fuerit a voluntate [illegible] sit tamen a voluntate humane nature quam iste accepit descendens ab Adam. Ideo etiam accipitur involuntarium [illegible] cum non [illegible] nisi voluntarium et involuntarium sunt ad propriam singulare referuntur. ¶ Theologi sunt referuntur ad personam vel naturam. ¶ Ad aliud non [illegible] quod obicitur voluntarium est vel a voluntate persone [?] vel a voluntate eius in quo [illegible] dicendum a voluntate persone [illegible] licet quis vellet dicere quod quando [illegible] est in anima [illegible] petit magis unum corpus corruptum quam non unum [illegible] dicitur voluntarium peccatum originale. Sed quia illud nulla [illegible] ab ipso [illegible] tale eadem facilitate [illegible]

quod a quibusdam assignatur.

Deinde queritur quid sit originale peccatum. Et videtur quod varie diffiniciones que eius assignantur. Prima est talis diffinicio originalis peccati: peccatum originale est carencia vel nuditas debite iusticie, sive originalis, in qua fuit [?] iusticia per inobedienciam ade contracta, ad cuius intellectum notandum est quod duplex est iusticia, scilicet gratuita [?] [illegible] et [illegible] ad quam non intendimus. Et est iusticia naturalis, et hec est duplex: que fuit in statu innocencie, vel que adhuc remanet in statu nature corrupte. De illa que fuit in statu innocencie dicitur in Ecclesiastico: Deus ab inicio fecit hominem rectum [illegible] rectitudinem [illegible] si Adam stetisset illi qui descenderunt ab eo haberent [illegible] quam [illegible] transmisisset ad posteros suos. Ideo dicitur nuditas debite iusticie per inobedienciam ade contracta. Hec autem diffinicio datur per causam efficientem. ¶ Alia diffinicio peccati talis: peccatum originale est [illegible] concupiscencie [illegible] alia diffinicio [illegible] causam materialem. ¶ Tercia non diffinicio peccati que dicit quod peccatum originale est [illegible] concupiscencia [illegible] quod peccatum originale est materialiter [illegible] est [illegible] non accipitur [illegible]

pri est cuius libet appetitiue et irrona
bilis conpacitur. Si materia tunc ter
ne corrupta est aut illa con
cupiscencia que est potentis sensibilis
et dicitur pena et culpa in que ex
vitualis aliquid dicitur culpa in
quantum in ipse loquendo pena est
sequens corruptione nature.
¶ Ad sunt etiam quidam ut per illa
diffinicio peccati peccatum et carencia
alicuius commutabilis boni et conuersio
ad commutabile bonum conueniat
peccato originali et dicunt quod
quod sic ut inconueniencia debite in
tantum intelligatur auersio in conpara
intelligatur conuersio sed ipsi distinguunt
inter peccatum originale et actuale
quod in actuali peccato sit auersio et
conuersio actualis in originali non
dicitur auersio et conuersio habitualis. Sed
contra quod est conuersio habitualis re
dit multi enim plus sunt conuersio
actualis non peccant in origi
nali peccato ergo non dicitur conuersio
habitualis habitualis cum conuersio di
cit in aliquo qui plus formati
tus sunt et magis peccatum nec
tamen magis formaliter peccant auersio
actualis et in originali peccato
actuali cum separatus est si
ne auersus ipse peccatum non
separatus. Ad hoc ergo inde esse
auersio actualis. ¶ Ad quod uidetur
quod illa diffinicio peccati datur de
actuali peccato mortali. Hic enim
loquitur magister de li. xx. de peccato
scilicet quod sit peccatum primus parentis li. xx.
in originali autem peccato non est
conuersio actualis et habitualis ipse

loquendo nec auersio actualis de
lis enim quod originali peccato in
tempore fit conuertitur ad peccatum
tamen dicitur conuersio habitualis sicut
enim malus potentie de aliquo
nec dicitur auersio actualis quia
parvulus sic auertit licet actu
auersus peccatum primorum parentum
non dicitur auersio actualis in
parvis auertit sicut li. xx. ad
hoc autem est in originali ¶
sunt etiam qui dicunt quod in origi
peccato sit culpa et pena et cum
corruptio sit in intellectu
naturae quedam in affectu scilicet
concupiscencia ut per quantum ad utrum
corruptionem dicitur originale
quod pro inde pena cum peccatu
lis est culpa sic agitur in
pena decenti in origina
tum quantum ad carencia de
tum in summa bonitate sed
ad concupiscencia inspiramus respon
me intate in peccato erat ali
quis potest illis et insufficiencia
ta aut insipiamus non viden
si ignorantie carentie debi
in summa bonitate conparata
peccatum originale dicitur culpa
adiungas ¶ Item Hugo de
dicit quod originale est con
ad mortem quod conpremit in nostra
conparatione in mente et concupis
centie per carne aut intellec
tus carnalis arguit culpa
bilis in adam non sunt cul
pam volendi que uolendo
dixit sed cum deberet conuer
sio sunt peccatum adultos et
utrumque in peccatum non sol
in non volendo quod debent

nus cognoscendi. Unde quamvis peccatum
originale sit [illegible] alicuius cui
originale peccatum culpa quantum
ad ignoranciam consequitur ad concupiscenciam
tamen sit quantum ad ignoranciam
culpa. Videlicet quibus modis dicit
ignorancia non semper est in
in eis quia eam [illegible]
velle non cognoscunt quod
debent, sed quia tamen cum
[illegible] nascuntur in eis est quo
[illegible] impediuntur ne velle
cognoscant quod debent nec
[illegible] cognoscere nec non
culpa sed modo magis nascitur quo
[illegible] cognoscere velle [illegible] impe-
ditur culpa est non nec [illegible]
[illegible] alibi ignorancia vero
culpa est et pena in mente [illegible]
pia mali culpa est et pena [illegible]
[illegible] colligitur quod ignoran-
cia est culpa quantum ad origi-
nale peccatum pertinet. Item super
his ignoranciis [illegible] ne [illegible]
[illegible] glosa. i. originale peccatum que
[illegible] ¶ Dicitur dicit augustinus
in de li. ar. venia [illegible]
anime duo sunt penalia ig-
norancia et difficultas per que [illegible]
[illegible] quod ignorancia in originali
[illegible] est pena non culpa sed
[illegible] in eius licet et [illegible]
[illegible] malo voluntatis
[illegible] alicui immutabili bono
unde volentibus subtrahitur
ignorancia vero [illegible] et
[illegible] Si quo-
volentibus subtrahitur erit ig-
norancia pena non culpa.

¶ Ad quintum quod ignorancia non dicitur
[illegible] aut dicitur culpa sed non [illegible]
causaliter. Si autem queritur quare
[illegible] peccatum [illegible]
[illegible] quam igno-
rancia hoc est quia peccatum [illegible]
est in voluntate [illegible] autem
[illegible] voluntate deformatur
[illegible] magis ad [illegible] peccatum per-
tinet. ¶ Ad illud non quod obici-
tur quod licet pena [illegible] assignetur
in duplici carencia non [illegible] hoc
erit formaliter in culpa voluntatis
cum [illegible] pena
Cum autem quod peccatum dicitur in li. ar-
bitrii aut [illegible] na-
[illegible] ignorancia
videt tamen [illegible] voluntati
¶ Ad secundum non quod dicit [illegible]
est, sed ignorancia dicitur culpa
causaliter sed non formaliter [illegible]
pena [illegible] cum quod voluntatis [illegible]
[illegible] immutabili bono pe-
peccatum [illegible] ig-
norancia in homine culpa tamen
dicitur quia [illegible]
est ei generata. ¶ Ad tercium [illegible]
[illegible] quod dicitur in glosa quod ig-
norancia dicitur accipitur ibi pro peccato
originali [illegible]
[illegible] originale peccatum [illegible] defi-
cit [illegible] ad cognoscendum quod ne-
cessarium est. ¶ Deinde queritur
si originale peccatum est culpa et
pena utrum eodem carenciam
debite [illegible] sit culpa et pena
quod autem sit [illegible]
[illegible]
[illegible] pena [illegible]
[illegible]
peccatum sunt et pene sed carencia

debite iustitie media est inter
illa duo ergo que est simul pe-
na et culpa ¶ Tertium pena est
quod in voluntatem culpa in-
fligitur voluntatem et in volun-
tarium ¶ Item culpa est iniusta
omnis autem pena a deo inflicta
est iusta ergo originale non
erit secundum idem culpa et pena
cum idem non sit iustum et in-
iustum ¶ Ad originale peccatum
quo ad carentiam debite iustitie
est culpa tamen ita quod non est
pena respectu alicuius quod sit
in ipso originali nichil tamen
prohibet ipsum esse penam respectu
voluntatis humane nature in
adam peccantis ¶ Cum ergo queritur
utrum originale peccatum secundum
idem sit culpa et pena dicendum
quod secundum carentiam debite iustitie
est culpa secundum concupiscentiam non
est pena licet eandem tamen secundum
ipsam carentiam potest esse pe-
na alicuius quod sit in ipso peccato
originali sed eius quod fuit in
peccato primorum parentum et sic dicitur
voluntarium et voluntate pri-
mi parentis similiter potest dici
penale et sic in voluntarium quod
iuste a deo inflictum quod autem
dicitur iustum et iniustum ad denega-
resolvitur quia iniustum cum dicatur
racione peccantis iustum autem
racione pene infligentis in in-
stancia ergo dicitur licet ipsius ade
vel cuiuslibet in adam peccantis
iniusta non dicitur pena infligentis

Consequenter procedendo ad
octavum peccatum originale Et

primo quidem utrum solum per
peccatum primi parentis an
etiam aliorum parentum ¶ Secundo
si peccatum primi parentis tum
peccatum adam et eve tum
peccatum ade ¶ Tertio que
causa in peccato ade ipse
traductum est originale

Quod primum sic dicitur
[illegible] ego filium dentibus
in [illegible] si ergo peccatum
parentum [illegible] posteri
¶ Item sicut [illegible] posteri
[illegible] ab adam ita po-
aliorum parentum trahuntur
natura alicuius [illegible]
peccatum fit corruptio nature
et descendit corruptio
ab aliis parentibus sicut
peccatum ¶ Sed contra dicit
Ego sum deus zelotes [illegible]
patrum [illegible] usque ad quartam
generationem vel terciam [illegible]
[illegible] in corruptione que
assumit parentibus non [illegible]
ergo [illegible] aliorum parentum
[illegible] corruptio [illegible]
[illegible] aliqua pena ¶ Ad
[illegible] corruptio peccati [illegible]
[illegible] deus [illegible]
[illegible] de [illegible] parentum
[illegible] peccata ad originale
non [illegible] ¶ Ad [illegible]
nequaquam [illegible] quas
[illegible] instantiam
originale [illegible] nequaquam
[illegible] originalis iustitiam
[illegible] quod ergo nullus po-
[illegible] filius suus potuit [illegible]

iustitiam originale non videtur verum quia
in plurimis contingit peccata filiorum
parentibus debuerunt imputari
ex parte. Sed forte dicet aliquis
quod parentes proximi ad posteros
originaliter non possunt corruptionem
peccata transmittere sed antiqui
parentes quod sic dicens ubi nulla
iustitia nulla potest auferri
et nulla potest auferri nulla
potest addi in iustitia ita non
possunt antiqui nulla ergo corruptio
nos peccata est descendere origi
naliter ab aliis parentibus quam a[b] [illegible]
[illegible] ¶ Ad quod dicendum quod peccatum
originale non transmittitur ab
aliis quam a primis parentibus Adam
[illegible] aut in quantum dicendum est ipso
[illegible] quod illud Exodi xx in
[illegible] de visitatione peccatorum in filios
[illegible] vere penarum impositis
[illegible] sunt imitatores patrum
[illegible] autem modo non est causa peccati
originalis sed cum filii non sunt
imitatores patrum peccatorum nisi
[illegible] parentibus [illegible] in eis
[illegible] peccatum [illegible] sic illud
¶ Ad vero sic dicendum quod primus homo
[illegible] proprius per imitationis
exemplum dat occultissimam
[illegible] generationem quam latent
infundit similis sic Adam
[illegible] imitationis quod occulta ta[bes]
[illegible] carnalis concupiscentie [illegible]
[illegible] in se omnes de sua stirpe
[illegible] ¶ Ad aliud dicendum quod non est
simile de primis parentibus et
de aliis proximis quia primi parentes po
tuerunt originalem iustitiam sed non po
tuerunt alii parentes [illegible] iustitiam

dei perdiderunt transmittere origi
nalem iniustitiam. ¶ Ad aliud dicendum
quod alii quam primi parentes post
angelorum corruptionem peccata [illegible]
quod illud angelorum non possunt sed
quod effectus quilibet corruptione
[illegible] sunt derivati in
duce possimus

Secundum aliud queritur peccatum [illegible]
[illegible] cum [illegible] nec
[illegible] adde [illegible] cum [illegible]
[illegible] magis quam [illegible]
eve cum illa prior peccavit
et Adam post illam [illegible]
tione [illegible] quod [illegible]
nit Adam [illegible] cum eva
eo quod [illegible] esse [illegible] vive
[illegible] mortale
[illegible] in [illegible] quod [illegible]
[illegible] mortalitatis [illegible] sunt
[illegible] pari [illegible] originali
[illegible] ¶ [illegible] quod magis
[illegible] Ade dicit ad
Roma v. regnavit mors ab
Adam usque ad Moysen etiam
in eos qui non peccaverunt in si
militudinem prevaricationis [illegible]
[illegible] quod ab Adam [illegible]
est transmissio originalis [illegible]
¶ Item et principale [illegible] est
[illegible] ergo [illegible] sunt [illegible]
[illegible] in [illegible] ¶ Item si non
Adam sed sola eva peccasset non
[illegible] totum genus [illegible]
[illegible] potuit [illegible] deus
de Adam [illegible]
[illegible] aliam facere mulierem [illegible]
de Adam [illegible] dei [illegible]
¶ Item Adam sunt [illegible]
[illegible] quod in ipso
sunt tota humana natura [illegible]

peccando ego humanam naturam
deformavit non sic autem esset
in eva ergo magis imputandum
est peccatum ade originale
quam eve ¶ Secundo autem utrum in
adam si posuisset peccatum esset in
corrupta natura non videtur
totaliter corrupta sed est tota
liter corrupta ergo imputandum
est utrum tamen toti humane
¶ Ad quod videndum est quod magis
imputandum est ade quam eve
quia eva humanam naturam sic
erat tota in adam ut mem
brum illa ex illo esset eva peccando
sine adam necessitate dicitur per se
haberet cum ipse satisfacere
non potuit quod humanam propaga
dis potuit peccando perdidit re
tatum secundum quantitatem pecca
tum traxit ¶ Ad 2m autem in quo
cum dicitur est quod licet eva prior
peccavit tamen non plus quam
ad dampnum quod inde secutum
est sicut eva principium propaga
tionis cum sequuntur plures sunt in adam
ita principium transmittendi corpo
ralem cum sequitur peccatum origina
le sicut in adam ¶ Ad secundum
non dicitur quod licet eva mortalis fuit
mater humana vita eius morta
lem sed non fuit nisi ad ostenden
dum quod per primam introducta fu
it nec ipsa eva in quo homines
non primus peccavit sed si non
peccavisset adam non esset pec
catum corruptum cum dicitur Item
si non adam sed sola eva pec
casset non esset dicitur tamen quod
mus humanum peccare sed solum

eciam ¶ Ad ultimum non dicitur
tamen corrumpentes sunt ad
peccandum quamdiu in eva peccatum
Si vero adam non peccasset eva
non peccante sed eodem non pec
cante quamvis utrum veluti
originale peccatum relinque
est aliis consequentibus vide
tam quomodo dicitur sequi
quod sunt in ipso peccatis non re
mittenda personale nisi
sed originale quod tu ad pre
bis dissimus

Tercio queritur que sunt
Conspecta ade peccatum quam
ductum est originale pecca
tum peccato eum ade multiplex
habuit peccatum invenitur cum
tamen superbie ut potest cum
appetit esse sicut deus
sciens cum scientia sibi
debitam ultra in debitas in
appetit secundum quod persona
consistunt in avaricia non
est in appetitu dumtaxat
pecuniam sed etiam inordinatam
appetitum sine gule quam
ad inordinatam delectationem
scibilis in obedire quantum
acceptum suggestionem ¶ Quod
ergo quantum ad istam pecca
tum sunt peccata corrupta
naturam quod dicit unde per
lavam secundum eum ad qualitatem
et plenitudinem dicitur sumitur est ma
lum quod sed secundum hominis
secundum quod homo sed ade est
ordinatio superius pecca
addam inquo est voluntas
omnium eum ergo peccatum mortale

corruptum bonum naturale id
maxime corruptum bonum
quod decendebatur superi-
oritatem addita scilicet talem
sunt supplicia tamen ade
in superioris partis se
sunt eius pessimae inferiores
vita quamdiu sic fuit c-
orruptio concupiscentiae aut
iustitiae cuiuslibet originale
unde et per supplicium fuit
corruptio originalis. ¶ Per
gulam unde gula ca-
retinet appetitiva que est
voluntate et instinctiva separa
quamdiu vis eius vires
secundum peccatum in ipsa supponi
tamen in ipso originales
mediante corruptione
¶ Forte dicetur aliquis
quod in obedientia transgressio
corruptio est cui proprie
est obligatus scilicet qui solus
obligatus est [illegible] solus
transgressione peccavit scilicet solus
supplicium fuit ut tamen
de ligno scientie boni et mali
dictum est cum singulariter de ligno
scientie boni et mali ne comede-
res in quocumque die eo ede-
ris solus ergo adam obliga-
tus est ergo solus transgressor
peccavit ergo corruptio propria
ssionem in peccatum peccati propter
illos transfusa ad naturam
[illegible] fuit / in illa separa
[illegible] alia deser-
tis supradictis scilicet supplicia et
erunt cum [illegible] peccata
[illegible] dicendum quod peccatum singu-
lariter est / unde aliud

intelligere / Procedendum primo
principio principali ade unum dicens
originale peccatum necnon aliud
intelligere unde ipsam mediate
debite iustitie per inobedientiam ade
fructum ligni eius sunt filii ne
inoccendos sicut dicit apostolus
in ad ephesios eramus omnes natura
filii ire. Et autem in obedientia fuit
in fructu ligni scientie boni et
mali possibilitas vel gula quam
tacta est / vero autem transmutatio
dei originale unde esse post
quod possibilitas facta sunt ipsi ade
iniquitati erat / sicut naturam
talem in se ut per quam alii
descenderent per propagationem ita
possibilitas non tamen potentialiter
adipiscitur scilicet ad eos qui erant
in ipso seminaliter sed cum possibili-
tas facta sunt omnes in adam
descendit alios per propaga-
tionem scilicet per formationem multo
fortius descendit debebat
ad eos qui seminaliter erant
in ea. ¶ Et autem inobedientia non
fuit tamen personalis adam [illegible]
[illegible] quod dicit augustinus [illegible]
ad [illegible] sicut per inobedientiam
unius hominis etc. sicut enim
in hoc quod dicit unius hominis
est homines totius natura in uno
[illegible] cum [illegible] sicut [illegible] homo
[illegible] hominis [illegible] obe-
dientiam personale tamen nec [illegible]
[illegible] eius obedientia [illegible] ad
effectum in omnibus quorum erat
[illegible] ita in obedientia ade
[illegible] in eo erat totam humanam
naturam [illegible] in omnibus

qui seminaliter aliquos fuit ge-
niti. Tum angelus ad maledictionem
dicitur. Similiter psaltim peccatum
sic psaltim significat iustifica-
cionem. Dicat quia adam sunt
peccatum. Sumendi originalem
iusticiam toti posteritati sue
tibi ideo sunt temptatorem tunc
inducendi originalem iusticiam
adiutos ergo perdebat in quantum erat
corrumpendi natura corporalis tunc
mittit originale peccatum sunt
per obedientiam ade homines in
sunt toti humana natura. ¶ Ad
alium autem de scripturis dicendum
est quod licet scriptura corrumpet
naturam in adam non tamen
in ipsa ut corporaliter fiet tunc
missio originalis peccati aliud
enim est corrumpere naturam in
ipso aliud est corrumpere inde
quod est causa generationis. Similiter
dicendum est de regula si enim
precepta que potendit se ad
totum hominem inordinato ap-
petitu concupiscencie de aliquo
ipse adam esset peccatum personale
tantum unde non sunt necesse
quod transgressio ad multa pertinet
esse causa corruptionis origi-
nalis licet maior sunt ibi in-
gruencia redistinguendo
diuersa obediencia que tamen personalis
lis est reque ad naturam se
potendit sicut enim esse in obe-
diencia personalis tamen non
corrumpet naturam nec fiet
transmissio originalis peccati
¶ Ad illud etiam adidem faciat
quod dicit angelus in libro ypapolosti
quod dicat deus in persona
maledictio erit semen illum

cias maledictionem de maledictione
ex hoc autem non sunt in m-
dictione serpentis nec in m-
dictione mulieris omnes en-
maledictiones penes sunt
maledictiones non sed sunt
tum dictum est maledicta
in opere tuo spinas et tribulos
maledicti tibi et humana m-
propagabit spinas et tribulos
maledictiones autem ista in su-
est propter peccatum proprii ade
transgressionem dixit enim
audisti vocem uxoris tu-
·c· de li· dequa ·g· ·ue· co-
·t· ·20· Si ergo propter illud
sunt maledicti in toto pos-
teritatis eius se potendit c-
altera quam tamen precepti
potendebat ad posteritate
transgressio precepti quali-
dicitur omnes peccare sicut
na respiceret eius cum a-
similiter dicat apostolus omnes
tamen regent gloria dei
de omnes nullus comperit q-
totum declarat generis h-
peccabunt autem omnes cum q-
peccare omnes nascuntur p-
¶ Ad illud quod sicut secundum
tum dicebat apostolus pec-
omnes homines perisse
dixisse duos homines q-
unum hominem alia sunt
de solo homine homines nascuntur
pater ¶ Ad quod obiectum
respondeo sicut angelus de
uno homine dixit apostolus
tum mulier una eius s-
est viro in semine progen-

n̄c dicat mulierem no
cum peccata in nobis dicit in
ioh. i. ambulare in magna peccata
in cum omnibus mortuum
Quaeres quomodo qualiter traducatur
originale peccatum utrum tradu
catum solum carne an simul
anima an secundum utrumque
de si peccatum traducitur
per carne propagatae quae
tamen cum anima illa non sit
de carne corrupta homines fi
dei creatio corrupta quo forma
utrumque trahetur originale
¶ Ad primum sic supponitur q
venalis non sit contradicite
omnium est suis. ordinem
tendit originalis peccati no
cum animam solam non cum
similiorum sicut de anima
patris ut de animabus aliorum
tenet in li. de ecclesiasticis dogmatibus
non esse aliud ut ce
intellectualis creaturis sic
sicut origenes fingit
nec cum corporibus simul
sicut lactantius cirillus et
aliqui latinorum presumpserunt asse
rere sed dicit corpus tamen
in coniugali semine creari
non animam deo attribuens
illud potest quod finxit sic
singillatim c. xi. et de quo ma
est omnia originale aut
traducatur secundum animam quo
secundum animam animae reor
restat quod in per carnem ¶ Sed
hoc est quod caro non est
capabilis culpe tamen etiam
quod ipsa adae non potest

transmitti originale peccatum nec
dicitur aliquis quod sit subiectum pec
cati sed dicet forsitan quod inclu
dicitur aliquis quod est subiectum cor
ruptionis causa cum susceptibi
lis est corruptionis ¶ Sed contra
corruptio aut est penalis aut
culpabilis aut non est quia tal
pena non est in carne pariter
cum dedicatione tamen in subiec
to nec post dedicationem anima
infundatur anima actualis a
non est actualis cum culpa
sit ab illo in qua est a volu
tate vel aliquid animae secundum
voluntate originali non est
quia anima infundatur anima
non est culpa originalis quo
corruptio illa non est culpa
bilis quia anima ¶ Sed illud
est culpabile magis quam rectitu
sed caro non est culpabilis re
ctitudinis quo nec magis quo nec
corruptionis culpabilis si non
est corruptio penalis corrup
tio aut penalis sequela est
tamen effectus peccati quo non per
illam traducitur originale
peccatum ¶ Item minus potens
non potest agere in magis potens
sed caro minus est potens quam
anima quo anima non recipit a
carne tamen ab agente corp
pus aut est agens eorum quo
caro corrupta non corrumpit
animam quo originale peccatum non
traducitur in animam per corruptionem
carnis ¶ Item non agens secundum
dispositionem quam sic potest in aliud quam
vel agere nisi qualem sic religio

na excellentius sed excellentius
est culpa quam pena ergo causa
corrupta corruptae penali-
non potest inducere corruptionem cul-
pabilem in anima Item infectio
est impressio causata cum non
sit actus corporis nec actus
corporis ergo non consistit aliqua ma-
cula sequitur tantum sed ori-
ginale peccatum est macula ergo non
contrahit sequitur tantum
¶ Item super corporalis attinges
sordes corporales ipse sui immun-
ditiam nulla contrahit fedi-
tatem ergo cum anima spiritualis
incomparabiliter sit simplicior et
purior luce corporali non contra-
hit feditate a feditate tantum
¶ Item creata est anima a deo ad
munda sed nec deus vult eam
fedare absolute nec ipsa vult
se fedari nec aliud potest
in ipsam ergo non contrahit fedi-
tatem peccati ergo nec originale pec-
catum ¶ Item deus facit animam
propriam sequitur ad corpus sed
in instanti quo eam infundit cor-
pori unde cum si in iuste
agat cum ea cum pena con-
trahat sine sua culpa ¶ Item
nullus est in peccato pro quo vitare
non potest sed anima non potest vitare
illud peccatum ergo non est in eo
quod sit in isto peccato vel ergo non
peccat ¶ Item anima ignoran-
tia excusat peccatum ergo multo for-
tius anima impotentia est de
isto peccato vitandi peccatum ergo
inceat non debet esse peccatum vel
evitari consequentibus ¶ Item sed
baptismi delet et poenam et culpam

sed ergo pueri sunt baptizati
dati sunt in anima et corpo-
re nec secunda peccat-
um matrimoniale conjug-
ncanti ergo non relinquun-
peccatum in prole cum [illegible]
quod dicendum quod peccatum originale
culpa et pena ab alia con-
trahit reatum culpe et
reatum pene reatum pene ta-
a feditate vicio sed quo
incurrit quam cito cum an-
infundit tantum tamen cu-
dationem sicut anima na-
corporis reatum non culpe
sed licentiam delicte
sicut duplex est instru-
quam plus homo fiat
etiam reddit deinstria in
eo alia que sibi fit in
nullo baptizato fit inst-
mediante corpo sic dup-
instia anime quam sibi
tie ut homo adultus
que alia sibi fit spali-
sensibile corpore dicte ¶
tunc videndum est quod cor-
penalis est incurrit qu-
dicit culpabilis non qu-
ipsa fit incurrit tamquam
sed quia ipsam consumitur
pena talis sequitur ad
inclinamus est quedam pe-
est tamen tale dispositio ad
alis est ipsa corrupti-
lis disponit eam ad culpa
que susceptibilis est cul-
pedum non deo quod licet
possit quam anima inclina-
potest se inmittere ad con-
sic corruptionem non quod ta-

...natis ipse loquendo s(ed) q(uia) a(n)i(m)a
...corpa(?) iuncta carni sic cor-
... ¶ Ad tertiu(m) n(on) d(icendum) q(uod) cad(aver)
...ta n(on) inficit q(uan)tu(m) est
...a ratione sui c(on)silii des-
...iu(m) ei q(uo)d est s(ed) ipsa a(n)i(m)a
...it tam(en) culpe c(on)iunctione
...nn motu carnalem cu(m)
...ac est a(n)i(m)a simuli corr(uptione)
...iciate que sunt a(n)i(m)a cu(m)
...corruptione cu(m) incorruptione
...ea ultim(um) simile est p(ro)ut
...dem dissimile ut corruptione
...s carn(is) s(ed) p(ro)m(ov)e(n)du(m) dissimile
...e hic a culpa a(n)i(m)e (et)
...s carnis ad fetidatem
...tamq(ue) c(on)tagiu(m) fetidit(a)tis a(n)i(m)e
...ulo ita n(on) c(on)tulerim(us)
...ulpa q(uan)tu(m) pena (et) sic culpa
...q(uo)d inficit hoc est vas
...e in p(ri)mo parente c(on)t(r)aha
...te illud q(uo)d trahit infectio(n)em
...i admota s(ecundu)m modu(m)
...trahit infectionem ¶ Secundus
...talis est ut p(ri)mo infi-
...a(n)i(m)a infectione culpe (et)
...e infectione pene (et) sic
...m c(on)iuncta s(ed) ita est
...cuta s(ed) ap(pro)batione auct(oritatis)
...i(m)atu a(n)i(m)a sicut in p(ri)mo
...te p(ri)m(u)s sunt culpa q(uan)tu(m)
...sic in p(ro)le a(n)i(m)a p(ri)us
...culpa q(uam) pena lic(et) in carne
...erit pena q(uam) in a(n)i(m)a ¶ Ad
...tu(m) d(icendum) est p(er) hoc q(uod) lic(et) caro
...calt in se culpam tam(en)
...tem sibi inficiendi cau-
...culpam in a(n)i(m)a (et) p(ro)p(ter) cor-
...ple lic(et) n(on) in(...) simile
...un inducit ad fetiditate(m)
...am (et) tam(en) n(on) s(ed) in se nec
...ipse q(uia) caro dat culpa(m)

p(ro)p(ter) corruptione(m) s(ed) culpa ad-
q(ui)rit meritum illud ¶ Ad q(ua)rtu(m)
d(icendum) q(uod) intellect(us) duplice(m) habet
c(om)paratione(m) a(n)i(m)a s(ecundu)m q(uod) respi-
cit p(ri)ma(m) bonitate(m) a q(ua) illa
incorporea natura formatur (et)
c(om)p(ar)a(tur) ista p(ar)te d(icitu)r p(ro)pinq(ui)or c(om)-
alia n(on) p(ar)te respic(i)t carne(m)
mediante p(ro)p(ri)etalitate (et) c(om)p(ar)a(tur) illa
p(ar)te p(otes)t c(on)trahe(re) impuritate(m) sic
c(on)tingit in melancolicis (et) fle-
maticis q(uo)d dum passione(m) in
corpore quandam in a(n)i(m)a ac-
cipi(un)t p(er)turbatione(m) ¶ Ad q(ui)n-
tu(m) d(icendum) q(uod) n(on) est simile de uni(one)
corp(or)ali (et) a(n)i(m)a h(ab)et cu(m) corpa-
lis cu(m) re feda q(uan)tu(m) c(on)tingit
n(on) ita c(on)iungit(ur) ut c(um) ex (...)
bus fiat unu(m) s(ecundu)m e(ss)e(n)ciam sic
est c(or)p(o)r(al)e (et) a(n)i(m)a que cum
c(on)iungit(ur) unu(m) e(ss)e(n)tia(n)t s(ecundu)m
e(ss)e(n)tiam quor(um) unu(m) c(on)t(ra)ct(u)m infi-
cit ¶ Ad sextu(m) d(icendum) est q(uod) n(on) d(icitu)r
impotenti deo p(ro)pter(ea) s(ed) illi
q(ui) sunt p(ri)ncipia corruptionis
de ipsa carne a(n)i(m)a cu(m) nolunt
s(ecundu)m iusticiam sibi (et) aliis idem
q(uo)d est de se p(ro)cedit iusticia
in se in aliis ¶ Ad octavu(m)
d(icendum) q(uod) n(on) iniuste agit deus cu(m)
a(n)i(m)a nec s(ecundu)m iusticiam in
se in aliis ¶ Ad octavu(m) d(icendum)
q(uod) n(on) in iniuste ¶ q(ua)lem nec
s(ecundu)m sp(irit)ualem s(ecundu)m q(ua)lem
q(uo)d in iniuste agit ¶ q(uia) corpo-
r(e) organizato reddit sua p(ro)pria
s(ecundu)m n(on) iusticiam sp(irit)ualem non
in iniuste agit ¶ q(uia) sunt sua
n(atur)am natura s(ecundu)m q(uod) meruit
h(u)mana cu(m) n(on) delinquunt (...)
n(on) p(ro)p(ri)e (et) puta (et) in ip(s)o

in posteritatem. ¶ Ad nonum dicendum quod licet non est simile quantum ad unum peccatum ... est vera peccata quod non habent actum sed alia quam morte vivunt. ¶ Ad 10 non dicendum quod quamvis amodo ipso corrupit tamen peccato actuali non tamen originali. Nam sicut supra dictum est duplex est in ipsa ... quam facit sibi homo in hac in potentia amodo corrupta vel altera que fit ab alio ut in persona in hac amodo in ... persona non corrupit. ¶ Ad 11 non dicendum quod corporis materia non peccantibus nascitur cum peccato corporali quam augustinus contra Julianum sicut de oliva nascitur oleaster ex ... grano ad paleam et nascitur cum palea augustinus ad valerianum sic conjugium ... ... semine oleaster ... semine oleaster cum ... oleaster oleam plenam desistit ita ... Christus declarat peccatis ... ... peccato ... ... plenam desistit conjugium ante peccatum ... ad sunt nullus ... nativus sed ... natus homo ... capitis adeptione indigens redemptore.

Queritur quare si ... ... originale peccatum ... ... propagatione ... ... alio ... ... si caro corrupta decidit ... propagationem dicitur ... quod anima contrahit originale quia juncta fuit cum carne corrupta. si ergo ... caro corrupta est ... cum ... corpore generaliter peccatum sicut ... ... corrupto. ¶ ... ... contra pelagianos ... ... semine ... ... semine ... ... homo non peccatum ... ... semine ... ... non ... sicut ... semine erat maledictum maledictum ... post peccatum maledictum ... ... caro ... ... non ... ... ¶ Ad ... ... repugnancia ad ... ... non ... ... repugnancia ... quod illa caro ... ... que ... ... originale ... ... libido ... ... originale ... ... accepit ... ...

[illegible]erunt / sed copula carnis po-
testate [illegible] primum tamen
potestate [illegible] ipsa sine ardore libi-
dinis / sed precepto [illegible]
[illegible] suscepit [illegible]
est [illegible] ex instanti dux
[illegible] concupiscentiam sed non
[illegible] esse concupiscentiam de
[illegible] secundum Augustinum / quorum
[illegible] ipsius [illegible] in om-
[illegible] posteritate parvulis [illegible]
[illegible] transducit / peccati ori-
ginalis macula [illegible] tam
[illegible] [illegible]
[illegible] aquis [illegible]
[illegible] reatu culpe in
[illegible] nec culpam
[illegible] actu culpe sed tantum
[illegible] quod nascitur reatum culpe
[illegible] licet sed actu
[illegible] accionem
[Q]ueritur utrum originale
[pec]catum sit in parvulis an su-
[illegible] etiam in sanctis parvulis
[illegible] videtur quod sic
[illegible] quod sit pena corpo-
[illegible] culpa sed pena origina-
[illegible] est [illegible]
[illegible] parentes descen-
[illegible] ad [illegible] corpo-
[illegible] illa pena ergo in eis est
culpa originalis ergo parvuli
[illegible] habent culpam origina-
[lem]. Item originale peccatum
est [illegible] carencia
[illegible] iusticie [illegible] in obedienciam sed
[illegible]
[illegible] in sanctis parvulis [illegible]
[illegible] erunt ad debita [illegible]
[illegible] obedienciam ergo in eis sunt

peccatum originale. Contra ori-
ginale peccatum contrahitur per fedi-
tatem carnis sine in omnibus
sanctis parvulis non contrahitur pec-
catum [illegible] sanctorum parentum [illegible]
parentum feditate ergo non
sunt originale peccatum in sanctis
parvulis. Item [illegible] propagacio
est libido qua transmittitur ori-
ginale peccatum sed nulla sunt [illegible]
[illegible] qua [illegible]
[illegible] esse ergo nec li-
bido que transmittit origina-
le peccatum in eos ergo nec ori-
ginale peccatum sunt in eis. Re-
spondendum est quod aliqui dicunt ori-
ginale peccatum in sanctis parvulis
[illegible] parvulis descendentibus
quoddam [illegible] tamen [illegible]
[illegible] quo ad penam quod
est carencia visionis dei dif-
ferunt tamen quia in eis [illegible]
[illegible] nature quo ad
parvulos [illegible]
corrumpit originale ergo [illegible]
sunt in sanctis parvulis sicut
in [illegible] sunt [illegible] trans-
mittendi originale culpam
in parvulis. Ad aliud ergo [illegible]
dicendum est quod [illegible]
esse originalem culpam in sanctis
parvulis [illegible] in parvulis
[illegible]
[illegible] quod originale
transmittitur [illegible] carnis
vel libidine que est in propaga-
cione. Ad [illegible] de originali
[illegible] quod est in parvulis [illegible]
[illegible] originale peccatum [illegible]
[illegible] est [illegible]
sunt parvuli [illegible] Ad

sive quilibet deinde sic contrahit
originale peccatum ab adam pro-
nascitur eo quod adam primus pec-
cavit deinde formata est de
latere eius unquam sic origi-
nale peccatum traxisset eo quod cum
carnis corruptionem seu corrup-
tione originalem culpam ¶ Con-
trarium videtur per auctoritatem aug(ustini)
contra iulianum quod pelagianos in-
stituit quod sine seminis effusione
non fit humanum peccatum ¶ Item
videtur quod in eva esset originale
peccatum per hoc quod dicitur prover. xxv
A muliere initium peccati
et per illam omnes morimur sed quod est cau-
sa mortis ipsi obligatur peccato quod
est mors anime ergo aliquod tra-
xit originale peccatum sed si
aliquod contraxit in ipsa primus
fuit ergo originale peccatum fuit
in eva ¶ Contrarium videtur quia
quod in adam omnes dicimur pec-
casse quia in eo fuit tota
humana natura sed in eva vero
non dicimur peccasse quia tota
eius humana natura non fuit
in illa non ergo videtur originale
peccatum effective esse in eva
sed in adam ¶ Augustinus dicit quod
eadem auctoritate quedam licet
illo modo sentiunt carnem
corruptam eva absque adam non
traxisse tamen originale peccatum
peccatum ade non contenderet sed
filios sed ade adoptavit eva
sed si contenderet sed contra illa lege
si peccavit sicut veritatem ea
venire in pronis dei ¶ Aliqui
autem dicunt originale in ipsa
cum primis sicut dictum est

S(cripto) quilibet qualiter peccatum

originale suffocat acti-
vet actu ... sicut ... d-
in baptismo ubi natura ¶ ...
quod sit aliud dicitur eius de-
originali quod in baptismo
reatu remanet actu ...
prius ... quod dicitur in bap-
tismo per multos remanet
ad hoc. Ad quarum ...
inquinationes alii dicunt
quod ipsa puri reatum remanet
actu corruptionem aut ...
originale peccatum ¶ Tamen
remanet peccatum non ...
actus eius quod originale
ipsa concupiscentia debilitata in
existente fomes est ...
Si non actus dicitur ...
sicut modo sive non ...
originale peccatum manet
cum non habet fomitem ...
quemadmodum actuale ...
Si non actus dicitur illud
fomitem dicit in originali
quod nunc est concupiscentia non
videtur remanere in baptismo
tollitur ne regnet peccatum
mortali corpore sed peccatum
illud concupiscentia ergo in baptismo
concupiscentia ¶ Item sicut illud
ad hoc. Ad quod ... sicut
sunt inquinationes dimittitur
carnis in baptismo ut non
tenet peccatum ergo concupiscentia ...
actu peccatum tollitur in bap-
tismo non originale peccatum
ut actu ¶ Item dicitur ...
quando alia peccata committuntur
remanet reatus ita ...
post ut originale remanet

cumpeat vitiu sed in actua
peccatis sic est ly actus
vo ipa operacio que precessit
consistit actuale peccatum ergo
originalis peccati dicetur
ac actus sequens consistum-
ac actus sequens est peccatum
quam contrahitur et ipa
cas carens illa aut tolli-
tismo unde Jo Dam Dam-
o est homo ex anima et cor
duplicem dedit purgat
aquam et spiritum Spiritum quo
imaginem et similitudinem
ate aquam aut perfusionem
corpus aptis peragente
operatione liberatur sed hec cor
peditatis dicitur ergo per baptismum
illo actus et non ille actus
quo originale peccatum est
remus post statum cum baptismo
in baptismo vero non baptismum
in gratia aut et penam sit
non possunt ¶ Ad quartum dicendum quod
originalis peccati dicitur
secundum quod dictus peccatum
actu et talli vitium in
o sed concupiscencia dicitur sic sed
est in pueris sumus et tamen
originale peccatum in mortale
et non manet et
actu tamen dimittitur ergo
peccatum per baptismum peccatum et
tollitur culpa originalis
relinquitur manet concupiscencia
actualis tamen non regnet
modo dicitur concupiscentia di-
ta que ad hoc est ut hec
spiritus cum quo pugnet
dicitur concupiscencia actus
originalis peccati vero dicitur
culpa carens dimittitur

in baptismo non ut non sit sed ut
non imputetur peccatum unde post
baptismum remanet pena non cul-
pa ¶ Ad aliud vero dicendum quod non
simile aut dicitur actus in actu-
ali peccato et in originali peccato
alii cum actus precedit sed non
actus sequitur vero dicitur in ori-
ginali peccato actus peccati quo
fit vel quo est sed quo rema-
net ad operandum ¶ Deinde queritur
utrum omnis deleatur in baptismo
vel non et videtur quod sic quia bap-
tismus delet culpam omnem
et penam si enim baptizatus statim
decederet evolaret ergo neccesse
manet alii culpa neque pena
peccatum ergo originale cum sit cul-
pa et pena quantum ad utrumque
deletur ¶ Contra super illud ad
Ro. Beati quorum remisse sunt
et cetera sententia peccati enim baptismum
culpa est et pena post baptismum
non pena vero culpa remanet
aut peccatum dicit originale pec-
catum sicut pueris apponitur in
glosa ergo peccatum originale non
dimittitur quantum ad culpam et pe-
nam ¶ Item videtur quod utrumque
debeat dimitti dicitur enim et ad
Ro. Ubi habundavit delictum superhabun-
davit gracia non sicut peccatum ita et
donum si enim unius delicto mul-
ti mortui sunt multo magis
gracia habundavit ex quibus colli-
gitur quod multo potencior est gracia
quam sit peccatum sed peccatum tradu-
cit culpam et penam multiplico gratia
in baptismali confertur ubi peccatum
gratia non baptismale cum sit poten-
cior debet auferre utramque culpam

remanentem culpam sequelam eius scilicet penam. Unde quod est quod quedam pene remanent originalis peccati quedam non. Dicendum quod non est ad peccati potenciam sed quia gracia que est in genus. ¶ Ad quod dicendum quod gracia baptismalis delet originale peccatum quantum ad culpam et quantum ad penam sufficienter, et non quantum ad penam pertinentem ad eos qui tendunt. Gracia baptismalis et pena punientis. Ad sequentem autem dicit Augustinus quod in baptismo dimittitur omne peccatum quantum ad penam ut nulla debeat post baptismum pro originali aliqua pena remanet. Hic est ad gratiam baptismi dimittitur originale peccatum quantum ad culpam et quantum ad dampnacionem que est pena in futuro et quantum ad carenciam visionis dei que est pena in futuro. Sunt alie pene ut fames, sitis, mors, et consimiles que remanent ad exercitium baptisati pene cum ille redeunt. Ad memoriam ad meritum [illegible] que in novem [illegible] fame cum caritate [illegible] ut sic homo deplorat peccatum suum humiliant et spem [illegible] ne homo extollat [illegible] coherent [illegible] ne deflat homo pro [illegible] sit valent ad reformationem ymaginis divine.

¶ Dicendum non quod aliud quod gracia potentior est quam peccatum et dicendum est quod potencior est sic quod plus gracia cum tollit de

culpam nulla autem culpa [illegible] non [illegible] sequatur. ¶ Item gracia salvat [illegible] peccatum [illegible] regni non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad homines [illegible] qui non descendissent [illegible] aut peccata [illegible] potencior est [illegible] ¶ [illegible] peccatum [illegible] gracia non est [illegible] aut est quod [illegible] peccatum eciam non [illegible] tollere [illegible] non [illegible] fertur etc.

Tercia questio de qua est sequela originalis [illegible] quia [illegible] quid sit [illegible] secundum quod [illegible] quo sit [illegible] ad quod sit. ¶ [illegible] sit [illegible] est. ¶ [illegible] concupiscencie [illegible] non. ¶ [illegible] sunt [illegible] est [illegible] ad [illegible] [illegible] carnis [illegible] [illegible] alii [illegible] alii [illegible] alii [illegible]

Ad [illegible] sic dicit [illegible] ad malorum [illegible] quedam male voluntatis [illegible] affecta. ¶ Item [illegible] est [illegible] Item Augustinus in libro decimo

aliud vocatur concupiscentia que
ad malum inclinat concupiscentia et ut
sic non est peccatum. Rom. vi et
vii concupiscentia est peccatum scilicet
in quantum causa ad dampna-
cionem est, ad lapsum est.
¶ Secundum Augustinum in libro retractationum
concupiscentia dicitur in eadem
quod malo libidinis et con-
cupiscencia est peccatum. Item Augustinus de
civitate dei: libido concupi-
scencia adversus spiritum cui inordi-
nata est illa secundum quod inordinata est ita
illicita est peccatum quia ex eo
ortum est peccatum. ¶ Contra Augustinum
ad malum concupiscencia et inordinato
eo quod inflicta est pro illo
peccato quo deo iustitie sue
detrimentum ... et vulnus
pena quia concupiscencia et pena.
Augustinus in libro de civitate dei: postquam
orta est hec libido post
eam natura non imperabat
sua potestate cum corpore quia
iste famulabat semper quia libi-
do est pena sed concupiscencia et libi-
do eadem est quia concupiscencia
pena. ¶ Item inordinata libido
magis erubescenda quam ... quod sit
animus inordinato nec sibi efficaciter
imperat ut animus non vellet
quando modo corpori ut pu-
denda membra voluntatis secundum
quam libido commovet; quod
... est pena quia concupiscencia
pena. ¶ Ad quod dicendum quod concupiscencia
pena esse dicitur aut peccatum
quod peccato est inflicta unde
ad malum inclinat concupiscencia vocatur

peccatum quia peccato facta est; potest
tamen dici peccatum quia cum est
in suo dominio aliquod ex peccato
recipit peccata consensu loquuntur
auctoritates supradicte cum dicunt
quod peccatum est ad lapsum. Concu-
piscencia tamen potest accipi pro
actu concupiscendi secundum quod cum vo-
luntas actum accipitur sicut dicitur
super illud Rom. vii: ¶ Ad Rom. vii: Lex quia
exhibuistis membra vestra concupiscencia
cum alii nomine et formite plures
in natura alii actus interius qui
est in primo motu alii operis de-
lectacio que est in secundo gradu
alii ipse consensus cum aliquo
post ... tercio alii nomine
peccatum dicitur ante concupiscencia vel
pena ad lapsum quia tunc de
animo esse carencia debite
iustitie sibi concessa.

Secundo queritur quare concupiscencia
fomes dicatur secundum quod iam
quod autem fomes sit peccatum dicitur
super illud in ad Rom. vii occasione ac-
cepta glossa: fomes peccati et motum
concupiscencie. ¶ Item similiter fomes
est quidam morbidus affectus qui
commovet ad illicitum desiderium
sed morbidus iste affectus nichil
aliud est quam concupiscencia cum de-
sideria dicuntur carnales concupiscencie
cum in ad Rom. vii est in nullis
mala concupiscencia que non est per-
mittenda regnare cum desideria
via sunt actuales concupiscencie que
sunt arma dyaboli, quia concupiscencia
est fomes peccati. ¶ Contra concupiscencia
est in anima, fomes non peccati
in anima cum in ad Rom. vii videtur

legem / dum in ret glo famees
pecci qui est in carne repug
nat mente vnde dicit homo me
liorum vel carius cum ergo fa
mes sit in carne non erit ideo
concupia ¶ Item alia glo super
illud sine lege mortua nota
duos fames intelligi scilicet ra
tionis vero consummate qui est
in carne ergo fames et in carne
¶ Ad quod dicendum quod concupia est fames
dicitur fames quia habet ar
dere peccati ipse tamen fames
ardet in nobis vnde super illud
in ad ro peccatum quasi mortuum
erat sine quo non tamen ardebat
fames cum quod acreuit pruri
tatio ¶ Ad aliud autem dicendum et
ideo quod dicitur in collecta super
illud caro concupiscit et quod con
cupia sunt fames non et cetera
tamen autem in carne tamen sed in ipso
composito vnde alibi dicitur spiritus
carnalis concupie causa non est
in anima sola nec in carne so
la sed utrumque vnde fit quia sine
utraque nulla delectatio sentitur
vnde cum dicitur esse in carne in
telligendum est quod caro accipitur
alii scilicet quod dicitur composita
et spiritus vnde illud dicitur caro
non non anima concupiscat
sed concupiscere dicitur cum anima
carnali concupia spiritum delec
tatur voluntate

Tercio queritur vtrum sit con
cupia utraque sit in anima vel
in carne ¶ Videtur quod est in ani
ma quod quamvis non sit corrupta
¶ Ratio quod quidam plus et infec
ta quam alie vel concupiscibiles
quantas ¶ Item quod quidam
in generatione vel coitus sed fe
sine peccato ¶ Ad idem sic
homo concupia est in carne
quod dicit hugo vnum cor
humane duplici corruptio
naturam infirmitatem sed in
concupia carne et alibi
naturam carnalis dam
concupia non nisi hominum
non videat in carne an
malum agere concupiscat
quod est in carne ¶ Ad
ignem ille desiderium et alia sed sed
eligit ex ipsius cum de
ta complexus est dicens
concupiscens nec eius nisi
concupiscendo qui
ergo peccatum fit in anima
cupia in anima ¶ Item
quem que est turpis
qua anima infirma fe
magis ipsa cupiditas
turpis affectio est in
concupia est in anima ¶
tendum quod concupia aliud de
plere carnis vel plog
libido secundum sine non
esse in carne tamen
te inflicta Alio non n
nupa conmixtione anime
et sanguinali peccato et
est in anima possit tam
bilis concupia referre
in anima tamen in sub
iecto non quod hoc quod dicitur
quoniam ipsam animam
peccatum vel talis sunt
vnde quod corrumpit assignari
ce vero ¶ Ad quod
in anima vtrum quamvis in
rupta videtur quod non
sunt in aliis membris
mebris quamvis manet

[illegible]tatis sed nisi vires mem-
manent secundum nutum
voluntatis non dictat libido sed
ubi autem non dominatur
[illegible] esse corruptum quod alie
non dicuntur esse corrupte
[illegible] sed sit autem augustinus in li.
in ceteris membris cor-
[illegible] que affectiones sed que
[illegible] voluntatis mouet
ipsum corpus dicatur Item
[illegible] monemus quod
[illegible] adeo que ipsis mem-
[illegible] sunt sine ullo re-
[illegible] felicitatis quanta e-
[illegible] in aliis videmus
[illegible] artificibus quarum
[illegible] corporalium Exemplo
[illegible] quod vires alie non sunt
[illegible] sed secundum nutum volun-
[illegible] obediunt Causa quare in gene-
[illegible] peccato corrupta est volun-
[illegible] alie vires [illegible] non
[illegible] libido [illegible] sed libi-
[illegible] procreandi que dicitur
et libido [illegible] que
[illegible] et libido [illegible] que
[illegible] lactancia nuncupatur
[illegible] non solum [illegible] vel
[illegible] in parte illa corpo-
ralis vires Item in ipsis
[illegible] sunt [illegible] in
[illegible] quod [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] corporis voluntatis [illegible]
[illegible] memoria [illegible]
[illegible] sunt impotentia Quod
quod omnes vires sunt corp-
[illegible] non quod [illegible] in [illegible]
[illegible] membrorum vires
sunt in membris obediant

in aliis membris secundum nutum
voluntatis nichilominus tamen
dicuntur corrupte non [illegible]
[illegible] ad bonum sed sunt [illegible]
quod non sunt in natura communiter
instituta Ratio quare [illegible] gra-
tiam suis est in secta quam alie
vel [illegible] in generatione et
videtur quod equaliter cum [illegible]
corrupta corrumpit alias sunt
li. de causa [illegible] que est corrup-
to li. de equalitate se habeat ad
omnes ergo equaliter se habebunt
effectus corruptionis qui [illegible]
[illegible] Ratio pena originalis que
infligetur in futuro que est
separationis visionis divine equaliter
est in eis ergo [illegible] pena ori-
ginalis que est in presenti equa-
liter erit in eis ergo omnes equa-
liter corrupte sunt secundum con-
cupiscentiam Ratio quare augustinus
in li. [illegible] cum adam et
eua illas partes texerunt [illegible]
[illegible] quibus prohibita
[illegible] aut ora quibus
male desiderata ederunt Ad
quod videtur illa membra texe-
runt in quibus precedente cupiditatis
[illegible]
[illegible]
accipitur quod maior corruptio sunt
in illa parte Item [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] libidinis [illegible]

¶ Item angelus in primis de causa dei
cendit salutis. Quod sit homines
alii prius in obedire rebellan-
tem et in ea parte maxime
apparuit apparere qua generatus
ipsa natura sicut illos primo et
magnus medicus est limita-
ta pro corpus accipit et plus
est corrupta concupiscibilis in
tactu quam aliud membrum in suo
actu ¶ Ad 2m dicendum quod sicut hugo
dicit duplex corrupta est
eam corrupta infinitum et sin-
gularis comparatione et est etiam corpo-
ra inquantum est nature prout
peccatum fit multiplicatum cum in
eis simplex est. Ergo in ea plurali-
tas ad peccatum in persona que co-
it vel generat est etiam pluralitas
ad transfusionem peccati in personam que
gignitur. Sic non unde corrup-
te sunt secundum alium modum
quia in eis est pluralitas adque
causa in personam que agit sed
in hac non est obedientia et
maior repugnancia respectu
rationis. Sed differentie quo ad ali-
quem sui motum velit eum vel
nolit homo surgit quidam motus
in decens. Verecundus redde
in illa parte prima pluralitas in sig-
num quod sibi fecerunt sibi perizomata
de foliis sicut non est au-
tem in actibus aliarum virium
sive motibus. ¶ Ad aliud autem
primo dicendum est quod licet corruptio
sit una et equalis ex parte ratio-
nis quam tamen iste corporalis
aliarum virium tamen maior est
corruptio in ista quam in aliis v(el)

90

pena sicut naturae que
omnibus potentiis per inobedientiam
et perplexitate ad penam
et transfusio aut sit per
generatione vis concupiscibilis
actu illa plus est corrup-
tionem aut in obedire propter
omnis respectu dei potentie
prima repugnantia in ista
sunt actu sit eam hoc mo-
dus ¶ Ad secundum non dicendum
est simile de pena originali
peccati in futuro de pena
peccati in presenti pena enim
in presenti addita est ad
melius persona magna est
quod transfunditur in eam sive
in persona que gignitur
non originalis in presenti
est ad sed quod pluralitas
quia est redditus quod transfun-
ditur in eam sive pena in
que gignitur pena non
les in futuro ad unum illa
¶ Quaeritur quintum si generatio
angelis vel creaturis sit sic
peccato quod non videtur per hoc
angeli in primo dicitur de
les corporis potestas ita sub
uni quadam incorpora-
menta non valeat si potest
ipsi ipsa vel ultra vel ergo
sensibilis corporis accipitur quod
similitudine in illa parte nos
libidine suggerente
sed libido eum surgit
secundum ergo generationem fit suo
tantum in generatione ¶ Item
ad valentem hec / lucis

...uolubitus non posset esse sine ardore libidinis ut pergi posset ... est non libidinis quilibet ardor sine sequatur sine ... non uoluntate non tamen ... sine modo sine quam ampla non ... que manu non possent ... sine concluditur quod coniugales ... sine motu libidinis ... sine peccato. ¶ Causa semper ad ... ut ... conuiue una ... sine ... que non coniuges possent fieri sine peccato. ¶ Item augustinus in libro de ... coniugali bona quedam ... dicta sunt ad que ... sunt appetenda scripta ... necessaria sunt et alia que ... sunt necia ut doctrinalia ... coniugium quamque ... que ... sunt non ad ... unitis sunt constituta peccata ali... carnalia aliquis ... qui ... utitur ad id ... quod licet qui non abstinet. Inclinus augustinus in libro de ... bene utitur bono concupiscencie ... male utitur bono ... dedicauit ydolo male ... malo concupiscencie ... bene utitur malo concupiscencie ... quibus ¶ Ex quibus ... concluditur quod ... coniugis possit fieri sine peccato ... quod coniugalis in coniugi... possit fieri sine peccato actus ... alias esset peccatum ... cum quis utitur ad id ad constitutum est occupatur ut non ... ¶ ... qui utitur illo actu non adeo quod

institutum est, licet sit sibi coniugium cum ... peccatis peccatum sit dicit super dicta auctoritas. Uxorius ardentior amator uxoris sine adulter est. ¶ ... aut in ... dicendum est quod licet fiat cum libidine non tamen ... est peccatum ... libido ... dicitur duplex ... una non inquantum ... transmittitur originale peccatum ad ... dicit augustinus in libro de ... non ... libido transmittit originale peccatum ... quod ... dicit auctoritas ... dicit quod licet coniugium non potest fieri sine ardore libidinis. Alia ... dicitur libido mala ... quod est in ... uoluntatis ... illicitum desiderium in actu ... dicit augustinus omne quod malo ... libido est ... peccatum.

Quarto queritur a quo sit concupiscencia aut fames unde ... adeo fames cum pena est ... aut pena peccati sicut dicit augustinus in libro ... et ... naturale ergo fames ... est adeo. Item augustinus deus fecit concupiscenciam ... peccatum ergo concupiscencia est adeo ... fames est adeo ¶ Item in libro ... libido non est ... bonum ... actus ... cum auctor deus non est sed dyabolus ergo fames est ... non adeo libido cum fames. ¶ Item ... libido est ... que ...

cplac̃e deo p̃dicatio ipi̾ uolē
tem diuicijs libidinu malorꝫ
actibus infringuat ꝫuocat ſꝫ
q̃ h̾ est ad yabolo est no a deo
ḡo libido est a dyabolo no a deo
¶ Item sup illud ad Ro. no reget
peccatum rei glo. .ii. fames pena nō
est ſꝫ peccatum no est a deo ḡo fa
mes no pena est a deo ¶ Item sup
illud ad Ro. in lectus homo .ii. t
est .i. fames qui contrahitur est no a
deo Item ysi. .ii. .i. ꝫpositi
credite malum a dyabolo non
bonum a deo esse libidine qm̃ ap̃
legem carnis .ii. malam ꝫuetudi
nem nominat ḡo libido no est
a deo ꝫcupia mala est libido ꝫc
ꝫdem dixit ḡo ꝫcupia mala no
est a deo ꝫs est fames ḡo fames
no est a deo ¶ Item omnis defectus
in eo pcius susceptit quos in ma
natura plantauit ſꝫ fomitem
no susceptit ḡo no plantauit ḡo
no est a deo ¶ Item pcius bonum
uniuersis repetit in sua ope
ſꝫ fomitis unus est bona ope
ḡo fames sit pluralis ad peccand
pluralis talis placet deo qm̃to ḡo
aliquis pronior est ad peccandum
tanto deo magis placet qd est
in ꝫus ad quartum deo q̃ peccat
cum effectus no est peccatum ut fo
mes ꝫcupitudo ꝫamus talis a
deo est pena nō cum est effectus
no est peccatum ut pluralis deo p̃
luendo in uidendo ꝫplia nam
est a deo ꝫtalis est fames ¶ Alij
dicunt q̃ fames ꝫamus pena
inquantum est inquantum agens
est a deo est inquantum no corp

tio est ul inclinatio ad mal
dyabolo est ul aliquam
Ad aliud dicendum
dum q̃d iustum est poti
ordinatam ꝫpe aliquis p
q̃ iusta est .i. ordinata
malum aut a deo no est ¶
nō deo q̃ in quod aucto
tendit q̃ ꝫcupia ꝫue
clinat ad peccatum no est a
tum a deo inquantum est pen
ꝫ dicitur illudem no est a
pena ſꝫ ulterior ꝫcupia cum
est pena pcedit et est
cio ad peccatum pcius ipe
ḡa pcedens ꝫus tham
infligit no uult aut ut
ꝫmuta peccatum ſꝫ qd reſiſt
ꝫpie ꝫfic purgari tamen
ſedem q̃ inclinat ad peccam
Quarta queritur ad quid sit
fomes cum est tamen
q̃ sit cum malorꝫ
dum in li. de .ii. .i. .i. .i.
mus aliud qm̃ libidine
malorꝫ tamen ꝫpꝫ illud ad
ꝫmendatum sub pcio glo. ſꝫ
nomine appellat unde om
pena magna cum pcorꝫ
in fons ꝫcupiscentia
mp̃ ꝫmala ꝫcupia que
sita est ¶ Item in li. .ii. .i.
ut ꝫcupie malum que
est cum malorꝫ cognos
malum ꝫ mandatum bonum
lunt an̄ me ¶ fomes inde
dicitur peccatum fine malum
nemat ꝫcupia carnis
.ii. ad gall sup illud ma
sunt opa carnis glo.
mala actiōe ꝫpacie
Ita cum inte nunc maa t

tatum nec aliis animabus nimium
dyabolus qui tamen non
non est causa sufficiens radix
malorum ¶ Item sicut peccatum
dyabolo non conferre ita peccatum
in anima secundum quod est speciem
anime peccatum est ad temptationem
que est fomes ¶ Ad quod
dicendum quod est loqui de temptatione vel
tal[iter] sunt est quantitas ac
ad peccatum sive conveniat
contrarie sive non conveniat
loquuntur quedam auc-
toritates ubi dicitur quod temptatio est
causa malorum sed non exterior
ad tamen hoc potest dici du-
ratione eius tamen potest de-
tatis homo qui humane
cadit [illegible] nec dici-
tur in iudicio [illegible]
non dicitur caro nostra con-
tra spiritualis corrupte
qualis est actu contrarie
nos non omnis temptatio est
contrarie sicut intellectus illa glosa
anima mala accidit contra
est cum autem dicitur in glosa
vendictus sub peccato
peccatum originale
intelligendum est secundum eam
ut sit accommodata
de illis peccatis que sunt
contrarie

¶ Postea queritur utrum temptatio sit
equalis in omnibus et videtur
quod originale equaliter
est sicut dictum in libro de
dicitur quod peccatum originale
nec magis potest esse quam
nec minus quia tam in infantibus
est humana natura
in illo infecta quam accepit

in Adam et quam semper debet hic
nota cum contrahat ipsa quia
non tamen si ergo peccatum originale
equale est indifferenter ad eadem
seminalem temptationem autem equalis est
sicut in peccato originali peccatum
ergo equale deo et in illis aliquibus
est ¶ Item temptatio est quantitas
ad peccatum contrarie cum ergo non
possit ultra extendi temptatio
erit in omnibus equaliter ¶ Contra
videtur quod temptatio sive fomes
plus sit in uno quam in altero
quando eius pronior est ad peccatum
quam alter unus magis est pronior
non videtur esse maior fomes
vel temptatio ergo temptatio sive fo-
mes dicitur secundum magis et minus

¶ Item maior corruptio videtur
esse in sene quam sit in pariente
ergo in senibus maior temptatio

¶ Preterea queritur in eadem persona utrum
aliquo tempore sit magis quam in a-
lio et videtur quod sic quod dicit Augustinus
ad Iulianum temptatio cottidie mi-
nuitur in proficientibus et continentibus
attendentibus tamen senectute mi-
tigatur maxime ¶ Contra est quod
de eo quod si temptatio minuitur
in aliquo equaliter utrum posset fi-
niri Item Augustinus in li. de lapsu
mundi temptatio cum qua nati
sumus finiri non potest quam diu
vivimus cottidie minui potest
sed finiri non potest ¶ Ad quod dicen-
dum quod temptatio sive fomes potest
dupliciter accipi uno modo equaliter
est in omnibus seminaliter descen-
dentibus alio modo secundum ma-
gis et minus sicut comparatur ad pec-
catum originale peccatum
ipsa humana natura secundum hoc

equalis est si autem concedetur in singulari persona quod ad eam declinet singularis persone secundum quibus potest trahi inclinatio ad magis concupiscendum vel minus secundum hoc maior erit concupiscentia in uno quam in alio equalia non potest concedetur effectus gratie nequaquam magis minuitur quam in alio sicut dicit quedam auctoritas cottidie minuitur in proficientibus et crescentibus si non concedetur vane etatis que est condicio persone minus magis minuitur in senectute aliis quam iuvenibus. ¶ Contingit enim in aliquo sene plus vigere quam in aliquo iuvene. Sed contra dicit Augustinus ad Valerium qui cum concupiscentie re[illegible] summum talitatis in eis iuventus lacessit ut plurimum iam etate deficientibus vel motus concupiscentie quam potius corporis ad illud opus admoneri minus valentibus tamen concupiscentiis in sanitate non desinit aliquo accusatur quod in aliquo sene plus vigeat quam in aliquo iuvene. ¶ Ad id non quod obiectum de senectute dicendum est quod quantum est de corruptione nature in nullo de crescit tamen equaliter sunt tamen impedita sicut sunt in aliquo senectute ut non prevaleat hoc est [illegible]

Hinc causa etiam in quibus continguntur equaliter manent equaliter non. ¶ Et ideo concupiscentia que est fomes contingebat. ¶ Sed quod sit secundum intentionem contingari ac deinde sit quomodo esse dicta equaliter non remaneat.

Adhuc queritur si dicitur [illegible] si dicimus quod peccatum non remanet [illegible] in re [illegible] non est. ¶ Et peccatum non dicitur sine tam[illegible]

[illegible] quod in nobis est [illegible] non contingunt. ¶ Et non est nomine [illegible] peccati sed esse in peccato [illegible] sine concupiscentia quod in [illegible] contingit concupiscentia [illegible] peccatum non contingunt [illegible] reatus in hac [illegible] non sunt mandata [illegible] non sit ei [illegible] sunt dicendo dimitte debita nostra. Sed si [illegible] non est nisi vane [illegible] est sine peccato quod [illegible] concupiscentia que est fomes. ¶ Item Augustinus in libro de [illegible] non [illegible] sine [illegible] sine peccato [illegible] dolet quod peccatum [illegible] vel infirmitate [illegible] ad [illegible] si autem quod [illegible] non [illegible] si [illegible] loquitur in [illegible] peccatum [illegible] est fomes [illegible] quod fomes non [illegible] ¶ Item [illegible] super [illegible] manet in [illegible] corpore [illegible] sed [illegible] non magis [illegible] sub[illegible] potest sed non [illegible] manet concupiscentia quod [illegible] sine fomes manet in [illegible] ¶ Contra Augustinus in libro de [illegible] non [illegible] in [illegible] contingebat [illegible] forte [illegible] in effectu [illegible] quod [illegible] potest contingere [illegible] in [illegible] nullus erit [illegible]

ta lege appropinquabat corpus sic
possibile erat in puritate ergo cu
m puritas non stat esse sine fo
mite fomitis inter fomites concu
piscebat ergo malignus fomes con
cupiscentia. ¶ Ad quod dicitur quod in aliquo
fomes concupiscentie. Ad aliud at
tem dicendum est quod esse sine
concupiscentia dicitur duobus modis vel esse sin
e ut est pena vel esse sine cu
lpa ut cum est inclinatio ad culpam
ve aut illam ut pena attestan
te nature corrupte ex qua
attestatur iustitie divine nec de qua
at ergo ¶ Sic ergo dicitur subiecto
ipse esse potest remanere quod dicitur
concupiscentia tollitur non ut non sit
sed ut non sit peccatum sive aut
concupiscentiam ut inclinationem adque
natio est sive eam ut ignem
sic non omnis concupiscentia ¶ Cum
non remanet ubi declinatione
ad culpam tunc dicitur concupiscentia aut
voluntatis aut que inducunt
ad hoc ut homo non sit sine peccato
et non sine concupiscentia intelligen
tie sunt vel de ipsa natura humana
corrupta sibi relicta vel de ea
animo tollitur peccatum et debitum
ipso peccati. ¶ Illa non auctoritas ¶ Po
¶ intelligenda est de peccato ve
nialis culpe vel tunc debito
peccato ipso et hoc patet per hoc quod dicit
augustinus quomodo dicit post ac
ceptam remissionem peccatorum ita
memoria homo in iste necesse in hac
tione vel venie ut nullum omnino
hec peccatum et dicit apostolus non
etc. vel ut homines sed homines tam
non intelliguntur de originali peccato sed
actuali ipse ut de debito cum
hoc patet per hoc quod sequitur illa aut

toritate que est in hoc desperatione
iustitie si quemquam asseruit de illo
peccato debitum quod ... in carne
mortali secundum virtutem quod peccatum
parum homines voluntate ... peccato
est videat quid agat de dimi
ttere ubi dominus dimitte nobis
debita nostra etc. Nisi fallor non esse
opus dicere si nunquam vel in lapsu
lingue vel in oblectanda co
gitatione consensu peccati desideriis
aliquantulum consentiremus. Sed tu
nc dicendum est ne inducas nos
in temptationem sed libera nos a ma
lo nec Jacobus apostolus dicit ¶ In
multis offendimus omnes ¶ Potest
etiam posset solvi illud quod dicit
in Ecclesiaste intelligendum est enim non
est homo iustus qui non pec
cet id est nemo est nec hoc contingit
est de corruptione nature sed de sub
stantia gratie ¶ Ad tertium dicendum quod vi
cimus qui peccant venialiter vel
mortaliter licitum est dicere dimit
te nobis debita nostra sed pro illo enim statu ve
llet vel nullus talis est sine
concupiscentia peccati ¶ Ad quartum dicendum quod
pro illo statu quod ante dicitur legimus
in sine peccato sed dicitur apostolus mar
tires vel apostolos illos nullis criminibus
est omnino repugnatum peccatum
ut non oporteat eos ignis
purgatorium ¶ Ad quintum dicendum quod
cum dicitur non ego operor illud
sed quod in me est peccatum sed dicitur pro illo
homine in quo est effectus concupiscentia
que est fomes non pro illo homine
in quo tollitur effectus peccati gratia
confirmantis sunt ¶ Ad ... vero
dicendum quod similiter intelligitur auctoritas
¶ B. de illo in quo surgunt ne
malos motus et infirmanti gravat

si autem nec surgent venales
motus dum tamen possit ad
hoc dici concupiscentia sed non esset
fomes in actu. Ideoque dicitur
in libro decem de subrepit quod nulli
locus infirmitati etiam sine consi-
gentia sine hostili et talibus motibus de-
manet. Unde si non facile caperet
labili locutione aut volatili co-
gitatione peccaret. ¶ De secundo vero
potest dici sicut dicitur in libro de ca. de
quod diu antequam in virtutibus plena
pax non est quia illa que re-
sistunt periculose debellantur. Prius
illa que victa sunt non diu se-
cure triumphantur etc.

Secundo queritur quid sit fomitem
extinguere, an idem sit quod non
esse, an ita quod aliquo modo rema-
neat. Sed idem est quod non esse. Et
idem est fomitem extinguere et
nullatenus esse, nec secundum se
nec ratione contraria. Sed secundum hoc non
videtur differre status hominis in
quo est extinctus fomes a statu
ade primus. ¶ Item tunc extinguere
pertineat ad illud quod est tantum ignis
concupiscentia aut non debeat dici ignis
nisi eo quod concupiscentia sit secundum rem
indigentie ignis aut secundum ce-
teram non videtur dici quod concupiscentia
extinguatur. ¶ Tamen dicit Christus
non veni ignem mittere ad concupiscentiam de-
uorans etiam eradicans con-
cupiscentiam loquitur dum de concupiscentia ergo
concupiscentia est ignis. Potest dici igitur
est ut possit extingui nisi effec-
tus sit concupiscentia aut caritas non
est perpetua in suo actu ergo potest
extingui. ¶ Item in malis potest
extingui similia sicut in
qua dicitur esse homines ignis sit
dicitur ignis in esse suo. Ex hac
autem sequitur videlicet ergo per

oppositum in bonis potest extingui
ignis concupiscentie ergo fomes potest
extingui. ¶ Ad quod dicendum quod fomes
extinguitur non ut nullatenus
sed ratione fomitis fomes cum
inflammando magis fiunt. Sicut
enim calor naturalis in nobis est
principium conservandi ita calor con-
cupiscentie principium conservandi peccatum
aliquod in libro de regimine
calor bonus vel genitalis
ut genitalibus membris qui
manet deus sed malus et
dyabolus peccato precedente sunt
vero. ¶ Ad secundum vero dicendum quod
ratio ignis in concupiscentia non
tamen ad ames perfecte ignis
quantum ad illa que est quod sibi
in nihil sufficit igni. Ita nichil
fit concupiscentie. Unde secundum pro-
verbium in sententialibus Tria
quod nunquam dicit sufficit infernus
terra et ignis que nunquam
dicitur aqua ignis nunquam dicit
sufficit. ¶ Similiter est de igne
cui nichil sufficit igni ita nichil
sufficit concupiscentie. ¶ Similiter
concupiscentia cui nichil sufficit
dum quod est accipere fomitem
triplicem gradum primo secundum
temporum quodammodo et aliud secundum
¶ Secundo quo ad materialem disposi-
tionem sic se habet appetitus
precedentem per infectam
modo est in baptismo non confi-
¶ Tertio non modo est materialis
que remanet aliquo modo ex-
tinguitur et est impossibilitas
nata dispositio sic est in virtute
precedente carnis concupiscentia fit
in libera virgine ut nullatenus
rebellaret nec rebellare potest

ra dominante

Sextas quidem in quo fomes
extinguitur unde quod in sola
virgine per hoc quod dicit augustinus
li. de uera religione dicat omnis ex-
cepta sed virgine maria de qua
honore domini nullam prorsus
de peccatis agitur volo haberi q-
unde enim scimus quod ei plus
collatum fuit ad vincendum
omni parte peccatum que concipere
ferre meruit eum quem con-
stat nullum habere peccatum hec ergo
virgine accepta fuit omnis illos
vitals generatiue possum
generatiue utque esse sine peccata
quod fuisse respondi putatur
natura remansisse sed uteris
potuisset Sic dicimus quod
non habemus Et quomodo ue-
nit quod in ipsa sola continetur
fomes ¶ Item augustinus in li-
bro de baptismo paruulorum sola medi-
cina saluare potuit illa corpora
ex uo conceptus mulieris genuit
plus sumpsit sed nullus pec-
cati est fomes ergo tunc nullu-
at in ipsa fomes Item augustinus
li. de conceptu virginis decebat ut
ius conceptio deinceps puritate
et ea aut puritate qua illa
pulchros nequit intelligi ut
iudicat quem deus patri matre
suis eligebat ergo non fuit
fomes ¶ Item in li. sentenciarum
dist. 3 quod etiam mariam prius
in eam preueniens spiritus
prius purgauit et a fomite per
etiam debilitauit uel fomite
euacuando ut quibusdam
placet uel sic extenuando ut
posset uel ad peccatum orta non a

concepit. Et quomodo aliter quod peccati
fomes non erat in beata virgine
¶ Et contra hoc sic obiciatur ignoran-
tia et concupiscentia due sunt pene
consequentes originale peccatum sed
ignorantia aliquorum remansit
in beata virgine per quod et concupiscentia
remansit in ea ¶ Item in hominibus
fuit ut in seminaliter descendenti-
bus ab adam remanet pena et
licet peccatum tollatur per gratiam in baptismo
remanet tamen ad certamen con-
tra ordinata ad bonum que pena
sunt tollenda per sanctificationem in
beata virgine ergo remansit pena
concupiscentie in ea ¶ Item videtur
quod in aliis contingat dicit enim
augustinus in ad ro. quod nos
specialiter dignitate Christi qui sed
in specialibus sunt sed ergo in specia-
libus sunt caritates albeo non
vacatur peccato mortali ¶ Iste
apostoli confirmati erant in gratia sue
sed ergo fomes in eis continetur
erat quantum ad peccatum tamen tale
non possent ¶ Ad quod dicendum quod auc-
toritas augustini in li. de vera religione
loquitur de sanctis veteris testamenti qui
ad hunc erant debitores pene
illi vita non erant sine delic-
to originali peccatum nec erat in
eis concupiscentia omnis continentia licet
inquinamenta esse subiecta illa
non auctoritas augustini in li. de baptismo
paruulorum non aufert quod in beata
virgine fuit fomes plus quam ad
in ipsa carne Christi quam traxit
de beata virgine que non fuit alia
concupiscentia que est vere pena
¶ Ad id quod dicit augustinus quod est
quod non intelligitur de puritate quantum

sicut corporis nec deformitate in no
cencie quam sicut adam sed deformi
tate que decuit ipsam in tali sta
tu respectu eius quod fiendum erat
circa quia ex ignorantia respectu
aliquorum non impediebat quam pru
dencia circa corpus fiet decencius
sicut iam purgata ignorantia
cum attenderet secundum tamen non
secundum tamen concupiscencia non ut fo
mes non tamen secundum tamen sed sic
tamen ad corporis concupiscencie secundum
sunt purgatos ut intellectualis
concupiscencia esset principium in illa ge
neracione vel conceptione. Ad id
non quod obicitur de apostolo vel de confir
matis in gracia dicendum est quod continge
bat post fomitis in illa que ad
mortale vel quo ad veniale pec
catum vel quo ad primum dispositionem
ad eliciendum mortale vel veniale
in aliquibus ergo post extinctio quantum
ad mortale peccatum ut in apostolo in
aliquo potest esse extinctio ulterius
quo ad veniale ut si aliquis esset
qui nec veniale nec mortale pec
caret, sicut creditur de virgine dicendum
erat extinctio esse secundum gradus
secundum quod magis remissus extinctus.

Quarto queritur qualis extinc
cio fomitis videtur quod sicut
gracia alia tamen est fundamentalior
gracia alia plus est de extinctione.
Quia gracia in baptismo opponitur origi
nali peccato quia delet quantum ad
culpam et quantum ad penam illa ergo
delet concupiscenciam vel minuit que
est sequela originalis peccati qui
[illegible] ergo datur fundamentalior gracia
amplior sit diminucio etc. tan
dem extinctio vel extinctio vel in
parte. Contra gracia opponitur malo
culpe non cum simul stare possunt

sed uni opposite est unum opposi[tum]
in uno genere ergo gracia non op[ponitur]
malo pene aut opponitur in
genere quam in illo nullo opponitur
malo culpe sed si non in veniali
ergo gracia non opponitur malo
sed concupiscencia est malum pene
non opponitur concupiscencie ut non [illegible]
sunt esse nam si opponeret
fomes originale concupiscenciam sicut
tamen sed in eodem aliquas [illegible]
maxime graciam quam adam [illegible]
qui non fuerunt in statu in na[tura]
originale concupiscenciam ergo [illegible]
concupiscencie non opponitur illi [illegible]
concupiscenciam. Ad id quod dicitur quod gracia
concupiscencie concupiscenciam actualem est
considerare vel ut disponit ad
peccatum vel ut est inflictum
pena peccati sunt disponit ad [illegible]
sic opponitur gracia illi minu[itur]
tamen cottidie magis et magis
sicut hoc non in beata virgine
extinguebatur reliqua non
potest stare cum gracia. Ad ali[ud]
dicendum quod licet concupiscencia sit se[que]
la originalis peccati gracia aut[em]
originale peccatum quo ad culpam
et quo ad penam non tamen de
quantum ad istam penam dummodo
non sit nisi secundum quod est di[illegible]
in peccatum in beata non legitur de[illegible]
duplicatur sunt extinguebatur
quo ad actum concupiscencie qui est [illegible]
pena singulari et quo ad actu[m]
[illegible] remittit corrupto ad
[illegible] Ad id non quod obicitur quod [illegible]
[illegible] opponitur etc. dicendum est [illegible]
[illegible] gracia non oppo[nitur]
culpe originali sed contra
[illegible] non [illegible] concupiscencie
quedam [illegible] ad culpam

Nota de potentia concupiscentie que
dicitur est fomes. Octavo de
de qualitate [illegible] continue
stimulat carnis [illegible] tam
[illegible] videtur sive quecumque
cum quasdam [illegible] concupiscentie
anime quasdam concupiscentie carnis
quasdam concupiscentie quandam dicitur cum
[illegible] concupiscibilitatis in pueris
[illegible] in adultis libido cum
[illegible] inclinat in actum concupiscentie
anime dicitur autem quia quando
[illegible] opponitur [illegible] adveniente carnis
[illegible] diminutionem boni naturalis
[illegible] in [illegible] in illa
[illegible] est in comparatione ad bonum
[illegible] ad malum dicitur in[firm]
[illegible] impotentia respectu
[illegible] malis. Feditas vero
inclinatione secundum spiritualem
[illegible] inclinatione appetitus
ad malum ut infirmitas sit tamen
potentia feditas tamen [illegible]
[illegible] tamen dispositionem
[illegible] concupiscentie [illegible] carnis dicitur
carnis quia influit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] membrorum quia
[illegible] quandam aptitudinem ad [illegible]
que sunt [illegible] membra [illegible]
[illegible] [illegible] violenter inequaliter
[illegible] membris dicitur et fomes quia
[illegible] peccatum secundum quod dicitur fomes
carnis ut [illegible] fomentat peccatum
[illegible] dicitur etiam stimulus
[illegible] stimulat ad peccandum

Nota de [illegible] que est se-
[illegible] originale peccatum. Nota
[illegible] est de [illegible] vel
[illegible] Contra quod [illegible] est
[illegible] plures [illegible] sunt

multa [illegible] cum [illegible] appositum est
multiplicabile [illegible] [illegible]
[illegible] sunt opposita [illegible] aut
in anima multiplicabilis est secundum
[illegible] anime vires [illegible]
originale simile est multiplica-
bile [illegible] secundum potentias.
Item Augustinus dicit: Ecce in iniquitatibus
[illegible] [illegible] dicit longa-
[illegible] peccata [illegible] cum [illegible] [illegible]
sunt iniquitatibus [illegible] [illegible]
cum sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Item [illegible] [illegible] tradidit
eum tortoribus quousque redderet
universum debitum super quod dicit
Rabanus in originali [illegible] [illegible]
post baptismum damnati [illegible]
[illegible] non solum reddant peccata
post baptismum commissa actualia sed
etiam originalia que in baptismo
sunt dimissa. Item Augustinus de
[illegible] [illegible] peccata originalia
dicuntur aliena quia ea singuli de
parentibus traxerunt sed non sine
causa dicuntur nostra quia in illo
uno sicut dicit apostolus omnes
peccaverunt [illegible] accipitur quod plura
sunt peccata originalia. Similiter
[illegible] [illegible] quod [illegible] sunt a
[illegible] [illegible] [illegible]
designantur originalia peccata.
Item [illegible] sunt [illegible] secundum
[illegible] [illegible] [illegible]
dicit [illegible] quod [illegible] sunt [illegible]
[illegible] quod [illegible] originalia peccata. Contra
[illegible] [illegible] [illegible] super illud aut
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] qui pec-
cavit [illegible] est causa que [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ginale. Si ergo hic est tamen sic
etiam in ipso sic contrahimus et
omnes etiam in ipso sic non ergo
aliquo contrahimus unum originale
sed multa. ¶ Item pena videtur
culpe ergo cum videatur una sit pe-
na illud erit culpa una sed ori-
ginali videtur propria pena scilicet caren-
tia visionis dei ergo originale
est unum peccatum. ¶ Item contingit
intelligere animam abstractam a suis
potentiis uniri corpori sic ergo
eam uniri. Si ergo anima isto modo unita
corpori corrupto corrupta pe-
nali concupiscentia ergo ipsa est in-
fecta quantum ad culpam ergo non
est unum peccatum quantum ad carentiam
et quantum ad concupiscentiam. ¶ Sed possit
videri quod in originali sint duo
carentia debite iustitie et concu-
piscentia quantum ad carentiam non
debite iustitie dicitur esse unum
quantum ad concupiscentiam dicitur esse
multa. ¶ Item iustitia originalis
una fuit in qualibet ergo contraria
que opponitur iustitie una debet esse
in anima. ¶ Item pena sequitur
ad culpam ergo per unitatem culpe
erit unitas pene sicut videmus
culpe sed concupiscentia est pena plurium
videntur culpe in parte ergo erit
una concupiscentia. ¶ Ad hoc dicendum quod sicut
dicit Augustinus in libro de [illegible] origina-
li duobus modis dicitur originale aut quia
est origo aliorum et sic est in pri-
mo parente in quo fuit tota humana na-
tura. Alio modo dicitur originale ab ori-
ginali contractum et sic est in sin-
gulis singulorum diversum sicut diver-
si sunt rami ab una radice
procedentes. Nec valet illud quod
obiciebatur per hoc quod dicitur quod omnes

sumus in Adam [illegible] enim su-
mus omnes in Adam [illegible] tunc
humane nature que adhuc [illegible]
indivisa fuit post propagationem
ille non est ille nec originale
in isto est originale in illo
et sic sunt diversa originalia
in diversis subiectis et per
similitudinem ad alia obiecta.
¶ Item pena que est caren-
tia visionis dei illa multiplicatur
similiter secundum diversa subiecta
hunc etiam que subiectum
diverse nature illa sic alia
sunt diversi sed non sicut per
de originali in uno subiecto non
in una alia dicuntur plura
originalia. Ad hoc est quod aliquid in
scriptura in numero singulari
dicitur aliquid pluraliter singu-
lariter ipse carentia originalis
iustitie que una est in anima
similiter pluraliter non potest dici
diversarum inclinationum secundum con-
cupiscentiam quantum ad diversas
temporales vires vel quantum ad in-
clinationem ad diversa actualia
peccata ad que inclinat et sic in-
telligende sunt auctoritates que
dicunt originale peccatum esse mul-
ta. Sunt esse in uno homine
ergo [illegible] unum [illegible]
multiplicabile [illegible]
aut multiplicabilis [illegible] dicendum
quod actus ipse [illegible]
actuali peccato [illegible]
le peccatum multiplicabile [illegible]
[illegible] multiplicent iustitia [illegible]
originalis secundum quod [illegible]
[illegible] in [illegible]

ro recipit iusticia originalis
ita suscepit in vno homine ita et
vnum originale peccatum ¶ Ad id
quod obicitur quod vna dicitur esse carentia
sicut vna caritas Dicendum quod
concupiscentia potest dici vna ratione sub-
iecti vel ratione vnius cause vel
ratione ... sicut unum est
originale ita vnum peccatum Si
concupiscentia respicitur pluraliter secundum
quod est complexe secundum quod diui-
duntur concupiscentie secundum diuersas
res reales

Quarto queritur de quantitate origi-
nalis peccati et hoc secundum tres
... utrum in eodem aliquo tempore
maius alio vel tempore sit in
originale peccatum ¶ Secundo utrum
in vna persona sit maius quam in alia
... utrum secundum diuersas etates
... intendatur maius et minus
primum sic uidetur cum maius
in adulto quam in paruulo quanto
... accedit forma ad terminum
suum tanto plus intenditur sic
potentia quanto magis accedit
ad suum actum sed concupiscentia in adul-
to plus accedit ad suum actum
quam in paruulo concupiscentia enim primum
in facit concupiscibilem adul-
tum vero reddit concupiscentem
sicut dicitur super illud ps ad
... Beati quorum remisse sunt
ergo maior est concupiscentia in
adulto quam in paruulo ¶ Item
maior est corruptio per actuale
additum originali quam per origi-
nale solum contrariumque enim est
corruptio sed in paruulo est origi-
nale tantum in adulto est utrumque
ergo maior est corruptio in ad-
ulto quam in paruulo ergo maior
concupiscentia ¶ Contra originale pec-
catum sicut dicit Augustinus equale
est in omnibus inequalibus et ori-
ginale ante peccatum est concupiscentia
ergo equaliter debet esse in eodem
secundum diuersos status ¶ Item equa-
lis pena debetur pro originali quo
ad ... statu ergo equale
est originale peccatum ¶ Ad quod
dicendum quod originale dicitur ratione
carentie iusticie originalis non secundum
magis et minus ... statibus
nec ratione penalitatis in concupiscentia
prout est infecta per originale pec-
catum sed dicitur maius vel minus ori-
ginale ratione concupiscentie inquantum
est dispositio ad peccatum maior enim
est dispositio in adulto quam in pa-
rulo Et dicendum quod aliud est
formam appropinquare ad suum actum
et aliud est appropinquare ad suum
finem concupiscentia potest dici maior
per appropinquationem ad actum quantum
autem est de originali non dicitur
maior per appropinquationem ¶ Ad actum
quantum autem est ¶ Ad secundum Ad
secundum non dicendum quod cum dicitur
corruptio per actuale dicitur dif-
ferentia ... dici adultum plu-
ralis corruptio ... ad hoc
maior corruptio ... tamen
maior per originale ... non est
originale maius

Secundo queritur utrum originale
sit maius in vna persona
quam in alia quod in natura enim
corrupta est ... originale pec-
catum ergo quanto magis multipli-
catur originale peccatum tanto

maior erit corrupcio et hoc videtur
quia homines citius moriuntur nunc
quam prius. ¶ Item una anima ma-
gis est electa quam alia. ista autem
felicitas pena est originalis
peccati. ergo maior pena contingit
in isto quam in alio. ergo magis
est originale in uno quam in
alio. ¶ Item unus [?] unus est
magis concupiscens quam alter. ergo
maior concupiscencia est magis ori-
ginale. ¶ Ad quod videndum quod unum
originale magis potest dici alio
quantum ad effectum alicuius pene
presentis sed non quantum ad effectum
pene in futuro. hoc autem non est
quia originale sit in se magis
vel minus sed quia in quodam na[ture?]
plus sed defectum et gratia [?]. ¶ Un-
de etiam pronior est ad concupiscenciam
quam alius cum malicia complexionis
cum corruptione originali. sicut
quidam dicuntur magis luxuriosi aliis
secundum infectionem nature concurrente
cum corruptione originali. eodem
modo dicuntur concupiscentes secundum quod
hic autem plus sequitur corrupcionem.

Tercio queritur utrum secundum diver-
sas mundi etates intendatur
magis remissius originale. videtur
primo quod sic. cum minor est mor-
talitas que est mortis accelleracio
nunc quam prius et prius in principio
mundi. ita videtur magis denotari
corruptionem nunc quam prius et ideo
ad hoc erunt in novissimis tem-
poribus homines se ipsos amantes. Ergo hic sequitur
dicitur de novissimo tempore crescet
nunc concupiscencia. ergo videtur magis
dominari originale in novissimo
tempore. ¶ Ad quod videndum quod concupiscencia
secundum quod dictum est, originale in

nulla parte temporis augetur
sicut [?] sed secundum actum tamen
cardinalium que sunt concupiscentie
tunc corruptio concurrentium
augeri etiam potest in fine mundi
augeri cupiditatis quia tunc
habundabit amor proprius [?]
nimia multiplicacione vita [?]
prescientia quantum ad hoc secundum
tamen augebitur in fine mundi
tamen quod sicut fit quantum ad al[ia]
quod peccatorum plus cum al[ia]
pacis habundabit infidelitas
... peccatis adunatione [?]
peccatorum crescente concupiscen[cia]
multo plus erunt ita ...
quantum ad actum hec maior
in fine etc.

Octavo queritur de pena origi[nalis]
peccati sicut autem penalis ...
et de quibus satis dictum est
assignatur penitus [?] peccato
... quod etiam [?] fit ...
ut quedam pene sunt ...
quedam concupiscentie corporis ...
anime sit difficultas ...
... que consequitur ad ...
... cum ...
... comedes ...
... apparuit [?] ... manifesta ...
concupiscentiam autem in effectu ...
plures pene affectus ...
... tunc ... in ...
... in medio ...
... quantum ad ...
inflicta est primitus [?] ad ...
... duobus ... ut ...
... in malum ut ad ...
in illo primitus ergo ad mal[um]
inficitur tamen [?] ... originalis ...

mora in delectatione mali tamen
est quidem libras tue diffici
les ad solvendum tamen dicitur in psalmo
De vultus tui rem [illegible] deperire non
corporis attenduntur pene quia aut
pena corporis corporis animo
humanam aut que ad separationem
corporis alienam aut ad separationem
¶ Si corporis corporis animam
animalem dicitur inchoatio quod quia
separatur dicitur mors si quid
partes corporis aut separatur
infirmitas et fames sitis frigus
lassitudo et similia. Similiter non
ubi plus est in penaliter
ut leva alia ubi debet vento
inchoata pena non in futuro
temporalis est carentia visionis
una notabilis in pessulatione
questionis de aliquo ut de pena
aliquid dicendum est/ inpersati
dum non dicitur iusta in tractatu
de penis post iudicium vel
que pertinent ad statum ante
iudicium ¶ Tamen aut utrum carere
visionis dei sit pena propria
originalis peccati cum tamen etiam
actuali mortali videtur quod sit
carentia eius iustitie infiniti
debet carentie summi boni et
ideo requisito inconvenientia ante
cum boni in futuro intelligit
carentia visionis requisito gratia
carentia visionis dei est pena
propria originalis peccati quod consistit
carentia debite iustitie dicitur
auditum quod sic tamen dicitur
quod originale peccatum post baptismum
manet quantum ad essentiam si
sit baptizatus mediatus homo in actu
ale mortale debet ei carentia
visionis dei ergo non tamen pena

propria originalis peccati. Sed cum
Adam peccavit non habebat ori
ginale peccatum ergo quod peccasset
actualiter tamen ita quod non sequens
corruptio originalis inquinamentum
ut ad hunc dictum ei carentia vi
sionis constat quod sit ¶ Ad hoc in ac
tuali mortali duo sunt aversio
videlicet et conversio sed non aversio in mor
tali originali est aversio in ac
tualiter aversum esse et si non sit
ibi actualis conversio ergo ergo ac
tuale mortale in conversione que
est cum veniali in aversione cum
originali ¶ Si ergo ratione aversionis
in originali debetur carentia visi
onis non erit pro dicta quod ratione
conversionis quia ibi non erit ac
tualiter conversum et ubi eadem
causa idem effectus videtur quod non
solum originalis erit pena
carentie visionis sed etiam actua
lis mortalis ¶ Ad hoc quod cum
peccato inquinatum est aversio debet
pena carentie visionis in an
tali modo originali ¶ Sed hoc
habito possunt queri cum originale
essent duo quantum ad culpam
videlicet carentia debite iustitie
et erit magis sicut ignorantia
concupiscentia videtur videtur punita
sunt carentia visionis tamen ergo
ubi sit aliud quam culpa in sumo
que non solum in ignorantiam videtur
etiam et dicitur quedam inclinatio
possunt queri quid hunc specialiter
debetur in futuro ¶ Ad hoc dicen
dum quod carentia visionis dei non
est pena propria originalis peccati
sed principaliter attribuitur est ante
tamen que debetur peccato mortali
inquinatum est/ carentia iustitie debite

et duplex est iusticia. Una que
dicitur originalis carencia illius
que dicitur originale peccatum. Alia
est iusticia actualis carencia
illius est in actuali peccato. Utrique
autem iusticie videtur correspondere pena caren-
cia visionis dei sine carencia
summi boni pro semper. autem videtur
originali peccato quod est carencia
originalis iusticie. ¶ Sed alia
autem videndum quod correspondet illa
alia pena videtur racio enim est
correspondere actualis sicut est in-
caritas actuali tamen videtur pena
actualis nec hoc est contrarium quod
dicitur de fide ad petrum firmissime
tene nec solum homines racione
utentes verum etiam parvulos
qui sive in utero matris vivere
ceperint ibi moriuntur sive de ma-
tribus nati sine sacramento bap-
tismatis de hoc seculo transierunt
ignis eterni supplicio sempiterno
puniendos. ¶ Si enim peccatum proprie
actionis non nulli contraxerunt ori-
ginalis tamen peccati dampnacionem
carnali concepcione nativi-
tate traxerunt. Non enim esset secundum
hoc mitissima pena eorum omnium
tamen hic dicit aug. in libro
de baptismo parvulorum secundum quod dicitur
aliud quod est in evangelio xxv
¶ Ite maledicti in ignem
eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius
et hoc dicit illis qui erunt a sini-
stris inter quos parvuli sunt et in illo
igne ad penam contingit dupliciter
vel racione ardoris vel racione te-
nebrositatis. ¶ Racione ardoris di-
cimus esse illi qui actualiter
peccaverunt racione tenebrositatis
qui carent visione dei sunt
dampnati. ¶ Sed si queritur de alia

pena originalis peccati in parvulis
que dicitur in li. de natura
et conmixtione nature [illegible]
dancie sit quedam peccandi ne-
cessitas audit hoc [illegible]
cessitatem [illegible]
intelligi quod necessitas peccandi
pena originalis peccati [illegible]
tas peccandi est pena quod [illegible]
[illegible]
[illegible] quod est [illegible] iusticiam
augustinus [illegible]
nulla [illegible] vel iusticia [illegible]
dici peccatum quod [illegible]
peccat. Item super aliud [illegible]
de necessitatibus a [illegible]
sitates sunt infinite [illegible]
[illegible]
ne de anima [illegible]
fideli [illegible] contractus
[illegible]
necessitas est peccatum [illegible]
[illegible] consuetudines. ¶ [illegible]
quod necessitas dicitur duplex [illegible]
in contrarietatis [illegible] modo [illegible]
est [illegible] peccare [illegible]
peccatum si natura [illegible]
[illegible] vel post [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
est necessitas ad peccatum [illegible]
peccatum [illegible] veniali [illegible]
dici necessitas [illegible]
[illegible]
[illegible] dicitur [illegible]
cessitas [illegible] est [illegible]
originali ad [illegible] peccati
[illegible] ¶ [illegible] quod [illegible]
iusticia peccati ad peccatum quod [illegible]
[illegible] peccat [illegible]
quod si intelligatur de peccato origi-
[illegible] est quod [illegible]

[...]cidere ab adam propter eius tamen
[...]um est dicendum quod potuit adam
[...]isse potuit tamen consumasse ori-
ginalem iustitiam. Si non ad primi
[...] perficeret quia iam tamen non est
[...] recte quod illa sumpta ad hoc
[...] peccatum volo affirmare origi-
[nale] peccatum non esse peccatum et primos
[pri]mi motus non esse peccata et sic
[...] est in Scripto psalmista in [...]
[...] in iniquitatibus salvantes intentum per
[...] naturale actuale peccatum tamen aut
[...] quod veritatis est peccandi nec
[...] peccatis accipitur quod similiter et sic
[...] dicendum veritatis superiorum non
[...] doctrina fideli et sequi nec
[...] consuetudine. ¶ Ad hoc etiam
[...]t deali pena in sompno que
[...] corporale carnis et quandoque
[...] anime sicut ista iam dicta
[...] corporale anime et est in adultis
[...] utrius quantum que dicta
[pol]lucio dicitur quod utrumque sit
[...] pena an etiam culpa. ¶ Dico
[...] quod sit pena tamen eo quod ita
[...] sit in dormiente dormiens a
[...] non sentit in sompnis unde
[...] non propter peccatum ergo pollu-
[cio] non tamen esse pena. ¶ Item dicendum
[...] deli ar dormientibus confusa
[...]tus non imputatur quod quod sunt
[...] bona vel mala ergo ipse pol-
[lu]ciones nocturne non imputantur
[...] in bonum neque in malum.
¶ Item super illud deute[ronomii] xxiii si
fuit inter vos homo nocturno pol-
lutus sompno et cetera augustinus in super
[...] non sit peccatum aut si sit quod
[...] tamen quantum sit pollucionem non et
[...]trans ingenium accidere nisi quod
[...] quod sit tamen et impleat et
[...] tamen mensuram peccati sicut secundum

sicut ergo superius menstrua pa-
est peccatum ita nec pollucio que
[...] erit in peccatum. ¶ Item ysidorus
non est peccatum quod volentes libe-
tinis ymaginibus illi dicit causa
ysidorus in libro sententiarum tamen est peccatum
aliquo sine pollucio si autem
illudamus cogitationum affectibus
preveniunt. ¶ Item gregorius super illud
deute[ronomii] xxiii. Dignum est ut qui
in mundi cogitatione polluitur in
dignum se credere fidelium soci-
etate debent et si non debeat
facere nisi propter peccatum ergo pollucio
sopitus in mundi facit cogitationum
erit peccatum. ¶ Item augustinus in libro de
anima et spiritu quedam sunt fortes
impressiones dormientium ut inter
medio dormientium contra eo
maiorem vigilantium vos deos esse
dixit et tunc non omnis et sequitur.
anime motum carnis. Si ergo
non videtur esse dicendum quod motus
est peccaminosus in vigilante erit
ergo peccatum in dormiente. ¶ Item
levitici xv. vir qui patitur fluxum
seminis in mundus erit et tamen si
[...] sub quo pollucio appellatur
[...] ita peccatum. ¶ Dico in dubio quod
pollucio que est corporalis carnis
venialis non est culpa sed est
pena culpe in dormiente nec
vigilante tamen in voluntarie fluit
si non voluntarie generatur
culpa si autem quam decompositum
mediate antecedente iam pol-
lucionem carnis distinguendum est
secundum gregorium aut sit pollucio
ex infirmitate aut ex debilitate
aut ex superfluitate seminis sine
incitamento ... tamen sicut libidinis
superfluitate et tunc nec confluit ad placere

quantum ad eam que precedit. Si vero
sunt concupiscentia vel complexione
vel corruptione in immunda cogitatione vo-
luntarie vel in immunde cogitationis
precedentis consensu vel delec-
tationem dicitur. Ubi tamen pro cau-
sa vane cause dicitur, est peccatum
quia corporis non anime ipse sit
peccatum. Si vero ex pollutione in-
cipit aliquis motus licet ac ubi
est peccatum. ¶ Attendendum est etiam
quod est quedam pollutio que
animo fit in sompnis sed completur
in vigilante. Est alia que a-
nimo in vigilante. Si ergo pollu-
tio est in dormiente mera est a
culpa non dicitur esse peccatum vel
sed [illegible] se vel vane [illegible] s-
tum pena. Si autem est in vigilan-
te animo respondit animolentate
potest dici peccatum vel commitans
peccatum. Si autem est in vigilante
remanent in dormiente potest esse
in peccato vel sine peccato. Nam si
cum delectatione [illegible] licet ac cum
placet, committitur tunc est peccatum
vel cum peccato. Si autem non consentia
dicitur procedit non nisi dici peccatum.
¶ Ad aliud autem videndum est quod cum
dicitur pollutio peccatum cum [illegible]
precedit in immunda cogitatione [illegible]
[illegible] intellige vane cause sive
sine [illegible] ¶ Ideo non quod dicit
[illegible] Gregorius [illegible] est quod aliud
est loqui de ipsa in immunda co-
gitatione procedente ad consensum
et aliud est loqui de ipsa pollu-
tione in immunda cum cogitatione pro-
ducens ad consensum reddit in dignum
societate [illegible] cum ca-
ritate [illegible] si non sunt in
immunda cogitatione de qua necessarium

vero precedentes ad consensum re-
se in dignum pollutiones autem [illegible]
sequens in carne non ipse hoc
peccatum sed sequela peccati. ¶ Ad
quod dicit Augustinus [illegible]
[illegible] est quod licet [illegible]
dicitur [illegible] dormientium
[illegible] vigilantium quantum
[illegible] imaginatione [illegible]
est dicta in [illegible] esse
esse peccatum vel est nisi [illegible]
[illegible]
imaginatio sic est in [illegible]
non est in se peccatum licet [illegible]
[illegible] ¶ Ad [illegible]
dicitur [illegible] quod [illegible]
illi [illegible] non [illegible] sed
tamen ad quandam [illegible]
[illegible] sic ergo pollu-
tio sic peccatum in dormiente
tamen est culpe precedentis a-
licet non [illegible] cum immunda
cogitatione tamen sicut dicit [illegible]
[illegible] est dicit cum [illegible]
[illegible] pollutus illusione [illegible]
[illegible] memoria tempus [illegible]
[illegible] se se [illegible] in-
[illegible] tamen ut [illegible] tempestas
culpe tribuat sicut [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sicut dicit Gregorius [illegible]
[illegible] est illi culpa [illegible]
nisi culpa non est [illegible]
[illegible] est in pena dicitur cum
si iustus [illegible] ignoravit [illegible]
[illegible] mea [illegible] postea
quis pollutus est in sompno
[illegible] contra [illegible]
sic sibi accidit [illegible]
[illegible] pollutionis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

videtur autem eum qui esset placentia eam erat completa pollutio et erat penalis tunc [illegible] eam to talis est completa per adventum [illegible] non tunc [illegible] desse [illegible] ergo sive veniat placentia [illegible] sive non non sit illa pollutio depenalis tan[tum] [illegible] ¶ Quintum etiam si alicui placeat quod sic pollutio accideret utrum illa placentia sive consensus sit peccatum vel non. [illegible] sit [illegible] constat enim quod illa pollutio quando motus erat [illegible] ipso pollutio tale [illegible] placentia non debuit sed placentia eius quod placentia non debuit magis mala est quam indebitum eum esse consensus ille ¶ Sed etiam placentia sive consensus in [illegible] vel mala nisi [illegible] eius [illegible] tunc sit [illegible] si consentimus [illegible] eis [illegible] qui [illegible] fieri bonum est [illegible] aut malo malum est si ergo pollutio illa [illegible] aut sunt indifferens [illegible] bonum quia [illegible] sunt [illegible] aut [illegible] est sunt penale aut [illegible] aliquid bonum est unde patenti [illegible] quod placentia illa [illegible] possessionem [illegible] nulla [illegible] mala [illegible] nec peccatum ¶ [illegible] aliqua causa bona potest esse placeat illi quod sunt pollutus sicut forte placet illi qui [illegible] se [illegible] aut [illegible] se [illegible] sunt [illegible] la placentia mala ¶ Sexto ad

primum dicendum quod peccatum est de consensu precedente actu et de eo qui sequitur consensus enim precedens causa est actus cum corpus consequitur [illegible] voluntate mali [illegible] eandem vel consequente [illegible] actus et consensus ille sive placentia sed consensus qui sequitur actum tamen cum [illegible] actus ille perfectus sit [illegible] quam placentia illa veniat non est causa illius actus [illegible] consensus sive bonus sive malus sit actui precedenti non imponit malitiam vel bonitatem [illegible] quod consensu illo non sit [illegible] peccatum sicut [illegible] ¶ [illegible] aliud autem quod quidem utrum consensus [illegible] idem [illegible] peccatum sit dicimus quod [illegible] esse [illegible] si [illegible] nature vel [illegible] et postmodum ei [illegible] accidit [illegible] placeat [illegible] quod [illegible] [illegible] talem consensum esse peccatum si etiam placeat [illegible] tunc [illegible] quam [illegible] erat [illegible] non sentit se [illegible] et [illegible] ut nulla velit [illegible] delectationem esse ad [illegible] non [illegible] peccatum si autem [illegible] placeat non sicut [illegible] est sed placeat ei delectatio [illegible] que [illegible] aliquando sensualitas in dormiendo [illegible] pollutio in vigilia [illegible] sunt in somnis sic accidit cum aliquis in pollu-

eundo corporaliter prius dormiens to
tum patet esse peccatum secundum quod
duobus modis aut enim cum co
gitat quis de sua placentia eius
modi delectationem que orta fue
rat dormiendo est motus quasi
subitus vel repentinus tunc ita
quod non cum deliberatione consentit de
lectationi illi sed si deliberet non
consentiret consensus est veniale peccatum
tunc considerandum sive in vigilia
aut manet non solum repente
sed etiam consentit delectationi que
sibi representat in sompnis quod etiam
placeret illi sicut nos delictum re
parari talibus vero in quo infunderet
illam ex hoc cum deliberatione tunc
tale quamvis inchoatum sit dormi
endo fit tamen mortale simpliciter co
summatum in vigilia unde dicit
ut non solum dicit peccatum inchoari
potius nec solum consumi sed
etiam inde ad consummandum
etiam mortale est ita quod si
sit plus quam inde adconsummand
consensu facto in vigilia erit huius
modi mortale unde ibi erit or
do ut in sompnio secundum quod huius
modi sit peccatum etiam si sit
ibi aliqua corporalis delectatio
in vigilia aut si alii contingeret
pollucio sit placentia delecta
tionis repentina solum tunc ve
niale si aut sit plenus consensus
tunc mortale sicut patet videri
quod principaliter prius videtur quantum
ad quid pollucio in sompnis sit
peior peccatum ut patet quantum ad
consummationem in vigilia et quale
¶ Exposito etiam que dicta sunt
patet videri quedam quod possibilis

quari .s. de separatione spiritus
seminum sed que maior et
minor sed est que magis
dit vel recedit a peccato du
quod minima est que fit cor
poralitate et debilitate proxima
illa que est corporis infirmitatis
tamen non faciunt superflua ¶ Se
cunda illa que est cogitacionis
tunc intelligendum est quod cor
la patitur esse duplex aut
fiunt solidamus pollutiones .s. ex
voluntate intenta super a
pulam aut non solumus
sed etiam libido que movit
carnalia movet quedam
pollutionem sine adde clam
in corporalitate concupiscen
tia scilicet delectatione que
lectationem sequitur ut sic ve
genitalia fuerit proxima
lectatio secundum hoc secundum
et tunc prior pollucio mi
serius aut maior unde
velata causa sed libido
peccatum est ultima aut
est quia est corrupta ymagi
natione corporalis quod est
illa turpis ymaginatio
enim dici esse corrupta y
ginatione quando sit status
ymaginatio ymaginis etiam t
alis sicut ut adversum vel
anima malum tamen talia
multa est tanta causa
loquimur quod non sint in aliqua
aliarum differentiarum unde est
¶ Tamen posteriori utroque pollucio
dici naturalis secundum
in qua statu manente
videt aliter enim eveniret

pro secundum illam complexionem
possent fieri in primo sta-
tu per pas generare pollu-
i ista sunt. Credo ut superfluum
tunc cederet in augmentationem
et superfluum augmentationis in-
... vita esset vera si iste
... solum ita quod tunc una
aliquid ultra generativa non
alia nisi ad quam cedat superfluum
generativae sed solum reliquiae
nutrimenti etiam secundum naturam
institutam nisi superfluum spiritus
tunc valide evacuetur in ex-
... hoc autem fit per pollutionem
ergo pollutio naturalis in ...
¶ Praeterea illud idem quod bre-
viter dictum est ostenditur unde
... non pollutio est contra de-
... non effusio sed etiam naturae
naturam in primo statu quod ad
debitum naturae aliquid non erat
... tale non possibile sunt quod
displicet quia impossibile sunt
... contingere etiam secundum
statum naturae. ¶ Item causa
... omnis sed delectationem ...
... ergo generatio ... tantum
... ad Gal. v. sed ...
... est corruptionae naturae
... institutae est non ergo erit
possibilis pollutio secundum naturam
... institutam. ¶ Ad hoc dicendum
... quod secundum naturam in primo
... anima quae erunt in hoc
... in obedientia sui superioris ...
... respectu alterius ut tandem
... tangerent et obedirent inferio-
... superiori regenti sine
... et tunc nec possi-
... erit accidere incorporalia
... quod non intenderet ... in primo

statu nunquam vellet vel nisi bonum
... intenderet, unde quantum ad ea
quae spectabant ad vim generati-
vam natura intenderet nisi generare
prolem et hoc ad cultum dei. Hoc
autem ... filiis generatis ...
sunt per pollutionem, cum debitum naturae
deesset, etiam quod plus est si esset
debitum naturae et esset generatio non ...
ad cultum dei, ad hoc non erat ...
secundum naturam primitus institutam
cum ergo tunc nec accideret praeter
naturae intentionem patet quod non posset
tunc pollutio accidere. ¶ Ad primum
... ad quod elementa ante ...
natura in primo statu nunquam esset
... non debitum. ¶ Ad id autem
quod primo obicitur quod aliae superfluitates
possent ... valide ... quod for-
te in primo statu nulla esset ...
superfluitas ... incorporare ...
non quod si est necessarium tunc ...
superfluebat illa vel cum suppo-
sito quod essent illae etiam possent
... dicimus quod non esset simile
sicut unde superfluitas ... seminis
totaliter debebat esse ad generatio-
nem etiam tunc non esset aliquid
seminis quod non esset aptum ad genera-
tionem nec accideret in multis ...
... naturalibus ... accidit
... sicut in ...
non ... animal si ergo ...
esset superfluitas seminis ...
non fieret generatio superfluitas illa
esset praeter intentionem naturae ...
quod non pateretur ... primo statu ...
... nunquam potuit pol-
lutio accidere nisi post naturae
corruptionem ... originalem
... ¶ ... postea ...

omnes peccantes qui in maiori co-
rruptibiles sunt qui peccant ex
infirmitate aut saltem si non
in maiori corrumpi debent eo
plus quam alii qui non ex infirmi-
tate et quanto infirmiores tanto
corruptibiliores. Item qui nunquam
¶Si ergo inter omnes vires maiori
corrupta est concupiscentia in hac
corruptibilis videtur esse magis
in concitando suorum actuum quam a-
liae ergo quod procedit in actum suum
minus impetualiter ad peccandum cor-
ruptum quam alias sed irascibilis
et concupiscentia possunt producere
actus suos absque peccato con-
cupiscentia peccat cum ergo
non operum suorum secundum eminentiam sim-
plicitate spoliatum videtur quod rebel-
lionem peccati fieri in se possit
in irascibili absque peccato ¶Ad se-
cundum quod est quaedam infirmitas quae
est poenalis tantum et est alia quae
est poenalis et culpa ¶De illa quae
est poenalis tantum verum est quod quan-
to maior est corruptibiliorem red-
dit inquo est si peccat tunc illius
sed de illa quae poenalis est et cul-
pa non est verum quia quanto maior
est tanto corruptibiliorem reddit
infirmum illa et hoc patet manifeste
in exemplo aliquis enim ingra-
vescit peccatis infirmatur et ex illa
impetuose accidentaliter cadit in aliud
peccatum et ex illo infirmior est et ex
consequentibus tamen licet sit magis in-
firmior non est corruptibilior qui
peccat ex consuetudine licet sit in-
firmior quam qui semel tamen ipsa
cum infirmitas sua vel coniun-
infirmabilis erit ex peccato ipso

dines ergo quod poenalitas [..]
peccatis quae culpae est in [..]
non est poenalis tantum sed [..]
nobilitas maior ut potest
causa originalis ista [..]
sunt cum in ipsa duplex
ex una neque erit in[..]
resistere nullo crimen ad[..]
et sunt corrupti peccati
alia autem sunt mea quod h[..]
rupturam non solum una
sed ad confundendum in al[..]
les sunt aliqua aliorum
adhuc dicit magis corrupt[..]
infirmior quam aliae quod ergo [..]
quod infirmior magis magis d[..]
sani hac intelligendum est
cum quando ille concessus [..]
tas in ipsa infirmalis est [..]
gulae magno sunt infirmita[..]
sic autem non sunt sed humana[..]
infirmitatis quia impedit [..]
retis non sunt incidi qui[..]
sunt aliorum infirmitas [..]
est sed ad hoc aliud ad[..]
illa corruptione quae est [..]
concupiscentiae responsum consequens
alias inquid ad sed infirm[..]
inse quam aliae vires ¶A[d]
secundum prima distinctio[..]
sit infirmior sit eius infir[..]
ista non solum est poenali[..]
poenalis huiusmodi verum
est infirma ista licet ipsa [..]
sit concurrit in actum suum
initio loquendo absolute
nunc per aliquam bonam curam
est sicut in deum et in [..]
ante decanguidale peccatum
cum nulla tota peccatis

vitae deliniunt corrumpendo actus
naturae non solummodo corp-
oralem venali sicut alii actus
qui erant naturales ¶ Actus
nutritiue et augmentatiue sed etiam
generatiue incepit esse quod semper
debita erat hominis naturae
illius quam aliae naturae etiam
post peccatum naturae spiritualis
factum est sine potius eam
non possit operari indeliberate
sine peccato nisi concupiscentia
libidinis quod sunt in aliis
actibus quae corrupte sunt tam
corruptione nulla sed naturali
¶ Ultimo quaeritur de causa
quare pollutionis sit
causa dicitur esse indignitatis
accedendi altare videtur enim
delictum accedere ad sacramentum
qui pollutus est unde in
quod dicit primo Regum xxi quod cum
David ad Abimelech
peteret panes propositionis
ut Abimelech dixit si mundi
essent pueri a mulieribus di-
cens illud fuit figura sacramenti
agnus qui significabat in mun-
ditia corporalis multo magis in
munditia corporalis spiritualibus actus
coniunctione carnis sacramentali
actus venereus qui et
sine peccato fieri spiritualiter docent
humanae accedere ad hoc sacramentum
esse videtur quia in hoc sacra-
mento maxime debet homo esse
aptus ad spiritualitatem incapabile
illud ¶ In hoc autem actu magis
homo caro efficitur ergo dicitur
homo actus corporis
sacramenti multo magis ergo
pollutio debet repellere a perceptione
huius possit si intentione sit

illi maior foeditas sine inquinatio
quam in actu venereo ¶ Sed contra
hoc est auctoritas Gregorii in qua
dicitur in illius responsis quod
perceptione sacri mysterii prohi-
beri non debet si alium voluntas sic
mysterii arbitrio non abstinere
debet humiliter ¶ Sed videtur quod etiam
abstinere a perceptione dicitur cum
super illud Deuteronomii xxiii ubi di-
citur quod debent fieri in medio ca-
strorum reddit causam quia Dominus
in medio castrorum ambulat si
ergo ibi erat causa cum multo
magis Dominus in sacramento altaris
possit dici esse in medio castro-
rum est enim in ipso diminutis
nec ipsa quantitatis verae corpo-
ris et nullo ergo modo debet
accedere pollutus ad perceptionem
ubi etiam dicit glossa quod etiam
corporalem immunditiam detestatur
Deus ¶ Item plus vitat incor-
poralis aliquis per incorporationem
sacramenti altaris quam in
consecratione sacerdos existentes
in mortali peccato non tamen incor-
porari cum ergo magis sit illud
in quo fit incorporatio debet absti-
nere a perceptione ¶ Ad quod videri
potest quod duplex dicitur debitum
¶ iustitiae vel congruitatis quantum
est de debito iustitiae non prohiben-
tur illi qui polluuntur sine suffi-
cientia intelligenti assumpta a per-
ceptione sacri mysterii precessit
enim in precedenti ipsa suspitia
sumptio corrumpit purgatur sine
intentione eius veniret in pol-
lutio sicut pena quantum autem
est de debito congruitatis absti-
nere debet ab eius violatione sacri
mysterii nisi sint maxima

necessitas ut si tenetur celebrare
cotidie nec habeat qui substi-
tuat vel si sollempnis fuit
dies ita quod scandalum esset si
non celebraret. ¶ Sine ergo due
rationes sic intelligende sunt ut
si in mundus fuit culpabiliter
non accedat eo quod indignus est
propter peccatum ratione abstinere man-
te peccato. ¶ Si non esset cum peccato sim-
pliciter abstinendum. ¶ Ad aliud di-
cendum quod aliud est abstinere de-
cen[illegible] ratione actu pollucionis
in actu cum vexatio licet in mi-
tare possit fieri tamen de difficu-
li sit sine peccato aliquo eo quod
in inspicit se libido et ideo in pri-
mis illis [illegible] sacerdotes con-
iuges sicut etiam in principalibus
orientalibus propter honestatem
non accedebant ad ministrandum
cum cognovissent uxores pol-
lutas aut sine peccato per se licet
tanta sit feditas in carne non
tamen in anima. ¶ Ad tertium non aliud
dicendum est quod illud verbum debet
in figura intelligi et quod qui ha-
bent speciale mortale qui nec
est in mundicia non accedant ad
perceptionem sacramenti quia deus
est in medio castrorum cuius
sunt oculi mundi et immunditiam
respicere non potest dicitur [illegible] Abacuk.
¶ Si non fiat sumus de corporali mun-
dicia illam etiam diligit deus
et [illegible] facienda est in
castris castra autem spiritualia sunt
ipse ecclesia et non [illegible] iustis
[illegible] infra etiam de dica-
tis propter in mundicias corporales
que eis accidunt [illegible] alibi [illegible]
possit. ¶ Ad ultimum non est [illegible] ad
aliud est de perceptione et aliud de
consecratione consecrare enim sacerdotum

est proprie non est clericorum vel
conversorum eorum ordinatum
[illegible] ideo in-
dico actus multi aut re…
amatori que non repellit
non [illegible] multa sunt illi-
dicibus que licita sunt
licet incorporet aliquis per
perceptione digna sacram…
aliorum pollucio penalis …
animo reddit indignum …
tinguendum est quod quedam
penalis cum nisi in ori-
ginalis quedam non est penal…
ex parte [illegible] origine …
est maior parte origin…
commutatur peccatum aliquando …
dit. ¶ Dum commutatur …
mundi esse abstinendum …
fuit pollucio amicis vel …
[illegible] vel etiam per confessi…
¶ Si non veniale peccatum fuit
communiter necessitatis in mi-
celebrandi nec sit cum …
ipsa necessitas excusat.

Completo tractatu de
originali peccato admini-
culando sufficiendum est ad …
actualis peccati [illegible] …
pit [illegible] ¶ Primo ergo …
dum est de diffinitionibus a…
peccati ¶ secundo de divisionibus
actualis peccati ¶ tertio de spe…

Cum autem plures sunt …
minores que dicte sunt …
[illegible] de actuali peccato …
tangam que principaliter …
sunt tractatum. ¶ Dicit enim
quod peccatum est propria volun-
tas declinata ad commutabile …
¶ Item in libro de libero arbitrio peccatum …
spreto incommutabili bono
in commutabili adherere. ¶ Item

... peccatum est praevaricatio
legis divinae et caelestium inobe-
dientia mandatorum. Item Augustinus
decimo [illegible] peccatum est ap-
petere quae ipse contempsit vel
quae ipsius prohibuit. Item
[illegible] peccatum est dictum vel
factum vel concupitum contra legem dei.
Augustinus in libro de libero arbitrio: peccatum
est affectio mala voluntaria.
Item Augustinus: peccatum est actus
[illegible] a debito bono. Item
peccatum est carentia debitae
iustitiae [illegible] voluntate praecedens
cum dicitur actuale peccatum
et originale; originale enim
peccatum est carentia debitae iusti-
tiae originalis. Cum igitur tot
diffinitiones peccati sic possunt
distingui secundum comparationem
[illegible] diversas vel quae sunt
[illegible] vel quae opposita peccatum.
[illegible] continet diffinitio. Aut
peccatum actuale venit materialiter
[illegible] est cum materia iniqua
materia [illegible] quae [illegible] una
[illegible] operatione iniqua [illegible]
cum dicitur peccatum est affec-
tio voluntaria vel affectio
voluntaria et est illud Augustinus
[illegible] peccatum actuale mul-
[illegible] ad [illegible] naturae [illegible]
peccatum est dictum vel factum [illegible]
[illegible] contingit esse peccatum
[illegible] operatione voluntatis cum dicitur
peccatum est actus [illegible]
bonum. Item cum dicitur
[illegible] bonum naturae [illegible]
[illegible] vel [illegible] voluntatis
ut dicitur peccatum aliud est [illegible]
[illegible] diffinitur peccatum

venit formaliter [illegible] ii formaliter
cum dicitur carentia debitae iustitiae
et [illegible] causa ipsa effi-
ciens et diffinitur etiam respectu
causae finalis sive respectu finis
ipsius peccati cum dicitur peccatum est
aversio voluntatis indebita ab
incommutabili bono. Diffinitur etiam
respectu causae finalis a qua de-
ficit cum dicitur peccatum est aversio
ab incommutabili bono sive conversio
[illegible] incommutabili bono. Et diffi-
nitur etiam respectu efficientis
a quo deficit cum dicitur peccatum
est praevaricatio legis. Et diffi-
nitur etiam respectu exemplaris
a quo deficit cum dicitur peccatum est
appetere quae ipsius contempsit et
[illegible] quae potest diffiniri [illegible]
[illegible] deficit [illegible] ratione
quaedam diffinitiones sunt
quae veniali peccato et mortali ut
peccatum est affectio mala in vo-
luntaria et peccatum est actus in-
[illegible] a debito bono et peccatum
est aversio voluntatis indebita
ab incommutabili bono quaedam non
sunt nisi actualis mortalis ut
peccatum est praevaricatio legis divinae
et peccatum est dictum vel factum vel
concupitum contra legem dei et pec-
catum est appetere et tamen illa
possunt esse venialis peccati et peccatum
est carentia debitae iustitiae quae
convenit actuali mortali secundum
quod debita iustitia dicitur esse [illegible]
[illegible] se nam si referatur ad ac-
tum tunc potest dici quod veniale
peccatum est carentia debitae iustitiae.
Quae autem alia de illa diffinitione

2a

peccatum est conversio etc. ¶ Indeclina-
cio dicitur quod est contra debitum
sed veniale peccatum non est conversio
ad inmutabile bonum contraria
debito. potest enim simul stare ve-
niale peccatum cum virtute vel gra-
cia. ergo non est illa diffinicio
tocius peccati actualis mortalis
et venialis. ¶ Ad quod dicendum quod
indeclinacio potest dici dupliciter
vel defectus a debito aliquo vel
contra debitum principale. Primo modo
sic potest convenire veniali. Qui-
libet enim cum veniali peccat in illo
tamen illo actu deficiat a recti-
tudine boni nichilominus tamen
potest habere medietatem virtutem
secundum quam potest elicere alios ac-
tus rectos. ¶ Item alia quantum
ad secundam diffinicionem pec-
catum est spreto incommutabili
bono. [Consequenter] potest queri an idem
sit peccatum et malum utrum convertan-
tur. Dicendum malum et peccatum vel
malum comparatum ad aversionem sive
contemptum / peccatum non. Quantum
ad aversionem videtur quod sit peccatum
cum [transit] in speciem corrupte
aversionis [illegible] cum sit debet
accipi [illegible] quia sit sine
ergo corrupte conversionis habet esse
in quo. ¶ Item nullus vult
malum sed aliquis vult quantum ad
commutabile bonum ergo nullus
vult. [illegible] animus bonum ergo ma-
lum non est secundum suam racionem in
conversione sed in aversione. ¶ Item
videtur quod peccatum magis determi-
natur in aversione peccatum enim et
convenit originali et actuali sed con-
versio non est communis utrique. Nichil
[illegible] passive dicitur convenire et

utrumque ergo peccatum consistit in
parte conversionis ad mutabile
non dicit deformitatem malum vero
dicit deformitatem malum ergo peccatum
determinatur in aversione. ¶
videtur quod malum consistit se-
cundum aversionem et conversionem quod [illegible]
dicitur Ieremie 2. duo mala fecit
mala populus meus me de-
reliquerunt fontem aque vi-
vive. aversio et foderunt sibi ci-
ternas dissipatas etc.
utrumque est malum ergo malum
consistit in conversione. ¶ Item pec-
catum veniale consistit in con-
versione et non in aversione vel
contemptu et peccatum veniale
malum ergo malum consistit in con-
fo. versione. ¶ Dicendum quod utraque aver-
sio in commutabili et con-
versio in commutabili sunt in-
motus aut diversi. Videtur
per hoc quod dicitur Ieremie 2. Dua
la fecit ~~duos~~ populus meus sed
malicia non sumitur nisi
duplicem motum ergo conver-
sio sunt duo motus. ¶ [illegible]
tur recessus ab uno dum
accessus ad alterum tamen in
duas motus. Idem enim
tus est quo recedit a prin-
cipio [illegible] terminus principus
ergo contemptus sine aversione
recessus a deo conversio non
accessus primus voluntatis
naturalis erunt conversio et aversio
idem motus tamen sic re-
ad diversas terminos. ¶ Sed non
et eadem actu. Si actu [illegible]
peccatum sit conversio ab incommutabili

[illegible] pis ad quantitatem quo sunt
motus. ¶ Ad 4m dicendum quod licet
[illegible] malum respiciant utrumque
tamen peccatum actuale respiciat
[illegible] aperte conversionis intellectu
malum non plus aperte aversio
¶ Ad aliud autem dicendum quod
peccatis originali et actuali non
[illegible] aversio non apte. Hoc enim
[illegible] actuale inquantum actuale
[illegible] plus in aversione quam in [illegible]
mortale. Hic autem loquimur
de peccato actuali inquantum actua
le. ¶ Et sicut peccatum originale dicit
[illegible] per carentiam
[illegible] ita peccatum actuale
mortale [illegible] conversionem ¶ Ad
[illegible] non dicendum quod licet conversio et
[illegible] non dicit [illegible]
[illegible] conversio tamen prout est in [illegible]
dicit conversionem inclusam
[illegible] est malum et peccatum ¶ Ad
[illegible] quod quamvis utraque conversio et a
[illegible] sint idem motus vel idem
malum dicendum est quod tamen dicuntur esse
duo mala et [illegible] intelligendum
sic ut delictum et commissum sic
duo mala quia cum [illegible]
[illegible] duo [illegible]
est unum peccatum et unum ma
lum quaedam non [illegible] ad
[illegible] addunt malum malo
[illegible] unico actu utrumque fiet
[illegible] dicuntur duo mala [illegible] duorum
[illegible] quam duplex malum
[illegible] comparatione diversorum [illegible]
[illegible] est in peccato actuali amor
[illegible] amicus et inimicus quam
[illegible] comparatione [illegible]
[illegible] recipit
[illegible] dicitur detestabilis

[illegible] ¶ Circa tertiam differentiam
sic arguitur videtur quod non conveniens
sit assignata eadem cum videtur
despectum [illegible] legis et
inobedientiam mandatorum. Primo
quia cum praevaricatio [illegible] legem
inobediens est respectu man
datorum [illegible]. Item dicit Augustinus
super Leviticum quaedam sunt prohibi
ta quia mala quaedam non ma
la quia prohibita. Sed quo sunt
de malo [illegible] prohibitorum in tali
non est praevaricatio nec inobe
dientia mandatorum [illegible]
[illegible] illius fit peccatum quod non
est universalis differentia peccati
peccatum est praevaricatio [illegible] ¶ Item
[illegible] sic arguitur contrarium non [illegible]
[illegible] contraria quae [illegible] non
[illegible] sed in obedientia
non consistit [illegible] in
obedientia non consistit [illegible] peccato ¶
¶ Ad quod dicendum quod illa duo posita in
differentia peccati secundum Ambrosium
sic distinguuntur [illegible] distinguuntur
[illegible] lex et mandata tamen
cum [illegible] tunc est manda
tum [illegible] aut statuitur tunc
est lex [illegible] aliud autem est [illegible]
[illegible] differt praevaricatio
[illegible] legis et inobedientia manda
torum vel aliter ut lex dicatur
in declinatione a malo secundum quod
lex dicitur [illegible] a malo
sed praeceptum mandatum non [illegible]
[illegible] item iustitiae
quae est in faciendo bonum et sic
distinguuntur praevaricatio et in
obedientia [illegible]
¶ Ad secundum dicendum quod aliud quod dicit

augustinus intelligit quod opposita prohibentur
quedam enim quia prohibita sunt
prohibita mala sunt, que secundum
se essent indifferentia; alia non
quia sunt mala sunt prohibita
prohibita. Sic autem secundum quod acci-
pitur sic diffinito intelligitur
lex quantum ad legem nature
et ad legem scriptam utraque enim
est lex divina et hoc modo nullum
est peccatum quod non in aliqua lege
prohibeatur. ¶ Ad tertium dicendum quod licet
accidia non contrariatur virtuti
in accidia tamen potest esse contrari-
etas omne peccatum sed in accidia
accipitur dupliciter uno modo cum ali-
quis non facit quod precipitur vel
facit quod prohibetur et hoc modo
contrariatur precepto alio modo
accipitur in accidia cum non facit
id quod precipitur respuendo id
preceptum vel cum facit illud quod
prohibetur respuendo ad prohibitionem
¶ Circa quartam diffinitionem sic
obicitur sic dicit augustinus in libro i de
libero arbitrio libido est radix omnium
malorum secundum libido autem est
amor indebitus quod omne pec-
catum est in appetitu inferiorum
que sunt per naturam alterius membrorum
quod consistit in fuga ¶ Item fu-
ge que temporis sustinuit est ti-
moris appetere que temporis contemp-
sit est cupiditatis sed non omne
peccatum est cupiditatis vel timoris
sicut fornicatio que dividitur
contra cupiditatem ergo non est
hec diffinitio universaliter conveniens
omni peccato ¶ Item fuga dicitur

extra appetitus delectabilem
delectabilium aut et iste est
motiva in voluntatem
voluntatis est in appetitu
fuga peccatum aut est volun-
tatis vel sine voluntate ergo
peccatum comprehenditur sub alterius
horum membrorum appetitus
temporis contempsit vel fuga
temporis sustinuit ¶ Ad primum
dicendum dicendum est quod ad
aliud quod licet omne peccatum
ducat ad libidinem tamen
radicem et cetera libido ad
principaliter fit in amore cer-
to sive in appetitu in-
ordinatum quedam peccatum
contra naturam male accidente
dum contra naturam male fit
to secundum hoc accipitur
sumitur libido quod accipitur
... ubi ... quod non
volendum vel ubi respuit
volendum est ¶ Ad secundum
dicendum quod licet non omne peccatum
sit cupiditatis aut timoris
quod iste accipiuntur tamen
quod cupiditas et timor large
accipitur omne peccatum
comprehendunt causis ¶ Circa
quintam diffinitionem sic
dicit augustinus in libro de spiritu
nullum peccatum est quod non
committitur ergo omne peccatum
tum quod alia dicit ...
... dictum vel factum ¶ Item
consistente dicto vel facto vel
cupitu remanet peccatum
actus enim transit et macula

[con]venit ergo non omne peccatum e[st]
[illegible] ¶ Item quibus convenit
[illegible] non male unde philosophus
[illegible] vii ethicorum generaliter [illegible]
[illegible] lege dei non compescet
[illegible] ibi descripta veniali
[pecc]atum autem veniale cadit sub
[proh]ibitione legis ergo peccatum ve[ni]
[a]le est demeritorium secundum illud quod
[illegible] contra legem dei ergo secundum
[illegible] convenit actuali peccato
[illegible] ad [illegible] colligere [illegible]
[illegible] quod consciencie non
[illegible] [illegible] motus ma[illegible]
[illegible] est ¶ [illegible] papalis colligere
[illegible] aut subditione mandato
[illegible] aut permissionem aut prohi[bitionem]
[illegible] aut consummationem sed
[illegible] peccata non cadit sub manda[to]
[illegible] quia mandata sunt de bo[nis]
[illegible] futuris faciendis nec sub
[illegible] alia permissa sunt
[illegible] futuris [illegible] nec [illegible]
[illegible] que consummacionem
[illegible] de malis [illegible]
[illegible] sub prohibitionibus legis ergo
[illegible] peccatum veniale ergo est contra
[le]gem dei ¶ Ad idem eadem
[illegible] maioris et minoris
[illegible] eadem erit ratio in
[illegible] maioris et minoris sed veni[ale]
[illegible] peccatum sit contra amorem in
[illegible] quia peccatum veniale
[non] reddit deo honorem debitum
[illegible] ipsum non dehonorat peccatum
[illegible] mortale fit contra maio[rem]
[illegible] iusticiam quia peccans mor[taliter]
[illegible] inquantum huiusmodi deho[no]
[illegible]rat et ergo cadit sic ratio
maioris iusticie et minoris erit et
[illegible] veniale contra dei iusti[ciam]
[illegible] sicut mortale sed de

quod sit contra dei iusticiam sit contra
legem dei ergo peccatum veniale
sit contra legem dei ¶ Ad [illegible]
[illegible] diffinitio convenit tantum actuali
[illegible] mortali mortali peccato ¶ Ad
aliud aut primo dicendum quod licet omne
peccatum [illegible] contra [illegible]
[illegible] radice [illegible]
[illegible] dividendo peccatum
[illegible] etiam [illegible] erit [illegible]
peccatum [illegible] secundum [illegible]
[illegible] ¶ Ad secundum non dicendum quod
peccatum diffinitur [illegible] est
actus [illegible] aliquis istorum
modorum [illegible] peccatum enim aut
est cordis aut oris aut operis
peccatum autem [illegible] est macula [illegible]
[illegible] in anima secundum quod dicit
Augustinus in libro [illegible] peccatum
est mala qualitas mentis [illegible]
[illegible] actu et
hoc modo non diffinitur hic intelli
git sic peccatum actuale mor
tale [illegible] mediante deo
vel [illegible] ¶ Ad [illegible]
[illegible] quod esse contra legem dei
[illegible] de actuali mortali [illegible]
[illegible] est mortale quod secundum se [illegible]
[illegible] veniale [illegible] non [illegible]
[illegible] secundum se [illegible] non ducit ad
mortale [illegible]
[illegible] non compescetur [illegible] est
[illegible] non deducere ad [illegible]
[illegible] quedam [illegible] sunt
[illegible] contra legem dei que
sunt [illegible] quedam
[illegible] non sunt [illegible]
[illegible] prohibita sic est [illegible]
venialis de qua dicitur [illegible]
post [illegible] non [illegible]
[illegible] cum [illegible]

anime tue in gaudium s. iii. i.

¶ Ad quartum uo dicendum quod quid quod
repugnat lege diuine cadit sub
aliquo istorum, maior, sensus nos
motus concupiscentie implicate cadit
in his que sunt legis, unde
non oportet quod sit mandatum
aut prohibitum aut consilium aut
quantacumque secundum quod ad aliquod
istorum ordinetur. ¶ Ad quintum dicendum
quod licet actus uenialis secundum
se non sit ordinatus ad deum
non tamen peccatus uenialiter iniu-
ria sicut peccatus mortaliter
et hoc est quia actus uenialis
peccati non deformat subiectum sine
personam licet deformet actum
unde non dicitur esse contra legem
dei. ¶ Et si obiciatur quod peccatum ue-
niale ponit aliquem defectum
in subiecto mediante actu, dicendum non
est quod ponat defectum simul bonum
sed aliquid bonum inferius. ¶ Ad vi
dicendum quod obiectio quod eadem est ratio
maioris et minoris dicendum est quod hoc
uerum est cum contradictum recte
accipitur. iniustitia peccatum autem
ueniale non ponit defectum in
persona respectu rectitudinis que
est ad deum, nisi quo ad illum ac-
tum, sed non simpliciter, sed ponit de-
fectum rectitudinis uel quo ad
bonum inferius uel quo ad bonum
optimus in parte non in toto. ¶ Cir-
ca peccatum diffinitionem sic quidam
dicit enim quod peccatum est affectio
uoluntaria, hoc ergo alia decens
est dicere peccatum est affectio
uidetur enim quod peccatum sit non
res et hoc quod dicit augustinus in libro
de uera religione peccatum dicimus non

est subiectum sicut abstine-
non est, subiectum sicut di-
uiciarum non est res, sed
est res, ergo peccatum non e[st]
etiam. Item augustinus de uera religione
est actus peruersus sed
dicitur tamen affectum
non est affectus. ¶ Item
affectus dicitur expositi-
uum aut est in anima
malus ergo peccatum non est
¶ Item adducitur due de
uoluntaria et est mal[...]
ergo querit aquilinus appe-
tunt, ille diffinitio. ¶ Ad
dicendum quod peccatum est affectio
aut quod obiectio quod peccatum e[st]
intelligitur nunc defectus q[...]
mens magis ad effectum
illius comparatur ad claudi-
caliis defectibus. ¶ Ad
uo dicendum quod illud peccatum di[...]
actus non repugnat ei
peccatum affectus actus eius
sunt actu uiciari uel
ipsam actus dicitur eius
uia affectus tamen natura
augustinus in libro i de libero arbitrio non
uel supplicium peccati natura
dam sunt, sed affectus n[...]
peccatum aut est cuius a[...]
uoluntaria cum operatio p[...]
adhibetur et ordinet ca[...]
talem esse non tempore sit
conuenientiam congruat ut p[...]
dictus eradicat peccatum pec-
catum dicendum quod affectus aliquando
compassione in qua quilibet
alium non continet simul per-
est in affectiua affectus a[...]
quando dicitur esse in qua dimi-

dispositionem et habitum sicut autem
illud quod est in anima affecta
modum dispositionis et habitus
sed dividit causam istud per se
peccatum affectus ¶ Ad ultimum
duc ponitur dicit supergeminis
sicut super affectionem ta
mathiam inquid collationem vita
sic dicit voluntaria segregare
ab affectione penali sed autem
mala segregat ab affectione
contraria bona que est in ac
tentis ¶ Circa vii diffini
que est peccatum est actus
cius quod defectum boni pot
proprie eius quod dicitur quod per
dicit actus incidens et
cum qui peccat intendat
actum mali inde esse incidens
cius cum dicitur casuale et
formatum quod non est absolute
vel mala ¶ Item cum dicitur
defectum boni posse queri quid
dicitur indicet cum quod sit id
quod opponitur peccato proprie
defectus boni sed secundum hoc
dici ipse defectus boni esse
actus incidens ad defectum
¶ Ad quod dicendum quod peccatum dicitur
actus incidens non quia cum
intendat sed quia non conve
nitate sed contingens proveniunt
voluntate in voluntate et
peccare vel non peccare ¶ Ad
aliud non dicendum quod defectus boni
dupliciter vel ut notat carentiam
boni actus contingentis confor
mitate voluntatis cum aliquo
conformitate aliquo coniungendo
aliquo contra malicia peccati
quod defectus boni dicitur sed
dicitur quandam boni quod est

actus et secundum hoc sed proprio quod non
notat tamen materialiter sed tamen
formale ut sit sensus peccatum est
actus deformatus ¶ Ultimo quod
de illa diffinitione peccatum et carentia
debite iusticie respondet cum quod
non quod dicitur ibi iusticia sicut
cum peccatum est carentia iusticie
ita est carentia alterius virtutis
vita vide quod non universaliter dif
finiatur ¶ Sed quis utrum quemad
modum veniale peccatum qui cum venia
liter peccat post ad hunc mane iusti
tiam peccatum sicut est quod morta
li et veniali non est carentia de
bite iusticie ¶ Sed quod additur cum
arbitrio procedens non facit dictam
responsionem alterius dum cum peccatum
potest ar procedit ¶ Ad quod dicendum quod in
iusticia non accipit aliquis conve
lenite sed tamen contrariis rectitudine
voluntatis que attenditur secundum
conveniens virtutem ¶ Ad secundum
non dicendum quod peccatum veniale non pri
vat secundum iusticia illius sed rectitudine
rectitudine secundum alios actum
vero est illa diffinitio peccati actu
alis mortalis ¶ Ad tertium dicendum
quod sed quod dicitur cum proprio arbitrio pro
cedens distinguitur actuale a mor
tale originali originale tamen
est sit potest ar alio primorum parentum
non tamen est cum proprio arbitrio pro
cedens distinguitur actuale a pec
catorum qui continent originale
peccatum communis parvulis ¶ Quare
peccatorum quod cum peccatum actuale
plurimum nominetur quam
differunt vinctus ut se dicitur cum
peccatum material mortale
culpa sed non necessitas ¶ Ad quod

8

q°

Ad quod inducta dicit de formalita-
te partis superioris vel inferioris
anime racio peccavit de facto con-
sensu non peccavit de facto licet sic
peccatum non dicat quia solum ad appe-
titus licitum consensum non culpa
respiciunt ad potius dicendum quod cum
est peccatum in actione dignum
culpa non est dignum pene ob-
ligatorium solus non necessitas
cum idem est quod licitum solus
non respicit dum que attendit
necessitas ad peccatum que in tempore
delinquunt ¶ Adhuc circa quintum
de hoc quod omne peccatum dicitur esse
peccatum sicut habetur super illud psalmi
qui dedisti me deus in fa. t. glo.
omne peccatum mendacium est contra
eternam legem veritatis est ¶ Item
dicit augustinus contra manicheos peccare
quod aliud est nisi in veritatis
preceptis errare ergo peccatum est error
¶ Contra mendacium et error sunt
sunt in racione peccatum autem est in
voluntate ergo peccatum non est error
vel mendacium ¶ Item mendacium
est species peccati sicut dicit augustinus
error non est in homine institu-
ti sed pena dampnata ergo peccatum
non est error sed pena eius distinguitur
¶ Ad quod dicendum quod mendacium accipitur
dupliciter uno modo prout differt
augustinus mendacium est falsa voce
placio cum intencione fallendi
et sic est species peccati ¶ Alio modo
mendacium dicitur defectus a pri-
ma veritate et hoc modo peccatum
dicitur mendacium omnis enim pec-
cans a prima veritate deficit sic
deficit a prima bonitate ¶ Ad
quod dicendum quod peccatum dicitur error non
formaliter sed per quandam concomi-

tanciam peccatum enim in ...
gravitas errore unde ...
errant omnes qui operantur
¶ Ad aliud autem dicendum quod
qua dicitur quod mendacium et error
sunt in racione non arguitur
quod peccatum non est mendacium
formaliter error sit peccatum
licet alio modo dicitur dis-
tinctum illo modo accipitur
dupliciter quedam culpe ...
accipitur error cum dicitur
errant intendendo et ...
quod error mortale committi-
tur dicitur quod error est ...
quod pro originali peccato ...
autem dicitur peccatum est error ...
ceptis intellectus accipitur e...
qui est in racione cum ...
est in voluntate

Secundo queritur de divisione
actualis peccati potest ...
plures divisiones quarum una
peccatum aliud est mortale
veniale ¶ Item peccatum a...
cordis aliud oris aliud
¶ Item peccatum aliud supplicia
in media ... ¶ Item peccatum
consuetudine aliud cog...
ta aliud concupiscencia ...
malicia ¶ Item peccatum al...
committere nulle ... ...
committere male ... ¶ Item
peccatum aliud ... ...
vel oculorum vel superbia ...
¶ Item aliud ... aliud ...
aliud in ... ¶ Item peccatum
aliud delictum aliud ...
cum ergo sint iste divisiones
dicendum est qualiter ...
guntur distinguntur autem ...
visiones ut quedam actu...

es materiam quedam penes
formam quedam penes affectus
respicientes fines secundum
est principium materiale quia
non secundum considerantes composite
impletur peccatum quedam
composite efficientes composite ma
teriale accipitur tres divisiones
enim materia circa quam consistens
accipitur duplex dico venia
le est veniale et mortale
dicitur peccatum cordis oris et
operis vel cogitationis locutionis
operationis alia que circa mor
is peccatum cum dicitur delictum et
peccatum. Delictum enim est circa non
quod tenetur facere. Commissio
circa facere quod tenetur non facere
dicitur est respectu cuius quod
alia non dico est penes ma
comparationem cum dicitur peccatum a
consanguinitate respectu dico non
secundum attenditur duplicitas
peccatum formale cum dicitur
mortale veniale secundum enim dicitur est
veniale vel secundum speciem una
cum dicitur aliud simplicia
dico enim quod attenditur secundum ad
tum divisio non que attenditur
finis est cum dicitur aliud
concupiscentia oculorum respectu atten
enim secundum divisionem gene
ralem sicut dicit augustinus
enim peccatum aut contemptus
commutabile bonum aut inferius
aut bona apparentia bona
apparentia finis dicitur peccatum
non efficientes sicut illa di
visio peccatum aliud ex timore ma
le humiliante respectu timor enim et
amor sunt dispositiones efficientes
secundum quas judicatur re
non alia usque spectantium

sicut illa divisio peccatum aliud
in deum respectu. Comparatur autem hec
diffinitiones respectu diffinitionum
supra dictarum dico quod aliud cor
dis respectu sive cogitationis respectu acci
pitur penes illam diffinitionem
peccatum est dictum vel factum respectu dico
autem illa aliud delictum respectu magis
illam diffinitionem peccatum est preva
ricatio legis divine respectu. Divisio
autem illa peccatum aliud consanguini
tate respectu accipitur magis illa diffi
nitionem peccatum est actus inordinatus
conferens bonum respectu dico autem illa
peccatum aliud mortale aliud venia
le accipitur magis illam diffinitionem
peccatum aliud est conversio indebita
ad mutabile bonum vel peccatum
ad illa que prohibentur peccatum commune
penes illam secundum quod conversio et inde
bita ad mutabile bonum potest
esse duplex aut simplex conversio est
veniale aut offendens deum sive
tantum deum conversio est mortale in
quantum est mortale dicitur vel vitium
penes esse veniale non vel vitium
penes non esse quantum et deserere
secundum quod convenit magis accipi magis
ista peccatum est contra penes quod
non semper peccatum est eo quod non
in veniali aversio est intrinsece
illa non dico peccatum aliud simplicia
respectu accipitur magis illa diffinitionem
peccatum est spreto incommutabili bono
respectu sicut enim dividit augustinus in li
bro de libero arbitrio. Plures partes diffinitionis
enim contrarias concupiscentiam oculorum
et alia ad concupiscentiam illa qua aut
tibus adhuc ab incommutabili bono
possunt tamen conversio accipi illa non
divisio peccatum aliud ex contemptu
male humiliante respectu finis magis
illam diffinitionem peccatum est affectus

que p(ro)p(ri)us contempsit ro(ta) illa
lia diuisio peccatum aliud ueniale
ro(ta) fuit int(er) illam peccatum est
carentia debite iusticie cum
bonitate ipsa producta iusticia eum
diat ordine ad deum [illegible]
[illegible] qua caret qui in
[illegible] uel proximo uel plu
res recta

His uisis consequenter procedendum
est ad secunda diuisionem peccati
actualis que est peccatum actua
le aliud est ueniale aliud mor
tale ¶ Primo quid est ueniale
mali peccato illud cum sit materia
culpe [illegible] aut procedamus
ergo ad maiora Nam post o
riginale peccatum in pluribus sequitur
[illegible] corrupta plus ueni
alia [illegible] mortalia ¶ Dicta
ueniale [illegible] procedendum est
in quo ¶ Primo quid est de ipso
in se circa non [illegible] cuius
in que hec sunt quedam ¶ Primo
quid sit ueniale ¶ Secundo de dif
ferentia cuius [illegible] ad morta
le ¶ Tertio an ueniale possit
fieri mortale ¶ Quarto utrum ali
qua [illegible] sit ueniale ad morta
le ¶ Quinto qui sunt de radice ue
nialis peccati ¶ Sexto in quo sit
ueniale peccatum ¶ Septimo utrum
sit quis sine ueniali peccato ue
l non ¶ Octauo cur appellatur
ueniale peccatum ¶ Nono quid
debetur ueniali peccato utrum tantum
pena temporalis an etiam eterna
¶ Decimo utrum aliqua uenialia
remaneant post mortem in ipsis
iustis racione culpe

Circa primum sit primo quid
utrum ueniale peccatum sit ma
cula ¶ Secundo sit cum ueniale

... [illegible] ¶ Tertio quare
ueniale [illegible] etiam sit
[illegible] pro hoc quod dicit gregorius
[illegible] dum [illegible]
[illegible] pollinit dum [illegible]
[illegible] ueniale peccatum est [illegible]
pollinit quod dicit pollinit
[illegible] ueniale peccatum
[illegible] ¶ Contra si macul
formant illud [illegible]
[illegible] [illegible] deformat
est [illegible] ad ymaginem
ueniale deformat ymaginem
dei quod tollit gratiam in
cum gratia [illegible] facit re
ymago dei [illegible] dicit al
[illegible] est [illegible]
[illegible] qui est [illegible]
altera ad inferius ut [illegible]
que regi [illegible] ab anima
non superiori est [illegible] ad
[illegible] dei [illegible] non infi
[illegible] esse ad ymaginem
[illegible] est ueniale
[illegible] ueniale peccatum non
[illegible] [illegible] quod ad y
dei ¶ Contra [illegible]
te [illegible] in [illegible]
tis est ad interiora sine
uel [illegible] que non
[illegible] ab [illegible] que
[illegible] sine illa [illegible]
uel in [illegible] casto [illegible]
[illegible] uel [illegible] uel [illegible]
[illegible] in aliqua
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] non tenet quam [illegible]
est temptacio [illegible]
[illegible] est ueniale peccatum quod
superiori parte [illegible] erit ue
le peccatum ¶ Item aliquis [illegible]

cum cogitat in ordinate de
[illegible] sed constat quod illa
[illegible] est de supinis quidem
[illegible] aut de supinis peccat
[illegible] peccatum li. 14 ad
[illegible] peccatum venus ergo ve-
niale peccatum potest esse in supe-
riore parte li. 12. ¶ Ad 3 quod videtur
[illegible] macula potest accipi vel
[illegible] vel pro secundum quod defor-
matur ymago dei [illegible] accipitur
[illegible] secundum quod potest dici macu-
la veniale peccatum imminuit can-
ditudo eius quo ad aliquem
[illegible] sed non accipitur pro secundo
deformatur ymago dicta sic
[illegible] dicitur macula veniale hoc
[illegible] [illegible] tale exemplum
[illegible] cum [illegible] depingitur ali-
[illegible] ymago depicta [illegible]
[illegible] aliquid non ita obscuratur
[illegible] non possit discerni [illegible]
[illegible] Beatus Gregorius [illegible]
[illegible] veniale et mortale
[illegible] veniale obscurat, mortale ob-
[illegible] ¶ Ad 4 dico quod aliquid
veniale sit in superiori parte
[illegible] vel li. 14 [illegible] est quod [illegible]
[illegible] tamen hoc est [illegible] veniale
[illegible] considera [illegible] parte [illegible] veniunt
[illegible] cogitationes non [illegible]
dei qui [illegible] illudat
[illegible] cognoscendi

Utrum peccatum veniale sit
malum voluntarium videtur
quod sic quia dicit Augustinus in li. de vera re-
ligione peccatum adeo voluntarium
est quod si non sit voluntarium non
est peccatum, veniale est peccatum
ergo est voluntarium. Item
[illegible] est [illegible] que sunt in
aliis sed ea que sunt in nobis

voluntaria sunt, voluntarium
enim est cuius principium est in ipso
ergo peccatum veniale est volunta-
rium. ¶ Item voluntate libera
differimus a brutis sed peccatum est
in illo solum a quo differimus
a brutis ergo peccatum est in voluntate
¶ Sed contra super illud proverbiorum 24 septies
in die cadit iustus glossa
per ignorantiam vel per oblivionem
vel per surreptionem vel per cogita-
tionem vel per fragilitatem carnis
singulis diebus vel inviti vel no-
lentes efficimur peccatores
ergo aliquid quod peccatur [illegible]
[illegible] et in voluntarium ergo [illegible]
[illegible] non sit ibi [illegible]
[illegible] aliquid veniale in volun-
tarium ¶ Item [illegible] ad 7 quod no-
lo [illegible] ago [illegible] veniali
ergo actus peccati venialis non
est malum voluntarium ¶ Item
Augustinus in li. retractationum ille qui concu-
piscente adversus spiritum carne
non ea que vult facit concupi-
scit quidem volens sed concupiscere
[illegible] sicut dicitur in glossa
[illegible] ad [illegible] hoc autem concupiscere
non est nisi veniale peccatum ergo
aliquid veniale peccatum est malum
non voluntarium. ¶ Ad [illegible] dico
quod omne veniale peccatum dicitur vo-
luntarium sed voluntate movente
[illegible] vel voluntate permittente
sive non [illegible] potest etiam
dici voluntarium malum quia
procedit ab affectiva quam debet
regere [illegible] ¶ Ad aliud [illegible]
[illegible] est quod [illegible] dicitur aliquis
peccare [illegible] vel quia nullo
modo fit a voluntate [illegible]
vel [illegible] deficiente vel permit-
tente sive non consentiente [illegible]

licet nullus dicatur in invitus pec-
care alio non modo dicatur ali-
quis in invitus peccare quam non
est expertus in voluntate et sic
potest aliquis in invitus peccare

¶ Ad secundum non dicendum est quod illud in-
[illegible] intelligi potest sic quod ac-
tus ille dicatur involuntarius
quia est contra rem que concu-
piscit adversus spiritum carnis et contra
rem rectam unde philosophus vo-
lunt [illegible] contrarietate motuum
[illegible] legem mentis et legem
carnis [illegible] concupiscibilitatem

¶ Ad tertium dicendum secundum eundem
modum illud verbum quod dicit Augustinus
in libro retractationum est ad comparationem
illius precedentis ¶ Vel non obviat
quod nullus velit malum [illegible]
dis in libro de divinis nominibus non malum
est sic [illegible] voluntate [illegible]
dicendum est quod sic intelligitur in esse
deformitatis quam nullus [illegible]
liter velit [illegible] delectationem ad
quam consequitur

¶ Quarto queritur quare dicatur
veniale cum enim nullum
malum sit in peccato nullum
malum est venia dignum ergo
peccatum non recte dicatur venia-
le ut similiter dicitur peccatum ven-
ialis ¶ Item diffinitiones convenien-
tes debent accipi secundum con-
similem modum sed mortale pec-
catum dicitur cum debetur mors
eterna ergo dicitur convenientes quod re-
spectu aliquo pena [illegible]
[illegible] ergo sed veniale
[illegible] dicitur relaxacionem
[illegible] ergo non recte [illegible]
veniale contra mortale vel
accipitur sic veniale pro peccato

mortale dicatur veniale [illegible]
¶ Sic enim non differunt [illegible]
veniale a mortale ¶ Item
quod veniale [illegible]
dicitur [illegible] differentiam quam
illud [illegible] quod disponit
quam [illegible] ad [illegible]
liter [illegible] non sit veniale
[illegible]
[illegible] mortale [illegible]
in [illegible] finaliter veniale
dicitur cum ipse debetur pe-
na [illegible]
contra mortale debitum [illegible]
ne interminabiliter [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible]
[illegible] sicut venia dignum
[illegible] ita [illegible]
[illegible] sit dignum pena [illegible]
[illegible] finale
ut ait Augustinus [illegible]
venialis veniale est [illegible]
[illegible] ad [illegible]
mortis non [illegible]
[illegible]
[illegible] venia

¶ Secundo queritur de diffe-
rentia venialis a mor-
tale videtur enim quod sit mortale
illud quod dicitur veniale dicit
Augustinus in libro [illegible] quod
[illegible] malum est
[illegible]
[illegible] ergo veniale cum
nullo [illegible]
[illegible] sed non [illegible]
[illegible] cum [illegible]
mortale ergo est [illegible]
dis sed [illegible] est [illegible]
aliam [illegible]

est mortale quod veniale e
mortale ¶ Item peccatum actuale
in quo per recessum ad incommutabile bo
num cum duo sint termini bonum
incommutabile et bonum commuta
bile quanto appropinquat plus ad
unum tanto recedit plus ab
alio ergo quanto plus conversio ad
commutabile bonum tanto plus a
vertitur ab incommutabili bono
sed in peccato veniali fit aversio ab
incommutabili sed ubi fit aversio
est peccatum mortale ergo peccatum
veniale est mortale ¶ Item
si differt veniale et mortale a
ut differt ratione principii aut ra
tione finis aut ratione medii
ratione principii non videtur ¶ Quia
in utroque principium est utriusque s.
voluntas ratione finis
non ¶ Nam finis utriusque e
st conversio in creaturam nec ratione
medii utriusque enim est inde
bita conversio ad commutabile bo
num ¶ Ad quod dicitur quod peccatum ~~veniale~~ mortale
est libido sive voluptas
inordinata preter deum vel contra
[illegible]
diligat enim creaturam bene
diligi et male et bene omnino
propter deum eo modo quo debet li
cet cum est ordo amoris si
creatura diligitur non propter
deum aut si est propter ita
tamen sibi inclinat esse pat
dilectio malis et etiam ex
parte ad deum licet hoc non referat
aut si quibus voluptas sint
sunt augustinus in libro I. VI. decimo
tertio est alio contrarius modo
et patet dicendum veniale a mortali
distant unde veniam sunt
eadem terre(?) modo difficile e
dicere usque ad quod contenditur
veniale peccatum et quod incipit
esse mortale ¶ Ad aliud di
cendum quod illa est diffinitio illa in
qua ponitur aversio ab incom
mutabili bono ista est intelligenda
de peccato sicut dictum est nec sequitur
quod quanto convertitur aliquis ad com
mutabile bonum tanto avertitur
ab incommutabili sed hoc est quantum
ad peccatum in mortali peccato ¶ Ad
tertium dicendum quod dicitur veniale et mor
talis non est penes principium
neque penes finem sed penes
medium quoniam actus speciem
habet aut ab obiecto medio sed quo
utrobique est conversio indebita
preter deum vel contra / contrarius
sed medii speciales sunt conversio
contra deum indebita

Habito quid sit veniale
et quid differt a mortali tertio
queritur utrum veniale possit fieri
mortale videtur quod sic augustinus
dicit quod veniale est quod non
possit fieri mortale dum non
placet ergo videtur quod idem
quod sunt veniale possit fieri mor
tale ¶ Item augustinus libro de
pena et loquitur de venialibus
sicut minima sunt aggregata
plura sunt velud parvulis
necant aut decem fluctus
nave obruunt sed non distin
guit illa nisi aliud contingeret
sed alii illud quod alii venia
lia sunt aggregata faciunt
unum mortale sed totius ag
gregata ipsum aggregatum
non est aliud substantia sed eadem
quod veniale et mortale eadem
potuerunt esse in substantia item

pt̃ oppositum multiplicati sī
sup. ca. ca. in. augꝰ super illo calice si
— tibi ipsi gaudia ne obruimur
harena minorum peccatorum ergo mi
nuta peccata sed venialia possunt
obruere sed si hoc est nisi sicut
mortale ¶ Item .i. Ioh. i. Si di
ximus quia peccatum non habemus
ubi augꝰ in omelia vel epistola
super illud multa levia faciunt
unum grande multe gutte implent
flumen multa grana unum
faciunt massam ¶ Item dispositio
pot fieri habitus sicut manente
eadem sed cum q est facile mo
bile fiat difficile mobile non
apparet hac mutatione subiecta que sub
est illis dispositionibus ergo si venia
le est sicut dispositio mortale sicut
habitus manente eadem subiecto
poterit veniale fieri mortale ¶ Ad
tertium cum tu dicis veniale pot
fieri mortale peccato veniali et
mortali duo sunt actus peccati
et macula scilicet ergo inde delic
ta in anima cum ergo tu dicis
quod veniale pot fieri mortale aut
tu intelligis quantum ad actum aut
quantum ad deformitatem delicta
si de actu hoc non pot esse Si
cut actus ille venialis sunt
fiendo fuissent veniales fuissent
et postquam fuissent vel etiam sit
venialis vel mortalis quod
nunquam amplius est et similiter pot
opponi de quolibet actu veniali
Si dicatur de macula sequente
ad actum adhuc non pot fieri quia illa
quam maculat deformius quam
que non delinquuntur nisi de actu
mortali ergo quocumque quantumque

sunt venialia dum non
sequitur mortale non si
cula animam deformitu
ad maculam delictum ex
non poterit eadem esse vel
quia licet quod veniale mor
tale ut intelligis ad e
culum quod plura sunt ma
mortale | nunquam fit mo
veo quo actum vel qua
culam receptum est ...
le quod in fregit sed non ...
posse perfecti usque ad ...
le non quia nunquam in su...
erit mortale sed quod ...
accidentaliter fiet mortal...
dicendo ¶ Ad ergo dicit
nichil adeo est veniale
fiat mortale dum pla...
esse quam cum aliquis ...
aliquid veniale quod
dimitte subditur ...
illa in ... dante
iam supra dicit tunc ergo
mali fiet mortale non
illa placentia subditi
ordinatio sua est supra
illa que supra dicit est
lesio sub deo sed quod ...
progressione placentiam est
illa que erat subdita |
actualiter progressione |
que est supra dicit quod
... dicit complacentiam
tantum sunt aliquod ita
grande est auctus ...
nichil adeo veniale est
fiat mortale dum placet
est dum complacentia voluntas
non supra ipsum veniale sed

209

illud ad quod veniale erat dispositio
[il]le per ingressum corporis ¶ Ex dictis
[pat]et postea quod animal simul ag-
gregata sunt veritas ergo dictus
intelligendus est magis quod venialia
quotcunque sint nunquam per
se numquam per suam multitudinem
mortale possunt quantum est de se
non tamen frequentius conveniunt
concomitari aliquod mortale nisi
fuerint venialia adeo potentia
quod ipsa venirent coadiunctio
similiter possunt dici contumacie
eorum fabrica ut vel possunt
illa intelligi dici dispositione
effective ut dicitur communi-
ter .i. disponunt ad contumaciam
quod fiet per mortale si usque
illud committeret progrediendo ¶ Ad
illud quod dicit Augustinus tamen non
contemnas arenam dicitur quod pluralitas
loquitur ubi necesse est ipsa
multitudo contrario tamen quia
dicendum loquendum multum
minus ipsa pluralitate quam
inducet timorem respectu illa
abundancie venialium licet ergo
multitudo quantum adhuc quod in quo
sunt harena dicitur levis respectu
unius lapidis ita veniale
respectu mortale tamen non est
multitudo ipsa in qua harene
alte aggregate non conducunt
sed eorum ipso sublingere pos-
sunt navem venialia autem ag-
gregata non possunt sub-
mergere navem anime vite spiri-
tualis nisi fiat contumacia (?) aliquod
mortalis sine quo ipse ¶ Eadem
solutio quod dicitur post multa

venia possunt facere unum quod
dicere etc. cum quod unquam manet
eadem similiter subiecta tum
tamen ut quod fiat vel quod hoc
illud sed semper quantum ad progres-
sionem in mortale intelligenda
sunt illa ¶ Ex hoc autem obicitur
quod dispositio potest dici quod hoc et cum
hoc est de dispositione ordinata
ad habitum in eadem unde si conti-
nuali quod erat sicut dispositio fiat
habitus hic est habitus hic et habitus
non specie generis venialis

Quarto queritur de proporcione
venialis peccati ad mortale
videtur quod illi sit proporcio delec-
tacio enim mortalis non in infi-
nitum excedit delectationem venialis
cum delectacio peccati mortalis sit
finita finiti aut ad infinitum
in eadem specie est proporcio delec-
tacio aut nulla cum alia de-
lectacione nulla comparetur quibus
est ergo peccatum mortale et venia-
lia erunt proporcionalia ¶ Contra de-
lectacio peccati mortalis est in
preferendo bonum commutabile deo
vel equando delectacio non peccati
venialis est in bono commuta-
bili sub deo diligente tamen sed nulla
est proporcio boni commutabilis
ad incommutabile ergo nulla est
proporcio peccati mortalis in quantum
per se vel equatur aliquid deo re-
spectu venialis ¶ Item peccato
mortali debetur pena eterna
peccato veniali quantum est de se
non debetur nisi pena temporalis
pene aut temporalis ad eterna
nulla est proporcio peccati venialis

ad mortale ¶ Ad q̃ī ridendum
q̄ est accipe ꝯpatiuū pcca ue
nialis ad mortale scdm̄ spam
delectaciōis [q̄ uel breuis ē finita] ꝯsīc pōt esse ꝯpcaō uel
scdm̄ modū delectaciōis qui e
sup̄ dm̄ ꝯpaldco ꝯsīc nō est
ꝯparacō nec itm̄ iste uelitus
qui ꝯcepint ad hunc modum
¶ Et p hoc pat pate qualit̃ ue
nialium est ad aliud p̄imū cum
uicio ꝯcedit scdm̄ spaliū stātz
delectaciōis p̄it simul ē ipa
delectaco ꝯgredicus anolunta
te uenali. Dicc nō ꝯcepitos
uenes in ꝯsūnd accipint scdm̄
modū uel uicium in ꝯsporcionale

Quando quīs de radice ueni
alis pcci ꝯquit si illa ra
dix sit libido uidet̃ cum libi
do sicut dicit aug' est inpba
uolūtatis ꝯ ꝯuoluntate inpu
ba ꝯcedit ueniale pccm̄ ergo
libido est radix uenialis ue
nialis pcci ¶ Itē aug' in ypo
na. dicit q̄ male libꝫ libido
est ꝯ ueniale est male libitu
ergo reducat̃ ad libidinē tanq̄
ad radicem ¶ Contra aug' in
li. de mandatis libido est appe
titus aīm quo eius temporalia
ꝯponunt̃ ꝯ nullum ueniale de ta
li radice ꝯcedit ergo libido non
est radix uenialis pcci. Ad
ꝯd dꝫ q̄ sicut vult aug' xiiij
de ci. di. libido tripl'r pōt dici
uno cum libido pōt dici aīus
in ordinata ꝯcupia siue sit
respectu mortalis siue uenialis
et hoc uerꝫ est q̄ est tm̄ ori
ginali in uobis ¶ Alio autē
mō dī libido nō solū nō solū

in ordinata ꝯcupia alicuius
carum in ordinata cau' de
¶ Tercio aūt modo dī scdm̄
aug' q̄ originale pccm̄ ti
met ad posteros nō ꝯpagat
ꝯ libido primo cum ultimo de
libidine pōt esse radix
solum mortalis ꝯ uenial
scdo aūt mō radix est m̄
talis tm̄ nō uenialis ꝯ
mō ꝯuenit ei scdm̄ diffi
augustinum reddi scdo mō

Secundo quīs in quo ueniale
pccm̄ sit tanq̄ in sub
in scdo scilꝫ ꝯpnī et unū
est uidet̃ scdm̄ distinccō
aug' q̄ in sensualitate
ꝯ ueniale ꝯsistit alias in
debilitate in ꝯpma aūt ꝯ
uenit ꝯp mortale ¶ Item
aūt ꝯte uenit aliquādo ueniale
aliquā mortale. Sꝫ dicendum
dum est q̄ sup̄ ꝯtingit scdm̄
ma ꝯterꝫ uenit ꝯ ꝯpria
male cogitac̄ delectac̄ ꝯ
sistit aūt q̄ si mortale nō
dici ergo nulla ꝯpma pte
mꝫ pōt esse ueniale ¶ Item
pnīꝫ ꝯpnī . si ꝯpiacꝫ cadit
illi glo. de lenib; pccīs agu
ꝯtur quib; lz ea ita nō dicit
ꝯ ignorancia cum uel obliuione
ꝯ uel ꝯpreceptione ꝯmicatur
ꝯ fragilitate carnis ꝯ uig
dicitꝫ uel in uti uel ꝯuoleꝫ
ꝯtermnꝫ. Si ergo sunt lenia
talia que ꝯignorancia uel
obliuione uel ꝯ ꝯpreceptione
sunt aliꝫ ꝯ ꝯpossunt uiadeꝫ

in suprema parte rationis videtur
quod non per hoc distinguatur venia
le a mortali quod non possit veni
ale accidere in suprema parte
rationis ¶ Contra quod dictum est quod venia
le potest esse veniale in suprema
parte rationis sicut si ex ignorantia
non est ad quod teneatur scilicet aliorum
fide vel ex surreptione vel aliquid
huiusmodi ad quod non debet velit
vel cogitet dicendum ergo quod dis
tinctio venialis a mortali non
solum attendenda est | quod differentia
potentiarum vel portionum in quibus
sunt | immo non solum attenden
da est quod differentia potentiarum eius
compositis quibus actum eius et
quaedam quae actus sunt et ve
nialia inequaliter parte ¶ Contra ergo
dicit augustinus asseritur in sententiarum
sicut positum est dicit tamen
duos communem sed ad peccatum
primorum parentum ut sicut illi sunt
personae qui non peccaverunt mulier
quae peccavit et vir qui consensit
consummavit et tunc completum est to
tale peccatum illud ita in nobis
est sensualitas proportionalis
serpenti quia suggerit nunc peccatum se
portio inferior rationis mulieri
quae credidit serpenti quia hic
nunc consensit portio inferior ra
tionis mulieri quae credidit s
erpenti quae consensit carni scilicet
sensualitati superior non parte
apud viros quae consentit ad actum
consummatum est peccatum sic ergo
ipsa distinctio videtur dicere
augustinus quod quamvis alii alliga
ta consentiat pro suprema ratio

sit illud mortale scilicet loquendo
secundum quod vires vel potentiae
vel portiones animae dicuntur ratio
nes superiores magis apte
sunt sed hoc ut compositum dicatur
mortale vel veniale secundum maiorem
erit in ipsa sensualitate sic
aut mortale erit in suprema
parte rationis non quia sit quibus
actus illicitus mortale si quo
alicubi delectat et secundum maiorem
erit in vi alia vel parte quae
maioriter delectat esse peccatum
idem consensus erit peccatum in ipsa
in inferiori aut parte rationis secundum
quod quantum ad sensualitatem erit
veniale peccatum aut quod ad sup
eriorem partem rationis mortale

Secundo queritur utrum aliquis
possit esse sine veniali
peccato et videtur quod sic. Videtur ve
niale cum peccatum voluntarium et
involuntarium aut cavere pos
sumus tamen in nobis sit velle
liquens aut cavere possumus
illa non sunt vera in illis
item ponatur quod aliquis adultus
sit baptizatus qui multa egit
mortalia et venialia baptismus
delet omnia ergo in instanti
quo baptizatus est | nullum habet
veniale peccatum ergo aliquis potest
esse sine veniali peccato et sit
filius dei sicut qui fuerunt in na
tura corrupta ¶ Item sit ita
quod aliquis convertit maior venia
lia peccata uno pena contere
sunt illis in contritione ante dimit
tuntur omnia ergo nulla habet
illorum ergo est sine veniali sic

peccato. ¶ Item prov. 24 septies
cadit iustus et resurgit. et lo-
quitur ibi de venialibus. ergo iustus
resurgit a veniali. sed cum resur-
git non habet veniale. ergo ~~nullus~~ de
potest esse sine veniali. Respondeo di-
cendum quod illud si malo est quo ca-
dunt nec habitant in malo
cum resurgunt. ¶ Item peccatum et
gratia opponuntur. ergo veniale peccatum
et aliqua gratia. sed potest aliquis
habere illam gratiam. ergo potest esse
sine veniali quod opponitur illi gratie.
¶ Contra prov. 20 quis potest dicere
mundum est cor meum mundus sum a peccato.
quasi dicat nullus. ergo non potest esse sine veniali. Posset
hec dici quod nullus potest esse di-
u sine veniali. ¶ Item super 1o
Ioh. non enim qui affirmant im-
munitatem peccati in hac vita. hoc
est languor nature humane
illicita desideria. ita sine peccato
non sumus. Respondeo dicendum. i. si dixe-
rimus quod peccatum non habemus etc. ¶ Hic
augustinus super Ioh. ... Canonice ... im-
possibile est quod aliquis aliquid
in animis non cadat. peccatis ergo
necesse est esse subiectis. et illa
sunt venialia. ergo necesse est habere
venialia. ¶ Item augustinus in li. de
spiritu et lit. sicut non impediunt
habita etiam iustitia quedam peccata
venialia sine quibus ista
vita non ducitur. sic ad salutem
eternam nichil proficit impio ali-
qua bona opera sine quibus ita
vita cuiuslibet pessimi difficil-
le inveniuntur. ergo vita iusta non
est sine veniali peccato. ¶ Item augustinus
in li. retract. quamvis ... ista perfecta
sit possit intelligi ut tamen
nullus sit neminem iam mente

voluntatis ... ... sine
aquis cum ipsis ad unum lapi-
dem. conficia potest sine aqua sine
communia divina mandata ... [illegible]
colliguntur quia qui habet natu-
ram corporalem sibi relictus non potest
esse sine veniali peccato. ¶ ...
quod est loqui differenter de ta-
li homine habens naturam cor-
ruptam cum iam sentiunt ad ci-
tam adultam in qua inest
libertas rationalis et est loqui de
aliqua persona vite. si autem
fiat sermo de tota vita quod sit
sine veniali peccato hoc est de
excellenti gratia et singulari sicut
in beata virgine dicendum est ...
sine ... si non fiat sermo de al-
iqua persona vite potest aliquis esse
sine veniali peccato etc. ... Unde
concedendum est quod aliquis potest
esse sine veniali peccato. ¶ Ad ...
autem videndum est ad primum
quod intelligendum est quod hoc di-
cimus potest aliquis ... sim-
pliciter sine ... veniali diffici-
li enim est ut homo habeat mun-
dum cor per illud ...
de eadem ... etiam quod di-
cimus potest dicere ... quod ita
verum est ... laudare ut in-
ficere. Unde alia translatio
... dicit quis gloriabitur ca-
ste habere cor aut quis gloriabitur
mundum se esse a peccato et loquitur
de gloria ... ¶ Ad ...
non ... quod illud quod dicit ...
super ... quod non sumus sine pec-
cato intelligitur quod non sumus ...
ta vita ... natura corpo-
rali relicta intelligitur. illud ...

...i. Ad primum ergo patet
intelligere sicut illud Aug. ...
... debita nostra. Ubi glosa
... sine peccato esse in hac vita
... possumus summa salute esse
... ipsa confessio secundum autem
... que dicit beata doloriqua
... iustitia nostra idem est sicut
... illo qui dicitur ysa. prophe.
Ad tertium dicendum quod illud quod dicitur impossibile est semper aliquem esse
hoc est de necessitate corporis
humane sed non de necessitate simpliciter
est etiam quedam necessitas ad
veniale ut videmus manifeste
unum tamen potest evitare sed necessaria
vel illud determinate. Ad quartum
dicendum quod illud quod dicit aug.
in li. de spiritu et littera intelligitur
... ad totam vitam post corruptionem
... inditam. Ad quintum dicendum
... eo quod dicit ysa. veterie quod
intelligitur de primitate li. a ...
corruptionem reducente in actum
... fuit in statu dum erat
... innocentie statu. Humanitas cum
... reddit perspicabilem
... non reddidit corruptam
... vel sic intelligitur quod homo
... sine peccato post quam utitur
... ad ... in orante dicere
... est dimitte nobis debita
nostra sicut et ...

Octavus queritur cui opponatur
veniale peccatum utrum scilicet
sive caritati perfecte vel
imperfecte ut etiam penae secundum
... penam secundum quod hoc peccatum
tollit veniale. Dico ergo quod opponitur
veniale gratie contrario sed sic malo
opponitur bonum simpliciter loquendo
... de ... simile. Pos-
simus hec dicere quod cum malo
culpe opponitur bonum gratie sed
veniale malum est culpe ergo
ei opponitur bonum gratie sine
gratia sed ad ... opponi
peccato mortali quia est ma-
lum culpe. Item hoc supposito
videtur quod gratia opponatur venia-
li peccato ... debet triplici
... esse in homine gratia
... que dicitur gratia
baptismalis quedam in prima ...
... in actuale peccatum ...
dicitur gratia iustificationis quedam
in fine ... dicitur gratia
... au ...
... debeat veniale aut ...
sit aut que non. Item ... ergo
de baptismali sunt aut quidam
qui volunt dicere quod gratia bap-
tismalis non de necessitate tollebat
omne veniale et ad hoc etiam
potest adduci ratio talis aliquis
... in ordinata dilectione
uxoris ... tamen accedit
ad baptismum et suscipit ipsum baptismum
adhuc eodem in ordinato amore
diligit uxorem suam cum
... est in ipso i-
veniale recipit tamen gratiam
baptismalem istud constat ergo gratia
baptismalis non delet semper omne ve-
niale. Item gratia ... non
opponitur pene unius culpe ...
... pene aut ... ...
... sed gratia baptismalis in bap-
tizato tollit omnem penam debitam

pactuali pecco ergo si recepit pro
uit culpe multo magis tol
lit eciam culpam quam aut in
baptismo per graciam tollatur omnis
pena debita pro actuali peccato
penam dico ad quam soluendam
obligatus erat baptizatus in
tra deum quantum ad eos penam
actualem eternam peccatorum ce
terorum que non tollitur aliquatenus
quia sicut ad genus sequebatur
aliquam ut mors corporalis et
cetere penalitates nature que
sunt dicte ¶ Item si sponsus in
uidet pulcritudo conlice pulc
tudini quia sicut sponsa
xpi in gloria nullas penitus
nec paruam nec magnam habet
maculam similiter ita videtur
quod quamuis sponsa per graciam acce
dit ad lauacrum baptismi huius
modi maculas peccatorum habet
quare aut non reddet anima
tota pulcra per baptismum aut in
baptismo tollet omne veniale
de necessitate ¶ Ad quod dicendum
quod in eo qui recepit graciam
baptismalem et hoc est si non fictus
accedit dolens omnis culpa
tam venialis tam mortalis
sed dicitur quod hoc adhuc quod fictus
non accedat prout est adultus
est exigitur quod doleat de peccatis
mortalibus quorum habet memo
riam et etiam de venialibus sal
tem in genere dolendo quod ipse
fecit aut habet aliquod veniale
si eius non ita faciet dicimus
quod fictus accedet et non recipiet
graciam baptismalem sed hoc ficto in
debitu ... cessante et de
bet dicitur quod gracia baptismalis et si

specialis esset ad culpam ori
ginalem tollendam tamen propter
excessit ille dolor eadem ba
ptismalis gracia non solum tol
lit originale sed et actuale non
solum mortale sed veniale
tam quo ad culpam sed eciam quo
ad penam cuilibet debitam tam
tempora quam possit tollere
est ab originali quia hec est
gracia baptismalis mediante
passione aliquis actualiter
baptizatur quia sicut passio
xpi que fuit mors pro pec
catoribus pena ut compassio
passionis illius aliquo modo
sit baptismus absoluit bapti
zatum non solum ab omni culpa sed
omni pena debita pro culpa
vnde respondit anima tota
pulcra munda si recepit
graciam baptismalem tamen quamuis
compassio mortis xpi di
citur baptismus omnis pro
quia quod passio fuit sufficiens
eius pena non tamen inter
dum est similiter in sacramento
penitencie nisi quando homo
utitur compassione xpi
tamen amplius fit penitens
debitor pene quia non est
sic institutum aliud sacramentum
quam tamen passione xpi agi
gatur ipsa sola satisfaccio
ipso penitenti quamuis pas
sio xpi possit sufficere pro
omni peccato ¶ Ad 2m ergo dicendum
de illo qui minus diligit pro
eorum solam sed sub deo tamen
accedit ad baptismum eorum

212

...m tenebatur de q[uo]lib[et] veniali
...t saltem in gen[er]e [con]t[ri]t[us] de
...ac saltem in gen[er]e cum aliis
...unde dicimus q[uod] ei dimittit[ur]
...n baptismo ¶ Et si obi[ci]t[ur] quo
...lenti dimittit[ur] veniale sed
...n ita esse q[uod] ipse non vult
...ente de illo v[e]l io ad hunc
...am p[ro]ponit q[uod] diliget sic
...s et hoc cogitat dum bap
...zat[ur] ¶ Dicimus q[uod] q[uam]uis ad
...c placeat ei actus iste ca
...am non placeat quia p[e]c[c]atum
...quia h[oc] actus v[e]l io valet
...d esse p[e]c[c]atum meo q[uod] displi
...t ei o[mn]e p[e]c[c]atum in gen[er]e in
...oc eciam displicet ei et illud
...edum q[uod] p[e]c[c]atum illud aut dicas
...sufficiat adh[uc] q[uod] remittatur
...n baptismo
D[ub]it[atu]r postea de ista gra[ci]a
[D] iustificante utru[m] opponat[ur]
veniali et d[ici]t[ur] non m[odo] quia si
...ra opponit[ur] gra[ci]a tot[ali]ter qu[an]
...ib[us] pec[ca]torum d[i]v[er]sa gra[ci]a h[abe]t d[i]v[er]-
...a sunt gen[er]a peccatorum veniale
...t mortale q[uo]d dicere est gr[aci]e
...ppon[itu]r s[ed] gra[ci]a iustificans
...t qui opponit[ur] mortali iustificans
...d gra[ci]a qui sine mortali e
...unt loq[ue]ndo ergo eadem non oppo[n]it[ur]
...veniali ¶ Ad quod dicimus q[uod] h[oc]
...rima argum[en]ta non valet p[e]c[c]ata
...unt multa vel mala ergo b[e]n[e] v[er]o
...llis oppositum erit multiplex
...n eciam s[e]c[un]d[u]m ph[ilosoph]um tunc bo[num]
...neat u[n]o modo vita in dis
...olubilis ad malum vero [con]tra
...ui vita dissolubilis multis p
...ib[us] malum esse multiplex
...situm unito b[e]n[e] v[er]o eciam

s[e]c[un]d[u]m ph[ilosoph]um b[onu]m est uno
modo malum aut multiplicatum
gra[ci]a ergo non oportet q[uod] multi
plicet[ur] quia sufficiat una gra[ci]a
ad totam multitudinem q[uam]uis ea
verie multiplicata sunt. Ad s[e]c[un]d[u]m
d[i]c[itu]r p[e]c[c]atorum tamen gra[ci]a non di[citur]
qua p[ro]pt[er] homo ta[m] [con]tinuat
mundatur ad[h]uc vel ab illo vel
quo non p[ot]est mundari homo p[ro]pt[er]
solum tale illud s[ed] que totam
animam ‖ q[uam]uis et ip[s]e p[otes]t
[con]tinuare tollendo a[n]i[m]e p[e]c[c]atum
v[e]n[ial]e gra[ci]a non est nisi una
que culpam delet s[ed] quia gra[ci]a
iustificans non delet nisi ea
quorum est [con]t[ri]to dum illorum
h[abe]tur memoria et hoc dicimus
quia si illorum non h[abe]tur me
moria aut dum redunt illorum
memoria aut dimittit sic
dicit glo[ssa] sup[er] illud xiiij h[abe]t
ad dolere de p[e]c[c]atis quol[ibe]t
mortali vel veniali talis
in gen[er]e v[e]l eciam forte v[e]l a[li]a
remittunt venialib[us] in sp[eci]ali
si h[abe]t illorum memoriam ut
sicut multiplicabant[ur] p[e]c[c]ata
multiplicent[ur] dolores de ip[s]is
et q[uam]uis una gra[ci]a suf
ficiat non tamen unius dolor
p[ro] hoc sine pillo v[e]l eciam
[con]t[ri]cio di[citur] q[uod] multe [con]t[ri]ciones
[con]gregate hoc est multa do
lores et quia gra[ci]a non delet
penam totaliter q[ui]a adhuc sit
debitor pene in satisfaciendo
una tamen gra[ci]a sufficit v[e]l
eciam q[uam]uis ad d[ic]ta s[ed] plura
p[e]c[c]ata mortalia differunt
in sp[eci]e p[e]c[c]ata non tamen requirunt
h[abe]re plures gr[aci]as s[ed] una gra[ci]a

cum pluribus doloribus ita patet
esse rest quantum ad veniale et
mortale etc.

Queritur postea utrum caritas
opponatur peccato veniali etc.
et videtur consistit eum quia maior
est disconvenientia unius doni
dei ad contrarium peccatum quam unius
doni ad alterum sed sed caritas non
se compatitur timori servili qui tamen
est donum dei sicut vult augustinus
ergo multo minus compatitur veniali
Contra quod dicitur quia bene compatitur secum
caritas veniale quia autem obicitur
quia non patitur secum timorem servi-
lem dicendum quia quemadmodum vult augustinus
in li. de civitate dei fundamentaliter
cum dicitur natura corrupta
duo dicimus vel actus mala secundum
quod natura vel actus est corrup-
ta vel mala similiter in aliis
[illegible] ita dicimus quod in timore
servili duo dicimus quia timor
est et servilis est inquantum est
timor ergo donum dei est et in
hoc non repugnat caritati
inquantum est servilis sic non est
donum dei unus secum importat
[illegible] in actu quia ibi sunt
voluntatis peccandi et peccaret non
solum venialiter sed mortaliter
si speraret in [illegible] propter hoc
sicut repugnant magis caritati
quam veniali peccato unde propter hoc
sicut non se compatitur caritas illi
[illegible] argumentum [illegible] et a
[illegible] destructum [illegible] etc.
quod si expellit illud cum una
[illegible] opponuntur quia expellit illud
cum uno opponantur Est tamen
quod ultimus cum veniale non
opponatur caritati [illegible] utrum

caritati perfecte opponatur etc.
videtur quod sic [illegible] qui dicit
[illegible] caritas unde dominus
[illegible] sicut ille timor est
donum dei [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible]
[illegible] imperfectam [illegible]
[illegible] acuitate perfect-
to magis veniale quam plus
[illegible] imperfectam [illegible] plus
repugnat caritati perfecte
etc. caritas perfecta non po-
stat cum veniali Item [illegible]
Jo. evangelista Et illi qui
[illegible] diligunt [illegible]
super [illegible] in [illegible]
zelati [illegible] tradere
amore [illegible] nam quo [illegible]
[illegible] perfecte perfe-
[illegible] in caritate [illegible]
[illegible] amare [illegible] zelant quia
in [illegible] ipsa [illegible]
[illegible] adamo-
more [illegible] ipsa [illegible]
[illegible] non dicit
[illegible] veniale ergo videtur quod
caritas non patitur secum
veniale sed constat quod [illegible]
sicut cum dictum est in [illegible]
precedenti quemadmodum di-
[illegible] Eam [illegible] impos-
sibile est sicut aliquod [illegible]
[illegible] peccatis Constat autem
quod aliquis [illegible] caritate
[illegible] quod [illegible]
illud [illegible] Et hoc si
aliquis dicat [illegible]
[illegible] caritas perfecte [illegible]
opponit veniale [illegible]
[illegible] Ad
quod [illegible] videtur quia

[illegible] dicitur quod consumata que
[illegible] dicitur perfecta inquantum addi
[illegible] perfectionem recipit nisi secundum
[illegible] si ergo ratione temporis aut
duracionis dicimus non sit equalis
[illegible] caritas tantum [illegible]
[illegible] facit ad abiciendum veni
[illegible] magis quam plus patet quod et
[illegible] finale caritate [illegible]
[illegible] patitur sic veniale sic
si non haberet finale ¶ Ad se
[illegible] quod beata caritas perfecta
[illegible] appellatur potest dici cum [illegible]
caritas sit libertate reducta in
libertate plus quam quod secundum
ordinem augustini gradus li
bertatis super illud [illegible]
[illegible] nostra libertas liberat
caritas a mortali sed non [illegible]
[illegible] sic plena libertas quia [illegible]
[illegible] cadere liberatus in morta
[illegible] si autem tunc perfecta fuerit caritas
[illegible] iam non possit cadere in mor
tale [illegible] tunc perfectior
[illegible] quam [illegible] sed ad hoc [illegible]
[illegible] quia potest cadere in venia
[illegible] quod si [illegible] perficitur ut nec
in veniale cadat ad hoc non
[illegible] plena libertas quia veniale
[illegible] sed ad hoc [illegible]
[illegible] in illo super est nimis gradus
amoris [illegible]
[illegible] gradus erit in gloria [illegible]
[illegible] erit completa libertas [illegible]
a libertas [illegible] ergo dici perfecta
caritas adhuc triplex una
[illegible] est in statu iam glorificatus
[illegible] intelligitur informa
[illegible] tunc dicit Augu
[illegible] dicas [illegible]
[illegible] dubitacionem auctoritas
[illegible] ¶ Constat enim quod nec

[illegible] iam glorificatus neque eciam
in presenti vita confirmatus ut non
possit peccare nec venialiter
nec mortaliter potest nimis di
ligere ista terrena sive materialia
et temporalia / Alio modo potest dici
perfectio caritatis [illegible]
[illegible] intra [illegible]
duplex ut secundum actum [illegible]
habitum sive actum sive habitum
cum [illegible] dilectam caritatis
aliquam [illegible] ita
ut nec aliud amplectetur et
sic perfectionem caritatis secundum ac
tum [illegible] nec est / quod supponit
veniale si enim aliquis inor
dinate diligit aliquid licet
venialiter tamen [illegible] descendit ad
illud licet [illegible] non
totaliter [illegible] / affectus
eius deo [illegible] perfectio
caritatis quantum ad actum venia
le tamen [illegible] quantum ad habitum
[illegible] ergo perfectio secundum que
est secundum actum potest intelligi
illud quod dicit Augustinus quod sancti
in [illegible] perfectionem cari
tatis non diligunt ea que sunt
super terram / Tercio autem perfectio
secundum habitum ut intelligatur quan
do [illegible] non potest secundum to
tum affectum suum actualiter
diligere [illegible] ut [illegible]
ita facit [illegible] est ad aliud et
sic perfectionem secundum habitum non
repugnat quin licet [illegible] possit
[illegible] veniali secundum actum
[illegible] caritatis non [illegible]
[illegible] veniale [illegible] tamen [illegible]
[illegible] timorem [illegible] si queritur
quo [illegible] est Augustinus [illegible]
dicit glossa super illud [illegible]
[illegible] qui [illegible] timor [illegible]

initialis durabit sed econtra timor
ad primum relinquit ad penam gehen-
ne sed oculum respiciente ad culpe
nam sicut quanto timet mittit
foras perfecta caritas timorem
initialem quantum est ad illud non
eicit ipsum sed consummat reprimit
eum perfecta caritas ut quia adhuc
diligebat deum ita totaliter fu-
erit oculum ad ipsum cum ergo ex-
tollit initialem ergo tollit venia-
le non sequitur est enim amplior
construendi vel amarior destrue-
dis nam si volumus rem con-
derare plus opponitur motus
primus timoris initialis quantum
ad oculum que flectat ad penam
ipsi perfecte caritati quam motus
venialis peccati. Quod patet quia motus
enim caritatis perfecte erit tan-
talis medium diligi sine tota-
liter eum ipsum affici de hoc ac
sequeretur non affici eum aliud
quanto enim afficit animam tanto
magis distantiis a summo bono
tanto magis distat ille motus
a motu caritatis perfecte sed con-
stat quod in genere corporis que sunt
sibi maxime distat a summo bo-
no est pena eterna quod hoc est
quasi summum malum secundum quod est
plane summum in genere mali pe-
ne vel eadem plus distat quam
aliquod bonum temporale a summo bo-
no ergo affici eum pena eterna
timendo magis plus distat
a motu perfecte caritatis quam
in ordinate diligere sub deo ex-
tremum bonum temporale sed primus
motus sunt primus timoris initi-
alis quantum ad eius imperfectionem
quam dicitur foras mitte perfecta
caritas secundus autem sunt motus
venialis peccati. Quod patet quia plus

longe repugnat timor initialis
quantum ad illam partem sui que est
timere penam ipsi caritati perfecte
quam veniale. Item non sequitur
si foras mittit quod plus re-
pugnat quia foras mittit
quod minus. Quod est perfectum sed
caritate nunc tamen motum
timoris respectu pene eterne
per peccatum veniale. Quod caritas
tam bene quod cum peccato veniali
secundum actum non sed tunc a
motu caritatis perfecte sed tamen
retinet secundum primum perfectam
¶ Item timor initialis quantum ad id
quod est timere penam eternam
potest esse in tali qui timet de
mortali vel qui timet ne
plene sit satisfactum sed motus
in caritate perfecta timet
patet quod non potest sine caritate
perfecta secundum motum timoris ini-
tialis quantum ad illam partem
dum in vita ista est. Quantum
sit perfecta caritas nisi de-
gratia aliter deus dispensans
simpliciter quod aliquis mereretur
motus venialis sine peccato in-
terum sine aliis ante perfectionem
gratie. ¶ Item ad hoc auctoritatem dicit
Augustinus quod sicut gutta aque
in camino ita veniale in cari-
tate perfecta sed gutta aque non
stat in camino ignis ergo
veniale cum caritate non perfecta
¶ Ad quod solvitur quod non fiat perfecta
caritas nisi veniale non sit
quando vel non maneat sed fit
non durat quod adhuc calumpni-
ius non fuerit ut non ap-
pareant sicut gutta aque sed
ut apparet non duret ipsius

pctm destruat pctm contra
ritatis statim inflammat ignez
t doleat et peniteat in pctm
d caritatis non statim infla
at ad primam deuenali sed di
ttit ut unum venit ad aliud
m quod sic aggregant venalia
multa iacent in anima simul
t maior dispo ad posteriorez
ac dicit statim resurge in
us actum suo ¶ Tandem postea
ma feminine hominis maledictus
qui facit opus dei negligenter
alia lectura fraudulenter ibi glo
quae defendit pro tempore ma
at fratris penitentia dilectam
illam amor amor dei congregat
tanc ipsius amor sui excitat
opus inde quod in negligentia
opis dei faciendi minuit di
lectionem sed negligentia quedam
venialis fuit ergo amor dei seu
caritas minui potest per veniale
eadem minuitur caritas et
tollitur sicut cum dicitur quantez
minui non potest caritas nisi
totaliter tollatur aut si non sufficit
ad primo ista tamen licet
et in dubitant quod eadem quando
minuitur caritas modo talis pro
pris successione diminuto eo
ta est ad totalem obiectionem
er erit verum aut quod veniale
o erit stat cum caritate
ut quod veniale secundum quod semper
at talis caritate comitante quorum
corpus secundum videtur ¶ Ad quod dicitur
glo expressius illi loquitur
de negligentia mortali non
veniali et hoc patet per hoc quod ibi
dicitur maledictus maledictio enim
solet comminatione medicina nisi
mortali in scriptura sicut ergo quantum

quas illi dicitur timor amor dei dicitur
quod amor ille qui illi dicitur esse
timor non accipitur pro amore ca
ritatis sed pro amore naturali seu
pro amore voluntatis naturaliter
concupiscentie et sic potest minui per
peccatum mortale requiritur ad ac
tum requiritur ad aptitudinem facere
¶ Quid postea cum mortale et
veniale differunt ratione pec
cati inducunt simul quod dele
ctamentum utriusque aut completum
sit diuisum aut saltem sine de
lectatione in pena quo addimus ad
fectus sit delectamenti semper et
illius qua ipse sit gratia est
delectamentum mortalis aut non
erit delectamentum venialis aut
non secundum eundem effectum secundum
quod est delectamentum mortalis ¶
Et sicut quando solis comparatur cor
tale sol destruit tenebras
noctis destruit etiam nubem
aliquem quae nubes cetera erit cum
ipso die sed hoc dicitur esse secundum
duas naturales in ipso sole
dicitur cum conuenire totale et secundum
quod lucet destruit tenebras
secundum aut quod calet dissoluit
nubem consimile solis dicitur quod gratia
secundum quod illuminat purgat mor
tale secundum aut quod feruens pur
gat veniale ¶ Et alibi cum
sit natura nubis non esse quedam
indissolubilis ratione compositi
onis sed solum quia natura eius seu
ritatis non ratione alterius causae
expellit sol nubem quam tene
bras sed ratione eiusdem ipsi sunt
magis communis intensi sic etiam
voluit angelus mortale a lecene
liceat veniale aliquid ergo
si sic est quod non secundum aliquem

actum opponetur veniali et per
aliud mortali. Si est sic dice
ret solum secundum maiorem
et minorem intensionem eiusdem
actus. ¶ Item quia dicentes quod
quoniam assignent proportionem inter
corporalia et spiritualia et per inspec
tum corporalium quodammodo ma
nuducamur in spiritualia tamen
non necesse est quoniam omnes uel in
formis similitudo que apparet
inter corporalia et spiritualia cum ergo
apparet similitudo de sole ma
teriali ad tenebras et nubes et
de sole spirituali ad veniale et
mortale. Sed non est similitudo in
quantum quantum ad hoc quod sicut maior
quodammodo actus solis exigitur
ad expellendum nubes quam tene
bras quod patet quia nubes po
test stare etiam expulsa tene
bra cum ipso sole ita quodam
modo maior actus gratie vel gratia
ad plura potentia requiritur
ad expulsionem venialis quam
ad expulsionem mortalis sic
cut videtur. Sed tamen est dicendum
quantum ad hoc quod sol materialis ca
est quandam virtutis et non ca
est dissolvendi eandem quantam
sol autem spiritualis. Item gratia multi
sunt tamen quamvis venialium
etiam nec forte quia ad hanc
similitudo est ut oporteat aliud
esse actum quo expellit gratia
veniale et quo expellit mor
tale sed alium ad aliud et ad alia ex
temporibus forte sicut iam videtur.
¶ Et ergo dico quod si sic ut que
differunt veniale et mortale dif
ferunt et per delectum dicunt
in hoc non sequitur quod sic utrorumque

mortalium speciebus differunt
et una gratia deletiva venia
lium sua specie ita et mort-
venialis species et eadem
tamen sed differentia solum
necesse ad postmodum inspi-
ciendum. ¶ Item etiam dici-
tur quod si gratia requiritur et ad
dum mortale et ad tollen-
dum veniale utrum maior requiritur
ad tollendum mortale quam veni-
ale. Videtur quod ergo maior ad mor-
tale minor ad veniale. Videtur
contrarie operationibus. Si enim
logice peccatum opponitur gratie
maiori maior et minori minor
sed mortale maius est quam ve-
niale. In quo peccatum ¶ Sed
est quod ubi advenit gratia
tollit mortale adhuc post
mortali remanet veniale
videtur quod non tanta sufficit
tollendum veniale quanta
tollendum mortale. ¶ Item
quod in peccato sunt duo consideranda
videlicet culpa et pena. Ad de-
[letionem] culpe in peccato in adultis
requiritur gratia cum contritio-
ne hoc tamen in mortalibus et
in venialibus tamen respectu
aliud forte sufficiat ta-
men quod respectu autem morta-
lium exigitur non solum in gene-
re quod ad delendum quod est
culpe et in mortali et in veni-
ali cum contritione [illegible]
sufficientia gratie ut ita dicam
una et eadem et quantum ad
ma mortalia diversorum generum
operatur unica gratia delet. ¶ Ea-
dem gratia sunt deleta venia-
lia venialibus quantum ad di-

[..]ficiebat culpe unde nec ma
[..]or nec minor quantum ad unum
[..]ud quam ad aliud requiritur
[..] quia post deletam culpe
[..]erit machinam aliquis solvendus
[..]eter acceptu pene satisfac
[..]um contra pre dictus quod est
[..]ra eadem sufficiat ad tol
[..]endum culpam utriusque tamen
[..]opter pene maioris satisfactio
[..]quirit ad mortale quam ad
[ve]niale secundum quod dicit augustinus
[..]n enchiridion et refertur in summa p[er] li
[..]s d. xvi c. ultimo quod peccatis
cottidianis levibus brevibus
[..] sine quibus hec vita non ducitur
cottidiana oratio fidelium satis
facit corporum eius est dicere pater
[nos]ter qui est in celis remitte debita
oratio munda et cottidiana per
[..]ita talis autem satisfactio
[..]o sufficiebat in maioribus
[..]ulis aut etiam de ipsa contrarie
[..]ciunq secundum quod ipsa sunt per
[..]torum aut que adunata alia
[..]pa penitencia sunt satisfactio
[..]a quo de ipsa inquantum [..] ius
[..]um alia opera contrariae diag
[..] maior debitum esse respectu
[m]ortalium quam dicta venialium
[..]uile ipsa de passibilia
[..]e motus venial et motus
[c]aritatis hac est utrum possunt
[s]imul stare in eadem re nec
[..]em secundum diversos motus nec
[..] essentiale simpliciter ut videtur
[..]d si diversi motus simul pos
sunt manere tales simpliciter ut
videtur veniale contra motum
motu caritatis alterum alterum
[..]stu in ordinato pro veniali

Ad ultimus est quo utrum secundum
eandem rem possunt simul
stare duo motus alius contrari
tate scilicet venialis et cetera nam
videtur nam si unus unum est
motus caritatis unus simpliciter
incompatibilis est et cetera Et probatur
non secundum potentiam contrariam quanto
ad multa tamen videtur quod non
possit simul quanti ad multa
unus quam sed aliud non patitur ce
motus plures simul quod videtur
quod non potuit simul stare mo
tus venialis et motus caritatis
in eadem re ¶ Ad hunc si
sic esset nec quaeritur ultimus utrum
in eadem motu possit manere
quod esset contrarietate et esset
venialis vel in eadem illatu
et ad hunc videtur quod sic quia pro
natur quod aliquis perdiderit propter
contrarietatem hic actus carita
tis pariatur ergo quod in aliqui pote
sui invadit aliqua nova gratia
aliquantula tunc constat quod nec
mala est si venialis non est in
actu vel habitu non sunt unus illius
actus ut videtur tunc non solum
in eadem re sed etiam in eodem
actu eiusdem unus videtur quod
possunt recurrere motus cari
tatis et motus venialis et ista
casus quo propterea est abundat
scietur causa contrarie unde
habetur per dominum probatur secundum qui
adhesit nobis et cum spiritualis agit
pro i contrarie pulvis de gradi
bus unus et illud idem dicit
glosa super illud ps. xvi lavit
pedes b. is ¶ Ad 2 si contra
dicitur in eius est quam si

iste motus ex caritate et nutri-
tivus est si venialis malus est
Uno autem potest dici idem actus
nutritorius et malus ¶ Prima ad Cor. iii
i. in dicit apostolus iii° de construentibus
fundamentum eius quod alii superedifi-
cant lignum fenum et stipulam
alii aurum argentum et lapides
preciosos quod si dividantur secundum diver-
sa erit idem motus quo super-
edificabunt utrumque ¶ Ad solutionem
quantum ad primum licet concedimus quod
motus caritatis et motus veni-
alis possunt in eodem secundum
unum diversas Si autem quod utrumque
secundum eandem unum et utrumque
secundum eundem actum eundem
nisi tunc distinguis quidam
actus illi contrarii sunt sive com-
parati aut disparati sunt Si de
disparatis tunc dicitur quod licet possent
simul stare in eodem ut volu-
ntas diligere deum ex caritate
et potum venialiter si autem sunt
contrarii actus tunc non possunt
simul stare in eodem ut diligo
[illegible] contrarios quod ad actum sive circa
idem obiectum movent contrarie radi-
ces velle gratiam diligere deum ex
caritate et [illegible] venialiter non
causant contraria quia non circa idem
sed variatur circa [illegible] motu ca-
ritatis et circa aliud motu veni-
ali in uno diligendo sed sub
deo sed si due sunt in eodem
stare non possunt Si enim circa
diversa dicitur affectionibus potest
simul afficere voluntas contrariis tamen
non possunt ¶ Ad illud autem quod
obiicitur [illegible] ipsa nos [illegible]
[illegible] simul [illegible] ad [illegible] dicatur
[illegible] illud non obstat quia argu-
mentum illud magis ad opposi-

quantum ad primum quanto enim
potabilior est nisi simplicior
tenetur tanto magis quanto
ad plura communicabatur [illegible]
sed duo simplicitas [illegible] et
multiplicitas intentionis [illegible]
in eodem ut quanto magis
descendit de simplicitate
eius tanto magis est de [illegible]
[illegible] et potentior [illegible]
quanto simplicior est tanto
potentior est et equalis in-
[illegible] ad plura ¶ Ad aliud dicendum
utrumque in eodem actu videtur
quod in eodem actu ita ut
ex denominet actum illum [illegible]
est sed ut motus ille sit [illegible]
[illegible] nutritorius et quanto ad
[illegible] aliquem in delectatione [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible] de-
meretur veniale [illegible] licet con-
tingit enim si aliquis ex cari-
tate predicat actus ille qui
predicare dicendus et nutritorius
caritate formatus Si autem
dat ibi unam gloriam [illegible] et
aliquantulum declinat a recti-
tudine nutritorius sed non [illegible]
denominandus est actus ille ve-
nialis neque dicendus et [illegible]
nutritorius neque et tamen quod
relinquit aliqua dispositio in [illegible]
[illegible] que sunt [illegible]
sed non secundum actum illum [illegible]
[illegible] sunt ista dispositio [illegible]
aliquid constans illi actui
velle gratiam predicare iste actus
sunt nutritorius sed nunc [illegible]
ex predicatione sunt quidam ve-
nialis actus eodem modo [illegible]
tamen circumstantia [illegible] principa-
lis actus predicandi [illegible]

[illegible] pilcipalis actus unquam exc
[illegible] attitudine sue ordinationis
[illegible] semper ipsa formetur et si aliqua
[illegible] cla sit ibi declinatio ideo sep
[illegible] dendo et anticorum unquam declina
[illegible] tiuus si ergo ibi motus tanta
[illegible] us veniale erit idem sunt no
[illegible] tum idem potest dici esse utro
[illegible] denominacione sed altum erit
[illegible] procliuitudine [illegible] no ob
[illegible] ut dicatis quod erit actus [illegible]
[illegible] propter modo veniale

Pena quinto quid debeat veniali peccato utro tum pec [illegible] ante data pena etia [illegible] durat quod no possit etiam [illegible] puniri quod si [illegible] deus [illegible] sit si veniale no de [illegible] nisi temporalis tum etia [illegible] sit temporali in inste [illegible] aut deus si puniret veniale eternaliter. ¶ Sed contra sicut [illegible] puniendum eternaliter ergo aliquid [illegible] prima simul in illa [illegible] cessant pena sed no tolli pena nisi sublata culpa ergo sublata est culpa ista in isto [illegible] in inferno peccator [illegible] quod in inferno nulla e [illegible] culpe nec etiam remissa [illegible] post mortem. ¶ Ad quod dicendum quod [illegible] decedens in mortali et veniali utrimque eternaliter punitur [illegible] causa est quia sic volo [illegible] Gregorius quia eum peccavit [illegible] in suo eterno qui in sic [illegible] non sunt sicut sunt et [illegible] suo modo in voluntate pe [illegible] quantum ad mortale ita [illegible] ad veniale [illegible] si sinque [illegible] videbat pena eterna propter [illegible] quantum ad eternitatem pene ita

erit dicendum in pene aeternitate ut minor sit pena illa que est pro veniali quam que est pro mortali et tum est idem sit qui patitur et ab eodem igne tamen sicut volt Gregorius super illud Job [illegible] intersti [illegible] quod formabit se ipsis puniendi no equaliter omnibus sed [illegible] nec pro quibusdam [illegible] in eodem quod [illegible] sed quantum ad quedam magis acute quantum ad quedam minus puniret. ¶ Ex quo apparet quod deus non iniuste ageret si temporali pena dignum puniret eternaliter [illegible] deinde quod veniale coniunctum mortali si assit finalis in puna no amplius est temporale [illegible] iam transit impenitentia quia per mortem [illegible] dimittendi peccata nec tempus [illegible] sunt dignum puniri [illegible]. ¶ Secundo postea de aliquo existente in mortali [illegible] quod no [illegible] postea adultus [illegible] super addat originali aliquid peccatum veniale et nullum mortale quid tunc nisi ille puniretur [illegible] in limbo [illegible] no videtur ibi cum non erit locus puniendi ad actuale peccatum [illegible] si autem dicitur quod in inferno [illegible] pene [illegible] no videtur quia ibi est locus puniendi [illegible] actualia peccata mortalia ut videtur quorum iste nullum habet nec potest dici quod [illegible] originali et ubi puniendi tum idem no potest esse [illegible] locus. ¶ Ad quod dicendum quod [illegible] puniendorum no [illegible] diuersa loca secundum [illegible] differentia in inferno [illegible] cum locus inferni quo puniuntur

anime reproborum sicut anima pueri ibi existens non patitur ita que hec anima ibi adueniens differenter punitur secundum differentiam demeritorum unde in eadem loco et in eadem tormento multi probabiliter diuersis differenter pati secundum diuersitates causas sicut vult etiam glossa super illud Job. x. Terram miserie etc. Et quod dicunt quidam paruuli non baptizati descendentes esse in limbo istud magis potest intelligi de eadem pene qualitate quam de eadem pene loci quantitate cum loco quo puniuntur pueri sepulti adulti existentes paruuli non puniuntur eadem tormenta quia non sunt eadem tormenta que etiam illi sunt etiam secundum hoc unde dicit Augustinus de fide ad Petrum quod firmiter teneat et nullatenus dubitet paruulos esse in igne inferni. Vel in loco qua est ignis iste ergo qui decessit in originali et veniali aliquo in inferno existens punietur pena originali pena debita et pena debita veniali proportionata tamen quod dicimus de limbo intelligimus de limbo qui dicitur esse paruulorum decedentium non baptizati non de limbo qui dicitur fuisse antiquorum patrum in quo nulli non sunt certa visione dei nisi ad tempus et etiam ultimis modi carentia quam in paruulis sunt ibi enim erat defectus salutaris precii sed defectus alias recta

Queritur quinto utrum aliqua venialia remaneant post mortem in animabus iustis vite eterne ad quod sit aliquis status creature cum venialibus mortalibus et

dimissa sunt anima recedens moriens committit aliquod veniale de quo non contritur et sic quia utrum deleatur illud veniale in pena aut tunc fuerat sed in purgatorio. Respondeo dicendum quod eadem fit in purgatorio hoc non [illegible] alii enim non possunt ampliari illud peccatum ut videtur nec noua gratia ibi datur nec locus merendi. Et post mortem fit aliquid aliud sicut vult [illegible] nisi secundum quod meruit in vita [illegible] ibi est tamen locus quo aliquis soluit penas debitas et quod tollatur veniale in puri[illegible] sed tunc quero de quo. Respondeo dicendum [illegible] gratia finali. ¶ Et autem illi [illegible] Respondeo autem gratia sine [illegible] possunt sufficere ad dilectionem [illegible] tunc possunt multotiens committi peccata venialia que [illegible] dimittuntur tamen multa [illegible] stant venialia ergo si hec [illegible] finalis est eadem que [illegible] de peccato mortali instans [illegible] ultimum instans dimissa sunt [illegible] ei peccata venialia quod si non [illegible] quia non sufficit sola gratia [illegible] ad dilectionem venialis ergo [illegible] ipse non obiit in ultimo [illegible] vite sue non delectus [illegible] veniale gratia finali ¶ [illegible] quod diuerso sunt hec [illegible] utrum semper veniale deleatur in futuro utrumque [illegible] veritatem inueni in quarto in [illegible] Respondeo sine [illegible] quod veniale [illegible] delet in [illegible] vita vel sicut vult Augustinus [illegible] dei ordinatio quod [illegible] per aut[illegible]

[illegible] non additur nomine venialis / [illegible] venialis remissio culpe sed / [illegible] ei pene vel multo facilius / remittuntur in vita ista unde / in purgatorio potest esse absolu/[illegible] a pena sed a culpa non delet / veniale illud de quo queritur / [illegible] Si quis aliquis dicit quod a / finali tamen augetur in originali / [illegible] ubi dicitur Si filius / liberaverit vos [illegible] / dicitur [illegible] tamen [illegible] / [illegible] volo dicere quod [illegible] / [illegible] dum [illegible] / [illegible] nisi deus [illegible] / [illegible] / [illegible] / caritate [illegible] dum tamen / [illegible] non est [illegible] libera [illegible] / [illegible] absque [illegible] quia [illegible] / [illegible] quod corruptibile semper aggravat / [illegible] lex [illegible] / [illegible] quod [illegible] solvitur [illegible] / [illegible] finali sit [illegible] / [illegible] / tunc [illegible] eo quod finali / vita [illegible] / [illegible] / [illegible] quod [illegible] complemento / [illegible] super ipsum veniale et / [illegible] illud in [illegible] displicencie / [illegible] accepte [illegible] non sit / [illegible] contrarius ad illud di/[illegible] delet [illegible] contritione sue / [illegible] / [illegible] ad culpam [illegible] / [illegible] unus illa solvitur in / purgatorio Si ergo queritur [illegible] / [illegible] aliquo tempore [illegible] / [illegible] non delentur venialia [illegible] / [illegible] solvere quando non [illegible] / [illegible] quo ad statum

primus complementi nec eciam similis / liberatus [illegible] anime [illegible] / [illegible] aut moriens aliquis / [illegible] dicitur [illegible] igitur / purgabit vos [illegible] quando non / sunt [illegible] quod venialia [illegible] / [illegible] in purgatorio dicitur quod ista / venialia non sunt peccata venialia / remittenda quo ad culpas [illegible] / [illegible] idem remissorum que / alii solvunt

Quarto est de veniali peccato / [illegible] est de quo in [illegible] / [illegible] decimus motus [illegible] / [illegible] non [illegible] decem / [illegible] quorum primus respicit sensua/litatem que est motiva [illegible] / [illegible] respicit [illegible] / rationalem [illegible] motum / veniale [illegible] non [illegible] / [illegible] possunt [illegible] / quid sit motus primus Secundo / utrum sit peccatum Tercio utrum sit / in [illegible] anime Quar/to [illegible] sit primus motus Quin/to utrum sit [illegible] ad primus mo/tus Sexto utrum primi motus ce/dunt sub [illegible] Septimo / si [illegible] si non [illegible] mo/tus [illegible] sensualitate Octavo / de [illegible] primi motus Nono / an primi motus sunt equales / in eadem persona vel [illegible] De/cimo utrum pena [illegible] / primis motibus

Quantum ad primum [illegible] motus / sit diffinitur quod est motus / sensualitatis [illegible] / [illegible] / formam creature [illegible] / [illegible] quod dicitur sensualitatis tangi / [illegible] Item sensua/litas eius est [illegible] in quo est

Primus motus. Notandum tamen
quod sensualitas dupliciter movetur.
aliquando enim movetur secundum regimen
rationis ad sustentationem nature et
talis motus non est inordinatus
nec inutilis. Aliquando movetur per
impulsum fomitis. iste est primus
motus de quo loquimur et est mo-
tus inordinatus. addicendum quod ille
motus sensualitatis qui fit per
regimen rationis ad sustentationem nature
additur secundum impulsum fomitis. et
hec tangitur causa efficiens per hoc
quod sequitur tendens impetuose
[illegible] causa formalis que est impulsus
[illegible] sive impulsus impetus li-
bidinis per hoc quod sequitur. Ad finem
rerum [illegible] causa finalis. Quandoque
autem sensualitas [illegible] [illegible]
dicitur [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad primus [illegible] [illegible]
sicut se [illegible] [illegible] adversum secundum
[illegible] cognitionem vel [illegible] [illegible] sensu-
alitatis [illegible] [illegible] sive volun-
tate [illegible] [illegible] quod idem est secundum
[illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible]
sive [illegible] que est secundum sensu-
[illegible] [illegible] que est secundum [illegible]
sic motus sensualitatis. Item
quandoque motus [illegible] est secundum voluntatem
[illegible] [illegible] [illegible] est quod primus mo-
tus est motus sensualitatis [illegible]
etiam quod sensualitas [illegible] [illegible]
sensualitatis ordinate [illegible] et
[illegible] [illegible] est [illegible] solo
sensualitatis [illegible]. Item
[illegible] [illegible] sic [illegible] ad
[illegible] [illegible] alia lege [illegible] glo-
[illegible] carnis vel membrorum est
primus motus [illegible] [illegible]
membrorum idem est quod fomes
sic [illegible] in glosa [illegible] primus

motus est fomes [illegible] non
est fomes vel secundum impulsum [illegible]
tus. Item sicut sensualitas
corrupta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
le [illegible] sicut [illegible] [illegible]
sensualitatis surgit primus mo-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
omnis primus motus est [illegible]
sensualitatis. Item aliquis [illegible]
[illegible] [illegible] esse cum [illegible]
[illegible] [illegible] primus motus [illegible] [illegible]
[illegible] venialis est tendens im-
petuose. Item sensualitas
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
venialis [illegible] [illegible] venialis [illegible]
cum impetu [illegible] sensualitas
agit [illegible] impetu [illegible] primus mo-
tus non est [illegible] impetu. Item
[illegible] quod cum dicitur lex carnis [illegible]
[illegible] est primus motus [illegible]
lex [illegible] carnis vel membrorum
[illegible] primorum motuum. Item ad
[illegible] quod primus motus de quo
[illegible] est sensualitatis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in ipsa sensualitate ordinata
[illegible]. Item [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
tus [illegible] [illegible] fiat [illegible] [illegible]
[illegible] motus sensualitatis
que est [illegible] fit [illegible]
hoc [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sensualitatis
Item quartum [illegible] quod non est [illegible]
si sensualitas [illegible] primus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] primus [illegible]
hoc sensualitas agat [illegible]
[illegible] sensualitatis [illegible]
[illegible] sensualitatis ordinate [illegible]
[illegible] illum ordinem non [illegible]
[illegible] [illegible]

Secundo queritur utrum primus motus [illegible]

peccatum quod videtur contra id ad Ro. vii
[...]d non lego apostolum secundum quod significat
[...]ne 7 glossa quod apostolus vole
[...]t tamen faciebat concupiscencia est
[...]e est in primo motu. et est veni
[...] peccatum ergo primus motus est
[ve]niale peccatum. Item contra
[...] distinguitur triplex velle naturale
[...] et culpe motus aut primus
[...] ancelle culpe sine mora ergo
[...]s motus est peccatum. Item super
[...]gum psalmorum dicitur cogitacio
[...]ge accepta tua complacencia
[...]imus motus meritum qui est
[...]malis culpa ergo primus motus
[...] veniale peccatum. Item augustinus
[...]li decem cordarum. [illegible] primus
[...]t modo quod vitari non potest. in
[...]llus ergo si primus motus vitari
[...]n potest primus motus non erit
[...] Item omne peccatum est volun-
[tari]um ita quod si non est voluntarium
[...] non est peccatum sed primus motus
[...] est aliquid voluntarium ergo
[...] est peccatum quod non sit volunta-
[rium] [...] ubi dicit contra id ad Ro.
[...] [illegible] apostolus loquitur primo mo-
[...] ergo primus motus non est peccatum
[I]tem augustinus decem. dicit secundum concupiscencia
[...]ie post legem voluntatis ante
[...]ovet aliquid culpa et in corpore
[...]rimentis [illegible] magis in corpore
[...] consenserit. Item super id[...]
[...]ime et nolite peccare. glossa [illegible]
[...] primus motus non est in potestate
[...]d sed quod non est in potestate non
[...]o est peccatum ergo primus motus
[...]d est peccatum. Item glossa [illegible]
[...]mo motum quod est [illegible] quod
[...] in mobile ergo [illegible] motus
[...]ut in immobiles ergo non sunt

peccatum. Item suggestio que est
a dyabolo sine temptacio non
est peccatum cum sit dyabolus for-
cior impellens ergo temptacio
que est carnis que minus im-
pellit non erit peccatum. Item quod
quidam distinguunt inter motum
primo primum et motum secundo primum
[primus] motus est qui repente
insurgit et ille non est peccatum.
Secundo primus est qui post aliud
oritur et ille est peccatum quando de-
lectat repente [illegible] sentit
sicut primus motus. Item alii non
dicunt quod omnis primus motus
est peccatum sed non dicit primus mo-
tus est peccatum quando intrans non
[illegible] attingit. sed isti distin-
guunt duplicem sensualitatem sed
talem comparatam in brutali non
est peccatum in [illegible] est peccatum sed
tamen potest dici quod [illegible] est
sensualitatis in homine corrupta
[illegible] peccatum in ordina-
ta [illegible] sine [illegible] que
[illegible] [illegible] [illegible]
ta dicunt primus motus et est peccatum
quando delectat esse [illegible]
[illegible] movet in [illegible] modo
et [illegible] attingit aliquo modo
[illegible] non faciente sed [illegible]
te vel radice eius [illegible]
Ad primo ergo dicendum quod licet
non potest vitari motus potest
tamen [illegible] vitare [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] defungitur
licet non [illegible] [illegible] vitare omnes
ita sed nullus motus est qui
vitari potest [illegible] [illegible]
Ad secundum non dicendum quod voluntarium
dicitur [illegible] vel quod est a voluntate
faciente vel quod est a voluntate
permittente sine radice non

consenciente racione non est motus
primus voluntarius sed secundus
vel tercius est. ¶ Ad tercium dicendum quod est
duplex consensus scilicet et rationis
tali est primus motus est
est [illegible] consensus ratione
licet non est motus est licet cum
non sit delectatio actu est tamen
delectabilis. ¶ Ad quartum dicendum quod
primus motus est in potestate
nostra ut esse vel ille vel prius
sed non quod aliquis precipit
ut est [illegible] excellenti gracia ut
debitum nos dicendum est ad quintum
in [illegible] cum dicit duobus modis
vel in universali vel in particulari.
¶ Ad sextum dicendum quod licet dyabolus
sit fortior impellens quam caro
tamen caro plus allicit ad peccatum
propter suam conformitatem cum
racione. Ideo non scripsit temptacio
que est ab ipso diabolo non est
peccatum quia post hoc temptacio
que est carnis

Sexto queritur utrum primus
motus sit in [illegible] venialis
tantum. Circa istud dubitatur quia
motus quia corrupti sunt veniale
peccatum quod ratio sit corruptio
alicuius motus primi carnis
per temptationem carnis sive sensualitatis
motus primi. Dicendum quod primus motus
quo movetur [illegible] potest esse primus
motus sed unus quodque potest
peccare consentiente quod cum primus
motus dicitur quia est ex
surrepcione unus quodque potest
[illegible] primus motus. ¶ Iste aliquis
sine deliberatione et subita commocione
dubitacio de articulo
fidei [illegible] talis
motus est peccatum veniale et

nullus motus precessit alia
est primus motus et est [illegible]
non ante [illegible] quod primus
motus potest esse in superiori
racionis multo forcius in
[illegible] in [illegible] ¶ Contra
in ad [illegible] capitulum
dicente in lege [illegible]
membrorum vel carnis motus
quedam affectus qui [illegible]
[illegible] desiderium [illegible]
quod primus motus qui dicitur
illicita desideria sunt cogitacionis
carnis sed ista immediate
[illegible] sensualitati
unus motus tamen sunt in
alicuius. ¶ Ex racione [illegible]
primus motus potest [illegible]
¶ Ad quod dicendum quod primus motus
[illegible] ut dicitur ex
sensualitate ad alium
una queque [illegible] sit corrupcio
in ordinata non [illegible]
erit primus motus sed potest esse
veniale peccatum [illegible]
peccatum non quia primus motus
sit peccatum veniale quia
licet [illegible] non cum [illegible]
primus motus quod sit illicitus
sed quod sit motus sensualitatis
[illegible] in [illegible] ¶ Ad
[illegible] quod et si peccaret [illegible]
[illegible] primus motus [illegible]
sed veniale peccatum. ¶ Ad
[illegible] licet aliquis dubitet
aliquo articulo fidei sine delectacione
[illegible] non tamen illa delectacione
est primus motus et cum
racione [illegible]
fantasiis que sunt [illegible]
[illegible] in [illegible]

Quaeritur quid de primo sit primus
motus peccatum aut veniale
originale aut actuale aut con-
tra legem dei aut inclinatio
fomitis tantum si sit illud aliquid
sic non assumitur. ¶ Contra fomes
post baptismum non est peccatum sed
poena. Si ergo primus motus est
a fomite motus primus et post bap-
tismum non esset nisi poena sicut non
fomes quod est ad illum tantum
primus motus qui est in parvulo
esset peccatum si non est peccatum
quia esset contra legem dei.
¶ Contra dicit Ieronimus anathema
sit si quis aut deum aliquid
impossibile praecepisse eodem
modo prohibuisse primum
motum [illegible] est impos-
sibile ergo deus primum motum
prohibuit. ¶ Item si primus mo-
tus esset contra legem dei vel
[illegible] alia peccata venialia
essent contra legem dei quod tamen
[illegible] non est primus motus
contra legem dei. ¶ Si non est peccatum
sine consensu voluntatis contra primus
motus insurgit contra volun-
tatem [illegible] et nullum
[illegible] ad [illegible] quod nolo
malum hoc ago nisi non sed agere
voluntas quod sit malum. Ad
primum videtur quod primus mo-
tus habet esse peccatum tamen sic
fomes est poena [illegible]
[illegible] inordinationis
[illegible] ¶ Ad tertium [illegible] in
[illegible] est quod licet fomes in
baptismo sit poena tamen [illegible]
[illegible] corrupta radice
ingredi motus qui est peccatum

tamen quod fomes est poena re-
manet quaedam carnalitas
sive inclinatio ad culpam vo-
cetur motus ille qui est in
[illegible] corrupta radice [illegible]
[illegible] radice est peccatum ¶ Ad se-
cundum [illegible] quod in primo motu [illegible]
potentiae non est [illegible]
[illegible] quod fit in [illegible]
[illegible] sed primus motus [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible] est ergo in
primo motu inordinatio actus
ad finem [illegible] ¶ [illegible] ergo
[illegible] cum motus est in sensu-
alitate dicitur esse peccatum

Quaesito quid [illegible] sit veni-
alitas ad primos motus quod
[illegible] pro hoc quod dicitur [illegible] in
ad [illegible] possibilitas [illegible]
[illegible] quod videtur ¶ [illegible]
[illegible] quae est in primo
motu non est in potestate [illegible] quod
insurgat ¶ Item super illud
[illegible]
[illegible] quod
[illegible] non potest. Hic ergo surgit
motus [illegible] qui iam [illegible]
[illegible] non est in potestate [illegible]
[illegible] non [illegible]
ergo venialitas est ad primos motus
¶ Contra quod venialitas est non im-
putanda est [illegible] nisi [illegible]
[illegible] sit causa illius venialitas
fit est [illegible] consuetudinis
[illegible] ipse [illegible] qui [illegible] non est
causa venialitatis [illegible] est in [illegible]

adueniales motus ¶ Ad quod dicendum
quod primo est uenialis ad primos
motus ratio non non. Alia causa
est uenialis ad primum primum mo
tum uel illud licet sit uenialis
ad aliquem motum corrupte
in sua causalitate possit causa
motus corrupto et tolli cau
salitas pruritus [illegible]

Sexto queritur utrum primi mo
tus cadant sub possibilitate
quod uidetur dicitur in ad Ro. concupi
scentia nesciebam nisi lex
diceret. Alia concupisces. Loquitur
ibi de concupiscentia que est in pri
mo motu ergo cadit sub prohi
bitione illa qua dicitur non concupi
sces. ¶ Item super illud in ad
Ro. non ego operor et quod re
mansit in glosa attende quod augustinus
dicit legem nolle et nolebat
apostolus illud cum quod apostolus nole
bat etiam faciebat concupiscentiam
que est in primo motu nolle quod
lex nichil aliud est quam prohibere
ergo primus motus cadit sub pro
hibitione ¶ Item dicitur ibidem
in glosa quod nolo facere nolo fa
ce facio lege prohibente et lo
quitur de primo motu ergo primus
motus est sub prohibitione ¶ Item
est aliquod preceptum affirmatiuum quod
non potest impleri in uia ut di
liges dominum deum tuum ex toto
[illegible] ergo est aliquod preceptum
negatiuum quod similiter non potest
impleri in uia hoc autem est non
concupisces sed quod non potest impleri
[illegible] non est nisi [illegible] primorum
motuum ergo primi motus sunt
sub prohibitione ¶ Contra in ad [illegible]

sed illud [illegible] non pro
mittit apostolus uirtutum quod [illegible]
temptatio sed prohibetur mani
festum dicitur uirtutum [illegible]
ibi [illegible] primo motu dicitur [illegible]
ad consensum pro mortali [illegible]
primus motus est in prohi
non in prohibitione ¶ Item [illegible]
motus non sunt in ma[illegible]
te [illegible] non est in [illegible]
cadit sub prohibitione ergo [illegible]
motus non cadit sub prohibitione
¶ Item augustinus in libro de [illegible]
in obedientia concupiscentie [illegible]
carnis mortali que sit in [illegible]
membra etiam sunt uolum[illegible]
moueantur arbitrium sed [illegible]
est corpus que sub [illegible]
ergo in obedientia concupiscentie non
in prohibitione ¶ Ad quod dicendum quod
sub prohibitione dicitur duobus mo
dis aliquid quod prohibetur directe
primus motus non est sub prohibi
tione dicitur quod prohibitione [illegible]
in directe est [illegible]
omni prohibetur primo. Et
per concupiscentiam est directe
[illegible] sed concupiscentia [illegible]
[illegible] unde aug. ad Ro. [illegible]
in glosa legem [illegible] illicitam
concupiscentiam nolle sed aliud nolle
concupiscentiam que est in primo mo
tu aliud nolle concupiscentiam de
[illegible] concupiscentias illas quas
non uult. Ad replicat [illegible]
[illegible] esse [illegible]
[illegible] esse [illegible]
etiam prohibetur [illegible]
quod non [illegible] [illegible]
primo motu sed nolle [illegible]

220

-nt replicat ¶ Ad aliud aut
secundum dicendum quod non sequitur
precipiebat apostolus concupiscentiam
hoc est primus motus de ma-
lo nisi lex diceret non concupi-
sces quod primus motus sit sub
voluntate sed quod primus motus
malus sub dicitur possibilitate
in concupiscentiam ad effectum ducen-
secundum non dico quod non sequitur
quia lex replicat concupiscentiam primum
motum quod apostolus explicat ¶ Ad
tertium dicendum quod illud preceptum ne
[illegible] non concupisces non pot-
erit impleri in via quantum
ad perfectione li. a. in te status
[illegible] apostolus venialia peccata
non explicant directe tamen
[illegible] mala esse ostendunt
vincenda secundum possibilitatem
[illegible] ¶ Aliter tamen dici posset
in de diligendo deo ex toto
corde non posse impleri in
[illegible] preceptum de non concupisce
non posse impleri in via
[illegible] cum tolle [illegible] que
ex toto corde istud non di-
[illegible] dispositionis que [illegible]
ad effectum trahunt

Septimus queritur utrum veniale
peccet si non resistat pri-
mis motibus Quia aut tenetur
resistere aut non tenetur ergo peccat
mortaliter per omissionem sed non ves
[illegible] ¶ Et aut tenetur luctare [illegible]
preceptum est ei vetat [illegible]
[illegible] sed non resistere [illegible]
[illegible] ergo tenetur resistere
[illegible] superior pars racionis non
[illegible] delectationes inferi-
oris partis provocet mortaliter

sicut fuit in primis parentibus quo
ad hoc quod adam non consensit quando
¶ Sic aut ut intelligere possumus sic
in operacione fuit dicit augustinus in
li. de trinitate quod ratio inferior se ha-
bet loco viri inferior loco
mulieris superior tenetur consimi-
litatis delectationes inferioris
ergo a simili nos tenemur consentire
delectationes sensualitatis nos enim
secundum augustinum tenet loco viri
sensualitatis loco mulieris
¶ Tamen augustinus in li. de trinitate loquens
de inferiori parte racionis si infe-
rior pars racionis consenserit ita
quod sola cogitationis delectatione
sine voluntate perficiendi te-
neat [illegible] mulier sola
manducaverit ut veniale pec-
catum ergo non tenetur inferior pars
racionis resistere motui sensua-
litatis Item nullus tenetur ad im-
possibile sed motus insurgunt
in sensualitate [illegible]
in potestate resistere ergo non
tenetur resistere motui sensuali-
tatis ¶ Ad quod dicendum quod nos non tenemur
resistere primis motibus morta-
liter peccando ne surgant sed ne
perducantur ad consensum superioris
partis [illegible] non tenetur consentire
secundum superiorem partem sed etiam
secundum inferiorem [illegible] nec
[illegible] admittere [illegible] diffini-
tam ¶ Ad aliud aut in [illegible] dicendum
est quod illud quod dicit in textu
quod nos tenemur non ire per concupiscentias
[illegible] intelligitur de ira consensus
in actum mortalis peccati deli-
berationem precedente ¶ Ad primum
dicendum quod non est simile in homine

superioris partis rationis ad inferiorem
cum quantitate inferioris ad sensu-
alitatem. Item inferior pars rationis
in ordinata est ad superiorem
quod subiecta sit ei ut esse debe-
at. sensualitas non competenter or-
dinata est ut repugnet rationi
licet teneatur ut superior ad conci-
liendum delectationes illicitas
sensualitatis. Inferior enim pars ra-
tionis non subiecta est supe-
riori ratio non in hoc autem
est subiecta quod non potest contineri
inferior ad consentiendum peccato ab-
sque superiori. Iudicio autem est sub-
iecta quod declaratur potest ipsa sen-
sualitate sine consensu rationis
superioris. Peccatum in sensualitate con-
tingit mediantibus inter inferiorem
partem rationis que est admodum
mulieris et superiorem que est ad
modum viri non autem respectu
maioris inter rationem et sensualitatem
eo quod sensualitas tenet locum
serpentis unde licet teneatur supe-
rior pars rationis cohibere inferiorem
inferior tamen non tenetur etiam
cohibere sensualitatem

Octavum queritur de oppositis pri-
mi motus quid sit illud et
unde quod si sit gratia contra eum op-
ponitur. Primus motus est
veniale peccatum ergo gratia primi-
mis motus opponitur. Item
opposita nata sunt fieri circa idem
subiectum. Primus motus est in sen-
sualitate sicut in subiecto ergo non
in voluntate [illegible] sicut in [illegible]
ergo opponitur [illegible] ergo queritur quid
sit illud oppositum primo motui
[illegible] non videtur opponi gratia

[illegible] motum que debet venialem
[illegible] ad quod debet mortalem
Item si gratia dispergitur [illegible]
non opponitur primo motui.
Item cum sit status sine dubio philosophus
non est sine volun-
tate sed primus est sine volun-
tate ergo non sunt circa idem
non dicitur quod nec gratia nec
opponantur [illegible] sit aliquis
[illegible] peccatis sunt in mortalibus
[illegible] sine sunt primi aliquid
sed aliter [illegible] autem de
[illegible] tamen non est in
[illegible] gratia ergo opponitur
motibus [illegible] actus [illegible]
quod gratia opponitur sed non [illegible]
si gratia in [illegible]
sit [illegible] a lege peccati ne
motus surgant aut si
surgunt statim decidant
dicit apostolus ad Romanos in fine
[illegible] in libro de [illegible]
post [illegible] gratia dei per
[illegible] Ad [illegible] autem [illegible]
quod licet gratia non sit [illegible]
[illegible] effectus tamen [illegible]
[illegible] usque ad [illegible] primum
motum [illegible] sensualitatem [illegible]
[illegible] ratio [illegible]
reformat ipsam sensualitatem

Nono queritur de primi motibus utrum
sint equales in eadem
persona vel in diversis. Unde quod
equales [illegible] cum sint
motus [illegible] concupiscentia [illegible]
[illegible] ad [illegible] motus [illegible]
motus in [illegible] non sunt [illegible]
les in [illegible] [illegible] pars [illegible]

primus motibus gule ¶ Contra
originale peccatum equale est in omni
bus ergo ipsa pena originalis
scilicet fomes ergo ipse motus
qui procedit a radice similiter sic
tus est primus motus. Ergo
omnes motus sunt equales ¶ Ad
[illegible] quod primi motus sunt equa
les quantum est de radice sed non sunt
equales quantum est ex parte subiecti
ipso et radice est maior quam
[illegible] duobus modis vel ratione
[illegible] vel ratione ipsius dispo
sitionis in subiecto

(S)ecundo queritur utrum pena infli
gatur ad primos motus
[illegible] nullum est peccatum in pu
[illegible] primus motus est peccatum [illegible]
[illegible] est in primo ¶ Contra [illegible]
[illegible] deus primos [illegible]
[illegible] cogitationum quos [illegible]
[illegible] mouent [illegible] quibus
[illegible] sicut [illegible] non puniunt
[illegible] sunt primi motus ergo deus
[illegible] punit primos motus ¶ Item
[illegible] peccatum [illegible]
[illegible] non ipse sed filius eius [illegible]
[illegible] maledictus [illegible]
[illegible] primus motus [illegible]
[illegible] dilectio [illegible]
[illegible] deus non punit [illegible]
[illegible] delectaciones [illegible]
[illegible] ¶ Ad [illegible] dicendum quod primus
motus est peccatum [illegible]
[illegible] non equalis quantum est de
[illegible] dicendum quod deus non punit
[illegible] etiam primus motus [illegible]
[illegible] quod dicit [illegible]
[illegible] motus inordinatus [illegible]

(S)equitur de delectacione [illegible]

[illegible] aut an sit peccatum
deinde an veniale an mortale
Circa primum sciendum duplex est de
lectacio una que delectatur [illegible]
[illegible] adiunctus consensus delec
tacio [illegible] dicitur quibus
an sit peccatum [illegible] in
[illegible] in confessione peccatum [illegible]
[illegible] delectationem [illegible]
delectacio est peccatum ¶ [illegible] est
[illegible] non est [illegible] quod non
est peccatum ¶ [illegible] est delectacio
naturalis [illegible] delectacio volun
taria [illegible] delectacio [illegible]
[illegible] non est [illegible]
[illegible] nec [illegible] cum
delectatur [illegible] anime
in suo obiecto [illegible] in cogi
tatione [illegible] in [illegible]
[illegible] auditus in
[illegible] sic [illegible]
voluntaria aut duplex in [illegible]
licita [illegible] sed in [illegible] licita
aut est ordinata [illegible]
[illegible] delectatur [illegible]
[illegible] aut inordina
ta quando est [illegible] non
[illegible] vel [illegible] quam debet [illegible]
[illegible] non peccatum est sed non
[illegible] in [illegible]
peccatum est [illegible]
[illegible] morose [illegible]
[illegible] aut delectatio talis
appellatur [illegible]
[illegible] motus aut motus ipse
[illegible] est peccatum [illegible]
[illegible] vel pena originalis peccati
est sicut primus motus ¶ [illegible]
[illegible] an delectacio inordinata
[illegible] sit
peccatum veniale vel mortale [illegible]

quod videt quod est delectacio no
cyua et ista peccatum mortale
est et est delectacio non morosa ita
peccatum veniale est ¶ Et ad hoc
quod quia mora requiritur ad hoc
quod sit mortale peccatum et ad hoc
notandum est quod dicit in summa alii
agitur de sensualitate ¶ Ita sic
in temptacione hominis tria fue
runt serpens vir mulier sic
spiritualiter est in temptacione spi
ritualis ¶ Naturalis serpens et sensua
litatis inferior pars racionis mulier
superior vir ¶ Serpens intendit
decipere mulierem talis illicito
cum sensualitas allectiva non
[illegible] inferiorem partem racionis
¶ Sola mulier comedit quod in
ferior pars racionis cum voluntate
perficiendi consentit delectacioni
vir comedit quod superior pars
racionis cum voluntate perficiendi
plena perficiendi apparet cum
ergo in sensibili motu peccati vel
[illegible] teneatur est veniale
et cum primi motus peccatum est tunc non
mulier sine viro gustat cum
in delectacionibus cogitacionibus tenetur
peccatum aut faciendum non dispo
nitur ¶ Si ergo peccatum non diu te
neatur in cogitacione delectacio
nis sed statim ut mulierem teti
git recedit viri auctoritate
peccatum est veniale ¶ Si non in
delectacione teneatur diu et si vo
luntas perficiendi desit est mor
tale ¶ Cum non vir id est superior
pars racionis allectiva consentiat
et est cum adest plena vo
luntas perficiendi mortale est

semper et consensus ¶ Sed dubi
um quid est quod dicitur diu te
aut illud intelligitur de diuturni
tate temptacionis aut de diu
turnitate deliberacionis vel
temporis quia quantumcumque
delectacio diu non [illegible]
delectacionem que est racio [illegible]
[illegible] et mortale [illegible]
[illegible] deliberacionis quantumcumque de
liberacio sit diu non [illegible]
consensus peccatum mortale [illegible]
¶ Vel sine condicio illud [illegible]
de diuturnitate deliberacio
nis ¶ Cum enim deliberat de
lectacionem esse illatam [illegible]
delectacioni consentit [illegible]
delectacione que est [illegible]
tempore illatam delectacionem
est in creatura ad hoc et
peccat mortaliter ¶ Sed il
lud quod alii distinguendo
quod et consensus ad delectandum
et est consensus ad opus
[illegible] sic dicunt veniale
est [illegible] propter et
sensus [illegible] tale veniale
peccatum est si opus sit mor
tale ut fornicari et [illegible]
tale et consensus [illegible] et de
lectando quod si delectacio non
[illegible] actui referatur veniali [illegible]
tali distinguendo quia ali
consensus ille est subitus [illegible]
[illegible] deliberacione [illegible]
[illegible] subrepcio [illegible]
corporalis [illegible]
est et tunc mulier comedit
si inferior pars racionis non di

222

[...]tur peccatum in delectacione sed
[...]tum vertitur eius animus de
[...] consensus ad delectandum
[...]cedente deliberacionis et tunc
[...] tenetur peccatum in delectacione
[...] mortale si desit plena
[...]luntas perficiendi ¶ Dubitatur
[...] quod dicitur quod cum plena vo
[...]luntas perficiendi adest tunc
[...] qui est superior pars racionis
[...]cedit nisi dicat augustinus quod
[...] pars racionis omnia inferiora
[...] disponit superior ad superiora
[...] contemplanda respiciat
[...] ergo voluntas vel aliquid
[...] ducatur in actum ad inferiora
[...] iterum racionis superioris [...]
[...] loquendo nam lex quando dicitur
[...] inferior racionis superioris eo
[...] adhibeat inferiori ple
[...] naturaliter que scripta est
[...] secundum quod qua dicitur imagine
[...] in cogitacione nostre racionis
[...] vel quia eadem est inferior
[...] secundum rem differens tamen
[...] rem

Sequitur decima quod respicit
opus diei cum bonum sive
vel [...] ab opere bonis
[...] ergo [...] querit si est peccatum
¶ [...] utrum sit peccatum veniale
[...] an aliquid mortale ¶ Tercio si
respiciat aliquid preceptum vel co[n]
silium ¶ Quarto quid sequitur
[...] sit culpabile actum in [...]
[...] ¶ Quinto cum appareat ¶
[...] utrum religiosi teneantur
ad opus manuale

[P]rimum sic auditur quod
[...] peccatum dicitur cum sit aliud

[...] ad thessalonicenses iii sunt autem [...]
ubi arguitur [...] de peccato
¶ Item xvi Ezechielis Hec fuit iniqui
tas sodome sororis tue super
bia habundancia panis et ocium
eius ergo ocium sit iniquitas est
peccatum ¶ Item xii Matthei dicitur quod
de omni ocioso verbo reddenda
est racio in die iudicii ergo [...]
peccatum ¶ Item lex [...] terra [...]
[...] nisi assiduis cul
turis sint consulta ocio spi
nas et tribulos producit sic spi
nas et tribulos designant peccatorum
fructus ergo ocium est peccatum
¶ Item gregorius ocium sentina [...]
[...] vitatis [...] nec [...]
[...] suscepit [...]
cius ergo bonum de se non est ma
lum secundum se tamen quoddam ocium
sit [...] quoddam non ¶ Item
in [...] non [...] de
lectacio [...] vel
in [...] ergo bonum de
se non est malum ergo non est peccatum
¶ [...] xxxi [...] in lecto [...]
glo. in ocio ergo ocium est indif
ferens cum quoddam assumunt
quoddam relinquunt ¶ [...]
quod ocium accipitur tripliciter dicitur cum
[...] secundum gregorium quod [...]
vane [...] necessitatis vel ute
[...] utilitatis secundum hoc
ocium non est bonum sed peccatum
vel [...] ad illud aliud non [...]
dicitur actio vacacio ab illis que
hic sunt active vite secundum
illud quod dicitur x luce Martha
martha sollicita es et turbaris
[...] ¶ Item [...]

est secundum contemplationes et hoc
modo est bonum quod fit intuitu dei
causa. ¶ Tercia non dicit indifferen-
tibus indifferens secundum hoc quod in-
tatur aliquibus que sunt actiue
possunt sive vel bonus sive vel non
bonus. Ad hoc ergo videtur quod veniale
est peccatum et secundum hoc accipiuntur
auctoritates que hoc concludunt
Due non sequentes accipiuntur po-
cius bono ultima non pro indifferen-
ti ratione etc.

Secundo queritur utrum sit morta-
le vel veniale. Videtur quod ve-
niale. Quod gregorius quamvis in-
veniri possit qui quantumlibet
perfectus sit detractionis tamen macu-
lis non polluatur. Si perfectus non potest
esse sine criminali peccato mortali ergo
detractio non est peccatum mortale
ergo veniale. ¶ Item gregorius si-
vacis detractionis sermone spiritus
perpendendum est quia peccatum illud nulla-
tenus possunt magno supplicio
illos pati magno in lumine opera
tio peccati venialis ad mortale
in genere loquendo ergo illud detrac-
tio est mortale peccatum. ¶ Preterea
augustinus de ci. dei dyabolus deo
homines acceptavit respondet
sed nullus venit in possessionem
dyaboli nisi per mortale peccatum
ergo detractio est mortale peccatum
¶ Item Hieronimus ad eugenium inquit quod
detractores sacerdotis sunt blasphemie
medium, si incedant, pessimi deo
fortasse refellere magnum con-
secrasti ob tuum evangelio ta-
libus iam apertae illatum est
aperte non est sacrilegium tan-
tum blasphemia sit mortale pec-

catum erit gravissimum hic mor-
tale peccatum. ¶ Ad hoc dicendum quod ac-
cidit dum impia voluntate
contendi alicui iuste non
cupere utilitatem quod et non
peccatum et quod mortale ve-
niale est cum fit delectatio
aliquod quod est ad deum quod deli-
vrus delectabile mortale
tum quoniam alique quantitate
bonum in quantitate. Ad id
quod accipiuntur auctoritates concedendum
eum prima auctoritas non
detractionis que est secunda
secundum illo quod est in vitiis perfectis
aliquis lubricus lingue. Ad tertiam
auctoritatem loquitur de eo
frequenter inflammare quod et
secundum statum nature cor-
te nobis posse se custodire
a peccato lingue secundum illud
Iacobi linguam autem nullus
homo potest domare. Ad ter-
tium qui non est lapsus in
ore suo dicitur in Ecclesiastico et quo
dabit ori meo custodiam
labiis signaculum certum ut
cadam in ipsis magno ve-
niale. Aliqua vita non
inc magnus venialis mortale
alie non tenentur que sunt
positiva regulant et om-
nem fit mortale alie non
que sunt ad opposita non
concedunt quod omnem detrac fit mor-
tale sed quedam inquoddam pec-
catum veniale

Tercio queritur utrum sem-
per sicut peccatum dicitur
a detractio. Videtur quod aliquis peccat
tum et pallidum. II. requiritur

[illegible] ergo cum sit [illegible] absque
[illegible] preceptum ut qui c[illegible]
[illegible] est tunc quo tenetur
[illegible] peccat mortaliter non fa
ciendo quod tenetur facere quod autem non
[illegible] preceptum vel prohibitionem
[illegible] preter hoc quod sermo inter ve
[illegible] peccatum computatur veniale vel
[illegible] non respiciat preceptum
[illegible] prohibitionem ¶ Ex isto loquitur
[illegible] sermone non apponit sub for
[illegible] precepti dicens Dicamus
[illegible] quod si quis non vult op
[illegible] non [illegible] audivimus
quosdam [illegible]
[illegible] sed curiose agentes et
[illegible] sunt sed in eorum omnibus restat
quod sermo non respiciat precep
[illegible] vel prohibitionem ¶ Ad id quod
[illegible] facit est veniale quando
[illegible] respiciat preceptum vel prohi
[illegible] secundum autem quod sermo [illegible]
respiciat respondetur precepto
est de ipso precepto quod est
[illegible] est cum sabbatum
[illegible] quod est in sacris [illegible]
[illegible] in [illegible] vel super illud in
[illegible] hostes et deriserunt sab
[illegible] cum maligni spiritus vaca
[illegible] inter ocia ad cogitationes
[illegible] pertrahunt ratio deludunt
[illegible] immunditiis [illegible]
[illegible] dei [illegible] unde [illegible]
[illegible] ne non solum abusus [illegible]
[illegible] corpora [illegible] sed etiam
[illegible] inordinate Si autem
[illegible] cogitationibus [illegible]
[illegible] quid de illis
[illegible] est qui cum deo [illegible]
[illegible] debent etiam [illegible]
[illegible] non formidat

Queritur quis utrum equaliter

sit culpabilis sermo [illegible]
[illegible] quod sermo [illegible] sit
magis culpabilis si cum opere
melius est quam [illegible] ergo sermo
operis magis culpabilis quam
[illegible] sermonis ¶ [illegible] dicit gre
gorius quanto sunt [illegible]
[illegible] tanto magis [illegible]
[illegible] qui non [illegible]
preceptum de tali sermone quam de
tali opere sicut sermo levior
est quam opus ergo pena non
[illegible] maior ergo [illegible]
[illegible] maior ergo magis culpabile
est sermo sermonis quam operis
¶ Ad id quod est sermo sermonis [illegible]
[illegible] vel cum homo loquitur
[illegible] in [illegible] aut [illegible]
que non sit [illegible]
vel propria utilitate [illegible] non [illegible]
sermo sermonis cum homo non
loquitur et loqui debet [illegible]
[illegible] cum ergo homo abstinet
[illegible] bono [illegible]
[illegible] bono [illegible] quanto
est [illegible] aquo abstinet
[illegible] [illegible] culpabilis
magis est culpabile sermo [illegible]
[illegible] operis quam sermonis quanto
[illegible] est [illegible] in
abstinere minus est sermo [illegible]
minus quam operis ¶ Aut sermo
sermonis [illegible] pro bona opera
[illegible] [illegible] laudans
[illegible] pro hoc quod dicit [illegible] gre
gorius super illud Job manum
meam [illegible] ori meo [illegible]
[illegible] est virtute boni operis
[illegible] in tanto [illegible]
[illegible] quod autem maior est in [illegible]

qui in operacione per philosophum qui plus
impleuerit inter est primus qui
opus utrumque autem hoc contingit
peccatum peccatum sic ergo per
unum super illud sed conjungit se
contra sulaciaus in alius e diz
actus primus magnus non est
misericors aliquid pedes uel
dei mandata

Quarta quidem cui opponitur
accidia primus qui utrum op
ponitur caritati utrum opponatur forti
tudini quod autem opponatur carita
ti uidetur philosophus qui dicit Beatus
gregorius caritas ociosa non est
autem eam perficit aut deficit ergo
caritati opponitur accidia ¶ Item
spiritus magnus est amor in spiritu
igne nequaquam ladyment redi
cit tedium annulla est impossibile
que enim impetum describit proprie
ergo caritas non simul cum accidia
stat ¶ Donec spiritus in mens quis
non in uenire fecit qui continet
prius sit deatiosa tamen simile
non peccet in multis eum lesse
diuinis omnibus ualebis testantur ergo
accidia fecit simul stare cum cari
tate ¶ Ad id quod quia auctus
gregorius intelligi sic non e ociosa
i mortua in actis quia consistit
caritate aliquid cadat in lecto
tamen accidit et actis operatur
si non fuerit nisi in hac illis acis
tam simpliciter dicendum esse quod
caritas non esse ociosa uel plena
na acis illa sed sibi in plenitudine
simulitudinis formaliter ¶ Ad id dicit
quod dicit Seneca quod est quod sicut
ignis coagulata aque sibi ergo
tingi si tarda qui ad aliquid

effectum sic accidit declinare
requi opponatur quoniam non [illegible]
accidia secundum quod est ne[…]
peccatum sed aliis [illegible] […]
post accidia unde eius […]
non detineret ¶ Deinde […]
quod opponatur fortitudini […]
philosophus qui dicit augustinus in li[…]
flictu uiciorum et uirtutum […]
eum quod contra uirtutes accidia […]
torpor sine ignauia ¶ Dum […]
aliud est ignauia nisi a[…]
¶ Item fortitudo uirtus est […]
dicitur accidia impetuosa […]
dum aut opponitur contrarium […]
ipsidem ipse de summo bono […]
quod accidit opponitur fortitudini […]
accidia non uidetur contrarium […]
ergo accidia opponitur fortitudini […]
¶ Donec timor malus oppo[…]
fortitudini plus aut non […]
tur eidem sed cum genus […]
cum ergo cetera in eis uirtutibus […]
secundum contrarietatem non opp[…]
fortitudo ociosa convenit ne[…]
convenit appetitus uita non opp[…]
¶ Ad quod quod fortitudo re[…]
multos per consuetudinem oppo[…]
secundum modum uirtutis eiusdem […]
eidem eum secunda eiusdem […]
onus ¶ Quod aut dicitur accidia […]
parum fortitudini sed est n[…]
contrarietatis ociositatis cum a[…]
opposita opposita aut e d[…]
contrarietas fortitudini n[…]
est ad quod ociositas idem […]
simus quod torpor uel accidie

Materie post quamquam de […]
sine accidia quoniam
utrum religiosi teneantur ad
medicinalem uidetur quod simul
cum ubilla lege quod de[…]

fratres in dolo'e pariet nulla
mulier est precepta per literam
que que no' recepit de viro
semen sancto spiritu ab illa
tamen in gud'e valtus tunc nesciret
nullus dz recipi ergo omnes
tenent' laborare ¶ Item dicit
super illud ad cor. que nescia
est hic glo' recipi quandi e
as quo dicerent aliquis ergo
si no laborant no discernitur
aliis plures aut designant
dives ergo possunt si no labo
rant ¶ Item ii ad thess. ult.
nuncii quosdam inter vos amb.
ulare nil oper. sed tu ag. hiis aute
cuiusmodi sunt precipimus in d
ipso ut cum silentio panem suum
manducent ergo doctrina apostoli
tenent' operari manualiter ¶ Qui
dum no intelligere volunt de opibus
spiritualibus q no inde' ed per epistolam
cuius apostoli tamen publica erat
imus precepta ¶ Contra dicitur in
quo dignius est operari in
te sua super quo dicitur apparet
in esse necesse ergo premissi ¶ Item
contemplativa vita prior e activa
religiosi no tenent' ad contempla
tivam ergo pacto contemplative di
mittere tenent' ea que sunt ac
tive ergo operari manualiter pertinet
ad activam ergo dimittendum e ar
gumentum pacto contemplative no
tenent' ¶ Item dominus dicit in
evangelio illi qui volebat se
qui ire patrem suum sinere mortuos
sepelire mortuos tu autem annun
tia regnum dei ergo minus bonum
dimittendum est pro maiori bono

sed manibus laborare est ergo qui
vacant operibus religiosis
dimittenda est manuum opera
eo quod pro oratione et aliis actibus
spiritualibus ergo no tenent' Ad
quod dicendum quod religiosi quidam
sunt minorum religionum ex
fundatione quod teneant' ubi autem
consueverunt quod teneant' de illis
planum est Ubi autem no ex
sunt quod teneant' qualiter
potest esse quod teneant' certis
capitulis ¶ Et cum religiosi se
quibus committitur officium predica
tionis ne graventur auditores
in administratione rerum suarum
maxime tali gravamine quod
faciat eos repellere ab auditu
predicationis sine doctrina fidei
necesse tunc debent aliis dari
re sed ipsis manibus laborare
vel mendicare de hac causa
patris dicit augustinus in libro de verbis
evangelii Alia ratio e ut a
lios qui pueri sunt ad eam de
laborandum excitent Unde augustinus
de opere monachorum ut ista
mandare nolunt manibus labora
verunt legimus nec multos ad im
mitatione eorum incitarent ¶ Item
ratio est admittendi scandalum
quoniam infirmiorum possent enim
aliqui dicere isti infirmaverunt
religionem ne manibus laborent
verunt et sic suavius vivunt sim
pliciter tamen no tenentur necessitate
qua debent vacare opere me
liori tum propter se dedicaverunt
¶ Ad alia autem videndum quod illud
quod dicitur in ... in pudic'e valtus

tui etc non intelligitur tamen de la
bore manuali sed de quocunque ope
laborioso a quibus non absoluuntur
religiosi quod si quis esset ita co
templatiuus ut non ad ceteram
laboriosa descenderet uel saltem
illa lex que dicitur in .iii. genesis
ad statum hominis refertur sed et
ipse non laborauit alius tamen
pro ipso laborauit in pena enim
hominis datum est illud ¶ Ad
secundum dicendum quod illud quod dicitur actuum
.xx. sic intelligitur de ope ma
nuali ad casum illum refertur
ne ipse recipiunt bona subdi
torum nec aggrauarent illi cum plures
rapaces intellexit de quibus ibi
sit sermo et loquitur ibi de prelatis
non de religiosis ¶ Ad tertium
dicendum quod illud quod dicitur ad thessalonicenses
intelligitur quod apostolus precipit op
eri ad tollendum ociositatem et
scandalum propter infirmiorum la
borantium qui de facili possent
scandalizari ¶ Ad illud uero
quod dicitur in euangelio dignus
est operarius etc intelligendum
est quod hoc refertur ad acceptionem
sumptuum non ad opus quorum
sumptuum acceptio est remuneratio
sione non in perceptione ¶ Ad
ultimum dicendum quod licet religiosi te
neantur aliquid uacare contempla
cioni qui est actus melior
nichilominus tenentur condescendere
actiui propter suam utilitatem uel
aliorum utilitatem sed actio multi
plex est non enim solum est actio
in ope manuali

¶ Completo tractatu de pec
cato (?) in quantum ad quedam

manifestiora sunt enim
alia que natura participant
quamuis tamen mortalibus
est de quibus que aliqui
malis aliquid mortalis
dicendum est de mortali primo
considerandum est de mortali
¶ Deinde de speciebus eius
libus uel uenialibus
aut quibus quare dicitur
¶ Sed de dicta enim ad
uel genera ¶ Et tertio de
uenialis ad mortale
ubi aliqua proporcio ¶ Ut
utrum mortale recipiat
ruinam ¶ Quinto de effectu
talis peccati secundum diuersos
persone ¶ Sexto utrum
peccatum inducat mortale ¶
tamen de pena mortalis
mortale.

Nota sumi sic mortale
quod dignum est morte
quod morte inducat potest ergo
de qua morte intelligitur est
multiplex mors scilicet nature gre
tie et gehenne dicitur mors actualis
morte dicitur mortale
dicitur mortale a morte nature
secundum hoc ultimum dicitur mort
ad quod consequitur mors
postea dicitur illud tamen non o
nale ergo originale tamen esset
tale ¶ Potest etiam queri si o
nali debetur mors nature
non similiter ipsi actuali morti
tamen in utroque sic incedendum
¶ Si hoc dicatur mortale a mor
gehenne sed non uidetur quomodo
potest enim aliquid esse peccatum
tale quod postea puniatur de

sic no sequit mors gehenne
vel condicionaliter dicitur mortale
s3 si no sequat pena finalis
tamen no sit eo q mortale
dicat in suo genere no dicitur mor
tale a morte gehenne ¶ Si no
mors gehenne recte videt dici
mors in illa enim vivit homo
sentit intelligit hec aut omnia
attestant vite Si ego no recte
dicitur mors cum sit vita perpetua mi
sera perpetua aut vita no est tam
possibilis cum morte nec recte
dicitur mortale ab illa mortali
vite si no dicat a morte culpe
sed in hoc no videtur q dictum
apposite respectu cuius dicit ao
isti Si ego veniale no respiciat
ut mise opus pene etne mor
tale no dicat respectu ¶ Gene
etne ¶ Sed cum a morte dicat
separacio a principio vite ppt quod
magis dicit separacio a principio vite
primum peccatum quod ab illud videt
enim q tum debet dici mors qm
fit separacio a fide dei enim a quo
iustus ex fide vivit si ego fides
est vita anime tunc tm dici
mortale cum tollit fides ¶ Ad
hoc dicendum q mortale peccatum respectu
duplicis mortis respectu mortis
culpe et mortis gehenne sed re
spectu illius causa est simul et
totalis respectu alterius causa est
per totalis cum aut dicit peccatum mor
tale respectu mortis gehenne
intelligitur q quantum de se est causa
est enim ni destruat ipsum peccatum
talis pena consequitur respectu aut
mortis culpe est causa concomitans
cum enim peccat aliquis mortaliter
tunc anima separat ab ipsius
spiritu et cognoscit In quo intelligitur
vel homo 2 inquantum dic eo
mediante morte moritur quantum

enim dic comedit homo peccatum
cum que est causa dum morte
culpe mori ¶ Ad obiec aut dicendum
primo ad illud quod dicit q peccatum ori
ginali debetur mors nature ut
similiter actuali dicendum est q obliga
tio mortis sequitur utrumque no
dico contingit actuali et q sunt
primi parentes adam enim in quo po
siti sunt tota natura sicut po
siti sunt lumbis inquantum dic eo
mediante ro ratione cuius obli
gati sunt posteri no tamen ad
morte culpe sed etiam ad morte
gehenne tamen aug in xiii de
ci dei q qui morte debe
dens primis parentibus sunt comminatus
si ab eo mandatum transgrederent
acceptum non anime ab corpore
an corporis ab tam hominis in
illam que appellatur Secunda vide
dum est q omnis hoc sequitur
no tamen per mortis peccati sicut
nisi anime sumat dum nec tamen
possidebit nisi corporis penaliter
dum nec solum ipsum tantum
pena ubi et adeo racione
separati puniri sed quod q mortis
sunt usque ad novissimam que
secunda dicitur qua nulla e post
dicitur quoniam illa explosa est
ut negata tamen quod alii actu
ali mortali si permaneat deficit
tur mors Ad secundum no dicendum
q audit de morte gehenne
dicendum est q mortali peccato si pena
nunc debet pena gehenne ab
solute enim causa no est nisi
si no sequitur effectus ¶ Ad id quod
dicit audit q mors gehenne no
recte dicitur mors ppt vite perpetui
tate dicendum q no dicitur mors separa

vite nature sed glorie, nec esse mors gehenne proprie nisi esset intermina bilis perpetua. Unde Augustinus in libro de civitate Dei: In dampnacione novissima quamvis homo sensu non careat, tamen quia sensus ipse nec voluptate suavis nec quiete salubris sed dolore penalis est, non inmerito mors est nuncupata quam vita. ¶ Secundo [illegible] alias de morte culpe. Dicendum quod licet mors culpe conveniat omni peccato quod dicitur mortale, quia ibi caret [illegible] homo [illegible] tamen dicitur infidelitas peccatum mortale quia aufert animam qua vita est spiritualis, secundum quod dicitur: Iustus ex fide vivit. Alia non peccata tamen [illegible] salvatur fides in formis et in integre [illegible] ferunt non tam [illegible] quod est [illegible]

Secundo queritur de differentia eius vel convenientia ad criminale. Videtur quod convertuntur in q. 9 [illegible] appellatio late patet complectens omne peccatum quod ex deliberatione procedit, sed tale est peccatum mortale, ergo criminale et mortale convertuntur. ¶ Item super illud proverbiorum Job [illegible] est glossa: peccatum pollut animam [illegible] sed hoc facit mortale peccatum, ergo peccatum mortale et criminale convertuntur. ¶ Item Hugo de sancto Victore: criminalia dicuntur que vel lesione vel turpitudine continent, in quibus deus vel proximus multum offenditur vel ipse qui facit maculatur. Sed hec ratio convenit mortalibus peccatis, ergo mortalia et criminalia convertuntur. Contra Augustinus super Io.: crimen est grave peccatum accusatione et dampnatione dignissimum. Sed cum non omne peccatum mortale sit tale, ergo peccatum mortale et crimen [non] convertuntur. ¶ Item dicitur ad Titum: oportet episcopum esse sine crimine, non autem sine peccato, secundum hoc nullus vel pauci ordinarentur, ergo non convertuntur. ¶ Ad quod dicendum quod crimen accipitur dupliciter: communiter et proprie. Communiter accipiendo convertuntur [illegible] et [illegible] mortale [illegible]. [illegible] alias accipit dicens: multi crimine caruerunt in crimen qui diligere sua [illegible] [illegible] quod dei [illegible] timore eius negligunt. Sequitur: de cuius [illegible] maiorum ceterorum maiora committunt [illegible] ut [illegible] ferant. Si non [illegible] crimen secundum [illegible] crimen est peccatum mortale, sed non convertitur secundum hoc, quod predicte auctoritates sunt intelligende.

Tertio queritur de comparatione venialis ad mortale utrum sit ibi aliqua comparatio. Videtur quod non, quia infiniti cum ad finitum nulla est comparatio, sed pena eterna est infinita, pena temporalis est finita, ergo nulla est comparatio. Sed sicut se habet peccatum ad penam, ita se habet culpa ad culpam [illegible] est [illegible] ne, ergo peccati mortalis ad veniale nulla est comparatio. ¶ Item peccatum veniale est [illegible] inordinata [illegible] peccatum non mortale est super divinum vel contra, ergo summi boni quod deus est nulla est comparatio ad bonum creatum, ergo nec peccati mortalis ubi aliquid [illegible] vel [illegible] est comparatio ad veniale [illegible] que sunt alicui bonum commutabili vita bono [illegible]. ¶ Item [illegible] delectatio in mortali peccato est finita, finiti non ad finitum potest esse comparatio [illegible] eadem que accipiuntur ergo

[illegible]rias potest esse venialis pecc
ati ad mortale. ¶ Item alter
itas pene que debetur morta
li peccato finita est in magnitudine
sed veniali peccato malici
a potest crescere ut aliquis dicit
[illegible] ad penam mortalis pec
habilitate ergo aliqua proporcio
est de veniali peccato ad mor
tale. ¶ Ad quartum dicendum quod est loqui de
quantitate delectationis in utroque
peccato secundum hoc patet de proporcio
deformitatis eius in comparatione
peccatum bonum in quantitatibus fini
tis in quanque potest delectatio non
secundum actum semper peccatum vel proporcio
tunc pena debetur mortali peccato
omnia parte finita magnitudine
et alia parte infinita duracione ve
niale etiam peccatum licet quantum
ad se non haberet reatum infi
nite penalis ergo admittere tamen
mortalis patet sic pena etiam
tio cum eius deformitatis est
sine fine deformitati autem fi
ne videtur pena sine fine. Se
cundum ergo si solum [illegible]
de ille cum que audiunt aliquam
proporcionalitate ex parte deformi
tatis secundum suum genus attin
git vel tamen eius in quanque pec
cat alie non finiuntur secundum me
sura delectationis ex parte delectantis

Quarto queritur utrum mortale
recipiat magis et minus quod
videtur mors cum naturalis sit
quod est separatio anime ab eo qui e
vita eius non recipit magis
et minus ergo a simili mors secundum
quod est separatio anime ab eo qui est
vita ¶ Preterea nutritiva est viet
recipit magis et minus ergo a simili
mors secundum quod est separatio anime
ab eo qui est vita eius non re
cipit magis et minus sed ab hac
morte dicitur mortale peccatum ergo
mortale non dicitur secundum magis et
minus ¶ Contra adulterium dicitur
maius peccatum quam fornicatio
et homicidium quam adulterium et utrumque
tamen est mortale ergo unum est
peccatis aliud in quantitate mor
talis ergo mortale dicitur secundum
magis et minus ¶ Ad quartum dicendum quod a
liud est dicere maius peccatum mor
tale et minus et aliud est dicere
magis et minus mortale. Cum
enim dicitur maius et minus ad quan
titatem peccati refertur in genere pec
cati et maior etiam acerbitas
pene videtur secundum mensuram
libidinis. Cum autem dicitur magis et
minus mortale ad ipsum separa
torem ab eo qui est vita refer
tur et consequenter pena etiam
videtur. Sed ut ergo in infinitate
pene non est magis et minus sic
nec in separatione est magis et
minus. Vel potest dici quod mor
tale peccatum inquantum mortale
respicit mortem perfectione et mor
te non perfecte aliquid est quod
dicitur secundum magis et minus quia
utrumque eternaliter dicitur puniri
iste quam ille et aliquid non dicitur
secundum magis et minus quia utrumque
est eternaliter dicitur ergo peccatum
mortale quo ad quid magis et
minus quo ad aliud non dicitur
secundum magis et minus et hec pos
sunt solum obiecta

Quinto queritur de effectu mor[tis]

pctm scdm scelam psone quit
go si pctm mortalis effectus
est separare ad0 sine substraccõ
gre quocunq tpe incipit ¶ Sit go
ita q aliquis peccator incurret
genus pctm mortalis illud pec
catum mortale statim efficiat ad
h effectus est separacio vl gre
substraccõ go separat ad0 vel
subtrahit graciam ¶ Cum si
separatus fuit ad0 p precedens
mortale separatus go separari
no pot sicut albo qui non
habet graciam no potuit subtra
hi gra go pctm scdo licet q
tingens no efficit id q primum
faciebat go no omne pctm mor
tale separat ad0 vl subtrahit
graciam quibus go effectus e cuius
dam pctm mortalis inquitum
est mortale ¶ Ad q videt q
effectus mortalis pcti e caritas
pe homine nulle in subs in illo
effectu no differt pctm sine
primo adueniat sine scdo sine
tcio ¶ Item est alius effectus
qui dr separacio ille effectus
duplr accipit aliquando cum acci
pitur p elongacione tunc cum
dr ypa lib pctm inter diuise
runt inter nos z deum dis acci
pit ibi quantum ad primam sepa
cionem ad0 z ad elongacionem z cum
separacio no tm dr quantum
sz elongacionem iam separatorum se
parare cum est secundo separare
qui no in iustitia est cum pec
cat mortaliter secundo ad0 se
parat tunc item peccat morta
liter separat se i secundo separat
hoc est elongat z cum ulteri
us in peccatum in venie ado p

catum elongat hominem ad0
q dicitur longe a peccatoribus sa
lus sicut elongamur lu
rambulantur p …itate
Sexto quer utrum dimi…
pctm induat mortale
inde p hoc q dicit aug in
de igne purgatorio ille c…
pctm mortalia dicit cum q…
cundia si longa tpe tene…
ebrietas si assidua sit in
minus computatur tunc go vel…
vel ebrietas no venialia …
mortale pctm nam si esset
oporteret addere aliam …
ut dicit de longitudine t…
aut assiduitate go dim…
primus induat mortale vl e…
tit ¶ Contra albedo magis
minus dimitte no diuersifica…
speciem similiter est in aliis ac
cidentibus prima dimittalis
no induat vl efficiat pctm …
tale ¶ Ad q dicit q dim…
vel assiduitas vane sui no
induit mortale pctm sz vi
cius q vitat cum sz sufficie…
temporis deliberacionis tenet
resistere motus venales ut
… regium pctm sine da…
… dicit aug quantum al…
quid decrescit pctm in se dim…
elongauit ipsi digne emend…
… si habet pacem longe …
… no cessit …
… abstinuit illo …
… apostolus ad …
… petit … illo …
sine remedio cruciabitur …
go dicit iracundia si longa

tempore est non pro diuturnitate co-
mittitur mortale peccatum sed prima
effectum debet intelligi circulatum
ipse contemptus dominus qui e(st)
ita in veritate reddentibus in-
ligendum est in consimilibus et
sic dicit apostolus ad Hebreos vol-
o accidat super iracundiam iram

Septimum queritur de pena mor-
talis peccati cum enim actus
mortalis peccati sit temporalis
quantitatis autem pene debeat pro-
portionari quantitati culpe non debetur
pena eterna peccatori temporali
pro peccatione peccati mortalis non
imponitur iuste pena eterna. Ad
hoc dicendum quod non peccatione tempora-
li in quantum est temporalis debetur
pena eterna sed ratione macule
que permanet sine fine intellige
pro proposito quod aliquis committens
aliquem actum mortalem tunc in-
ducitur macula in anima inquantum
illo actu privatus est gratia
sed secundum eundem generis pene
debet deus actum peccati morta-
lis ratione peccati venialis quod
non est possibile ut existente
macula mortali non adequatur
macula inquantum meritum pene
debetur macule aut quod actum
mortalem quod si ipse debetur actum
quod secundum actum est meritum
vel debitum secundum hoc reddit quod
ipse deus quod peccatione temporali
punit aliquis eternaliter. Sed non
dicitur quod quia ipse homo peccavit
in suo eterno ideo deus punit eum
in suo eterno sed qualiter intelligendum
est cum possit contingere quod sepe
peccavit homo mortaliter et tamen

eternaliter punitur sed diceret aliquis
quod ille qui in peccato moritur ni-
hil infinite peccavit si infinitum
[illegible] sed hoc qualiter verum
est patet cum contingit quod aliquis
semel peccaret mortaliter nec
decetero habet voluntatem pec-
candi illo genere peccati et tamen
decidit in illo peccato non ergo
in infinitum peccavit si infinitum
[illegible] illo genere peccati videtur
ergo quod non debeatur pena eterna
peccato temporali. Ad quod dicendum quod circum-
stantia temporis non facit ut pec-
catum eternaliter puniatur sed cum
illius in quo peccavit qui cum
sit eternus in pluribus manda-
ta promittit bona eterna transgres-
soribus non comminatur penas eter-
nas ut qui in suo eterno eternum
iudicem offenderunt in eius
eterno eternaliter crucientur. Ad-
do quod alia causa potest
esse quare mortalis sine macu-
la dicendum est quod non utrique tamen
debetur pena eterna licet ipsa
actus transeat tamen voluntatis
habitualiter permanendi in peccato ma-
net. Unde dicit beatus Gregorius
qui eternaliter peccato perfrui vole-
rent pena in veniunt eorum
voluntatis non habent finem pec-
candi nec habebunt finem torque-
ri. Et dicit de aliquo qui pec-
cavit peccatum fornicationis ma-
le velit ulterius illo peccato perfrui
in suo eterno et non velit peni-
tere de illo una vice fornica-
cionis et impenitentie debetur ei pena eterna

Octavo de peccato in generali sequitur
de speciebus eius est autem

ma dis sper aliud delictu
aliud quissu delictu cu est
in no faciendo qd tenet face
quissu uo est in faciendo
qd tenet no face que dici no
sup illud ps delictu iu. iuv.
et scd. 2 v in no ab. glo q
dimisi facienda in iusticia
uo facienda scd dicim iustia
accipit ibi p quisso sit go
pmo querit de delicto 2 deinde
de quisso. De delicto aut scd
quod est in quie deinde
in spc quis go pmo quaerit di
cunt delictu ¶ Scdo utz de
lictu opponat quisso ¶ Tercio
utz malus peccati sit delictu
quam quissu ¶ Quarto utz
delictu sit simul cu quisso

¶ Ad pmu sic delictu di
quasi delictu sic cu go
ponit aug. sup delicto no inde
distinguere aut pecca morta
lia in uno quoq cu peccato mor
tali est dei delictus ipso ueni
quoniam ponet una spes
mortalis peti ¶ Itm aug
in li de ciuit. dei Bonu pecca no e
appeticio rez malaz sed de
sertio rez meliorz deser
tio aut quid est nisi delictu
go omne peccatu mortale de quo
loquitur ibi est delictu ¶ Ad
go ds q delictu eo dr dere
lictu quia delinquit illud
q faciendu est no quia dere
linquit deus sic go large
accipit delictu uno spc scdm
q dividit contra quissu sed
aut uo accipit in illa ratione
pecca peccatu no est appeticio 2
dicit q peccatu no e appeticio

rez malaz quia rez acc
ibi pura nulla aut natura
mala est sed desertio dr rez
meliorz quia homo peccando
mortaliter deserit deu deser
ciam bona spiritualia adhere
transitoriis ideo est sicut 2 mu
aliter di q peccatu est appeti
cio rei mutabilis q peccati
appetitus rei male ids cu
tpis delectabilis illicito

Scdo queritur utz delict
opponat quisso unde
q no sicut dicit ibi deli
ta quis intelligit delictu cu
tinet in se occulta ipsa ratio
sed omnia peccata possunt dici
ta go omne peccatu est deli
ctu no opponit delictu 2
[illegible] ¶ Item xvi. leuit. q
tat aut iustitiis filioz
israel uniusa delicta atq
cum go delictu dividit
peccatu ¶ Similiter pnj. Job q
[illegible] iniquitates peccata mea
delic. unde nichil ¶ Simile
in leuit. vij. 2 vij. ¶ go offici
sacrificia spes sive pro deli
go delictu dividitur contra p
peccatu accipit ibi p quiss
¶ Itm duc sunt spes iustitie
declinare a malo 2 face bonu
quibus duabus opponunt de
tum 2 quissu ergo delictu
non contra peccatu peccatu
capit ibi p quisso ut ps
ponit [illegible] q del
tum sunt opponunt illi par
iustitie que est face bonu
dividit 2 quisso que oppo
illi pti que est declinare

alis delictum aut quod dicit
delinquendo quod est ad peccatum
sic alii accipiunt ¶ Sed ad hoc
dicitur utrumque delictum committendo
sufficienter dividit peccatum mor
tale contra immediatum quod videtur
contra dictis ¶ Sed videtur contra
hoc quod dicitur in v levitici de obli
vione quod delictum est quod contra
aliud praeceptum dei ut in sanctis
et incidentes delictum autem hoc
non acceptum tamen committendo non
sufficienter dividit peccatum mor
tale Item dicitur secundum alios
[illegible] peccata sive in specie
sub in specie delictum notatur
¶ Ergo delictum non continet pec
catum ignorantiae nec committendo
continet peccatum ignorantiae ergo tria [illegible]
sufficere peccatum mortalis delicti
[illegible] ignorantiae committendo ¶ Ad
[illegible] quod illa duo sufficienter di
vidunt peccatum actuale morta
le tamen augustinus in libro de professione in
[illegible] duobus modis in [illegible]
constat omne peccatum scilicet aut [illegible]
[illegible] que [illegible] aut illa non
[illegible] que videntur [illegible] sunt
delictum committendo ¶ Ad aliud
[illegible] in [illegible] est quod delictum
[illegible] ad illa quibus [illegible]
delinquentes videlicet committendo [illegible]
illa duo peccatum aliud videlicet aliud
[illegible] aliud in se ipsum sic
[illegible] non accipitur delictum
[illegible] quod dividit tamen committendo
[illegible] dicitur delictum tamen non sit quod [illegible]
[illegible] est ¶ Similiter videtur
[illegible] ad secundum delictum tamen alii
[illegible] ad illud peccatum quod [illegible]

omne sit vel quod [illegible] tamen [illegible]
contra [illegible] non dividit tamen [illegible]
[illegible] dividat tamen [illegible]
[illegible] sive quod ignorantia sit
¶ Alio modo [illegible] delictum accipitur
[illegible] quod non sit ad quod tene
tur dicitur large ad [illegible]
[illegible] modo delictum continet
in se peccatum ignorantiae peccatum
enim ignorantiae est tamen non [illegible]
quod tenetur [illegible] contra hoc [illegible] delic
tum immediate [illegible]
committendo ¶ [illegible] tamen in [illegible]
tantum ignorantiae alio modo [illegible]
accipitur super illud [illegible] delicta
iuventutis meae [illegible]
me delicta tamen dicitur [illegible]
[illegible] faciunt delinquentem
ignorantiae [illegible] peccata que ignoran
tia [illegible] vel [illegible]

O[illegible] quid utrumque maius
peccatum sit delictum quam
commissio delicti quod videtur delic
tum tamen in leviticis [illegible]
[illegible] sic [illegible]
in levitici ergo maius peccatum sunt
delictum quam committendo ¶ [illegible]
[illegible] est melior [illegible]
quam declinare a malo ergo delic
tum quod [illegible] ei quod est fac
[illegible] hoc tamen est [illegible]
[illegible] vel [illegible] sicut
dicitur in levitici super illud sicut
[illegible] offertur hostia [illegible]
[illegible] ei quod est decli
nare a malo [illegible] tamen est facere
malum ergo delictum maius pec
catum quam commissum ¶ [illegible]
videtur quod [illegible] dicitur

in levitico sicut pro peccato offertur
hostia ita et pro delicto utriusque
hostie una lex erit. Si ergo una
lex pro una lege lex sacrificij
pro peccato et pro delicto ergo sunt eadem
simul culpe. ¶ Item gregorius in
[illegible] super illud peccata mea
atque delicta unde insinuatur hic
quod est inter peccatum et delictum quod
peccatum perpendimus peccatum transcendit
delictum non. non quia [illegible] assi-
gnificant pro peccato [illegible] minus[?] pro-
pter dicit sicut pro delicto ergo ad
paria indicantur peccatum et delic-
tum sed hoc dicit comissum ergo de-
lictum et comissum ad paria indi-
cantur. ¶ Ad 2 aut delictum sit minus
quam comissum arguit difficultas
cum sit de separacio ab omissio
quam comissio que non sunt hic
aliis partibus [illegible] sunt peccata
quod aut difficilius fit ab [illegible]
tatis patet per hoc quod multi renuo
vant dimittunt sine delinquunt
quam comittant. ¶ Preterea plures sunt
prohibitiones quam precepta affir-
mativa sed in transgrediendo pro-
hibitiones fit comissum in non
faciendo precepta fit delictum
ergo plures fit comissum quam de-
lictum. ¶ Ad hoc dicendum quod delictum simpliciter
et in mediate sed [illegible] cum com-
missum quam delictum quia maius
est malum facere malum quam
non facere bonum. Secundum aut quod
delictum respiciat ipse in minus
dei contrarius est peccatum proprie ac-
cipitur quod in levitico tamen
melior requiritur peccatoris. ¶ Ad
illud non quod alias [illegible] de

licti et comissi ad proprium iusti-
ciandum est quod licet maius
non sit facere bonum quam non
malum ita tamen sit est in
sic ut maius malum sit a-
nte [illegible] quam facere malum
attendenda est in quantum
non. ¶ Ad illud non quod alias de-
ricte per hoc quod dicit in levitico
intelligendum est quod illa peccata
tendunt quo videlicet hostia
quantum respiciat [illegible]
iudicum ad [illegible] eum qui
videntur committebat. ¶ Ad illud
quod dicit beatus gregorius dicendum
quod quia adhuc attenditur [illegible]
peccatus tunc [illegible] inter[?]
[illegible]

Quarto queritur utrum delic-
tum sit simul cum comisso. Et
videtur quia eum non facit
ut faciat hoc est quia
quid aliud facit quam dicit[?]
[illegible]. ¶ Item qui facit quod
tenetur facere dimittit illud
quod tenetur quia eum formaliter
continue [illegible] contineret ergo delic-
tum est nec [illegible] cum comisso. ¶
Ad hoc dicendum quod delictum aliquando
quam sed directe oppositum quod [illegible]
licet ut sese habent continue ali-
ter conformari in talibus ad
missum sequitur delictum sed non
est. ¶ Sunt aut alij respondentes
dicunt delictum in talibus pa-
rere delictum sine comisso in
tenuit ille dare indigenti pre-
stanti non dat et ideo delinquit
non tamen comittit. ¶ Preterea de-
tur non dat [illegible] illa comittit nec
[illegible] post eum dare et tamen

Sz in dz vna ex vna parte
et alia ex parte non delinquere Sic
et patet qualiter separatur delictum et
commissum et qualiter non separantur
Ultimus quintus utrumque delicti et
commissi sit omne delictum re-
ducatur ad unum et omne ad unum
enim genus et omne commissum
similiter quod non videtur difficile
cum sint prohibitiones et admitte-
re commissiones similiter ergo delicta
commissa ab invicem distinguuntur
delictum autem et commissum sint ita
ratus predicatus non ergo erit de-
lictum nisi quod ad unum delicta
ut preceptum ad unum precepta
et omnia reducentur ad unum
ordinem ¶ Tamen Augustinus in li-
bro questionum in istis qualis sibi
dicendum est et vos compescite igna-
ra commissio diligens quod breviter
Similiter explanus est dicendus non
et conformari hoc solo si vero
non [illegible] prohibitio cum et non
et conformari omissio est refor-
mari in unum cum ergo delictum
commissum attendant secundum uni-
tatem prohibitionum erit delictum
et commissum ad generalia reducere tamen
ad aliquis delinquunt tenentur
aliquibus reformari in unitate
et eius reformatur delinquendo
autem aut quibus committit tenetur
conformari hoc solo reformari
¶ Secundo quod dictum est quod reducitur sed deum
et ad predicta generalia que sunt
unum radices preceptorum et prohi-
bitionum non quod ista sic unumque
ad preceptorum prohibitionum sunt
varia sed sicut non compescere
et diligere sunt radices ita non

ter conformari reformandum sunt
consequentur et sic generaliter delinquit
vel committit radicatus peccat
in illis vel secundum vna
O
Octo delicta in genere sequuntur
Octavibus differentiis delicti
que sunt ignorantia omissio
negligentia delictum enim dicitur delic-
tum bonum faciendi ad quod tene-
bamus bonum aut illud contingere
dicit in agere sive agere non disposi-
tum vel quo ad generis actus delicti
vel quo ad circumstantia delicta
¶ Primum est ignorantia quod est ta-
ciendum secundum est omissio quod
est defectus actus debiti ¶ Tertium
est negligentia que est defectus
circumstantiae debitae ¶ Primo que-
ritur est de ignorantia ¶ Secundo
ergo quintus utrum ignorantia sit pec-
catum aliquando ¶ Secundo si a-
liquando non est peccatum vel sit
pena peccati que dicta sit ig-
norantia et causa ¶ Quarto
si committitur semper peccatum ¶ Quin-
to tum dicitur esse peccatum vel tamen
peccato utrum sit originale vel
actuale vel medium ¶ Sexto
utrum peccatum ignorantie sit gra-
vissimum ¶ Septimo utrum ex-
cuset ignorantia a peccato vel
non excuset ¶ Octavo de ex-
cusabilis que magis excuset
¶ Nono de quantitate quibus de
alias causas excusamus

Ad primum sic dicitur [illegible] ad Ro-
manos illud Domine quia in
dicando dei est et postea sequitur
an ignoras quoniam ignorantia
in eis qui intellexere negligere
peccatum est ¶ Item [illegible] in libro

et cetera in restitucione nullus magis
pena manet est quam ille qui dili
gerit. ¶ Item super ad Cor. xiiii
ignorans ignorabitur id est reprobabitur
sed reprobacio non est nisi propter
culpam ergo ignorancia est culpa
¶ Item aliquis non sine quod est cum
virtute ergo per oppositum aliquis non
ignorancie quod est cum peccato
sicut ergo sciencia sive prudencia
dicitur esse virtus ita ignorancia
dicitur esse peccatum ¶ Contra sicut
dicitur in textu duo sunt inflic
ta a deo peccatum ignorancia vero
concupiscencia corrupcio corporis neces
sitas sed quod inflictum est insuetum
hominem tenet racionem pene non peccati
ergo ignorancia non est peccatum ¶ Item
ignorancia dicitur competere in ali
quibus sed si esset culpa conveniret
peccatum ergo non est peccatum Item
ignorancia et peccatum contraria sunt
sicut in intellectu virtus aut peccatum
in voluntate intellectus vero et
voluntas sunt disparata ergo
contraria istis ergo ignorancia et
peccatum sunt disparata ergo hoc non
est illud ¶ Ad primum dicendum quod ignoran
cia turpiter dicitur aliquando cum di
defectus non cogitamus aliquem
defectus sive debite sive ad
quod tenetur homo aliquid nosse
vel peccatum cum voluntate nesci
endi ea que sunt ad salutem
necessaria que ad salutem sunt fidei et
morum voluntas non nescien
di in hiis vel non apponendi cu
ram ut sciantur est peccatum quia
noluit intelligere ut bene ageret
que dicitur in glossa potuit intelligere
ut bene ageret sed noluit contra
nenciam non habet in prudencia
cum ignorancia aliqua necessaria

datur voluntati aut male
peccata ¶ Secundum dicendum quod
est peccatum cum non propter hoc
videtur ad aliud ¶ Dum cum
ignorancia in eis qui intelligere
noluerunt est peccatum quia est ipsa
secundum essenciam accipitur aliquando
voluntate nesciendi vel non
di sciencia id est in cura vel nolun
tas sciendi est peccatum et hoc ne
cesse ¶ Ad secundum dicendum quod ille
esse in culpa qui nescit
non quia nescit sit culpa
quia non assequitur est culpa
¶ Ad tercium dicendum quod ille qui igno
dicitur ignorabitur reprobatur
illud quod dicitur in libro de consolacione
non tibi deputatur culpa ad
quod in natura ignoras sed quod
gratis querere quod ignoras neg
ligencia ineluctabiliter colligis
quod sanare volente contempsisti
tibi auget in gemitibus non
qui non potuit dicere non
agam venisse fecit sicut
quod dixit et ille dixit ¶
quartum dicendum quod inest sibi
esse que ignorancie que
in intellectu contraria non sicut in
tellectu virtutis illud non quod
ignoranciam esse inflictam non
competere peccatum de pena intellectus
¶ Illud eciam quod dicitur ignorancia
in intellectu sicut contraria non
intellectu de ignorancia pena
est non peccata

Secundo queritur si ignorancia
ignorans non est peccatum
sit pena peccati quod videtur esse
peccatum patet per hoc quod dicit Hugo
de sancto victore hominem corruptum
fuisse duplici corrupcione in

[in]fert ignorantiam mentis et co[n]
[cu]piscentiam carnem. Hec duo na[tu]
[ra]liter ponuntur pena fuit pro
[prece]dentis culpe, ergo ignorantia
[est] pena. ¶ Item ad Ro. i° sup[er]
[illu]d Tradidit (?) quod iudicium ignora[n]
[t]is que intelligere non potuerit
[es]t pena peccati. ¶ Item Hugo in
[sen]tentiis (?): erraris in hiis falsi[s]
[ ]ullus quibus fallimur salva fi[de]
[ ]rum non violata, que dicat
[ ]ullo etiam si peccata non sunt
[ta]men in malis huius vite depu-
[ta]ndi sunt, ergo cum error sit
[ig]norantia vel cum ignorantia
[e]st ignorantia pena. ¶ Sed contra: quod igno-
[ra]ntia non nec sit culpa nec
[pe]na sed causa utriusque videtur
[ ]per quod cum peccatum originale
[ ]a seducta sunt et sic dicit
[Au]g[ustinu]s. Sed illa ignorantia non
[fui]t pena non enim processit vel
[ ] nec fuit culpa quia idem
est causa sui, ergo ignorantia
non est culpa nec pena.
[Ite]m Hugo: nescientia sunt cognitione
[na]tura est non culpa sed nec
[ ]as nescientia quos postea acqui-
[si]ta re ulterius sit impedimentum
[cu]lpa est, non causa culpe ergo
[ig]norantie sunt dicta dicta effec-
[tu]s cognitionis sine quo sit
impedimentum cognitionis causa
est culpe causa autem culpe
[pre]cedit culpam et penam ergo hec
[ig]norantia nec est culpa nec
[pe]na. ¶ Sed etiam patet in an-
[ge]lis angeli enim quedam boni
[ig]noraverunt misterium passionis
[et] illius autem non erat culpa ne[c]

pena ergo aliqua ignorantia non
est pena. ¶ Ad quod dicendum quod ignoran-
tiarum sunt aliqui enim sunt pure ne-
scientia et hoc non esse quod nec sit
culpa nec pena nec etiam
causa culpe vel concomitans
sicut fuit in angelis et adhuc
est respectu aliorum cognosci-
bilis sicut respectu dei iudicii
proximi. Augustinus: De die illa nemo scit,
neque angeli dei. Alii non: illa ne-
scientia est causa culpe et hoc non
fuit neque erit in eum. Aliqua vero
est concomitans culpam sicut cum
dicitur omnis malus ignorat. Aliqua
non est pena inflicta pro culpa
originali vel actuali et secundum
hoc possunt solvi ea que ob-
iecta sunt, nam prime rationes
attendunt quantum ad ignoran-
tiam secundum quod est pena que
est concomitans culpam vel causa
culpe. Ultima vero attenditur
quantum ad nescientiam que nec est
concomitans culpam nec causa vel
pe[na] [illegible]

Queritur quid sit quod dicitur sit ig-
norantie error et utrum
sit error est sit peccatum. Apparet
enim fidei ignorantia non peccatum
quam enim non est peccatum ergo
error non est ignorantia. ¶ Quod
autem error sit peccatum patet per hoc
quod dicit Augustinus quia nisi error
animam neget approbare falsa pro
veris aut improbare vera pro
falsis aut habere incerta pro certis
aut certa incertis (?) sed hoc approbare
est error [illegible] aut [illegible]

rebus que sunt contra fidem cum
autem sic est applicatio predicta est
ergo error est. Item respectus ergo
considerans quod error non est ignorantia.
¶ Item Augustinus in enchiridion error ca-
vendus est non solum in maiori-
bus verum etiam in minoribus nec
nisi rerum ignorantia potest errari
non tamen continuo est ut continuo
erret quisquis aliquid nescit sed
quisquis estimat se scire quod ne-
scit pro vero enim approbat falsum quod
est erroris proprium ergo error est
ignorantia sed non est. ¶ Item omnis
error malum culpe est vel pe-
ne sed ignorantia est aliquando venialis vel
laudabilis bonum ut videtur secundum
quod dicit Augustinus sunt quedam
que nescire quam scire est me-
lius ergo ignorantia est melior quam
error. ¶ Item ignorantia est in
adultis et parvulis error non in
adultis tantum ergo ignorantia est
communior errore. ¶ Ad quod dicendum quod
ignorantia est generalior quam error
unde aut in simul concurrit in hoc
distinguitur quod error dicitur ex in-
sipientia vel dissensu ignorantia
non in defectu cognitionis debite
unde error opponitur scire [illegible]
sive vel fidei si sit circa credibilia
ignorantia non privatur per hoc
patet solutio quod probatum est eo enim
dicitur quod errare est approbare rem
[illegible] in consensu. Igno-
rantia non includit aliquem aptus
natus est scire vel qui habet
possibilitatem cognoscendi ad faciendum
Sic ergo in veniali aliquibus error
est ignorantia non dicitur sed peccati
sed [illegible] per [illegible]

Queritur quidem si ignorantia
committitur circa peccatum
non videtur aliquis enim faciens
peccat ergo non est ibi ignorantia
illa quod ignorat et peccat
est ignorantia in conditionibus
scientie aut actus potest enim
contingere quod habeat scientiam [illegible]
illorum ergo ignorantia non co-
mitatur quodcumque peccatum. ¶ [illegible]
dicit philosophus quod omnis malus
ignorat et aliquid declinando
committitur peccatum ergo ig-
norantia committitur omne peccatum.
¶ Item voluntas ratio in [illegible]
sunt ut cum voluntas [illegible]
est volendo tunc ratio de-
ficit intelligendo sed defectus
cognitionis est ignorantia
[illegible] aut in voluntate [illegible]
ergo ignorantia committitur
¶ Ad quod dicendum quod ignorantia [illegible]
non committitur peccatum [illegible]
ne secundum enim quod ignorantia
in speculativo intellectu [illegible]
ut ignorantia esse sicut
peccato sic in theologicis [illegible]
circa que sunt facienda [illegible]
omne peccatum est aut [illegible]
norantia que est in intelle-
ctu secundum quam aliquis [illegible]
[illegible] secundum experientiam [illegible]
non secundum electionem veram que [illegible]
dit experientia [illegible]
malus ignorat ratio [illegible]
illud [illegible]
illud quod postea [illegible] est [illegible]
secundum [illegible] ignorantia
committitur peccatum. In aliud
est quoddam peccatum [illegible]
[illegible]

231

Dubitatur quinto cum dicatur peccatum ignorantie vel eius peccato utrum originale vel actuale vel [illegible] randitur quod non est originale eius transit reatu et manet actu post baptismum ergo ignorantia in baptizante post baptismum remanet reatu et actu ergo non est originale peccatum oppositum quod originale non [illegible] ignorantia aut potest redire cum ignorantia est peccatum in hiis qui intelligere noluerunt sed originale est peccatum sine velle ergo ignorantia non est originale peccatum nec est actuale peccatum actuale eius peccatum transit actu remanet reatu ignorantia autem manet actu et transit reatu sicut est in sacerdote qui [illegible] sine prohibita ad officium [illegible] [illegible] et delevit [illegible] [illegible] ignorantia in illo transit reatu remanet actu ergo non est peccatum actuale ¶ Ad autem actuale patet per hoc quod delictum est actuale peccatum ¶ Ad [illegible] sit originale peccatum [illegible] Hugo de Sancto Victore qui dicit quod ignorantia est originalis culpa ¶ Ad quod dicendum quod ignorantia [illegible] dicitur peccatum actuale in eo qui non curat scire quod tenetur scire et contrahit culpam actualis [illegible] sicut est a voluntate non [illegible] [illegible] non in [illegible] dicitur ignorantia originalis culpa sed [illegible] sicut originale peccatum [illegible] [illegible] culpabilis [illegible]

ad ignorantiam [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] voluntatis [illegible] est intentio Hugonis sed [illegible] [illegible] originale [illegible] ignorantia [illegible] [illegible] dicitur ignorantia sicut quidam quoniam cum originali [illegible] actuali aliquando eius transit reatu et remanet actu ut in sacerdote [illegible] [illegible] aliquando non transit actu remanet reatu ut in illo qui noluit scire sive nescire et postea addiscat [illegible] [illegible] culpabilis transit actu quia non manet iam ignorantia remanet actu quia adhuc remanet culpa [illegible] non potest [illegible] [illegible] sub actuali peccato simpliciter [illegible] [illegible] peccato [illegible]

Sexto quaeritur utrum peccatum ignorantie sit [illegible] et [illegible] quod [illegible] [illegible] benignitas dei [illegible] ambiguo [illegible] in [illegible] [illegible] de benignitate [illegible] cum ignorantia [illegible] [illegible] ergo [illegible] est peccatum ignorantie ¶ Contra [illegible] in libro [illegible] quod [illegible] est longe [illegible] esse peccatum eius qui sciens [illegible] qui nesciens peccavit ergo peccatum ignorantie minus est [illegible] in libro [illegible] dicitur [illegible] [illegible] colligitur quod peccatum ignorantie non est [illegible] ¶ Ad quod dicendum quod peccatum

ignorātie dicit̃ uolūt̃ ul' cum
pc͡cat aliquis rucusat se pot
tare ??? di͡r pcc͡are ꝯ ig
norantia ul' cum negat et no
tunit se scire ul' cum pc͡cat
homi pc͡to ꝛ postea no sentit q̄
q̄īn̄t pc͡cauit ymo redditur
q̄ in simplicib' ressat culpe ꝛ
pene est ꝑgo ignorantia dispu
ncōis ad pc͡cm̄ secundus ꝛ est ig
norantia malicia ipius pc͡ti se
cta ipius pc͡ti q̄ ē pc͡tm̄ de
ignorantia ꝗsequēs pc͡tm̄ aggra
nans ymo hoc ultimus modo
dicit̃ illa auctoritas ambrosij
ꝗuissime pc͡cat qui ignorant
inclusissime quia si sentiret
pc͡cm̄ aut penā pc͡ti admonitio
confugeret qua currens ?? pc͡ccō
ꝛ ??? est de illo sicut de phreneti
co ul' de illo qui no habz sen
sum morbi sui ¶ Ad illud aut̃
q̄ dicit augꝰ q̄ pc͡cm̄ faciam
ꝯferunt pc͡tis negligencia intellig̃
de ignorantia antecedente pc͡cm̄
que eum diminuit ¶ Ad 2ᵐ tunc
dicit ysidorus nescire simplic̄ ad
ignorantia ꝑtinet noluisse uo
scire ad superbam contumaciam
uoluntate intellig̃ de pc͡cō ig
norantie secundum q̄ ignorantia
est illud ??? q̄ est pc͡cm̄ ꝛ
hoc mō ꝗue est pc͡cm̄ ??
dicit ysidorus illudm̄ uoluntate
ꝯtra dum nescire uelle quod a
liud est q̄ ... uelle supplicando
dum ꝯtempnere adhuc etiam
quid de pc͡cō ??? eum esse ꝯ ig
norantia sic dicit ysidorus quod
licet tamen ꝗue sint pc͡cā cetis
inssime ꝑuniendo uidet̃ eum ꝑ

hoc pc͡cm̄ maius esse aliq̄
??? est pc͡tm̄ ꝯ ignorantia
mullum eum illud pc͡cm̄ ??
ale ita ꝗuiꝰ puniendum est
ꝑgo mengerunt ??? sit pc͡cū
menserunt culpe uelle pc͡ta
esse leia ꝗruncē ¶ Ad q̄ pre
uideri q̄ augꝰ di͡r aliqd
esse ꝯ ignorantia ul' qu ali
ignorant utꝑ sicut pc͡ptū
ꝓhibitum delinquit ul' qu
hoc mō no sunt pc͡tū e
ignorantia uocat eum esse
cum adeamus est ??? ig
qua nescimt esse ucꝑ q̄
debet ad uiabile ??? ?
ꝛ ista negacia no diminuit
p ??? nec tam ꝯtra illam ...
pa ??? aggrauare ??? ꝯtra hoc
aprendendo esse sicut deus
ꝯtenus spiritu obligauit
pacien ꝯsistendo destructio
tibus ??? alius in illis pu
nitis pc͡cauit

Septimo quid̃ utꝛ ig
ꝯpungat aspcs ul' no
... uidet̃ q̄ ꝯpunget ...
q̄ di͡r abaugꝰ in quibus ...
qui ignorat no ??? ...
eum sint aquis distet nec ...
ꝯpetit ꝯpinione doctrine ...
uis est ꝯdempnatione ꝑgo
norantia ꝯpungit ¶ Item
actꝰ pcis q̄ ꝯ ignorantiā se
quitur ??? ut declarat ...
ma ꝑgo ꝯ ignorantia minuit
pc͡cm̄ ¶ Item augꝰ in ꝯm
re. te. ꝗuanto reus ꝯstituit
qui nescit q̄ fecit ꝑgo ign
ꝯpungit ¶ Item ap͡s .i. ti
.i. misericordiam ꝯsecutus sum quia
ignorans feci ꝑgo ignorantia

excusat si non a toto tamen a
tanto. ¶ Contra Augustinus super illud
Luce qui non cognovit et
fecit digna plagis vapula-
bit paucis glossa ignorancia que
non est eorum qui scire nolunt
sed eorum qui simpliciter nesciunt ne-
minem sic excusat ut sempi-
terno igne non ardeat. Ergo ista
ignorancia huius non excusat. ¶ Iste
Augustinus in quibusdam non tenetur non tamen
ignorantis in omnibus aperta est
[illegible] qui potuit dicere et non
dixit, aperire verum se facit ne-
gaciorum cum lingua aut manu
violencia inexcusabilis est
anime. ¶ Item Ysidorus sunt qui
scienter peccant et qui ignora-
cionis excusacionem querunt ut minus
culpabiles habeantur qui tamen
[illegible] non eximuntur sed magis
decipiuntur. Ergo ignorancia huiusmodi
non excusat. ¶ Item super illud
noluit intelligere ut bene ageret glossa
voluntate male sciens peccat
dicit ergo ista ignorancia addi-
ta aliis culpe non diminuit nec
excusat sed magis auget. Item
[illegible] adduxit peccatum sicut patet
[illegible] Lamech qui cecus existens
[illegible] occidit Chaym sed
[illegible] cecitatis est in corpore ita
ignorancia in anima. Ergo ignorancia
naturalis quod est peccatum quam non est
[illegible] ignorare ergo ignorancia
excusat peccatum. ¶ Ad quod dicendum
ignorancia quedam excusat
quedam non excusat. Est enim
ignorancia invincibilis vel quorundam
[illegible] non incidit homo ex
culpa vel ex debilitate nec

et hoc excusat. Est enim ignorancia
in iure divino vel canonico et sic
excusat simpliciter ipso ad quedam
que non sunt necessaria ad salutem
generaliter. Contrario non est ignora-
ncia que non excusat quo ad
deum ut parte ignorancia supina
sive affectata ignorancia eorum
videlicet que tenentur scire ignorancia
negligencie. Et hoc ergo potest re-
duci ad alia. ¶ Item enim dicitur
ignorancia excusat vel simpliciter
vel in parte. ¶ Intellige de ignorancia
invincibili vel de ignorancia sim-
plici non dico eorum que sunt
de salute et de ignorancia. Sed illa
ipso auctoritas Augustini in illis de quibus
non tenetur intellige de ignorancia in-
vincibili secundum statum persone et
loci. Illa vero auctoritas in libro actuum
patris quod per ignoranciam fecistis non
intelligitur de ignorancia que ex-
cusat a toto sed que excusat
a tanto. ¶ Unde in evangelio
[illegible] nunc [illegible] non sunt excu-
sacionem de peccato sed in quibusdam
[illegible] eorum potuit esse ignorancia
negligencie [illegible] nec excusa-
bat a tanto nec a toto. Unde de
talibus dicit Augustinus contra indigna-
[illegible] nisi cum adsenserit
[illegible] non dederunt sed ignoran-
ciam auctoris eius secuti sunt
[illegible] auctoritas Augustini in quibus
[illegible] intelligitur de ignorancia in-
vincibili [illegible] dicit ali-
quos [illegible] subito dementes
factos ferro fuste lapidibus
[illegible] occidisse cap-
tos aut [illegible]
oblatos [illegible] facta ca

q̄ nō voluntate impellente
ħ negātia qua licet gesserint
negligentes ¶ Quartū nō auctas
intellr̄ de ignorātia que non
excusat a toto ſʒ a tanto que
sunt in apl̄is [illegible] cause
obsequium p̄stare deo legis
emulatores. Omnis vero peccatū eius
venialia sunt tamen ad maius quā
fugit licet esse in gen̄e morta
lis. ¶ Ad auctes nō que sunt
contraria patet dicendū est q̄ illa auctas
aug̃ in .q. nota. intellr̄ de ig
norantia negligentie que quidē
ad hoc nō excusat ſʒ multo
magis tamen sunt venialia vel [illegible]
illa nō quā ponit ysidorus intellr̄
de ignorātia affectata ¶ Similiter illa
que ponitur sup̄ illud ps̄ noluit
intelligere ut bene ageret. Illa nō
que ponitur ab aug̃ sup̄ illud
Io. p̄s luce qui nō cognoverunt
te intellr̄ de ignorātia que
nō excusat a toto licet excusat
a tanto. unde dicit venerit sic ex
cusat etc. ¶ Ad quartū dicendū
est q̄ in parte simile est de ebrieta
te et ignorātia in parte dissimile.
Quo ad hoc est simile q̄ sicut ebrie
tas inducit ad peccatū sic et igno
rantia. Quo ad hoc nō dissimile
q̄ ebrietas tamen pena est, igno
rantia potest esse culpa.

Octavo queritur de personis quibus
excusat que magis excusat
et est expers ignorantie ad igno
rantiam. Est autem quedam divisio
ignorantie ex parte materie tamen
divisa illa est iuris et alia facti.
Ignorantia nō iuris alia est
iuris naturalis alia est iuris divini,
alia est iuris canonici, alia
iuris civilis. Patet ergo q̄
ignorantia iuris excusat
que nō. ¶ Ad quod videndum
ignorantia iuris excusat
personam ut patet simpliciter
nō sunt facultate [illegible]
de [illegible] ut sunt
rustici simplices nō excusat
quin ignorare sed ignorantia
in his que sunt ad salutem
excusat ut patet ignorantia
canonici vel civilis quantum ad
dampna propter materias nō
[illegible] canonici nō [illegible]
excusat quasdam personas
ut nō plus quantum eum
tenetur sicut ad [illegible]
tantum [illegible] excusat nō
adultos licet lege naturali ig
norantiam ipsa scripta in corde
[illegible] ¶ Est autem scientia iuris
sed legis et prophetarum evangelii
apostolice doctrine ista tenetur
scire episcopi et prelati maiores
tenentur enim porrigere reddere
de ea que est in eis fide et
alicuius [illegible] de
laici nō tenentur ad notitiam de
calogi et eorum que tenet
fidem sunt quantum in simbolo
ignorantiam nō quo ad que
iuris divini eos excusat
quantum vero ad quedam excusat
a tanto et nō a toto est
notitia iuris canonici quod
tenent constitutiones [illegible]
intelligendum [illegible] et hanc
sacerdotes curam animarum habentes
confessores ignorantia [illegible]
quas alias excusat et

-tatis sed stantis. ¶ Tertio eum omnis
[qu]ia tenetur ad noticiam eorum
que sunt in iure canonico et
tenentur ad noticiam quorundam
[qu]ia ignorantia facti excusat. Et duplex
in differentiis ad salutem vel
officium et sic excusat sic
[in]stans scilicet ad confessionem. ¶ Quando
[in] matello venit manducat de
[a]ctus apostoli quasi eam est aut factum
[nece]ssarium ad salutem ut quod sponsus
[ip]sius est et est factum tamen quod
aut factum officium ut inpace
[s]ic quod factum sic ei manuum
[im]posito quod pollicere iudicis
[pre]cavatum et circa necessarium ad salutem
[co]ntingencium est quia aut non
[e]t inicium ignorantiam sicut de
[pe]rro quia naturalitate sua caret
[ho]mines et excusat aut quia
[mi]nori sic in iudicis et paganis
non excusat. ¶ Est item alia
[est] ignorantia quia alia est simplex
[a]lia crassa alia affectata. Simplex
[ign]oratio est quando aliquis nescit quod
[te]netur scire facit tamen aliquid
[i]n quandoque potest et excusat
[t]antum et non totaliter. ¶ Ignorantia
crassa est quando aliquis negligit
[scire] quod tenetur nec tamen vult
nescire et numquam excusat sed
[t]amen [illegible] aliquid tamen excu-
[sa]t non totaliter sed tantum. ¶ Ig-
[no]rantia affectata est quando ali-
quis negligit scire ea que te-
[ne]tur scire et placet ei scire nescire
[e]t excusat et non excusat. Item
[ali]a dicitur ignorantia quia quedam
[e]st vincibilis quedam invincibilis
[il]la que est in vincibilibus alia
[qu]e in invincibilibus procedatur ut

[ho]mo qui non potest uti ratione et
decrepitus qui non potest dis-
cernere et ideo qui nascitur amens
et excusat totaliter quia in vin-
cibilibus excusatio et hoc contingit
duplex quia incidit culpa vel
pena aut non incidit culpa et
pena secundum quosdam non excusat
totaliter secundum alias excusat
totaliter quia idem non est liberum
nisi iterum sed plus non excu-
sabitur sine dispensatione. ¶ Item ig-
norantia dicitur duplex efficien-
tis quia alia est voluntaria
alia involuntaria. Voluntaria
est duplex alia est volentis
nescire et est affectata simpliciter
et non excusat alia est nolentis
scire et est affectata secundum
quid et similiter excusat sed
non tamen quantum per simpliciter
tamen aut sunt in principio in-
voluntaria et est pena non
peccatum simpliciter et excusat tota-
liter sed non totaliter. ¶ Item regen-
tibus admaiore evidentiam pre-
veniendi sunt quedam casus
de ignorantia. Primo eum de
parvulo qui ab infancia includi-
tur carceri sarracenorum ut ig-
norando ea que sunt fidei scire
quod non indiget. Secundo eum potest sic
esse qui instruit ipsum nec
[illegible] sic cognoscam quod
non potest [...] quod non ignorare quod non
peccat. Nullus enim peccat
in eo quod vitare non potest. ¶ Potest
ad hoc [...] tunc fidem implicite et
placere deo. ¶ Et ad quod videndum
quod talis est sunt ad adul-
tam etatem non sed impotentiam

credendi cuius quod si facit q
in se est deus illuminabit eum
p occultam inspiracionem aut p
angelum aut p hominem uide-
tam p hoc q dicit aug in q
no t. q si hoc fiunt | aquo dis
cet nec ad eum aliquo modo
rumor doctrine puenit q te
no meis ignoracie eius minus
est ad dampnacionem s intellige
dum est | tunc de disciplina
sedm q fit p doctrina potio
rem meliore oportet aut
q faciat q in se est | sciat de
q in esse lex est sciri tamen
p quam pot apprehendere deum ce
tum ueracem remuneratorem dicit
enim Beda q vnusquisque pt
intelligere deum esse credi tan
esse uenturo de incarnacione
aut redempcione si appet
intellectum suum quantum in se est
notabiliter locacione intellecti ra
cionem ¶ Quibus tamen utrumque qui
libet catholicus tenetur scire de
quibus mortale q sit mortale
le q inde non pot uitare ma
lum nisi cognoscendo quodlibet
aut tenetur uitare mortale pec
catum ergo quibus tenetur scire de
quibus mortale q sit mortale
le ¶ Quomodo doctores dubitant
in casibus symonie et aliis peccatis
ergo non possunt scire alii
ergo non tenentur scire ¶ Di
cendum est ad hoc q ex quibus
tenetur scire implicite uel ex
plicite credantur uel ad minus
equaliter probabiliter tamen quia
li quia dictat natura si laici
non tenentur scire de quibus mor
tali explicite licet teneantur in

tur in ipsa tamen ¶ Item que
de sacerdote qui accedit ordi
nes tamen non pot adiscere tamen
illa non pot scire ergo te
ad impossibile ¶ Claus dicit | ma
ledictus homo qui dicit
precepisse impossibile ergo iste u
ad impossibile ¶ Vnus eciam
sacerdote magnus parat ali
libet suscipere ordines p
est ¶ Cuius quia nescit | ordi
nancius non quod uult
pe ordines quia uelle s
pe in se bonum est nec
dum nescit quia adhuc
tenetur scire ergo in nullo
omnino non sunt plura ¶ Ad
videndum hoc patet inter q
suscipe ordines tamen nescit
hoc adiscere possit ¶
non dicit q licet tenetur ad
dum ordinaciones eo hoc q
debet non possit adiscere
tenetur ipse hoc ad impossibile
enim ad hac non suscipe
dunatis uel non suscipe c
audiendi confessiones et
di penitencie magnis est
clasum indicium s ad hoc
quod impotenciam sciendi con
aliquando possibile | Cum enim te
in parte sua & impotenciam
di conpensa si hoc dat
in potencia necessitate c
ergo tamen impotencia ad
di excusat longum in h
¶ Ad quod dicit q non est sim
illo enim non in accessit
tencia dandi s esse in
in potencia omnia quod l
scienda sunt ¶ Sed nemo

[illegible] in assumptione dandi quia
non spiritualis pertinentia potest dare
sua voluntate que magis
placet deo Et non sufficit autem
sacerdoti curam spiritualem habenti
voluntate sine desistendo vel
dimittendo sed oportet quod ipse
[illegible] renunciet ¶ Item quandoque de
[illegible] cui apparet sathanas trans
figuratus se in angelum lucis
[illegible] credit quod sit bonus ange
lus et apponit omnem diligentiam
quam potest ita adorat eum
[illegible] quod ignorantia excusat
eum eo quod apponit diligentiam
quam potest ¶ Tamen adorat
eum dominus dicit non adorare ergo
[illegible] ¶ Si non apponit omnem
diligentiam quam potest quia si
[illegible] vel ipse cognosceret
deus ei revelaret ¶ Alia
[illegible] agno uxor quam
[illegible] ipse dubitat an sit
uxor sua vel aliena Si ergo
cognoscit committit se discrimini
peccati mortalis si non cog
noscit apponit cum discrimini
ei imputabitur illa adul
terium ¶ Ad quod dicitur quod si apponit
diligentiam quam potest potest per
aliqua signa cognoscere utrum
sit suam uxorem ita quod
dubitatio Si non per nulla
[illegible] potest cognoscere nec
deus revelat mandata ergo
uxor [illegible] quod contineat ad tempus
[illegible] possit dubitationem auferre
dubitationem Et si noluerit ipsa
committit discrimini [illegible] ipse
[illegible] alias [illegible] ¶ Similiter quando
[illegible] qui dubitat de aliquo
[illegible] sit symonia vel non [illegible]
[illegible] committit dicitur [illegible]

symoniam et quidam non quod ergo
[illegible] est cum ignorat
¶ Ad quod videndum quod abstinendum
est ab illis contractu nec com
mittat se discrimini melius
enim est sui madat [illegible]
temporale quam dampnum spirituale
[illegible] [illegible]

Non quandoque de [illegible]
Ignorantiae ad alias cau
sas [illegible] ¶ Est enim [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] proprietate
sic sunt in locis [illegible] alia
[illegible] [illegible] soliditatis
cum [illegible] sine [illegible]
tate [illegible] est [illegible]
ligatio [illegible] est [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
[illegible] equaliter [illegible]
in [illegible] an plus [illegible]
[illegible] ligatum quam [illegible]
[illegible] aut non equaliter [illegible]
[illegible] quod dicit ¶ [illegible]
[illegible] in [illegible] in [illegible]
[illegible] quod faciunt in bonum vel
in malum non imputantur quia [illegible]
[illegible] sic non sunt [illegible] sue
[illegible] nec [illegible] tenet [illegible]
voluntatis ac [illegible] nec [illegible]
[illegible] [illegible] dicit [illegible]
[illegible] est non quibus [illegible]
[illegible] ebrietatis [illegible]
[illegible] non est imputandum [illegible]
[illegible] ad ebrietatem ¶ [illegible]
ac [illegible] quod ebrietas est [illegible]
[illegible] pessime quia
[illegible] deterior ergo qua ad
ebrietatem [illegible]
[illegible] ¶ Item dicit [illegible]
[illegible] quam accidit [illegible]
ei maledictiones [illegible] ergo

ligo venus que pmouit gcebnie
tate no ita gpensit sicut in
pdais ego no omnis ligaco ve
nis equalr gpensat vel sciat
ut no imputet peccatum ¶ Similr
pat quod de pturbacone qm
sequit lett cum dixit sfallo
duab filiab alimtum eis et de
illis qui recepit leuita pro
iudi sua dixit shos filias ligaue
et hic dixit hec gentilitia edicet
eis vestes ut similiter eis et
viriz libidine gplentur cum ob
pecca nos ne saluet sz contra
liaz apparet ¶ Cum cur pturba
cio esset sicut dicit aug no e
rit dlr delibacio venus n aut
no est delibacio venus nec ee
pat no peccat mortaliter ergo
ligaco venus que fuit ex hac
pturbacone ymo lecti gpensat
vicos quos peccato sc erat morta
le ut si fuit erat ibi tanta li
gato venus que gpensaret
dmortali no tamen ligaco eq
gpensat sz quedam plus que
dam minus ¶ Et gcedendum e
sed in sinbupsdom est quedam
ligaco secundum aliud tpus et illa
aius gpensat apuo sic estq
os qui apulapio sitis est gef
ueniet in morione quedam no
no est quedam ligaco sz accidit
secundum aliud tpus sicut in seni
bus gpedebilitate naturae et illa
ptyc illis gpensat quedam ud go
insirmitate accidente et hac pot
fit multiplr quia quam gtingit
in infirmitas impedit cellula
ymaginacia quam memoriale
quam legistica ¶ Cum no legista
ea impedit quam sunt media
[illegible]

incidebit prat filii quidem
no anno gpensat aliquis vo
ligaz vel adlestra sic in s
no gsensuacione vel in
gpedicitate que accidit q
lentitate pandibula vel gs
vel gpmposita ymaginacio
gpturbacione ¶ Si primo mo
incitantis a n quia patu
ude ¶ Si secundo no imputat
peccatum in gressit sc in illa
ra cas mo aut talis fi
cansa que absorbent in
venus secundum q gpensat
talis sunt que no delectu
corlie ipsio venus et talis n
gpensat ¶ Si no fuit gp
tamen adiuvare ligaco qui
est adimittenda flagicior
pensaco no anno gpens
sy aliquatulum solet gpen
sanus ¶ Unde lect peccatum
tale est unus qui in sp
latus dicit

Deinde quid de comp
Circa ipam plures
dnut dubitaciones ¶ Primo q
ritur utrum omissio sit pec
¶ Secundo utrum sit peccatum de
le ¶ Tercio utrum sit peccatum
tm a transgressione ¶ Quarto
utrum multiplicet3 pesses p
¶ Quinto utrum teneat3 quis a
pale ¶ Sexto de descripcione
respectu aliorum mortalium
adultate peccati ¶ Septimo
de spectat omissio hac
tpe ¶ Octavo de ordine
omissionis ad quam sidem ¶
ne si quocunque sit hoc p
se dimittit ¶ Decimo de pec
g debitur in fine pcs omni

[illegible]itur ad secundum quando queritur utrum
[O]missio sit peccatum dicendum
[illegible] quod dicit Augustinus in libro de
vera religione peccatum ita est
voluntarium quod non est peccatum sed
omissio est mala voluntaria
ergo est peccatum. Item maior patet
quod dicit malum voluntarium se-
quod quiescit voluntas sed vo-
luntas quiescit non solum aliquo in o-
missione quod in peccatis sunt
duo aversio et conversio quod peccatum
[illegible] in commutabili [illegible] bonum
[illegible] mutabili adherere voluntate
[illegible] in peccato non quiescit super
aversionem [illegible] conversionem sive
bonum commutabile ad quod sit
[illegible]sio. Si ergo in omissione non
[illegible] conversio ergo non quiescit
voluntas super aliquid in omis-
sione ergo omissio non est malum
voluntarium ultra nec peccatum. Se-
cundo quod peccatum omissionis est
quando non vult facere illud
ad quod tenetur et sic [illegible]
[illegible] non velle facere ad quod
[illegible] tenetur quiescit volun-
tas. ¶ Contrarium aliter ille tenetur
facere velle istud bonum et non
vult [illegible] quod hic est defectus
voluntatis tamen dico non velle
facere ergo hic non quiescit vo-
luntas super aliquo quod non
est peccatum. ¶ Aliud non [illegible] quod
[illegible] diffinicio peccatum est
aversio ab immutabili bono et con-
versio [illegible] sed hic
aversio non est in omissione ergo
[illegible] ¶ [illegible] vacat

Duo sunt partes iusticie declinare
a malo et facere bonum sed declinare
a malo et facere bonum [illegible] ante
[illegible] iusticia ita quod non [illegible] iusticia
iusticia sine hiis duabus [illegible]
nulli [illegible] queritur utrum
iusticie ergo similiter due sunt partes
[illegible] non iusticia sine [illegible]
[illegible] declinare a bono et facere
malum [illegible] primo
[illegible] sed declinare a bono est omit-
tere ergo omissio non [illegible] peccatum
[illegible] solum est [illegible] peccatum
sine [illegible] non [illegible] dicitur
esse peccatum. ¶ [illegible] non preceptum
[illegible] non est [illegible]
[illegible] sed [illegible] sunt lar-
ge accipiendo preceptum quoniam
est de [illegible] non faciendo
¶ [illegible] stricte ut sit precep-
tum de faciendo prohibitio autem
de non faciendo [illegible] arguitur
preceptum est prohibitio sed facere
bonum pertinet ad preceptum declinare
a malo pertinet ad prohibitionem [illegible]
[illegible] est prohibitio ut sic hoc
declinare a malo pertinet ad pro-
hibitionem. ¶ Ergo facere bonum non
est declinare a malo ergo [illegible]
[illegible] facere malum non est decli-
nare a bono sed declinare a bono
est omittere ergo omittere non est
facere malum sed peccatum est [illegible]
[illegible] mali ergo omittere non
est peccare. ¶ Item dicit Augustinus
quod peccatum est dictum vel factum vel
concupitum contra legem dei sed
in omissione non [illegible]
aliquid [illegible]

de omissione ergo omissio non
est peccatum ¶ Ad oppositum respon
deo in faciendo bonum vel non facie
ndo peccatum est alicui sed hoc non est
nisi peccatum omissionis quia
peccatum est quod non facit bonum
quod scit et hoc est omittere sed non
facere et ergo peccat quando faciendo
ciendo consentit quod peccat omit
tendo ergo omissio est peccatum
¶ Item augustinus in enchiridion duabus
de causis peccamus aut non dum
videndo quid facere debeamus
aut non faciendo quod debere scien
tiam videmus quod non facere bonum de
lectet sed iam videmus et omit
te ergo omittere est peccatum ¶ Ad
primum dico quod omissio est peccatum ¶ Ad
secundum aut secundum dico quod volunta
tem dicitur dupliciter in peccato actua
li mortali ratione cuius illud
cum principium est in ipso volen
te et dicitur voluntatis conversio
ad appetibile in quo quiescat et
secundum hoc peccatum transgressio
nis in quo fit conversio ad com
mutabile bonum que est affecti
onum dicitur voluntarium ¶ Sic autem
non dicitur peccatum omissionis sed
primum voluntarium ¶ Alio modo ut
dicitur voluntarium communiter cuius prin
cipium est in ipso quia non inquam
est velle vel non velle facere vel non
facere peccatum autem omissionis est
in non velle vel non facere quod tenetur
peccatum omissionis sed non dicitur
voluntarium ¶ Ad secundum dico quod
uno modo dicitur volitum esse ergo quod
consistit in potentia et sic non dicitur
voluntarium ¶ Alio modo vo
luntarium dicitur etiam non facere
dicitur in glosa et ad hoc ¶ quod
non operari sunt partes
quo est operari et sic dicitur
te velle non facere ¶ Ad
dico quod sunt peccatum dicitur qui
mutabile bonum mutabile
non dicitur sunt ad facere non
te ¶ Ad quartum dico quod non est
simile de peccato commissionis
tendunt sic requiritur utrumque
declinare a malo et facere bonum
peccatum non ut sit non requiritur
nisi defectus alterius illorum
cum declinat aliquo vel
malum ¶ Ad quintum dico quod
facere malum dicitur dupliciter
non esse secundum quod transgressio
facere malum cum sit aliud
contra preceptum affirmatum
non dimittere non facere
aliquod sunt quoniam sic
in ad hoc sed illud quod
peccator non intelligit glosa
te bonum et facere malum
omnis quod est operari malum
in quod alia distinctio
est bonum vel secundum et sic
quod convenit omissionem sic
ut bonum et secundum receptum
non accipiatur a dicere non
facere non facere sic glosa
glosa sunt et ergo si non
esse est diffinitio transgressio
nis sed

Secundo queritur utrum omissio

peccatum actuale peccatum cum ac-
tus voluntatis determinatus precedens actum
omissionis non determinatus precedens
actum sed precedens omissionem actum
omissionis non determinatum et ac-
tuale peccatum ¶ Item si essent species
actualis peccati diversa commissi-
onis precedens actum distinctum oppositum
determinat sed non determinatus
precedens distinctum actum ergo non
est actuale peccatum ¶ Dicendum quod est
actuale peccatum dicitur quod
actuale quia ex actu suo pro-
cedit ¶ Nam cum tenetur
facere aliquid cum in volun-
tate sit non facere si non facit
actuale peccatum dicitur eo modo
quo tenetur velle et non velle
quia in voluntate est velle
et nolle non ergo absolute ac-
tio dicitur actuale peccatum
ab actu interiori ita licet sit
omissio actus exterioris tamen
est actus interior in omis-
sione ¶ Ad secundum dicendum quod o-
missio et commissio precedens aliud
actum determinantem velle
non facere quod tenetur facere
et velle facere quod tenetur non facere
sed actus non facere dispara-
ta omissio est actuale peccatum
aliud a transgressione et
omissione

Tertio queritur utrum omissio
sit peccatum separatum a transgres-
sione aut semper committatur cum
ea ¶ Sic dicit Augustinus duabus de causis
peccamus aut non videndo
quid facere debeamus aut non
faciendo quod debere scimus

Ergo hic est sufficiens divisio trans-
gressionis ergo alteram istorum nec-
dum duarum erit sed non sequitur
cum illud sit peccatum ignoran-
tie erit secundo modo sed illud est
omissio ergo transgressio est in
omissione ¶ Item cum aliquis
non formatur et formari possit
omittit quia tenetur resistere tem-
ptationi formicationis et non resi-
stit ergo eodem actu peccat
peccato omissionis et transgressio-
nis ergo unum committitur cum alio
¶ Item quando facit aliquis peccatum
malum opus deficit in genere bo-
ni operis vel in circumstantia sed qui
deficit in omissione operis vel
in circumstantia omittit vel ne-
gligit ergo alteram istorum committi-
tur transgressionem ¶ Contra
in littera distinguitur a diminu-
tione delictum et peccatum delictum
dicitur ... peccatum perpetrato
mali et distinguitur ergo omissio
et commissio distinguuntur ¶ Item diffe-
runt a diminutione precepta et prohibi-
tiones sed precedens de facto precepto ...
est omissio precedens de facto pro-
hibitionis est transgressio ergo
non se separant quod ad invicem
¶ Ad quod dicendum quod illa divisio peccati
quam facit Augustinus ad hoc tendit
ut aliquatenus dividatur defectum
ex parte cognitionis et ex parte affectus
tamen cum ipse loquendo separat
peccatum omissionis a peccato ignorantie
peccatum cum ignorantie est cum non
videmus quid facere debemus peccatum
vero omissionis cum non facimus
quod debemus facere si possumus tamen

large accipi illud membrum ut
non fiat tamen accipiatur et de
bitum similiter secundum hoc sub
illo membro continentur omissio
et re dicta transgressio Item cum
transgreditur ita facit quod debet
facere ad quem non dicitur quod omissio ac
cipitur hic tamen Vel si large ac
cipitur distinguitur contra transgressio
nem sed tamen ad transgressionem
sequitur omissio non tamen econverso
sed sicut contrarium Ad
tertium dicendum secundum eundem deum
deficere circa aliqua operis vel circa
circumstantia operis dicitur omissi
onem vel negligentiam continet vel
non esse

Quarto queritur utrum omissio
multiplicatur per species peccati
nisi dicatur quedam venialis que
dam mortalis utrum si plures
sunt species omissionum mortalium
Dicendum quod quedam omissio sit
venialis est culpa ergo omis
sio quedam erit venialis que
dam mortalis. Unde probatur quod a
liquid non facit homo quod tenetur
facere aliquid non facit quod tenetur
expedit fieri utroque modo est o
missio Si vero non facit quod tenetur
facere mortalis est culpa Si a
liud non facit quod expedit fieri
venialis est culpa ergo omis
sio quedam erit venialis quedam
mortalis Ad secundum vero videtur
sic argumentum illa ad que facienda
tenetur homo dividuntur per species
sicut ea ad que non facienda
tenetur homo dividuntur per species
ergo sicut transgressio sed species
mortalium peccatorum plures ita
omissio habet species mortalium

peccatorum plures ita omissi
onis species mortalium pecca
torum Ad primum dicendum quod omis
sio accipiatur tamen respectu
boni vel expedientis tunc
omissio est aliqua venialis
mortalis sed quia communiter
accipitur respectu debiti di
cit tamen mortale peccatum
secundum non dicendum est quod omis
sio dividitur sicut transgressio
transgressio enim est contra pro
hibitum illud autem potest esse
multiplex contra diversum
vetitum eiusdem vel contra utrumque
propter hoc species omissio
diversitate vetitorum
autem non dividitur per species
secundum diversitatem actuum
eundem actum non est
nisi unus vel duo omissi
tot modis multiplicatur
transgressio potest enim transgres
sio esse secundum multiplicem
diminutionem omissio enim
[illegible] dictis sed [illegible] bonum
[illegible] sunt differentiae secundum
[illegible] difficultates omissio
illa materialiter diversificatur

Quinto queritur utrum aliquis
Queritur ad impossibile [illegible]
committat [illegible] ad illud
quod unde aliquis circa [illegible]
quantitate [illegible] ergo [illegible]
Sic ergo quod fornicetur vel
contrahat matrimonium [illegible]
quod prius tenebatur adimplere
[illegible] non absolvitur
tunc Sic enim [illegible]
tenetur [illegible] ergo adhuc tenetur
sed est impossibile ergo tenetur

ad impo^le ¶ Causa ille tenet resi
stere motui libidinis ergo aut
aliquid sit mortalis vel possibi
le mortalis si non vide^t ergo
quia aut est venialis vel
post hoc est impo^le quia cum
mortalis non potest non esse
mortalis et post nec est finis
ergo tenet^z ad impo^le ¶ Item
ille tenet^z in quam fornicari qui
publicamus obligatum ad se
tenet non fornicari in a tps
ergo quod fornicar^e in a cum
fornicari in a est impo^le
hoc tenet^z ergo tenet ad im
po^le ¶ Item omne illud ad quod
tenem^r est sub precepto vel con
silio Sed quod est sub precepto
vel consilio est voluntarium
quidquid autem est volun
tarium sub est li. ar. sed nullum
impo^le sub est li. ar. ergo ad nul
lum impo^le tenemur ¶ Item omne
quod est respectu futuri impo^le
est accidens preter quod est
possibile non est futurum impo^le
nec pro nullo tempore est fu
turum ¶ Item quod homo non teneat
ad vitandum motus illos in quibus
non sunt veniales primi
motus ergo quamvis homo fecit in
currere in eam per culpam fiat
impos tenemur ad illos motus
vitandos velle ergo multo for
tius impossibilitas solvit obli
gationem quamvis per culpam in
currimus vitandum ¶ Item quero
quid sit tenere respondeo
quod homo teneat^z dupliciter
solvit tenetur potest ergo dici
quod tenere aliquid est vinculum pre
cepti vel prohibicionis alicuius vinculi
ipsi consensus sicut in contractibus
de virtutibus et promissis a
liquid vinculum preceptorum sic homo
tenet^z ad penam tenere ergo sic
potest describi per omni alicui pre
cepti vel prohibicionis vel ipsius con
sensus vel culpe ad agendum
vel non agendum vel ad pati
endum obligationem ¶ ad agendum
vinculum preceptorum ad non agendum
vinculum prohibicionum ad utrumque vinculum
pacti ipsi consensus ad pati
endum vinculum culpe ¶ Quibus
ergo quod sit tenere respondeo cum
sit secundum duos que solvunt
tenerem si autem dicat^z esse ta
impossibilitas dispensacio et
penitencia potest ergo si qui voc
sensus unum renundicet sic dif
ferre ut penitencia solvat te
tionem respectu eius qui tenet^z
et quo grauior possit dici solutio
debiti dispensacio non respectu
illius cui sit obligatio sed
a quo est obligatio impossibili
tas vel respectu vini ad quid ob
ligatur ¶ Sed potest queri si impos
sibilitas solvat semper obliga
tionem quod non videt^z tenere cum
est vinculum precepti aut prohibicio
nis sive ipsius consensus si impos
sibilitas non aufferat has cau
sas ergo nec effectum cum sint
hoc cause sufficientes ¶ Sed
tenere est effectus sufficiens
absque causis precedentibus ergo non
solvit^z per impossibilitatem ¶ Iste
dicit ¶ Unde anticipa sic qui
dicit deum precepisse impossibile

racione dicti pape tamen quedam
non possibilitant aliquid quod non possit
non fieri sicut non precipit aliquid
quod non possit non fieri sicut non
precipit aliquid quod non possit
fieri non quod tamen eadem sunt te
neo et impossibilitas aut quo
modo tenebitur nisi adimple
re ¶ Item aut incidit impossi
bilitatem aliquam cum culpa vel
non cum culpa Si quod cum culpa
sicut sacerdos qui ignorat
officium suum et tenetur cotidie facere
dicere diuinas ad tales amittit
libros suos cum culpa non excusatur
tamen quemadmodum quod non solvuntur
per impossibilitatem sicut accidit
in sacerdote infirmo qui non potest
celebrare et tenetur ex officio vel
promisso celebrare non tamen tene
bitur nisi debitis conditionibus quod
sententialiter in persona debita ac
cidens est quod sanus sit vel ad
minus potens celebrare respe
ctu ea que necessaria sunt ad
officium ¶ Similiter potest queri de
dispensatione sed eandem queri
si aliquis potest dispensare con
tra preceptum nature Similiter
queritur si aliquis potest dispensare
contra preceptum vel statutum generale
sicut vel contra preceptum summi
pontificis vel concilii Episcopus contra
preceptum archiepiscopi cum par
ibus esse dignitas nulla
aut maior est quam pontifica
lis ¶ Ad quod dicendum quod nullus te
netur ad impossibile quod impossibile sine
culpa incidit cum culpa tamen
ad aliquid potest illud quod sanus

tenebitur ad satisfactionem de cul
pa redeundum prius ¶ Ad aliud
primo dicendum quod illa que tenebatur
ex voto ad virginitatem aut
...a aut contraxit matrimonium
Si fornicata tenebitur ad penitentiam
postea ad continentiam et tenetur
ad satisfactionem de culpa Si
contraxit matrimonialiter tenetur
agere penitentiam de voto tamen
sponse et tenetur non petere debitum
sed tenetur reddere si cum
potestatis est illud non alie
nus ¶ Ad secundum non dicendum quod
dicitur tenetur resumere matrimonium
divinis semper est tenetur in
continentiam vel semper secundum
motum libidinis mortalis
quod quamvis utrumque tenetur resumere
aliquid sit mortalis vel aliud
dicendum est quod hec determinacio aliud
non potest referri ad hoc
tenetur vel ad hoc illud re
Si ad hoc illud tenetur in
est quod aliud tenetur resumere a
liud non tenetur non continu
nisi quod non continue a
tali est secundum aliud tempus
si esset determinatio secundum ...
tempus non tenetur resumere
vel potest dici quod tenetur re
sumere ¶ Ad quod aliud quod venia
le ... dicendum quod hoc te
resumere in ... veniale
quod fiet mortale nisi ...
¶ Ad ... non dicendum quod fornicari
quamvis vel potest in a non te
tenetur ad non fornicandum in
sed ad non ad fornicandum ...

[...]ma formaliter et in a te
satisfactionem vite adductam
postea ¶ Addo iterum quod pos
quam ictus aliquis per impos
sibilitatem solvat attemptare
non esse videtur illud supra positio
intelligi quod non est tenta
tivus quod possibile est sicut
cius qui potest pro tempore singulis ne
cessaria cum conclusione fit ali
quod impossibile in pro illo tempore te
ad aliud tenetur quod possibile
est si manet conceptus impossibilis pos
sibilitatis si non non manet con
ceptus impossibilitatis sic est
qui incidit in plura pre
cepta tamen solvitur attemptare
in cum incidit in culpa
et tamen solum quorundam te
adverte conceptus impossibilitati
in quem incidit cum culpa contra
non implicat absolutum
illo tempore ¶ Positio potest esse contra
quod aliter in tenetur non
nisi eius qui possibilitati
pro tempore pro quo ita in
illud quod dicit Petrus
non possumus semper implere
non nisi faciendo vel non fa
ciendo non expectat ad vel ad
¶ Addo tamen non dico quod aliud
est de impossibilitate ea pro parte vel ad
obligatur conclusione temporis
quod conceptus per ratione. Nam illa
est conceptus dominus vel conceptus
non absolvit semper manere
apud eum possibilitate secundum
ter eligere ad illud vel ad aliud
confessor solvens illius sed si

aufferet possibilitas exceptie vel
saltem tunc absolutus attemptare
quia semper tenebatur ¶ Addo iterum
quod quibus de dispensatione vi
dendum est in parte illa in ag
gredientem unde quibus de dispen
satione propositio alias eius de
dispensationibus que sunt re
laxationes iuris et cetera agenda.

Sexta questio de comparatione o
missionis ad commissionem
quantum ad quantitatem peccati quod de
omissio sit maius peccatum quam
commissio sic arguitur super illud
Psalmi Declina a malo et fac bonum
dicit glossa duo bona sunt di
vite a malo et fac bonum aliud
mitat culpam et declinare a
malo hoc mittit palmam ergo
facere bonum maius aut est
illud bonum facere bonum quam de
clinare a malo ergo oppositum eius
quod est facere bonum scilicet facere malum
est maius malo conceptus
in tantum appetitum eius quod
est declinare a malo scilicet decli
nare a bono ergo maius est
malum facere malum quam decli
nare a bono ergo tamen pertinet de
clinare a bono summa peccatum o
missionis conceptus facere malum
peccatum commissionis relinquitur
quod maius est peccatum commissio
quam omissio ¶ Ad oppositum ma
ius bonum est abstinere prece
pta quam prohibita quia non ipse
confirmationem prohibitorum sed tunc et
cetera sed solum intulit penam
propter observationem non preceptorum

debet gloriam sicut in glosa predicta
dicitur sed amissio est causa ab-
signacionis preceptorum commissio est
causa consignacionis prohibitorum ergo
cum maius malum e(st) minus bonum et
opponantur maius peccatum erit o-
missio quam commissio ¶ Respon-
dendum quod peccatum omissionis et
commissionis indiuisum quantum ad
quantitatem peccati se habet ut pre-
dicta racione processit quia aliquid
est maius peccatum omissionis quam
commissio alia contraria si non fiat cum
pacto nunquam adulterium in genere
maius peccatum est commissio quam
omissio nam arbor que ma-
lum fructum facit plus nocet
quam ille que nullum fructum fa-
cit commissio autem est sicut ar-
bor que facit fructum malum
omissio autem est sicut arbor
que non facit fructum bonum u-
traque autem concidit in ignem
mittetur mediante tamen adhuc di-
paruulorum non baptizatorum qui
non faciunt fructum bonum quia
nullum faciunt dicuntur amitten-
tes facere fructum malum nam
non facere bonum debitum compositum est
fructus malus sed non sicut fa-
cere malum ducitur ad eum quem
tenetur ¶ Ad id non quod alius in quocumque
quod est quod tenet consequenciam in qui-
bus non consequencia in ipso nam
si facere malum opponitur ei quod est
bene declinare a malo declinare
non a bono opponitur ei quod est facere
bonum declinare autem a malo sit
minus bonum quam facere bonum non
propter hoc facere malum est minus
malum quam declinare a bono sed
e contrario racio

Septimo queritur quid di-
[illegible] omissio n[...]
[illegible] [illegible] dali[...]
dormit et tenetur surgere ad
matutinas non surgit quid
quod ille mittit quia non d[...]
dicere omittere quid non sur[...]
quia tunc dormit sed in
peccatum sit addormiendo ergo
non omittit nec omitti[...]
se ordinavit dormiendo
hoc adhuc contingere quod [...]
let hora debita surge[...]
post dormicionem omittit
si vigilat tunc eum do[...]
[illegible] ergo nullo te[...]
tis ¶ Ad hoc videndum q[...]
dicitur omissio [illegible] [...]
quibus applicat se ad actu[...]
cum in compositione ad il-
lum ad quem tenetur ut si
tenetur ire ad matutinas
ebriat se vel sic in collo[...]
in fructuoso vita [...]
quod non surgat ad matut[...]
tunc omittit ¶ Si non ap[...]
se aliqui actui bono q[...]
tenetur [illegible] fessus dor[...]
non surgit non omitti[...]
non sunt actus in disso[...]
quia impediens est eius
tenetur ipso omittit ¶ Sed [...]
quod tenetur surgere non su[...]
nec hoc est de aliqua
impediente que in ipso
sunt quia ligata et [...]
[illegible] nunquam omittit dormi[...]
quod est quod ne submittendo
est quod tenetur surgere cum
[illegible] surgendi sed si [...]
propter causa que fuit in [...]
omittit cum causa propter

[O]ctavo quia deordinate omis-
sionis ad commissionem adq(ue)
dicitur in ps(alm)o super illud in-
censa igni et suffossa q(uia) du(plex)
est radix p(ec)cati amor male
accendens et timor male humilians
amor non ad amorem reducitur
ut dicit aug(ustinus) in li(bro) de li(bero) ar-
bitrio omissio est ex timore
male humiliante commissio ex amo-
re male inardescente h(ec) ibi et de(inde)
amor radicatur in amore sive
sit bonum sive malum omissi-
o radicatur in commissione ¶ Ad
quintum sicut dicit philosophus tria
sunt in operacionibus videlicet
posse velle et operari a(liquando)
unde prius est posse et
postea velle et postea est opera-
cio sed hoc ordine sunt peccata
sunt tamen istas actus
q(uia) hoc est tamen sc(ilicet) et peccatum
q(uod) tunc aliquis vellet ali-
quid non facit illud omissio
tamen secundum actum est quando
tunc aliquis velle aliquid
tale et commissio quidem tunc
quando aliquis facit ali-
quid tale non facere ergo ig(itur)
ordinale est tamen prior actum
omissio et omissio tamen
prior actum quam omissio ergo
est commissio quam commissio
ad est ad omissio in ordine
peccatorum sicut contingit
ad actionem dicitur prior est quam
omissio ad aliud in genere ad quod
alio omissionis non semper
timor sed amor sive libido
est cum ex amore male aute
de aliquis facit malum

q(uia) tunc facere non vult aliquid
non facit bonum q(uia) tunc facere
cum peccatis illas duas radices
non distinguimus cernale omis-
sionis et commissionis

¶ [N]ono non valet utrumque quantumlibet
perfectus semper omittit omit-
tit dicit enim origenes super
ero quantum quis potest tantum debet
nullus potest facere quantum debet ergo
semper omittit quia tunc tantum
facere quantum debet non faciat ipse
p(er) ad r(omanos) super illud plenitu-
do legis est dilectio glossa cari-
tas quanto magis solvitur tanto
magis debetur ergo quanto quis ma-
gis diligit tanto magis sol-
vit tanto magis debet ergo
quanto quis magis diligit tan-
to magis diligere tenetur nun-
quam diligit semper quam debeat
ergo semper omittit ¶ Item ro(manos)
in luc(a) cum omnia benefeceritis di-
cite quod servi inutiles estis sed
servus inutilis non adimplet
quod tenetur ergo cum omnia benefe-
ceris non dum quantum tenemini
adimplevistis ergo omisistis ¶ Ad
primum dicendum quod cum dicitur quantum quis
potest bonum tantum debet intelligendum
est quod duplex est debitum unum
acceptum unum preceptum unde de
precepto est hoc verum quod dicitur
quantum quis potest bonum tantum debet
hoc est pro quanto posse vel con-
cupiscentiae potentiae ¶ Si non vere
precepti secundum hoc non est verum
quantum quis bonum potest tantum debet
vel quod bonum quis potest sed debet
¶ Unde autem subaudiuntur nullus
potest tantum facere quantum debet ergo
omittit intelligendum est quod

amissio non respicit debitum
cum praecepto sed cum praecepto potest ali-
quis quid facere quod deo prae-
cepto nulla non amittit amis-
sio ergo sicut dictum est non re-
spicit circumstantias sed comparatur ad
omnes secundum quod continet praeceptis
Ad secundum non dicendum quod illa via
non excludit quod venialis amittat
sed quod venialis inversus est in dile-
ctione dei est in via non cum
potest diligere deum ex toto corde
ex tota anima et ex tota mente
Unde dicit augustinus in libro de perfectione
iustitiae cum non comparet venialis ista
perfectio quamvis eam in hac vita
nemo sciat Ad tertium cum dicitur cur-
rit si quis curruend est necessa-
rius aut parere si nullus prae-
ceptis subest Sic ergo currandi
non comprehendatur committit cum
ad aliquid caritati contrarie
est ex quo contenditur sicut non
animus ex tota anima diligit
deus unde non sequitur quod amit-
tat si minus diligit quam debe-
at ex hoc si non diligeret ¶ Ad quar-
tum dicendum quod reputatio semper in actu
quia non valet ad comparandum alio-
rum non dicitur semper in brevibus quod
non faciat quod tenetur facere recipiens
accipit ubi quod pro vel supplicat quod litte-
ris quod debitum facere secundum
quod in praeceptis non deficiunt
sed perfectam completionem non adim-
plevimus

Decimo quaeritur de poena quae
debetur in futuro peccato ami-
cabilis et committitur utrum debeatur
ei poena sensus vel solum poena
carentiae visionis dei Ad quod sic
quia ille qui amittit non facit
aliquid malum quia malum facit
cum amittere quia defecit
non sed in malo opere debitum
mihi ergo poena amissionis de-
betur poena sensus sed per
venialis ¶ Item poena dam-
nationis culpae ergo si culpa-
bilis debitum poenis deficit
carentiam boni operis quod
dicitur amittere qui caret bono
ergo ei debetur vel poena sensus
tis quae secundum est carentiae visionis
in speculum dei quia secundum
solum veniam dicitur tenetur facere
bonum non facit tenetur bonum
bonum non affligi malo
pati poena carentiae est
originalis peccati amissio ad
actuale peccatum contra est
intensa pro actuali vero
nalis quam originali debe-
tur actuali peccato poena ad-
sed haec est poena sensus
solum debetur poena sensus
Unde dicendum quod peccato amissio-
nis comparationis debetur poena
non solum poena damni
carentiae visionis dei et secundum
illo verbo domini Luce xiii melius
liber quae non facit fructum
scindetur in ignem mittetur
sed poena sensus quae est
de hereditate aliquorum non fa-
ciendum bonum in aut facere
tamen bonum illud est reci-
piendum commissionis quia non
habet fructum bonum est dupliciter
vel non facere fructum bonum
ut quaesivit voluntatis
facere fructum bonum quia
facere fructum malum
non quaesivit commissionem

bonum sedes non commissio
[illegible] post ubi p3 q utriusque
[illegible] commissionis delict3
afflictionis Item que e
sensus Similiter [illegible] p3
[illegible] que in passibilitas
est [illegible] [illegible] sequenti
fructu finali facere aut
fructum s3 duo opposita
facere fructum [illegible] tenetur
commissionis facere sunt
malum Hec est conclusio
[illegible] utriusque commissionis [illegible]
[illegible] delictum passibilitas
[illegible] pena sensus [illegible]
p3 [illegible] [illegible] que in
[illegible] ¶ Et si obiciatur ut
ille qui committit non fa
[illegible] malum [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] facere bonum [illegible]
malum [illegible] bonus [illegible]
[illegible] malum [illegible] Item
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] bonus tamen operatur
quia non facit bonum [illegible]
commissionis [illegible] in [illegible]
[illegible] ad opus [illegible]
[illegible] tenendo alterum
aliud in non [illegible] op[illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut opus malum [illegible]
[illegible] ¶ Ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] actu [illegible]
sensus sine sensibili [illegible]
[illegible] [illegible] decedet non
[illegible] [illegible] solum [illegible]
dampni sine [illegible]
pena sensus quia non sunt
voluntatis nec actu [illegible]
[illegible] actu [illegible] decedet
[illegible] quia [illegible] [illegible] et

actum voluntatis si non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] pena [illegible]
[illegible] quia sunt [illegible] arbitri
in voluntate [illegible] fuit gratis
baptizabatur in [illegible] [illegible]
[illegible] peccant ibi Similiter dicimus
in omissione quod est [illegible] ac
tus voluntatis [illegible] qui
[illegible] [illegible] non facere [illegible]
[illegible] nolo non facere [illegible]
nolo facere velle autem non vel
le sunt actus [illegible] voluntatis
Ad dicimus quod [illegible] [illegible]
[illegible] in actu [illegible] [illegible]
hoc est in actu voluntatis
[illegible] non solum in [illegible]
[illegible] vel [illegible] bonum [illegible]
[illegible] actu sue voluntatis [illegible]
arbitrii

Questio est de negligentia Pri
mo queritur utrum negligentia
sit peccatum Secundo utrum sit [illegible]
[illegible] vel semper mortale [illegible]
[illegible] [illegible] ¶ Tercio de diffe
rencia ad alia peccata cum quibus
[illegible] [illegible] [illegible] ¶ Quar
to utrum sit de [illegible] vel ca
pitalibus [illegible] [illegible] vel ad [illegible]
[illegible] ¶ Quinto de [illegible] [illegible]
negligentie quam assignat [illegible]
[illegible] ¶ Sexto [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] opera [illegible] dicatur esse ne
gligentia ¶ Septimus cum negli
gentia specialis [illegible] sit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sit equaliter
[illegible] [illegible] ¶ [illegible] utrum [illegible]
semper negligat ¶ Nono quid
sit illud quod [illegible] opponitur
negligentie ¶ Decimo de negli
gentia prelati an sit simplex [illegible]
[illegible] vel [illegible] duplicia [illegible] [illegible]

Primum sit negligentia et

dilige(n)cia sunt opposita q(uan)do
aliquis d(icitu)r diligens in bono o-
pere qui est ei cure q(uo)d et quo
modo faciat opus suu(m) h(ic) opp(osi)-
tum huic d(icitu)r negligentia (sed)
diligencia no(n) est virtus y(mmo)
disp(ositi)o generalis virtute co(mmun)i(ter) ...
omnis virtutis ergo simili(ter) neglige(n)-
tia no(n) erit p(ecca)t(u)m ymmo erit dispo(siti)o
que est (com)munis negligencia
ergo no(n) est p(ecca)t(u)m (sed) circumstancia
p(ecca)ti sive disp(ositi)o (com)munis pec-
cati ¶ Item ph(ilosoph)us dicit q(uod) in
(con)t(ra)rijs ... est q(uod) negligentia
(et) diligencia recte opponuntur
negligencie q(uan)do negligere
est no(n) eligere vel est sinarchia
i(d est) omnis eligencie (sed) s(ecundu)m ph(ilosophu)m
eligencia no(n) est virtus (sed) p(ri)n-
cipiu(m) virtutis (con)suetudinalis m(or)a-
lis ... ergo suu(m) oppositu(m) s(cilicet)
negligencia virtus (sed) tamen
virtus ¶ Ad oppositum s(ed) (contra) y(eremie)
d(icitu)r maledictus homo qui facit
opus dei negligent(er) ¶ Sz male-
dictio no(n) dat(ur) nisi racione p(ecca)ti
mortalis (qua)m (conformiter) racionalis
q(uod) no(n) dat(ur) (sed) maledicc(i)o racione
operis dei q(uod) facit opus dei
no(n) est p(ecca)t(u)m ergo dat(ur) (sed) male-
dictio racione eius q(uod) est face-
re negligent(er) ergo negligencia est p(ecca)t(u)m
¶ Item ... qui clauda (con)tu-
la ... maculata offert hosti-
am reus est sacrilegij ... ...
magis qui ... ...
... anime ...
... regis ... negli-
gens fuit ... ...
... ergo ...
dum negligens fuit ... ne-
gligencia est p(ecca)t(u)m ¶ Ad s(ecundu)m

ergo ... q(uod) negligencia aliquando
disp(osici)o (com)munitate virtute
... aliquando aliquando aut(em) ...
... ut tamen dicat(ur) ...
diligens ... est ...
... Etiam diligencia q(u)i(a)
dicit importat sollicitud(inem)
(sed) pot(est) dici sollicitudine
... ipsius racionis vel intell(ectus)
vel (com)p(ar)te voluntatis sic
d(icitu)r homo diligit (con)f(ormi)-
tas ... homo s(ecundu)m ...
sollicitudine (com)parte volu(n)-
tatis homo sic diligencia ...
et hoc modo negligencia ...
... est (com)parte voluntatis
... diligere d(ict)um no(n) est
... homo et hoc ...
cia est p(ecca)t(u)m ¶ Si aut(em) di-
ligentia sollicitudine ...
racionis vel intellectus ...
est virtus (sed) tamen virtus
... no(n) ... sive ...
... ...
... ... et hoc modo
negligencia ei opposita no(n)
p(ecca)t(u)m ymmo tamen vel ...
p(ecca)ti ... sicut ... q(uod) ...
... est in racione no(n) ...
ymmo ... p(ecca)ti ... ...
in voluntate sic est p(ecca)t(u)m
... ...
... qua hoc no(n) ...
p(ecca)t(u)m ... ... ¶ ...
illud ignoras q(uod) ...
dei ad penitenciam te ...
... ... p(ecca)tis ...
... te ...
est de negligencia ...
... est in racione vel ...
no(n) est p(ecca)t(u)m ymmo ...

magis cauetur sic dispositio quedam ad peccatum complendum sed peccatum quod est in voluntate prius est sed peccatum quod est defectus illius sollicitudinis vel attencionis in voluntate quam vocamus diligenciam est ulterius peccatum quod est defectus sollicitudinis illius in racione non

¶ Ad secundum dicendum quod obiectio de diligencia similiter eodem modo est quod diligencia primo est virtus sic non est virtus sed causatur virtus sic negligencia opposita diligencie causatur ex peccato vel potest dici diligencia [illegible] voluntatis eligendi bonum et repellendi malum et hoc est in voluntate et sic est virtus et per oppositum negligencia ipsi opposita dicitur peccatum et sic negligencia dicitur non voluntatis eligendi malum et repellendi bonum sed eius est peccatum et est negligencia unde patet quod negligencia [illegible] quod est opposita diligencie virtuti dicitur esse peccatum

Videtur quintum utrum negligencia sit semper veniale vel semper mortale vel aliquando veniale aliquando mortale vel neutrum et videtur quod negligencia sit semper mortale peccatum quod dicitur Jeremie [illegible] maledictus homo qui facit opera dei negligenter sed maledictio in scriptura non attribuitur nisi mortali ergo negligencia est mortale peccatum ¶ Item in auctoritate [illegible] super illud [illegible] [illegible] pastor qui est in grege dicat homines quod [illegible] maculatum [illegible] [illegible] mortale sed quod negligencia [illegible] [illegible] accipitur peccatum mortale ergo negligencia est [illegible] mortale ¶ Item sicut videtur [illegible] auctoritate quia comparat hominem in illa auctoritate ipsam negligenciam sacrilegio et sacrilegium est peccatum mortale et negligencia

¶ Item [illegible] diligere [illegible] est [illegible] hoc est deum quod ei debetur [illegible] propter diligenciam sed diligencia et negligencia opponuntur ergo si [illegible] negligencia diligencia relinquitur quod oppositum quod negligencia ipsam [illegible] sit [illegible] sed omne tale est mortale peccatum ergo negligencia est mortale peccatum ¶ Item [illegible] qui negligit vitam suam mortificabitur et loquitur de mortificacione que est in gehenna sed hic non debetur nisi pro peccato mortali et hoc debetur propter negligenciam ergo negligencia est mortale peccatum ¶ Ad oppositum videtur quod sit veniale vel mortale [illegible] quedam negligencia in similibus sed hoc non est peccatum mortale sed veniale ergo negligencia quedam est peccatum veniale ergo non semper mortale ¶ Item aut illa negligencia sit peccatum veniale patet per Augustinum in libro [illegible] et [illegible] [illegible] illud verbum Jacobi [illegible] lingua [illegible] [illegible] dicat non [illegible] apostolus Jacobus ut [illegible] in nos mali [illegible] [illegible] negligenciam [illegible] paciamur sed ut [illegible] lingua [illegible] [illegible] possimus [illegible] ut [illegible] nos [illegible] non valemus adiutorio dei supplicamus [illegible] auctoritate patet quod negligencia que est in [illegible] cottidiano [illegible] [illegible] ut [illegible] sed nullum peccatum mortale est [illegible] qui [illegible] possimus [illegible]

cum sit posse contra mortalia
ut ipsa caueat licet non contra
uenialia hoc est quod purgat ad
ueniale ergo negligentia que est in
simane cottidianis custodiendo
his est peccatum mortale ymmo ue-
niale cum ipsam non possumus
uitare sicut nec lapsum lingue
in sermonibus. ¶ Item Exo. xxi. de
negligentia purgari te cum peccatum
redeat glo. quamuis oblacio hu-
na sit uicinae [illegible] dilec-
cione sed multorum delictorum
purgat negligentias quia caritas
operit multitudinem peccatorum. Si ergo
per unam oblacionem purgetur hec
negligentia ergo ipsa non est peccatum mor-
tale sed solum ueniale. Item sta-
tuta fuerunt in lege sacrificia pro pec-
catis mortalibus in quibus re-
quirebatur confessio. Item sicut pa-
lentes Leu. v. et vi. Similiter sunt
statuta sacrificia pro negligentia
delinquentibus ergo quod ipsa non repu-
tatur inter peccata mortalia. ¶ Ad
uidetur quod aliqua sit mortale ali-
qua ueniale quia sicut dictum est
dimissio alicuius est actus debiti
qui est in precepto. Ergo non
est peccatum mortale. Quedam uero
modo ueniale si sit circa actu-
quem esse hanc duplicem duplex
circumstanciam debitam et impedientem circa
circumstanciam ut sit aliqua circum-
stancia debita, aliqua impedi-
ens circa tamen sit negligentia. Ergo
circumstancie debite erit morta-
le peccatum, si impedientis ueniale
sicut est in dimissione respectu
actus. Ergo negligentia aliqua est mor-
tale peccatum et alia ueniale. ¶ Ad
oppositum uidetur quod non semper sit mor-
tale peccatum uel ueniale sed so-
lum indifferens aliquando quia aliquis

potest se circa actum indifferentem
negligenter habere et sicut in se
actus ille indifferens est ita
circumstancia eius erit indiffe-
rens, cum circumstancia sequatur
actum sit ut patet in hoc actu in-
differente. Ergo negligentia circa hanc circum-
stanciam est indifferens, non ue-
niale uel mortale. Sed alii [illegible]
[illegible] ueniale uel morta-
le. ¶ Solutio est quod negligentia
alia est mortale, aliqua ueni-
le. Mortalis est negligentia que
est circa circumstanciam que debita
que est in precepto sicut est da-
re aliquibus tenetur dare elemosinam
indigenti. Ipsum non est da-
re elemosinam est quidam actus
circumstancia aut determinant [illegible]
quod est indigenti. Ipse hoc quod
tempore necessitatis. Tale quod est
actus circumstancie aut necess-
hoc circumstancie debite sunt
in precepto. Negligentia ergo circa
has dicitur mortalis. Item dicitur
[illegible] Cum uel aliquid in [illegible]
te fuerit sed est circumstancia pre-
ceptorum affirmatiuorum sed circumstancia
est in precepto. Negligentia ergo circa
circumstanciam dicitur esse peccatum mor-
tale. ¶ Item alia est negligen-
cia ueniale sicut quando est circa tale
actum nisi de lege actus non sit
ipsum mortale sicut quando est ad-
[illegible] actus [illegible] in lubrico
lingue secundum [illegible] [illegible]
est. Vetus uir qui non est [illegible]
[illegible] cum [illegible] difficul-
tate tacendi. Ideo [illegible]
est ueniale peccatum circa ipsum [illegible]
tum loquendi sicut est in lubri-
co lingue nam [illegible] quod difficile
le est ad tacendum [illegible] lingue

ungitur sublata sz tam venial
ond e difficile est cetie dump
m respiciendo aliquam materi
o ad quoniam actus contingit
ud q negligentia circa locutio
sit peccatum mortale sicut si ali
qui indigent illis predicacionis
aliquis negligeret eis tempe
loco cum esset necesse unde et
apperire illum intatis apter
pmo defectum negligens ans
imis intatis diceret ipse pec
are mortaliter Eodem modo ne
glia esset peccatum mortale et
r vane ut non vane usque
gius actus sine locucionis qu
alis negligeret quantum ad cir
cumstantiam debitam ipsius actus
um esset ipsius eloquens ipsius
nititatis ydoneus iuxta audi
entes indigentes desideriant
audire Et qua omitteret in
circumstancia debita esset mor
talis eius negligentia vel aut
ipsius similiter cottidianum s
facili non potest intari dicitur
veniale ¶ Ad rationes pz ex supra
dictis ¶ Ad ultimam tamen de
bene potest esse negligentia
circa circumstantiam indifferente et
non erit veniale vel mor
tale si tunc dicitur ec mortale
quod est circa circumstantiam actus
debitam ut fiat veniale aut
est quo circa circumstantiam quod spedi
ente et hoc non de ipsa loquitur
quod sunt est indifferens

Tercia que est dicta negligentia
 ad alia peccata cum quibus
videtur habere convenienciam sicut acedia

desidia torpor vel pigricia
vel ignavia et omissionem aliqu
ergo quo differunt ¶ Dicendo dicendum
est quod negligentia sz aliquam addi
ligentiam Unde sicut diligentia
dicitur esse in voluntate eligen
di recte sicut est actus 1a
oppositum negligentia ei opposita dicitur
esse consistere in voluntate ipse
negligentia respiciat ipsam volun
tatem ut ut dictum negligentia
voluntatis eligendi sive volu
tatis non eligendi recte ipsa
aut pigricia et desidia respiciat
opus exterius Et pigricia respectu operis
exterioris a voluntate exequendo
tis si differunt quod ipsa pigricia
est respectu boni operis fiendi
desidia aut respectu operis bo
ni continuandi Unde qui non vult
bonum facere bonum opus dicitur
piger prov xxvi Piger frigoris pi
ger arare noluit Item plus
abscondit piger manum suam
sub ascella ergo pigricia dicitur respectu
boni operis fiendi sz desidia
dicitur respectu boni operis contin
uandi sive perseverandi sicut quando
aliquis videt difficultatem
in bono opere continuanda ipse
sequendo deficit et cessat ab illo
opere Unde dicitur talis desidiosus
quasi dicitur desidia a desistendo
negligentia aut est respectu elige
ndi illud quod debet esse exterius Unde
procedit negligentia alia malitia
aliquid in scriptura unum pro alio
accipiatur tamen hec sunt hic ra
ciones istorum sz quantum ad alia dimis
sionis negligentia quod non negligentia

esse omissio quod dicit Augustinus in libro de perfectione iustitie hominis.

¶ Omne peccatum est si aut illa fiunt que prohibentur aut illa non fiunt que iubentur sed illa est omissio. ¶ Secundum omissio generaliter peccatum actuale est omissio vel commissio sed negligentia est actuale peccatum ergo est omissio vel commissio sed non est commissio quia cum quis negligit non facit ea que prohibentur ergo est omissio.

¶ Sic ergo non differunt peccatum negligentie et omissionis. ¶ Ad oppositum videtur in compilatione quod constantia distinguitur. Sed negligentia est quod defectus boni circumstantia omissio est quod defectus boni in genere ergo omissio est negligentia.

¶ Item omissio est cum non fit opus dei cum debet fieri ergo negligentia non est omissio. ¶ Solutio dicendum quod negligentia non est omissio quia differunt quia sunt peccata mortalia quandoque et venialia sunt aut sunt peccata mortalia sic differunt quod omissio dicitur respectu actus debiti negligentia autem respectu circumstantie debite ut puta respectu temporis vel loci vel finis debiti.

¶ Item quod utrumque est veniale differunt quod omissio dicitur vel actus competentis negligentia autem respectu circumstantie competentis.

Quarta questio est utrum negligentia sit de capitalibus regulariter peccatis, scilicet quia ad aliquod illorum reducatur scilicet avaritie aut quia reducatur ad accidiam quod convenit nomine cum ut filia accidie dicens. ¶ Desperatio nascitur malitia rancor pusillanimitas desperatio torpor circa precepta. Sed torpor circa precepta idem quod est quam negligentia ergo negligentia nascitur de tristitia sive accidia quod idem est ergo est filia accidie et sic reducitur ad accidiam. ¶ Sed aut videtur reduci ad imprudentiam. Audi quod dicitur Ecclesiastici xx. Lascivus et prudentes non servabunt tempus. Sed non servare tempus est negligentia. Hoc est in prudentia ergo negligentia ad imprudentiam reducitur.

¶ Item diligentia reducitur ad prudentiam ergo per oppositum negligentia ad imprudentiam sive stultitiam que est rerum vitandarum et appetendarum ignorantia ut dicit Augustinus in libro de libero arbitrio et est non negligentie ergo negligentia reducitur ad imprudentiam. ¶ Ad oppositum videtur quod non reducitur ad aliquod peccatum quod caveat omne peccatum quod negligentia non solum accipi secundum circumstantias in actus debiti a quo deficiat accidia vel in prudentia vel secundum circumstantias etiam illorum actuum a quibus deficiunt in media sicut liberalitas avaritia et sic de aliis virtutibus ergo relinquitur quod tantum accidie et imprudentie reducitur ad illorum cum omnia peccata sicut aliqua alia aliquis vitia actu circumstantiis debitis et sic dicitur in circumstantiis aliorum actuum a quibus deficiunt alia vitia.

¶ Item Augustinus in libro de libero arbitrio in fine dicit peccatum malum est

in negligencia vel ad incipiendum
receptum donum vel ad observandum
vel custodiendum contemplationis
tempore. Sed malum quod est in istis
tribus est quod ad aliud peccatum.
Ergo negligencia non solum debilitat
ad deserendum consuetudinem que pre
mittit ad desertionem accidie. Sed etiam
in peccatorum ergo tenet omnia
peccata et non reducitur ad aliquod
illorum. ¶ Solutio. Dicendum est quod negligencia
equaliter considerata communiter
dupliciter vel generale peccatum et sic accidit
vel in speciali aut ut dicit Augustinus
in negligencia sit generale supra
est de communiter ipsa peccata alia
ut est loquendo de negligencia
. . . quia aliquid dicitur
negligencia secundum quod homo negli
gens custodit bona spiritualia
ergo cum accidia sit tristicia
de spirituali bono sed non dicitur quod ac
cidia negligenciam ad diligendum
et corpore ad faciendum. ¶ Et sic
aliquando contingit negligencia ut qui
homo est in magna prosperitate
et . . . sit negligens ad
diligendum bonum ad cantandum vel
in . . . tamen est negligencia cu
piditatis vel avaricie et hic
negligencia cum avaricia nascitur et
ad quam reducitur et . . . Item
in . . . sunt . . . tertia
in eius obediencia et sic dicit
glossa . . . est . . .
. . . in obediendo . . .
servitute servitutis negligencia
negligencia . . . prava . . .
reducitur negligencia ad cupi
ditatem vel avariciam secundum autem
quod generaliter accipitur tenet dum
. . . generale peccatorum sic reducitur

ad imprudenciam quia imprudencia
tenet . . . diversa peccata
sicut prudencia diversas virtutes
quia ipsa est auriga virtutum
ut dicit B . . . in prudencia
diversas virtutes. ¶ Tenet alia generalia
peccata . . . in prudencia . . .
non observat constancia in suis
operibus. ¶ Sic ergo negligencia et cetera
in prudencie tenent alia et sic ne
gligencia nascitur . . . peccatis
. . . aut . . . secundum . . .
materiam . . . peccatis . . .
nasci. Et . . . per . . . adiu
nes et cetera

Quinta questio est de accidia et de
negligencia quam assignat Gregorius
. . . super illud Job . . .
et . . . illud Job . . .
. . . anima . . .
. . . desidia . . . negligencia dicitur
desidia . . . negligencia et . . .
nascitur . . . dilatans
illam . . . amor dei . . .
. . . amor sui . . .
. . . quod amor amor
dei facit negligenciam sine desidi
am . . . aut . . . amor
sui . . . ¶ Re
spondeo. Aut quod . . . amor sui
utroque facit quod dicit Augustinus
in libro de . . . quod anima aut
convertitur ad summum bonum aut an
titur . . . bona. Si convertitur
ad summum bonum . . . ordinata
est. Si aut . . . bo
na . . . ad bonum . . .
tunc peccat . . .
quia aut convertitur ad . . .
diligendo . . .

ad bonum corporis sic ad temporales
divicias aut ad bonum eternum
secundum hec conveniunt ille tres radi-
ces peccatorum quas ponit Beda. Sa-
ma tamen ne dicens amor quod
est in in aut est concupiscencia carnis
aut concupiscencia oculorum aut super-
bia vite unde ipse dicit in li. de
li. ar. voluntas adherens communi
atque in mutabili bono impetrat
prima magna hominis bona cum
ipsa sit medium quoddam bonum vo-
luntatis aut duplex aliud commuta-
bili communi bono conversa ad proprium
bonum aut ad exterius aut ad
inferius peccat ad proprium quidem
cum sue potestatis vult esse ad ex-
terius cum aliorum propria vel cuncta
adse non pertinet cognoscere studet
ad inferius cum voluptatem
corporis diligit atque ita homo
superbus curiosus et lascivus ef-
fectus corrupitur ab alia vita
que in comparacione vite superioris
mors est quam tamen animam reducit
ipse angelus ad amorem sui unde
bestia qui est radix cum peccatorum
mortalis ymo libidine i. inordinatus
amor sui unde augustinus in li. de
ci. dei quod amor dei facit civita-
tem ierusalem amor vero sui facit
civitatem babilonis prius quia
amor sui est tamquam radix
cum malorum quod adhuc tamen
advertere negligencia constans quod
non distinguntur per illa distinctam
quod utrumque facit prius amor
sui ¶ Item quando tepor amoris dei
sufficit respondit amore dei
in anima tamen caritas non re-
mittatur constat quod conponitur sic est

tepor amoris dei est sit amor
dei nulla caritas secundum caritas in
compellitur secundum mortale peccatum vel
non sic sic in mortali formi-
ter remitti quod si tepor amo-
ris dei est tamquam neglegencie constan-
tis non est neglegencia mortale pec-
catum sed hoc est solum ipsa quando
coniugalia est digna male-
dicione secundum plurimum tamen tale
est peccatum mortale quod male-
dicit querit tepor amoris dei
esse cum neglegencie ¶ Sol.
dicendum quod utrumque est in utraque ra-
cione in neglegencia et fraudulencia
sed duo sunt tepor amoris dei
unus ut prius amor sui quan-
do est auferens dei respicis ad
bonum commutabile tamen propria
causa videlicet negligencie per talia
tepor amoris dei fraudulencia
aut unus ut prius amor sui
cum est quando quod deficit in fer-
vore caritatis tunc neglegen-
ciam bona vero quod defectum ca-
ritatis in dei servicio comparatur
et neglegentiam quia si est fer-
vens nequaquam esset neglegen-
cia opus dei sic est per alle-
gorias conscientias ¶ Ambro-
sius dicit quod fraudulencia fa-
cit prius amor sui mortali
amore proprium sed primum amo-
rem temporalium mundanorum cum fa-
cit fraude quod sic homo inten-
dit illud bonum comparatur illi
bono summo quod debet attendere in
hoc fine vel tunc et fraudu-
lencia racio est quod dicit glossa
in capitulo ¶ Sed dicens fraude
quippe in dei opere committit qui

e in ordinate diliges pstat
p recte agit advenientibus
tristitie lesiva festinat 2sic
talis dulcedia est in dire corde
et ope qui sz quibus dicit qd
cogitat ut loquatur inquo ppo
nit licam temporale 2munim inten
nit lesiam suum sed desidiam
negligentiam facit amor amor
dei unde dicit ibi sepe desidia
negligentia influente opa bona
deficiunt 2frigescente amore
talescunt unde patet q inordinatus
d causis sive radicibus quibus
quibus negligentie causa est amor
amor dei hec est amor fuor
caritatis qui frigescat lesiano
ordine efficitur accidia ppum re
frigescit caritas multorum ra
tio aut fraudulentie quibus a
mor sui sunt unum ¶ Ex prima
ro tum in 3mu dicitur q que
dam assignatur radix tribus p°
catorum quedam aut sunt radi
ces ipse 2sumptiva amor qo sui
inordinatus que vocat cupi
ditinem est causa et radix co
munium peccatorum ipsa 2sumptiva
mi sic timor male humilians
amor male incendens ut sic
imp id ps Incensa igni 2fosse
[illegible] p exspirationem quedam 2sc
[illegible] ex timore male humilian
e quedam ex amore male incen
dente tamen qualiter amor peccatum
est ex amore sui illicito redu
amor ad amorem reducitur quia
no timet aliquis in ordinate
nisi male nisi quia amat se
inordinate dicitur qo q inordinate
d qualiter radix est quedam lu

q unusquisque amor sui est causa negli
gentie tamen p exspirationem 2accipi
endo q 2sumptivam radicem
dicemus q amor amor dei est
causa eius sicut dictum est amor
tamen sui illicitus est prima eius
causa radix ¶ Ad secundum dicendum
q triplex est dilectio dei acci
dentalis una est naturalis qua di
ligit lesiano dum naturaliter alia est
voluntaria sive procedens ex
voluntate deliberata sicut quando
deliberat in se q deus sit facit
illi 2sequitur talis est 2sequitur
deliberatione surgit in ipsis di
lectio dei ¶ Talis est dilectio procce
dens ex voluntate gratuita
ista dilectio est caritas cum qo
dicitur q amor amor dei fecit
negligentiam amor non stat aliqui
caritate unde sit q e amor uo
minuit in amare sicut est
caritas quia non est ca cum
negligentia mortali sed stat ibi a
mor communis ad amare naturalem
2deliberativum 2illud q diminuitur
ibi non est caritas sed dilectio vo
luntatis deliberate principaliter
que potuit formari p caritatem
tem 2sunt formaliter aliquid
que tamen minuitur sicut cari
tas aut non minuitur primo d'
tota ibi erit aut tota recedet
non aut est aliquomodo cum peccato
mortali q tamen stat ex dilectione
deliberata sive voluntatis deli
berata sed qualitas in ipso sit sicut ex plurimum
affectus q maledicitur lesiano qui
facit opus dei negligenter fraudu
lenter 2dicit alia littera negligenter
unde dicit glo fraudulenter i

desidiose sumus alii desidiam
inneglia qui[?] qo que potius
attribuunt maledccoi neglie qm
alij pctis i qm alia pcta ita
digna sunt maledccoe sicut
negligencia. Ad q[uod] dd q[uod] vt hij
pz qui[?] de qua loquitur alii p
fecta cum congruencia maior
quia eius nomi col[?] q[uod] e pena
maledccoi negligencie malentis
cum diu sunt ut malencfadeus
ipz affliget ipsud ad eius cor
rectionem. Item opus illud sunt d
quittentes sunt aut yntus ma
ling solo tamen sepencius
illud dut qd dus facit psilud
no deo auctori s[ed] sibi ascribunt
cum hoc commisit vnd ysa[ias] rph
de somach qualis dicit dus q
sibi attribuunt q[uod] fecit equali
se supplicium suum concedit in
terre sibi glorias adus. Unde
dicit illi deyss adgente fal
lacem mittam eum pleum fructus
cum mandabo ille ut auferat
spolia et diudat predam et post
sequitur ipse aut no sic arbitra
bitur q[uod] d totum sibi ascribet et
no in cor eius no ita estima
bit s[ed] ad contendum erit cor eius
ille ls no dd s[ed] sibi ascripsit for
sum redd negligent fecit et
ppt tales attribuunt maledccoi
neglie quia tales no faciunt
opus dei ut debent et ne
gligunt tm opus dei racione
talium dd ss plurimi maledic
tis neglie quia de talibus loquitur
ipd aut maledcti sunt redd ma
ledcm alii negligentia. Item ret[ro]. 4.
dicit dus zelatus sum iesum

et syon zelo magno et ira mag
ego irascar super gentes opu
tas quia ego iratus sum pa
rum ipd no adiuuerunt in malum
et hoc sunt maledca. Rdd Q[uod] psa[lmista]
docens de ipys maledicit neg
no quia alia pcta non sunt
digna maledccoe s[ed] quia
competit sibi ma alia tum pcta
sunt etiam digna maledccoe
sicut pz in li. Reg. pr. de p[er]se
cutoribus qui in vllis erat maledictu
corp suum eum erat maledca
ab imis h[oc] est maledccoi spe
singulari. Similiter deut[eronomii] 28
dicetur maledccoi peccato a[l]teru
lum sicut pz de maledccoibus
impositis ibi pz q[uod] isti pctis
aliis dant maledccoes s[ed]
isti specialis in illo iezm

Septa qo est tm quos
actus sunt opa dei ita
esse neglia. Ad q[uod] dd[?] sic
quoddam opus est mitorum q
dam debitorum et quoddam in
ferens. Primi est opus indifferen
tia illud no facit neglia pe
catum s[ed] neglia e pctum gra
est tm opus indifferens. Sed
no est tm opus debitorum et
negligentia est tm opus de
sicut pz p[er] psalmum Maledictus
qui facit opa dei neg. Sed op
debitorum no est opus dei
no est tm illud. Item no
tm opus mitorum qm opus
mitorum tollit omnes neglia
ga no est tm aliqz. Tercius a
perit. Sz ponit q[uod] aliquis ma
le dicat suas horas tunc
ipsum actum erit negligentia

videtur quod non quandocumque negligencia cadit
sub maledictione sed iste non appro
bat est maledictus licet non di
cit horas ad tempus vel huius ali
quod ergo circa istud actum non cadit
negligencia ergo non cadit circa omnia
opera dei ¶ Similiter pone quod quis
dicat psalterium aliquando negligenter
numquam [illegible] negligens
[illegible] non sit maledictus ergo non
est circa omnia opera dei ¶ Item
[illegible] hoc [illegible] circa omnia
opera dei possit esse negligencia
que est peccatum mortale que
est digna maledictione contra
hic iste [illegible] dicat male negli
genter horas suas sed negligencia
est venialis ergo si [illegible] ma
le dicat horas suas non dicetur
peccare mortaliter cum negligencia
illa sit venialis ergo non est circa
illud opus dei ¶ Similiter est de
aliis ita quod non erit circa illa ne
gligencia mortalis quibus ergo quando
est negligencia mortalis et quando ve
nialis circa opera dei ¶ Solutio dicendum
est quod non debet illa dictio [illegible] sim
pliciter dici negligencia aut est circa
opus [illegible] vel [illegible]
vel in [illegible] [illegible]
illi [illegible] sed debet dici quod
est [illegible] bonum [illegible]
psallere [illegible] dare [illegible]
[illegible] aut est bonum [illegible]
stancia quando ergo dicitur maledictus
qui facit opera dei negligenter
[illegible] opus dei non supponit [illegible]
[illegible] quia istud tollit [illegible]
negligenciam sed supponit [illegible] bonum
que est [illegible] circumstanciis ali
qua [illegible] vel aliquibus deficia(t)

[illegible] aliquis defectu dicatur
esse negligencia sicut patet psallere de
[illegible] suas [illegible] circumstan
cias quia debet sicut sapienter et
devote intendendo ipsum [illegible]
bonum si ergo non psallit horas
sapienter id est quod non intelligat ad
illud quod dicit deficit una con
stancia debita [illegible] sic circa il
lum actum ¶ Similiter circa si non
facit illud devote [illegible]
et ille defectus facit ut ipsum
psallere non sit meritorium [illegible]
[illegible] negligencie [illegible] hac [illegible]
opus demeritorium [illegible] opus
bonum [illegible] quod [illegible] quod sit
negligenter sit demeritorium ¶ Ad
illud ergo quod queritur quando circa quod
sit negligencia mortalis et venialis
dicendum quod quedam sunt opera simplic
[illegible] sicut est opus eucharistie
sive celebrationis misse et [illegible]
[illegible] sed omnia opera debent
fieri cum magna diligencia cum
magna circumspectione circumstan
ciarum in [illegible] operibus debet [illegible]
diligenter suas circumstancias et
[illegible] ut faciat quod debet et
sicut debet circa talia opera dicitur
esse negligenciam que est morta
le peccatum quando deficit aliqua circum
stancia debita ¶ [illegible] de
hac opere quod est psallere vel dicere
horas suas negligenter dicendum
quod [illegible] negligencie circa id
opus [illegible] [illegible]
[illegible] negligencia ista est peccatum
mortale sicut potest accidere
[illegible] qui [illegible] negli
genter psallendi [illegible]
non curat [illegible] dicere horas

suas. Nam vel secundum duas por-
ciones scilicet superiorem et inferiorem
quando ergo plus superior racionis non
adquiescit inferiori parti in non
licito repellendo sine negligencia
non dicitur esse contemptus et tunc potest
esse quod negligencia illa sit non mor-
tale. Sed quando ipsa adquiescit ra-
cionibus [illegible] partem inferiorem quan-
do [illegible] quod licet dicatur
est contemptus et est peccatum mor-
tale illa negligencia. ¶ Et dicitur
quod non valet [illegible] in genere quia
sicut gutta aque non cavat
lapidem sed quando multociens et fre-
quenter cadit super ipsum sic et illa
frequenciam [illegible] cavat et etiam
gutta aque non submergit na-
vem tamen tamen possent mergere
re quod submergent [illegible]
quod licet negligencia [illegible]
[illegible] suas non sit mor-
tale si non fiat ex contemptu
tamen accidere potest quod frequen-
tia et consuetudo [illegible] addit
ut contempnat [illegible] non curat
et cadat in mortale peccatum non
quia veniale fiat mortale sed
consuetudine venialium decidat
in mortale per contemptum [illegible]
[illegible]. Qui spernit modica pau-
latim decidet [illegible] peccatum
mortale [illegible] per hu-
ius ad obiectiones

Septimo quo circa negligencia
equaliter sit circa omnes circum-
stancias actuum quia contingit
omnibus deficere sicut ergo plures
negligentie circa illas an maior sit
negligencia circa unam an circa aliam
¶ Ad quod sit finis denominat
opus [illegible] et sint alie
circumstancie et finis deficiat

non potest opus esse bonum quod
finis [illegible]
[illegible] principaliter deberet
secundum finem et hoc omnia pre-
cedunt bonum quando bonum deficit
in operacione ad finem ergo in
omnibus defectibus circumstanciarum
defectus finis maior est et prin-
cipalior ergo negligencia circa finem
maior est et principalis. ¶
apparitur [illegible] quod negligencia circa
tempus opus sit maior in-
[illegible] hoc volo eciam audire
Seneca quod negligencia temporis
principalis sit quia irrecupera-
bilis est unde dicit pessima ne-
gligencia est que [illegible]
tempus fit illa cum irrecupera-
bilis est negligencia [illegible] in acci-
maior est inter alias [illegible]
est equalis negligencia circa omnes
circumstancias. ¶ Solucio [illegible]
[illegible] quod [illegible]
actio bona [illegible] finis
[illegible] principaliter mala tamen
potest esse in hiis plus [illegible]
[illegible] condiciones [illegible]
[illegible] dicta negligencia [illegible]
maior [illegible] negligencia finis
non potest dici negligencia maior
aut quia est magis dampno-
sa aut quia circumstancia [illegible]
est [illegible] debemus
[illegible] in [illegible]. Si ergo dicatur
negligencia maior quia [illegible]
dampnosa [illegible] non potest dici
negligencia temporis maior quia
ipsa valde dampnosa [illegible]
quod irrecuperabilis est [illegible]
dicit Seneca quod est [illegible]
sima valde dampnosa. ¶
potest esse etiam aliquid [illegible]

modum neglia loci maior quia
nauis infert dampnum sicut
si aliquis iaceret negligenter la
pidem in loco quo aliquis et
vadat hominem ipse negligens
erat lapidem quia neglia infert
dampnum et secundo modo dicitur esse
maior circumstancias circumstancia
et finem vnde comparando leuem
alterius circumstancie ad leuitatem
circumstancie hic est maior que
neglia finis tunc aliqua prin
cipali detinet leuitas acti
vs rh' audit ipsius esse gra
ue leuitatis circumstancie quia semper
principal maior tamen hoc
dampni quia semper magis est dampnosus
defectus alicuius circumsta
ncie pot esse alia maior

Deinde queritur quis est vtrum peccatum super
peccatum peccato negligencie
ipsum est in peccato suo manere quia
homo semper tenetur quam cito
peccatum deponere suo postquam peccauit
in differens tenetur ad hoc in quo
instanti tam in hoc quo in
illo quo deus offert gratiam
nam ad hoc recipiendam vlti
us indifferenti in quolibet instanti
Vnde ergo deponere non plus debet
vnum quam vnum aliud Si ergo
homo postquam peccauit non debet
peccato suo semper in quolibet
instanti quod non facit sed tenetur
facere ergo est negligens. Cum
talis est homo qui durat
in peccato suo quia non conuertit
se ad deum conuertere ergo cuius qui stat
in peccato suo peccat tunc peccato
negligencie quam diu durat
in suo peccato ¶ Item dicitur peccatum

penam quod offendat deum sumpsi
habz amicos implacat eos
et rogat deum reconciliare eum deo
suo reddat, iniuriis depositis et
deponat ut iniret vita amorem
diligenciam adhibeat ut eum ipse
reconciliet quanto ergo magis ille
qui offendit deum celi deberet hoc
facere eum ipse dicat de neglia
confessionis quam vnus quod peccatis
suis ius singulis delictis deum
regalis Ipse quem negabis
homines conciliens amicos et
inimicos reuantures deperans
ut sic reconciliari possis deum
autem celi offendisti ideo est
in negligens efficere debet
Si fideles fuimus neque pali
quos silvam poterimus in nostre
vigilandum in hos ipsos quod po
tius non ut deponere peccatum
ut non desiderat semper neque dor
mientes aliis diuitiam que
sedem nos sunt qui hac aut
tarditate patet quod homo in quolibet
instanti tenetur dare confitendo
peccato suo vita quam diu stat in
peccato suo negligit ¶ Quis hac
aut quam pena quod aliquis sit
in peccato veniale mortali sic
aliquis negligit in celebrando
missam postea ipse negligit
dolere confiteri de illa neglia quod
ergo istarum negligentiarum est maior
vel prima vel secunda ¶ Et audiuit
quod prima fuit maior quia potuit
iste resistere magis pro negligencie
quam secunde eo quod timet recidiat
adimitoriam quod qui cadit in
illam recadit ad alias modo
aut est fragilior quia postquam

accidit homini in instanti singulari
efficiatur ad resistendum illi peccato
nec etiam habet in se auxilium
gratie gratum facientis sic subito
ergo nisi forte non resistere ista
minor est ista secunda negligentia quam
prima. ¶ Ad propositum dicit Iohannes
Crisostomus in quantum non doles tamen
peccatis negligere vel contempnere
habere est ipsum maxime in ge-
[illegible] quod non sentis dolorem
non illum quia non mordet peccatum
contingit hoc sed quia iam delin-
quens in sensibilibus est. Et post
dicit non dolere eos qui peccant
magis quam peccare dum faciat
[illegible] ergo magis audit
deus deus dolendo de peccato
quam defectudo peccatum ergo maior
est negligentia et grauior que
est in non dolendo de peccato quam
illa que est in perficiendo ista ma-
ior est negligentia secunda quam
prima. ¶ Sed ultimus queritur utrum
semper peccator peccat sub pluribus
negligentiis et uidetur quod sic quia
tres sunt motus in anima in quo-
quolibet sed sunt actu circa peccatum ad
quem tenetur ipsa cum intellectus te-
net fugere [illegible] preceptum unde
per instantiam [illegible] peccato [illegible]
[illegible] Crisostomus in [illegible] non accidit
[illegible] ita ut ipsa non [illegible] tenetur
dolere contra de peccato ipsa non [illegible]
[illegible] tenetur eligere illud quod bonum
est et fugere quod malum est et per
illud bonum quod tenetur eligere post
peccatum est bonum [illegible]
ipsa tenetur cogitare quam ma-
lum sit peccatum et fugere illud [illegible]
[illegible] unde [illegible] in [illegible]
ita dicitur [illegible] peccata [illegible]

cogitare ipsa peccatum tunc [illegible]
[illegible] tenetur ad actum [illegible] cum
peccatum et quolibet tunc est negli-
gens circa actum [illegible] cum pec-
cat et differt unus actus ab alio
ergo plures sunt in negligentia
ergo peccator existens in suo pec-
cato sunt pluribus negligentiis.
¶ Ad [illegible] dico quod ipsa dimitti-
tur actibus de peccato contra manife-
standi actu [illegible] [illegible] pec-
catum sed non dico quod [illegible]
[illegible] nouum peccatum negli-
gentie [illegible] concedo quod tenetur homo
in quolibet instanti contra actum
de peccato suo [illegible] non actu [illegible]
[illegible] ergo [illegible] semper [illegible]
actu non tamen nouum peccatum [illegible]
hoc [illegible] sed [illegible] dimitti-
tur [illegible] [illegible] peccatum quia
tenetur contra semper actu [illegible]
[illegible] instanti [illegible] non [illegible]
quod semper negligat. Sed si [illegible]
[illegible] quod peccator cogitat de pec-
cato suo quod sit tam malum [illegible]
[illegible] [illegible] ipsum [illegible]
[illegible] dei [illegible] quia [illegible]
non ipsum [illegible] quod facit
[illegible] cogitare de suo peccato
dico quod tunc tenetur actu de
pillo instanti [illegible] non [illegible]
[illegible] peccat [illegible] in [illegible]
aliquod peccatum in [illegible] quod [illegible]
dico tamen quod si semper dolet
actu de suo peccato [illegible] esset
[illegible] [illegible] loquitur Crisostomus
sed non dicit sed quia [illegible]
[illegible] ad [illegible] quolibet instanti
actu [illegible] sed [illegible]
[illegible] [illegible] ad statum
[illegible] loquitur ipse non [illegible]

supra hoc non peccat semper mor
taliter per negligentiam si non actu sup
gerat inter cogitet de peccato illo
sic peccatum agitur dicere ut se
ulterius de peccato suo quia si de eo
semper peccaret tunc non contin-
git semper quod peccat neglige
ntia mortali et si ita esset quando
non conteret sed si non conteret sup
actu non tamen peccat mortali
ter possibilis sed possibilis sunt peccatum ag
gravat ¶ Et si aliquid quod tenetur
esti inquantum instanti dico quod non
est quod non tenetur contra peccatum possibile
actu quia hoc est impossibile
si quod tamen inquantum non contereri
hoc est ei peccato aggravatione
¶ Ad illud quod secundo obicitur de duc
tilitate respondeo dico quod non dicit
hoc quamvis sit necessarium ad quod
tenetur semper sed quia sic oportet per
termino ut semper semper pass
peccatum despiciunt dum confitetur quod
sic oportet ad hoc quod regularetur
¶ Ad secundo questionem dico quia
dolere dicitur in iuncturis dei non
dolere in perpetuis esse sine ob
stinatio in peccato et de tali loquitur
propheta sic per multa sua quia de
supra hoc semper maxime in tem
pore quando non sentit dolorem
¶ Si ergo negligentia secundum sit etiam non
dolendo sed non semper contrito quia
timor est superior sui pena alio
non dicit non dolere ut dicit non
dolere magis cavenda ut dicatur
non dolere quando aliquis actu non
dolet neque contrito super peccatum sed
negligit et negligentia secunda non
est minor quam prima ¶ Ad tertio
questionem dico quod licet tres sunt pa-

tiones sunt tamen ad invicem or
dinate ita quod una coopera-
tur alteri in sua operatione ut in maneriis
ordinatae sunt earum operationes
unde cum de passione sunt actus
eorum tamen eiusdem vero unde
ad unam ordinantur unde dicitur
unum meritum vel demeritum quia
una alteri cooperatur ideo non debet
dici triplex peccatum secundum tres
actus earum sed una est simpli-
citer negligentia debet dici una

Nona questio est de oppo-
sito negligentiae quid di-
cit Sed Qui timet deum nihil
negligit Contra ergo procedens dicitur
de timore quod opponitur negligentiae
et removet ipsam quando de talia
videtur cum quod procedens debet attribui
ipsi prudentiae remotio neglige
ntiae timori ut magis dicitur quando
prudens dicitur est nihil negli
git quia prudentia dat memo
riam preteritorum providentiam futurorum
intelligentiam presentium unde dicitur
prudentia alta R[espondeo] quod prudentia
non tamen est virtus quae auriga
virtutum unde ipsa dirigit et di
circumspicit circumstantias omnes quia
aurige est circumspicere secundum quod
prudentiae competit de qua talis sed
talis nihil negligit ergo magis
proprie debet dici prudentia remo
vere negligentiam quam timor ¶ Prae
terea quod caritas magis proprie remo
veat ipsam negligentiam quam timor
quia caritas operit multitudinem
peccatorum sic sed quia 1 Pe[tri] 4 unde
ratio quod operit negligentiam sed
istud operire nihil aliud est quam
removere ergo proprie ipsa removet

negligencia ¶ Secundo ro adhoc est quod
caritas importat in se quandam
circumspectionem spiritualem quia ipsa
caritas est lumen spirituale quia
dirigit oculum mentis spiritualem
unde ad Eph. i. Sit oculus. c. f.
sp. nostri dicit glo. oculus magis
conveniens est per caritatem que
medio lucet in fide sic lumen
testa videntem alia glo. super
illud lucerna corporis tui est oculus
dicit sicut oculus ad operandum
membra dirigit sic intentio
lumen fidei omnes actiones lucidas
[illegible] est lumine testa [illegible] cari
tas in fide cum fides cessabit
sola caritas lumen erit [illegible]
ergo caritatis est dirigere men
tem [illegible] circumstantias ac
tuum ergo [illegible] est [illegible] oppo
sitis negligencie [illegible] ergo [illegible] ap
parat istud timori quam caritati
vel prudencie ¶ Glo. [illegible]
[illegible] quod dicit timor expel
lit negligenciam secundum Job i. quod
dicit [illegible] anima [illegible]
[illegible] timore [illegible] species
quod non possit delinquenti [illegible]
in die iudicii iste enim timor
iudicii in quo fiet [illegible]
tis [illegible] est princi
pale [illegible]
[illegible] sic ne
gligens in [illegible] illa
[illegible] dicebat [illegible] Job [illegible]
[illegible] quod timor expellit negli
genciam ¶ Et quod [illegible]
[illegible] quod principium [illegible]
[illegible] prudencia [illegible] cari
tas expellendi negligenciam [illegible]
[illegible] principium [illegible] principale

timor iudicii sive timor de
in iudicio [illegible] sicut [illegible]
[illegible] declinat [illegible]
[illegible] maxime [illegible]
quod est in negligencia [illegible]
[illegible]
[illegible] adiuncta

Post de commissione [illegible]
dicendum est de transgressione [illegible]
quamvis [illegible] plus [illegible]
[illegible] sit transgressio voluntatis
[illegible] an plures [illegible]
[illegible] ¶ Secundo [illegible]
[illegible] transgressiones [illegible]
[illegible] peccatum vel plura ¶ [illegible]
[illegible] transgressio est transgres
sio legis [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] sit [illegible] formal
aut non sit [illegible] ¶ [illegible]
sic voluntas [illegible] sunt [illegible]
[illegible] in [illegible] quorum [illegible]
[illegible] in utroque [illegible]
esse transgressionem [illegible]
non velle [illegible] quod [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
ergo [illegible] Item [illegible]
[illegible] est in decalogo non [illegible]
[illegible] non concupisces
[illegible] alia [illegible]
[illegible] non pluralis [illegible]
concupisces [illegible] tamen [illegible]
[illegible] est [illegible] actus [illegible]
[illegible] est [illegible] voluntatis [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
[illegible] multiplicat [illegible]
[illegible] multiplicationem [illegible]
¶ Item in glo. super illud [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] imputari ergo [illegible]
[illegible] ergo [illegible]

ncia causa unica est / questio ad
unum / est / peccatum / unus delectabile
unita aut existente questione
est unum peccatum ergo sunt unum pec-
catum ¶ Item una est macula
que relinquitur in anima peccatum et
est macula ergo unum est peccatum
Item peccatum ab voluntate dicitur peccatum
que una est voluntas ergo unum di-
citur non nisi in specie transgressio
nis ergo una est transgressio
¶ Ad quod videndum quod unitas peccati vel
pluralitas potest attendi secundum
esse substancie vel secundum gene-
ra accidencium substancium secundum ha-
bitum sunt diversitas circumstanciarum
substancies dicuntur diversa peccata
illa vel una substancia dicitur
una circumstancia ita unum peccatum
est dictum non secundum textum di-
ctis una est ubi substancia non
mutatur compositum respectu ad hoc dicitur
una circumstancia si non habet te ad
substanciam dicuntur esse plura
peccata si non admittatur quod multi-
plicat voluntate respectus quod est
principalis deformitas dicitur
una esse peccatum unum quamvis
opus sit per tercio ad obiecta
Secundo queritur si propter diversitatem le-
gum transgressiones debe-
at dici unum peccatum vel plura
videtur quod plura peccatum enim est
transgressio legis divine sicut de-
finitur multiplicata ergo equali-
ter multiplicatur peccatum si co-
ntingit multiplicare transgressionem
legis est enim lex naturalis et lex
scripta et lex gracie in uno et eo-
dem potest fieri transgressio non tamen
est peccatum nisi in animalibus rationalibus
p tres enim transgressiones

ria tria peccata ¶ Item peccatum est
actus inordinatus a deformitate ratio-
nis unus est actus inordinatus ergo
deformitas ratio ergo unum est pec-
catum non nisi in genere quamvis ergo
una est quamvis ¶ Ad quod dicendum quod
non multiplicatur secundum substanciam
multiplicatur lex secundum quam
est substancia si concedatur est aug-
mentum peccati unde licet multe sint
transgressiones non tamen sunt
multa peccata nisi consideratur
in diversis actibus ita vel unum si
manens est peccatum quod specie
de illud facit enim duplicem
legem vel triplicem unde dicitur
in Ezechiele xxx duplicem ac tripli-
cetur gladius interfectorum pecca-
tum videtur secundum qualitatem propter
transgressiones maiores
Tercio queritur si quamvis est
transgressio legis possibile
ut lex aut consuetudo contra con-
suetudinem naturalem lex communis est
in secundum apostolus honesta
et possibilis quod lex non est
quamvis secundum naturam vel con-
suetudinem ¶ Contrarium habetur
ad Romanos ubi dicitur quod tradidit
illos deus in passiones ignomi-
niae femine eorum mutaverunt
naturalem usum in eum qui est contra
naturam similiter et masculi sic
sunt consuetudines honeste et
amplius in terra contra legem
fiat peccata aut esse ergo non
tamen fit commissio contra legem
nature sunt secundum ad Ro-
manos gentes que legem non habent
naturaliter que legis sunt faciunt
ipsi sibi sunt lex qui ostendunt
opus legis scriptum in cordibus

sius qd ergo sit contra naturam
sit autem legem huius que lex
non sit contra scripta est tamen
scripta in corde Tamquam aut
duplex contra legem contra scrip
tam quedam cum scriptis lex scrip
tam ad ante tempus et quedam
quantum ad tempus determinatum quantum
legem ergo scriptam si fiat aliquid
quod displicet secundum ante tempus
contra legem istam quomodo si
fiat aliquid contra preceptum Quod
illud non est absurdum de consuetudine
quod quia consuetudo est alia lex sic
cum lex est mos scriptus et consuetudo
constitutus sic consuetudo est mos
non scriptus et tenet vim legis
tamen est consuetudo honesta ap
probata et antiqua Tamquam ergo
si fiat contra huius consuetudinem
Unde attendendum est quod quedam con
suetudo est contra honestatem et
quedam contra utile si fiat contra
consuetudinem contra honestatem pec
catum Si non fiat contra consuetu
dinem contra utile est contra pena
impedimentum et officium

Quarto queritur utrum sit divi
sibile in species formales
quod non sit divisibile quod addit
delictum quod non videtur delictum
cum dividitur nisi defectum sive et
defectum actus et defectum circum
stantie debite et divisio aut
non sit nulla cum divisio et
in species quod sit que non differunt
sive licet tamen quod sunt contra formam
sed ergo formam non dividitur nisi ma
terialiter vel formam tale vel tale non
erit divisio nisi in species
materiales Tamquam autem huiusmodi
dividitur supplicatione in media

et huius et hoc dicitur due formas
les ea omnia non sunt delictum
manifestus ostenditur secundum
peccatum commissionis quam peccatum
delicti Item sicut non contingit
non credere que credenda sunt
ita delinquere ita credere que
non sunt credenda et sic quod
te Responsio unde quod quod simili
dicuntur sunt ista duo quia
in Ad quod quod alia attendit
divisio commissionis et deli
cti nam divisio delicti attendit
secundum defectus illorum inquan
tum et opposita ordinata sunt
sed cum ordinantur secundum sub
opposita sunt male et op
positis intelligentiis delictus quod
non non sit dividitur sed secundum
formas actuum in se Ad
duas contra bene et male quo
quedam actus sunt et respectu
dividitur non male et
has illas et formales
alio et alio modo Ad id non
aliter quod consimiles delicti esse
diximus Ad est quod sine vero
quantum ad aliquos actus cir
cas indifferenti se habet qui
non et delictum sic est declina
dendi et sunt potest esse d..
timendi et diligendi cum
quod cum delinquit non timenda
que timenda sunt et committit
timenda que timenda non sunt
ita de aliis

Nullam dicimus peccati actu
in delictum et commissum quod
dicendum est de actione peccati
lis sunt dividitur instanti
dis viris et operationibus et sunt

...allam diffinitam peccatum est
dictum vel factum vel concupitum contra
legem dei peccatum autem cordis
est cogitationis vel mediti
consensus sine assensus secundo
cum cogitat vel secundo medi
tatur sicut diffinit ¶ Tercio quod
... quilibet utrumque peccatum sit in co
gitatione ¶ Secundo utrum sit mor
tale an tantum mortale veniale
¶ Tercio de cogitatione hic patet ad
illa que sumit suis capitulis ¶ Cir
ca utrumque peccatur in [illegible]
[illegible] procedunt cogitationes in
[illegible] ¶ Quinto de diversa [illegible]
[illegible] respectu preteritorum presentium
et futurorum

Circa primum sic arguitur quod in
cogitatione sit peccatum dicit
[illegible] et anselmus mala cogi
tatum [illegible] alicuius [illegible]
peccatum est in cogitatione ¶ Ite
ysidorus magna [illegible]
in cordis custodiam est ad
hibenda quia hinc bene aut
male [illegible] consistit origo nam [illegible]
[illegible] est de corde procedunt co
gitationes male ergo in cogita
tione est peccatum ¶ Item [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ut non cogitatione [illegible]
[illegible] cum [illegible] deus
[illegible] colligitur quod in cogita
tione est peccatum ¶ Item [illegible]
[illegible] morientes [illegible]
[illegible]
moralibus cogitationes [illegible]
[illegible] assidue in animo [illegible]
[illegible] cogitationa [illegible] et de
[illegible] qua [illegible]
[illegible] peccatum [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] in confessione

[illegible] accusat se homo de pravis
cogitationibus ergo in cogitatione
est peccatum ¶ Contra cogitatio pre
venit voluntatem sed ante vo
luntatem non est peccatum ergo in
cogitatione sola non est peccatum
¶ Item gregorius [illegible] nequaquam
cogitatio in[munda] inquinat cum
pulsat ¶ Item ysidorus non est
arbitrii nostri cogitationibus male
suggestionibus [illegible] at
[illegible] animo cogitationum [illegible] attinet
voluntati illud ad culpa non
redigitur istud culpe [illegible]
tatur cogitatio ergo [illegible] non im
putatur ad peccatum ¶ Item cogi
tatio [illegible] non sufficit [illegible]
tum ergo nec cogitatio mala suf
ficiens est [illegible] ergo nec
ad peccatum ¶ Ad quod est dicendum quod e
cogitatio speculativa et est
cogitatio [illegible] cogitatio
aut practica dico que [illegible]
nisi [illegible] cum cogita
tionem [illegible]
[illegible] ergo non cogitatio non est
peccatum Secundo [illegible] est peccatum de
illa dicit ysidorus cogitatio
[illegible] delectatione [illegible]
[illegible] gregorius [illegible]
cogitationem [illegible]
corda sunt [illegible] ut ad qui
[illegible] desiderium non [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] gregorius [illegible] tempta
tio est qua [illegible] in cogita
tione [illegible] volentes [illegible]
cum [illegible] ad animum [illegible]
[illegible] corruptibilis [illegible]
[illegible] denominata [illegible]
tatio est cum [illegible]

corruptibilitatis fugit per quem
se animus astringit. ¶ Ad aliud at-
tamen videndum quod cogitacio que
pertinet ad sensum superiorem speculativa
rationalis non est peccatum licet sit pec-
cati occasio. ¶ Ad tercium dicendum quod
cum cogitacio prava pulsat
animum aliquando mentis veniat non
est peccatum aliquando non precesserit
delectatio tunc dicitur esse peccatum post
ipsam delectationem admissam. ¶ Ad
tercium dicendum quod ratione dicitur cogita-
cio in animo cum in ea fit de-
lectatio et non ad culpam pertinet.
¶ Ad quartum dicendum quod non sequitur
universaliter si cogitacio levis
non est sufficiens admittitur quod
adducitur si tamen utrobique ac-
cipiatur cogitacio speculativa quo
ad hoc sufficiunt.

Secundo queritur utrum cogitacionis
peccatum sit mortale an tantum
veniale et videtur quod sit venia-
le. Cogitacio enim mala est circa
delectationem. Si ergo ipsa delecta-
cio est veniale peccatum multo
fortius in cogitacione precede-
te. ¶ Item Gregorius non videtur in
pulsu cogitationibus illicite af-
fligimur quia impulsionem inter-
ne quasdam et actibus quamvis
licitis libenter occupamur eo quod
sacerdos legis pedes atque in-
testina hominis lavare iubetur
aqua deinde ergo cum semper co-
gitacio illicita sit venialis est
peccatum veniale. ¶ Contra ysidorus
sicut impetuosa vipera in filiis
in nos partus lacerata perimitur
ita nos cogitaciones iniuste in
nos eiusmodi occidunt. Ergo co-
gitacio mala est mortale peccatum

intellectus cum accidit nisi mortale
peccatum ¶ Item Gregorius philosophus con-
tingit ut non precedat in [illegible]
motibus mentis. nam prius
est culpa sompna venialis [illegible]
tionibus ergo cogitaciones faciunt a-
venialia et venialis [illegible] dicitur mor-
tale peccatum ergo cogitacio ma-
la est mortale peccatum ¶ Item
Gregorius [illegible] de quibusdam cogitatio-
nibus semper dyabolum sequentur
in opere [illegible] tamen se obligat
inmeditate. Ex quibus colligitur
quod cogitacio illicita est mor-
tale peccatum ¶ Ad quod dicendum
quod est cogitacio duplex de mu-
ltis [illegible] de mortali. Vel sit cogi-
tacio de veniali precedens
quia ad delectationem vel consensum
venialis dicitur. Si vero sit cogitacio
de mortali et precedat ad
consensum dicitur mortale peccatum
que cogitacionem principaliter
sequitur consensum.

Septimo queritur de [illegible]
Opera ad alia que [illegible]
dicis [illegible] videtur [illegible]
causa aliorum peccatorum [illegible]
dicitur [illegible] de [illegible]
[illegible] ergo est principium a-
peccatorum [illegible] arbori
le que producit fructum ma-
li tamen hic bonis melior e-
fuit causatur ergo causam [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
cogitacionum quam omnis et [illegible]
Item super illud [illegible] Job [illegible]
[illegible] eius [illegible]
[illegible] aut [illegible] cum
Gregorius [illegible] que
occulta sunt [illegible] cogitacionum
[illegible] cogitacio [illegible]

omne opus opera operacio designat
ne complacenti tradite adducit
Hoc ergo est radices flatuus
ness attriti quia dum cogita
tiones inffuimus verbis pronit
tempnitur vitalis gaudia ap
petit negligit omnis operacio fu
turum meditatur quod nichil reputat
ut ergo sicut in radice est tota
virtus arboris ita in cogitacione
precedente ad consensum est tota
virtus peccati ergo maius unde ec
catum cordis quam oris et operis
¶ Aug super illud in Job iij quare
non in vulva mortuus sum ibi
designatur peccatum minor in medio
corde et maior in medio in ope
re designatur ubi progressus ope
ris eum dicit Greg in pecca
tum foris delectacio vapulat
sentimus in ea delectacione com
mune et ipsis ad operacionis
consensum desistam compte posset
de itemque qui per consensum ope
diuturni suscepti suscepto gem
des culpam consummant rita p
gressum peccati designat sed quanto
maior est progressus peccati tanto
maior est culpa ergo peccatum
oris vel locucionis maius est quam
peccatum cordis ¶ Beda non potest
expeditum videri qui dicit
cogitacio sola delectacionem parit
delectacio consensum consensus ac
cionem actio consuetudinem consue
tudo necessitatem ¶ Sic ergo peccatum
oris maius est quam peccatum cor
dis vel locucionis ¶ Ad quod videtur
peccatum operis maius est quam
cogitacionis vel cordis eo quod
illud ordinatur peccatum eius operis

peccatum ponitur cordis eius complexio
licet sic est contrarium quod illud dicitur
esse causa illius ¶ Ideo eius se
quitur si causa est ut tota
malicia operis sit in cogitacione
sed complexio causa eius ali
quid superaddat super creaturam
in malicia aliquid vel complexio ad
creaturam sed aliquam maculam
sicut illam quam confert accumsa
malicia non operis sed sit mali
ciam cordis cumulacionem sui generis

Quartus quintus iterum sequitur
in sensibus per quibus procedunt
cogitaciones intellectus quod videtur
per hoc quod dicitur vi c ¶ Qui videt
mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est
in corde suo Item Ieremias ix ascendit
mors per fenestras intrat et fenestre
sive aut dant sensus mortis
autem peccati ergo patet per ipsos
sensus ¶ Item Greg illa ce
lestis anima dum per suos se
sus corporis familiari more tri
tum incogitat sensus voluptatis
talibus oculos sive concupiscit at
ut ita dicam fenestras suas
ad tenebras apperit creatas
¶ Et similiter dicit alibi ipse co
spectu anime concupiscere gladius
confoditur non enim dicit inter morte
vos studio se respexit quia
concupierit sed iam concupivit
quia incaute respexit sunt ergo
sensus familiaris concupiscere sive
mortem cogitacionem unde contra
dicitur Greg quod patet per ipsos sen
sus ¶ Item dicit Greg intu
endum nobis est quia non licet
intueri quod non licet concupiscere sed

si alliciatur est intueri peccatum est
sed ipse inspiciens peccat. ¶ Item sicut
prius cum studet videre pulcritudinem
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] attendit et animam captivam
facit inclinatur ad actum [illegible]
sed facere animam captivam non est
nisi peccatum ergo ipse inspiciens peccat.
Similiter qui student clara corpora
considerare et ponere in speculatione
animam et figere oculos hominibus fa
ciebus iam adulterant ergo ipsi
inspicientes peccant. ¶ Contra secundum ve
ritatem [illegible] non est peccatum
sed prius in sensibilibus est prius in intel
lectualibus ergo secundum eum non est pec
catum. ¶ Item apprehensio prece
dit desiderium apprehensio vero
sensibilis intelligibilem. Sed ergo
in apprehensione intelligibili secundum
se [illegible] non est peccatum in ap
prehensione sensibili non erit pec
catum. ¶ Praeterea in ipsis sensibus esset
peccatum cum voluntas [illegible] [illegible]
esset peccatum ubi non esset voluntas
ergo cum non sit non erit in ipsis
sensibus peccatum. ¶ Ad quod videndum
in sensibus aliquid praecedit ipsum
desiderium aliquid sequitur sicut
dicit Gregorius super temptationem
[illegible] trahens [illegible] [illegible] tam
[illegible] [illegible] compellit sibi
consentire [illegible] desiderium cum
ergo sensus praecedunt desideria
[illegible] sunt peccatorum sed non in
ipsis peccatum est intellectus illud
Ieremie: Ingressa est mors
per fenestras nostras. Unde mors sit
in ipsis nisi occasionaliter sed proprie
in ipsis desideriis alliciat. ¶ Cum

autem oculus meus admittit
similitudinem [illegible] cordis tunc in
peccatur unde dicitur Iob xxxi: Si cor
secutum est oculos meos et in
manibus meis adhe
serit macula [illegible] et aliis quid
¶ Sed aliquid est desiderium alliciatum
cum ipso sensu et tunc peccatum
aliquid vero desiderium alliciatum
sequitur sensum et tunc possibile
est peccatum ipso sensu [illegible]
potest solum illud quod alliciat
cum [illegible] dicit Augustinus [illegible] qui
[illegible] intelligitur illud desi
derium in quo [illegible] sigil
lum [illegible] complaceat
[illegible] [illegible] peccatum
est concupiscentia [illegible]
[illegible] concupiscentia secundum quod [illegible]
tur in actu [illegible] est [illegible]
tamen sensus et est peccatum
animale [illegible] pollicitur [illegible]
[illegible] sequitur [illegible] [illegible]
ad quam amor ordinat [illegible]
dicitur [illegible] ad concupiscen
tiam dicit [illegible] carnalis
ipsi concupiscenti colligit [illegible]
cogitante [illegible] illam
cogitationem [illegible] in
amplius est [illegible] sed
¶ Ad illud vero quod dicit [illegible]
quod ipse [illegible] concupiscentia
[illegible] [illegible] est quod [illegible]
tus dicit ubi [illegible] ipsa
concupiscentia dicit [illegible] [illegible]
concupiscentia peccat unde dicit [illegible]
[illegible] [illegible] desiderium [illegible]
ante anime in [illegible] ante [illegible]
[illegible] ¶ Ad illud [illegible]

dicit Gregorius quod non dicit intueri
et intellige de studiis defige
oculum ad concupiscendum et io
dicit Crisostomus Beatus ... etiam in doctis
scriptis potius contemnendi autem
eciam ex scriptis attenderi ...
num capitulum eius ¶ Ad illud
quod dicit Crisostomus dicendum quod non per
hoc intus sumitur set studium
defigendi oculum vel attendendi
ipso concipere et hoc est quia
tamen concepta est ad peccatum
quod studium aliquando vane in
dispositum descendit

Quibus quidem dictis ... per
peccati respectu verborum ... tractatus
pertinere et futurorum patet cum quedam
verborum omnibus hiis modis peccatur
cogitatione quis ad recordationem
preteritorum quis ad intuitum presentium
quis ad precogitationem futurorum
et unde ... dicit Gregorius
ita fit ut quod prius egit in
opere et in postrema cogitatione
postmodum vertitur in mente
et peccatur per recordationem ... Similiter
est patet de aliis quibus similibus
aliis modis peccatur ¶ Item omnibus
aliis modis naturalis ... natura
... illicita ... est de
... illicita ... peccandi ergo omni-
bus aliis modis contingit peccatum
... sola voluntate peccatur
... cum prius est ergo unus tamen
... peccatur per questionem ... ...
... ¶ Ad quod videtur quod ille
tribus modis peccatur tamquam
tribus dispositionibus ... tres
... differentes secundum con-
ditiones temporis ipsius vel

... tamen non peccatur quia semper
motum voluntatis est prius a-
liquo non in anima presentem sive
similitudine sive sit ... ...
sive de presenti sive de futuro

Quintum dictum est de primo iudicio
quo peccatur intentius per
... ...
... acceptione personarum ... ...
... dictum est de primo iudicio in-
... sive temporale iudicium ...
sive non ... de acceptione per-
sonarum ... ...
iudicium acceptionis ... est
aut ... iudicium ... ...
suspicionis iudicium, ... iudicium
... iudicium temerarium
sive ... cum non sit cum
... ...
quibus ... ... iudicium
... ordinarium ... ordi-
... ... distinguntur
... ... iudicium suspicionis at-
tendendum secundum motum ... iudicio
sive ... non recte sive imper-
fecte ... iudicium iudicium ... non
... ...
... ... iudicium iudicium
... ... ordinarium ... ...
... ... modum
procedendi in iudiciis ¶ Primo ergo
dictum est de iudiciis suspicionis
... ... est ...
sit suspicio ... sit ... ...
... ... non ¶ Secundo utrum
suspicio sit malum ... ...
¶ Tertio utrum sit malum culpe vel
pene ¶ ... utrum iudicium
suspicionis sit mortale ... ...
... veniale ... ... aliquod
veniale aliquod mortale ¶ ...

tio si suspicio mala est peccatum
quod tamen ... ¶ Sexto utrum suspi-
cio sit communis secundum statum
nature vel angelis vel tantum ho-
minibus secundum statum nature corrupte
¶ Septimo de qua suspicione potest
esse iudicium [illegible]
¶ Octavo de quibus potest esse iudi-
cium et de quibus non

Diffinitur autem sic suspicio.
Suspicio est mala opinio
sicut dicit Tullius. Quantum ergo utrum
iudicium sit idem quod suspicio quod
videtur utrumque cum [illegible]
distinguuntur apud nos. Iudicium quod
suspicio sit nisi qui iudicat
de suspicione sit confirmatum
[illegible] quod quia iudicium ponit et
[illegible] diffinitionem secundum quod hic
intendimus de suspicione iudi-
¶ Unde super i. q. i. ad Corinthios iiii
[illegible] glossa super suspicione
[illegible] possumus [illegible]
[illegible] iudicantibus diffinitivis
[illegible] condempnationis ergo iudi-
cium non est suspicio. ¶ Ad quod dicendum
quod suspicio non est iudicium
quod suspicio dicitur acceptio alicu-
ius cum formidine alterius,
iudicium autem firmitatem. Su-
spicio tamen [illegible] ad iudicium
secundum quod [illegible]
est [illegible] suspicio que relinquitur
[illegible] iudicio cum aliquis [illegible]
levia vel probabilia [illegible]
iudicat [illegible] iudicio [illegible]
suspicio [illegible] potest dici illa
suspicio iudicium [illegible] su-
spicio aliquid autem potest [illegible]
[illegible] sit suspicio [illegible]
[illegible] dicitur iudicium suspicionis

ut est [illegible]
est formidata [illegible]
[illegible] ubi est formido [illegible]
[illegible] sit possit dici iudicium
suspicionis

Secundo queritur utrum suspicio
sit mala vel bona. Videtur
sit bona suspicio est cum
vel [illegible] potest esse de
[illegible] quod sit mala [illegible]
bona ergo suspicio potest esse
¶ Contra super [illegible] amputa
[illegible] glossa
[illegible]
[illegible] ergo suspicio est mala
¶ Ad quod dicendum quod suspicio potest
[illegible]
[illegible] vel de malo vel de [illegible]
secundum hunc modum potest esse
suspicio bona [illegible]
[illegible] ad [illegible]
secundum [illegible] mala
[illegible] sit mala vel
secundum hoc dicitur [illegible]
suspicio dicitur mala
super i. q. [illegible]
[illegible] glossa [illegible]
[illegible]
suspicari bonum de amicis
[illegible] malum de amicis [illegible]
[illegible]
necessaria

Tercio queritur utrum suspicio
sit mala [illegible]
[illegible] quod sit mala
[illegible] est [illegible]
[illegible]
[illegible] iudicat [illegible]
aliquid [illegible]
[illegible]
[illegible]

dicitur ergo suspicio est malum pe
ccatum ¶ Secundo utrum sit malum culpe
videtur per hoc quod cadit sub prohibi
tione divina. Christus: Nolite iudicare
et ad Romanos: In quo alterum iudi
cas te ipsum condempnas et supe
rius ad Rom. xiiii: Tu quis es qui
iudicas alienum servum. Glossa: De
quibus incertum est quo animo
fiant in malo nemo iudicat
et iterum in eodem capitulo in glossa:
Videndum est quod et malum
culpe potest esse et pene malum
culpe quantum ad voluntatem nocendi
vel iudicandi de aliis quod
procedit vel de aliorum occul
tis malum suspicari. Et tamen
iudicium potest dici pene [illegible] pro
cedens temeraria sententia vel
suspicio mali de occultis aliorum
malum vel pene dicitur quantum ad [illegible]
[illegible] male [illegible] Sic
[illegible] sola [illegible] non est
[illegible] [illegible] [illegible] sed pena
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
sedit

Quarto queritur utrum iudicium
suspicionis sit mortale tantum
an veniale tantum an aliquod ve
niale an aliquod mortale. Videtur
quod sit veniale tantum per hoc quod di
citur [illegible] aut non est admor
tale peccatum ergo hic suspicari
vel suspicare iudicare non est
mortale peccatum et est mortale vel
veniale ergo est veniale peccatum
¶ Item dicit Augustinus in glossa super
illud Nolite ante tempus iudicare
suspiciones incerte non possunt
[illegible] iudicia tamen [illegible] de

[illegible] ergo iudicium est mortale
peccatum ¶ Item in glossa super illud
i. ad Cor. iiii. prohibet nos apostolus
iudicia quia occulta sunt no
bis corda hominum ¶ Contra. Sic diffe
runt suspicio et iudicium secundum
quod iudicat ipse dicit quando dicit
Bernardus [illegible] dubiis non diffi
nias sed suspicionem teneas secundum
hoc non iudicium est [illegible]
et est mortale suspicari tamen
vel [illegible] [illegible] levi
tate dicitur malum [illegible] sed non
firmatum veniale peccatum potest es
se aut progreditur est morta
le in primis firmum et diffiniti
num veniale peccatum potest esse
tum aut progreditur est mortale
¶ Cum enim [illegible] [illegible] [illegible]
tura ad affirmandum et contendum
plus quam coniectura porrigat tunc
est humana temptacio cum [illegible]
[illegible] amat sententiam suam [illegible]
[illegible] sibi [illegible] [illegible]
[illegible] voluntatis dicitur temptacio
nis [illegible] esse

Quinto queritur si suspicio est
malum [illegible] [illegible] causa
utrum sit [illegible] peccato et
videtur per hoc quod dicitur super illud
[illegible] [illegible] et glossa
[illegible] suspicionibus quod
nos de falsis vel iudicamus
[illegible] [illegible] originali peccato
dependit sicut ignorantia
ergo est pena [illegible] origina
li peccato ¶ Videtur contra aliquando
[illegible] actuali sicut cum
aliquis ducitur in consuetudinem
iudicandi et per hoc de facili [illegible]

ita aliqui [illegible] inerti durant
in consuetudine concupiscentie suc-
cumbendi vel tenere iudicandi
ita tamen suspirant vel indi-
cant sentiunt ergo aliquid corpo-
rali peccati ¶ Ex quo concedendum est
ut non tantum sit pena originalis
peccati sed etiam pena actualis in
puniti dispositiones ultimis ad eter-
nam sicut est de ignorantia
que sequitur ex originali peccato
et aliquando disponit ultimis ad
culpam aliquam venialem aliquam
mortalem. Augustinus contra [illegible] non certa-
re in [illegible] humana temptacio est
venialis ¶ Et autem humana [illegible]
est [illegible] apostolus dictus [illegible]
te [illegible] temptatio iudicatur [illegible] ali-
[illegible] dyabolica temptacio et
cordis dum procedit in altius
nocumentum tendit

Sexto queritur utrum suspiria
sit hominis secundum statum in
[illegible] vel angeli vel tantum hominis
secundum statum nature et videtur
quod sic. Ieronimus in [illegible] angelorum
[illegible] babilonie [illegible] est
[illegible] delinquentis et [illegible]
[illegible] mutua [illegible] aut [illegible]
quod [illegible] delinquens [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible]
tamen sine suspicione non [illegible]
[illegible] quia [illegible] dispensandum
est [illegible] et in [illegible] quod sunt [illegible]
estimatione sine suspicione
ergo in angelis bonis [illegible] eadem
suspicio [illegible] potuit [illegible]
[illegible] eum non cognoscit [illegible]
[illegible] cordium [illegible] est [illegible]
dei potuit cognoscere vel sus-
picari [illegible] voluntatem
in aliquo ergo potuit eadem

in [illegible] suspicio ¶ Contra
[illegible] est [illegible] aut non sunt
angeli boni nec in homine
[illegible] instituto ergo suspi-
cio [illegible] sunt in illis hoc est in
[illegible] angelis ¶ Ad [illegible] suspicio
dici [illegible] bonum [illegible]
vel [illegible] in angelis aut [illegible]
[illegible] non est [illegible]
quod suspicio est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ultimum
nec suspicio nec in angelis
malis [illegible] esse [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] babilonie
[illegible] est quod [illegible] sunt [illegible]
[illegible] de re [illegible] de futuris
cognoscunt [illegible] nisi [illegible]
[illegible] medici [illegible] dei [illegible]
non [illegible] [illegible] aut certi
sunt apud eos [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] [illegible] quia [illegible]
[illegible] dispensandum est in [illegible]
sua suspicio et hoc [illegible]
[illegible] [illegible] in obediencia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non erat suspicio secundum [illegible]
[illegible] [illegible] si non dicitur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non dicto [illegible]
[illegible] altius [illegible] secundum
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] dicitur [illegible] suspicio

Septimo queritur [illegible]
[illegible] potest dici iudicium
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
non sit [illegible] [illegible] auctoritate
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]

[illegible]ma hominis primi iudicia cum
[illegible]ntie debemus ergo unde [illegible]
[illegible] sine iudicio de suspicione
[illegible]it non recto ¶ Sed unde cum
[illegible]ut cum aliquis sine vehementi
suspicione cum plura sunt sig
[illegible]na mali quam boni hoc iudicare
[illegible]uit [illegible] apostolus in act[illegible]
[illegible]opium cum dixit principi sacerdotum
[illegible] te deus paries deal
[illegible]bate [illegible] in dixit [illegible] qua
[illegible]na impetrato etc. ¶ Quod est
[illegible] est iudicium eorum bona que
[illegible]culta sunt [illegible] etc. indi
[illegible] aliud eorum que sunt in ope
[illegible]llorum que sunt in ope quod
[illegible] eorum potest esse [illegible] eorum
[illegible] non ¶ Occultorum ergo [illegible]
occultorum semper [illegible] non est
iudicium faciendum de suspicione
[illegible] solus suspicionis in [illegible]
[illegible] non est [illegible] signa
[illegible]bari potest distinguendum est
est enim suspicio triplex temeraria
[illegible] qui multa sunt signa
[illegible] pauca mali et tunc iudicare
de suspicione || contemptus est
mortale peccatum ¶ Si fiat cum de
liberatione ¶ Si non fiat suspicio
probabilis quae multa sunt sig
na mali pauca boni tunc iu
dicare de suspicione peccatum
non levi [illegible] veniale [illegible]
[illegible] in suspicione ¶ Si non veniat
[illegible] affectum sive cum [illegible]
[illegible] esse mortale est enim sus
picio violenta cum enim signa
mali apparent nulla boni et
tunc non est peccatum ¶ Adulterium
[illegible] in summa quod est quod illud

iudicium quod sunt apostoli vel boni [illegible]
cum suspicione credendum [illegible]
esse vel sint [illegible] tamen velle
non asseramus || Dicitur talis
est [illegible] iudicat te deus et similiter
intelligendum est de predicanti
bus quorum est dicere [illegible] in
[illegible] non [illegible] ne det
[illegible] scandalizari vel
esse illius alii scandalum.

Octavo queritur de quibus potest
esse iudicium. Quorum de
quibus non potest esse assertio
suspicione debemus quod sit ma
lum cum apparent plura sig
na malitie vel bonitatis quando
ergo utrumque non percipitur
quod unde [illegible] quod dicit [illegible] ypocri
te qui dicunt bonum malum et malum
bonum | ys. v. | luc. vi. | et respondit
glosa ad [illegible] de suspicionibus de rebus
[illegible] ergo utrumque non pec
catur veniale vel enim non est
in [illegible] que
debet mortali peccato ¶ Econtra
de quibus [illegible] sit bo
nus donec constat de quibus sunt
apparuit [illegible] potest esse
malus sive peccator [illegible]
qui malus est non est peccatum
dicere quod bonus sit ¶ Sed aliquis
[illegible] est in uno [illegible]
sicut quod dicit apostolus quod [illegible]
[illegible] alios superiores Si ergo
[illegible] suspicione dicamus illos
esse bonos non erit peccatum [illegible]
[illegible] instanti potest quis
[illegible] si velit | [illegible] quanto
bonus est [illegible] debet
esse ad bonum quam ad malum

consequenter quod si dicamus vel suppona-
mus de isto quod bonus sit non
erit periculum. ¶ Ad quartum dicendum quod ali-
quis est in potestate cum iudicat sive
dicit esse malum tamen iudicat
sive dicat esse bonum in potestate
est sua. Sed quamvis de eo de quo
constat esse malum si iudicat
vel dicat esse bonum est periculum.
Si vero non constat dissimulare
sic enim secundum bonum quod dicitur quod pre-
sumendum est de quolibet quod sit
bonus donec constat vel ap-
pareat contrarium tamen potest contingere
quod ille sit malus. Non autem de
quolibet presumendum est quod sit ma-
lus donec constet contrarium et tamen
maior est in homine ad malum
quam ad bonum. ¶ Ad illud vero quod
dicitur quod arbitrandi sunt alii
superiores nobis hoc est admonita-
tum humilitatis nostre quod dicit apostolus
et quia quantum bonum et humilitate
nos alii nescimus non tamen pro-
pter de malicia actuali propter
illo debemus ipsum iudicare bonum.
¶ Ad id vero quod dicitur quod in quolibet
instanti potest penitere dicendum quod
si post illud actum peccati mortalis
apparuerint signa penitentie sup-
ponendum est ipsum esse bonum.
Aliud est etiam in bono et in ma-
lo quia primus malo de quo con-
stat potest dici malus primus
vero bonus de quo constat non opor-
tet quod iudicari vel diffini-
ri bonus bonum enim est. Aliud
non malum non confessum. Ali-
ud est iudicium de actibus quam
de persona. Nam in actibus iudicium

attendi quo ad pariam ut
malo actu iudicatur quod sit ...
ut de fornicatione et de homici-
dio quod sit malus utrobique ...
...

Quartum dicendum est de iudicio
usurpato quod alii vocant
... quia presumit ille
quod ad se pertinet non usurpa
aliquid cuius iudicium non est
alicui iudicium quod est ...
Dicendum est quod primo de usur-
patione iudicii divini quod ...
iudicium homines usurpant ...
quod quidam est utrum solus
Deus sit iudicare de occultis
sed homo potest iudicare de occul-
tis cordis. ¶ Tercio si non
occultis aliorum sed de manifes-
tis utrum de omnibus manifestis
sed omnibus omnium iudicium. ¶ Quar-
to si non de dubiis possimus
iudicare utrum in factis ...
indifferentibus sit interpretandum
tum in meliorem partem vel
in iudicatione.

Circa primum sic dicitur ...
quod solus Dei iudicium
est nosse occulta cordis.
... homo videt ea que pa-
rent Deus autem intuetur cor.
dicitur et ... tu solus nosti
corda hominum filiorum. ¶ Ex
accipitur quod solus Dei est iudi-
care de occultis. ¶ Item
illud ... ad ... non in
cogitationibus ... non ...
diiudicare cogitationes ...
secundum deos ... ¶ Contra
... magnus ...

sunt multis presumentibus sic
corda hominum manifesta sunt
prudentibus ergo homo potest cog
noscere occulta cordis et per con
sequens iudicium ergo potest iudicare
¶ Ro. xiiii. Et dicitur [illegible] cog
noscitur vir [illegible] et ab occursu fa
ciei [illegible] est cum ergo secundum
iusticiam sit iudicium potest iudi
cari per ea que opertius sunt de
iis occultis cordis ¶ Contra
I. Cor. iiii. Nolite iudicare ante
tempus quousque veniat dominus qui et illuminabit abscondita tenebrarum. Nam ex ipsis
cordis ergo corda hominum sunt
cognoscenda per fructus operum. Unde
sunt possunt cognosci ita in
dicant ergo de occultis potest esse
humanum iudicium. Item quia ad
hoc quod solius dei est iudicare
de occultis iudicio certitudinis. Ad
illud non est aliud in contrarium. Ad est
illa manifestatio qua corda
dicuntur esse manifesta prudenti
bus non est nisi quedam notitia
sive coniectura per quam non de
bet iudicium veritatis aut
valere secundum certitudinem sed
aliter potest oriri quedam presumptio
[illegible]. Ad est de eo quod dicitur
Ro. xiiii. Et coniectura capitur
conditionis operationibus eorum que
latent in corde ¶ Ad tertium illud
fructus dicuntur illa iudicia ma
nifesta quecumque potest esse cognitio
presumptionis non certitudinis vel
fructus dicuntur peccata sic unde
dicitur supra. I. Cor. iiii. Ad [illegible] man
ducantem non iudicet. Ubi dicitur
manifesta sunt que non possunt
bono animo fieri ut puta blasphemie

nunc furta et similia de quibus in
[illegible] destinctibus eorum constat
de illis et illa iudicari
permittitur sed cum dubia sunt homines
[illegible] vel laudandus est esse peccator
sive malus moriendo.

Secundo queritur utrum homo possit iudi
care de occultis cordis sui
et videtur quod sic quia dicitur I. ad Cor.
ii. quis scit hominum que sunt
hominis nisi spiritus hominis qui
in ipso est ergo spiritus hominis scit
que sunt in ipso et de quibus scit
homo de hiis potest iudicare et
diffinire ergo homo potest iudicare
de occultis cordis sui ¶ Preterea sicut
dicit spiritualis homo anima iudi
catur que sunt illa anima in
que continet ad ymaginem ergo spiritua
lis homo potest iudicare de occul
tis cordis sui ¶ Contra supra
I. ad Cor. iiii. neque me ipsum
iudico glossa [illegible] nobis est
de agnitione cordis nostri ut aliorum
iudicare tamen cum humilitatis
credenda est in ipso homine que
latent nostrum hominem. Ut dicit
apostolus qui dicit et si omnis scan
dalizati fuerint ego non scanda
lizabor scandalizatus fuit ¶ Ad
quod dicendum quod duplex est iudicium dis
cretionis de re [illegible] vel preterita
et de re futura. Est etiam iudi
cium condempnationis potest ergo homo de
se iudicare iudicio condempnationis
[illegible] preterita que licet sint in
[illegible] sunt occulta tamen ipsi soli
sunt manifesta unde dicitur I. ad
Cor. xi. Si nos ipsos iudicaremus
non utique iudicaremur. Est

aut iudicium diffinitiuis de preteriti
et de re futura de preteriti vero
aut quod pertinet ad virtutem Si
ad singularitatem facti de se pate
fit similiter si non de utilitate
vel aut vitii pate de se fit
similiter idem si non de facto quod
ad finem etiam pate de re similiter
quos adiacent bonum vel malum
vel indifferens Si non quo ad
personam de malo pate iudicare
per de bono non nisi fuit conspecta
bona gratia data addimus sic quod
dicit apostolus certus sum quod neque
mors neque vita neque presentia
neque futura separabit me a
caritate que est in christo ihesu
¶ Ad illud vero quod dicit quod spiritualis
homo omnia iudicat intelligen
dum est de iudicio condemna
cionis corporum que pertinet ad sa
lutem secundum sufficientiam necessarie
est [illegible] quod [illegible] dicitur a
pluribus neque ipsum iudicas sed
dicendum est de iudicio spectante
ad futurum vel ad presens secundum rec
tam quando non diffinitur [illegible]
[illegible] et sicut bonum [illegible] ma
li [illegible] tamen homo hic [illegible]
dum confidencie de futuro [illegible]
non certitudine iudicii [illegible]
[illegible] non reprehende
ut nec fiduciam bonum addu
cendo quod superacione [illegible]

Tercio queritur si de occultis
aliorum et de manifestis
utrum de omnibus manifestis pate
amus sit iudicium quod videtur di
cendum super illud R. i. Nolite
iudicare glo. de manifestis li

citum est iudicare et super illi
um ad Ro. xiiii. de indifferenti non
dicit manifesta sunt que
possunt bono animo fieri de
aliquis iudicare nobis permittitur ¶
videtur quod non de omnibus apostolus
super illud primi ad Cor. iiii. nolite an
te tempus iudicare glo.
reprehendamus ea que nescimus
quo animo fiunt vel etiam si
[illegible] sunt non ita reprehendamus
ut desperemus de salute [illegible]
[illegible] reprehendere [illegible]
[illegible] non [illegible] manifestis
sit iudicium ¶ Ad quod videtur
de manifestis pate si iudicare
ut supra determinatum est [illegible]
aliud a quo fit debet esse ma
nifestum [illegible] quo [illegible]
festum hoc autem est iudicium
sufficiens iudicium aut [illegible]
[illegible] in futurum [illegible]
est faciendum [illegible]
[illegible] Si aperta sunt non ita
reprehendamus ut desperemus
de salute ¶ Item [illegible]
[illegible] nobis iudicare
de salute [illegible] vel aliquibus
aliis unde quod non per [illegible]
[illegible] ¶ [illegible]
est [illegible] est in [illegible]
[illegible] ¶ Contra ad [illegible]
illud qui [illegible]
[illegible] glo. de quibus diffi
[illegible] aliquid sunt de quibus
diffidere vel desperare ¶ [illegible]
[illegible] diffidere de [illegible]
[illegible] indicat [illegible]

ſcptus ꝑdibus ul' ciuuq; ceto'
diquamq; ꝛc̄ ergo apl'a poſſunt
hīnes diffidē de ſalute ali
cui' rita mediāē mediās gdeq̄
dicauit ¶ Sī medicus cū de
ſpat de egrs cum eſt egritu
ꝯ in curabilis nō ꝑat in
cīando ipm ad mortē ergo ꝑ
ꝛ eīt de medicus ſp̄uali rō
ergo ſi ſe ſupᵉ id ſtare ūnīq̄
ꝛ accidit ſcīn q̄ accidit de
ſanitalꝫ medicis ergo ſi ſicitu
eſt delinq̄re egrm rita deſpe
de ſalute corꝑali ſimilit̄ de
ne eſt deſpi ſalute ſp̄uali
ꝯ q̄ ꝯ q̄ deuenie deſpādī
eſt dum eſt in ma ſupꝑ ergo
eſt de ꝯſidcōne malicꝑ nec
diligens medicorum ꝯdempnatos
eſt ꝑſeuiſ relinquāt cum
manibꝫ poſſibilitas ſi dz ad
hinc ridō dr in Daniel ꝛc̄
nō pcca tua elemoſinis et
ſpūſ forſitan deus indulgebit
quātū ergo ad potēciā ſumi
medici ul' dns ad poſſibilitate
lar nō eſt deſpādū maior
eō eſt potēcia medici quā
magnitudo morbi ¶ Adiſt aut
Abr ꝛ i ad Ephꝫ ꝯ eſt ꝯtū
ꝯſidcōne multorū ſigm̄ ꝯ
eſte ꝑtorꝫ diffidē ꝯ ſalute
ſecūdū ꝯꝑte ſinꝫ ul' de ꝯi
ꝯꝑte fragilitatꝫ ſicuī nꝫ
ꝯo cuiq; eſt corrige nō tam
ſupꝑ ¶ Ad illud nō q̄ alir ꝑ
ſimile de angelis ꝯ eſt q̄ nō
ꝯ angeli ſunt deſpālīt
ꝑdōn quid quia ceiaut ꝛc̄

ſingulātes correpcōni ſic deme
dicis qui dereliquint egrum
repugnante curacōni nec ꝯ
ſpicit int' manus ſuas ceteꝫ
lucrū ¶ Similit̄ ꝯ eſt ad ad
q̄ aliꝛ de medico corꝑali et
ꝯ eſt q̄ licet medicus corꝑa
lis conſiderans cauſas inſa
ueꝫ de ſalute egroti ꝯſ illā
cauſas indicet illū ad mortē
nō tam ſic dz eſſe de medico
ſp̄uali cuius cura eſt ꝑncipalr
attendē cauſas ſupīores ſcꝫ
quas dat curatō h̄ dari ꝑt
cui nō eſt ꝑmus indicandꝫ ad
mortē eīnā mſi ꝯſtet de finali
impētia

Quarto quis ſi nō de dubijs
poſſumus poſſimus deſpe
re uerꝫ imp̄tꝫ uariꝫ illi
diſſent ſit huiꝫ ꝑſtandū in tū
nd' meliorꝫ ꝑtem ul' aliquos
indicacōne ꝯ ſic dicit Beda
ſup illud Luc. vj. nolite iudi
care ꝑtem ꝯ ꝯ ꝯ manducā
cante nō indicat ꝯlo dubia
in meliorē ꝑtem ſunt interpta
da ¶ Canꝫ ꝯ ꝯ ulla nō
rati ꝑana nō dicti cum ꝯ
cum q̄ ſunt ſumꝫ hominꝫ
ab adoleſcēcia ſua in malū ergo
plura ſunt mala intencōe qū
bona ꝯſ ſumq; ergo poſſumus
interꝑtari ¶ Item yſa. v. uēq
dicitis bonū malū et malū bonū
ꝯlo hic qui dicit de eo qui ma
lus eſt q̄ bonus eſt ꝛc̄ ¶ Ite
aꝑre de quo quis dubitat
eſt ꝑtū ergo ꝛc̄ interꝑtari ¶ Ite

nos tenemur diligere proximos sicut
nos metipsos ergo cum de factis
proximis debeamus interpretari in me-
liorem partem ut dictum est. Augustinus
primo iustus prior accusator est
sui. Item Gregorius bonarum mentium est
ibi culpam agnoscere ubi culpa
non est ergo de factis propriis si
multa sunt dubia in deteriorem
partem interpretando. ¶ Item quis
confitetur de dubio utrum veniale vel
mortale tamen ille qui confitetur
quam confessor qui interpretatur de-
bent deteriorem partem in iniunge-
do et suscipiendo penitenciam
ergo dubium in deteriorem partem sunt
interpretanda. ¶ Sed quod in neutram
partem sunt interpretanda videtur
per Augustinum qui dicit ille iustus et
sancte vivit qui rerum integer est
estimator in neutram partem
declinando ergo equitatis est senten-
cia in iudicio rei non est in alteram
partem declinare. ¶ Ad quod dicendum quod du-
bia facta aliena in partem deteriorem
sunt interpretanda sicut dictum
est in questione precedenti est quod
ad suspicionem pertinet et sic intelli-
gitur Gregorius bonarum mentium [illegible]
cum interpretari non est affir-
mare vel iudicare simpliciter sed
generare circa dubium licet fidelis
contingere [illegible] aliud
quod aliud est quod asserere de quo
quis dubitat est peccatum. ¶ Et
similiter quod dicitur ve illis qui di-
cunt bonum malum et e converso no-
cet qui sic interpretatur affirmat vel
asserit de quo dubitat et licet
plura sunt mala que [illegible]
[illegible] sit [illegible] ad malum

quam ad bonum de factis proximo-
rum debemus interpretari in deteriorem
partem nisi dubium est de quo [illegible]
sit in meliorem partem tamen est [illegible]
[illegible] liberalitatis divine qui [illegible]
declinare in bonum tamen [illegible]
¶ Si autem queritur de quo tamen
interpretatur de [illegible] in meli-
us dubium est in proximo [illegible]
dubium quantum est de se in [illegible]
[illegible] partem inclinet. ¶ Ad
est secundum quod dicit ¶ Beda [illegible]
quantitate debemus interpretari
melius ¶ Ratio est quod [illegible]
accidit [illegible] aliud interpretanda
[illegible] ¶ magnificat quod [illegible]
dubium est [illegible] quantitate [illegible]
[illegible] in melius ¶ Unde quod [illegible]
quod sit ista quantitas [illegible]
[illegible] vel non ¶ [illegible] est
[illegible] est [illegible]
[illegible] est [illegible] in ista [illegible]
[illegible] sic [illegible]
sic respectu ad [illegible]
[illegible] natura [illegible]
[illegible] que sunt proximi
[illegible] est quia magis [illegible]
[illegible] ad [illegible] qui [illegible]
proximi ¶ Ad id non quod [illegible]
dubia in nobis interpretari debemus
in deteriorem partem similiter et que [illegible]
proximi [illegible] est [illegible] non est [illegible]
dubia cum in nobis interpretanda
sunt in partem deteriorem [illegible]
[illegible] [illegible] dicit [illegible]
[illegible] anima [illegible] mea [illegible]
quod non [illegible] delinquenti [illegible]
est cum timore [illegible]
non que sunt proximi [illegible]
[illegible] in melius interpretari

Sed non quod dicit Aug[ustinus] quod ille in-
terfecit peccatorem est quod hoc atten-
ditur in iudicibus contenciosis iniquos
compescendo sunt omnes constituta
contra rapinas rem nec declinare
a iusticia cum dicatur Exodi xxiii
pauperis non misereberis in iudi-
cio Item Deut. dicit non accipias
personam

Sequitur de iudicio usurpato
Secundus cum sicarius usur-
pat iudicium quod est alterius hoc
autem potest contingere dupliciter vel quan-
do hic non habet iurisdictionem vel si habet
non extendit eam in iudicio ad
illud quod est alterius sed separatur
in ordinaciones non superaltare
[illegible] iurisdictionem alterius de [illegible]
[illegible] vidit virum egiptium percu-
cientem quendam de hebreis quem
iustitia abscondit in sabulo
[illegible] quod cum non dum constitu-
tus esset a domino iudex sed pu-
niret delinquentes quod usurpavit
iudicium cum eius dicta pertineat
ad officium prelati et subiectis prop-
ter [illegible] iuste dispensare et ideo
tenetur in iustitiam defendere. Item
usurpare aliquam potestatem officii que
pertinet ad superiorem. Ad Ro. xiiii Tu
quis es qui iudicas servum alienum suo domino
stat aut cadit [illegible] Item quod
aliorum officium usurpant. Item De
[illegible] in [illegible] xxvi omnis
qui acceperit gladium gladio peribit [illegible] accipere aut
[illegible] gladium cum non esset
constitutus in iudiciaria potestate
sed aut Aug[ustinus] contra Faustum ille
[illegible] gladio qui nulla superiore
et legitima potestate vel iubente
vel concedente in sanguinem alicuius
armatur ergo moyses sic accipiens

dos gladium .i. potestatem peccavit
Et inde contra quod non peccavit
usurpando sibi potestatem iudi-
ciariam [illegible] quod dicit Ambrosius
in li. de officiis non inferenda sed
in debellanda iniuria lex virtu-
tis est qui enim non repellit in-
iuriam a socio si potest tam est
in vicio quam ille qui facit Unde
sanctus moyses hic primus orsus est
temptamenta in bellice fortitu-
dinis Nam cum vidisset hebre-
um ab egiptiis iniuriam accipi-
entem defendit ita ut egiptium
prosterneret atque in harena abscon-
deret. Ex quo arguitur quod licitum
est depellere iniuriam a socio etiam
occidendo aliter enim non peccavit
moyses. Item in eodem li. for-
titudo que bello tuetur a barba-
ris patriam vel domi defendit
infirmos vel a latronibus defen-
dit socios plena iustitia est. Sed
moyses .i. domi defendit in-
firmos cum plena iustitia [illegible]
[illegible] ergo non peccavit usurpando
alienum iudicium. Item videtur
[illegible] libri Stephani in li. actuum
[illegible] quod dominum fuit ei inspiracione
de [illegible] cum vidisset cum
vidisset quendam in iniuria patien-
tem vindicavit eum et fecit ul-
cionem ei qui iniuriam sustine-
bat percusso egipcio Existimabat
autem intelligere fratres quoniam deus
per manum ipsius daret salutem ipsis
[illegible] ideo intelligitur
quod ipse dominum hoc fecit [illegible]
debat hoc ab aliis intelligi et
prefiguraretur quod esset futurus iudex
populi [illegible] et hoc ideo dicit

augꝰ in gen(esi) ¶ Ecce eni dicit
p(ro)phet testiam unde moyses di
uinus animus qd scriptura co
locas tacet sz audiuit restituisse
eq(ui)no indeo dicere qd hoc fe
cit diuinus liz scriptura non de
xisse dicat ¶ Hoc eciam unde
alleg dicere tunc sanctus cum
dicat in ysaia [illegible] adhuc di
uinus fuit promissio est ut fu
turo aliquid prefiguraret et loq
de resurrectione corporis sed ambi
[illegible] q [illegible] liz moyses
fecit hoc ad defensionem [illegible]
[illegible] non tamen [illegible] delic
tat [illegible] [illegible] aut fuit
in accidendo q pz p(er) hoc q dic
augꝰ loquens de moyse respec
tus utiz ne detestabilis in ma
nitate sz emendabilis [illegible]
te [illegible] regulas excessit [illegible]
genis [illegible] di ne [illegible]
[illegible] iustificandi [illegible] fic
nobis [illegible] aut [illegible]
quadra[illegible] [illegible] in [illegible] lau
dat sic illi [illegible] quo
moyses [illegible] in ples
in [illegible] precaucione non obseruata
to ordine potestatis [illegible] lesse
ne [illegible] sz ad hoc [illegible]
[illegible] quibus sz magne fer
tilitatis signa [illegible] ¶ Hic go
peccauit moyses cum ad hoc
nulla legittima potestate ge
rit nec diuinitus acceptam
nec [illegible] ordinata
¶ Ad aliud dicendum est q lic(et) non
peccauit defendendo hebreum
peccauit tamen occidendo [illegible]
eciam q di in [illegible]
[illegible] qui dicunt ad morte(m)

ne [illegible] nisi [illegible] iusti
cie [illegible] in [illegible] augustine ¶ [illegible]
ne q di [illegible] est [illegible]
[illegible] datum intelligi q [illegible]
diuinitus accepta potestate [illegible]
sz prefiguraret [illegible]
[illegible] potestas [illegible]
ueritatis future potestatis [illegible]
[illegible] potestas [illegible] pote
[illegible] ¶ Ad tamen [illegible]
q non dixit augꝰ [illegible]
futuro quid prefiguranda [illegible]
pz [illegible] que [illegible] unde
augꝰ quod duplice [illegible]
[illegible] aut q diuinitus ac
potestate q [illegible] scriptura
[illegible] aut q [illegible]
[illegible] non accepte potestatis
[illegible] in hoc facto moyses [illegible]
[illegible] sic nec [illegible] ad
[illegible] cum [illegible] [illegible]
[illegible] fecit sz ille [illegible]
[illegible] tamen carnali [illegible]
peccauit sic dicit augꝰ ¶ [illegible]
[illegible] de finees filius eleazari
peccauit [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] potestate accepit
[illegible] potestate [illegible]
[illegible] legi aut accep
[illegible] [illegible] suo nec
[illegible] qd [illegible] legi [illegible]
[illegible] q deus dixit [illegible]
[illegible] [illegible] q [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] eciam dixit [illegible]
q accidet [illegible]
[illegible] qui [illegible] est [illegible]
[illegible] qd [illegible] [illegible]
[illegible] moysi [illegible]
illud [illegible] [illegible]

Sicut dominus eidem commendat pro-
pter finees eleazari audit ver-
bum asperis ipse commotus zelo
meo commotus [illegible] est quod
eos loquitur ad eum ego do tam
pacem federis mei ¶ Item dicitur quod in ma-
chabeis in zelatus est legem
sicut fecit finees zambri filio
salomi et inde reputatum est ei
ad iusticiam ¶ Ad quod dico quod licet eo-
dem zelo percusserit petrus quo
et finees sicut dicitur in glosa super
hoc tamen non erat simile quia
zelus eius erat impetus tamen
hiis dilacionis dum zelus vero in
finees ut videtur in maniam
dum qui intulit ydolatrie ita
non simpliciter erat idem zelus sed
finees licet non esset summus sa-
cerdos tamen sacerdos erat et filius
summi sacerdotis et ad iusticiam
ei reputabatur non eum [illegible] illo
prohibebatur sacerdotalis ne in-
iusticiam committerent in homi-
cidiis personalibus vel etiam in mu-
lieribus impetus aut si sunt
alienum quod sacerdotes evangeli-
i non sunt executores legum
legis eum datum est ei gladium gla-
dium tamen in vagina ¶ Item aliud de
daniele qui non sunt legitti-
mam potestatem tamen iudicaverunt
iudices illius quibus senes in-
quo quod usurpavit iudicium et
maxime respectu illorum qui
inferiores erant constituti et
etiam iudice per hoc quod dicitur quod [illegible]
ridisset virum clamantibus [illegible]
[illegible] in manus [illegible]

sicut dicit gregorius quod inferiores
non est iudicare vel reprehendere
facta superiorum quod daniel usurpa-
vit iudicia iudicando illos
senes ¶ Ad quod videndum puto quod
in canone. xi. q. iii. Nos si in-
competentes aliquid egimus et in
veritate tramite non testam-
ti sunt [illegible] non in quo-
rum actibus trahenda multa
enim gesta relinquimus que nunc posse-
tunt samuel eorum regem
pinguissimum amalech interfe-
cerit non tunc [illegible]
iudicium pugnans agitatus licet
aut finees inde [illegible] cum
madianite interfecit et reputatum
est ei ad iusticiam hodie autem
sacerdotalem armiam sine ulce-
officio insignia quod contingit
quod daniel puer senes iudicavit
prefiguravit eum [illegible] qui
solus [illegible] iudicavit
Deo [illegible] in [illegible] xviii
[illegible] in [illegible]
super illud in civitate iudicamus
[illegible] iudicium [illegible]
[illegible] quod iniustum est [illegible] in [illegible]
[illegible]
erit [illegible] iudicium [illegible]
[illegible] ¶ Item aliud quod non sunt
potestatem [illegible] quod [illegible]
[illegible] daniel
[illegible] deus
[illegible] pueri [illegible]

Quod autem dictum est de vindictis ex-
cessus aliorum qui sunt [illegible]
[illegible] desperata [illegible] legittim-
[illegible]
qui usurpavit sibi sacerdotium

rendendum est ei. Ideo cum eciam
officium ut adoleat incensum
domino sit prohibitum. Et primo
legitur de Jeroboam qui ascendit
super altare ut adoleret incensum
in 3 regum xiii. Potest eciam queri
si potestas ecclesiastica usurpet ei qui
sunt potestatis secularis utrum possit
vel non. Dicendum est si usurpaci-
o sit iudicii non tamen contrarium
ad potestatem sed eadem contra ad
eadem vel licentiate ut puta si
ignorans usurpat sibi iudicandum de
re esse sicut vel malus ac si
esset bonus. Item est scien-
dum quod modis et quot sit usurpacio
iudicii. Et autem similiter sit potestas
ecclesiastica et secularis diversis dividitur
sicut dividitur vita terrena et
vita spiritualis sed terrena vita non
est sub spirituali licet corporis ergo nec
potestas sub potestate. Potestas ergo ec-
clesiastica iniusta sumens sibi dic-
tam vel equitatis iudicium seculare
usurpat usurpando potestatem. Item
in alio libro Mathei xxii
reddite que sunt cesaris cesa-
ri et que sunt dei deo. Desig-
natur distinctio potestatis spiritualis
a terrena ecclesiastice a seculari.
Dicunt ergo seculares potestates
si contendet manum in eos qui
subsunt ecclesie usurpant quod
esset potestatis ecclesie. Ita econtra. Item
aut sic sit videtur per hoc quod dicit
Hugo quod spiritualis si condere po-
testas non ... ut terrena
in suo vite iudicium faciat
sicut apud terrena potestas spiritu-
ali debet ... pro culpa

Item in ewangelio xxii Luce dicit-
ur de duobus gladiis. Dicitur duo de-
satis est. Ex quo innuitur quod po-
testas secularis diversa est ab
ecclesiastica. Gladius enim materialis
pertinet ad potestatem secularem et
spiritualis ad ecclesiasticam. Sicut
gladius spiritualis non accipit
a potestate seculari sic nec gladius
materialis accipi debet a potestate ecclesiastica.
Ergo si accipit usurpat. Item
spiritualis potestas maior est dig-
nitate quam sit corporalis quod ad spiritum
sed corpus ad animam ita sed
potestas secularis ad spiritualem. Sed
anima potest super corpus ...
Ergo spiritualis potest super terrena
et ecclesiastica super terrena secularia.
Preterea ad idem sunt verba Hugonis di-
centis per quod dicendum non videtur
deo regalis potestas est or-
dinata sicut legitur I Regum
x de Saule in mensa ...
constitutus rege. Preterea sacerdo-
talis dignitas benedicit rega-
lem. Maior autem est qui bene-
dicit quam qui benedicitur. Contra quem
dicitur ergo subest secularis potestas
ecclesie. Preterea si tamen gladius spiritu-
alis est ... potestatis ecclesiastice. Et
dicendum sunt in evangelio ecce duo gla-
dii hic. Non dixisset duo satis
... innuit quod uterque
gladius est ecclesie. Nec dixisset
Petro converte gladium tuum in va-
ginam. Ergo Petrus typum gerit
prelati ecclesie ... prelatum ec-
clesiasticum ... potestas gla-
dii materialis. Ad quod est ...

potestates ille sunt due diverse
sunt, administratur quantum ad aliqua
earum diverse etiam sunt quantum
ad imperium sed non diverse sunt
quantum ad usum. Alii etiam sunt
sanctiores quantum ad imperium tamen
superiores terreni concedunt non
[illegible] utilitate ecclesie sed etiam pote-
state inferiorum tamen reddunt
de sunt ille potestates ad diversas
[illegible] personarum. Cum ergo quibus
[illegible] potestas ecclesiastica usurpet iudicium
quod est potestatis secularis, prout est
usurpatio si abstrahat iudicium se-
culare pertinet ipsum. Quamvis
est ecclesie collata potestas a prin-
cipe terreno exercendi iudicium secu-
laris possessionibus de aliquibus per-
sonis potestas aut constituendi
illos potest tunc spectat ad ecclesiam
ut dicit Hugo. Licet etiam prin-
cipum terrene possessiones usum acci-
piat potestatem tamen concedere
iustitie per quod ecclesiasticis personis
aut iudicia secularia exercere non
potest potest tamen ministris secu-
laribus personis per que iura et
iudicia ad terrenam potestatem pe-
tatem secundum tenorem legis in-
debitum [illegible] terreni exercet. Sic
autem diverse sunt potestates [illegible]
[illegible] non est usurpatio sed [illegible]
potestas ecclesiastice fiat exercitium
[illegible] a potestate seculari
[illegible]. Bernardus in ad Eugenium
utrumque est ecclesie spiritualis scilicet
gladius et materialis sed iste qui-
dem pro ecclesia ille vero ab ecclesia ex-
ercendus ille sacerdotis est iste
militis manu sed ad nutum sacer-
dotis et iussu imperatoris. ¶ [illegible]

istis patet qualiter videndum est ad
aliud concedendum cum est quod di-
stincte sunt potestates maiores
ad exercitia respectu ad invicem sicut
quedam [illegible] [illegible] magis
[illegible] est consilio comparatio potestatis
secularis ad ecclesiasticam sicut
ecclesiastice ad secularem ecclesiastica
cum in nullo subesse debet prelatus
secularis in aliquo subesse
debet ecclesiastice sic consequenter
[illegible] [illegible] licet ad ecclesiam
pertineat potestas constituendi eos
per quos fiant iudicia secularia
respectu gladius materialis non
tamen ad prelatum pertinet
constituere eos qui utuntur gladio
spirituali [illegible] [illegible] vel ipso
[illegible] [illegible] [illegible] parte
potest esse usurpatio aliquo modo
quo modo usurpatio erit spiritualia

Secundo queritur si est usurpa-
tio iudicii quantum ad scientiam
vel bonitatem sicut qua ledit po-
testatem quod iudex ad iudicandum
concurrit potestas scientia et
dignitatis que est [illegible]
te [illegible] ergo si presumat aliquis
iudex in quo alterum horum defe-
cerit iudicium usurpatum. ¶ [illegible]
iudicium est [illegible] nota autem
secundum scientiam nota esse deliberationem.
Si ergo non sit scientia consequenter
erit iudicium [illegible] [illegible]
reprehensibile [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tamen [illegible]
[illegible] [illegible] in vesti-
gationem. Si ergo aliquis procedit
ad iudicandum non [illegible] scientia

corum que necessaria sunt ad iudicium
requirat iudicium ¶ Item dicit Crisosto-
mus. Qui sine peccato est primus
in eam lapidem mittat. Super quo dicit
beatus Augustinus. Decet nos audire
aliquem malum non temere iudi-
care sed prius digito districtionis
nos ipsos discutere sicut illis
dicit qui sine peccato est primus
sitis iusti ut postea iudicetis
Si cum lex iubet punire reos
non tamen auctor puniendi ergo
temerarium est iudicium si non
precedat discretio vite digni-
tas ¶ Item idem non simpli-
citer iubemur peccata iudicare sed
hiis qui [illegible] [illegible] plenum est
malis ¶ Item Crisostomus iudicare secu-
tum [illegible] non est omnium sed doc-
torum [illegible] non omnium sed iustorum
ex quo accipitur quod presumptuosum
est iudicare iudicium sine ius-
[illegible] cui non est sciencia vel dig-
nitas vite ¶ Contra potestas
iudicandi penes ipsum residet
ergo iudicat de hiis que ad se
pertinent ergo non usurpat iudicium
¶ Ad quod dicendum quod aliud est de potestate
[illegible] sine dignitate potestatis
cum pertinet [illegible] sed alia
duo pertinent ad congruitatem sive
opportunitatem. Hec autem est usur-
patio iudicii quo ad potestatem
[illegible] cum [illegible] [illegible] potest
dici quantum ad alia duo

Ulterius queritur secundum quos secun-
dum modos [illegible] fit usurpa-
tio iudicii ad quod potest dici quod
usurpat quod dicit Hugo quod aliquis
dicitur [illegible] illicitum secundum personam
ut secularis iudicat [illegible]
[illegible] in clericum non licet [illegible]

ad iudicandum ¶ Item secundum [illegible]
tamen aliquid est illicitum
ut spiritualem ecclesiasticum negocium
iudicii secularis [illegible]
secundum [illegible] eadem persone
qualitate [illegible] ut non licet
seculari iudici spirituali gladio
uti secundum locum ut si loca
iudicialia [illegible] [illegible] [illegible]
ad illa etiam reis [illegible]
te [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] secundum tempus si [illegible]
sollempnibus diebus [illegible] eadem [illegible]
[illegible] hiis ergo modis fit
iudicii usurpatio apud iudi-
cem secularem et si cum [illegible]
potestate limitata tamen est cuius
potestas [illegible] ad personam [illegible]
ad causam [illegible] ad modum [illegible]
sine qualitate [illegible] ad loca
[illegible] ad tempus ¶ [illegible] ad
[illegible] non [illegible] usurpatio est
quantum ad quedam [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non pertinet [illegible]
ad quedam tempus quantum autem ad
personas [illegible] dominus [illegible]
[illegible] in loco potest attendi
qualitas persona cum ecclesiasti-
ca [illegible] [illegible] [illegible]
locus eadem [illegible] [illegible] [illegible]
esse in quo tractetur negocium
ecclesiasticum magis [illegible]
locus [illegible]

Deinde queritur de iudicio in
[illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] causa [illegible]
[illegible] [illegible] iudex [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

cui confessori audire in confessio
ne et promittit in mensa sacerdotis
alterius sed vide presso sed dicit
dent ... non assumes nec
suffectes terminos ... tamen sed
transfert ille terminos qui sunt
... dilatat et altius ex
tendat ¶ sed dicit ... non
transgrediaris terminos antiquos
... pa. t. i. sed antiquum patres
fuerunt limites iurisdictionum ...
confessoribus qui iudicat sub
ditum alterius in foro penitencie
usurpat iudicium ¶ hoc tradidit
calixtus papa nullus terminos
alterius usurpet et in canone
placuit ut deinceps nulli sa
cerdoti liceat quemlibet quempiam
alterius sacerdotis admonitum suscipere
sine eius consensu cui se prius
commisit nisi per ignoranciam illius
cui penitens prius confessus est
qui ergo contra statuta facere tem
ptaverit gradus sui periculo sub
iacebit ¶ contra dicit gallarum
... quibus monachi sunt qui ne
cessitatis ... sacerdotis dig
nus ... si placeat abbati
omnia que ad sacerdotum officium
pertinet ... ¶ unde gregorius
modernus apostolice auctoritatis
... ut monachi si presbiter
honori sicut dedicati et ligan
di solvendi ... et potestate
... hominum ... nisi
qui tales sacerdotes laudabiles
sibi vendicet ¶ sed licitum est
egrotis ... districtum
medicum eligere ne demum cor
pali pereat ergo licitum est

peccatori qui egrotat spiritualiter di
screcione confessorem eligere ne
incurrat spiritualem ... ¶ ad q
... quod aliud est propria voluntate
iudicium sibi assumere et aliud
est ... ut patet
illius qui sed potestate ...
vel equalem super illum qui con
fitetur ¶ ... vel auctores
hoc ... quod non assu
mat iudicium nullus de ...
propria voluntate sed fiat talis
... si non fuit supe
rioris auctoritate ... ...
te sicut in articulo vel propter
ignoranciam alterius confessoris non
usurpat iudicium ... ...
... aliud est ... per presumpcionem
et aliud est ... vel ...
vel ... confessionem ...
iudicium ... fit
usurpacio aliis non modis ... fit

Queritur unde queritur ad que
stionem utrum licitum sit ~~ne~~
~~...~~ alicui prelato iudicare
subditum alterius et non videtur
hoc quod dicit calixtus nullus
alterius parochianum iudicare vel
ordinare aut ... ...
nat quod nullus alterius iudi
cis nisi qui suam tenebit aut
dampnabit ¶ item sicut ordi
natio alteri prelato ... ita et
iudicacio ... dispensatio
... ...
... qui ... diocesi sunt ...
... que ... terminos ...
non accedit ... ...
... si ... fuit iudi
... erit usurpacio ¶ contra ...
dens super illud in gressus

immediate proximi tamen glossa in contrarium alterius tamen parrochie aliquos corrigere vel excommunicare. ¶ Item eo quod archiepiscopus comprovinciales suos visitat episcopos suos oportet metropolitanum qui preest cum sollicitudine provincie suscepit preesse supra quam metropolitanam civitatis aliis qui tamen ab hoc genere sterium tamen delicti vel contractus pertinet quibus foro alterius. Ex hiis colligitur quando sit usurpatio iudicii si quis ferat iudicium de subditis alterius in foro actionis. ¶ Ad quod dicendum quod regulare est quod nullus iudicet subditum alterius sed tamen instanciam in certis casibus per eundem superiorem alterius cum subditus est in ordinario iudicio ferre vel hoc modo in quibus aliud dicitur; unde cum causa tacite vel expresse ab eo vel magna necessitate cognoscitur in tantum causa illa ius per appellationem vel per negligentiam devolvitur ius ad superiorem sic est de metropolitano. Et sic nullus metropolitanus dicitur ius, sed cause sunt commissa a summo pontifice racione causa delicti vel contractus per subiacere iurisdicionem alterius in hiis medius ius fit usurpatio. ¶ Et hiis intellectis de iudicibus superioribus et suis patet quod est de iudicis competentis sed de illis dicitur in tractatu de exceptionibus iudicialibus.

Sequitur de personarum acceptione. Primo quod videndum est quid sit personarum acceptio. Secundo autem sunt tres differencie acceptionum personarum et quomodo proveniat uno quasi tertio qua decausa dicatur acceptio personarum cum tamen ita specialiter reprehendatur personarum acceptio a deo in scripturis. ¶ Diffinitur autem sic acceptio persone est iniustitia qua persona preferetur persone propter causam debitam. Et cum aliquis iniustitie patet per hoc quod dicitur oppositum iuste sententiam cum proprie dicitur esse, non facies quod iniquum est nec in iuste iudicabis sublimiorem nec considerabis personam pauperis nec honorabis vultum potentis. ¶ Sed in propositum cum dicitur iudices contrahentes in similibus partibus tunc vel iudicet aliquis in usu iudicium reddiderit non accipies personam magis unius. Patet hanc diffinitionem per alia propter hoc quod acceptio persone videtur esse accidentibus sicut patet quod cognoscatur cum dicitur hic acceptio et iustificatur ab qua preferetur persona persone est potius quam non recte diffinitur. Propterea querimus que sit causa indebita ubi considerat pars vero sive sui superioritatem vel monetam aliquibus ad plus comparandum sive preferendum personam persone quo non congruis placuit ad personam dicitur cum racionis persone preferetur quod hic est ibi causa indebita. ¶ Ex hoc quidem magis dicitur acceptio alterius veri cum cum dicitur acceptio iniuriam vel defraudata dicitur cum autem dicitur acceptio persone vero indebita dicitur proprie quod dicitur persone acceptatur. ¶ Ad quod dicendum quod licet persone acceptio dicatur proprie contra iusticiam in oppositis

dicit actum co(n)trarie (con)silii dicat(ur)
(pro)pter diffidiu(m) (pro)fert eum p(ro)
(per)sona (per)sone in iudiciis iniciou
et demeritis indebitu(m) petiom et
(secundu)m h(oc) intelli(gitur) accepcio (per)sone
Ad (secundu)m n(on) v(idetur) q(uod) (con)dicio (per)
sone paup(er)is quia paup(er) est
n(on) est accepcio (per)sone licet
(con)dicio divitis in q(uan)tu(m) dives
sit accepcio (per)sone n(is)i eum q(ui)
(quo)rum (con)venie(n)cia (per)sone ad (pro)p(ositum)
nam in iudiciis est accepcio
(per)sone et etiam (pro)pter causam
indebitam ut dea(?) que (secundu)m eu
(con)dicione (pro)cuncti m(er)itoria
movet(ur) ad (pro)fecu(m) ut (con)dicio
divicia(rum) vel (pro)bitas fame vel
(con)dicionis carnalis (con)sanguinitas
hec eni(m) sunt (con)diciones que
in iudiciis h(omin)ibus (pro)fuerunt ¶ Ad
t(er)ciu(m) n(on) v(idetur) q(uod) accepcio dic(itur)
(per)sone cum attendit(ur) (per)sona
n(on) (pro)pter i(d) q(uod) est dignu(m) in ea
(se)d (pro)pter ea que adiacent (per)sone
(se)d (per)sona eni(m) sic accipit(ur) in hoc
loco (con)sideracione (per)sone inde
atus que larvata (con)cilia(tur) un(de)
dicit h(ie)r(onim)us superbia mea retu
dit(ur) p(ri)ma in h(omin)ib(us) n(on) natura
q(uam) ad ymaginem dei f(ac)ta s(un)t
(se)d h(on)ores (con)silia h(on)orib(us)
Item idem in ep(isto)la una superbia
que nescit pensare h(omin)es
(pro)pter h(omin)es sola que tantu(m)(?) stat
h(omin)ib(us) perficit natura n(on)
aspicit h(on)ore in h(omin)ib(us) n(on)
agnoscit ¶ Exiam dic(itur) p(ate)t q(uod)
accepcio (per)sona(rum) est p(e)cc(at)u(m) (con)tra
ply(?) etc ne accipias (per)sona(m)
ut delinquas ¶ Contrarie eciam

(con)dicio(rum) qui(bus) utr(um) sit in (per)sona(rum)
accepcione est peccatu(m) ita in p(er)
sona(rum) (con)temptu q(ui) ni(si) sicut
eni(m) in (pro)ferendo n(on) (pro)ferendum
est peccatu(m) ita in (con)temp(ne)ndo
n(on) (con)temp(ne)ndum est peccatum (con)tra
sup(er) illud iacobi ii(?) nolite in p(er)
sona(rum) accepcione h(abe)re fidem
glo(sa) q(uo)niam dicit (pro)pter divi
cias eligit (pro)pter (pro)mptitate(m)
pauper(um) alicat(?) utr(um)q(ue) p(e)c(c)
cat ¶ Dicit(ur) (er)go utr(um) sunt duo
pecc(at)a (con)tra utr(um)q(ue) (per)tineat ad ac
cepcione(m) (per)sone. Cum alter(um) eni(m)
p(ate)t cum sit unu(m) p(e)cc(at)u(m) et ad
accepcione(m) (per)sone utr(um)q(ue) sp(ec)
tat. n(on) (pro) hoc q(uod) dicit aug(ustinus)
n(on) est putandu(m) leve p(e)cc(at)u(m) i(n)
(per)sona(rum) accepcione h(abe)re fide(m)
d(omi)ni gl(ori)e qui(bus) eni(m) ferat di
viciem eligi ad sede(m) h(on)oris
cu(m) (con)tempto paup(er)e i(n)structi
ci(on)e (con)similitudine ¶ Cu(m) aute(m)
(pro)fert alteru(m) (con)temp(ni)t eo ip(s)o
(er)go unu(m) est p(e)cc(at)u(m) ¶ Contra
duo sunt actus oppositi et
penes diff(er)encias actuu(m) atten
dunt(ur) p(e)cc(at)a (er)go duo sunt p(e)cc(at)a
(con)penes(?) un(um) attendit(ur) accep
cione (per)sone n(on) penes alter(um)
nullus eni(m) dicit acceptum
esse (per)sona(m) que (con)temp(ni)t(ur)
¶ Ad q(uod) v(idetur) q(uod) licet sunt diversi
actus tamen quia unus (con)seq(ui)t(ur)
ad aliu(m) cum eni(m) (pro)fert(ur) iste
(con)temp(ni)t(ur) ille p(ri)mo p(ate)t
reputant(ur) et ad illud q(uod) p(ri)ncipali
p(ri)ncipalis est ¶ refer(un)t(ur) et hoc
p(e)cc(at)u(m) accepcionis q(uod) prohibet(ur)
et p(er) h(oc) illud intelli(gitur) prohibitu(m)

Secundo quantum ad hoc sunt tres diffe-
rencie acceptionis personarum
quantum pertinet ad unumquodque. Est
enim acceptio in inspectione dig-
nitatis corporis contra illud primi
Regum xvi dixit deus ad samuelem
ne respicias vultum eius nec
altitudinem stature eius quoniam ab-
ieci eum et dicit ysidorus. Item ex
consanguinitatis vel amicicie favore iudi-
cium pervertunt in proximo qui cari-
tas pertinet non sentiunt. Est item ac-
ceptio persone in execucione iudicii. Exo-
di xxiii non accipies personam vel
munera. Item ii ad Corinthios. Item sapientia
non est personarum acceptio apud
deum. Iustus iudex causis discer-
nit non personis. Est item accep-
tio persone cum exhibitione ho-
noris in factis. Iacobi ii nolite in personarum
acceptione habere fidem domini nostri
Ihesu Christi. Tercio videndum utrum racio-
ne consanguinitatis sit acceptio
persone. Videtur cum quod duo sunt
equalis vite et scientie unusque illorum
est consanguineus vel nepos epis-
copi confert beneficium utrum et accep-
tio persone utrumque pertinet sic conside-
randum quod sic quia confert ei
propter consanguinitatem vel propter causam
indebitam. Contra cum causa sit
indebita patet per philosophum dicit enim in
sideribus amicicie corrumpitur iudicium
dum amicis vel propinquis conferre
contendimus. Hic ergo consanguinitas
est causa indebita propter quam
corrumpitur iudicium ita est indebi-
ta propter quam confert beneficium.
Item in conferendis beneficiis spiritua-
li attendenda est tantum spiritualis
non consanguinitas et causa spiritualis
ergo indebita causa est quare con-
ferre debebat beneficium. Item
[illegible] super librum numerorum
nulla est ypocrisis acclamacio
consanguinitatis ubi nulla est spiritualis con-
templacio propinquitatis presu-
mitur de electione iosue Exodi
patet per simile. Hic in electione
vel in collacionibus beneficio-
rum attendenda non est consanguinitas.
Item [illegible] infinita multi-
tudo in secularibus avaricia tu-
mens honorum gradus meri-
tum invenit. Item inter multos
multos pertinet sine carnis
sanguinis quod regnum dei non
possidebit virginitatis non
[illegible] corda queque sunt. Ergo
accipitur quod illud meritum quod pro-
pagatum carnis et sanguinis
reprobabile apud deum ergo est
causa indebita propter quam confert
prebendam. Est ergo acceptio
persone. Item ordinata cari-
tas magis diligit domesticos
tamen quantum ad affectum secundum
vel ad quam maxime autem
ad domesticos fidei. Sed quod sit
caritate ordinatum est ergo
collacione beneficii potest atten-
di ratio consanguinitatis. Item dicitur
ad Timotheum v si quis suorum et
maxime domesticorum curam
non habet fidem negavit deum.
sicut dicit quod in consanguinitatis
attinet ergo ratio consanguinitatis atten-
di potest in beneficiis conferendis.
Hoc ideo sciendum ut hoc quod dicit
abbas ambrosius in ordine cari-
tatis attendendum quia ad effectum
in hiis qui attinent linea et

consanguinitatis preterea parentes sunt
consanguinei. Et addit hic condiciones
que non videtur diminuere scilicet
quod conferatur bene sicut dicetur. Ideo
dimitte ergo non sequitur conferendo
consanguineo quod acceptio personarum
est peccatum ergo in hoc non est ac-
ceptor persone. Et videtur tamen contra
per hoc quod scandalum est in bene-
ficiis conferendis scandalizantur
aut multi cum confertur beneficium
consanguineo credunt enim quod hoc
fit propter consanguinitatem licet
alie sint condiciones bone ergo
huiusmodi condicio non est attendenda.
Preterea dicitur [illegible] Ve illis qui
edificant Syon in sanguinibus
est collocatio in ecclesia personarum ra-
tione consanguinitatis ergo huiusmodi condicio
non est attendenda. Ergo preterea
hac ratione in beneficiorum collatione
[illegible] quod [illegible] quod sunt beneficia spiritu-
alia et corporalia sive temporalia
in collatione temporalium magis
non est spirituale. Unde licitum
est conferre consanguineo si bonus
est [illegible] consanguinitatis.
Si non temporale est unde spirituale
licitum est ei conferre non ra-
tione consanguinitatis principali sed
secundaria ut non cedat sed na-
[illegible] quod [illegible] si non est spiritu-
ale beneficium non est attenden-
da ratio consanguinitatis ubi ratio car-
nis sed ratio spiritualis. Si non alie
condiciones sunt pares par con-
dicionibus [illegible] ad confe-
rendum consanguineo dummodo non
sit scandalum passivum contra
consanguinitatem. Item cum aliqua
dimittenda sunt propter scandalum
[illegible] aut solum est acceptio

persone quantum refert ratione consan-
guinitatis in spiritualibus beneficiis.
Dicit enim est causa indebita.
Quam condicionem oportet videri equaliter
attendendum est ad alia bona et
si ad hoc tendunt ut in benefi-
ciis spiritualibus non sit ratio consan-
guinitatis invenies bonos viros
que sic [illegible] respiciunt pre-
eminentiam in beneficiis tempo-
ralibus magis oportet attendi
ratio consanguinitatis [illegible]
aliis condicionibus bonis. Dicit enim
intelligitur illud ad Galatas [illegible]
una [illegible] preeminentia atten-
ditur ratione fidei [illegible] est ratio
spiritualis. Ad illud non est dicendum
ad [illegible] attendendum est [illegible]
filiis [illegible] subventione [illegible]
oportet attendi preeminentia cogna-
tionis. Ad [illegible] oportet attendi il-
lud Ambrosii si non pares sunt
sicut dictum est consideratione
illarum licitum est conferre nisi
ex alia parte scandalum multorum
timeatur. Et hoc etiam queritur [illegible] con-
dicionibus sunt precedentes et
[illegible] si unus est bene
literatus [illegible] alter non non
[illegible] sed minus literatus utrum sit
acceptio persone in conferendo non
[illegible] quod [illegible] quod nobilitas non
est causa spiritualis ergo non [illegible]
in beneficiis spiritualibus conferendis
[illegible] Bernardus [illegible] replicans
[illegible] [illegible] [illegible]
aut decanus ut [illegible]
det plus quam maius [illegible]
ut [illegible] ille dignus archi-
diaconatu ut puta filius prin-
cipis magis aut ut sit episcopus

alius autem sedulus oportune
blandis obsequiis supplicat et dissi
mulat, amicorumque suffragia me
dicare non erubescit si quomodo
nigerrimus se valeat in splendidum
[illegible] corpus reficere quia inde
bilis causa est gradus nobili
tatis. ¶ Item cum sit illicitum non
solum [illegible] sed quando filius
presbyteri aut in [illegible] quod com
missus non [illegible] etiam [illegible] cu
mulatis aut dicitur qui non sunt sancti
ubi dei, ergo talis non est ydo
neus ad regimen ecclesie dei. Con
tra in dispensationibus summus pon
tifex attendit nobilitatem persone
sicut habetur in decretali [illegible]
sublimes et litteratas personas que
maioribus beneficiis sunt honorande
cum eis [illegible] per
dem apostolicam potest dispensari
ergo nobilitas est [illegible]
magis attendenda collatione
beneficiorum ecclesiasticorum. ¶ Item talis
magis potest defendere ecclesiam sui
corporis aut ecclesie non tamen debet
esse actus sed causa manus ergo
talis persona potest preferri in colla
tione beneficii ergo non est accep
tio persone. ¶ Ista dispensacio
fit cum necessitas vel utilitas
ecclesie sed utilitas ecclesiastica con
sistit in [illegible] persone
que litterate sunt ergo non est ac
ceptio persone sed [illegible] pro loco et
tempore conferunt beneficia. ¶ Ad
[illegible] quod licet litteratura sine scien
tia preferenda simpliciter nobilitati
eo quod ipsa necessaria est in regimine
ecclesie, nichilominus tamen in casu
preferri potest quam nobilitas persone

adsit ut arceant lupi qui non
tam pacem temporalem quam
spiritualem ecclesie impediunt et in
casu ubi diversa sunt membra
in corpore ecclesie que pacem
[illegible] sunt nobiles [illegible]
[illegible] more honestatis [illegible]
[illegible]. ¶ Et per hoc patet solutio ad
quod obicitur [illegible] licet cum non
possit [illegible] filios [illegible]
[illegible] potest tamen [illegible]
[illegible] non dicitur ubi [illegible]
[illegible] alii in glossa ¶ [illegible]
[illegible] qui non sunt [illegible]
dei [illegible] qui [illegible] bona [illegible]
[illegible]. ¶ [illegible] in electio
ne persone [illegible] preferatur [illegible]
[illegible] magis [illegible] [illegible]
sit acceptio persone [illegible]
[illegible] dicitur [illegible]
[illegible] de ordinando [illegible]
¶ [illegible] qui [illegible] est [illegible]
[illegible] qui doctior [illegible]
qui in [illegible]
ille eligatur ad [illegible]
[illegible] nec qui [illegible]
[illegible] nec quibus [illegible]
[illegible] ergo in electione
tunc [illegible] est. ¶ Item [illegible]
[illegible] ecclesie vel [illegible]
[illegible] optime eligatur. ¶ [illegible]
[illegible] cum [illegible] utilitas
[illegible] vel [illegible] vel diaconum
non [illegible] preferre audeant qui
ante eos fuerint ordinati ergo
melior est preferendus [illegible]
non preferendus est acceptio persone.
¶ [illegible] sufficit quod sit
[illegible] per hoc [illegible]
¶ [illegible] vel [illegible]
est [illegible] statutum [illegible]

cenat suis scriptis pollutionem de carnalibus habeat. ¶ Item requiritur ulterius quod sufficiat licite eligere qui sufficiens sit ad regimen animarum. Si ergo talis preferatur in electione non erit peccatum. ¶ Ad secundum dicendum quod oportet distingui quod aliud est in maiori dignitate et aliud est in meliori beneficio. Item aliud est eum eligi de gremio illius ecclesie et eum eligi de gremio alterius ecclesie sive postulari. Cum ergo est electio facienda ad episcopalem dignitatem eligendus quod secundum quosdam eligatur melior et in minori beneficio sufficiat quod bonus. Similiter si fiat postulatio maior requiritur diligentia. Et eum si non secundum sanctitatem et credulitatem eligit beneficiatos utiliter peccare videtur.

Deinde queritur de acceptione personarum in correctione minorum inter pares possit preferri divitis [illegible] passione quod non videtur quod dicitur Rom. [illegible] non declinabis in iudicium pauperis [illegible] levitas non consideres personam pauperis. ¶ Item Exod. [illegible] pupilla nec corrumpes iusticiam. Si autem preferat eum sive maioris sive divitis fuit quamvis non personas attendamus sed res [illegible] sententiam. ¶ Contra dicitur in ecclesiastico In iudicando esto pupillis misericors ut pater. ¶ Item 1 [illegible] quod in iudicium subveniat [illegible] mediate pupillo. ¶ Ad [illegible] quod in iudicio est equitatis ut non in iudicio [illegible] persone uel alicuius

sit declinatio a veritate. Nec est contra quod dicitur in ecclesiastico ut in [illegible] [illegible] est ut iudices [illegible] [illegible] pauperis [illegible] ab oppressione [illegible] contentio [illegible] re uel timeat contentio uel solarius pauperitatis defuerint [illegible] sone que necesse sunt administrationem cause pauperis uel [illegible] missibilis iudices ex officio suo tenentur subvenire in veritate dum sic movetur pietati [illegible] parte

Deinde queritur de consiliatione persone cum conciliatione [illegible] norum. Circa quod primo queritur utrum sit acceptio persone in prelatis malis honorare. Quod videtur per hoc quod dicitur [illegible] super hoc in conventum [illegible] ostenditur conventiam ordinis [illegible] honorantur. ¶ Item non possumus observare [illegible] quedam [illegible] reputamus in dignitatibus. ¶ Contra super illud in [illegible] facies [illegible] dum sit causas glo. [illegible] quamvis sit mali non sint contempnendi sed ille in eis venerandus est [illegible] tolendus [illegible] ¶ Extra dicitur [illegible] Item [illegible] honoranda [illegible] dicit glossa quod [illegible] praelatus [illegible] teneantur ad [illegible] tenet [illegible] habeat sive [illegible] prelato [illegible] etiam malis sit. Similiter dicitur in ecclesiastico [illegible] honorificat [illegible] dotes. ¶ Ad [illegible] quod honor exhibendus est prelatis [illegible] quadam accipiunt [illegible] ¶ Ad [illegible] aliud quod dicit [illegible] dicendum est

q hac intelligi q quia petrus honorari amare in dulce ago delicti corrupi vnde dicit ps.
¶ Opus qui taliu dona no cor
rupit magis dicitur e contra
mundicius qui opus ¶ Simili
ter quia de plato seculari
utrum sit accepto persone si platus
malus propter potencia honorare
qd no uidetur dicit cum .i. pe .ij. ¶
in subdita estate dom. u. no
t. .ka. .ro. .ij. etiam dicitur distinctio
xcv. .ad. .q. alii loquntur
de potentatibus secularibus cui hono
rem [illegible] tamen debemus
malis platis qd reuerencia ho
nons [illegible] est hijs et
illis ¶ Contra hec tamen in hester
q imperator precepit q omnes
flecterent genua et adorarent
aman solus autem mardocheus
no flectebat genua neque ado
rabat in hac uidetur quod talibus
¶ Si qd adhuc [illegible] indig
nam honorandum accipiendo et ita
no uidetur pollutus secularis et
malus est honorandus ¶ Ad
qd dicendum q honorandus e licet sit
malus sed no honorare ut reueren
cia que deo debetur ut [illegible]
distribute quem uidetur aut q tunc
temporis honor honor dei [illegible]
[illegible] hoc q dicitur puni hester
no superbia ut contumelia sed
cupiditate glorie fecit hoc ut
no adoraret aman hominem cum
salute uestri uestigia pedum eius
deosculari paratus esset sed
timui ne honorem dei hominis trans
ferrem ad hominem neque quemquam
adorarem excepto deo meo
vnde de adoracione latrie talis

cum uidetur aman quem summe
hoc q dicit glossa potentes
cuilibet qui beneficijs diuina pre
te collatis abutentes quos
contes sunt natura de [illegible]
[illegible] quos contes qui [illegible]
et reuerencia qui soli deo de
bentur in se rere transferre conten
dunt tunc qui cum ipso [illegible] non po
nit mardocheus no adorare
quam licet arcere esse precipi
¶ Que cum hester in lecto precep
tum illud accendebat de [illegible]
nos regis qui erant in sin
libus palacij ¶ Deinde quidam ui
dentur honorandi sunt pro
diuicias q no uidetur [illegible]
q dicitur .ij. .iacobi. super illud no
lite in personarum accepcione
diuicias dicit glossa diuicia
honorari precipit ¶ Preterea q
honorat propter diuicias accepi
honorem ideo quia homo e
[illegible] adiacentibus [illegible]
lis est acceptor personarum
dicit gregorius qd talis pecca
¶ Contra augustinus si hanc distanc
iam sedendi et standi ad hono
res ecclesiasticos referamus no
est putandum leue peccatum in
ferendum acceptacione hic fit
[illegible] dum quibus cum ferret di
uitem eligi ad sedem hono
ratam contento pauper in stan
ciare exspectationem si dicitur [illegible]
tendamus sedibus loquntur quibus
no hic prestat qd si fiat [illegible]
debetur honor publice [illegible]
diuitibus no est peccatum ¶ Preterea
no e peccatum debitum facere pro
prandulo [illegible] sed diuite

[illegible]s honoratione sed eis preferunt
[illegible]nt pauperes scandalizarentur
[illegible]o honorandi sunt ¶ Ad quartum
[illegible] quod si tantum homines intuitus ad
[illegible]tudines ut tantus melior quanto
[illegible]ior iudicaretur peccatum esse ideo si
[illegible] exhibitione honoris ceteris
[illegible]a hoc intelligitur sicut dicitur
[illegible]ngis si tamen hoc fiat sine
[illegible]one scandali ita tamen quod pau[illegible]
[illegible] non contempnantur vel divites
[illegible]ceo sub non foveatur

Sexto queritur qua de causa
dicta acceptio personarum
[illegible] cum persona attenditur secundum
[illegible] que condiciones ¶ hominum sicut
[illegible]rat ¶ Unde Gregorius in omelia de
[illegible]ilio reguli et pueri centurionis
super Lucam et nullum datum est
[illegible] quereret aliquis dicit in omnia
[illegible] persone ¶ Exploratis honoribus non co
[illegible] quod ipse sed honores que circumstant
[illegible] veniam tantum non attendimus
quod ipse sit sed quid possit inter
[illegible] personarum non conspiciant sed
circumstantiis ad accidentibus deditum
[illegible] sed potentia divitie et similia
[illegible] dicuntur accidentia personis
[illegible] dicta acceptio persone sed
[illegible] aliqua istorum dum est ad
[illegible] talia non que per se
[illegible] possunt ad esse tale esse
[illegible] contingentia
bone fortune dicuntur sicut per
[illegible] dicitur accidunt ita et divitie
[illegible] accidunt talia bona que
dicuntur fortune sicut honorari
per divitias in bono potentie [illegible]
[illegible] ita in bono divitiarum sicut
in aliis bonis eiusdem non dicitur
acceptio persone si honoretur [illegible]

preterea in homine potente sic
hic dicitur acceptio persone si ho
noretur dives in homine di
vite et sic nobilis in homine
nobili ¶ Ad quod est quod aliter
dicendum est de potentia et de divi
tiis et sic quia licet bonis fortune
[illegible] eum generi homo inter
[illegible] sine potentia ordinata non
regitur communitas et ideo ei [illegible]
debetur reverentia divitie autem
[illegible] quadam [illegible] sunt
[illegible] secundum quod dicit ¶ Philosophus
dives est magis vel [illegible] inqui
[illegible] natura divitie civile
[illegible] est tamen quod [illegible] [illegible]
[illegible] duplex vel [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] vel [illegible]
est [illegible] ¶ Et illud modo
[illegible] est [illegible] sic in
divitiis [illegible] passim est ac
ceptio persone ¶ Et ideo quod alii
quod utroque [illegible] deus honorari
in divitiis suis dicendum est quod [illegible]
[illegible] deus in donis suis [illegible]
est acceptio persone sed honor
quo honorantur [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] relatione ad
deum

Quarto queritur quare ita [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] accep
[illegible] in sacra scriptura di
cuntur in [illegible] non est [illegible] ac
ceptio apud deum [illegible] ibi
[illegible] [illegible] ¶ [illegible]
ad [illegible] non est [illegible] accep
tio apud deum [illegible] ibi
[illegible] [illegible] [illegible] dicitur
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] per
[illegible] [illegible] acceptione [illegible]

et per actus non est personarum acceptor
deus non est ergo acceptio persone
virtus vel conditionibus aliorum que
sunt circa personam ¶ Patet ergo quod
quamvis tantum laus actus attri-
buitur deo in sanctis persone sine
conditionibus cum tamen in quibusdam
iudeorum genus elegit eum populum
specialem sicut habetur in libro de-
uteronomii te elegit dominus deus tuus
ut sis ei populus peculiaris elegit
etiam quosdam filios predestina-
vit quosdam reprobavit quosdam
etiam de regibus elegit et quosdam
reprobavit quibusdam etiam populi
vit et quibusdam non ergo videtur
personarum acceptor ¶ Ad quod dicen-
dum quod duplex est iustitia scilicet
veritatis et liberalitatis ¶ Iustitia li-
beralitatis magis sumitur ex divi-
nitatis sive aut apponuntur
acceptio persone ¶ Licet ergo in
quibusdam faciat deus in iustitia liberali-
tatis propter hoc ratione non sit
sumitur alias acceptio persone
iustitia aut liberalitatis descendit
in omnibus ratione operis ratione con-
ditionis ratione vite ideo dicit
ad galatas non est iudeus neque
grecus non est servus neque li-
ber non est masculus neque fe-
mina omnes vos estis unum in
christo ihesu et ad colossenses induentes
hominem novum qui renovatur
in agnitionem dei secundum imaginem
eius qui creavit eum ubi non
est gentilis et iudeus circumcisio
et preputium barbarus et scita servus
et liber sed omnia in omnibus christus
et .i. ad thi. ii. ibi hoc est bonum et
acceptum coram deo salvatore
nostro qui omnes homines vult

salvos fieri et ad agnitionem veritatis
venire ¶ Est ergo quantum in ipsis
liberalitatis dependens quod in-
dicatur esse electus divina sponte
vel ratione gentis vel persone
est [illegible] hypo-
crisis [illegible] nu-
morum tamen inutilium et pre-
gravi legis liberorum debitum co-
peret ¶ Dicit enim augustinus quod in-
scrutabilis divina ratione est cog-
nitione tamen altitudinem ignorans
apostolus exclamavit dicens ¶ O al-
titudo divitiarum sapientie et sci-
entie dei etc. ¶ Dicendum est ergo quod a-
liquorum electione non est accep-
tio persone ¶ Ratio enim est quia et
[illegible] sunt omnes de-
scendentes ab massa peccati et
iustitia possent damnari
gratia est quod gratuita libertate
quosdam eligunt et quosdam
ad dicitur reprobari bonum
ideo est malum non ab homine

Consequenter post tractatum
de peccatis cogitationis vi-
dendum est de peccatis quibus
consensus cum consuli-
tudinem [illegible] non cogitationem
¶ Primus ergo videndum est quid sit con-
sensus et que differentia inter
¶ Secundo cum sit duplex consen-
sus scilicet in peccatum sit con-
trale peccatum an veniale aliquid
¶ Tertio si consensus est mortale
peccatum vel est tantum consensus
[illegible] quando est delectationis qui
precedunt ad consensum ante aliquid
sit consensus ¶ Quarto quod
agendum est in [illegible]

tur si est aliqua complacencia.
Diffinitur autem sic consensus
a beato Bernardo. Motus volu-
ntatis spontaneus vel motus
animi liber sui iuris eo quod ita est
in potestate animi sicut consentire
vel non consentire. Supposita hac
racione attendendum est quod duplex
est consensus. Est consensus in opus
et consensus in delectacionem sicut dicit
Augustinus in libro de trinitate consensus
in opus et in aliquam solam animi
delectacionem consentit est superioris
vel auctoritate cuius membra moven-
tur vel retinentur ut non cohibeantur
membra iniquitatis peccato. Est
iterum consensus ut si peccatum sit
per opus completum. Item queri-
tur utrum consensus sit venialis aut non
venialis. Unde quod sit venialis
probatur quod dicit Augustinus in libro de
trinitate superior porcio venialis est
que supponit consulendis et con-
sulendis in decretis huius autem
est decore faciendum consentire
ut fiat ergo consensus est
venialis. Videtur autem esse huius
voluntatis apud supradictum liberum
validum verum. Dicendum est quod
nisi est sedem quod dicit Bernhardus
consensus benevolencie in animi
libero libertate venialis indecli-
nabile iudicium liberum dicitur arbi-
trium liberum apud voluntatem predi-
cari apud verum. Quando ceterum
si consensus sit superioris partis
venialis aut veniens? unde esse
inferioris. Consensus enim consensus
sola delectacione animi est inferi-
oris partis venialis ergo consen-
sus dicitur inferioris partis. Completa

eius est consentire vel non consentire
illecebris carnalibus. Item autem sit
superioris partis dicitur per hoc quod dicit
Augustinus eius enim est consentire
inferiori parti venialis vel non consen-
tire tenet eum locum viri. Eius
enim est per voluntatem cohibere
vel non cohibere membra quo pre-
nes? vera? vendit peccata ...
consensus. Item gaudendum est ut
utrique enim est decore? contrarie
enim constituit? vocatur illud inge-
nii liberi summi.
Secundo queritur cum sit duplex
consensus utrum secundum utrumque
sit mortale peccatum an veniale
aliquando. Unde quod veniale sit in
inferiori per hoc quod dicit Augustinus sic
cogitacionibus mentis oblectatur illi-
citis non decernens esse facien-
da tenens tamen et volvens libe-
ter que statim ut attigerunt
animum respui debuerunt non negan-
dum est esse peccatum sed longe
minus quam si opere statuat im-
plendum. Ideo de talibus cogita-
cionibus venia est petenda. Et per-
cuciendum atque dicendum dimitte
nobis debita nostra etc. ... nos dimi-
timus. Item est adnovalia? quedam
proderit? dicenda dicit vel male? ...
dicendum est quod huius veniale pec-
catum. Item videtur contrarium per hoc quod
subiungit Augustinus ... ...
... totus damna-
bitur nisi hec que sine volunta-
te perpetrandi sed tamen cum volu-
tate animum talibus oblectandi
solius cogitacionis sentiuntur esse
peccata per mediatoris graciam remit-
tantur. Item damnacio non est
nisi pro mortali peccato ergo huius sit

mortale peccatum. ¶ Similiter consentit
ratio alicui si mulier sola solam
eum cum ipsa alliceret sola morte
suppliciis plecteretur. Non ita dicta
ratio in femine viris si delectacio
inlicitis alicuius aliquibus cogitamus
delectat aliter cogitare illicitum pa
cietur sola nec faciendum deterius
mala sed tamen in recordatione sua
mentis tenetur quam mulierem sine
viris posse dampnare. Sequitur
accipit quod superior ratio delectatur dap
nacio. Dampnacio autem non solum
in substantia accipi pro mortali pec
cato ergo superior est mortale pec
catum. ¶ Item in superiori parte ro
nis quedam non sunt venialia pec
cata quod non videtur in illa ra
tione est consumacio peccati. Consum
macio autem peccati est eo est mor
tale peccatum ergo in illa parte est
tantum mortale peccatum. ¶ Preterea
inferior nisi sursum. Si assit ple
na voluntas efficiendi ut si as
sit facultas ad factum perduceret
vir maledicit ex superior ra
tionis illecebris consentit tunc
eo dampnabile et grave peccatum
in superiori ergo parte rationis tantum
videtur esse diffusa mortalia peccata.
¶ Ad primum dicendum quod in inferiori parte ro
nis potest esse et mortale peccatum
et veniale eo quod mens oblectatur
cum cogitacione illicitis non
decernens tamen faciendum. Si cito
repellitur a superiori parte rationis
veniale est in remedium huius
vel peccati valde tristis peccatorum
eo brevem durat. Si autem in
tendit ut non a superiori parte
post deliberationem sufficienter

considerat dicitur mortale peccatum
quod ipsa delectacio totum genus
mortalis peccati. Et hoc modo
illud quod mulier non sine viro
dampnatur. Ita eum est consensus
superioris rationis nec ut ingre
tur. ¶ Difficultatem tamen est
hac parte sumit venialia peccata
et mortalia dispariter
recta ratio non voluit
quod dicit quod dum est consensus
ad delectacionem illicitam
spectandum aptus et veniale
dampnacione quod proponit
viri cum mulier sumen
in hoc ut iniunctum sit
iter pro in puncto sine plena
luce non consentiunt delec
tatur inferior ratio ex de
tracto autem dampnatur vir
mulier dampnetur nec mor
talis peccati eo quod est unde
recte intendit recipit quae sunt
suum corporis sensum et de
lectatus peccatum ut si per talem sit
complectatur tunc enim secundum
mulier intelligenda est de
se viris secundum quod se esse
dicendum videtur alium. ¶ Ad secundum
non quod se aliter de superiori parte
rationis dicendum est quod autem superio
ris rationis ipsa et tamen generaliter
veniale peccatum ut si consentit in
respiciendo materia aliquorum
suarum videtur esse veniale sed
si non ipsa est tamen generaliter mor
talis peccati consenciendo ut si fa
ciet respiciendo merito mor
tale est peccatum. ¶ Ad tertium autem dicendum
autem in superiori parte esse de

sive peccatum intellectus quicumque
naturalium contra conclusiones morta
lis peccati licet cum venire illa
corpora intelligunt conclusiones contra ista
est differentia sensualitatis
inferioris partis et superioris secundum
veniale et mortale nam ipse
sensualitate veniale tantum sic dicit
augustinus ipse ... in inferiori
veniale et mortale superior
mortale tantum secundum in superiori
te dixit tantum dampnabile
sive est peccatum

Sextio quibus dicendum peccatum
in intelligendo mortalis quod
qui aliquid fit in conscientia contra
veritatem recta est et alia conscientia
erroneam. Primo quibus utrum conscientia
ligat sive sit recta sive erro
nea. Secundo utrum magis liget
quam preceptum prelati vel non. Tercio
an contra que liget recta quam non
contra erronea. Quarto utrum
[illegible] sit in agendo secundum con
scientiam sic deviatus in agendo
[illegible] conscientiam. Quinto utrum in
[illegible] peccato sit si contra conscientiam

Ad primum sic dicit Bonaventura
quod conscientia est lex intellectus
[illegible] lex intellectus nostri dictat
esse faciendum quod est faciendum
quod non est faciendum dictat
non esse faciendum. Sic ergo
lex ligat conscientia ligabit
Thomas super illud in ad Romanos cum
gentes que legem non habent na
turaliter ea que legis sunt
faciunt glossa etsi non habent legem
scriptam habent tamen legem naturalem
qua intelligit ipsum conscius est
quid sit bonum et quid sit

malum et sicut sindersis ligat pre
intellectum ad ea que concedit
principiis scibilibus ita conscientia ligat
intellectum practicum ad ea que
sunt agenda. Item conscientia est
index sicut habetur in libro Hieronymus
super illud sit cum conscientia tua
index aut illum sive obligat
qui est subiunctivus ad faciendum
quod indicatum ergo conscientia ligat ad
id quod omne est conscientia. Item Romanos
ad Romanos omne quod non est ex fide
peccatum est et exponitur quod contra
conscientiam ergo conscientia obligat ad
unus ad non faciendum similiter ad
faciendum. Item Origenes super
illud de fide ad Romanos conscientia
apostolus in nos sive fide agant
vel dicant vel cogitant. Si ergo
fides est conscientia nostra agendo
vel dicendo vel cogitando nisi sic
conscientiam ergo conscientia ligat. Dicitur
tur ergo de conscientia erronea si ipsa
obliget quod videtur. Philosophus quod
dicit augustinus super illud omne quod
non est ex fide etc. omne quod ad
conscientiam pertinet si aliud fiat quam
esse peccatum quamvis cum fiat
quod bonum est etsi non ex fide
dum credit vel non faciendum
sic ut sit peccatum est ergo conscientia
erronea etiam obligat. Con
scientia cum erronea est que dic
tat de faciendo non esse facie
dum. Item sicut dicit in i ad Cor
inthios quidam cum conscientia ydoli
quasi ydolatricum manducabant
et conscientia ipsorum cum esset infirma pol
luebatur sed non est pollucio nisi
per peccatum hoc autem non erat quia

attenderet et ydolatria secundum quod ra-
tio dictabat ydolis et contrarium
dictabat ergo conscientia non esse licitum
quod erat in se licitum ideo peccabat
sic faciendo ergo conscientia erronea
ligabat ¶ Cum autem conscientia est in re-
vo aut consiliaria est voluntas
consilium autem non est obligatorium
ergo conscientia utroque secundum quod for-
mat consilium non obligat ¶ Item
conscientia aliquid formans proponat
oppinio non ad utrumque partem sed
est cum oppinio non et illa tenet
etiam est possibilium aliter se habere
ergo conscientia non est obligatoria
cum non fundetur super certa semper. Item
peccatum est dictum vel factum vel con-
cupitum contra legem dei sed quod fit
contra conscientiam erroneam non fit
contra legem dei immo secundum le-
gem ergo non est peccatum facere contra
conscientiam erroneam ¶ Ad hoc dicendum
quod conscientia est lex illi cum est conscientia
¶ Dicitur omnis error est dimitten-
dus ergo illa conscientia erronea est
dimittenda erronea cum conscientia dic-
tat peccatum esse faciendum sed nullus
tenetur ad faciendum peccatum immo
tenetur ad non faciendum ergo tenetur
ad non faciendum quod dictat conscientia
erronea ¶ Ad quod dicendum quod sunt quae-
dam quia opera quaedam ita bona
quod nullo malo fine fieri possunt
ut diligere deum super se ipsum quaedam
quaedam ita mala quod nullo bo-
no fine fieri possunt ut fornica-
ri mentiri et huiusmodi sunt autem
alia opera quae bona sunt in genere
ipso possunt tamen fieri malo fine ut
dare elemosinam quod potest fieri
causa inanis gloriae sunt alia

quae sunt mala in genere ut
ad lupanar quod potest fieri b-
ono fine ad convertendum meretricem ¶ form-
dum autem quaedam in dicta
¶ In primis ergo duobus ligat conscientia
ad faciendum id quod faciendum
non faciendum quod non est facien-
in aliis autem non ligat nisi
¶ Secundum autem lex intellectus in-
quantum ad ista reducuntur in-
gat ad adeundum elemosinam
formaliter debitis circumstantiis
ad non eundum ad lupanar
non attendit scandalum ad-
sentia non omnino ligat quia
non erronea non ligat ¶ quia
duo simul incidunt sed error
est deponendus ¶ Si tamen conscientia dic-
tat aliquid faciendum contra le-
gem dei deponenda est et ea
salute homo absque in illud
aliis autem si conscientia erronea
quantum erronea non ligat li-
cet quibusdam conscientiae dum
depellatur ¶ Ad hoc autem punitur
ligatur homo ut error depo-
¶ Ad aliud autem dicendum est quod
licet sit in ratione qua conscilia-
est voluntatis consilium autem
sit obligatorium in aliquibus
conscientia recta obligat quando
determinat quod est eligendum
non eligendum circa quod fa-
ciendum voluntate vel non facien-
dum cum circa precepta vel consi-
lia quae ad illa quaedam in-
terimuntur sub aliqua qualitate
autem dicitur conscientia nisi
aliud est nisi quod non solum
voluntate legis adhuc non
consilium obligatorium ¶ Ad primum

tantum obligatorium ut si non
fit peccet ¶ Ad secundum non est
contrarium licet aliquid faciens contra
quod potest aut ammonitus
illud non obligeret obligat tamen
potest facere contrarium sibi ammonet
contrarium est || certe acceptans
blasphemus est dicit castiga
ut secundum legem veterem inter
ficiendus ammonitus aut adiungitur
iste sit blasphemus contra op
inionis ipse non est obligatus
sed potest contrarium eum ammonet
hic potest dici contraria ¶ Ad illud
quod alii tercio et quarto de
cima contraria quod non obligeret
est quod hic est contra cui
contrarium eum est de hiis
que videntur indifferencia duobus
ultimis modis nullatenus
obligat cum contraria

Secundo quibus utrum contraria magis
obligeret quam preceptum prelati
non et videtur quod sic quia cum
sit causa contrariam consistat ad
conscienciam contra illud aut precepti
prelati de quibus facere quod edificet
conscienciam ergo magis ligat
quam prelatus Item contraria
videtur esse sic sicut nisi || Est
contra cum contraria tua contrariam aut
contra nullo licet iudicem suum
et dum prelatus non potest sive
iudicem suum sic alias dicitur ergo
contraria recta est superior iudex
prelatus ergo magis obligabit
mandatum eius superioris plus
obligatorium quam manda
ta inferioris unus absolvit a
mandatis inferioris ¶ Contra xxiiij.

capitulo super cathedram moysi sedent
scribe et pharisei omnia que di
xerint facite si aut non intelli
guntur de hiis que non sunt contra deum
si ergo non semper est contra deum
standum est mandatis superioris
ergo in indifferentibus non est credendum
conscientie si dictat contrarium ¶ Ite
rum ad Ro. | omnis anima sublimioribus po
testatibus subdita sit glossa mandatum superioris
absolvit a mandatis inferioris
prelati aut spiritualis potestatis tempora
libus subditorum vel adheret qui
cum singulariter reum redditur
decaudalibus nobis ergo potest contrariis
Si ergo contraria dictet contrarium in hiis
que precipit prelatus indifferentibus
obediendum est magis prelato
quia magis ligat prelatus quam
contraria ¶ Ad secundum est magis pre
lato quam contrarie in hiis unde
glossa super illud xiiij. | ad Ro. | non
solum propter iram pro culpis vel
dei intendit sed etiam propter contrariam
|| ut munda sit mens nostra quia
contraria ordinat adhuc ut obe
diamus prelato in dubitabilibus de
talibus eum loquitur apostolus loquitur
cum de indifferentibus cibos ¶ Se
quitur et de hiis que debentur
prelatis alibi tamen est in secula
ribus religiosi seculares de
bent semper sentencia prelatorum
in hiis que pertinet ad cathedram
ut dicitur xxiiij. | capitulo super illud que
dixerint vobis facite religiosi
si non qui renunciaverunt proprie vo
luntati propter se semper tenentur
sequi mandatum superioris in hiis

que non sunt precepta vel prohibita
contra adeo ut in regula quam
profitentur vel in constitucionibus obli-
gatoriis ad culpam que sunt ab
extra super ipsas vel a capitulis
generalibus ordinis concesse prelatorum tamen
aut debent prelati hec non contra
contempnunt [illegible] speciali gracia
¶ Ad aliud autem in contrarium dicendum est
quod sicut qui agit contra conscienciam
edificat ad gehennam ita qui
agit contra doctrinam mandatum
prelati edificat ad gehennam eo
quod autem subditi debent formari
per discrecionem prelati in dubiis prelati
latius ubi non tenetur formari in
agendis secundum conscienciam quamcunque
ipsius subditi contra mandato
standum est discrecioni ipsius prelati
si eum dictat conscientia ¶ Ad primum
non dicendum quod licet conscientia subditi sit
iudex non est iudex in medio
te subditi nisi quo ad ea que
precipit vel prohibet deus sed autem
prelatum supra se secundum eius dis-
crecionem formari debet id est quod autem
dicitur conscientia iudex quo iudice
nemo absolvitur intelligendum
est de illa conscientia que arguit
hominem in presenti et condempnabit
in futuro secundum eum licet ea
sed redderet iudicium in futuro

Tercio queritur utrum que ligat
conscientia erronea que non dictat
animam unde quod conscientia non ligat
erronea in differentia conscientia eum e
ligo intellectus non sine mentis
tunc ligo autem mentis non de-
terminata de eis facienda vel non
facienda per illas regulas quod

tibi non nisi si est virtutum quod de
fieri hac idem alii faciat
conscientia determinat ea licita que
determinate licita vel debita
mala sed indifferencia inquantum
huiusmodi non sunt talia ergo in
indifferencia sunt huiusmodi sunt
ligat conscientia nisi in quantum
tantum facienda vel non facienda
sed si reputatur error quando
est error autem non obligat
ergo nec conscientia erronea sui natura
erroris super addita obligat
in differentibus ¶ Preterea aliquid sunt
licita que non conceduntur
sunt que que conceduntur sed
licitum est predicatori accep-
tus ab illis quibus non predicat
alii autem non conceditur conscientia
autem est tantum licitorum vel illicitorum
autem eciam conceditur non
prediciendum ¶ Contra sit licita
vel illicitorum unde prohac quod licet
legem non permittit ¶ Contra
sit conceditur unde probat
quod dicit augustinus apostolus in ad
hominem loquens de illis quorum
sunt scandalum ea non conceden-
da licet esset in se licita ergo
non tantum respicit licita vel illicita
sed eciam conceditur eciam expedit
sitia ¶ Ad oppositum est quod non
adeo dicendum sunt huiusmodi sed ad
differencia sed non differentibus
differentis vel maiorum differencia
sed eum nomine sic supra
vice tamen loquitur ec
media in genere suo virtus sicut
est ¶ Ad secundum non dicendum est
conscientia est licitorum primus

alterius vel expediens vel inexpediens que duplex licita
illicita in hiis que sunt
aliquo modo ad legem mentis
dinant sicut enim illud quod e-
aliud modicum prat ad prop
rum licet non sit equaliter prop
rium sicut etiam illud quod non
cedit pro tempore et loco dicitur
licitum licet non sit simpliciter illicitum
Narro quibus utrum unum sit
in agendo secundum conscientiam
et demeritorium in agendo
contra conscientiam dicitur. Unde quod
Rom. ad 14 sicut allud
quod non est ex fide peccatum est glossa
quod licet omne quod non est
ex fide sit contra conscientiam sit
non tamen omne quod est post
quod secundum conscientiam agitur
bonum. Ex quo accipitur quod
omne quod contra conscientiam agitur est
contra fidem dicitur et sim
meritorium operum et solum bonorum
quod ergo quod erit ex fide erit bonum
quod non est simile in eo
faciendo et destruendo quod enim
contra conscientiam peccatum est simpliciter
meritorium nec tamen omne quod
contra conscientiam est bonum et meritorium
sed enim regulam est tamen
dicit ex bono, ergo sit hoc alii
sufficiat ad esse bonum mali
simpliciter sufficiens principium
sed non simpliciter sufficiens
principium simpliciter tamen equivoce
Si enim dicat conscientia ple
mentis nostre secundum hoc ergo
secundum conscientiam est bonum non
sequitur quod sit meritorium
meritum enim requirit gratiam ad
hoc quod sit meritorium sed autem non

sit nisi addatur agere secundum con-
scientiam non sufficit ad esse merito-
rium licet sufficiat ad esse bonum
secundum hunc modum sunt conscientia
dicitur secundum potentiam intel-
lectualem ad credulitatem de agendo
vel non agendo secundum hoc nec
agere secundum conscientiam sufficit ad
esse malum et ad esse demerito-
rium dicitur cum una conditione bonum
meritorium

Queritur quibus utrum cum peccato
sit facere contra conscientiam quod ut-
rum cum peccatum veniale fit
mortale dicitur cum primus matu-
ritatem quod nolo sed ago contra
legem mentis agitur an aut re-
pugnat lex mentis repugnat
contra ergo in omni peccato etiam
veniali fit contra conscientiam. Et est
omne quod fit contra conscientiam edi-
ficat ad gehennam sed edifica-
re ad gehennam non fit nisi
mortale peccatum. Ergo cum peccato
mortali est contra gehenne ergo cum in mortale peccato
fit contra conscientiam. Preterea
apostolus in ad Rom. 2 testimonium reddente
conscientia cogitationum invicem
accusantium et defendentium.
Si ergo semper accusatio non est
nisi de mortali peccato erit agere
contra conscientiam tantum in mortali
peccato. Contra hoc videtur quod dicitur
super illud Thren. 1 plorans ploravit
in nocte super quo dicit Ieronimus
... dum conscientia
est contra non qui novit peccata
... satis lachrimarum
... peccatum meum
contra me est semper aliter non

est qui complet eam cum ergo eam
solidet dicendum spiritus deest spiritus
sanctus non ubi non est similiter vero
in sacramento hoc autem non est nisi ubi
est mortale peccatum ergo morta-
le peccatum tunc est illud quod agitur
contra conscientiam ¶ Ad quod dicendum quod aliud
est agere contra conscientiam aliud
est agere preter conscientiam contra conscientiam
agitur cum fit quod prohibetur fieri
vel non fit quod precipitur fieri et hoc est
mortale peccatum preter non contra
fit peccatum veniale sed contra eum
qui nescit de malo non tamen
dictat illud de possibilitate absolute
aut in genere dicendum est quod licet
non concordat contra eum veniale
peccatum eodem dico repugnare inter
duo talem secundum conscientiam regu-
latur intencionem [illegible] contra precepta
et prohibitiones eodem non dicitur tunc
regulat peccatum regnum eum peccati
actuales mortales et regnum contra
simul stare non possunt

Cum dictum sit peccatum nunquam
fit contra conscientiam dicendum est de
perplexitate conscientie utrum contin-
gat sit perplexitas conscientie ¶ Secundo
attendendi sunt casus in quibus
dicitur esse perplexitas conscientie ¶ Primo
autem attendendum est quod triplex est
perplexitas. Est enim perplexitas
intellectus verborum sacre scripture
Est vero cogitationis faciendorum
utrumque peccatum esse in libertate ho-
minis. Tertia est inevitabilitatis
peccandi. Prima solvitur per expositionem
contrariorum dicendi in diversis
locis scripture intellectu audito-
rum quo tamen est assumenda
dicendi ut dicit hylarius ¶ Ad a

non tollitur [illegible] spiritus
que duo [illegible] Idem u[illegible]
deponit conscientie contra d[illegible]
ad primus est intentus ¶ Quis
ergo [illegible] sit huius perplexit[illegible]
quod videtur per hoc quod dicitur [illegible]
[illegible] testiculorum [illegible]
perplexi sunt quos dicit gre[illegible]
Ambigestiorum [illegible] argu[illegible]
implicatos in venationibus ali[illegible]
ut plus ex ita [illegible]
quatinus si [illegible]
fugere appetunt [illegible]
peccati laqueos non evadat ¶ [illegible]
alibi dicit argumenta [illegible]
tamen illius quo [illegible]
relinquit eo magis impli[illegible]
ut teneantur ¶ Ex quo [illegible]
quod aliquis pre se perplexus
tate conscientie ¶ Contra nullus
tale [illegible] quod [illegible] non [illegible]
non est inevitabilitas pecca[illegible]
ergo non est perplexitas ¶ [illegible]
[illegible] mortalis peccandi [illegible]
quod [illegible] nullus est in [illegible]
vel statu [illegible] est [illegible]
possit evitare [illegible] ergo [illegible]
est [illegible] qui possit [illegible]
perplexitate perplexitatis eum [illegible]
ponitur [illegible] ¶
dicit [illegible] salvasti [illegible]
a in [illegible] deus salvat [illegible]
[illegible] que est [illegible]
[illegible] perplexi[illegible]
ergo deus salvat a perplexi[illegible]
¶ Idem dicit augustinus [illegible]
quod [illegible] non [illegible]
sit [illegible] [illegible]
[illegible] ut eadem [illegible] non [illegible]
dicit [illegible]
[illegible] ergo [illegible]

est erit eum dubius contrarietate
peccandi perplexitatis aut contrarieta-
tis peccandi ergo erit cum
perplexitate. ¶ Ad quod dico quod duplex
est perplexitas dubietatis et equi-
valentie [illegible] contrariabilitatis peccati perplexi-
tas secundum [illegible] et secundum quam adhuc
nullus debet esse perplexus in nullo
casu est in tali statu quin pos-
sit alios amovere dubietatis
[illegible]. ¶ Tertio aut ad perplexita-
tem secundum se aliquis arctatus in-
ter esse perplexus et non perplexus
aliquando esse in eo non perplexus
perplexitas sed manente tali sta-
tu perplexitas [illegible] secundum
[illegible]. ¶ Ad id non est dicen-
dum de contrarietate peccandi dicendum
est quod si homo ingerit se in
necessitate inexplicabilem peccandi [illegible]
[illegible] eum incidisse est. ¶ Aut du-
[illegible] necessitas [illegible] cum non de-
[illegible] idem quod [illegible] esse
[illegible] [illegible] illud [illegible]
[illegible] [illegible] dicitur ipsi [illegible]
[illegible] [illegible] eum duobus contrarietate
aliquando ita quod non deducitur ad
[illegible]. ¶ Similiter secundum quod necessitas
dicitur in contrariabilitatis peccati si [illegible]
[illegible] peteret sicut debet
[illegible] cadere in [illegible] necessitatem
[illegible] tamen duobus homines ca-
[illegible] in [illegible] necessitate perplexita-
tis ut sic confundatur [illegible] super
[illegible] suis [illegible] addimus [illegible]
[illegible] aliquem casum non cadit
[illegible] in perplexitate si [illegible] pe-
[illegible] sicut est de sacerdote qui
est in voluntate peccandi mor-
taliter et celebrat missam ad confessio-
nem si confitetur in tali statu et

[illegible] sacramentum indigne peccat mor-
taliter. ¶ Si vero non percipit ad conspectum
omnium scandalizat assistentes scan-
dalo gravissimo. ¶ Si vero dicitur
esse prima contrarie passio non ca-
dit in hac perplexitate.

Deinde videndum est de casibus
in quibus videtur accidere perplexi-
tas quia est quaedam perplexitas
circa confessiones speciales quaedam
vero circa operationes corporales de
perplexitate vero in casibus specia-
libus ponuntur casus aliquis quod
ad statum prelatus sacerdos cum ali-
quis sacerdos quod aliquis subditus
est in peccato mortali nec vult pe-
nitere peniteat ergo quod instanter petit
eucharistiam. ¶ Si dat ei contra corpus
Christi [illegible] dyabolo. ¶ Si [illegible] ca-
[illegible] quod ille indignum filii manducat
[illegible] vel adulterium committit eum ergo
debet dare subditus et tam
tenere non dare. ¶ Si vero non dat
scandalizat. ¶ Ipse cum secundum videtur
prodiret confessionem manifestando
[illegible] peccatum occultum [illegible] subdi-
ti ergo videtur esse perplexitas et
¶ Ad quod dico quod si petat in manife-
sto instanter non est ei deneganda
[illegible] exemplum Christi qui tra-
didit corpus suum Iude in cena
quem sciebat esse in mortali pec-
cato [illegible] dicit Augustinus super illud [illegible]
[illegible] [illegible] omnes [illegible]
nes [illegible] non prohibebat [illegible]
[illegible] manducare sed [illegible]
manebat tunc nec ipse dicat
[illegible] [illegible] [illegible] alius dicitur [illegible]
[illegible] esse [illegible] peccatum eius
esse manifestum [illegible] de hac
[illegible] dicit Augustinus. ¶ Si quis in tunc

manifesto priuatur conscilibandus
est occultus non minus dicere vtrum
aut sit quis tenetur in manife
sto vel occulto peccato instante
petenti indiget ex tunc ¶ nam cri
minalis scandali procedit nec sit
proditor sua ¶ causa nec tamen sum
sit in spiritualibus nisi indigeat eam
cum non sacerdote possent ali
os vocare ¶ Similiter quilibet depu
tatur similiter symoniace ad or
dinem sacerdotalem qui tenetur ex
officio parochiali celebrare aut ergo
celebrabit aut non celebrabit si
celebrat indigne celebrat vnde
peccat mortaliter ipso enim interdi
ctus est ¶ si non celebrat tamen
ex officio tenetur ¶ Ad quod dicendum quod
si symoniace est ordinatus et pec
catum est occultum est occultum
ipso iure suspensus est quo ad se
tamen ¶ si autem est manifestum ipso
iure suspensus est quo ad se et quo
ad alios in summa ergo casu quia
non est suspensus quo ad alios si
est in officio celebrandi cum
sit parochialis impossibile peccat sic
enim incurrit maius malum ¶ si autem
non est de officio celebrandi di
mittat illud officium ergo quod tenetur
celebrare parochialiter et petat
gratiam dispensationis si eam potest
obtinere iustius non capit non ce
lebrat dum eum duplex perducit
et quo ad se et quo ad alios quibus
generaret scandalum ¶ Similiter potest
tamen queri de illis qui symo
niace ad ecclesiasticum regimen symo
niace promouentur eum est vt te
neat ipse deputat de quo dicit
gregorius esse sine vestitu communis
communicatur potest vndique ¶ si autem sus

ceptus semel ergo vel mi[...]
aut innexus sacra sacro s[...]
cupita teneatur ¶ Ad quod dicendum [...]
prius quem eligere ut de s[...]
officium susceptum symonia[...]
ce effectum sunt quod hoc ¶ si a[...]
liberam de se deleri spolia[...]
tionis ¶ Item apostolus capitu[...]
plurimarum de illis qui gra[...]
donato vita heremitica et [...]
ad emitate etc. dicit quod multis [...]
tantum per consilio suo et [...]
animas deo qui dum iacia[...]
infirmis videtur quod debeat [...]
¶ nos enim est mundus sacrifica[...]
offerre deo animas pecca[...]
¶ Ut dicit in cum et deleri in [...]
humanum in se intellectum et dicit [...]
prima corpori qui sunt infir[...]
et contemplationis ergo licet [...]
talibus ¶ Ad hoc causa [...]
plus licet hylarionis qui in [...]
terrigenis erat aquatica [...]
nam ut veniret ad filium su[...]
que erat infirmata vel[...]
¶ tandem adduxit illius quod [...]
ipsi proprius peperit salua[...]
domini et impetrauit filiam [...]
¶ Sed sufficit erat vectum su[...]
intenerit dispensacionis su[...]
ergo peccat mortaliter ¶ Est [...]
dicendum est ex tunc et dimittendum
intentum est aut est quod p[...]
infirmos quo ad se in vita so[...]
cia ¶ interim aut est si p[...]
quo ad alios quamdiu ¶ [...]
spiritus adiuuat vel adducunt
videlicet quod opportet quod aut ad [...]
os aut vide ea acceptu[...]
ra ¶ Audiendum est eo ue[...]
contra vetitum confessionem [...]

[illegible] mittē ad arctiorem etc
[illegible] vetus nec prodest si tantum
[illegible] liceat dei mentum non de
[illegible] plicat non est eidem inspicienda
sed ubi fides pendatur et
[illegible] propriam renunciare ut pro
[illegible] sup̄ion ut ad eius p̄s
[illegible] aliud licet ingressum sed quod dicatur
esse manus sacrificium etc alt
[illegible] in quo satisfactor non
[illegible] gratiam expone sive obli
[illegible] est ¶ quod voto ad quem statum
[illegible] et de illo qui voto obli
[illegible] admitted solitaria ¶ Et talis
[illegible] offerre illud sacrificium dei
[illegible] ad ipsum voluntarie
[illegible] vel illum salutis de
[illegible] mendando ¶ Illud
[illegible] dicitur in eadem intellectu de pla
[illegible] qui se convertit ad contemplationem
[illegible] laudet vanitate in tanta
[illegible] vel de religiosis quod licet
[illegible] predicationis equale et
[illegible] plures famē dei illi
[illegible] ¶ Item illud exemplum
[illegible] appellat [illegible]
[illegible] eum in illo casu que
[illegible] eum administranda [illegible]
[illegible] ¶ Item aliud casum
[illegible] ¶ Si uxor [illegible] de illis quod
[illegible] seculo obligat se
[illegible] professioni quod consequenter
[illegible] voluntate sui superioris [illegible]
[illegible] in aliis que non sunt
[illegible] dum superior eum [illegible]
[illegible] que sunt [illegible]
[illegible] est in his qui sunt in
[illegible] secularibus ¶ [illegible]
[illegible] que sit culpa
[illegible] sit [illegible]
[illegible] obedire [illegible]

suo obedire [illegible] ¶ ne aut
[illegible] abstemptans [illegible] quod [illegible]
appetit tamen dum [illegible] ¶ vel non
[illegible] eum que sunt in
[illegible] suscepit suo iudicio
supponit de tali aut dicendum
est quod licet non sit directe contra
preceptum [illegible] tamen est contra
illud quod [illegible] sunt ei
[illegible] aut est ei preceptum
ex professione regule ¶ Si igitur
[illegible] ei superiori aliquid quod
sit contra [illegible] regule sue vel
religionis non est superiori [illegible]
dicendum non cum [illegible] regule
prelatus [illegible] regula [illegible] ei qui
[illegible] dicat ¶ [illegible] ¶ Si non non
est contra deum vel contra regulam
salua utriusque [illegible] est ei [illegible]
dicendum ¶ [illegible] quibus de aliquo
[illegible] in seculo qui tenetur [illegible]
[illegible] parentes suos parentes aut
sunt pauperes [illegible] timet si re
linquat [illegible] nec transgrediatur
illud preceptum honora patrem et
matrem [illegible] voto obli
gatus ad relinquendum seculum quid
agendum est ei ¶ Si relinquere se
culum transgreditur preceptum de
honorando patrem et matrem ¶ Si manet
[illegible] in seculo fiat contra votum
[illegible] est in [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] quod [illegible] pater
[illegible] que [illegible]
[illegible] non [illegible] qui votum
[illegible] dicat [illegible] ad [illegible]
[illegible] gemmis [illegible]
in [illegible] esse crudele et [illegible]
[illegible] gladium tenet [illegible] ut

me permittat / ergo declaratur pu-
teum dum ergo possunt peccata
alia dividi in simul et que sunt venialia
et que sunt occulta celanda sunt
Si non unum non potest simul esse
cum alio et quod plus obligat ad
celandum est. Unde Ieronimus ad fu-
riam celanda peccata tua si si te
audis preter non reperit tamen dic
fratris sagittis copulatum quidem dum
ille clamat suam traditionem. Alius
qui David traxit talem. Audi
filia unde Tobie ii. c. ii. c. con-
dicat eum deus in eius dispi-
pulo qui volunt me sepelire
ii. c. Neque me dimittas mor-
tem iii. c. Neque dicat gregorius
super patre mortuo pro defectu
eius sepultura eius et non debet

Oleto deprecationibus que mor-
tuorum impendunt specialiter
dictum est defunctis que merguntur
in operationibus corporalibus peccat
eum quod aliquis deponit pro gla-
dium penes aliquem qui intrantem
contingit et quod reddet et quamvis
petierit postea dominus gladii fac-
tus furiosus repetat gladium
furiosus videtur quia si non de-
derit dicte furiam aliquid in-
terim. Si non dederit dicte in-
vit homicidium. ¶ Similiter queritur
de usurariis qui deponunt pecu-
niam suam aliquam penes aliquem
postea repetit pecuniam et si
sumus velleunt quod peccata falce-
rabit videtur quod sit furiosus
si non reddit arguit deum fide-
litate contrariat eum vere aliquem

alicuius non defectiva illius
potest hoc videtur nomine quod ira
illius. Si non reddit propter
amicus fratris sua proxima
puniendum morte corporali te-
neatur non reddere gladium su-
per vultu fratris puniendum
spiritualiter tenetur non reddere
usuraria de quo ipse
quod male utetur in dampnum
suum. ¶ Ad quod dicitur quod secundum
...gregis magis cum mortis
maiora remedia constringuntur
sicut pre pars eius tendit ad
lucra se eligantur quia qui
uncto iudicis ambitu ne-
gotio claudit ibi se infun-
dit propter metus lenior unus
ueniat. Sicut ergo nunquam
sic est non reddere gladium
hoc propter videtur dicendum quod non
dare sub intelligendum eius
merito quod reddet propter
pietate reddere intrantem
dispensandum est quod non ...
indeterminatus negeret aut
terminus si esse causa homi-
¶ Ad aliud dicendum quod non est simul
de usurariis. Si cum dicitur propter
indeterminati quod ille qui te-
ne intrantes reddere usura ...
cum manifestum sit
usuraria illa non sit usurarius
to fratris reddenda est
usurarum qui sed aliquis ...
proposito sub intrantes ¶ Ad
in finem dicendum quod licet usura
sit res aliena tamen cui redden-
da est ipse intrantem eum

corporis mentis sue non est sunt
credendum quibus dominus mictatis sop
mente ipsius ad hoc ut lau
mentis aut tamendicium
in consilio quam aliorum nec
similiter defensor qui est
corporis mentis sue nec imputatur
ei de pecunia dampni. Et in simili si
tradenti gladium. ¶ Similiter quia
tenetur usurarii quia quidem
deponit apud dictatem et
vel videtur quod sit usurpata quia
sed alia bona sua subsisten-
te ita inaiat plus male
... alicuius illis si non utatur
precepto est usurare ¶ Ad quid
licet mulier sit subiecta
in hiis que pertinent ad thorum
quod dicit apostolus ...
mulier non habet potestatem cor-
poris sui sed vir tamen non debet
consentire viro in hiis que
ad contumeliam creatoris
abstineat dum autem fenchi et
... que manum suam vel
... plus nocua apparentibus
eludere ab aliquibus bonis in
mendicitatem si non cogeret ea
tenendum bonis illis ablata ab
... potest dimittere ea ad tempus
ad thorum ... causa fauis
...mus spiritualis ¶ Item pro
cuius agrum de illo quod
invenit alia quod peccata eius
plenius tegeret et contingit
... quod ille cum invenit pre-
ter adulterium commiserit contra
ipsius maritum adulterare et
sit cui invenit videtur quod sit
... quia si tacet non ...

immeret aliquo modo tamen sit conscius
videtur precepto habundans. Item
revelare verius videtur periurii. Item
quod videtur est proditoris ¶ Ad quod
dicendum quod illud debet amovere
sub ... correctione sicut dicitur in ...
... Si peccaverit inter te et ipsum
... si noluerit cessare potest dicere
in generali illi cuius pertinet secun-
dum aliquis valet remittere
ita quod non deprehendatur per aliquam
circumstanciam cuius ille sit sicut
fecerunt in ... de officiis ordinis
si sacerdos vel si consilio est
dicere illi persone dicendo talem
qui potest prodesse et non obesse
in generali ut sacerdoti quod communi-
cat illum sicut dicit ... in
quolibet ... videtur quod aliquid peccati
... se salvet si indicet
talibus qui magis possunt prodes-
se quam obesse hoc tamen sal-
vo quod per circumstanciam non indice-
tur persona nec est iste reus pe-
riurii quia non indicat secreta
illius cum in ... denudare
misteria amici desertoris est
anime infelicis ¶ Similiter eadem
si quereret aliquis ad mortem
respondet in loco secreto et damp-
no ... ipsum peccato mortali
si dicat quod nescias ... sit in-
... ita peccatum non cum mentiendo
... aliquis salvan-
da sicut fecerunt et aliquando nobis
... cum modicitatis aliquis
quod aut salutem corporalem non
est ... fidei ... et
augustinus super illud ... omnes

qui loquens mendacium vtis est
mentiend pro salute corporali si
non contrariantur eius quedam
opus manifesta vita unde phylo
us qui est in tali statu ¶ Ad q
dicendum secundum aug q nec pro
deo debet nec mentiri s vel
tacere vel dicere si etiam scirent non
dicit nullatenus eciam peccandum
est tamen intate proximus salu
te sicut dicit aug in li de mc
dacio faciat homo pro tali vita
vel salute q pot ¶ tamen aut ad
hoc ventum fuerit ut tali saluti
nisi peccando consuli non possit
iam se constituit non hec quod
faciat ¶ ¶ Dices etiam si aliquis
perplexus est inter duo venialia
peccata sicut dictum est de perplexi
tate inter duo mortalia v g
aliquis comprimit simpliciter illo
q plus quam opportet comedit
si plus comedit veniale pec
cat ¶ si vero tamen illud se
peccat veniali ¶ Ad q dic q a
ete dz penitentia deuictam compul
sione nec est comedendum plus
quam opportet ¶ Dices etiam si
quis pot committere venialia vel
alter committit mortale q videtur
quia dr xxi ad ii q epistolam
si anathema a christo meis si fieri
anathema non est nisi pro aliquo
peccato ad minus veniali ergo pro sa
lute spirituali alterius pot quilibet
committere veniale ¶ Contra hoc
q supra dicit aug eu ad hoc
ventum fuerit ut tali saluti etc
et dicit aug in q super gen
qualiter preacepta inlicite dicere
aliud ut salvaret predicaad vo

cum suam ¶ Ad q dicendum est q sed
dum q perfectus non dz ven
ialia committere ut alter committ
tale s pena pot sustin
spirituali ¶ impiis factis autem po
ly non dicunt q pot aliq
committere veniale contra pro
alius committit mortale s
quodam inter apostime ¶ Dic
dunt q nulla tenens fit a
male peccatum s pot et ten
ad salvandum illum a morta
tatis ex aliis non pot pu
le reste aliud de salute
ali et de salute corporali
proximi veniali eum non d
nisi pena temporalis du
consistit in caritate ¶ Ad
q dicit apostolus ad epistolam
esse anathema a christo ii
te sicut dictum est q d
accepit illum pro pena illa q
cum aliquid sit iuste a
venit non est ibi nisi pe
tur talis autem pena susti
est pro salute spirituali pro
te alterius spirituali ¶ Beda
q dicit peccato iuste inflic
contractatio peccatum mortale si
non iuste accipit et hoc mo
optabat apostolus nec optar
est pro aliquo vel aliquorum
lute ¶ Ad id no q alii de
vitam qui unde mentitur
dicendum est q non dixit
neque mentitur est non om
cum non esse uxorem sua
dixit eam sororem suam ¶
aut dicit in qua filia
fratris vel soror pot dici
pro vel nepos nunc cognati

Aliud est super de peccatis cor
dis consequenter dicendum est de
his que sunt locucionis et de
ipsius peccatis tacendi aliquis
[illegible] loquenda peccatum non locutus
[illegible] sit pluribus modis causa
[illegible] causa bonitate et causa [illegible]
[illegible] causa utilitate ut in [illegible]
[illegible] causa bonitate ut in [illegible]
[illegible] causa rectitudine ut
[illegible] vel detractione dicendo
ergo primo de peccatis taciturnitatis
[illegible] aut peccatum sit tacere [illegible]
quod dicit gregorius disposite [illegible]
[illegible] sunt tempora [illegible] aut
[illegible] investigari lingua [illegible]
[illegible] se solvit aut cum
[illegible] utilis [illegible] tenet [illegible]
[illegible] investigat ¶ Postea ergo
[illegible] utrum sit peccatum ta
¶ Secundo sit peccatum mortale
[illegible] an aliquid veniale aliquid
mortale ¶ Tertio de comparacione
taciturnitatis ad peccatum locutionis
[illegible] aut non sit peccatum
Quando cum peccatum est actus
[illegible] procedens a potentia [illegible] tacere
[illegible] est actus ergo non est peccatum
[illegible] arguitur [illegible] difficile
peccatum est dictum vel factum
[illegible] concupitum contra [illegible] aut [illegible]
[illegible] tacere ergo non est peccatum ¶ Item
[illegible] peccatum est in dormiente [illegible]
[illegible] in dormiente
[illegible] in dormiente ergo non
[illegible] peccatum ergo taciturnitas non
est peccatum ¶ Contra augustinus super
[illegible] xxxii ¶ Dum [illegible]
[illegible] in me [illegible]
[illegible] non [illegible] indiget peniten-
[illegible] sed penitentia peccati

qui [illegible] peccata tacet [illegible]
qui penitentiam non indulget ergo
tacere est peccatum ¶ Item [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] ossa mea [illegible]
[illegible] aut ossium defectus et
fortitudinis [illegible] defectus aut
fortitudinis [illegible] non est [illegible]
[illegible] ergo peccatum est tacere ¶ Item
super illud xxxii ¶ [illegible] tacendo
non [illegible] dolor [illegible] glosa [illegible]
[illegible] augustinus [illegible] tacet [illegible]
[illegible] tacere [illegible]
[illegible] ¶ Item in [illegible]
tempus tacendi [illegible] loquendi
si ergo tacet [illegible] loqui
peccatum est [illegible] dicit gregorius [illegible]
[illegible] silencium [illegible] non
[illegible] non [illegible]
[illegible] ¶ Ad primum dicendum quod
tacere aliquid est actus [illegible]
[illegible] dicit gregorius [illegible]
[illegible] tempus [illegible]
[illegible] tempus taciturnitatis [illegible]
[illegible] aliquid non est [illegible]
sicut super [illegible] est ¶ [illegible] non
[illegible] quod tacere non est actus [illegible]
est quod actus [illegible] et [illegible]
ad [illegible] opera [illegible]
[illegible] ad [illegible] opera [illegible] operatur
[illegible] sunt quod [illegible]
[illegible] dicit tacere actus sed non
dicitur actus peccati nisi [illegible] re
fertur ad voluntatem [illegible]
voluntate [illegible] tacere non
[illegible] non accipitur actus [illegible]
[illegible] non est actus nec esse peccatum
nisi [illegible] actus voluntatis [illegible]
[illegible] ¶ Et [illegible]
[illegible] ad [illegible] ¶ Ad [illegible] non
[illegible] dormiente [illegible] est quod tacere non

est peccatum nisi cum contingit loqui
eo tenetur. Hoc autem non est modo
inventu. ¶ Si vero queratur in quo genere
peccati sit, utrum in genere delicti aut
commissi, dicendum est quod in genere
delicti, tacere enim nichil aliud est
quam non loqui inter quem [illegible]
talibus circumstanciis et loco et aliis
circumstanciis. Unde cum tenetur loqui
et non loquitur peccat peccato delicti
sicut qui tenetur non loqui pro loco
et tempore et aliis circumstanciis et
loquitur transgreditur.

Deinde queritur utrum sit peccatum
mortale semper aut aliquod
mortale aliquod veniale et videtur
quod aliquod mortale ita proposito
videtur tacere aliquod mortale ali-
quod veniale. ¶ Preterea aliquis ho-
minum tenetur loqui tamen aliquid
non expedit vel cum contingit sed
cum tamen in aliis multipliciter contingit
cum non tenetur vel expedit veniale
est peccatum ergo tacere aliquod est ve-
niale peccatum aliquod mortale se-
cundum [illegible] est competentem. ¶ Item quod
sit mortale secundum glossam quod dicit Gregorius
qui corrigere non valet increpare
non desinat ne se participem deli-
quentium consensu taciturnitatis
addicat et loquitur de illo ad quem
pertinet officium correctionis ¶ Item
cum tenetur mederi egroto et
subtrahit nisi medicamina pro
loco et tempore peccat mortaliter
sed prelatus tenetur mederi subditis
cum infirmantur ergo si loqui cum
tacendo subtrahat nisi me-
dicamina peccat mortaliter. unde
Gregorius plerumque minus tacita dum
quorundam mala reprehendunt et

tamen silencio lingua premunt
quorum voluntas nisi medicamina
subtrahunt. Reos mortis auctores
fiunt quos perierunt eorum
loquendo noluerunt. Ergo taciturni-
tas est peccatum mortale. ¶ Item
cum auctor est mortis spiritualis
in aliis se ipso committit mortale.
Ad dicendum quod taciturnitas aliqua
est veniale peccatum aliqua mortale
in aliis cum quis tenetur [illegible]
taciturnitas mortale peccatum
quia cum tenetur confiteri peccatum
confiteri pro tempore debito et aliis
circumstanciis vel mederi proxi-
mum medicamine pro tempore
loco et aliis circumstanciis
aliis est mortale peccatum. ¶
aut non tenetur sed expedit
aut decet veniale est [illegible]
quod autem sit [illegible] quod non
facile est determinare in
singulis sed in arbitrio dei
non committit [illegible] plus
venientes de facili errare ¶
ad non quod obicitur in primo dicendum
auctoritates [illegible] Gregorius
de illis qui tenentur ex officio cor-
rigere et mederi aliis in
correctionibus [illegible] aut
ad [illegible] pro tempore debito
mortale peccatum dicitur enim
[illegible] qui speculator in [illegible]
viderit gladium venientem
in sompnis [illegible]
se custodierit veneritque gla-
dius et tulerit de eis animam
ille in iniquitate sua captus
est. sanguinem autem eius de
manu speculatoris requiram ¶
pater quem [illegible] illud [illegible]

de ypo Ecc. Homo sapiens ta
cebit usque ad tempus si enim dicat
tempus aptum et quod aut aliud
tempus non dicat esse preciam et hoc
videtur dici super illud preuenius
per qui patitur sedit nos Glosa quod
ex fenus nisi senuit qui dicit de
pietate utentibus audientes mentis
anteriorum impugna si importune
pellunt mente respondendi perdit
mente et di. viii. Ecc. Omne ne
gocio est tempus et opportuni
tas et ibi sequitur mala autem
in lectis argenteis qui loquitur
verbum in tempore suo Glosa qui verbum
dei optime nouit modis audi
ent capacitatem predicare ut Gregorius
homo predicat replicat in sua
mente spiritualem sententiam sicut
audit Hoc enim modo etiam et hoc
dicitur in adtheum ubi predicari
verbum dei iussit oportune et
importune coram eis predicandum quod
non est exspectanda opportuni
tas dum quod dicendum est et per
temeritate alios enim mallent
audire predicationes vel correcti
onis Attendendum est quod aut in
illum opportunitas ex parte aliquorum
audientium et aliquorum non aut
ex nulla parte Si ex parte aliquorum
tantum opportunitas ex parte ali
orum non nichilominus est predican
dum et hoc est quod dicit Apostolus
predica verbum insta oportune et
importune Glosa oportune quantum
ad eos quibus placet importune
volentibus Dicit Augustinus hoc et
verbum tunc volentibus nolentibus
oportune importune in inter
verbum ubi [illegible] tota ubi

conuenit licet aliqui sint ut terra
petrosa Si vero non placeat au
ditoribus timore tamen audient predic
nichilominus pacis impostere ad
hoc dicitur predicare oportune im
portune unde Glosa tu quid impor
tune agis sed importunus videtur
ei qui libenter non audit hoc aut
attendendum est si tardi ipsos ce
corrigibiles Si non sunt incor
rigibiles non dicitur opportunitas
et tunc est tempus tacendi unde
super illud noli arguere derisorem
Beda aliquando aliquis correct
ione non tunc timiditatis sed di
lectionis quam est tacendum Glosa
unde dicit nolite sanctum dare canibus
neque margaritas ante porcos in
illud ubi predicationis hic non
de corripi corripit autem in
aliis tamen sunt impugnatores
veritatis et contemptores unde Cas
siodorus Tunc spiritus est obstinata
tis predicare unde dicitur ut anulos
prudentes in illo tempore tacebunt ubi
dicit Glosa videns vir catholicus
incorrigibiles subtraxit correc
tionem ne videat sanctum dare canibus
Hoc quid est quod dicitur Ecc. quod ipse
loquitur ad dominum et asperitate
eius dominus expectans videatur
dici scilicet incorrigibilis Ad quod
dicendum quod non dicitur hoc domini expectans
ut incorrigibilitate sed dicitur hoc
a defectu peccatorum hinc gregorius
[illegible] esse ex asperitate ne tibi
quietsa tacendo et maledicta non
inter spiritum dei ex asperitate sic
illi malefaciendo Contra pre
dicatores quibus vero predicandum sit
illis quos sciat incorrigibiles

q[uod] videt[ur] p[er] hoc q[uod] petrus p[re]dicavit
symoni mago dicens penitenciam
age de hac nequicia. Dicit glo[sa]
non q[uod] ignoraret petrus eu[m] penite
nciam non acturu[m] s[ed] quia ordine
iussus est p[re]dicare p[ro]ut fecit os
tendit ut ille sit inexcusabilis
[illegible] xvi q. i d. ¶ Si penitenciam
non acturas inquid p[re]dicavit
eis ut augeret maliciam eor[um] si
non locutus eis fuisse[m] pec[catum] non ha
berent aut excusacionem de peccato s[uo]
cum sciret eos d[omin]us penitenciam
non acturos inq[ui]t p[re]dicavit eis
ut augeret maliciam eor[um] q[uo]d non
videt[ur] v[er]um q[uia] potius tacendum
sit sic dicit greg[orius] cum asserant
quia multa auditor[um] loquendo
lucrari non possunt tacendo sci
enciam suam abscondunt [illegible]
[illegible] increpacionem [illegible]
[illegible] sermonibus [illegible] ei credebat
¶ Ad q[uo]d dicendum est q[uod] l[icet] q[uod] dixit
petrus ut tunc fuit l[icet] suum fa
ceret officium s[ed] ne alii fallerentur
p[er] fallacia sermonis magi. Un
de dicit[ur] in glo[sa] coram omnibus arguit
ne amplius alios falleret. ¶ Illud
aut[em] q[uo]d dicit greg[orius] de taciturnita
te duplex s[unt] causa [illegible] sub
dit greg[orius] quociens auditores
[illegible] nolunt quam laudanda cog
noscere non aut[em] sua p[er]versa mu
tare animo taceant ne si offe
[illegible] tacentis studio illud de
loquendi illorum culpa que erat
esse non desinat unde que non
erat fiat

Q[ua]rto quer[itur] de comparacione
ipsius taciturnitatis ad preciu[m]
locucionis videt[ur] q[uo]d maius preciu[m]
sit in locucione q[ua]m taciturni
[tas] ad preciu[m] locucionis videt[ur] q[uo]d
maius preciu[m] sit in locucione q[ua]m
in silencio sive taciturnitate
unde seneca Dyogenes ma
gnus quale [illegible] malos taci
[turnitate] plus p[ro]ficit sapien
tie q[ua]m [illegible] loqui [illegible]
multis loquendo paucis taci
do compunctus ergo in plu[ribus]
est preciu[m] locucionis q[ua]m taci
turnitas q[uia] eciam aliud est com[m]u
nis p[re]dicacionem sermonis [illegible]
dica. ¶ Similiter idem accipit[ur]
aliud libri seneca dicens [illegible]
sermonis [illegible] loquentem po
tius locutum esse aliquem peni
tuisse nunquam. ¶ Item in sa[cra] [illegible]
q[uod] lingua est ministeriis [illegible]
tatis de silencio sive taciturni
tate non est tale d[icitur] ergo maius
bonum est locucionis q[ua]m taci
turnitas. ¶ Contra maius e[st] bo
num locucionis q[ua]m sit bonum silen
cii quia tacendo plus prodest
loquendo nullus plus valet
preciu[m] q[uo]d apponitur locucioni [illegible]
lius est q[ua]m preciu[m] q[uod] appon[itur]
silencio. ¶ Item preciu[m] taciturnitatis
apponitur [illegible] locucionis pre
ciu[m] locucionis apponitur [illegible]
[illegible] ergo maius est preciu[m]
taciturnitatis q[ua]m locucionis [illegible]
[illegible] illud [illegible] lingua [illegible]
[illegible] intra p[ro]fectus [illegible]
audire [illegible] cum [illegible] qu[illegible]
non tunc [illegible] quia [illegible]
[illegible] quid quia audiebat [illegible]
[illegible] ipsis [illegible] [illegible]
et audit [illegible] [illegible]

sponsi. Sed apud imperitos utile est
loqui aliquid ut doceantur. Quando
ergo sit taciturnitatis responsio au-
dienda in voluntate vero docet
ne sit in necessitate. Cum ergo sile-
tium malum opponatur silentio bo-
no locutio vero mala opponatur
locutioni bone maior autem sit
perfectio mandato sponsi ut si-
lentio bono quam sit in ipsa lo-
cutioni bone utile erit magis
malum silentio indebitum quam lo-
cutio indebita. ¶ Item videtur
magis debere esse preceptum de ta-
cendo quam de loquendo quoniam pronus
enim est homo ad loquendum.
¶ Item super illud ps. ut non declin-
net cor meum in lingua mea glo. non
constructa est lingua in sermone
quia de facili labitur ¶ Et super
illud in Jo. lingua est ignis etc.
Cum ergo sit impossibile vitare
peccatum lingue etiam perfectis
bonis quam magis debet appetere ma-
gis perfectum preceptum aut de hoc da-
tum est ut cohibeat se homo
a delicto. Nos autem ita pronus est
homo ad peccatum taciturnitatis ergo
magis dandum esset preceptum de
tacendo quam preceptum de loque-
ndo preceptum enim de tacendo cohi-
bet ab otiosis locutionibus precep-
tum vero locutionis otiosis taciturnitatis
¶ Ad id dicendum quod magis
dicitur peccatum posse vel quia impossi-
bilius perficitur et secundum hoc magis
dicitur peccatum locutionis quam taci-
turnitatis vel magis dicitur peccatum quia
occasio sine causa est maioris detrimen-
ti et secundum hoc peccatum taciturnitatis
est magis quia illud perpetratur

utilitatis locutionis que est maior
utilitate silentii ¶ Ad aliud autem
dicendum est quod prima ratio sumitur ex
comparatione secundum pluralitatem de-
licti consimilis secundum consimile tamen
¶ Ad aliud autem in alia parte dicendum
quod prima ratio respicit tamen maioris
detrimenti et hoc non peccatum taci-
turnitatis est magis ¶ Ad secundum vero
aliud dicendum quod peccatum taciturnita-
tis opponitur bonitati locutionis
et opponitur silentio bono secundum ali-
qualitatem vero eius operationis in ac-
tu opponitur bonitati locutionis
vero non qualitatis inquantum con-
similiter actui opponitur silentio bo-
no silentium autem bonum magis au-
ditur verbo sponsi sed quandam
bonitatem habet silentii quia sub
alio a quo silendum est et est bonita-
te vocis auditus vocis divine
vero cum dicitur hic preceptum
licet ergo opponatur taciturnitas ma-
la voce alius perfectionibus non tamen
est magis peccatum locutionis quam
in locutionibus plus etiam contra-
riatur eidem vita non sequitur
quod sit magis ¶ Ad id non quod gravius
quare magis est preceptum de lo-
cutione quam de silentio dicendum
est quod locutio pluribus modis se
habet bonitatis et quo ad se et
quo ad proximum preceptum autem
silentii sed bonitate quo ad se
precepta autem affirmativa aliter se
habent quam negativa negativum
autem sunt ad cohibendum a malo
affirmativa non ut perficiat in bo-
no quia ergo cum perficiat magis
perficit loquendo quam tacendo
ideo magis est preceptum in parte

positura de bonitate locutionis
quam de bonitate silencii cum
tamen pluribus modis possit
esse bona taciturnitas quam multo
pluribus potest esse bona locucio

Quod dicendum est de peccato quod
est in locucione primo quod
intendit veritas aut aliquem de
struit sicut in mendacio aliquem
contempnit sicut in iniuria aliquem
impugnat sicut in contencione
¶ Primo ergo dicendum est de menda
cio ¶ Circa quod queritur quid
sit mendacium ¶ Secundo utrum men
dacium per aliquam circumstanciam pos
sit fieri bonum sicut accidere
per circumstanciam transit ad bonum
¶ Tercio utrum omne mendacium sit
peccatum ¶ Quarto utrum omne men
dacium sit peccatum mortale ¶ Quin
to utrum perfectis liceat mentiri
¶ Sexto de mendaciis secundum diversas
species ¶ Septimo de filiabus
mendacii dicendum est ¶ Octavo
de comparacione ad peccatum oppositum in
dicendo

Circa primum sic augustinus in libro de
mendacio Mendacium est
falsa vocis significacio cum inten
cione fallendi ¶ Ad hoc idem
facit glossa super illud psalmi perdes
omnes qui loquuntur mendacium alia
aut cetera hanc diffinicionem Con
tingit simulacionem facere in ope
ribus sicut in verbis non sicut
mendacium est in verbis illius ita
in operibus sicut in illis non
sicut mendacium est in verbis il
lius simulacio ergo non tantum est
mendacium falsa vocis significacio

¶ Item aliquis dicat verum et tamen
intendit fallere constat quod
peccat non videtur tamen ad ali
quod genus peccati quam ad mendacium
ergo non tantum est mendacium falsa
vocis significacio ¶ Item ille qui
iocose dicit mendacium non in
habet intencionem fallendi immo
vult sicut quod alius cognoscat
quod vult dicere falsum ergo non conve
nit omni mendacio ¶ Simili
modo de mendaciis officiosis
aliquis enim dicat falsum ut fal
lat aliquem principalis enim
intencio sunt circa salutem ali
cuius ergo non est principalis inten
cio fallendi est talem menda
cium ergo non convenit omni men
dacio ¶ Item prophete dissimu
lando tota die falsum dicunt
non tamen intendunt fallere nunquid ergo
peccant ¶ Ad quod dicendum quod illa dif
finicio est generalis mendacii
simpliciter. Secundum enim augustinum re
periuntur duo in mendacio primum
est quod quis sciens dicat falsum
secundum intendat dicere falsum hoc
dispositione est ut possit aliquem
falli ut sic sit falsitas ex par
te intendentis et ex parte significantis
alium aut primo dicendum est
mendacium est non dicit aliquid
in factis licet sit in simulacio
nibus enim ille ordinat ad sig
nandum mendacium aut dicen
dicione mentis quia cum
mens dicat vel aliud dicat vere
dicitur mendacium falsa vocis
significacio ¶ Ad secundum dicendum

quia ille qui dicendo verum intendit
fallere non peccat mendacio
nisi quo ad quid cum illud genus
pertinet dicere secundum quid mendacium
¶ Ad tercium dicendum quod licet ille
qui peccat mendacio iocoso non
intendat decipere intendit tamen
dicere falsum quamvis possit esse in ali-
quo deceptio cum conveniat cum
mendacio est cum intencio falsum
dicendi ¶ Ad quartum dicendum
quod in mendacio officioso similiter
est utraque pars mendacii licet cum
sit minor intencio sed minime pri-
[illegible] est intencio
fallendi quibus dicitur mendacium
illa cum intencio ipse respicit
sermonem aliud non intencio respi-
cit voluntatem non ipse sermonem
¶ Ad quintum dicendum quod licet sophiste di-
cant falsum intendentes fallere
ita dicuntur mendacium tamen
quia hoc faciunt causa glorie
sunt non ignorare utique nam non
est proprium ¶ Sed contra cum sint
due differentie contingit cum aliquis
quem dicere verum cum intencione
fallendi et contingit dicere falsum
tamen non intencione fallendi quare
plus accedat ad racionem menda-
cii primitas prime partis cum secunda
secunda cum prima partis cum secunda
tone sedes ¶ Ad hoc dicendum quod
plus pertinet ad esse menda-
cii intencio fallendi quam falsi-
tatis significatio falsum cum non
significatio est sicut materiale
in mendacio complementum autem
intencio fallendi ideo ubi ve-
nitur intencio fallendi plus
dicitur mendacium inquantum tamen
utrumque est mendacium simpliciter quod

Secundo queritur utrum mendacium
per aliquam circumstantiam possit
fieri bonum quod videtur quia sicut
furtum et homicidium quam menda-
cium in genere sed homicidium potest
bene fieri per aliquas circumstantias
formatas ut patet cum occidere
hominem maleficum iustum dicitur
te amore iusticie similiter potest
fieri contractio rei aliene in tuto
damno sicut fuit in asportatione
vasorum Egipciorum et tamen non
peccaverunt quia mandato domini
solo hoc fecerunt ¶ Contra dicit
Augustinus loquens de hiis malis
in genere sicut homicidium et furtum
optentu aliquorum bonorum possunt
fieri mendacium unquam ¶ Ad hoc
dicendum quod aliter est de genere furti
et homicidii et de genere mendacii
furtum enim et homicidium desti-
nant in ordinatione actus in
materie non determinando in ordi-
natione respectu finis sive inten-
cionis agendi alium autem dicitur
ordinationem in comparatione actus
ad materiam et comparatione ad finem
ideo dicit Augustinus quod mendacium
non potest bene fieri furtum autem
et homicidium potest bene fieri sed fur-
tum et homicidium importat
deffectum in ordinatione respectu finis
vel intencionis tunc autem illa
possent bene fieri sed illa in ordi-
natione que est respectu materie
in furto et homicidio semper aliquis

qdicany aduenicat oppa' ne
infirto vtue cung pat ce or
dinatio tollis qua malus z
liaum suprueme qui illud
sit malu in mendacio cum e
destus intrat est malu et
ideo non est formatibile ad bo
nu vel illo pot aliquis nie
vi ¶ Ad id ito q obi q h q
mora sunt ztraria possunt
bu fiere ro dictus e q q
pat dia tirg' vel vtue in vne
ppini z sedm hunt medio
graminis dia fumu et bom
tatu q mendacium ¶ Item q
nus dic q additu est malo
pene zpe ctia illa addicata
sunt maiori pene qu men
dacium in quo lz aliq men
dacium vt illud q e blasphe
nie sit additu maiori pene
in vete testa sic hr in leui
tic qui blasphemauit nom
dm xxiiii lapidabis alunet
cum ro dic' itm q altiu
alto ppe hac q in ordinatoz
dicit respicit ad nobiliorz et
sedm hoc qua vitas e nobi
lior peccat vel vita mortali
mendacium d' q qua plg
importat in ordinatcoz mensu
vtue peccat cum in ordinatoz
ad finem zsedm hoc dic me
dacium vita zuerus z h' e vo
q mendacium no est forma
bile ¶ Alia no dicit forma
bilia eo q sunt intentionaliter
no ponunt desormitate ex
parte sui

Ercio quid vtz ome me
dacium sit peccatum q uidet
dicit aug in li de mendacio
q aliq genus mendacij pecca
tu esse putamus scopus dea
sit item vtrum omnia mendacia
lumina sunt affirmanda vtra
sunt q hec duo quia menda
tiora no sunt sine culpa sic
scitur in glo sup illud pr
perdes omnes qui loqunt menda
cium ergo omne mendacium e pec
catum ¶ Pr' q pa vtue me
dacij dicit vbi ent e intentio
fallendi e peccatum ¶ Pr' q pa
vtue mendacij | Sz vbi est
peccatum mendacium ibi e inten
tio fallendi ergo n e men
dacium ibi erit peccatum ¶ Ite
aug in euch' ubus vtra di
fallacie no adid ad q insti
tuta sunt peccatum est sz mens
dacio h' agit ergo omne me
dacium est peccatum ¶ Item aug
ingli de dat . y . ome mendi
cum est iniquitas sz omnis
iniquitas e peccatum ergo ome
mendacium e peccatum ¶ Contr
ncip et mendacium oppoint
veritas zpeccatum opponit si
militer sz vitas distingwint
absolute ergo mendacium
diq distinguz apecto q me
dacium no erit peccatum dena
lit ¶ Item Aug in li q me
dacium sicut sup opponunt
tenebris requisa ita vitas
opponit mendacio requisa

sed lux et tenebre opponuntur contrarie
cognitiua oppositione ergo veritas
et mendacium contrarie cognitiua oppositi-
one sed in illa non est peccatum
sicut nec veritas ergo mendacium
non est peccatum ¶ Item simulatio
non solum in verbis consistit sed eciam
in simulatis operibus et men-
dacium sed in operibus simulatis
potest esse sine peccato simulatio
cum aliquid bonum est representandum
sicut dicit Solinus
quod est decisum in Regum ix
vide dauid i Regum xxi ergo non
est omne mendacium peccatum
Secundo queritur utrum omne peccatum
sit mendacium quod non videtur quia pec-
catum cum universaliter eo quod est
datum vel factum vel concupitum contra(?)
dacium aut est dictum ipse ergo
non omne peccatum est mendacium
Contra super illud ps. quia dilexi(?)
taste me glosa omne peccatum men-
dacium mendacium est quia contra
legem veritate et similiter super
illud Jo. 8 quia mendax
et pater eius i. mendacii aliud
peccatum dicitur ex mendacio Respondeo
quod omne mendacium est peccatum
Ad id non quod aliter in contrarium Respondeo
est quod mendacium duo importat
unum falsam vocis significationem
et fallendi intentionem ¶ Quantum
ad falsam vocis significationem
opponitur veritati secundum quod veritas
distinguitur ab unitate sicut
aut ponit intentionem falle-
ndi opponitur veritati sicut veritas

est sub bonitate quia cum
sit intentio fallendi fallax
est fallax autem non est amator
veritatis aut sunt(?) species bo-
nitatis ¶ Ad secundum dicendum quod lux
et tenebre possunt dici oppo-
site intellectus cognitivi vel op-
posite intellectus practici Si op-
posite intellectus cognitivi secundum quod
sic veritas et mendacium sic op-
ponuntur non erit mendacium sic
sub peccato Si non sic dicit(?) circa
intellectum practicum tunc veritas
et mendacium sic opponuntur
erit mendacium peccatum ¶ Ad ter-
tium dicendum per hoc quod supra dictum est
quod mendacium non proprie dicitur in
operibus simulatis Si vero
dicatur in operibus simulatis
distinguendum est quia est simula-
tio laudabilis et est simula-
tio vituperabilis Simulatio autem
vituperabilis est peccatum Simula-
tio autem laudabilis non est peccatum
Simulatio autem vituperabilis proprie
dicitur mendacium in operibus
sicut si aliquis simulat se
esse David nec facit opera David(?)
¶ Ad id non quod queritur utrum omne
peccatum sit mendacium dicendum
est quod mendacium accipitur proprie
et extensive vocabulo proprie ut
quod est falsa vocis significatio re-
spicit non omne peccatum est men-
dacium Extensive vero vocabulo
accipitur cum dicitur quod omne peccatum
est mendacium quia decidit
a veritate boni vel quia promittit
quandam veritatem delectationis

quam non adimplet

Quarto queritur utrum omne mendacium sit peccatum mortale
quod videtur Augustinus in libro contra mendacium
sicut pietas et impietas iustitia
et iniustitia differunt sic veritas
et mendacium sed sic differt pi
etas ab impietate et iniqui
tas a iustitia quod sunt semper mor
talia ergo mendacium sic differt
semper a veritate quod semper est mor
tale ¶ Item super illud psalmus odi
sti omnes qui operantur iniquita
tem perdes eos qui loquuntur mendacium
dicit glossa ergo aliud dicit non est
nisi propter peccatum mortale perdi
non est nisi respectu eorum qui
mortaliter peccant ¶ Item Augustinus
in libro de agone christiano mendacium et in
titium nec officiosum mendacium
nec simplicia illis apponi que
quam deceptio prima quolibet vin
citur quis credit animam suam
sed non credit anima nisi per mor
tale peccatum et omne mendacium
fit cum intentione fallendi ergo
omne mendacium est mortale
peccatum ¶ Item super illud perdes
omnes qui loquuntur mendacium
glossa hic quis non vult homines
ad mortem perdere nisi cavendo sed non
solum dicendo nec propter alium
animam suam occidit ergo non est
perpetrandum mendacium pro vita
alterius servanda quia occidit
animam suam quod non est nisi
per mortale peccatum si ergo non
est perpetrandum mendacium hic
ubi agitur de vita alterius in contrarie
mendacio constat quod esset mortale

peccatum multo fortius nec alia
genera mendaciorum constat ergo illud
esse mortale peccatum et reliqua
essent mortalia peccata ¶ Contra
1 Regum 21 nisi loquitur de ablatione
tabulae et mendatio eorum dicit
glossa que est Augustinus quorundam
vita longe inferior est a perfectis
sanctorum si fecerint ista menda
ciorum peccata propter mentem ipsos et
dolo fuisse mentitos et diabolus illis qui
infirmus mentiri concedit sed
nullum mortale alicui concedit
ergo huiusmodi non sunt mortalia ¶ Item
Gregorius hoc peccatum genus perfecti
le viri debent relaxari et loqui
de mendaciis leviter venialia sunt
sed quod eis culpa perfecti pia
operatione purgatur quandoque etiam
huiusmodi facile absterguntur quam mala
bonum operis pietatis comitatur
¶ Item super illud perdes omnes
glossa sed duo genera mendacii in
sunt sine culpa sed non tamen
magna sed omne mortale est
tamen magna culpa ergo non
omne mendacium est mortale
¶ Item Isidorus in libro de summo bono quisquis in
tantum fallere decipiendo proponit
loqui mendacium sed loquitur ex
proposito dicendo non de
genere peccatum est non veni
ale ergo non omne mendacium
est mortale peccatum ¶ Ad primum dicendum quod
quod non omne mendacium est mor
tale peccatum ¶ Ad aliud dicendum quod alio
modo quod non attenditur similitudo
de illa quo ad genus peccati
sed quo ad modum opponitur pri

tum cum opponitur impietas
iusticie in iusticia ueritati men
dacium ¶ Sed post dicit quod nullum
alii de mendacio contra fidem pro
corporali uita seruanda et hoc mo
mendacium est plenitudine tamen
alijs in quo peccat mortaliter
secundum quod contrahit ad talem
inutilem ¶ Ad secundum dicendum quod cum
dicitur perdes omnes qui non conten
ditur ad omnes loquentes menda
cium sed sicut dicit cassiodorus
hoc intelligitur de auilis qui lo
quuntur mendacium contra religi
onem fidei uel honorem morum
et tale mendacium est quod apan
ingenuitate uide ordinatur post
ipsum ¶ Ad tertium dicendum quod intel
ligendum est illud augustini de eo
... et de mendacio
mortali cum opponitur ueritati
secundum in quo uel contendit
ad omne mendacium officiosum
et hoc patet per hoc quod sequitur illud
omnibus mendacibus pars erit in
stagno ignis ardentis et sulphu
ris ¶ Ad quartum dicendum quod illud quod
dicitur de mortali peccato mendacij
uita alterius seruanda uel illud
de perfectis spirituali uita pro eo est
anglis quis autem dicit perfectus
et spiritualis dicitur post illud
est etiam mentiri sed illud di
ce mentiri cum est contra ue
ritatem sine contra gratiam uel et
ipso ad hanc circumstantiam non
conuenit potest esse mortale pec
catum ... cum ... ex
... mentitur occidit animam

Queritur quidem utrum perfectis liceat
mentiri. Et uidetur quod non uidetur per
illud augustini qui dicit quod perfectis
omnino mentiri non conuenit et
alibi nec quis aeternam perfectam
spiritualem ... perfecta corpo
rali uita morte cum sua uel
alterius non occidit animam de
bet mentiri et patet esse uanus
adhuc si cum perfectis liceat men
tiri uel mendacium dicere quibus
creditur iam nullus posset ac
di quia nec perfectis si non pre
merentur quod ipsi non debent men
tiri multo fortius nec imper
fectis ad hoc quod ut tenet circu
lus ueritas non uidetur licere
perfectis mentiri sine mendacium
dicere ¶ Item augustinus ipse de
mendacio loquitur in illo tamen
quod quisque diligit proximum
tamquam seipsum tamen ut perfectus
temporalem uitam perdit etiam
sed non perdit uitam eternam in per
mortale ergo peccatum mortale
est mentiri sine mendacium
quando cum erit de quo menda
cij non erit ipsum officiosum
mendacium mortale in se ¶ Et
tamen quod quidam est iste perfectus
... dicitur religiosus tamen
religiosus non tenetur ad aliqua
ad que non tenentur alij nisi
ad que obligat sua professio
sed professio religionis non
non implicite nec explicite
artat eum ut non dicat men
dacium ergo erit transgressor re
ligiosus dicendo mendacium

quam imperfecto esset veniale. Ve-
rum non artatur cum sua professi-
o comprehensis regulae sive prae-
ceptis. Item circumstantia non
procedit circumstantiam in infini-
tum ergo neque peccatum aggravatum
per circumstantiam procedit alterum
peccatum sive alia circumstantia con-
sequens in infinitum. Sed mortale
est in infinitum procedit veniale
ergo sola circumstantia non facit
quod illud quod erat veniale illi
mortale sit isti. Status autem
quidam est quando non propter statum
perfectionis erit perfecto mortale
peccatum mendacium quod erat veni-
ale imperfecto. Qualiter obicis
de praelatis perfectis cui sua inter-
est gerere curam subditorum et
maxime in sua perfectione et
ut ponat animam suam pro ovi-
bus suis. Hoc autem non videtur
cum plus obligari ad non dicen-
dum mendacium quam alius qui
est imperfectus nisi de his quae
pertinent ad suum officium. Item
Augustinus in libro contra mendacium dicit
quod quaedam sunt tres habitationes
de illis non quaerit ipse sed de ea
in lumine nullum iter perfectis tamen
in fine liceat mentiri an non.
Sed caritas facit esse omnes per-
fectos perfectionis ergo omnes per-
fecti qui perfectam habent caritatem. Pro-
batur ergo quod aliquis habens perfectam
caritatem dicat mendacium sine
mendacio et caritate. Item perfectione
unquam propter hoc accidit carita-
tem non videtur quando si quam-
diu habet caritatem vivit alicui
a cuius vita ipse non videtur quod

mendacium levitatis aliqua-
ndo accidit. Dico quod. Ut de pa-
rvulis quod mendacium potest pueri-
tiae ... non plus nocens pro-
... cum voluntate plus emendandi.
Alius non emendatus plus emendare
volens ut fallat. Item non
ludus puerilis mendacii et
... intentiones ponit Augustinus
sed non accipiat prima intentionis
de ioculatus perfectus religiosus
qui non confessione sit non
dicere mendacium non est ei
... nec peccat mortaliter sic
... mendacium. Sed non
... non accipiatur dicitur perfectus
ille qui secundum perfectionem continentiam
... perfectionem cognita
ut ad ... totaliter deus ...
... affectum pluries
possibile in via si talis peccat
quod mendacium licet sit levi-
tatis peccat mortaliter qui ci-
perfecte adhaerebat deo nullam ha-
bebat vocem tradentem quando
mentiri debet contra ...
dicit quod tunc status sui ...
peccant mortaliter ...
tunc status in hoc quod ...
mortaliter et hoc est quod dicit Au-
gustinus. Glossa super illud ... ergo ...
deus abstrahere quorum quis-
quis ... est non ...
... linguae ...
... exemplo abstrahere
debere formari. Item ...
perfectus ad ... nec ...
... nec ...
mentiri. Item ...
dum est sine mendacio quod

-tis non iniquum sit aliquod genus mendacii culpe levioris sicut quod quidam prestando mentiantur sed quia scriptum est Os quod mentitur occidit animam et perdes omnes qui loquuntur mendacium ideo quamquam mendacium perfecti viri nullo modo fugiunt ut nec vita corporis fallacia defendant ne fiant anime nocentes dum prestare carni intendunt. Sicut enim dicit Augustinus in libro contra mendacium ille filius qui aliam concupiscens ad dicione longe abierit, Luce xv. Secundum aliam etiam filii paternis ore procedit tamen filius clausum depinxerit sic ad fabricandum quoddam mendacium quamvis sic pertinens cupere cogatur. Talem filii sunt vanitatis sunt filii voluntatis sunt degentes. Sicut scriptum est illum concupiscens filium adicione longe abierit dicit. Volens autem concepit illud filii. Tamen filii paternis ore procedit ipsis filiis superiore vita sic quam ceteris abiecit qualecumque mendacium sunt similiter mendacium tamen gravius quam venit. Si non accipiatur. Tercio ne mendacium sit mendacium mortale peccatum secundum hoc dicitur, xxij. Item nolle velle mentiri anime mendacium appetitu eius non est bonum dicit Augustinus quibus integrum dixerit amor mentientis et sic libido ipsa recte diffunditur efficiuntur appetitus anime quo titulis bonis quibus temporalia preponitur. Nemo itaque potest tam

-men esse mentiendum nisi qui putat extendere aliquod bonum contrarium esse mendacio sed cum tanto quisque ab eternitate discedat quantum menti veritate discedit absurdissimum est dicere discedendo inde posse aliquid bonum ad aliquem pervenire aut si est aliquod bonum eternum quod non contineatur veritate non erit verum non erit bonum. Et ait Augustinus ipsi corpori ita veritas ipsa anime preponenda est ut eam non solum magis quam corpus sed magis quam se ipsam appetat anima. Quarto alia autem viderit est adprimum dicendum quod non confessione sua diligatur quibus presentibus advenire mentiendum ac non dicendum solum cum voluntate dicendi solum sine fallendi sed corporis eloquenti et anima intenta preferatur caritatis et dignitas non sed complicacionum ut mendacium minoris fiat veniale. Ad secundum dicendum quod circumstancia aliquando quecumque inducat mortale peccatum sed que importat coniunctam contemptus. Sicut si aliquis presbiter plus inquinaverit venialiter si postea peccaverit sic cum faciendo simile peccaverit mortaliter. Similiter potest dici quod propter ista quod est veniale ad defectum venit quod venie status ipsum mendacium non tamen facit ipsum tale. Aliter secundum caritatem quia nulla causa sunt coniuncte. Ad tercium dicendum quod deffectus quod venie placuit non tenetur nisi advenis dicendum

mendacium in hijs que spectant
ad summum effectum si tamen menda
cium importaret assiduitatem men
tiendi esset mens [illegible] tunc ¶ Ad quar
tum dicendum quod licet non sit venia
lis mors quod qui cadit a perfectio
ne cadit a certo merito tam
vene status potest esse quod cadens
a perfectione cadit a caritate et
potest esse ex completo de angelis
in summo statu positis quod sunt si
tam eminente non tamen cadit
a gratia sed vene status a certa perfec
tione [illegible] ¶ Sed quibus postea
aliis augustinus ponit quod aliquis
habeat gratiam quod mendacis cuius
intuenctis possit aliquis qui
ti ad fidem [illegible] ad aliquid pro
[illegible] ne in hoc tamen perfectus men
tiri si sic tunc non peccat mor
taliter Sed non quomodo venialiter
licet tamen licitum propter medicus ma
lo ¶ Ad [illegible] secundum aug [illegible]
[illegible] mentiri etiam in [illegible]
casu et est [illegible] augustinus talis [illegible]
[illegible] non licet [illegible]
[illegible] castitate vel
[illegible] magis nec [illegible]
[illegible] in hoc acci
pit [illegible]
[illegible] filius
[illegible]
[illegible]
[illegible] sic augustinus dicit filius
[illegible] illud [illegible]
[illegible] ad
[illegible] mendacium
[illegible]
sed quod [illegible] venialiter
[illegible] non [illegible] hoc autem

[illegible] augustinus illa [illegible] que fa
cit [illegible] adherere [illegible]
[illegible] falsitate [illegible] aliud mo
dum [illegible] ut [illegible]
ad [illegible]

Secundo queritur de mendacijs
[illegible] veteris testamenti Et primo de
[illegible]
[illegible] sic [illegible]
[illegible] post [illegible] ad [illegible]
ad nos [illegible] quod [illegible]
[illegible] quam
[illegible] intendebat quod [illegible]
[illegible] dicebat [illegible] patriarcha
[illegible] ¶ Sed
[illegible] quod [illegible] ad [illegible] in
[illegible] in illa hora [illegible]
[illegible] ¶ Ad [illegible] ambig
[illegible] dicit [illegible]
[illegible] secundum formam illi
mendacium dicat [illegible] hoc non
est [illegible]
[illegible] figure ad [illegible]
[illegible] non est [illegible]
dum illud mendacium [illegible]
ita [illegible] ad [illegible] dicta [illegible]
in figuram [illegible] illis
sunt aut figura illa in [illegible]
[illegible] est [illegible] filius
dei incarnatus [illegible]
[illegible] naturam
ad [illegible] in passione
[illegible] veritatem [illegible]
[illegible] filius dei
[illegible] assumpsit [illegible]
licet in passione nec post di
[illegible] ad hoc [illegible]
[illegible] abraham non intendebat
mentiri [illegible] etiam [illegible]

[..]a intendebat deus ita disposuit
ut nec etiam secundum litteram di-
xit nisi verum ipse enim veritas
est omnium ysaac sicut dixit lit-
tera gen. xxvii. ¶ Et sic hoc notandum
est quod quando facta sanctorum
patrum est aliquid mendacium ali-
quid mendacia ad litteram concu-
[illegible] tamen vane sunt fictatores
[..]m etiam de iacob qui dixit
ego sum esau primogenitus tuus
quod ad litteram non volebat dicere
quod ipse esset esau sed quod ipse esset
ille cui iura primogeniture de-
bebantur comparatione eam que sensu
significatum per esau eum figura-
bat plebs iudaica per iacob gentil-
is populus licet esset minor natu [illegible]
fidelis aut iudaicam [illegible]
fidei [illegible] sicut vult apostolus
ad Ro. multis locis ix. x. xi.
¶ Ubi etiam de ioseph xliiii. le-
gitur quod dixit fratribus suis au-
gurari quod non sit similis mei
in augurandi scientia et cetera. xlii.
salute pharaonis exploratores
estis. Sed ego sic dicerem quia
[..]tam sic diceb[..]at quod non menti-
ebatur. ¶ Ad primum possumus quod
illud augurandi aliquid sumitur
[..]tive et nomen sonat in malum
[..] aliquando autem quandoque et ad bonum
[..] ad malum et tunc bonum est
[..] ioseph sicut patet augura-
[..]i sunt enim presentes aliquorum
[..]tiniorum sicut patet gen. xl. et xli.
[..]am ut solutor utrorum quorum
[..]lum possimus solutio et cetera
[..] quod si sine gen. xliiii. dicat
[..] loquens de illis ioseph
[..]rus facias sed tamen dictum est

ut quidam dicunt. Et ideo non est
quodlibet mendacium mendacium
cum mendacibus operis agimus impi-
ores ¶ Cum legitur de obstetri-
cibus de quibus exo. i. legitur
quod dixerunt non sunt sicut
egiptie nam et ipse in arte sunt
sicut volunt [..] et ideo queritur
utrum mendacium earum fuit
veniale aut mortale et quod mor-
tale videtur quia dicit ibi glossa
gregorii benignitas earum mercedes
que reddit [..] etiam vite vel
retributionem per culpa mendacii in
terrene recompensationem declina-
ta est. ¶ Ubi ego quantitatem e eis
mercedes eterna in temporalem propter
mendacium amissio aut non debeat
esse tunc non est nisi propter mortale
videtur quod mendacio mortaliter
peccaverunt ¶ Sed contra dicitur ibidem
in eadem glossa leviori culpe est
si quoniam mentiri cum [..] dilu-
tum sed iste sic mentiti sunt
ergo ibi sunt leviori culpa ergo
non mortaliter. ¶ Item mendacium
glossa infra ibi quod culpa se-
quenti per compositionem purgata
cum non magis est facile [..] abstergi-
tur non [..] bonum opus pietatis con-
iunctum sed nullum mortale faci-
le abstergitur ¶ Item aut quod non
fuit peccatum aut quod veniale so-
lum videtur per glossam ¶ Sed contra
nos super illud ydem ii. quoniam edifi-
caverunt domos eis ubi eam dicit
glossa spiritualibus in celestibus requi-
escere talis domus obstetrices
sibi dicuntur edificasse quia
timuerunt deum sed nullus cum
mortali edificat sibi domum
meliis aut ergo obstetrices q[..]

tunc sibi edificaverunt / damnosum sic
dicatur hic autem non peccaverunt
aut si mortaliter vel illa aut ve-
nialiter illorum non sunt peccata aut
non mortale ¶ Secundo dicitur quod in facto ob-
stetricum duo fuerunt opera scilicet
unum alicui vitam corporis compassionis
sive pietatis sunt eam alicui vivendi
dedit et illud forte non solum
quantum ad vitam presentem servandam sed etiam
quantum ad eternam vitam tuendam sic
sunt videri conquadrare glossa gregorii
que superius adducta est secundum quod
ad primum quod opus compassionis
dicimus quod illud licitum fuit et
in genere tamen est affinis cari-
tatis que foras mittit timorem
sicut dicitur .i. io. iiii. licet quod primus mo-
tu pertinuisset meruisse vitam
eternam tamen sic dicit clemens simi-
liter est licitum in genere tamen si fiat
in caritate meritorium est vite et-
terne Si aut fiat quod nequaquam
ita dicitur quod illud opus pas-
sionis vel pietatis si fuisset in
caritate secundum fuisset meritorium
vite eterne Quod si sunt secundum quod
caritate non solum alii sunt in
plenis operis potentia ordinata
ad gloriam et remunerata eius utili-
tatis sive pietatis proxima licitum
quod fuit illud opus et non suf-
ficiens ad merendum gloriam quantum
defectum caritatis et quia nullum
licitum irremuneratum videtur deus
opus illud quod non habebat suffi-
cientiam ut remuneraretur vite
remunerat hic vita et cum
illa glossa que dicit quod ad vitam
eternam destinata vel non est sic
intelligenda ut propter illa

delicta eis premiis vita eterna si in-
mendacio secundum fuisset remuneravit
diciis autem superiorum aliquam videlicet
secundum intelligendum est quod dicit gregorius
benignitatis earum videlicet premium
vel non dicit debuit secundum potest
remunerata potuit videlicet si fuisset
in caritate et si non erat in pre-
cedenti eum in ipsius timor pre-
videndum tantum quo magis
diligentis forte tamen vitam
presentem qui meruit eterna hoc
autem non stat cum caritate et
illa declaratis non dicit abs-
que peccato delicti ipsius pos-
sidet quod dicit in sufficientia
secundum respectum primum eternum ¶ Secundo
quod considerans quantum ad aliud op-
us mendacium utrum sunt mor-
tale vel veniale et possunt suf-
ficere veniali videntur esse dici
est tamen passim dicere sic
alii dicunt quod mendacium pro-
pterea sunt causa vnde pro
compassio vel respectu eorum sunt
mendacium veniale alia au-
tem timoris sive vite quam q-
uadam ordinate et huius dilig-
mendacium proferentium adver-
illa sunt mortale ¶ Ad illud
glossa sicut dicitur quod cum dicatur quod o-
bstetrices diciant sibi edificasse
intelligendum est edificasse
impossibile quia si perseverasse
in talibus operibus forte deus
dedisset eis caritatem que e-
dificaret edificium vel aliter
dicamus secundum edificare vel
¶ Alie autem duae glossae gregorii
placent quod mendacium

veniale nisi secundum quod sunt leviora
veritati contrariam contradicimus ¶ Sed
quia aliquis componit operacionem
mechanicam sicut dicitur libro 3 artis
de primo numero refertur consequenti
illud pretendit quia ergo si men
tiatur non loquendo respectu ¶ Ad q
uintum dicitur secundum Augustinum si inte
rat dicere consequente non pre
ter quod dicitur sacrile maxime tu
erit illud quod per parte sue quod
requiritur conveniens dicta ¶ Quod non
dicit tamen contrariam non cum in
tendebat asserere sensum consu
llimus operacionibus dicit Augustinus ubi
loquitur de Jacob utrum mentitus
sit in libro de mendacio ita di
cimus enunciatio ad id quod enunciat
referenda est. Et per hoc si refer
atur ad intentionem enunciationis
non sunt mendacium non potest cen
seri tales mentiri ¶ Tertio
etiam utrum mendacium maius sit
culpe in veteri testamento quam in
novo vel ecclesia paribus aliis cir
cumstantiis ¶ Ad quod videndum quod
in comparatione scripturam testamento
maior culpe est potuit magis
[illegible] [illegible] motivas
[illegible] non sunt ipsa veritas sed
umbra veritatis. Nam in testa
mento novo preceptis clarius
manifestata peccatum in
tue [illegible] in se quod est ut
secta quedam que in nullo [illegible]
umbre veritatis deserviunt
de qua sic quibus non pretesta
mento veteris velle sine tueri
mendacium quia [illegible] illic q
[illegible] fortasse noverunt dicat
necesse est vero alienacio [illegible]
[illegible] dicat veritatem in [illegible]

que infirmus illis gesse sunt
sibi nocere non posse que divina
veritas liquet quanta cum auctoritate
veritatis infregint que nobis in
significacionibus sive umbra pro
phetica in ea tamen declaratum
¶ Tertio utrum facta illorum qui in ve
teri testamento mendacia officiosa
[illegible] sunt sint imitanda
¶ Ad quod dicit Augustinus in libro contra
mendacium dicens ille perfecte
quis credendus ubique est ipsa hac
voluisse sed quia facienda vel
dicenda fuerunt voluntate
fallendi quamvis corporis quoque
factis cum sine dictis aliquis
perfectam posset corrumpi pollutus
dimpotencia seminatione atque
dispositionem que [illegible] ut venit et
melius [illegible] tamen quanta adipa
attinet sine dubitatione nec
tite sunt sed non ideo debent imi
tanda existimari quia in omnibus
reperiuntur libris qui sancti et
divini merito nominantur. Sicut enim
scripta mala [illegible] bona illa
imitanda hec cavenda cum que
dam ita posita ut de illis etiam
sit prolata sententia quedam vero
tacitis illi indiciis nobis iudica
da premissa quia non solum nos
nutrix manifesti sed contra[illegible]
tebat absconditur. Aut ista de
imitandis sibi existimet ista
nam [illegible] imitandum
imitanda si existimat fornicatione
illi etiam utrique legerunt [illegible]
horum scriptura illa sine culpavit
sine laudavit sed tamen non utro
que narravit vel dicendum utrumque

uolens dimisit. Sed iuxta fi alicui
scilicet nullam infamiam in proxime sa
luit. sed cum Thamar non in
tricandi libidine set sapiente
uoluntate mentita sit. nam nu
iierit et fornicatio causa fi unde
talis non fuit potest esse tamen pia
qua fecit sicut ut liberetur
sicut illius mendacium fuit ut
homo gaperet aliquid postea
etiam fornicandum est si propter
illud putatur fuisse mendacium
non de solo itaque mendacio set
de omnibus operibus humanis in quibus
consistunt uelud compassione
pietas considerandum est quam summam
presumere debemus ne aperiamus
aditum uel tamen sumus quibusque
peccata uera etiam scelerum cuiusque

Septimo querit de speciebus
mendacii. Et primo de men
dacio benignitatis siue officio
so cum tres augustinus dicat esse species
ubi de mendacio et similiter dicitur
ubi supra in de xxxvi et
Contingit autem in isto menda
cio mentiri uel pro aliquo ser
uanda uel pro uita corporali uel pro
castitate alicuius seruanda secundum
quod aliquis mentiatur ut alius
baptizaretur. Set mendacium constat
officiosum est siue benignitatis
sicut nullo cum aliorum membrorum
cadit istius tremebus dicitur
mendacii que est periculosum
et benignitatis malignitatis
que dicitur sit in principio perditio
distinctionis in summa in glo.
super illud ps. xx uideo omnes qui
loquuntur mendacium superbe ac
casu non potest dici esse menda
cium iocosum nec malignitatis
erit ergo officiosum. Si talis non
mentitur pro aliquo nec pro
seruanda quare non sufficiens
diuidetur mendacium officio
sum per illa tria uel in digni
tate ad quod illorum trium redu
cetur mendacium istud. Cum
ergo dicitur quod sufficienter diuiditur
mendacium officiosum per hec tria
et hoc quod dictum est uidelicet ad id
quod est mentiri pro castitate alterius
saluanda istud cum mendacium
tamen intelligitur sic quantum ad
illam speciem quo modo tertium aliquid
officiose mentitur plenius speciali
in alio seruando. Si autem sim
in tamen speciem iste cum mentit
ut ad quamdam. Illi intra speciem
locum habet ergo ergo dicitur illa tamen
speciem quam mentitur aliquis pro
uita alicuius seruanda dicitur quod
non dicitur tamen causa tota menda
cii officiosi secundum illam speciem
pullus tamen non compleuit. uel
dicitur alii mentiri quamuis dicat
pro castitate alicuius non intel
ligendum corporalis tantum set il
lius que habent spiritualem et tamen pro regi
culis bonis spiritualis saluandis
dicitur intelligendum est mend
cium esse in eadem specie in qua
est et istud. Set queritur post
ubi aliquis pro castitate pro
saluanda non solum loquitur
de posito set eciam de mendacio
sit mentiri. Quia non pater
augustinus qui non uult alicui in

280

ipse sine peccato ¶ Sed cum augus
tinus de mendaciis illa peccata que
committuntur in homine ut eum sa
naret in mundo etiam peccatis inte
mentale delictum ac per hoc peccandi
cenda sunt que ipsa sunt ut
alium mundicia eluere et postea
in mundo quod ipse quasi pro pensatur
multis dicit quod peccatum minus quam ipse
[illegible] indicium sit non [illegible]
et dici peccatum una si tu mentiris
[illegible] corrumpamus constituit tue
[illegible] non erit peccatum illud
¶ Ad quod dicitur quod duplex est in munde
cia scilicet corporis tui et per hoc
[illegible] venienti oportet men
tiri quia sicut dicit augustinus illud
[illegible] agens in mundus
[illegible] quod contagio corporali est
alia in mundicia non solum
corporis sed et spiritus et hoc fiat
[illegible] fieri vel [illegible] vel
[illegible] Decimo ergo [illegible]
[illegible] foras dicit et ut cum
[illegible] se nulli temptacionum sub
[illegible] cum eciam si violenter [illegible]
[illegible] illi dicit [illegible] quod ipse vel
[illegible] consenciet corruptori [illegible]
[illegible] illate sed sustinebit [illegible]
[illegible] tamen [illegible] talis non debet me
[illegible] eciam in tam tali [illegible]
[illegible] ut patet infirmus dicit tunc
[illegible] succumbet ne veniret ad illu
[illegible] in tali comedis [illegible]
[illegible] comedi [illegible]
[illegible] maiori peccato [illegible]
[illegible] hac tamen loquitur dicit [illegible]
[illegible] augustinus [illegible] hac [illegible]
[illegible] est quod si in tali casu me
[illegible] quod violaret [illegible] non sit [illegible]
[illegible] dicit augustinus non sine

peccata dicenda non est intelligendum
[illegible] sed [illegible] hoc est non sine
quasi [illegible] peccati [illegible]
illorum [illegible] mutando [illegible] sunt
que longe maiora sunt istis ¶
¶ Tercio postea de illis mendaciis
quarto decimus dicit augustinus quod sit
sola mentiendi et libidine quod
merum mendacium est ¶ Ratio quia
sic libido sicut dicitur in eadem
libidinis est appetitus quo eterna
temporalibus preponit ergo si hoc fit me
ciendi libidine hic est appeti
tus animi quo eternis bonis aliquod
temporale preponitur ¶ Sic enim diffinit
ipse libidinem sed quociens sic fit
mortale peccatum ergo hoc mendacium
semper mortale peccatum quia ita et
[illegible] ¶ Sed hoc contra est certis
constat enim [illegible] speciebus me
daciorum aliquid aliud amoris
[illegible] movet ad mentiendum ut
[illegible] quia volebat placere aut in
[illegible] aut nocere alteri vel aliqui
[illegible] dicebat mendacium in aliis
speciebus ¶ Sed hac autem dicit mendacium
sola libido mentiendi movere
¶ Si ergo tantum [illegible] in
[illegible] quinta [illegible]
[illegible] tunc illud mendacium
esse in [illegible] [illegible]
¶ [illegible] cum libido sine [illegible]
[illegible] voluntatis esse [illegible] in omni
[illegible] quamvis hoc species que dicitur sola
mentiendi libidine esse [illegible]
ab aliis et [illegible] non [illegible] ab
aliis [illegible] in [illegible] aliorum
[illegible] hoc aut species non videtur
dicere [illegible] non [illegible] ¶ Sol
[illegible] quarta [illegible]
[illegible] mendacium causa placendi

fuit sed placencia quam aliquis in
tendit potest esse dupliciter potest enim
intendere placere alijs vel ut conuer
sationi de plani loquens vel non alijs
contra se sibi ipsi tunc tunc est
illud consuetum quod dicitur se placen-
di fallendi et libidine non
intellexit ibi fallendi i. decipien
di alium sed fallendi .i. se decipien
di. Sic ergo dividitur ab alijs
ita placentia fictionis in me
respectu mei solum distinguitur
a placencia respectu alterius licet
contra vel ut contra non sunt
quantum ad liberum aliorum habeat quasi
et specialem tamen sic licet et istud
dicitur tamen se sola mentiendi li
bidine non libet quia tunc libido
dicitur alliciendo pellicit alios quod liber
sui cuius inest licet hoc mendacium
licet ipse est non mendacium contra
alium in quo non erit mentiendi libi
do non sic autem fuit in alijs men
dacijs quae habeat tamen quod et
ideo licet solum recte dicitur se sola
mentiendi libidine. Ex alijs quod
potest patere solum ad aliud respondendum
est dicitur quod libido potest dici dupli-
citer uno modo largius ut ipse dicitur
cuius dicit Hermes ipse mentitur
radix in mortalium peccatorum ipse
non fuit indespicabilis licet quarti
mendacij. Dicitur autem alio modo quod
ut sit radix mortalium et venia
lium tunc enim libido dicitur aliquid
quod est libere sicut vult augustinus sic
libere quod est libere adiungitur ipsorum
dimitte modum vel ad veniale vel
ad mortale ita ipsa libido potest
esse radix non solum mortalis
sed venialis ipse radix semper

...ius mendacij. Ad quartum quod alius
quod licet erat malus tertis dicit quod
licet est quia se tribus speciebus in
et procedit illa albicetta in falsa
professionem supponebat enim quia
post mentitus vendidit auctoritate
ipse intrante quam contemptuendo
tamen ipse vera esse mortale
generale mortale sed non sic faci
liat ymus non contemptuens intra
sed semper ipse in affectu spirituali
destruens paulatim ad tempus de
clinabat aliqua ut acciperet a
quodam vana delectatione in fal
sa sibi placebat licet autem venia-
liter infirmitate lumen erat
tamen post lapsum habebat homo
corruptionem corporis veniale respectu
malorum vita licet quedam delectatio
in vanis et hoc ipse infirmitate
sive corruptionem. Si enim statim
homo non esset ei istud et ei
fuit ei mendacium mortale. Sed
tamen solum patet in ipsis que dicit non
licet mendacium generale tamen
licet etiam species tamen tribus enim
generale sine placencia respectu
mentiens ad se ipsum que
fuit homo esse una specierum
Patet etiam quod quidam
dicit hoc mendacium esse mendacium
tamen quod de multis aliorum dicit
enim mendacium multa enim
licet quod ipsum mentiente vel
in ipso mentiente dicitur consistit
totaliter alia autem habebat
suis quod mentiente sicut
tamen debebat nocere vel
habebat iuvare vel tamen debebat
placere enim erant mere

ipsi mencientes quando admone
ri ceperit ¶ Postea queritur utrum
mentiri circa mores et
mendacium reducatur nostrum cum iu
ste iocosum nostrum officiosum re
ligionis circa non videtur et cum
non sit circa ea que spectant ad fi
dem ¶ Ad quod dicendum quod mendacium
contrarie submendacio religionis
quia cum dicat religio quidem non
solum sedem qui religat nos ad te
nendum ea que sunt circa fidem sed
etiam ad tenendum ea que sunt
circa bonos mores in hiis enim duo
bus consistit summa religionis
sane ¶ Tercio postea ponatur
aliquis mentiatur de religione
pro contra malicia non confusi
one vel conquerancia ut non
peccatum mortale sicut ad
genus mendacii reducatur istud
nostrum cum iocosum nostrum officiosum
et istud constat sed nec perniciosum
ut videtur esse quia nec sub
stancia nec substancia contineatur
istud constat ¶ Si dicatur quod continetur
sub prima erit hoc videtur quia
illa prima species mendacii perniciosi
prima est mendacium aut illud
enim sit contiguus vel confusi
one ita perniciosum videtur ¶ Ad
hoc dicendum quod qui sic mentitur sit
ipse ... vel mystis sine ut
... dicamus simplices aliquis
qui non tenetur ad omnia credenda
explicite vel aliquis magnus
litteratus ¶ Si ergo sit simplex aut
mentitur de hiis adhuc tenetur
explicite credenda aut non sunt
de quodam contrarii articuli sicut
quod deus sit trinus et unus ...

dei assumpsit carnem quod passus
est et consimiles in illis circa sim
plex de ignorancia ¶ Si ergo mentitur
de hiis ... cadit in ignorancia
mendacii non credens aliquis cre
dendo illa sancte supposita illa in
quantum ... vel per doctrina acce
pisse vel conversacione ad
mundi sic passus ¶ Si autem
aliquis magnus litteratus menti
atur de predictis circa fidem men
datur etiam conquerancia sicut
primis quod mendacium nec circum
stant perniciosa cum ad omnia
credenda tenetur ¶ Si autem mentiatur
simplex contiguus vel confusi
one ut iste qui non sunt ca
pere ea adhuc non tenetur credenda
tunc non apparet dicere quod mentiatur
vel peccat secundum quantitatem sicut
quod ipse attendit in prima specie me
dacii possunt tamen hoc redu
ci ad primam speciem sed secundum magis
et minus sicut quod sunt minora
aut levia ¶ Tercio ergo obiciatur
quod primum mendacium erit quantum
primum hoc intelligendum est de
illo quod dicitur contra malicia et
ad decipiendum tale enim est peccatum
mortale ... aut in
telligendum est de peccato mortali
...sine ... sine ...
duplicatur per dicta unus enim
est per dicta peccata ...qui
mentitur de ... et ...
quam mentitur ... sed non
est modus secundum quem distin
guitur peccatum ... sicut dis
cutit ... ... unde
... qui mentitur de fi
dis mentitur et decipit vel cadit

precavit in filium totam civitatem
sicut qui dicit quod sponsus suus non
recedet apud consules iste peccat
mortaliter etiam interta civi-
tatem quia hoc peccatum non est aliud
mortale sed sic quod dicatur et quia
mortaliter quia peccat esse contra
caritatem vel contra humilitatem dicit
aut peccatum mortale secundum aliquos
secundum quod alia tria distinguntur
qualitates ut illud quod est contra
dictum impietatis quod contingit circa
dictum in fidem quod contra malitia
mortale secundum utique re non istud
quod comprehensum alterum tamen ¶ Sed s
licet aliquis contra illud quod di
ximus quod mendacium contingit circa
circa fidem adque scientiam tenet
mendacio reducitur ad primum
genus hoc enim videtur secundum quia
talis qui sic dicit contingit circa
ei dicit secundum voluntatem significationem
non tamen secundum intentionem fallendi
et neque fallendi, neque decipiendi
neque fallendi, dicendi secundum
quod ergo dicendum est mentiri ¶ Ad
quod dicendum quod et si non sit totalis con-
pletio mendacii secundum primam
speciem dicendum tamen quod reducitur ad illud
genus dicendum enim quod deceptio dicit
intentio aut voluntas proprium deceptio per di
ceptionem et hoc non voluit iste in-
tentionem fallendi aut potest dici
intentio ipsa voluntatis et hoc non
non habet iste intentionem fallendi
cum iste tenetur ista dogmatibus me
tus timore consimiliter si voluisset
sicut dictum est quod voluit ig
norare et si voluit ignorare tamen
ca dogmatum oportebat eum ore
dicere vel loqui tamen ignorant loqui

frequenter contingit secundum dic
quod acquirit voluntatem
mendacii intentionis tali ...
dicit secundum vitam quodammodo ...
intentionem fallendi, dicendi
quod deceptio ... aliud falle
etiam fallendi et dicendi ...
quod nescit esse verum ...
licet sciret ¶ Dicimus postea a
quibus intendit dicere contra fidem
sed tamen non dicit quod ego si ...
tatum reducendum est ad ...
mendacium vel ad aliud peccatum
quod dicendum quod sic unum sicut velle ...
aliquam reducatur ad transgressio
aliquis peccat non mendacium ...
quia ordinatum ad aliud actum
... contra ista mala ista ...
tio que erit ordinata ad ...
dicendum secundum genus reducenda
ad genus illud et si non complet
mentitur sit secundum illud ¶ ...
postea aliquis laicus credens ...
bonum aliquem articulum ...
simpliciter quod nescit utrum illud
sit verum vel secundum contraria ...
aliquis arrianus credens ...
dicere proponit ideo secundum contra
simpliciter quod ergo istorum pl...
peccat ¶ Et unde quod arrianus ...
cum ... et si peccat in dicendo
dicitur tamen non est corrupta
ipse laicus sentit arrianum aut ...
credens peccat in radice ...
aut corrupto ... esse utrum
quod ... esse aliquis tamen ¶ Sed
ille catholicus tamen ...
quod dicit et scit quod ille ...
peccat falli ... eius ...
dicit nescit istud tamen dic-

contrarium nec putat illud fal
sum. Dicendum ergo plus peccat qui contra
conscientiam peccat quam qui conscientia
[...]ius videtur peccare katholicus
quam arrianus. Ad secundum dicendum
quod licet in arriano sit corruptio
videatur maior quam in katholico
secundum quod maior corruptio ra
tionis potest dupliciter dici vel in
intellectu respectu veri et maior est cor
ruptio in arriano vel in affec
tu respectu et est maior corruptio in
catholico qui vult dicere contra
conscientiam suam et dicere simpliciter
eorum mendi[...] maioritas ergo
corruptionis [...] non sunt ita ca
[...] peccati sicut maioritas
corruptionis voluntatis. Modo ergo
ad plus peccat in hoc casu ka
tholicus quam arrianus. Consequenter
restat de tribus istorum mendaciorum
quibus est hec mendacium benig
nitatis et malignitatis opposita
sunt salte quantum ad speciem tamen per
se mendacium malignitatis di
viditur in quatuor species sunt tres
nos dictas obesse alicui et
nulli prodesse obesse alicui et
prodesse alicui quod sic mendacium
benignitatis non dividitur
tamen easdem divisiones ut sic dividitur
secundum quod est prodesse alicui et
non prodesse alicui vel alicui pro
desse et alicui obesse et hoc modo non
est ita dividitur unus quantum ad
dividitur quod est prodesse in fama
vel in aliquo vel in intellectu vel lingua
similiter. Ad quartum dicendum quod dicitur menda
cium malignitatis fit secundum ma
iorem et minorem [...] nocumenti

ad hoc enim sic adnocendum erat
benignum mendacium secundum hoc
sunt tres eius species primum quod
maxime nocivum est ut quod
est in doctrina religionis et hoc
dicit maxime nocivum quia
detestabile tamen quia nulli pro
est quia nocet in maximo pre
in nobilissimo scilicet in fide que est
principium totius vite spiritualis.
Secunda species minor est illa in quo
cedens in modo cum nulli prodest
et alicui obest hoc et minus quam
nulli obesse tamen non minimum
est in genere illo ut patet quod nec
[...] obest nec nulli prodest
sed alicui prodest alicui obest. Sic
ergo patet secundum quod magis et minus
[...] nocumentum recte su
muntur differentie mendacii malig
nitatis secundum id quod est obesse ad
vel alicui obesse nulli prodesse
vel alicui prodesse et alicui obesse.
Ad tertium quod non possunt accipi
differentie mendacii benignitatis
contra enim illam divisionem que sunt
[...] obesse non possunt inve
niri ista divisio in officioso quod
est alicui prodesse. Non enim
est aliquod mendacium reperire quod
[...] possit prodesse. Item hoc
aliud mendacium quod alicui prodest
sed alicui obest non potest esse
sub mendacio benignitatis quantum
tunc enim aliquibus obest ita accipit
in speciem opposita et fit malignitatis.
Ad quintum ergo dicendum quod non potest esse men
dacium benignitatis ut nulli obsit
[...] possit ergo quo potest
dici per istas divisiones [...]

pdesse et acterius quas dicas
incolatum malignitatis quae
exprimit ut dividet secundum ea
quibus potest et volens invaru
cum sine maior profectus amor
et minus. Ad vitandum cum sine
fictionem erit mendacium potuit
alicui vivam aliquis placenda
cum in maximo et tamen e illa
species que sit psalmanda vita ut
kanonis spirituali vita ut minimus
sicut de impetrana ut aliqua
hec aliorum saluanda. Adhuc
cum amoria sunt ista adim
menta in liberos veritatis quam que
sunt in vita corporali. Tamen
postea de ordine istorum menda
ciorum augustinus cum ordinat ista
secundum primum secundum et tamen spe
de incorporis quibus ergo aut hic
ordo est solius numerationis
et absolutione ordinatis solum
quod non videtur nisi aut erit
ordo istorum secundum maiorem
et minorem elongacionem a veritate. Ad
primum dicitur secundum hoc et ponitur
cum quod ego sciam petrum et ve
nerit sua esse in domo ista
dicit decalibus possum ergo
dicere mendacium petrus non
est in domo ista possum cum
et dico ... alia forte
sica cum queri ad hoc ut da
bet aliquid utile plus possum
etiam hoc dicere ... secundum quod
quartum ut quintam speciem possum
etiam sic mentiri ... domo aliqui
tate et hoc secundum quartam speciem
forte quia sica cum quereret
ut ad defendendum peremit sua
ut ad occidendum ut ad tolle

dam eius integritate corporis
ergo hic sanitas ut hoc menda
petrus non est in domo ista
tempus elongatis a veritate alii
secunda quartam corruptam dic
et reddunt cum dum potest
et aliquid in secunda specie aliqua
in tertia et sic de ceteris aliis
bus patet quod non erit ordo in
his mendacii ut secundum ma
iorem ut secundum minorem vete
a veritate. Tamen quod restat quod
qualiter ordinabuntur species il
le. Ad quod dicitur quod veritas est alii
qualis et ordinatur secundum maiorem
et minorem elongacionem a veritate
cum sit quedam veritas speci
ficabilis sine deformitate
formata a veritate vel
veritas voluntatis a veritate
creata intelligencie est quod
in hiis speciebus non est sed
elongacionem mendacii ma
te intellectus ut deformis in
formacione a veritate vel
ate sed ordinantur hec species
dicit secundum maiorem et minorem
elongacionem veritatis voluntatis
in formacione a veritate
aliorum ita ut quod maxime
gratis absque veritate ut veri
tudine voluntatis primum sunt
maxime in genere mendaciorum
minus ista sunt quod minus
secundum. Ad quod apparet per
hoc deducite ordinantur magis
elongatis est a veritate
voluntatis quare quam menti
ta religiosum et illud
datum verite primum et mai

dicitur uni ut alii sed magis a
quibus mentitur qui tamen ita re
ligionem sive doctrina religi
onis ita tenent ut nulli prosit
obsit alicui tamen illud est
ut in genere malignitatis
cum sic mentitur ut quibusdam alicui
prosit alicui tamen obest tamen
recte ordinantur ille tres species
et se recte circa mendacium
malignitas excedit et iocosum et
officiosum quia plus declinat a
rectitudine et veritate voluntatis
secundum quam illa et hec eadem
recte ordinantur iocosum autem
officiosum quia minus elongatur
a veritate aliquis quanto a peccato
ratione vituperabiliore causa
mentitur eo magis quemadmodum sue
rationi patrat corruptione unde
minus est corruptionibus iocosi
quam officiosi tamen plus
elongatur a veritate
ordinantur species iocosi speciebus
officiosi precedit cum quarta
tamen in genere iocosi quia minus
corrupte sive placendi desiderio
habet mentiri ut placeat aliis
quam respiciat alterius tamen in genere
mendacium hoc est magis simpliciter
elongatur a quo illud ut dicitur
in genere et hoc ut est dictum in genere
hoc quia tantum esse posset
dubitatur aliquis et mentitur
persequi loquens contra talem ma
lum et quod scilicet precedit illud
mendacium quo alterum preterea
dicitur quod est iniquitas sed
esse species ducem constantinus
tamen dicitur ut est dictum in genere
ordinantur circa recte species

ficiosi quia eo maximum bonum
alicuius esse vita spiritualis in isto
magis vita corporalis minimum autem
possessio patet quod minime et
cupiditas in hac genere plus de
ficiens a rectitudine voluntatis
ostendit qui mentitur propter pecuniam
salvandam quam qui propter alia bona
tamen secundum mendacium precedit
alia ut patet maximum simpliciter
septimum recte octavum ut pro
tamen magis sic vita corporalis
magis bonum est bono spirituali de
inde aut quia qui pecunia al
terius spirituali salvanda
mentitur minus etiam elongatur a
veritate tamen sed mendacium
recte ultimum ordinatur inter om
nia tamen minimum ¶ Conclusio ex
quesitis. Ad ista esse ordo istarum
secundum elongationem a veritate vel
virtute cum non dicitur quod secundum
illam maxime ordinate sunt spe
cies est

Octavo queritur utrum mendacium
facilius sit addiscendum quam
verum et hoc est de comparatione men
dacii ad suum oppositum videtur
quod difficilius sit mendacium
hoc quod dicit glossa plana est
veritatis via et hoc est in me
dacii unde Jeremias dicit Docue
runt linguam suam mendacium
ut inique agerent laboraverunt et
glossa linguam ad defendendum veri
tatem tuam dicitur addiscendum
veritate facilius ¶ Item forte
ca veritas simplex est et non
quod quid magis convenit quam sub

dola calliditatis animus mag-
na cautela. ¶ Item uera uerita-
tem qui quod in planum asse-
dicitur. ¶ Dicunt se verum et de lege
mendacium a contrario loquitur. ¶ Et
ideo homo facit mendacium contra
veritatem aut non facit quod facil-
lius aut est quod est a se quod qui
est aliud quod facilius est non
dicendum quam sit veritas. ¶ Item veritas
consistit in medio veritas per men-
dacium uero in extremo mali [illegible]
autem est tam difficillimum quam
ad eum rarus est difficilior est
veritas quam mendacium. ¶ Item
facile est autem aliquo diffi-
cile aut attingere signum quam
aut loquitur veritatem attingit signum
qui autem loquitur mendacium de-
viat aliquo quod facilius est
mendacium quam sit veritas. ¶ Ad
quod dicendum quod est loqui secundum statum
nature primitus institute et loqui
secundum statum nature iam ma-
lapse. Ut si fiat sermo secundum sta-
tum nature primitus institute
secundum hoc facilius est veritas.
Si uero fiat sermo secundum statum
nature lapse difficilius est
veritas et facilius mendacium.
¶ Item difficilior est falsitas ad
defendendum quam veritas. ¶ Ad
hoc patet solum quod quesitum est.
Nam sunt ii que audiunt men-
dacium esse difficilius attendi
quantum ad defensionem laborant
cum mendaces ut mendacium
suum tegant et defendant
huiusmodi labor non est tantus in
defensione veritatis et hoc est

quod dicit gregorius quantus labor e[st]
fallacie custodire ne ipsa fa-
llacia deprehendi [illegible]
contegit [illegible] nisi deprehen-
di patenti veritati [illegible]
quis vero tabili dicat [illegible]
[illegible] voluntate [illegible] mendaci
di artem fingendi non habe-
[illegible] est mendacia
inmemores esse oportet. ¶ [illegible]
facit illa prima obiecta
aut aliud in parte quia illud
dicendum quod illud intelligere
facilitate eius ad lapsum natu-
re et ad idem faciendum ea que
sunt difficiliora cum attenditur
ad naturam radicalem secundum sta-
tum nature corrupte. Si non fi-
at consideratio secundum naturam
tum institutam [illegible] civi-
litatis libri [illegible] quod autem dicitur ut-
[illegible] difficillimum [illegible]
non attendendo secundum genus [illegible]
[illegible] quam est veritas [illegible]
eandem [illegible] sunt [illegible]
quam [illegible] lapsus [illegible]
[illegible] autem est [illegible]
[illegible] ut quod tunc sunt fa-
[illegible] arbitrio [illegible] sic difficil-
[illegible] cum [illegible] virtute
nature [illegible] possunt [illegible]
que obiecta fuit [illegible]

O[biecta] de mendacio [illegible]
[v]eritate [illegible]
de [illegible] et cauti-
tate [illegible] deformaliter
te [illegible] ¶ Dicendum quod [illegible]
[illegible] est veritate [illegible]
tenendum quia veritas [illegible]

Tamen ergo queritur quando sit contencio
peccatum si contencio est semper peccatum
utrum sit mortale semper aut
veniale aliquid ut equivoca ¶ Item
utrum sit contendendum cum hereticis
in disputacione ¶ Item utrum
contencio debeat esse in respe
tione sponsorum

Nota autem diffinitur contencio
super illud Ro. i. contencione
dolo. Contencio est impugna
cio veritatis per confidenciam clamoris
circa quam diffinicionem dubitatur
sit enim esse in impugnacio veritatis
sine confidencia veritatis clamoris
ita in sermone est peccatum ergo
quia aliquis quod peccatum continetur
sub contencione grave est
communis falsis vero addamus contencio
¶ Item assignatur differencia inter
contencionem dicitur zelus inter
contencionem in sermone ad esse
contencionis non requiritur nisi
impugnacio veritatis per clamorem
debitum in [illegible] impug
nacio veritatis [illegible] argu
mentis est contencio vero dicitur in
[illegible] in glosa valent inter
[illegible] talia apparent [illegible]
[illegible] argumenta ut [illegible]
[illegible] [illegible] insufficienter sunt
unde qualiter contencio potest dici
impugnacio veritatis in sermone
[illegible] intendit hec enim contencio
[illegible] apponi in glosa cum dicitur
[illegible] patitur [illegible] sentit
[illegible] esse que audit

Secundo queritur si contencio ubi
est peccatum quod non videtur con
tendere enim est in [illegible]

tendere pro eo aliquis in [illegible]
tendere non patere ut si quis
presumeret contra doctrinam veritatis
ut pestilencia videtur [illegible]
talis enim in [illegible] tendit pro
[illegible] contra [illegible] contencionibus [illegible]
ut in disputacionibus [illegible]
peccatum ergo contencio non [illegible]
[illegible] peccatum ¶ Item [illegible] ad phil.
[illegible] contencione [illegible] [illegible]
[illegible] quod sine [illegible] sine
[illegible] amicicie [illegible]
amiciciam [illegible] bonum est ergo
[illegible] contencione amiciciam [illegible]
hoc enim est [illegible] ergo conten
cio [illegible] bonum est conten
cio enim [illegible] non ergo
illud est peccatum ¶ [illegible] dicitur
[illegible] apparuit [illegible]
[illegible] qui [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] ergo [illegible] est
contencionibus [illegible] ergo bonum [illegible]
ergo illud est peccatum ¶ [illegible]
[illegible] zelus et contencio [illegible]
[illegible] [illegible] ergo
contencio est [illegible] et
peccatum [illegible] [illegible]
[illegible] contencionem et alia [illegible] que
sequitur contencionem ¶ [illegible]
si est mortale peccatum quod videtur
[illegible] apostolus [illegible] contencionem
unde [illegible] contendere [illegible]
[illegible] enim utile est [illegible] ad sub
versionem audiencium [illegible]
quod [illegible] contencionibus [illegible]
[illegible] [illegible] mor
talia peccata [illegible] dicitur
[illegible] in medio [illegible]

contencione dolo etc. vita non contencionis esse mortale peccatum ¶ Item Prov. xvij semper iurgia querit malus angelus autem crudelis mittetur contra eum. Angelus autem crudelis dicitur dyabolus qui dicitur mitti contra eum ut post mortem admittitur rapiat eternaliter. Sed non rapitur ad eternum interitum nisi pro mortali ergo contencio est mortale peccatum ¶ Contra in Job xxxiiij reprehenditur Job cum contendit cum deo contendere autem ibi non videtur sonare nisi mortale peccatum ergo contencio non semper est mortale peccatum. Dominus enim infra loquens de Job dicit eis non locuti estis coram me rectum sicut servus meus Job. Si ergo reprehensibilis erat quo ad alia erat reprehensibilis et quo ad alia rectus. ¶ Preterea aliquis potest contendere cum aliis in disputacione sine animo malignitatis nec tunc diceretur esse mortale peccatum ¶ Ad quod dicendum quod contencio supradicta est peccatum est ¶ Ad aliud autem in contrarium dicendum est quod nomen contencionis potest large sumi ut dicitur motus inquirendi tendentem et sic potest fieri in bono fine et malo. Si in bono fine non dicitur peccatum et sic non contendunt qui disputant ad sciendum veritatem vel exercitacionis causa. Si vero fiat malo fine peccatum est in hiis que sunt ad fidem vel mores. ¶ Ad illud vero quod dicit apostolus quod gaudet in hoc quod per contencionem annunciatur Christus dicendum est quod aliud est dicere Christum pessime annunciari

ex contencione et aliud annunciacionem Christi ex contencione pessime factam. Bonum est Christum non annunciari adhuc licet annunciacio bonum in genere tamen potest esse mala ex circumstancia ut si fiat ex contencione et de illa circumstancia non gaudebat apostolus. Contencio autem aliquorum [illegible] ... per predicantes contradicionis procedit et inducunt in mortale peccatum de quo non gaudebat apostolus ¶ Ad illud vero quod dicitur i Cor. xi oportet hereses esse etc. dicendum est de illo non quod bonum est sed quod bonum quod non [illegible] sit vel pessima sit bonum quod bonum deus iudicat et magna utilitate propter hereses ecclesie dei non ... hereses doctores ecclesie catholice ... quando [illegible] ¶ Ad id vero quod queritur utrum sit mortale peccatum dicendum est quod aut fit animo malignitatis aut fit causa veritatis aut fit causa exercitacionis aut fit causa erudicionis aut propter quandam titillacionem glorie vel laudis. Si fit causa malignitatis ut qui non sunt in iuste vincere vel animos simplicium subvertere secundum hunc modum est mortale peccatum. Secundum hunc modum reprehendit apostolus ad Tito cum dicit noli contendere verbis ad nichil utile nisi ad subversionem audiencium. Secundum aliis causis vel superior modus est licita contencio non stabilitatem contrariam contencionis [...]

[illegible] inquisitionibus non [illegible]
[illegible] asserui secundum doctores [illegible]
[illegible] aut posse esse quoquidam [illegible]
[illegible] in hiis [illegible] non est peccatum
tunc [illegible] mortale peccatum
[illegible] tamen necessitas tunc non
est peccatum secundum quod dicit in [illegible]
illud non [illegible] ad [illegible]
[illegible] sinistram non vetat [illegible]
[illegible] adversus eum qui male fe[illegible]
[illegible] ut corrigas quia si sinistra
[illegible] sit quod tota necessitas exigit [illegible]
[illegible] tamen [illegible] non est
peccatum mortale [illegible] aliquid [illegible]
[illegible] contingat [illegible] veniale
[illegible] tamen [illegible] non sit
est peccatum secundum quod dicit [illegible]
[illegible] sapiens si cum stulto con[illegible]
[illegible] glossa doctor fidelis
sapiens si cum infideli [illegible]
[illegible]

[illegible] unitorum inter [illegible]

Contra quando [illegible] sit contendere
[illegible] indifferentie
[illegible]
illud non [illegible]
[illegible] glossa [illegible] de quo sub
lingua eius labor et dolor et
postea [illegible] ne male
[illegible] lingua [illegible]
et [illegible] dicat [illegible]
[illegible]
[illegible] dei [illegible]
[illegible] tamen
[illegible] non est contendendum [illegible]
[illegible]

et perdiderunt diligenciam et in-
telligunt clarius predicatorum
instruccionis. ¶ Item per bella ysra-
helitica sequitur [illegible] fidelium
contra hereticos. Unde dicit Adaman-
tius: sicut carnalia bella non
amplius agenda sed contra spiritu-
ales nequitias velud principes
milicie pro precepto militibus nostris:
¶ Induite vos armaturam dei ut
possitis stare adversus insidias dy-
aboli. Insidie autem dyaboli sunt
opera hereticorum. Ergo licitum est contende-
re cum hereticis. ¶ Ad quod dicendum est
quod superius large contendere pro veritate
in disputacione licitum est aliquo
modo contendere cum hereticis. Sed ydeo
stricte contendere prout supra dif-
finitum est pro impugnacione veri-
tatis intencione vincendi non est
licitum contendere nec cum hereticis
nec cum aliis. Distinguendum
autem est quod hereticorum quidam autem con-
fessus absconditus cum [illegible]
[illegible] cum talibus non
est [illegible] illud non
non [illegible] cum talis [illegible]
de tali [illegible] post [illegible]
[illegible] cum heretica post
disputacionem in talis non nova
ad [illegible] sicut [illegible]
[illegible] Ita cum ve-
racium est indubium quod iam
diligenti discussione certe est
[illegible] Sed non heretici [illegible]
sunt corrigibiles licitum est con-
tendere in disputacionibus cum eis
ut ad fidem [illegible] vel ut
eorum falsitas aliis manifeste-

hoc autem intelligendum est de dyli-
gencia doctrina katholici predicatoris
aut cum simplicibus cum perfe-
ctis disputacione. ¶ Item [illegible]
neque licet in disputacione
cum scripture contendere quod non
dicatur cum magistro super illud ad
thimotheum noli contendere verbis
servos dei dicit esse non altercan-
tes. Servi dei debent esse tractan-
tes scripturam quod inter illo-
nos dicit bene contenciosos. ¶ Iste vi-
ri aque siloe vadunt cum
silencio quia doctrina predicatoris qu-
ine clamore et strepitu lo-
quitur quia dicit esse sine contencione.
¶ Item discipulus vero dicit esse di-
latator [illegible] sed bonus audi-
tor scripture sine [illegible]
[illegible] discipulus vero quia dicit esse di-
latator [illegible] sed [illegible] legitur
[illegible] non con-
dicet neque clamabit neque au-
diet aliquis in plateis voce
eius. Vox in [illegible] quod [illegible]
angelis ipsi [illegible]
[illegible] nemo [illegible]
moribus ad [illegible] tunc quod [illegible]
[illegible] fortitudine tene [illegible]
ut contendas nec in [illegible]
sine [illegible] tracta-
[illegible] scripturam in disputa-
cionibus non debent contende-
re ad [illegible] non [illegible]
litigare [illegible] servus dei non
[illegible] studio altercandi con-
tendi. ¶ Contra licet disputare
adversarium [illegible] contendens a-
[illegible] quod licitum est [illegible]

calumniatorum calumniatis aut quod
aliud est quam contentio criminis
unde ergo licitum est disputationes con-
tendenda ¶ Item potest aliquis sui
sive proximi iniuria est sustinens
vel videre quid inde accidit vel
qualiter possit infirmari sic ergo
licitum est contendere adversus eum
qui male facit ita licitum erit
contendere adversus eum qui scandalum
faciunt ergo licitum est contendere
in disputationibus facere questione
¶ Ad primum dicendum quod contendere potest
capi dupliciter uno modo ingredien-
dis quod pertinet tendere ad hoc
quod veritas manifeste ventilatur et
illud et hoc non licitum est contendere
in disputationibus facere quaestione ali-
quando non dicitur contendere in quantum si
quis tendere eum unum intendit et
ad veritatem aliud intendit ad
veritatem falsitatem ut accidit
sit eum aliquis clamorem inde
de quod inde vel contra quem ali-
quid quod cave contrariam dicit et sic
non est licitum contendere in iudicio
responderi cum dicat Ieronimus inde
hoc septimus potius collatio est
inde cum veniat qui contentio cum
iuratur et est praecepti collatio cum veri-
tate est non cum fundit contentio
¶ Item quaeritur utrum aliquis potest sine
peccato contendere cum alio in iudicio
et non videtur per hoc quod dicitur ad Corinthios
qui vult in iudicio tecum con-
tendere cum alio in iudicio quod non
videtur per hoc quod dicitur ad Romanos in contra
cum tua tollere dimitte ei et pallium ¶ Pluri-
aliquo contendere licet cum in-
iuris suis repetere sed non contendere sed
non licet unus potius impelleris
magis necessitas ergo nulli licet
contendere in iudicio ¶ Item ad Corin-
thios vi sit eum fit in iudicio contendit
et sic apud infideles quamvis con-
tendere quod malum est apud in-
fideles quod peius est ¶ Item super
illud vero quod alius delictum
est quamvis infirmus licet repetere
sua iniuriando tamen ad iudicem
sed non contendisse vel scandalizet
ergo non licet contendere in iudicio
¶ Item Prov. xxiii Honor est homini
qui se separat a contentionibus
omnes stulti miscentur contumeliis
¶ Contra movere causam ad iudicem
est movere controversiam de eo
vel de eo sed movere ante contro-
versiam est movere contentionem sed li-
citum est in rebus movere causam
causa iniuriae ergo licitum est eis
contendere causa eo ¶ Item super i
ad Cor. vi ne contendas adversus
hominem sine causa etc. ut ait ipse
glossa non vetat contendere adversus
eum qui male facit ut contendat
quod si frustra non fit quia tamen
regulis exigit cum ergo necessitas
infirmorum exigat repetere sua
in iudicio si est ibi contentio
non est contentio ¶ Hoc tamen ergo
ipsa lex potest compelli ut fiat argu-
mentum agentis semper ¶ Si eum non
est licitum contendere adversus homi-
nem qui nihil mali fecit ergo a
contrario sensu licitum erit contendere
adversus hominem eum aliquid ma-
li fecit quia eum aliquid abstulit sua
ergo licitum est contendere in iudi-
cio causa in iusto detentorem
¶ Ad quod dicendum quod contentionibus aliquis
importatur in se pravam sicut dictum

illis gregorius super aliud proverbiorum qui
dimittit aquam caput est iur-
giorum dicitur cum in maxillis aquam
dimittit cum linguae fluxum in
contentionem effrenat dimissionem aquae
iurgiorum capite efficitur quia
prius linguae incontinentia discor-
diae [illegible] sedens hinc mo-
dum non est licitum contendere et
in dictis vel sua repetere cum con-
tentione aliquo cum illum con-
tendimus non aliud dicit nisi quod
transeat vanitas que etiam aliquando
sit absoluta causa contentionis
[illegible] hinc causa licitum est con-
tendere unde dicit gregorius non plu-
rima esse debet nec vero sedari
habent super ne rapientes non sua
teneret [illegible] secundum unde
in contendere inportat discordiam
que generata est odii et scandali
non est licitum in iudicio contende-
re unde dicit sapiens qui accusat
actor est contentionis discordia
duo generat secundum non est cum carita-
te caritatis mater est utilitatis et
dicit gregorius duo preterea re pro-
cedere cum proximi condicit aperi-
ret quid plus iratus qui proximo a-
mat hoc ergo modo quo alteri-
um repetere sua cum contentione

Quintum est de peccatis oris
que sunt contra honestatem
utilitate que sunt partes ho-
nestatis contra honestatem non est
scurrilitas sive turpiloquium [margin: veritati]
~~honestatem~~ non est vaniloquium
cum multiloquio ¶ Primo est
generaliter de scurrilitate sive tur-
piloquio ¶ Secundo de stultiloquio
vaniloquio ¶ Primo ergo queritur

utrum scurrilitas semper sit pecca-
tum ¶ Secundo utrum sit mortale an ve-
niale tamen ¶ Tertio utrum in [stulta] [illegible]
~~le~~ semper sit peccatum mortale ¶ Quar-
to de speciebus turpitudinis in
more ¶ Quinto turpitudinem mo-
re [illegible] ¶ Sexto utrum scurrili-
tas ~~multiloquium~~ [stultiloquium] sint idem
an aliquo modo differant

Circa primum sic proceditur
Quia periculosum scurrilitas secundum
damascenum dicit species malae
ergo scurrilitas malum est ¶ Item
ad ephesios dicitur non nominetur in vobis
sicut decet sanctos aut turpitudo
aut stultiloquium aut scurrilitas que ad
rem non pertinet i. nullius est utili-
tatis sicut dicit glossa scurrilitas
ergo est dissuadenda nam quod pro-
hibetur vel dissuadetur est pec-
catum ergo scurrilitas est peccatum ¶ Contra
secundum plurimum sapientes [illegible]
ferunt cum quadam delectatione
¶ Vel affabilitate sermonis sed
confert cum utilitate non est
peccatum ergo scurrilitas non est
[illegible] ¶ Ad quod dicendum est quod scurri-
litas [illegible] est peccatum sed a-
liquando accipitur pro delectatione
affabilitatis sermonis [illegible]
[illegible] secundum hoc [illegible] dic-
tum sicut ad consolationem a-
liquorum vel ad [illegible]
tristitiam [illegible] vel [illegible]
hoc autem est cum non est [illegible]
turpia non est peccatum ¶ Sed
sicut [illegible] turpia [illegible]
[illegible] sed cum [illegible]
[illegible] peccatum est

Secundo queritur utrum scurrilitas

[illegible] veniale peccatum tamen aliquando mortale
[illegible] unde quod mortale dicitur ad [illegible]
[illegible] omnibus sermo malus procedit
[illegible] procedat unde esse prohibitum
[illegible] antecedentia consequentia
loquitur cum plus desunt [illegible]
[illegible] est loquitur qui [illegible]
[illegible] sermo sed lingue [illegible]
[illegible] que sunt prohibita unde
[illegible] unde est plus malus qui
in media peccatum mortale prohibita [illegible]
[illegible] plus scurrilitas est [illegible]
[illegible] ergo scurrilitas est prohibitum
est peccatum mortale. ¶ Item [illegible]
[illegible] eis honores quos
[illegible] quid que agitur [illegible]
sunt infames [illegible] nolite si fa-
[illegible] aliquid [illegible] loquens
fit audiente te [illegible] multa
accipiet flagella [illegible] filius [illegible]
[illegible] hac fecit in [illegible] mundo
aut [illegible]
[illegible] te ad audiendum scurrilia
[illegible] nos offendis et letus
[illegible] audis. Si ergo [illegible] infam-
[illegible] libri illius infames sunt
[illegible] lege humana quanto magis
[illegible] lege divina [illegible] tamen
flagella [illegible] filius in
[illegible] dignus est flagel-
[illegible] si infamia est peccatum mortale
[illegible] flagellum [illegible] ergo scurrili-
[illegible] illorum peccatum est mortale
¶ Item sicut se habet illa scurrilia
[illegible] se habent sordes [illegible]
[illegible] sordibus [illegible]
[illegible] in medicina [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] illa generant in medicina
[illegible] ad auditum mentis
[illegible] sicut sordes [illegible]
[illegible] ita mortalia [illegible]

[illegible] auditum mentis in medi-
[illegible] in medicina
esse in [illegible] mentis in-
[illegible] ergo [illegible]
illa est mentis [illegible]
[illegible] peccatum mortale. ¶ Et
est [illegible] in [illegible]
[illegible] dicat [illegible]
[illegible] tales
[illegible] peccatum mor-
tale. Item [illegible] sordes omnibus
sunt [illegible] blasphemia tur-
piloquium scurrilitas [illegible]
[illegible] loquentes [illegible]
que sunt [illegible]
[illegible] Si [illegible]
[illegible] tamen ergo [illegible] in [illegible]
[illegible] loquentes [illegible] digni-
tatis peccati mortalis [illegible]
tatis vel turpiloquium peccatum mor-
tale. ¶ Item mendacium [illegible]
est veniale peccatum [illegible]
[illegible] autem [illegible]
[illegible] illi quam [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] ergo [illegible]
est [illegible] scurrilitas quam menda-
[illegible] mendacium [illegible]
est veniale peccatum ergo scurrilitas
[illegible] est veniale peccatum. Item
[illegible] est ad [illegible]
risus vel gaudii [illegible] risus vel
gaudium [illegible] levitate [illegible]
[illegible] veniale ergo [illegible]
[illegible] veniale
[illegible] scurrilitas [illegible]
[illegible] scurrilitas est mortale peccatum
¶ Item [illegible] est [illegible]
[illegible] risus vel gaudii [illegible]

vel gaudium sermones inveniens levi
tate procedunt videntur venia
lia quod iaculantibus sermonibus erit
venialis sed illa dicat scurrilitas
in scriptura quod scurrilitas est veni
ale peccatum ¶ Item dicit in glossa super
illud ad Col. iii nunc deponite
vos omnia iram indignacionem
blasphemiam et turpem sermonem
etc. post maiora prohibet prohibi-
minora nugacitatem mendacium scurrili
tatem in mundiciam libidinem que se-
cundum sunt minora quam ira et
indignacionem et turpem sermonem
quorum tamen minora videntur esse peccata
venialia ¶ Item ira et indignacio scurrili-
tas sicut illa accepimus videntur
esse venialia dicit quod ira subi
tum animi motum indignacionem
non subitum motum scurrilis publica
[illegible] quod venie mundo turpis
sermo ad venialia peccata pertinere
¶ Item Aug. in quadam epistola
ubi enumerat peccata minuta que
dicit venialia enumerat maledic
cionem temeritatis vel facilitatis
sed sub maledicione temeritatis con-
tinetur scurrilitas sive turpiloqui
um quod scurrilitas est veniale
peccatum ¶ Ad quod dicendum quod scurrilitas
sermonis sive turpis sermo potest
procedere ex quadam levitate sive
ex impetu irascibilis vel con
cupiscibilis absque pravitate animi
vel potest procedere ex deliberacione
animi et mala affectione sive
ex animi affectu sive mali
gna concupiscibilis vel irascibilis
consideracionem retorquetur vel ad
libidinem mortalem vel ad libidi-
nem venialem tamen deliberate
consideracio erit mortale peccatum

vel veniale ¶ Ad obiecta autem
videndum quod cum dicitur sicut ad [illegible]
scurrilitatis non pertinens in [illegible]
lunt stultiloquium dicendum quod
quod aliud est esse stultiloqui[um]
vel scurrilem ex intencione et al[iud]
est [illegible] sicut cum [illegible]
[illegible] est [illegible] in [illegible]
que fingit [illegible] affectu[m]
[illegible] possunt [illegible] a[illegible]
mortale peccatum non est [illegible]
deliberacione [illegible] in [illegible]
[illegible] scurrile [illegible] turpi[illegible]
iaculatorie ab officio esse [illegible]
[illegible] ubi intelligitur [illegible]
suspensionem ab officio [illegible]
[illegible] peccato ¶ Ad illud [illegible]
quod dicitur ad [illegible] sermo [illegible]
[illegible] non [illegible]
est quod aut sint [illegible] malig-
[illegible] est [illegible]
non [illegible]
que dicat multum peccat [illegible]
[illegible]
[illegible] hoc non [illegible]
vel sit mortalia [illegible]
[illegible] modis sit mortale [illegible]
[illegible]
malignitate [illegible] ad
destruccionem fidei vel [illegible]
[illegible] hoc potest [illegible]
le peccatum sicut [illegible]
[illegible] ¶
[illegible] quod in [illegible]
[illegible] non [illegible] peccato mort[ale]
[illegible] veniale [illegible]
sufficiens ad destruccionem [illegible]
mortale peccatum [illegible]
dem [illegible] ¶ Ad [illegible]
tum quod [illegible]

abhominabilia hoc intelligi vane
[illegible] que spectant ad mortale
peccatum vel vane dampnum quod ad
[illegible] collis. ¶ Ad secundum dicendum
est quod intelligitur de peccatis omnibus que
sunt mortalia vane [illegible]
[illegible] nec [illegible]
efficiatur [illegible]

¶ Tercio queritur utrum scurrilitas
[illegible] semper sit mortale
peccatum quod videtur per hoc quod dicit Bern-
hardus: consecrasti os tuum [illegible]
talibus iam aperire os illicitum
est assuescere sacrilegum. Labia
sacerdotis custodiunt scientiam
et legem ex ore eius requirunt.
Ergo ipsis est peccatum mortale tur-
piloquium vel saltem scurrilitas
[illegible] sacerdotibus vel prelatis. Item
[illegible] Item fugienda sunt ocio-
sis [illegible] nugarum [illegible]
[illegible] in ore sacerdotis sunt
blasphemie. ¶ Item [illegible]
[illegible] est lingua si imposue-
ris ambulare cum bestia [illegible]
[illegible] quiescit super eam [illegible]
[illegible] vero si [illegible]
[illegible] festa et saltari [illegible]
[illegible] sit assensus. Item ergo hoc
vel turpiloquium prelati vel sa-
cerdotis erit mortale peccatum. Quia
[illegible] obligatur prelatus ad quod
non obligatur alius [illegible] illud quod
[illegible] prelatus [illegible]
[illegible] prelatus est [illegible]
[illegible] subditorum [illegible]
[illegible] esse ab [illegible]
[illegible] turpiloquium [illegible] vane
[illegible] officii tenetur ad ab-
stinendum scurrilitatis vel turpiloquii.
¶ [illegible] quod prelatus sive sacer-
dos cum tenetur dare plebe

[illegible] aliis exemplis peccat
mortaliter reddendo illum scur-
rilitatis aut turpiloquii [illegible]
doctrine quam tenetur dare. Hoc
si scandalizat vel [illegible]
[illegible] dat turpiloquus [illegible]
dat mortaliter. Si tamen [illegible]
tamen sine [illegible]
[illegible] non credo esse
peccatum mortale. Ad primo dicatur
quod illa auctoritate talibus ap-
perire os illicitum est intelligitur
de [illegible] premeditatam et
deliberatam [illegible] tenetur
dare [illegible] quas tenetur dare.

¶ Quarto queritur utrum pec-
cent [illegible] aut turpiloquia
audientes [illegible] quod dicitur ad Romanos: non
solum qui agunt sed qui consentiunt
digni sunt morte. Sed [illegible]
[illegible] turpiloquus [illegible]
[illegible]
[illegible] digni sunt
morte [illegible]
peccatum [illegible]
[illegible] detrahere aut
detrahentem audire quod horum
dampnabilius sit non facile dixe-
rim. ¶ [illegible] quod quasi
par dampnacio est detractorum
et auditorum [illegible]
turpiloquium libenter audientes
[illegible] magnum sit peccatum per
hoc quod dicit [illegible] qui [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] audiendo
turpiloquium libenter non [illegible]

cum virtute ergo pariter in talibus
diligens auditor et frequens
videtur ergo parum peccare pusillanimiter
¶ Ad quod dicendum est quod duplex
audiencia una aliorum hominum susten
tant et turpiloquia consenciunt
ut fiant turpiloquia et tali
um est maius peccatum quam turpi
loquorum ¶ Auditores enim scelerum
malignus sunt incentiva quia in
stinctu eorum [?] pululacionem [?] enim libidinem pro
tant ¶ Est autem alia audiencia ca
sualis cum tamen offertur placet
et sic nisi credimus peccare
quam turpiloquium consilitate [?]
operibus talibus dicat Crisostomus [?] di
alibus ostendere vobis manifeste quia
non letamur in turpia loquendo
nec audire sustinere an talibus [?]
enim est alienum hic purgata [?]
animam posse se honestatem et columna [?]
quando unius talibus audientibus
initiata [?]

Quarto quero de comparacione
turpitudinis sermonis ad
turpitudinem operis et videtur
quod maior sit operis turpitu
do enim sermonis est gradus per
quem venitur ad turpitudinem
operis unde Seneca [?] lubricum [?] aliorum
turpium verborum [?] inverecundia virtutem [?]
turpia ne operibus turpis [?] post
necessario [?] si inhonesta loquaci [?]
cum ergo ulterior sit gradus tur
pitudo operis turpitudine ser
monis erit maius peccatum in ope
re quam in sermone ¶ Hoc etiam videtur
docilis [?] patris dicentis que facere
turpe est hec non dicere honestum
puta ergo de opere [?] ad turpitudinem
sermonis erit maius peccatum in
opere quam in sermone ¶ Operis quia

operante redundat turpitu[do]
sermonis ¶ Item dicit Ber[nardus] [?]
multi honorum dicere vel audi[re]
que non honorem facere ¶ Sed contra
vox maior attestatur maio[ris]
turpitudinis vel non est honorum [?] quod
...te est agnacio [?] turpis cri
minalis tunc turpitudo ser
monis quam turpitudo operis ¶ Item
actus sermonis in mediacione [?]
dicatur unus ¶ Est enim alius
enim actus et actus autem [?]
mediante alia potest enim cor [?]
unum vel peccatum [?] declinare [?] tam
ad imaginem referantur et ma
...rabilis [?] in angulo [?] sit
quam in actu operis aliquis [?] pa
ergo maius peccatum est turpi
do sermonis quam turpitudo
operis ¶ Ad quod dicendum est quod ma
ius [?] quod est turpitudinis ope
ris quam turpitudo sermonis ve
ad illud opus ¶ Ad aliud
in contrarium dicendum est quod vi
delicet honorare [?] indicendo [?] vel
audiendo sua turpitudinem
maior quam in faciendo qui
vel semper quecumque sunt tur
pia que audiendo [?] dicuntur vel au
diuntur alio consenciente vel
pretermittuntur [?] ¶ Hec non est ho
...dicatur [?] actus in sermone
ad actum set omnia [?] ...
forte quod vult facere delict[a] [?]
¶ Ad aliud non dicendum est quod lic[et]
principalior sit actus vero
loqui tamen non in omnibus
loquendo peccamus [?] autem [?] a
nequam [?] dicit corde [?] tamen [?]
in illos plus [?] in turpia mali
cium [?] de pravitate cordis [?] hec

facit ad divitias illorum qui contrahunt
cum pusillanimitate

Queritur quidem utrum idem sint
scurrilitas et stultiloquium
an aliquo modo differant. Et videtur
utrumque est contra honestatem sed
quod addatur aliqua differentia per quam dis-
tinguatur unum ab alio. Item
quod scurrilitas sit proprie turpia
cum et turpiloquium dicitur est
sed quod stultiloquium addat super
dictum ubi que opponuntur tur-
pitudini quod non videtur. illud enim
turpe est verbum stulticie glosa
eam dicit v. ad Ephesios quod stulti-
loquium dicatur quod sit verba blanda
sed verba scurrilitatis verba blanda
sunt ergo scurrilitas subalternalis
quis generi. Ad quod dicendum est quod
stultiloquium et scurrilitas non dif-
ferunt sicut distinguntur. nam
stultiloquium refertur ad indis-
cretionem [illegible] scurrilitas vero
ad lasciviam affectionis [illegible]
tam possunt cadere in eodem
vel unum sub alio generi est
aut dicitur in glosa quod stultiloquium
est hoc respiciat fine ut facit
placendi causa [illegible] aut dicitur
scurrilitas non pertinet ad utilita-
tem illa dicitur contra illam
partem bonitatis que est utilita-
tis non contra illam que est ho-
nestatis dicendum est quod licet est
contra honestatem contingit [illegible]
esse aliquid contra utilitatem

Quid dicendum est de multilo-
quio vaniloquio que di-
cuntur esse contra utilitatem
sermonis. Primo ergo queritur utrum
semper in multiloquio sit peccatum
Secundo utrum sit veniale an
criminale mortale. Tertio de [illegible]

pacionis semper peccatum ad alia peccata
locutionis. Quarto de effectu huius
peccati. Quinto de difficultate ca-
vendi hoc peccatum

Quod sit peccatum sic probatur
Prov. [illegible] in multiloquio non deerit
peccatum. Item Prov. [illegible] ubi [illegible]
[illegible] plurima ibi frequenter egestas
[illegible] glosa [illegible] operis sed ubi
est defectus boni operis et peccatum
ergo in multiloquio est peccatum
Item super illud [illegible] vir-
[illegible] glosa [illegible]
[illegible] qui [illegible] patitur [illegible]
in multiloquio [illegible]
[illegible] de lingua hic loquitur non
est sine peccato ergo multiloquium
est peccatum. Item super illud [illegible]
vir loquax non dirigetur [illegible]
[illegible] glosa [illegible] dicit si [illegible]
[illegible] vel loquacitas est
Contra multiloquium non dicit [illegible]
multitudinem locutionis [illegible]
[illegible] aut locutionis non [illegible]
utilitati in difficilibus enim multis
sermonibus utitur ad evidenciam
veri obscure ergo multiloquium [illegible]
[illegible] non dicit peccatum. Ad quod dicendum
est quod multiloquium vocatur
hoc ubi est multitudo locutionis
cum superfluitate vel preter utili-
tatem vel necessitatem secundum hoc
in multiloquio est peccatum. Et sic ac-
cipitur hic in sua generalitate in
qua potest bene fieri et male

Secundo queritur utrum multiloquium
sit veniale an criminale
mortale. Et videtur quod sit venia-
le cum enim loquitur aliquis de omnibus
peccatis [illegible] illud quod
[illegible] loquitur [illegible] plurimum sed
sed hoc est in multiloquio ergo multi-
loquium est veniale peccatum. Item

dicit ysidorus ociosa verba non repri-
mit, cito ad noxia transit. Et dicit
Ieronimus non cavemus in maioribus pro-
labimur. Sed in multiloquio ociosa
verba non reprimuntur, ociosa non si-
lentur, non reprimitur et peccatum non ca-
vetur. Sed autem est veniale peccatum ergo
multiloquium est veniale peccatum
¶ Item Ecclesiastici xix qui spernit modica
paulatim decidet. Multiloquium autem modi-
cum reputatur, ergo multiloquium
ad modica pertinet, ergo est venia-
le peccatum. ¶ Quod autem sit mortale
peccatum videtur per hoc quod dicitur super
illud psalmi vir linguosus non
dirigetur etc. ubi dicit glossa quem
delectat exire foras timendus
est ne quando foris est quam amat [illegible]
tecta in tenebris exterioribus. Sed pe-
na tenebrarum exteriorum debetur
peccato mortali, ergo linguositas
est peccatum mortale. Sed hoc idem
est quod multiloquium, ergo multilo-
quium est peccatum mortale. ¶ Item
in Iob. Numquid vir verbosus iu-
stificabitur, quasi diceret non. Ergo iustifica-
tio verbositatis opponitur. Sed non
opponitur nisi mortali peccato, ergo
verbositas est mortale peccatum.
¶ Item Gregorius xxii Moralium super illud lingua
mea ignis est, glossa: lingua inco-
tinens magnam materiam bonorum
operum perire facit. Sed non facit
perire materiam bonorum operum nisi
mortale peccatum, ergo incontinentia lin-
gue est mortale peccatum. Sed hec est
multiloquium principaliter, ergo multi-
loquium sive linguositas est mor-
tale peccatum. ¶ Item dicit Gregorius
quia linguam non refrenat concor-
diam dissipat. Sed dissipatio con-
cordie non fit nisi effectu mor-
talis peccati, ergo verbositas inquantum
non sit refrenatio lingue est

mortale peccatum. ¶ Ad quod dicendum quod aliud
est ipse multiloquium, verbositatis
sive linguositatis. Nam linguo-
sitas sive verbositas sonat in
contemptum prudentie et consuetu-
dine superflue et inordinate locu-
tionis. Multiloquium vero non de-
signat nisi quantum linguositatis.
Sed constat in quo [illegible] licet multi-
loquium sit aliquid veniale peccatum,
in ratione linguositatis vel verbo-
sitatis potest esse mortale peccatum.
Et per hoc patent solutiones ad ea que
obiciuntur. Nam hec rationes lo-
quuntur ipse de multiloquio prout
est cum linguositate sive verbo-
sitate; rationes vero alie que du-
cte sunt inquantum loquuntur de ver-
bositate vel linguositate mi-
nima vel in [illegible] assignante.

Quarto queritur de comparatione hu-
ius peccati ad alia peccata locutio-
nis. Et primo comparatio verbositatis
ad stultiloquium. Et videtur quod maior
sit verbositas. Videtur enim maius
esse peccatum verbositatis per hoc quod
dicitur Proverbiorum xxix: Vidisti
hominem velocem ad loquendum, stultitia
magis speranda est quam illius correctio. Sed non
loquimur verbositatis nisi diceret
plus sperandum quam correctionem, ergo peccatum
verbositatis est gravius peccato stul-
ticie. ¶ Contra peccatum verbositatis
offendit in multitudine sermo-
num, peccatum iniquitatis; peccatum
vero stulticie peccat in qualitate.
Deterior autem defectus est qualita-
tis debite quam quantitatis, ergo gra-
vius est peccatum stulticie quam
verbositatis. ¶ Ad hoc dicendum quod
peccatum verbositatis non intelligitur
secundum multiloquium sed illud q

aliquis iactat se cum plus inde
arguitur sapiens. Unde idem versus: Ira sepe
altius ascendit quam stultitia. Vel
dicitur peccatum cum aliquis illa
fatua dicit et tamen illa correc
tionis accipit. Unde glossa: Sepe con
tingit ut contra dicta aliquis talia
illa correctionis accipiat quam
qui sua que novit ut nosse
putat magis iactat quam alio
rum monita audiat. Si vero
multiloquium tuum procedit ex insu
ficientie tuo inqualitate [illegible]
possit dici peccatum pro stultitie.
Item quantum de comparatione multi
loquii ad vaniloquium quod illorum
dicitur maius peccatum et unde quod
vaniloquium vaniloquium cui
sunt sine delicto locutionis.
Unde dicit Ysidorus: primus vanus
vane gratie est modo unde dicit
Gregorius: dum otiosa verba cavere
negligimus ad noxia pervenimus
ut post modum detractionibus
in hostem. Sed hec sequela vani
loquii est consequentia et aliter
consistit quarta. Ergo est peccandi
multiloquium maius est peccati multi
loquii in multiloquio eius peccatum
est excessu modi. Defectus autem
modi minor est quam defectus
finis. Contra multiloquium sunt
loquacitatis potentie sunt contra
nes super commoves ut quod minime
diligitur non iustificabitur vir in
lingua. Unde Gregorius dicit: Valde
difficile est ut qui multa loquitur
non mentiatur. Hec autem contrarie
sunt commoves peccatis detestabili
ora. Ergo multiloquium est commune
peccatum vaniloquio. Ad quod dico
quod si inspiciatur sine condi
tionibus ingredientibus maius vani

lium est vaniloquium quam multi
loquium. Sunt autem defectum ma
ius. Item si non attendantur secundum
conditiones adiungentes possunt
esse concedenda et contra contra ra
tio substantia aliquid per effectus
continuis [illegible] multiloquii sunt
potentie quod adimpleat sicut vel
quod pervenit ad contemptum conso
lationem [illegible] hanc multilo
quium possit esse communis aliqui
vaniloquio. Hec tamen conditiones
possunt etiam in esse vaniloquio
etiam eius ad hoc non dicuntur
unum aut maius alio.

Quarto quantum de effectibus huius pec
cati dicitur. Eius primus effectus
in mundicia [illegible] vas ex
[illegible] [illegible] descendens in mun
dum erit Gregorius [illegible]
ut ligatura est [illegible]
ne [illegible] non [illegible]
vas [illegible] in mundo [illegible]
[illegible] hec autem est in multiloquio
multiloquium ergo [illegible]. Item
alius effectus est [illegible] intime
considerationis. Unde Gregorius: quod multi
loquium [illegible] se [illegible]
intime considerationis amittit.
Tertius effectus est addictio de
[illegible] sine [illegible] Unde
dicit Gregorius: [illegible] sunt [illegible]
[illegible] ut lingua [illegible] non
[illegible] [illegible] cecidit
[illegible] semper addicta [illegible]
[illegible] cum ergo hii sunt effectus
cum illo qui dicit [illegible] ubi
[illegible] [illegible] egestas
Unde dicit Gregorius: [illegible] multiplicatis
[illegible] [illegible] dubiis
intelligentie [illegible]
negat. Sed queritur [illegible] dif
ferunt hii [illegible] effectus. Ad quod
dicendum [illegible] hii effectus se [illegible]

cordis distincta ut pollutio respicit
ad voluntatem perversam aut ad
delectationem similiter respondet volunta
tem secundum pollutio attenditur circa
ad actum ipsum corporis quantum autem ad
actum multiplicitatis peccati attendi
delectationem deserviunt alii ubi duo
effectus respiciunt rationem opposite recte
considerate amissio quantitatis in
sensu opposite non verius considera
tis amissio custodie mentis sed
amissio intime considerationis sic
ergo iste quidem effectus sunt distin
cti secundum aut contingit ut
duo eorum spectent ad rationem tamquam
duo alii qui spectant ad voluntatem
quem secundum eius.

Quinto quidem de difficultate ca
vendi hoc peccatum videndum est quod
de difficili possit affectus mentis
in hac singula custos est glo
riam sive sit impossibile mentis peccatum
affectus non ei quinimmo dicitur apparere ma
gis ideo ¶ Item si quis non offendit
verbo hic perfectus est sicut habetur
in canonica Iac. ¶ Similiter dicitur
Ecclesiasticus vir qui non est lapsus verbo
o perfectus; quod est tamen peccatum
perfectio eius difficultate eius et ita
videtur quod non sit impossibile eius hoc
eius perfectio evitandi ¶ Et contra
videtur per hoc quod dicitur in glossa illud
dicitur enim super in Iaco. Si quis non
offendit in verbo hic enim amittitur
offensionem secundum peccatum mentis sed
quidem alicuius ut est illud doli de tantummodo
iactantie secundum rationem sufficere loca
tionis dicitur quod per mentis secundum
singularitas amissionis peccatum mentis
ergo intelligunt sive verumtamen quod
ad amissionem hoc posset ¶ Sed dicen
dum est quod hic loquitur de quadam
singularitate que peccat mentis sive

peccatum hoc dicitur addivimus secundum
mortale quidem secundum non perfecti
mentis singularitas secundum sive sin
gularitas duos secundum statum in vi
a cum possibilitas evitandi secundum alia pos
sibilitas non est dispositio secundum quidem
non est ideo completa ideo de
difficili est perfectio mentis eius
autem potentia est completa non posse
hic quod tunc licitus est perfectus
perfectione sufficienti sed in vita
hic si quis non offendit illa
hic perfectus est

Octavus peccatus que sunt contra
honestatem sermonis contra
virtutem contra bonitatem dicen
dum est de illis que sunt contra rec
titudinem aut pertinent in laude
vel in turpis in laude sive cum in
latione aut iactantia vel sive
sicut est blasphemia ¶ et adul
tationis nullum illis de illis in
laude non pertinet de superbia vel
vel aliena nunc de peccato iac
tantia ¶ In iactantia non dicitur adula
tio dicendum est primo de iactantia
est autem iactantia prophanis laudibus
sermonis eius non sufficit veritas
ita aliquid de arrogantia per
ille addunt quod non ipsi ¶ Aliquid
in iactantia ostendit aliquam
tamen nam de laudibus erga eius
publicam veritatis sicut dicitur Iohanne
Gregorius ¶ Si accepisti quod gloriaris
quasi non acceperis tamen hic
posse esse iactantia sine glo
ria sed cum non est licet cum
bonum habet tamen aperte licet
¶ Similiter accipitur quod ¶ Si quis
audientes suspitiens suspicionem cui
¶ Sed nunc iactantia de suo
sua puritate eius operis ubi

iactancia sit veniale peccatum an mor
tale Dicendum quod [illegible] capitale peccato quod
vocatur. Item tercio utrum superbia sit tan
tum iactancia sive ostentacio
Item quarto de quibusdam peccatis sive
spectantibus ad peccatum cupiditatis

Ad primum sic videtur quod sit ve
niale peccatum dicitur enim [illegible]
super illud Actuum tibi glosa quoniam
est arrogantis ut eum [illegible] plus
[illegible] sentit unde clericus [illegible]
[illegible] vel despicit aliquatenus non
[illegible] est mortale peccatum ergo iac
tancia aliquando est mortale
peccatum. Item si per aliquis audere
laude [illegible] peccare sic facie
[illegible] apostolus quod ad [illegible] non in
[illegible] [illegible] [illegible] constitui
me [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] apostolus [illegible] ergo venia
le peccatum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] mortale [illegible] aliquis lau
dem [illegible] [illegible] venialiter
[illegible] [illegible] videtur [illegible] [illegible]
[illegible] gloriam cum gloria [illegible] iacta
cia [illegible] cum [illegible] aliquando est
venialis aliquando mortalis ergo iac
tancia que ad illa ordinatur ali
quando erit veniale. Item autem sit
peccatum mortale videtur [illegible] [illegible]
[illegible] Et super illud non te extollas
in [illegible] nulla iactancia
[illegible] [illegible] ergo iactancia
est mortale peccatum. Item super
illud [illegible] ad [illegible] in quod [illegible]
quod non [illegible] dicit glosa [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut credat quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aliud genus arrogancie
[illegible] [illegible] [illegible] ergo non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] genus arrogancie [illegible]

arrogancia est peccatum mortale
Item super illud [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut tibi placet glosa ar
rogantes cum non possunt [illegible]
[illegible] [illegible] que sunt [illegible]
[illegible] que non sunt sed hoc est
peccatum mortale ergo arrogancia
est peccatum mortale. Item [illegible] [illegible]
quod iactancia [illegible] generale [illegible]
[illegible] esse veniale vel mortale
[illegible] aut audit [illegible] [illegible]
[illegible] sive alterius [illegible]
[illegible] aut [illegible] ista [illegible]
[illegible] laudi divine est peccatum
mortale. Si non ostendit se [illegible]
[illegible] quod non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
le si non [illegible] [illegible]
sufficienti [illegible] videtur [illegible] mor
tale vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aliud in iuste [illegible]
[illegible] [illegible] videndum est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
iactanciam esse mortale peccatum [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] veniale [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Secundo queritur utrum capitali
[illegible] generale iactancia [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible] quod dicit gregorius
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sine timore
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] arrogantes [illegible] quod non [illegible]
[illegible] [illegible] quod ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] gregorius [illegible]
[illegible] dicit quod [illegible] arrogantis
ut eum [illegible] [illegible] sentit unde
clericus. Et [illegible] [illegible] Et
non te extollas [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicitur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod iactancia [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] reducitur

Quandoque gloriatur se quidem dominos
suos illos in luce [illegible]. Item cum
fuit in tabernaculo templi alia est
iactantia ut dum putat unusquisque
quisque ad altiora ascendere sublimi-
[illegible] admirabilia [illegible]
datum [illegible] videtur quod ad inanem
gloriam pertineat [illegible] dicit
Gregorius arrogantis qui mala de-
fendit et bonis singularis ambit
quia favorem querit si querere
favoris est inanis gloriae quod iac-
tantia pertinet ad inanem gloriam.
Arrogantia enim est que sibi attri-
buit que non habet. ¶ Item super i
[illegible] loquentia lingua ma-
gna glossa arrogantes esse se finge-
re arrogantiam simulat [illegible]
singulis quam latentes latere ut
sicut [illegible] ita [illegible] ar-
rogantiae gloriantur [illegible] au-
tem est inanis gloriae quod pertinet
ad inanem gloriam. ¶ Ad quod [illegible] quod iac-
tantia [illegible] de [illegible] sic
[illegible] ut ostenderet
[illegible] regni sui magnitudinem
[illegible] atque iactantiam eius [illegible] non
sit [illegible] eius. ¶ Sed quod
sic est [illegible] eius [illegible]
[illegible] pertinet ad superbiam immedi-
ate [illegible] hoc dicit Gregorius quod
iactantia est species [illegible] super-
bie alio modo est iactantia
[illegible] vel [illegible]
[illegible] quod dicit ¶ Beda [illegible]
[illegible] querit [illegible] ut ad
fabulas [illegible] ut non
[illegible] aedificet sed ut [illegible] iac-
tet [illegible] hac [illegible]
esse ut [illegible] vel ut lau-
detur [illegible] erit inanis gloriae
vel ut [illegible] alios et
tunc reducatur ad superbiam [illegible]
non Gregorius [illegible] loquitur de iactantia

quod est filia inanis gloriae [illegible]
[illegible] de superbia re-
ducatur [illegible] ad superbiam
[illegible] mediante inani gloria.

[O]stendit quomodo [illegible] sit [illegible]
[illegible] iactantiam
sive ostentationem quod videtur [illegible]
Gregorius [illegible] est
[illegible] auctoritas gloriam [illegible]
ut [illegible] laude [illegible] nec
[illegible] exaltatione gaudere. ¶ [illegible]
[illegible] iactan-
[illegible] opera
iactantia. ¶ Item [illegible]
[illegible] laudem non
[illegible] ut bonum quod
[illegible] abscondat. ¶ [illegible]
[illegible] non est [illegible] motus iac-
tantiae [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] motus iactantiae
[illegible]
[illegible] ¶ [illegible]
adimplet quod omnis [illegible]
[illegible] iactantiae. ¶ [illegible] iactantia
fit mediante sermone ampulla-
[illegible] possunt [illegible] sermonis
ampullosi quod omnis [illegible]
[illegible] iactantiae. ¶ Ad quod dicen-
dum quod illa auctoritas Gregorii [illegible]
[illegible] inanis gloriae [illegible]
[illegible] sequitur [illegible]
[illegible] possunt [illegible]
[illegible] ostentationem [illegible] sermone [illegible]
tamen est [illegible] operibus [illegible]
[illegible] liberis [illegible]
inanis gloriae [illegible]
illud [illegible] ad [illegible] non [illegible] quam
[illegible] sed de gloria [illegible]
quam facile est laudem non cupere
[illegible] negare difficile et tamen
non delectari cum [illegible] dicit
Gregorius [illegible] studia [illegible]
[illegible] publicentur. Item [illegible]

occultatio sit custodia, ita econtra
publicatio sit vastatio. Alienum
hic ergo patet quod omnes prius
et tenentur inter motum iacta-
ntie cum est mortalis vel ne-
cessitate salutis ad motum iacta-
ntie venialis licet aliqua gravitas
sit semper ad sermonis [?] ostenta-
tionem.

Quarto quantum ad comparationem huius
peccati ad peccatum cupiditatis
videtur enim quod amor sit natura
corrupta ad peccatum cupiditatis
quam ad peccatum iactantie. Tum enim
homo peccator portet ymaginem
terreni tam ante hominis [?] et ingra-
ne [?] est maxime terrena quere-
re [?] cupiditatis autem est quoque terrena
quia autem aurum et argentum et
lapides preciosos ergo peccator ma-
gis inclinatur ad peccatum cupi-
ditatis ergo magis quam ad peccatum
ad peccatum iactantie et arrogantie.
Contra dicit glossa [?] super i Regum in
dignatio [?] regis [illegible] mortis [?]
ergo difficilius arrogantia quam
animo [?] [illegible] vincimus. Nam cupi-
ditate animi et concordia [?]. Item
magis adheret anime venialis [?] ap-
petitus glorie quam appetitus
pecunie ergo difficilius vitatur
peccatum iactantie quam ordinantur
ad gloriam apparentem quam peccatum
cupiditatis. Item quod ordinatur [?] humane [?]
ad humanas seu pecunias. Item
quod [illegible] quod humanus appetitus quod humanus
appetitus est ex parte anime quo
ad naturam spiritualem et animalem [?]
quantum est ex parte animalis nature
secundum quod ordinatur ad corpus
plus inclinatur ad peccatum cupidi-
tatis. Tertium autem est ex parte na-
turalis que in se delectabilis
est plus inclinatur ad arrogantiam

vanam gloriam. Unde in hac parte
temptavit. Secundum demonium post
temptationem gule et avaritie [?] v[?]
in gloria [?] secundum [?] in luce [?] que vel
gula [illegible] animam vincit [?] temp-
tat vana gloria. Si forte illud
ipsa vincatur sive iactantie sic
vice valeat [?] [illegible] secundum peccatum
est nimis [?] religiosis qui [illegible]
[illegible] [illegible] alii [?] [illegible]
[illegible] adhuc temptantur de va-
na gloria et sic iactantia post
tamen illud philosophus [?] intelligitur [?] de [illegible]
venia [?] animi et concordia [?] de
[illegible] cupiditatis [illegible] [illegible]
[illegible] animus [illegible] qui non
[illegible] cupiditate sed illi [illegible]
[illegible] dicit apostolus [illegible] [illegible]
Quinto quantum ad comparationem iactantie
ad peccatum mendacii utrum scilicet iac-
tantia sit mendacium. Quod videtur
iactantia enim est ostentatio su-
per [?] [illegible] quod non est vel esse vi-
detur. Sed ostentatio talium [?] [illegible]
simile est mendacium ergo iac-
tantia est mendacium. Item
mendacium est contra veritatem sermonis
iactantia contra rectitudinem que
est in ordinate ad aliquid ergo iac-
tantia non est mendacium. Item
mendacium est falsa vocis significatio
cum intentione fallendi. Sed iacta-
tio non ut videatur sapiens vel bo-
nus vel ut laudetur ergo diversa est
intentio huius peccati et illius ergo di-
versum est peccatum. Item dicendum
est quod licet unum peccatum possit esse
cum alio ut verbum [?] et falsa
vocis significatio differunt tamen
intentionibus intentio enim mendacii
est in fallendo [?] id quod non est et
[illegible] [illegible] speculativa [?]
intentio vero iactantie est aliter

aliquid in affirmativa licet aliquid
creditur quod non est

Quintum dicendum est de adula-
tione sicut enim in iactantia
quis excessit supra vera in adulatione
quis laudes alienas supra audit
¶ Primo ergo ponendum est quid est
adulatio et quae diffinitio eius ¶ Secundo
utrum sit peccatum veniale vel semper
mortale ¶ Tertio de gravitate huius
peccati ¶ Quarto de comparatione huius
peccati ad alia ¶ Quinto quod utrum
adulator teneatur restituere lau-
dem quam adulatione impetravit
¶ Sexto si plus nocet sibi vel
alii vel [illegible] ¶ Septimo de sequela
huius peccati ¶ Octavo de remediis
huius peccati

Adulatio primo sic describitur adu-
latio sic adulatio est peccatum
consistens in vane laudis alteri
exhibitione intentione placendi
Sed videtur quod ista diffinitio adulationis
generis peccati non sit sufficiens
potest enim contingere quod aliquis
laudat aliquem in eo in quo lau-
dandus est sed non propter deum prin-
cipaliter sed causa placendi simpli-
citer non est vane laudis nam
enim est quod non sit veritas quam in-
ducit ergo non est adulatio secundum
predictam veritatem et est tamen peccatum
[illegible] quibus ergo non sufficienter dif-
finitur adulatio in predicta ¶ Prae-
terea sicut contingit bonum alicui
ita contingit aliquem malum utrumque
sit causa placendi non videtur
esse adulatio non autem convenit
ei predicta diffinitio ergo non est
sufficiens ¶ Ad hoc dicendum est
quod illud peccatum de quo primo obici-
tur est adulatio Distinguendum
autem est quod primus vane laudis

dicitur dupliciter una enim laus
est cum laudatur quod non est laud-
abile aut plus quam laudandum
est et haec vanitas est quoad mate-
riam est autem alia vana lau-
datio non fit ad finem quem debet
fieri et haec est propter deum et haec non
potest fieri causa placendi homini
qui laudat et sic tamen dicitur va-
na laus secundum ultimum modum dicitur quem
diffinitio illi peccato ¶ Ad secundum
non [illegible] quod tangit peccatum aliud
sicut non sit directe huius va-
nae laudis est tamen indirecte
et autem tangit cum dicit quod non
illud malum sicut enim dicit fi-
eri iniustus qui facit bonum et qui
facit malum sive declinat a ma-
lo sic duo peccata sunt vanae
laudis dicendo quod non fecit
bonum quod nisi aliquis fecit et ni-
si plus fecit et dicendo quod non
fecit malum vel non ita grave
sicut dicitur et haec non reducit
ad adulationem et tamen comparatum
sit peccatum per se sed illa possit ci-
tum est enim comparatum fuerit
peccatum vel alienum ¶ Sed haec ad-
hoc de diffinitione ista pa-
tet enim aliquis vane laudare ali-
quem non causa placendi sibi
sed causa lucri temporalis conse-
quendi et adulatio nec tamen ei con-
venit predicta diffinitio ¶ Ad hoc
dicendum quod intentio placendi
proxime sumitur quod quod aliud
intendat scilicet cum intendit lucrum
temporale hoc est mediante
placentia scilicet cum non placet
propterea laudans non [illegible]
consequetur lucrum ¶ Deinde de quibus
de differentiis adulationis

ne sit distinguendum est adulacio
ne bonum ad spiritum attribuit
adulacio que spiritum contollit
spiritus sic est adulacio que ma
nutrit laudando et extendo
malum bonum de quibus di. in ps
laudatur peccator in desideriis
sui et iniquus benedicitur quoniam sunt
multi qui dum male facta
laudibus efferunt augent
ne intrepide delinquunt. ¶ Sed pot
queri quando opere mali vel est
ne defectus sicut opere boni
quia quod est spiritus opere mali non
perficit [illegible] deffectus. ¶ Sic
attribuendo bonum quod non
laudat quibus aliquem
attribuendo malum quod non
intrepidat applicat aut malum
non fecit [illegible] aliud
varium adulacionis quod [illegible]
laudando nec [illegible]
spes adulacionis [illegible]
quod est pro aliquibus bonis
bonum [illegible] pro aliquibus
hoc applicari in adulacionem
aliud est videndum [illegible]
[illegible] que ma
nutrit continet sub se duas
[illegible] est duplex
applaudendo [illegible] bonum
[illegible] malicia [illegible]
[illegible] est adulacionem bonum quod
bonum duplicitur [illegible]
non est [illegible] in malo
[illegible] malum [illegible]
et diminuendo

Videndum quid utrum adulacio sit
peccatum veniale vel semper
mortale dicendum sit veniale [illegible]
hoc [illegible] dicit augustinus in [illegible]
ubi distinguit venialia
a mortalibus ubi dicit si tamen

maiori [illegible] aut
[illegible] aut [illegible]
[illegible] adiuvanda
[illegible] ¶ Si adulacio sit
[illegible] placendi spiritu contollit
bonum in aliquo plus quam [illegible]
[illegible] contolli pro bonum in aliquo
[illegible] veniale quod adulacio
pot esse veniale peccatum ¶ Sed
[illegible] aliud peccatum non
[illegible] laus
adulatoris [illegible] dilectio
que mentes [illegible]
mollit [illegible] hoc est mor
tale peccatum quod adulacio est mor
tale peccatum. ¶ Item [illegible] ¶ Ve
qui [illegible] sub omni
[illegible]
adulacionem [illegible] in mort
[illegible] male agentibus
adulacio [illegible]
[illegible] sub capite [illegible] qui
[illegible] delinquunt in
[illegible] laudibus [illegible] quia
[illegible] quod ne [illegible] peccatum
[illegible] aut [illegible]
mortali peccato [illegible] adulacio
mortale peccatum. ¶ Item [illegible]
[illegible] qui adulacio
[illegible]
[illegible]
est peccatum que non debet [illegible]
[illegible] aut est mortale
peccatum quod adulacio est mortale
¶ Ad [illegible] dicendum quod adulacio aliquando
est veniale aliquando mortale di
[illegible] est quod dicat ma
[illegible] bonum faciendo [illegible]
[illegible] hoc est mortale [illegible]
non distinguitur aut sit mortale
ut aliquando sit [illegible]
tunc est veniale [illegible]

necessario incitando alium licet ipse dicat
mortale. Unde videtur cum fit solicitudine
mortali. Si autem non precedit non
obest si contemptu dei sequatur propter
assiduitatem mortale dicitur. ¶ Ad
aliud ergo dicendum quod illud quod dicitur
ab Augustino in sermone intelligitur de
adulatione que fit solicitudine
veniali. Cum enim quis ex negligentia lau
dat aliquem in laude glorie qui tamen
non intendat placendi [illegible]
dicitur enim 1 ad Galatas si adhuc hominibus
placerem Christi servus non essem. Ad
hunc modum est intelligendum esse servum
Christi et servum dyaboli sicut dicitur
super illud Matthei 6 nemo potest duobus
dominis servire. Et quod iungit
aut venialiter peccare esse servum
Christi et non malo opere insistendo sic
[illegible] intelligitur [illegible] que adiungi
¶ Auctores non contraria propter intellectum
de adulatione mortali aliquorum
doctorum dicta.

Ostenso [illegible] sig
[illegible] unde videtur esse gravissi
mum. Dicit enim [illegible] et [illegible]
facile corrumpit mentes [illegible]
[illegible] dulcis animum ferit sicut adu
latio. Unde Ieronimus: nulla adula
toris supplicia nisi hec homines
[illegible] ipsa [illegible] adu
latoris [illegible] et [illegible]
corruptum quod est gravissimum
peccatum [illegible]
[illegible] que plus quam cetera [illegible]
[illegible] nocet [illegible]
[illegible] adulantur qui [illegible]
[illegible] mentes si quid [illegible]
[illegible]
[illegible] corrupit sicut [illegible]
[illegible] plus nocet
quam cetera animalia ita adulatio
plus quam alia [illegible] peccata.

quod est gravissimum peccatum. ¶ Item
super illud [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] adulator [illegible] malis
quod [illegible] omnia mala gra
vissimum est peccatum quod [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] audire quod detractor et [illegible]
malum detractor cum [illegible]
[illegible] aufert laudem alterius [illegible]
auferre [illegible] adulator [illegible]
[illegible] quantum [illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] adulator. ¶ Item [illegible]
dicit Ambrosius [illegible]
antiqui [illegible]
[illegible] in zelo [illegible] iudic
[illegible] sua [illegible]
[illegible] quod [illegible]
est peccatum in [illegible] non quod ad
latio est gravissimum. ¶ Ad [illegible]
quod gravissimum dicitur duobus [illegible]
[illegible] supplicatione [illegible] non dicit a
latio peccatum gravissimum. Dicit enim
gravissimum [illegible]
ne [illegible] dicit aliquid
adulatio gravissima [illegible]
menti [illegible]
[illegible] detrahet unde
dicitur super illud [illegible] qui laudat
peccatorem [illegible] adulatorem lingue
ligant animas [illegible] delect
[illegible] cum [illegible]
non solum non metuit [illegible]
[illegible] audire [illegible]
[illegible] magna [illegible]
dei ut [illegible]
dulatio [illegible] detractor
est [illegible] malum [illegible]
[illegible]
[illegible]
est adulatio quam ¶ [illegible]

pro dein media Similiter dicendum
est quod maius est peccatum adula
tione eo quod adulation radice eo
surgit aut illo eius plenitudine
diabolo tenet

Quarto queritur de comparatione simo
nie ad alia quaeritur eum utrum
adulatio sit maius peccatum quam
homicidium Contra in homicidio
fit nocumentum irreparabile in adu
latione fit nocumentum reparabile
ergo homicidium est maius malum
adulatione Item dampnificatio
corporis est maxima illa autem
dicatur de homicidio dampnifi
catio non decipiantur que est maior
dicatur quod adulatione quod adula
tione est minus peccatum Ad quod
homicidium simpliciter est maius
aut dicatur quod plus nocet hiis
qui adulatur hoc est quod ple
bis nocet corporaliter magis
animi pati animam persecutio
nibus quam aliqua adulatorum vel
detractorum

Quinto queritur utrum adulatio te
neat restitutionem beneficii quod
impetrauit per adulationem quod videtur
hoc quod impetrauit ergo aliud ipso
proprium libitus qui accipit manus
ab a. m. est munus amantium
munus aliquid munus ab obsequio
munus ab obsequio est seruitus
indebite impensa Item amantium
est peccatum Item aliquid
est fauor Item quod placitus et
cum alium munere maius quod
petit quod in dignis velius nam
ob nullam personam sed ut hunc
vnquid quam ipse ui
pendit fauorem indebite quod
sit adulatio symoniaca et sic adu

latio est simonia quod et symoniacus
quod tenetur ad huiusmodi resignationem
Contra videtur ipse de ypocrita quod
non tenetur resignare si intentio
mentis apponatur ipse sicut enim
ypocrita quam accipit beneficium per
ypocrisim non tenetur resignare ut
videtur quod bona intentio recepit
sed penitentiam super vero de agere Ad
hoc dicatur quando quod non est simile
de adulatione adulatio enim cor
ruptionem facit intentionem simpliciter
dantis ypocrisis non ita intendit
cum bono conferre credit Ex
alia vero parte licet conferat bono et
temporis tamen corporali intentione
hoc facit eo quod sibi placuit
in illicito Aliqui vero dicunt munus
aliquid esse munus quilibet in
honestum vel carnalibus median
tibus quia hoc non contingit
in adulatione ut dicunt et symo
nia mediante munere aliquid
Sed non sequitur quod ille quod tulit hac
de causa sed sicut videtur ille cre
dere debes quod sit bonus ita
conferens credit Vel eo cum confert
quod sit bonus ita non sit corrup
ta intentio Videtur tamen quod ma
gis debeat redire ad minus ali
ab obsequio Item si non commiserit ei
alio nisi in hoc quod sibi adula
retur credo quod indigne recepit
et tenetur ad resignationem sed ille
qui subit in turpi officio turpe
dat officium dicit ipse cui et amicorum
peccatum rabbi videtur facit quod dicit
ysidorus tres sunt munerum ac
ceptiones quibus tenetur instiam
quod mentitur militat fauor
amicitiarum adulatio laudis et

temporalibus acceptis muneribus socialis
aut spiritualis amicus vel corporee
munere quam gratie et laudis favore.

Sexto queritur si plus noce
at sibi adulator quam alii
vel e contrario. ¶ Et videtur quod sibi. Sibi enim
nocet temporaliter, verbo alteri
non vel non nocens, sed si pateat ei credere
in initio sit temptationum resis
tat. ¶ Unde proprie inimicus qui bilau
dibus fictis et simulatis, etc. Glossa
qui fictis simulatis proximum lau
dat ei insidias parat quibus
impremeditatum velut aut opus suum
vivus incidat. ¶ Sed videtur quod in
capiatur cum sit aut quibus secta
temptat provide autem sequitur
non ergo incautela quem sibi pertinent
etiam si corporaliter incidat non
tamen sed ipsos imprudenter dampnat
gaudentibus in istis addere vel
laudantibus de sua acceptatione
vel malorum perditione. ¶ Sed videtur
contrarium quod maius sit peccatum
consentientis adulationi quam ipsius
adulatoris. Adulator enim sua
adulatione non corrumpit se ipsum
nisi [illegible] voluntatem acquiescentis.
Sed adulationem corrumpit magis
cum credit alteri quam sibi. ¶ Re
[illegible] non cogitationis [illegible] ipse sunt
sed quod alteri esse videtur plus
aliis credimus [illegible] ipsis quam
nobis [illegible] ergo quod acquiescentis adu
lationi [illegible]. ¶ Item [illegible] idem
videtur [illegible] negligentie quia
de illo dicit [illegible] [illegible]
minus negligere est dignum laude
primo in [illegible] [illegible] dicit ¶ [illegible]
filius si lactaverit te peccator [illegible]
ne acquiescas eis sed contra vel

nus negligens est maioris prud
[illegible] ergo etc. ¶ Ad quod dicitur quod adula
tor plus nocet sibi quam alteri.
¶ Sibi enim nocet velut alteri non pa
riter temporaliter distinguendo a
est inter acquiescentem et adqui
escentem. ¶ Est enim quidam acquie
scens qui favet adulatori
provocat ut fiat adulatio ta
lis plus peccat quam ipse adula
tor. ¶ Est alius qui tantum decep
tus credendo adulatori plus de
[illegible] sibi talis minus peccat
[illegible] tamen dampnum [illegible] con
tingere contingit eo quod adulatio
corrumpit in iudicio sive consilio
vel affectionibus plus est dam
ni in adulatione quam in acqui
escente [illegible] non ac
talis. ¶ Similiter videndum est ad
illud [illegible] quod peccatum consentientis
quod ad quendam effectum [illegible]
est apud acquiescentem [illegible] di
cendum quod sit peccatum adulatoris
apud adulatorem. ¶ Sicut enim di
[illegible] [illegible] peccat qui
ignorat quod non sentit sui
defectum ita qui negligit [illegible]
cum quod negligit non [illegible]
dum quia adhuc ergo [illegible]
ipsi acquiescenti quam ipsi adu
lanti. ¶ Simpliciter tamen gravius
est peccatum adulantis quam adqui
escentis cum sit illius causa qui
ipse est.

Septimo queritur de sequela
adulationis. Dicendum [illegible] sequi
tur ut incessanter crescat cum
favoribus [illegible] dicit etiam
super illud [illegible] ¶ Cum laudatur peccator

magna ira dei est, ut desit cor-
rectio et assit adulatio. ¶ Cum ergo
incrementum continuum sit commissa
peccata erit hoc peccatum commissis
semper superaddere. ¶ Sed meliori-
bus videtur maior ira dei. Et
ideo simpliciter dicitur magna ira
dei supplere adulationibus maiori
videlicet scilicet peccatum semper superaddere
¶ Sed videtur contra istud, cum ni-
hil competat adulanti scilicet compe-
tens cum sit adulatio, ergo non
videtur quod adhuc peccatum ... contra
[illegible] sit consistentia peccati
in consentiente nisi in ipso adula-
to. ¶ Ad quod dicendum est quod hec auctori-
tas licet attestet peccatum ipsius
acquiescentis adulationi similiter
tamen esse ascendentis ipsi a-
dulationi, tamen tamen eciam ag-
gravatur peccatum adulationis adulatoris,
quia ergo tunc magis consentit,
et aggravatur peccatum in adulante
consentiente in adulato, quia
est tamen pena condicionis in consen-
tiente, quia tam male disponitur
in ipso cum peccat. Secundum non est
intelligendum quod consentiente crescit
tantum in consentiente, ¶ sed tunc cum
magis de se ipso credit laudanti
quam sit, in eo credit mali-
ciam que est vel quanta est, dicitur
ut magna ira dei perquirenda
excellentia, nec tamen impletur, sed eciam
futuros effectus aut insinuati-
one quia committit ipsum consenti-
ente eadem de peccato in melius
eciam impetrans et securitatis fu-
turos, aut quia supplet quod impe-
tratur et vane securitatis vel
de credulitatis in peccato incidit

etiam compungi se cum detrahi-
tur dicta illud. .i. ad Thess. .v.
Ad dyonit. Proprio conscientie re-
perciens suspiciens interitus.

Octavus capitulum de remedio a-
dulationis ponit quod contra
remedium contra adulationem de-
tractionem cum dicit ¶ Tercium est qui
nec in modicis laudibus elevan-
tur, plures minus retentur hinc, mode-
rancie detractionibus lacerari
permittimus, ut nos non laudatis
elevat lingua detrahentis, hu-
miliet remedium ergo contra adu-
lacionem est ipsa detractio. ¶ Sed
videtur aliud proprium remedium, quod
aliud aliud ante peccatum non ipsum e-
t dicit cum amicus fidelis argu-
ens iusto in medio suo lauda-
re apparere cum rigore sicut
sicut oleum contra prudentes
dicentes peccatum portabunt non contra
oleum peccatoris primo ergo hoc dupliciter
remedium .i. argumentis amici iusti
et pudentis contra hoc ergo quere
in quo differunt hec remedia.
¶ Ad quod dicendum est quod diversa apponuntur
remedia ad tollendum nocumenta
adulationis que contra nocet
primum cum remedium inter ...
tam bene contra quod mitigat
admodum olei lumbum si que ...
fugiunt per adulationem blanda cum
... semper animus estimat de
se ... agendis suis ... tunc
hec quod reprehensibile in vene-
ratione secundum cum remedium quod est hoc
dicitur .i. ... ex parte iusti correctis detrac-
tio ne delicionis extollamur
sed magis humiliemur ... contemptus
... nemini bonus quod reprehensibile

admixtum in venialibus argumento quod
viri insipiencie in bonis quod re
presentaliter facit ad complacendum
operis que est opposita virtutibus
detraccioni non delectacio affectum
extendam in bonis operibus Dicitur
ergo quod qualiter unum eorum est re
medium contra nocumentum adula
cionis meo tamen sit adulacio

Habitum est supra de adulacione
et iactancia que sunt contra
verecundiam in laude Consequenter
dicendum est de peccato quod est contra
verecundiam vituperio Est autem
peccatum contra proximum et est peccatum
contra deum peccatum vero contra proximum
aut est inferens penam et illud
est maledictum aut est imponens
culpam et hoc est dupliciter vel occul
te et dicitur detraccio vel manife
ste et dicitur contumelia peccatum vero contra
deum dicitur blasphemia nec est
tamen dictum peccatum vituperio nisi
eum intendit contra se vituperium
tuperium Ex corrupcione enim huma
ne nature tendit homo in lau
dem suam non in vituperium suum sed
tamen contraria mediam in de
lictum sui non in adiutum sui Di
cendum est ergo primo de hiis pec
catis que sunt in proximum per in
tuperium culpe Deinde per inculpa
cionem pene Ultimo de peccato
quod est medium quod est blasphe
mia ut quasi gradatim ascendamus

Primo autem dicamus de con
tumelia in qua manifeste
imputatur alicui quod eum est in (?)
nocumentis magis enim facit Se
cundo detraccione in quo occul
te fit vituperium Primo ergo queren
dum est quid sit contumelia et

utrum contumelia sit idem quod convi
cium vel non Secundo si contumelia
est peccatum mortale semper aut a
liquando veniale Tercio si sustinen
da est contumelia Quarto si pa
ciencia est ... sine vindicta
in sustinendo quando in respon
dendo secundum stulticiam Quinto
quod capitale peccatum reducatur
Sexto de magnitudine huius pec
cati comparacione

Ponitur autem talis diffini
cio contumelie Contumelia
peccatum ... manife
sto tendentis in nocumentum
... Et unde hic contumelia
etiam fiat persona ... ad ...
tumeliosis ... glosa con
tumeliosi sunt qui dictis vel
factis contumelias et iniuria inferunt
Ex quo habetur quod contumelia e
inferens Item super illud ...
ubi ... contumelia ...
... contumeliose se gerunt
... [illegible]
... ergo contemptibus [illegible]
... respondendum ... erit ...
temptibus iustis sunt contempt
dei in mandatis ergo contumelia
tum est in illis ... etiam in fac
Ad quod dicendum quod ... est in illis ...
... attendi ...
et hac non accipitur in ...
toritatibus sicut dicit ...
quibus in maledictis sunt ...
tum ... quod tamen contumelia
cum admiracione ...
ei detraheret Secundo queritur
quid sit dictum ... contumelia ...
... si aliqua est et unde ...

diat Item contumelia pertinens et
ditio ad yrascendum spectat augmen
tandis ac ipsum tendis super ma
ius Ecoquod non accipitur hic non est
dem contumelia tractand Similiter
enim Sed est vecordiis deceptio
quia iniuriam inferendo aut ad
dem quod contumelia et quando et
contumelia differunt Quod autem
dem sunt videtur per hoc quod dicit glosa
super illud Regum xvi di
xitque ad contumeliosa illa non
[illegible] gracia quando adiutoria et
reddit contumeliosa illa non
gracia quando adiutoria esse credi
contumeliosa illa non sunt
quando contumelie ergo contumelia
non est aliud quam quando Item
dicendum est quod contumelia non differt
[illegible] quando cum dicit
[illegible] ut si dicit
[illegible] quod sit de illegitimis [illegible]
[illegible] cum [illegible]
[illegible] sit [illegible] contume
[illegible] non est [illegible]
[illegible]
[illegible] attendit [illegible]
[illegible] ubi est [illegible]
[illegible] obligatum [illegible]
[illegible] dicit quod obligatum [illegible] esse
manifestus et differunt [illegible]
[illegible] est ut quando dicit [illegible]
quod [illegible] ut [illegible]
[illegible] cum [illegible]
[illegible] quandam [illegible]

Secundo queritur si contumelia est
peccatum mortale semper aut
aliquando veniale videtur quod mortale
dicit enim Ecoquod [illegible]
et in [illegible] multiplicavi [illegible]
[illegible] non est [illegible]

in non est mortale peccatum ergo con
tumelia sine quando est morta
le peccatum Item dicitur [illegible]
dicit [illegible] erit [illegible]
[illegible] qui autem dixerit fatue reus
erit gehenne ignis Ecoquod [illegible]
quando [illegible] stultum
dicitur erit gehenne [illegible]
[illegible] de contumelia
[illegible] contumelie debetur
gehenna Item Ecoquod [illegible]
[illegible] ut amaro [illegible]
[illegible]
malum [illegible] inimicitias [illegible]
[illegible] excellit [illegible]
quod tale est non est nisi mor
tale peccatum ergo contumelia est
mortale peccatum Item Ecoquod
[illegible] de dyabolo [illegible]
[illegible] contumelias [illegible]
tam [illegible] mortale [illegible]
peccatum [illegible] solum ob dyaboli
ergo contumelia est mortale peccatum
Sed videtur quod sit veniale peccatum dicit
enim Ecoquod non tantum in [illegible]
studiis magna peccata [illegible]
illa cum ipsa non peccata [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] magna non
[illegible] comparavit [illegible]
[illegible]
[illegible]
est [illegible] aut [illegible]
in natura est [illegible] unde [illegible]
[illegible]
[illegible] accipitur quod quando
[illegible]
[illegible] venialia ergo
contumelia est veniale peccatum Item

Unde cum enim [illegible] peccatum venia-
lia que minuta dicit dicit si plus
aut proximo aut uxori aut fi-
lio dat quam oportet [illegible] plus
quam [illegible] fit peccatum
contumelia ergo contumelia inter ve-
nialia peccata computatur ¶ Item Greg-
orius eum qui irascitur iniquis
contumeliis indicat cum dicit
[illegible] non dum [illegible] ma-
na [illegible] hoc [illegible]
ergo non est mortale peccatum. Respondeo
mortale vel veniale ergo est veni-
ale ¶ Ad primum dicendum quod contumelia
potest procedere [illegible] et
[illegible] ire potest etiam esse
aliud non tamen contumelie [illegible]
[illegible] mortale peccatum secundum
hoc contumelia est veniale peccatum
si non procedit contra [illegible] ex
deliberatione. Respondeo aliud tamen con-
tumelie quod sequitur mortale peccatum
vel [illegible] vel in alios [illegible] dicitur
esse mortale peccatum [illegible] dicit
[illegible] minimam [illegible]
[illegible] ardentem [illegible] minimum
est magnum apparet [illegible] vel
[illegible] in [illegible] est [illegible]
[illegible] videtur [illegible]
[illegible] civitates [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] fiunt [illegible] ita [illegible]
[illegible] que [illegible] fiunt
[illegible] ¶ Item [illegible] aliud
[illegible] est [illegible]
[illegible] ¶ Item non [illegible] aliquid
contumelia [illegible] maiore
[illegible] ¶ Item
paulus non adulteros solum [illegible]
molles [illegible]
[illegible] huius dicit maledici reg-
num dei non possidebunt ¶ Ex
[illegible] ergo patet [illegible] aliquid est

mortale peccatum aliquid veniale
hoc possunt solum ea que ab
[illegible] secundum [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] veniale aut mortale

Sextus queritur [illegible]
contumelia [illegible] videtur [illegible]
quod dicit Gregorius contumeliosi
non [illegible] qui admoniti
esse credidit David quibus [illegible]
in [illegible] possit [illegible]
[illegible] illatam [illegible]
[illegible] cum [illegible]
mala [illegible] ergo
dicendum sustinende sunt contu[melie]
¶ Item [illegible] quibus sunt
[illegible]
[illegible] non solum non [illegible]
[illegible] etiam [illegible]
[illegible] nullus [illegible]
[illegible] sed [illegible]
[illegible] ¶ [illegible]
est [illegible] qui infert contumeli[am]
[illegible] est [illegible]
ergo sustinende sunt contumelie
¶ Item [illegible] contumeli[e]
[illegible] detinet [illegible]
[illegible] difficili [illegible]
[illegible] contumelias [illegible]
[illegible] contumelias audacia[m]
[illegible] qui dat audaciam
[illegible] mittit [illegible] in manibus
[illegible] ergo non [illegible] pati contu[melias]
¶ Item [illegible] audivit [illegible]
delinquentes [illegible]
[illegible] iacturam [illegible]
etiam [illegible] tali [illegible]
formata. ¶ [illegible] ergo [illegible]
tate debeat [illegible]
[illegible] delinquente [illegible]
[illegible] est delinquens non ergo [illegible]
[illegible] sed arguere ¶ Ad [illegible]

qz attendere condiciones comitantes
cuius tunc quintum infert; secundum
ipe oz sustinere quintum uel non su
stinere. Sed cum quintum dicat aptus
secundo pati iram uel insidiari uel
quam superiori id non est omnino
officium; tempus deinde media mox
pene intemperantie sustinen
dum sustinendo est. Secundo uictor
Sed ad quintum dicat superiori
omnino officium uel alii uel ex
uinis ipse dum illa inicit puniat
contendendo intemperantie. Si susti
neat non est sustinendum. Secundo
difficile est cognoscere cum
quintum conferat pati. Sed autem
quintum infert insidiari sine sit
aliquis sine non optimum est
sustinere. Tertio aliud est arguere
siue corripere tempore suo comitante
et insinuare et aliud est in secundo
ex aliquibus facere reprehensione
cum facere non expetit correctionis
sine arguens. Sed cum tunc est
tempus ad recipiendum si iam re
cedente facere secundum quod dicit
inde Job. Et quia bonum est ex
tra quintum iniuste redicat. Ecci.
Non attendas carbones peccatorum
arguens eos quod est tempore quo de
bet in eis ira.

Quarto quintum utrum melius fiat
omnibus uindictam uel satisfaciendo
quam comitanti respondere
non ut in contendendo. Ideo quod dicit
... ad uindicandum magis scilicet et fe
ceris quod dedisti ei plagam. Sed non
alias quintum corripias. Ignem ac
cendisti ergo magis fit uindicta
tacendo quam respondendo. Item ...
in magistro Strata quam incedit
uindicta est magis. Sic autem

maxime inuictus est difficilius
passione quam aut fert utiliter
sic superauit et uincit. Ergo magis
uincit sustinendo quam uindicando.
Ad idem dicit Seneca alibi optime
uictorie modus est in uictis suis
sine cum superhabundant aliquis
sine in simulauerit sine cumulans
sunt qui uincat et non libenter
cedit. Sic est qui uincit susti
nendo quam respondendo. Item
prouerbiorum xxvi qui imponit stulto
silencio iras mitigat; in eodem
inde stulto iuxta stulticiam suam
ne sibi sapiens uideatur. Item
si non fiat tunc credit se iuste
locutum ad tollendum ergo scrupulum
uidetur esse uidendum. Item quod
distinguendo uel hic fit compara
tio in genere uel secundum determinatas
condiciones sperando si fiat comparatio
in genere melius est simpliciter quam uin
dicare ad uictoriam contendendum
plus enim est uincere iram quam
... secundum illud prouerbiorum xvi melior
est paciens uiro forti et
qui dominatur animo suo expugnatore
urbium. Sed si non fiat compara
tio secundum condiciones, sperare melius
potest certo casu uideri in iudicare
enim est quod imponat iusto simpliciter
enim tollitur aut aliquid ...
sapiens per responsionem ut sic illa
suam stulticiam cognoscat. Item
etiam secundum quod si aliquis uinci
possit ab alio in quibusdam in quo a
se ipso uincitur uidetur quod sic. Sed
sine enim credidit esse melior quam
cum nec refellit sed oz (?) lucrum
estimans si talis condicio potest esse
in alio ergo potest uinci ab alio
in quibusdam in quo non est a se ipso uincitur

¶ Ad 2m nullus plus impugnatur quam a se ipso ergo nullus seipsum vincit iniurias accidere etiam se ipsum potente impotente respondetur quod ergo est iniurias nullus potest esse a se ipso non vinci ¶ Ad iustitiam [illegible] nos inest ipsis gratia [illegible] nullus nos alius offendet ergo nullus potest alium vincere iniuriis nisi a se ipso vincatur

¶ Item ¶ magnus qui gravatur sed qui pusillanimis est et dolet ea dicitur ille est qui constituit in ea [illegible] facit ¶ Si enim non doluisset gravatum non patitur ¶ Impossibile aut est dolere vel non dolere ergo ipso est vinci vel non vinci ¶ Ad 3m dicendum quod simpliciter nullus gravatur ab aliis in iniuriis nisi a se ipso vincatur vincitur autem quis a se multipliciter cum delinquit et hoc est tamquam gravatur ¶ Secundo quia si non delinquit tamen dolet propter se non posse gravantem sed gravantem vero non vincitur cum impotentem se estimat ad vincendum ¶ Si non nullo istorum modorum a se vincatur ab aliis vinci non potest licet inde estimetur ¶ Ad hoc potest esse manifestum quod abiectam qui cum delinquit idem [illegible] a se ipso vincitur [illegible] ab aliis [illegible] potest sine [illegible] dicit gratia sine [illegible] non cum inducendo gratia est [illegible] [illegible] in [illegible] qui [illegible] tollit iniurias non est ut motor [illegible] ¶ [illegible] ¶ Sicut aliquis [illegible] [illegible] et [illegible] cum [illegible] fuit [illegible] ille non non molestet [illegible] sit plus aliquam talis licet multi [illegible] talem fuerit

[illegible] non est [illegible] sibi si illi se ipsos considerant ille autem non est confusus

Quis [illegible] ad quod [illegible] optimum redundat [illegible] et videtur quod ad optimum ut [illegible] cum [illegible] [illegible] tamen contumelie nascuntur ¶ [illegible] ¶ [illegible] [illegible] cum nascitur ad [illegible] contumelia ergo optimum contumelie redundat ad optimum ¶ Ad 2m videtur quod redundat ad optimum superbie contumelia cum [illegible] procedit tumor aut [illegible] [illegible] ¶ ubi superbie contumelia ubi dicit glossa superbi [illegible] contumelia [illegible] ¶ [illegible] dicendum est quod contumelia nascitur [illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] superbia [illegible] [illegible] [illegible] qui cum [illegible] estimat alios infideles [illegible] indignatione inferunt [illegible] ergo contumelie potest esse [illegible] cum estimet se [illegible] [illegible] [illegible] redundat ad [illegible] contemptus vel inferiori ut [illegible] inferior esse est superbia ¶ [illegible] ad non quod alter [illegible] tumor [illegible] est principium contumelie [illegible] est [illegible] duplicat est tumor [illegible] [illegible] superbie vel [illegible] [illegible] [illegible] tumor ad superbiam [illegible] [illegible] utrumque autem non [illegible] principium contumelie [illegible] non est passio [illegible] superbia [illegible]

S [illegible] quis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] maximum esse peccatum compara-
[illegible] cuiuslibet secundum quod
dicit Ethicorum [illegible] circum [illegible]
[illegible] difficile in [illegible]
pedum. Sed constat quod contumelia est
passio difficillima propter corporis
[illegible] mentis ergo con-
tumelia difficillima passio cor-
poris [illegible] in [illegible]
¶ sicut quidam dicunt adulte-
rium est gravius furtum [illegible]
non [illegible] voluntate [illegible]
admittit [illegible] ultra [illegible]
faciens [illegible] immunitatem ergo
[illegible] adulterio [illegible] magis
[illegible] adulterio gravior quam dicit adul-
terium facit duos esse unam
carnem furtum autem [illegible] in [illegible]
[illegible] pecus [illegible] [illegible]
[illegible] ergo contumelia maior
[illegible] ¶ Hoc etiam videtur gravior quia
[illegible] in glossa [illegible] ad [illegible]
[illegible] gravitate et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ergo qui [illegible] debetur
[illegible] peccato adulationis [illegible]
[illegible] detractionis ¶ Item videtur adu-
latio cum attenditur in bonis con-
tumelia non in malis peius est
[illegible] imponit malum bono quam [illegible]
[illegible] malo ergo peior est contumelia
adulatione ¶ in adulatione cum ma-
lum dicitur bonum vel nunc bonum ma-
lum quod sit quod videtur declinare
a bono [illegible] [illegible]
[illegible] dicere aut malum de bono
videtur declinare ad malum in [illegible]
[illegible] ergo deterior videtur contumelia
adulatione ¶ Similiter videtur de
[illegible] detractione detractio cum est

[illegible] occulte dicit malum de bono
contumelia non manifeste [illegible]
aut est dicere manifeste malum
sicut [illegible] ad [illegible]
[illegible] ergo contumelia est
[illegible] peccatum detractione [illegible]
dicit magis ¶ Item dicit [illegible]
[illegible] magis in [illegible]
[illegible] quia passus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
quia qui non laudant [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ergo peccatum adulationis est
deterius peccato contumelie [illegible]
cum adulatores [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] non contumelie
[illegible] in [illegible] ¶ Item
[illegible] sic [illegible] mordet in [illegible]
ita [illegible] qui occulte detra-
hit [illegible] ergo [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] quam in mani-
festo [illegible] peccatum detractio-
nis peccato adulationis ¶ Ad [illegible] dicendum
quod contumelia quantum ad aliquid
gravior est adulatione quantum ad
aliud non [illegible] quia ad [illegible]
cum quod bonum dicit malum gravior
est quam [illegible] aut quod magis [illegible]
[illegible] in bonum [illegible] a
malo declinando [illegible] malum
est adulatione adulatio cum [illegible]
dit oculos [illegible] ne videat
malum contumelia non [illegible]
aperit ut videat [illegible] ¶ Ad [illegible]
[illegible] quod [illegible] comparatione con-
tumelie ad detractionem dicendum
est quod quo ad aliquid est contume-
lia gravior culpa quam detractio
quo ad aliud [illegible] quod [illegible]
[illegible] publicatur malum quo [illegible]
aut [illegible] malum et [illegible]

pat eam malu q accidit ꝓ
ꝯtumelia q͂m q accidit ꝓde
tractōe q eu accidit ꝓ ꝯtu
tumelia statim cognoscit in
eo cui infert ꝯtumelia ꝛ a quo
infert cognoscit non sic aut
est in detractione

Secunde est de ꝯtumelia su
quitas quo manifeste in
ferit malu q͂ est de de
tractione in q̄ occulte impe
rat malu ¶ Circa q͂m p̄mo q
rendu est quid sit detractio ꝛ q̄
sint eius diffinic ¶ Scdo an pos
sit aliquis reuelare malu alteri
occulte sine pctō ¶ Tercio an de
tractio sit pctm utrm sit morta
le tm ¶ Quarto an sit grauie
pctm licz in quantū pcedunt sub
diti s'cme pctā ¶ Quito de spe
ciis ꝯsequt sine audit tib detrac
tom ¶ Sexto q tenet detrac
tor de restitucione ¶ Septimo de
comparatione sue pcti ¶ Octauo
de effectu sue pcti ¶ Nono de re
mediis sue pcti ¶ Decimo q tol
lenda est actio sue pcti ¶ Un
decimus de penis sue pcti

Diffinit aut sic detractio de
tractio est aliene fame per
occulta ūba denigratio / vel sic
detractio est mali fama lo
cutio in iniuria p̄xim / Aliq uo
sic diffinit detraher e absq
absenti et dolose mordere / Alia
aut eam sic diffiniunt p̄ hoc
q ꝯtingit detrahere ei etiam
qui no est sui famosi / dicendo
de eo malu occulte lꝫ eius sit
notus dr qm h'n e ¶ Conti
git aut malo detrahere vere alia

liam q lꝫ uel imponendo crim
q no sit lꝫ occulte ¶ Cont' scdo
ad diffinitionem aliaꝫ p̄ ph̄o
semp in detrahente affert ad
de alis si aliquod occultū bonū
uel diminuit ita no semp
detractio mali fama lo ¶ C
tra aliut q secundū hū' su
cis esse idem q detractio e
eu [illegible] absenti abloq
et dolose mord ¶ Pr' conti
absenti maledice ita ma
to subdetraccione ꝯtumēl qui
male dicat absenti ablaq in
¶ Ad p̄ dicendū q p'a diffinicio
nem nec est lꝫ q alio
lꝫ eius pctō ꝯpe bona fa
no lꝫ aut in infallibilis aliq bo
lꝫ ea fungit bonā oppinio
qua ad hac pas oc denigrati
fame ꝯtinit ubi e bonā an
alii ꝯcepta dz bonā fama ꝛ
no bonā impte ꝛ bonā fama
ꝯpe contingit tn bonā ꝯ
tractionem esse in q no sub
bonā fama illius eius p
denigratio hic ergo large fam
fama dicitur detractio aliene
fame denigratio ¶ Ad secundū nō
q seruacio mali dicit esse
quando ubi malu imponit lꝫ
bonū ꝯmitteret occultū lꝫ
minuit utrumqꝫ eīm no ꝯtingit
detrahentium lꝫ vel respectu bo
ni celando lꝫ despiciendo uel
respectu mali imponendo ul
inculcando ¶ Ad tercium dicendū q
detractio sunt aliqua inequalia
grauiora sunt ꝯtinet pu
tacionē utroqꝫ eīm e serui
mali occulte aliquando no sunt
in uocē assūmit inequalitas diff
a preiudicante p̄mo ūd pu

Secundo modo tamen cum dicat gregorius
quod de inuidia nascitur odium detrac-
tio [illegible] differt tamen in istis
detractio a susurratione quia detractio
est occulte scidia plene corrupta
susurratio vero fit occulte scidia
non plene corrupta si quando talium
[illegible] sic vero detractio fu-
nus sub generali detractione compre-
henditur. ¶ Sexto vero quod abest de maledictione
dicendum est quod licet maledicere alicui
[illegible] absenti tamen proprie
dicitur maledictio et insultatio quae
in detractio in propria culpe ut
aliquid contingit sicut respectu ali-
cuius respectu plurimus. ¶ Secundo detractio
differt ab [illegible] vel contumelia
dicitur in hoc quod unum fit respectu
alicuius alterum respectu plurimorum sicut su-
perius super illud amove a te os pravum
[illegible] ¶ Secundo quantum ad tempus [illegible]
[illegible] dicendum quod prima respicit bo-
num [illegible] intendit tollere decepcione
[illegible] secunda non respicit illud [illegible]
[illegible] tollere. ¶ Tercio aliquo intendit
tollere famam respicit finem unde
[illegible] secunda respicit materiam unde
[illegible] tertia non respicit propositum
[illegible] in mira ut intendit
[illegible] ¶ Ad condescensionem autem [illegible]
attendenda est quod nouus detra-
[illegible] aliqua famam pro-
[illegible] quod [illegible] pulchritudine [illegible]
detractor [illegible] de fama bonum
[illegible] quae dicitur dea
[illegible] aliquam tollere [illegible]
[illegible] bonum tollere non possunt [illegible]
[illegible] quod manus [illegible] [illegible]
[illegible] est aliquo possit bonum [illegible]
[illegible] licet possit [illegible] quod non [illegible]
[illegible] in parte mortale ut [illegible]

vel prudentia vita de aliis ¶ Tercio
unde notandum est quod sunt duo
detractionis [illegible] prima est
[illegible] negare bonum quod [illegible] ab
aliquo factum sicut ille qui dicit
[illegible] demandato [illegible]
quod negando fiat [illegible] ¶ Secunda non
est quod tempore quo laudandum
est aliquis taceatur sicut [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] qui nouerunt
[illegible] [illegible]
[illegible] ¶ Tercia non est cum bonum
quod non potest negari [illegible] dicendo
mala intentione esse factum sicut [illegible]
¶ Eccli. xi. bona in mala conuertens
insidiatur et in electis ponet maculam.
¶ Quarta est cum occultum malum
reuelatur eo modo quo non decet. ¶ Eccli.
xxvii. qui denudat archana a-
mici perdit fidem. ¶ Quinta est mali
augmentatio. xi. ¶ Eccli. ab una
scintilla augetur ignis et a doloso
augetur sanguis. ¶ Sexta est adin-
uentio mali. xi. ¶ Eccli. attende ti-
bi a pestifero fabricat enim mala.

Secundo quaeritur an possit aliquis
reuelare malum alterius abs-
que peccato quod non. Qui reuelat
malum alicuius [illegible] in ipso
est destruit famam alterius. Sed de-
struere famam alterius non potest si-
ne peccato ergo non potest reuelare
malum alterius sine peccato. ¶ Item
xxvii. Eccli. dilige proximum tuum
et coniungere fide cum illo quod si denu-
daueris absconsa illius non perse-
queris post eum [illegible] quia
[illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] fit malo
denudare absconsa illius est
malum si reuela mala alterius

est deundule abscondita ¶ Aliud
dicit aliud deundule anima iniusta
est desperacio anime infelicis propter
non felicis ¶ Tercio est recordacio decep
to operis misteriis conspilia et
misterii revelacione conplaga do
lore in omnibus hiis effugiet ami
cus ergo dissoluit amicicia per re
velacionem misterii ergo revelare
malum alterius est malum ¶ Contra
dicit primo ¶ Item si peccavit inter
te et ipsum corripe eum inter te et
ipsum si te non audierit adhibe unum vel duos
testes ¶ Si autem dic ecclesie ergo reve
lare malum alterius est bonum ¶ Item
videmus quod si peccatum in anima et
audiens nocte inimicus testis quod
sunt quod aut ipse videt aut constitu
est ... indicantur peccatum in
civitate sua ergo bonum est indicare
malum alterius ¶ Item ponamus quod aliquis
conatur publice aliud in fide ut
machinari in morte alterius vel
deflorare virginem ... sic certum
non nisi bonum est revelare alicui
qui sit prodesse multis ad removendum
nocumentum dico eum qui potest alium
avertere contumelias propterea non fiat
malum aliud est quando sunt impetrati
ti corporis nec tamen scrupulo pecca
tur occulte sed manifesto facti
meri desinunt alimare dicit augustinus
quando desinit alimare eum potest conse
cut ergo non est malum revelare
malum alienum ¶ Ad quod dicendum
quod revelare malum proximi quoniam
circumstanciis est distinguendum
Si enim dicat ei qui potest et vult
prodesse recto ordine quo debet
aliquid sine oz ad alias circumstancias

ad alterius correctionem vel cautelam
nocumenti tunc bonum est Si non
desinit condiciones debite propter
hoc ad bonum tunc revelare ma
lum proximi malum est maxime in
detrahendo vel cum tenetur cela
re sicut est in eo quod est tectum
confessione sacramentali vel quod est
tum speciali obligacione ...
cuius ... proponat ...
bus aut hiis cautela maior
est adhibenda ne revelet
illum cui tamen non est revelan
dum vel quando non est revelandum
quo ordine non est revelandum
vel alia de aliis potest eum in hiis
... vel iubendo de facili admi
¶ Ad hoc potest patet quod utrumque
est aliud revelare malum in
est bonum sic eciam ordo et
circumstancie cautele ... in ...
preceptum ... in hiis que
tenet ad suum officium eum ...
sit denunciaco quod debet ...
tela nocumenti quod potest audire ¶
dico adhuc in ... qui ambulat
dolens ... qui aut fidelis
est celat amici commissum ¶ Ad
videtur quod aliud est contra
aliorum aliud deferre ut ...
circa amonicione corrige ...
proximum conuictos iudicas ...
cia corripiat aliud impedia
... oblivione vel insultando ...
... ¶ Ad ... reputa
... qui se iudicat ... ¶
¶ Ad dicit augustinus non ...
maliciosos qui tunc alterius
dicatur ... in ... vo...

non indicando crimen quod per
modos quos indicando cer
potest sed tacendo perire per
mittit
Tertio queritur an detractio sit
peccatum ita tamen sit mortale
quod videtur est aut possibilitatem
quando quis nolit esse in quibus
detractio nec tamen ipsis qui tamen
detrahendo consentiunt glossa tamen
detrahendo consentire est in collatione
detractionis inconsistenti inter proxi
mos dicit sed hoc est detrahere
propter quod est detractio ¶ Item
facto volunt detrahere male
fama glossa non solum debes
detractionem vitare ut suggeres
sed adiunctis indicare sed eos fortius
in illos illos
¶ Item si aliud
detraxit sive detraxit lege
detractionem possibilitatis ¶ Item
detractor
sed audientes non debet
mortali peccato ergo detractio
mortale peccatum ¶ Item ysa(ias)
ve qui dicitis bonum malum et
sed ne dicat
bene aut
debet mortale ergo detrac
tio est mortale Similiter qui
condempnat iustum et iustificat
abhominabilis est deo
condempnare iustum ad detractionem
ergo detractio est mortale
dicit augustinus quod submurmur
maledicere facili
tate ut sed detractio
est maledicere ergo est
veniale ¶ Item detractio et adu
latio opponuntur sed adulatio est

contingit esse tamen veniale tamen mor
tale ergo et oppositum contingit esse
detractionem tamen veniale tamen morta
lem ¶ Item prima est natura homi
nis post corruptionem addiscendum ma
lum de alio et illa ad detrahendum
in labiis eius lingue posita est
unde ipse dicentes videtur
detractio aliqua esse veniale peccatum
est ut quando
peccato mortali in voluntate dicat
in venialibus in
possibile
noluit ut reprehendatur alie
nam ¶ Ad quod dicendum quod detrac
tio aliqua est mortale peccatum
aliqua veniale cum tamen detrac
tione plus in mortale
sicut in scriptura sacra reperitur
¶ Est autem veniale peccatum tamen
malum de alio nec
est voluntatis nocendi nec
aliquibus circumstantiis Si non
fiat in
que dicit esse
mortale possunt
que sunt que
sunt videntur dicere quod aliquid
sit veniale alii tendunt ut
detractio sit mortale peccatum Se
cundo que alia sunt videntur
dicere quod aliquid sit veniale nec
est similis sicut adulatione cum
adulatio enim recedit a
non qui detractio ea quod
nature et bonum dicere
de alio non
est malum libenter de alio dicere
accusare coram domino
est
dei iustus in

aut est aliud non attemptare vel addere
consentanea tristiciis dolorum est
inferre videtur

Quarto audiendum quod est quale peccatum
sit maxime peccant subditi
si grave peccatum. Quod autem sit grave
se audiendi probatur per hoc quod dicitur Proverbiorum xxiiii
cum detractoribus non commiscearis
glossa super illud mors quippe tanta
pene communis humani generis ac
capitale est quale peccatum. Item
corpus super malum ideo accedere est in
uniuscuiusque regula super mensam quia
pene libenter ab omnibus auditur.
Item tanta super hoc libido mentes
hominum invasit ut qui procul ab
aliis viciis recessisse in istis
quasi in ultimo laqueo dyaboli
incidant ergo detractio est quasi
generale peccatum unde quod ergo propter
hoc contendendum est aut vitandum.
Attendendum est quod non solum arguit
quod in magna adhibenda est
diligencia ne homo incidat in
hunc laqueum dyaboli licet enim in
aliquibus sit veniale de facili tamen
per contemptum incidit homo in
mortale. Quod autem sit grave
peccatum in subditis patet per hoc quod
scriptura super detrahentes deo
dampnat dicitur enim Exodi xxii
diis non detrahes et principi populi
tui non maledices glossa sacerdotibus
et doctoribus qui cetera prepa
rant et cum dicitur diis detrac
tio iniuriosa sit in illis est cum
tis. Item Ecclesiastici x in cogi
tatione tua regi ne detra
has et in secreto cubiculi tui ne
maledixeris diviti glossa simpliciter

maledicet ne vel illi (?) sculte
libus maledicamus. Item
scitur de maria sorore quod
punita fuit quia moysi
detraxit. Simile in Numeri xii
quod deus respuit in murmura
torum quam in hac parte de
inferius detrahere ut apostolus
scena ergo eos pestilencia
punivit. Simile dicitur in Judicum
est contra nos murmur sed contra
dominum colligitur quod grave
peccatum in subditis repetitur.
Credendum tamen in aucte sunt
vero non ita esse grave peccatum
hoc quod murmurant vel detraxit
penitentiam. Et ad hoc vi
detur quod aliud est cum respicit
personam cum detrahitur sed
granum peccatum ad detrahentem
autem quod dicit gregorius ma
ximum est dyabolus consiliis per
suadere ut doctoribus ac
sanctis detractiones inpo
nat ut acquirunt vel plebis laudem
respectis pastoribus non tan
tum fiunt eorum lasciviam
non est attendendum quod dominum per
se natum respondit hoc de
potestate vel magistratu vel
esse mortale peccatum

Quinto quibus istorum peccatorum
genus detractionum non
tendens vel ad minus tristes
non possibiles quod in proverbiis
dicit salomon detrahentes aut de
trahente audire quod hoc
ab omnibus sit non facile est
Item Psalmus ci nulli detrahas

te secundum putes si ceteris laces
das ipsi non detrahis alijs
mentaliter facit quod possum
pandas commisitationes in
ista peccandi. ¶ Item possessor videtur
quod par peccatum sit incitare
ne in audiente vel admini
stret sit mortale. ¶ Contra
aliquibus eius adquiescere
etiam aliquibus audire et
non nolle malum ei cui de
trahitur. ¶ Quod si nollet malum
cum innuendo malum alterius non
semper dampnabile. ¶ Quod
si peccatum est in sententia mali
tiosa quod oritur ex fonte si
detractor est fons mali aliquis
est peccatum in detrahente quod
in acquiescente. ¶ Ad quod dicendum
auctor dicit triplex. Est enim an
tiquior vel potior vel [illegible]
aut non contingit audire
[illegible] est aut auditus
[illegible] ipse potest et ulterius
sit causa mortis alicui
detrahendi, secundum quod inquadit
[illegible] dei. R. nullo eo dei
[illegible] aut detrahente audire
[illegible] non est eo placet
detractio audita et [illegible] cessat
[illegible] malum [illegible]
[illegible] est peccatum [illegible] non ita
sicut in detrahente [illegible]
[illegible] si esset in nobis [illegible]
[illegible] nec possimus ab detractationibus
[illegible] aliis [illegible] detrahere
[illegible] ne dicit audi
[illegible] libenter [illegible]
[illegible] aures ad audiendum malum
[illegible] detractionis sine cir

[illegible] vel non credat et hoc eciam peccatum
est. Sed levius quam hoc dicit
in [illegible] remanere a peccato
detrahencium labia. [illegible] sunt
autem duobus modis faciendum vel ab
[illegible] loquenti. [illegible] labia
tua detractoribus non [illegible]
custodias alias quam [illegible]
[illegible] subtracte [illegible] ne cor
pant fugiatis. [illegible] dicit [illegible]
[illegible] alienis quam linguam fugi
as detractorum. [illegible] ne
linguam aut aures [illegible]
tes ne aut ipse aliis detrahas
aut alios audias detrahentes.

Deinde queritur utrum detractor
teneatur ad restitucionem quod [illegible]
[illegible] dicit melius est nomen
bonum quam divicie multe et super
aurum et argentum gratia bona. Cum
ergo per detractionem auferatur nomen
bonum [illegible] aut [illegible] au
feruntur bona temporalia auferens autem
bona temporalia ut [illegible] fur
aut raptor tenetur ad restitucionem
non enim dimittitur peccatum nisi resti
tuatur ablatum ergo multo forcius
detractor tenetur ad restitucionem.
¶ Item ad hoc facit quod dicit gregorius
[illegible] distant dampna morum
a dampnis rerum corporalium. Cum
ista que nos sunt illa vero in nobis
[illegible] at bonum est quod est a
nobis quam quod est extra nos ergo qui
aufert illud magis tenetur ad re
stitucionem si ille est detractor ergo
detractor tenetur ad restitucionem. [illegible]
[illegible] [illegible] duo detra
ctores sunt qui doctorum vitam
[illegible] carpunt [illegible] qui
[illegible] aliorum [illegible] diripiunt

ipso eum que potiora nobis sunt. Licet
enim viri auferunt nobis detrac-
tores adiutores nostros ipsos denudant
quod quantum in ipsis est plus auf-
ferunt detractores quam raptores
¶ Contra nullus tenetur ad impossibile
sed potest contingere quod ille qui lesit
famam alterius non potest eam re-
parare ergo non tenetur in illo casu
ad reparationem sed nichil aliud est illi
restitutio quam reparatio ergo non
tenetur ad restitutionem ¶ Preterea non est
in ipso quod homines habeant bonam
opinionem de aliquo sed nullus tenetur
nisi ad id quod in ipso est ergo nullus
tenetur ad restitutionem ¶ Preterea hoc est
infinitum quibus eum [illegible] fuit [illegible]
quibus [illegible] fuit denigratus fame
¶ Ad primum dicendum quod detractor ad re-
stitutionem fame quantum in ipso est
¶ Ad id non obstat quod apud ipsum
est impossibile dicendum est quod aliquid
est ei possibile aliquid facere est
ei impossibile apud ipsum est possi-
bile [illegible] [illegible] illis quibus
dicat multa facere aut impossibile
est ei mutare opinionem quam illi
conceperunt ad illud ergo tenetur
ut saltem dicat sicut contigit
[illegible] [illegible] se deliquisse de
quo forte intellexit anima sic
eum dispossuit [illegible] [illegible]
[illegible] administrare [illegible] tenetur
[illegible] membra [illegible] sunt in-
stitie in perfectionem ¶ Ad id uero
quod secundo obiectum est per hoc patet [illegible]
¶ Ad tercium non obstat [illegible] quod licet
infinitum sit in multiplicando de-
[illegible] eius qui audivit detractionem
[illegible] [illegible] potest esse apud
deum qui debet satisfacere detrac-
tione erga quos detraxit et al

tius opinionem lesit reconcil[illegible]
quantum in ipso est tenetur fam[illegible]
reparare

Septimo quare [illegible] [illegible]
[illegible] peccatum ad alia [illegible]
[illegible] quod peccatum sit [illegible]
[illegible] [illegible] sui detrahentis [illegible]
[illegible] est quod placet peccatore [illegible]
[illegible] qui audit fratrem [illegible]
est sed qui detrahit [illegible]
audit fratrem suum [illegible] qui d[illegible]
[illegible] sua est [illegible] ¶ [illegible]
facit quod dicitur in epistola [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
ita detractores [illegible]
[illegible] esse manifestum est
[illegible] [illegible] [illegible] petrus
[illegible] ¶ Item augustinus [illegible]
mala persuadere [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dentes [illegible]
[illegible] [illegible] Ex hoc ergo [illegible]
[illegible] peccatum sit detractionis
[illegible] [illegible] etiam quod
sit peccatum [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] [illegible] ut me diligere
[illegible] gloria plus [illegible]
[illegible] detrahentes [illegible]
creditores [illegible] qui
eius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sed qui [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
sunt detractores ergo ma[illegible]
peccatum detractionis quam [illegible]
¶ Tamen [illegible] facit [illegible]
irrecuperabile detractione [illegible]
ergo maius est peccatum [illegible]
quam detractionis ¶ Preterea [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible]
detractio non [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

302

tingi p(er) illud no(n) laqueis tam(en)
tu(m) s(ed) plus testimo(n)iu(m) i(n)iq(ue)
s(an)ctimonia illud cu(m) c(on)scie(n)tia
p(ro)pter p(ro)fessiones apparitas p(er)
talibus f(a)c(t)e tabule s(er)mo cu(m)
s(an)ctitate h(ic) q(uo)d mecu(m)
fantur q(ua)nto plus testimo(n)iu(m)
p(ro) dicendi q(uod) h(ic) g(ra)ue sit
detractio ta(men) no(n) c(on)tra
s(an)ctimonia. Ad o(mn)ia aut(em) u(e)n(it)
est q(uod) s(an)ctitate(m) aliq(ui)d
se alij cu(m) p(re)sumpcione no(n)
cu(m) d(icitu)r q(uod) detractio uel a(li)q(ui)d
s(an)ctitate(m) dicit(ur) p(re)sumpcio no(n)
i(n) eo aut(em) esse p(otes)t q(ua)re
dicit(ur) s(an)ctitate(m) q(u)ia
in ipsa est aufert(ur) q(ue)da(m)
qua s(an)ctus uiuit i(n) bona
... alteri(us). Aut(em) dic(itur)
p(er)na attendit(ur) i(n) g(e)n(er)e ut
... mortali delectu(m)
... infinitus i(n) ...
... d(icitu)r in ca(us)a p(ro)p(ter) ...
manet i(n) se ip(s)o. Si n(on)
... p(er)na nobis indeterminata i(n) se
... q(ua)ntitate no(n) est ...
s(an)ctitatis c(on)detractio(n)e. Ad
... q(uod) dicit(ur) p(ro)p(ter) detrac(tio)
... qua detrahit(ur) ... i(n)
... eius ma(n)us p(ec)c(at)u(m) p(ec)c(a)to
... u(ir)tute(m) ... uite
... carnalem uita
... est uita sp(irit)ualis uita
... est uita carnalis
... contemplacione q(u)ia
... d(icitu)r uita g(rati)e q(uod) uita
... d(icitu)r ma(n)us p(ec)c(at)u(m) de
... qua detrahit(ur) ...
s(an)ctimonia p(ro) sp(irit)ualis uita
... est i(n)corporaliter
... qua fit i(n) i(n)iuria ...

... p(ec)c(at)u(m) s(ed) p(ro)p(ter) q(uo)d fit i(n)
iniuria ip(s)i ... i(n) se ... cu(m)
natura uniata d(iui)ne i(n) ... q(uo)d
tollit a(m)o(r)e(m) alia creatura
u(e)l p(ec)c(at)u(m) ma(n)us alia

Octauo q(ue)rit(ur) de effectu s(an)cti
q(ue) ... aut(em) effectus
... ...
dicit ... q(ui)d aliud detra
hentes faciu(n)t nisi q(uod) i(n) pul
ue(re)m sufflant ... oculos suos
terra(m) excitant ut u(n)de plus de
tractio(n)is sufflant sufflant
... magis ... uideant
Ex quo ... q(uod) detractio
... ip(s)a detractio(n)e. Tu(n)c ...
... aut(em) cu(m) detrahit(ur) in
palam ... alia q(uae) ...
... i(n) ee aut q(ui) ...
... no(n) in esse aut q(ui) ...
i(n) ee uel no(n) i(n) esse. Si q(ui) ...
negat i(n) esse uel no(n) i(n) esse
... nisi a(m)mittit
... q(uod) ...
p(ro) detractio(n)e no(n) ... Si no(n)
q(ui) negat q(uo)d no(n) sunt ...
... uel malicie i(n)
... q(uo)d p(ro) detractio(n)e no(n) a(m)mit
tit no(n) cu(m) p(otes)t p(ro) detractio(n)e
a(m)mitti nisi q(uod) ... nec ...
p(ro) detractio(n)e ... al
... cu(m) alia ... sit
... q(uo)d ... q(uod) detractio
... Ad ... q(uod) est
est duplex lum(en) lum(en) ...
... speculatiue (et) lum(en) ...
... practice qua ...
... alti ... ...
alio ... p(ro) detrac
tio(n)e q(uo)d no(n) ... q(uod) ... lum(en)

cogitamus speculatio in ipso detra
hente sicut similiter luminis cogitamus
speculative non enim minus cognos
citur veritas cognitione speculativa
sed magis desiplicis veritatis et magis
...latis veritas malicie vel actus
...amus practice peccati tum scilicet
quia non est sapiencia nisi sapit
quod est sapiencia idem enim insipiens
est insipiens et tantus licet differens
... iste enim actus nequam de
quo dicitur ysa v Ve ... actus tunc
sunt in ... erit iste etiam
... sicut cogit enim amarus
... dulce et dulce amarum
... ysaie xx dicitur talibus ve illis
qui ponunt te lux et lux tenebras et
amarum dulce et dulce amarum
¶ Item quartus effectus huius pecca
... spiritualis tam inducat erat
lepra marie sororis moysi ...
... ... enim illa ...
... maria apparuit candens lepra
... ... dicitur in glossa in glossa
super illud ... lepra ...
detractores ¶ Sed videndum propter quod
quod debeat esse effectus peccati ...
... lepra enim est talis corpo
ris ... alia autem sit
in peccato carnali ergo effectus sequens
peccatum carnale est ... lepra ¶ ...
dum est ... lepra ...
et ... hoc autem sunt propter
peccatum cupiditatis ... corruptio
... que dicitur lepra ...
... cupiditatis ¶ ... dicendum
quod in lepra attenduntur plures
proprietates una enim est talis cor
ruptio alia est quod est morbus con
tagiosus tercia est quod magis et
magis invalescat secundum quod ...

est maior etiam ... si ...
... effectus differens ...
differentes proprietates vel ...
... ...
... defectum ... ...
peccato nisi ... ...
corruptam ... ...
... peccato vel cupiditatis ...
augmentum quorum enim ...
... tendit ad ...
... corrupti magis ...
cupiditatis ... illo
Nunc quidem de remedio
pecca[illegible] autem si ... pecca
in remedium ... ...
adulacionem enim dicat ...
... detractor ...
... vel ... vel ...
... vel aliorum ...
... detractor ...
quod detractor enim est ... ...
... super illud ...
at ... ... glossa
... ...
fundit sic et ... detrahit
... autem ... ...
ergo detractor non est in ...
peccato sine medicina ...
... ... quod non sit ...
... detractione ...
in ... ad ... ...
... quod ... ad
... intendunt agere adula
intendunt agere in illum ... adu
lator et detractor in illum ...
detrahit ... ergo dicitur quod ...
... est in remedium adul
... est ... ...
enim autem ... detrahit ...
ad ... ...
si forte aliquid reprehen...

303

nes esse sicut sibilus. Quid enim non
venenum ei sed medicina ille
qui audit detractorem si adq'
est venenum infusum adeo
illi non cui detraxit non di
venenum nisi corpori contraxit
detractor. ¶ Sz posset queri si adu
lator sit detractor sit detrac
tionis. Ipse quod non dicitur
adulator in remedium detrac
tionis sic detractor in remedium
adulationis. ¶ Ad hoc est dicendum est quod
adulator non permittit hominem in
[illegible] detractor non facit et ideo
adulator non dicitur esse in remedium
detractoris.
Secundo audite quod tollenda est
aures hominis prava dicentis cum
[illegible] quod sufficit sibi gratia contra
[illegible] curandum est de conscientia
hominis contra se aliud dicitur
sed ubi abstinendum a specie mali. Al
[illegible] quod bonum est tenere ali
quid autem a specie mala est ut
[illegible] aures prava in aliis cum
ipse sit. Dicendum secundum quod di
[illegible] non sufficiat quod bonum est
abstinere a specie mali. Ipse ali
[illegible] tollenda est aures detract
[illegible] ¶ Si cum nullo modo videtur
[illegible] malus non credere de
[illegible] alium de illo. ¶ Tertio qui
contempnunt famam crudeles
secundum quod dicit Augustinus. Siquis
[illegible] flagitiorum mea fidem
[illegible] sibi sed facit quantum
facit famam in aliis et in moribus
[illegible] qui contempnunt et
[illegible] secundum quod dicit Seneca
[illegible] est qui famam negligit
[illegible] qui detractoribus aurem
subtrahit. ¶ Tertio quantum in operibus

est accidunt animos aliorum sed
quamplurimi etiam detrahendi
[illegible] tales peccant quia non sub
trahentes aures detractoribus
peccant. ¶ Sz videtur contra. Nullus
enim tenetur ad impossibile sed nullus
potest ita caute vivere quin aliquis of
fendat in ipsum quia nullus potest
caute animos detractorum vitare ab
eius ore. ¶ Tertio apostolus testatur
[illegible] ut infamiam
[illegible] famam quia in fama fami
liari [illegible] [illegible]
non quia subtrahenda est aures de
tractoribus [illegible] detur aures
[illegible] ¶ Ad quod dicendum quod subtrahenda
est aures detractoribus secundum quod
possibile est. ¶ Ad aliud autem in quantum
dicendum est quod aures detractoris
aliquid est aperte eius cui de
trahit aliquid aperte detrahentis
vel eius apud quem detrahit sub
trahere quia potest ut in plurimis aures
[illegible] sunt aperte [illegible]
tenet secundum illud apud abbatem
[illegible] aures [illegible] que
sunt aperte detrahentis vel eius
apud quem detrahunt non tenetur
ipse subtrahere. ¶ Ad aliud dicendum
est quod licet detractor sit aures [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
non tamen [illegible] est aures detractoris
¶ Cum detractor est aures [illegible]
[illegible] est [illegible] dei qui [illegible] e
[illegible] bonum quod non dat [illegible]
detractoribus est [illegible] mala non
sunt aut faciendo mala ut
[illegible] bona. ¶ Ad hoc etiam
[illegible] si satisfaciendum est de
tractoribus quibus [illegible] [illegible]
quod non ut satisfactio cum competit
ei qui est debitor [illegible] ¶ Sa
tisfacere cum est [illegible] peccatorum

corrigendo omnibus adiuuando non accusando. Cum
ergo ille cui detraxit possit esse
iniustus vita non debitum conservando
non oportet ipsum satisfacere detrac-
tori similibus modis. Potest tamen magis
ex detractione satisfacere illi.
¶ Contra dicit Gregorius. Cauendi sunt
detractores et aliqui amonendi
eisque satisfacere similibus modis de
bonis facientes quos detrahendis inimicis
dicit ne forte scandalizemus eos.
Dicit apostolus primo ad Ro. si fieri
potest quod vobis est cum omnibus
hominibus pacem habentes. ¶ Ad quod
dicendum quod satisfactio accipitur duo-
bus modis. Uno modo est in remis-
sione peccati, alio modo conuenien-
ciam aliquam quod est in remis-
sione peccati eo quod iusto satis-
facere pertinet qui detraxit quod
non est in causa peccati alicui
est satisfacere vel condere cum scan-
dalis fidem quod scandalum est
datum ut fama alicuius recta oculum
placeat. Unde si non non cum non peccauit
substrahi ... in ipsius detractio-
nibus faciendum est secundum con-
silium euangelii dicat cum dominus
dicerent eis scis quod auditio hoc verbo
scandalizati sunt. Mathei xv. et
il. c. s. 2 d. etc.

Videamus quibus de pena sunt
peccati post eum quem utro-
que peccati sit ipse pena annexa
quod dicitur in medio quod videtur primi-
dus cui cruciatur conplanatur ad
respondendum applicemus nos dicit de-
...tuum in ... ...
... et ... sicut ut cum
psalmus qui in ... ...
torquetur. ¶ Item augustinus amasti
sua agente imposita bonus adae
in medio sta... angeli ... cum
est bonus adae. Sed detrac-
tor nascitur communis media quod
... peccat pena ammixta
... in media in passio
... rasitus computatur detrac-
tor ac... ergo detrac-
tor pena sibi annexa ...
peccat ipse dur pene qui
... peccatum mortale ¶
dicendum quod detractio pene
in sua radice secundum illa
secundum quam communia in
dicitur cum pena hic in se
alio modo secundum quam
¶ Communia nasci de eo
quod omnis motus inordina-
tus est pena ipsi sibi ... non
tamen in ipso actu super
passionum tunc cum dicitur
pena sic tamen ut in ...
nam dicitur hic.

Quod dicendum est de pe-
...maledictus in quo sit ...
pene et recte post contume-
liam et detractionem licet cum ...
in genere quam utrumque ...
in proximum nisi tamen ...
contumelia et detractio ...
ledictum quam in illis ...
sit intensiores ex ipsorum ...
in hac autem sit intensiores ...
cretum pene. ¶ Circa autem
peccatum hec sunt consideranda.
¶ Primum cum utroque maledictio sit
sit malum. ¶ Secundum est quod sit
mortale peccatum. ¶ Tertium quod
sit maledicere creatu-
ris ... intellectum. ¶ ...
tum est utrum sit male-
creature irrationali vt

...ge vel sciunt ¶ Quintum est
...edictio fertur super simulata
...m aqua oculi fonda
¶ ...tum est de comparatione
...ta ad aliam partem ¶ Septimum
...ur sit tunc dei maledictio
...m est utrum aque quemadmodum
maledictiones in novo testamento
sunt in veteri

Primum sic arguitur primo quod
maledictio est malum benedictio
et maledictio sunt opposita sed
...o bonum est ergo maledictio
...est ¶ Item apparet per hoc quod
...ratur corpori eius precedit bene
...et maledictio repugnat eorum
...la ramaria aqua que de eadem
...procedunt ¶ Ex similitudine ergo
...quod benedictio bonum et ma
...o malum quod patet per hoc quod dicit
... ipsa benedictione dei et patrum
...male dicit Chores qui a dissi
...tudine dei facti sunt ¶ Item
...quicumque maledicunt super ipsa
...ne sua supponunt eos
...alii de illis qui maledicunt
...alia est maledictio ¶ Item dicit
...benedicite et nolite male
...ergo maledictio malum est ¶ Item
...sit secundum divinam iustitiam
...est sed maledictio fit secundum
...iustitiam ergo maledictio bo
...est quod autem fiat secundum divinam
...iustitiam patet per hoc quod dominus petrus
...intulit ¶ Item petrus pecca
...tum sit in maledictione et est
...in iiii ¶ Regum iii Heliseus
...maledixit pueris filiis illudentibus
...dicentes cum alii ad ascendet
...qui egressi sunt de civitate
...illudebant ei dicentes

ascende calve qui cum vidisset
eos maledixit eis in nomine
domini ¶ Item consuetudine ecclesie
sunt anathemata anathemata
vero sunt maledictiones quod autem
est consuetudine ecclesie bonum
est ergo maledictio bonum est ¶ Item
quod factum est divina inspiratione
fecerunt sancti eciam apostoli
tamen ergo ...
¶ Ad quod dicendum quod maledictio du
pliciter potest fieri vel respectu eius
qui dignus est maledictione
vel respectu eius qui dignus
est benedictione vel cui competit bene
dictio ¶ Item potest fieri respectu iniuste
aut merito ab illo cui potest
fieri vel competit vel
cui non competit ¶ Si
ergo fiat maledictio respectu illius
qui meretur maledictionem cum
aliis debitis circumstantiis erit
maledictio bonum et non sit malum
ei qui maledicit ¶ Si vero fiat illi
qui non meretur maledictionem vel
desunt alie debite circumstantie
erit maledictio malum ¶ Ad aliquid
ergo videndum est dicendum quod bene
dictio et maledictio cum sunt op
posita si unum est bonum reli
quum est malum ¶ Sed contingit
bonum esse utrumque et malum
utrumque est cum benedicere cui
non est benedicendum et hoc est malum
sicut faciunt adulatores de
quo dicitur proverbiorum xxvii qui bene
dicit proximo suo nocte consurgens
de nocte consurgens maledicenti
similis est et ypocrite ... erunt
qui letificant populum meum sedu...

centes et qui benedicuntur capitu
li est. Aut benedicere cum benedice
dum est, et sic bonum est secundum
hoc dicit apostolus benedicite et
nolite maledicere. ¶ Similiter est
duplex maledictio, cum quo dici-
tur in ipsa benedictione et est benedictio
pro bono ibi, et bonus maledictio
pro malo nisi ad divina referatur
sicut exposuimus in ipsa littera. ¶ Se-
cundo videndum est ad illa que
opilla parte obviant maledicti-
cum sicut prelatum est illud quod
sine delicto semper affert et id
malum est similiter et maledicere
quod prohibetur ab apostolo.

Secundo queritur utrum sit tamen mor-
tale peccatum. ¶ Et videtur quod male-
dictum cum prohibitum est ab apostolo
quod autem prohibitum est mortale
peccatum est, ergo maledictio est mor-
tale peccatum. ¶ Item oratio communi-
tis [illegible] est [illegible]
to sicut dicitur apostolus xxi. sed impera
vi dumme est oppositum illi ergo
est mortale peccatum. ¶ Contra dicit
augustinus quod ad veniale peccatum est ma-
ledicere sua facilitate. ¶ Vel quod
corruptione nature accidit de
facili quod homo imprecatur alteri
penam temporalem sicut incurrit
culpa sed illud est veniale peccatum
ergo et istud. ¶ Ad quod dicendum
quod maledictio cum sit actus caritatis
tis aut est respectu pene eterne
aut respectu pene temporalis. ¶ Si re-
spectu sed ut voluntate animi ma-
ledicere respectu pene eterne est mor-
tale peccatum. ¶ Si ut voluntate
pulsi respectu pene temporalis sicut
scit esse veniale primus quod [illegible]

[…]pat illud dicit i. q. i. cap. [illegible]
dicit reg. d. iii. ps [illegible]
tur de illis qui [illegible]
cum imprecantur. ¶ Si non fi[…]
dum aut [illegible]
respectu magis cadit [illegible]
sicut i. q. x. viii. non videtur
dicendum sed [illegible] bene
nota quod quadruplex est mal[…]
¶ Est maledictum [illegible]
aliud subito maledictum [illegible]
loquitur augustinus in [illegible]
maledicum [illegible] ut [illegible]
non [illegible] maledicere
dicit [illegible] qui negligit [illegible]
ledere respectu consuetudi[…]
ne corde maledicit [illegible]
tum labiorum [illegible]
[illegible] possunt esse
[illegible] mortalia [illegible]
tempus. ¶ Est item maled[…]
[illegible] procedit [illegible]
est mortale et est maled[…]
tione quod caritate procedit
est bonum.

Tertio queritur utrum sit
dicendum creature [illegible]
[illegible] intellectum quod non [illegible]
ei cum imprecanda est pe[…]
est culpa sed creature [illegible]
[illegible] intellectum non est
ergo ei non est imprecanda.
¶ Item [illegible] creatura [illegible]
[illegible] quod [illegible] acceptum [illegible]
est maledicendum creature
ergo nulli creature [illegible]
intellectum est maledicendum. ¶ [illegible]
[illegible] maledixit [illegible]
[illegible] dicens [illegible]
[illegible] et [illegible]

est quasi fiducia quod exemplo eius
potest ferri maledictio super omnem
rem non sentientem vel intellectualem
¶ Item Job iii. maledicta dies in
natus sum dies in qua homo in-
... non sit benedicta Similiter ij.
Regum i. David montes Gelboe nec
ros nec pluvia veniat super vos neque sint
agri primitiarum quod contingit male-
dicere creature non sentienti rationem
vel intellectum sine peccato quia sancti
fecerunt ... ¶ Ad [illegible]
[illegible] creature non sentienti rationem non
est maledicendum propter se sed propter
rationem rationalis creature [illegible]
maledictionem aut ei aliquam significandam
sicut maledixit dominus ficulnee
in qua significatur reprobatio Iudeorum
aliquid ratione peccati inde procedentis
sicut maledictus vir dici propter
peccatum originale vel [illegible]
originale in qua fuit conceptus
vel natus nativitate in utero
Ad cum sanctificatus esset in utero
non fuit natus ab originali peccato
nativitate [illegible] natus fuit
[illegible] originali conceptus Aliquando
non fit maledictio creature irrationali
[illegible] creature rationalis [illegible]
[illegible] montes Gel-
boe [illegible] maledixit ut dominus
[illegible] terra fructus non oriatur
possessores terre [illegible] damp-
nis [illegible] male-
dictionis sententiam acciperent qui
[illegible] se morte regis [illegible]
[illegible]
aliquid non fert maledictio ratione
creature rationalis [illegible]
[illegible] ad aliquid malum sicut lata
sunt maledicta serpentis in Gen. iii.
maledicta autem terra sunt in opere tuo

[illegible] peccati et [illegible]
quod in relatione ad creaturam
rationalem fertur delicta maledictio

Quarto queritur utrum sit male-
dicendum creature rationali
ut potest anglice vel humane [illegible]
non videtur dicitur enim Job [illegible]
dominus maledicat impius dyabolum
maledicit animam suam [illegible]
maledicere animal suum [illegible]
eum queruit [illegible]
[illegible] etiam [illegible] non est male-
dicendum dyabolo [illegible] fortius nec
alij creature rationali [illegible]
[illegible] de malicia ¶ Item super illud
[illegible] non est ausus ferre in
dicium blasphemie quando michael
archangelus dyabolo [illegible]
blasphemia dicere noluit et
[illegible] hic de blasphemia [illegible]
maledictione non quod ausus fuit
archangelus maledicere dyabolo
Exemplo quod [illegible] non est
maledicere dominus [illegible] dya-
bolo vel alij creature rationali
[illegible] talis maledictio que
fertur super creaturam blasphe-
mia est in creatorem [illegible]
aut blasphemia [illegible]
[illegible] quod non est maledicere
dum creature rationali ¶ [illegible]
in [illegible] maledicunt ei qui ma-
ledicunt diei [illegible] qui [illegible]
eius claritate [illegible]
[illegible]
[illegible] nomine quod dici [illegible]
[illegible] dyabolus [illegible]
[illegible] maledicunt
dyabolo Ergo quod peccatum est male-
dicere super vel alij creature
intellectuali peccatum ¶ Item [illegible]
[illegible] maledictus vir qui [illegible]

audit sibi mecum et sermonibus ergo ma
ledicunt imitantur. ergo maledictio
creature rationali convenit. ad primum dicendum
quod cum possit fieri maledictio
super creaturam rationalem. ¶ Ad secundum
dicendum quod maledictio potest fieri super
creaturam inquantum est rationalis
secundum hoc non est maledicenda
licet enim inquantum peccatrix sit ma
lus et debetur ei pena tamen inquantum
est natura quedam est bona et
dicere malum de creatura redundat
in ipsum creatorem. unde hoc modo
maledicere peccatum est. ¶ Si non predi
catur malum pene eventurum
peccatori nisi sic innotescat eo affe
ctu ut hoc audiat divina iustitia
non est malum. secundum hoc intelligitur
illud quod apostoli maledicebant
peccatoribus [illegible] dicit in [illegible] fiant
filii eius orphani et uxor eius
vidua etc. ¶ Illud autem quod dicitur
in [illegible] Iob. de maledictione
diei non accipitur imprecatione
sed in magnitudinem [illegible] manifestatione
[illegible] ¶ Si non queritur cum
non sit nisi duo [illegible] utrum
utrum ferenda est maledictio
super naturam vel super peccatum super
autem naturam non sunt ferenda
[illegible] nec super [illegible]
[illegible] est creatura super
peccatum autem fieri non potest illud
cum maledicere sit [illegible] pena predicere
peccatum autem non est illud quod puniri
sed pro quo puniuntur super [illegible]
ergo nunquam fieri maledictio. ¶ Di
cendum est [illegible] pena [illegible] et [illegible]
pera digna est maledictione
[illegible] super totum [illegible] male
dictio non tamen super personam

deformata [illegible] super [illegible]
non consistente non est ferenda
maledictio nec super [illegible]
quo ad hoc ergo consistit [illegible]
super [illegible] que [illegible]
[illegible] sed [illegible]
[illegible] est maledicere non conste
[illegible] non si consistet [illegible]
[illegible] est cum sit [illegible]
[illegible] iustitia dei non [illegible]
dat [illegible] predicentis

Quarto queritur utrum cum deo
maledicere quod non videtur
hoc quod tot sunt imprecationes
apostoli [illegible] plus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] mala audit vid達
[illegible] secundum opera eius quem
tu dominica. ¶ Contra illum
solius est maledicere qui non
[illegible] affectu [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod dicitur
[illegible] maledictio et non
[illegible] dicitur [illegible] non potest
iusta maledicendi [illegible]
[illegible] ignorantia affectus [illegible]
non potest scire sed solus deus
ergo solius dei est maledicere.
¶ Item non iuste maledicit ali
cui qui nec plus maledicit
[illegible] homo [illegible] ignoravit
quibus [illegible] maledicit ergo non
est hominis maledicere sed solius
dei. ¶ Ad quod dicendum quod dei est ma
ledicere [illegible] hominis
sed aliter et aliter deus [illegible]
maledicit [illegible]
[illegible] maledicit [illegible]

306

-unt/ quia non latet ipsum affec
tus prorumpentis nec qualitas ipsum
homo non maledicat ut cui datur
et auctoritas iudicandi et quando non
sit iniuriam iudicium secundum ea
que optimus presumunt/ licet ali-
quibus ad rationem maledicere
illud tamen quod fit absconditum auc
toritate clavium non erran
te fit ad ¶ Ad aliud autem vide
dum quod iusta causa potest esse ma
ledicendi pro eo dumtaxat vel cum
cognoscit affectus eius cui male
dicat vel cum cognoscit actus
iudicativus affectum vel quomodo
sunt vehementer affectus homo
non potius deus maledicat ¶ Et
homo cui deus vendicat ¶ Ideo
non homo maledicat et aliquid
maledicat deus non maledicere
quod iudicabit secundum allegata se
cundum aut secundum veritatem ¶ Ad
secundum non dicendum quod homo potest
ipse maledicere etiam si ignoraret
maledixisse forte spatio cum
aliquis sit verum iudicium homo
cum deus aliquid hoc tamen quod ex
homo rectitudinis in iudicando
ad ¶ Sed adhuc quid si sacer
dos sciat aliquem innocentem
et demandatur a superiore quod excom
municet tenetur ei maledicere
videtur enim quod non quamvis enim ma
ledicat ei deus tamen deus non male
dicit quod sciat eum innocentem
ei dicere sciat quod ei non male
dicat deus ergo non est maledi
cendum ¶ Tamen demandatum
a superiore venit quod respon
dentis nec consulunt errorem ima

dato ergo tenetur obediens ergo tenetur
ista maledictione ¶ Ad quod dicendum
quando tenetur intimare suo
superiori innocentiam ipsius et
supplicare quod aliter demandet quod
si ille non habet contra responsum
si tamen instat superior sine
veritatis superioris quod non excommuni
cet cum magis sit deo obe
diendum quam homini deus cum in
nocente est et absoluto homo
non est ipsum religatum ¶ Aliqui vero
dicunt quod si instet superior tenetur
excommunicare aliter enim perveniret
inutilis obedientie esse posset enim
secundum quod quilibet inferior se excusare
non esse sub statu si statu supremo
vis aliquo demandato nec dicens
agere timent contrarium affirmant cum
dicat quod iuste a superiore ligetur
¶ Sexto queritur si maledictio
confert super maledictum gravamen
creature cum qua causa fienda
est utrum sine eo optimus aut
non et hoc est utrum aliquis posset
alii optare penam in futurum
quod videtur per hoc quod homo conformis
voluntati divine velle debet quod diuine
non in hoc est possibile ¶ Sed deus
vult penam in futurum alicui
peccatori ergo homo optando pe
nam illi homini non peccat et si
est maledictio ergo homo non
peccat maledicendo licet male
dicat nocumentum optando ¶ Contra super
illud Rom. 12 benedicite et nolite male
dicere. iudicium dei inter appe
tentes quos maledicti mala
debeant fieri taliter sunt
in maledicto non peccant in
quo iudicium dei non dispensat

si ergo illi penam optent ipsis se
tradentibus non peccant sic male
dicendo ¶ Et aut dicat augustinus in
sermone domini de uerbis domini exponens
illud psalmi Fiat mensa eorum coram
ipsis in laqueum Et non sicut filij
eorum pupilli etc. prophetia predic
tionis illud esse futurum docuit
non optantis uoto sed spiritu prudentis
inquid in mente quia propheta non op
tauit penas illis quas predix
erunt et tamen instructi erunt
super dictis exemplis ergo zacharias
non est maledicendum uoto op
tantis ¶ Item tenemur orare pro
proximo maxime ad uitam eternam
cum tenemur desperando e dum
est in uia ergo tenemur ei optare
uitam ergo non tenemur ei optare
uitam eternam cum non constet de
sua reprobatione ergo tenemur non
maledicere uoto optantis ¶ Ad
quod dicendum quod non est maledice
dum uoto optantis si condampnacione
iusticie uel comparatione compunctione
non desiderio uindicte uel desi
derio pene eterne ¶ Ad aliud dicendum
in contrarium est dicendum quod si aliquis cum
non facit uoluntatem diuinam respectu
pene eterne dicam sic deus non
uult ei penam eternam nisi ex de
merito suo culpabili ita nec iste te
netur uelle non tamen impossibile
uelle quod motu hoc cum clau
ditur si uult quod agat penitentiam
uita hic uult ei penam eternam
ergo in eo duplex uoluntas una
qua uult ei penam eternam si fuerit
decedens in peccato mortali alia
que est eius secundum se absolu
ta qua non uult ei penam eternam

et ideo uoto optantis non est
maledicendum etc. aut uolun-
conformis uoluntati dei antecedenti
alia uoluntati dei quia
quibus dicat damnum ¶ Ad secundum
uero dicendum quod licet peterus aliquis
uoluntate dei consequente
penam sine maledictione proximi
proximus uita uoluntas sua
uideretur conformare uoluntati di
uelle tamen proximo suo aliquam
penam compassione naturali et
declinare penam eternam eque
quod non uoto optantis male
dicendo in iudicio diuine iusticie
ut tu secundum unum maledictionem
[illegible] conferant non ad hanc
[illegible] uindictis sed comminatione
ne eruperint [illegible]
iudicium dei attestant

Septimo queritur de peccato
[illegible] peccato ad alia secundum
[illegible] quod sit blasphemia [illegible]
[illegible] illud 14 [illegible] non
est diabolus in [illegible] sua [illegible]
est si in uoluntate malus [illegible]
ab angelis non blasphemauit [illegible]
aliquid conferre aduersus [illegible]
natura blasphemia [illegible]
archangelus ergo maledicere [illegible]
est blasphemia sed blasphemia
est grauissimum peccatum ergo male
dicere deo est grauissimum peccatum
¶ Quod aut blasphemia sit gra
uissimum peccatum patet quod hoc quod in
lege condempnatur pena lapida
tionis blasphemus ¶ Item super
illud in [illegible] Tolle [illegible] depre
[illegible] nisi [illegible]
blasphemia [illegible]

ta maledicta ¶ Sz maledictio
blasphemia sunt diuisa pec
cata in spe qn uentur ptinet
sub altero ¶ Item in quod maledic
tio non differt ab blasphemia p
hoc quod dicit ... tu dicis mal
dic ei ... clibe ...
... fac ... blasphemia differt
... maledictio non differt ab
blasphemia ¶ Sz uide ... quod sit
... blasphemia dicat cum ¶
... tales lingue detrahentes
sunt sicut angue ... acue
... blasphemia ... dere
... quod ... ... concedenti
... cum ... sunt quedam
... intui ... dene
... quod non solum ... in
... ... filiorum illorum ma
... ¶ Sz aliud sit ...
... blasphemia ... quod ...
... pena ... ...
... quod maledictio creature
... blasphemia ...
... cum ... pena creature
... est creature uel qui male
... per ... maledicit
creature ... quod sit ...
male ... non est maledictio blas
phemia ... et distinguendo
... est maledictio uel
... est tamen male uoluntatis
... ... et hoc
non maledictio ... non ...
... blasphemia alia non
... maledictio ... ...
creatura ... est blasphe
mia ¶ Ad id ... ... quod ma
ledictio sit ... ...
... blasphemia ...

est quod ... sunt ... ad
maledictio illa que est creature
... creature est malede
... ... cum ...
... ... non sunt ... ...
... cum in ... ...
... est ... non sunt ma
ledictio ... est tamen
male uoluntatis ... ...
... est ... ...
... ... cum ... ...
creature ... ...
... ¶ Ad id non ...
quod maledictio et blasphemia dif
ferunt ... ... quod ... ...
... tamen ... ...
... alterum ... illius
... sub ... ¶ Ad illud non
... alio ... maledicti
... blasphemia quod ...
alii ... ... est quod ...
... illius ... qua
... ... sub illo ...
decalogi non ... ...
... ...
est blasphemia ... deo quod ad
... uel qua ... ...
... qua ... non ...
... ... et ... ...
... quod in maledictio non
est uoluntatis ... ...
... ...

N[on] ... ...
inuenitur maledictiones in
... ... in ueteri ¶ ...
... ... testamento et
... ... legi aut ...
... non ... ...
... non ... maledicti
ones in ueteri non testamento et
... ... aut

quecunt pena maledictio aut co-
petit in veteri testamento ¶ Tamen
in utroque testamento est iudicium
spirituale | iudicium non spirituale ut
maledictione [illegible] in
corrigibiles ergo eo eque sit iu-
dicium in nouo sicut in veteri vel
magis erit eque maledictio in
nouo sicut in veteri ¶ Quare etiam
magis sit iudicium in nouo quam
in veteri audit(ur) ex hoc quod in veteri
auctoribus iudicandi data et per-
sonis in nouo non data et [illegible]
[illegible] sunt domini plus compe-
tit filio quam seruo | In nouo enim
testamento legitur quod omne iudi-
cium dedit filio [illegible] aut in
veteri legitur [illegible] omne iu-
dicium seruo eo ergo maledictio
sit [illegible] iudicium ma-
gis competit maledictio in no-
uo quam veteri ¶ Sed quia contra
quod [illegible] maledictionem
eo [illegible] sit maledictio [illegible]
in veteri testamento eo aut [illegible]
[illegible] non facit [illegible]
[illegible] quod non vult [illegible]
sic [illegible] | [illegible]
[illegible] non facit in [illegible] quod non
vult || [illegible] aliud quod maledicta
¶ Ad quod [illegible] maledictiones quando
sunt veteri testamento in nouo magis
tamen competebat veteri populus eo
sub lege moysi constitutus plus
proficiebat timore pene ¶ Sed
plus dicere enim erit sicut
scitur [illegible] actuum xiii. 12. Solum
[illegible] quia [illegible]
[illegible] sunt maledictiones in
deut. [illegible] non [illegible]

magis sic scitur [illegible] deut [illegible]
populus sub [illegible] sub lege est [illegible]
[illegible] plus proficiebat amore [illegible]
[illegible] plus est illi [illegible]
[illegible] de maledictione [illegible]
[illegible] benedictiones sunt [illegible]
in luce xi [illegible] ponuntur eo [illegible]
maledictionibus ad audiendum
filii [illegible] debent [illegible]
tate [illegible] vel [illegible] duplex
[illegible] ad [illegible]
alterum ad penam [illegible] ¶
aliud autem videndum quod [illegible]
nobilius [illegible] sit in
testamento quam in veteri tamen
[illegible] competit ei maledictio
eo tamen est iudicium et eo
iudicare [illegible] et [illegible]
non quam [illegible] et legibus et
[illegible] iudicare [illegible]
[illegible] et [illegible]
nouo testamento eo [illegible]
erat in presenti in futuro non eo
[illegible] iudicabunt [illegible]
[illegible] iudicium [illegible]
non quam [illegible] est [illegible]
in presenti eo [illegible] iudicat
[illegible] in veteri testamento eo quod
pene erant constitute ¶ Sed
non quod [illegible] quod [illegible]
[illegible] maledictione eo [illegible]
maledicitur quam [illegible]
[illegible] dicit dicendum et [illegible]
[illegible] maledicere [illegible] quod [illegible]
malicia [illegible] quod
[illegible] [illegible] eo
maledicere [illegible] [illegible]
[illegible] maledicere [illegible]
[illegible] eo ad eum [illegible]
auctoritatis divine [illegible]
accipit exemplum adeo quod

aliud dicit nisi utitur iustic

¶ Post peccatum oris quod dicitur
in uerbo proximi sequitur pec-
catum oris quod uergit in iniuriam
dei principaliter quod dicitur blasphe-
mia ¶ Circa quod quedam sunt vi-
denda ¶ Primo quid sit blasphemia ¶ Secundo quot
sunt genera ¶ Tertio utrum sit
mortale peccatum ¶ Quarto utrum
cum hominibus iniuriam an creaturis
futuris ¶ Quinto de comparatione
huius peccati ad quedam alia gra-
uiora uel grauiorum uel sic ¶ Sexto
utrum sit cum uerbis uel iustis
capitalis utrum peccatum uel ...
... eius

Circa primum sic dicit Hugo
blasphemare est conuicia
uel aliquas iniurias inferre
in iniuriam creatoris ¶ Sed uidetur
quod diffinitio non conueniat omni
blasphemie pro hoc quod dicitur in
Exodo super illud blasphemia
... dicitur glossa que fit in iniuriam
creatoris quod non omnis blasphe-
mia est in iniuriam ¶ Item super aliud
in iniuriam maiestatis ... blasphe-
matio glossa omnis blasphemia
est cauenda sed maxime in crea-
torem quod non omnis ... blasphe-
mia est in iniuriam ¶ Ad quod dicendum
blasphemia que dicitur in iniuriam
aut dicitur creaturis uel inter-
tionem hoc est quia in illis blas-
phemiis deus qui est conditor
creature offenditur sicut dicit
quod uel indirecte omnis blas-
phemia est in iniuriam ¶ Ponitur etiam
diffinitio blasphemie ... attri-
buitur ... talis blasphemia est pro-
prie ... dicatur sed uide quod ...

diffinitio non conuenit cum quedam
dicantur blasphemie quod attribuunt
creature quod est proprium dei ut
si dicatur quod angelus uel homo
creauit celum uel terram uel alia dicit
de deo sed de creatura quod non
est quedam diffinitio conueniens
¶ Ad hoc dicendum quod quedam diffinitio
intelligitur de blasphemia simpli-
citer ... quod ei nec conue-
nit uel attribuitur quod non conuenit
nec ... non sit blasphemia
attribuere alteri quod ei soli conuenit

Secundo queritur que sunt diffe-
rentie ... respondetur tres quarum
una est que attribuit deo quod
ei non conuenit ¶ Secunda est cum ab
eo remouetur quod ei conuenit tertia
est cum attribuitur creature quod
ei appropriatur ¶ Item in ... ibidem
ponuntur alie tres differentie quarum
una est corporis qui sentiunt deum
secundum corpus ut qui asserunt
deum esse candidum uel ...
et talia ei attribuunt alia est
cordis qui sentiunt de deo secundum
... creaturam et talia ei attri-
buunt ut quod deus est obliuis-
cens aut recordans ... peni-
tens et huiusmodi tertia est cordis quod
attribuunt deo aliquid ...
corporis et ... quod nulli rei co-
uenit ut qui dicit deum eius
esse potentie ut faciat ...
... nulla ... quod que
... ut sit et hec
blasphemia maior ... dicitur
non dicat sed morbus ...
... pessimum ¶ Item
... quam qualibet ... tres
differentie se habent ad aliam tres

¶ Queritur utrum possint esse plures
quam tres ut due sint respectu
creature sicut due sunt respectu
creatoris ¶ Queritur an sint tres
differentie per quam utraque blasphe-
mia esse dicatur et [illegible] an maior
demum quam [illegible] videtur enim quod
maxima blasphemia sit cum
attribuitur deo quod ei non convenit
tum [illegible] [illegible] quod eo est
aliquid plus dicere ei ad laudem
eius videtur convenire non eundem modum
secundum maiori fortasse [illegible] videtur
laudari [illegible] quam intemperan-
tias ergo maior blasphemia
videtur esse cum attribuitur deo quod
ei non convenit quam cum removetur
ab eo quod ei convenit ¶ Contra
plus est mali asserere deum non esse
quam supponendo ipsum esse aliquid
ei attribuere quod non convenit sed
cum quidquid in deo est deus
sit quod deus removere aliquid ab
eo quod ei convenit est removere
ipsum esse ergo maior blasphe-
mia est cum removetur ab eo quod
ei convenit quam cum attribuitur ei non
conveniens ergo maior blasphemia
est cum [illegible] [illegible] quam cum
laudatur [illegible] ¶ Ad primum dicendum
quod tres differentie que dantur intelli-
gi .iii. [illegible] [illegible]
unum dicendum aliquibus divisionibus
sub illa per quam attribuitur aliquid
deo quod ei non convenit unde non
est prima divisio blasphemie
secundum [illegible] ¶ Ad secundum non quod non
sunt due differentie blasphemie
ex creature sicut sunt duo
respectu creatoris [illegible] eius
differentia blasphemie aliquomodo

ad creatorem que addunt respe-
ctu ei cum attribuitur aliquid cre-
ature quod soli deo convenit [illegible]
est creatura ei non remanet
a creatura quod deo convenit [illegible]
quia sit deo in una vita [illegible]
creature est tantum una [illegible]
blasphemie attribuendo [illegible]
removendo respectu non creat[illegible]
utrumque modum ¶ Ad tertium non [illegible]
differunt hee tres differentie
quibus ut prima sit contra la[illegible]
[illegible] secunda contra integritatem [illegible]
tertia est contra fidem attribuendo cre-
ature quod est solius creatoris [illegible]
alium autem in quantum dicitur [illegible]
lis quidquid in deo est sit [illegible]
deus tamen contingit aliquid [illegible]
gratie deo quod ei convenit nec
negatur ipsum esse unde non [illegible]
quod minus malum sit intempera[illegible]
in deo vitare quam laudare [illegible]
tatem

¶ Tertio queritur utrum blasphe[illegible]
semper sit mortale peccatum
videtur probare quod dicit super illud
[illegible] ad [illegible] [illegible]
omne peccatum comparatum blasphe[illegible]
levius est sed omne peccatum [illegible]
le levius est mortali ergo [illegible]
blasphemia est veniale [illegible]
[illegible] veniale vel mortale [illegible]
mortale ¶ Item sicut [illegible]
[illegible] pro blasphemia
debebant lapidari sed dicitur [illegible]
cum in nova lege mors de-
betur pena mortale peccatum [illegible]
[illegible] ergo blasphemia
semper est mortale peccatum
¶ Contra in glossa [illegible]
[illegible] aut deputate [illegible] glossa
maiora [illegible] minora [illegible]
comparatur blasphemia [illegible]

309

al venialia pecca go aliqua blas
phemia est veniale pcc̄m ¶ Itē
e pcc̄a que remittūt̃ int̃ ve
nialia cōputan̄ si nō glīe tn̄
ŏcenciā s̄ blasphemia ē de
peccatis que remittūtur hūanit̃
ut hētur in xxij. c̄ri. quod
omne pcc̄m et blasphemia remittet̃
hūanitat̃ ... ¶ Et mittent̃
illis hoīm pcc̄a et blasphemie
quib' blasphemaūt go blasphe
ia cōputat̃ int̃ venialia pcc̄a
que sūt ŏcentia. ¶ Ad quod dic
q' blasphemia est mortale pcc̄m
cū quis ex anīo delibarōe
in iniuriā dei pcc̄at. Sed s̄ fiat
ex surrepcōe pt̃ esse veniale
pcc̄m cōdicitur prout licz quātū
ad genus actus dicat̃ gne p̄
pcc̄m. Ad obiectū aut dicendū
est q' licz blasphemia cōputet̃
int̃ moria pcc̄a nō tn̄ ex
hoc seq̄t̃ quod blasphemia
omni et omni modo fit veni
alis s̄ ipsi cū mortalibus
quedā sūt maiora quedā
mīora pt̃ aut esse veniale
cū ad est ignorancia qua nō
credit homo blasphemare dm̄
qui dicat huiusmodi vba et
qui sūt aliquis affeccōne impetus ut
pre vehemēs volūtatis pcc̄m
aliquē ¶ Ad scdm̄ nō dicend'
q' licz blasphemia aliqua sit ir
remissibilis nō tn̄ apparet hoc
veniale pcc̄m in suo gnē s̄
ex hoc sequitur q' ... infinitate
cōmittentis ... ... impp̄
in ap̄te quī remoncā deus ad
remittendū vel mōnī pecc̄t
¶ Ad ea que obiecta sunt ...
dicendū est q' cū dicit̃

aūe pcc̄m cōparatū blasphē
leuius est hoc nō intelligit̃
de blasphemia sūt cōmicet uisc
cōmez modū blasphemie s̄ s̄
ut definiat blasphemia hic su
nō vel fit cōparacō aliorū pe
ccatorū quib' pecc̄at' in sp̄ciū
quo addit ex pecc̄at' in p̄xiū
respectu blasphemie insuper
pecc̄at' media scdm̄ illud q' dr̄
i. Regū ij. Si peccauit vir in
virū placari pt̃ deus. Si aūt
in dm̄ peccauit vir quis ora
bit pro eo. Si nō accipia' blas
phemia in ... hoc est p̄pue
blasphemie sūt dr̄ ... ...
... blasphemie nō remittet̃
scdm̄ hoc fit cōparacō ad pcc̄a
que fiunt ... infirmitate vel
ignorancia que quātū ē de
se leuiora reputant'

Quarto queritur utrū hoīes
... si tm̄ blasphemāc
an eciam in futuro. Et quod tm̄
in p̄nti videt̃ blasphemāre
cū est pecc̄are. nō s̄ in p̄nti
est tp̄us demerendi go in p̄nti
est tp̄us pecc̄andi go in p̄nti
est tp̄us blasphemandi. Co
tra xvi. Apoc. sup illud blas
phemauit in ... apud
dm̄ glō in ... parte qui
... s̄ ...
dolebūt tm̄ q' deus tanta
potencia habet q' plagas eis
inferat et hoc est blasphemāre
ergo nō tm̄ est blasphemia
in p̄nti s̄ eciā in futuro. Respō
deo dicēdū q' blasphemāre in fu
turo nō erit s̄ modū actus
culpabilis licz sit quomodo hic

sed erit principaliter actus penalis
¶ Causa uelle potencia diuine
inimici si etiam in aliquo impe-
tu desperacionis cordis blasphe-
miam et si prorumpit in actum
sermonis est blasphemia oris
tamen consimilis actus in patria sit
in spiritibus dampnatis sicut hic est
actus culpabilis ita illic erit
actus culpabilis ¶ Ad 9 dicendum quod licet
consimilis actus in condempnatis et
alter dampnatis qualis erit
apparenter inpune tamen differt
est principaliter peccandi hic enim
trahit aliquam delectacionem libi-
dinosam que erit aliter cruciatu
tuo illic in sustinencia pene
corporalis in duracione vel acer-
bitate indicat adhuc unde hic
cedit materia culpabilis ubi ex
tali cedit materia penalis
¶ Similitudo enim actus in spe-
ciali est utrobique sed similitudo
in specie morali non est utrobique
dolor enim aliquid nominat actum
culpabilem aliquid nominat ac-
tum penalem et ita est dissimilitu-
do in specie morali

Quinto queritur de comparacione
istius peccati ad quedam alia
genera peccatorum vel specierum in se
et primo videtur quod minus sit pec-
catum aliis peccatis ysa. xxviij
ad ysaiam [illegible] glossa [illegible]
[illegible] blasphemia que po-
nit ab [illegible] modo ergo est mi-
nus peccatum aliis ¶ Item [illegible]
[illegible] [illegible]
peccatum est quod quis [illegible]
[illegible] delectacio quod aliud est
[illegible] blasphemie [illegible]
[illegible] et desiderium [illegible]
[illegible] ergo hoc genus peccati

sit blasphemia erit maius
peccatis ¶ Causa [illegible]
[illegible] glossa maximum est [illegible]
[illegible] quod [illegible]
erigit quam pro alios peccatum [illegible]
[illegible] ut per diabolum
alium [illegible] vel per [illegible]
ergo peccatum [illegible]
[illegible] non ergo blasphemia
[illegible] illud non [illegible]
[illegible] glossa
defensio peccatorum [illegible] defen-
[illegible] quod deus [illegible]
est peccatum ad mortem non pro
[illegible] dicit quod [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] nullum est [illegible] ergo
blasphemia ¶ Ad quod dicendum
blasphemia [illegible] accipitur
blasphemie est maximum
[illegible] quia
fit deo [illegible] malignitate
[illegible] est ergo respectu illorum
peccatorum que non fuerunt [illegible]
que fuerunt sed non [illegible]
[illegible] auctore
[illegible]
[illegible] et maximum [illegible]
est quod maximum dicitur quod [illegible]
remedium peccatum [illegible] eius
[illegible] remedium aut
est accusacio [illegible] peccati
[illegible] confessio peccati [illegible]
[illegible] dicitur peccatum [illegible]
[illegible] non [illegible] blasphe-
mia dicitur maximum quia [illegible]
[illegible] domine maiestatis
ad [illegible] sine [illegible] non
[illegible] ¶ Adhuc quibus [illegible]
blasphemia sit minus pec-
[illegible] non par quod [illegible]
[illegible] quod dicit augustinus
[illegible] qui blasphemat

Christum regnantem in celis quam qui
crucifixerunt ambulantem in terris
Sed qui crucifixerunt peccaverunt
peccatum homicidii ergo blasphe-
mia in Christum regnantem in celo
est peius peccatum vel maius homi-
cidio ¶ Ad idem peccatum blasphe-
mie est contra preceptum prime tabu-
le quam secunde ergo maius est peccatum
blasphemie quam homicidii ¶ Contra
est homicidium aliquando est
mortale peccatum tunc contra peccatum
mortale locum etiam tenet impetus
blasphemia non autem semper est
mortale nec semper delictum ex
primus locus impetus ergo prius
homicidium est maius peccatum blas-
phemia ¶ Ad quod dicendum quod maius
potest dici peccatum pro secundum plu-
res racionem tunc propter racionem ma-
ioris libidinis tunc secundum racionem
maioris iniurie tunc secundum racio-
nem maioris dampni tunc secun-
dum maioris reatus vel obliga-
cionis ad maiorem penam secundum
primum modum potest peccatum blasphe-
mie esse peius peccato homicidii
quia coequali libidine commit-
ti possunt et commissa quan-
tum autem ad secundam racionem maius
est peccatum blasphemie quam ho-
micidii quia fit maior iniuria
anime maioris status status enim
regnantis in celis est maior
quam regnantis in terris ¶ Peius
est auferre vitam gracie
quam vitam nature quantum autem
ad terciam racionem maius dampnum
committitur spiritualiter per peccatum
homicidii quam per peccatum blas-
phemie maior etiam pena temporalis

debetur homicidio quam blasphe-
mie ¶ Utrum autem quilibet
blasphemans sit maius
peccatum quam periurium Unde quod peri-
urium sit maius peccatum quam qui
periurat non dicit fuit in manus
deum assumit testem sed testis
falsitatis non potest esse nisi falsus
ita imponit deo falsitatem
sed blasphemans non hunc dicit
deum esse mendacem sed aliquid
aliud ei attribuit vel ei non
convenit ergo minor potest esse blas-
phemia periurio que enim maior
est iniuria quam dicere deum men-
dacem qui est summa veritas ¶ Con-
tra sic illud sunt ad ... blas-
phemia tollatur dubium quod peius
est blasphemare quam peie-
rare quia peierando falso
adhibetur testis deus blas-
phemando detrahitur ipsi falsum dicit
¶ Ad quod dicendum quod blasphemia
est maius peccatum in genere pri-
mo licet utrumque referatur ad negacio-
nem secundum se talis secundum quen-
dam modum plus enim te dicit
falsum de deo quam dicit falsum de
creatura cum assercione ve-
licet in periurio in abiecte deus
testis sit ut fingitur credulitas
mea ... ... tamen
aliqua blasphemia potest esse
minor aliquo periurio et quando
comparatur libidine procedat et quam
minoris sit dampni

Sexto queritur utrum blasphe-
mia sit tam indistincte dic-
tum in fas quod aut sit in-
...
...phemia est ... deo

ipsa filia dni. Levitici xxiiij
qui blasphemaverit nomen domini. Glo.
maledicit deum qui sicut blas-
phemus peccatum recipit i. penam
peccati ¶ Item super illud c. i. pret.
quoniam quos inania vitatur blasphe-
mias etc. quod inania vitat blasphe-
mias perficientes non solum in eis
quas fecerunt seductus appro-
ciant sed in eis quasi quos(?) sibi
impurissima scelera sua confiteri
vel eadem inficiari [illegible] que
faciunt medium velud [illegible]
[illegible] [illegible] impe-
tus animus [illegible] sibi flagiciis
mancipatus. Ex quo sequitur
quod blasphemia non tantum in dictis
sed etiam in factis ¶ Ad quod dicendum
quod blasphemia proprie dicta esse
illius [illegible] tamen aliquando
ad illam que est in operibus
sic confessio vel negatio large
dicitur in illis nostris [illegible]
accipimus in factis ¶ Negacio large
dicitur sicut dicitur ad Titum
confitentur quidem illis aute
negant

Septimo queritur utrum blasphe-
mia sit peccatum irremissibile.
Quod videtur. probat quod dicitur Math.
xij. ubi loquitur de hoc pecca-
to quod sit malum inexplicabile
sufficiens non [illegible] ad
suffragium remissionis. Quod autem
peccatum est irremissibile dicitur eciam
xv. q. [illegible] spiritus blasphemie non
remittetur. hic neque in futuro.
¶ Item [illegible] loquitur de isto
peccato ut ste sine una premit
sine [illegible] tamquam tunc
ceruditur sine [illegible] didicit
tamquam [illegible] ergo peccatum hoc

est irremissibile. ¶ Item [illegible]
blasphemia [illegible] quamquam [illegible]
non [illegible] [illegible] tamen [illegible]
sed ipsius corporis [illegible] ¶ [illegible]
xv. q. [illegible] blasphemie [illegible]
[illegible] [illegible] ergo blasphe-
mia est irremissibilis. Ad
[illegible] quod blasphemia aliquando
[illegible] sic dicit [illegible]
quod [illegible] tunc [illegible]
in filium utroque aut [illegible] sed
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quia [illegible] secundum [illegible]
tamen [illegible] [illegible] dicte [illegible]
[illegible] Cum autem peccatum
[illegible] vel [illegible]
peccatum blasphemie [illegible] dicitur
blasphemie dicitur peccatum irremis-
sibile non quia non possit [illegible]
ri vel quia non aliquid [illegible]
sed quia non [illegible] peccatum tam
[illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Octavo queritur de peccato cordis [illegible]
[illegible] est de peccato operis
[illegible] peccatum oris magis
[illegible] latitudine [illegible]
[illegible] [illegible] agetur de illis
[illegible] aut sufficiat dicere de [illegible]
operis que pertinet ad gestum
vel ad nutum corporis. [illegible]
tinet adornatum peccatum [illegible]
est in gestu vel nutu corporis
[illegible] attendere [illegible] [illegible]
[illegible] proximi peccatum [illegible]
peccatum [illegible] aut [illegible]
vel [illegible] attendere quantum ad [illegible]
[illegible] oris [illegible] quantum ad [illegible]
tum corporis sine [illegible]
[illegible] aut et [illegible]
ad proximum ¶ Primo ergo dicendum
est de [illegible] [illegible]

Tercium est quod utrumque videre ubi non
debeat vel videre sit peccatum. ¶ Se-
cundo si aliquid est mortale.
¶ Tercio si inspectatores ludorum aut
ioculatorum peccant aliquid veni-
aliter aliquid mortaliter. ¶ Quarto
[illegible] theologi.

Respondeo sic videre quod tales non
sunt peccata videre enim quedam
[illegible] est contrario flere. Contra
fletum tristabilibus, ita videre contrarium
delectabilibus. Sicut ergo flere
potest esse sine peccato ita et videre
sine peccato. ¶ Item inter virtutes
morales sive consuetudinales
computat eutrapeliam, eutrapelia
autem est medietas in ludis quod
contingit si ista sine peccato. Item
Ecclesiastes iii: Est tempus flendi et
tempus ridendi etc., et alibi tempus
[illegible] sunt [illegible] aptitudine spiritualis
[illegible] non est [illegible] quod risus
et saltacio possit fieri sine peccato.
¶ Item Gregorius [illegible] plus [illegible]
[illegible] saltante quam pugnante,
pugnando hostem subdidit,
saltando coram domino [illegible]
[illegible] vicit. Sed pugnando [illegible]
[illegible] meruit, ergo meruit salta[illegible]
[illegible] multo fortius. Item Seneca [illegible]
[illegible] corrigit sic te gere
[illegible] ut nullus [illegible]
[illegible] nec [illegible]
[illegible] ¶ Ex quibus omnibus
colligitur quod ludus [illegible] possit
esse sine peccato. ¶ Contra Exo-
dus [illegible] surrexerunt ludere, glossa [illegible]
[illegible] ad ludum impulit [illegible]
ad ydolatriam quia si [illegible]
[illegible] non tante [illegible] ab
dignitate mentis [illegible]

quod [illegible] est peccatum. ¶ Item [illegible]
[illegible] non dicit [illegible] ludere [illegible]
[illegible] ludi quod [illegible] ludere [illegible]
[illegible] sunt [illegible] plus [illegible]
[illegible] corripit ludere non est
sine peccato. ¶ Item Crisostomus super
[illegible] in [illegible] ludentem [illegible]
in theatro malum est quod ludere [illegible]
[illegible] ipsum [illegible] reddunt
[illegible] ¶ Item [illegible] non
est [illegible] videre [illegible]
[illegible] loquitur [illegible]
quod [illegible] peccant ludendo. ¶ Ter-
cio [illegible] dicit Luce
vi: Ve vobis qui ridetis. Ecclesiastes
[illegible] stultorum ubi leticia [illegible]
glossa [illegible] stulticia [illegible]
[illegible] prudencia [illegible]
[illegible] ¶ Ad quod dicendum quod duplex
est risus. Est enim quidam qui
[illegible]
[illegible] gaudii simplex et
talis risus non tamen est sine peccato
[illegible] ad [illegible] qui
[illegible] gaudium est item risus qui
[illegible] dicit [illegible]
[illegible] videlicet [illegible]
[illegible] glossa gaudebit in [illegible]
regni celestis que dolebat [illegible]
[illegible] ¶ Est item
risus qui [illegible] qui
[illegible] leticia [illegible]
[illegible] melior est ira
risu [illegible] qui dissolvit [illegible]
[illegible] sicut sonitus
spinarum ardencium sub olla sic
risus stulti [illegible]
videre non est sine peccato. Est item
risus [illegible]
tudine [illegible]
[illegible]

Ceterum pat distinguendum de saltacione
et ludo est enim saltacio vel ludus
que preveniunt commencia lascivia
secundum hoc sunt peccata vel clamor
peccatum est item saltacio vel ludus
corporalis mentis iocunditate et
hoc modo saltavit David coram archa
et lusit in signum spiritualis et spiri
alis iocunditatis. Secundum quod sal
tacio accipit in mitu aliquo non
fit ad ve veritatem et secundum hoc
bonum nature determinat aliqua
fit causa contraria et sic bonum actus
determinat secundum hunc modum ut
esse indifferens adiunctio adde
mitta. ¶ Quam dicta possunt
solvi que alia sunt. ¶ Ad cum
primo dicitur est ad actum nullorum
referentes secundum non ad actum virtutis
consuetudinalis. ¶ Ad secundum patet in
diffinitione accepta. ¶ Ad tercium non ad de
tur virtutis sed tantum. ¶ Ad quartum non
ad actum virtutis moralis contra
non quod dicitur in ¶ Eccl. ad ludum et
pabulorum pertinet. ¶ Similiter et ea
que secuntur de ludo usque et io
cundatione

Secundo queritur si aliqua sint peccata
mortalia per ludum vel
iaculatores quod videtur per hoc quod dicitur
in Luce vi Ve vobis qui nunc
ridetis ve cum quantum pene
eterne sunt que peccato mortali
debentur. ¶ Item Beda risum vana
tantes male obsequentem cum
clientela maiore sequentur adpre
hendum. ¶ Item in ysaia risus in
inluctum convertetur qui sunt
de leniculate seculi etc. Ieronimus
super Ysaiam risus dolorem miscebitur
et extrema gaudii luctus occupabit

et dicat inter luctus terminum quod
non debetur nisi pro mortali pec
cato ergo etc. Prov. xiiii. Ieronimus in ysaia
indelictus peccatum sed delictum pec
cati mortale peccatum ergo non est
mortale peccatum. ¶ Sed contra aut
veniale per consequens quedam ali
quas dilectiones sunt cum cogitacio
levitate sic dicitur in i Thess. v
non est concessa prohibicio de
in contemptu cum indecenti ...
¶ Ad quod dicendum quod aliquid in hiis est
malle peccatum aliquid mortale
enim in indiscreta leticia compro
mittitur dicitur non proferri
quia si bono sed patet si quis
quantitabile bonum est dicitur et se
erit veniale. ¶ Si non fiat in
contemptu dei non proferretur in
bono secundum hoc erit mortale
peccatum ille ergo luxus cum ludi
spiritualis et politicus intuitu aut
faciendi vel erit mortale peccatum
vel dispositio ad mortale peccatum
traducentis cum illa auctoritas
qui sunt mediocri prelati de
¶ Illud etiam quod dicitur in Iac. iiii risus
vester convertatur in luctum et gaudium
vestrum in merorem intelligi possit tamen
ad utraque referri ergo cum de
penitente dicitur qui est de
aliis et mortalibus peccatis. ¶ Aliud
autem quod dicitur in Luce vi Ve vobis
qui nunc ridetis de mortali peccato
intelligitur. ¶ Similiter illud. ¶ Item Ecc...
...am videt ... et frangi ... et ...
re si corpus cum ... sunt
incitamenta mulierum ... que
absolute mortale ... solunt

Tercio queritur si impertire
ludorum aut histrionum ...
centes aliquid veniale aliquid mor ...

312

quit peccant mortali. Dicit [R]ay[mundus]
adulteris cum meretricibus cum scitu
non talium inspectaverit mecum
corporis membra oculo turpi
tali inde concedente eis ergo
causa sit mortalis peccati erit et
cum peccatum dicit eis qu[odlibet] vii.
inicit hinc ad ganeas et id in
nostra [i]s reddit. [R]ay[mundus] melius ecce
hos cognite amen usque veniet
quod talem inspectare vulgaritate
nunc cum ita localis iactata est
pro rebus ut in quibus usus et
civitate mulierum inspectis
[H]ostiensis compellamus salvatur
[a]ut nullum aliud barbaros salte
... [c]ommuni rerum ab omni tali pena
sit inspectione que ergo erit
... confusio qui debemus ce
ces regni celorum barbarorum
in hac deciderit finis. [E]x quo
accipitur quod hinc voluntaria inspect[io]
[no]n est mortale peccatum. ¶ Item
[ali]quod peccatum h[abe]t veniam impedit
[...]de ut vero dicere nullibus
[s]entibus expungat possis [s]ub
[...]o latius confessionibus duly
[...] h[abe]t competit mortali peccato et
[n]on mortale peccatum. ¶ Item leges
[qu]e agiret scripte sunt tales
[q]ue voluerit esse in fames
[q]ue dictavit secundum patria sua cum
[in]famibus mactu ... que trahitur
[in]famatio est mortale peccatum
[er]go cum denique ergo inspectio no[n]
[vo]luntaria osculacionum est mor-
tale peccatum. ¶ Causa unius peccatum
et inspectione cum ipsum agere si ergo
[ips]um agere non semper est mor-
tale multotiens nec ipsum
inspectare. ¶ [S]pectata inspectione aliqu[a]
[e]t capitale eius procedente per

paucis secundum peccatum mortale actuale
iis inde fit sine operacio ergo inspect[i]-
o voluntaria osculacionum non
semper est mortale. ¶ Ad quod dicatur
hic duplex est inspectio quedam
est intuitu nec ultimum tendit
ad delectationem mortalis peccati [in]
fornicationis vel adulterii et talis
est veniale peccatum. [E]st alia in-
spectio studiosa magna et famo-
sum peccatum mortalis et talis potest
esse mortalis. ¶ [I]tem quedam est
osculacio hystrionica quedam est
est osculacio carnalis mulierum
lascivarum quedam vero exercitii causa
vel tollendi fastidii sine tollere
de attendere studiosa ergo inspectio
per quam constat fauncium osculacionis
hystrionice vel osculacionis ca[rnalis]
vel potest agere impeditum mor-
tale studiosa non inspectio diversarum
aliarum osculacionum potest consistere in
veniali. ¶ Per hoc patet patet vi-
deri ad ea que obiecta sunt.

Quarto queritur utrum peccent
[q]ui instituerit necessaria talibus quod
inde ... quod dicitur ab angelo super
p[er] damnat res suas hystrionibus
malum est in mane. ¶ [I]tem in sen-
tentiis ... sunt hinc oscu-
latores non ... ubi
dicitur quod in fame masculis sunt
assisi ... hystriones fame aut
cetis qui infames fuit in eo
in fame peccatum et ergo ... ste
[R]ay[mundus] non vocatur qui h[abe]t fingit
est delinquens ut tu qui hys-
triones facere magis aut magis
probes solum secundum sordes et ...
et laudatis que sunt ...
applaudit tali organistio de

morum ergo qui facit eos ipsos
magis delinquit. ¶ Item [illegible]
principium et radix talis iniquitatis
hac est is maxime qui tribuit
qui dicte communitati in legibus committat
inhonestatis inspiciatores vel determi-
nat sed qui est radix iniquitatis
magis peccat quam ille qui est ad
modum ramorum ergo ministrantes ne
cessaria et fouentes huiusmodi ioculato
res mortaliter peccant. ¶ Ad ergo
dicendum quod illi qui ministrant eis ne
cessaria in fouendo [illegible] si hic
faciunt in hoc intuitu mortaliter
peccant talibus eundem [illegible]
cum inter in mane peccant. Si vero
hoc fiat ob aliquid causam venali
vel intuitu fouendi inspicio veni
ale peccatum potest esse. Si vero causa
necessitatis nature non est peccatum si
sint vere constantie vel Ambrosius
in libro de officiis pasce fame mo
rientem quisquis eum pascendo
seruare poteris si non paueris
occidisti vnde dicit [illegible] qui de
mentum non sed nec indumentum
[illegible] quamuis [illegible] sit
sic non adimplent legem.

Consequenter dicendum est de peccatis
densionibus. ¶ Primo ergo queren
dum est quid sit densio. ¶ Utrum
idem sit quod subsannatio. ¶ Secundo
utrum sit peccatum mortale. ¶ Tertio quod
est in illo quod est maius peccatum. ¶ Quar
to utrum sustinens densionem ma
¶ [illegible] de dampno quod accidit ex
densione.

Circa primum sic queritur utrum sub
sannatio sit densio quod videtur
de [illegible] [illegible] est duo
[illegible] [illegible] accipitur
[illegible] sed subsannatio est [illegible]
sio ergo est densio. Contra illud

[illegible] subsannationem et densio[illegible]
[illegible] subsannatio [illegible]
[illegible] Dandolus et alibi in
[illegible] meditis irridebunt ca
[illegible] subsannabit eos vita
est idem subsannatio quod den[sio]
¶ Ad est dicendum quod densio a[illegible]
[illegible] [illegible] insultacio
[illegible] dicit Beda
densor est [illegible]
[illegible] insultat [illegible]
[illegible] potest esse ad sub[illegible]
[illegible] densio est [illegible]
[illegible] insultacio [illegible]
[illegible] subsannatio [illegible]
subsannatio vero est insultac[io]
[illegible] fit naso [illegible]
[illegible] sicut [illegible] illi
[illegible] subsannabit eos [illegible]
[illegible] densio [illegible]
[illegible]

Secundo utrum densio sit [illegible]
mortale vel non [illegible]
[illegible] quod dicitur Sap. v. [illegible]
[illegible] aliquando [illegible]
in similitudinem improperii [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ergo den[illegible]
[illegible] [illegible]
tale peccatum ¶ Et [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] non est [illegible]
[illegible] [illegible]
delinquunt [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] faciunt [illegible]
[illegible] delicias
sunt quos aliquando [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ergo densio
mortale peccatum ¶ Contra
quod sit veniale peccatum [illegible]
[illegible] deliberate fit mo[illegible]

313

derisionem quod non est mortale
sed veniale ¶ Ad quod dicendum
potest esse mortale et potest esse
veniale mortale quando derisio
consumata est domina omnibus in
ratione illusor ubi accipitur fide
nec convertit quod illusor et qui
commisit dei quam ymmo desperat
penitus disperationis quam tolleret
spiritus nec non ille qui proi
tans naccitur confidens
esse veniale peccatum quod dicendum
potest intelligi illud quando dum
oculus dabit dolorem hi cum
ad nimis parvulis vel illius
videt pro veniali vel mor
tali eorum

Tercio queritur quid sit maius
peccatum in illo que est cum
in derisio qua peccator videt
videt deum cum peccatur verecundum
vel cum divina iudicia eo
tempnit | potest
queri que separat de
(...) sit maius peccatum in que
videtur quam illa que est iudicium
maior eam est in iniuria dei quam
(...) quod derisio que fit in
iniuriam dei maius est peccatum quam
derisio que fit in iniuria patris
et matris eo quod subiniuria proxi
mi intelligitur ¶ Et quando desperant divina
iudicia non credunt quod vita ea
(...) a fide sed infidelitas est maius
peccatum peccato tunc preceptum fide
(...) derisio non est peccatum quam
preceptum fidei tabule quod derisio di
vinorum iudiciorum est maius pec
catum quam derisio patris et matris
(...) derisio patris et matris mor
(...) punieba(n)tur in veteri lege derisio

aut illa qua deridetur deus ymagi
tudine in verecundus ut cu(...)
tineat ubi ad peccatum quoniam non
fuit digna tali pena quod peccatum
derisionis in patrem et matrem
maius est quam peccatum aliquod quo
deridetur deus ¶ Item de ypocrita
dicitur prophetica qui instructum sig
nificat quod deridet deum ratione
rei cuius assumpsit aut dicit ipse
deus eorum aut dicit quilibet
hominibus hoc aut derisio est permuta
cium peculiaris aut est multis for
tatum quam maledictos patris et
matris derisio quod quod deridetur
ypocrita deum nimis est peccatum quam
derisio patris et matris De derisi
one autem patris et matris dicitur
Proverbiis xxx° oculum qui subsanat
patrem et qui despicit partum ma
tris suffodiat eum corvi de tor
rentibus et comedat illum filii
aquile talis aut pena adiectus
(...) dicit de simulatione qui de
ridet deum quod maius videtur esse
peccatum derisio patris et matris
in que derisionis ¶ Adhuc dice
dum quod est quedam derisio qua
deridetur deus in o(...)ie et est alia
qua deridetur per effectus in aliquo
effectu effectus quod potest esse du
plex vel qui qualiter respuat
unus peccatum vel qui respuat con
tra peccatum sed dicit hoc quod di
cendum est quod derisio qua deridetur
deus ut sic maius est peccatum in
que derisionis predicta deum quod
deridetur in effectu qui pertinet ad
contumaciam pro peccata predicta autem
quod derisio deus qualiter cum libi
peccatum sicut dicitur in auctori
ysidori inrisor est non penitens

qui adhuc agit quod peniteat vel
secundum quod derisio dicitur esse dei in mi-
noribus peccatis minimum est peccatum de-
risionis dei quam peccatum derisionis
patris aut matris. Cum autem ad
hoc pervenit peccatum ut cum infidelita-
te despiciat divina iudicia vel
irrideat admonitiones peccatum in gene-
re pervenit

Quarto queritur utrum sustinentes
derisionem mereantur. quod videtur
per hoc quod dicitur Job xii: qui deride-
tur ab amico suo sicut ego. Glossa: Illum facit hu-
mana derisio divine propinquum quem
abstrahens a vanitatibus vite in hac
terrene fecerat alienum. Et item dicit
Gregorius: Afflicti autem tanto fit
deo proximus quanto a gratia favoris
humane alienus. Loquitur de illis
qui irridentur. Absolute ergo sus-
tinentia derisionis humane est
sustinenda. Dicit Gregorius: Sunt
nonnulli quos humane derisio-
nes deterrent et cum de bonis ali-
quibus scandalizati non sunt. Ad hoc
dicendum quod quedam derisio red-
ditur probationis aliquibus et talis si
pacienter sustineatur meritoria est
de talibus cum dicit Gregorius: eos
si inter volubilitates videas solidat
meritoria est de talibus cum dicit
Gregorius: quos sanis non inveniunt
inquiu requiescunt. Est autem
alia irrisio que nascitur ex cul-
pa et talis etiam si pacienter
sustineatur non est meritorium vite
eterne. De ista dicit Gregorius: ubi derisio
ex culpa nascitur profecto nullum
utique meritum in derisione generatur.

Quinto queritur de dampnis que
accidit ex derisione. Dampnum
autem accidit in veritatibus bo-
norum operum. Gregorius: si q

forte maiorum actibus con[...]
bona conspiciant magis e[...]
in vestitu applicationibus [...]
Audivit etiam dampnum [...]
[illegible] ante professionem [...]
[illegible] tota die [illegible] [...]
in [illegible] Glossa [illegible] dixit al[...]
negavit [illegible] quadam [...]
[illegible] facit eum videre [...]
quam vicit [illegible] detestatur
[illegible] qui laudabat [...]
cum eis erat secularis [...]
fuit etiam a fide [illegible] [...]
[illegible] repleri [illegible] [...]
ridente videre [illegible]
qui [illegible] non [illegible] dia-
bolus in [illegible] videns quod
Ex hiis ergo dicatur [illegible]
quod conversione accidit [...]
derisio malum dicitur [...]
[illegible] sit licium non [...]
dici licium nullum [illegible]
malum est dicit
Augustinus quo
[illegible] non dicatur licium ne[...]
[illegible] etiam [illegible] [...]

Sextum dicendum de dep[...]
accidit in ornatu [...]
primo queritur utrum peccatum sit
ex pravitate vestium. Secundo
peccatum sit [illegible] vesti[...]
[illegible] Tertio utrum [...]
[illegible] [...]
sit [illegible] [...]
[illegible] [...]
[illegible] vestes [illegible]
Quinto [illegible] artifi[...]
[illegible] pereunt

Circa primum sic dicitur [...]
quod [illegible] corpus [...]
[illegible] non est [illegible] [...]
[illegible] alleditur [illegible]

humane preciosum est / Item gregorius
omnes existimant nesciunt aut
studio preciosarum vestium peccatum
esse sed si hoc culpa non esset
nequaquam Johannem baptistam dominus de vestimenti
asperitate laudasset / Si hoc cul-
pa non esset nequaquam paulus
exemplum feminis appetitum preciosarum ve-
stium compescendum esse quia si hoc
culpa appetitum compescendum dicitur
in veste preciosa et tamen ipse
nemo vestimenta preciosa
nisi ad inanem gloriam querit vel
ut honorabilior ceteris videatur
tamen quia ipsa inani gloria ve-
stimentum preciosius queritur vel
res testatur quod nec vult aliquis precio-
sis vestibus uti ubi non possit
ab aliis videri / quod culpa intellig-
itur conduplicata colligere possumus
quia si abiectio vilis indumenti
virtus non esset evangelista vigilanter
de Johanne baptista quod indutus erat pi-
lis non diceret / Causa ornatus
vestium propter quandam necessitatem
honestate est introductus
cum i. genesis iii. fuit erat nudus
dicitur adam i. genesis iii. eius eius
non sed postea introducto peccato
fuit scilicet et concepit et dedit vel
ornatum / Item dicit xxi. q. ii. in
illis nec in ydaneis de corpo-
ris quod ornatus vestium preciosarum
est principaliter illis qui sunt
in prelatura / Item summa con-
fessionum sunt secundum quod homines / ergo
ipsa indumenta et indumentorum
circumstantie / Sed circumstantie indu-
mentorum sunt pro solutis in re et
ceteris ergo et secundum sunt propter
homines / Si ergo homo uti cibis et

mo quos dicit non prodest / Causa pre-
ciositatis vestium sit causa ... pre-
ciositas colorum / sed preciositas
colorum quibusdam prodest quod dicit
ergo similiter preciositas vestium / Causa
in operibus vestibus non videtur esse
vel preciositas sed magis vanitate
et humana estimatione / quia cum alicu-
bi vile est / alibi est preciosum
non ergo negatur homini propter decen-
tiam vestium preciositas / Causa ad quod
dicendum quod licet secundum nobilitatem
persone secundum consuetudinem terre
/ secundum dignitatem officii ornare se
vestibus preciosis ita tamen quod ali-
quis sit liberius in voluntate / et scanda-
lum in opinione aliorum / Causa ad aliud
aut corporis similiter dicendum et quod
tamen non sunt corpus et anima
ornantur / quia propter claudendum est
ornatum corporis quod est debitus ani-
mus bonum / non est decorandus
anime sed dicit Ezechiel corpus
multo decentiori tunica est stola
mollicie aut purpure / nec aut
ornatu faciei curiositate variis ornatibus
vestibus similitudinem quantitatis obli-
gatum post mirabiles purpu-
ras / Causa ad secundum non dicit quod facia-
enda est omnis in hoc quod dicit stu-
dio preciosarum vestium / studium enim
dicit vehementem applicationem animi
sed aut similiter sufficientem appli-
cationem animi / Sequitur tamen
preponitur delectionibus / enim aut
sicut peccatum est / Causa ad tamen est
est quod non dicit sed gregorius quod
possit aliquis uti preciosis ve-
stibus non ad inanem gloriam / sed
quia de difficili caveatur sine
accidentali peccato / eam faciunda

est ius in hoc q dicit nemo ·i· nullus
homo recipit hamo sunt dr
·i· ad cor · iiij · nunc habitus estis
nunc carnales estis

Secundo queritur utrum peccatum sit ruis
tire vestimenta muliebria
et videtur probari q dr ·i· prov· dicit
no vestietur mulier veste viri nec
vir utetur feminea abhominabilis
enim est apud deum qui facit hec
Sed abhominatio in scriptura non e
nisi ppter mortale peccatum ergo est
mortale peccatum ¶ Item ergo contra
cum viris in mulierum formas
eduntur et mollescere faciunt per ac
cidentia et lascivire cum superfluis
motibus calcium statutum est loq
illu decorte corporum que sunt
vestimenta muliebria viris et orte
ruborum que sunt calciamenta
mulierum vestiant ergo q peccatum est
viris induere etiam muliebria hec
indumenta ¶ Item Valerius q
naturam est viro muliebria face
comam compte torquere capillos
et vir si comam nutrierit ig
nominia est illi ¶ Contra non ne
leges de electione que mit ad plura
presumunt q in armis militari
bus que ad viros pertinent p. r.
ergo causa aliqua possit vir veste
muliebri indui ut si queritur
ad mortem vel hic accusatur vel
si facit officium q mulieri co
petet ¶ Ad quod dicendum q non
pertinet ad honestatem viri veste
muliebri indui utriusque enim pro
prii decentia indumenta nativa debet
et ut si homo utatur congruentia
dum veste muliebri nisi in ali
quo casu necessitatis peccabit q
dum mittere peccatum mortale in
ne te intelligendum est ¶ ut ps

solius ut singulorum sollicp
tibus ydolorum viri nisi vesti
muliebribus vestibus et mulieb
ste viri sicut faciebat sa
veste tabules que in d
dolorum inquantum ergo ad ydo
ad indicabantur peccatum erat
le ¶ Ad aliud vero q dicit 1
deumenibus mitter admi
lascivia ad quam pertinet simi
inveniunt etiam aut mag
fiant ad facilitatem ¶ Ad a
q dicit Valerius dicendum
tamen natura esse dicit
aut ennodia contra natura
est tamen incolatis nature
peccatum ignominiosum dr c
natura ·i· ad Co aut co
decentiam nature et hoc m
dic q contra natura est v
muliebria veste facere dec
mulier virilia facere muli
muliebria unde dr ·i· ad
Co· vir si comam nutrieri
ignominia est illi

Tertio queritur utrum or
ta qui licitus est sine pe
mulieribus congruentes sit
virginibus et aliquibus sit
tus illis coniugatis tum
sit illicitus coniugatis 1 ad
mulieres in habitu ornatu
indumentum ex sobrietate ornan
te non moretis cumbus au
aut margaritis veste pretiosa
accipitur q non conveniunt
huiusmodi ornatus alia aut mu
lierum / nec plenum ¶ Similiter
iiij / quarum non sit potius
summe aut studiatio anni
indumentum vel instruitur
pretiorus qualis fe dicitur

induunt mulieres coniugate
vel non contradicit Beda Deo
grant purpura induite vel purpu
rent induere non possunt auro
et margaritis et monilibus ornate
pudicitia cordis et sensuum splendide
Exquo accipitur quod peccant
mulieribus coniugatis similiter
ornantur uti ¶ Item de
... in concupiscentia artificiosis
... uxor pulchior quam natura
est ¶ Similiter quilibet decollit
se ornat coloribus acciden
talibus sive sint coniugate sive
... quod faciat in
facie vane purpurissimum et ceru
sa colorum alterius velleris contra
colorum contra mentitur alterius candor
em omnibus tollit ignis nimium
multa libidinum impudice mer
cita ... qua fiducia eri
mulier fingit fucata ad celi
stas vultus quorum conditor
agnoscit ergo peccant iste mu
lieribus coniugatis et aliis similiter
... coloribus accidentalibus
Similiter quilibet decepcio varie
et multiplici mutatione ...
... tam ad ymaginem dei et
similitudinem facti sunt comas ...
... pluribus superinducias
... intricatis crinibus ...
... idem ... heracle
... nunc mollis in venere
... nunc tremulus ...
... ita ... qui si demiserit ...
... adversus ...
... peccatorum similitudines quas
... Exquo accipitur quod peccant
... tanta vestium varie
... quanta ... mulieres
... induere se multiplicant se or

nant ¶ Item queritur de virginibus
utrum possint se ornare sicut et
coniugate. Videtur quod non propter
quod dicit Beda Si petrus de
admonet coniugales et ornatum et
ecclesiasticam disciplinam religio
sa observatione mandandas quod
... possunt multas quas
... maritus ... magis de ali
... virginibus ... est cum non
... ornatus ... nova ergo
virginibus non est licitum sic or
nare se quam adhuc ornare se mu
lieres coniugate ¶ Contra dicit
apostolus si non ... nubat
... Si nupserit virgo non peccat
Si ergo licitum est nubere licitum est
se preparare ad hoc quod placeat ei
quem sibi intendit copulare sicut
ergo mulier coniugata ornat
se ut placeat viro suo ita
licitum est virgini ornare se ut pla
ceat sponso futuro ¶ Respondeo
dicendum quod mulieribus coniugatis
licitum est ornare se non ut pro
vocent adulteros vel aliquos ad
luxuriam quia tales dicit glosa lo
quitur petrus in epistola sua pri
ma videlicet quod mulieres eorum
qui intidelitate erant contem
nebant viros et ut aliis pla
cerent se pulchre ornabant ...
... ... se ornare ut
placeant viris suis nec debent
... viris peccandi ... aliis il
lud ergo quod dicit Beda quod ...
... purpura induite ...
... mulieribus que
... ornabant se
ut adulteris placerent vel pro
vocent alios ad luxuriam sicut
quod dicit apostolus ad thimotheum ¶ ...

illud non quod aliud de calidis acci-
dentalibus dicendum est | quod pro tanto
usi sunt calor accidental[is]
non est calor accidentalis
naturalibus meliorem in viris et
iungitur et fit intencione placendi
delicatis mulieribus vel viris vel non esse debet
in iiij Reg. ix | sanos oculos scanda-
lizat que purpurisso et quibus-
dam fucatis circa oculos quae de-
pingunt quarum facies gipsee
[illegible] candide deformes [illegible]
la manent ¶ Quid non quod aliud de
unguentis dicendum est quod alius debet
esse ornatus virginum alius co-
niugatarum coniugibus eundem debet esse
ornatus sicut Ieronimus ad Sempronium ce-
dit psalmum que nesciat esse
puellam que negligat formule
laudem que procedens ad publicum
non possit aut collum denudet ne
pallio revelato cervice appareat
sed que celat faciem virgo et vix
cogitet que sunt dei eum aut
coniugata est cogitet quomodo pla-
ceat viro secundum dictum Apostoli si non sit ut
quod melius aliquatenus plus debet
esse ornatus que tamen non furore
ad libidinem sed nisi habeat deco-
rem mulieris

Quarto quidem de cultu vestium
religiosi ut ipse patet quod de
vestes delicatas | Et primo quidem
delicatas in sacris ordinibus con-
stitutis ut pote personis in ornatu
vestium preciosorum quod videtur quod
dicitur Thomas xxxiij. q. iiij | ubi
dicitur sumus intentione et ornatu
corporalis alicuius sit aptius or-
dine eius et corpus vel clericos quod
se fulgidos et claros vestibus or-
nant eundem or. ¶ Item Basi-
lius conferens vestium vestem

variata quibus non induebat
apparebat maiorum colorum
inventa eciam in sanctitate [illegible]
mentorum indicibilis eum qui
libus vestimentis induntur [illegible]
mulierum virginum sunt ¶ [illegible]
scriptum est psalmo | Dei | Zachariae | Symeon
cum vestes sancti non vestes
sicut ornamentum per corporalia
negligentia in sanctitate laudabilem
dissolutam aut contractas [illegible]
laudis et in tempore non vestimentum
quibus colligitur quod pro tanto et
seu maior vestibus preciosis sancti
dei ¶ Item habetur in sancto [illegible]
eius clericorum sanctus vibeis
inudibus non utantur corvina
auri vel argenti ornatum
non ferunt sed nec anulos in
laicus competit confessionis digitis
¶ Item si dicetur in eciam [illegible]
depingunt et alia in sanctis
cum illius illa [illegible] quisque
est debilis qui se deo de-
dicavit ¶ Quid quod videtur debet quod
viuunt de patrimonio suo ma-
se debet sic in indumentis et
propriam religioni competentibus
dum secundum consuetudinem re-
gionis et mores corporis mu-
tantur possunt vestibus ut
rationabilibus tunc competit
consuetudine prohibent vel aliud
consuetudine ecclesie reprehen-
di non concessus fieret ut [illegible]
apparitor qui non decet [illegible]
suo pretium sicut habetur in [illegible]
reprehenditur | Omnes quidem [illegible]
religiosi qui dedicavit [illegible]
indumentis dicit eum | Bernardus
prudens dicit utuntur in [illegible]

...dis muliercule que annona
...s preciosa afficiatur in vestibus
...varietas nec saltem forma
...regionis retenta in istam et
...ludi nos conari aspiciunt
...litos ipsi qui dum se parare
...plures reddunt Actores peccatores
...onde paupertatis in signe de
...erant hec adversarii similiter
...sunt in mollitie vestium
...prelatis consentientes vindicant vel
...tho se hostilius tradiderunt quo
...cum ipsi mortale eis aut ne
...ibus delicatis non eum tradidisse
...tempus hosti ipsi opponi morte
...ascigunt nova paupertatis
...paupertas aut in vili habitu eas
...ut veste declaravit hec ordines
...ad ordinis mortificationem de
...donatos ascigunt Et quod
...mercenis ad militate capitale
...stium quatenus in regula vel in
...ordinibus generaliter ad hoc eos
...obligantibus certum maxime aut
...eum qui in regula continetur secundum
...diversam regionum contingit
...sed circa hec fieri ordinationem
...nimis tamen spectat generale esse
...ipsi sicut nos separavit
...tunicam ita in potiori gestat
...divinis reliquiis que sunt ad
...sacra afferuntur serpentum hec autem
...est intelligendum si eum quo
...hec contingeret vel aliqua causa
...necessitatis ad tempus non eum eis
...celebrandi in hiis sed magis tri
...di deciis possibilitas habere potissima
recta

Quos quidem de artificialibus utrorumque
fecerunt qui talia ornamenta
ecclesiastica pertinent componunt
aut pertinent / patet per quod in ante
...pus quod dicit cum sit in

pictorum artem ego esse dicens
in compositionem eum superflua salva
in multitudine eos dicit solum ar
tes nature que neutrorum et corporis
que continuo mille in variam sunt attri
butive reconstructive Apostolus hec eum
prophetiam dedit nobis deus non
in ueniendi methodos per quas
possimus multa continuere magis talia
dicit Sed vel in omnibus talibus in ne
cessariis ubi utile est dicit Michael
Apostolus hec reliberate talem sutorem et
textorem multa ab sede appetit
reum ad superandum plura talis
deduxerit necessitate cum corpus
pertinens arte male arte con
venientes quod circa textorem ars pas
si est sed sicut habet dicunt ca
ncellis fabricantibus non constat ne
cessarium superflua opera artem
nata ita textorum arte dicit
vestimenta vel amictus sed non ce
lorum telas cumtamen cumulatum
effundat risum et superinducit in
effabilem artem nimis credendi
sutorem docet talentum faciat
nos psallentes anime ars eum
aut minor in usibus secundum fortiori
tate emollescere faciat plura
menta et superinducere cum superfluis
incentivis eam statuens et ne
que artem eam dicens

Completa dictione que est
extra districtio omnis capitulis precedente
dum est addicam prout que est
in iiii. capitulo pro ut Primo
ergo inquirendum est de ipsa dictione
vane dicens Secundo de singulis
capitulis maiorum tam non vacuum
dicimus quod quibus plurimis vel plura
debeant dici capitula aut tamen

salutem ¶ Secundo si plura vitia pauca
quam in aplici ¶ Quintum in adul-
terium parte ¶ Tertio secundum quod tamen
attendatur septem vel plures divisio

Quod autem unum solum sit pec-
catum patet quia dicit Gregorius
regina est superbia que caput
septem viciis tradidit ¶ Tamen quod
regina dicatur propter principalitatem
erit unum solum caput aliorum
peccatorum ¶ Item in trimembri divisione
peccatorum in concupiscentia carnis et concupiscentia
oculorum dividuntur cause superbi-
am vite ita sicut superbia non
est caput respectu aliorum ita in
septimembri divisione superbia non
dicitur caput eorum sed unum membrorum
quam autem superbia sit unum illorum
patet per hoc quod dicit Ysydorus in de
li. 2ª superbia ponitur ipsa causa
materia et philargiria recta pro
cata equalia quaque accipitur
quod superbia non est caput omnium
sed unum de vij capitalibus malorum
unde dicit Ysydorus inferior est
quam [illegible] plus carnalium passi-
onum hanc multiplicatur de septem
viciis familie maiorum ¶ Item hanc cau-
septimam divisionem videtur Paulus ca-
pitula dicere in iiij thesibus superbiam
in unum t. i. n. d. a. i. [illegible] sup-
a. i. p. d. i. [illegible] ¶ Ex alia non parte
dicitur in i. m. i. th. i. d. th. i. radix
radix omnium [illegible] erit igitur
superbia quaedam parte caput omni-
um cupiditas vero alia parte ca-
put maiorum ¶ Sed quod non sit
duo unde patet quia dicit Bonaventura
¶ Secundum unum superbie et [illegible]
dicitur tantumque cupiditatem
et superbia non sunt mala sed unum
a quo omnia mala [illegible]

¶ Ad quartum dico quod unum dicitur caput
inicium aliorum maiorum unde
dicuntur plura capitalia peccata
et unum dicitur unum caput sive
aliorum maiorum unde sicut unum di-
plura capitalia peccata est
dicitur unum caput sive in
potentia que in venit [illegible]
pecto et hoc modo potest dici
caput sive inicium omnis
peccati in alio pecto in ven-
contemptus dei qui est quoddam
peccatum alio modo potest di-
cere illud quod primum sunt
secundum hunc modum superbia
etiam potest dici caput quia
sunt peccatorum sed etiam quod
peccavit dyabolus et quod
primus peccavit etiam homo
hunc modum [illegible] superbia
caput et unum de vij capi-
talibus in hoc modo primus
superbia in duas [illegible] ad
et vere reducuntur licet
differat ¶ Item [illegible] et
titus [illegible] sed superbia
quod [illegible] filii magna
hanc gloriam [illegible] appetit
vel quod in [illegible] aliorum laudem
potest etiam superbia [illegible] non
caput quia [illegible]
ipse [illegible] compositus
tunc in peccatum capitalium
animam carnali [illegible] et autem
est qui magis adheret [illegible]
male [illegible] et hoc modo
superbia esse regina cum
sunt in vicia capitalia
[illegible] potest videri ad obiecta
alio [illegible] non est aliqua
illorum in modo [illegible] procedunt

de visionibus non tamen e contra
peccatorum uno dicitur peccatum capitale
sumitur illud quod primo sunt alium
quod cum enim dicat caput ce
prima capita distinguunt
aut dicitur in membris corporis
que sunt in mundo sicut ponitur
s. in non accipitur pro capitali
sed secundum quadruplicem radicem peccatorum
quod triplex est radix pec
catorum triplex amor inordi
natus aut enim amor inordi
natus inferiorum bonorum plus quam
debet superbia inter aut dicitur
amor inordinatus exterioris boni
plus quam oportet concupiscentia
aut amor inordinatus
inferioris boni plus quam debet car
nis carnis versus non accipit
superbia primo species peccati et licet
ratio differat aliqua tenendo quia
est vana gloria inobedientia
sumitur magnorum appetitus
quod dicit quod anima ornatur de
sumitur maiorum quod de
magis hominibus ad non
quod superbia et cupiditas
sunt duo capita eo quod dicit
legitur quod sit principium pecca
dicendum est quod caput ubi hoc
pro membris intelligitur
peccatum incipere peccatum id dicit ea
quod est principale peccatum
non nec superbia nec cu
piditas dicuntur caput nisi
secundum quendam comparationem quia
ratione eius fine et c. sic sunt
superbia ad aversionem ab in
commutabili bono vel ad contemptum
dei refertur cupiditas vero
ad conversionem mutabilis boni dicitur

capita possunt dici i. principia
peccatorum sed tunc caput non dicitur pro
prie Ad id non quod dicitur in textu
quod non dicitur mala sed non sunt super
bia et cupiditas dicendum est
quod sic dicitur quia conversio in im
mutabili bono et conversio ad in com
mutabile bonum esse actuale
peccatum mortale constituunt et eius
dum unum esse malum eius duo

Secundo queritur utrum sint primi
pali vitia capitalia quam
in ut pluries ut ponitur in textu
aut sic pauciora videtur quod sic quod
dicitur septem in ante quod est in mun
do aut concupiscentia est vel superbie
et in anima maiorum quam con
tendunt et illa eius ea capi
talia peccatorum Item super illud
in parte incipit igni et sanguis dicitur
duo origines peccatorum timor ma
le humilians et amor in incen
tiva videntur esse de genere eos
quod peccatorum distinguunt spiritua
lia et carnalia et illa duo videntur
esse non plura Item si peccata
dividuntur secundum actus animae in
terioris virtus aut potentie motive
motive vel naturales et
concupiscibiles non plures sicut
dicitur Augustinus in libro de anima respon
sorum ergo tria capitalia peccata
secundum actus inordinatos et
tamen Contra autem sunt plura quam
in inde probatur quod ponitur ergo
super illud assumpsit septem
nequiores se ubi ponuntur
vires motivae Item contrahit
illa glossa quod dicatur genus esse
in videtur in superbia stultitia in
deus apud ignorantia ignorantia

impietas vel simulacio scilicet simulacio sapientie si-
mulacio discipline simulacio pru-
dencie infirmitatis fallacie obliui-
onis usurpacio sancte spe-
ciei (?) pietatis alienis dolus ficte
religionis. Hec Gregorius xxxi moral'
quia peccatorum animam cum opponuntur
vii donis spiritus sancti. ¶ Iste oppo-
nuntur vii° castrimargia for-
nicacioni philargiria vana tri-
sticia accidia cenodoxia su-
perbia vita plura sunt mala capi-
talia quam vii. ¶ Item mala que est
ex superfluitate vel ex inopia vel
indigencia dicunt quod superbia est
mens ex superhabundancia vana et
similiter gula luxuria et alia in
dicunt ex indigencia sicut quod in-
peccata ex superhabundancia vii
ex indigencia cum superhabundancia
videlicet indigencia vero. ¶ Item
videtur quod sunt alia vii capitalia
preter illud quod dicit vii principia ex quibus
que addit dicens vii .i. decem ...
vel etiam vii .i. capitalia preter
illud quod dicit vii principia scilicet anima que
tamen respectu discordia simi-
liter vel .i. memoria disponit et
manus est facinus quod minus
conformitatis que est spiritus sancti gratia
est quasi dispositio ¶ Ad quod dicit
quod vii sunt peccata capitalia sic-
ut dicit Gregorius ¶ Ad aliud autem dicen-
dum videtur ... ad illud quod
alia de eo capitalia ... et aliis
duobus illa cum peccatis peccatorum
accipiuntur non principalis peccati me-
tu cum ad peccatum vel est concu-
piscentia carnis vel concupiscentia ocu-
lorum vel superbia vite et di-
cuntur ex peccata illa vii reducuntur

ad illa tria et tunc hec dicuntur
capitalia peccata vel illa mutuo
respectu eorum que oriuntur ex
¶ Ad secundum dicendum quod timor ma-
lus et amor male ac-
cendens dicuntur esse ad peccata
ipsa peccata videlicet cause
vel dicuntur non tamen capi-
talia peccata ¶ Ad tertium dicendum quod
duo differentia quae concutit
talia peccata tamen non dicuntur
secundum quod sunt peccata capi-
talia ratione eorum determinantur
anima sive vel appetitus spiritus
in concupiscentia parte sumuntur
talia peccata sicut eorum actu
est motus carnis corpori
ad illud est motus carnis
appetitus dicuntur eorum motus
talis est secundum inordinacionem
motus apparentis ... ¶ Ad
quod dicitur quod licet peccata capitalia
dicuntur secundum actus ...
non est tamen opposite ...
quod actus adiunctum ...
... aut contingit ...
secundum actum vel per se ...
... maiorem ... per illa ...
attenduntur duo peccatorum ...
... que vii .i. dicuntur ¶ Ad ...
non quod ... quod plura debe...
esse quam vii .i. aut potest ...
est quod minus alle attendi ...
... quorum que ...
... secundum apparenciam ...
ut secundum de ... attendi...
vii secundum apparenciam ...
... non ... dicitur ...
pitalium maiorum ... secundum ...
... ut singulariter ...
... ¶ Ad ... non quod dicitur

est quod parum differt inter ceno
doxiam et superbiam quantum ad hoc
quod superbia respicit appetitum
excellentie ultimus cenodoxia
vero respicit appetitum excelle(ntie)
potius secundum quod aliquis vult
videri magnus in laude hominum
secundum hoc attenduntur diversa
accidentia capitalis. Similiter patet
de invidia et tristitia et accidia
quia dicit respectum mali appa
rentis de quo est dolor ut aug(ustinus)
et fuga ex parte eius. Unde dicit tri
stitia necessaria vacare compulsatur
Desidia vero ociositas com
it ... dicit mysterio ... in ira
sub superbia comprehenditur tamen
potentius contra appetitum eius
excellentie illicito sequitur appe
titus quem est ad vindictam. Alius autem
quod vel excellat et hoc est in invidie
... ubi in invidia tamen ... nam
superbia comprehenditur. Sic ergo secundum
...tam ... accipitur ibi unius capi
talium et secundum alia agitur ...
... et aliud unum capi
talium ... ¶ Adverte vero quod ad
superfluitatem et indigentiam
est quod capitalia inicia disti
nguntur secundum ea ad que homo
unus est. Contingit autem aliquem
... magis et primum ad su
perabundantiam aliquid ad indigentiam
... super ... superfluitate
... secundum ... indigentiam
attenditur capitale vitium gula
... attenditur secundum su
perabundantiam avaritia vero secundum in
digentiam ... non erunt tot
capitalia quot superfluita
tes et indigentie in virtutibus
... dicendum quod illa vi
tia eveniunt in ... duo

capitalia secundum causam ... secundum
que ista vel illa eius dicuntur
capitalia quia cum cavitate
... est unitas in principiis et est
caput ... ordinantur distan
dia eius formalia principaliter
est causa cavitate alia vero or
dinat ad discordiam sive scisma
quod ... est unitati cavitatis
ad proximum cui attinet etiam
apostate et scismatici. Similiter et
unitati caritatis ad proximum cui
attinet etiam ...

Tercio quibus ... quod cum
attenduntur septem capitalia vitia
disponunt autem quidam quod secundum
diversa virtutum et ... in virtutibus
sive in ordinationem ... liciter
attenduntur septem capitalia vitia capita
lium precorum. Sic eum ... sunt
dicam tres sunt virtutes anime ... ne
... ... et homo in
ferius ... ad quod ... secundum
actum ... irascibilis
quantum ad actum ... attendit
superbia quantum ad actum ...
gula. Similiter est homo potius
ad quod ordinatur anima secundum mate
riam ... est cum homo in
... ad quod ordinatur secundum con
cupiscibilem est ... in ...
ad quod ordinatur secundum irascibilem.
Similiter est homo intimus secundum
quod ... rationalis ordinari debet
ad proximum ad seipsum penes
in ordinatione ... quod
est ... accipitur superbia eius
homo unum diligit homo ...
... homo ... ¶ Alii vero ...
... accipere ... capitalium
... penes tres virtutes anime
... quo ad actus ... quo
ad actum ... concupiscibilis ... -

irascibili attribuit aut concupiscibili
duos actus scilicet appetere bonum et
ordinate carens illatus ad bonum
primus aut motus impeditur per
duo vicia accidia que est tedium
boni et invidia per concupiscibilitatem
que est appetitus boni inveniatur
alius vero actus similiter impeditur
per duo vicia scilicet per gulam et luxuriam
tine [illegible] respectu [illegible] ciu
concupiscibilis sunt inordinate quantum
ad bonum appetitus in [illegible] et
ad bonum apparens in [illegible] ira
scibili similiter attribuit duos actus
scilicet applaudere bonis et detestari
malis primo actu impeditur per in
vidiam secundo impeditur per iram
[illegible] cum tamen ira non delectat
sive detestatur quod non esset detestan
dum ¶ Cause secunda divisio sit
[illegible] omne peccatum attendi per
illam partem secundum quam differunt
abinvicem inrationale aut rationali differe
rencia abinvicem ergo secundum actum
partis rationalis attendi omne peccatum
sive secundum actum vegetabilis aut
sensibilis [illegible] Si non
attenditur peccatum secundum actum ratio
nalis [illegible] sensitivis [illegible]
[illegible] ad hoc attendi peccatum secundum
actus vegetabilis aut [illegible]
[illegible] ¶ Ad [illegible] omnis [illegible]
tis [illegible] vel partis [illegible]
sub [illegible] est cum appetitiva
[illegible] vegetabilis vel sen
sibilis que contingit dirigi secundum
[illegible] ergo illam attendi
peccatum ut sit peccatum in concupisci
bili respectu boni carentis respectu
boni [illegible] respectivis
carentis duplex ¶ [illegible] possi
bili [illegible] quod [illegible]

peccatum si peccatum [illegible]
[illegible] capitale peccatum
[illegible] concupiscibilis
[illegible] delectabili duo
est enim duplex [illegible]
Ad [illegible] quedam [illegible]
sunt [illegible]
[illegible] ut que pertinet ad
[illegible] aut [illegible]
ner [illegible] ut delectatio gule
corporis tristicie [illegible]
[illegible] ¶ Sic ergo quia
capitalia peccata [illegible]
concupiscibilem [illegible]
[illegible]
secundum concupiscibile [illegible]
[illegible]
[illegible] secundum rationale [illegible]
[illegible] secundum irascibilem
[illegible] secundum [illegible] duarum [illegible]
[illegible] ad rationale [illegible]
[illegible] peccatum dividit enim [illegible]
[illegible] in obediente [illegible]
[illegible] in obediente sive
[illegible] in obediens [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] enim non [illegible]
[illegible] Obediens non [illegible]
[illegible] dividitur in concupiscibilem
irascibilem ad concupiscibilem
non pertinet leticia et tristicia
ad irascibilem non pertinet [illegible]
etiam [illegible] appetitus
[illegible] vel [illegible]
ad [illegible] vel [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] quod non attenditur [illegible]
[illegible] secundum [illegible]
[illegible] ¶ [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] enim [illegible]
rationalibus possunt [illegible]
actus in [illegible]

319

concupiscibilis sicut patet in dicione n
tia aut donorum nam peccatis
accidit venial accipiuntur prudencia
cuncta ¶ Ex parte intentionis ex parte non
donorum supplicia intellectus consilium
causa ut tale aut accipiuntur compor
te concupiscibilis irascibilis dicta
aut sunt opposita identicis ergo
non debent plura mala capi
talia accipi peccatis actus venial
in peccatis actus concupiscibilis pr
ecedit irascibilis ipse ¶ Pr in
quo est tristicia in aliquibus hominis
actua aut queunt illi potestate
ut queunt leticia ergo queunt q
concupiscibili non ergo secundum actum
irascibilis debent accipi ¶ Pr
sunt recte elige vel non recte in
quo est quasi in omni peccato ergo pe
ccatis hunc actum venial non de
bent distingui mortem peccatum ca
pitale ¶ Item concupiscibilis est
appetere bonum et fugere malum sibi
oppositum venial non ordinate mo
tus absolute non ergo attribuenda
sunt peccata concupiscibili que sunt ex
inordinacione motuum eius ad
bonum magis venial ¶ Pr ap
petere bonum sicut est dicta sim
pliciter appetere non tamen ¶ superbia
accidia avaricia et accidia palia
mala capitalia omnia ergo non
accipiuntur quedam peccata com
munitus hunc actus qui est co
ncupiscibilis ¶ Alii non volunt di
stinguere vii mala capitalia pe
nes appetitum et fugam ut appe
titus dictus respectu apparentis
boni fuga respectu apparentis
mali secundum inclinacionem ante

appetitus ad apparens bonum tripx
internus exterius inferius sunt
superbia avaricia gula et luxuria
secundum appetitus interius superbia
secundum appetitus bonum exterius a
varicia secundum appetitus inferius
quod duplex est quia sumitur in nu
tritate gustus dicitur gula quia
sumitur in voluntate talis de
terminati in membris generacionis
luxuria sine fornicacio nomine
generali contra secundum fugam ab ap
parenti malo sumuntur tria ca
pitalia peccata fugam eius quod esti
matur malum interius accidia
ni sumuntur accidia secundum fugam
eius quod estimatur malum exterius su
matur ira ipse in invidia exterius cor
relativa secundum fugam eius quod esti
matur malum exterius sumatur
ira ipse in invidia correlativus illa
tam secundum fugam eius quod estimatur
malum internus hoc est dimi
nutum ipse excellencie sumatur
in media et secundum hoc accipiuntur
vii mala capitalia ¶ Contra
hoc quod appetitus delectabilis et
fuga tristabilis sibi opposita
ad eandem pertinet potenciam et per
consequens cum est appetere delectabile per
eandem potenciam est fugere tristabile
appetitum ¶ Si ergo est delectabile
carnis secundum idem erit fugere
tristabile carnis ita de aliis
appetitu et fuga non ergo secundum
appetitum et fugam distinguuntur
peccata ¶ Pr in quolibet peccato atten
ditur appetitus alicuius boni et
per consequens fuga alicuius apparentis
mali ut in superbia est appetitus

proprie excellentie et per quas fuga sue contemptibilitatis. In invidia appetitur bonum non divinum et per quas fuga diminucionis. Ira est secundum aliene felicitatis. In ira non appetitus vindicte fuga non iniurie vel offendi maledicta. In accidia non appetitus quietis carnalis fuga non laboris sibi oppositi. In avaricia non appetitus divitiarum fuga non paupertatis. In gula appetitus superfluitatis in cibis vel potu fuga non indigentie. In luxuria non appetitus voluptatis carnalis in membris generationis fuga non incomplexitatis. Non ergo quedam peccata carnalia distinguuntur secundum appetitum, quedam secundum fugam, cum in aliis in utroque appetitus et fuga. ¶ Sed tamen est duplex fugibile quantum est duplex delectabile. Si ergo est duplex maior diversitas delectabilium secundum quas accipiuntur maiora peccata capitalia circa corporalia pre capitalia secundum maiorem diversitatem fugibilium ita esset numerus. ¶ Sed si contingit partem [illegible] dendo bonum apparens potius et bonum apparens minus que ad bonum apparens insuper quam ad divinum sunt duo diversa capitalium peccatorum secundum diversitatem bonum potioris, hoc est bonum medium et duo capitalia peccata secundum diversitatem bonum minoris, id est excellentie et ita in iiii dicta sunt ex illa parte capitalium peccatorum et illa composita penes diversitatem fugibilium et ita esset xii dicta. ¶ Sed delectatio sive appetitus dividitur

secundum apparens bonum impu[illegible] insuper et cum dum letitia gaudia comparanda similia fuga respectu mali imminentis qui in iniecto in futuro [illegible] tristitia et amor videtur aut capitalia peccata si similiter secundum appetitum et fugam al[illegible] debent esse secundum timorem [illegible] sunt aliqua secundum letitiam [illegible] cupiditatem et tristitiam. ¶ Nam letitia videtur accipi [illegible] et superbiam in hac gloriam [illegible] superbia secundum gaudium ad cupiditatem sive avaricia aut tristitiam invidia et ira sive timore fit timor licet plures fecit plures fit [illegible] ¶ Nam nulla in venimus [illegible] peccata capitalia. ¶ Si non accipiuntur passiones quas [illegible] ponitur. ¶ Nam si letitia timor [illegible] ubi letitia et tristitia pertineat concupiscibilem timor vero [illegible] irascibilem secundum hoc itaque sunt aliqua capitalia peccata letitia tristitia [illegible] licet quod ad delectat [illegible] movet penes timorem [illegible] in vero alia cum tamen [illegible] sit fuga [illegible] vel [illegible] ¶ Ideo ergo capitalia peccata denominantur secundum diversa appetitus fuge generales. ¶ Ad [illegible] ergo dicitur in capitalium [illegible] notandum est quod sicut [illegible] [illegible] ille [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

320

mas ipse principalis fit in speciem
an in anima aut in corpore sicut
an accipit ipsa tercia anima
ad corporis comparacionem ad corpus in quantum
per pullas quedam sunt que ut tam
quedam omnia spiritualibus bonis sepe
anima non dicitur secundum operacionem
licet ad corporis. Dicunt ergo ac
quorundam peccatorum capitalium
in spiritu quedam in anima quedam
in corpore vocatur in specie aut duplex
racionis fit secundum appetitum boni
et detestacionem mali. Dico autem
boni et mali quod spiritualibus in esse
. Unde cum peccatum fiat per inordi-
nacionem appetitus vel detesta-
cionis erit peccatum capitale per in-
ordinacionem appetitus respectu ap-
parentis boni in specie vel per inordi-
nacionem detestacionis apparentis
mali. Et quia hec duo diminuit
boni aut quod inordinate
appetitur apud ipsum est excellen-
cia ultra debitum quod apparuit
in angelis repellis sive plus placet plu
et in inquietudine et vanitatis vel glo-
riam quod fit directe per appetitum
superbia vel in animis effectu. E
et nos primus inordinate detesta-
cionum speciem excellencie et hoc
gloria bonum in alio secundum rati-
onem vel excellencie et ut in indic
invidus eum detestatur in alijs
bonum secundum excellenciam aut quod
sit sicut dicit augustinus non vult
nos alius equetur nobis excellat
eos ergo sunt peccata quod principalia
in specie in anima non contra
est capitale peccatum secundum
appetitum apparentis boni quod
est incomparabilis secundum in fine
racionum malis sive moderatum

quod est in nescibilis secundum tedium
boni difficilis aut laboriosi
quod est inordinate ad opus tedes
cum dicte sunt maxima que re-
spicit corporis potest enim aliquid
esse corporalis corporis potest etiam
aliquid esse nocivum corporis
in secundo passionum potest aliquid
esse difficile vel laboriosum cor-
pori licet ipse sit bonum anime
que respicit corporis corrumpit
ordinate vel inordinate bonum
corporalis corporis in fugit in
nocivum sive in malicosum fasti-
dit. Difficile vel laboriosum or-
dinatur cum anima secundum actum
ad corpus revelatum ad opus
. Unde tres sunt duo capitalium
peccatorum peccatum ire peccatum vani-
glorie cuius est. Insurgere in vel
in nocivum peccatum accidie cuius
est fastidire laboriosum peccatum
avaricie cuius est acquisite bo-
num cuiusque. Unde ab unitur dr
etiam tibi duo potest in corpore non co-
tingit esse duplicem actum nomi-
nativum corporis naturam per unum
secundum quem in corpore sit conservacio
speciei individui et speciei in
individuos conservacio aut indivi-
duum sit videlicet conservacio aut
speciei in individuos sit generacionem
appetitus ergo inordinatus vel inor-
dinatus respectu principalis actus
in corpore aut et comparacionis ter-
nalis secundum tactum aut et cuius
alimenti secundum gustum tactus enim
in illa parte qui ordinate sit ad
conservacionem speciei in individuos fit
ut supra sunt ordinant ad

reddit eum delicatum vel reprimit concupi-
scentiam allectam ad percitationem pluries
bibendum cum autem inordinate
fit quibus libidinosa delectatio ¶ Sed
appetitus respectu alimenti ¶ Si fit or-
dinate est ad conservationem individui
secundum debitum modum ¶ Si non ordi-
nate secundum oppositum erunt ergo duo
peccata capitalia vel duo plura secundum
appetitum actus fundati in corpore
scilicet gula penes appetitum aug-
menti et luxuria penes appetitum
coitus carnalis ¶ Sic ergo erunt decem
capitalium peccatorum secundum actum
in spiritu due dicte superbia invidia
secundum actum in anima tria dicta
ira accidia avaricia sive phi-
largyria secundum actum in corpore
gula et luxuria. Et cum duo sic
dicat gregorius sunt carnalia peccata
reliqua non vero sunt spiritualia pro-
pter large accipiendo spiritum prout
quibus dividitur contra corpus vel
carnem non autem secundum quod dividitur
contra animam et corpus ¶ Sed possit
dici quod non accipitur in spiritu pec-
catum aliquod de aliquo dicatur
quod descendit sibi magnam vim
sensus quia mediante spiritus habet
sic apparet quod in anima accipiuntur
tres dicte peccatorum quarum una sunt
secundum rationem in spiritu vero non accipitur
sicut dicta peccata licet in corpore sic
composite corporali non videtur accipi
dicta peccata cum penes animam de-
fluit appetitus concupiscibilis
¶ Sic composite corporali est debilitatur
peccatum secundum appetitum quia non
determinatur peccatum secundum suum oppo-
situm scilicet detestationem sed secundum dif-
ferentiam duplicis appetitus in ani-

non vel in spiritu non sic fit
appetitum et detestationem ¶
testatio mali oppositi
gula videtur esse appetit
quod non sunt duo capital
¶ Ad quod dicendum est quod licet
per quandam similitudinem d
in spiritualibus reperiatur ut in d
non tamen alio modo quo di
tale peccatum esse cum
designet passiones que ma
alicuius anime non potest
esse sicut spiritualibus non potest
invidia consimili modo sic
ut est spiritus si potest si
in invidia appetit passionem
corpore appetitum
spiritum nullum vero attri
dum invidia est anima
tudine cuius quendam de
ipso dyabolo videtur cum d
quod in invidia sit filiu ab
cum loco eius acciperit
cum eius creavit sentit
de ipso magna non
nec ira cum de libidio
di ¶ Ad secundum vero dicendum
in anima accipitur dicta
rationem in spiritu vero non ¶ Ad
dicit laboriosa vel respirat
nationem ad corpus fatigat
est in corpore spiritus non
tamen ad corpus accipit
ergo in spiritu debent attendi
tale peccatum inane secundum
rationem laboriosa vel secundum
cupiam rationem expedientis
bonum cum expediens
est bonum sensibile ¶
respicit affectum bonum
bonus ¶ Sic ergo alie due de

est duc quo ad actum anime et quo
ad actum principis. ¶ Ad tertium non dicendum
quod licet peccatum non sit in corpore sed
in spiritu tamen manet in utroque sed
tamen magis distinguuntur peccata spiritua-
lia. Potest esse in corpore. ¶ Item
appetitus est in ipsa anima et
ideo non alibi secundum plus aut
minus est in corpore eo modo carnis
carnalis in carne perpetratur et ideo
non dicuntur duo peccata capitalia
secundum actus in corpore determinan-
¶ Ad quartum non dicendum quod secundum diversos
appetitus determinantur peccata ca-
pitalia [illegible] eum determinare declinat
[illegible] ¶ [illegible] non [illegible] fuga [illegible]
[illegible] quod eadem ratione [illegible] hoc
secundum diversos appetibilium [illegible]
[illegible] in natura [illegible] et quia
[illegible] natura accipit per
[illegible] quod est de processu naturali
gula cum luxuria sunt de pro-
cessu nature qui processus fit
secundum appetitum animalem [illegible]
¶ Ad quintum dicendum est quod duo
capitalium peccatorum [illegible] non
sumuntur secundum appetitum apparentis
boni et detestationem apparentis
mali directi cum appetitu [illegible]
[illegible] detestatur paupertatem non directe
[illegible] magnitudinem [illegible]
[illegible] boni sive excellentie [illegible]
[illegible] esse quod ipse habeat excelle-
ntiam in bono aliquo [illegible]
[illegible] alius sit par illi sed quod habeat
excellentiam [illegible] quod [illegible]
[illegible] paupertatem [illegible]
[illegible] dicitur amor excellen-
tie in invidia non eadem felicitatis
[illegible] autem non sunt directe

apposita sed contingit secundum diversa
[illegible] et ideo dicit quod superbia et
[illegible] in invidia sed non superbia dicitur
in appetitu excellentie. ¶ In invidia
non in detestatione utilitatis [illegible]
[illegible] ad aliud et non
dicuntur duo capitalia peccata sed
similiter dicendum est quo ad ac-
tus in anima avaritie cum est
appetitus apparentis boni [illegible] non
est [illegible] contra [illegible]
[illegible] non est directe opposi-
tum illi bono et ideo erit unum
capitale peccatum [illegible] ¶ In [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] detestationem paupertatis
tis [illegible] capitale peccatum
[illegible] ¶ Avaritia cum est appe-
titus divitiarum et paupertatis detesta-
[illegible] non [illegible] est detestatio
[illegible] est appetitus [illegible]
similiter intelligendum est ¶ in aliis
¶ [illegible] quod [illegible] quae di-
cuntur [illegible] capitalia [illegible]
[illegible] in [illegible] aliter
in anima aliter in corpore ¶ in corpore
[illegible] secundum diversos appetibilium [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] non [illegible]
[illegible] simplicitate secundum diversa
[illegible] appetibilibus [illegible]
detestabilibus in anima non quia
[illegible] magis [illegible] est
in [illegible] [illegible] sed
[illegible] appetibilibus [illegible] dupli-
cis in [illegible] quod est [illegible]
¶ [illegible] accipit [illegible]
in [illegible] accidia [illegible]
laboriosi ¶ Aliter non potest accipi
diversis capitalium peccatorum ut [illegible]
[illegible] [illegible]
quatuor non ad [illegible] sed

diviciarum duplicis generis vel naturalium scilicet naturalium cum re-
gendo sicut dicitur in 8 ... cum
fuerit appetibile appetit cum preemi-
nencia inhians excellencie vel
cum intentus quod videtur posse attin-
gere. Iracundia non sunt obstaculum
ad eminenciam respectu eius quod ad
nititur sive in iniuria sive in parcere
vel simili. Quidam dicunt levius quod
appetere eminencia aliis sive equi-
pollencia insurgere ad iracundiam.
Secundum hoc accipitur tria capi-
talia peccata superbia invidia ira.
Si vero non generis est appetibile
secundum immediatum ad corpus
et est appetibile secundum distan-
ciam accipe secundum in media-
cionem non aut est supra conservacionem
generis speciei in individuis tamen supra
conservacionem individui secundum quod ta-
lis accessus in actibus ordinatis
ad hoc sunt capitalia peccata gu-
la luxuria. Appetibile non secundum
distanciam similiter dividitur. Individuo
in sufficiencia requirente ut sufficiat
apud tantum indigenciam quia non
tantum labore sive difficultate
cum aut ordinatio tantum ... igitur
dicitur cupiditatis cum aut inordina-
cio est tantum labore vocatur dicitur
que per accidiam. Vel aliter potest
distingui ut sit duplex inor-
dinatio circa bonum ... est
cum bonum spirituale ... est
bonum ... corporale potest ...
inordinatio esse respectu boni
spiritualis in non appetendo propter
laborem aut difficultatem bonum
spirituale peccatum non cupiditatis ... in
appetendo bonum corporale propter

... conspiracione dicitur aut conspi...
cum sequitur incomparabilis ...
... pulcritudo propter se ...
est manus et assensus ...
lucis preciosus ad pulcritudinem
ordinantur color et forma c...
gura consimiliter species compo...
resultat pulcritudo.

Quoniam dictum est de sing...
capitalibus peccatis et de ...
ciencialiter fundamentum dic...
est de superbia que non tantum
capitale peccatum sed regina ...
peccatorum aliorum peccatorum. Circa ...
sic fuit ... Primo ...
superbia. Secundo utrum omne ...
tantum sit superbia. Tercio ...
... superbie. ...
secundum quod ... attendere ...
Quarto de quantitate huius ...
Sexto de incorporabilitate ...
Septimo de difficultate ...
di illud peccatum. Octavo ...
effectus huius peccati. Nono de ...
activitate huius peccati ad ali...
Decimo de speciebus huius p...
Undecimo de ... ...
decimo de gradibus.

Quod Bernardus sic dicit ...
superbia est amor excellencie ...
appetitus amor ... ...
dei superbia est preter ...
dinis appetitus ... ...
maternal. Superbia est amor
proprie excellencie. Hiis diffini-
cionibus supponitur que satis ...
nunc dicitur. Sed utrum superbia sit ...
tantum secundum has rationes ... ...
non sit peccatum videtur amor ...
proprie excellencie est affectus ...

affectus autem naturalis non est peccatum
amor propriae excellentiae non est
peccatum. ¶ Tertio autem amor propriae ex-
cellentiae sit affectus naturalis videtur
hoc quod quaedam [illegible] naturalis natu-
raliter appetit augmentum sui boni
[illegible] naturalis naturaliter pot-
est appetere excellentiam propriam bonam ergo
amor propriae excellentiae non est peccatum
Item excellere non est malum desi-
derare velle excellere appetitus
excellentiae non est peccatum ita
superbia si non amplius dicat non
est peccatum. ¶ Item omnis qui as-
similat deo non [illegible] quod assimilat
est peccatum. Sed dei est [illegible]
voluntate ergo homo qui [illegible] habet
[illegible] ipse non peccat. Sed omnis
superbus [illegible] quod [illegible] secundum propriam
voluntatem. Dicit enim Anselmus quod
voluntas est superbia ergo non
superbus peccat. ¶ Contra dicit Anselmus
est hoc propriam voluntatem cum
homo vult secundum propriam volun-
tatem deo inimicatur. Sed deo inimicari
est peccatum. Superbia ergo cum vult
secundum propriam voluntatem est peccatum
[illegible] Superbia [illegible] age-
[illegible] Superbia [illegible] incepit
[illegible] dicit quod [illegible] incepit in
[illegible] peccatum est ergo superbia est
peccatum. ¶ Item superbie est delectatio
[illegible] sed delectatio [illegible]
[illegible] se peccatum est ergo superbia
peccatum est. Videtur ergo amplius pro-
bandum indifferentiae superbie dicendum
est quod cum dicitur superbia est appe-
titus propriae excellentiae [illegible]
[illegible] Est enim excellere
[illegible] quam homo [illegible] attribuit
est excellentia quam homo sibi ap-

propriat aliquomodo sicut cum dicitur
homo [illegible] quod habeat aliquid
a se vel cum dicit [illegible] esse a se
[illegible] quod [illegible] aliis differentiis
[illegible] amor propriae excellentiae
sive appetitus [illegible] est [illegible]
peccatum et est superbia dicit [illegible]
plus. Quid habes quod non
accepisti quid gloriaris quasi non ac-
ceperis. Anselmus de casu diaboli [illegible]
[illegible] angeli [illegible] non [illegible]
[illegible] ad [illegible] non [illegible]
aliquid alius [illegible] appetitus dicitur
affectus naturalis secundum hoc non est
peccatum nec dicitur superbia [illegible] ap-
petitus cum autem dicitur quod superbia
est [illegible] latitudinis appetitus
[illegible] non est intelligendum. ¶ Ad
hoc ergo quod primo obicitur quod amor
propriae excellentiae [illegible] non dicitur
affectus naturalis cum homines [illegible]
augmentum boni [illegible] quo [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] si sit appetitus
propriae excellentiae [illegible]
[illegible] vel ad [illegible]
aliorum non est appetitus naturalis
nisi intelligamus naturam corrup-
tam. ¶ Ad secundum non [illegible] quod ex-
cellere potest [illegible] vel in [illegible]
vel in [illegible] quae [illegible]
vel in aliis quae gratia dantur
[illegible] dicit [illegible] gratia [illegible]
[illegible] et appetitus ille procedit
[illegible] non vult excellere nisi quantum
[illegible] datum est ei [illegible] vel non in
[illegible] aliorum [illegible] autem intelli-
[illegible] excellere [illegible] vel [illegible]
[illegible] gratia data quae [illegible]
[illegible] quae [illegible] secundum hoc

nelle cognosse apter se hoc aut non
malum est. Vnde aug. supplicia non
est mens dampnat potestate vel ipsa
potestas sed aiunt prius amantis
potestate suam potenciam potestate
corrupta. ¶ Peccatum non est dependens
ex apter se sed apter adesse et ideo
dicit apostolus qui opera eius de lib.
o. de ut non sit honor innocencie
sed fructus. ¶ Ad tamen dicendum est
quod supplicius non dicitur applicandus
plenitudine conformitatis tamen velle hic
nostram potestate plenitudine cum eius
conformitatis non vult nisi quod deus
velit vult ipsum nelle deus aut
non velit quod homo habeat propriam
voluntatem unde non deo subiecta
unde non vult homo habere propriam
voluntatem sed subditus ordinatur
plenitudine conformitatis propter hoc
non dicitur peccatum est aut alia
plenitudo qua homo vult ut spiritus
quod dei est proprium sic dicebatur
de lucifero ascendam inter ce. se.
al. vnde aug. l. xiiij. de ci. dei. sic
supplicia prius mutat dum adit
linquit cum sociis equalitatem
sub illo sed superiorem vult sociis
dudum suam potestatem et hoc modo
quomodo vult assistere peccati et
sedem sui supplicius peccati supplicia
cum est superio rectitudinis appe
titus pessima cum rectitudo est
desperata eo cum deus dumque iusticie
principio simul quodam si principium
est sic omnem unquam simul placet
¶ Si non ita placet cum absolute bo
nus in quantum li. defecit cum ei ma
gis placet debitum et dicit aug.
alibi recte dicitur supplicia qua vo
luntate dei quam propria delectatur

non velit hic superius sed ipsa
angeli commisit unde est hic
gloriatur dicitur hic.

Secundo queritur utrum omne peccatum
sit supplicia. Quod sic videtur
sic quod dicit aug. in li. de
regula omne peccatum dei contemptus
est sed omnis contemptus est supplicia
ergo omne peccatum est supplicia.
Preterea sol. ut videtur habet
abhominabile. Vlterius gregorius ca.
omittitur supplicie est eius
ca peccandi cuiuscumque sed
peccatum cuiuscumque homo
datum ergo omne peccatum est supplicia.
¶ Item dicit aug. in
... non tam peccatum supplicia
quam supplicium peccatum sicut q.
sapientiam dicit quod omnis supplicia
est peccatum ita hic peccatum
omne peccatum est supplicia. ¶ Con.
aug. in li. de vera religione dicit quod
quod omnis supplicia fuit que
fuit ex accidentibus ex
fuit ex parte agentium.
¶ Item gregorius in moralibus distinguit
inter quod maiora capitalia
quorum unum est alterum.
Augustinus in li. de ciui. dei. maioritatem
supplicia est unum
ergo non omne peccatum est supplicia.
¶ Ad hoc quod duobus modis loquimur
de supplicia uno modo prout est
peccatum unum per se in genere
peccatum aliis modo secundum
generale peccatum prout dicitur
quod superbia est i. o. p. et
est locutus deus prout est i
cum omnibus peccatis quia sic
peccatum generale secundum illum modum
loquitur gregorius de supplicia quod

[...]um ipsum esse quod dicitur mensura rapi
ne et hoc modo non omne peccatum
est supplicium ut sic loquitur augustinus super eo
dicit quod non omnia supplicia sunt
peccatum aut quod est generale peccatum et
generale medium omnibus peccatis et hoc mo
do magistri et alii loquuntur dicentes quod
primum omne peccatum est supplicium non quod
omne peccatum formaliter loquendo
sit supplicium sed medium peccati est pena
quod omne peccatum in uenit contemptus
et preceptorum dei quia ut dicitur
[illegible] peccatum est spiritualis legis
diuine transgressio in obediendo manda
tis. Unde dicit quod in omni peccato
est contemptus. Similiter augustinus
in de li. ar. dicit quod peccatum est
[illegible] in quibus [illegible] [illegible] hoc
[illegible] quod dicitur spiritus peccatum contemptus
[illegible] mensura peccati posset quod omnia
[illegible] autem alium quantitabile et
[illegible] bonus sed non sic intellige
[illegible] quod omne peccatum sit peccatum
[illegible] sed illud est peccatum inquantum
[illegible] sit illud generale medium. Et quod
[illegible] sit intelligendum patet per augustinum in
[illegible] ubi dicit quod quod
[illegible] quod peccatum committitur in mentibus
[illegible] sunt supplicia applicantur peccatum
[illegible] sunt [illegible] sit [illegible]
quod eum inquit peccatum [illegible] fal
se dei contemptus et ratione dei
contemptus supplicium est quod eum
[illegible] supplicium quod dum contempnit
[illegible] ergo peccatum est supplicium et
[illegible] dicente [illegible] animus sibi
[illegible] supplicium est ut sic patet. Rº

Tercio queritur quid sit inclina
tio naturalis uel motus [illegible]
ne peccati et cum aliquid sit in
[illegible] in aliis in [illegible] cum naturale

[illegible] est. Sed quia [illegible] in regula
[illegible] sunt [illegible] de aliis [illegible]
ergo aliquid naturalis in supplicia [illegible]
[illegible] illud non uidetur esse nisi appe
titus [illegible] sine cuius [illegible] esse
[illegible] uidetur esse quia naturaliter [illegible]
appetat anima cum eum apple
[illegible] unius [illegible] cum sit
applicatus potentie [illegible] et [illegible]
[illegible] sicut [illegible] sed naturalem
appetitum ad [illegible] et [illegible]
[illegible] ita sed naturalem appetitum
[illegible] sit in in
[illegible] [illegible] [illegible]. Item
duo sunt actus [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] sed naturaliter fugit
[illegible] [illegible] ergo naturaliter ap
petit peccare. Item dicit [illegible]
quotiens peccare [illegible] [illegible]
dum [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible]
naturale est uelle [illegible] dum ergo
non est naturale [illegible] uelle peccare.
Similiter dicit gregorius quotiens
peccare [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] omne relabimur. Cum ergo quod
naturale sit [illegible] [illegible]
naturale erit uelle peccare. Item
gregorius super illud Iob [illegible] [illegible]
de [illegible] [illegible] sit [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] sed [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] glosa [illegible] natura sup
[illegible] est aliquando uelle [illegible]
[illegible] antiqui [illegible] non [illegible]
[illegible] sed pastores gregem [illegible]
[illegible] glosa per [illegible]
[illegible] se [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] naturalis [illegible] ut [illegible]
gaudeat sed [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] appetitus [illegible]

non est bonum naturale. ¶ Item sicut est
bonum naturale quod ante est creatum
permansit in patria permanet
et aliquod in patria sed sicut dicitur
ad Cor. x [illegible] propter salutem omnium
latio qua homo preest hominibus
quod non est naturalis quod nec appe-
titus eius est naturalis. ¶ Ad quod di-
citur quod aliud est loqui de prelatione inter et
aliud est loqui de prelatione respectu di-
rectionis aliorum hominum. Si fiat ser-
mo de prelatione inter erit appetitus
potentie naturalis sicut sapientie aut
bonitatis. Si non fiat sermo de
potentia ad alios homines sub-
iectos secundum hoc aut est appetitus
illius propter gloriam dei et proximorum
utilitatem secundum hoc potest esse
appetitus rectus ad quem inclinat
ratio [illegible] aliquis [illegible] aut potest esse
propter se et sic est appetitus
culpabilis licet habeat inclinationem
in natura corrupta secundum hoc
quod videndum est ad obiecta. ¶ Prime
cum rationes concludunt de appetitu
potentie qui quidem naturalis est. Alie
vero rationes que videntur probare in
contrarium loquuntur de prelatione inquantum
ad subiectionem hominum sed si potest esse
propter se et sic non intelligunt aut
rationes quas ponit Gregorius
et B. illa vero ratio que sumitur
ex auctoritate Gregorii vel Gregorii ad hoc
tendit quod appetitus prelationis non
sit secundum naturam bonitatis insti-
tutam et similiter ultima ratio ad hoc
tendit sed non quod simpliciter concluditur
quod [illegible] sit appetitus
glorie dei vel utilitatis proximorum
mediante prelatione. Si vero obi-
ciatur quod naturale sit homini velle pre-

esse eo quod naturaliter fugit depres-
sionem propter quod homo dicendum est quod
quedam depressio communis eius-
modi quam naturaliter dicit homo fug-
tur oppositum est prelatio con-
tra quam et contrariam prelationem si
hominem preesse appetit homo ut
sed hoc differt [illegible] quod
homo habebit duabus primo ex
prelatio erit in patria nisi
erit prelatio quam homo pre-
homini. ¶ Sed adhuc aliter magis
simpliciter demonstramus in patria super-
[illegible] quod est preesse naturam in-
[illegible] angeli super [illegible] Augustinus
li. super prelatione delectari vel-
esset eis bonum [illegible] bonum
deificos ad ipsa defluere
[illegible] felicitatis [illegible] in-
tellectualis civitatis superne
[illegible] sunt. ¶ Ex hac auctoritate vi-
detur civitas sit [illegible] in pre-
[illegible] quam [illegible] in [illegible]
[illegible] in mortale [illegible]
[illegible] hoc civitat[illegible]
considerans [illegible] ipso [illegible]
et [illegible] se deo hec [illegible]
designat [illegible] auctoritatis vi-
detur quod [illegible] civitas sit in-
[illegible] ¶ [illegible] civitas sit [illegible]
[illegible] in [illegible] Aug. [illegible] li. de [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] superbi intelligunt [illegible]
[illegible] [illegible]
est solus [illegible]
[illegible] quod dicit [illegible]
in li. de [illegible] quod cum aliud
homo [illegible] appetit nisi solus
deus et si fieri posset omnia
creata subiecta sunt [illegible]
immutabilis [illegible] omnipotens dei quod

additus mutabilet secundum eius
concepti remedio peccati habet sub
[illegible] zelota nec ad tantam defor-
mitatem venit ut bestiales fi-
ant qui volunt animalia imitari
sed ergo superbia quendam multitudinis
appetitum vanam potentie et in
rerum temporalium principatum quem cum da-
[illegible] sunt talibus similia [illegible]
[illegible] aliud est motum ab hiis
[illegible] secundum [illegible] quod dicit augustinus in
libro [illegible] qui accepit illud [illegible]
[illegible] Omne quod est in mundo aut con-
[cupiscentia] carnis aut [illegible] vult
autem quod cum in hiis tribus
dicens quod homo aut [illegible]
[illegible] superbiam [illegible] superbus [illegible]
ad actus [illegible] [illegible]
[illegible] efficitur aut admissorius [illegible]
[illegible] voluptatis amator ef-
ficitur [illegible] ergo ad [illegible]
[illegible] superbie ¶ Ad quod dicendum
quod [illegible] augustinus [illegible]
[illegible] quod civitatis sit motum
[illegible] angeli recesse-
[illegible] civitate civitatis [illegible]
[illegible] accipitur [illegible] quod si accipit
civitatis [illegible] dicit
[illegible] ipse [illegible] pestilentie fuit
[illegible] sicut [illegible] auctor
[illegible] ¶ Ad id quod secundo obicitur
[illegible] esse motum dicendum
et quod [illegible] in sua [illegible]
[illegible] motum sed [illegible]
[illegible] temporalium [illegible] dominatur
[illegible] aut [illegible]
motum [illegible] superbie sunt
[illegible] sunt in [illegible] ¶ Ad
[illegible] id dicendum est quod ille [illegible]
[illegible] loquitur de superbia [illegible]
et speciale peccatum sed [illegible] et [illegible]
et in illa dictione [illegible] omne

quod est in mundo [illegible] accipitur aut
[illegible] addimus [illegible]
[illegible] cum est [illegible]
[illegible] cum est [illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] cum [illegible] appe-
titus [illegible] cum [illegible]
[illegible] delectatur [illegible]

Quarto queritur secundum quem [illegible]
attenditur hoc peccatum et in-
quod secundum [illegible] superbia cum
est [illegible] [illegible] sed
esse [illegible] in illa [illegible]
[illegible] tenet [illegible]
[illegible] est illa ergo superbia
[illegible] in illa [illegible] ¶ Item [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] nec [illegible]
recessit [illegible] ordine [illegible]
[illegible] [illegible] ergo [illegible]
recessit [illegible] sed [illegible] re-
cessit fuit per superbiam ergo super-
bia est in [illegible] ¶ Item aut
sit in [illegible] tamen quod
superbia est elatio animi [illegible]
[illegible] elatio aut est in [illegible]
[illegible] ¶ Item superbia et [illegible]
[illegible] sed [illegible] est in [illegible]
[illegible] aut [illegible] sed [illegible]
in eadem [illegible] ergo superbia est in [illegible]
[illegible] ¶ Item [illegible]
[illegible] dicit gregorius quod timor domini
[illegible] superbie sed timor est in
[illegible] ergo superbia quod autem
sit in [illegible] superbia
[illegible] est amor [illegible] pestilentie
amor autem est [illegible] ergo su-
perbia ¶ Item superbie est delectari
in [illegible] sed delectari in [illegible]
[illegible] pertinet ad [illegible]
ergo superbia ¶ Ad quod dicendum
quod superbia est in [illegible] appetitiva

cum sit eius celsitudinis ad inasti
bilem pertinet quod autem dicitur esse in
remabile hoc est quia causa
principalis peccati fuit vermis [illegible]
tamen autem dicitur quod est inconpuls
[illegible] verum amor vel appetitus
[illegible] est quod est amor ipse et amor
[illegible] [illegible] amor [illegible]
[illegible] quod ipse dicitur sic [illegible]
[illegible] Item autem additur amatum
quod est altius [illegible] ut cum dicitur ad
[illegible] vel amor [illegible] ad
[illegible] dicitur [illegible] ad vermem
[illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Queritur quid [illegible] singulis
peccatis utrum superbia sit maximum
peccatum ad quod sic [illegible] [illegible]
[illegible] maximum glosa [illegible] est de
[illegible] superbie [illegible] est ultimum [illegible]
[illegible] additum [illegible] [illegible]
[illegible] est maximum [illegible] cum est [illegible]
[illegible] peccatum quod apostatare a deo
quod est superbie initium superbia ergo
est maximum peccatum [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ipsa est
impia [illegible] superbia quod est [illegible]
[illegible] peccatum ¶ Item [illegible] superbi
[illegible] ut dicit glosa maius
peccatum in [illegible] superbia est quia
in [illegible] [illegible] ergo
¶ Item [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vel peccatum quod
est superbia que est radix omnium
malorum [illegible] quod est radix [illegible]
[illegible] omnium malorum peccatum maxi
mum est ergo superbia est maximum
peccatum ¶ Item dicit [illegible] in [illegible]
[illegible] superbia est ergo
[illegible] [illegible] magna [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tale maximum

peccatum est ergo superbia maximum
peccatum est ¶ Item [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] singulas [illegible]
[illegible] sola superbia totum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] autem
maximum peccatum est ergo superbia
[illegible] peccatum est ¶ Item [illegible]
peccatum quod maxime [illegible] deo [illegible]
[illegible] superbia est [illegible] ergo [illegible]
[illegible] quod dicit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sola [illegible]
[illegible] deo [illegible] ¶ Item [illegible]
est [illegible] que magis [illegible]
[illegible] deo ergo [illegible] est [illegible]
magis [illegible] nos [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] quod magis [illegible]
[illegible] nos [illegible] quod sicut [illegible]
[illegible] [illegible] ipse [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] ergo superbia est maxi
mum ¶ Contra [illegible] [illegible] pec
catum [illegible] dicit glosa [illegible]
[illegible] est peccatum quo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tale est maximum
peccatum ergo infidelitas est maximum
peccatum ¶ Item omne peccatum [illegible]
[illegible] fundamentum [illegible] [illegible]
[illegible] religionis est [illegible]
infidelitas est [illegible] ergo est [illegible]
peccatum ¶ Item [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] esse dicit
[illegible] [illegible] est [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] est [illegible] omne [illegible]
est maximum ergo [illegible] est
maximum peccatum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
est [illegible] et forma aliarum [illegible]
quia alie [illegible] [illegible] [illegible]

[..]radum est, metuendum directe ei op-
positum est maximum metuendum. Sed
superbia contraria sunt considerata
ratione termini a quo et termini a quo
nimis ad quem. Si ergo superbia
est maximum peccatum aut hoc est
ratione sui materie aut ratione termini a quo
aut ratione termini ad quem. Si dicatur
ratione materie, tunc obicitur sic:
tantum sic materia in peccato libi-
dinis, quia potest esse maior libido
in peccato luxurie quam in aliquo peccato
superbie. Item similiter [illegible]
maior libido luxurie quam in
aliqua specie superbie. Ergo superbia
ratione sui materie non dicitur
maximum peccatum. Si dicatur quod ratione
termini a quo, sic quod terminus a quo
superbia est bonum incommutabile,
a quo elongatur superbia non magis
elongat ab illo termino quam alia
peccata. Nam superbia querit honorem
et sic ad bonum commutabile quod est
cupiditas querit ad bonum
exterius sicut ad res mundanas
et luxuria ad bonum inferius
[illegible] elongatur bonum commutabile
[illegible] quam luxuria quam bonum [illegible]
[illegible] vel inferius quod minus elo-
[illegible] ab illo bono superbia quam
[illegible] vel avaricia. Item ratio [illegible]
superbia querit ad se hoc est spiri-
tuale bonum; similiter hoc patet [illegible]
[illegible] dicitur in [illegible] qui dicit:
bonum est spiritus superius cor ad spiri-
tuale bonum quam spiritus cor ad inferius
[illegible] bonum. Nam [illegible] sed
[illegible] ad summum bonum sed cor superius
[illegible] quam sed cor ad supremum bonum
[illegible] est excellentia sicut est superbia

sed cor superius quod intelligitur est spe-
cie superius. Sed spe cor ad bonum
conatus vel inferius est spe cor
deorsum quod minor est in quem
[illegible] in superbia ad summum bonum
quam in aliis peccatis. Ergo non clo-
[illegible] [illegible] [illegible] quod superbia
non est maximum peccatum. Ad [illegible] quod
dicendum quod superbia dicitur maximum
peccatum, infidelitas respectu aliorum que
dicta sunt secundum [illegible] diversas rationes
dicitur simpliciter illorum maximum, respectu
dicitur quod per superbiam fundamenta dicit-
tur potest quod [illegible] est secundum
unam rationem, secundum tamen diversas
intentiones potest aliquid dici per
superbiam fundamenta deponens sed non
secundum eandem rationem dici. Dicitur enim
peccatum maximum propter ablationem
fundamenti omnis boni; quod fundamentum
est fides, et hoc modo in-
fidelitas dicitur maximum peccatum
quia fidem destruit que est [illegible]
cunctis bonis et [illegible] religi-
onis fundamentum. Alio modo potest
dici peccatum maximum quia mi-
nime [illegible] anima per se [illegible]
demonstratis ad penitentiam que [illegible]
[illegible] peccatum, et hoc modo peccatum
in spiritum sanctum dicitur esse maximum,
in quo cum plus tollitur remedium
peccati, hoc est penitentia, [illegible]
demonstratis ad illam, quod est
quod dicitur irremediabile. Tertio
modo dicitur maximum peccatum quia
magis est [illegible] solvit vin-
culum unitatis in ecclesia in qua
unitate datur spiritus [illegible]
[illegible] peccatorum [illegible] ad bo-
num. Dicit enim Augustinus quod in unita-
te ecclesie tunc clamat dat spe-

adversum [illegible] peccatorum et hoc modo
discordia seminatio dicitur esse
maximum peccatum tollit enim [illegible]
tatem ecclesie [illegible] Proverbiorum vi
detestatur illum qui seminat inter
fratres discordias ¶ Quarto modo
dicitur maximum peccatum quod ma
gis deordinat a deo inquantum
est finis creature rationalis in
quo beatificatur et hoc modo odium
dei dicitur maximum peccatum ma
gis enim directe deordinat a fi
ne sicut caritas ei opposita inter
omnes virtutes maxime ordinat
et coniungit fini unde ipsa ducit
alias virtutes ad suum finem
debitum et sunt ipsarum sicut
motivum sive forma [illegible]
¶ Quinto modo dicitur maximum peccatum
quod maximum est et nocivum
[illegible] est quod ipsum est principium et
origo aliorum peccatorum et hoc modo
superbia peccatorum principium dicitur esse
maximum peccatum. Unde augustinus super
[illegible] superbia [illegible] dicit
quod maximum peccatum est superbia
Unde [illegible] origo delicti
[illegible] est peccatum originale et [illegible]
[illegible] nocivum est quod
[illegible] quando quis [illegible] ergo dicit
superbia maximum peccatum [illegible]
nocivum [illegible] non [illegible]
[illegible] de superbia peccatorum [illegible]
¶ Sexto modo dicitur maximum peccatum
[illegible] sive motivum vel allectivum
quod magis est inseparabile appe
tentia quia magis derogat deo
[illegible] a deo et hoc modo superbia
[illegible] peccatum dicitur esse maximum
peccatum ita enim est in superbia [illegible]
peccatum quod ipsa maxime [illegible] a deo

et derogat ipsi. Item [illegible]
maxime est allectivum quia
[illegible] inseparabile quod patet. Hoc
enim vel appetibile in superbia
[illegible] adheret ipsum quam motivum
aliorum peccatorum sicut [illegible]
[illegible] quia tollantur
[illegible] est motivum vel
[illegible] carnis ipsum constat
non quia non est ipsum [illegible]
quia est mutans carni [illegible]
[illegible] ergo appetibile
[illegible] carnis non ita adheret
quod sit ab illo separabile [illegible]
carnis. Item loquamur
appetibile [illegible] oculorum
[illegible] separabiles [illegible]
istud appetibile ipsum [illegible]
[illegible] oculorum constat quod
[illegible] ergo istud appetibile non
adheret ipsum quod aliquis sit [illegible]
[illegible] separatum [illegible]
¶ Item loquamur de appetibilibus
[illegible] separabiliter
[illegible] enim est unum appetibile
motivum et hoc ipsum [illegible]
quod non fiat in [illegible]
istud appetibile quod [illegible]
[illegible] quod non [illegible] ablatum
[illegible] ¶ Item [illegible]
[illegible] aliene est appetibile
motivum ipsum in [illegible]
ergo quod [illegible] plus [illegible]
[illegible] felicitatis aliene [illegible]
quod non ergo non tollitur appe
titu in [illegible] de aliis
[illegible] appetibilia vel motiva
aliorum possunt tolli appe
tentie [illegible] in [illegible]
¶ Item dicitur maximum quia [illegible]

326

do derogat eius iniurie et ma-
iorem autem aliquis eius iniuriis
caritatis aliquam [illegible] bonus spiritus
apparet quia per illam appositionem
iniuria bonus divine bonitati quia
est peccatum in spiritum sanctum per men-
dacium aut divine veritati sed su-
perbiam quia ipsi divine potestati
sive maiestati etiam superbie
est superlative super statum bonis
in quo autem est quia quamdam
equalitatem cum deo appetit quo-
circa est in iniuria divine maiestatis
directa

[Q]uerito quis de inseparabilita-
te istius peccati ad alia pecca-
ta ergo utrum sit separabile vel
inseparabile vanam gloriam ratione
videtur quod sit separabile per quia
dicit gregorius super Eze[chielem] superbia sine
invidia atque vana gloria nulla-
tenus esse potest ¶ Item augustinus in
libro de civitate dei tu superbia
sit amor proprie excellentie in vide-
tur non sit odium infelicitatis
[illegible] quod de quo nascatur in
[illegible] et amanda cum quisque
excellenciam sua vel paribus invidet
[illegible] equentur vel inferioribus ne
sibi coequentur vel superioribus
[illegible] eis coequatur supplicando
quisque in iudicis non in vide-
[illegible] superbus est ergo superbia est
[illegible] inseparabilis ab invidia
¶ Item super illud psalmi caput cuius
[illegible] gloria omnis superbus fictus
[illegible] omnis fictus mendax est
ergo omnis superbus mendax [illegible]
[illegible] ergo superbie inseparabile est
mendacium ¶ Ad oppositum videtur
quod sit separabile ab illa vana gloria

dicit augustinus in libro de civitate dei ut cu-
piditate humane glorie et cupidi-
tate humane delectationis inter-
est unum enim quis sine alio ex-
cedit cupiditas humane glorie per-
tinet ad vanam gloriam cupidi-
tas vero humane dilectionis ad gu-
lam quam appetit delectationem et
[illegible] ergo superbia est separabilis
ab vanam gloriam ¶ Similiter videtur
quod sit separabilis a mendacio quia
superbia est in corde sed menda-
cium in ore non solum in corde quia
mendacium est falsa vocis significatio
cum intentione fallendi ¶ Item potest
esse peccatum cordis sine peccato oris
ergo superbia potest esse sine men-
dacio ¶ Similiter superbia et invidia
sunt duo peccata capitalia et
distincta secundum augustinum et gregorium ergo
unum potest esse sine altero nec unum
dependet ab alio ¶ Solutio dicendum
quod similis est de superbia que est ini-
tium peccatorum et de superbia vitii que
est radix et de superbia que est
unum de vitiis capitalibus ab aliis
distinctis quia prima est in omni pec-
cato quia dicit illud gregorii
contemptum in aversione a deo qui
perficitur cum peccatum in conversione
ad [illegible] superbia autem que est
radix non est separabilis ab aliis
peccatis in quibus est iniquitas vanam
[illegible] cuius modi est invidia gloria
[illegible] que sunt vana [illegible]
¶ Item de his duobus non loquitur [illegible]
loquamur de superbia que est vi-
tium capitale que consistit in hoc
quod homo appetit excellentiam
[illegible] secundum hoc dicendum quod inseparabile

dicitur duplex. Uno modo dicitur inseparabile
quod vix separatur. Et hoc modo dicitur super-
bia inseparabilis ab anima gloriosa et
in vicio contra propter difficultatem ab
ipsis separatur vix enim potest esse
sine aliis. Alio modo dicitur inseparabile
quod nullo modo potest separari. Et hoc
modo peccatum superbie separabile est
ab aliis quia contingit esse super-
motum superbie sine motu in-
vidie sicut in angelo fuissent mo-
tus superbie sine motu invidie
si non fuisset homo creatus. Vel
intelligamus quod ipsis sint cetera
quam homo secundum processionem
ipsius non est inmatus in vicio.
¶ Ad illud quod dicitur de mendacio di-
cendum quod mendacium duobus mo-
dis dicitur. Uno modo prout est speciale
peccatum. Et hoc modo dicitur secundum
omnes species cum intencione fallendi.
Et hoc modo est separabile a super-
bia nec deficit mendacium leg[illegible]
glo[illegible] Alio modo accipitur
generaliter prout omne peccatum dicitur
mendacium unde ps. iiii. dicit
dominus diligitis vanitatem et non est in eo
cum loquitur mendacium ex propriis
loquitur quia mendax est et pater
eius. Ioh. viii. mendax est et pater
eius mendacium prout super glosa
dicit. Et hoc modo omne peccatum dicitur
mendacium quia illa ratione qua
in mendacio ostenditur veritas et
non est ibi sic se [illegible] in omni peccato
quia ibi ostenditur bonum apparens
cum non est ibi verum bonum [illegible]
bonum verum. Et hoc modo est super-
bia mendacium. Et hac ratione dicitur
esse mendacium radix omnis
fallacie mendacii [illegible]

Septimo queritur de difficultate
cavendi superbiam peccatum et quia
peccatum quod sit cuius defectus
ad tollendum cum [illegible] sint
sicut enim ambe virtutes [illegible]
[illegible] peccatum quod sit cuius ¶
dantur ita [illegible] media
tollimus aliter enim non possunt
ambe virtutes [illegible] esse
superbia est cuius defectus
ad tollendum cum sint [illegible]
media ¶ Praeterea homo facit
nimia [illegible] ipsum
dicit [illegible] sui [illegible]
contemptus aliter sui [illegible]
superbia non [illegible]
[illegible] homo [illegible]
[illegible] intentum [illegible]
[illegible] peccatorum [illegible]
[illegible] et peccatum superbie
alia peccata ¶ [illegible] super
[illegible] dicit deus [illegible]
superbia est [illegible] peccatum
[illegible] et [illegible]
[illegible] alia peccata [illegible]
alia peccata [illegible]
[illegible] ¶ Item superbia
[illegible]
[illegible] aut [illegible]
[illegible] virtutes [illegible]
[illegible]
[illegible] ¶ Videndum est quod
superbie sicut et alia peccata
[illegible] virtutes
[illegible]
[illegible] est de-
[illegible] gratuite [illegible]
[illegible] superbie
[illegible] alie [illegible]
[illegible] superbia est
facilis [illegible]

corp secundum aut q supplicia est
ipso ad quemdam appetitum in
ordinatum qui est excellencie ng
ene sensual compulsionis contrariam
sufficit sicut et alia peccata ap
petibile cum aliud magis adiicitur
et ipso sunt venale sicut supe
rius est ideo difficilius est
compulsionis ¶ Propter hoc pot patere
qualiter videndum est adeo alium
cum illi supplicia sunt ex suo
statu continue inquantum est circa
ista secundum hoc perdit ebo
secundum uel qd aliqualiter ipsam
ipse carnis corporalis sicut in
uitium qualitatis sicut dicitur in mich
aliquos una in medio tu eam
ipse eius specius qui licet valde
tamen essentie debilis tamen
eum declarantur ad malum et inte
ad supplicie difficilius ad aliquid
¶ Ipsi supplicia secundum
sed continuatur sicut dicitur ex
aliud ps. dan. Quod esse et li
rebilis dicitur exaudire adiungit in
quantum apparet sicut dicitur esse diffi
cilis compulsionis

Mittamus quod est effectum singu
peccati dicitur cum ... ad eos sup
aud stulti sunt sunt quia sp
eraret in eos abundavit
eos veritas ergo veritas est effec
tus supplicie ¶ Item Bergensis
in valeribus huius ipsitatis clarificat
merito abscondit afflictus
qualitas revelatur ergo veritas
est effectus supplicie sive peccat
eos ¶ Tamen veritatis est effectus
infidelitatis sicut dicitur vide
corrector ipsius singula peccata
aut alia est in uerum ¶ Item

peccatum unde est esse effectus cuius
libet peccati ipse aliud quod dicitur in Job
peccaverunt eos malicia eorum
ergo non apparatur unum peccatum ¶ Item
quamuis vna supplicia in infinitum
valeat diminuere angelus declarare
tamen supplicius sit unde quantum tu
sit et ingrato licet non est eo sup
plicio magis maioritate ergo non
est eo potentius indiminuendo
ergo in infinitum diminuit ¶ Contra
ista diminuimus est in malo sed
quod licet malum est tamen malum quod no
vamus ergo diminuimus est sicut
in peccato supplicia sicut in aliis

Respondeo dicendum quod peccatum
afficiunt cum peccato peccatorum appetitum
tamen quantumcumque tu cum peccatum sit
in voluntate peccatorum continue
in ratione ut non semper videatur
quid agendum sit apparatur tamen
infidelitati quia non videt bo
quod credendum est supplicie ut pecca
ipse afficiunt sicut cum infide
litas male disponit intellectum
ita supplicia male disponit affec
tum ad recipiendum lumen gratie
in 1a 2e dicitur prius respondit qui
aut dat gratiam sicut et ps. ...
nate etiam in 1a 2e in ... lo ti
mor in suis impellit dicit ergo
quando inquantum licet non est circa
tum licet continuum ita similitudo
est lumen gratie et
eos supplicia quod illa ut ipsa di
supplicia afficiunt peccatorum in
quantum appetitum unde liber
patet dicta illud Job ipsorum qui
sunt rebelles lumini nescierunt
vias eius quin tamen gaudent

aliis peccatis ¶ Ad secundum non valet, quia licet bonum non sit potens infinita quo adhuc non possit esse simplicior et tamen potens bonum in finito quia omnis simplicia est aliqua ratione et inmensa ita et inest facta vero omnis diminuenda quia sunt composita finita et sic est aliqua bona non est maior simplicitate et aliqua que non possit bona esse melior sed adhuc illa malicia inest est ista malum quia non possit esse deterius ita non est simile malum aliqua tamen malicia et aliqua maior

Nono quinto desperatio hoc peccatum videtur quod sit plus aliis peccatis ysidorus in libro de summo bono simplicia et augustinus similiter ita et ymnia circa tutum sequitur quia sic ¶ Bonum dabitur a delictis maxime augustinus delictis simplice quia et primum videtur ad quod simplicia et primum inter peccata ¶ Item fides et prima virtus quia oppositum infidelitatis debet esse primum maior ¶ Item caritas dicitur esse caput virtutum quia quod directe opponitur caritati esse caput omnium peccatorum sed hoc est in odio quod in inmediate sed non peccatorum ¶ Item peccatum oppositum sic contra voluntatem sed voluntas in definita et respectu singulorum appetibilium quod infinitas non et dicitur unum plus aliis naturaliter sicut cum voluntas primo se coniungit ad bonum caritas dicitur aliud esse primum peccatum et in est in aliis appetitibus peccatis ¶ Ad quod dicendum quod simplicia et primum naturaliter inter peccata

est cum appetitu sensibili ... ple primum adhesionis primum ... bonum inclinat ad aliud ... ¶ Ad alium aut negatum dicendum ... quod licet fides sit fundamentum ... tamen infidelitatis maior ... cum sibi et odio in aliis ... cum procedit inde sequitur quod ... maior que dicitur oppositum ... adiutus ¶ Vero cum fides sit ... virtutum contrario infidelitatis ... altitudinem maior sic invenitur ... filii ... ¶ hic sequitur ... aliud non quod odium ... est quod caritas duos habet ... respectu dei et proximi ... respectu dei naturaliter ... tunc illius simplicia ... caritati tunc non altius ... dicitur vero quo ad simplicia est in odio ¶ Ad tertium non quod licet unum quorum maior ... esse plus aliis naturaliter ... voluntatis plus ad appetibile quam ad aliud ... bonus sicut sit inordinatus ... tunc illud dicitur peccatum ... plus peccato

Octavo quintum desperatio peccatum sunt a illorum ... qualibus assignat gregorius ... peccatis ... in hoc ... timoris prima et cum ... ipse estimabit bonum ... ¶ Bona si desperatio dicitur ... sunt tamen minus ... ¶ Bona est cum ... quod non sed ¶ Tunc causa est ... desperatio singularis ... ¶ Unde quod queritur utrum peccata

[illegible] sufficiant ¶ Secundo utrum plu[res]
[illegible] deficiant esse dicta ¶ Tertio
[de] ratione illarum infinitatis [illegible]
¶ Quarto de comparatione
[illegible] specierum ad illas quas ponit
[illegible] aliorum quas ponunt Richardus [illegible]
[illegible] ponens species superbie [illegible]
[illegible]

[Ad secundum] sic proceditur videtur quod
[illegible] non sint species superbie
[in]fidelitatis [illegible]
[illegible] subalternati [illegible]
[illegible] sunt species sed infidelitatis
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] non [illegible] sub alio ergo species
[illegible] non est species alterius sed ista
[illegible] [illegible] solum [illegible]
[illegible] est [illegible] infidelitatis
[illegible] cum homo tenetur credere
[illegible] bonum est [illegible] ergo non
species superbie [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] negare [illegible]
[illegible] sibi attribuit bonum
[illegible] qui negat [illegible]
[illegible] infidelis ergo illa species
[illegible] assignat non est species
[superbie] sed infidelitatis ¶ Si dicatur
[illegible] et utrumque peccatum simpliciter
[in]fidelitatis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] bonum Si ergo
[illegible] duo peccata erunt duo actus
[illegible] [illegible] bonum Si ergo
duo peccata erunt duo ac[tus]
[illegible] [illegible] ergo a
[illegible] [illegible] si non sunt duo
[illegible] non erunt duo peccata [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] aliquis bonum quod
[illegible] estimat se habere [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] bene

posse sed sine peccato [illegible] aliquod
[illegible] bonum [illegible] [illegible]
ergo hac estimatio non est peccatum [illegible]
non est species superbie Si bonum non
potest sine peccato [illegible] differre
non [illegible] [S]i erit estimatio
se [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esse [illegible] bonum [illegible] ergo
credit illud bonum habere [illegible]
quod cum est causa [illegible]
[illegible] non ergo videtur quod species dis-
tinguuntur [illegible] ¶ Item [illegible]
[illegible] homo sibi attribuit
[illegible] [A]rrogantia [illegible]
cum [illegible] aliquid et [illegible]
apparens [illegible] sed ille [illegible] non
[illegible] illud bonum ergo non videtur
[illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] quod est non ergo [illegible]
species superbie ¶ Ad [illegible] quod [illegible]
sunt species sicut dicit Grego-
rius [illegible] [illegible] [S]u-
perbia est qua homo [illegible]
deos aut ergo est [illegible] ad bonum
[illegible] aut quod [illegible]
ad illud quod videtur [illegible]
[illegible] una est species superbie
[S]i non [illegible] ad [illegible]
hoc potest esse [illegible]
[illegible] aut deos [illegible]
[illegible] [S]i deos [illegible]
[illegible] species [illegible] aliquis
[illegible] videri [illegible]
deos [illegible] qui est [illegible]
bonum [illegible] potest esse [illegible] aut
[illegible] homo [illegible]
[illegible] bonum aut [illegible]
[illegible] se esse [illegible]
[illegible] species [illegible]
[illegible] ¶ Ad [illegible]
aut [illegible] est [illegible]

est ¶ species superbie determinat magis
stricte. unde quamvis homo intus ex-
tollit se ut ponat se tanta
tam aliquis bonum cuius deus est
tanta causa ut si quis diceret
virtutes gratuitas esse a se que
solum sunt a deo si non crederet
deum non esse causam cuius bonum
huius credere secundum quod consistit in in-
tellectu est infidelitatis credit
enim quod non est credendum ¶ Ad
secundum non enim dicendum est quod ne-
gatio gratiam sui auctoris potest
dupliciter esse vel verbo vel facto
verbo ut si dicatur quod gratia non
est a deo hoc est infidelitatis
et ut si omnis credit gratiam dei
non esse ¶ Qui non negat facto hoc
est in affectu vel affectu habetur
se tamquam principium boni et sic
hoc est peccatum superbie et
ita distinguitur admittere peccatum
infidelitatis et superbie in hoc
genere ¶ Ad illud vero quod obicitur
de secunda specie dicendum est quod talis
non peccat in hoc quod ponit se
bonum huius a deo sed in hoc quod facit
ac esse se principalem causam
eius cum principalis est causa
deus ¶ Ad illud vero quod obicitur
quod hec species est eadem cum prima
dicendum est quod non quia in
hac secunda specie homo facit se
principalem causam et deus secunda-
riam eius cum deus est
causa principalis et homo se-
cundaria quia talis ponit
quod ipse sit principalis causa bo-
ni licet a deo habeat ¶
¶ Ad illud vero quod obicitur de tertia

specie dicendum quod aliud est pecca-
re cum homo extollit se
laudando se in hoc quod non habet et ali-
ud non habeat bonum nec appetit
bonum aliis quod ipsum manet
sed tamen appetit bonum
ipsum manere ad hoc ut quasi
videat eum habet bonum appetit
in sua estimatione licet non
aliis ¶ Et ponitur quod non
creat aliquid nec etiam habet
estimatione sua apparere
bonum habet tamen ad hoc ut
appareat eum ad hunc talem
tali se sermone dicat ad
hoc illud quod non habet nec
credit habere ipsum dicat
hoc ad ... illud
intendit aliis in specie
licet non esse tale estimavit
bonum se esse audit ...
appetit talis et hoc modo

Secundo queritur utrum debeant
poni plures species
quam iste quatuor. Hoc videtur
quia inani species superbie de-
pendens bonum quod homo ...
... tria species alie aut ...
... dependens bonum ...
sunt ergo plures species ...
dependens bonum ita debent
plures secundum defectum bonorum
quod non ¶ Item contingit
species superbie incompossibi-
litatis quod homo defendit
cum homine ... se di-
cens hec est peccatum superbie
... dividi contra ...
ergo hec species superbie dividitur
contra illas que sunt ...

[illegible] ipsa non est aliqua illarum
minor ergo sunt .3. species ¶ Item
ad homines comparatio predictarum est
simplicia per [illegible] in homine de
[illegible] .1. homini .inde dicit est
minor delinquentia liberior quam simplicia
[illegible] etiam imperans manifeste
[illegible] conclusionis [illegible]
sicut illi filii hominis qui
illud dixerunt [illegible] seducit
[illegible] mandatum et ille dixit
liberior quam [illegible] dedisti [illegible]
[illegible] vel delinquens remedium [illegible]
dicit quod consentiendo se de
[illegible] intendendo [illegible] probabat
simplicie dicitur autem quod deus
causa mali [illegible] aliud est
[illegible] quia deus non est causa
[illegible] principalis causa [illegible]
unde hic species differre ab
¶ Item [illegible] .1. [illegible] Tunc quod
[illegible] modo autem est comparatio
[illegible] .a. aut simplicia [illegible]
[illegible] ergo dicitur de [illegible] quaque
quod est vel comparatio [illegible]
[illegible] possunt dici de multis
[illegible] aliquis minor quam
[illegible] ergo non [illegible]
[illegible] species ¶ Item filia
[illegible] in natura cum matre ergo
simplicie quecumque in natura
simplicia ergo plures sunt
species quam iste minor ¶ Iste
[illegible] est qua homo [illegible]
[illegible] quantum addunt [illegible]
[illegible] homo autem se habet
[illegible] simplicia [illegible] vel
superior vel sicut par vel
inferior tres sunt species se
[illegible] decordinat homines ad
quarta decordinat homines

ad homines respectu homines respectu
simplicis non est aliqua illarum
minor ergo est .1. species cuius quod
decordinat homo respectu hominis
superioris ¶ Item [illegible] est
species simplicie et differt ab illa
minor quia plures sunt species quam
ille minor .1. [illegible] autem [illegible]
sit species simplicie sic audit .1. [illegible]
quod tamen simplicium quam [illegible]
[illegible] cuius voluntate
[illegible] non [illegible]
illius [illegible] despicit qui [illegible]
quod [illegible] sunt [illegible]
[illegible] .1. [illegible] autem
unde quod [illegible] sit simplicie
species minor [illegible] sit aliqua
illarum quatuor quam [illegible]
[illegible] quam aliquis non refert [illegible]
[illegible] talis [illegible]
sit quod [illegible] non a
se ergo non est simplicius quantum
[illegible] simplicie ¶ Iste
talis [illegible] sit quod non [illegible]
[illegible] si talis non [illegible] se
[illegible] quod non [illegible] ¶ Item talis non
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] illorum minor [illegible]
[illegible] ergo [illegible] est
species simplicie [illegible] est
differens ab illis minor [illegible] plures
sunt species simplicie quam quatuor
¶ [illegible] quod dicendum quod sufficiens est
[illegible] sicut dictum est ¶ [illegible]
aliud dicendum quod [illegible]
[illegible] non debet
[illegible] plures species sicut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non modi [illegible] plures

mod[us] dici p[otes]t sicut supra
d[i]c[tu]m est ap[ar]et q[uod] plures co[n]tra
p[ar]te[m] solutio[n]e dicto ¶ Ad secu[n]
du[m] dicendu[m] q[uod] co[n]cupiscentia de
p[er]se no[n] e[st] sp[eci]es sup[er]bie s[ed] dis
positio c[on]se[quen]s sup[er]bia[m] sicut
acceptio p[er]sona[rum] tamen est sim
ilitudo co[n]cupiscentia n[on] nasci[tur]
co[n]cupisce[n]tie sup[er]bie q[ui]a aliquis
attendit sibi q[uod] n[on] licet vel
cu[m] se ostendere in nocente cu
n[on] sit tu[n]c aut[em] d[icitu]r co[n]cupiscentia
p[e]cc[atu]m pei[us] da[m]pnabilior q[uam]
sup[er]bia h[oc] n[on] est q[ui]a sit eu
dentior sup[er]bia s[ed] q[ui]a co[n]sequ[itur]
sup[er]bia d[i]cit[ur] da[m]pnabilior
q[ui]a tollit gra[ti]a[m] p[r]ima[m] p[er]
q[uam] est remediu[m] p[e]cc[at]i ¶ Ad t[er]
ciu[m] dicendu[m] q[uod] lic[et] sup[er]bia mate
sit radix multo[rum] p[e]cca[torum] n[on]
tame[n] facit m[u]lta[m] sp[eci]e[m] sup
bie s[ed] d[icitu]r de sup[er]bia sic l[eg]i[tur]
de invidia [et] ceteris ¶ Ad q[ua]rtu[m]
dicendu[m] q[uod] lic[et] filia in reb[us] natura
lib[us] sit eiusde[m] sp[eci]ei cu[m] ma
t[r]e [et] s[i]militudine aut[em] accipi[tur] [in] mo
ralib[us] n[on] tame[n] dicu[n]t[ur] h[uiusmod]i
p[e]cc[at]a esse eiusde[m] sp[eci]ei cu[m] sup
bia m[at]re ut v[er]uniq[ue] illo[rum]
dicat[ur] sup[er]bia s[ed] d[icitu]r filia p[ro]pt[er]
q[ua]nda[m] co[n]formitate[m] causalitat[is]
t[ame]n aliq[ua]m in mediate nasci[tur]
¶ Ad q[ui]ntu[m] dicendu[m] q[uod] in obedie[n]tia
n[on] est sp[eci]es sup[er]bie formal[iter]
i[m]mo nasci[tur] [ex] ea in obedie[n]tia
cu[m] sint p[re]ce[pt]a nolle subice
voluntati alic[ui]us vel p[re]cepto
superbia ad sunt[ur] p[er]icul[a] vel
le posse ¶ Ad 9o in obedie[n]tia q[ue]
sequit[ur] ad sup[er]bia[m] n[on] e[st] sp[eci]es

sup[er]bie ¶ Ad h[oc] aut[em] q[uod] alu
p[er]iorib[us] vel inferiori[bus] sunt
sup[er]bie respectu vel h[om]i[n]u[m]
(?) ib[us] n[on] dicendu[m] est q[uod]
co[n]stitut[us] est in medio [illegible]
(?)alias creaturas h[om]i[n]u[m]
h[om]i[n]um q[uam] est natur[a] [illegible]
ergo q[ua]n[do] h[om]o in iniu[ria] [illegible]
h[oc] vel est respectu [illegible]
est respectu h[om]i[n]u[m] [illegible]
aut[em] dei cu[m] vendicat [illegible]
dei est i[d est] s[u]p[er]ioritate[m]
imitatio[n]i h[oc] d[icitu]r dicit au[gustinus]
li. de doc. [christiana] [illegible] ne[illegible]
se a[n]i[m]o d[e] mag[is] apper[illegible]
q[uod] debitu[m] vendicat [illegible]
ipse debet deo ¶ Sim[ili]t[er]
ille h[om]i[n]e cu[m] affectat [illegible]
d[omi]n[a]ri d[e]b[e]t q[ui]n est [illegible]
natura[m] vi[de]l[ice]t d[icitu]r au[gustinus]
h[om]o eis qui pares [illegible]
valit h[oc] est h[om]i[n]i[bus] d[omi]n[a]ri
fecit intollerabil[is] [illegible]
est hec g[ener]o sp[eci]es sup[er]bie
duor[um] mod[orum] accipit[ur] [illegible]
vi. ad dicendu[m] q[uod] ingr[atitudo]
n[on] est o[mn]i[n]o (?) sup[er]bie
seq[ui]t[ur] ad ea[m] i[n]g[ra]titudo
q[ui]a n[on] reddit gr[ati]as d[e]
acceptis vi[de]l[ice]t q[uam] p[er]ic[u]
lo[sum] se reputat rata [illegible]
[illegible] sup[er]bie reducit[ur] [illegible]
[illegible] (?) in [illegible]
recepit

Tercio q[ue]rit[ur] de quattuor [illegible]
sp[eci]e[bus] s[ecundu]m gradu[m] [illegible]
(?) d[icitu]r aut[em] q[uod] q[ua]t[t]uor
sp[eci]es sup[er]bie sit malus [illegible]
aliud q[uam] (?) Job [illegible]

aliam quod ceteris plurior loquitur
contra se de quarta specie superbie
quarta species maxima peccatum
est dyaboli qui peccavit [illegible]
noluit ... ergo species est maxima
peccatum ... dyabolus ... ma
peccato inuidia dyaboli ergo hec
est maximum peccatum inter
¶ Contra videtur quia species
maius peccatum quam ista qua
... maius peccatum est que
... in invidia deo ... species
maior ... in invidia in mediata
deo quam quarta ergo maius
... minor quam in invidia q
deo in mediate maior est
... sit mediate ... species
deo in invidia in mediate
... aliquis dicit se esse pri
... bonum quod est ... in invidia in
mediate ... | modo ...
... in invidia mediate ...
in homine ¶ Primum cum aliquis
... singulariter velit ...
... in invidia ... bonum ...
... deo ¶ ... cum quis negat
esse ... se aliud
... talis in mediate in in
deo ... maius peccatum est
species ... quarta ¶ ... et
species sit maius peccatum videtur
... aliquod peccatum plus ...
... plus ... dignitate ...
... ...
... ...
... peccatum est ergo quanto
... demotivo tanto ...
... quanto ... demo
... maius peccatum est
... que est tota species super-
bie ... demotivo inter

aliis ergo est maius peccatum maior
... quam alie species omnes ...
quod ... ... aut non ...
... quod ... habeat ... quod
non ... plus aut ...
est ... plus ... demotivo ille quod
contollit de bono quod ... quam ille
qui contollit de bono quod non ...
¶ Ad primum dicendum quod peccatum dyaboli dupli-
citer ... ... unum quod
in invidia deo ... ex alia parte
... maximum peccatum ex alia parte
... qua noluit ... angelus
... ex alia parte assi-
milatur quarta species ... que
est ... singularitatis peccato
dyaboli ¶ non ... quod ista
species superbie sit maius peccatum
aliis speciebus ¶ ita non cum ...
... ex illa parte peccato dyaboli
... parte ... maximum ¶ Ad
... non ... ... tria
species ¶ ... est ¶ quod duo ... ...
... peccato ¶ ... ad peccatum in
invidia dei ... ergo plus ... de
motivo ... plus ...
qui contollit de bono quod habet
quam qui contollit de bono quod non
... ita quod non sit ... peccatum
... in invidia plus in in-
vidia deo qui se negat bonum
... quod ... aliquis quam ille
qui iactat se ... aliquod bonum
quod non ... infima species super-
bie est maius peccatum ...
Quantum quantum de ... di-
...um aliarum ... au-
... respondeo illum ... quam
... ... quam
... ... aut ...
... quam ... super-

sic sit exaltatio quedam est in
opinione quedam in voluntate
quedam in sermone quedam in ope-
ratione. Contra ergo primo delibera-
tione deinde meditatione post
ergo quem peccatis que istarum ex-
altationum maius peccatum atten-
ditur. Ad quod sic dicit Alexander quod ex-
altatio que est in opere et mala
exaltatio que est in opinione est
pessima ergo secundum istum maius
peccatum est consentire ad exalta-
tionem in opinione quam consentire ad
exaltationem in opere. ¶ Contra pri-
mum illud Prov. iij. c. non in vilia mor-
tuus super Gregorius inter mala
sit peccatum in corde [illegible]
consultum superbe in corde sit sub-
gestio vel delectatio post consen-
sus deinde defensio superbe non secundum
latentis turpia agitur post autem
sermones sine pudore aperitur
deinde in consuetudine ducitur
post ista spe vel desperatione in-
ducitur. Cum ergo consensus peccati sit
in opere maius est peccatum perpetra-
tum in opere quam in opinione
sive cogitatione exaltatio vel in
opere maius quam in opinione ergo
maius peccatum prius. ¶ Item pec-
catum in opere presumit peccatum in vo-
luntate et opinione. Ante se ergo
maius est exaltatio in opere quam
exaltatio in opinione. ¶ Item ex
illa parte tamen unius [illegible] tantum
ex qua parte determinatur bonum vel
malum. Hec est ex parte affectus
non ex parte intellectus. Opinio
autem est ex parte intellectus ergo ex
parte opinionis non determinatur ma-
ius peccatum quam ex parte operis. Ad

ergo maius peccatum et exalt[atio]
opinione quam exaltatio [illegible]
¶ Ad eum quod de comparatione
secundum autem ad illud que
Gregorius ponit quod utri-
usque equaliter una se ha[bet ad]
aliam ad utramque sufficit
dicere. ¶ Ad quod dicendum quod exal-
tatio in opinione et [illegible]
peccatum secundum acceptionem
quam exaltatio in ope[re]
ratione cum in opinione est
opinio vel estimat se
vel aliquo magna [illegible]
mereat estimatione sic
exaltatio vel in voluntate
quando quis non estimat se
vel aliquo honore velle
sive non tamen peccavit
vel sermone et delecta[tio]
voluntate exaltatio in ser[mone]
quando aliquis non estimat
dignum aliquo honore
sive nec laborat [illegible]
alicuius [illegible] magis
se in sermone exaltatio
est quando non estimat se
in honore aliquo nec
nec magnificat se in
eo facit aliqua opera [illegible]
magnus sicut hoc [illegible]
exaltatio secundum autem
est magis [illegible] peccatum
non que est in opinione
ratio autem est quia [illegible]
deinde [illegible] delectatio
obiecta autem videndum
dicit Gregorius peccatum
maius quam peccatum
sive in corde. Hoc est quia
vel se illa peccatum que dicit

331

...d cordis secundum gradus eius
inquantum secundum eminentia aliquis
...t sensus patet videri ¶ Ad 4
quod arguit quod penes opposi-
...m non debeat attendi species
...m neque bonum neque malum at-
...ditur secundum illam dicendum
quod penes oppositionem non at-
...el species illi materialiter
...aliter non vero [illegible] bonitate qua
aliquis estimat se dignum
...e collatione estimatione comparatum
...ia in affectu vero in simplex
... simpliciter complendi comitellectu
complementum non ex parte
voluntatis ¶ Ad aliud dicendum
differre iste quibus dividit dis-
...ia sunt habitus due alia
est huius simplicitatis ex parte
...ibus alia ex parte voluntatis
ex parte operis Alia ex parte
...ius differre aut super di-
...us ponunt grecus sunt ferina
...re cognitus simpliciter non una
...s et hec quia describuntur
... differentes appetitus colla-
...c et licet utriusque divisio sit
...aces nulla tamen species in
...dione accepta species in alia
...ut precedentes et ideo [illegible]
...aut grecus plus attendit
...d duas rerum duo dicitur Aliud
...d duas inter actum ca-
...me ad res actus eius in
...est interior aut est exterior
ex parte cognitive aut ex parte
...tive exterior non aut ex parte
...onis aut ex parte operis sunt
...e extensive vel ex parte
...me [illegible] quod maior erunt
...e simpliciter species collati-
...s plures non possunt esse

ex parte dicat eius quod in 4 sit dupli-
cia in genere non triplicia similiter
non quadrupla ita in universo
erunt 15 genera collationis /
¶ Deinde dicendum est de speciebus sim-
plicie quas ponunt Aristoteles primo
[illegible] adillas quas po-
nit grecus ponunt autem duas
scilicet simplicia recta et simplicia nativa
...dicit quod simplicia recta potest de-
clinari simplicia non nativa
...tas tamen non recta simplicia
dicat esse species simulitatis qua
quibus nativa [illegible] de se simili-
tamen nativa [illegible] in species simili-
tatis qua non consentit alia
...cabiliter possit ergo quem penes
quid accipiantur hee due species
et videtur quod penes hoc accipiantur
quod una sit in ratione et alia in
voluntate dicat eius Aristoteles [illegible]
[illegible] actus rationis collativa
[illegible] appetitus voluntatis in-
dent ergo secundum has vires dif-
ferre [illegible] etiam [illegible] nominibus
[illegible] colligi [illegible] eius ad
[illegible] [illegible] nativitas non
ad [illegible] que est nativitas
[illegible] secundum [illegible] etiam non
esse utriusque simplicia affectiva
non esse species cum species omnis
sit in voluntate ¶ Ad [illegible] non esse
species simplicie species eius [illegible]
[illegible] quia simplicia [illegible] est
appetitus [illegible] collatione sunt ab
eadem differunt ergo appetitus
neque [illegible] et appetitus est
in voluntate ergo utriusque est in
voluntate non ergo una tamen in
ratione ¶ Ad [illegible] dicendum quod licet una
dicatur [illegible] voluntatis

per quandam assiduationem incessantem
tamen utriusque secundum quod est partium
est in voluntate sicut creditur
una est qua ipse nos indiguimus
gloriatus alia est qua sumus magis
quam dei laudibus delectatus utramque
quam respiciat voluntatem sed una
aliam dicitur certa et dicitur esse
contrarius aut hoc quod non recta de
assimilatur audiendus [illegible] delecta
tionem constituit eum magis esse
bonum quod non est ut aliter esse quod
est inferiorem utrumque est perfe
ctionis iudicium sed hoc ergo patet
per quod sunt sunt species supplicie
non distinguuntur magis quod una est
tamen et alia voluntatis sed magis
quod una sit sive delectationis alia non
alia non ¶ Secundum quod continuatur
se habet quod dicitur [illegible] ad illa quae
habet contrarium cum eum hoc sunt
duae species ubi minor videtur quod
reducat debeat ille minor ad istas
duas ¶ Sed omnes species supplicie
assimulata ingreditur ut est magna
plus delectans magis ipse quam
videns de eo quod est ut dicens quod
non est ergo in hoc species assimulatae
ingreditur sub una specie sed duas
continuas ¶ Similiter potest dici de
alia specie qua aliquis existimat
bonum esse quod non est ut aliter est
quod est ut sicut videmus gloriatus
sed cum possit continuet species assimi
lationis liquidius sed si non potest esse
cum sint duae species quarum una con
tra est sub alia ¶ Ad quod dicendum
quod possibile aliud et aliud sunt
species in hac dictione in illa in
hac eadem dictione attendenda diversae
species penes hoc quod una est magis
tamen delectans ipse non videns
alia non magis et quod magis de
ipse quam videns hinc inde non
attendit secundum duas causas
delectationis causa non de
cimus ut est modo quod est ut
quod non est sunt non quod est
absolute aut incompletum
ad aliud tamen ¶ Si vero al
te sed potest esse secundum duas
vel sed totaliter bonum sive
ut quod ad hoc ad utrumque
consequenter secundum duas istarum con
attendendum illa minor species
¶ Videamus quod decimum
speciem peccati videtur eum
magis caritati perfecte quod dicit
aliud sed non dicitur in canone
per ... lectus sic ad perfectione
non maius perfecte inter caritatem
vel ad excellentiam non huic
caritatis eum ad excellentiam
sit supplicia non dicitur in
venerit ¶ Eum ergo est
proprio caritate causae opposita
caritatis supplicia modo se
¶ Ceteri autem similitudinis opponun
tur condiffinitione quam
similitudinis est complexiones
collectae contemptus de
apprehensio opponitur ergo
consimilitudinis opponitur ¶
¶ Quamquam magis ita erit sup
sic similitudinis ergo magis
supplicie quam similitudinis
dicitur in li. de lucae. cum
admirationem supplicie
cis ... admirationem
planctus et hec sunt remedia
supplicia ergo similitudinis est
supplicie ¶ Ad quod dicendum
dicitur opinio aliquid supplicie
ipse formaliter est hoc

332

opposita supplicie non enim sit
nulla effectum in invisibili
et primum corpus vanum sunt
modo ex omni caritas paciat
aliquam bonum proxime radicem
inducit supplicia nisi quia discordi
ponendo se pessime contra illa
caritatis supplicie opponens
nunc secundum illud motum
sit medium agit non intellectum
caritatis et caritatis movet
sufficiendo supplicia nisi ad ea
¶ Secundo quilibet utrorum supplicium 4o
causatur contrariis oppositis quia non
oppositum enim illud est de
primo oppositum non inducit
cum illud et causatur contralis
inducitur nisi causatur supplicia
ex oppositis ¶ Item similitudo
in talibus motibus et mutabilibus
opponitur gula enim non causatur
ab ebrietate nec luxuria contra
vita de aliis ergo non causatur
supplicia contrariis oppositis ¶ Ex
Augustino in libro de civitate Dei sola
in veste fuit causatum est
est quod compellit aliquid
ne ducat enim ergo homo de
delectatione aliquid contraria supplicia
de primo opposito causatur ¶ Iste
in eodem libro ubi loquitur
primus in aliquo bono opere
processit supplicia contraria leti
tiam tetigit e divite | ecce
ridens quod supplicia et ad
quam supplicatis ergo supplicia
inductiva aliquid originaliter
ex illa contrariis oppositis ¶ Iste
patet ex capitulo vi dicit enim ecce
vera supplicia enim mortuum
quod in Eleazaro qui defunctus
in sepulchro accidunt nisi sua

arrogantiam designatur qui dum non
limit aliquid peccat ignorare et tamen
non simplicia actus sed circa sunt
omnibus demoneri possunt ¶ Ex
quo accipi potest quod supplicia aliquid
causat quod ipsa remanet et ita
suo opposito causatur motivum enim
mortem asperum ipsi mortis ¶ Ad quod
dicendum quod supplicia originem ducit
occasionaliter aliquid contrariis oppositis
vel ex opposito aliquo peccati sed non
essentialiter essentialiter autem de
aliquo ducitur contraria delectatione
inordinata qua homo nisi ipse
ens indamus leti demoneria
maiorum sed enim praedictum est leticia
nisi indamus tunc autem erit sed
corpus letari demonaria maiorum
cum potentia vinculum corporis tamen
quoniam commendat absorbebitur de
qua dicitur nisi consequenter quam li
nec indicium tamen tamen eius
dictum ¶ Ad secundum non dicendum
quod non est simile de hac parte et
de aliis cum vicia tamen in
malefactis valet sicut dicit | Augustinus so
la autem supplicia locuta in veste
fuit est causata ratio sit unde
supplicia inducitur illi in animo gloria
ideo dicit Augustinus admonemur
ne dona dei nostra potestati tribu
endo nos extollendo ipsum
perdamus quoniam sic magis bonum operamur
¶ Item quilibet utrorum supplicia magis 4o
apparet secundum quod aliud peccatum
dicit enim sed cum certam mediam fu
giant ad sola supplicia secundum
opponit ratio unde et maior
ex opposito addunt vitium sup
plicie cum alterius peccato ¶ Item
supplicia vendicat sibi quod dei

est alia non peccatum non venditur ergo magis opponitur deo superbia quam aliud peccatum ¶ Item aut superbia vendicat sibi quod dei est secundum augustinum ubi videbatur causa ¶ Item cum peccatum mortale sit conversio ad commutabile bonum cum incommutabilis ergo cum omnia genera peccati appetunt bonum commutabile alia peccata opponuntur deo per superbiam ¶ Item dicit Augustinus quod prima voluntas et causa omnis peccati sed superbia est voluntas et ipsa prima quod proprium est dei ¶ Si ergo malum peccatum est et nunc prava voluntas sicut superbia ante peccatum mortale quod deo opponitur ¶ Ad quod dicendum quod opponi deo duobus modis contingit uno modo quia omne peccatum deo opponitur quia bonum commutabile bono incommutabili preponit ut dicitur autem dicitur opponi superbia quasi quadam pluritudine sicut in aliquibus dominorum dominio sunt adversarii et ideo qui adversarius est de superbia cum omnibus temptationibus aliorum peccatorum ita faciunt alia peccata superbia ad hoc respicit quia propter ablationem unitatis sed multis temptationibus et ideo dicitur sola superbia deo se opponere ut non concludatur quin alia vitia se deo opponant sed quia ista se opponit etiam aliis vitiis pro deo et ¶ Ad secundum dicendum est quod licet superbia vendicet quod dei est secundum intelligentiam per primam ...

tamen et alia peccata vendicant ... aucte cum secundum quod ... apo animo sibi tamen ... vendicare ergo non ... cum prior dicitur intelligi... tur hec est primum super... dicit augustinus in libro ... sicut superbia vendicat ... excellentiam quod dei est ita ... tat vindictam que deo ... ita de aliis per secundum ... talia superbie hec licet ... tum quia regina est ...

Quadecim quibus de... superbie ponit aut... bus quadecim gradus ... curiositas mentis levit... ta letitia iactantia ... arrogantia presumptio de... peccatorum simulata confessio ... libertas peccandi consuetudo ... ergo quecumque istorum sunt species ... vel tum gradus quod sunt ... prior quod qui peccat alio... peccat peccato superbie ... peccato iactantie vel arro... vel singularitatis vita de... ¶ Item sicut se habet quedam ... ad superbiam ita et alia ... illorum quinunciam ... dentis pater gregorius ... alie de... ¶ Item augustinus in libro de ... dicit quod aliorum ... apostolus ... ergo quod ... est ... appositio tamen superbia ... quod est species superbie ¶ ... contra letitia ... ergo species superbie ¶ ... post ...

desperabimus debent comparari
quid que sit ista istarum
ind[...] cum quod consuetudo non
stat prim[...] per gradibus istarum
quod altius simul[...] post alia
confusione patrum condelibta
[...] sicut cum duo simul
erant omnes primum ¶ Ad 2º
quod non sunt species sup[er]
[...] adh[...] sed alii ponunt
gradus licet aliquam illarum
[...] possunt qualia vanc
humilitatis per gradus l[ibr]i
assignat. Beatus Bernardus
superbia suo modo per gradus
comparatos [...] est dicendum
humilitatis gradus s[...]
ad propriam humilitatem [...]
gradus requiruntur ad superbi
[...] non requiruntur omnes illi
gradus sed hic post cum esse
humilitas sunt aliquo illorum ¶
[...] aut [...] quod licet superbia
[...] ad quod [...] illorum non tam
[...] sic species sup[...]
[...] communicata sunt [...]
¶ Ad [...] non dicendum quod
sit [...] humo despicabilis
gradum aliquis gradus
illorum gradus non tamen sunt gradus
[...] species ut arrogancia
[...] iactancia quedam non
sunt gradus quod non species quo
[...] gradus assumuntur
[...] non species sunt assum
¶ Ad id [...] quod obedientia
[...] et sic dicit Bernardus quod hec
superbia in una [...] dico [...] in
[...] superbius [...] dicit [...]
[...] luna [...] infidelitati
[...] infidelitatem omnes istorum

in nunc perqui[...] medium redundet
alia tamen in una [...] dic[...] fient
dei que immediate redundant
medium [...] humilitas ergo in unitas
attenduntur alii gradus sunt [...]
stantie sunt ergo determinant in
[...] cuius qui debet esse par in[...]
[...] in [...] que sit [...]
superiori [...] determinantur
[...] qui [...] quo dictum
immediate sit [...] gradus
quia amor [...] ad [...]
[...] gradus malus est
[...] peior est semper [...]
[...] in [...] quod ultimus [...]
omnibus est pessimus [...] ordine
[...] unus malum [...]
in una respectu patris [...] que
respectu patris est [...]
quod est superioris est maior [...]
aut quod respectu dei est maioria
[...] ordinabitur isti gradus ut
primo sunt illi gradus in una
partis deinde illi qui sunt in
una superiori ultimo illi qui
sunt in una dei distinguuntur [...]
[...] in [...] differentia proportione ad
differentias humilitatis respectu pa
ris. Ergo cum sint differentie humili
tatis [...] humilitas [...]
[...] circa patrem [...] et quia
debet esse humilitas in affectu in
[...] ut [...] est humi
litatis in [...] est humilitas
[...] ut non [...] supra
[...] elevatus [...]
alia [...] ac [...] gradatione
superborum [...] Articulus xxx
[...] primo [...]
[...] cuius in alia subiecte
[...] humilitas in [...]

ut si alius loquitur quam ipse taceat
Prima est magniloquentia. Secunda e-
humilitas in estimacione sui quando
aliis inferiorem se estimet. Contra hanc e-
humilitas qua videlicet homo in suo
aspectu vilescit sibi. Sciendum autem
quod in differentiis humilitatis sunt
vii dicte superbie quibus male se
habet homo respectu superioris et quibus
deordinatur respectu ipsius. Contra
primam humilitatem est una dicta
superbie que est [illegible] que
secunda est levitas mentis clamo-
sa per quam homo superbe se habet in
verbo. Contra humilitatem tertiam que
est in signo est dicta superbie s-
insignio que est inepta leticia
in ipso contactu. Contra quartam
humilitatem que est reticencia
quando est in aliis. Contra quintam
est singularitas per quam aliquis sin-
gulariter vult apparere vult enim se
innuere cum alii [illegible]. Contra
modo in humilitate que est in esti-
matione est arrogantia. Contra sextam
in dicta superbie que deordinat
ad prelatum sic in sunt differentie
humilitatis que ordinat hominem ad
parem. Item contra humilitates
sunt maior superbie quo hominem ordinat
homo ad suum superiorem. Prima est
in sufficientia honorum ut presump-
tuose se homo insufficiente iuxta
illud quod dicitur Luce xviii cum
fecistis omnia que precepta sunt dicite servi
inutiles sumus. Secunda differentia est
confessio peccatorum. Tertia est peccatum
delictorum ut quod parum sit adulari
contrarium et obedientia mandatorum
in opposito sunt maior dicte superbie
singularitas deordinata homo ad superi-

ornatum suum. Contra secundam d-
honorum. Contra septimam acceptare
malorum. Contra tertiam que c-
tra admissorum est ficta [illegible]
Contra non obedientiam mandato-
rum rebellio. Item duo sunt q-
humilitatis que ordinat h-
dum secundum est aliena [illegible]
voluntatis secundum et adim-
plere voluntatis contemnere [illegible]
quod est contemnere et amare
contra superbie sunt due q-
ordinat secundum primum et [illegible]
voluntatis sine libertas pro-
pria [illegible] est contra a-
contra [illegible] voluntatis secundum
contemptus dei et est calumnia
plerumque dire voluntatis [illegible]
damnare que quidem [illegible]
superbie [illegible] ad [illegible]
humilitatis. Ad illud quod
dicitur de dicte superbie [illegible]
[illegible] quod dicit quod [illegible]
reddit differentias quales [illegible]
comprehendit cum alias [illegible]
dicit per clamantem ad [illegible]
dicit ut dicit quod [illegible]
[illegible] respectu [illegible]
principaliter respectu aff-
[illegible] cum aliis differentiis
continue comprehendunt

Tercio queritur de dicta a-
[illegible] intemporalib-
[illegible] utrumque
superbie [illegible] utrumque aliorum
tum magis [illegible]
affectionem [illegible]
Ad hoc [illegible] dicat [illegible]
[illegible] appetit si non [illegible]
tam [illegible] est [illegible]

33e

334

uoce uel est non est ergo ... ergo
eis est appetendum prelatus
quam spiritualis ¶ Item ex
eis spiritualis magis appetatur
quam temporalis ergo magis debet
quid est ergo quod dicit Gregorius
... multorum prelatu ...
... que prelatus non est non
appetere debeat sicut ... iste
est principio ... operationis
... ut placeo ... non
esse non appetendum plurimorum
appetitui tam temporali quam
... non dominium et iniuste
... Gregorius honores non sint
... si iniustum sit indecens
... quod illumina totum ...
et non est honor si iniustum
... qui ... ...
... sunt honores sed
... ¶ ... ergo omnes prelati
iniustum de prelatu seculari
... ... de ... ...
... de spiritualibus ...
... non ... ... ut
... ... dist. ... plura
... maior ... in nobis ...
... sic ... in ...
prelatus ... prelatus est ...
... appeti ... ...
... est causa appetendi ut
... timor ... malis et
... malicia ...
... ...
... non sunt timori bonorum
... mali ... ...
... ... et
... ut ... ...
... non ... ...
... placet solum debent
amari ... timeri ...
... uel ... aliqua ... causa

sic quod ... aliquem ... ...
... uel ... ... prela-
tum ... ... causa est appe-
tendi ... ... alio ... ...
est appetendi ... timor

Habitus tractatu de peccato sup-
... ¶ Consequenter dicendum est
de peccato inanis glorie que sicut
dicit Gregorius descendit a superbia
¶ Primo autem querendum est utrum ap-
petitus sit glorie peccatum ¶ Secundo
utrum inanis gloria sit ... mor-
tale peccatum ¶ Quarto de gloria
... ... peccatum ... ¶ ...
... de ... ad peccatum ...
utrum sit generale ad illud ¶ ...
... utrum inanis gloria sit ... in
... aut in ... ... ¶ Sep-
timo quibus utrum inanis sit pec-
catum ... personis ... in
aliis non religiosis ¶ Octauo
de ... inanis glorie ...
... ... ¶ Nono de ma-
... ... peccato ¶ Decimo
de ... ... peccato ¶ Undecimo
de ... ... peccato

Ad primum sic proceditur ... aut
quod appetitus glorie non sit
peccatum appetitus glorie quid aliud
est nisi appetitus fame uel laudis
... si iste appetitus non est
peccatum ... ... nobis est
... ... aut fama ... ...
... ergo appetitus fame non est
peccatum ¶ Item ... ad ... ...
... ... non ... ...
... ... qui ...
... ... fama negli-
git ... est ergo non est ...
neglige fama ergo ... ... ap-
petere ergo ... ... laude ...
est appetere ergo non est peccatum ¶ ...

uelud queritur amalika queritur
bone fame si qua uirtus si qua
laus discipline sic cogitate et
hec agite. Unde quisquis famam cu
stodit in alios misericors est sed
bonam est misericordie est in alias
quod bonum est appetendum custodire
famam. Item in cantica cantorum xi placete
amice non amica sit et eciam
per animam placere quod uelle placere
hominibus non est peccatum nulla que
sequitur laudari uelle ab illis ui
terit peccatum cum ex hoc maiorem a
plus. Item aug. xi super gene sic
lucet lux uestra et fuere bona
opera non in laudibus hominum con
stituatis et in gestis supra dictum attendi
te ne iusticiam non quod uos possibiles
uideri ut deum laudet sed ui
deri ut ipsi laudent et ideo in
gloria laus hominum appeti non debet.
Item super illud recipient merce
dem suam quod non ideo mittis gratia
interrogate uirtute regnum celorum
tonare uane laudis dicit
Beda super ecclesiasticum qui remunerat
orat elemosinam dat illam inte
tione ut uideatur et laudetur ab
hominibus proles bone actionis qui
dem unde gentile nata est
sordide intencionis quod peccatum. Item
quod dicendum secundum intencionem di
uinam gloria qui solent eis
traicetate uitat illud quod dicitur in ec
cle. Sic luceat lux uestra et illa
que in capitulo attendite ne ite in
facie. Unde dicitur gloriam qui
dem eciam publicata sunt opera
nostra propter ultimam occulta sunt.
Et non nisi inter laude conspi
cimus patris alicuius consilium
super sint eciam si annullis ...

nocuit aliud est quod que
dem dei maius hinc aliud
querere laude hominum. Item ipsa a
est uelle laudari ipsa se a
est uelle laudari ipsa dei
bonum proximi quod eciam lau
non est aliud nisi domini lau
in uita. Ad quod non potest
et laus alii fame non ut
intus consistit. Sed uideo quia p
diuit additum ipsius quod in
considerare possunt solum qu
recta sunt respiciunt ut
dari ipse gloriam dei ut d
in bonis opus uestris laude
bonus que hominem uel ut
proximum edificet secundum q
dumque ut alii proficiant qu
tam peccat qui laudare et al
terum debet ut alios ex m
bonorum non que sunt in g
uirtutis peccatis hic sunt u
laude consistunt ipse se im
humanis famam. Ipse dei hu
gloria. Ad hoc uelle laude
sit non esse peccatum mortale
manus gloria semper et pro
... uelle laudari non q
non consistunt sunt in manus
uero non autem in diuinis gl
manus sunt consistunt.

Secundo queritur supposito q
gloria sit peccatum utrum
mortale peccatum uel semper
ale uel aliquid ueniale et
tale. Ad x utrum sit mortal
audiat uana gloria uel gl
est gloria intestinum c
consumit quod se non c
in uite si ueniale peccatum
esse comparentur si quod gra

bonum operante ponit ipsa
quia ii est contra d' ista
rogo go veniale peccatum
gracia que est intestinos
loge operatus ¶ Si go nana
no applicat peccatum illa graciam
go ipsa est peccatum mortale
Ysa. xlii. dicit dns gloriam
alteri n. d. go glorium est
gracia go no conceder alicui
creature ¶ Si go venial
tunc inspirat / alliam rapit
creatura est et dicit gregorius in
m° q' manet gracia est
graciam dei sz rapinus sue
creature cuius q' dei est / no fit
mortale peccatum go talis
rapinus est / mortale peccatum
¶ Item dicit apostolus gal.
placentem placens hominibus
eorum go cuius q' in supponit
placere deus non sed no
¶ Si cuius manet gracia
hominibus go cuius ma
gracia deus sit non
deus no nec fit no
mortale peccatum quia
veniale cum no opponit
go cuius manet gracia
mortalis go malus gracia
est peccatum ¶ Item peccatum
mortale est actu in puritate
bonum alicui adhibere sibi
gracia quia adhibet tendi
que est immediate opposita
mortale peccatum ¶ Ite
cuius gracia puritate
v. dicit ad Tit. vi. apostolus xpo in
quolibet dependeret tunc
dicit gregorius predicamentis eius
aliqua puritate maior

aut tussit vel predicamus aut
ad indignationem excitavit sz quod
aut ad contemplationem graciam
si abundanciam habuerit sz apostoli
non cadebant ab perfectione
manebat graciam quia no erat mor-
tale peccatum aliqua go manet
gracia est veniale peccatum sicut
mortale semper ¶ Item sicut illud
I ad thess. iii. d° qui probat cor-
da nostra sed ut sic no hominibus
placeamus q' nisi ipse in nobis
operetur mente nostra si go ve-
niale peccatum mutari no potest mor-
tale aut peccatum mutare potest no
cum nemo corrupta est / nec
ut sit natura ad actuale morta-
le erit in animus gracia quia homo
intendit placere hominibus aliquid
veniale peccatum ¶ Hoc ideo argumen-
tum illud deo est tunc facile
est laude non capere sed negare
difficile est / tamen est no delecta-
ri in offerente aliquid et veniale
peccatum ¶ Ad ista dicendum quod dis
gracia gaudet corruptione ali-
qua delectatione / tamen aliquid est
contra rectum que inducunt maiorem
puritatem et aliquid no est / contra hoc
veniale tamen dicit go ipse
corruptionem tamen ipse maiorem
corrumpit puritate ¶ Ad aliud go
dicendum est q' in animus
gracia sunt est veniale no ap-
ponere gracie que est in peccata sz
possunt tamen esse in eodem sub-
iecto licet opposita contra ad
genus quando manet gracia est
tunc male illa aut est in quan-
tum actu no est opposita
contra personam vel no potest esse in
dem persona venire contra interim

et inflacionem secundum quendam modum
in animo gloriae infamacionem et laude
gloriam quia in utroque non est in comparatione
¶ Ad secundum dicendum quod vere gloria
dei non est contingit minuitur gloria
secundum illius qui inanem gloriam concu-
piscit quamvis enim gloria quae in-
manis est licet non referatur additur
ipsum actum inflacionem ambitionem
non tollit quod refertur tunc gloriae
quia qui inanem gloriam alicui
amat subditus et talis non capit
gloriam dei quia deus suus est
qui amat vere enim est ad se
ipsum quod est aliorum referre quod
facit ubi gloriam dei quantum in
ipso est aufert quod fit immorta-
le peccatum ¶ Ad tertium dicendum quod ap-
petere placere hominibus hoc potest
dupliciter taliter ita quod tamen fiat propter
se et ideo non est finis operis
qui sic appetit placere vel ita
quod non totaliter refert ad se sed
ad se subditos et hoc modo potest
placere hominibus et esse finis ...
licet ipso actu venialiter non fe-
niat et secundum non desino ...
aut sit finis duplex ¶ Ad quar-
tum dicendum quod in animo gloriae
aliquid adheret commutabili bono
sicut incommutabili bono ut
est mortale aliquid vel non est
ta secundum tunc non praefixit ponito actu
alias respondendo erit venialis

Tertio quaeritur de motivo seu
titulo dicitur enim quod velle lau-
dari est motivum suum appetibile
in isto titulo secundum videtur quod velle lau-
dari sit bonum vita non erit mo-
tivum sed videtur quod ex parte causa
est laudans laudabiliter et laudari
laudabiliter per ergo velle lau-

dari laudabiliter istud bo-
num ergo istud bonum est vell[e]
dari laudabiliter quia ei…
est causa in actione…
ergo velle laudari non est…
in animo gloriae quia secundum…
dz esse inequale illum…
dz ipse inter bonitate…
tem et deficiente sic…
tatem tale aut est velle
dari laudabiliter tamen sit
¶ Item velle laudari potest
bono sine malo bono…
bonorum edificationem mal…
depressionem propter dei gloriam
sic secundum Augustinum distinctione xxi ¶ Sic…
…
…est ¶ alii aut…
…laudari propter…
…qui vult laudari
…iste est malus…
potest fieri bono sine…
quod potest fieri bonum sine mal…
indifferens nullo aut…
est motivum peccatum aut additi…
…qua determinatur ad malum
vel laudari semper sine…
additum non est motivum in a…
gloriae ¶ Item dicit…
est idem bonum et laudab…
per finis subsequenter dupliciter
…ergo laudare…
laudabile secundum finis ergo…
laudari est bonum…
motivum …peccatum ¶ Item
…ista tria distinct…
quod aliquis vult laudari…
item aliquis vult placere…
aliquis vult placere…
to quod aliquis vult placere…
hoc tantum…

laudari ab alio quam incipit
alio. Non est ergo unum malum
ista tria cum ista differant
ista tria sunt in animo gloriae
in animo gloria non est. Unum non
ipse velle laudari ab alio
est peccatum in ipsa ante quam sit
... ergo peccatum est malum
velle placere alii quia si dicatur
adulatione quam adulatio pertinet
ad inanem gloriam quia non ad
nec ad immunditia nec ad ali
quod peccatum ergo velle placere
pertinet ad inanem gloriam
velle placere sibi pertinet
quod patet quia sicut velle
deo est velle delectari
ita velle placere sibi est
velle delectari in se ipso ergo est
inanis gloria magis non gloria
illa tria et unum non
ad alia duo. Non
unum malum in ipso et
non est peccatum unum autem
illud malum quam velle lau
¶ Ad oppositum omnis actus
pertinet ad caritatem vana
semper debet fieri alicuius ratione
aliquo fine et hoc fine ta
debet fieri in gloriam dei
plus i Cor x: sive ma
sive bibitis etc quodcumque fa
in gloriam dei facite. Ergo
homo appetere gloriam vel
non appetere quam semper ad gloriam
dei ergo cum hoc quod est
laudari non determinat vel
ergo est malum ita
esse malum ad peccatum quod est

in animo gloria inanis ... in
animo gloriam non ponat gloriam
dei finem sic laudis. ¶ Item
dicit philosophus quod unum est malum
ad aliquem finem et non consequitur
illud quam laus est honor quod debet
ordinari ad gloriam vel utilitatem
proximi ergo si non ordinetur ma
la est quam cum dicitur velle laudari
non determinat ad hoc velle lau
dari ergo debet dicatur quod est unum
sed ergo debet sequi gloria qua sic
inanis gloria potest esse malum ad
inanem gloriam. ¶ Ad quod dicendum quod
sicut dicitur respectus ad bonum
circumstantiam malum circumstan
tia velle laudari indifferens
est cum possit determinare bona
circumstantia ipse sit bonum et
mala circumstantia ipse sit ma
lum si non velle laudari eo quod
non ordinatur ultimum tamen de
fine contingit ipse fine vel
le laudari malum est. Ad
illud i ad Gal. si hominibus pla
cerem ... illud ut ipsi
ut medium alicuius nolite ...
facere fine ... porrigere in
tentionem ... dico quod
velle laudari sic deo quod est vel
le ... ¶ ... velle laudari
quia non ordinatur ad finem quod
deo necessaria est ad inanem gloriam
... i ad Thess. ii
super illud non quaerentes ab hominibus
... gloriam quaerit
... sicut inanis gloriae
amor non sentit nisi qui ei
bellum indixit. ¶ ... pot
... qualiter videlicet ... ad

alia ¶ Ad primum sic quod non est
simile unde quod est velle lau
dari simpliciter recedit a velle
laudari recte indifferens est vel
le cum laudari laudabile bonum
est velle laudari vituperabile
malum est velle autem laudari
tamen non apponit circumstantia
finis alicuius propter quam finem
intendit ita plus inclinatur
ad malum ¶ Ad secundum non lau
dari quod velle laudari licet pos
sit fieri bono fine vel malo
tamen plus se habet ad malum
¶ Ad tertium non dicendum est quod id
quod dicit Tullius in illo capitulo
intelligendum est quo aliquid
appetitur propter est bonum appe
tenti propter est bonum alteri
secundum quod cognoscitur ab aliis et
bonum hoc est cum duplicatur
appetitu bonum ¶ Ad illud unde
quod in quarto alia dicendum est quod non
sunt diversa motiva in genere
in aliis genere sed unum motivum
velle cum placere aliis ordinatur
ad velle laudari alias velle
autem laudari ordinatur ad velle
gloriam excellentiae proprie motivum
adulationis ordinatur ad motivum
inanis gloriae motivum autem in a
[illegible] gloriae ad motivum simpliciter vel
le autem placere sibi vel delectari
in se gloriose tamen primum mo
tivum inordinatum principalis unde
que obiectum considerata proprie
respiciunt velle laudari quod aut
consistit in se sive vel cognitum ¶ Sed
post quaeritur an contingat inane
delectari non solum in fama vel

laude bonum sed in [illegible]
aliis bonis intellectualibus
inanem gloriari quae appa
renter laudis vel fall[illegible]
[illegible] principaliter [illegible]
sunt ista quae appetitus
¶ Ad quod dicendum quod est [illegible]
quaedam mercatura [illegible]
domesticis et est inanita[illegible]
in actu voluntatis [illegible]
tum addebitum finem [illegible]
bus malis inanitas [illegible]
in appetitu laudis [illegible]
dumtaxat et aliorum bono[illegible]
bilium propter haec aut [illegible]
in ipso actu laudationis [illegible]
plures inanitatis causa [illegible]
parte eius qui laudat [illegible]
proprio quae valde [illegible]
est et vana quae [illegible]
affirmatur unde [illegible]
cum post hoc tangit lau
dem inanitate [illegible]
laudationem [illegible]
cum in arte [illegible]
primus non magnus [illegible]
habebis unde dicitur [illegible]
ut sol permanet [illegible]
gloriam intestinam [illegible]
similiter ut luna [illegible]
hanc gloriam [illegible]
decrescit in [illegible]
tum illa causa inanita[illegible]
de est [illegible]
laus [illegible] aliud [illegible]
aer per [illegible]
[illegible] inanis [illegible]
aer [illegible] inanior [illegible]
[illegible] post hoc [illegible]

indam inanitate Racio vero est
quia cum deceptio est ipsa laus
quo cum laudat aliud secundum
deceptio apponatur et ideo quando
aliquid apparentis de malo quod sit
bonum quis laudat aliquid
quod non est laudandum ergo
hoc est inanitas et per hoc tria
sit etiam ipsa laus inanitatem
ex hiis ergo videtur quod laus inan
olis est inanis sed etiam inanissi
mus qui laude appetit de
ceptus in inanissimus Ideo inanis
gloria plus declinatur respectu
appetitus laudis quam respectu
appetitus aliorum Ratione cuius
secunda sapiente sic diffinitur
inanis gloria est motus inor
dinatus ad laude humana
Quarto quaeritur de gloria et
de in inanis gloriae ad super
biam maxime quo admotiva
sic et illi circa in amis gloria
suggerit prosse ut pluribus persol
uit idem suggerit superbia Et
sunt in ipso Ambitus humane lau
dis appetit esse estimatum quod in
quod non sit super alias se effer
re et hoc idem appetit superbia
ergo idem motiva inter utraque
est idem peccatum Et tunc augustinus in
de civitate dei quisquis sine cupi
ditate gloriae quia vere homo bona
...dicentibus displicere dicere atque
...dependat etiam propter ipsam
...querit plurimis obtinere quod
diligit proinde qui gloriam compl...
...aut non mihi mittitur aut certe
...aut fallaciis contendit volens
...in esse quod non est Ergo
...videtur quod superbia hoc esse in
inanis gloria et inanis gloria sine
superbia vita venenum est et cum

alio Item in eadem. duo sunt
libertas et cupiditas laudis humane
que ad se compellit in ... vero
manus conficiunt de libertate dictat
causis ergo superbia et inanis gloria
que respiciunt ista non sunt idem
Ad quod dicendum quod non sunt idem
formaliter inanis gloria et superbia
licet unum contingat esse cum alio
ut in pluribus Unde augustinus videtur
dici videtur esse sine ... esse cupidi
tatem dicatur nam licet proclive
sit ut qui humana ... delectatur
nimium etiam dicatur ardenter
affectat Ad primum ergo dicendum
quod in amis gloria non solum ... se
augmentum est commota superbie ipsa
cum est prima superbie superbie ...
quod est omni commota ... est quod ap
petit vel suggerit posse unde
hoc est ... quod in amis glo
ria suggerit posse in laude huma
na ... Unde sequitur
intendit laudem in excellentia
superbia ... in ipsa excellentia
Ad secundum dicendum quod in illa ambi
tione ponuntur hec duo peccata scilicet
superbia et inanis Unde est ubi quod
est superbie et quod est inanis gloriae
... cum laudibus importat
appetitu laudis ut honorentur
et laudentur ab aliis verbo et gestu ad
hoc est proprius inanis gloriae Item
talis appetit posse reseri
super alios et hoc est superbie Unde
duo sunt in illa ambitione primum
pertinet ad inanem gloriam qui sed
aliquis appetit estimari bene
dici esse magnum ut laudetur
Secundum ad superbiam qui scilicet appetit
se super alios efferre
Quinto quaeritur de comparatione huius
peccati ad peccatum superbie ...

sit equale ad illud ad quod sic sicut
contingit circa appetitum gloriam
excellencie in hoc bono et in illo
ita contingit circa appetitum glorie
in hoc bono et in illo et in similibus
propter hanc excellentiam propter gloriam
et quia ergo neutrum nascitur ex alio
unus ex quo se habent. ¶ Item duo
sunt appetibilia diversa quorum
unum non est sub alio sicut humana
laus et excellencia honorum conformant
sed duo peccata que sunt in
amore glorie et superbia ergo neutrum
sub alio sed ex quo se habent. Item
velle fieri ut extollat velle fieri
ut sciat et laudet aliis similibus
sed sunt duo appetibilia quorum
neutrum sine alio et unum est super-
bie aliud amoris glorie ergo et cetera ¶
¶ Item Gregorius super auctoritate Paulus
vocat ydolatria hunc matre
radicem et fonte omnium malorum
vana gloria dicitur ergo est mater
malorum sicut superbia non ergo na-
scitur ex illa ergo ex quo se habent
cum illa. ¶ Ad oppositum dicit Gregorius
in moralibus quod in lumbis glorie nascitur
de superbia tamquam primogenitus filia
¶ Ad quod dicendum quod vana gloria duo-
bus modis accipitur uno modo
prout dicitur velud secundum delectationem
figuratur humana in hoc bono mu-
tabili vano et in illo plurimum in
deo qui est summum bonum in quo
consistit dicitur vana gloria prout ipsa
dicit delectationem rei vana que-
cumque sit illa et hoc modo ipsa est
peccatum generale et dicitur mater omnium
peccatorum et omnia mala pro
superbia dicitur contemptus in commu-
tabilis boni et vane illius con-
temptus qui est magnum peccatum

in vena delectatione in re vana
et vana gloria sicut dicit illam
delectationem generalem in omni peccato
et opponit vane glorie que est
in bono incommutabili et est
malorum et continuatur se in …
quia delectatio in re vana con-
tinuatur contemptui in mutabili
bono et alii per illa delectatione
quia ille contemptus aliquid ad
contemptu sequitur illa delectatio
ita quod aliquid reddit homo ad
delectationem per contemptum tamen
ad sibi placitus ut aliquid
tu bonum in commutabilis dei
aliquid racionem vel quantum vel
quod homines respicit ad placitum
et delectandum in mutabili bo-
relinquit bonum incommutabile
et sic uno non venit magis
ex alio quam econverso et hoc modo va-
na gloria non est filia superbie ¶
alio modo accipitur vana gloria
ut dicit delectationem re vana
que est laus humana et hoc
est filia superbie quia superbia
est amor excellentie ille autem
qui appetit laude humanam non
aliud nisi ut extollat appe-
titum sigillum excellentie et …
quod dicit homo excellit qui pre-
dicatur respectu eius qui non lau-
datur et hoc modo se habet superbia
ad superbia quam nascitur ex illa
nec se habent equaliter secundum
ambitum ¶ Ad id quod obicitur quod di-
versa sunt appetibilia laus hu-
mana et excellentia indumentorum vel
…, dicendum quod licet … quod for-
maliter sunt diversa quia unum
non est alterum tamen unum est …

338

quod vero unum nascitur ex aliis
laus humana aliquando excellencia
qua non appetit laudem nisi
ut per hoc excellat. Item excelle
ncia movet ad ipsum laudis ap
petitum et ad hoc quod velit homo
laudari et sic licet diversa sint, ut
unum non sit alterum, unum tamen
nascitur ex aliis et sic inanis gloria
est superbia. ¶ Ad id quod obicitur
quod iste vult facere ut laudetur, iste
vult facere ut sciatur, duo sunt
diversa et distincta, ergo non u
trumque est inanis gloria. Dicendum
quod licet sint diversa ipsa tamen unum
tamen est propter alterum quia ille
qui vult facere ut sciatur appetit
ut excellat in laude et in ex
cellencia in laude humana, et ideo unum
nascitur ex alio. ¶ Ad tercium
… per Psalmum quod loquitur de opere
… inanis gloria sunt dicat quantum
… delectationem inquantum ve
… et sic non. Item concedendum est
… non est filia superbie sed quasi
… est ambitio et illa. ¶ De
… quibus utrum omnis inanis glo
… sit fidelis et ita inanis gloria
… cum infidelitate. Videtur autem
… Io. v. quomodo potestis
credere qui gloriam invicem accipi
tis, et que a solo deo est
non queritis. Io. viii. Si nullomodo sed
… inanis gloriosus est. … qui
querit querit gloriam ab alio ho
… et gloriam dei non querit ergo
omnis talis est infidelis. ¶ Item
… xxxvi si osculatus sum manum
… ore meo que est iniquitas
… maxima et negacio contra
deum altissimum ergo ille qui osculatur

manum suam negat deum, sed oscu
lari manum suam est inaniter gloriari
de operibus suis. Item dicit glossa
manum suam osculatur qui ore
qui laudat quod facit et talis est
qui in actibus gloriatur ergo talis ne
gat deum ergo est infidelis. ¶ Ad
quod dicendum quod infidelis dicitur duo
bus modis vel quia cadit a fi
de informi vel quia cadit a fi
de formata. Si ergo appelletur
infidelis qui cadit a forma
ta hoc modo dico concedendum quod omnis
qui in actibus gloriatur sicut dictum est
mortale peccatum est infidelis quia
expellit caritatem que caritas
que est forma fidei. Sed si di
catur infidelis per casum a fide in
formi hoc modo dicitur infidelis
simpliciter hoc modo non omnis qui
inaniter gloriatur est infidelis et
quod dicebat de istis … infi
delibus hoc erat quia non crede
bant ipsum esse dei filium, et
tamen tenebantur credere, nec quia
aliquis aliquid bonum faceret ideo
aut … gloria dei et propter hoc dicit
gloria dei non querit sed gloriam ne
scio qua credentes autem sic quod
… non … dei filio incar
natus. Item tenderent … a fide
informi non solum formata. ¶ Ad
secundum patet per predicta quod aliquis
potest osculari manum hoc est
delectari in suis operibus dupliciter
vel non … quibus id
sit adeo tam inordinate ubi
delectatur … secundo modo dico quod
non est negacio apud altissimum.
Si autem primo modo ut ponatur opera
sua … et delectetur in

in illis quae sunt a se vel non a deo
sed ali(un)de a(li)as dic(itur) q(uod) talis negat g(rati)
(am) dei precise dicat illi glo(ssa)
auctor(um) p(er) negac(io)ne(m) g(rati)am con
vinci(tur) q(uia) quicquid sibi tribuit
beneficium q(uod) operatur (et) hoc non est
negacio a(b)sol(u)ta s(ed) altissima infi
delitas sic declarat(ur) in sup(er)bis sp(irit)u
ali(bus) talis eni(m) tenet(ur) credere q(uod)
o(mn)ia sunt a deo s(e)c(un)d(u)m q(uod) dicit ap(ostolus)
i Cor(inthios) iiii quid h(ab)es q(uod) non ac
cep(ist)i etc q(uod) n(on) dic(itur) unde talis sim
pliciter est infidelis

Sed po(sit)o quod utr(um)q(ue) inanis glo
ria sit tam in homine qua(m)
etiam in dyabolo. Et videt(ur) q(uod) p(ro)
in dyabolo inanis enim gloria p(ri)mo
nascit(ur) de sup(er)bia sicut dicit
Gregori(us) cum ergo non tam sup(er)bia
sit in dyabolo s(ed) etiam in alii(s)
de filialibus eius illa maxime
erit que p(ri)mo nascit(ur) de sup(er)
bia (et) ita inanis gloria erit in dy
abolo. ¶ Item est quedam gloria in
malicia sicut d(icitu)r in ps(almo) quid glo
ri(ar)is in malicia s(ed) quis est qui
magis glorietur in malicia quam dy
abolus (et) illa est vana gloria ergo
vana gloria est in dyabolo ¶ Ite(m)
in luce h(abetu)r q(uod) dyabolus temp
tavit p(ri)mum hominem de vana glo
ria (et) hoc idem h(abe)tur in glo(ssa)
ubi d(icitu)r (con)tra(m) eor(um) glo(ssa) de
vana gloria temptavit eu(m) dy(abolus)
cum sic dic(it) s(ed) illa p(ri)ma tempta
cio fuit in qua suggessit p(ri)mo
homini sicut p(ri)mo p(er) se ceciderat
ergo dyabolus ceciderat p(er) vanam
gloriam ergo inanis gloria est p(ri)mo
in dyabolo ¶ Contra sup(er) i (pe)t(ri) v dicit

excit(a)te gloriam tuam q(uia) glo(ria)
est more multor(um) celebri(um)
laudatos s(ed) dyab(olus) non appetit
laudacionem h(om)i(num) non enim quevit
nare sine laude tamq(uam) si(bi)
utile ergo in ipso non est inanis
gloria ¶ Item sup(er) illud Io(hannis)
xxxi fallax gloria q(uia) fallax
est gloria laudis qu(am) ab homi(nibus)
accipit s(ed) talis non est in dy(abolo)
q(ui)a inanis gloria non est in d(yabolo)
¶ Item Gregori(us) quasi latrunculus
dam est appetitus laudis (qu)i
ne qui recto itinere gradiet(ur)
l(atere) eius clam iungitur s(ed) dyabl(us)
non recto itinere gradit(ur) ergo c(um)
(e)o(rum) latrunculus non iungit(ur)
in aniis gloria non est in dya(bolo)
¶ Item Gregori(us) quicquid (pre)ditum
qui agit humanum favorem (con)
sideret rem magni meriti
vili precio venale portat
hoc non convenit dyabolo ergo
tus inanis glorie non est in (e)o
nec ergo inanis gloria ¶ Ad q(uestionem)
dicendum q(uod) in ani(mi)s gloria d(uplex)
modis uno modo s(e)c(un)d(u)m q(uod) (qui)s
intendit place(re) sibi (con)tempta
voluntate dei (et) hoc est illud
ad Cor(inthios) x cum homo ap(pro)
se placet (et) q(uia) (pro)pter beata gl(ori)
gloriam sup(er)bia est hoc e(st)
la sup(er)bie (et) hoc modo p(otes)t dici
de dyabolo. io. v. qui gloriam
invicem queritis (et) ei cum opa sui
placuit (et) aliquid boni (et) pl(us)
de se ille querit gloriam sui
eo ergo cum ergo h(abetu)r quedam
dyabolo s(e)c(un)d(u)m hunc modu(m)
erit inanis gloria in dya(bolo)

339

a° x° In quantum gloriatur secularis
de prosperis et sperata sufficiat
dyabolus qui gloriat coluit deum
quod non mi dicit secundum philosophum gloria
... nullorum generatur ... non festi-
-net mec tum gloria est vel
horum in ore celebrata laudatio
hoc modo non querunt dyaboli non
... querit humanum favore ta-
-men solum nolle et hoc potest sol-
-um aliud quam olim est ¶ Quarto
... est addo ... olim quam in amis
gloria est solo supplic utroque
horum modorum secundum unum et
aliorum modorum querunt dyaboli
... dictum est secundum aliud non
... non querunt eum sicut
... invidia dicit querunt dyaboli i-
-n inanis gloria sunt uno modo
-quit invidia et est contrarietas
supplicia ¶ Ad secundum non dicendum
gloriam in malicia inanem et
... secundum illum modum secundum
quem inaniter gloriatur cum opera
... placent non apud deum sic
... gloriatur cum opera dei placent
... non sua apud se in opera
... malicia sunt est desperati-
-us operum inanis est ... gloriatus
... potest querunt dyaboli ¶ Ad
tertium non dicendum quod vana gloria
accipitur dici ... supplicia quibus
... unde sic dicit temptavit
... humanitas de supplicia ...
... ei sua pulchritudine et dei
... pulchritudine ita suggessit
... gloriam hec declaratio est
... inanitate

Septimo queritur utrum magis
sit peccatum inanis gloria in
... prosperis ut in religio-
-sis quam in aliis unde quod sit
magis peccatum in religiosis quam
in secularibus ... de supplicia
dicit cum ... quod facit ...
... prosperis humilitas ...
q. d. i. non debet esse minus quod
sunt incentivum et quanto minus sunt
incentiva tanto maius est peccatum
aliis paribus quod maior est sup-
-plicia in nimis religiosis ... et
vana gloria que post sequitur sup-
-biam ¶ Item ubi non magnum
est humilem esse in subiectione mag-
-na ... humilitas
honorata minor quam humilitas
... est in religiosis ...
que contemptibiles sunt mundo
quam sit in aliis ... que ho-
-norantur mundo et hoc est quia
... ad humilitate
honor non ad supplicia p. i. n. m.
... gloria ... nunc
gloriando multiplicet sunt qui sunt
in mundo non tantum aut ...
... qui renunciaverunt mun-
-do videtur ... minus esse
peccatum vane glorie in secularibus
quam in temporalibus ¶ Item magis
erit peccatum in dyabolo quam in ho-
-mine supplicie vane glorie ob ...
... dyabolus esse ...
... non ... sunt ...
et tamen ... ergo qualita-
-tem ... animo ...
aliis ... paribus ...
ergo ... debet esse spiritualis ...
... abstractus ...
... supplicie ut vane glorie
magis prevalet quam ...
... est ... est ...

desideriis que sunt carnis. Ter
cio in inanis gloria est appetitus
humane laudis vel fame. Sed
humanum intentum multiplex est
in eo scilicet quod pluribus modis
peccat natura in inanis glorie. Quando
dicitur quod motus inanis glorie
aliquando surgit ex rebus spiritua
libus vel ex rebus vel virtutibus, et i
huiusmodi quando quis non sunt de
delectabilibus potius intenditur pec
cat inanis glorie que desiderii
humane gloriam. Alii vero qui sunt
non tamen motum intermiscent quod est
spirituale humanum, sed motum potius
sicut sunt divitie vel pulchritudo tem
porales secundum quas homines aestimantur
homo esse laudabilis
aliquid etiam non bonum intendendo. Sed
hoc pluribus modis peccant mo
tu inanis glorie, contra vero qui sunt de
intentione potiori inanis etiam alii
de intentione minori. Item magis
sunt de motu inanis glorie qui vero
ad bona potius inanis non qui
ad bona intimis. Ex his potest pa
tere qualiter videndum est ad alia
secundum distinctionem earum quod quod plu
ribus modis peccare et magis
peccare magis non peccare. Sed non
plus mortale vel ex venali causa
vel quia inanis habet compassio
nis ergo peccat claustralis quia
inanis sed compassionis plus de
recrescente plus non peccat secu
laris quia pluribus etiam magis
peccat claustralis quo ad hoc quod
sed humanum preferens statum si de
illo inanem gloriatur magis non peccat
secularis quia humanum potius sed
de quo peccat magis inanem gloriam

Octavo quantum ad comparationem
inanis glorie ad malum quod
secundum doctores multiplex videtur
in maiori malo sit in opere mi
sericordie elemosina. Dicit enim Crisostomus
omnem vero superbiam est ubique ma
gna est malum in maiori autem
in philantropia philantropia
autem dicit nomen vel opus la
tiorum non amicis naturam
humanis que est utilitas vir
tutis quedam nulla est actiua
est infinita. Ex his videtur quod
ope inanis maximum malum sit
autem gloriam. Quando videtur contra
hoc alibi dicit Crisostomus in ali
nam gloriam invisibiles mutavit
inimicus a et orone sed est comu
nicatiuus plenum. Si ergo magis
continuum est et defleandum inanis
tantum est inanem gloriam in illius
etiam apparet sed quod alibi di
cit inanis gloria ubique verum bonum
est in opere autem oratione
peccatum etiam per phariseus
apprehendit intemptationem magis e
orone. In hoc peccat etiam
phariseus. Quoniam inanis gloria
sunt. Quarto primum sunt tria bona
una scilicet communicativa, nomina
autem peccat et aliis sanctis inanis gloria
potest quatenus quando in eodem
sed duo peccatum est inanis gloria
contra elemosinam dicitur attende
te ne iustitiam vestram faciatis coram ho
minibus etc. Post pulvis oratio
facias clamans ut te vi audite
laudes locutus est de oratione se
mo hoc de cetero dicit Crisostomus
primum de elemosina memoriam

ppossit ut videamus alicis in
clamus ratione nichil tale dici
mamt sed hec quomodo verum est
ramne dictum est ubi agebat de
cimus Cum homines longe ca
sunt tamen alios reparare tua lama
ac videat homines senes et
ta fit ubi filius de prohibitione
manne glorie Similiter cum fit filius
de ordine dignitatis cum illi ut vide
ut ab hominibus ¶ Ad quod dicendum
in elemosina dicit de magis
ualia vanaglorie quam significat
omnes non revelandos indigenti
in proximi quam ultime contra
caritatis eo quod vult videri sub
ante proximos cum non subveni
ut maxima est crudelitas
si cum est vane delectare
ad alterius tristitia Sicut fit
mo denaria gloria in consilii
ua cum prohibet indigenti
ma hominibus non est tunc maxi
um malum sed magis est in orac
iunius pravitas cum quedam
in elemosina admixta magis
tue eo quod coram hominibus fit
in semine ut ratione ut sic
vita cum sunt sicut potest hominem eo
dam ¶ Ad aliud est dicendum
est quod licet magnis hic possibile
sit vana gloria quilibet tamen
in elemosina fit deceptio apte
ad pravitate Unde dicit Gregorius
ipso hec est elemosina cuius
ante oratum non exterior publice
ubi diligenda est intentio
ut non hec intentione fiat in a
ubi cum eo quod posset sibi non
in hominibus de facili potest
vertere intentionem

Nunc quidem de magnitudine
huius peccati videtur ante quod
sit maximum quia dicit
quod apostolum maius quia vane
glorie de cuius peccatis summa
tus maxima ergo est maxime
peccatum ¶ Item maximum est peccatum
quod maxime est periculosum sed
vanis gloria est peccatum maxime
periculosum ergo est maximum
peccatum periculosum ergo et maior sed
quia dicit Sicut nichil tamen peri
culosum est quam glorie cupiditas
cum tanta evangelice perfectionis
virtutes ¶ Item periculosum
est peccatum quod de facili contingit
apparentibus sed vanis gloria de qua
sit aliquibus contingit gloria
de illis contingit et contingit va
na gloria unde Sicut dicit de
vane glorie in hac ipso cumque
placet et placet contemnunt et
similiter laus dei multis appe
titur Ita maxime de facili
patet homines incidere in illud ita
est periculosissimum vita ut sub
¶ Ad oppositum videtur esse quod infi
delitas sit maius peccatum de illis
cum dicitur Sicut filii inobedientes
et ampliores contemnunt tempus
quod admittere cum ergo contemptio
peccata que designatur per istum
tam vitias sufficit per infideli
tatem maius peccatum est infide
litas ¶ Ad quod dicendum est quod alio
dicatur magnum peccatum infidelitas
ratione in cuius gloria dicatur cum
maius gloria maximum peccatum
apud spiritualitatem periculi quia de
facili homines cadunt in peccatum et

inlapsi contingunt nec tamen conna-
lo sed etiam [illegible] nudi di-
uicij tam preciosum alio nu-
mero dicitur infidelitatis maxima
quia ulterius corruptum destruit
eius fundamentum omnis virtutis
fidem. Hec secunda causa dicitur
maximum quia est maximum
propter hoc quod homo videtur attri-
buere sibi honorem quod a deo est
cum derogat divine bonitati
Secundo non ideo est propter facilitatem
periculi talia non cautela contra-
rius gloria [illegible] opposito con-
tingunt sicut est de superbia
respectu eius hec convenienciam
Octavo queritur de speciebus
inanis glorie secundum quod sunt
videntur enim esse iste scilicet affec-
tio libertatis dignitatis auctori-
tatis potestatis unde eciam quod ap-
petunt ambiciosi gloriam cum ap-
petit enim esse liber hoc est li-
bere voluntatis etc. reputetur
magne auctoritatis ita de
aliis in omnibus hiis enim de vana
gloria [illegible] videtur quod plures
sunt species. Sed videtur contra per
quod appetitus laudis humane fu-
gandus in omnibus quibus hoc
dicit dicitur nec sub illo accipitur
Ad quod dicendum est quod ad hec dif-
ferentie non sunt species inanis glorie
iste dictus esse materialiter
possunt enim aliquis querere humanam
laudem racione libertatis vel aucto-
ritatis ita de aliis et sic mo-
dis forte species dici possent ma-
gis tamen ad superbiam [illegible]

es quod quidam designant [illegible]
collocucionem

Undecimo queritur de opposi-
tione eius et videtur quod ina-
nis gloria sit ei directe opposi-
tum super illud .i. ad Gal.
sic inanis eius gloriam [illegible]
hunc contrarium bonum opus ha-
bere de hoc apud alium ca-
ri et laude [illegible] su-
de sed inanis ipsa humilitatem
gloriam quod gloria inanis
dicitur in ipsis [illegible] glo-
rie etc. alii exponunt ina-
nis glorie. Sed idem videtur super
illud xxiiii luce cum dixit
eis gloria quod contra fides fortis
[illegible] contraria tamen
[illegible] sit [illegible] humilior. Sed
contra videtur Augustinus dicit in libro
[illegible] [illegible] videtur quod
[illegible] glorie opponitur timor [illegible]
[illegible] humilitas. Sed ergo tamen [illegible]
[illegible] opponitur sic dicit [illegible]
[illegible] [illegible] gloria non opponitur [illegible]
[illegible] glorie [illegible] quod timor non
[illegible] [illegible] aut fides [illegible]
[illegible] videtur [illegible] hoc quod dicit
Augustinus in li. [illegible] dicit
quod [illegible] tam [illegible]
[illegible] fidei sed maior sit [illegible]
de cupiditate glorie [illegible]
[illegible] amor ut [illegible]
in [illegible] [illegible]
[illegible] gloriam [illegible]
[illegible] gloria [illegible]
[illegible] Ad quod dicendum quod [illegible]
[illegible] opponitur inani glorie

391

diffinit quid vana gloria que
est inter septimus (?) gracie opponitur
... vani glorie formaliter secundum
... dicitur vana gloria que con
... sexta ... qui ponit sco
... bonum in laude homini con
... dicat et Boeth. ... de alia ...
... plus sibi credit quam alijs
... suo plus alijs credit quam
... sibi quam alijs deliciis ...
... gaudet vel ipse se ...
... non cum ... laude
... eius ... ipse ...
... ipse sit sibi ... quam
... mavult se in illis ...
... ipse ... con ...
... in ... mens qui
... de ... te ...
... carnali ... est
... ipse homo vane gloriosus ...
... maxime ...
... se in alijs ... ipse qui
... tamen ipse querat se ...
... defendit ... opponitur
... glorie qua homo ...
... ipse ... malis ...
... timor dei opponitur ei ...
... formaliter ... dicitur ...
... ad formam ipsa cum va
... gloria dilatat ... et ...
... cor eius timor autem dei
... cum ... faciendo replere
... suam ... propter ... et
... illud ...
... fallax gratia ... illa
... laude digna est
... timore dei in ... non
... opponitur ei timor ... fidei
... ei opponitur ... non ...
... que homo vane glo
... delectatur in bono ... quam
... specialiter ... adversatur

sibi illud bonum ... deo

Consequenter dicendum est de pec
cato invidie. Circa quod plura
incidunt dubitabilia. Primo
quidem quid sit invidia. Secundo
utrum sit peccatum vel non. Tertio
utrum sit peccatum mortale vel ve
niale. Quarto utrum sit capi
tale peccatum. Quinto utrum sit
spirituale peccatum vel carnale. Sex
to de ... [illegible] ... peccati.
Septimo de subiecto in invidie.
Octavo respectu cuius sit invidie.
Nono cui opponitur invidia.
Decimo de ... invidie ad emu
lacionem. Undecimo utrum invidia
sit ... peccatorum

Quantum ad primum sic proceditur. In
vidia sic diffinitur ... Da
mascenus: invidia est tristicia de
alienis bonis ... sic
super illud ... ut ...
... diffinit sic invidia est
odium felicitatis aliene. ... super
illud ... dicit ... Ter
... diffinit ... sic in
vidia est dolor de alieno bo
no ... diffinitur ... com ...
... Dolor ... sic
dolor et odium sunt diversa
sicut sunt opposita ... cum
opposita ... bonum scilicet amor
et gaudium diversa sunt sic
sua opposita. Quod ... opposita
... boni scilicet amor et gaudium
diversa sunt. Ergo ista duo que
sunt ... opposita ... mali
sunt diversa. ... Hoc quod est in
... quod non est alterum ...
... quod potest diffiniri per utrumque
... si diffinitur per unum ...
... quod non diffinitur per alterum

¶ Item videtur quod invidentia possit diffiniri quia in media silla naturae dicit perfectionem eius quod est. Invidentia est tristitia cum addit aliquid per comparationem aut addunt aut limitat aut minuunt. Sed sic hic non augetur sed nec addit neque limitat vel minuit. ¶ Sed sic sunt sic eius invidentia est, invidentia est; ergo si invidentia est actus ipsius vis venalis manifestum est quod primus et principalis actus ipsius invidiae in materiali, ergo invidia accidentaliter differt per actum qui fit ipsius vis venalis. Sed adiutorie vel dolere non sunt ipsius vis venabilis, sed adiutorie vel dolere. Ergo sunt consequentia ad invidiam et non principales eius actus, ergo non potest diffiniri per illos cum non contineant adversitatem. Ergo per ratione sunt praedictae diffinitiones. ¶ Item contingit quod aliquis dolet de bono alterius.

¶ Item contingit gaudere de malo alterius et tamen est invidia. Sed bonum et malum non sunt aliquid quo gaudium aut et dolor sunt diversae affectiones quae non contra aliquid quo super istas affectiones secundum quod respiciunt ista mota sunt bonum et malum. De invidia ergo ut sic aliquid quo secundum quod possit diffiniri. Et quia ut illa diffinitiones sunt in iudicio et illi ergo nulla praedictarum diffinitionum est sufficiens, quia omnes dicunt tamen invidiae secundum quod dolet de alienis bonis non secundum quod gaudet de alienis malis. Propterea patet quod non potest diffiniri cum

magis sic sumitur ad hanc invidiam collatio. ¶ Item videtur diffiniri per gaudium alieni mali et non per dolorem alieni boni. Caritas et invidia sunt oppositae, sicut videlicet inferius et hoc caritatis vult augustinus in libro de vera religione loquens de caritate et invidia quae amat id solum quod amanti eius non patitur: summum bonum ab invidia liberum est. Sed caritate ille aut dicitur invidia qui amat quod cupitum dicit. Ita cum invenit sibi ab invidia nisi is tamen cupiditas ab adversario quod amat vult quod caritas amat bonum quod non patet cuipiam nimius aut dicitur ille qui amat quod cupitum invidiae. Ergo et caritas opponuntur invidiae: caritas amat bonum ita invidia amat malum quia non amat nisi quod cupitum. Si ergo caritas determinatur et diffinitur per amare, ergo invidia debet diffiniri per amorem vel gaudium mali ut sicut caritas dicitur amare bonum et detestari malum ita per oppositum invidia dicitur gaudere de malo alterius et detestari bonum alterius. ¶ Cum caritas primo principaliter respiciat bonum alterius diligendo ipsum et delectando in ipso et postea tristatur de malo alterius, et ideo diffinitur per amare bonum alterius tamquam per actum principalem. Ergo invidia comparatur, primo principaliter debet respicere malum gaudendo et delectando et postea tristari de bono. ¶ Bonum inquantum bonum delectat quia appetitum vel cognitionem

mouet appetitum motu desiderij desideratum aut bonum consequentur delectabile bonum ergo inquantum bonum delectabile ergo bonum inquantum bonum non potest esse causa tristicie ¶ Si invidia est tristicia non est boni inquantum bonum ergo male diffinitur dicendo quod invidia est tristicia boni ¶ Sed obviatur isti rationi quia quod est malum potest esse delectabile alicui licet ipsum sit malum et secundum rem malum tristabile tamen potest habere aliquid speciem boni secundum quam delectabile est [illegible] bonum corporalia [illegible] [illegible] habere potest esse tristabile ¶ Ad [illegible] dicendum quod invidia duo sunt primum est displicentia [illegible] que est vel superioris inferioris vel [illegible] per alterum velit ¶ Secundum duo [illegible] fugimus [illegible] [illegible] invidemus nam sicut aliquis placet amanti ita aliquid displicet invidenti quantum ad hoc invidia respicit [illegible] unum tamen [illegible] et hec displicentia [illegible] [illegible] sic tenet in ista parte [illegible] sic nominatur ¶ Iterum invidia est aliud scilicet dolor de alieno bono sine adire ipsum et hec est actio [illegible] conpossibilibus circa [illegible] [illegible] respicit ipsum unum conpossibilem licet ergo ista displicentia secundum ipsum [illegible] sit [illegible] omni invidia secundum quod sic nominatur [illegible] cum illa displicentia manifesta per adiuncta vel dolore que consequuntur vel condispositiones [illegible] vel per effectum [illegible] [illegible] manifestum illa displicentia invidia per ista ideo [illegible] per adiuncta vel dolore

determinavit et diffinivit ipsam invidiam quia volebat invidiam ducere per eius effectus ut conueniat aliquis [illegible] et ad [illegible] eundem per eius [illegible] quod determinatur per illa per que magis manifesta sunt hec autem sunt adiuncta vel amor unde non valet illa ratio que ondit quod non debet diffiniri per ista sed per displicentiam que pertinet [illegible] [illegible] quia [illegible] sunt ¶ ut sic diffinitur [illegible] ymo per displicentiam manifestatur per displicentia [illegible] ¶ Sed [illegible] quod adiunctum non est dolor nec [illegible] illa si est tamen concomitans non est aliud dicendum quod licet unde [illegible] sit aliud posse consequi ad invicem [illegible] in conpossibilia ita quod invidia secundum [illegible] et dolorem [illegible] [illegible] differunt quia [illegible] [illegible] passum [illegible] actiua secundum quod licet [illegible] passive [illegible] scilicet duo passiones [illegible] [illegible] dolor secundum autem quod est potentia actiua et principium motus sic [illegible] in illa sic gaudium et amor alia et alia [illegible] sunt in ipsa conpossibilia ¶ Ad [illegible] dicendum quod licet bonum et malum non [illegible] [illegible] respectu cuius [illegible] dolor et gaudium [illegible] [illegible] invidie quia unum illorum consequitur ad alterum [illegible] de alieno bono [illegible] qui gaudet de alieno malo [illegible] aut dolet de alieno bono [illegible] estimat [illegible] aliud [illegible] ¶ Sic ergo [illegible] [illegible] illi duo motus

ad unam radicem reducuntur. ¶ Ad
quartum dicendum quod cum caritatis
comparatur invidie requiritur atten
di opposita unius oppositorum mo
tivum vel unius oppositorum mate
riam caritatis enim est amor
bonum proximi invidia vero
ad malum inclinat. ¶ Ad quintum
dicendum quod cum invidia dicitur tri
sticia de bonis alienis non est
bonum materia tristicie nisi in
quantum bonum unius est malum alte
rius vel apparenter secundum quod dicitur
causa tristicie. ¶ Ad sextum dice
ndum quod aliud est de bono et de
malo quia malum quod est aliquod
quod sic potest esse delectabile bonum
non inquantum sed de malo enim si est
tristabile hoc est accidentaliter
vel secundum aliquam estimacionem hoc
autem intelligendum est ut dicitur
omne bonum est, cum quoddam bonum
quod potest communiter applicari sine di
minucione talis bonum inquantum
huiusmodi non est proprie materia in
vidie sic est de bono beatitudinis
est enim aliud bonum quod non
simul potest participari ut si parti
cipatur inde cum diminucione
[illegible] de invidia
[illegible] illud [illegible]
[illegible] accedit invidia. B. q. n.
hac [illegible] nisi qui terram
appetit que tota non invenit
pluribus unde si aliqua dependeret
illi in [illegible] qui ea perceperit
accepit vel [illegible] nobis
quantitate [illegible]

Secundo queritur utrum invidia sit
peccatum vel non. Et quod non aut sit
peccatum mortale quod quibus tenetur

diligere proximum suum sicut se
sed bonum est absolute quibus alius
sui tenetur quibus ad precepta di
ligere bonum proximi sui sicut
suum. B. I. ergo invidia [illegible] quod
suum [illegible] bonum proximi su
ergo est contra preceptum caritatis
ergo est peccatum. ¶ Item caritas
est forma virtutum unde nulla
virtus est formata sine carita
te ergo illud magis quod directe
caritati opponitur maxime di
citur vicium sed invidia directe
caritati opponitur sicut infer
[illegible] est [illegible]
per se caritas non cumulat B
non invidus quia non eam al
contristatur felicitatis. B. ergo in
alicui contristatur felicitatis B
quod quod directe est opposita
caritati que est forma virtutum
virtutum ergo ipsa est peccatum
[illegible] dicit [illegible] quod invidia
est odium felicitatis aliene
Damascenus dicit quod invidia est tri
sticia de alienis bonis sed omnis de
vel tristicia est pena iniqui
huiusmodi nulla autem pena iniqui
huiusmodi est peccatum ergo invidia
est peccatum. Probatio maior dicit
Augustinus in libro de libero arbitrio pena
affectus in voluntaria peccatum
est affectus voluntarius ergo
invidia non est peccatum. ¶ Pre
terea loquitur de invidia B
[illegible] ipsa sit pena c
quanta eum sunt gaudia
bonum tanti sunt tormenta
malorum sed pena iniquitatis [illegible]
in voluntarium quod est [illegible]

[pec]catum est sicut autem dicit Augus-
[ti]nus li. de ver. rel. peccatum ita est
voluntarium quod si non sit volun-
tarium non est peccatum sed ergo quod
invidia non est peccatum ¶ Item
ut vult philosophus in 2 ethicorum propter
passiones non laudamur neque
vituperamur passiones ergo non
sunt laudabiles neque vitupera-
biles sed quod non est laudabile nec
vituperabile non facit malum
neque actum ergo passiones non
sunt mala neque actus si ergo
dolor et tristicia sunt passi-
ones et invidia est tristicia
ergo invidia non est peccatum cum
passio ¶ Preterea nolitum [illegible]
[illegible] sed nullum tale est peccatum
quia peccatum [illegible] quoddam
[illegible] aliquod bonum [illegible] inquan-
tum [illegible] differunt in mor-
tali et veniali sed invidia non
[illegible] ad bonum [illegible]
[illegible] [illegible] peccatum dicit Augu-
stinus [illegible] et dolore quia
[illegible] dolet de alieno bono [illegible]
[illegible] aliquo [illegible] [illegible] ergo inui-
dia non [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] quod [illegible] ad illud non tamen
[illegible] in illo [illegible] tristicia in-
[vi]dia ergo [illegible] est peccatum
¶ [illegible] ad [illegible] [illegible] auctoritatis
[illegible] qui dicit quod sine peccato
[illegible] [illegible] [illegible] aut est
[illegible] [illegible] Amor autem [illegible]
[illegible] dicit delectationem morosam
[illegible] in bono aliquo mutabili
[illegible] in aliquo peccato est aliqua de-
[illegible] in bono mutabili [illegible] at
[illegible] est [illegible] tristicia ergo non est
[pecc]atum ¶ Ad [illegible] quod invidia est

est peccatum sed notandum ad evidentiam
[illegible] primo [illegible] [illegible] quod duo
sunt in invidia scilicet illud [illegible]
est peccatum et illud [illegible] est pena
[illegible] [illegible] invidia [illegible] quidam ac-
tum culpabilem [illegible]
alterius [illegible] [illegible]
[illegible] est malum et culpabile
[illegible] actus est voluntatis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] esse peccatum
¶ Item preter hunc actum [illegible] quedam
penalitate vel passionem [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] In
quibusdam peccatis culpabile est
pena [illegible] manifesta [illegible]
[illegible] non sicut in [illegible]
actu peccati culpabile non est passio
vel pena peccati manifesta [illegible]
[illegible] [illegible] differunt [illegible] diffi-
[illegible] passionum invidia autem
[illegible] [illegible] actu est passio vel
pena [illegible] differunt [illegible] quia
[illegible] magis manifesta [illegible]
[illegible] [illegible] peccatorum [illegible] non
sunt passiones [illegible] [illegible]
dicit de invidia quod [illegible]
[illegible] pena est [illegible]
pena vel passionem invidie [illegible]
passio [illegible] [illegible] dolore vel
tristicia in [illegible] [illegible] in illa
tristicia [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] actus culpa-
bilis et pena [illegible] [illegible] tristitie
de bono alterius non esset peccatum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] passionem
[illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] passio
vel pena [illegible] [illegible] ¶ Ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
pena est vel passio peccati est

sed eciam actus intellectualis que est
tamquam alia passio vel pena

Ad tercium dicendum quod invidia licet
inspiciat aliquod communicabile bonum
requisitum ad communicabile bonum
que quidem libido nostra est cum
angelica voluntate et dicitur peccatum
hoc est ipse eciam quidam
communicabile bonum in quo delectatur
vel quod appetit inordinate. Et quod
aliter quam in invidus alteri aliquod
communicabile dicendum est quod verum
est quod invidus alteri a communicabili
bonum quod est aliquod bonum et hoc
est per accidens vel dolorem quia videt
bonum proximi et dolet de ipso
sed quantum ad bonum communicabile
licet est suum bonum proprium excellens
singularitas cum sublimibus excellens
bonus quantum ad communicabile bo-
num proprium invidus eciam amat
suum bonum singulare et excellens
super peccatum alterius cum augustinus in li-
bro Invidia de excellencia li-
vigat quod de excellenciam suum
appetit singularitate et hoc est
et pena vellet eum suum bonum
singulare ut ab aliis non habe-
bet. Unde dicit petrus ravennas
in medio sicut acies comparanda
parte ipse magis cruciarentur
sive torquentur videndo simple
bona in aliis et hoc dicit quia
amat bonum singulare volens
ipsum carere aliis et hoc dicit
quia amat bonum singulare
volens ipsum carere aliis unde
tota talia bona que proximorum
sunt possunt diminui vel auf-
ferri pro dum communicatur. cum

est in invidia. Sic ergo patet quod aliud
est communicabile bonum aliquis a-
liter et aliud aliquis quantum ad ap-
petitum et desiderium et hoc facit
ipsum esse peccatum

Tercio queritur utrum invidia
sit peccatum mortale vel
malum. Ad quod sic peccatum invidie
dicitur in philosophia in scriptura
ulterius ad gallatas non efficiamur i-
anis glorie cupidi invicem
provocantes invicem invidentes
sed tale est peccatum mortale ergo in-
vidia est peccatum mortale.
Augustinus in libro de diligendo deo qui di-
cit inanem meum esse dum vid-
eam quia necesse est torqueri
publicanus qui non tollit in v
temporalibus nec occidimus ergo est
homo hostis invidiae quam invidi-
a quod quilibet aliud meum p
in invidia incitat homines mo-
le peccatum non incitat ergo invi-
le est mortale peccatum. Item
augustinus amasti bene rescitur
invexisti liaho adamantem invidi-
bus agenti mortuus est los
adamantem peccatum non invidie v
homines mortuum est mors
culpe ergo est peccatum morta-
Item Basilius quibusque est q
invidens saluti alicuius pl
vel tue an necesse quod in vid
diabolus mors intravit in
terrarum itaque tibi sit in invid
illi mors a fratribus non potest
in vide, tamen peccatum ergo in
dic dicit ad mortem ergo e
peccatum mortale Item C
respectu livor respectu aspicit

accidentalibus non invidiam pacienti-
bus similis eum eius ledit corpus
sicut venenum aliquod morti-
ferum insidens corpori animalibus sic
et hoc quod sic agit mania est pec-
catum mortale ergo invidia est
peccatum mortale ¶ Contra contin-
git esse primos motus motus
invidiarum sicut ad alia pecca-
ta similiter est in nobis quoniam
contingit in nobis primi motus
ad peccata sed primi motus sunt ve-
niales ergo invidia est aliquod
veniale peccatum ¶ Item dicit Augustinus
in confessionibus inbecillitas mem-
brorum infantilium innocens
est non animus infantium vidi ego
et expertus sum zelantem puerum
nondum loquebatur et intuebatur
pallidus amaro aspectu collactaneum
suum ¶ Cum ergo infantibus primis
non dum imputatur vere peccatum at
mortale non sit tunc videtur erit
invidia aliquod peccatum mortale
¶ Ergo dicendum quod invidia est mor-
tale peccatum aliquando tamen accipitur
pro veniali sed raro quod autem sit mor-
tale patet per hoc quod dicit [illegible] Gregorius
[illegible] invidia [illegible]
[illegible] nullius virtutis invidia ergo
aufert virtutes quod non sit nisi
per mortale peccatum ¶ Cum autem lo-
quitur de ea prout est mortale pec-
catum ¶ Sunt tamen quidam motus
veniales sicut cum est in primum
[illegible] aliquid circa inadvertenciam quando
aliquis movetur ex quadam abiec-
tione ad dolendum de aliquo bo-
no alterius circa patet per [illegible] ad obiecta
Quartus queritur utrum invidia
sit capitale peccatum quod [illegible]
per hoc quod dicit Gregorius in

super Iob ubi loquitur de conceptu dya-
boli dicit enim quod vii sunt capi-
talia a quibus nascuntur alia autem
quorum unum est invidia ergo invidia
est capitale peccatum ¶ Item sic
dicit [illegible] Augustinus iiii^or sunt affec-
tiones dolor et gaudium spes
et timor [illegible] contra hoc dicitur super illud
in [illegible] quorum [illegible] lapidibus
quadris ubi dicit Pascasius
quod quadri lapides sunt gaudi-
um et dolor et timor ergo dolor
sit [illegible] affectionibus dolor
autem [illegible] sit [illegible] ut de alieno
bono sicut est invidia vel de
propriis malis sicut est tristitia
[illegible] erit ergo invidia capita-
le peccatum cum secundum communia diffe-
rentiam doloris accipiatur ¶ Item
amor et dolor opponuntur cum sint
circa idem sed amor boni proximi
est capitalis virtus scilicet caritas
ergo odium alieni boni quod opponitur
illi erit capitale malum sed hoc
est invidia ergo invidia est ca-
pitale malum dicit enim Augustinus
quod invidia est odium felicitatis
aliene ¶ Contra nullum peccatum
quod nascitur directe ex alio peccato
quod adhuc est capitale sed invi-
dia sicut dicit Augustinus super Genesim
ex superbia nascitur ergo invidia
non est mortale peccatum ¶ Item
aliquis amat propriam excellentiam
et ideo timet ne alius comparetur
ei deinde si comparetur dolet
invidia autem est huiusmodi dolor
ergo invidia nascitur ex timore
inordinato precedenti non ergo
debet dici capitale peccatum sed
magis ille timor ¶ Item quia

dolet de alienis bonis tamen sed iuxta
aliquem amarem mordicantem dolor
enim nunquam non nascitur nisi quamvis
ut aliquis ergo ille amor mordica
tivus respectu sui alicuius debet dici ca
pitale peccatum non ergo invidia
¶ Ad 2 dicendum quod invidia est ca
pitale peccatum ¶ Ad obiectum autem
in contrarium dicendum est quod licet invidia
nascatur ex superbia nichilominus est
capitale peccatum quia sicut dicit
Gregorius superbia est sicut quedam
regina omnium vitiorum sicut ... sicut hic
sunt ille duces capitales ... alia
peccata ex illis autem vitiis nascuntur
alia peccata quod ergo dicuntur capitalia
non est respectu superbie sed respectu
peccatorum aliorum nascentium sicut
ex invidia nascitur detractio susur
ratio et alia de aliis ¶ Ad secundum
dicendum quod tamen sunt due afflictiones
timor de alienis bonis ne compare...
et dolor de alienis si comparetur
utraque reducitur ad eandem qualitatem quod
est displicentia alicuius boni ne
comparetur vel comparetur ... et hec
invidia quia non maior est af
flictio de preterito malo quam de futuro
maior est displicentia de alieno
bono tamen imposito... vel nocet
videtur quam tamen in futuro timetur
nocere ... principaliter sed habet
ad invidiam dolor ... non tamen ...
... est quod magister diffinit
invidiam per dolorem quam per timorem
¶ Ad tertium dicendum quod licet ...
dolor illatus pariat capitale
peccatum amor tamen mordicativus ...
bonum causa est propinqua aliorum
peccatorum non tamen est causa ...
capitalis peccati sed etiam aliorum

peccatum quod duplici modo assistit ...
... facit unum tamen ipsis sed ...
dicitur esse unum capitale pecca...
amor enim singularitatis et ...
... omnibus primis peccatis capita...
li committuntur vel hoc sit unum ...
capitalis peccati illud non potest ...
sit propinqua

Queritur quod utrum invidia si...
~~capitale~~ spirituale peccatum vel carna...
quod autem sit spirituale per philosophum quod dicit
Gregorius quod ... sunt peccata spiritua...
... carnalia et loquitur de ...
... illa duo sunt gula ...
luxuria tamen ergo invidia sit ...
spirituale relinquitur quod est spiri...
peccatum ¶ Item peccatum invidie
quod nobis et angelis malis quod ...
secundum illud quod est quod ... non
... autem quod non est c...
sed spiritus ergo est peccatum spiri...
... secundum carnem ¶ Item ...
... ¶ ... peccatum quod se ...
carnis suum est quod autem fa...
... peccatum ergo ...
... non sit fornicatio quod ...
est ergo est peccatum spirituale non
corporale sive carnale ¶ Con...
... Gal. manifesta sunt o...
carnis ergo est peccatum carna...
¶ Item ... non sufficiunt o...
... gloriam cupidi ...
... provocantes in ... glo...
... est ... ...
... pallida facies ...
ergo ... peccatum ...
sive ... ...
carnale invidia est ...
per ... autem ergo invidi...
peccatum carnale sive peccatum ...
... ¶ Ad quod dicendum quod secundum

secundum Gregorium. Invidia est peccatum spiri-
tuale. Ad primam ergo rationem solvitur
glosa illa quia non intelligitur quod
omnia opera illa contrarie procedant
a nomine carnis intellecta, alii homo
sive carnalis sive carnalia. Unde
secundum hoc peccatum in homine
est carnale et ideo dicit
quod hec peccata sunt opera carnis
quia quae homo illa perpetrat scilicet
tunc sive carnaliter vivit et
hoc est quod dicit Augustinus in glosa
dicens attende quod non solum ea
quae manifesta sunt in aperte (?)
quae manifesta dixit esse ad vo-
luptatem carnis pertinent sed inimicitia (?)
sunt dum inter inimicitie [illegible]
[illegible] cetera mala accidere
[illegible] contrarie error est non enim
omnia inter [illegible] tribuen-
da sunt carni ut aliis omnibus
inferentibus diabolum qui carnem
non habet sed carnis nomine totum
hominem significant quia vivendo
[illegible] se [illegible] cadit non enim [illegible]
de carne sed vivendo secundum se
[illegible] hominem similis est homo
[illegible] diabolo quia et ille secundum
se vivere voluit quia in veritate non
stetit. Ad secundam rationem dicendum
quod licet hoc peccatum faciat impressi-
onem in corpore vel carne non tamen
ideo dicitur peccatum carnale quia ergo
impressionem non dicitur invidia
esse peccatum immo pena est illa
impressio non culpa sic dicitur quod pe-
na sequitur ad culpam ita ergo est
hic quod hic penalis impressio quae
[illegible] consequitur quod spiritus perpetrat
peccatum [illegible] non proprium tamen
[illegible] est pena invidiae sequitur

culpam inspiciunt quia spiritus est
contractus carnis

Sexto queritur de dignitate
vel gravitate istius peccati an sit
gravissimum peccatum et quibus cum
aliis peccatis et inquam mala (?)
dicitur gravius et inquinans [illegible] os-
tendit ergo quod sit gravissimum in-
ter omnia alia peccata quantum ad genus
peccati non dico quantum ad circumstan-
tias. Chrysostomus enim in omelia [illegible] Omne
malum cumulatum est quia ubi
quod malicia non est deterior hec
emulatio est in invidia ergo nullum
malum est deterius ergo invidia
est maximum peccatum. Item Gal.
v super illud non inanis glorie
cupidi efficiamur dicit glosa Ambrosius (?) facundus (?)
quod cum ponere mortem antiqui hostis
livor hominum cordi infundat
in zelo invidie tanta sua in specie (?)
[illegible] genuit [illegible]
malicia quam peste nocent ze-
lus iste malum non solum per manus
tangit verum fine [illegible] sce-
lera sumant [illegible] ille [illegible]
debet [illegible] meliori perfecerit [illegible]
to [illegible] in manus incidun-
tur [illegible] constat
ergo quod [illegible] glosa [illegible] et
[illegible] peccatum esse aliis. Ad
oppositum [illegible] in [illegible] est [illegible]
[illegible] altius [illegible] supplic [illegible]
manus glorie unde Chrysostomus vana
gloria [illegible] est [illegible]
in invidia et simulationem multa
alia mala. Et [illegible] detinens
genito ergo deterius est peccatum vel
malum quod est vana gloria quam
in invidia non est ergo gravissimum
vel maximum peccatum. Ad quod
quod duobus modis est loqui de

invidia. Primo minus quantum ad genus
peccati aliorum quantum ad nocumentum
quia corporalia sequitur in aliis magis e[st]
proximo minus damnum quia non est maior
inimicum peccatum. Secundo dicitur maximum secundo
modo scilicet quantum ad nocumentum et
hoc est quia istud est peccatum
quod maxime inter alia peccata punit
suum servum et affligit. Emulator
enim alterius cum eum minus se ipsum
punit cum nunquam quiescit. Tertio una
hominem ignorat et affligit. Homines
in invidia vita maximum malum
ac nocumentum infert, ipsum non
dimittet ipsum quiescere continuum
ideo dicitur esse maximum secundum quantum
ad nocumentum non quantum ad genus
peccati. Et sic intelligebat per predic
tis certis [illegible]. Exemplum. [illegible] [illegible] auc
toritate [illegible] dicit [illegible]
[illegible] se quasi vocat maximum
dicens: Emulator aut [illegible]
videt se ipsum punit cum supplici
um mittit cum nunquam quiescit [illegible]
[illegible] secundum quod est de faciendo. Item
Exemplum in [illegible] li[bro] [illegible]
detinebat nisi aliud perdat et se ip
sum simul perdat. Mundi aetas
[illegible] tristia cum morte continua
venit. Item in glossa Ambrosius [illegible]
[illegible] sequitur hunc vultus [illegible]
[illegible] apertus pallor in facie
in labiis tremor est stridor in
dentibus verba valida et effrena
ta [illegible] et manus [illegible]
[illegible] gladio intus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] mentis est
[illegible]. Hic ergo per intencio [illegible]
dicendum quod peccatum est [illegible]
Ad auctoritatem Ambrosii dicendum quod
per hoc vult designare quod istud e[st]

peccatum quod videt intimus ipsum
dyabolum, quod dicitur infundit [illegible]
alterius venenum per [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] avaricia [illegible]
fila de intimis sic dyabolus [illegible]
[illegible] intimus [illegible] hoc pec[catum]
quia dyabolus [illegible] effici[untur]
sint [illegible] [illegible] invidus [illegible]
sunt. Et secundum [illegible] invidia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Item [illegible]
postea [illegible] [illegible] sit peccatum i[rre]
mediabile quod videtur quod [illegible]
Exemplum [illegible] ab dyabolo [illegible]
[illegible] [illegible] et cu[m]
[illegible] quale igitur [illegible] [illegible]
quod dicitur nulla [illegible] sequitur [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quia digni sunt esse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
que sunt dyaboli laqueis [illegible]
per quod [illegible] peccatum non est digni[tas]
[illegible] ergo est irremediabile
est peccatum [illegible] [illegible]. Item
Exemplum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] malis non [illegible]
[illegible] alios [illegible] [illegible]
[illegible] facit [illegible] invidia [illegible]
[illegible] [illegible] hoc peccatum e[st]
irremediabile, ita majori
Item [illegible] non facile est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quidam
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] invidie [illegible] non facile
[illegible] ergo ipsa est peccatum [illegible]
[illegible] ita maximum. Item
Exemplum in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est in invidia est invidi
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] malorum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

est peccatum irremediabile. ¶ Item
Crisostomus xxxxi omelia 41. Ad ul-
timum hec omnia quasi dampnant
dicens tu non quam tamen
aliis nulla nisi ancillaria fuerunt
tantum sola. Si ergo nulla habuit
circa eos nullam compassionem
certe nullam veniam. ¶ Ad quartum
patet istud aliquando nascitur ex super-
bia aliquando ex cupiditate ex super-
bia cum nascitur quia amat
suam excellenciam singulariter
et ideo invidet excellencie
alterius. Item quando nascitur ex superbia
tamen nascitur ex cupiditate sic
homo mundi illi divitiis invidet
quas habere vult sicut eas omnes
sicut ipse vult eas habere
excellentes et singulares. Item quando
nascitur ex cupiditate. Si ergo peccata
que sunt radices eius sunt
remissibilia ergo multo magis
et ipsa est peccatum remissibile.
¶ Ad quintum dicendum quod duplex est invidia.
Una respectu fidei et gratie et hec est
peccatum in spiritum sanctum et irremedia-
bile non quia non remittatur vel non
possit remitti sed quia non habet
materiam ad remissionem sicut
dictum est supra quia desperatio
[illegible] in aliis aut peccatis nisi
alicuius peccati cum infinitate vel
ignorantia est aliqua materia
ad eorum remissionem et est aliqua
comparatio quia tales sunt secundum con-
dicionem in infinitate vel pugnantia
sed non nisi peccat homo con-
[illegible] certa sed aut invidia
comparationem infinitatem
ignorantia sed et alia invi-
dia que non est fidei et gratie sed est

respectu bonorum temporalium
sicut qui alicuius invidet alii
propter bona temporalia et hoc patet
predicta cum infinitate quam cum ac-
cidit quod bona ista temporalia minuantur
vel auferantur propter bonorum incre-
menti dilatationem invidet sed poti-
us ex hoc invidia in infinitate
radicatur et secundum hoc patet materia
ad remissionem et secundum hoc solum
ad obiecta. ¶ Ad hoc etiam quantum
de comparatione hominis invidie et
dyaboli secundum quantitatem que sit
illorum sit maior unde queritur quod invidia
hominis sit maior sive minus [illegible]
tamen dicit Crisostomus super Matheum omelia xxxxi
in invidi feris sit detrahit demo-
nibus plures fortasse aut illis
deteriores ergo invidus homo est
deterior quam in invidia dyaboli et ita
est magis peccatum quam in invidia dyaboli.
¶ Contra in invidia dyaboli est incomparabilis
sive irremediabilis. Item Augustinus dicit
quod dyabolus reus est in illa in-
comparabiliter sed invidia hominis est
comparabilis ergo deterior est invidia
dyaboli quam invidia hominis et
ita magis peccatum. ¶ Ad quod dicendum
quod invidia simpliciter deterior est et
maior quam est quia invidia dya-
boli est incomparabilis et continua re-
spectu hominis unde contra ipsi invidet
sed invidia hominis comparabilis est
hoc est continua et ideo illa simpliciter
maior est istius quod ergo dicitur quod in
invidia hominis sit maior comparative.
Crisostomus dicendum quod Crisostomus dicit hoc
ratione constantie que est circa
invidiam hominis et non circa invi-
diam dyaboli homo enim invidet

bonum eius vel sue nature inuidus
Sed dyabolus non inuidet ei sue
nature eius demum non inuidet
demoni communiter ad hanc consequenciam
loquendo Ergo cum superbia maior est
in inuidia dyaboli sicut dictum est cum
etiam ipse Ergo in illa auctoritate
bene tangit quod inuidia illorum
sit maior quam eorum maior dicens
illi. Sed demones adinuicem in superbia
illorum sunt inuidentes non dicunt ma-
ior hiis aut que sunt eorundem
quibus non inuidiant sed demones
non inuidet ei sue nature non
dicitur maior hoc aut Sed homines ne
quia conueniunt ad inuicem. Item non necessarium
dantur inuidere ei sue nature
ipse sed sicut est excellencia et
excessa in aliquibus illa tamen
in inuidia que est dyaboli superbia
est maior. Ad hoc etiam quod
de comparacione inuidie ad alia
peccata respectu ad peccatum superbie
cum sit idem quod superbia videtur
quod sic augetur in hoc. Sed inuidia
de excellencia litigat quod de
excellenciis est quod motum ex
excellencia sed hoc idem est motum
superbie ergo idem sicut motum
superbia et inuidia motum cum
superbie est excellencia. Item de-
sideratum augetur superbia celsitudinem
nimium in inuidia de excellencia
litigat inuidia de inuidia sed quod
de duce celsius quod de excel-
lencius quod de potencius cum
per hoc concludit quod superbie nimium
de se dici autem qui longe sunt a
de facient etc. Sed peccata que sunt
idem motum sunt eadem que
peccata per motum different ergo idem

peccatum sunt superbia et inuidia
Ad quod dicendum quod non sunt idem
peccatum ad aliud autem dicendum
aliter accipitur excellencia quando
dicitur motum superbie et inuidie
excellencia que est superbie
facit quod diminuat vel an-
ferat bonum in aliis sed excellencia
inuidie hoc facit. Superbie
enim est amor excellencie
celsitudinis et hoc est magni-
tudinis ipsius vel magnitudinis
in aliquo alio. Item superbus
excelle super alios sed non cu-
rat superbus quod aliquis ha-
beat aliquid nec aufferat vel
minuat bonum suum sed appetit
excellere super ipsum sed excelle-
re inuidia dicitur comparatiue quando
inuidus vult super alios excel-
lere per excellenciam vel bo-
num vel aufferendo et hoc e-
dictum est appetit excellere su-
per eum singulariter adiu-
est sue excellencie et ideo
appetit bonum in aliis minui
vel aufferri et ideo dicitur litigare
de excellencia vnde non est
idem motum sed etc. Item superbie
sunt de hoc quod dicitur augetur
per se superbie ne nimium au-
diuisse de facient quod inuidus
ipse nimium dici et similiter
illis quos quod differt superbia
nimium. Ad quod dicendum
illius nimium superbie non dicitur
petitu celsitudinis appetit
superbus celsitudine sue ma-
gnitudine quod de duce etc.

-dicit aug' inuidus aut super
qd uincit inappetitu surgi l'aur
teste in mutabilitate quia uc
appetit inuidus q̄ bonum suum
no esse mutabile ‖ ignis no posse
nimi nec posse quod nocet su-
mo bono no potest noceri et ideo
qua no est ita inuidus illi ago
estimat posse in suo bono posse
noceri et sic patet dicta

Sequitur quit de inuidie subo
quia inqua sit tamen sit
in variabili vel compl'bili vel in va
riabili q̄ aut sit in compossibili
videtur quod inuidia est adiu
sic dolor et adiu et dolor sunt
omni anime compl'bilis ergo inuidia
est compl'bilis q̄ aut adiu et do
lor sunt in compl'bili patet quod contra
ria sunt sunt in eodem sed a
dio et amor sunt contraria ergo et
adiu amor et gaudium sunt in
compl'bili adiu et dolor erunt in
compl'bili ¶ Ad oppositum quoniam
ei displicet velle uidere sed velle
uidere adiu variabile pertinet
sunt et velle uidere ergo in inuidia
est in ui variabili ¶ Item deu-
ter' de inuidia dicit quod q̄
irate fugimus ingestum delicti
irascimur sed ergo uidere adiuvan
do rem pertinet ergo et inuidere
quod sit in irascibili uidetur
quia ut dicit aug' in li. confess.
inuidia litigat de excellentia
sed litigatio est in irascibili ergo
inuidia erit in irascibili ¶ Et
dicendum sic quod dictum est quia
inuidia sunt tria quorum unum

est in irascibili reliquum quod est
ad illud ad manifestandum quod
primum est displicentia impietatis
que est secundum inferiorem et
displicentia dicitur non acceptatio
secundum est dolor vel adiu et illud
dolore vel adiu manifestatur
illa displicentia impietatis sunt
illa sunt acceptatio tamen non
est in quo iudicatur sua contraria
ergo ad primum est inuidia in ui
variabili quia acceptatio non ac
ceptatio displicet placet sunt in
variabili quantum dicit ad dolorem
vel adiu concernit dico quod in
compl'bili tamen differunt sicut dictum
est quantum non contradicit est in
irascibili secundum ista procedunt
rationes ¶ Ad hoc etiam quod aug'
sit inuidere considerandus quod uterque
inuidus sit uidere hoc est quod
re uterque aliquis qui inuidet uterque
minor sit illo cui inuidet minor q̄
sit vel secundum ueritatem vel saltem
secundum suam estimationem vel sicut
dicit se esse minorem illo et audiens
q̄ sic quod ‖ Item q̄ quam
diu accidit inuidia ergo oportet
q̄ ille qui inuidet alii sit quam
diu hoc est minor vel inferior
secundum ueritatem vel saltem secundum
reputationem minore et hoc etiam dicit
glossa dicit glossa super illud latum
similiter accidia inuidia ei inuidus
quem putat esse maiorem ¶ Item
gregorius nisi ipse alio inferior
esse cerneret de bono illius non doleret
ergo semper qui inuidus minor est ¶ Ad
oppositum aug' in li. de ciui. dei teste

quod dyabolus superbiendo inuidus
effectus est / Et hoc uult quod ex
superbia generatur inuidia quia dyabo-
lus quod superbus estimat se ce-
teris alijs et maiorem illis et ex
superbia nascitur inuidia simi-
liter illa ergo in superbo est inui-
dia quia superbus estimat se ma-
iorem ergo et inuidus aut idem
simul se estimabit maiorem et mi-
norem est ergo aliqua inuidentia
ipsius superioris cum semper maior
¶ Item dicit gregorius quod semper in-
uidia de superbia nascitur [illegible] et
iterum augustinus dicit quod superbiam sequitur
inuidia tamquam pedisequa quibus
duobus malus dyabolus dyabolus est
iterum augustinus dicit gregorius dicit quod in-
uidendi causa est superbia que
est maior amor proprie excellentie
Sed ergo superbia est excellentie
[illegible] superioris uel [illegible]
estimatiuum ergo cum inuidia que
semper sequitur et ex ipsa nascitur
quia aliter ei non conformatur ita
inuidus non semper minor est ¶ Ad
quod dicendum quod in inuidia inquantum
[illegible] semper est minor siue in-
ferior [illegible] est uel quia minor
est secundum etatem uel qui minor
[illegible] se reputat / unde inuidus
ut sit semper minor est uel minor
[illegible] se reputat ¶ Ad rationes
in contrarium dicendum quod superbus non
estimat se superiorem respectu eius
cui inuidet uel respectu alterius
respectu autem alterius cui inuidet
estimat se esse inferiorem et hoc
uel in presenti uel in futuro uel si
respectu eiusdem [illegible] tamen

est quantum ad aliqua que sunt
illa [illegible] dyabolus re-
spectu [illegible] in [illegible] inuidebat
respectu alterius superbiebat [illegible]
[illegible] / Unde licet sint simul non
tamen respectu eiusdem [illegible] non
quibus in [illegible] aliquis
[illegible] potest estimare maiorem
[illegible] respectu alterius et minorem
respectu alterius dicimus autem dya-
bolus superbiendo effectus inuidus
quia superbiendo tendit in [illegible]
[illegible] se eadem inuidet [illegible]
[illegible] possibiliter addidit
ad quod propria superbia fortis
possibilitas [illegible] inuidia
de superbia non tamen oportet
[illegible] est superioris [illegible]
[illegible] illa / In illo [illegible]
conformitas quia [illegible]
inuidus appetit similem [illegible]
sicut superbus [illegible]
[illegible] se [illegible]
[illegible] uel in futuro [illegible]
det illis

Octauo queritur respectu [illegible]
est in inuidia / Et [illegible] sit
inuidia respectu [illegible] aut [illegible]
superioris [illegible] respectu inferioris
ergo quod inuidet semper sit re-
spectu superioris quia dicit gregorius
[illegible] non possumus [illegible]
[illegible] in aliquo meliores [illegible]
[illegible] ergo inuidus ille [illegible]
semper reputat meliorem [illegible]
[illegible] semper ergo inuidet [illegible]
estimat esse superiorem [illegible]
[illegible] uel inferior ¶ Ad oppositum
super gregorius ad [illegible] dicit quod [illegible]

aequalem vel paribus invident
quibus aequus vel superioribus qui
bus non aequus vel inferioribus
in eis aequarent ergo invidere est
respectu paris respectu inferioris
respectu superioris ¶ Ad
secundum quod invidia inquantum
huiusmodi semper est respectu superio
ris vel inquantum vel in futurum
superiores dicuntur vel semper vel sem
per aestimatione invident enim in
ferioribus non quia pares
sed fiunt illis superiores et in
vident inferioribus non quia inferio
res sed ne aequarentur et hoc eodem
accidat intendunt ut fiant supe
riores invident aut superioribus
quia sunt superiores Ideo respicit
invidia semper superiorem vel in
praesenti vel in futuro et sic patet solu
tio Ad tertium dicendum quod auctoritas Augus
tini quod utrum aliquis possit
invidere filio ipsi respondeo quod sic
¶ Et dicitur qui filio inimi
cus est et nequitiae ¶ Ergo
quod aliquis potest invidere
¶ Caeterum caritas et invidia
opponuntur sed caritas respicit non
bonum alienum unius etiam bonum
... ergo et invidia respicit utrumque
sit non tantum modis alienum
unius etiam in adia bonum
secundum quod dicit ¶ Cui dili
... adit amicitia sui
opponitur quibus naturaliter
bonum suum sed amare bo
num et odire sunt oppo
sita ergo nullus odit bo
num ... invidet ali
cui bonum eius ergo nullus

invidet sibi ¶ Solutio dicendum quod ipse
loquendo nullus sibi invidet
potest tamen secundum quid admodum
invidentis sibi et hoc secundum ...
num bonum odiens non inquantum bonum
sed inquantum naturae sed secundum quod
apprehendit bonum ... quod est
ei contrarie ... conferibile
sicut est bonum ... et ideo
inquantum tale odit illud non
inquantum bonum sibi ... quia
invidus odit bonum quod ...
bonum sibi tamen naturaliter ipse
aut non odit bonum ... ut
sic sed inquantum est ei ... et
... non dicitur ipse invidus
ipse sed admodum secundum quod invidet
sibi quia ... odit illud quod est
ei bonum sed facit non tamen odit
illud quia bonum sed quia sibi
malum vel naturale ... penu
le et sic patet cui sit invidia
respectu cuius sit

Deinde quaeritur cui opponitur
invidia et videtur quod cari
tati ... quod dicit Augustinus ubi
est invidia illic amor fraternus
esse non potest sed amor fraterni
tas est caritas ergo et invidia
opponitur caritati ¶ Item ante
opponitur vitium quidam est
quaedam alicuius mali conscientia
de alicuius bonis sed contrarium facit
invidia quia gaudet de alie
nis malis et dolet de alienis bo
nis ergo opponitur vitium ante
oppositum gaudio quod est fructus
spiritus sanctus ... sic quando gau
dium illud est de bonis proximis
contrarie invidia est de illis

per oppositum quod tristitia de illius
quod opponitur invidie et dicendum
quod in invidia est similiter vitiis scilicet
opposita sed differunt quia invidia
intelligitur [illegible] illius op-
positum amori vel caritati quia
[illegible] aliud est de bonis proximi
que caritas reputat per oppositum
¶ Item invidia intelligitur dolor
[illegible] illius doloris opponitur
unde quia in invidia dolet de bonis
alienis et gaudet de malis alie-
nis unde aut contrario se habet secundum
quod legitur Rom. xii gaudere
cum gaudentibus flere cum flentibus hoc
est cum opus fuerit ¶ Item in-
vidia intelligitur tristitia [illegible]
quod omnis quod in invidia est tristitia
opponitur gaudio quod est fructus
spiritus sancti et sic dicitur opponitur
invidia et [illegible] dulcis
ut dictum est

Q[uartum] queritur de dictis invidie
ad emulationem ita videtur
esse idem invidia et emulatio
quia Crisostomus indifferenter accepit unum
pro alio hoc autem non facerent nisi
[illegible] dicuntur ¶ Item ipsius non
licet emulari in malignantibus et
emulari illi est invidere per quod videtur
sumuntur pro alio in sacra scriptura
quod idem sunt ¶ Ad oppositum
Gal. v manifesta sunt opera
carnis que sunt [illegible] Constat
quod ibi apostolus ponit emulationem
[illegible] invidia et unum pro alio
distinguunt non sunt quod idem
¶ Et dicendum quod duobus modis
accipitur invidia uno modo prout
ponitur capitale vitium et generaliter

ipse omnis [illegible] precedentes
ipsa tamen [illegible] accipitur et hoc modo
continet emulationem nec differt
emulatio ab invidia primo modo
aliter secundum quod [illegible]
ipse secundum quod sumuntur Gal. v
ubi dicit emulationes invidie
invidia etiam ubi dicitur [illegible]
[illegible] in ipse. Unde dicit glossa
emulationes sunt quando duo ad
tendunt et sic dicitur invidia ma-
iori emulatio autem [illegible]
effectum [illegible] et hoc modo distinguitur
ab invidia emulatio et invidia
sic sumuntur alii sumuntur ta-
liter invidia sic accipitur
[illegible] uno vel pluribus et

¶ Videtur quod invidia
sit maior omnibus peccatis et
quod sic dicit Crisostomus in [illegible]
[illegible] est invidia nec
comparatur [illegible]
[illegible] malorum ¶ Ad oppositum
Job in [illegible]
[illegible]
[illegible] invidia tamen [illegible]
non est invidia omnium malorum
[illegible] quod ut dicitur invidia [illegible]
malorum sed non dicit [illegible]
[illegible] quia sed est [illegible]
[illegible] omnium malorum [illegible]
[illegible] sed [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] omnis mal-
intelligitur sunt in [illegible] sunt
alia [illegible] superbia diaboli
omnis mali sunt in diaboli
in alia et [illegible] invidia est [illegible]
omnium malorum [illegible]
[illegible] respectu [illegible] superbia
respectu sui et alterius

Consequenter dicendum est de pecca-
to ire. Circa quod plura sunt
videnda. Primo quid sit ira secundum
[illegible]. Secundo utrum ira sit ma-
la secundum se. Tertio utrum sit speciali-
[illegible] inter passiones vel potentia-
tum quas ponit augustinus [illegible]
Quarto quibus demonstretur [illegible] spe-
cie. Quinto utrum aut sit peccatum. Sexto
an sit capitale vitium. Septimo
de comparatione eius ad alia
[illegible]. Octavo an sint aliqui
[illegible] peccatum veniale mortale.
Nono de specificatione istius pecca-
ti [illegible]. Decimo an
sit causa aliorum malorum. Undecimo
de eius appositis [illegible]. Duodecimo
de pena istius peccati.

Quantum ad primum sic ponitur ad cas-
[illegible] super illud psalmi domine
in furore tuo [illegible] eius diffi-
nitio que talis est: ira est in-
[illegible] incitatus ad penam
[illegible] infligendam. Item alia
diffinitio eius ponitur super illud
[illegible] aut dicit quod iracun-
[illegible] que talis est: ira est
[illegible] motus malus adversus
[illegible] ponitur. Damascenus ira est fervor
[illegible] qui circa cor est [illegible] ex
[illegible] fellis vel [illegible]
Quarta ponitur [illegible] que
[illegible] est: ira est tristitia [illegible]
[illegible] ulciscendi se et accipit [illegible]
[illegible]. Videtur quod in primo diffini-
[illegible] iste diffinitiones quia [illegible]
[illegible] non videtur posse stare cum
[illegible] secunda quia [illegible] dicitur
[illegible] ira [illegible] ille motus
[illegible] adversus [illegible] infligendam

Ad hanc similiter reddire [illegible] secunda
que est [illegible] [illegible] et
secunda dicit ira motus inordina-
tus ad vindictam [illegible] iniquitatem
est. Augustinus dicit [illegible] quod dicitur
ira tristitia [illegible] ulcis-
cendi se quod non videtur [illegible] diffinitio
posse stare cum [illegible]. Praeterea si ira
dicitur motus aut motus qui est
operatio aut motus qui est pas-
sio. Damascenus eum distinguit [illegible]
[illegible] passionem si passio tunc
[illegible] debet diffiniri per passionem.
[illegible] ira secundum quod est passio est
[illegible] quod ira est que est [illegible]
non est passio [illegible] adipiscitur se
quia [illegible] passio est quod ira que
est [illegible] operatio. Sed contra
Damascenus operatio est motus qui est
secundum naturam passio vero est
motus qui est praeter naturam [illegible]
quod motus [illegible] dicitur praeter naturam
quod ira [illegible] [illegible] dici esse
in [illegible] passionibus [illegible]
operationibus quod ira est motus qui
est passio non qui est operatio.
[illegible] stat cum illa [illegible] diffi-
nitio que ponit [illegible] quod ira est
appetitus [illegible] appeti-
tus [illegible] illam in [illegible]
quod dicit [illegible] diffinitio alia
[illegible] idem [illegible] ut sunt [illegible]
[illegible]. Ad [illegible] dicendum quod ira
[illegible] esse [illegible] esse naturae et
[illegible] secundum quod [illegible] naturae
sic diffinitur. Damascenus quod ira est
fervor [illegible] [illegible]
[illegible] dicit ira est tristitia [illegible]
[illegible] ira cum [illegible] sit pas-
sio [illegible] [illegible] [illegible]

concupiscentie cause concupiscentie cor-
poris tangitur in diffinitione. Dam-
ascenus eius concupiscentie cause dicitur
in hac diffinitione augustini re[illegible]
[illegible] ira proprium esse. Item ira licet
esse videtur contra ingenium [illegible]
dempta quia loquitur de ira que
est peccatum contra id ad hoc esse
diffinitur a[illegible] et
[illegible] ar. ii. quod diffinit
[illegible] ira proprie deordinat ab
optimo [illegible] est secundum se ma-
[illegible] vel peccatum
quia non [illegible] passionis proprie
dicitur peccatum primo quia [illegible]
dicitur [illegible] quoddam peccatum deor-
dinativa est ab optimo sine
eo quod deordinat hominem [illegible]
ad proximum [illegible] quam addit
[illegible] cum appetitu [illegible] vindictam
[illegible] non debet [illegible] vel [illegible]
[illegible] pulsus appetitu. Et
dicendum quod [illegible] diffinitio augustini re-
spicit iram prout est passio [illegible]
non diffinitio [illegible] [illegible] de
ira prout est actus est [illegible] ira
[illegible] ut est [illegible]
passiva [illegible] appare-
[illegible] tamen non [illegible] [illegible]
[illegible] et est [illegible] actua [illegible]
[illegible] est [illegible] passio [illegible]
[illegible] est [illegible]
actus prout [illegible] ad vindictam
secundum has duas [illegible] disting-
[illegible] possunt [illegible] [illegible]
[illegible] concupiscentie qua est passiva due
diffinitiones concupiscentie qua est activa
alie due est notandum quod [illegible]
[illegible] ar. ii. ira est
[illegible] motus [illegible]
et [illegible] motus [illegible]

[illegible] motum ire cum [illegible]
[illegible] tunc [illegible] [illegible]
motum tamen non [illegible] [illegible]
dicitur illud in glo. [illegible] [illegible]
tamen non [illegible] passio [illegible]
[illegible] [illegible] passio [illegible]
[illegible] videtur [illegible]
[illegible] ut dicit [illegible] ira [illegible]
quod est [illegible]
[illegible] ipso [illegible] non [illegible]
[illegible] actus [illegible]
[illegible] ad illum motum quem [illegible]
dicit [illegible] [illegible] [illegible]
ad questionem dicendum quod [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] [illegible]
cum [illegible] dicitur actus [illegible]
naturalis secundum hanc non [illegible]
peccatum [illegible] passio [illegible]
dicitur [illegible] secundum quod [illegible]
aliquam qualitatem aliquam [illegible]
quod cadit in genere passionis
est bonum et secunda [illegible]
quod cadit in genere qualitatis
quedam dispositio que [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est secundum naturam
[illegible] [illegible] alio modo
secundum naturam corrupta et
hac [illegible] loquitur [illegible]
tractatu de passione [illegible]

Secundo queritur utrum ira
per se sit malum vel peccatum
quod sic [illegible] ergo ira [illegible]
peccatum [illegible] intemperantie [illegible]
[illegible] ipse addit illi quod dicit [illegible]
animus qui irascitur [illegible] [illegible]
erit iudicio [illegible] est [illegible]
[illegible] hoc est per se [illegible] [illegible]
ergo ira secundum se [illegible]
[illegible] Item ergo [illegible] [illegible]

et nolite peccare ergo concupiscit ira
est ut peccare ergo irasci secundum
se non est peccatum ¶ Item irasci
secundum se est / quia dicitur zelo
secundum quod dicitur sed malum [illegible] in
quantum huiusmodi est quia ira
contra irasci aut secundum se quando
non contra quod ira per zelum
[illegible] est ira [illegible] [illegible]
irasci secundum se non est / peccatum
Item christus assumpsit omnes nostras
passiones indetractabiles illas
quae detractabiles sunt / non
assumpsit sed ipse assumpsit iram
ut patet Jo. ij. quando eiecit vendentes
et ementes de templo zelus tuus
comedit alii illud zelus domus
tue comedit me dicit glosa
zelus est fervor animi quo mens
relicto humano timore pro defensione
veritatis accenditur ira igitur
secundum se non est malum ¶ Item
Damascenus dicit quod ira est de passionibus
irascibilis sed istud est indifferens
quia potest fieri circa bona et
circa non bona cum bene et
male potest fieri scilicet vel zelo iustitie
vel libidine vindicte ergo
ira secundum se est indifferens ergo
irasci secundum se non est malum
Item nullus actus de se dictus
deformitate est indeterminatus sed ergo
irasci [illegible] [illegible] relinquitur quod
non est actus de se dictus defor-
mitate non est / ergo actus culpa-
bilis de se ¶ Minor patet dicit magister
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] locus [illegible] [illegible] [illegible]
oppositum dicit super illud [illegible]

Ergo aut dicis nolite quia omnis qui
irascitur Glosa plus ipse non dicit
nisi irasci ergo irasci omnino simpliciter
secundum se prohibitum est affirmative sed hoc
tale est malum secundum se nam
non est malum quod prohibitum
sed ergo secundum se est prohibitum simpliciter
se est malum ¶ Item super illud
irascimini et nolite peccare Glosa
venialis est ira que non ducit
ad effectum et si ducitur ad effectum ma-
lum est sed etiam non malum
est sed omnis ira vel ducit ad
effectum / et si ducitur ad effectum malum
vel non ducit ergo omnis ira est
peccatum simpliciter omnes sunt differentie
sed omne tale est per se malum
ergo ira secundum se est malum
¶ Item omne quod excecat mentem
que est ymago dei in nobis
malum est sed irasci est huiusmodi
secundum se ergo irasci secundum se ma-
lum est Minor patet [illegible] Jobi xxii par-
vulum occidit invidia et stul-
tum ira [illegible] patet quod ira sic
mentem stultam et alienatam mente
rationis illud potest trahi [illegible]
Item hoc patet per Gregorium qui dicit
quanta sit iracundie culpa pen-
semus per quam dum mansuetudo
amittitur superne ymaginis simili-
tudo vitiatur ¶ Item Gregorius in mo-
ralibus [illegible] splendor [illegible] [illegible]
conturbatur dum mentem iracundia
[illegible] tenebris mentis ¶ Item
idem dicit [illegible] ira dum quie-
tem mentis tollit [illegible] [illegible]
[illegible] que facit ira [illegible] malum
secundum se sine ira ¶ Item
[illegible] [illegible] est secundum

naturam iracundie in homine vel
preter naturam quia homo est animal
mansuetum natura mansuetudo
autem et ira opponuntur ira
ergo est preter naturam in homine
sine causa ergo ira malum est
quia non procedit connaturali vel
congrua causa procedit contra velle in
quia non est iusta causa velle se
irasci contra iniquum. Ad quod dicendum
quod ira secundum se non est malum
sine peccato [illegible] non semper est ma-
lum culpe sine aliquali dicat
quod est laudabilis utilitatis sicut patet Ephe.
4 super illud irascimini et nolite
peccare. Glossa irascimini vehementer
vobis de peccatis vestris quod est penitere
quod est cum homo penitens
in se homo irascitur sibi ut acci-
piat veniam [illegible] ipso irasci [illegible]
loquitur indignationem vehementer vobis
tanta dementia [illegible] peccati desp-
[illegible] quia pusillanime [illegible] non acce-
dit [illegible] si patimur illud tamen
dicat idem ergo ira determinat
laudem [illegible] quia [illegible] est idem
Item aliquid determinat laudem ve-
ro loquitur de ipsa [illegible] est
[illegible] Item
aliquid determinat malum pene
secundum quod importat penam quandam
[illegible] aliquid dicit cum culpa ali-
quid sine culpa perturbatione
[illegible] sine culpa perturbatione
sicut fuit in Christo [illegible] cum assump-
sit penalitates nostras [illegible]
[illegible] quibus quidam
sine perturbatione [illegible]
Item aliquid dicit malum culpe

secundum quod [illegible] Ephe. 4 super illud
qui videt mulierem [illegible] passio
[illegible] motus sine deliberatio-
ne [illegible] passio
affectus delectationis [illegible] si sit de-
liberandi [illegible] passio
venialis quia [illegible] est [illegible]
[illegible] quia non est [illegible]
[illegible] non [illegible]
unde glossa super illud [illegible]
dicit si motus [illegible] surgit
non est in potestate nostra non [illegible]
[illegible] veniale cum non
[illegible] non ducit ad effectum [illegible]
[illegible] de ira secundum quod de ipsa
loquitur Ephe. 4 tunc [illegible] quod [illegible]
dicit malum culpe secundum [illegible]
[illegible] culpe [illegible] veniale et
tale ira tamen secundum se non
dicit culpam sed dicit [illegible]
laudem. Ad [illegible] ergo in [illegible]
dicendum [illegible] dicendum
quod Ephe. 4 loquitur de ira que
malum culpe et [illegible]
[illegible] que sit in glossa [illegible]
quod ipse [illegible] ira secundum quod
[illegible] ad [illegible] illud [illegible]
secundum [illegible] super illud [illegible]
[illegible] dicit glossa [illegible]
motus non est in potestate nostra
[illegible] possumus
[illegible] est [illegible]
[illegible] non [illegible] quod culpe est [illegible]
tale [illegible] etiam [illegible]
Ephe. 4 in glossa [illegible]
[illegible] ira quod est humana [illegible]
[illegible] ad effectum [illegible]
[illegible] est mortalis [illegible]
[illegible] dicit glossa [illegible]
quod [illegible] non potest [illegible]

venialis ad actum peccandi sed
mortale quia tunc est mortale
cum ducitur ad effectum. Si ergo pri-
mus motus anime qui iam processit
[illegible] peccatum non est in potestate nostra
[illegible] non ei consentiat. Ad [illegible] non
respondit qui infringat motus
quasi non est in potestate nostra et
[illegible] in deliberatione cadit aliud quod
[illegible] in nostra potestate secundum [illegible]
ad effectum ducere. [illegible] Ad [illegible]
[illegible] de [illegible] et malum culpe
[illegible] in illa deliberatione possibilis
[illegible] ira quod ducitur ad effectum et
[illegible] propter hoc dicitur quod ira [illegible]
[illegible] malum culpe. Ad secundum
[illegible] dicendum quod glosa [illegible]
[illegible] loquitur secundum quod ira [illegible]
malum culpe secundum quod dicit motum
[illegible] vel passionem [illegible]
[illegible] vel effectum vel non. Ad [illegible] non
[illegible] passio est [illegible] venialis
[illegible] non possibilis quia non [illegible]
potestate nostra qui fugat. Si autem
[illegible] mortalis est [illegible]
[illegible] Ad [illegible] dicendum quod non [illegible]
[illegible] ipsius ire secundum quod
[illegible] omnis secundum
ira dicit malum culpe [illegible] sic
est passio vel passio sic dicit
[illegible] 21 [illegible] non procedit [illegible]
[illegible] qui dicit [illegible]
[illegible] non ira [illegible]
[illegible] ira quod
ducitur ad effectum. Ad [illegible]
dicendum quod [illegible] est obscuratio
quedam que procedit [illegible] alia
que sequitur [illegible] que
est [illegible] si loquimur de obscura-
[illegible] dicendum quod talis

non sequitur ad iram [illegible] sed ad iram
[illegible] quod est malum culpe et
de illa procedit [illegible]. Si loquimur de
obscuratione secundo modo sic dicendum
quod non omne quod obscurat mentem
que est dei [illegible] est culpa [illegible]
malum culpe [illegible] dicendum quod ira
per zelum que [illegible] et hoc modo
obscurat mentem [illegible] quia
ira per zelum [illegible] quandam [illegible]
[illegible] consequenter sequitur obscu-
ratio in mente. Sed illa obscura-
tio non est ad [illegible] sed ad me-
lius postea videndum. Unde sicut
contingit de collirio quod [illegible]
super oculum primo est quedam [illegible]
[illegible] in oculo sed postea clarius
videt. Sic dicendum quod obscuratio
[illegible] que sequitur ad iram
per zelum est [illegible] postea [illegible]
[illegible] sed illa que
est in malis que sequitur ad iram
[illegible] est [illegible]
[illegible] de ira per zelum dicit glosa
[illegible] 21 [illegible] non accidit
sol iustitie sed illi irradiat [illegible]
[illegible] hominis [illegible]
ad videndum melius. Sed de alia
dicit [illegible] sol iustitie [illegible]
[illegible] est [illegible] anima [illegible]
[illegible] cum [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] est sol iustitie [illegible]
mente [illegible] qui cum
ira [illegible]. [illegible] obscura-
tio que [illegible] sequitur non
est [illegible]
[illegible] non [illegible] ira
secundum se est malum quia non
[illegible] obscuratio vel [illegible]

sequens aduersum est talis ymo que
dam perturbatio sapientis sed ira per
zelum ut dicit Gregorius libro v moralium glossa alia ira
est quam parit alia quam zelus
facit alia commouet hec conturba
hac ira per zelum iracundia sicut et
ira ita ceteris passionibus utitur de
beremus que melior est inquit quam
per tristitiam vultus corrigitur proximum
sed non debet esse inter duas sed ut
ancilla subiecte rationi ne post modum
ea sit sapientis et minus ut rationem
per iram stultitiam transeat ¶ Ad
quartum dicendum quod iracundia
accipitur tripliciter uno modo iracundia incipiens
ex se motus quo homo patitur
iracundia motus absolutus potuit esse
in natura prout fuit instituta ut
si adam motus esset commouendo
bonus ciuis contra vicinos ciues
vis irascibilis contra quas ordinate
manentes ad iniuriandum ratione ¶ Secundo
iracundia quod peccatum per peccatum post
corruptam naturam et hoc eodem modo
quod est pena aut quod est culpa
¶ Primo autem sic sumptum sicut dicitur
esse secundum naturam incorruptam sic
post naturam corruptam institutam
dicitur esse iracundia in homine in ipso ole
aut aliud iracundia quod culpabile
sed hoc non sequitur quod autem
iracundia quod non dicatur pro malo
culpe aliquid cum est malum pe
ne esse per aduenientem culpam adueni
entem secundum

Tercio queritur utrum sit aliqua
bonorum passionum perturbatio
bonorum quas ponit Augustinus et
tullius contendit quod sic quod sicut
superius in eis est inquietudo verum

sit aliqua eius species si ergo ira
est passio sicut dicit Damascenus
constat quod ad aliquam maiorem passi
onem quas ponit Augustinus in libro
decimo de civitate dei ubi dicit cum quod omnis
humanorum motuum dispositiones ex
illis quattuor perturbationibus se
gaudio dolore metu et spe sub
aliqua ergo est ira audite qui
sit sub gaudio nec sub dolore
quia gaudium et dolor sunt in
concupiscibili sed ira est passio irascibi
lis siue sub que est irascibili
ergo non continetur sub gaudio vel
sub dolore ¶ Sed non videtur contineri
sub metu vel spe quod ira dicit
respectum in malo ad presens et me
tus sed motus respectu respectu
mali vel boni futuri
quod est motus futurum vel ergo est
sub respectu presentis vel preteriti mo
tus aut respectu futuri
boni vel mali ergo non reducitur
ad aliquam illarum ergo autem non est
passio aut preter illas passiones
sunt alie passiones ¶ Ad
continetur sub passione que est
tristitia vel dolor quia quod aug
diffinit iram per tristitiam dicens
quod ira est quedam tristitia cum
concupiscentia ulciscendi ¶ Contra
ira est passio irascibilis
sed tristitia est in concupiscibili
non reducitur ad passionem tristi
tie vel doloris ¶ Ad hoc quod
Damascenus quod hec passio est magis
composita et complexa et aliquibus
sic ergo ira est magis composita
alia sed quod quod est Damascenus

[illegible] corporee cuius mixture. Ad 3m dicendum quod [illegible] quod in inquisitione irascibilis concupiscibili attingit. Nam est concupiscentia [illegible] cum ira cum ira si fiat concupiscibili est motus contra concupiscibilem [illegible] dicit quod ira est accidens mixtum ex concupiscentia et hoc modo concupiscentia [illegible] que sub una specie maior [illegible] contine[illegible] ista non [illegible] est motus quando non irascibilia [illegible] est passiones sed contrarie et actiua [illegible] cum ad vindictam appetit in [illegible] passionem precedente. Alio modo contrarie dicitur tristitia eo quod [illegible] accidit sub tristitia contine[illegible] sunt sub dolore contrarie dicit augustinus [illegible] dissentiunt ab eo quod noluerit accidit talis voluntas tristitia est. Tertio modo contrarie dicitur appetitus [illegible] cadit sub concupiscentia [illegible] cupiditate generali dicit enim augustinus in xiiii de ciuitate dei capitulo vi cum consentimus appetendo ea que volumus cupiditas dicitur et hoc modo dicitur ira cupiditas [illegible] cadat sub concupiscentia que est appetitiue generalis. Et per hoc patet prime quare ira cum non est ad primum obiectum ira cuius non est actus irascibilis [illegible] contine[illegible] sub tristitia que est [illegible] concupiscibilis alicuius modo vel est tristitia vel sed [illegible] tristitiam [illegible] non modo sub cupiditate qua [illegible]. Ad id ergo quod secundo obicitur quod ira est tristitia que est [illegible] concupiscibilis dicendum est quod est diffinitio data per causam cum enim ira [illegible] tristitia [illegible] quod non [illegible]. Ad tertium non [illegible] quod [illegible] illa mixta sit concupiscentia [illegible] tamen ira [illegible] corpore et alio est cum passione [illegible] motum que est concupiscentia precedente ira [illegible] subsequente et hoc modo illa passio dicitur esse mixta concupiscentia et ira.

Quarto queritur de motivo [illegible] quid sit illud dicitur enim quod vindicta est illud quod appetit ira et manet ira quibus autem [illegible] [illegible] quod non [illegible] voluntatis cum sit quedam potentia [illegible] aliud sed vindicta bonum quod est ergo velle vindictam est bonum [illegible] ergo [illegible] motiuum quibus peccatum ergo vindicta est motiuum ad peccatum [illegible] [illegible] patet quia illud quod deo [illegible] sunt absolute bonum est sed deo [illegible] vindicta ut patet [illegible] mihi vindictam et ego retribuam dicit dominus. Et alio [illegible] vindictam vestram [illegible] [illegible] dicit dominus [illegible] patet quod vindicta bonum est. Item [illegible] illud in quo aliquid diuinum [illegible] bonum est [illegible] diuinum imitatur in malo [illegible] sit mali in ipso sed ira imitatur diuinum in hoc quod est velle vindictam ergo velle vindictam est bonum [illegible] facit [illegible] esse peccatum ergo non est motiuum ad peccatum [illegible] patet quia dicit augustinus in libro confessionum quod omnes [illegible] imitantur deum [illegible] quod ira imitatur deum quia [illegible] vindictam requirit sed illud quod imitatur deum non potest esse [illegible] bonum. Item [illegible] non letatur nisi [illegible] sed [illegible] letantur de vindicta ut patet [illegible] [illegible]

iustus eciam in quo vindicta est
bonum quod non est motiuum ad ira
¶ Ad oppositum Ro. xij. dicitur per ip
no uos met ipsos defendentes
glo bonus magis cupit corri
gi inimicum quam puniri et
deus punit non delectatur dispe
rinimici qua non odit eum
sed dileccio dei qua dum dili
git hoc ei placet quod et deo
bonum quod non est velle penam
qua sequitur ad odium ut volt
ista glo sed velle vindictam est
velle penam quod bonum non est velle
penam qua sequitur ad odium ut
volt ista volt | ista glo sed vel
le vindictam est | velle penam quod
bonum non est velle vindictam sed
eius cuius est odire aliud sed
omne tale est malum ergo
velle vindictam est | malum
quod potest esse motiuum ad ira
¶ Item dicit illud glo super
cor saturandum odium desiderare
vindictam alterius consistere longe
est sed quod desiderium vindicte super
odium cor saturandum et longe est
a perfectione sanctorum quod est malum
vindicta quod velle penam potest esse
motiuum ad peccatum ire cum ira di
citur vesperare vindicte ¶ Sed quia
dicit quidam quod velle vindicari
a se ipso istud malum est velle
eciam vindicari a deo est vindicere a deo
sed constituto istud bonum est et
hoc confirmatur per glo super illud Ro.
xij. que dicit attende quod non
precipit ut volunt vindicari
a deo quod clamant sancti sed eciam
dicunt vindica sanguinem nostrum deus
ut sed non in semet ipsos vindi
cantes det locum ire dei qui
dixit michi vindictam a deo quod ma
gis clamant vindica deus
sanguinem meum non consilia quod si
vindicare se ipsum non velle
alio iudicari sicut a deo ut
iudice constituto illud quod non
malum sed bonum ¶ Sed istud q
ma . illud quod dicitur leui . xix.
non queras vlcionem nec me
mor eris iniurie ciuium tuorum
patet quod sicut velle vindicare
bonum hoc erit quia aliquis
vindicari a se ipso super hoc
utrum velle iudicare malum
ipso sit peccatum sine malum
licet esse lapsum non tamen
vitium naturae sed de iure
lapse est velle vindicari
ipso lex est de iure nature
est | quod velle vindicari a se
est bonum quod aut istud
iure nature | bonum est | la
est velle iudicari potest autem
quod ille sit iudex cum fit m
quod potest velle quod iniustum
iudex sua iusticia sua in
incluit a se ipso illam sic in
iudex quod potest a se de iure
le se ipsum a se ipso vindicari
istud quod non est malum
¶ Item dicit tullius quod
naturalis iusticie est vindi
sed illud quod est pars iusticie
potest bonus velle sic a se
peccatum quod potest bonus velle
dicare a se ipso sine peccato
quod ad quod motiuum ipso

vindicta. Unde sicut excellencia c
-ontra appetibile in superbia ita
vindicta in ira. Ad 2m ergo dicendum
velle vindictam est bonum
velle vindictam vel velle deus
iudicium vel iudex a deo immo con-
stitutus istud est bonum et hoc
-ne iusticie iusticia enim est quod
deus vel iudex puniat delinque-
-ntem et iudicium in iniuria ali-
-latam vindicta enim secundum dupli-
-cem rationem respicit enim illud cui
iniuriatum est. Secundum ergo quod primum
respicit iusticiam sic bone
velle iram quia hoc est ergo
-ne iusticie velle illam et hoc
modo velle vindictam est velle
retorquendo a deo est
attendo. Unde etiam qui
vult quod iudicet ipse retorqueret
vindictam a deo quia iudex
hanc potestatem a deo secundum
dicitur Ro. xiii quod animus
-tis a deo mandatus est. Et hoc
non velle vindictam non
motum ire immo potius ad
iusticiam ordinat. Si aut loquamur
de vindicta secundum illud respectum
quod habet ad illud cum fit in iniuria
velle vindictam secundum solum
adhuc malum est et maius
quia istud velle non retor-
-quetur a deo immo ad deum co-
-ntemnendum et auctoritatem a deo contra
appetitum hoc modo amorem in
-ncie quia superbia volun-
-tate et maiora tamen istud velle
libidinosum est vult enim quod hoc
vult vindictam quod ille q

in iniuriatus est. Primum tamen hoc
voluntatis eius in superbia solummodo
non vult aut quod iusticia dei sufficit
nec equalitatem. Immo albigra autem
et hoc non vindictam velle non est
iniustus. Unde Ro. xii dicitur in glosa
quod sancti non voluerunt vindictam
sibi comparandam ad deum sed vult
bonum ut deus inimicum pu-
niat et magis capit corrigi
inimicum quam puniri quia et
deus puniens non delectatur in pena
inimici quia non odit eum sed deum
dicio dei quia diligit creaturam
suam aut vult vindictam non a-
more iusticie sed saturat animum
suum in afflictione pene …
… plus ira in vindicta corrigit
quam in iniuria accepit et hoc cum
solitudine. Ad 3m aut dicendum quod
videtur esse bonum quia ira in
hoc imitatur deum dicendum quod non
imitatur deum in perfectione et mor-
dinate … enim ira …
imitatur … ira …
cum ordinate imitatur illa vero
inordinate. Ad … aliud quod quia
de iudice … posset …
dicendum quod aliquibus non … iudex
in … causa … enim …
… nature … …
quod … declinat … iudicia
et equitate et hoc est quia
plus … ipse qui …
… declinat non …
aut est iudex … nulla
… vel …
… qui est …
tus iudex … et …

Quarta queritur utrum ira sit peccatum et videtur quod non quia omne peccatum est conversio per comparationem vel appetitum ad aliquod commutabile bonum apparens sed ira non respicit bonum apparens sed malum apparens [illegible] in ira non est conversio ergo ira non est peccatum [illegible] patet quod dicitur. [illegible] quod ira venit ex suspicione mali apparentis comparata non ex suspicione boni apparentis. Item ira appetit malum proximo. [illegible] ira est appetitus mali pene ipsi proximo sed peccatum dicitur appetitus alicuius boni sibi. Ira autem non determinat sibi bonum apparens ymmo determinat respectum mali in alio ergo non [illegible] ira tamen peccatum.

[illegible] agregatur quia multe ponuntur in exercitu dyaboli [illegible] Job. Et est dicendum quod ira est peccatum et ad rationes [illegible] quod [illegible] est quod in omni peccato est aliqua conversio alicuius boni apparentis sed oportet intelligere conversionem [illegible] secundum quod est aliqua conversio alicuius boni apparentis sed oportet intelligere conversionem [illegible] secundum quod est conversio in [illegible] [illegible] appetitus alicuius ipsa enim irascibilis bene ordinata appetit bonum [illegible] ardui et excellentis secundum autem quod inordinata est appetit malum sed quia apparens sibi bonum [illegible] ira [illegible] conversionem et appetit sibi [illegible] apparens et illud est malum alterius malum cum [illegible] illud sit ei apparens bonum sibi inquantum ergo ira appetit alterius illud sit ei apparens bonum quia in illo delectatur et quiescit licet sit alteri malum [illegible] quod ipsum est peccatum et in ipsa conversio ad aliquod mutabile bonum secundum hanc [illegible] patet de omnibus rationibus in contrarium.

Sexto queritur utrum ira sit peccatum capitale et videtur quod non quia [illegible] [illegible] et [illegible] ira [illegible] [illegible] capitale [illegible] dicit glossa [illegible] est [illegible] capitali [illegible] de [illegible]. Item [illegible] Job [illegible] ordinat exercitum dyaboli et ordinat quod [illegible] capitalium [illegible] capitalia. [illegible] oppositum capitale peccatum de quo nascuntur alia sed [illegible] ira [illegible] non est capitale peccatum. [illegible] autem [illegible] quia ira appetit malum proximo iste autem appetitus causatur [illegible] maioris [illegible] boni [illegible] est de invidia. [illegible] [illegible] bonum [illegible] boni quia [illegible] aliquid bonum apparens [illegible] malum proximi amor [illegible] boni est causa appetitus mali in proximo ergo [illegible] non est [illegible] naturis [illegible] naturis [illegible] amor [illegible] boni quod

[illegible]dio ex qua venit appetitus
boni imperfectus. Ad id quod dicitur
quia est inter capitale quod alterum
ex alio nascitur, dico quod si non tol
leremus esse capitale peccatum
quia illud nolle proximi bonum
sic amor ille proprii boni non
est peccatum speciale [illegible]
tam peccatum generale. Vnde est notan
dum quod ille amor secundum quod dicit
Augustinus quod omne peccatum est ex amore
inordinate et timore etiam redu
citur ad amorem et ille amor
est libido que est radix om
nium peccatorum. Vnde nasci ex illo
amore non tollit quod aliquod peccatum
non sit capitale quia sic nullum
esset capitale cum omnia nascantur
ex amore illo sed si esset
speciale peccatum satis procedit ra
tio cum distinguuntur species actuum
[illegible] nisi incapabiles
et per hoc distinguuntur [illegible] capitale
peccatum et quia idem possunt opponi
ire invidia ideo patet quod per hoc respon
deo quia non impedit esse ca
pitale peccatum

Sextimo queritur de comparatione
ire ad invidiam et videtur sic
quod est peior invidia quam zelum
et iracundia nam omnis invidia est
iracundia ergo similiter non est peior
iram zelo sed solum iram [illegible]
tum ita ira solum est in genere
mali sed ante vero confirmatur sic
sicut ira respicit malum
invidie ita et invidia ergo sic
non est invidia duplex sed zelo
zelum et iracundia ira non erit duplex
sed tamen ira iracundia. Ad oppositum
arguitur [illegible] secundum [illegible] accidit
invidia ex illa alia ira et quam
imparata alia quam zelus alia
facit alia illa communia sed con
tra ira ergo est duplex iracundia zelum
iracundia. Est dicendum et quod ira
est duplex scilicet iracundia et zelum
invidia autem maxime iracundia
hec est simplex quia certum est quod ex
parte materie ira invidie est ra
tio quia ira est appetitus ma
lorum aliis hoc autem potest fieri bene
et male et hoc est quod malo
non solum adiungitur bonum quando
etiam malum adiungitur recipiant ma
lo et ideo appetere malum illi qui
est malus hoc potest fieri iuste et
iniuste. Iuste fit si ei appetitur
malum ut per hoc ipse reducatur
ad bonum et corrigatur de qua ma
litia et tunc est ira per zelum
male autem appetitur quando malum
malo appetitur ratione vindicte so
lum et satisfactionis odii non
ratione correctionis sue quia illud
non refertur ad deum sed ad eundem sa
tiandum et ideo est malum et hoc
modo appetit ira iracundia. Et est
quia malum malo convenit ideo
contingit esse duplicem iram
secundum duplicem modum appetendi
dum malum alii vero contingit
quod bonus appetit malum malo
et tunc est ira per zelum cum autem
malus malum appetit malo tunc
est ira iracundia et quia opposita
iuxta se sunt duo opposita sed nunc
dic est invidie bonum boni [illegible]

bono non opponitur sed bonum malo
et econverso et ideo bonum non potest
inde bono sed semper malum bono
innudere et ideo non est invidia
nisi inique mali sed si bonus posset
invidere bono contra posse benefi-
cari vita patet quarto

Octavo queritur utrum omnis ira
sit peccatum mortale vel aliqua
veniale aliqua mortale. Quod autem
semper omnis ira sit peccatum patet Job
vi "virum stultum interficit ira" dicit
glossa "mansuetudo ymaginem dei
in nobis servat sed ira dissipat quae
illis virtutibus servat quae dum
quietem mentis tollit suum secundum
non quiescat possessionem" patet quod ira re-
pugnat virtutibus et quieti mentis
possessorum secundum sed peccatum veniale non
est huiusmodi cum omne tale est
mortale ergo ira semper est peccatum
mortale. Item omne peccatum con-
dignum pena eterna est mortale
sed ira est huiusmodi ergo est peccatum mor-
tale. Probatio minoris quia Mt v "qui ira-
scitur fratri suo reus erit iudicio" et
cetera quia dicit alia quia tribus
qui irascitur fratri suo erit iudicio
et dicit omnis aliter dicit alia glossa
huius tribus indicio consilio iehe-
ne diverse mansiones mortis damp-
nationis pro modo peccati designantur
possumus ira ergo aliquando est peccatum
mortale. ¶ Item hoc quod utrum
consuetudo irascendi sit morta-
le peccatum respondit quod sit contin-
gere peccatum et hoc discrepat hanc
ira conversione designat mortale
peccatum sed averbum designat veniale

et quia contingit veniale per
multiplicatur in consuetudine
quandoque designat aliquando
peccatum multiplicatum ergo ...
ergo consuetudo irascendi ...
ergo est peccatum mortale ¶ ...
secundum dicit super illud ps ...
resolute percutere ... glossa ...
tardius est et committit ...
possibilis quod culpe est ...
possibilis ergo consuetudo ire non ...
peccatum mortale ¶ Ad quod di-
quod ira non est semper peccatum ...
tale ymo quandoque est morta-
quandoque veniale sunt enim ...
in ira sicut in aliis passionibus ...
primus motus in ira non ...
peccatum mortale quia non ...
tate ymo est venia-
Si autem ad consensum accedat
ad effectum tunc fit mortale ...
lud decernat in glossa super ps
secundum et cetera Eph iiii super ...
iram ... sicut glossa super ...
venialis ira est quae non ...
ad effectum velut non possibile
nec committitur sed usque ...
ad consensum et effectum possibile
ymo est mortale. Item dicit
Eph iiii glossa quod possibilis ira ...
effectum ducit ... similiter ...
determinatur Mt v in glossa super ...
animi motus cum non consentitur ...
...est et est ira venialis ac-
cedente autem consensu passio cum ...
nidiosus ... hac de ira venialis
quae est mortale peccatum ¶ ...
id quod dicitur de consuetudine ...
scendi dicendum ... post dicitur

[...] ut dicatur consuetudo ueniale
multiplicatum. Et hec non committi-
tur consuetudo inextinguibilis. Unde quod
[illegible] dicat glossa quod consuetudinibus
committit aliquis post acqui-
sitam consuetudinem secundum quod gula uel a-
lia [illegible] deducit hominem ad peccatum
mortale, quia consensus inactiuus mor-
talem aliquis sicut contingit
in aliquo homine quotiens ali-
[illegible] quod consentit ultra ad peccatum
[illegible] ergo consensus qui
[illegible] contra consuetudinem [illegible]
quia est inactiuus mortale. Unde
dicit mortale peccatum sed non [illegible]
[illegible] consensus [illegible]
consensus mortale inducit non
[illegible] consuetudo [illegible].

Nono queritur de quantitate huius
peccati scilicet ire in comparatione ad
alia et uidetur esse uelut magnum
quia sic dicit Gregorius: nichil tur-
bat [illegible] furentis nichil defor-
mius [illegible] multa mala
[illegible] loquitur [illegible] ergo [illegible]
[illegible] maxima deformita-
tem [illegible] anima [illegible]
maxima deformitate [illegible]
maximum peccatum ergo ira [illegible] est
maximum peccatum. Item autem ira
est maius peccatum quam demonum
[illegible] quia dicit Gregorius ire et
insanie medium nichil [illegible] temperancie
[illegible] est demon [illegible]
demonum [illegible] difficilius [illegible]
[illegible] grauissimum est [illegible]
[illegible] ergo grauissimum peccatum est ira
maximum. Ad oppositum dicendum
quod tres species ire [illegible] notat
[illegible] aliud [illegible] ista est
[illegible] est [illegible] memoria mali

[illegible] et amancendo ista est quod licet
aliquis per [illegible] memoriam
mali [illegible]. Tertia dicitur [illegible]
[illegible] obseruans tempus ad uindictam
et quantum ad [illegible] istarum specierum
dicitur maximum peccatum ergo nec-
non debet dici maximum peccatum [illegible]
[illegible] quantum ad primam non di-
citur maximum que est fel. Fel enim
dicitur quo homines cito mouentur [illegible]
[illegible] tale inflammatione sed
[illegible] non detinetur [illegible] pec-
catum ergo non quantum ad illud dicitur
maximum. Item nec quantum ad
secundam que dicitur mania quia non
[illegible] sed tantum memoria
mali. Unde [illegible] non est in
potestate hominis uel uoluntatem.
Item .3. nec quantum ad tertiam que
dicitur [illegible] id est obseruans tempus in
uindictam quia [illegible] duracio non
facit grauissimum peccatum licet ducat
quantum ad uindictam quia licet dura-
cio non facit grauissimum peccatum
ergo secundum nullam istarum specierum
dicitur maius peccatum. Et non est ergo
maximum peccatum ire. Item dico
quod uerum est quod ira secundum quodlibet
sui specierum singulariter non est maius
peccatum. Unde Gregorius non loquitur
dicendo quod ira secundum aliquam sui
specierum sit maximum sed loquitur
de illa ira in qua coniunguntur hee
due scilicet memoria mali et obseruan-
cia temporis [illegible] quia
semper [illegible] uindictam et tal-
is ira est insanie [illegible]. Unde ista
est [illegible] comparat Gregorius [illegible]
dicit ire et insanie medium nichil
non aut quod difficilius quam [illegible]

merita malorum ¶ Vide quod obiicit de comparatione ire ad demonium mi-
nime dicendum quod ipse Christus libro
determinat quantum ad quid dicat ira
esse difficilius quam demonium
eicere quia demonium non habet uera
potentiam quando uera sunt superius dicta
do ad esse uel consensu infinitis
erit suppliciis dignus uoluntate
secundum ipsum inhabitatorem predicantis sermo
et quod futura gehenna est. Quia uidentur
plures timentur quidam et fluctu
acrium intollerabilium. propterea noc-
tem et diem inducebat animo quod
ex demonum est inspiratione et
potentie uenia ira autem non primo
facit hominem indignum uenia et
dignum gehenna ideo dicit quod dif-
ficilius est ira quam demonium
sumpsit quantum ad penam utrorum quod
sequentem in futuro ira est eam
ipse uindicem penam simile se-
hominem sicut patet parte decima
nona est quod primo dampnantur de
gehenna ideo dicit quod diffinitum
dampnantur penam ire capitulo 14 ¶ Ad
quod autem patet secundum gehenna de-
ardente quoddam ignis et sulphuris
continue ardens secundum quod dicitur ipsis
pluet super peccatores ignis sulphur
et spiritus procellarum et cetera quia ille
qui est in ira continuus habet
ardorem quia ardet in igne ire
continue sic anima inferni in igne
gehenne ideo in assignatione istarum
penarum respondendo ad rationem
ad gehennam nominat et de primo
gehenna cum loquitur de ira ideo
dicit quod reus erit gehenne
et cetera

Deinde queritur utrum ira sit
causa aliorum malorum et videtur
quod sic quia super illud prouerbiorum
Vir iracundus prouocat rixas dicit glossa
Bede Ianua omnium uiciorum est
iracundia qua clausa uirtutibus
intrinsecus dabitur quies Item
est apta ad omne facinus. Item
omnium ego sum ianua superbie
inuidie et aliorum uiciorum que
per eam intrant ita est causa
uiciorum ¶ Contra dicit gregorius
quod ira generatur ex superbia et in
gloria et aliis peccatis ergo non
causa omnium uiciorum ¶ Ad quod
quod cum dicitur ira est ianua ui-
ciorum Primo de ira progressiua
loquitur quia tunc est ianua
apta unde dicitur ianua omnium ui-
ciorum quia sunt illorum que procedunt
in consummatione proximi. Unde cum
dicitur ira est ianua omnium ui-
ciorum hoc intelligitur de illis
que consummantur proximi pec-
cata que uocat apostolus Gal. v. [?]
corporis opera cum dicit Amara-
ritudo et ira et indignatio et cla-
mor et blasphemia tollantur
a uobis cum omni malicia est
autem omnis benignitas miseri-
cordiam ... sicut et deus
in Christo donauit uobis Unde ac-
commodata est distinctio pul-
chritudinis que sequitur uirtutem
repugnat quod superbia sit ini-
cium malorum quia est etiam in
qualibet ira non

Deinde queritur quod de gene-
ribus utrum ira recte diui-
datur eius species scilicet ...
quod sic quia sunt tres generis

apparent sunt esse in corde subito
maxime asse distante quasi
presentia ¶ Exponit inde quod mansu-
etudo sit eius oppositum ¶ Et
[illegible] Ideo humilitas, ergo glossa humili-
tas est quam non vincere et
[illegible] efficit sed anima conservans
instruct ergo humilitas seu man-
suetudo est eius oppositum ¶ Ite-
rum docilitas est quae mentis
apertas seu amplitudo non af-
ficit sed simplicitas fidei ad
[illegible] lumina sustinendum instru-
[illegible] autem est contrarium irae ¶ Ite-
rum Joh. xii suspicans [illegible]
[illegible] dicit mansuetudo imagi-
nem dei in nobis servat quod est
[illegible] est sed ira dissipat
[illegible] opponuntur ira et man-
suetudo ¶ Patet quod patientia opponatur
[illegible] audit sic quia dicit [illegible] pu-
[illegible] proverbiorum xvi qui pa-
tiens est [illegible] ergo patientia [illegible] appa-
ret [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] dissolvit in [illegible] ¶ Ad
dictum quod unum [illegible] oppo-
nitur irae [illegible] tamen [illegible] patientia
[illegible] opponitur irae quia [illegible]
[illegible] malum eius [illegible] quibus
[illegible] est mitigat [illegible]
[illegible] quia [illegible] non re-
pendet [illegible] refrenatur et
[illegible] motus irae
[illegible] dicit [illegible] quod [illegible]
[illegible] sine [illegible] irae [illegible]
[illegible] patitur [illegible]
[illegible] non [illegible] patitur sed re-
pendet [illegible] ei malum
[illegible] magis [illegible] et magis
[illegible] irae motus
quia [illegible] malum eius

apparent ei patientia ira autem per
zelum apparent ei bonae [illegible]
est bonum eius [illegible] et quia
[illegible] actus sed oppo-
situm ad illud [illegible] quia qui
[illegible] proximum [illegible]
qui autem [illegible] per zelum [illegible]
peccata quia ira per zelum vult de-
struere [illegible] malia [illegible]
ira per zelum [illegible] respicit et sic
est respectu mali ideo respicit
[illegible] ira [illegible] autem
[illegible] mansue-
tudo autem apparet ipsi quantum ad
[illegible] ut si motus irae non in-
surgat [illegible] sic patientia opponitur
ei non [illegible] quantum ad
motum ut [illegible] mitigat motum
ita mansuetudo opponitur ei
quantum ad [illegible] motum ut sed
motus non insurgat et sic dua-
[illegible] opponuntur irae secundum [illegible]
[illegible] [illegible]

Quadecimo quibus de poena pecca-
ti irae xii [illegible] ordinatis [illegible]
[illegible] tres [illegible] tres [illegible] et
[illegible] alii [illegible] triplicem
[illegible] irae [illegible] ergo [illegible]
illis modis est ira peccatum mor-
tale [illegible] sic [illegible] dicit
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] mansuetudinis [illegible]
[illegible] peccata [illegible]
[illegible] ergo poena etiam [illegible]
irae secundum [illegible] modum [illegible]
[illegible] quod ille [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] poena
[illegible] peccatum [illegible] peccat
etiam est mortale [illegible] ira
per illos tres modos [illegible]

pena eterna ergo ira secundum illos
tres modos est peccatum mortale
¶ Ad oppositum dicitur ¶ Ergo eum qui
irascitur fratri suo dampnamus iudicio
cum ante qui dixit racha concilio
sed non dicitur quod magna sint quia hec
sunt pene accepta cum qui sunt
tum nocent uel nouerit gehenne
apponit igne ergo ira non est peccatum
mortale nisi ratione ultimi modi quod
est quod dicitur fatue ¶ Preterea quod est ne-
cessarium tantum esse hec una pena quia
[illegible] plures iudicatis nisi postea
adiciatur gehenna ad declarandum postea
preferet sententiam iudicium et con-
cilium non sunt pene simul ordinant
[illegible] sunt ad penam ergo hec tantum
est una pena non plures ¶ Iste
gregorius eadem dicit in glossa diffi-
nitur in [illegible] non quod de gehenna
egredi sunt [illegible] ergo ut ibi
iudicium et concilium non sunt pene
simul deordinate ad sententiam pe-
ne sunt ad penam ergo hoc tantum
est una pena qualiter ergo tres
culpe ¶ Ad hoc dicendum quod iste tres
gradus ire sic distinguntur quia
est ira in corde que est sine
uoce et hec est prima ¶ Item est ira
in corde que est in uoce tamen sine
quibus dicitur racha id est cum
uoce et sermone sed qui dicit fatue
hec ira est ¶ Ergo tercius quia ali-
quid significat [illegible] distinxit
grauius [illegible] ipse se [illegible]
[illegible] gradus in culpa secundum hos
[illegible] distinguit gradus in pe-
na ¶ Est notandum quod ira que est
in corde sine uoce et sermone
[illegible] esse in
[illegible] quod leuius sit

motus eius non consentit [illegible]
repugnat et hoc est ueniale
de hac non fit sermo sed de illa
aliquis [illegible] consensit uoce
[illegible] suo uel [illegible] uel aliis
talis ira [illegible] sit [illegible]
[illegible] mortale est sicut
[illegible] adulterium in corde [illegible]
non ad actum progreditur [illegible]
uoluntate plena est peccatum mor-
tale sicut dicit augustinus [illegible]
et [illegible] non intelligatur quod non [illegible]
[illegible] pena eterna quia quedam
mortalis [illegible] debet [illegible]
[illegible] secundum gradus maiorum
[illegible] culpe ¶ Nam [illegible]
[illegible] gradus malorum [illegible]
maiorum culpe ¶ [illegible] quod [illegible]
tria sunt una pena [illegible]
plures pene [illegible] designat
dicendum quod [illegible] loquitur [illegible]
[illegible] similitudine qui [illegible]
delinquunt [illegible] [illegible]
[illegible] nisi cognitio et [illegible]
pena eius et istud [illegible]
iudicium iudicis [illegible] est ¶ [illegible]
alii [illegible] quia [illegible]
[illegible] ad penam [illegible]
[illegible] qui audiuit [illegible]
[illegible] ei pena [illegible]
alii [illegible] ei [illegible]
[illegible] sit ad penam [illegible]
[illegible] est ei pena [illegible]
sunt pene [illegible]
[illegible] apud se [illegible]
et de iudicio de pena [illegible]
gehenna qui [illegible] aliis [illegible]
[illegible] tractat [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] quia [illegible]

[illegible]nacio tunc eius est pena gra
[illegible]ssima et sic crescit. Hec detini
[illegible] pene in grados respondendi
[illegible] in iehenna ita pro plenitudine
[illegible] ipse dicit et apostolus quia
[illegible] pena erit minor de luc. in re p[illegible]
[illegible] dicas eius tantum hec go
[illegible] a[illegible] v[illegible] super illud idem quod
[illegible] gradus sunt in istis stratis
[illegible] est ursaci eius minus
[illegible] vitule plus est si noveram
[illegible] gratia ipsa contempsit. Hinc fere
[illegible] ille eius ingenit et plus erat
[illegible] certa incepta. Similiter gradus
[illegible] in pena. Nam animus eius
[illegible] qui ad hoc tu vero agitur
[illegible] defensioni locus plus erat
[illegible] illud qui iudicet me se conservet
[illegible] iudicio dampnet que cer
[illegible] et dampnandi plus erat
[illegible] pena ubi nulla sententie
[illegible] certa quod sumus et certe no
[illegible] gemini non potuit quibusdam
[illegible] tudinibus distinctum est hijs
[illegible] tribus modis gradus et sedis
[illegible] diverse mansiones incerta
[illegible] impudenter gravis pena pugnant
[illegible] sunt zeca

Quoniam dicendum est de accidia
circa quam ista sunt dubitanda.
[illegible] est de nomine eius nomine
[illegible] transit. ¶ Secundum est de ra
[illegible] quid sit secundum rem. ¶ Tertium
[illegible] quid sit simpliciter de capita
[illegible] pena et radice. ¶ Quartum
[illegible] sit capitale minus. ¶ Quintum
[illegible] eius oppositis quid sit illud
[illegible] septimum de comparacione accidie
[illegible] invidia. ¶ Octavum de magni
[illegible] tudine huius pene. ¶ Nonum
[illegible] accidia ponitur penam penes

super simulitate eius penes determi
nacionem. ¶ Decimum continet quod peccatum
determinatur sit. ¶ Undecimum de eius
effectu zeca.

Ad primum scitum sic quantum ad nomen
transit hoc nomen accidia
dicitur quod sunt ab illo verbo ce
dit publice. Hinc interpretatur importa
illam et ne accidiat in vinculis
eius ne accidiat de preceptis
que dicit vincula sapie vincula
eius sapie sunt precepta. ¶ Contra
quod secundum hoc videtur quod accidia
continet omne peccatum quia omne
peccatum mortale est contra aliquod
precepti quia si peccat peccatum mor
tale contra preceptum caritatis
et supplere debilitate ipse deca
logus ergo si quis importat contra
aliquod precepti non determinatur si
catum accidie penes contra vel
circa sancta precepta ergo non tra
sitivum non determinatur peccatum accidie
penes contra vel circa ista
precepta ergo non transit. Hoc in
huius pene a illo illa quia res
piciat indifferenter omnia capita
lia peccata. ¶ Ad quod dicendum quod hic
non accidia dicitur ab accidere quod
[illegible] dicitur peccat accedens dona
bona eius vel bonis sic piger
hijs qui inserviunt cum huma
[illegible] eius tempus pigricia sive acci
dia accedit quod est infectus noci
mentum et nunc nocumenti quod
ipse quia sicut hic est nocumentum
corporale quod fiat dentibus ipsum
acceptum sic quia infert acce
dimen ita hoc peccatum dicitur accidia
quia infert nocumentum spirituale
[illegible] accidiens quando pa[illegible]

tedium animae bonum spirituale difficile
et ideo dicitur istud peccatum accidia
ab accedo inde quia solum primum
et non perdurat etc. ¶ Ad illud quod obicitur
quod accidia currit contra ista
precepta quia inutilia dicuntur ista
precepta dicendum quod aliquid est dif
ficile ultra illud quod est circa
determinate laboriosum ut dicitur
difficile laboriosum aliquid enim
difficile est quod non est tamen circa
laboriosum sed tamen est difficile
tamen hec laboriosum magis illud
determinat laboriosum ut dicitur
difficile peccatum accidie sic dicitur
quoque sicut spirituale laboriosum
non est ita corporale voluptuosum
malum est unde dicit innatice ro
mes est voluptas ultimi nisi quod
sors est labor circa ergo bonum spiritu
ale laboriosum tollit ipse quod sit
accidia ¶ Et contra hec alia huiusmodi
precepta sunt bona spiritualia et
difficilia laboriosa ergo circa te
dium preceptorum determinate accidia
et ita ut prius est communis omnibus
peccatis facit ea ¶ Et dicendum quod
spirituale accipitur duobus modis uno
modo prout generaliter attendi et cir
cuit omnia precepta et consilia ceteris
diatis circa accidia que est circa
spirituale hoc modo quodam generale
secundum hoc dicitur ab beato Gregorio sic
quia accidie torpor circa precep
ta et vagacio mentis circa illicita
alio dicitur spirituale prout sol respi
cit illa opera que ad divinum
pertinent sicut sunt ista opera orale
psallere legere et huius huiusmodi et hoc modo
circa spirituale laboriosum determinate
accidia prout est peccatum speciale
modo spirituale laboriosum sed materiali
determinat accidiam ut ipse patet
quod dicit Hugo quod accidie op
tunitas vel iocunditas mentis
que est in contemplacione

Secundo queritur de accidia quod
secundum rem et diffinicionem
ponit autem Augustinus talem propter illud
amor et cetera absque est et
corporis accidia est tedium interius
Item Ricardus dicit accidia est
torpor mentis bona negligen
tis inchoare ¶ Item Damascenus accidia est
tristicia ¶ Item alia communiter magistri
accidia est diffidencia implendi
mandata queritur ergo an quo de
uniuntur iste diffiniciones et cetera
istam diffinicionem que est ac
est diffidencia implendi man
data quia diffidencia opponitur con
fidencie que est spei sed acc
non opponitur directe spei ergo
accidia non est diffidencia contra
si ergo diffinicio data per causam
vel ergo male diffinitur accidia
diffidencia ¶ Ad oppositum quod
non est de partibus fortitudinis ut
tullius dicit considerata divisio
cetera quod accidie opponitur forti
tudini ergo per contrarium dicitur accidia
fidencia quia venit aliud di
opponi fortitudini ¶ Item obicitur
de illa diffinicione que est ac
est tedium interius boni quia ac
dia est respectu precepti vel
ti consilio est cetera bonum go
accidia respectu cetera bonum
non est tedium interius boni
bonum cetera non dicit in
diffinicio rerum ipsius ¶ Similiter
dicitur de illa diffinicione quod ac

dia est torpor mentis bona negli-
gentis que quidem aliud dicitur sic torpor
est idem quod pigricies sed pigricia
est timor futuri aggravantis
ergo torpor est timor futuri aggra-
vantis sed tristicia et timor differunt
ergo accidia cum sit tris-
ticia non est torpor ¶ Similiter
obicitur contra istam diffinitionem
que est accidia est tristicia ag-
gravans quia Damascenus ponit quatuor
species tristicie et unam vocat acediam
que vocem aufert Illa est tristicia
aggravans ergo secundum hoc acediam
et accidia idem erit quod est falsum
cum sint diverse species tristicie
ergo non est illa diffinitio accidie
aut accidia sit tristicia aggra-
vans patet quia efficiat hominem
mutum ¶ Item torpor opponitur
tristicie sed accidia est torpor
ut dicit Hugo ergo accidia non
est tristicia Item tristicia opponitur
gaudio accidie opponitur fortitu-
do sed quorum opposita sunt diversa
ipsa sunt diversa sed gaudium non
est fortitudo [illegible] gaudium est
[illegible] ergo accidia non est tristicia
[illegible] augustinus de [illegible] [illegible] [illegible]
tristicia et gaudium spirituale op-
ponuntur [illegible] dicit non est in hiis
gaudendum que suadetis sed in
gaudendo in hiis que mundo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est locus nisi tanta leticia
recedit ergo tristicia et accidia sunt
idem cum habeant idem oppositum
Item aliter quod secundum istam diffi-
nitionem Damasceni non videtur accidia
differre ab invidia quia invidia est

tristicia aggravans ¶ Ad primum dicendum
ad primum quod tres ponuntur rationes
accidie sicut tactum est supra dis-
tincte secundum tempus intelligere
preteriti aut presentis aut futuri prima
est respiciens malum in presenti
tamen dicitur quod accidia est tristicia
aggravans ¶ Secunda respicit bo-
num spiritualem apprehensum ut malum
sibi quia sibi est difficile et la-
boriosum [illegible] illa que dicit quod
accidia est tedium boni interna a
deo collati Tercia non respicit
malum in futuro tamen [illegible] dicitur
quod accidia est torpor mentis bo-
na negligentis inchoare Si autem
queratur que istarum diffinitionum
ceterarum diffinitionum determinat
dicendum quod illa que dicit quod ac-
cidia est tedium boni interne deo
collati bonum enim et interius ap-
prehensum ut difficile ad consequen-
dum mox est causa quare oritur
[illegible] illius tristicie consequentis
[illegible] tamen non dicit intentionem
consequente [illegible] que dicit
quod accidia est torpor mentis
bona negligentis inchoare quia
cum tristatur tristicia aggravante
torquet ab operibus faciendis et
hoc patet [illegible] quod si quis [illegible]
[illegible] quod ponat torpor [illegible]
[illegible] ab accidia non tristicia [illegible]
tedium hoc cum non [illegible]
non [illegible] ¶ Ad [illegible] ergo quod primo
obicitur de illa ratione in qua dicitur
quod accidia est diffidencia divine
[illegible] quod ipsa dicit intentionem con-
sequente sicut illa accidia est
torpor [illegible] cum quod videt bo-

pl'i esse difficile & laboriosu et q
s'nandu vl fatiendu. Ideo est q
diffidit et torpet circa id facie
dum. Ad secundo dicendu q illa ro
no determinat essentiam ipsius acci
die. Quod no dat p aliquid q sit
essentiale ad ipsam ipius sed q
ad ipam consequitur sicut dictum est
et secundo eius que dicit q ro
determinat illa ro p illud q e essen
tiale. ¶ Ad tertium dicendu
q accidia no est essentialiter diffi
dentia ipius diffidentia ipam con
mitatur hoc est sequitur ad ipam
et q dicitur q fortitudo opponitur
ipi accidie dicendu q hoc e con
tra ipne s. diffidentie annexe
ipi accidie. Quod no ipe illi op
ponitur s; ipne annexi vl sequen
tis vl consequentis. ¶ Ad aliud q secundo
obiicitur de alia diffinitione dicendu
q ipa no determinat essentia acci
die s; dat s; p illud q est anex
ad ipam et q obiicitur q accidia dz
dici tedium intus boni dicendu
sicut dictum est q proprie accidia
dr esse circa bonu spirituale apprehe
hensum no difficile & laboriosu
et ideo q apprehendit vt labori
osum vl difficile & laboriosum
consequitur ncccessario tristitia ipne autem
quia illud bonu est vt difficile
et laboriosum magis bonu dicitur e
contrario. ¶ Ad illud q obiicitur de tertia
diffinitione s; q accidia e torpor
dicendu q torpor consequens ipam
accidia no est accidia essentialiter
sicut nec diffidentia ipius ad ipam
accidia vl tristitiam consequuntur
torpor ille & diffidentia. Unde
diffinitio illa no dat p aliquid

essentiale accidie. Hoc est q si
essentia illius ipius sequens ad
naturam circa id no procedit qui
diffinitur proprium tamen p consequens
ad ipam licet no tamen essentiale
vl formale in ipa accidia sed
sua sequitur diffidentia et to
rpor circa eam que tristantur circa b
difficile & laboriosum. Ideo q
ipm difficile et laboriosum
quer(it) consequitur autem q videt
et estimat se non posse ill
et impleto perseverando in illo
fidit. ¶ Ad illud q obiicitur tan
tam diffinitionem. Damasceni que d
q accidia est tristitia aggravans
dicendu q illa diffinitio de
essentia ipius accidie et q
q quidam alii sz actus q
est alia species accidie. Dicendum q
tingit loqui de actibus que
tristitia naturaliter aufferens et d
cedia dr. Uno modo sunt sunt
peccates sive pene et sic differ
ludimus. Secundo modo actus accidia
cedia est inter actus no
potior circa sit diffinitur vt
peccates vl pene. ¶ Ad secundo
est ipius eadem diffinitio a
nid contingit loqui de speci
sunt peccata et sic no differunt
nisi ipius actum generis p
vendum. ¶ Ad illud q obiicitur
Pauli accidia & tristicie no
eadem et nec accidia tri
est dicendu q sicut dictum e
titudo ipne virtute essentie
opponitur ipi accidie ipius v
diffidentie annexe ipi ac
Quod sicut diffidentia non

contraria vnius sequitur ad passionem ita
quod fortitudo non congau-
-det. Si autem fortitudo accipitur et ex
generaliter, opponitur accidie et
ideo ratione ab inuicem bene procedit.
Ad illud quod dicitur de torpore
dicendum sicut dictum est quod cum
dicitur accidia est torpor, id est, quod
est predicatio causalis siue for-
-malis, vnus notans genus aut
causam eius ad quod aliud sequitur.
Ideo dicitur accidia torpor mentis
quia accidia est tristitia formaliter
loquendo ad quam tristitiam sequitur
torpor mentis circa impletionem
boni siue circa inchoationem boni
quod estimatur non posse implere.
Ad illud quod licet non conueniunt inui-
-cem dicendum quod non sicut est de
accidia est de inuidia, vnus aliud
ipsa ratione. Nam inuidia
tristatur de bono alterius quod ex-
-cellit ut plurimum et non
[illegible] hoc, id est quod estimat illud
esse diminutiuum sui boni. Acci-
-dia autem proprie tristatur de bono con-
-templatiuo(?) illud tamen diffi-
-cile et laboriosum ad faciendum
et sunt dulcescentes(?) [illegible]
quod tristare [illegible] 2i

Tertio queritur in quo genere
sit accidia utrum scilicet in genere
passionis. Et dicitur quod non. Quod dicitur
Nam quod passionem consequitur tristitia
sicut illud [illegible] dicitur
aut passionibus consequitur
sequitur delectatio uel tristitia.
Accidia est tristitia, ergo non
passio vnius sequitur ad passi-
-onem. Contra. Nam ut loquitur

de passionibus meminit ipsam accidiam
passionem quia huiusmodi tristitias no-
-tat passiones de quibus loquitur.
Ad est dicendum quod delectatio vnius
modi est scilicet delectabilis passionis,
alius modi est passio. Similiter tri-
-stitia vnius modi est scilicet passionis,
alterius est passio. Sed de delectatione
que est scilicet passionis delectabilis
loquitur. [illegible] dicit quod
delectatio est actus siue motus,
passio enim cum mota est. Unde
delectatio illa non est passio sed
[illegible] passionis scilicet. Secundum ergo
quod delectatio et tristitia [illegible]
passionis loquitur [illegible] dicens
quod delectatio et tristitia sequuntur ad
passiones [illegible] delectatio
tristitia passiones sunt, cum
[illegible] fugiendo uel appe-
-tendo et cetera [illegible] huiusmodi
ille dicitur tristitia. Tristitia autem pot-
-est dici et de passione et de [illegible]
passionis. Nam sicut gaudium
est quod tristitia est passio [illegible]
tristitia ista non dicit peccatum [illegible]
[illegible] quod nolen-
-tibus nobis accidit uel non [illegible]
[illegible] non cum [illegible]
illa prima qua est passio est
peccatum [illegible] sed quia ultimus
est voluntaria ut dictum est.

Quarto queritur de causa istius
Quarta radice utrum scilicet causa
sit uel libidine [illegible] quod libi-
-do dicitur esse principium omnis pec-
-cati aut quod non. Nam amor ille
inordinatus siue libido quod idem
est et accidia [illegible] sicut
libido cum dicitur [illegible] voluntatis

respectu eius quod placet sed accidia pro
tristicia dicitur respectu eius quod displi
cet ergo per oppositum scilicet ad illum
amorem inordinatum sive libidinem
ergo non reducitur ad illud tamquam
ad radicem vel principium. Contra ergo dicta
sequitur quod accidia non est peccatum
cum omne peccatum ad illa reducatur
tamquam ad radicem sive principium
sicut dicit augustinus in libro de civitate dei.
¶ Ad quod dicendum augustinus in libro de ci
vitate dei licet timor male humilians et
amor male inflammans omnia sanat
in quantum timor male humilians
nascitur ex amore male accendente
sicut cum aliquis occidit aliquem
hominem quem timet et quia dat
animum sive motum et ille amor
sive libido movet ipsum unde duo
sunt due radices peccatorum scilicet
timor et amor tamen timor semper
reducitur ad amorem et tamquam ad
illud sicut habetur in glosa super psalmum
incensa igni et suffossa et ideo
dicendum amor sive libido simpliciter
esse radix omnis peccati quia
amor tamquam peccatum rotundum quia
amor precedat timorem radicaliter
¶ Similiter dico hic quod licet homo tri
stetur in hoc peccato hic tamen tristicia ra
dicatur in aliquo quod sibi placet
et ita patet radix et tamquam illius
peccati accidia.

Quintum queritur utrum accidia sit
capitale vitium et videtur
quod non spirituale laboriosum est
tristabile sed tristabile displicet
et tale non cadit in affectione et
quod non cadit in affectione non est peccatum

circa ergo cum accidia vel tri
respiciat huiusmodi spirituale lab
orum relinquitur quod non est
de numero vitiorum capitalium ¶
Capitale vitium dicitur capitale
quia nascitur ex alio sed ali
ud sed accidia sive tristicia n
ex alio sed alia ex ipso sed acci
dia sive tristicia nascitur ¶ ergo non
capitale amor patet cum acci
fugit spirituale laboriosum si
est et hoc propter aliquod delectab
quod ei adiunctum est fuga illi
laboriosi sive tristabilis
istud peccatum nascitur ex appeti
vel ex amore inordinato illiu
delectabilis ergo ex alio peccato n
ascitur non est capitale ¶ Ite
gregorius quod ex pusillanimitate ne
scitur tristicia sed ira est vi
capitale ergo tristicia sive a
ccidia nascitur ex alio capitali
ipsa non est vitium capitale
non dicimus quod torpor est
tale quia sequitur ex accid
¶ Contra gregorius in moralibus
dicit ponit ipsam esse vitium
capitale ergo est vitium cap
le. ¶ Ad quod dicendum quod accidi
gregorius est capitale peccatum
prima ratione in contrarium dicendum q
tristabile illud non displicet
quia eius oppositum placet
et quia placet inordinate
ideo facit peccatum cadit ergo a
in affectione ratione illius lib
vel amoris inordinati ante
ad istam displicentiam sive
tristiciam ¶ Ad secundam ratione d

sicut accidia vel tristia nascitur
ex amore libidinoso inchoatur e
rum capitale amor enim ille
libidinosus est radix est peccati cum
libet generalis sicut dicit augustinus
ad nasci ex illo non impedit
quod sit unum capitale eo quod amor
iste non sit peccatum separatum speciale
cupa et radix generalis omnium
peccatorum sine qua non est peccatum
ad quod dicit iste amat volup
tatem inquietare ideo fugit labo
riosum fugere laboriosum iste
est motus illius peccati accidie
accidie autem voluptuosum inquie
tum est radix omnis contra dicunt
ad peccatum pertinere unum dico et
dico quod timor non nascitur ex alio
peccato quia non distinguitur in peccato
efficiunt unum peccatum ¶ Ad tertium
dicendum quod sequi ex peccato capitali
est duplex uno modo coordinata
tione causali secundum hoc dicimus
quod filie capitalium maiorum sequuntur
ex ipsis consideramus sequi vel generari
a capitali vitio sicut sicut corrumpi
procedit unum esse capitale
ex alio sequitur alio modo generatur
aliquid quod ex capitali vitio ita
quod est coordinatio unius ad
alium sed accidentaliter tunc sequi
aliquid capitali non impediret
esse capitale quia non sequitur
tamquam filia hoc modo sequitur ac
cidia vel tristia ex contrabatione
ideo non quod sit eius filia sed quod
contingit quod ex ipsa sequitur
Secundo queritur de opposito
istius peccati accidie autem
opponitur ipsi caritati quia

caritas facit omne difficile fa
cile sicut dicitur super illud Genesis xxix
sequentium mihi videbatur ... pauci dies
[illegible] quod est difficile ipse
amanti est facile caritas ergo
facit de difficili facile sed acci
dia facit contrarium ergo accidia ipse
opponitur caritati ¶ Sed aut oppo
nitur fortitudini videtur quia ipse
opponitur quod accidie fortitudo et
tristicie gaudium opponitur ¶ Item
videtur quod opponatur gaudio quod
est fructus spiritus sancti quia acci
dia est tristicia sed tristicia illa
opponitur gaudio quod est fructus
ergo tristicia eidem opponitur ¶ Item
videtur quod opponatur caritati speci
et pacis quia super illud quare
tristis es anima mea glossa ideo
frequenter et vehementer cavendum est
tristiciam seculi fugiendam que
pacem et caritatem corrumpit ex
tinguit ¶ Si ergo extinguit ista
ergo opponitur istis ¶ Item sed quod ac
cidia quod cum duobus istis opponitur
contrario est divisa que sunt huic
vitio ipsum accidia sicut dictum
est consequitur diffidencia implendi
dei precepta ratione huius diffidencie
opponitur spei preterea alii contrario
dum vel laboriosi et ratione huius
tedii opponitur fortitudini que
est contraria difficilium labo
riosum radicaliter autem opponitur
ipsi caritati per contrarietatem suorum
motuum quia accidia facit fa
cile ex difficili difficile caritas
facit contrarium facile ¶ Item
ratione pacis que ex ipsa appa
paret que est inquietudo ea
que videtur ad hanc elationis sa
est enim ipsam accidia contrarium

semper impatiens secundum quosdam uoca-
tur impatiens non sustinendo
aliquid laboriosum et difficile propter
deum. Tercius loquitur que est maturius
surgens communia illata secundum quod
in ira presente aut accidiali oppo-
situm gaudio et hec uere tristicie sunt
cum uis declinat eius contrarium
secundum quod accidia est tristicia et
deo uere alicuius tristicie que est
contraria ipso opponitur gaudio spiri-
tuali et accidiali. Unde tamen distin-
guendum est gaudium quod quedam
est caritatis generalis omnis ui-
tutis de quo dicitur Ad Romanos xiiii non est
regnum dei esca et potus sed iusticia
et pax et gaudium in spiritu sancto et huic non oppo-
situm proprie sed quoddam gaudium speciale
uirtuti et uirtute aut communiter et hoc
gaudium est aut illud gaudium quod
est spiritualis laboris pro [illegible] et hoc
propter deum et hoc proprie opponitur accidie

Septimo queritur de comparatione
accidie ad inuidiam utrum sit
unum peccatum uel duo et uidetur quod unum
per hoc quod dicitur Ad Corinthios ii [illegible] spiritus tri-
sticia [illegible] [illegible] [illegible] tris-
ticia que mortem operatur agitur
pinguedine diuine caritatis in
[illegible] uirtutum quas operatur uidetur
quod nullatenus ualet. Ex quo
uidetur quod opponitur caritati sed accidia
caritatis respicit bonum [illegible]
et bonum in se ipso et tamen una ui-
tus est. Item per hoc non distinguun-
tur due uirtutes ergo similiter nec
eius opposita. Idem est enim
quod respicit bonum in se et bonum in
alio sed accidia respicit bonum
in se quia accidia est tedium in-
terni boni adeo collati. Inuidia

aut respicit bonum in alio quia inuidia est odium alieni boni ergo
accidia et inuidia sunt unum uici-
um. Item dicit Damascenus quod acci-
dia est tristicia aggrauans. In-
uidia est tristicia aggrauans. [illegible]
inuidia quod unum inter amor
tristicia alienum bonum est tri-
sticia aggrauans et hoc est [illegible]
Ad oppositum est illud quod accidia
et inuidia sunt duo capitalia
uicia ad inuicem distincta. Est
dicendum quod caritas cui sit [illegible]
inuidie et accidie non est op-
positum illius uel aut precedit
si esset ipse oppositum esse [illegible]
positum inuidie sicut dicit [illegible]
est uenerabilis que est in-
uidie et [illegible] caritatis uirtus
sit congratulatio alicuius boni
et compassio alicuius mali [illegible]
non [illegible] bona lectura [illegible]
scribitur. Damascenus dicens bonum
est quod non plenitudine in-
uenit aliquis indomita est [illegible]
nec ultra mensuram accedi
[illegible] cupidius nos ali-
quid in [illegible] redigit [illegible]
accepit oppositum sicut [illegible]
positum non est aliquis [illegible]
inuidia est uel equiuoce [illegible]
capitale peccatum quamuis
sed aliter uidetur quod non est
proprie uicium et proprie uir-
tus cum [illegible] uirtus [illegible]
uirtute [illegible] [illegible]
tamen [illegible] [illegible]
tamen sunt duo genera. Ad primum
dicendum quod illa diffinicio [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible]
sed incomparatione ad [illegible]

[illegible] accidiosos tristicia naturam afficiens
[illegible] aut similiter accidia quantum
[illegible] abhominacio quia immi-
[illegible] est tristicia aggravans de alic-
[illegible] bono. accidia non est tristicia
aggravans de ipso bono spirituali quod
[illegible] videtur multum eo quod laborio-
[illegible] unde dicit Boicius [illegible] laborio[illegible]
[illegible] contumacia oracio cum sit dicitur [illegible]
[illegible] laborio[illegible] corpore que [illegible]
[illegible]tutes recta

Octavo queritur de magnitudine
[illegible] peccati videtur enim esse ma-
[illegible] maia ociositas enim
[illegible] est omnium maiorum [illegible] [illegible]
[illegible] sicut dicit B[illegible] [illegible]
[illegible] quiesta est accidie [illegible]
[illegible] dicit xxxiii. Eccl. multam
[illegible] docuit ociositas cum
[illegible] sit mater maiorum [illegible]
[illegible] [illegible] erit accidia [illegible]
[illegible] Item pena peccati [illegible]
[illegible] culpe [illegible] peccatum
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicit [illegible]
[illegible] Eccl. xxxviii. maledictio
[illegible] tristicia glo. [illegible] incipit
futuri [illegible] [illegible] diffide-
[illegible] [illegible] [illegible] tri-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] future [illegible] aut sit pena [illegible]
[illegible] accidia non sit tristicia
[illegible] accidia sit peccatum [illegible]
[illegible] dicit [illegible] tristicia quod sit tristicia
[illegible] mortem secundum quod [illegible] [illegible]
[illegible] aut tristicia [illegible]
[illegible] quod est peccatum [illegible]
[illegible] dicit [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] quod est in-
[illegible] Item [illegible] infidelitas
[illegible] peccatum quam accidia sit
[illegible] est. Ad quod [illegible] quod [illegible]

loqui de accidia tripliciter est. cum uno
modo accipe accidia secundum quod
[illegible] [illegible] [illegible] secundum quod
dicit Augustinus quod una est tristicia que
ad penitenciam trahit. alia que
ad desperacionem [illegible] [illegible] nos
deus [illegible] quod accidia secundum
[illegible] [illegible] desperacionem [illegible] [illegible]
est. [illegible] peccatum [illegible] [illegible]
desperacionis sibi admittere [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illud quod dicitur
xxxviii. Eccl. [illegible] loquitur [illegible]
de tali accidia [illegible] dicit [illegible]
diffidenciam [illegible] [illegible]
[illegible] incipit [illegible] [illegible] du-
[illegible] [illegible] est [illegible] et
[illegible] irremediabile [illegible] adducit
diffidenciam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] loquitur de tristi-
cia accidia [illegible] cum dicit
a tristicia festinat mors [illegible] ani-
[illegible] [illegible] [illegible] loquitur
de [illegible] [illegible] [illegible] desperacionem
admittam Item loqui [illegible]
[illegible] [illegible] ociositas [illegible]
admittere [illegible] aut ociositas est
multorum viciorum [illegible] [illegible]
aut [illegible] bonis cogitacionibus
aut malis [illegible] non est [illegible]
bonis tunc est [illegible] ad
malas et [illegible] dicit ociositas mag-
num malum [illegible] [illegible] ociositas
dicit magnum malum accidia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non dicit
maximum peccatum [illegible] [illegible] [illegible]
peccata maiora sunt [illegible] et
infidelitas sicut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Eccl. [illegible]
[illegible] desperacionem [illegible] dicit
maximum [illegible] admitti [illegible]
non [illegible] [illegible] peccatum Ad a-
[illegible] quod est peccatum ad mortem [illegible]

q tristia dr esse pctm ad morte
dupl. Uno mo qr tristia. indespa
cay ueme zitu hoc dr esse
pctm ad mortem et hoc mo est
pctm inspm seu irremissibile
Alio mo mo dr esse tristia esse
ad mortem quia pordinat ad
mortem culpe quia sicut tristia
que est scdm ordinat ad vitam
tristia seculi ordinat ad morte
hoc est ad culpam zhoc mo dr
.ii. Cor. vii. q tristia sch morte
opat. Sz hoc mo no est pctm
maximum irremediabile quia
in multis accidit qui sunt ad h
disposti sicut in melancolicis zco
lericis qcingit com sumitate
melancolie vel etiam alia zro no
dr esse pctm maximum nec ir
remediabile rnd cpoq Cayn trista
tus est sz tristia mundi paulus
tristatus est sz ea que est scdm
deum que no spual est tristicia
luxos sz maximum que no seculare
est damnum sz ulti. ¶ Ad ma
hoc alr dcns q di .i. ho ult e
pctm ad morte no di q pe a
i. aliquid qo esse ordinat pat
ad morte despante qm pie dicitur
dum hillo quod qo dicat Johes
¶ Ad qo dicitur q pctm ad morte
dr dupl. uno mo dr pctm ad
mortem qd aliquis ordinat ita
scipm q no est talis q ipso
habet effcm oro sicut despans
deuenia malicis hmoi reddit
se talem ut pcs no habet effcm
oro zhoc est quia ipse no ordi
nat ordinate ymo se ipm im
pedit in aliis cum pctis hmo
lum confidit deuenia vel saltem

no diffidit sz istud pctm q e
desparans diffidit de venia h
ponit obstaculum zimpedime
ut impediunt ut in ipse no
effcm oro zideo dicit non d
ut pcs oret qmz

Nunc quantz de accidia p
pctm peneis confluntur
no peneis diminuitur et
q debeat esse pctm sunt
uel diminuitur sic dtingu
stam ubi no est tristicia
immoderancia zita no tri
n est tristicia zita deus
esse quoniam zunum dem psu
dencia uel aliqu q dimin
respectu omnis q plus partu
scdm medietate qo sic
dinat unum pctm peneis
gumm ita debet declinat
neis reliqua ¶ Item cepog
ma est tristia tyrannum z
nilitate omnis est ut inst
hunt passiam nobilis q lu
dicta frutificantes zqo
supsitum est dimittes qo
tardi sz gdum actio scdm
fluitate sz ead vane z
diminuitur zut plus ¶
dg q sicut dg ira pcm
quis nrsa n no esse iny
sz no possumus malud q
pcta cum quis no nrsa
esse irascibilia ¶ Ista ad qu
tristitia accidit aliqu
cia vana ¶ ad puenis ead
aliud qcuius pcta qui tri
vel pat dici sz tota qz
accidia scdm q dicat gre
fine gall. tristitiam no h
se cum lete sans quetai

Primo quia causa quod precep
tum sit prius accidie et
maxime causa quia preceptum
decalogi ad illa eum precepta
quodammodo reducuntur / unde
uel sit causa aliquorum preceptum
tabule precepta eum illa ita
sunt ut ad diuinam maiestate
uitate uel bonitate causa
nulla est ipse accidia quia
primum est adulatoria ipse quia
diaconus sortilegium ¶ Causa
est / superstitiosa nulla autem
est accidia non quod est
causa preceptum secunde tabule
i esse contra aliquod uir magis
causa preceptum de sanctificatione
quod autem non sic patet quia
in illo precepto precipitur quies
a opere seruili quies autem ab opere
et labor opponuntur in acti
uitate requiritur quies ita non
preceptum de sabbato ¶ Solu
tio est / causa preceptum secunde ta
bule eum secunde tabule est / in
non sit ipsius inimicus in proximo
quia sit preceptum cuius quia
proximus sicut de honore
ita ita dicunt preceptum secunde
respicit proximum sed accidia
respicit / proximum in suo ac
non est / preceptum secunde
respicit proximum ¶ est eum
naturalis mancus ipse non
¶ Ad quod dicendum quia preceptum
spiritualem est / causa
datam in eo xxxviij.
in nec dederunt tristiciam
sed repelle eam a te nam
Eccli. tristiciam longe repelle
ate multas eum occidit
est / uti in Eccli ¶ Si nos queri
tur quia preceptum decalogi sit
sunt alia precepta implicite
continentur in decalogo dicendum est /
quod opponitur preceptum de sanctificatione
sabbati in quo eum accidie con
traria est / de spirituali laboriosi
tatem a quiete carnali quod
in illo precepto est / amor sancte
quietis que est / cum gaudio
in bono spirituali licet ipsum sit
laboriosum / in lege precipitur ¶ Si ab
stineat ab opere seruili in quo est labor
non tamen precipitur bonum spirituale
ut orare psallere et predicare que sunt
opera spiritualia licet laboriosa

Videamus quibus de effectu huius
uitii dicit ergo contraria
tendibilis / effectus accidie est
obscuratio intellectus ¶ Causa ipse
est effectus superbie sic habetur
Rom. i. ¶ quod eum cognouissent obscura
tum est cor eorum dicentes se esse
sapientes stulti facti sunt / et cum
sit pena obscuratio est / insi
piens cor eorum unde dicitur ut
uelit intelligere in quo aplicita
te remotum est / quod in accidia ci
tatis auctoritate lumine sunt ergo ex
cludit ¶ Ad quod uidetur quia nonquam
uidit querere sed difficultate quod
superflua obtenebrare uane sup
abundantie libidinis quod libido
quod est / excellentia sed accidia vae
superabundantie dolorum de bono
spirituali eo quod est / laboriosum
et difficile / amor et do
lor diuersimode obtenebrant
ut non cognoscatur bonum quia
¶ Sed alius amor ipse et dolor alio
sunt / in effectu ita non uidentur

obtenebrare intellectum ¶ Ad quod dicendum quod quanta sunt ita intellectus practicus et speculativus eo quod quodammodo extendendo se intellectus speculativus fit practicus ita quod peccatum in uno vel in pluribus facit obtenebrationem maliciam cum obtenebratur affectus quo peccato superbie vel accidie obtenebratur intellectus non bene videndo illud quod est salutiferum secundum quod dominus causis sicut dictum est ¶ Propter dicit quod post hunc peccatum obtenebratur ymaginem dei in nobis et licet avaricia obtenebraret tamen specialiter dicitur detestacio que non solum obtenebrat bonum quia est peccatum secundum unus quia est secundo peccatum accidia cum inquantum tristicia eo est immo data obtenebratur ymaginem dei in nobis

Questio est de avaricia ¶ Primo querit quid sit ¶ Secundo utrum diligere pecunia sit bonum vel in se a malum vel indifferens ¶ Tercio quid sit inclinativum corporis vera ad amorem temporalem ¶ Quarto quare dicatur coniux dolorum cum non tamen contingit peccare secundum unum in illo quo peccat ¶ Quinto utrum sit capitale peccatum ¶ Sexto an sit spirituale vel carnale ¶ Septimo de aliis peccatis que sunt circa amorem temporalium utrum sub avaricia continentur ¶ Octavo de oppositis avaricie ¶ Nono de magnitudine eius per comparacionem ¶ Decimo de causis circa hoc peccatum ¶ Undecimo de effectu eius peccati

Avaricia sicut dicit augustinus super genesim ad literam avaricia non tantum dicitur appetitus pecunie secundum altitudinis excellencie cum etiam quod avaricia sit appetitus excellencie ad minus in spiritu secundum tamen hoc secundum hoc non videtur differre ab ea que superbie dicitur appetitus excellencie ¶ Ad quod dicendum quod illarum rerum non differencie fundamentum distinctio data est avaricie secundum superbie per eandem quod alia quedam est differencia quod superbia avaricia quodammodo sunt appetitus excellencie sed eum teneat quam summi boni licet impar et apparencia huius appetit et aliquis differunt tamen quia sicut duo sunt excellencie sufficiencia appetit quod superbia excellenciam apparenciam in pluribus non apparencia sufficiencia hoc modo non accipitur avaricia peccatum speciale quia sic inquantum differunt a quo modo quando non sicut dicitur quod avaricia est appetitus excellencie in solo rerum ad sufficienciam appetitus immaterius quod dicitur continentes bona et mala ad ea loquitur augustinus ibi ¶ Nullius autem ponit avariciam avaricie tale avaricia in mediatus amor secundum quod hoc non dat avaricie superbie quam amor secundum esse quamquam temporalium omnis tale ut potest precedere ¶ Ad primum dicendum quod bene quando non tam appetit secundum commune dictum de avaricia secundum quod dicitur quod appetitus omnis boni qualiter in ipso in venire sufficiencie

dictasse. Aug(ustinus) xiiii de ci(vitate) dei
dicit quod avaricia est libido habendi
pecuniam, sed neque ibi non sunt qualis
avaricia sed solum plenius mutabilia
subiacentia fortune. Unde Tullius
esse appetita vel appetitiva pecunie
nomine pecunie sic dicit Aug(ustinus)
l(ibro) de li(bero) ar(bitrio) i. continentur omnia quorum
sumus quorum domini aut
vendendorum potestate habemus. Unde videtur
avaricia qualiscumque scilicet vel
... quaerendo ... sufficien-
ciam est ... actus interior ...
animi et exterior est ... actus
exterior ... est in ...
appetitus ... ...
aut ... est in ...
appetitus habendi res ... ...
subiacentes fortune avaricia ...
... que dicitur ... actorum
... que ... ...
... secundum actum interiorem ...
quaerendo in illis sufficienciam
... ut dicit ... ...
est respectu honorum ...
que nomine pecunie intelli-
guntur vel patet per diffinitionem Tullii
non ... ...
... ... avaricie ...
... ¶ Item ... ... de
... avaricie ... nomen a
... ... in bonis ...
... in malis sic in bonis ...
... ¶ ... ...
... ...
... ... qui multiplicat
... glo(sa) est bona avaricia
... ... qui studiose ...
... ...
... ...
... ...

... in malo ... ...
... ... dicitur radix ...
... ...
... ... radix
omnium malorum cupiditas ... ...
... omnium malorum est philargia
que idem est quod avaricia ...
... ... nomine
avaricie dicitur radix ...
... ... radix omnium
... glo(sa) aliqui ... radix
omnium malorum avaricia ... ...
... intelligi ... diffinicio
... ... Tullius ... ...
... est tria radix omnium ...
... ...
... ... vite ... ... dicit
... ... in mundo aut
... ... actorum aut ...
... aut ... vite ...
... ...
... Aug(ustinus) ... ... dicit
dicit tres radices ... secundum
illa tria appetitiva ... de
... ... non solum
est pecunie sed ... ...
... ... capi-
tal ... ... dicitur libido ...
petitus inordinatus honorum ...
... ... fortune ...
... pecunie ... alia ... appetat
... ...
... ... nomen philargie ...
... ...
... appetitus ... argento ...
... ...
est in usu ... ...
... ...
... avari ...

S... quis ... diligere ...
... ... bonum ... ...

et unde q sit malum secundum se quod
dicitur j Jo ij nolite diligere mun-
dum neque ea que sunt in mun-
do sed hoc est diligere temporalia pro-
hibitum est ergo hoc diligere ergo est
malum secundum se sic diligere ¶ Item
super illud dicit aug[ustinus] in [illegible]
[illegible] nobis est non diligere ea que
in mundo sunt ne remaneat [illegible]
[illegible] in nobis ad dampnacionem [illegible]
ergo diligere temporalia est dampn-
nabile ergo est malum secundum se ¶ Item
idem [illegible] dilectionem patris ut
[illegible] alij et videt postea
noli diligere mundum q di dilectio
patris et mundi non patiuntur simul stare
ergo dilectio temporalium [illegible] mundanorum
est malum secundum se ¶ Item super
illud j Jo ij noli diligere mundum
glo[sa] sic dilectio dei est bonum sim-
pliciter ita dilectio mundi [illegible] vi-
ciorum sicut ergo dilectio dei est bonum
simpliciter ita dilectio mundi est
malum simpliciter dilectio autem mundi
est dilectio temporalium ut dicit
glo[sa] ibidem ut aurum et argentum
¶ Autem dicitur super illud mat x quam
difficile est etc glo[sa] non ut impos-
sibile q cum impossibile [illegible] fi-
eri non potest q autem difficile est cum
labore fieri potest cum magno autem
labore [illegible] dei [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] regni dei [illegible]
[illegible] q diligere temporalia [illegible]
est [illegible] se malum [illegible]
se [illegible] malum non possent in-
trare [illegible] regni ¶ Item super
[illegible] difficile intrabit

regnum celorum [illegible] amatores
[illegible] ergo non est [illegible]
[illegible]
regnum celorum ergo temporalia
[illegible] possunt [illegible] ut sunt
creature [illegible] constat [illegible]
diligenda tal ut sunt [illegible]
[illegible] apparet quod sunt di-
ligenda [illegible] sic est [illegible]
[illegible] respondeo [illegible]
ergo [illegible] diligere [illegible] malum
se ¶ Ad hoc videndum [illegible]
[illegible] super illud j Jo ij
[illegible] mundo ad [illegible]
voluntate [illegible] mundi [illegible]
temporalia quod non dicitur [illegible]
diligere mundum [illegible] intelligi
[illegible] mundo [illegible] ¶ [illegible]
diligere ad voluptatem [illegible]
[illegible] cadit [illegible]
[illegible] q non [illegible]
possunt temporalia ordinate [illegible]
[illegible] difficile sunt [illegible]
mortali aut veniali [illegible]
sunt [illegible] cadendi [illegible] ut
[illegible] est de illis [illegible]
[illegible] edificant [illegible]
[illegible] quidem [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] quod [illegible]
j Jo ij [illegible] est q diligere [illegible]
[illegible] dilige
[illegible]
[illegible] de mundo [illegible]
[illegible] ¶ Item dilige
[illegible] aliquis ut [illegible]
[illegible]
[illegible] esse [illegible]
esse [illegible] malum ¶ Et [illegible]
[illegible] illud q dicit [illegible]

...s auctoritatibus sequentibus Ter-
[illegible] quid utrum aliquis pos-
sit diligere temporalia propter se. Quod sic quia
non est [illegible] diligere mundum
secundum se. Contra autem non pos-
sunt propter se diligi unde philosophus [illegible]
est quod propter se sit diligendum
[illegible] sunt ad usum secundum
[illegible] est referre ad aliud quod frui
[illegible] est. Frui autem amare [illegible]
aliquam rem propter se. Contra [illegible]
[illegible] peccat mortaliter [illegible]
[illegible] peccatum propter se non [illegible]
[illegible] quibus [illegible]. Dicendum
quod contingit diligere
propter se et licet [illegible] non
aliquid [illegible] secundum veritatem sit
appetendum [illegible] tamen
[illegible] in illis esse sufficienciam
non sit. Ad [illegible] non [illegible]
[illegible] dicendum quod licet [illegible]
peccatum propter se que [illegible]
[illegible] tamen [illegible]
[illegible] propter se que [illegible]
[illegible] temporalibus [illegible] dili-
[illegible] temporalem propter se [illegible] aliud
[illegible]

Circa quintum quod inclinat ap-
petitum [illegible] ad [illegible]
temporalia cum dicitur natura cor-
rupta duo dicit natura [illegible] et
corruptionem. Sed constat quod natura
[illegible] appetitum ad amandum tempora-
lia [illegible] natura [illegible]
[illegible] sed non est talis amor
[illegible] amor [illegible] corrup-
tionem [illegible] natura quod
non est inclinatio ad [illegible]
temporalia. Contra non quia
[illegible] quod non statim post
[illegible]

Ergo non est. Sed Gregorius [illegible] malis
que [illegible] sunt nature [illegible]
[illegible] cum [illegible] corrupta
[illegible] per naturam [illegible] facit. Item
[illegible] natura quia corrupta adhuc
inclinet ad [illegible] tamen
nec natura nec quia corrupta
adhuc inclinat quod [illegible] temporalia
[illegible] non [illegible] sed avaritia adhuc in-
clinat [illegible] sunt [illegible]
avaritia in [illegible]. Item
avaritia [illegible] plu-
[illegible] aliud [illegible]
[illegible] alienum
[illegible] esse contra naturam cor-
[illegible] quod natura
corrupta quia corrupta [illegible]
[illegible] indigenciam supplendum appetit
[illegible]. Contra [illegible] quod duo
[illegible] et [illegible] alienum
rapere sed istud [illegible] contra
naturam [illegible] ut Gregorius ait rape-
re [illegible] esse [illegible]
[illegible] ma-
gis autem [illegible]
avaritia [illegible] istud est contra
naturam [illegible]
ad usum [illegible] dictat natura
quod non [illegible] eo [illegible]
[illegible] contra naturam
[illegible] instituta bene [illegible]
[illegible] est de avaritia sed [illegible]
de natura corrupta dicendum [illegible]
dicit natura corrupta duo di-
co secundum quod dicit [illegible] in natura
corruptionem [illegible] ita esse
quod natura [illegible]
[illegible] ita ipso
[illegible] est nature corrupte [illegible]
[illegible] est nature sed [illegible] est
[illegible] corrupte vel [illegible] esse.

q(uod) iniusto modo p(re)valeat alteri
Ad hoc vel ipsa natura (contra)rie sibi
dictat natura uti ipsis s(ed) cum
no(n) abusu vel etiam corruptione
(contrari)o surgit appetitus no(n) utile
vel inutile ut ita dicam s(ed) p(ro)p(r)ie
r(es)p(o)n(d)endi illud (contrari)o est peccatum
avaritie (contrari)o intelligitur q(uod) dicat se
necta q(uod) ea que a(n)i(mu)s sibi negat
si adversum (contrari)o sibi facit aliena sup(er)
sple abusa no(n) est tamen intellige
de corrupta natura s(ecundu)m q(uod) est
natura corruptioni subiecta
¶ Ad illud q(uod) dicit Boe(tius) libro s(e)c(un)do
q(uod) aliquid p(otes)t esse natura s(ed) q(uod)
tamen est in sanitate corpora cor
ruptione tamen hoc corpora natura
sicut dicitur est s(ecundu)m dyo(nisium) in
hanc dicta q(uod) natura cuius c(on)
trarii quem ad h(oc) est natura cuius
ordinata ad magnitudinem qu(an)ti
cuius natura immediate s(ecundu)m
natura determinata immediate
consistit Similiter dicitur c(on)trarie
q(uod) natura f(er)tur ad hoc c(on)ordi
nata no(n) dico ita est de natura
animali

Quarto q(uer)itur q(uod) avaritia q(uae) in se
dicitur esse horrida c(on)c(e)ptio
nem cum maxime s(ecundu)m quemcumque ava
ritie cum sanus oculis possit s(e)
tale p(e)c(cat)o avaritie ad aliquam
sunt horrida oculorum nos s(ecundu)m
s(ecundu)m sensum ipsum ¶ p(rim)o avaritia
sat de appetitu suo (contra)stat
q(uod) sicut hic loquendo no(n) est de
insensibilibus aut aliis sensibilibus
ips(is) aut p(er) actus ergo avaritia p(er)
talem qualitatem s(ecundu)m qu(a)m e(st)
p(e)c(catu)m no(n) videtur debere denominari
a(d) horrida aliquam p(er)sonis ¶ p(rim)o ab

inde cuius aliquis potest delectari
solum in p(ro)sp(er)itate eius s(ed)
in pulchritudine eius p(er)sonali
q(uod) pulchritudo moveat eum
appetitum constat q(uod) reducere
h(abe)t p(e)c(catu)m ad horridam oculi
q(uod) inde cum sit illi mordum
appetitui s(ecundu)m bonum nimis
sublimatis fortune ¶ p(rim)o con
delectari non esse delectatio
malis que eadem delectatio q(uod)
est in ipsa pulchre mulieris
ita est s(ecundu)m horridam oculi
¶ Ad q(uod) dicendum s(ecundu)m q(uod) dic(it)
aug(ustinus) in li(bro) de li(bero) arb(itrio) avaritia
te qualit(er) (contrari)o est mentio
in delicate eum ad creaturam
no(n) referendi ad maiestatem s(ed)
aut qualiter ad bonum temporale
rius (contrari)o est superbia aut
tius (contrari)o fit luxuria aut d
strictus (contrari)o est carnalis
lus s(ecundu)m sensu(m) (contrari)o superbia
nis s(ecundu)m horridam oculo(rum)
nis tamen horridam carnis
ergo bona temporalia maxime
p(re)senduntur a sensu ipsum s(ecundu)m
q(uod) dicit phil(osoph)us q(uod) decor t(emporalium)
rebus nos diffusi(us) rerum su
in respectu illorum dicitur horri
dus hic dicitur horrida oculo(rum)
¶ Similiter no(n) valet q(uod) albedo
decoris licet eum calor uti
possit p(er)movere ad unum l(ege)
tamen utrumque h(abe)t inf(eri)
dominium ad c(on)c(e)ptum a(n)i(m)e
Ad id q(uod) qualit(er) s(ecundu)m appetit(um) c(on)
s(ecundu)m sui pulchritudinem c(on)
tradicte reducat(ur) d(e) p(ri)mo ad
p(rim)o (con)f(er)t directe possidat eum

sunt quod voluptatis quod eius
[illegible] ista perversus cum aliquo
[illegible] pudoris timidus sunt inter
[illegible] lenia sentiri timiditas
[illegible] eius generalia temptandi ca
[illegible] pellendi molestiam sed ad a
[illegible]endi nocendi per celsitudinem per
[illegible] ille appetitus inquantum ma
[illegible] fortitudine refertur ad concupis
[illegible]centias Si autem appetitus possessio
[illegible] per ipsam rerum reducitur
ad concupiscentiam oculorum ad
[illegible]cam est quod dicit Beda in
[illegible] illud Io. i. ii. omne quod e
[illegible] aut est vel dicitur cui
[illegible] carnis est in omnibus que
[illegible] voluptate delectat superbia
[illegible] oculorum est cuius cum si
[illegible]ue sit in magicis artibus
contemplando spectaculis in
[illegible] adquirendo rebus tem
[illegible]alibus inlicitus fendis carpen
[illegible] magis preminorum Et dicit
[illegible] quod si superbia pertineat
[illegible] mentis concupiscentia oculorum
[illegible] potius cum sua sit salus
[illegible] potius non potius unde
avaricia non sit quasi sed Ubi
[illegible] potest dici quod superbia non
[illegible] aliquam [illegible] potius
[illegible] quod bonum mentis quod in
[illegible] bona potius reg[illegible]
[illegible] sua est bonum intellectus
[illegible] excedit excellentiam quasi
[illegible] apparente tamen vel
[illegible] bona potius subiacet
fortune quo ad [illegible] plura ergo
[illegible] superbia appetitus mor
[illegible]lis sicut sed non avaricia
[illegible] est interioris intelligen
cie

Quinto queritur an avaricia sit
capitale vicium. Et videtur quod
non dicit Gregorius super Iob. avaricia
aliquem ante per elacionem, aliquem per
timorem dum enim quidam sup
tinuit necessaria timet mente ad a
variciam relaxat. Sunt alii qui
dum potenciores videri appetunt
ad alienarum rerum ambitum succen
duntur. Secundum hoc ergo videtur semper
oriri ab aliis viciis ergo non est
capitale. Ad quod dicendum quod ava
ricia quamvis sic vel sic oriatur aliquando
hoc non impedit quin sit capita
le vicium. Ad quod dicendum quod motus
timoris aut elacionis non
sunt motus nisi cum motu avari
cie quia motus avaricie est in
in concupiscibili non per tamen motu appe
tendi retinendi vel dandi da
da sed motus elacionis vel timoris
sunt in irascibili vel rationali ad
hoc [illegible] quod non dicitur capitale
vicium propter hoc quod oritur ex aliis
sed quia illi motus essent [illegible]
[illegible] motu avaricie tenent quod
cadem in eos.

Sexto queritur utrum avaricia
sit vicium spirituale vel carna
le et videtur quod spirituale propter illud quod
dicit Gregorius in fine Iob quatuor
[illegible] enumerat inter spiritualia ergo
est spirituale. Item carnalia vi
cia sunt circa [illegible] eadem vo
luptate delectat in corpore si sit spirituale
ergo si non in [illegible] est spirituale
Contra hoc quod [illegible] motus libidi
nis magis est longe avaricia
[illegible] et ipsum
[illegible] delectacio in corpore si est
spirituale. Item plus appetit ma
teriae carnis quam motus avaricie

cum motus luxurie possit dyabolo
in esse ut patet in demonibus incubis
quod non sunt motus avaricie
videtur quod multo magis possit
¶ Et dicendum quod spiritus sensibus et
si sit quietus corpori est tamen se
subtilis accipe racionem dicitur per te
siderari incorporata hoc eciam ali
quid potest dici spirituale dicitur vel quia
inest spiritui inquantum est spiritualis
et sic inest ei inquantum spiritus est
et sic dicitur ex adverso carnali cum
ultima angelica et sic et vel
quia peccatum spirituale quod inest spiritui
inest dyabolo sicut superbia ira
invidia accidia. Carnale dicitur spiritua
le quod inest spiritui inquantum respicit
corpus et afficit ei quibus indi
get vel quibus indiget videtur
eius inordinatum hunc appeti
tus spirituale sumitur quod carnalia
tia quia aurum vel argentum non in
diget ipse sed sibi ipse corpus sed
certa que dicuntur spiritualia ipse dicit
inquantum naturale distincta a corpore
de accidia tamen dicitur quod invenio eo
pulatur cum cupiditate aliorum
tu seculia quam autem dicitur ex adverso
quia appetitus quietis corporis aliquid
longanimitate spiritus quam tedet
bona agere ¶ Ad illud quod dicitur de
demonibus incubis dicendum quod in ipsis
non est motus luxurie secundum in
tatio quia non habent corpora unita
per modum unionis ... tamen
... sed potius lactorum cum
mobili sed est ibi illusio et decep
cio ... magis aliis racio
nis dicitur mandicat quod tamen ...
... mundi ... hic
ature dici modum sicut sunt et

indisposite ...

Septimo queritur de aliis peccatis
que sunt circa amorem
... utrum sub avaricia contineantur
primo de ambicione. Secundo de
dignitate ...

Octavo sic videtur quod am
bicio reducitur ad cupidi
tatem quia ipsa est cupiditas
non subdicenda ...
ita dicit augustinus in libro decimo
ambicio ... superbia
cupida ... reduci
potius ad superbiam quam ad avari
ciam ¶ Item idem ... quod
videtur dicit ut continet ag
...
ambicio ... ambicione
intelligit superbiam ergo ambicio
ad superbiam reducitur ¶ Ad quod
dicendum quod ambicio est appetitus
potencie autem hoc appeti
... ad quam appetitus
... et sic reducitur ad
... appetitus ...
vel sufficiencia et sic reducitur ad
cupiditatem oculorum ... augu
stinus confessionum avaricia possidere
multa et duo propter ...
potencia non ... in ...
duo cum ... ipsis ...
non quam deus ... est ...
... avarus ... sufficere
deus ... avaricia ... quia
possidere ... racio
¶ Secundo queritur de prodigalitate
sit vicium et videtur quod non
... eius aut est capit
... aut aliquid veniale
sit capitale ergo ...

366

capitalia dicit gregorius quod
cum sit ad aliud reducibile
quantum ad hoc non ad avaricia cum
contrarie esse opposita sicut ava
ricia et largitas nec ad aliud
multo magis ut videtur ¶ Item q[uia]
est vicium quae prodigalitas non ponitur
tamen capitale sicut avaricia
dicendum quod nulla corrupta
inclinat ad peccatum quia corp[us]
est non inclinat addendum
quod prodigalitas facit [illegible]
[illegible] finem sed ultimus ut lau
detur ipse qui dat vel ut honoretur
[illegible] dicior et ideo prodigali
tas ut [illegible] ponatur finis sed vel
ut laudetur ipse qui dedit vel
honoretur cum sit ad aliud in
reducibile non debet poni capi
tale cum reducatur ad ypocri
sim ad inanem gloriam et quia
avaricia sine cupiditate [illegible]
[illegible] ad ipsos actus oppositi
avaricia et prodigalitas non
alia quantum ad finem utrobique
est concupiscentia rei temporalis
[illegible] autem est condignitas
dicit [illegible] indigencia est
principium vero autem quia
avaricia ponitur capitale non
prodigalitas est quia corporis
[illegible] magis inclinat ad co
[illegible] sui quia ad sufficientiam
[illegible] concordancia aliorum avaricia
est ad retinendum sibi prodiga
autem addendum aliquid non
[illegible] ¶ [illegible] quia dictum
sunt autem moralis philosophus una
medietate magnificencia circa
sumptum magnarum rerum et eos
[illegible] sed medietati [illegible] vicia

aliam medietatem ponit que di
liberalitas circa donacionem parvarum
rerum et similiter potencia hec [illegible]
ad theologiam respondendum huic et illi
solum ponit unam medietatem et
alterum solum [illegible] [illegible]
¶ Ad quod dicendum quod finis moralis
philosophi est felicitatis civilis nec ultra
progreditur qui vult [illegible] pau
citate [illegible] est ut [illegible]
dat decem ut magnus det mag
na prius sua [illegible] illa medie
tatem [illegible] potencia determinat
circa hoc et circa illa [illegible] sua
potencia ponit secundum parvum et
magnum sed theologus attendit
tamen ad finem felicitatis eterne
[illegible] ad hunc finem non pos
sunt pervenire natura et racio
sicut [illegible] fideles argumento
[illegible] fidei sed quod in
fidelitate illa attendit [illegible] fini
tamus sed licet comparando [illegible]
sit [illegible] illud magnum
[illegible] ad [illegible] felici
tate [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] et ceteri
¶ [illegible] quia qui reti
net [illegible] peccatis sit avarus
qui dat [illegible] non [illegible]
magis aggredi [illegible] evan
gelii [illegible] consilium [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible]
potencium ¶ Et dicitur quod [illegible]
[illegible] dat potenc
[illegible] supplementate sed magis
[illegible]
sed [illegible] est [illegible] secundum [illegible]
tate [illegible] finem

temporalium vel propter questum tempo-
ralem vel honorem vel aliquid huius-
modi dare avaricia et prodigalitas esse similiter
facimus actus et actus inordi-
natus autem sit est de hoc quod est re-
tinere avaricia et prodigalitas esse similiter
actus inordinatus autem sit est de
hoc quod est retinere avaricia quoniam
illud non prodigalitas sine debito domi-
nari. Quoniam cum possum propter deum velle
retinere avaricia ut si esset altera dona

Octavo queritur de opposito
avaricie et videtur quod caritas
sit ei opposita. Probatur hoc quod dicitur super
illud prima ad Romanos vel lex. c. i. glosa
illa lex est caritas alterum refertur
ad cupiditatem nam caritas ten-
dit et trahit sursum cupiditas
deorsum opponuntur ergo caritas
et avaricia. ¶ Item videtur quod libera-
litas sit ei opposita cum illa sit
in dando avaricia in retinen-
do. Item videtur quod prodigalitas que
est in male dando avari-
cia non in male avaricia retinendo.
¶ Ad quod dicendum quod cupiditas genera-
lis opponitur caritati secundum quod
cupiditas generalis est appetitus
inordinatus rei mutabilis propter
se et caritas est appetitus rei
immutabilis quam si rei muta-
bilis hoc est inquantum est ordina-
ta vel relata ad immutabile bonum.
Specialis autem avaricia que de-
mittitur circa bonum fortune substan-
tie directe opponitur liberalitati
vel aliter distinguendum est. quod
ad actum interiorem qui est diligere
non est diligendum opponitur cari-
tati quo ad exteriorem liberalita-
ti prodigalitati opponitur cum actus

competit in retinendo. Vel quod dupli-
ter opponitur avaricia prodiga-
litati et liberalitati quod liberalitas
est sicut medietas

Nonus queritur de magnitudine
huius peccati. Primus intencio
ad ydolatriam videtur eniem quod
avaricie sit tantum quantum pecca-
ti ydolatrie. Probatur hoc quod dicitur super il-
lud Ephesios v. avaricia que est ydolo-
rum servitus. Glosa. equalis avaricia ydo-
latrie et inferius. i. ideo avaricia
ta est ydolatrie quia quantum
peccatum avaricie est tantum quantum
peccatum ydolatrie. ¶ Item Colossenses
iii. avaricia que est ydolorum servi-
tus. Glosa. tam fugienda est
sicut ydolatria cum simile vi-
tium est quia actus pro-
prius infirmi recte ydolatri-
bus avaricia que non est di-
minuta. ¶ Item ymago non
ta est tamen argento et au-
ro ydola avaricia comparata
ergo vel est ydolatria vel pro ydo-
latrie tantum peccatum quantum ydo-
latria. ¶ Contra avaricia est
comparata equitate secundum ydola-
tria est contra divinam majestatem
quod patet per illud quod dicitur super il-
lud Psalmi xv. ydolatria dei hono-
rem et reverentiam usurpat simili modo
ergo si non est illa in corpore
ergo non tantum peccatum. ¶ Primo
dicitur avaricia ydolorum servi-
tus dicitur per illud quod dicitur Philippenses iii.
deus venter est etc. glosa
hoc ab homine colitur quod quis
diligit sed avarus avaritie
diligit pecuniam contra super deum
¶ Sed ordinatur quod simile delic-

di de gula per eandem glo. que
ponit ad hoc deducit. Et in sub
ditis meam glo. quod deus diuiti
ciis maior est et melior plus
que diligendus est. Et Colos.
iii. autem dum faciunt ventre
[illegible] Colo. iii. in nem ydola
glo. que proponit ad hoc ad
dicit. Et in subdit eandem
[illegible] mihi sicut gulosus deus
venter est ita auarus aurum
[illegible] quod auarus sunt peccatum
[illegible] deos simulacra [illegible] ydola
[illegible] sunt ydola [illegible] tunc sunt
hoc dicit. [illegible] alii tunc quod si
esse tunc singula [illegible] illud
ad Ro. viii. [illegible] cum Christo domino
sumit [illegible] venit [illegible] ista
[illegible] vidit [illegible]
[illegible] hoc quod dicit Ys. xviii. qui
[illegible] peccatum [illegible] peccata ita
[illegible] tunc illud dicit [illegible]
Ad quod dicitur quod [illegible]
dolatrie non equatur auaricia
[illegible] peccatum. Et dicitur ad illud
est equalitas vel compara
[illegible] in proportionali
[illegible] quod sicut
[illegible] ad ydola sic in
[illegible] auarus ad nummum
[illegible] quod auaricia [illegible]
ydolatrie [illegible] ydola
[illegible] videtur sic sunt
[illegible] vbi [illegible]
[illegible] deseruiunt [illegible]
[illegible] tradent [illegible]
[illegible] sculptile illi in multis
[illegible] ydola [illegible] aut sub
[illegible] illi sculptilibus
[illegible] auaricia dicit

[illegible] tunc [illegible]
[illegible] plenitudine [illegible]
[illegible] reliquias [illegible]
[illegible] tunc [illegible]
sic auarus [illegible] peccatum
et [illegible] qui [illegible] ydolatrie
auarus ydolatrias plus [illegible] est
in [illegible] se qui [illegible] alia causa
[illegible] illa [illegible] est
[illegible] sic dicendo [illegible] auaricia equata
est ydolatrie quia sicut ydo
latria dei [illegible]
et [illegible] vendicat ita auarus
[illegible] dei quas deus vult [illegible]
indigentibus [illegible] sibi et [illegible]
[illegible] nolunt [illegible]
[illegible] esse [illegible] in
[illegible] ut sic ydolatria magnum
peccatum est ita auaricia [illegible] etiam
[illegible] glo. ad Colos. iii. [illegible]
[illegible] deo auferre [illegible]
[illegible] diuinitatis [illegible] ita
auarus [illegible] se [illegible]
[illegible] que deus [illegible]
[illegible] Ad aliud quod [illegible] de
[illegible] respondens [illegible]
[illegible] tamen quo ad
hoc est [illegible] ydolatrie in
[illegible] indilectae
[illegible] in [illegible]
[illegible] adeo [illegible]
quo [illegible] estimatione
[illegible] deos [illegible]
[illegible] latrie
[illegible] solo [illegible]
[illegible]
[illegible] quo ad hoc
[illegible] peccat [illegible]
[illegible] vel [illegible]
[illegible] est [illegible]
tis. Ad [illegible] singula [illegible]
dicit illud ad [illegible]

quod qui colit ventrem deum suum facit ad nutum eius secundum gulosi-tatem ad voluntatem sue ventris facit sicut dicitur in glosa ad Philip-penses in glosa super illud ad Philippenses .iii. multi alii eum ad lelant [?] et aliis de-trahunt ne ventri suo possint adimplere tamen hoc non est intelligen-dum de omni guloso sed de eo qui est in hoc peccato profundatus. Similiter est de avaro. Omnia quecumque facit facit ut congreget pecuniam vel ut aggregatam custodiat. Cum tamen deus dederit temporalia ad hoc ut dispergantur non ut custodiantur dispergere enim dare est sed famulum cu-stodire unde Crisostomus loquens de ava-ro dicit custodire famuli est, comune dispensatoris est. Cum ergo custodias vel dispergas famulus es. Ideo accepisti pecuniam non ut eam custodias sed ut eam distri-buas sed velle eam deus custodire non pecuniam. Similiter cum dedisset quan-tum illud sive ad hunc posset in ventre in guloso et ita quilibet gula debet dici ydolorum servitus. Ulterius notandum est quod sive a-vari est in maxima proximita-te servituti ydolatrie. Licet enim y-dolo reverentiam formo artificialis sit aliquid tamen quo ad hoc quod ydola-tra credit inesse potentiam ad subveniendum nichil est. ¶ Unde .i. ¶ Corinthiorum .viii. ¶ Scimus quia ydolum nichil est tamen quia ad deceptionem ydolatrarum procedit ibi dyabolus et dat responsa aliqua .i. quia omnis spiritus non est in unitatibus [?] quibus gloria in uniuscuiusque ydolis sacrificiorum et sig-nificat dyabolo nulla est gratia spiritus sancti sed enim ymaginem similitudinis

[?] multitudinis dignitatem prefe-rendo [?] nichil enim est in eis vanus rationale. ¶ Vel dicitur quod ad aurum et argentum gemmas et cetera quibus oblata sunt ut opus ydola per fulgorem decoris estimata quibus formam sed nichil artifex non potest esse quod ydolum nichil est. ¶ Ad illud quod credunt ibi esse ydo-latra vel in ydolo est aliquid spiritus numinis est enim quedam in-ventum [?] priorum sine veritate sub-sistente. Videtis [?] ipsi ydolo quan-tum nichil est infimum vel nichil quam sui approprinquet [?] sub-stantie quod est infimum inter omnes creaturas. Hoc autem est bonum mutabile terrenum et corporale talibus quod appetit avaricia. Patet quod avaricia in maxima pro-pinquitate [?] est ad ydolatriam qui-sicut ista colit nichil ista habilitata [?] enim sunt bona quod appetunt alia peccata ut patet in luxuria que appetit talia que or-dinatur ad perfectionem naturale, similiter luxuria appetit tan-tum ordinata ad generationem ut sic cum in rebus mutabilibus sint quedam superiora quedam media et quedam infima. Omnium bonum terrenum est infimum et in ordine diversorum corpo-ralium est magis infimum ¶ ¶ adhuc in ordine bonorum in ordine metallorum vim superius qua ad nobilitatem quam [?] proprietate alios videtur ut pecunia illud respectu omnium tendit avaricia [?] [?]

proximitate scilicet ad ydolum nec
est deus libus sensibilibus quod ille
demonius ad [illegible] ad sustentacionem hu
mane nature insufficiens et inutile
dicit non sit aurum et argentum
sed solum ad usum ¶ Et ut prava
bus peior sit demoniacus et
[illegible] sic probat quod dicit Crisostomus
loquens de demoniaco illo de quo
loquitur Mat. xi comparat avarum
[illegible] in quantum ita dicens quod ad
[illegible] denudacionem demoniacus
fuit insania ita et insania con
[illegible] philargirie quia sicut ille se
denudat sic iste congregat de
[illegible] sine illa [illegible] exactorum
[illegible] est demoniacus cum
[illegible] quod se denudat non nach
[illegible] hoc cum tum [illegible]
avarus nocet sibi talis pro
avarus peior est demoniaco
[illegible] est [illegible] ligata ¶ Item diffi
[illegible] ad hoc sunt obedit demo
[illegible] demoniaci quod avaricie pe
[illegible] illi non obediunt [illegible]
[illegible] ant in [illegible] filiu
[illegible] se [illegible] xi [illegible]
[illegible] obediunt anima ¶ Ad hoc
dicendum quod quo ad hoc demoniacus
est [illegible] ligata [illegible] liberam
[illegible] ut in illo statu possit [illegible]
[illegible] in [illegible] et quo ad hoc quia
[illegible] non est [illegible] demoniacus nisi
[illegible] de tali cum loquitur Crisostomus
demoniacus est [illegible] tamen
et sibi et aliis nocet talis de
[illegible] solum sibi [illegible] quod quo
ad hoc [illegible] quantum [illegible]
Octavo quidem depingitur [illegible]
[illegible] inutilibus [illegible]
[illegible] [illegible] desiderat sicut duo
[illegible] plus [illegible] alius [illegible]

[illegible] amittat quod scilicet [illegible]
illorum plus peccat alius et [illegible]
quod cum plus habet inde plus
dolore [illegible] et amplius dilige
bat quam [illegible] quod dicit Augustinus
in tempore delectacionis apparet
quanto tempore doloris amissionis
ita plus peccabat et [illegible]
[illegible] in amittendo ¶ Sed [illegible]
[illegible] quod non non [illegible] [illegible]
[illegible] quam tanta cupiditas
potest esse in vidua offerente duo
minuta quanta in divite offeren
te x milia talenta [illegible] tantum
vel magis meritum ¶ [illegible]
[illegible] quam tantum vel maiorem
affectum potest habere ille pauper
[illegible] pauca que habet quantum dives
circa multa ¶ Item ii. Cor.
viii. [illegible] ubi dicit de
invidia dicit glossa non considerat
deus quantum sed ex quanto [illegible] non
[illegible] plus [illegible] plus [illegible]
[illegible] nec [illegible] plus pec
cat ¶ Ad [illegible] dicendum quod non e
[illegible] simile [illegible] caritatis
[illegible] cupiditatis [illegible] cum quantitate
[illegible] [illegible] quantitatis affecta
[illegible] [illegible] quod ille qui plus
[illegible] plus dolet in amittendo
[illegible] plus peccavit [illegible] amplius in
ordinate diliget sed caritas non
respicit [illegible] equalitate quantita
tem dati sed potius affectum dantis
respectu eius [illegible] quem dat [illegible]
titatis aut cupiditatis [illegible]
[illegible] quantitate rei cupite sed
non est ita de quantitate que
respicit [illegible] que dat et
ideo non est simile ¶ [illegible]
[illegible] sicut duo pauperes [illegible]

congregat superfluum sed unus nititur ad
tinendum alter nititur ad consumendum tamen quanto
quis corde plus peccat et videtur
quod ille qui nititur retinere cum
plus recedit a medio virtutis quia virtus
in medio consistit ¶ Sed contra sic
arguitur ¶ Prologus concupiscentie principium
est indigentia ergo quanto maior
est indigentia tanto maior est
concupiscentia ergo et maior sed modo qui
procedit nititur retinere est maior
indigentia ergo maior concupiscentia ergo
amplius peccat ¶ Ad quod dicendum
quod indigentia nature corrupte
est sed ista indigentia potest dicere
de quo ad penam vel quo ad cul
pam de primo verum est quod dicit
Prologus de alio dicendum quod oppositum est
contrario ... ut sit amor indigentia
culpabilis ad sit maior concupiscentia
tamen probatur propositio tria sunt insa
ciabilia glossa crescat amor num
mi quantum ipsa pecunia crescit et sic
etiam dicit Prologus si magis dili
git magis concupiscit si magis
concupiscit magis est insaciabi
litate tamen avarus quanto est
dicior tanto est in maiori in
digentia tamen ... pauper dives
cum in ... et est paup
cum in multis divitiis sit ¶ Sed
etiam de alio duo sunt quorum
unus est contentus suis beneficiis
tamen cum avarus est parca parcit
conpescit et quod cupidus multa
congregat alter vult sibi multa
beneficia tamen cum sua conpen
dat quantum quis corde plus pec
cat quod nititur retinere sed prout
quod dicit ... sunt mores
sine avaritia contenti presentibus
avarus est qui tenax est et ...

pedibus est maximus precendo sed p
peccat plus quam ego magis
dicitur in predicatione cum
secundum quam tenet primum ¶ Item
videtur quod primus semper plus
est quod plus nocet et nulli
deesse videtur sed secundus quam
plus nocet tamen multis ...
ut videtur ista primus magis
est ¶ Ad quod apparet ...
eum beneficium videtur esse ...
tamen unus uno plura ergo se
magis peccat ¶ Ad ... ...
ad primus quod primus plus pec
tamen plus debet predicare cum
secundum quam tenet plurima quod
cum sed plura manifesta e
est cupidus de alio non ...
ita manifestum et quamvis ...
respondet in aliquibus aliis
quod ignorantia potest ... ...
cum quam pluribus inpendendo
proximus aggravat quam alter ¶
etiam de alio est ... f
sed sunt multi pauperes ...
ad sustentationem est ...
loquitur predicator ... ...
libros theologie impendens ...
possit predicare ... ...
necessitate ... libros
... dare ad sustentationem
videtur quod tenetur ...
quantum potest ... indig
digit ... tali ...
¶ Sed contra elemosina spiritualis ...
est quam elemosina corporalis ...
eo est elemosina ... ...
indiget libris ut ... ...
ergo non tenetur ... ¶ ...
... quod ... predicare ...
... ... sed tamen ille
... ...

sufficiant ad dictandum et post pre-
dicare sine libris et tamen si isti
essent nescius quod nesciret predicare
sine libris nec omnino posset addiscere
absque predicatione inopia strictit
propter defectum predicatorum inter
laicos in predicando si autem hoc
fuerit ibi credo quod pluralitas [illegible]
necessaria isti debet retinere et non
vendere ut zelus animarum non
[illegible] cum eis non cupiditas
librorum ¶ Talis etiam de alia
[illegible] vero multa posset congre-
gare ad curiositatem qui regum [illegible]
[illegible] corpus [illegible] multa con-
gregare ad thesaurum sine causa
[illegible] possibile quod sicut te-
neri [illegible] regum sic corpus
[illegible] ¶ Tercium [illegible] tamen vero
[illegible] sunt vere [illegible]
[illegible] solum non dispensatur [illegible]
[illegible] non est de lege ¶ [illegible] unde
[illegible] possit [illegible] quod dicit dum
[illegible] non ullum est [illegible]
[illegible] quam cum [illegible] indige-
[illegible] ¶ [illegible] dicendum
[illegible] non est simile quia ad hoc
[illegible] vero constituitur ut subditis
[illegible] custodiat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] intento [illegible] vero regum ad
hoc [illegible] [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] vero [illegible] [illegible]
[illegible] et hoc facit cum dat pau-
peribus [illegible] non [illegible] ita [illegible]
Videamus quid de effectu
[illegible] et videtur quod sit [illegible]
[illegible] dicit ¶ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] que sunt appetere [illegible]
[illegible] quia [illegible] qui [illegible]

si indicat amicum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible]
iudicia [illegible] peccatum sicut et
alia quedam peccata ¶ De gradibus
peccati [illegible] ut homo non possit
[illegible] aut [illegible] [illegible]
[illegible] quia tota mens avari-
[illegible] ad temporalia [illegible] ad cog-
[illegible] [illegible] ad affectum unde
sicut oculi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sunt sic et
[illegible] [illegible] avarorum temporalibus
[illegible]

Quartum dicendum est de gula gu-
la autem accipitur communiter pro
immoderato appetitu cibi et potus
aliquando accipitur specialiter pro immo-
derato appetitu cibi et potus
[illegible] aut [illegible] quod est primum [illegible]
[illegible] deinde de [illegible]
consistit in moderato appetitu [illegible]
[illegible] potus ¶ [illegible] non gula aut
[illegible] ¶ Primo quid quod sit
¶ Secundo quod materia [illegible]
¶ Tercio utrum [illegible] motus [illegible]
[illegible] in [illegible] sit necessario
peccatum ¶ Quarto an sit capi-
tale peccatum gula ¶ Quinto quare
utrum contingit esse peccatum [illegible]
diminuendo cibi sicut [illegible] sup-
[illegible] ¶ Sexto de [illegible]
gule ¶ Septimo de magnitudine
[illegible] peccati ¶ Octavo de
prudencia [illegible] que [illegible]
de gula utrum sit peccatum ¶ Nono
de [illegible] gule ¶ Decimo [illegible]
quod preceptum [illegible] sit gula ¶ Un-
decimo utrum [illegible] [illegible]
cibi sunt in [illegible] aut solus [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aut
[illegible] gula est immoderatus

amor comedi cum est aliud sic secundum
peccatum gule non solum consisti-
-it peccatum propter defectum gule de-
lite delectantie quo ad quantita-
tem sed etiam secundum equalitatem
pullum requirit secundum quod dicit gregorius
et ysidorus sed alibi ponitur solum de-
fectus quo ad quantitatem ipsorum quia
dicitur inordinatus nec ergo est suf-
ficiens diffinitio. ¶ Item aliquid
peccatum est preter ea que ... et er-
go in peccato gule attenditur preter ea
horum tantum ergo cum in predicta diffi-
nitione solum ponuntur preter ea nec
dicitur omnis sufficiens. ¶ Item secundum
gregorium una species gule est quando
quando anticipat tempus comeden-
di ubi videtur deficere ordo
similiter alia est quando querit lauti-
ora cibaria ubi deficit spe-
cies debitus diffiniri secundum
speciem et ordinem sic specialiter non
videtur forte dicendum quod licet inordinatus
communis quidem ubi secundum quod dicit
defectum cuiuslibet circumstantie. ¶ Ad
tunc aliud quod sicut notum est
alia ponitur debitis circumstantiis
tamen superfluitate ita contrarium in-
digentia secundum constat quia licet nunc
datum nec dicit defectum nisi quan-
te superfluitatis ergo intelligere oportet
similiter in opposito secundum intelligatur
illud possibile. ¶ Ad aliud dicendum
quod modus minus sunt ... speciem
secundum quod determinate dicit ...
... quantitate respicit ...
... nec ... ... equaliter
gule. Alia vero nec dicit mode-
rantiam nisi mensuram cum aliis
circumstantiis debitis maxime

quo ad comessum respicit sunt
in ... gule quia ergo aliud
peccatum est preter ea nec tamen ...
sed etiam species et ordinem dicitur
quia unum est sed nunc notandum est
quod dicit augustinus quantum tollitur
tollitur species et ordine et si
species et ordo et modus ...
ordo et modus et ad ...
nari ut sunt diuidit ...
tantum speciem et ordinem ut ...
quod licet sunt ut generaliter ...
et ordine respicit sunt nec ...
... nec ... sic ...
indiffinitie. ¶ Ad aliud quod
quod circa hoc contingit peccare
secundum diminutionem sicut su-
perfluitatem videlicet ... ...
... etiam quia quedam ...
... secundum superfluitatem ...
... quedam secundum indi-
gentiam plura secundum superfluitatem
... secundum diminutionem
... quia circa ...
medietatem ponitur utraque ...
superfluitate secundum indigentiam
... aut non semper ita

Secundo queritur de ratione ...
Specie cum enim ... ...
sit aliquid appetibile ...
... appetitus facit esse ...
... ...
... ...
... ... sufficit quo ...
quod tale est in gula ...
dici quod appetitus sufficit ...
ut dictum est ... ...
avaritie est sufficiens ...
distinguendo hoc secundum alia ...

Fite dicto q apparens suf
ficiens alimenti est et inde sequitur
¶ Contra multi enim sunt se
ingurgitantes ex industria accu
pantes ad superfluitatem et ultra
sufficientiam ergo non movet eos
apparens sufficientia alimenti non
in hoc statu ¶ Ad illud dicendum
est quod licet contingit illi esse
appetitus superfluitatis ut patet
in illis qui se ingurgitant dicendum
quod licet superfluum et diminutum
a sufficienti circa alimentum debet
iudicari diversimode secundum diver
sas personas secundum quod dicit philosophus
quod illud quod est parum Miloni quod
maius est multum et e converso
quod multum est ita quod illud quod
pro uno videtur esse superfluum
est modicum pro alio consuetudine
videtur esse sufficiens in multis
cum ipse appetitus alicui solet
mensuram excedere tamen si sumo movebat
ad sufficientiam post modicum ante
ad ingurgitationem inclinatur corpo
ris vitia

Tercio quidem utrum primus
motus luxurie sit capi
talis in incontinentia sit peccatum
et videtur quod sic quod in hoc quod dicitur super
illud Ro. vi non regnet
peccatum in vestro mortali corpore
consensu est primus motus in
titule est motus concupiscentie
et veniale ergo sicut pri
mus motus ingluvie secundum
quod non est consentiendum est
peccatum ita luxurie ¶ Item in
concupiscentiis est talis motus ergo
in capitulis erit ¶ Item peccatum est
in appetibilibus ita se habet in medi
ate admixtum sicut ad gulam
ita se habet incontinentia dicendum primus vero
cum possit dici motus inordina
tus sicut et gulositas ergo potest
sic determinari primus motus sicut
et ibi ¶ Item Augustinus contra
temptatio delectatione quae est sine peccato
et si ei tamen non consentiat sed tem
tatio delectatione communis est gula
et etiam luxurie ergo temptatio
luxurie est semper sine peccato sicut
et gula ¶ Item videtur quod magis
ergo debeat esse motus primus
in luxuria quam sit peccatum quam
in ingluvie quia primum sunt
peccatum gule ergo secundum hoc magis
sunt corrupti luxuria ut videtur
quod primum gula quam si ingluvie
secundum se sit motus primus et
est peccatum videtur quod in luxuria
multo magis ¶ Item secundum Augustinum
in libro de civitate dei mundi tempta
tione delectatione est peccatum sed sic
tenere videtur et ideo peccatum
tenere nullus motus sensualitatis
sic ergo in luxuria inordinata
est primo talem motum sicut
in gulositate sive ebrietate motum
¶ Ad hoc dicendum quod licet verum est quod in
luxuria est motus peccatum sic
in gula sicut iam probatum
est per hoc quod dicit Augustinus quod temp
tatio delectatione est sine peccato et
si eum non consentiat ¶ Ad 2 dicendum
tamen quod licet quandoque sit verum et
argumentum ad hoc quod secundum quod
in pluribus locis Augustinus dicendum
nullus peccat nisi quod vitare non
potest sed talem primum motum nullus
vitare potest ergo non est peccatum ¶ Item

spali videtur. Sed quia vir insipiens
non potest percipere discretionem inter appeti-
tum nutritive licitum et illicitum con-
gruens eo tempore quo necessitati delec-
tum solum quia propter necessitatem
voluptatis miscetur quid necessitas
quid voluptas ignorat. Sed primus
ergo motus qui tunc talis erit
licet non videtur ordinatus non
videtur debet imputari ad peccatum.
Item augustinus x confessionum dicit ad qui-
etatem saturitatis indigentie mo-
leste transeo in ipso transitu insi-
diatur in medio laqueus concupiscen-
di. Ipse enim transitus voluptatis
est et non solum sit causa come-
dendi et bibendi admiscet se
tamquam pedissequa periculosa iocun-
ditas et plerumque precurrit ut
eius causa fiat quod causa sa-
lutis me facere vel dico vel vo-
lo. Videtur ergo quod sic concupiscet
ignorantiam istam in probatione neces-
sitatis et voluptatis ergo non debet
imputari ad peccatum. Ad quod di-
cendum quod in nutritiva est pri-
mus motus sicut et in generativa tamen
quo ad nos est difficile quia omnis
motus circa sensibilis generative est
peccatum vel preter actum matrimonii
concupiscentie non tamen sic omnis motus
nutritive comedendi enim quod eius
motus sensibilis potest esse peccatum ve-
niale omnis qui [illegible] concupiscibi-
lis que est in nutritiva concupisci-
bili est licet non tamen quantum in
generativa et ideo respondendum sunt obi-
iectioni simpliciter in suo primo motu
illicite cum eam potest [illegible]
[illegible] ut non surgat motus illi-
citus in nutritiva et quod non fa-

et quod non facit ut non surgat
patet iste motus est peccatum. Ubi
postquam surrexit licet non potuit
impedivisse ut surgeret si non con-
sensit velut debet imputari ad peccatum.
Ad illud ergo quod obicitur quod frequenter
ibi ignorari quid sit volup-
tas et quid necessitas non potest similiter
tibi contra quod quamvis semper ad-
iciatur voluptati cum necessitate
quamquam non est ibi semper quod discerni-
bile quid licitum quid illicitum
sicut licet in aliis peccatis ut
in vitiis intellectus credit homo
ignorantia tamen mentem inficit [illegible]
personam nec de facili potest [illegible]
Sed ista ignorantia precessit [illegible]
tamquam pena quia non fuit [illegible]
Adam ante lapsum sed post [illegible]
in ipso erat potentia discernendi [illegible]
Sed ergo ista ignorantia [illegible]
concupiscat peccatum tamen tali peccato [illegible]
[illegible] sic est illicitum non debet
[illegible] temporalis tamen ipsa [illegible]
[illegible] sicut ut sciant
[illegible] quid sit necessitas et quid vo-
luptas licet non desit ad hoc
attingat. Dixit autem [illegible] devo-
tate [illegible] quod est voluptas [illegible]
et quod ista se admisceat non [illegible]
hoc est peccatum et est voluptas
[illegible] et hoc facit illi [illegible]
quod est [illegible] incipere [illegible]
[illegible] de motu illicito [illegible]
ut attingit [illegible] [illegible]
que dicitur simpliciter [illegible]
sualitate [illegible] quid sit illu-
[illegible] delectatio [illegible] sic mor-
tale peccatum quod sic videtur [illegible]
motu [illegible] [illegible]

o debet esse hic quod magis in
esse corrupta cum adeo secundum
motum eius illicitum peccauit et
ita si apparet motus illiciti qua
tunc cum est delectatio sit maior
est peccatum mortale etiam co
ncepta ¶ Ad quod dicitur quod non est simile
cum concupiscentia non solum est potentia
[illegible] secundum nature contraque non sunt
corrupti sunt propterea debet fi
mitigatio eo quod sunt communi
[illegible] ethicorum aggregatio ut sit
compositio per modum medium esse int
[illegible] et certe potentie non sunt ita pri
propria alicuius eius potentie propter
ne sunt non nature communis tal
eo quod solum sunt una corruptionem
[illegible] negamus tamen quin aliquid ta
lis motus possit esse peccatum mor
tale sed non oportet quod cuius aut
[illegible] ¶ Ad secundo aliter dicendum quod
licet aliquis in hoc conflictu incorpo
[illegible] sicut egrotus ad medicinam
[illegible] ad sumendas dapes unius
[illegible] accedit [illegible] in illis
voluptate appetens secundum necessitati
[illegible] secundum corpus ad voluptatem
[illegible] accipit de medicina nec ul
[illegible] id quod excedit exigencie nature
[illegible] ultra accipit scienter
[illegible] peccatile quod [illegible] est
¶ Ad quod dicendum quod ad hoc dic
[illegible] sumendum nisi medicina
[illegible] tamen in nobis sit continua dep
[illegible] ad hoc sunt ut fiat continue
restauratio sicut egrotus ¶ medi
[illegible] tamen timens accipit nec ali
appetit voluptatem et sic de hoc
[illegible] quod ad talem [illegible] quod ad
[illegible] est accipere ultra necessitatem
[illegible] est simile quando non est ita debiti

natum sic esse quod est ad necessita
tem huius sicut ubi ¶ ubi quod est
aliquis qui non vult comedere
nisi semel in die plus in una
vice quam si bis comederet quando
alius aliquis semel sumptus non
sufficeret ad totam diem nec ta
men quod ad hoc peccat dummodo
non excedat tamen ut per hoc minus
dicatur abstinens sunt in maiore
specialibus ut illi qui se ingur
gitant ¶ Ad tertium dicendum quod dico
est de similitudine concupiscentie et
[illegible] alia quam concupiscentia ut
dictum est corrupta est secundum se
et sunt est traductiva secundum [illegible]
tiva tamen secundum se et constat quod
utraque corruptio concupiscentie pe
nalis est ¶ Ad quartum dicitur quod concupiscen
tiua ad peccatum plus est demeli
natio quam in incitativa quamvis ma
ior comparatio est nunc peccatum
peccatis que dicitur peccatum veniale
le vel mortale in motu incita
tiue quam concupiscentie ¶ Ad quod dicitur
quod hoc non sequitur quia cum dupli
ci corruptione concupiscentie est dupl
carnalitas peccati [illegible] declinat
post carnalitatem sequentem pe
nalitatem nec est separare carna
litatem a penalitate unde fomes
qui est [illegible] ad peccatum maior
ibi minor eo quod non est maior
comparatio nec unum peccatum sed
peccatis [illegible] non aut ita est [illegible]
tiva quam concupiscentia est duplex
corruptio persone et nature et [illegible]
quod est peccatum respectu precedentis
[illegible] et carnalitas respectu sequentium
[illegible] tamen est corporaliter [illegible] re
spice tamen [illegible] capitulum

Quarto queritur an sit vicium
capitale. Et non videtur
propter hoc quod dicitur super illud deutro
xxi. Cum delectetur dux [illegible]
ca. b. glo. ysidori de castrimar-
gia [illegible] relictas quod non
[illegible] sunt capitalia vicia
tamen omnia procedunt. Est dicendum
quod gula vicium aliquando quando
sunt generat concessum inmoderatum
tam respectu cibi quam respectu po-
tus et sic idem est quod castrimargia
et sic est capitale. Aliquando sunt
generat tantum concessum inmoderatum vel
cibi et sic est oppositum contra
ebrietatem que dicitur concessum inmo-
derate potum et sic nec hic nec
illud est capitale. Et tamen cum
sit contingit vicium inordinate
[illegible] auditu olfactu sicut dicit
augustinus x confessionum sicut circa gustum
et tactum quod non determinantur
capitalia peccata circa inordina-
tam materiam istorum sensuum sicut
aliorum enim de inordinato motu
circa auditum dicit augustinus x confessionum
cum [illegible] accidit mihi me amplius
cantus quam res que canitur
moveat penaliter me peccare con-
fiteor et tunc mallem non au-
dire cantantem consimiliter alii vero
re de inordinato motu illorum
Item est virtus principalis cardinalis
temperancie [illegible] que circa
sensus [illegible] temperancia quod oppo-
situm determinatur circa materiam
corporis inordinata vicium capita-
le. Item philosophus determinat [illegible]
[illegible] circa duos sensus. Quia
maxime [illegible] quod debet non
determinari circa inordinatam [illegible]

quod est sensus generalis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
sensus. Ad quod dicendum [illegible]
tactus et gustus respiciunt [illegible]
est enim tactus [illegible] esse [illegible]
[illegible] non [illegible] esse [illegible]
alii magis sunt ad [illegible]
quod conveniens quod inconveniens
[illegible] non sunt ad delectandum hoc
est [illegible] vel [illegible]
[illegible] accidens [illegible]
delectacio inordinata non [illegible]
propter hoc capitale vicium [illegible]
[illegible] vicium reducibile ad ali-
quorum ubi [illegible] solent [illegible]
ad [illegible] delectacionem [illegible]
[illegible] velle audire [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible]
[illegible] reducitur ad peccatum gule
[illegible] ysa. v. cithara et lyra
et tympanum in conviviis vestris [illegible]
dei non respicitis hoc [illegible]
non magis [illegible] delectacione [illegible]
esse [illegible] sunt inordinati [illegible]
circa illos tres sensus [illegible]
[illegible] et sic possunt reducit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicitur de sensu
[illegible] quod est sensus generalis [illegible]
[illegible] [illegible] ad hoc [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] que audit [illegible] que [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
dicitur nobilior sensus hoc [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] non [illegible]
ad determinandum capitale [illegible]
[illegible] [illegible] inordinatos appet-
[illegible] appetibile et sic est quod ap-
petitus tactus et gustus [illegible]

aptitudinem propter alia aut peccatum

Quarto queritur utrum contingat
esse peccatum circa diminutionem
cibi sicut per superfluitatem et ui-
detur quod sic per hoc quod dicit Gregorius dia-
logus nimis cibus restringitur aliquando
etiam bonum opus emanat et ideo
...te est ut [illegible] est sic arte
abstinendi secundum [illegible] in nos latrone
[illegible] carnis uitia castiget et io
[illegible] xvi. venialiter sit abs-
tinendo nimium. Ad quod ergo capi-
tale reducitur hoc peccatum non
uidetur debere reduci ad peccatum
capitale nec ad aliud multo ma-
gis. Item queritur si hoc semper
est peccatum si aliquis intendit
hoc bonum nimis comedere quam
exigit sua natura quando nimi-
rum tunc natura mordinatur
et corpus indebite nutritur de hoc
non peccaret. Ad quod dicendum
quod aliquis potest declinare a me-
diocritate sumendo nimis quam ne-
cesse sit propter laudem hominum et
tale hoc peccatum reducitur ad ina-
nem gloriam sicut hoc peccatum quo
nocte commendat sanctus
dicit [illegible] in pastorali cum aliquis
declinat a mediocritate bona
intencione et decipi in suo iudicio
dum se iudicando in hoc quod ma-
cerat se corpus suum ultra
quam debet ut si queratur quid
est peccatum aut quid diminutum
est quod tunc peccat tamen si non
est capitale peccatum nec ad se
illud capitale reducibile
cum tale peccatum non sit naturam
et cetera non distinguimus secundum mo-
dum ipse uoluntas non [illegible]

inquisicio ratione indiciam. Quod quia
homo sic ponitur quod aliquis
dubitat timet enim quod si nimis
abstineat quod non potest natura-
liter debitis tamen tamen ne
opere eo quod non possit subire ad
damnationem tunc peccat ne talis
accipiendo nimis quam apport-
tet. Sed contra Augustinus talis [illegible]
concedit illi. Ad quod dicendum quod
nimis est timor spiritualis quem
debet esse in omni opere bono
deo [illegible] Job x [illegible] omnia opera
mea sciens quod non parcis et cetera. Sed
est alius timor dubitationis in
eligendo deo quod est quod diceretur
quod talis debet in se [illegible] secundum [illegible]
et secundum [illegible] esse in [illegible]
[illegible] quam in hoc uerum [illegible]
[illegible] sed non dicens. Quod autem
ultimum queritur secundum quod dicit Augustinus
in multis approbatur superfluum
nimis quod non potest definiri distin-
cti quid necessarium quid superfluum
queritur ergo si iste qui ignorabat
quid necessarium quid superfluum acci-
pit plus quam necessarium sit si
peccat. Non si esset certus quid
esset necessarium ultra non acciperet.
Ad quod dicendum quod si gaudet ta-
lis quod ignorabat nichilominus
peccat sed si tristatur ut sit ita
quod non possit discernere [illegible]
datum nec est sibi data tunc
dicitur quod non peccat hoc et quod dicit
Augustinus x confessionum quod saluti satis
est dilectam quid excepe[illegible]
tu sit utrum adhuc necessarium cura
[illegible] cura subsidium peccat
aut voluptuosa cupiditatis

illa iniustitia superveniat adhuc in
eternum hylaritatis in solio eius dimanat
et inde spiritualis consolacionis pro
cinium gaudens non appareret quia
satis est mediacionum multitudinis
ut obtemperari salutis obumbret
negocium voluptatis

Sexto quantum ad circumstancias
gule ponit aut ysidorus
minor quia distinccionem in appe
titu gule id est quantum ad quantitatem cer
tum et quo appetitur quantum ad re
spectum circumstancie que appetitur qui
si aut illegittimum tempus quantum
appetatur quantum non ad moderacionem
refert quoniam ad impudenciam fe
stinacionis accipitur ¶ Item gregorius
super illud genesis xxvi de esau in de
scripcione hac ponit quinque circum
stancias dicens in glossa frequenter
nos quinque modis gule vicium
temptat aliquando enim indigencie
tempus prevenit aliquando non prevenit
sed cibos lauciores querit aliquando
que sumenda sunt accuratius
preparari appetit aliquando quantitatem
ciborum tempus congruit sed in quanti
tate sumendi mensuram exce
dit aliquando non electum est / quod de
siderat sed ardore desiderii ipsum
deterius peccat ionathas mor
tis sententiam meruit quia in gu
stu mellis constitutum edendi tempus
antecessit populus ex egypto duc
tus in heremo occubuit / quia
despecto manna carnes petiit
quas lauciores putavit filiorum
hely iniquitas prima culpa quod ex voto
eorum sacerdotes iuxta non de more
veteri carnes de sacrificio acci
pere sed coquendas querebant quas

accuratius condirent ... hic ergo
ponit gregorius v / ysidorus iii qua
tuor circumstancias vi / quod super
ut aliud diminutum ¶ Item indi
gencia in sufficiente cibo assign
quia aliquibus religiosis cum sol
licitum est comedere carnes cum
dicit cibis comedendo peccat per
gulam non tamen quantum ad aliquam
tarum condicionum quod contingit o
peccato gule sine aliqua de
condicionum ¶ Ad quod dicendum ¶ Ad
quartum dicendum quod gregorius ponit v cir
cumstancias gule que continentur
in hoc versu laute prepropere nimis
ardenter studiose ysidorus autem
ponit minor et tamen non est di
versitas respectu assignacionis gre
gorii quia sub una condicione quam
assignat ysidorus comprehendit du
arum quas assignat gregorius
tum sub condicione quam inten
cionis duas condiciones scilicet
dicens qualitatem comprehendit accurate
in intellectu et hoc dicit studiose
studiose enim dicit exquirere sol
licitudinis in cognicione ...
... non est contrarium
illos ysidorus duas illa
quas distinguit gregorius compre
hendit sub una que est
que est condicione accurate gula
tamen in hac non distinguit sed dis
tinguit illas gregorius ...
una respicit affectum et alia
tum ita se habent et ad ... in
terim ... quid quantum a
ut ysidorus comprehendit illa
quam assignat gregorius que c
laute et quod hoc quod est / pre

consumptum hoc quod est nimis et quo
modo quod est ardenter et studiose
quia non qualitatem respicit ut
nimis in masticando et alterando in intellectu
et habet patet sensus istarum conditionum
quod non est ibi plus considerare
nisi aut substantiam aut quantitatem aut
qualitatem aut tempus sumendi
cibos et ideo iste sumuntur iste con
ditiones videlicet et cetera ¶ Ad
illud quod obicitur quod debent esse plures
conditiones dicendum quod non sic patet
in obiecto de religiosis qui sub
obedientia comedunt carnes et
tamen adulterium talium conditionum
inducit. Sed peccatum gule dicendum
quod iste conditiones quas dedimus
videlicet et cetera sunt conditiones
generales non conditiones secundum statum
persone vel sunt conditiones generales
que sunt omnis peccati comprehendunt
generalitatis ¶ Sed aut religiosus
peccat comedendo carnes hoc
enim est secundum conditionem status
non secundum conditionem generalem sic est
si aliquis prelatus teneatur ad maiorem
vel fortem abstinentiam quam sub
ditus vel ideo peccat in aliquo gustu
de gula in quo non peccat subditus
hoc facit status persone et conditio
status non conditio aliqua generalis
et ideo ista peccata gule que quo
sunt quia ad conditionem persone non
attinent sub aliqua istarum condi
tionum generalium ille sunt generales
conditiones non respicientes persone
et in aggravant secundum magis sunt

Secundo queritur utrum de magnitudine
gule. Et cum peccatum videtur
quod sit maius cum sit origo aliorum
glosa super illud quod protulisse egip

tum etiam cum pharaonem fuerit corpus
superbia publica et contraria sunt
ea que valde gravat sed nemo non
gravat nisi vitium gule ergo gula
origo est illorum trium vitiorum ma
ximum ¶ Item super illud Dixit in
cum semina sed glosa Gregorii in
primis gula refrenetur sicut
tunc alia vitia laborant ¶ Item
Jeronimus duo sunt vitia que maxime
que maxime homines decipi
unt sunt voluptatibus gula
et libido quod depravat eo quod diffi
cilius quis eis uti est [illegible]
[illegible] indicat quod
peccata carnalia sunt maiora
¶ Item secundum quod patet de gula quod per hanc
dominatus est primus homo et
sunt etiam omnibus mali ergo sunt
maximum ¶ Item et post adam
in gratia venit [illegible] expulsit a
paradiso [illegible] fuit tempore
hoc ipsa fecit [illegible] Sed
[illegible] ipsa adduxit sicut [illegible] forni
cationis accusata erat | carna
lia sunt maxima ¶ Item sed
patet de gula quod [illegible] decepi
tus est primus homo et sunt
etiam omnibus mali ergo sunt ma
ximum || Sed tamen albus pene
[illegible] hunc orta est | quod Eze
chiel figuravit dicens
hec fuit iniquitas sodome soro
ris tue [illegible] quam [illegible]
si ergo gula causa fuit maio
rum scelerum que in scriptura
inveniuntur ergo est maius peccatum
¶ Sed tamen peccata carnalia sunt
minoris culpe et maioris infamie
quam spiritualia et ergo peccatum gule

non est maximum ¶ Ad quartum dicendum
quod gula ipsa non est origo omnium
viciorum carnalium tamen disponit
ad illa maxime autem quantum est
de se ad luxuriam unde dicit in quarto
pastorali glossa gregorius gula libidi-
nes inflammat concupiscentiam carnis
nutrit que repugnant legi men-
tis ¶ Ad illud quod dicitur quod peccata
sunt maiora carnalia quam spiritua-
lia dicendum quod simpliciter loquendo spiritua-
lia tamen quantum ad aliquid potest
dici quod carnalia propter eam homo
inclinari ad peccatum vel propter passiones de
facto cuius ipse vel consonante qui
est materie primo homo inclinatur
ad peccata spiritualia secundo non ad car-
nalia ¶ Et ideo maioritas attendi-
tur ex forcioris inclinacionis ad quam
consequitur maior vel minor pugna
cum [illegible] sit inclinacio fortior sic
quantum ad hoc potest dici quod peccata car-
nalia sunt maiora et sic dicit
gregorius secundum ipsius peius resistere et
consimiliter alia auctoritas sed tamen
spiritualia simpliciter sunt maiora vel
sic tamen ad hoc inclinacionem animam [illegible]
¶ Ad aliud quod obicitur quod maxime est
ea quod [illegible] maxime sunt penis
inflicte dicendum quod communiter tales pe-
ne sunt non tamen [illegible] ipsius peccati
gule tamen secundum [illegible] nulla conceditur
ad hoc peccatum [illegible] pene sequitur
[illegible] sunt ei iniquitatem
in ipso erat tanti [illegible] vel ma-
talis quo ad corpus vel spe vel
[illegible] quo ad animam unde
[illegible] non tamen [illegible] in alio [illegible]
¶ Similiter patet de pena diluvii quod
ibi conceditur est peccatum luxurie
cum [illegible] qui [illegible] religionis
[illegible] unde gregorius in moralibus

filii dei filias hominum et cetera [illegible]
in hoc quod dicit filii dei [illegible]
illi qui peccatum [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] tunc maxime erant [illegible]
[illegible] et erat maxima inclina[illegible]
ad peccata carnalia et ideo [illegible]
[illegible] a carnalitate illa [illegible]
[illegible] peccatum illud [illegible]
quod quia alii [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] patet solucio
ad alia

Octavo queritur de prudencia
carnis utrum sit peccatum et
videtur quod sic prudencia carnis
deordinat ad gulam sicut pru-
dencia spiritus ordinat ad so[illegible]
[illegible] in genere boni aut [illegible]
non tamen [illegible] subiectas [illegible]
prudencia spiritus ergo in genere [illegible]
vel peccatum non tamen [illegible] gula
etiam prudencia carnis ¶ [illegible]
videtur quod compositio [illegible]
patet [illegible] ad romanos viii prude[ncia]
carnis inimica est deo ¶ Ad [illegible]
dicendum quod prudencia carnis [illegible]
[illegible] cognicionem corporis [illegible]
[illegible] et sic non est [illegible]
ad peccatum nec pro ipse oppo[illegible]
prudencie spiritus [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] malum non [illegible]
sicut [illegible] angelus [illegible]
[illegible] inclinare ad ea [illegible]
caro [illegible] sic prudencia [illegible]
ad ea que spiritus [illegible]
quod opponitur et sic intelligit[ur]
[illegible] ad romanos viii et [illegible] quod
malum [illegible] est inclinativa [illegible]
iniquitatem est ad hoc [illegible] mali[illegible]
nec tamen [illegible] quod sit [illegible]
nec [illegible] prudencia [illegible]
ei opposita est [illegible] ergo [illegible]

pcm quod non apparet ei tenue
complemento virtutis sed tenue dispo
nens antecedentis adultere pru
dencia enim ratione est tum dona
bitum sed prudencia opus non
tum esse datum ad bonum sed etiam
ceterarum dispo. quod si aliquis habe
ad prudentiam rationis inclina
tionem ad ymum adaptatum non talis
debet esse virtus nec prudencia
opus sed solum si habet inclina adeo
depalut ut gula aut luxuria

Nunc quidem de appetitu gule
et videtur quod appellatur sabri
etati sed contra dicitur ad Ro. xiii non
in comessacionibus et ebrietatibus. dicitur enim
comessacio gula. Hic ergo gula et
delectatis sunt duo peccata generalia
hec duo dulcia appetita sed se
bietatis appetitus ebrietati non gu
le. Et dicendum quod ipse loquendo
delectatis appetitur ebrietati gule
in mania enim corporis in quibus
angelica dicat non corporis
vel physica dicta sed ad sum
cti comestione et plenitudine
tamen sunt large sobrietatis
dicatur in addere tamen inabo quod
in illa ipse pertinet appetitu utrumque et
refertur ad ipsum in sobrie et
in se et pie in manu. Sed quia
in precepto appetitur de unius non
cumulatis precepto primo tabule videtur
quod in precepto secunde tabule ipse adit
in hominem ad diuinum. Sed prohibitio sed post
enim gule quod est peccatum carnale
sicut de ordinat hominem
ad ipsum et non ad diuinum ergo non
appetitur precepto prime tabule ergo in
aliquo precepto secunde tabule. Item
dicitur enim pz a inutiliter cum

stat quod non in precepto prime secunde tabule
in quo precipitur homini. Sed sicut patet
etiam quod non preceptis ceteris quia
aut consistit in iniuria ut ideo
ut istud non testimonium dicas vel in
in iniuria in effectu ut illud non
occides vel in iniuria in sua coniuge
vel quo ad possessionem ut illud
non furtum facies vel quo ad
suam coniugem vel ipsam ut illud non
mechaberis vel peccatum ut illud non
concupisces. Sed nec gula quo ad
ipsorum aliquem vel iniuriam proximi ergo
precepto neutrius tabule appetitur.
Ad primum gule est pars dicen
dum duplex vel vane sui ut hac
que ad ipsum consistunt. sed primus
non tamen non appetitur aliquo pre
cepto nec oportet quod gula
deordinat hominem quo ad ipsum
sed precepta data sunt ut or
dinet homo ad alium ut ad deum
vel ad proximum in quibus eum
posset manifestare iniuriam dei vel
proximi que ipse deberet proxi
mi quod in ista homo peccat
tamen manifestationem dei vel
proximi que sit secundo non sunt.
Tamen notandum quod duo peccatum
luxuria et carnale peccatum
ad sunt physice in illo precepto
secunde tabule de mechia vel Ro
tum noctis enim glose dicitur
sanctitate noctis comedit dulci
libidinis comitatur. quantum ad
aliud carnale appetitur tertio precep
to prime tabule ubi prohibentur genera
quidlibet enim glose gule de
dicatis lenitas operibus et
actualibus sanctificatur enim ipsam
prodit ipsius manducare habere [illegible]

Q Secundo queritur ubi hec prohibitio fuit tempore legis nature quia multi tunc pro isto peccaverunt. Dicendum quod prohibitio fuit quando Ade prohibitus fuit esus pomi. ¶ Sed contra abstinentia [illegible] fuit quod minus est [illegible] plurimum est abstinere a [illegible] varietate ciborum magnarum ut carnium et vinorum. Hec autem non fuit ibi prohibita quia fuit Ade prohibitus esus pomi. ¶ Ad hoc dicendum quod in prohibitione facta Ade facta est etiam tunc prohibitio de cavendo esu in mediato. Unde Gregorius [illegible] culpa Ade committitur [illegible] cum illa sumunt [illegible] Adam solus ut apostolus abstinet [illegible] rerum concupiscentes [illegible] prohibita gustavimus [illegible]. Ergo est quod preceptum Ade fuit preceptum discipline [illegible] ut non comederet de pomo. Et sic hoc includitur quod si facta est prohibitio vel licitate et quantitate ut pomi quod multo magis prohibetur [illegible].

¶ Vel potest dici quod in illa prohibitione facta est generaliter omnis prohibitio tam [illegible] qualitate quam illa prohibitio facta est Ade [illegible] erit [illegible] Gregorius tanto longius a [illegible] recedimus quanto [illegible] in meditatione [illegible] esum [illegible] malum ad [illegible] dicitur parentis primi lapsus. Item dicitur Adam primus parens [illegible] non [illegible]. ¶ Item Gregorius [illegible] sumenda sunt que nature necessitas querit non que edendi libido suggerit. [illegible] loco nature prohib[illegible]

sumenda que libido suggerit.

T Tertio queritur utrum quantitas et qualitas cibi sint in [illegible] aut solus appetitus. Unde [illegible] quod dicitur [illegible] ab [illegible] Gregorius. ¶ Sed contra dicit Gregorius non cibus sed appetitus est in vicio. Esau enim per lenticulam primogenita perdidit et Helyas in heremo carnibus comedendo virtutes servavit. ¶ Ad quod dicendum quod hoc solum in glossa [illegible] illud [illegible] est verbum dei [illegible] dicit [illegible] non ad [illegible] dei sicut [illegible] non [illegible] alterum sed contraria [illegible] non [illegible] aut quod [illegible] alimentorum ut quantum [illegible] dum non [illegible] faciat [illegible] quibus [illegible] persone sue et proportionalitate sue nature sed quantitate facultate [illegible] valeat [illegible] supportet [illegible] ut dicitur [illegible] pati [illegible] hec [illegible] dicendum quod non sola nec quantitas nec qualitas absolute [illegible] determinant [illegible] solum in [illegible] ad appetitum [illegible] in relatione ad [illegible] patet solutio.

Q Consequenter [illegible] est de [illegible]. Primo queritur quid sit [illegible]. ¶ Secundo aut [illegible] sit mortale peccatum. ¶ Tertio [illegible] mortalis in [illegible] ali[illegible]. ¶ Quarto utrum eedem sunt [illegible] tamen [illegible] ut [illegible] dicebant [illegible] ¶ [illegible]

magnitudine huius peccati ¶ Sexto
de aggravatione eius secundum
condicionem personarum ¶ Septimo
de effectu huius peccati qui est multiplex
Octavo de castigatione huius peccati
Nono de prohibitione huius peccati
Decimo de pena huius peccati ¶ Un-
decimo utrum hoc peccatum sit ali-
[illegible]

Primo sic seneca inter alia
diffiniens ebrietatem quam in-
saniam voluntariam quis ergo de
ista diffinitione ebrietatis cum dicit
[illegible] ipsius vini quod ergo dicat
insania voluntaria aut hoc est
tempus in quo est ista insania
[illegible] quia tunc nulla est
[illegible] sed post ad hoc uti vino
procedens tunc non dicitur ebri-
etas peccatum quia alio tunc non potest
motus peccati sed sola pena ¶ Est
et est facultas voluntatis
peccatum in se ac ergo non est peccatum
[illegible] facultas Non ergo ut est per
[illegible] ipsius vini quam facultas
[illegible] ipsius sed ebrietas est peccatum
[illegible] precedentem insaniam vini tempus
[illegible] est insania ipsius vini ¶
Sed dico quod ebrietas est peccatum in
ipsa voluntate attingendi potum
in mensura superfluum ergo
[illegible] ut veniret ad [illegible]
[illegible] insania vini qua ad-
[illegible] voluntatis
[illegible] est motus peccati [illegible]
[illegible] insania que tunc est
[illegible] peccatum et pena [illegible]
[illegible] insania [illegible] voluntate addictus
[illegible] que precedit [illegible]
in voluntate et quo [illegible]
aliud quam sic insanio [illegible] est
[illegible] possit videre [illegible] ad insaniam

vinum sicut est in ebrius vita
ligata ut tunc hos docet ro-
mani ipsi inordinate illa tamen tunc
est pena ista autem est pena et
culpa duplex ¶ Secundo modus ad-
modum differt ¶ Similiter cum
inconveniens contingit et demo-
niaci quidem palam impetum
primo aut actum et adhuc quod
aut voluntate reddit se impo-
tentem quod non facit demoniacus
propter hoc demoniacus comparatur illa
[illegible] adhuc et fugiunt

Secundo queritur utrum omnis ebri-
etas sit peccatum mortale
videtur quod sic quia sicut cum cognoscere
potest trahi ad bonum et ad ma-
lum quod cognoscere est medium bonum
cognoscere non [illegible] malum ita
et bibere bibere quod bibere ad su-
perfluitatem est malum sed bibere ad
necessitatem est bonum sed cognoscere
[illegible] est peccatum mortale ergo
bibere ad superfluitatem similiter hoc
autem est in omni ebrietate ergo omnis
ebrietas est peccatum mortale ¶
Item ebrietas immediate [illegible]
[illegible] ergo [illegible] secundum in-
digentiam et secundum superfluitatem
cum utrumque est peccatum mortale sed
illud secundum superfluitatem non videtur
determinari nisi per ebrietatem ergo
omnis ebrietas est peccatum morta-
le ¶ Item sicut cognoscere non
[illegible] est contra ius nature sic
ebrietas corrumpit eum singularem
[illegible] est [illegible] vita ut patet
¶ Item [illegible] qui potentes
estis ad bibendum vinum [illegible] ebri-
etate statim [illegible] talem

videtur esse peccatum mortale rita
ut prius ¶ Item ictus non destru
nt peccatum mortale sed sobrietas
tum sit ictus destruit sobrie
tatem ergo ebrietas est peccatum mor
tale ¶ Item super illud ad Ro. vii
quod nolo hoc ago secundum glo. hoc
dicit desponsatus mortalium augustinus est
peccatum veniale est ad veniale tam
tempus erit mortale sed tales p
mi motus possunt esse in ebrie
tate ut in gula ergo cum magis
inmoderata ebrietas erit mortale
¶ Item in Ro. vi non regnet peccatum
etc. nec possibilitas membra li
cet ... sed in non ebrietate reg
nat peccatum ... prohibet inebri
ari divina ... ergo peccat
mortaliter cum talia prohibeat
apostolus ¶ Item ad Eph. v nolite
inebriari vino et ideo est prohibi
tum ergo ut prius sed contra augustinus
in sermone purgatorii quotiens
aliquis in cibo aut potu plus
accipit quam necesse est ad peccata
minima noscitur pertinere sed augustinus per
consuetudinem intelligit ... peccata
minima peccata venialia ergo cum
ebrietas est peccatum veniale ¶ Ad
hoc dicendum quod ebrietas aliqua est
venialis aliqua mortalis nec ...
hoc quod dicit augustinus supponitur quod aliqua
ebrietas sit venialis intelligit
eam quae quando accipit plus quam necesse
sit secundum mensuram tamen imper
ceptibilem aliqua sic secundum perceptibilem
quando tamen status mentis tunc
peccaret mortaliter et dicitur accipere plus
quam necesse sit secundum mensuram per
ceptibilem quando sumus egreditur
a mensura perceptibili sed in tantum

-lud ordinata ad dispendium ¶
illud quod obiicitur adiutorium illa
quod non est simile de eo quod
cognoscere non ... sed est
de ad superfluitate ... ubi
... ... perceptibil
... est ... mentis ...
mortale ¶ Sequitur quod aliquis
consilio medicine accipit de
superfluitate aut postea evomat
purgetur ... quod facit
non videtur peccare ... possibil
... non facit sicut nec peccare
si acciperet medicinam ¶ Ad quod d
... faciat hac intentione ut p
... contra ... ...
peccat quod ergo quantum secundum qu
... superfluitatem dicendum
cum aliquis accipit ultra ...
... quam exigit natura ...
sinens ... ... peccat
... nec semper ... quod intendit
inebriari sed quod tendit ad ...
... inebriatus ... velit ...
... nuncupatura ... ...
... ...
... ... qui potentes est
... nec dicitur hic potens qui ...
peccat per ... sed dici
potens qui plus potest ...
sed dicit potens ... qui
... ... consuetudine
velit consumere bona quae ...
sunt ad usum ... ¶ Ad id quod
quod destruit sobrietatem dicendum
quod sobrietas potest sumi ut ...
sumat mensuram secundum natur
... ...
... ... sumat mediu
... potest alia quod est ... ...

continua sic dicit hostiensis pro
pter ad [illegible] medium per
[illegible] suam ut est ritus mortal[e]
[illegible] ergo quod ebrietas et [illegible]
[illegible] ut duo [illegible]
[illegible] spiritus sed [illegible]
ut est spiritus [illegible] non ex
[illegible] ebrietas sicut dicit [illegible]
[illegible] potestatem inducere [illegible]
[illegible] talem [illegible] statum mentis
[illegible] quod talis est mor
[illegible] est [illegible]
[illegible] mortale [illegible]
[illegible] peccatum [illegible] prohibent [illegible]
arma [illegible] non
[illegible] de ebrietate assidua
sit peccatum mortale [illegible]
[illegible] dicit [illegible]
[illegible] purgatorio [illegible]
[illegible] adulterium [illegible]
[illegible] ebrietas si
assidua [illegible]
[illegible] nullo de [illegible]
[illegible] tales si [illegible] emenda
[illegible] non [illegible] se purga
[illegible] purgari ¶ [illegible]
[illegible] in tempore [illegible] et [illegible]
[illegible] ad deum esse
peccatum ergo si sit assidua [illegible]
hoc erit peccatum mortale
¶ [illegible] dicendum quod [illegible] ebrieta
[illegible] contingit esse peccatum morta
[illegible] super hoc quod dominus
[illegible] vendentes [illegible] de
templo dicit quod multo magis
[illegible] ebrios [illegible]
[illegible] nec [illegible] dicit [illegible]
[illegible] sit mortalis [illegible] est assidua
[illegible] loquitur [illegible] quod [illegible] et
[illegible] talem

[illegible] contempti
et libido mortalis [illegible]
[illegible]
¶ [illegible] mortalis [illegible]
[illegible] tempus [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]

Tertio queritur an peccat mor
taliter [illegible]
et videtur quod sic quia qui aufert
alteri [illegible] peccat morta
liter ¶ [illegible] non plus [illegible]
[illegible] ad [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] sed [illegible] non [illegible] peccat
mortaliter ergo nec [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] quis [illegible]
[illegible] esse [illegible]
[illegible] non [illegible]
si [illegible] ad hoc [illegible]
ille [illegible] sua non
[illegible] ille [illegible]
[illegible] plus quam [illegible] sit [illegible]
[illegible] ille ¶ si non [illegible] ad
[illegible] ut sic [illegible]
[illegible]
[illegible] peccat [illegible] ¶ si non [illegible]
[illegible] ut [illegible] se [illegible]
mortaliter [illegible]
[illegible] mentis [illegible] ei [illegible]
[illegible] si auferret temporale
aliquod [illegible] auferret ei [illegible]
[illegible]

Quarto queritur utrum [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ebrie
tatis [illegible] et
[illegible] gule que notabant [illegible]
[illegible]
[illegible]
quod [illegible] possunt [illegible]
[illegible]

Pz videtur quod predictam glo[ssam] Job
xxxi apparet eum quod ibi sit
adiecta temporis superfluitatis
studiositatis. Item descendit a pita
te pz intepte paulo ad vlud
et sendere taliter epatando item
delicatitate pz per hoc quod dicit amos
vi bibentes vinum in phialis
et optimo vngento delibuti et pe
se delectentur in nihil affecti
Et dicendum quod ille predictus in
unus pertransit summe ad
in moderatam que est in malo et
parum recta

Quinta questio de magnitudine pec[cati]
Quinta vero dicit Gregorius quod inter
mortalia amittit sicut ebrietas
et luxuria que est inde cum maior
ut cum sint ministri sodome
sororis tue saturitas et plenitudo
de in corporalitate luxuriabant
cum ipsi etiam in ydolatriam
ceciderunt de quo xxxii. Sedit
ergo ebrietas est maximum peccatum
Item peccatum accedit homo ad si
militudinem bruti. iuxta illud ps
homo cum in honore esset non intellexit
comparatus est iumentis ergo erit pec
catum quod maxime adhuc dico
dico quod hoc est ebrietas quia per
hanc amittit homo maxime
facultate rationis quos ad usum
bruta non habet facultate rationis
Item videtur quod ebrius sit dete
rior ... quod dicit Gregorius quanto
melior est homo asino tanto
melior est homo brutis tantum
eum sufficienciam requirit et ultra suf
ficienciam non progredi et multe
bestie sunt non sufficiant
sive in moderatis multis ergo

deterior est qui sine ratione se
inebriat. Item Gregorius quod sit
tanta fere cum honore ei ...
de eius humilitate mansuetudine
anima facit angelis simulaque
ita vult dicere quod cum homo peccat
mortale amittit omne bonum
tantum quod plures damnum facit
peccatum ebrietatis quod cum in
honore naturalem tollit quod
alia peccata tamen cum homo in
sit sicut agilior et forte
... est cum est ebrius
...itis bonis eloquentiam de
de eius mansuetudine et humilita
te ut sunt bona anime ...
ergo ebrietas est maximum peccatum
Dicunt spiritualia peccata sunt ma
ius culpe sicut dicit Gregorius
ergo ebrietas cum sit carnale
peccatum. Alio quidem quod dicit
maius peccatum quod ad ablacionem
usus bonorum naturalium et quod de
quod reddit homines plurimorum b...
nos tamen quod hoc sumus. De
peccatum nec quod hoc dignum a
...i plena sed quam plus est
compunctione tamen plus habet
in vanitate ad peccatum

Sexta questio de agnoscendo
ebrietatis secundum statum
... utrum ebrietas sit
maius peccatum in clericis quam in
quo equalis est ... in
et ergo et equale peccatum. Sed
lau... non prohibet ita sicut
ut pz de qual. ... in
clericis edendi vel bibendi ca
... non ingrediantur ...
... ...

nulli licet clerico tabernas aut cau-
ponas intrare si enim homini ingredi ta-
bernam sic prohibetur quanto magis
in ministerio meo si quis nostrum
tale fecerit aut cesset aut depo-
natur. ¶ Ad quod dicendum quod equali-
tas peccati aut inequalitas non pe-
nes consistit in radice aut in
actu peccati sed etiam in circumstanciis
unde secundum [illegible] dicit ambulare cum
[illegible] surgit contemptum et
contemptus surgit ex [illegible]
[illegible] ergo [illegible] est degene-
re ebrietatis peccatum in illis esset
equale tamen status persone ag-
gravat sicut [illegible]
agis prohibetur. ¶ De [illegible]
platis est maius peccatum quam
[illegible] videtur quod sic prohibi-
tum est filiis aaron bibere in
[illegible] quod inebriare potest
[illegible] tempore platorum
[illegible] simul aut prohibitum est [illegible]
[illegible] ergo maius est peccatum in pla-
tis ebrietatis. ¶ Item [illegible]
[illegible] platum [illegible]
[illegible] ad [illegible] item ad
[illegible] inebriari [illegible]
[illegible] ita indecens est sicut [illegible]
[illegible] qui dicit [illegible] ¶ Ad
[illegible] dicendum quod maius est peccatum
[illegible] est aggravatio non solum [illegible]
[illegible] aut professionis sed etiam
[illegible] dignitatis quam inebrietas
[illegible] ignoranciam ut [illegible]
[illegible] sacerdotes [illegible]
[illegible] et [illegible] hi tamen [illegible]
[illegible] noscerunt [illegible]
¶ Tamen [illegible] sacerdoti eu-
angelico licet bibere vinum et in-

quod non [illegible] quod [illegible] ¶ fuit unum
[illegible] sacerdoti legali quando in-
gredi debebat tabernaculum et
[illegible] quod potest inebriari [illegible]
multo magis sacerdoti euangelico
non tenetur ad maiorem [illegible]
cottidie ingreditur tabernaculum.
¶ Item aliud dicit quod propter [illegible]
[illegible] est [illegible] ad [illegible]
propter illud item illud dicit [illegible]
[illegible] ut [illegible] sacerdotes [illegible]
di [illegible] sed ad [illegible] est [illegible] ista
[illegible] sacerdoti [illegible] dicit
[illegible] in [illegible] ad [illegible]
[illegible] ¶ Item plus tenetur sacerdos
euangelicorum [illegible]
quam legalis quod [illegible] quod dicit
[illegible] [illegible] pro ha-
[illegible] bibere vinum ad hoc
[illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ubi est voluptas car-
nalis sed [illegible] que sunt [illegible]
[illegible] et [illegible]
ita quod non licet sacerdoti euan-
gelico bibere vinum. ¶ Tamen dicit [illegible] sacer-
doti [illegible] ad [illegible] vinum
[illegible] sed [illegible] dicitur quod non est [illegible]
[illegible] sacerdoti legali
abstinere [illegible] sed [illegible]
greditur tabernaculum [illegible]
sacerdos euangelicorum qui [illegible]
accedit ad altare et [illegible]
[illegible] super aliud [illegible]
[illegible] dicens et ad [illegible]
legem [illegible] custodit [illegible]
abstinere propter sed qui ad taber-
naculum vel ad altare testimonii
debeat accedit sed tamen hos dicit

angeli q(uod) quolibet die debebat ad al
tare ingredi et tamen illud scriptum
est q(uod) de abstinencia qui ingredi(tur)
ad altare cottidie ingreditur
ad altare quod ad altare incensi
nec holocaustorum ¶ Item videt(ur)
q(uod) eo(rum) institucio statu legis
debebat quolibet die abstinere
quia tunc erant officia indis
tincta debebat enim quilibet
esse paratus semper et non esset
nisi semper abstineret possent tamen
... aliud potuit esse quia of
ficia fuerunt distincta [illegible]
[illegible] in tunc enim videtur q(uod) non
tenebant(ur) nisi solum tempore quo de
bebant exequi officia sua s(ed)
adhuc manet questio que supra
¶ Ad q(uod) dicendum q(uod) sicut dicit ... ad
Cor x omnia contingebant
illis in figura maxime que erant
sacramentalia et ceremonialia unde
illa evacuata sunt adveniente
evangelio s(ed) moralia transierunt
alii quod evangelium non solum
[illegible] aut animum [illegible]
tem ad opus s(ed) etiam [illegible] ani
mum [illegible] ergo q(uod) illud
fuit ceremoniale est [illegible]
in levitis nisi in tempore ... ergo
spiritualiter intelligit(ur) illud referen(do)
ad perfectionem [illegible] sicut precep
tum deus iudeis ut patet [illegible]
ad [illegible] ad [illegible] in [illegible] ergo
q(uod) illud preceptum [illegible]
[illegible] spiritualitate et etiam
[illegible] abstinere quod sacer
dotes [illegible] debent [illegible] ab
stinere ab [illegible] que est
[illegible] s(ed) ab [illegible] etiam

eo q(uod) est impeditiva sui offic(ii)
[illegible] non dicit semper [illegible]
et non [illegible] s(ed) addidit [illegible]
quia illi carnales erant [illegible]
[illegible] illud ad literam non [illegible]
sicut illud preceptum non [illegible]
veste contexta lana et lino [illegible]
[illegible] quia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vestes [illegible]
sacerdotes [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illa [illegible]
est [illegible] tamen illud [illegible]
quia preceptum q(uod) [illegible]
preceptum [illegible] dicimus
q(uod) [illegible] [illegible] non [illegible]
literam [illegible] illud [illegible] ad Cor
go [illegible] [illegible] ¶ [illegible]
an religiosi teneantur abstinere
[illegible] videt(ur) q(uod) sic [illegible]
dicit [illegible] in [illegible] q(uod)
[illegible] et [illegible] eo q(uod) [illegible]
[illegible] abstinere [illegible] erant [illegible]
religiosi ergo [illegible] religiosi [illegible]
[illegible] debent esse [illegible]
[illegible] debent [illegible]
abstinere ¶ Item [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
v ¶ Item [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] esse non
[illegible] spirituales carnales de
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] debent [illegible] in [illegible]
religiosorum [illegible] [illegible] et
[illegible] spiritualiter ¶ Item [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] abstinen(tia)
[illegible] in [illegible]
[illegible] regula [illegible] in regul(a)
[illegible] [illegible] [illegible]

uencia anime no carnalibz in regula ecce katholice carnalibus no annonii tpe pol' quib' ad q' videt q in regula beati ad in regula eccie pol' debeat tpi abstinentia anime qua ibi ex esse pfecto maior et constat q vinu plus inflamat ad libidinem qm carnes ¶ Item regula dicta libram panis cotidianam et i libra et dimidia concedit cut ergo videt monachus pecc are si tempore no debito co medat carnes cu pr plus de vine aut dcenio accipiat quib' tam illud no pdicat sicut tamen istud ¶ Et dicendum q verum q in tempore continentia de bant et nazarei abstine anno ismodu tamen potabat bibe cedit in nu' dicitur in glo' ibi i hoc dr dicens ergo sic fuit illud sedm ltram fuit retino ale et nec sic debent remu f solu quo admitteban spuale aliq' ergo deb' religiosi ab ic f post modum de bibe vinu nocentis ¶ Ad illud ergo q dicit dicens q delicie sunt saciat nsequia no sunt sueta maie ca nalibz f solu ut sanat in cam sed ¶ Ad illud q obi pol' dius q ibi dat decia co ext tpus ad satisfacie in pecat acramia cspm cau tat' idd fit abstinentia ¶ Ad ud ergo est sedm q dt dnib' q ra maledicta est ut pz gen

aqua bndcta ut pz gen malediccio fuit c qre cum ud ergo continebat circa que

circa ideo vine virginis fit abstinentia aliquis tempe de bitatis nec tamen apparabus ¶ Sz videtur apparai deuplacabilibus que no debemus aliqs absti ne cu sicaut dicitur ab aquis sicut et pisces ¶ Ad q dr q s sicaut virgine ab aquis cum manent inera et ideo videtur fecitentia debuerit esse cu repti libus ¶ Ita etiam q carni bus dei ipse fit abstinentia qui mittitur sile pilli pill s cauo s pam appropinquare ut fiat cao et ideo pfectus est abstine a carnibz ¶ Sz adhuc obr desinc tibus qui videntur sine virgine assa q aliqs debemus absti ne ¶ Ad q dicendum q licet vi ant abstinentiam felicitas fuit iumo tempore in quo fuit gressi f car nes no fuit gessse nisi post diluvium ut pz gen ix ¶ Sz adhuc obr quia vinu no vide fuisse gressu an diluviu et tamen est aliqs que veni' a tra ¶ Et dicendum q licet no legat q homines ntens' vinu an dilu vium nichilominus potabat uti f unica no vedebat tuo fructu suo an qm noe plantavit ca unde est dicendum cum no tuo primo fuisse qui an diluvium fuit cum ceteris arboribz f tamen no gesticulaunt ¶ Ad illud q quib' delege mosaica dicendum q no phibuit vinu quia esset pro vino tatu ad libidinem qui ipse co ceffit abusu mulierem sz ppt hoc q induxit ebrietatem que subvertit usum rationis ¶ Ad illam

dinis quod vigilantes illud dicunt et
per tantam dispersionem ad plures
secundum vigilantiam perandum sit
cum dicat philosophus quod unum est parvum
alteri est magnum

Septimo queritur de effectu huius
peccati consimilis quo ad sententiam
tertii dicit Ambrosius non esset
servitus si non fuisset ebri-
etas. Sed ergo videtur quod servitus
sit primus effectus ebrietatis.
Contrarium videtur philosophus quod ser-
vitus est ... non obedite
dominis gloria primi servitus vero
peccatum causa est peccatum sed hoc
peccatum non fuit primum cum de ipso
non legatur ante diluvium sed tantum
post. ¶ Ad hoc si servitus esset ex
peccato maxime ut tractatum ex
maiori consimili etc. multa sunt
consimilia quam ebrietas non ergo ebri-
etas causa est servitutis ergo ser-
vitus potuisset fuisse in Noe cum
inebriatus fuit quod in Chanaan
filio filii sui. ¶ Ad hoc ergo secundum
quod ordinat Augustinus in xvi de civitate Dei
c. xvi. quod primo causa concreta ser-
vitutis fuit peccatum et hoc tamen
fuit antequam de ebrietate aliquid
legatur tamen ipsa ebrietas
fuit causa accidentalis in directo
te quo ad hoc quod si Noe non
fuisset inebriatus Cham filius
eius non irrisisset eum nec Cha-
naan filio eius ad hoc non fuis-
set inflicta servitus nec due-
ra ... ad hoc loquitur Am-
brosius ... hoc etiam loquitur
Augustinus xvi. li. de civitate Dei. xvi c.
... scripturarum loquimur sicut
... quam hoc notabilis Noe instis

peccatum filii sui indicavit. ¶ Ex
hoc patet quod non valet quod a-
... moris procedit et
ebrietas esset causa directa
adulterium ... Noe debuisset
tunc infligi ... Cham in ...
quod cum videret fuisset Noe ...
Genesis ix. videntur duo Noe
filius eius debuit tamen ...
posteritate maledici nec
in ipso quam Chanaan
nuntiatur primum scelus

Octavo queritur de cog-
nominibus ebrietatis hoc
de essentia primis ebrietatis quod
ad peccatum primus Loth proce-
dit Genesis xix. Loth inebri-
atus post ... sit incestum cum
illis fuit et de hoc dicit ...
tum ... inebriaverunt
filie eius ipse nesciens ...
eum qua ... excusandus
est quod non tum ...
... quod videtur quod peccatum
male non possit ...
... est ...
¶ Ad voluntarium dicitur illud a-
... est ... principi-
... fuit in ipso Loth ...
voluntarium ... malum ...
peccatum ergo non solum peccatum
ebrietate sed etiam in ...
... excusandus est. ¶
si tum esset excusandus ...
tate ergo tum per hoc debet
in quod non Exodi xxx. de
secundum ... eius
plagarum ... ¶ Et dicit
... procedunt in utroque quod

¶ sed dicit imperet nefacti corpus
·i· non distinguerent sicut dicitur
sue generationis eum quod non ab
sunt alios uoluntatis etiam
s natione cum sicut peccata
tale actum et uoluntatem sunt
peccatum quod adhuc quod dicitur ualu
cum principium est in ipso
non plene quod ad aliud quod e
uoluntatis sed cognatio singula
illa in quantum non excusauit
qui cum nesciens peccatum incestus
cognouit tamen attamen dicitur
non uult ¶ non attamen attamen
dicit quod et angeli qui cum filiabus
non quando nec incestus sed
ebrietas dicitur quod non uult / dicere
non plus debebat puniri
pro sola ebrietate quam pro
sed uult dicere quod cum ebri-
us dicitur quod non uult dicere quod
plus debebat / puniri
et sic in incestum tunc quo
plene distinguitur ¶ Et non
Genesis xix non concepit etc.
non est dicere quia hoc fuit
sensibile sed peccatum quod
disponit quod essent filie sue
Quo queritur de pluralitate
peccata est detestabile
peccatum esse doctore pro
uolentem quae peccatum in
in peccatis aplicat / ·i· etc.
in pluralitate peccati dicitur uo-
uolentem et est peccatum no-
¶ Ad quod dicendum sicut
dicit plus dicitur quod uniuale
esse plurale gule intempe-
neque puniuntur necnon
ebrietatis plurale nocet

citatis puniuntur utraque eum inter
opera tenebrarum apostolus quemadmo-
dum scribens Romanis non in
comessationibus et ebrietatibus
mentionem uinum in grammatica ad
luxuriam finale principaliter sed ad
opus disposuit

Octauo queritur de pena singu-
laris peccati quod sic tamen tunc
est istud peccatum quod singulis
diebus puniuntur et ita grauiter
infligitur pro ipso pena sic pec-
cat ut sic saltem timore pene
reuocarentur alios sic [illegible]
¶ Ad quod dicendum quod non tamen sed non
reputauit [illegible]
mentis [illegible] est / et inde
nec a tali consuetudine [illegible]
possunt [illegible] in uenia sue
ingenium relinquendi sunt ne
[illegible] fiant ut si a tali con-
suetudine [illegible] et aliquis
[illegible] tempore illo inquam [illegible]
[illegible] plantata fuit
fides et eadem parte quia
multitudo fuit [illegible] ne fiat
[illegible] aliqua

Uodecimo queritur cum ante
diluuium luxuria fuerit non
peccatum post diluuium fuit ebrie-
tas et hoc [illegible] de-
signat ¶ Ad quod dicendum quod tunc
erat quando adhuc [illegible] ado-
lescentie et [illegible] solet [illegible]
[illegible] luxuria et [illegible] consumit
[illegible] luxuria fuit [illegible]
[illegible] non [illegible] diluuium et
post [illegible] diluuium [illegible] con-
cesse sunt carnes [illegible]
[illegible] Genesis ix [illegible] non diluuium
[illegible] hominibus fructibus

sed constat quod eius structura non
lutum competit peccato incineran
tem ut tum aut similiter sicut
corporibus carnium videtur [illegible] co
[illegible] institutum secundum peccatum fuit
luxuria post diluvium fuit clari
tas ut sibi semper ascenderet cor
ruptio peccati maior nisi quae sana
ns recta

Consequenter autem de peccato lu
xurie. Et quidem primo quid sit.
Secundo utrum tenere sit malum secundum
se operandum. Tertio utrum actus
luxurie sit mortale peccatum. Quar
to de peccato [illegible]. Quinto
de speciebus luxurie peccati. Sexto
de quantitate luxurie peccati. Septimo
de comparatione luxurie peccati ad super
biam. Octavo de speciebus luxurie
peccati cuiusque mali et huiusque bo
ni. Nono de differentiis luxurie
peccati. Decimo de effectu luxurie pec
cati etc.

Diffinitur autem esse libido sic lu
xuria est libidinosa volu
ptatis appetitus. Item luxuria est
concupiscentia immunda complendi volup
tatis. Sed videtur quod non sufficienter
compleat esse luxurie [illegible] dif
finitiones probat quod dicitur Matth. v. qui
viderit mulierem ad concupiscendum
eam iam mechatus est eam in corde
suo. ergo mechia sive fornicatio
[illegible] quantum ad [illegible] et actus
differt ab appetitu et concupiscentia
ergo non sufficienter diffinitur luxuria
per appetitum concupiscentiam. Item
ponitur ita iste studiose in apper
tu pulcre mulieris defigit o
culos quod est ultra luxurie quod
sic probat quod dicit Ieronimus qui stu

det corpora clara [illegible]
[illegible] veneracioni [illegible]
[illegible] animas et
[illegible] delectatur capi
tulum [illegible] sed non capitulum
nisi per peccatum videtur ergo quod [illegible]
[illegible] sed non aliud [illegible]
quia non sufficienter describitur
appetitus concupiscentiam. Ad quod
quod illa diffinitur luxuria sed
est mortale peccatum [illegible]
illi esse appetitus qui est [illegible]
[illegible] concupiscentia
[illegible] mortale quod non [illegible]
[illegible] ipsi [illegible] possit [illegible]
ordinatum appetitum sine [illegible]
[illegible] Augustinus [illegible] illud
Matth. qui viderit etc. qui vide
[illegible] ut [illegible]
quod non est titillatio sed plena
[illegible] ut si facultas sit
[illegible]
[illegible] ut non consul
[illegible] posset esse luxuria [illegible]
[illegible] peccato [illegible] concludun
[illegible] quam non sed [illegible]
te [illegible] Ad secundum quod [illegible] qui
mulierem [illegible] utroque luxurie
[illegible] sit actus videtur
concupiscentie et videtur quod non [illegible]
sit peccatum [illegible]
sicut dictum est ad [illegible]
[illegible] manendo [illegible]
ita semper [illegible] destruxit
[illegible] que [illegible]
concupiscendi [illegible]
[illegible] videtur destrui
[illegible] ne forte in actu
qui eum attendit flamma
te eam mulierem apud se

[illegible] naturali, et ideo ipse dicit non ad[illegible] oculos tibi fecit deus ut pillos introducas adulterii sed ut creaturis videns admireris creatorem. Item ipse ponit [illegible] exemplum de unoquoque tenente gladium qui de se aliquis impetum potest se inficere [illegible] cum [illegible] sibi gladius ut cuse [illegible] sibi inficiendi [illegible] quoque corpus vult. Dico quod quidam ignis corporis venie nature corrupte [illegible] insunt adiuncti est vere cum [illegible] ignem intus impleuit concupiscentiam adimplere delectatio vel [illegible] paulatim ad consensum venitur [illegible] sed [illegible] peccati secundum [illegible] ut nota [illegible] de [illegible] ibi dicit quam [illegible] ignis ad corpus [illegible] et anima [illegible] quod [illegible] et inappetitum [illegible] illa [illegible] et appetitum [illegible] natura corrupta [illegible] ad [illegible] [illegible]

Secundo queritur utrum coitus sit malum secundum se [illegible] aliquantum [illegible] causa concupiscentia ali[illegible] malignum [illegible] matrimoniale [illegible] queritur [illegible] aut [illegible] quod dico [illegible] est malum venie [illegible] [illegible] aut venie [illegible] aqua [illegible] si dicatur quod venie [illegible] quia ille actus [illegible] in [illegible] sicut [illegible] [illegible] [illegible] malitia [illegible] [illegible] sit [illegible] quod [illegible] quod dico [illegible] venie [illegible] [illegible]

[illegible] aut venie [illegible] aqua [illegible] si dicatur quod venie [illegible] non [illegible] quia ille actus [illegible] in [illegible] sicut in [illegible] [illegible] quia [illegible] non [illegible] deformitatis [illegible] si dicatur quod [illegible] est venie [illegible] [illegible] sicut est ipsa corrupta sic [illegible] alie sunt corrupte [illegible] venie [illegible] [illegible] est coitus secundum se [illegible] venie [illegible] in aliis vel si non malis [illegible] ipsa. Item [illegible] utraque [illegible] [illegible] naturalia sunt [illegible] [illegible] non est malum quia [illegible] ea que naturalia sunt neque laudabilia neque vituperabilia sunt. [illegible] quod [illegible] coitus non sit malum secundum se quia ut [illegible] [illegible] debet dici vel malum [illegible] vel circumstantiam quam malum secundum se. [illegible] non sit malum in [illegible] [illegible] que [illegible] sit [illegible] [illegible] non sit malum [illegible] circumstantiam quam ponit qualiscumque [illegible] aliqua [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] non sit ibi [illegible] [illegible] etiam quod iste actus sine [illegible] non sit malus [illegible] circumstantia [illegible] se sicut ostensum est quare non [illegible] malus [illegible]. [illegible] quod dicendum quod coitus [illegible] malum secundum se [illegible] quod [illegible] in [illegible] sicut [illegible] [illegible] quod [illegible] in [illegible] quod dico non [illegible] quod dico non [illegible] potest intelligi [illegible] vel que [illegible] est [illegible] vel intelligitur [illegible] non [illegible] aliqua [illegible] [illegible]

planum est quod est peccatum mortale
coire cum non sua sed si primo modo
coire cum non sua dicitur aliqua
secundum quod sit sua sit peccatum tunc ergo
sponsus coire cum sponsa coire est
malum ¶ Et dicendum quod secundum coire
utrumque coire ... patet tertio
parte coire non cum licitus sit e-
grediens a potentia sic corrupte
corrupta naturale materia et cum
sit ipsum coire est malum. Unde
non est nisi aliud cum sponsa
qua egreditur a potentia corrup-
ta sicut patet de ... qui-
nus egredietur a potentia corrupta non
est cum peccato cum similiter generatur
alia tam bona ¶ Et aut alio
quod non est plus quam coire cum
muliere quam plus dicitur sed coi-
re cum muliere non sua per legem
coniugii. Unde sic dicendum est in
sponse de spectu generative potentie
veritatem secundum corruptionem supra
aliis coire cum malum est ipsum
coire nisi adderetur debita circumstan-
tia sicut patet quod ipsum vivere malum
est considerando debite circumstantie
cum sine ... unde
hac de causa ... in
... ut patet in ... vivere
... ad ...
... plus ...
quam ipsum coire egreditur a potentia
corrupta super alias et eadem
deficit debita circumstantia. Unde
... non erit malum nisi ...
... aliquam circumstantiam ad
... ¶ Ad hoc ... utrum
... coire cum pluribus sit peccatum
vel contra legem naturae videtur

quod non peccat cum quod Abraham ...
... ad ...
alii similes ... ad quos ...
... causa plu-
... non videtur contra
legem naturae. Sed hoc non ...
quibus ... est ...
quod ... ...
... naturali non ...
legem naturae ¶ Item in aliis ...
ita est quod ... ...
... multis ... legem
naturae sicut patet in gallo ...
videtur esse quod potest esse ...
homine ... est ... ...
... ad ...
... ...
... ...
... dicendum est sicut
... ...
... ita videtur quod ... muli-
... hac est ... muliere ...
... ... adulte-
... ...
dei ¶ Item alia muliere ...
... cum pluribus ...
... causa plus ...
de quo videtur quod non sit contra
legem naturae quod una mulier ...
... plures ¶ Item quando
... ... causa plu-
... et ...
et dicat quod ista mulier ...
... ...
... ...
malum est ... ista ...
coire ... ...
... ...
¶ Et dicendum quod coire cum pluribus
... est contra legem

aliquis non pre debitum c(on)sui
Ad aliud aut(em) dicendum q(uod) lex na
ture sed(um) q(uod) ordinat p(ro)gegnie
rerum ut(er)ut(ur) matrimoniale co
pulam que est institucionis divi
ne una tria individ(ui) Si q(uod) fuat tri
us temp(or)e ut paradisi cum fuerit
idem etiam Idem est q(uod) eo tem
pore fuit q(uod) inseparabilis un
de cum fuit illa dom(in)o ipse hoc
est totum q(uod) exigit(ur) ad legem le
gem nature de est cum illud
coordinate ad bonum matrimonii
et sacramentum separ inseparabil(itatis)
tas Ad id q(uod) aliter de uno dictum q(uod)
vir una potuit contrahere cum mag
nat sicut dicit aug(ustinus) super gen(esim)
ad litteram et circa in in simulacro
xxxvi d(istinctio) p(ro) varietate tempo(rum)
una invenitur dispo(sitio) q(uod) dicit(ur)
cum dicit aug(ustinus) antiquis iustis
p(ro)pterea fuit q(uod) pluribus feminis
clamitur non tamen naturali
inclinat eo non lascivieni(di) seu
concupiscendi hoc faciebat Cum
ut mulieribus coniungi non fuit
essent ut dividerent se sicut et
Ad quod dicitur q(uod) mulier sobrietate
viro bone condicionis licet
data esset in adiutorium viri
ut dictum est Item matrimonium
simul fuit de lata sponsi ut
ne etiam pluralitas sic d(istinctio)
q(uod) in Quando vir p(ro)creat(ur) cuius
et dualiter tamen illud dictum et
est preciosi quam incumbant prece
d(ictu)m dispensacio subtractionis iis divina
in lege nature post statum
p(ro)mum recta dividitur dum fuit

lex scriptura rigoris sub tempore
legis moysi et ideo ut tempore
illo annus ad paria indicantur
vir et mulier quia si mas erat
tunc plures nec erat p(ro)pter
ingenium recta sic poterat dicitur
vel potius vir tunc plures ux
ores q(uod) quod necnon lex supernat(urae)
lex libertatis lex spiritus regis q(uod)
est p(ro)mittet tamen legi nature
quam legi moysi ad paria indi
cantur in illo actu vir et muli
er et ideo dicitur Ad Cor(inthios) vii
mulier sui corporis potestatem
non habet sed vir etc Cum plures
possunt ab uno coniugari in
dust una apostolibus Quod aug(ustinus)
de bono coniugali occulta lege
nature amat singularitatem
qui principatur sublicata vero
non solum singula singulis sed plures
naturalis aut socialis dimittit et
plures vir non sui dicitur sub
dum nos cum sic licet unius si
unius plures duas quas vivunt
Quidem plures feminas non est
tamen natura impericiarum plures
cum femine ab uno fecunditate sunt
una non apostolibus non potest hoc
est una principiorum Ad illud
q(uod) arguitur de matrona dicendum est
q(uod) non sufficit illa matrone i(n)genuum
est matrona si inquantum est ad
aliquas condiciones sed in ipsis
quam generaliter fidem et vult q(uod)
dicitur ipsa non matrona quia
vult esse cum marito non pro
quamquam tunc vel condicionis sed tra
in quantum commune cum ipsa
matrona abundantia nature

deguidat / unde non appetit ei sim
pliciter sed in quantum inordinata aliis
lnitate l inordinate et certitudine
aliquantulum deguidat unde aug[ustinus]
sic dicit si aliquis aliquid sibi as
sciat et ad tempus et elleminus
sciat fidem ipse plus suadet ut
se cognosceret tunc talis multis
modis ambitionis ad pauca dat et sic
dicit auctor inordinatio peccati
debitum gratiae libidinis consple
de quo ad hoc ¶ Adhuc etiam
quibus uxor carne eius sua sit si
tantum et indem quod sic quia istud
carne prodit ad illum quantum
inordinate corrupta est per libidinem
ergo sicut alius quantum cum
inordinate per signum ita libido et
non culpa ¶ Contra in idem quod si
culpabilis quia ius esse tales
non tamen incidit originale et
ipsa libido ¶ quod culpa ¶ Tamen
est nupta corrupta et sequitur
inactum velunt ergo quod ipsa libido
sit culpabilis in ipso coitu
¶ Item est inpatiens quantum
corruptum et est causa peccati sit
dum est / sed magis inter actum facit
peccatum in persona gignentis cum
est et ei in [illegible] adhaeret
quam in persona genitis ergo si facit
in ipso genito vel inquam peccatum
tamen per unum transfunditur origi
nale quod non facit propagatio sed
libido sicut dicit aug[ustinus] quod
multos fortius facit peccatum et
inequalitate voluptatis ergo quod in
ipsum carne eius sua ad peccatum sit
esse sine peccato ¶ Item dicit ille
qui coniunxit eos cum argento

et amor sui sic hoc dicit glo[ssa] quod
qui sentiunt hoc quod libido
carnalitate ipse actus sunt in
corpore et modus sunt qualitates
sed illis qui senserit cupiditate
actus sunt corrupto et modo
sine qualitate in inordinata
sensibili inde esse corrupte est
in ipse actus carnis sit in
corpore sicut dicit ¶ Contra sim
tibi iudicare fornicationem sed
libido adiuncta illi actum inst
tu naturae corrupte inde
in inordinate vero eius peccatum
sunt quod per libidinem fecit et
honestate ergo illud quod producitur
sanitate quia quid sit non s[ecundu]m
corrupto ergo cum non sua
est peccatum eius non potest
esse sine libidine quae talis
culpabilis est sicut dictum est ¶
Ad 1[um] dicendum in quantum
duplex est poena scilicet ipsum
originale peccatum poena in
quae reddit ipsum sustinentem
gloriosum sed alia per libido
sentita est impositis ipse
peccatum habens reddit ipsum
in gloriosus istud non est in
inde nisi carne peccat ergo ipse
coitus eius non sua non potest
sine peccato ¶ Talis enim inordinationis
inordinatus ordine qui est in
vius sed in statu naturae cor
rupte eo membrorum reprug
natio sentientur sed iste motus
trahitur in ipsis quingentis
tribus bona quantum et ordina
tur et aliud est peccatum
linquitur ergo quod coitus eius

382

ut uiolentus. ¶ Item Aug. quedam
de peccato factum est supplicium ita e
contrario de supplicio factum est
peccatum ergo ipse reatus cum sua
pena aliud non est peccatum. Sed etiam
uiolentus si non esset uiolentus
nisi ubi esset ueniale quod adhuc
quod reatus cum sua uiolentia est
peccatum. ¶ Item in post lapsum
relictum est in remedium sed longe
mediatum quia licet posset remediari
tamen non restituit aliquid nisi
restituat ad sanitatem integram
quam ipse deus [illegible] potens
erat restituendo hominem mutatum
in ordinatum per medicinam sacra
menti matrimonii quod tollit cum
sua uiolentia est peccatum. ¶ Ad
hoc dicendum quod secundum quod dicit Petrus
in [illegible] illud erat de matrimonio
in glo. in matrimoniali opere quod
coniuges possunt sine peccato
possunt bene esse in ipsa coniu
gali opere peccatum secundum illud ad
deuotior amator uxoris [illegible] que ad
[illegible] est si [illegible] se quereret delecta
tionem in uxore. Sed Aug. quedam
bona data sunt nobis que propter
se sunt appetenda ut sapientia
salutis amicitia quedam non propter
aliud ut doctrina cibus coniugium
quorum sunt que propter aliud in
stituta sunt non ad hac utitur
ad quod instituta sunt aliquis pec
cat uenialiter aliquis criminaliter
quam non [illegible] utitur ad quod sunt tam
facta. Sed qui utitur ad illud con
iugio [illegible] fidem intendit
procreare prolem ad cultum dei ex
tunc ipso coniugio ad quod ad quod insti
tutum est. ¶ Ad illud autem quod obii

quod appetentia corrupta est [illegible]
quod appetentia precedit actus
ita quod [illegible] non sequitur [illegible]
cum uoluntas [illegible] nature
precedit [illegible] materiam sine [illegible]
causa et [illegible] adhuc quod e
culpabilis cum traducatur peccatum in
genitis dicendum quod culpabilis su
[illegible] ut dictum est [illegible]
[illegible] peccatum in persona [illegible]
[illegible] uiciosa dicitur [illegible]
[illegible] formaliter cum dicitur
culpabilis [illegible] reddens [illegible]
in qua esset culpabilem [illegible]
actu sed sicut traducitur ipsa caro
ita etiam ipsa libido et causa tra
ducendi originale quia potentia
generatiua [illegible] sine [illegible]
est [illegible] nature [illegible] cum
sit [illegible] libido cum est [illegible]
talis pena et data est ut sit
[illegible] corrupta [illegible]
quedam deformitas in [illegible]
genita per [illegible]. ¶ Ad
illud quod obiicitur quod plus debetur cor
rupta persona generans quam geni
ta dicendum quod non sunt libido et
adhuc ut in persona [illegible] esset
culpa sed [illegible] ut [illegible]
per hanc libidinem [illegible]
cum peccatum originale in persona
genita peccatum cum actuale non
uenit in personam nisi [illegible]
[illegible] aliquid natura
corrupta in ipsam personam et ideo
libido que respicit ipsam [illegible]
[illegible] corruptam et causa tra
ducendi originale peccatum in per
sona genita non autem causa illius
actualis [illegible] in persona [illegible]
te. ¶ Ad illud [illegible] inceptum

dicendum quod aliqua est / quemadmodum
iniquitatem eius ubi est / culpabili-
tas in permissione est / non ut in
gignente fiat peccatum sed ingenitis
¶ Ad aliud dicendum quod verum est quod red-
dit inglorium quia attestatur
ignominie peccati fornicationis qui
erat anuga ¶ Sed tamen non videtur
quod dignius dicitur thorus honorabilis
tamen non permittitur institutum et
tamen quod matrimonium sed inglorium
dicitur thorus lectus tamen fornicis
¶ Sed plures adhuc quod actus tamen
sua sit peccatum quia duplex est
in eo quedam practica quedam
speculativa quod est / eius gratia sed
in facere ¶ Ergo potest esse sine
gratia tali sed gratia spiritus sancti
que est / gratia gratum faciens non
potest esse in illo actu similiter
fornicationis nec caritas nisi est /
gratia quantum faciens ergo videtur
quod sit peccatum ¶ Ad hoc di-
cendum quod spiritus sanctus datur hic
sto in veritate sunt sed ille actus
est / thorus iniquitatem tantum efficacior
sicut dicitur .ii. Cor. vi. Er-
go ipse actus dilectione oppo-
situs quod ipse spiritus sanctus non potest
esse in actu eo actu illo non
tamen quare hoc sequitur quod caritas
iniquitati est / licitus ut thorus
tamen sit thorus spiritualis non
possit esse in actu illo sicut patet
in coitu coniugali non eius sicut
directe caritatis est / ad thorum
contrarium tamen qua adhuc est in
ter ipsos actus illius eius spiritus
sancti quia cum ipsa caritate

Tertio queritur utrum omnis lu-
xuria sit peccatum mortale et

videtur quod sic per hoc quod dicitur .vi.
ad Galatas fornicationes et adul-
teria etc. Glossa .ii. condempnabit
fornicatio per omnes gradus et
in actu luxurie si ergo ille in
talis est quia non condempnat
aliquis nisi pro mortali videtur
quod sit omnis actus sequentia
sit mortale multo fortius ¶
Dicitur .i. Cor. vi. neque fornica-
rii regnum dei possidebunt non differt
regnum celeste nisi pro mortali
peccatum ergo etc. ¶ Item in
ad Ephesios fornicatores autem in
... item in regno
quod reddit idem quod plus fit
luxuria sit mortale aliquis ¶ Item
super illud .xxi. questio peccatum for-
nicationis Glossa delectatio
mortalis sed plena peccatum non
delectatio nisi in mortali ergo etc.
¶ Item .xxxii. questio luxuria inimica est
deo inimica virtutibus perdi-
tionis ... sed mortalis
eius ... virtutes quod in
quod luxuria ubi sit mortalis
¶ Item ... fornicatio
luxuria ... regni
celorum sed ... claudit regnum
celorum nisi mortale peccatum
ergo etc. ¶ Ad oppositum sic arguitur
dicitur ipse ... si plus accedit
intentio ipsa delectatio fornica-
tionis amor castitatis ad hunc
thorum peccatum veniale ergo non
sed per illa esse eius fides cogitatio-
nis et amor castitatis que est
est delectatio actus et delectatio-
nis fornicationis sed mortali
non placet primus esse eius virtute
ergo quod delectatio fornica-

383

mus possit esse venial ¶ Iste
ut ¶ Item sup illud ex. xxxij. q.
dit et si ego video cogitati
o [illegible] aut adipiscatur vali
iosa [illegible] veniale
le peccatum ¶ Relinquitur ergo q.
mor concupiscentie que est in luxu
ria possit esse venialis
¶ Item Iohannes Deutro. sup illud
non erit meretrix a filiabus
[illegible] glo. ad eos pertinet acce
[illegible] quarum est venialis turpi
[illegible] si attendas ad tales [illegible]
[illegible] ergo fornicatio potest esse
venialis ¶ Item q. est mortale
et non prohibetur in decalogo
[illegible] testamenti videtur esse veni
le sed fornicatio non prohibetur
in decalogo toto relinquitur
q. sit venialis ipsa fornicatio
[illegible] sup illud Exo. Non me
[illegible] dicit glo. nomine
[illegible] solum adulterium intelliga
[illegible] videtur q. solum adulterium est
prohibet. ¶ Ad hoc dicendum q. secundum
[illegible] loquitur de delectatione q.
[illegible] concupiscentie carnis sicut dictum
est supra. hoc modo simplex sit in
[illegible] fornicationibus sive in aliis
[illegible] consensu [illegible] est mortale
peccatum ipsa luxuria [illegible] in
venialis [illegible] q. sit venialis
intelligi [illegible] singulis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ista [illegible] potest esse [illegible]
[illegible] venialis [illegible] ita
[illegible] potest esse q. potest esse
venialis [illegible]

[illegible] ille [illegible] q. fornicatio
est illa mortale peccatum ¶ Et
non aliter [illegible] de [illegible]
q. [illegible] est concupiscentie carnis [illegible]
non est [illegible] carnis [illegible]
tamen [illegible] ingredientis [illegible]
tamen non potest esse amor ca
stitatis [illegible] [illegible]
[illegible] regnat peccatum et
dominatur concupiscentia nec potest esse
amor castitatis que virtus est
¶ Et alio modo potest accipi ut in
telligamus delectationem que procedit
a [illegible] que non pertinet ad
concupiscentiam carnis nec etiam procedit
[illegible] q. debeat prohiberi [illegible]
talis delectatio potest esse bene
[illegible] amor castitatis virtutis et
de tali intelligit Ysidorus non
[illegible] non regnat peccatum sed
[illegible] regnat et ducatur [illegible]
castitatis [illegible] augustinus si plus de
lectat pulcritudo interne casti
tatis quam turpitudo [illegible] for
nicationis non regnat peccatum sed
pulcritudo [illegible] ¶ Ad illud
[illegible] si [illegible] dicendum q.
illa delectatio que est in [illegible]
[illegible] que [illegible]
[illegible] carnis [illegible]
[illegible] in illa delectatione nec est
[illegible] inferior q. de
[illegible] [illegible] pro [illegible]
[illegible] debeat [illegible] loquitur
[illegible] dicit [illegible]
[illegible] si tanta sit [illegible]
[illegible] ut si facultas sit [illegible]
[illegible] sicut dictum fuit supra [illegible]
[illegible] etiam [illegible]
[illegible]

peccatum est. ¶ Ad aliud quod obicitur de
glosa xxxij. [?] Deutero[nomii] dicendum
quod non debet dici esse veniale sed po-
tius venialis turpitudo, quia
secundum [?] est illa turpitudo venialis vel di[citur]
veniale in lege quia non puniebatur
per legem pena mortis. ¶ Ad aliud
quod obicitur quod non videtur esse prohi-
bitum de fornicatione ... capitulo
primo [?] | quia non ... fornicatio
non [?] aliter | xxx | q[uestio] | ... quod sint
non formaliter sed ratione formi-
cationis spiritualis, actu[?] ad quam illi
citur ... sicut dicit glosa. Ad
aliud | i. Cor. | vi. | ... comparatur
... formationem
... illecebrarum
... ... secundum
... que ... non formaliter
... quod ... in ... testa-
mento est ... vel
per ... est | ...
que dicit non ... aliter ... de
... xxx ... in glosa
... multum ... dicit
... Vnde ... dicit
... quod ... alijs ... formis
... ad ... libidi-
nem ... multe ... omnis
... ... sed non
... Vnde quod obicit ...
... | mortale
vel veniale est, dicendum quod ...
... implicite sed ex-
plicite. Vnde ... formicatio[?]
explicite ... non
... implicite sicut
... ... non sequitur
quin possit esse mortale.

Quarto queritur quare forni-
catio dicitur esse peccatum in corpus

sicut dicit Greg[orius] quedam sunt pec-
cata spiritualia, sicut vi[i] | peccata capitalia,
quedam carnalia sicut gula et
luxuria. Sed ergo ideo dicitur luxuria pec-
catum in corpus quia carnale.
Eadem ratione diceretur peccatum in corpus
gula. Ergo sed non ... ad illud.
¶ Item si non dicitur peccatum in corpus
quia corpus committit sicut vi[detur]
per glosam ... que dicit forni-
catio non tantum ... animam sed et
corpus committit ... glosa
non ... desiderans carnibus ...
que ... multum ...
... sed ... ve duplex
esse ... gule ...| et
... ... que ...
... desiderium carnibus ...
... ergo videtur esse peccatum
in corpus sicut luxuria. Si
non dicitur peccatum in corpus quia
corpus ... manifestum est. ¶ Item
per illud | Cor. vi. | an ...
... dicit glosa fornicatio ...
... facit non ... in ...
... in macula sit ... ergo ...
dicitur esse in ... quia sit ...
... in illo actu
... non sunt unum in ...
sicut dicit glosa. videtur quod in ma-
cula corpus sit | ... qui[?]
¶ Sed istud non videtur ... quia ...
est ... in ... ...
... ... est ... actus ...
... ergo ... macula et defo[r]ma-
tio ... videtur quod ...
... macule fornicatis ...
fornicantis. ¶ Ad aliud videtur
glosa | i. Cor. vi. | dicit ...
... carnalis ... et
... peccata et si ... corpus ...

Hic autem est sub carne ignis quia
facta est caro ut simul possit dici
[illegible] hamo caro. Secundo
quod alia quod utrobique est delectatio
carnalis in gula scilicet et luxuria
quamvis dicendum quod delectatio carna-
lis secundum quod causat animam carni
corporis contraria [illegible] etiam
[illegible] unde tamen est gule
et luxurie sed istud est speciale in
luxuria quod [illegible] in actu isto
absorbet [illegible] libidinis facit
quandam agglutinationem ignis a-
nime cum carne. Unde glossa de
libidine in solo actu fornicationis
[illegible] libidinis
cum ipsa carne [illegible] ipso fi-
[illegible] agglutinatur [illegible] plus
est corrupta quam cetera sic dictum
est. Item ipsa [illegible] est
[illegible] in
anima [illegible] in ascendendo
[illegible]
[illegible] sensibilis
potior et maior unde quia [illegible] quae
[illegible] est in [illegible] dependit
[illegible] cum corpore tunc di-
ci agglutinari quia includitur
in maxima [illegible] Unde si ani-
[illegible] vel potionem [illegible]
[illegible] tanta [illegible] nec
[illegible] tanta. Unde glossa de libid-
ine [illegible] in libidinis ardore quia
[illegible] est voluptatis cor-
poris si [illegible] unde [illegible]
[illegible] est quod [illegible] vehementis
[illegible] ignis [illegible] et
[illegible] agglutinationis
[illegible] luxuria [illegible] esse [illegible]
[illegible] autem [illegible] non est [illegible]
[illegible] in aliis peccatis carnalibus

Quinto quia de condicionibus luxurie
[illegible] cum mulieribus [illegible]
conditionibus istius peccati sicut tal-
loquium contactus et oscula quia
est quod solum [illegible] conditiones
ipsius Ecclesiastici 9 capitulo qui videt
mulierem [illegible] non plus inflam-
mant colloquia [illegible]
sunt illi [illegible] Ibidem 9 collo-
quium enim quasi ignis ardescit
[illegible] in illo [illegible] dextera
manu quia videtur quod potius debet pro-
hiberi colloquium quam [illegible] Item
[illegible] in evangelio [illegible]
[illegible] sicut patet Matthaei 5 [illegible]
[illegible] est [illegible] quod cum [illegible]
[illegible] sine [illegible]
[illegible] est enim qui [illegible]
[illegible] sine causa [illegible]
[illegible] ad [illegible] sine
[illegible] conditione [illegible] Item [illegible]
[illegible] sine [illegible] conditione [illegible]
de [illegible] cum de [illegible]
[illegible] aut [illegible] unde
est [illegible] quod [illegible] conditione [illegible]
[illegible] ipsa [illegible] luxurie
[illegible] Item iste [illegible]
[illegible]
quod [illegible] debeat [illegible] omnis
[illegible] in evangelio [illegible]
[illegible] in [illegible] sicut
in luxuria. Item quaedam con-
ditiones determinantur ipsius gu-
le et luxurie [illegible] quod [illegible]
[illegible] non determinantur [illegible]
conditiones secundum gradus [illegible]
[illegible] ad illa peccata. Item [illegible]
luxurie scilicet conditiones quae [illegible]
[illegible] peccata gule secundum gradum
[illegible] scilicet conditiones

ordinatas regula non tunc habet
¶ Item quamvis sit in omnibus istis con-
dicionibus luxuria est mortale
peccatum et videtur quod sit prima speciem
simplex unde philosophus [illegible] di-
cit philosophus inter peccata mortalia
ergo sit nullus luxurie et mortalis
nullus sit talis circumstancie sequen-
tes ¶ Ad primum dicendum quod hoc quod
ipsius philosophus quia simplex fornicacio
est luxuria propter hoc dicit intel-
ligi illas species que maiore
qui actum assumpserat tunc augustinus
dicimus malo prohibito ipsum de-
cto dicitur nam hec predicans
animas sicut oculos licet impediat
prima impediat actus et impedia
tardos motum et tacente longum
appetitu motus tarda motatur
impediat ¶ Ad quod dicendum quod secundum
est in motu ire cum motu con-
cupiscentie quam actus concupiscentie
quamquam [illegible] afficit vel de-
lectabilis carnis concupiscentie dico quod
est in luxuria sed alia est de ira
quia contingit magis secundum quod
est ponale et contingit illud
dirigere sicut est in ira per zelum
ubi dirigitur ipsa ira per zelum [illegible]
non concupiscentia que cognoscit afficit
te non contingit dirigere nisi per
[illegible] quod ipsa concupiscentia [illegible]
[illegible] reservante corrupcionem [illegible]
[illegible] philosophus tunc [illegible] quantum
quod [illegible] concupiscentia colligit nul-
lo [illegible] [illegible] habent [illegible]
cogitacionem ¶ Ad aliud quod alia
[illegible] dicendum quod [illegible] [illegible]
quantitate habitus [illegible] ad
[illegible] concupiscentie philosophus secundum
gradus tamen [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non est tamen
quantitas [illegible] non philosophus

[illegible] unde [illegible] appetitu [illegible]
ira [illegible] [illegible] [illegible] ipsa
[illegible] vel tristicia sed [illegible]
magis [illegible] [illegible] ad [illegible]
quam [illegible] potest [illegible]
natura magis [illegible] [illegible]
¶ Ad aliud dicendum quod [illegible]
[illegible] vel [illegible] carnis
[illegible] [illegible] circumstancie sunt [illegible]
ista que dixi [illegible] [illegible]
[illegible] peccatis sicut gula et [illegible]
ab habitu carnali [illegible]
[illegible] [illegible] peccatis tamen sunt
circumstancie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ante [illegible]
tamen non sunt circumstancie [illegible]
ad [illegible] et gradus [illegible]
[illegible] non [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] deordinate dicendum quod [illegible]
[illegible] contingit [illegible]
quod [illegible] sequitur voluptas
vel [illegible] [illegible] [illegible]
luxurie [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt concupiscentie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] habet [illegible]
[illegible] ergo est prima circumstancia [illegible]
sequitur voluptuosa ad [illegible]
luxurie tunc ordinatur [illegible]
[illegible] [illegible] ordinatur ad [illegible]
tamen luxurie vel [illegible]
[illegible] [illegible] unde [illegible]
[illegible] magis longe [illegible]
[illegible] magis [illegible] tact[illegible]
[illegible] aliorum membrorum [illegible]
non omnis est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
¶ Ad aliud dicendum quod si [illegible]
sit tale quod si facultas [illegible]
[illegible] erit mortale luxurie [illegible]
[illegible] vel [illegible] esse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

unde notandum quod apostolus dicit ad
Ephe. v. turpitudo aut stulti-
loquium turpitudo in osculis et
amplexibus stultiloquium ut blan-
da verba et similia unde Prover. v.
favus distillans etc. et post novis-
sima eius sunt amara
quasi absinthium et acuta quasi gladius biceps

Sexto quantum ad quantitatem huius
peccati videtur quod sit maius
omni alio peccato propter hoc quod dicit Job
xxxi in glo. ardor libidinis quo
nec ullus maior est voluptatis
corporis animum totum tenet. Sed
eadem quantitate libidinis ut hic
determinatur quantitas peccati quod videtur
quod sit maximum peccatum ingerere?
Item Ysidorus magis placeamus?
luxuria humanum genus subdit
dyabolo quam per aliquod aliud peccatum
cum per quodlibet peccatum mortale
se subiciat homo dyabolo. Videtur
quod istud sit maximum cum luxuria
hominem faciat per illud subiectum.
Tertio ratione temptationis istud
videtur quia dicit Augustinus in libro de [illegible]
... certamina dura sunt
... castitatis ubi cottidiana est
pugna sed rara est victoria ergo
cum nulla sit durior temptatio
dyaboli quam luxurie videtur ergo
quod peccatum luxurie inter omnia sit ma-
ximum peccatum. Item ratione dap[ni]
videtur quod sit maximum quia
[illegible] nulli peccatorum plus
[illegible] corpus [illegible] luxuria
[illegible] auctoritatibus videtur
quod sit maius. Ad oppositum
[illegible] quia hoc est peccatum carnis
sed peccata carnalia sicut dicit
Gregorius sunt minoris culpe quam
spiritualia. Greg. Item ubi est
maior gravitas est maior gravi-
tas peccati sed inter omnia peccata est
gravitas in hoc peccato quod videtur
quod inter omnia mortalia sit mini-
mum peccatum. Ad quod dicendum quod istud
peccatum dicitur esse maius aliis
peccatis pluribus de causis. Prima est
propter vehementem ardorem libidi-
nis que est in hoc peccato secundum
quod anima copulata carni conse-
quenter accipit illa glo. Job xxxi.
Secunda causa est propter conti-
nuitatem peccandi secundum illud intellec-
tuale? Ysidori [illegible] peccatum
patitur surgere dyabolo. Abacuk
xxx. vii. [illegible] sicut [illegible] ma-
gni [illegible] capiunt ita
peccatum luxurie magnum [illegible] deti-
nent. Tertia causa est ratione fedi-
tatis quia fedius est inter cetera
peccata et maiore feditate reddit
hominem et sic intelligitur omnis
auctoritas quia est feditas corpo-
ris anime et corporis in hoc
peccato unde cum tales accipiunt
[illegible] corpus [illegible]
proprio quod est propter nimiam corporis fe-
ditatem ac si iaceret aliquis [illegible]
in luto. Quarta causa est propter
vim duplicis temptationis [illegible]
[illegible] non sic est in
peccatis spiritualibus sed duplex tempta-
tio [illegible] possit esse singu-
la hec duplex temptatio [illegible] tam
vehemens. Sic ergo istud peccatum
dicitur maximum quadruplici de causa.
Prima est ratione libidinis ardoris.
Secunda ratione continuitatis. Tertia ratione
feditatis. Quarta ratione duplicis
temptationis que duplex temptatio

vel non est in aliis peccatis sicut
in spiritualibus vel si sit illas reprime-
re aliquo sicut in peccatis gule non
est tamen ita vehemens. Dicitur tamen
istud peccatum si concedat alia in
istis comparabiliter minus simpliciter
in genere minori pena dignum pec-
catis spiritualibus aliquibus tamen
ipse possit eciam bene concedere
peccata spiritualia.

Septimo queritur de comparacione
huius peccati ad peccatum superbie
utrum scilicet superbia inducat in pec-
catum luxurie aut econtra. Videtur
quod non quia peccatum superbie est
de racione spiritualibus [illegible]
per contemptum reddit spiritus contra-
rius ad luxuriam illa est de ma-
teria corporalibus sicut dicitur et
ergo cum in [illegible] sicut dispa-
rium unum ut videtur non inducit
aliud. Item [illegible] et tempe-
rancia [illegible] secundum se ipso
non est temperancia [illegible]
vel continencie. Ad oppositum
est quod dicit Ysidorus dicit enim
sic: sicut per superbiam mentis itur
in prostitucionem libidinis ita per humi-
litatem mentis salva fit castitas
carnis. Ergo videtur quod sit quedam
[illegible] ad luxuriam oppositio super-
bie. Item [illegible] patens per
superbiam [illegible] et ista
cum [illegible] carnis libidine et
[illegible] quare videtur quod
peccatum superbie ordinetur ad hoc pec-
catum. Ad quod dicendum quod Deus
ordinavit in pena ut ille qui
primus peccavit per superbiam non tan-
tum pena spiritualium sed corpo-
ralium [illegible] duplex enim est
pena [illegible] que est la-

[illegible] et est pena carnis [illegible]
que est in spiritu et hac [illegible]
superbiam cum committit eadem in lu-
xuriam ut sit humiliet unde
[illegible] non in se [illegible]
cultam mentis superbiam [illegible]
manifesta [illegible]
ipse ordinetur superbia ad hoc peccatum
sed non primo causa superbie
[illegible] voluntatem [illegible]
infirmitatis nomine [illegible] unde videtur
quod duplex est ordo peccati ad peccatum
vel oppositione peccati secundum quod
ordinatur ad aliud sicut [illegible]
ad superbiam in spiritualibus [illegible]
[illegible] ad gulam in carnalibus
et talis ordo non est inter luxuriam
et superbiam cum sint maxime op-
posita sicut [illegible]
est secundum dispositionem divinam qua
reducit peccatorem ad penitenciam
et hac permittit eadem superbi-
am [illegible] luxurie non ideo quod fu-
erit reducere ad gulam [illegible]
dat [illegible] sic infirmitati
salubriter noverit [illegible] humiliet.

Octavo queritur de comparacione hu-
ius peccati [illegible] bonum [illegible]
mali [illegible] virtus [illegible]
in medietate consistit sicut [illegible]
Castitas ergo cum sit virtus
spectat medium [illegible] est [illegible]
extremorum [illegible]
plenitudo. Videtur quod est illud ex-
tremum [illegible] in diminucione
si dicatur esse in superhabundancia
extremum secundum [illegible] quod [illegible]
est extremum [illegible]
sicut enim luxuria est [illegible] indifferen-
ter cum quacumque quod [illegible]

386

superfluitate et ita videtur quod debe-
at esse etiam secundum theologum
aliquod extremum secundum diminu-
tionem. Si dicatur quod non erit aliud
extremum, scilicet abstinentia activa sicut
ponitur in extremo virginitas, istud
non est verum, cum virginitas re-
putetur nobilior bono. Unde Am-
brosius: virginitas replet paradisum,
nuptiae replent mundum. Ergo in-
quantum sit nobilior, continentia non
debet dici vitiosa propter. ¶ Ad
secundum dicendum quod castitas ponit
medium inter superfluitatem huiusmodi
generationis et ponit medium quo ad
indigentiam sicut dictum est in super-
fluitate; quod non vidit superfluitatem
Aristoteles, sed apud theologum non
semper declinatur ultimum in ratione
medii sicut patet etiam fuerit se-
cundus quod etiam dolet et voluntarie
suscipit aliquis propter deum quod se
videt inimicum aliud physicum con-
trahibile est propter illum sicut in ipse
tibus operibus consiliis. Ita ergo prae-
sens patet quod debet continere
sit ultra vim praecepti et stat
in ratione consilii sicut in multis in
virtuosis agitur. Sed dispensatione cum
corpus subministrat deus qui potest
capere capiat. Ita istud est opus
consilii non praecepta, sed si vellet
accipere medium et extrema in
castitate coniugali bene
possunt ... cum autem in
fine in difficultate est extremum ver-
satur in superfluitate, et autem
aliud servatur in diminutione
non solum cum debito et quando debet
et cum aliis circumstantiis debi-
tis; istud etiam propter indigentiae
medium non est reddere cum debet

et quando debet et aliis circumstantiis
debitis. Istud etiam propter indi-
gentiae medium non est reddere cum
debet et quando non debet quod virginitas sit
extremum quando sistit ultimus in
ratione consilii. ¶ Sed tamen sunt data
praecepta hoc. Crescite et multi-
plicamini, id est genera in statu naturae
conditae vel genera in statu naturae
corruptae esset, ut tunc peccarent
in virginitate remanentes transgres-
sione praecepti. ¶ Dicendum quod non sed est
elevatio ultra praeceptum sed cum
istud continet. Praeceptum fuit multi-
plicamini vel possunt sed et etiam
est elevatio per quamdam continentiam
ultra eum cum fuit praeceptum, praecep-
tum enim ratione infirmitatis fuit
adimplendum in statu naturae corrup-
tae, sed quod fuit est multiplicatio
plena est continere voluntarie
non est peccatum sed est excellentis
simum in ratione infirmitatis
huius vel quamquam in statu naturae
corruptae concessum fuit in ratione
dum propter infirmitatem huius quod sunt
apostolus, id est prima ad Corinthios VII, dicens melius
est nubere quam uri. Deus non dicit
statum perfectionis sicut dicit ipsa
virginitas.

Nunc quidem de differentiis lu-
xuriae quae assignantur alio
modo secundum communiter doctores scriptu-
rae theologum magistrum propter cave-
laturam et sunt istae differentiae luxuriae
quae sunt in facto est aut for-
nicatio luxuria qua solutus
solutam naturali usu cognoscit et
intelligitur solutus et soluta a vin-
culo coniugii et religionis vinculo et
consanguinitatis et affinitatis ordinis religionis
vel voti continentiae naturalis usus

intelligitur addicionem illius usus qui
est contra naturam. Adulterium
vero est luxuria qua coniugalis
thorus violatur, unde dicitur adul
terium quasi accessus ad thorum
alienum. Raptus est luxuria qua
virginalis matrimonio desponsata
Sacrilegium est quod fit ad lesionem
eius quod vel sacre. Hic tamen
accipitur pro persone sacre
et talis est proprie luxuria. Unde
sacrilegia luxuria melius di
citur que est coitus contra vo
tum continentie ut quando quis vo
latur vel ipse vel eum in sacris
ordinibus constitutus vel religio
sus peccat cum aliqua soluta
vel velata vel cum aliquis pec
cat cum sanctimoniali vel aliqua
cum sacerdote. ¶ Incestus est
coitus contra consanguineitatem
vel affinitatem vel compaternitatem
commissus. ¶ Peccatum contra naturam
est luxuria qua naturalis usus
maris et femine pervertitur. Istud
ignominiosissimum peccatum maiorum
peccatum est. ¶ Harum autem diversarum
numerum ... nam iste dif
ferentie accipiuntur penes inordi
nationem pene que accidit inor
dinate aut preter or
dinem nature aut virtutis. Si
contra ordinem nature aut igitur
preter ordinem nature simpliciter
sic est peccatum contra naturam,
aut ordine nature post multi
plicationem limitatum et sic est
incestus, postquam enim multiplica
ta est natura hominis limitan
da erat ut nec fieret cum pro
pinquis, sic deinceps preter casti
tatis honestatis naturaliter ...

gil castitatis inter homines consue
ta. Si vero preter ordinem virtu
tis castitatis, istud diversificatur dupli
quia aut preter ordinem castitatis
que est virtus firmata que est
triplex: virginalis, coniugalis, vidua
lis. Si preter ordinem castitatis
virginalis sic est stuprum, si
coniugalis adulterium, si vidualis
fornicatio, et sic patet huius divisio.
¶ Comparatio istarum differentiarum con
paratur alie dicunt autem ad ...
vel dicunt fornicatio ... in
dicitur ... ad Coll.
penitentie fornicatio in virginem
impudicitia luxuria ... que
... iste dicit ...
... ad predictam ... cum o
dicitur ... ad Coll. super illud
... fornicatio est ...
... per legem ...
... fornicatio que ad ...
illius peccati. ¶ Alia comparatio ...
que videtur esse ad ... diff
illius peccati dicitur cum ... glo.
... est de aliena ...
re vel de aliena ... sed hec ...
le ... intelligi
... ¶ Similiter patet alio
... libido cum ...
... quod patet in glo.
cum ardore ... turpitudi
... ista ... de ardore
luxurie. Restat ergo quod que est
... aliquis ...
... ¶ Eodem modo pat
... ad ... luxuria ... que
... impudicitia aut in
pudicitie ... aut ...

38a

us ergo recte ponuntur in divisione
Ad quartum dicendum quod alie ponuntur
dicte species de quarto aliud illud que sub
iungunt differre cum sunt diverse spe
cies luxurie attenduntur secundum
diversas personas cum quibus est
illicitus concubitus unde dicit ge
lasius aliud est fornicacio aliud
stuprum aliud adulterium aliud ince
stus aliud raptus fornicacio licet
videatur esse genus omnis illici
ti coitus tamen specialiter intelligitur de
usu viduarum et meretricum et con
cubinarum stuprum autem dicitur proprie vir
ginum illicita defloracio quando
non precedente coniugali pacto in
ipsius voluntate virgo corrumpitur
adulterium non est alieni thori vi
olacio ¶ incestus est consangui
nearum vel affinium abusus ¶ Rap
tus admittitur cum puella a do
mo patris violenter abducitur alie
nis dicte species peccati non sumuntur vin
culo secundum diversas personas ille
aut due differentie ponuntur ad ¶ [illegible]
attenduntur unde hec quod fornicacio at
tenditur cum soluta et coniuncta
te in virgine non conveniunt unde
omnes aliarum dictarum differentie vero
ponuntur ad tollendum nichil distinguunt
quod concupiscentia et fornicacio attendun
tur secundum actum coitionem illicitam cum
differentibus personis ¶ soluta vel
non soluta violante legem nature
dicitur in mundicia quantum ad actum
exteriorem libido non quantum ad
actum interiorem vel alia ut in
mundicia dicitur contra naturam
rationem cum qua est coitus
libido non tamen modi extre
mi vel voluntate libidinosa
explendi in non que paciuntur

ad genitalia distinguunt ut forni
cacio in mundicia impudicia
speciales detinent diversas secundum
quamplurima diversas personas luxuria
non autem illicitas modo propter
illos correspondeat fornicacio at
dicitur illicitus concubitus secundum na
turam tamen cum soluta impudici
cia non cum coniugata ut deo
dicata in mundicia vero modo quod
est contra naturam ut cum non
perducatur ad actum ut in pollucione
coitu vel deliberacione propter hoc possunt
solum que alia sunt cum concubi
ad talis quod fornicacio est concubitus
cum illicitus propter legittimum non
intendit generaliter de omni spe
luxurie preter illa que aliquid fit
cum coniugato sed declinato concu
bitu secundum naturam tamen ut dimi
datur voluptate contra alias
tres diversas concupiscencia cum est cum
aliena uxore secundum ubi concupiscen
cia non attenditur ubi committitur
propter hoc solvitur illud quod secundo obi
ciebatur licet enim dicatur ubi con
cupiscentia respectu alterius rei hoc non
est quantum ad diversitatem speciei peccati
¶ simili libido non dicitur quicunque
ardor luxurie sed qui deformatur
per turpitudinem propter turpitudinem
autem dicitur que in delectacione propter quas
cumque partes corporis luxuriatur
non tamen re alia contra naturam
et per hoc solvitur illud quod tercio
obiciebatur ¶ Ad aliud non dicendum
quod luxuria et impudicicia non de
signant tamen sed per assignacione
sicut supra dictum est in differentiis
assignatis

Queritur quarto de effectibus

pta qui est amissio aureole
et de illo effectu qui est inte
gritas. Potest ergo queri utrum
illa que corrupta est mente
non corrupta carne amittit
aureolam. Et videtur quod sic quia diffinitio
virginitatis que est in carne in
corruptibili incorruptionis perpe
tue meditatio. Sed sic non est me
ditatio perpetue incorruptionis
perpetue. ¶ Ergo non est virginitas
sed ablata virginitate aufertur
aureola. Ergo a simili corruptio
aufert aureolam. ¶ Item aliqua
sed corruptionem carnis nec potest
cognosci, que sit corrupta non
opponitur virginitatis potest cor
rumpi nisi non potest inspicia in
quod absque tollitur aureola
quod videtur. ¶ Dignitas enim divina
cum sit dat aureola attingit
illam corruptionem que ab hac
cognosci non potest. Cum ergo vir
ginibus debeatur aureola sic
corrupte servabitur aureola. ¶ Item
aliqua sunt corrupte voluptate
tam polluate, inquid tales
servantur aureola quod videtur quia
ibi est corruptio mentis et corrup
tio carnis. Cum ergo aureola
debeatur incorruptis per voluntate
utroque non absistat servabitur aureo
la. ¶ Similiter quibus de illis que
oppressione barbarica integri
tate carnis perdiderunt. ¶ Ad
quod dicendum quod si est corruptio
mentis non carnis non tollitur
aureola vel eius complicitus integri
tatis ad conservandum quia peni
tentia incorrupte mentis ad
plenum restituitur ita si finaliter
maneret incorrupta servabitur aureo

lam. ¶ Ad aliud dicendum quod virginitatis
meditatio perpetue incorruptionis
respondendo est ad finale incorr
tionem proposite mentis et proposite c
carnis, sed esse perpetua integ
tatem quantum est de voluntate
mentis. ¶ Ad secundum non dicendum
quod si aliqua sit corruptio car
nis que propria non potest et ca
at se habet non corruptam, e
corruptione mentis in humilita
te et verecundia permaneat c
credit quod aureolam amissi
ceterum tamen quia indicat sed
ea que apparent in foro e
teri non repellit eam a gr
tione. ¶ Ad tertium non dicendum
quod si fuerit corruptio carnis
per contentes corruptione medio
per instrumentum aliquid vel alio
modo non absistit sed agratia
tione si non per violentiam amis
integritate carnis non prop
amittit aureolam. ¶ Non enim
corrumpi corpus nisi sub co
ruptum animi vendicatur mi
sed agitatione anima caro
perdit. Sicut dicit Ysidorus et
beata Lucia dixit si invitam
me violaveris castitas in du
plum ad coronam. ¶ Si tamen op
pressione barbarica aliquae inte
gritate carnis perdiderunt ad
multum carne cedit si in quam
tis non se commiscet virginib
in loco ... ille femine que op
pressione barbarica integri
tate pudoris perdiderunt laud
abiles erunt in humilitate et ve
recundia si se in continentes non

indicaunt campanie virginibus. De
inde queritur utrum irregularitas
contrahatur coniugium cum vidua
per inde ex hoc quod ipsa divisit
carnem suam efficiatur irregularis
ergo talis efficiatur irregularis.
Contra si aliquis divisit carnem
suam bigamus secundo plures
solutas non efficiatur irre
gularis sed minor est divisio in sua
carne quam in carne aliena ergo
coniugium cum vidua non
efficiatur irregularis. ¶ Item queritur
de ea qui induci cognovit
utrum sit irregularis quod videtur pro
hoc quod di. in canone Lector
cognoverit si lector in uxorem
duxerit in lectoratu permaneat
propterea datur intelligi quod irregula
ris efficiatur. ¶ Contra talis non
divisit carnem suam in plures
ergo non egit contra rem sacramenti
ergo non propter hoc efficiatur irregularis
sed cum ipso unus uxor esse
licet. ¶ Ad quod dicendum quod qui cog
noscit matrimonialiter vicinam
propterea fit irregularis vicinam enim
dicitur que multorum libidini patet
licet ipse non divideret carnem su
am in plures inde tamen efficitur
irregularis quia propter mulierem
quam cognoscit apparet deesse
ei sacramenti quod requiritur in eccl(es)ia.
¶ Ad aliud autem dicendum quod
non est simile quia propter viri vi
cium mulier perdit non tenet typum
ecclesie sed mulier. ¶ Ad quod dicendum
est predicto quod licet ipse non divise
rit carnem suam in plures tamen
propterea dicitur si quis viduam
aut declinatam duxerit non admittatur

ad clerum ex propria ... ¶ Similiter
est ne quis ad sacros ordines
qui uxorem virginem non duxit
assumetur. Ratio.

¶ Undecimo queritur de pena hu
ius peccati. Potest enim queri utrum
idem reatus sit illius qui for
nicatus est post susceptionem
legis et susceptionem de illo
qui fornicatus est post baptismum
et de illa que est dicata
conparatione illius que prius
est quod videtur quia eadem est qua
litas carnalis peccati et eadem quali
tas carnalis videtur idem rea
tus. ¶ Contra circumstancie aggra
vant peccatum aliter non ratione sed
hic et inde circumstancie aggra
vant peccatum ergo talium reatus
est maioris pena. ¶ Ad quod videtur
quod fornicatus est aliquis
post legem difficilius punitur
fornicatio quam aliquis post ad
ventum ... ad ... talis fe
tinum fuit maiore difficilius
eorum dabit unde ... fornicatio
est aliqua dimicatio ... al
tera non prius ... est
... est ... quod altera
de ... fornicatio est
aliquis post lavacrum ... ne
intigatur hac poena ... quod
... quod dicit apostolus ad ...
... qua ... mo ...
nulla misericordia duobus vel tribus
testibus moriturus quanto magis
deteriora meretur supplicia qui
filium dei conculcavit et sanguinem
testamenti duxit pollutum in
quo sanctificatus est. ¶ Ad argumentum
videndum quod est qualitas que

referat ad genus speciei quod est quan-
titatis que respicit circumstanti-
as quantum ad primam est quantitas
eadem quantum ad secundam non est
eadem licet eadem ratio

Octo de capitalibus vitiis quod
dicendum est de filiabus sin-
gulorum summatim de filiabus cum
illorum valde diffusus est proce-
ditur in primo dicendum est de filia-
bus inanis glorie que sic vi-
dentur. Secundo que sunt dubitabilia
circa illas. Circa primum non sic procedere
reddi. Cum enim inanis glorie
sit amor proprie laudis propter appa-
rentem excellentiam aut inten-
dit laudari ratione apparentis
excellentie potentie aut scien-
tie aut sapientie. Si ratione appa-
rentis excellentie potestatis in inanis
gloria quantum laude non vult videri
potestatis minoris vult videri
potestatis maioris. Primum hoc generat
duo vitia scilicet inobedientiam que non
vult subdere superiori ne videatur
potestatis minoris. Iactantiam que
se ostentat potestatis maioris et
circa iactantiam non solum verbis
sed etiam in factis sue potestatis osten-
tationibus. Si ratione apparentis
excellentie scientie non vult
apparere minoris scientie maioris
appetit apparere scientiam
non solum in verbis sed etiam
in operibus. Secundum generat duo
vitia ypocrisim que simulatione
sanctitatis appetit videri plus bo-
nus in genere qua in re ta-
formitatis sui circa mala in ma-
teria laude proximo in dependens
anime sue si non inanis gloria

respiciat esse scientie maioris
generat presumptionem qua se
malle dicat defendat novi-
tatibus apparens minoris scientie. Si a-
nimus gloria appareat ex-
cellentie sapientie ad laudem in-
vat respiciat ex inanitate
sapientie attentat circa veri-
ficationem ideo quod de se generat
duo vitia discordiam que dependet
ab aliorum sententiis ne circa
eas communior appareat. Con-
tentionem presumptionis qua se
veritas contendat ut se
appareat. Patet ergo quod ista quinque
tres dicuntur sunt sufficienter
signate non possunt plures
filie inanis glorie quam sunt.

Secunda dubitatio de quibusdam
dubitabilibus incidentalibus
circa quinque istarum filiarum. Primo
quod scilicet inter alias filias
pertinacia non ponitur filia in-
anis glorie sicut inobedientia
eadem est ratio in illis in illis
circa inanem gloriosus non tende-
re non obediat contrariter
ne minoris appareat pro-
pter quod supponit maiora.
¶ Secundo quomodo ostentatio
et arrogantia non ponuntur in-
filie sicut iactantia cadi-
tur ratio est in illis. ¶ Item quomodo
singularitas et presumptio novi-
tatum sicut ypocrisis. ¶ Item
quod non ponitur rebellio sicut
et pertinacia. ¶ Item quomodo non p-
otentia que frequenter esse in-
veniri sit causa laudis in me-
diate sic et discordia. ¶ Item

cum presumit nouitates contin
gat in operibus virtutum placent
et inspecta est assignata in proposito
nouitatum causa fastidium

Ad sextum dicendum quod inobedientia
sumitur large secundum quod dif
ficulter est voluntatis singulis
maioribus preceptis velle
subiacere preceptis superioribus
inclusiue tria autem inclusiua
sunt superioribus honor subiec
tio impletio mandati deuotio
honorare superioribus ausus irre
uerentia delatio subiectionis contu
macia que abundat superiorum
mandati deuotio impletionis man
dati aufert inobedientia stricte
sumpta que non vult complere
superiorum precepta prout oportet
irreuerentia ergo et inobedientia et con
tumacia prout sic sunt compre
henduntur sub inobedientia secundum quod
est superius assignata ¶ Ad
septimum dicendum quod iactantia
sumitur large pro qualibet
sui ostentacione que in operibus virtutis
uta sumpta est in inobedientis filiarum
vel stricte secundum quod ista tria
designantur ostentacio arrogan
tia iactantia ut ostentacio
ponitur iactantia in verbis arroga
cia in facto cum aliquis indicat
se habere quod non habet et sic tria sub
sumpta iactantia comprehenduntur
¶ Ad octavum dicendum quod singularitatis in
solencia non sunt specialia pro
certa secundum statum pertinentia
ypocrisis ypocrita eum et ipsa
ipso singularis insolentie ypo
crisis insolentis appetit esse

Est autem singularitatis simulatio
qua quis inita relicta communi
affectantur et querit insolentia
in verborum factorum gestuum habitum
quibus alicui ipse specificatur pre
cipuus ergo ypocrita singularis
est nisi ut sit sua ypocrisis
laudatus dispendii sine insoles
cens specificatione singularis singula
ris apparet ¶ Ad quartum deci
mum quod rebellio ad pertinaciam
reducitur est enim rebellio repug
nans prelatis correctionis et
discipline ¶ Ad quintum decimum quod per
tinacia ad discordiam reducitur
sicut patet considerate superatur
tamen si vestigiorum natura
distinctionum ut dicamus conten
tionem esse contra dictum cum
apparenti vane discordia que
dicitur sine vane ¶ Ad 16 dicendum
quod presumptio illa que in operibus
virtutis accidit consideratur et sub
ypocrisi quia quod eum presumptionem
et virtutis laudetur desiderat
non est dubium quin sit ypocri
ta iudicandus verbis ergo assig
nauimus nouitatum presumptionem
esse causam

Quintum decimum est de filiabus
inuidie et primo de vene
nis earum filiarum ¶ Secundo de
quibusdam dubitabilibus circa ea
dem vero Numerum autem sic
patet primum quia omnis inuidia
aut est in affectu aut in sermone
aut in opere si in affectu sic est
odium si in sermone aut ergo in
infesto et sic detractio aut in ab

calcis conspirationis. Sic in opere a
go respectu prosperitatis proximi
consistit afflictio inuidi aut res
pectu aduersitatis proximi consistit ex
ultatio in aduersis. ¶ Secundo quan
tum ad filias que oriuntur dubi
um est. Nam inter filias est
primo dubitatur de odio. nam in
nasci contra ira cum in ueri
ta odium dicitur. ¶ Item uocare id
est odium proximi exultacio in
aduersis exultacio talis contradiccio
est uel ipsum odium. ¶ Item uocare
homicidium sicut natum est con
uidia caym. Contra quod uon ponitur
inter filias inuidie. ¶ Item tri
sticia de alicuius bono uel afflic
tio inuidi alicuius quod idem
est sicut quod iniuria. ¶ Ad primum
dicendum quod cum odium sit uolun
tas affectans malum proximi
hoc contingit dupliciter. Nam
est malum pene sine peccato
et est malum dampni. Malum
pene optamus alicui ut
uindicem. Malum dampni ut
non tristemur de bonis eorum.
Odium ergo affectans malum
pene ad iram pertinet. odium af
fectans malum dampni ad in
uidiam. ¶ Ad secundum dicendum quod odium
et exultacio uel consideracio differunt
quia odium est in corde. exulta
tio in opere addit enim concorda
tionem mali super odium. ¶ Dubi
tabit etiam aliquis inuidus hac
cum in uidia sit tristicia qualiter
uel ea possit nasci consolacio
dicendum quod contristatur de uno
contrario mistet de alio letitia
de alicuius malo quod peccatum est

in multis locis positum ut in
... cum accederit inuidi
tiam ne gaudeat et. Exemplo
de Jacob quod plangitur inuidiam
... et ... affec
tum ... ideo contendat
manum tuam super te. ¶ Ad
dicendum quod cum homicidium
tum est ex inuidia caym
sint uel ex odio sufflatione
inuidi id est non ex inuidia
commendi. ¶ Dubitabit etiam
inuidus si aliquis quare detracti
sedium Ysidorum ponitur filia
hic tamen dicendum quod Ysidorus in
ponit inuidiam capitale ... in
supplicio filia ... detractionem
dixit in eadem specie cum inuid
ipsum et quod Ysidorus ponit
in inuidia specialem. Aut est dispo
sicio alicuius alicuius aduersantis
de talionem non ... inuid
que est dispersio alicuius ali
aduersante. Item dicendum
... inuidus. ¶ Ad quartum
dicendum quod sic patet. Addit sola
flictio inuidi proximi quam
rem operis secundum quod super. Ad

Q [...] secundum est de acci
dencie super filias ire
dubitabile ut timor ...
contumelia clamor indignatio
blasphemia ... ut
... sic ... illud ...
... est ... uindi
... adulatorum ...
adulatorum est timor ...
uoluntatis uindicandi ...
... ad uindicandum ...
petere ... ipse ... illa

vindicte aut est iniustus vel viciosa
ipsa cum est libido vindicande
iniurie sed peccatus contra ius phil
q dr .2. ad gall ubi dr qui
hec sunt qui inimicicie contencie
contentiones emulaciones ire dr timor
mentis iniustus vel dr viciosa Ubi
non est in illa aut est iniuria
ordinem vel forte eo quod non in
ducant ipsum vel quia estimat
ipsos impedire vindictam et de
blasphemia aut est respectu
in iniuriantes ut contra eos et ut ipsos
blasphemiam narrat ab aliis cognos
ci vel dr clamor ut per placacionem
tumpnum tamen iniuriante et
dr contumelia Ubi non est inisig
no timo dr indignacio de qua
cum genitis corona dr in Capitulo
ira et indignacio zela et de.

Secundo dubitatur de rome non
Illarum filiarum ... cum
contingat irasci ulla ira sit
sit incorde tamen corona nasci
tur eadem propter hac non ponitur
filia ire ¶ Secundo de indigna
tione que inde nasci ponam
filia vel superbia superiorum cum
est indignandoomnibus indignari
ipsum et reputare alios viles
Secundo cum contingat adversarium
iniuriari ipsum et istud est a
nullis incitandus sicut sic ipsum
ex dic ... quare non commendatur
rationem ... ipsum sic
respectu dei quod dr blasphemia
Item blasphemia ponitur ...
rus filia superbie tamen hoc ¶ Ad
primum dicendum quod eadem non in
iuria filia quia eadem ut ad

iram pertinet idem est quia ira
cum in iniustum eadem dr eadem
quo modo est peccatorum maiorum
est cum ignorancia quo modo secunda
species ire secundum dam. ¶ Ad 2m
dicendum quod indignacio saltem huius
pri dupliciter uno modo per superbia q
non reputat alios dignos sua
familiaritate vel bone respectu
et sic idem quod quarta species su
bie que appellatur plures ...
sive contemptus quo reputatur
proximi viles Alio modo sumitur
alia indignacio pro molestia qua
alios per signa molestie con
tristari despicimus id est eis
subtrahimus locucionem et fami
liaritatem et sic non adversa senis
non ad superbia pertinet ¶ Ad 3m
ad dicendum quod ... contingat
irasci contra lassionem ...
adversarii non tamen propter aliud in
vindicta cum ei infert quod in
dignacio adversario ... non
est aliud ab aliis causa adver
tere dam vel forte est nomen
modus peccandi ... non potest
deo irascendo nocere ipse male
dicat eum vel vos ei conservatis
vel apparitas detrahit vel dis
sipit iustus est peccatum blasphe
mie secundum quod hic accipitur ¶ Ad
illud non quod quilibet ... ysidorus
ponit blasphemiam filiam puto
quod aliquis ... ...
iram superbia sunt quia ...
esse blasphemia quia ... ...
... ... causa creature
ad pugnandum ... ...

mediatus tamen portus eius est
gloria sicut dictum est

Quinque sunt dicenda de filia
bus accidie secundum Gregorium
assignantur vi. que sunt malici
a rancor pusillanimitas despera
cio torpor circa precepta vagacio
mentis circa illicita ¶ Primo ergo
quomodo est vel dicitur ¶ Secundo dubi
tabilia que accidunt circa nume
rum primus glut' vero unum secundum Gregorium
decim secundum Ysidorum vero duo unum
secundum Gregorium hoc est tamen cum
accidia sit aversio a laboriosis
et gravium cum quietacione qui post
ad quietem corporis qui ponitur ad
quietem generat vagacionem mentis
circa illicita inquirendo quietem qui
etem ¶ Unde dicit Gregorius tristicia
non habens unde letetur foris
querit corporis non amplius a la
boriosis aut sumitur racione
comparacione ad opus ipsum quod
laboriosum est aut comparacione
inferentis aliquid grave ¶ Si vero
respectu inferentis grave aut est
ultra manifesto et dicitur malicia ad
contra inpugnans et dicitur rancor ¶ Si vero
respectu operis laboriosi aut
est respectu aggrediendi et dicitur pu
sillanimitas cum est timor aggre
diendi aut est respectu perficien
di et dicitur torpor aut respectu con
summacionis et dicitur desperacio ¶ Secun
dum Ysidorum alie assignantur
alie filie tristicie alie accidie
tristiciam autem dicit inquietum red
dit agrum et laboriosum ad quod
tenetur accidia non inquietum sed to
rpet ad quietem indebitam unde

aut filii nascencia detestacio
tor pusillanimitas amaritudo
desperacio que sic distinguuntur vel
rancor et amaritudo adgi
unt molestia referuntur pusil
lanimitas et desperacio ad la
boriosum ¶ Rancor autem est inpug
nando laboriosum inquirendo
amaritudo autem est dicam in
impotentis sustinere rancor non
est manifestacio inpugnans sed
an respectu non laboriosi in
grediendo pusillanimitas in
ficiendo desperacio de accidia vero
dicuntur vii. ¶ Ociositas sompnolencia
importunitas mentis inquietudo
corporis instabilitas verbositas
¶ Ociositas tamen cum accidia sit
voluntatis inordinate appetens
quietem aut putat inclinat a
ceterum preparacionem ab opere debi
aut per opus superpreparacionem ab
duo generat mala circa quasi ce
sat abiciens operibus in ingi
do et sompnolencia qua per doc
morem cessat cum passive sunt
impedimento operi ¶ Si non per op
aut per opus debitum aut per
opus indebitum per opus de
bitum quod non est licet quia non
licite multa facit non per has co
facit cogitacionem quibus importunus
¶ Si non per opus indebitum aut
hac tamen in pacto mutacione aut pa
tum actu sensu ¶ Si per curiositatem
dicitur inquietudo mentis quia non
cessat cogitare vel desiderare
mala ¶ Si non per corporis au
hoc est per corporis mutacionem

391

dolore ad locum eundem corporalis
instabilitas aut pluriorum effici
alium dicitur inhospitalis aut instabi-
litudine explorandi ea que ge-
runtur apud alios et dicitur curio-
sitas recta

Secundo queritur de dubitabilibus
que incidunt circa numerum hu-
iusmodi filiarum. Primo de sufficientia
assignandi filias secundum Gregorium
Ysidorum aut etiam alios et sic
plures aut alias diminutius
sunt si non necesse est ut videatur
assignatio que est secundum unumquemque
eorum maneat ad minus incorrupta.
Item desidia est peccatum quo
quis a bono opere desistit. Similiter
omissio peccatum quo quis desi-
stit actum debitum. Similiter ne-
gligentia qua quis deserit de-
bitam circumstantiam. Similiter et pi-
gritia peccatum est quo quis in illo
operando tepescit. Ergo non
sunt nominata inter filias sicut
torpor et pusillanimitas. Item
malicia querit non habere
sub interiori ire est ergo est eius
filia. Item malignitas et
nequitia eius [illegible] varias indicunt
esse quas non ponimus filias ac-
cidie sicut malicia. Item
dicendum quod neutrum est superflu-
us neque diminutum secundum Ysidorum
assignant speciebus maiorum
[illegible] agregarum quod patet sic. Item
vagatione mentis que est
ultima filia secundum Gregorium con-
tinentur inquietudo
mentis corporis instabilitas
hospitas curiositas sicut patet

in assignatione eorum diffinicionibus
sub torpore autem que est penultima
filia secundum Gregorium continentur
etiam pusillanimitas quia importat
tantum agregati quod patet conside-
ranti. Secundo amaritudo mentis
secundum Ysidorum idem est quod malicia
secundum Gregorium sicut patet consideranti quod
in libro de conflictu viciorum ubi
dicit eum [illegible] quod mentis
eorum inveniendi sunt qui tantis
amaritudinibus felle tamen te-
neantur cum mentis ipse idem
est quod amaritudo sine malicia
qua aliquis malum molitur propter
elationem gravedinem que aliquando
animo ulterius suscipiunt in aliquo
aliquis quemadmodum Gregorius et Ysidorus.

Ad secundum dicendum quod desidia omissio
pigritia negligentia pigritia et si-
milia sub torpore continentur
sed quod distinguitur nam pigritia est
est quod torpor eciam ante agendum
Sed pigritie est ea quod pigrum
difficultas gravedine torpor
non respiciat appetitum quietis
nec est contrarium predictis
ubi dicitur est torpor sunt an-
te omissionis agravedine istud
eum tamen est si propter amorem
quietis. Desidia vero omissio ne-
gligentia propter actus est desi-
dia que est ad omissionem et
negligentia omissio non est desidia
sine desicione actus debiti
negligentia non deserit debite
circumstantie negligentia necessaria
idem est quod ignavia quod non
est [illegible] quod [illegible] in nullo opere

debitam adhibet discretionem sine
diligentiam ut si fiat cum debitis
circumstanciis ¶ Ad tertium dicendum quod ma
licia dicitur prout sumitur communiter pro
voluntate nocendi nocumentum
adversanti est idem quod odium
consilia vero aliquod premachinatur
mali inferendi cum quis sufficiat
minus inferre gravedine est
est filia accidie ¶ Ad illud dicendum
quod dicitur de malignitate dicendum quod idem
est quod vanitas malignitas cum
est voluntas nocendi alii quoniam
minus potentia deficit nequicia
vero sub malicia comprehenditur est
cum nequicia malicia qua quis
videt malum quod nequiit est
per consequens supra adducta

Quartum dicendum est de filiabus ava
ricie circa quas dicenda sunt
secundo de dubitabilibus circa eandem
primum sunt aut greges [illegible] que
sunt periurium fraus fallacia pro
ditio inquietudo mentis vio
lencia contra misericordiam obduracio
cordis unde ad hoc racio est
Quoniam cum avaricia sit nimius
ardor pecunie aut est nimius
ardor acquirendi pecuniam
aut retinendi aut quod per decep
cionem aut per industriam aut per
in pluribus cum modi acquirendi
innumeri non possunt / si per decep
cionem aut in verbis aut in factis
si per deceptionem in factis avari
cia acquirendo sic generat ge
nerat quae duo vicia / si prodicio
nem et fraudem si prodicio est decipere
[illegible] decepcio fraus contra
[illegible] ut prodicio est circa personas

fraus circa res quoniam si vero
non per deceptionem in verbis adver
[illegible] pecunia [illegible] non est cum [illegible]
per mendacium mendacium circa
est fallacia si autem notas cum inte
ncione fallendi aut quod princi
dativa fallendi simpliciter est ge
nerat fallacia sed per mendacium
iuramentum firmatur est et peri
urium quod generatur dicitur in [illegible]
dum [illegible] falsos testes sive falsas
Si vero per industriam avaricia a
quirendo sic generat generat in
inquietudine quia semper solli
citatur de pecunia acquirenda si
vero per [illegible] generat violenciam si
[illegible] generat avaricia
[illegible] libidinis circa pe
cuniam acquirendam / si predicta
fraude et fallacia per [illegible] in
quietudine mentis violencia
[illegible] libidinis circa pe
cuniam retinenda generat obdu
racionem cordis contra misericordiam que
non solum indigentibus non dat
danda [illegible] generat [illegible]
[illegible] et murmurat est [illegible]
[illegible] numeri

Secundo queritur de dubitabilibus
circa [illegible] unum [illegible] filiarum
[illegible] quare dolus non
ponitur filia avaricie sicut et
fraus [illegible] quod sunt idem
secundum rem [illegible] differunt secundum
[illegible] ista dicta
¶ [illegible] tamen furtum sit [illegible]
quod nascitur [illegible] quare non
est [illegible] inter filias ¶ Secundo
dubitatur de inquietudine mentis

Nam sicut ponit ysidorus filia accidie quamvis quod est falsa avaricie. Ad primum dicendum quod [illegible] idem est quod falsa sicut [illegible] [illegible] furtum idem [illegible] [illegible] furti [illegible] [illegible] veri alterius [illegible]. Ad secundum dicendum [illegible] inquietudo mentis [illegible] nascitur [illegible] accidia non [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inquietudo mentis in accidia non [illegible] nascitur ex accidia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] congregandi [illegible] non cessat istud studium [illegible] congregandi [illegible] inquietudo mentis avaricie.

Dubitatur circa dictionem numeri filiarum avaricie secundum ysidorum [illegible] ponit [illegible] ysidorus filias que sunt mendacium fraus furtum periurium turpis lucri appetitus falsa testimonia violencia inhumanitas rapacitas que possunt distingui [illegible] [illegible] deceptio [illegible] fraus [illegible] furtum [illegible] [illegible] [illegible] fraus sit deceptio [illegible] [illegible] furtum [illegible] [illegible] [illegible] periurium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] turpis lucri appetitus est [illegible] [illegible] non [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] falsitatis dicenda

[illegible] [illegible] [illegible] violentia [illegible] est [illegible] [illegible] proximi ut inde aliquid [illegible] [illegible] inhumanitas est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inde aliquid [illegible] rapacitas [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multe dubitationes que possent [illegible] [illegible] [illegible] mendacium secundum ysidorum [illegible] [illegible] falsa secundum gregorium [illegible] [illegible] furtum [illegible] [illegible] fraude [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] turpis lucri appetitus [illegible] inquietudine que non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] falsa testimonia sub periurio secundum [illegible] iuramento [illegible] falsitatis [illegible] [illegible] sub falsa secundum [illegible] [illegible] [illegible] falsitatis [illegible] inhumanitas [illegible] [illegible] violencia [illegible] [illegible] secundum gregorium [illegible] [illegible] accipit violentiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] falsa testimonia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filie avaricie dicendum [illegible] [illegible] [illegible] ista [illegible] [illegible] [illegible] ordinari [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secundum media ad finem avaricie ordinantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] avaricia [illegible] filie avaricie [illegible] [illegible].

Dubitatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que ponit

quas secundum gregorium inepta leticia
scurrilitas in immundicia multilo-
quium ebrietudo mentis circa intelli-
gentiam primo ergo procedendo circa il-
las dicitur ¶ Secundo sciendum quod dubi-
tabilia circa unum vel unum horum
peccatum quod generatur per gulam aut est
in intellectu et dicitur ebrietudo mentis
aut est in effectu et hoc contingit
duplex vel operis et dicitur immundicia
vel sermonis et hoc duplex vel pro tur-
pitudine verborum et dicitur scurrilitas
vel pro superfluitate et dicitur multiloquium
¶ Si vero est in affectu dicitur inepta
leticia secundum hec sunt quinque
peccata que per gulam generantur ¶ Item
ysidorus autem ponit duo generatus
ebrietatis generatus autem et in
talibus ebrietas autem et potestas
ingestibus etc.

Secundo queritur de dubitabilibus circa
primum quia videtur multo
plures filie gule quam quinque dicte sunt
Nam dicitur xxxi Ecclesiastici vinum multum
potatum [illegible] facit ergo
[illegible] sunt filie gule
¶ Item quia ubi nullum secretum ubi
regnat ebrietas ergo revelatio
secreti est filia gule ¶ Item xxxi
[illegible] indecenter [illegible]
[illegible] gloria prope naturale
est [illegible] in
corde [illegible] turpitudine
turpitudine verborum ergo luxuria est
filia gule ¶ Secundo dubitatur de
inepta leticia [illegible]
[illegible] in letantur cum
male fecerint [illegible] in rebus
pessimis ¶ Item dicit augustinus amor

[illegible] id quod amat [illegible] ca-
ritas est sed talis amor [illegible]
est ad [illegible] [illegible] dicitur [illegible]
tus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] amor sine ordinatione [illegible]
est ergo [illegible] peccatum inepta le-
ticia ¶ Item inepta leticia se-
quitur vel frequenter ordinem ad [illegible]
luxuriam ergo erit [illegible] filia ¶ [illegible]
dubitatur de scurrilitate [illegible]
ponit cum filia luxurie ¶ [illegible]
multiloquium circa [illegible]
idem quod scurrilitas Nam circa [illegible]
tia non erit mortale [illegible] ille
[illegible] doceamus verbo [illegible]
dicat [illegible] ut deformet et [illegible]
[illegible] autem non [illegible] sed
[illegible] ¶ Quarto dubitatur de [illegible]
[illegible] ipsa cum [illegible] [illegible]
ad luxuriam quam ad gulam [illegible]
[illegible] in immundicia non [illegible]
[illegible] vel [illegible] sed autem
sunt [illegible] non erit [illegible]
in immundicia ¶ Quinto dubitatur
ebrietudine [illegible] ebrietudo [illegible]
[illegible] [illegible] cum peccatum [illegible]
[illegible] [illegible] modum [illegible]
ebrietudine mentis [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] [illegible] filia [illegible]
que dicitur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicitur
glosa in [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] ¶ Item cum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
erit peccatum ¶ [illegible]
[illegible] revelatio secreti [illegible]
non [illegible] [illegible] per gulam [illegible]

393

immediate vero ipse sed eadem
alit ipsum hoc enim quod nutrit et
virtutes sequitur dum copula [illegible]
[illegible] illa parte que in media
nascuntur consequuntur multo
[illegible] virtutis copula et hac sol
enim anima primo alia ¶ Ad se
cundum quod inepta leticia dicitur
[illegible] frequenter cum gaudio sur
gente [illegible] qua volum
[illegible] delectatur unde ingestio
[illegible] corporis et impetus instru
[illegible] carnalibus et sic
inepta leticia nascitur [illegible]
[illegible] sed diffusius nascitur enim
[illegible] gule nam per hoc
[illegible] ingestum ut delec
[illegible] actum [illegible] hoc
[illegible] [illegible] et
[illegible] filia gule dicta est
[illegible] luxurie [illegible]
[illegible] nascitur et ad finem eius ordi
[illegible] sed corpore [illegible] non
[illegible] luxurie filia sed
dicta ¶ Ad tertium dicendum quod [illegible]
[illegible] sicut de inepta le
ticia nam corpore et voluptate
gule [illegible] nascitur [illegible]
[illegible] [illegible] non
[illegible] luxurie [illegible] non corpore
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] multiloquium [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] est in [illegible] [illegible]
[illegible] multiplicatio [illegible]
[illegible] est in illis [illegible]
[illegible] ¶ Item multiloquium [illegible]
[illegible] ingestum [illegible] [illegible]

tis [illegible] ¶ Ad quartum dicendum
quod in immunditia non attenditur [illegible]
tudine et feditate sed [illegible]
sive in modo [illegible] affectu quo [illegible]
[illegible] se [illegible] [illegible]
[illegible] sequitur in immunditia fedi
tas in vomitu et eructuatione
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] in immunditia
¶ Ad quintum dicendum quod hebetudo du
plex nam est hebetudo naturalis [illegible]
tia subtilitatis intellectus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et hebetu
do [illegible] [illegible] spiritualia
[illegible] voluntaria hebetudo [illegible]
nam ut est hebetudo [illegible]
aut affectionis [illegible] [illegible] sic
est filia gule [illegible] est enim volun
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bona [illegible]
alia [illegible] divina bona [illegible]
et mala [illegible] que sunt [illegible] [illegible]
ni ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et
[illegible] [illegible] cultum dei [illegible]
[illegible] [illegible] gula [illegible] vel
[illegible] [illegible] affectionis [illegible] filia
luxurie [illegible] [illegible] [illegible] est
enim talis [illegible] [illegible]
dulcedinis [illegible] [illegible] [illegible] voluntas
[illegible] illa [illegible] [illegible] Et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
luxuria [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible]

Quintum dicendum est de filiabus
luxurie que sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] amor
sui [illegible] dei [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tur philosophia scientia litterarum scientia
logica. Primus ergo procedunt ex vo-
luntate deinde subdividuntur dupli-
citas tamen talium ut ea que
mutantur vel aut non hoc est patet
quod continue delusionem aut est per
deordinationem venialem aut morta-
lis aut compatibilis per deor-
dinationem aut remediabilis duo sunt
peccata secundum eam deordinationem
[illegible] que sunt contempla-
da dicitur [illegible] mentis secundum
eam deordinationem [illegible]
da dicitur [illegible] per in-
ordinationem mortalem duo vicia gene-
rantur aliquando eam inordina-
tionem impaciendo deo iniustitia
aliquando ingrediendo [illegible] proprie-
tatis Secundum aut deordinationis
virtutis [illegible] continuantur in peccata
quorum duo respiciunt affectionem
rei presentis Alia vero duo respicia-
nt affectionem rei future est a
affectus inclinata ad rem presente
secundum amorem mundi et secundum quod
dicitur amor sui [illegible] ab amore
carnali vel secundum detestationem
eius quod sunt amandum est contra
hoc patet odium dei respectu non
futuri aut boni mutabilis a
bono incommutabilis sicut respectu
boni mutabilis dicitur affectus presentis
seculi affectus eum presentis [illegible]
voluntatis qua decidat [illegible]
[illegible] in bonum immutabile
ut eis fruantur Alii vero sunt respectu
boni incommutabilis futuri dicitur
desperatio desperatio eam futurum
est voluntatis contra [illegible] de

sperans Vel aliter possit
dici quod accipi non duo respi-
ciunt duo respiciunt bonum
[illegible] respiciunt amor sui et
odium dei bonum respiciunt
presentis seculi et desperatio fu-
turi Secundum inordinationem non [illegible]
petitu respectu [illegible]
patet quod est amor sui [illegible]
inordinationem aut affectus
respectu presentis bonum dicitur [illegible]
patet quod est affectus presentis [illegible]
[illegible] inordinationem aut fu-
turum futuri dicitur horrore [illegible]
desperatio futuri [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
aut [illegible] patent [illegible]
tia [illegible] [illegible] superbie
[illegible] opponuntur [illegible]
[illegible] non secundum tres [illegible]
opponuntur alia tria Opponere
[illegible] quod [illegible] quod licet [illegible]
[illegible] quod [illegible] opponuntur [illegible]
[illegible] licet [illegible] ut
[illegible] non [illegible] opponuntur

Secundo dubitatio [illegible]
Filius [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
esse quod instabilitas vel [illegible]
mentis [illegible] patet [illegible]
[illegible] Item [illegible]
[illegible] dubitatio [illegible] dicit [illegible]
ad fundamentum [illegible]
est amor sui ergo magis [illegible]
[illegible] filia superbie que [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Item odium est [illegible] odium
dei et odium proximi Item
odium [illegible] [illegible] ergo

omnis spes. Item ad quod dicitur non est filia luxurie. ¶ De aliis autem tribus dubitatur secundum assignatam mentem patet solo dubitat tamen luxuriis de omnibus nam iustitas non intendit luxuriosus satis aspici finem suum ergo non fuit filie luxurie. ¶ Ad secundum dicendum quod non est idem instantia inquietudo mentis sine insta bilitatis inconstancia cum sit que tantum in bono impedit. Et ad ipsa et contraria voluptati carnis que volunt sustinere inquietudo vel mentis instabilitatis opponunt. Et ideo proprie adiscendum ¶ Ad secundum dicendum quod amor sui sumitur large pro ad eandem quia homo se diligit et ordinate plurimum dicendum ut plus non deum et sic amor fundamentum civitatis dyaboli est. Sumitur etiam stricte pro amore quo homo inordinate diligit se secundum ad finem inferius scilicet carnem et sic est filia luxurie nam luxuria est que maxime in fimatis homo animus ad amare carnis. ¶ Ad tertium dicendum quod odium non est filia invidie est odium proximi quod apparet nasci de tristitia de alicuius bono odium vero dei filia est luxurie. Et ratio amor inferiorum scilicet carnis in mo dicitur in luxuria est. Et ideo maxime inclinatur et ad inferiora secundum magis verum superiori quod prohibet eam. Ad ultimum dicendum quod quod assignata

mente immediata communiter alias ex luxurie nascuntur et ordinatur ad finem aut sicut tendencia ad finem quod ad eam inconsideracia et precipitatio et amor sui et affectus futuris seculi vanitas cum est non luxuriatis illa que est finis luxu rie in actu quod vero inconsiderate mansibilis moretur et cupi ditatis vel affectus quantum ad ex tra positus non mandat sui quantum ad contulerunt ut nasca sola mentis adiuvit et sic patet quod alia luxuria ordinatur ad amorem vo luptatis tamquam tendencia ad fi nem suum reliqua non amica re ducuntur ad finem sic fugiencia adversancia sui scilicet voluptati que secundum carnem que est secundum tac tum mentis magisque ut ce citatis mentis cum deponunt sine alia instantia que statum in bono non tenet secundum ex caritatem vel adversitate odium dei cui displicet iustitia dei et manere talis ipsam horror vel despa racia futuri seculi que refugit pena et desperat de primo tunc animi adversantur voluptati scilicet carnem separatum spiritualem statum impotentia dei iustitia pena eterna cum elongacione et fine.

Expleta dicione peccati secundum ordinis capitalium peccatorum inspiciendum sequitur similiter ad innumerate duo precedentis et addi inferiorum peccati attingit turme luxurie que est peccatum aliud et conse quatur aliud cognicionum et

conditiva sive ista malicia
est eadem cum illa peccati que
est imperium aliud inflictum a
inspirando peccati. Primo ergo tractandum
est de dubitabilibus que spectant
ad hanc dictionem in generali et postea
descendendo ad ea que continentur
sub singulis differentiis. ¶ Primo
ut quibus peccet quod accipitur
dicitur. ¶ Secundo idem peccatum con
tinuatur sub diversis differentiis et
eas de comparacione dicitur inter
se secundum magnitudinem peccati.

Primo ergo quidem circa peccatum
queritur cum quod non deberet
esse nisi due differentie cum cum due
sint potentie anime cognitiva et mo
tiva peccatum aut sic ... a
actione defectus malicia parte est
tunc due differentie defectus cum in
parte cognitiva qualiter et igno
rancia defectus aut in parte mo
tiva est ... hic cum cor
respondet infinitati que est
anime ad ... ad eternum et
que est anime secundum se ...
... infinitas tunc ...
... anime secundum ... ad
eternum tunc manifestum est.
¶ Item industria sive scientia et igno
rantia opponuntur sufficienter
ergo anime peccatum dividitur per illa
duo anime cum peccatum aut fiet
aut ignorantis ... ¶ ...
... et peccatum ... ergo determinant
... peccatum non ... malicia et
... sive ...
... peccatorum sufficiunt ergo re
linquere due dicta. ¶ Item videtur

quod unica dicta sufficiat ut
peccatum dicatur cum infinitate
cum peccatum aut est ... contra
male ... aut ...
male accidente ...
infinitatis quidem ... peccati
cum infinitate ... quidem
cum ... infinitate ...
¶ ... peccatum aut est ...
infinitate ...
infinitate dicitur ...
... infinitate et ...
... in ... infinitate
cum ... infinitum
... infinitatem ...
infinitatis ...
... anime peccatum videtur
anime peccatum ... differentia infi
nitatis ... ¶ Similiter peccat
anime peccatum ... ignorantia ...
dicit ... cum malus ...
... sicut ... dicit ...
quod nullus ... ad ma
... operatur. Si ...
peccatus ... ad
quod malum est peccatus ...
... aliud esse malum ergo ...
peccatum et ... ignorantia
... dicendum quod ... sufficienter
ad sufficiam ... et quod ...
... secundum quod dicit ...
... aliud ... peccatum ...
... alia ... alia
malicia ... tale ...
quod infinitatis opponitur ...
... malicia ...
... differentie aut ... tria ...
... scire et velle ...

ad aliam istorum predictorum pertinent
omne peccatum. Ignorantiam quidem co
re animae attribuimus quae ad cog
nitionem infirmitatis corporis perti
nent in concupiscentiam atque
malitiam non spiritus voluntatis
non admittitur tamen veniunt ex
istorum scilicet ignorantiae scilicet vel infir
mitatis ad [illegible] veniunt volunta
tis opposita insunt. Sic quidem
... se dicimus. Sed tamen peccatum
in voluntate aut accidit
concupiscentiae ignorantiae quae est
cognitionis aut concupiscentiae
infirmitatis quae est corporis car
nis corruptio quod corrumpitur
... aut ex potestate quae est in
... voluntate tamen appetitus
ignorantiae infirmitatis tamen ista
... facile levem patenda facili
... ille in quo. Si vero
... utrum duae differentiae ad una
... sufficiat videndum est ad
quod unum pro dicendum est quod
... duae peccata sunt in malo
... ignorantiam et difficultatem
... infirmitatis sicut dicit Augustinus
... vel secunda necessitat vel
impediente difficultate tamen
... implere non valeat non tamen
... omne peccatum ex aliqua istarum
differentiarum est. Sed omne peccatum ex
aliqua istarum causarum est quia quod
in peccatum procedit ex colore
... contrarius ... ista
est illud quod non sed in se
... contrarius et peccatum quod
... malitia. Sed autem
... peculiaris ... omne

veniens quarum una accipit igno
rantia veniens alteram aut inf
irmitatis sed est quod causa quae est
corporis motiva non est tamen com
plexionale corporis causa sed est
ex malignitate mentis ...
scilicet connaturam sed connaturam corporis
... voluntate
Ad primum non dicendum quod industria sunt
... ignorantia scilicet opposita non
tamen sunt opposita in media
... sic Ideo cum
omne peccatum quod sciens fit con
... sit vel certa malitia ...
tamen ille qui scit esse peccatum
si ex infirmitate trahatur ad pec
catum aut nulla ... infirmi
tate ... trahi ad peccatum si ex
infirmitate trahatur ad peccatum scilicet
sciens fiat non dicitur ex peccato
... tamen ita attenden
da est dicit aut fit ex peccato
aut nesciat si nesciat ex peccato
... procedit ad peccatum dicit peccatum
ex ignorantia si vero scit aut ex
infirmitate carnis trahitur aut
ex alia causa si ex infirmitate
dicitur ex peccato ex infirmitate scilicet
sciens fiat. Si non consistente
... resistente virtute ...
... dicitur ex
peccatum ex industria vel studio
...
... ad illud perpetrandum nulla
tamen alia impellente vel inclinante
Ad tertium dicendum quod malitia est quae
dicitur aliquando accipitur pro ipsa
... vel morali ...
... non dicitur ...
peccatum ... non accipitur pro corruptione

peccati proprius voluntatis que est
inquantum dicitur similiter que non ordi-
natur ex ignorantia vel infirmita-
te secundum hunc modum dicitur esse
peccatum ex certa malicia vel alio
passio ex proposito certa malicia
dicitur cum aliquis facit non ex
occasione ex concupiscentia malum operatur
tamen malicia non dicitur aliquam
dispositionem quandam ipsum peccatum in
ipsum factum. ¶ Ad quartum dicendum
quod infirmitas accipitur pluribus
modis. Uno modo prout contingit
per se anime. Alio modo prout competit
materie. Tertio modo prout que con-
trahit ex fragilitate carnis.
Hoc ultimo modo dicitur esse peccatum ex
infirmitate. Ita non est equale si
non acciperetur primo modo vel secundo
posset esse omne peccatum ex infirmi-
tate. Unde autem dicitur quod petrus ex
infirmitate peccavit ad fragi-
litatem anime que est ex parte car-
nis refertur. Sed autem dicitur quod infir-
mitas que est ad infirmitatem
corporis comparatur infirmitas
est quod ad omne peccatum et addi-
tionem male sentiunt ratio-
nem male inducente reducitur
ante quinque. ¶ Ad 21 non dicendum
quod infirmitas sicut accipitur pre-
[illegible] qualiter homo caret bo-
nis spiritualibus et possessione se
impotentem esse ipsos [illegible]
sic est non dicitur dispositionem [illegible]
malum quod est peccatum sed dispositionem
quandam [illegible] qua homo
non decipit [illegible] ¶ Ad [illegible]

[illegible] quod aliud est aliquem igno-
rare et aliud peccare ex igno-
rantia cum quedam pec-
cata anime peccatum actualis [illegible]
tale et hoc modo non dicitur esse
peccatum omnium. Alio modo
ignorantia antecedit peccatum
est causa ad ipsum peccatum fa-
ciendum. Si aliquis putat quod
quod recipit esse peccatum et si [illegible]
[illegible] peccaret et hoc modo [illegible]
secundum quod est nunc dicitur pec-

Sed contra quod [illegible] idem
contrahit subdivisio [illegible]
eius est [illegible]
[illegible]
tat [illegible] peccare [illegible]
peccatum [illegible] peccatum
ex infirmitate est peccatum [illegible]
peccatum ex ignorantia est pec-
[illegible] peccatum non quod [illegible]
[illegible] ex certa malicia est [illegible]
[illegible] ergo idem peccatum est [illegible]
[illegible] ergo idem peccatum
ex ignorantia et infirmitate et
malicia. ¶ Item [illegible] aliquis
ignorare aliquid esse peccatum
infirmitate [illegible]
quod istud peccatum sit ex infirmita-
te et ignorantia. Si cum [illegible]
[illegible] esse peccatum [illegible]
[illegible] si [illegible] posse
resistendi temptationi [illegible]
peccatum [illegible] ergo peccatum
illud [illegible] causis [illegible]
[illegible] ergo idem peccatum
[illegible] esse ex infirmitate
ignorantia [illegible] ergo [illegible]

396

idem peccatum possit esse concomita
ta vera malicia vel consue-
tudine vera malicia quod si non
potest nunc quaeri est vero ¶ Si non
potest idem peccatum subtilius discu-
ssus potest convenire ¶ Item ea-
dem docet quod peccatum aliquod peccatum
certum potestatem potentie sue
voluntatis sicut concupiscibilis
vel tonaca cum sua et irascibi-
lis grata generatur adhere-
pandum ergo aliud et idem pec-
catum potest esse subiectis tribus
differentiis ¶ Item adiquitur pec-
cudo vero est sic in aliis diffe-
rentiis peccati. Vero cum idem
peccatum est delictum et commissum
et idem peccatum supplicium
... et ita de aliis ergo ead-
em non erit idem peccatum con-
suetudine ignorantia studii
quod dicitur esse loquenda
... peccatum quod est consuetudina-
le non est concupiscentia nec
industria nec ergo aliud eum
esse peccatum consuetudine
quod ... aliud inclinat infir-
mitas aliud vero concupiscentia
principale inclinat ignoran-
tia aliud est ignorare malum
et bonum ... ac peccare aliud
cognoscere utrumque et refragi
tate malum pro eligere ...
... potest esse principale et
... potest esse concomitans ¶
Et dicendum quod licet una sit dif-
ferentia ... primarum non tamen
peccatum imperfecte sicut ...
... est peccatum infirmitatis nec
peccatum ... peccare cum
... vel peccare tot

ipsum inquietum denique vel inquietum
incapabilitas est personarum impuni-
tate efficere respondeo hoc qui
peccat impetu peccat infirmitate
¶ Secundum regulam secundum autem quod pec-
care est consuetudine et pecca-
re cooperatio potentie sue for-
titudinis que assat per filia
peccare aut concupiscentia est
peccare potestas sue ¶ Peccata autem
assat filio peccare non certa
malicia est ¶ Hic accipiune que
que assat filium sed secundum hunc
modum hic accipit unde et pec-
catum impetu peccatum infirmitatis
nec peccatum ... sed nec ...
¶ Ad secundum non ... quod non est spe-
cies ... industria respectu a-
liorum et de aliis inter se peccatum cum
industria ponit statim et ponit
cum fortitudine impossibile resis-
tendi temptationi si velit sed
ponit ad ... diligendi vel
... ad amorem ...
odiendi sicut dicit gregorius ...
... illud ... cunderunt
et ... illud et
bona non facere aliud et bonorum
ad ipsum doctore et alibi sicut
magis ... est ¶ peccatum diligere
quam ... ita ... est
ad ipsum ... quam non ...
se ... quod non ...
... idem peccatum conduc-
stria et alia dicunt ¶ Ad aliud di-
cendum est quod licet illi tres
defectus possint ... ...
... ¶ ... et voluntatis non
tamen idem peccatum erit subiectis

tribus differentiis quia non quilibet
defectus proprie voluntatis effi-
cit peccatum ex industria contingit
enim adimplere posse et tamen
nec bonum nec tantum facere nec
velle. Et hoc ex studio peccare
sicut dicit gregorius ex studio enim
peccare est bonum nec facere nec
amare. Si enim vellet implere
bona nec tamen posset et que
ipse negligunt saltem in aliis
amaret bona que audiendo cog-
noscunt videndo despiciunt aut
ad alterando perquirunt.

Tercio quantum ad comparacionem
differunt ut scilicet peccatum mag-
nitudinem peccati videlicet ex peccatum
ex infirmitate maius sit quam
ex ignorancia peccatum vero ex stu-
dio maius peccatum quam peccatum ex
infirmitate maius sit quam ex
ignorancia. dicit enim gregorius gra-
vius infirmitate quam ignorancia
peccatur. Multo gravius ex studio
quam infirmitate. Ex enim delibera-
cione peccatur maius est peccatum
quam enim peccatur precipitacione. Sic
dicit augustinus ipse de libero veris-
simum est longe maius esse
peccatum eius qui sciens quam qui
nesciens peccavit. Si ergo peccatum
ex ignorancia est nesciente
peccare peccatum vero ex industria
scienter peccare peccatum autem ex
infirmitate quodammodo medium
peccatum autem ex industria est peccatum
ex deliberacione ergo maius est
peccatum quod est ex industria quam quod
ex infirmitate vel ignorancia.

Tamen maius videtur peccatum ex
ignorancia quam ex infirmitate
quia paulus enim ex ignorancia
peccavit sic dicit ad thi i. misericordiam
consecutus sum quia ignorans
feci. Cum illud esset maius peccatum
persequi fideles usque ad mortem
quam timore mortis negare
sicut petrus peccavit quod fuit infirmi-
tatis. Item peccatum ex ignorancia
quam ex infirmitate quia ignorancia
est ingnominia. Et
quod dicitur legitimus peccatum
ex infirmitate quam ex ignorancia
ex infirmitate enim peccatur cum
cognoscitur bonum vel malum et
bonum non adimpletur ex infirmi-
tate et malum perpetratur. Sed aliud
multum aggravat peccatum plus
autem est quod ex industria peccatum
maius est quam aliorum aliorum
ita patet quod ordinantur secundum
et unum imperat. Et aliud
magis dicendum est quod aliud est
parare peccatum peccato ex comparacione
circumstancias ad circumstancias. Aliud
est comparare ex comparacione
ut ad genus secundum genus et quia
comparacio peccati pauli ad peccatum
petri ex circumstanciis ad circumstancias
et ignorancia ex infirmitate
maius est peccatum pauli quam
petri. Secundum autem quod fit com-
paracio circumstancias et alia genera
tunc ex parte paulus peccavit
veritate maius est peccatum pauli
quam petri. Secundum autem quod fit
comparacio quantum ad genus ad
genus peccat est peccatum in
peccata decem mortis et aliud
peccatum ipsius quod ad contempta

-ris maius est unum peccatum al-
terius puta aut sic est medium
aliud incipiendi maius et hac
peccatum illud enim dicit gregorius de
[illegible] fidei quo dominus petrus
[illegible] una voce puelle con-
cepit ¶ Secundo non dicendum
illud ubi dubia committe
[illegible] cum ignorat compellit
[illegible] periculosissime ¶ Attendendum
est quod non sit ibi comparatio peccati
negligentia ad alia dominus sed
peccati cum ignorantia ad peccata con-
temptus et presumptionis impiam
[illegible] ignorantia cum
[illegible] deducat ad tantam impe-
[illegible] sui peccati ut non tantum
sit peccatum sed pena peccati sup-
[illegible] duabus gradibus precedenti-
bus hic autem non sic accipitur
[illegible] pro simplici ignorantia
[illegible] declinat impium

Quid respondendum est ad
peccata que pertinent consue-
tudine deinde ad illa que sunt
ex ignorantia tercio ad illa que
sunt [illegible] sine [illegible]
[illegible] quedam autem sunt peccata
[illegible] quedam
[illegible] quia non sufficit dicere
[illegible] illa que est [illegible]
[illegible]
[illegible] dubitabilia que per-
[illegible] timoris in illo lo-
co declinabimus principaliter ad
peccatum consuetudine carnis et
illud quod pertinent [illegible]
[illegible] quia prius est [illegible]
[illegible] illud quod unum est
[illegible] est [illegible] aut
[illegible] peccata consuetudine [illegible]

carnalis distinctio quoddam est fornicatio
quoddam adulterium quoddam
stuprum quoddam incestus quoddam pec-
catum contra naturam [illegible]
distinctionibus supra dictum est secundum
diversas [illegible] primo [illegible]
est de fornicatione [illegible]
et de aliis illud [illegible]
dicitur fornicatio peccatum de communi
in illo que ¶ Primo autem querit utrum
omne peccatum carnis dicatur
fornicatio ¶ Secundo supposito
quod non omne peccatum carnis utrum
dubitatur cum soluta sit peccatum
mortale ¶ Tertio si est mortale
utrum sit unum peccatum an mains
aliis ¶ Ad primum sic secundum aliam
translationem [illegible] ¶ [illegible] unum
preceptum secunde tabule non forni-
caberis sed constat quod in illa pro-
hibitione prohibentur omnis coitus
carnis ergo omnis illicitus coitus
carnis est fornicatio ¶ Item aliquis
in immunda pollutione fornica-
tur ergo omne peccatum carnis in
immunda pollutione est forni-
catio ¶ Item 1 Cor 6 dicitur
fugite fornicationem omne enim pec-
catum quod fecerit homo extra corpus
est qui autem fornicatur in corpus suum peccat et
loquitur ibi de coitu carnis
ergo omnis illicitus coitus
est fornicatio ¶ Item fornica-
tio est unum peccatum speciale divisum con-
tra adulterium [illegible] sicut patet
[illegible] de adulterio [illegible]
[illegible] dicitur adulterii [illegible]
[illegible] fornicationem [illegible] aut
[illegible] ¶ Hoc idem patet [illegible]
[illegible] carnis
[illegible] speciale peccatum [illegible]

incitas q̄d indicit tantū in iudi
cium irreprehensibilis ¶ Item qđ
q̄ fornicatus aliquid accipit qua
liter quacumque peccato mortali qui
q̄ accipit impius perdidisti omnes
qui for. ad. ste. aliquid non accipi
peccato carnis tantū secundum quod ac
cipit. ii. q. i. Cons. vii. aliquid non polli
cita coniunctionem cum soluta & hac
ipse ratio dividit tantū adulteri
alia aliquid non accipit peccato car
nis tamen secundum quod accipit. ii. q.
Cas. i. l. iii. aliquid non polluta co
niunctionem cum soluta & hac ipse &
hoc ipse ratio dividit tantū ad
ultimo & alia aliquid non accipit
peccabilitu incestus impetus & hac
non dicit Iohannes secundum quidem
acceptio licitum est inter captivum
apostoli. Secundum autem iniquitas vanes
est fornicatus secundum eum qui permittente
deo publice et licite committit
sic honesta fornicatio & hac non
fornicatio dicit dicentes certamus
simpliciter non desiniunt peccatum
reliquis aut maius peccatum de
fenditur vel generalis vel specialiter
vel specialissime

Secundo supposita quod non sine
peccato carnis sit fornicatio
quamvis inter coniunctus cum soluta
sit peccatum mortale inconveniente
licita naturali quod non videtur nullus
eius actus naturalis est peccatum
fornicatio est actus naturalis
ergo non est peccatum quod sit naturalis
probatio & hoc quod dicit va. i. i. imitamini
ipsud naturalem nomen quod est tantū
naturaliter ¶ Item sicut comedere
naturaliter ordinatus est ad con
servationem individui sic coitus ad

conservationem speciei sed comedere con
gruenter non est inhonestate aliqua
licitum est ad sustentationem indivi
dui ergo coitus cum soluta
tamen erit ipse sustentationem
¶ Item abraham cognovit
ancillam suam agar quam cog
novit cum qua uxor eius
tunc eius non posset cum eo
se cognovit aut cum ipse
tatis ergo coitus cum solut
non male non est peccatum
est fornicatio non est peccatum
¶ Item si est peccatum aut hoc
dixeris secundum societate sine morbo
tunc aut conpositionem aut
qua est tantū ius nature
inordinatione non pro eius vi
sicut homo sit coitus car
natum fornicationis ita
actu coniugali sed in actu coniuga
li non est peccatum ergo nec hic
nec hoc est conpositionem
non possibilitate directe in decalo
go mandato summa legis possibilia
nec hoc est quia est tantū
nature deinde eius nature
in nullis homo est accepta
concedendum ¶ Item ipsa non dicitur
sicut coniunctio ad conservationem spe
ciei non est tantū ius nature
non est peccatum ¶ Tantū ma
est naturalis honestas in hom
qui sit maligna voluntas sed in
qua voluntate non est quod qua
naturalis finalis castitatis coniugalis
sicut in matrimonialibus quod multo
tamen debet esse in homine ut vi
rum coniugatis affectu coniugali ¶
adhereret ubi ipse formicatur
causa in detum iudicare ibi a

tam proprie comprendere ergo ad nouam
indempniet nisi ipse peccatum mor
tale peccati formatus erit mor
tale peccatum ¶ Item de lege dei
est quod unus adhereat uni affec
tu coniugali et talis affectus est
conformis racioni si ergo adhereat
nisi uni uel pluribus non licito af
fectu coniugali erit peccatum secundum for
nicacionem et contra legem dei
ergo mortale peccatum est ¶
Item supponitur quod sit peccatum uel
sit ueniale secundum hoc quod dicit pro
uerbiorum xi ad finem huius Prouerbiorum te ad
etate [illegible] annis summa sa
ne discipline compescat unusquisque
te [illegible] quando aliquis secundum
etiam si lubricum carnis patiatur
ne dubio uapulabit secundum non
[illegible] si quis autem salua correctionem
[illegible] sunt uehementes penas
[illegible] si lubricum carnis
[illegible] dicit ergo uos [illegible] secundum uapu
labit pati lubricum carnis est
ueniale peccatum secundum hoc est fornicacio
ergo fornicacio est ueniale peccatum
[illegible] fornicacio est minimus gradus
luxurie carnalis peccati ergo si aliquod
est ueniale peccatum in illo genere
illud est fornicacio ergo fornica
cio est ueniale peccatum ¶ Ad primum
dicendum quod fornicacio est mortale
peccatum ¶ Ad aliud autem primo dicen
dum est quod licet actus sit na
turalis qui est in masculo et femi
na non tamen actus quando
contra naturam nec tamen dicitur
quod est peccatum est contra naturam
tamen est contra alios quod est
contra naturam in eo quod est contra
naturam ut dicit Damascenus

contra naturam dicitur dupliciter contra
naturalem conditionem quae est maris
cum femina et hoc modo patet esse
actus ille secundum naturam Alio
modo dicitur contra naturam quod est
contra naturalem rectitudinem rationis
et gratiae uel uirtutis et hoc modo
dicitur peccatum mortale esse contra
naturam Corrupit enim bonum naturae
quod est species modus et ordinis Cum
autem dicitur [illegible] ... continuauit ipsa
nullorum [illegible] non accipitur
¶ Ad secundum dicendum quod aliud est
de actu comedendi et de actu
cognoscendi actus enim cognoscendi proce
dit ex [illegible] quae [illegible]
tam quandam habet ultra illam
quae est in aliis [illegible] cum [illegible]
actus est peccatum nisi [illegible]
[illegible] ¶ Ad tertium dicendum
quod non est simile de eo quod dictum fuit
ad Abraham et de eo quod fit in mo
derno tempore Abraham enim cognouit
Agar affectu maritali consen
tiente Sara uxore sua quamdiu
te [illegible] eo quod esset sterilis et ut
[illegible] multiplicaretur ad
cultum dei et cum [illegible]
[illegible] quod ante [illegible]
inspiratione diuina factum fuit [illegible]
[illegible] sacramenti ¶ Ad quar
tum dicendum quod est contra [illegible]
[illegible] sicut licet [illegible] secundum alia
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] esse
mortale peccatum est etiam contra
ius naturae secundum illam inten
tionem naturae qua omne peccatum
mortale est contra naturam
licet non sit contra ius naturae
secundum aliud modum ¶ Ad id uero

q(uod) aliud v(ite)o utru(m) sit veniale p(e)c
catu(m) dicendu(m) q(uod) in illa aucte
ritate intelligi(tur) fornicatione(m) e(ss)e
mortale p(e)c(ca)tum lic(et) eu(m) non
pate(re)t(ur) penas eternas s(ed) in hoc dic(itur)
intelligi q(uo)d op(er)ibus pietatis et mi
sericordie meruit g(rati)am (et) ut
impetrare(t) finaliter venia(m) pecca
ti lubricum carnis ... in hac
excellentia op(er)is pietatis (et) tunc
respectu ... aliorum operum in
quilibet est / Contra(rio) corporis
Si no(n) obicit(ur) q(uod) fornicatio est
infimus gradus carnal(is) pecc(at)i
dicendu(m) (est) q(uod) infimus gradus dic(itur)
duplicit(er) vel secundu(m) q(uod) gradus
distinguunt(ur) (secundu)m differencias p(er)sonar(um)
... (et) tu(n)c hoc mo(do) pot(est)
esse infimus gradus p(ro)ut dicit q(uod)
adulteriu(m) vincit fornicatione(m) vin
cit(ur) a(utem) ab incestu incestus aute(m)
vincit(ur) ... q(uod) est contra naturam
p(ro)ut aute(m) infimus gradus dicit(ur)
magis ... tu(m) infimus ... defor
mitas secundu(m) hoc ...
carnis pecc(at)i dic(itur) esse infimus gradus
vel delectatio ... superior
partis ... ut vel ...

Si no(n) obicit(ur) q(uod) nulli sit iniuria
in hoc p(e)cc(at)o ita no(n) est p(e)c(ca)tum
mortale s(ed) falsum est q(uia) fornicator
emptionem ... (Christi) ... et
templum violat secundu(m) illud
Cor(inthios) iii. Nescitis quia membra vestra
... Si quis autem
violaverit templum dei disp(er)det il
lum deus (et)c.

Utrum quis p(eccatum) fornicationis
est mortale p(e)c(ca)tum utru(m)
sit maius vel minus aliis et videt(ur)
q(uod) sic q(uia) dicit aug(ustinus) in li. de

adult(eri)is coniugiis adulterium vi
lium vincit fornicationem vin
cit(ur) aut(em) ab incestu peius
aut(em) est q(uod) est contra naturam
... libro ... peccat
vel qui fornicatur s(ed) hoc ...
... Item
plus aliquis ... suam
... debitum
te cum debito ... secundu(m) ...
s(ed) ... est ... in sua ...
... est ...
p(e)c(ca)tum carnis quam fornicatio
p(e)c(ca)tum Ad idem aliquis ...
... creator(is) et ...
creature ... in rebus ...
... cum modus ...
dicit ... fit ...
... que concessa non sunt
vel ... vel ... concessum
sed concessum fornicatio ...
illa que non est concessa ...
... debitu(m)
secundu(m) naturam est ... Ad q(uod) dic(itur)
(est) q(uod) ... p(e)c(ca)tum ...
p(e)c(ca)t(um) carnis fit cum ...
ad alia ... secundu(m)
... plus ...
p(e)c(ca)tum ... cum aliena ...
... cum non sua ...
soluta ... soluta cum solu
plus ... est p(e)c(ca)tum ...
... ad virgine(m) quam ...
ad corruptam aliis paribus plu
... fit transgressio ...
... aliis paribus quam ...
fit transgressio plus ...
fit transgressio contra ...
nature vel contra ...
... p(atet) q(uod) comparatione ...

spes dicat esse unum peccatum for
nicatio et spectus producunt due
rones que sibi contradicunt

[D]einde dicendum de adulterio
[C]irca quod primo queritur utrum
adulterium tantum perpetretur cum aliena
uxore si peccatis etiam cum sua
mortaliter utrum secundum omnem mo
dum debeat dici adulterium vel
sub alia specie contineri ¶ Tercio
de magnitudine istius peccati ¶ Quar
to de pena huius peccati

[A]d primum sic videtur quod tantum
sit adulterium cum aliena ad
ulterium enim est ad alienum thorum
accessus sicut ipsa interpretatio no
minis debet [illegible] ergo tantum cum alie
na perpetratur adulterium ¶ Item
Augustinus mechus est cum velicita
na aliena [illegible] sed idem
est mechia quod adulterium ergo ad
ulterium tantum est cum aliena [illegible]
tur ¶ Item hoc adulterium co
mittitur tantum vel [illegible] libidinis in
tuitu vel alienum [illegible] cum
alio vel alia contra pactum co
niugale [illegible] ita firm
[illegible] fides que in [illegible] bonum
[illegible] est [illegible] super
[illegible] adulterium faciat qui [illegible]
[illegible] ad alteram accedit [illegible]
[illegible] colligitur [illegible] cum aliena
adulterium esse [illegible] ¶ Contra [illegible]
[illegible] est [illegible] causa ho
nesta quam [illegible] pictha
goricus adulter in suam
uxorem ardentior ama
tor [illegible] fedius est quam
uxorem amat adulteram ergo
adulterium potest committi non cum a
liena ¶ Item Augustinus in libro de nup
tiis et concupiscentiis si ambo
non sunt tales ambo [illegible]
aut illa quodammodo est maritalis
[illegible] aut ille uxoris ergo adulte
rium committi potest non tantum
de aliena ¶ Ad quod dicendum quod
adulterium proprie dicitur cum ad alie
num thorum sit accessus [illegible]
[illegible] sit adulterium cum coniugatus
vel coniugata ad personam solutam
accedit [illegible] aut [illegible]
dicitur adulterium aliquo [illegible] uxo
rie sed hoc est secundum [illegible]
[illegible] dicitur enim adulterum
cum ita ardenter diligenter dili
git uxorem suam ut si ipsa
esset uxor alterius non minus [illegible]
[illegible] ¶ [illegible]
tudine ergo adulterine libidinis
adulterium dicitur non quia pena adul
terii debeatur ei secundum illud quod
dicitur quod adulterium secundum locum te
net [illegible] solum id
quod aliud est est primo ¶ Ad secundum
[illegible] quod illa auctoritas Augustini [illegible]
dicitur quod ille est adulter uxoris in
telligitur de illis [illegible] quarum
alter si [illegible] intendit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] adulter qui [illegible] [illegible]
[illegible] vel ampliori que adul
terio est debita faciat cum [illegible]
bonum plus [illegible] bonum [illegible]
[illegible]

[S]ecundo queritur si cum propria
[illegible] sua mortaliter utrum
secundum omnem modum debeat dici
adulterium vel sub alia specie [illegible] tunc
[illegible] assignans aut modi [illegible]

cum cognoscit cum causa sp[er]a-
nde libidinis p[ro]uectatis blan-
dicias ¶ Sexto cum sit natalem
modum ¶ Septimo cum circa tempus p[ro]-
hibita ¶ Octavo cum loco p[ro]hibito
¶ Nono cum accedit ad p[re]gnan-
tem iminente partu ut ad menstrua-
tam tempore menstrui et videtur quod
non sit fornicatio secundum modum
sp[eci]alem fornicationis cum forni-
catio sit soluti cum soluta
cum solu[ta] ... ¶ Undecimo patet
intelligi de aliis speciebus carnal[is]
peccati sicut destructio ut incest[us]
cum re[lig]iosa ergo quod sit adulterium
¶ Item numquid videtur sine peccato
cum causa complende libidinis
cognoscit quando vir accedit p[re]ter
naturalem modum ut vir accedit
menstruatam mulierem ut in-
cumbat partui ... p[re]dicit
et dicit ... tunc viri debent
abstinere ab eis quia tunc conci-
piuntur monstruosi ...
... lepra ... ¶ Si
ergo illud secundum ... dicitur adulterium
propter sui enormitatem multo for-
tius secundum ... de aliis
¶ Item adulterium reputatur cum sit
contra bonum fidei et contra bonum
prolis similiter cum sit contra bonum
sacramenti sed in omnibus hiis fit
contra aliquod istorum bonorum ergo
in omnibus hiis reputatur adulterium
¶ Contra adulterium reputatur cum
sit contra bonum fidei et contra
bonum prolis similiter cum sit contra
bonum sacramenti sed in omnibus
hiis fit contra aliquod istorum bonorum
ergo in omnibus hiis reputatur ad-

ulterium ¶ Item augustinus de adulterinis
coniugiis usus naturalis si ultra
dum prolabitur in uxore est veni-
alis ¶ Item ... videtur quod numquam con-
cessum est aliis partibus illicite
cognoscere suam quam non su-
am cognoscere non suam que tamen
soluta numquam peccatum est ¶ aliis
membris illicite cognoscere su-
am quam non suam sed cognoscere ...
suam que tamen soluta est ...
peccatum quam cognoscere alienam
ergo hic peccatum si non sit con-
natural numquam est peccatum ad-
ulterium videtur ... numquam fornic-
atio ergo numquam peccatum non
adulterium ¶ ... est adulterium
faciunt in utraque persona ...
... peccatum sic ... mala ...
persona patet non esse peccatum ...
videtur quia non intendit ...
... quod suum est ergo numquam
peccatum non est adulterium ¶ Ad
dicendum quod peccare cum sua non
... non est peccare ...
adulterium ¶ Ad aliud autem ...
... est quod non est ad-
... alie ... super dic-
... insufficientia ...
... ad complendum ...
... libido ...
... ut in ...
... illa ...
... speciebus ...
¶ Ad ... quod licet ...
... adulterium ...
... libidinem non ...
... dicitur ad-
... illa ...

adulterium ipse cum sit contra
votum fidei secundum hoc non dica
turam quibus homo cognoscit
in debitum suum adverum adul
terii reducere.

Tercio queritur de magnitudine
huius peccati dicendum in explana
cione in cunctis peccatis adulte
rium est ... secundum naturam in
... optinet locum ... mi
peccatum adulterii sit maius
peccatum post peccatum ypostasie di
cendum in illa ducte primum locum
... qui obcervavit abdeo q
est ... erit peccatum peccatis
incestus talis peccatis. ¶ Secundum
... de ducte ... ys
... est peccatum adulterii
in fornicacionis ... peccatum incestus
... est ... est maius
... quod adulterium cum di
... hac et ...
... cum peccatum ... talis
est ... apostasia pena
... determinatur que est mortis
sic in veteri testamento pro adul
terio cum homicidio ... penam
mortis determinatur propter ... iniuria
... dissolvit unitatis ...
... in veteri lege determinatur
... cum ita ...
... in iniuria ... ipsa
... vel vane illius que
... una caro cum ipso ...
... in lege moysi ...
... pena mortis puniebatur
... tamen ... peccati
... est peccatum incestus ...
est tamen ... peccato ad
... maior debet ... ista
... istis peccatis quam illis ...

apparet dominus canonica. ¶ Aliter
etiam addit propter illud ysidori
quod peccatum fornicacionis sit maius
... inter cetera ... dicat
eum ... fornicacionis maius
scelus est quia peccatum ... ...
... templum dei violatur sunt
enim quedam mulieres que sunt
alia aliquid nulla discrecione ...
... libidini ... quibus ergo
... ... conparantur.
Ex quo videtur quod fornicacio sit ma
ius peccatum adulterio. ¶ Sed contra
dicitur ab augustino quod adulterium ma
lum vincit fornicacionem quia etiam
... maius ... iniuriam
deo ... in unis ... peccatum quod
... quod in adulterio fit iniuria
deo ... fornicacio deo
... in ... peccatum ... quo minus
est peccatum fornicacionis quam adul
terii. ¶ Ad ... dicendum quod fornica
cio accipitur ...
quod ... peccatum ...
... dicit esse maius sce
lus propter maiorem ...
... et quia non tantum violatur
templum dei corporis anime sed tem
plum dei corporis ... in aliis
... peccatis ... est ... tam
... violatur templum dei cor
poris anime. Aliis non minus ... for
nicacio ... dicitur quod
adulterium ... hoc modo mi
nus est ... adulterium quam for
nicacio ... accipitur ab augustino.

Quarto queritur de pena huius
peccati assignatur autem in ve
teri testamento pena mortis pro
hibetur in ... ...

furtis/ aliquis cum ipso ali. cread
vel ipse mori .i. mo .i. videtur quod secundum
leges quod pena mortis debeat/
in lege autem indemnis quod furtum puni
tur pena pecuniaria sicut habetur
xxxii. q. ii. Leg furtum tradendus puniri
pena mortis si dicatur in concupiscendi
dum adulterium licet non ita indemnis
puniri. Sed sicut habetur in eadem distinctione
ysidorus quod pro adulterio christianus pec
cantes septempliciter penam invenire et
accipit quam ponente testamento
et quam de adulterio respondens vim
clidimade porrum in potestate
admisit peccatorum legem abstulisse secundum
fidelem legem deformatate et
de aliis christianis peccatis videtur quod quod
par pena mortalis peccatis debeat
Ad quod dicendum est quod aliter fuit in
veteri testamento nam inveniebatur
lege civili sunt similiter in lege
cum vetus in aliqua impotentia vel
in illam que est quia eadem per incar
te invitabit iniuria non iure
pena christianus puniebatur sic etiam erat
pena talionis nunc autem pena fur
ti punit morte non pecuniaria
in qua vero secundum ipse consensum punita
tis ... contrarium ad
ultimum non morte punivit nisi erit
peccatis originalem ... ad
una parte et ... ad
alia parte non ... ad
ultimum in ipso ... sunt
non dicendum sic peccata sunt huius
qualia ... septennis
pena in inferius non quia ...
peccata non debeat ... pena secundum
... quantitate ...
gloria peccata ... posse mortal

in statu hominum ... fe
...us in inferius ... exemplo ...
... magis. Exemplo ...
Dei illo de quo dicit ... xxii.
...est septem annis ... t
fames ... tua ... ad
in immortali peccato ... debe
pena eterna ... in
... magis ... appli
Si vero dicitur ... in
... pena ... vel
... ... vel ad
... vel mortem ... pu

Omnia ... de adul
terio ... quam
... admittendum videtur de
... ... aliquis ...
... ... et plures ...
... desertum ...
... aliquis ... ...
... debitum ... attingit ...
... causa sacrande ...
aliquis ... ... debitum ...
... fit ... ...
... debitum sicut ...
fit ... tempore ut in ...
... papali/ aliquis ...
... locus debitum ... fit ...
... pont ... ...
aliquis ... contracta ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

Ad primum sic dicit gregorius tunc
solum coniuges in admixtione
sunt sine culpa cum non explenda
libidinis sed suscipienda prolis miscent
Ex quo videtur quod alia de causa
si fit, coniuges committunt. Hoc etiam
videtur per hoc quod addit dicens pau-
lus cum quamdam veniam concedens
respicit concessit, veniam nisi cul-
pam declarauit dicens quod propter for-
nicationem unusquisque habeat uxo-
rem suam. ¶ Item. Illi vero qui non
causa procreande prolis sed explen-
de libidinis sibi inuicem copu-
lantur non tam coniuges quam forni-
carii videntur. Dicit etiam hanc sen-
tentiam omnes congregatos hectoro et
clerum papa dicit patet. sic non ante
matrimonium quo uxor viri sui
sedem accepta super coniugis vite eo
nomine appellari potest sed magis
adultera quam quas comparates in
infirmitati uxori reddit debi-
tum cum non exigit debitum quantum
ad hoc servitus exstitit dicunt
nec manifestum. ¶ Item papa
quod dicitur quod causa vitande for-
nicationis patet cum uxore sua
cognoscere sine peccato ubi dicitur
sedem institutio coniugii conceditur
illicitum motum et innumerande
paradiso ferme vel sed ut infirmitas
prima in viri nature turpitudinis
honeste copulet coniugii ¶ Quod
dicendum secundum aug. in de bono
coniugii debent sibi coniugati non
solum sexus sui commiscendi fide
preseruandique liberorum causa que
prima est humanis generis in ista mor-
talitate societas verum etiam
infirmitatis mutue excipiende
ad illicitos concubitus euitandos
mutuam quodammodo seruitutem

¶ Secundum hoc ergo dicendum est quod cum coitus
de causa fit conueniet coniugibus
coniugalis vel causa prolis procrean-
de vel causa debiti reddendi vel
causa vitande fornicationis ¶ Ad
aliud autem dicendum est quod illud vult
gregorius quo dicit quod tunc solum con-
iuges in admixtione sunt sine culpa
intelligendum est quod talis admixtio
causa prolis procreande peragitur est
sine culpa id est omni nulla fu-
it culpa. Sic enim constitutum fuit
coniugium sed nunc si sic alia de causa
non est sine culpa originali pro
redemptione licet fit sine culpa ac-
tuali vel alias patet nature corrup-
tio ut dicitur. Tunc admixtio ea
causa prolis procreande solum sine
culpa fit cum non admiscet libi-
dinis motum ¶ Ad secundum non est
quod illud quod dicit gregorius de concessione
amorum admittendum maiori pacto
intelligi de illo qui cognouit
coniugem pro explenda libidine tali
cum permittit quando ammonet commitendi
maius peccatum scilicet fornicationem. Propter
hoc concessio de hoc permissione. ¶ Si
vel concessio accipitur aliter tunc di-
citur quod concessit actum coniugalem in
concessio autem propter vitandam for-
nicationem non quia actus coniugalis
fit nunc peccatum sed quia contingit
fieri cum minori peccato ¶ Ad tertium dicendum
quod dicit ambrosius quod solum explen-
de libidinis causa copulantur
fornicarii videntur patet sic expositum
de pecto pro sponsi ¶ Talem enim admi-
nistrationem considerant non affectum mari-
tali sed affectum fornicationis non sunt
dicendi coniuges sed magis forni-
carii. Sed hoc dictum intelligitur et
tunc referre ad ipsum matrimonium

motus ille plus refertur ad libidi
nem quam ad coniugium dicit enim aug'
adulterii impie sunt ut illa coniugia
redacta ad legitimum connubium
non deseruntur et dissoluta sunt
sunt desponsa irreformabilia car
nis infirmitate destruuntur aut
indissolubilis fidei sanctitate de
ipsa progressu in modicitate carnis
de temporibus modum caste par
ande ... quod quando quamvis procreandi
de libidinis plus concupiscentiam per
tinet ... est fornicatio quam per
tineat ad coniugium ¶ Ad quartum
dicendum quod illud verbum sumitur vbi
dicit non vite coniugium dicta patet sed
magis adulterium intelligitur de illa
coniunctione coniugis cum coniuge qua
de ... ardentior amator con
iugis sue adulter est intelligitur
illo modo quo supra expositum est non
quod sit semper adulterium sed secundum quod
dam equiparationem

Secundo queritur quid sit mortale
peccatum et quid veniale et utrum
quod sit veniale cum peccant coniuges
in coniuges in coniugio salvata ipsi
natura semper enim usus est contra
naturam excusabilis fit in meretri
ce sed excusabilius in coniuge dicitur
peccatum vero venialem in id quod
de tempore ... apostolus in q ... hoc
aut dico secundum indulgentiam non
secundum imperium et dicit augustinus in libro
de bono coniugali ... aliquando
sunt dici non eos peccasse quibus
una datur secundum illud concubitu secundum
veniam concedit qui fit incontinen
tiam non causa procreandi prolis

accipitur quod inordinatus concubitus
cum coniugibus sit veniale peccatum
¶ Item modus iste concubitus qui ultra
necessitatem generandi procedit iam non
ratione sed libidini obsequitur quia
libidini obsequitur salvata ipsi
natura in coniugibus est veniale dicit
enim augustinus in eodem ille usus naturalis
qui prolabitur ultra pacta nupti
alia id est ultra propagandi necessitatem
tem veniale est in uxore in me
tricibus dampnabilis ¶ Item augustinus
in li. in eodem si turpe est viri velle
mariti spiritum tamen est velle
misi nisi marito Ex quo accipi
tur quod motus libidinis culpabilis
est apud coniugium ergo veniale ¶ Ite
in li. de temporibus coniugium aliud
non generat nisi sola voluntate
generandi et non sit culpa aliud
carnis concubendo appetere volun
tate sed non per coniuge quod veniale
tamen sed culpam ergo motus na
lis in coniugibus est veniale cum
est inordinatus ¶ Item modus
bene plage quam inventus modus
ultorum conformatur in coniugio
libere seminatorum fecunditate sed pro
nat in coniugiorum non venialiter
fiunt ibi decus talis dampnandi
turpitudo hic desponsata carnis
honestas verecunda Ex quo ac
cipitur quod semper cetera contra non
mortale sed veniale coniuges in
quamvis inordinatus venialis
tamen sit veniale secundum quod causa
fiat dicitur maxime cum non
fiat deceptio motus ergo qui est

inordinatus quantum ad finem edendi
quemadmodum et locum et tempus et
spacium in conuiuiis erit venale
¶ Patet sicut oportet finis olim peccat
quod dicit p̄ ardentior amator
uxoris sue adulter est adulterium autem
vel incontinentia est peccatum mor-
tale ¶ Item augustinus de bono coniugii
si ambo tali genere sibi iunguntur
faciunt non plane imperatoris
Ex quo videtur quod sit mortale si
edidit cum ambo sunt publice
gerere nec comparantur peccatum
imperatoris ¶ Item inordinatus
motus quantum ad circumstanciam tem-
poris videtur esse mortale peccatum
dicit enim Ezechiel 18 quod mulierem
debitum reddere menstruatam non acce-
dam nec decernentibus aqui tamen
de post sibi iungit eo tempore
quo carnes agni manducandi
sunt omnes vacare venerabilibus
operibus debemus Ex quo accipitur
quod concubitus carnalis in quinque
indignum reddit respectu percepcio-
nis eucharistie sed indignum non
facit nisi mortale peccatum ergo il-
licitus concubitus in quinque est
mortale peccatum ¶ Item augustinus
in 4 me 2 ma ter de ans quemc
cum sua uxore hoc alii aliquando
non licet apud processiones enim
dies ieiuniorum aliquando non licet
quemc quia alienatus est abstine-
dum et ad tempus ut facilius im-
petrari possit quod postulatur cum
simplicibus cogitemus abstinendum et
ad tempus ut vacetur orationi Ex
quo habetur quod concubitus quocumque
tempore orationis est illicitus et
per mortale peccatum ¶ Item augustinus

de bono coniugali qui hoc peccat venialiter conceditur
cum debitum ut sunt orationes
iniurias sed depositis secundum di-
versas non hoc ciuitatem vel non ab-
stinendo quibusdam diebus ut
orationibus vacet et abstinentiam
peruti per 1 communi suas preces co-
mendet vel in ieiuniis nullo
modo tunc qui est contra naturam
Ex quo accipitur quod uti tunc non de-
bitum non abstinet tempore orationis
coniuges agentibus inordinatus
nata est mortale peccatum ¶ Ita-
cum auarus conditionaliter peccat
quod sequitur de nimia cura talis
usus illius modo qui est contra
naturam est dampnabile et mor-
tale ¶ Quando audit ad de circumsta-
cia loci indebiti qui cum con-
cubitus in ecclesia peccatum loco inviolat
violatus aut sacri loci et mor-
tale peccatum ergo huiusmodi concubitus
est mortale peccatum ¶ Item con-
cilium galli habetur ubi dicit ecclesie
sacris per deos consecratis non debent
consecratis ad feliciter nisi aliquis
ut possunte aut faginus effu-
sione aut semine omnium quia pol-
lute sunt si ergo pollutio fit
per concubitum libidinosum coniuges
qui concubitus peccant mortaliter
¶ Quinto patet alia quantum adeo
dicam personae non si mona sunt
strinct humiliter tibi si sunt me-
tuenda De primo dicit Ambrosius
super epistolam ad Ephesios ¶ Ipsa-
tis gaudiis prestatus uter in lege
cessac inde tamen legibus delec-
tabilibus deceruntur ¶ Preca-
tio tempore in natura preceptum prius

tum quod sit contra bonum prolis
erit contra matrimonium ergo erit
mortale peccatum ¶ Item Remigius
Papias ut viri non solum in ali
enis sed in suis uxoribus modum
teneant quia tempus est
amplexandi et tempus longe fieri
ab amplexibus quo modo indicatur
quod tempore quo mulier immunda est
a viro si eam cognoscat peccat
mortaliter faciendo contra precep
tum ¶ Similiter dicitur decretis
ista di. cum xxiiii Ex. de ad
mulierem menstruatam non acce
dere quia generat inde corpus in
fantes deformes si quis accesserit
dicitur concepti fetus inutiles se
minis contrahe ut lepre et elephan
tie dolor corrumpat nascentes
¶ Similiter dicitur xxiiii. q. ii ad mu
lierem que pati menstruum non
accedas dicit Augustinus quod sunt
sufficientes persuasiones hic lepre
vel forte ne insipientes indicet
figurate accipiendum ubi talia
prohibentur et redditur in hac re
ne natura dampnum sed corpore
de populi nascendi persuasiones ergo sit
persuasione faciens contra hac mor
tale peccatum ¶ Item in xx° leuiti. di
citur accedit ad mulierem in flu
xu menstruo revelet turpitudinem
eius et ipsa aperuit fontem sanguinis sui [illegible]
quod punitur in lege indicat morta
le peccatum ¶ Item eciam indicatur ibi
quod dicit expresse xv leuitici super
illud mulier que redeunte men
se xxxv mense ut patet in textu an
tiqua indicatur quod tempore illo
abstinere debet vir accedere
ad mulierem menstruatam ¶ Item

super illud xxiiii leuiti. de semine eius
non dabis coram glo. Precipue quod me
struata uxor proximi quia inter
illa commixtione adulterium non est
quoque ¶ Ad quod dicendum quod aliqui
est veniale peccatum aliquid mor
tale in coniugio inordinate co
niunge. Si enim illa delectatio sit
subdita veniale peccatum et concu
piscentia cum ipse sacramento coniug
ium dicit Augustinus in libro de bono con
iugii si magis in sua coniuge di
ligunt quam honestum quam que
in honestum est in quo est impudicitiam
quod non est impudicitiam sed
auctoritate apostoli eius peccatum venia
le conceditur. Si non excusetur ad pre
fatum deus est mortale peccatum
¶ Ad ergo quando obicitur quod coniuga
lis sit mortale peccatum dicendum est
quod non ipse large accipiendo non
tamen peccatum quod est magis veniale
sed peccatum quod est veniale pro dicatur
de illo peccato quod est pro compun
tatione quod unde est venialem
sine comparatione quia hoc aliquando
tamen appellatum fuit quando de
parte concupiscentie sit magis ve
niale est contra si bene attendatur
introductio illarum auctoritatum
¶ Ad ea vero que alia sunt probabi
liter dicendum est quod illud auctori
tate quod adulter est ardentior
amator uxoris sue sic intelligitur
si ita fuerit feruens in uxore
suam quod eciam si non esset sua
uxor causa nollet tamen cum ea
miscetur cum feditus quam ama
tor est et adulterium ¶ Ad secun
dum dicendum quod licet ambo sub
iaceant coniugio non tamen oz

q sit mortale peccatum sic tempore co
pulit quia magis diligit sui
ad honestum est quam q inhone
stum est verum peccatum facere non
impediatur dum tempore motum libi
dinis quem ad impetuositatem compre
primere non ad bonum impetrare
¶ Ad tertium non dicendum q illud q
dicitur de abstinentia a perceptione sacra
menti eukaristie tempore copule
carnalis attendi et vae peccatum
et iuvare in maritae licet cum
his omnibus actus inordinatus in coniugi
bus peccatum sic est veniale tamen
propter reverentiam sacramenti possibile sic
debet homo mundum spirituale et
aptum et a sequela peccati quantum
in ipso est propter reverentiam sacra
menti sed dictum intelligitur de pe
tente et reddente non debitum
infra dicitur petens cum illo tempore
petat sed reddens plus non peccat
tamen si reddit q alienum est
tamen importunitate eius petenti
id q dicit augustinus q aliquid non
est ubi de matrimonio conviviae ¶ Ad
quartum dicendum q illud q dicit
augustinus q aliquid non licet convenire
tamen tempore ut tempore ieiunii
orationis vel processionis etc est q non
licere dicatur tamen ut quia divinis
prohibitum est ut quia non conce
ditur sibi vel aliis hoc modo potest
dici non licere unde dicit augustinus
non expedit id q licitum est
quod permittitur quidem sed permissum
est comparatione deterioris et
hoc modo potest dici licitum q
admittitur deterioris sicut fornica
tionis vel adulterii permittitur
Ad 11 dicendum q hoc intellig[illegible]

de illo qui nulla necessitate ductus
causa saciande libidinis tempore
debitus orationis petit instante
copulam carnalem non causa pro
creandi talis enim peccat morta
liter de tempore orationis sollempnis
statutis ab ecclesia aliter autem esset
si peteret causa vitande fornicationis
in se vel in alia persona ¶ Ad id
non q abi deletis sacris [illegible]
q si loqueris [illegible] est
[illegible] peccant mor
taliter nec est veritas qui pos
sit [illegible] in alio loco licet
est similem de tempore orationis
quocumque ¶ Ad id non q obiicitur
de [illegible] pollu
tionis dicendum q hoc dicitur pol
luis illis modo quo polluitur per
adulterium vel fornicationem non de
tamen polluitur peccatum cum [illegible]
propter quam debetur sive necessariis
sicut dicunt [illegible] secundum a
lias in quibusdam capitulis sive
[illegible] q non sunt ad
[illegible] reconciliare per
[illegible] episcopus vel per
[illegible] ¶ Ad id non q obiicitur
de petente [illegible]
[illegible] dicendum q si p
[illegible] peccat
peccat mortaliter si non fiat causa
vitande fornicationis eo q in p
te progreditur secundum motum libi
dinis peccat venialiter ¶ Augustinus
de bono coniugali sic viri usque
adeo incontinentes ut coniugibus
nec [illegible] parcant [illegible]

se coniugati in modestiam in vere
cundiam sordidam generat in eam et
hominis culpa imputatur ¶ Ad
id non quod dicit Primum dicendum quod
sic intellexit quod cohabitans per
loquitur cum in illo casu ut ita
lia est condicio mulieris cum qua
si vacat illo tempore pro et prostitu
tiuis ¶ Ad id non quod alibi Dicendum
strnata dicendum est quod causa
consuetudo potest aggravare peccatum
vel diminuere Si cum causa
intuendi fornicationis fiat dimi
nuitur quantitas peccati Si non libido
satianda cum meretricia proponitur
simplex agg[ra]va[r]i videtur peccatum in se
se mortale et sic intelligitur peccatum
illa prohibito nec tamen omnino sed
de menstruata et leprosa quia
menstruata secundum tempus patitur
menstrua leprosa non semper de
terminatur ideo patet quemadmodum
a menstruata abstinere quam a lepro
sa quia non semper enim tempus patet
esse quemadmodum intelligenda prohi
ubus ¶ Ad id non quod alibi Dicendum
que instigantur accedenti tempore
menstruis cum muliere dicendum
est quod alia attendere enim in
in Leuitico xviii et xx ca
xv cum Leuitico agitur de illo qui
cognoscit menstruatam ignorantem
vult potest cum talis per consi
tum sociari vel per locutionem me
struatorum in xv autem intelligitur de
scienter accedente ubi fit prohi
bitio propter periculum prolis in xx
ubi loquitur de pena mortis loquitur
tum de cognoscente menstruatam
et ponitur sine publicatione Ad di-

ubi ipsa quod apparuerunt sancte sig
num sui ¶ Ad aliud non quod ultra
obiicitur de quod adulterium et incesti
committere Dicendum et quod hoc
est quedam interpretacionem qua ei
causa consummande libidinis
cum cum menstruata admodum
adulteri quia voluptate cum in
temperantie peccatum quasi
per adulteris reputatur Vel cum bo
no coniugii comedat ut hoc quem
pro[pter] moueat

Ceteras quibus se pro peccatum una
sponsa mortali [uel] alia
sponsa peccatum reddendo ei quam
petit cum facit aliquid per sanctum
peccatum mortaliter incurrat capitaliter
quod videtur possibile Si cum sit ali
quis sine spe et aliquis reddat
gladium ei qua se interficient
faciens peccatum mortale apud
tum sanctus uxor uir peccatum
si reddat ei debitum peccatum mor
tali Si ergo tempore non debito
sine loco vel de aliis circumstan
tiis conveniat illi peccat mor
tali ¶ Item videtur quantum ad il
lum casum ubi peccatum contra naturam
naturam dicit enim Augustinus in li
de bono coniugii cum autem ut
mulieris non adest conceptus uel liut
turpior est uxor si uir quam
malia si permiserit non ergo red
dendo est debitum causam in se
aliquid contra naturam petit
¶ Item quo ad circumstantiam temporis
arguitur quod non est debitum red
dendus quia reddendo debitum tempore
orationis videtur subtrahere propter

eukaristie sicut prius dictum est
in auctoritate Ieronimi. Quandoque vero
vir debitum reddit deterioribus
agens non potest comedere corpus
videtur quod non tamen peccat. Unde quod
causa petendi debitum si alteri
persone reddendi. Ad hoc autem
illud debitum corporis dicit apostolus
vir non habet potestatem corporis
sui sed mulier. Similiter mulier non
habet potestatem corporis sui sed vir.
Item dicit Gregorius: cum voluptas
dominatur in opere commixtionis habent
coniuges deceptionem suam quod de
sanctis sed dicere non est ...
peccatum ergo persona que reddit
debitum et dicere peccatum ergo pec-
cat reddendo. Contrarium in-
venitur constantie loci per hoc quod
dicit Augustinus ... ad ulterius
coniuges nec ad opus ut nascat
eorum nisi corruptio voluit eo
ingressus vinculo carnali debito
fraudari debent. Si ergo mulier
petit in causa debitum non est fraudan-
da eum non consuevit majoro
non. Similiter videtur quod nullus
venialis est peccatum vel tempore
menstruorum potest eum mulier
magis presumere de periculo partus
que sit in ventre. Quantum ipso vir
suus est tantum bonum plus non
tenetur reddere periculo ergo ...
dei esse peccatum ergo mortale sed
si sic presumat consuetudo
incorporata carnale. Pono
non videtur peccatum mortale quod
videtur apostolus. Si cum aliquis te-
neretur alicui in debitis recog-
nosceret quod male uteretur illo nobis

solvere debet ipso respectu apostolo
ergo si faciendum est in debitum talis
viis ergo reddere debitum non est
peccatum mortale. Item dicit Augustinus
debitum coniugi reddere debitum
coniugale nullius est criminis corpore
autem ulterius concumbendi necessitate cul-
pa est venialis fornicari vero
vel mechari puniendo crimen ex
quo accipitur quod reddere debitum
non est peccatum mortale. Item
Augustinus de viro qui nollet
cum nollet talem reddere debitum
cogeretur nulli deus imputaret
crimen sed non sunt si tunc caderet
in fornicationem vel adulterium cadens
ex quo accipitur quod alteri promittens
non petit reddendo debitum
ad peccata eum inducens similiter
peccat vir vel uxor. Ad quod dicendum
quod aliud est de illo qui trahit
gladium furioso que percutit ipsum
de se ipsum et de muliere que
reddit debitum carnis viro vo-
lenti fornicari vel adulterari illa
eum reddit adiutorium maioris
periculi magis cum peccatum et adul-
terii quam peccare in magno scanda-
lum ... magis qui non traderet
gladium furioso eorum dat occasi-
onem manifestam vel per destinacionem
maioris periculi. Ad secundum dico quod
in opere actus nature in sublationem
conventione de muliere viro ...
... consuetudinis si consulit pec-
cat mortaliter sed cum conquestu
non est reddere debitum. Ad aliud
dicendum quod tempus orationis dicitur
duplex vel tempus maioris solle-
mpnitatis quod constitutum est ad orandum

nacoundo diuus vel quod voluntate
eligens si primus non renunciavit et
non post suum peccatum in immediata
abstinentia obedientia sacramenti
si tamen cum anxietate affectum de
bitum reddat tamen sacram conversationem
arripere nisi aliud obstiterit sic
dicit Gregorius Si non fuit tempus
voluntarium orationis non est elige
dum nisi de consensu illa quod de
bitum subtraxerit secundum quod dicit
apostolus nolite fraudare invicem
nisi forte de consensu ad tempus
nisi etiam vacetis orationi appo
sitor qui subtraxerit debitum cum
debetur fraudem facit ei cui de
betur| quia magis in illo debi
to quod deus instituit ¶ Ad quin
tum dicendum quod auctoritas Gregorii
intelligitur de coniugibus ubi est eo
rum opus libidinosa ubi enim utra
que persona vel altera suum peccatum
deflere debet Si non una persona
peccat et altera non peccat illa que
non peccat non tenetur deflere
nisi quod importat humanis alterius
¶ Ad quartum dicendum quod si vir
vel mulier petit debitum tantum
in loco sacrato non tenetur reddere
cum alias sit opportunitas de
facili nec valet argumentum quod
quod non est fraudanda nisi de
consensu ergo non est fraudanda
in loco sacro ¶ Ad .5. potest dice
dum quod si mulier praesumit pro
babiliter de periculo partus non tenetur
reddere si vero non praesumit tenetur
reddere ¶ Si vero non licet exigere
petat in periculo tamen cum de
lectatione nec dicitur consen-

tire peccato illius sed consentit ei
quo adhuc qui petit quod suum est
cum auctoritate nec petens facit
ab ratta

Quarto quaeritur utrum in matri
monio post votum continentie
emissum persona peccet semper
que votum emisit petendo vel
reddendo debitum aut non et videtur
quod semper peccat quia facit con
tra votum Item ergo continentia
cum ergo cum ergo inequalis co
pula carnali agat tenetur non
cum nec videtur debitum esse
exigendum nec reddendum contra
votum simplex emissum continentie
tie impedit contrahendum
sed non dirimit contractum ma
licet ergo matrimonium manere
aut matrimonio et carnali copula
subsequenta tenetur reddere debi
tum illius aut tenetur ad contra
ergo non peccat reddendo debitum
¶ Ad quod dicendum est quod agere debet
penitentiam de eo tamen superare propter
secundum ius matrimonii quod stat
reddere debet debitum nec peccat
sic reddendo cum consummatum
sit matrimonium indissolubile cum
est propter bonum matrimonii quod
non dissolvitur nisi per solenne votum
simplex Ratio cum est dig
nitas significationis sacramentalis
in ipso matrimonio Quamvis ipso
voto licet ergo possit non petere
debitum tamen tenetur reddere quod
est alienum debitum aut amplius
dicendum est in tractatu de voto

Quoniam dicendum est de aliis speciebus luxurie, primo de ea que est consanguinitate carens que dicitur stuprum. Primo ergo videndum est quid sit stuprum. Secundo utrum stuprum sit adulterium. Tertio in quibus differat a raptu. Quarto ad quid teneatur virgini qui defloravit constupratam.

Dicit autem Ysidorus quod stuprum est virginum illicita defloratio, quod intellige non precedente coniugali [illegible] pactione, vel ipsius voluntate ipso corrupta, preter iniuria non statim ad animum post pactum vel cognitionem non revocante. Contra hanc diffinitionem sic obicitur: videtur enim quod non sit stuprum si pater statim iniuriam vindicet ad animum, sed enim est melius ponere tamen indifferenter. Item contra: defloratio virginis illicita ipsa subiunctione est sub peccato carnali, sed non est sub adulterio; tamen adulterium sit coniugata, nec est simplex fornicatio, tamen simplex fornicatio dicitur coitus cum soluta corrupta; hec autem virgo est, ergo non est simplex fornicatio, nec est incestus, incestus enim est cum consanguinitate vel affinitate coniuncta, nec dicitur sacrilegium [illegible] sic est incestus qui votum professionis transgreditur, vel sicut est incestus qui in sacris ordinibus est constitutus. Tale autem non est; ipsum nec est peccatum contra naturam; restat ergo quod in genere stuprum contineatur, quod est non sit fornicatio de qua magis videtur dubitari propter hoc quod dicat Ysidorus fornicationem specialiter intelligi in usu viduarum vel meretricum vel concubinarum talium autem conditionum non est ista, ergo non dicitur fornicatio. Ad quod dicendum quod illud membrum appositum est in diffinitione simplicis, hoc quia de ipse sit coitus cum parentibus vel quadam dissimulatione uxoris ipsius et aliorum. Item si pater postea agnoscens constitutioni actum [illegible] sive moveat iniuriam ad animum, [illegible] utroque modo dicitur esse stuprum. Ad id ergo quod obicitur dicendum est quod illa clausula non apponitur nisi ut declaret esse complementum ipsius stupri. Secundum quod quidam dicunt in esse legali, [illegible] autem dicitur esse stuprum ubi relinquit, propter diffinitionis quoniam.

Secundo queritur utrum stuprum sit adulterium quod videtur per illud quod dicitur [illegible] in libro de pirarchis: Nemo sibi blandiatur de legibus hominum, esse stuprum adulterium, et nec unus licet quod [illegible] [illegible] lex, et hoc accipitur quod stuprum sit adulterium. Item Augustinus loquitur de uxore que cervicem [illegible] maritum dormientem cum alio viro [illegible] subiungitur, licet adulterium et [illegible] argui non potest quia non est in nomine in stuprum. Ex quo accipitur quod stuprum est adulterium vel econverso. Item Ysidorus

adulterium est alieni thori violacio
dicitur enim quasi ad alterius viri thorum
accessio sed hoc non contingit
in stupro ergo stuprum non est adul
terium ¶ Ad quod dicendum quod stuprum
dicitur duplex communiter et proprie communiter
sumitur secundum quod proprie sumitur dif
fert stuprum ab adulterio et hoc
modo diffiniunt ysidorus et alii com
muniter accipitur et hoc mo
do sumit Ambrosius et sumitur ri
gorose et dicit augustinus in li de coniugali
bono in matrimonio nullus quod propter il
licitas concubinas non tantum in stu
prum cum alicuius viri aut femine
committitur sed anima per quamlibet pre
dictam male corporis utentem
a lege dei aberrare facit et
prauiorem ad turpitudinem corrumpit pos
sit sive tunc viri vxore di
mittit uxor viri

Tertio queritur in quo differat
stuprum a raptu videtur enim
quod raptus sub stupro contineatur
Genesis xxxiv Sychem filius emor virginem
rapuisset sequitur vulnerunt filii
iacob sororem suam quod omnes in dole
sentientes ob stuprum sororis ergo
raptus erat stuprum ¶ Item secundum
diffinicionem stupri defloracio virgi
nis cum virgo corrumpitur non
precedente pactione coniugali stuprum
dicitur sed sicut potest esse enim est raptus
potest enim contingere quod puella con
sentiat et pater non consentiat et
tunc raptus dicitur et stuprum
secundum hoc dicitur in canone si quis
rapit virginem sine consensu et
puella raptori consensit patri
tamen prius abducta reddatur
¶ Contra raptus admittitur

cum puella violenter a domo
patris abducitur stuprum autem non
sic ergo stuprum non est raptus
¶ Ad quod dicendum quod stuprum aliquando
proprie dicitur cum licet violentia
infert puelle nec parentibus et
secundum hoc stuprum proprie differt
a raptu aliquando non dicitur stuprum
cum est consensus puelle pre
unicam ad aliam rapitur et sic
non dicitur stuprum generaliter et sic
dictum raptus et sic accipitur rigorose
secundum hoc ergo potest accipi in canone
¶ Preterea aliqua potest consentire
in corruptionem et non in abduc
tionem et sic potest dici simul stuprum
et raptus stuprum propter consensum
puelle raptus non propter violen
tiam et cetera

Quarto queritur in qua teneatur
constuprator virginis quam de
florauit videtur quod teneatur ad pe
nam constitutam a lege dicitur enim exo
xxii Exodi xxii dixit quis virgi
nem nondum desponsatam dor
miat cum ea dotabit eam et habebit uxorem si pater
virginis dare noluerit pecuniam
in dotem dabit quam virgines accipere consueuerunt
ex quo accipitur quod peccatum debet
quia seductor eam et prima dormi
vit cum ea quod nunc ei debeat dare
in dotem ¶ Ad quod potest dici quod sed
quod dicitur in deuteronomio si invene
rit puellam virginem que non habet
sponsam et apprehendens concubuerit
et res ad iudicium venerit dabit qui
dormiuit cum ea patri puelle l siclos
si dos argenti et habebit eam
uxorem quia humiliauit illam

et non potest illam dimittere om-
nibus diebus vite sue ¶ Sed contra
hoc est quia ille forte non habet
unde possit tantum solvere ¶ Ad quod
videtur quod secundum legem si non
potest puniri pena pecuniaria
punietur in supplicio corporis et confis-
catam rem unde et ubi honor com-
puelle cedat | Sunt puelle pro-
[illegible] qui iam [illegible] ille
desponsata fuerit, | hic dignitas
accipiat ipsa autem in virginis
manebit et in inde si despon-
si virginibus fiat | Pro ammis-
sione dos sit puelle eo quod eam
defloravit ¶ Sed queritur illa pe-
na secundum legem statuta qua dicit
quod non potest eam dimittere cunctis
diebus vite sue cum in lege
moysi permittebatur libellus repu-
dii ¶ Ad quod dicendum quod hoc factum
est sicut dicit augustinus ne in-
ducatur ad violenciam fecisse et
fugisse quia eam duxit

Consequenter dicendum est de rap-
tu qui quantum ad stupra
nuptie differt Primo quid
sit raptus | Secundo si raptor pos-
sit ducere eam quam rapuit | Ter-
cio de pena illorum qui participant
in rapiendo | Quarto de pena
raptoris et confessione eorum ¶
¶ Raptus autem sic diffinitur raptus
committitur cum puella violenter
a domo patris abducitur ut cor-
rupta in uxorem habeatur sive puel-
le solummodo sive parentibus tantum vi-
olencia illata fuerit ¶ Sed
potest obici quia ab illo quod abdu-
cit non ut corrupta in uxo-
rem habeatur neque non est di-
cendum raptus quod videtur contradictio
diffinicioni ¶ Sed dicit in eo quod
qui abducit a domo patris ut
corrumpat vel sed intencionem con-
trahendi cum ea nomine matrimonii
in uncia et aliud genus pec-
catum non determinatur restat ergo
quod hic raptus dicitur ¶ Sed pone
quod aliquis promissionibus seducit
aliquam et abducit, eam sponte
a domo patris et postea assumit
eam et deinde de consensu paren-
tum datam in uxorem ducat
videtur quod non sit raptus propter
eam tamen neque cum puella a do-
mo patris ducitur neque violencia
parentibus refertur non ergo dicetur
raptus secundum eam diffinicionem
¶ Contra assumpsit eam ergo est illa-
ta ei aliqua violencia ¶ Item a-
liqua puella potest esse despon-
sata et post ipsa volente et ab
eo consentiente sine vis est ei
illata [illegible] propter car-
nis dicitur raptus non videtur
tamen cum desponsata sint con-
sensit mutualiter copula ergo
licet pro nuptiis et cum cognos-
cit eam non ergo dicitur raptus
¶ Contra ex intulit puelle ut ea
eo corrumpet ergo est raptus
¶ Ad primum dicendum quod licet non
habeat intencionem contrahendi cum
illa dummodo per violenciam corrum-
pat raptus dicitur sed quia posuit
in diffinicione ut corrupta in
uxorem habeatur accomodatam
in uncia dicitur non quod aliud genus

sit peccatum carnale ¶ Ad secundum dicen-
dum quod licet puella consenciat
in abducendo de domo patris et
parentes post cognitionem car-
nalem consenciant, nichilominus di-
cendus est raptus quia attingit
complitudinem rapine. Rapina
enim dicitur dupliciter fieri aliquando cum
res ipsa rapitur aliquo invito
vel invitus tamen non eripitur vio-
lenter; ipsa res tunc rapitur cum
violenter a domino eripitur et im-
petuose tenetur; aliquando non res
ipsa affectata sed invitus omnibus dominis
prohibentibus violenter usurpatur.
Similiter et de rapta raptus enim
dicitur dupliciter vel cum puella de do-
mo patris violenter abducitur vel
cum voluntate recedens pro vio-
lentia opprimitur. Hoc ergo ultimo
modo dicitur raptus quia florem
virginitatis puelle violenter vio-
lenter eripuit licet non dicatur se-
cundo modo raptus vere ad plenitudinem
rapine minus dicitur hic raptus
non ad plenitudinem rapine vere.
¶ Ad tertium dicendum quod si desponsacio
precessit si eam rapit non dicitur
raptum committere. Sic dicit Ge-
lasius papa. Illos illa preteritorum pu-
...ipsum rapta dicit esse cum
... puella ... an-
... vel actu fuerit videtur
abducta. Vnde ergo nunc suis
quodammodo utitur a rapta consensu
et licet non committat raptum
peccat tamen aliter iniuriam fa-
ciendo ... libera enim debet
esse coniugia sic licet se desponsa-

requisivit nec secundum si fuit
ibi aliqua violencia quia aliter
hoc sit ibi raptus sed si fuisset
violencia sine ...
¶ Ad id ut quod ultra aliud dicendum
quod raptus aliquando sumitur large
et hoc modo accipitur ... illa
... dicitur raptus et illi-
citus coitus ... sunt rap-
tus ... quibus cum
... eadem ... quis ... est sup-
... non ...

Secundo quid si raptor possit
eam ducere quam rapuit
vel si peccet contrahendo quod
non possit videtur dici causa in ...
... placuit ut hii qui
rapiunt feminas vel furantur
aut seducunt nullatenus habe-
ant uxores quamvis eas post-
modum convenerint aut eas do-
taverint aut nupcialiter cum con-
sensu parentum suorum susceperint.
¶ Item sponsam filiam desponsatam
vivo ... illi ... ex-
plata si non fuit voluntas patris
detrahet eam a patre vivus et
tradet eam alii ... eam
et legittime erit. Sequitur videtur
quod raptor peccet contrahendo
cum ea quam rapuit. ¶ Ad id
dicit Symmachus papa raptores vidu-
arum vel virginum ob immanitatem
facinoris tanti detestamur quas
reprehensibilissimum ... a civi-
tate et communione suspendi pre-
cipimus. Ex quo accipitur quod illegit-
timi sunt raptores ad con-
trahendum. ¶ Item concilium ... quis
viduam vel virginem rapuerit vel
furatus fuerit cum suis fautoribus

anathema sit · 27 di · in xxxvi decret°
Si magis reperierit diu[er]sam puel-
lam que desponsata est et ex
apprehendens cognouerit cum ipsa
ipse morietur solus puella autem
pacietur non est rea mortis quia
sicut latro consurgit contra fratrem
suum et occidit animam eius ita
puella oppressa est ¶ Si violen-
cia in raptu opponitur pro contra-
ctu coniugali ergo qui violenciam
huiusmodi facit indignus est matri-
monio ergo talis non potest contra-
here matrimonialiter cum illa quam
rapuit ¶ Item si consensus in quam
raptam facit matrimonium inde-
bitum aut [illegible] dissoluit
sponsalia cum alia sponsa per
hoc huiusmodi consensus in raptam dis-
soluit sponsalia sed hoc non videtur
per hoc quod dicitur in canone desponsatas puellas et post ab aliis
raptas placuit eis reddi
eis quibus ante fuerant despon-
sate etiam si eis a raptoribus
vis illata fuerit ¶ Contra ergo
in eodem rapte parentibus [illegible]
[illegible] placito coniugio [illegible]
[illegible] licetur quod potest cum ea con-
trahere ¶ Similiter videtur per hoc quod
dicitur xxxvi decret. in summo ¶ Ad
hoc dicendum quod secundum quod dicit in
canonica [illegible] raptus non est
sponsa raptoris donec inquantum
huiusmodi [illegible] rapte [illegible]
[illegible] si eam illa per
e potestati sub restituta et
raptor pro rapine penam c-
gerit [illegible]

quia non prohibent adinuicem
copulari ¶ Ad aliud autem in
primo dicendum quod illud quod dicitur in
facto concilio de detestacione illi-
berius dicit non est sed arrogatum
est vel potest intelligi de illis que
desponsantur aliis ¶ Ad illud
vero quod dicit Plinius dicendum est
quod hoc intelligitur cum voluntas
parentum contradicit ipsa est
adhuc sub potestate parentum ¶ Ad
tercium vero dicendum quod illud quod dicitur
de raptoribus quod suspendendi
sunt accipiendum hoc dicitur propter
[illegible] quas ipsi
egerint penam Si non fuerit
passa penitenciam non negatur
quin possit non negatur quin
possint adinuicem contrahere de
iure [illegible] de raptoribus ¶ Ad
quartum dicendum quod illud summi
de detestacione [illegible] ¶ Ad v
ad quod secundum est de raptu illarum
que aliis sunt desponsate
et desponsate et de raptu illarum
que non dum sunt desponsate
Si enim aliis fuerint desponsate
restituende sunt eis violencia enim
sua non aufert ius sponsalium
quod habuit ille qui desponsauit
cum non interuenit consensus virginis
mulieris rapte nec [illegible] nec [illegible] [illegible]
[illegible]

Tercio queritur de pena illorum
qui perpetrant in rapiendo
ad ante predictam morte videtur
[illegible] qui eam agunt et qui con-
senciunt eadem pena sunt puniendi

f raptores secundum legem divi-
norum puniendi erant morte
ergo participes in raptu quia ante
raptor ita puniebatur dicetur
videtur. ¶ Item dicitur in canone quod
raptor publica penitentia
multandus est. Similiter potest ar-
gui de hiis qui participes erant
in raptu. ¶ Item c. agit' calced'
dicitur quod cooperantes ipsis rap-
toribus si clerici essent decadent a
proprio gradu. ¶ Si vero laici
anathematizentur. Ex quibus similiter
colligitur quod que pena inflige-
da est illis qui participes sunt
raptui. ¶ Sed videtur contrarium quia
aliquid precipitur raptori ipse potest
licitum coniungi. ¶ Similiter infames
vero ipso coniungi videntur
quod peccatum sit aliquid illis qui
participes erant in raptu. ¶ Ad
quod dicendum est quod illud quod pri-
mo dicitur regulariter intelligitur
quando causa cum alia superveniente
potest magis agi vel cum ipso rap-
tore vel cum ipsis qui erant
participes aliquid etiam si non fuit
raptus sed attemptatio etiam ipsa
attemptatio est causa maioris
pene sicut dicit Innocentius et hoc
est Lombardi in eodem. ¶ Si quis
vero dicat rape sed attemptatione tan-
tum matrimonii ingrediendi causa
satisfactionis exigentes ammisit fuit ca-
pitali pena ferenda.

Quarto queritur de evasione rap-
toris de quo dicitur in glossa an
vero de raptoribus et constituendo
et constituendo tempore ut si ad
ecclesiam raptor cum rapta [adesse?] con-

fugit et fornicatur ipsam molestare
sustinere constituit secundum liberet de
statu raptoris et raptor mo-
tis vel penarum impunitate con-
cessa ad serviendum subditus sit
aut redimendi se liberam habeat fa-
cultatem ecclesia accipit. quod si
in ecclesia esse raptor confugerit
ad evitandum mortis evasionem suam
tur. ¶ Sed obicitur venerabilis auc-
toritas. ¶ Dicitur enim in illa quod
concessa est impunitate penarum rap-
tori videtur ergo precise quod liber
sit ab omni pena. ¶ Item dicitur ¶ In
in apologia dicitur quod raptor
debet solvere dragmas aureas quin-
que patri puelle non ergo liber est
ab omni pena. ¶ Item videtur aucto-
ritas quod subiectus debet esse ad ser-
viendum ipsi patri puelle sed quali-
ter cum aliqua dicitur quod acciperet in
coniuge unde postea puniretur puella
quod accipiet servum unum. ¶ Item sic
servus usque ad quod tempus coniuncti
ungi respectum. ¶ Item dicit in illo
canone quod liberam habeat facultatem
redimendi se unde et in oppositione
raptoris alia ergo ad servitutem ... eam
quod se redimeret. ¶ Ad quod dicendum
est quod non conceditur ei sumptum
impunitas penarum corporalium non
autem libera est a pena pecunia-
ria vel alia humana pena. ¶ Ad se-
cundum quod obicitur quod dicitur
quod ad serviendum subiectus
sit non obicitur accipitur quod
pena servitutis sed recompensa-
ri debet in servitiis ad satisfa-
ciendum pro ¶ Ad tertium dicendum quod non
est determinatum usque ad quod

208

ad quod tempus sumatur ei a iure indistincte
bam iudicium est quod in lege non
comprehenditur ¶ Ulterius dicendum est quod
incestuosus tempus est utrumque sumi
at se ad sponsandum an se redimat
rest. simile xxxv. q. ii. in lectis

O Unde dicendum est de incestu
post stuprum et raptum. Primo
autem quaerendum est quid sit inces
tus ¶ Secundo utrum incestus sit ma
lum secundum se ¶ Tertio de comparatione
illius peccati ad alia illius generis
¶ Quarto de casibus qui contingunt
in incestu ratione consanguinitatis
vel affinitatis

Diffinitur autem sic incestus est
illicitus coitus cum consan
guinitate vel affinitate coniunctis
aliqua autem sumitur largius non cor
rumpendo / unde illicitus coitus quod
est tantum notum. Diffinitur autem
sic secundum Hugonem incestus est
consanguinearum vel affinium abusus
vel ubi est iniuria publica hone
statis sicut habetur xvi. q. ii. ius
dam ¶ Et patet quia unum quod
est proprie coitus quod est in aliqua
consanguinearum vel ipsa affinium
vel cum vinculo affinitatis vel consan
guinitatis sicut vincula duplicia. Ergo
quo modo hic proprie coitus quod
cantur illa duo vincula duplex
generis species proprie carnales
¶ Ad quod dicendum quod publice honestatis
quoniam apud hoc quod unum vinculum
affinitatis vel consanguinitatis / respicit
aliud quandam similitudinem
ex hiis

Secundo quaeritur utrum incestus sit
malum secundum se quod non videtur

nullum enim malum secundum se potest lic
itum fieri sed illud quod dicitur incestus potuit
licitum fieri ergo non est secundum se malum
probatio minoris quia incestus contractus
consanguinitate est cum sorore tunc cum
sorore vel cum sua cognata cog
natus sed primi copula carnalis
antiquitus licita fuit ergo non est
malum secundum se ¶ Item pondere tem
quod descendit communis quando sic
sunt tempore nunc magis tunc
si superstites essent cognati et
cognata vel sic soror dicitur ce
lebrata copula carnalis ¶ Item
incestus introductus est per constitu
tionem ecclesie ergo non est / malum in
se quia prohibitum est alicuius. Sed
ergo cessante prohibitio non esset ma
lum sicut fuit de alliis in quo
gradibus consanguinitatis prius enim erat
illicitum contrahere usque ad septimum gradum
vel ... nunc ad quartum gradum licitum
est. Si ergo sic constitutionis ecclesie
de tertio gradu et quarto indistinc
tum licitum ¶ Ad quod dicendum quod
incestus in quantum huiusmodi malum
est secundum se quia transgreditur
limites nature vel lege dei sive
auctoritate ecclesie determinatos post
multiplicationem naturae unde non
sunt incestus ... adae cum
filiis tunc ... ad hunc
enim limites non erant positi vel
... ecclesia ...
sicut dicitur ... postea non fuit
multiplicatio ... generis
humani ... sunt / ... alie
et ... sunt illicita que prius
erant licita sicut habetur in ...

nisi euitarent ille persone coniuncte
pluribus modis personis aliis dicitur
communicarentur. per hoc responsio ad
primum cum autem consanguinitatis
talibus modis affinitatis prohibentur
in tercio gradu consilium sed est
utilior multiplicatio et plures
filii sunt illegittime ad quod
et hoc non dicitur incestus in quolibet
statu esse malum secundum se et
per racionem licet quod nunc reputatur
incestus aliquo tempore non reputa-
batur. ¶ Et per hoc patet quod est
illud quod obiciebatur incestus cum
nunquam potuit licere sed secundum copula
carnalis inter illas personas qui
nunc sunt prohibite illo tempore
qua non erant prohibite potuit
licite fieri nec tamen incestus nisi
secundum postea licite fieri. ¶ Ad secundum
non dicendum quod si deficeret genus
humanum non sufficit esse nisi [illegible] tunc
tunc sunt ut sua diuturnitate
possent cognationes cognatas con-
iungere sed dispensatione divina. et
quod non est illicitum fit licitum
auctoritate eius cum licitum esse
quod sua auctoritate esset illicitum. ¶ Ad
aliud dicendum quod non tam sunt
constitutiones ecclesie instituta sed que-
dam contra naturam vel iure gentium
per addita racione inde tan-
gere Augustinus in libro de civitate dei ubi
dicit habita est enim ratio rectissima cari-
tatis ut homines quibus esset
utilis atque honestissima concor-
dia diversarum necessitatum vin-
culis necterentur nec unus in uno
multas haberet sed singule spargerentur

in singulos ac sic socialis vita
diligentius plurimos obtineret. pa-
ter quippe et socer duarum sunt ne-
cessitudinum vocabula. ergo qui
alius est pater alius socer nume-
rosius se caritas porrigit. Et post
eo ergo maior cohercione quanto de
genus humanum attinet quod dam-
pnandum est caritati. ut ergo
lucrosius caritatis dilatentur ordina-
tum sunt secundum suas consanguinitates
quod coniunctiones matrum et femi-
narum legittima lege prohiberentur.

Tercio queritur de comparatione
incestus peccati ad alia eiusdem
generis. Videtur quod sit maius peccatum
quam adulterium. Per hoc quod dicitur ad
adulterium malum devenit fornicatio
cum ad incestum. ergo incestus
est maius peccatum quam adulterium.
¶ Contra. Illud adulterium contra ipse
sunt peccatum repugnat contra
lege nature incestus non autem
sed constitutione inventum. ergo non
videtur esse peccatum. ¶ Item in gra-
du [illegible] aliena vocacione nunquam
sunt dispensatio sed in consanguinita-
te cum consanguinea sorte invenitur
dispensatio. ergo minus est peccatum in-
cestus quam peccatum adulterii. ¶ Cir-
ca incestum aliquam dispensatio-
nem ponit quam dicitur agitur de his qui
[illegible] q. i. [illegible] in canone Si
quis cum matre et filia forni-
catus fuerit ignorante matre de
filia et filia de matre nunquam acci-
piet uxorem. ille non et nolunt
despicient maritum et alia mulie-
res contrahunt absque incestu. ¶ Ad

p[re]dictu[m] q[uod] incestus est maius
pecc[atu]m q[ua]m sit adulteriu[m] co[n]ponit eu[m]
sic arg[umentum] maius pecc[atu]m e[st] cu[m] uxore
p[ro]p[ri]a cu[m] aliena uxore coire in
[illegible] adiungimus incestus no[n]
addimus diffinitum incestus incestus
eni[m] in suo genere maius est q[uam]
adulteriu[m] in suo genere. Ad 3[m] dicit
q[uod] aliqui [illegible] dicendu[m] e[st] q[uod] p[ro]le
q[ua]m instituit [illegible] decus in
[illegible] adulteriu[m] [illegible]
p[ro]p[ter] hoc q[uod] dixit adherebit uxori sue
[illegible] et erunt duo in carne
una [illegible] dat intelligi q[uod]
[illegible] cu[m] aliena adheret ille [illegible]
[illegible] illegittimitate [illegible]
[illegible] relinquunt incestu[m] et
[illegible]. Si ergo quia [illegible]
[illegible] sunt [illegible] adul
teriu[m] [illegible] incestus.
Si n[on] dicat q[uod] [illegible] illa
lege relinquet homo pat[rem] et
matre[m] esse adulteriu[m] p[e]cc[atu]m et
ita magis co[n]tra legem nature
dicendu[m] est q[uod] [illegible] lege eu[m] na
ture [illegible] est incestus pec
catu[m] q[uam] adulteriu[m] sicut [illegible] vin
culu[m] [illegible] adheret plus legi na
ture q[uam] vinculu[m] maris ita plus
est contra legem nature ince
stus q[uam] adulteriu[m]. Ad 4[m] [illegible]
[illegible] dicendu[m] est q[uod] licet inueniat
dispensatio [illegible] in aliquo gra
du consanguinitatis non reputet
incestus [illegible] esse incestu[m]
non sit aut inadulteris [illegible]
[illegible] maius esse p[e]cc[atu]m adulteriu[m]
q[uam] incestus adulteriu[m] [illegible]
[illegible] dicti incestus no[n] [illegible]

[illegible] dicit in remotioribus aut
[illegible] intuens dis
pensatio [illegible] aut [illegible] dis
[illegible] quas [illegible]
tunt. Ad 5[m] dicendu[m] q[uod] [illegible]
ignorantia [illegible] sat [illegible]
ab incestu [illegible] sicut [illegible]
ita ignorantia excusat ab adul
terio sicut si aliquis adhibet di
ligentia[m] q[uam] poss[et] [illegible] et
supponeret aliam loco uxoris
sue [illegible] committendo adulte
riu[m] [illegible] ipsa[m] esse coniugem
suam aut [illegible] credens eam
esse uxore[m] [illegible] uxoris eam
cognosceret [illegible] plus [illegible]
de adulterio [illegible] sicut legitur
de Iacob, cui supposita fuit Lya
loco Rachelis q[uam] [illegible] in uxore[m]
copularet [illegible]

Quarto q[ue]ritur de casibus qui co
tingunt in incestu [illegible]
[illegible] affinitatis [illegible]
[illegible] lege
q[uod] duo fr[atr]es eandem acciperent in
uxorem. [illegible] no[n] [illegible]
q[uod] [illegible] in Leui[tico] turpitudinem uxo
ris fr[atr]is tui n[on] reuelabis quia tur
pitudo fr[atr]is tui est [illegible]
aliud q[uod] d[icitur] Deut. [illegible] si aliquis
[illegible] mortuus [illegible] dux
[illegible] defuncti uxorem [illegible]
accipiat [illegible] [illegible]
fr[atr]is sui defuncti [illegible]
[illegible] cu[m] uxore fr[atr]is
sui. [illegible] contrariu[m] [illegible]
[illegible] duabus sororibus [illegible]
[illegible] in lege

ubi dicitur suscitare uxorem fratris sui non re-
cipiet impellicationem ignominie [illegible]
[illegible] antiqui patres sic leges
contradictas licet enim lex non esset
statuta in tempore tunc legis statu-
ta servabant sicut patet de iuda qui
voluit quod filius eius suscitaret
semen defuncti unde ipsa lex super
hoc data fuit. ¶ Ad quod dicitur
quod illud quod in lege dicitur quod nullus
acciperet uxorem fratris sui intelligitur
ipso vivente unde eius lex alia
exponitur. quod autem iudicavit quod frater
acciperet uxorem defuncti [illegible]
[illegible] dicitur in figura [illegible]
[illegible] in figura autem [illegible]
in alio [illegible] suscitanda est
[illegible] non [illegible]
non [illegible] in veritate autem ut non
[illegible] lege [illegible]
multiplicatum [illegible]

¶ Ad secundum non dicendum quod illud quod
dicitur de iacob quod duas sorores habuit
cum hoc esset prohibitum in lege re-
spondendum est quod non dum erat
lex promulgata in figura autem
factum fuit ut ostenderetur duplex
[illegible] esse in [illegible]
contemplative [illegible] active
[illegible] per rachel et lyam [illegible]
[illegible] est [illegible] lege
sine lege [illegible] dicendum
quod [illegible] utraque uxore
[illegible] cum hoc [illegible]
tempore [illegible] fuit nec lex [illegible]

Querendo quibus utrum peccet qui
contraxit cum aliqua ut-
rum prima est in tertio gradu et
alia in quarto potest enim queri

[illegible] quod gradus [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] computari gradus [illegible]
[illegible] tunc enim gradus
attendo [illegible] persona autem
que [illegible] est [illegible]
[illegible] capiti [illegible] quod secundum
eam computandus sit gradus et
hoc si est tunc peccat persona
que est in quarto gradu cum
illa que est in quinto [illegible]
[illegible] que sit [illegible]
dum [illegible] aut [illegible]
[illegible] talem [illegible]
[illegible] ordinis
[illegible] usque ad [illegible]
gradum se [illegible]
[illegible] esse [illegible] tunc [illegible]
matrimonii vinculum recipit et
quodammodo [illegible] sufficiente
[illegible] autem usque ad quartum gradum
[illegible] consanguinitatis statutum
est ut sicut [illegible]
[illegible] status [illegible] ita [illegible]
[illegible] gradibus
[illegible] si hoc esset tunc [illegible]
non [illegible] posset [illegible] matrimonium
in illis [illegible] gradibus in quo autem
[illegible] institutum est potest queri
queri que sit causa [illegible]
[illegible] usque ad quintum
[illegible] ¶ Ad quod
dicendum quod si una persona fuit in ter-
tio gradu et alia in quarto gradu
secundum [illegible] ordinatum
in [illegible] matrimonium
secundum eum [illegible] fit
[illegible] matrimonium ad
[illegible] ut ubi

tepescat dilectio naturalis alibi indeque
tunc dilectio moralis ¶ Ad secundum
dicendum quod duplici ratione abbre-
viati sunt gradus per quos sit
illegittima persona ad coniungendum
quarum una est quod initium proces-
serat matrimonialis quomodo quod
tunc ratione consanguinitatis tum
ratione affinitatis tanta sunt
confusio personarum quod vix poterat
cognosci quinque inter personas
legittime ¶ Secundo restringunt di-
lectio naturalis que tepuit ut non
ultra protendatur in quantum solet
protendi et ideo usque ad quartum
gradum protendit in consanguinitatis
ubi incipit dilectio ratione con-
iunctionis matrimonii quod de est
corrupte nature tepescens ¶ Sed
quia ratione affinitatis in quantum
protendatur linea affinitatis et
tamen sunt tria genera affinita-
tis utrum consimiliter sit prohibitio
quatuor secundum consilium graduum
ut quot gradus sunt consan-
guinee affinitatis tot sunt iusto
et tres ¶ Ad quod dicendum quod aliud
est in primo genere affinitatis et
in aliis ¶ In primo enim genere
affinitatis que relinquitur copule
coniugalis quartum gradum affini-
tatis decretum non concedit sic
legitur in vi. de consanguinitate
et affinitate in non assignat
exhibit quod gratie esse dispen-
dandum sed ultimum procedere non sit
ante legem inspecto genere affinita-
tis unitas sicut legitur ibidem
in ante eadem subest que sus-
dicta est ne multiplicatione con-
fusio fiat personarum illegittimarum

ad contrahendum
[O]Eendo dicendum est de aliis que
pertinent carnalis quod specialiter
dicit theologum tamen aut humane
per dictum incestus sic supra
est et dicitur hoc proprium carnalis inter
personas illas que illegittime
dicuntur ratione alicuius significatio-
nis spiritualis sicut illi et super-
stitionis in cognationibus spiritua-
lis spiritualis et legalis secundum alia
dictum cognatio spiritualis coniunge-
tur cognatione carnali quoniam
oritur inde coniugi tunc ordinans
nati in matrimonio impedimentum
inzatum est professionem ¶ Sed
ergo queri utrum huius copula car-
nalis sit secundum se peccati ¶ Ergo
de comparatione huius peccati ad in-
cestum incestus quod dicitur ratione con-
sanguinitatis vel affinitatis ¶ Secundo in
quibus casibus contingit peccare
cum ratione huius vel illius ¶ Ex
aut non sit peccatum videtur per hoc
quod in lege et tempore apostolorum sa-
cerdotes contrahere qui erant in
sacris ordinibus constituti ¶ Secundo huius-
modi cognatio spiritualis reddit
personam illegittimam constituere
sed ergo non invenimus prohibitio-
nes fuisse pronunciatam ¶ Secundo sacerdotes
orientalis ecclesie et dyaconi
adhuc habent uxores suas ergo
non est secundum se peccatum ¶ Item
quod sacerdotes orientalis ecclesie orta
occidentalis non possunt habere ux-
ores aliqua causa est si
dicatur quod hoc est propter votum annexum
in ordini ¶ Contra quia habent
eorum ordines votum non est annexum

noti quod non vane noti ista plus
tenentur quam illi. Si dicatur quod ec-
clesia occidentalis nanam (?) in
Niceno synodo propter castitatem
vane illorum qui in sacris ordini-
bus constituuntur, sic nos propter
castitatem vane illorum qui in sa-
cris ordinibus constituuntur, sic non
videtur racio cur predecessores
non indigent ligare successores
succedentes in continencia. Ad
hoc dicendum quod licet summi aposto-
latus et aliis prelatis parcendum non
esset primo tempore legis veteris
vel eciam tempore apostolorum incho-
antis potest esse impune tempore primo
vane aliquam obligacionis per-
petue que ducta est propter ma-
iorem honestatem ecclesie. Ad hoc
non dicendum quod licet aliqui sint pro-
hibiti nichilominus modo prout con-
hibiti propter malam incontinencie con-
tinuat impunis [illegible] et ma-
nente prohibicione manet peccatum.
Ad est eciam ratio in mundicie in
continencia propter contrectacionem sacri
domini. Si enim mundi debebant esse
ministri qui sponsus panes
contrectabant sicut habetur .lxxxii.
di. proposuisti. multo forcius oportet esse
in mundicia tractantes vehiculum in
illis que contrectare debent
sacramentum altaris secundum illud
Ysa. lii. mundamini qui fertis vasa domini.
Ad illud vero quod obicitur de sacerdoti-
bus orientalibus dicendum quod non
est simile sacerdotes enim orien-
tales in aliqua mansuerunt ex
dispensacione. Sacerdotes vero occiden-

tales ecclesie legem servaverunt sibi
positam de continencia sicut habetur
di. .xxxi. ubi dicitur aliter se habet
orientalium tradicio ecclesiarum, a-
liter huius sancte romane ecclesie. Nam
eorum sacerdotes dyaconi vel
subdiaconi matrimonio copulan-
tur. Istius autem ecclesie vel occidenta-
lium nullus sacerdotum a subdiaco-
no usque ad episcopum licenciam habet
coniugium sortiendi. Sed ante
videtur contrarietas concilio Niceno syno-
do secundum quod in eadem continetur
distinccione ubi dicitur Nicena sy-
nodus volens corrigere vitam
[illegible] in ecclesiis confirmavit per-
sint leges quas canones nomi-
namus in quarum tercia decre-
tavit dici ut episcopi presbiteri
dyaconi et subdyaconi [illegible]
bus non utantur. Sed hoc qualiter
sit intelligendum illud exponitur.
Si vero queratur utrum teneantur
ex voto vel ex constitucione dicendum
est quod ex utroque quod enim ex voto
teneantur patet per hoc quod dicit Gre-
gorius in [illegible] ut apud [illegible]
dicitur ut nullus fiat sub-
diaconus facere promittat nisi se
victurum caste promiserit et hoc
intellige vel expresse vel eo ipso quod
promovetur sic habetur .xxvii. q. .i.
quamvis et hoc eciam intelli-
git ex constitucione et ideo eciam
dicendum est dicitur ac si compulerit
sicut habetur .lxxxi. di. quod eciam
eciam constitucionis tenentur sic
dicit Gregorius eos qui prohibitam
feminam apud uxoribus continere non

tarunt ad sacrum ordinem volumus
amoveri quia nullus debet ad altaris
ministerium accedere nisi cuius castitas
ante susceptum ministerium fuerit approba
ta. Dicit Beda super lucam sacer
dotibus ut semper valeant assis
tere altaribus semper ab uxoribus ne
cesse est continere semper castitas ob
servanda praecipitur. Ad id nota quod
olim de canonicalibus subdiaconibus
statutum est quod continerent tamen quia plus
videtur esse non dicendum quod alii
obligantur ad continentiam orientales
et occidentales orientales
non sunt quod dicit hic uxor obligari
ad continentiam quia tempore vicis sue
non debeant quia opportet
eos qui altari ministrant
in tempore obligationis continere
se in carnibus ut adde possint
consequi que simpliciter postulant
Item in hoc sic ex premissis quod
post mortem uxoris non potest
contrahere matrimonium non etiam
ad perpetuam continentiam obligantur
in sacris ordinibus constituti

Secundo queritur de comparatione huius
spiritualis incestus ad illud peccatum
incestus quod dicitur esse contra consan
guinitatis vel affinitatis et videtur
quod maius sit peccatum maior enim
est affinitas spiritualis quam car
nalis sicut praevalet spiritus carni
ergo maius videtur et hoc peccatum
illo. Item hic est quod vel ma
lum illi non vali ergo hoc peccatum
videtur esse maius illo. Contra
contra vinculum consanguinitatis est vinculum
aut naturae vinculum aut naturae
est vinculum primum ergo peccatum contra

quod est contra illud maius est quam
peccatum quod est contra vinculum spiritua
le. Item primum plenitudo spiritus
spiritualis ad carnale [illegible]
[illegible] dicitur ita debet diligere homo al
terum qui se suscepit de sacro
fonte sicut patrem. Item arguitur
quod non patitur quicquid inter personas
que sunt spirituali proximitate se
non potest esse coniugium inter per
sonas que sunt consanguinitate
unde dicitur xxx q. i. [illegible] in propria
non arbitror posse si legale eo
niugium quid quod illos inter eos qui
natura et eos qui ad aquam si
li sunt verandi leges matri
monia contrahi prohibentur. Addunt
ergo plenitudo amicicie nam necesse
ad vinculum spirituale per quod videtur
quod fortius sit vinculum consanguinitatis
quam spiritualis proximitatis ita
maior transgressio contra illud
quam contra aliud. Ad quod dicendum
videtur quod dignior proximitas spiritu
alis proximitate carnali que
est consanguinitate ita contra dig
nitatis maius videtur esse peccatum
contra illam quam illa quia tamen
proximitas naturalis prior est et maior
qua adhuc videtur maior in iniuria
contra parte quam contra illa et ita
videtur concordia et receptum
Item contra diversorum personarum
[illegible] proximitatis et consanguinitatis
spiritualis que enim remotior est
in linea proximitatis spiritualis magis
peccat quam illa que propinquior
est in linea consanguinitatis spiritualis
que remotior est in linea consanguinitatis

ius peccat quam que committuntur
est in linea cognacionis spiritua
lis ¶ Si non fiat cognacio licet
spiritualis cognacionem et affinitatem
maius minus peccatum videtur esse
cum sit peccatum contra consanguinitatem
alicuius cognacionem quam contra af
finitatem licet affinitas sit soror eius
quam spiritualis propinquitas affinitas
enim oritur in lege veteri spiritualis
vero propinquitas in lege nova in
dicitur emanat similiter contra cathecis
mi baptismi confirmacionis principaliter
nata contra legem ¶ Est ista pa
tet vz per predictos

Tercio queritur aut quibus casi
bus contingit peccare eo
contra legem ut illius contra ius vie
nati ¶ Et contra spiritualis propinquita
tis seu cognacionibus primo queritur
utrum mulier que emisit votum
castitatis sollempne peccet red
dendo debitum post matrimonium
contractum videtur quod sic votum
enim continencie sollempne impedit
contrahendum et dirimit contractum ergo
ergo de iure non possit manere in
coniugio nec debet petere debitum
nec reddere ergo si reddat peccat non
minus simplex votum quam sollemp
ne sed si simplex esset votum post
contractum matrimonium non peccaret
reddendo debitum licet peccaret pe
tendo sic plures dicunt ergo votum
sollempni existenti non peccat
mulier reddendo debitum Ad
quod dicendum est quod ubi est votum
sollempne factum per professionem pec
cat mulier reddendo debitum
non enim potest debitum reddere

cum non esset nec matrimonium sed
quod matrimonium est legittima quo vir
cum muliere sed aut non est legi
tima ¶ Ad aliud non quod alia quod
non magis obligat votum simplex
quam sollempne dicendum est quod sim
plex est contra eius quod est votum
sed non contra sollempnitatem adiun
cte obligat ante immediate contra
ut illegittima permaneat persona
similiter Deus adiudicauit Si non
dicat quod quia non Deus fecit contra
cia ablata licet separari debeant
reddere autem debent reddere debitum
dicendum est quod cum plus constat de sol
lempnizacione huius licet non constet
iudici tenetur non reddere eo solo
contra ¶ Si vero non constaret de vo
to sollempni sed in uicio esse
pelleret ad debitum videtur esse
reddendum constet de matrimonio
una constet de voti sollempnitate
¶ Deinde queritur de muliere que votum
castitatis emisit postea nupta
viro cum illo contraxit ut quidam volunt
peccat si non contraxerit quod stante
est simplici voto ¶ Votum enim
simplex non magis obligat quam sol
lempne sed si sollempne esse
nutantis tamen illicitum red
dendo esse quo peccat contrahendo
per gratiam constante simplici vo
to ¶ Contra manente abstinen
dum est quod non vnit maiori
existium sed contra manente est
matrimonio continencia quam matri
monialis licet maior sit quam con
tinencia virginalis quam matrimonialis
tamen matrimonium non dissoluit
propter simplex votum ita nec

quod dupliciter contractum remanet
reddere ergo quod non peccat consentiendo
Item dicitur in quadam decretali quod
si contraxit per iuramentum manere
dz in matrimonio quoquo presumitur
alterius fuisse illicitum sed illud
alterius fuisse illicitum contractum [illegible]
non ratificavit ¶ Ad quod dicendum
secundum illud quod gratia videtur quod
nisi consenserit non debet reddere debi-
tum ratione dicitur penitenciam de
iuramento temerario consumate
in uoto siue ante iuramentum siue
non peccat consentiendo consenciendo
in carnale copula propter uoti
transgressionem ¶ Ad id quod obicitur
in contrarium dicendum est quod licet
aliquis obliget uotum simplex
non sollempne tamen uotum
vel tamen tamen sollempnitatem
tamen si contraxerit et uoluntarius
post uotum simplex reddere debet
debitum post consummatum matrimonium
tamen peniteat de transgressione
uoti sicut non est consummatum
matrimonium possunt alterutrum intrare
possunt cum contraxerit et ad frugem
melioris vite transvolare uita
innatae iuramento et uoto [illegible]
cum indiscreto sunt iuramento
¶ Ad id non obstat quod consummatio
matrimonii sint alterius et ideo non
indebatur ratificari in posterum
dicendum est quod quamvis non sint
illicita consilio tamen malo di-
cit deus bonum vocare cum
quod sint matrimonium non consummatum
tales reddere debitum tunc sunt
simul debitum primus [illegible]
secundum est debitum si cum
simul committent se coniugati per
carnem tamen ante non peccat red-
dendo ¶ Ad id non quod obicitur quod iura-
mentum illud erat [illegible]
quod secundum [illegible] nita
ad [illegible] intentione contrarium
dicendum est quod licet esset [illegible]
quod iste sunt est tamen erat non
matrimonium uotum quod precessit et
ideo quo adhuc vigebat intentione
contrarium ideo non obstante
agenda penitentia pro temeritate
iuramento quod debet esse cum in dicto
sic dicit [illegible] ¶ Item casum
si mulier dederit alicui fidem de
contrahendo et postea uotum de con-
tinendo emisit si aliqua con-
ueniat peccat peccato incestus con-
trahendo et carnaliter se ei com-
miscendo [illegible] quod mulier
talis sit que consummatione
ius non valeat [illegible] ¶ [illegible]
peccat peccato incestus faciendo
contra uotum [illegible] quod emisit
uotum continentie post uotum
continentie emisit consensum in
carnale copulam et carnaliter cog-
nita est ergo peccat peccato carnis
contra uotum ergo committit incestum
¶ Contra videtur quod dicitur videtur
ubi dicitur quod de fide mentita [illegible]
[illegible] agat [illegible] satis
faciam cum velit in domo [illegible]
[illegible] concedatur si in-
tendit [illegible] alicui
[illegible] ergo non peccant
sic contrahendo et carnaliter se com-
miscendo ¶ Ad quod dicendum est
quod illud quod dicit [illegible] respicit
illud quod dicitur de duobus malis
minus malum eligendum et [illegible]
malum ante et mulier [illegible]

matrimonium post votum simplex
quam incurrit votum solempnitatis
et ideo hiis continenter consenti-
bus concedit sibi licentia illa
quod agat penitentiam de violatione
voti nec licet ex precepto incestus
si reddat debitum post matrimonium
contractum vel si carnaliter cum
sorore sua matrimonium fecit
est persona que votum emiserit
sed non tamen dicitur voti violatio
¶ Compaginis ideo est desperans pro
tinctus ad peccatum incestus sine
sacrilegii | Sed aliud incidit quod per-
venit causa cognationis spiritualis
sine spiritualis proximitatis per-
gens querit utrum vir peccet pec-
cato incestus qui baptizat filiastrum
suum vel tenet filiastrum suam ex sacro
fonte cognoscat uxorem suam cum
officio operatur | Et videtur quod sic quia in
cestus vocatur cum est peccatum luxu-
rie causa proximitatis spiritualis
sed hic est spiritualis proximitas quo
facit deinceps illam cognos-
cendo ¶ Item in canonibus dicitur
quod a sancto pastore sacrati salis
iungere sibi esse incestum ad confir-
mationem persona nulla copulam
sua cognatione sumendo debet et
illud dicitur superius quod se non suadete
te dyabolo tale nomen indicit
et loquitur aliorum vero viro
aut mulieri per suspectionem
de sacro lavacro fuit reddit ad
proprium thorum ¶ Contra aut fuit
cum necessitate urgente | aut fuit
est | ex fraudulentia aut ex igno-
rantia | Si ex ignorantia ig-
norantia equi excusatio videtur
| Si non ex malicia fraus non dicitur

peccatum | Si vero ex voluntate
dicitur cum quotiens ad culpam vel
est nimietatis est peccatum non ergo
sicut ergo quod non peccavit peccato in-
cestus ¶ Ad quod dicendum est quod si
fuit ex voluntate tunc nulla
sua esset sibi persona que per
baptizare non negatur quod posset
postea reddere debitum coniugi
sicut supra XXX q. 1 c. ¶ Ad licen-
tiam ubi ponitur casus de illo
qui filium suum in necessitate bap-
tizavit | Sed non fuit cognitio
vel ex malicia nec ignorantie
occupatus nec non malicie pe-
nitentiam dicitur agere ¶ Sed nec ab
invicem sunt separandi nec alter
alteri dicitur subtrahere debitum pe-
tenti in hoc dicitur cognatione spiritualis
| Si vir vel mulier ¶ Ad libe-
rum aut dicendum est quod licet cognitione
post paternitate contracta tamen
ex voluntate ad actum fuit | Si non
ex malicia actum fuit ipsi non
peccat reddendo debitum peccat
tamen exigendo ¶ | Ad aliud dicendum
quod illud quod dicitur in canone potest in-
telligi de illis personis que an-
tequam sunt matrimonium contra-
xerint ad invicem proximitatem
spiritualem illud autem quod sequitur de
de illis personis ubi ignorantia
intervenit ¶ | Sed potest queri | Si
utrum reliqua parente suscepto
quis filium de sacro fonte
tamen ut ad invicem peccato in-
cestus petendo vel reddendo ¶
¶ Ad primum dicendum est quod in hoc casu

utraqz psona sua mre subtm
remett pot pet nec si petat
alius tenet reddere ¶ De tercio quis
aut paddatre confessore inpua
lenteutre sine susceptum inpua
ppinqitas spualis contrahitur
ergo filius ipius confessoris sequit
aut incestum cum muliere sic sus
cepta inpenitencia uel sic pot eam
duce in uxorem ¶ Dicendum non possit
eam duce videt per hoc q dicit
actam omnes quas inpua suscepi
cuinque ita sunt filij mei ut bap
tismale suscepti sed filius sacer
dotis non pot trahere cum mulie
suscepta in bap^te ergo nec pot
contrahere filius confessoris cum
muliere inpua ¶ Ppterea videt
qt sua uxor soror spualis
ergo videt quodda incestus ¶ Ad
hoc dicend e qd non est simile de
famulo spuali sacramti penitencie
tunc baptismus illud enim q e baptis
malis est maioris reuerencie ergo
talis cum baptizata non ficte dimit
tit omnis culpa et pena et ideo
ppinqitas spualis magis contra
hit sic cum aliquis suscipit aliq
psonam ad penitenciam contrahitur
vinculum spuale inter pueri et fi
lum sed non penitencia sed inter parentes
sing et illius sic non suscipitur
in baptismo ppinqitas spual con
trahitur inter filium baptizantis
et mulierem baptizatam tamen ma
ioris oportet filium sua qui de
sacro fonte suscepit aliquem fi
lio suo in matrimonio tradere
Consequenter de cardinalibus

peccatis carnis q sunt est caute vide
quod fit multis modis / aliq
enim psbs quibz turpitudinem
inpenitet ipsi contra molliciem /
aliquando non cum alio uel alia z
hoc contingit turpius cum salz
masculus cum femina in mem
bris non adhuc quesitus uel fem
inordinate cum viro / Deinde
cum masculus cum masculo uel
femina cum femina ¶ Utrum cui
sit cum re irrationali in hoc genere
hunc e determinat quis e ma
ior peccatis nature ¶ Dicendum aut
sit maius comparacione aliorum
peccatorum pz per hoc q dicit aug
de adulterinis coniugiis cum horum
peccatorum pessimum e q contra
naturam fit / et dicit aug in li
bro flagicia que sunt contra
naturam ubique ac semper repu
dianda sunt atque puniendae
nec minus quia ipsa societas que
cum deo nobis esse oportet uio
latur cum eadem natura cuius
ille est actor libidinis puersita
te polluitur ¶ Sequitur autem garcit de
comparacione horum peccatorum inter se
secundum eorum magnitudinem ¶ 2°
de pena horum peccatorum ¶ 3° de
capitulis aliquibus &

Mollicium sit videtur q molli
cies sit maius peccatum inter
que sunt cum eis inpiciatur qua
tenus ad quod ordinatur quibus
est ut alius sit agens z alius
sit recipiens in hoc aut pecca
to remanet sed eis in aliis non
remanet / eis alteritas licet malis

fit oppositio naturae ergo hoc est summum
et maximum peccatum in hoc genere
¶ Ad hoc facit quod dicitur in Genesi xix
[illegible] ubi dicitur quod percussit dominus
eos qui sodomiam faciebant in-
iram vel [illegible] fuit naturae na-
turae eo quod rem detestabilem
faciebant [illegible] videtur quod istud
sit maximum peccatum in illo genere
¶ Sed contra videtur illud esse maximum
ubi homo fornicatur spiritualiter in ipsis qui
corporaliter dicitur cum super illud Genesi
xxxviii [illegible] fides suas
dum pessimus glossa quod cum peccato-
ribus fornicabantur ergo est pessimum
in illo genere ¶ Praeterea adhuc est gra-
vius ut fuerit fides ubi ergo est
plus de oppositione ad spiritum ibi
est maior oppositio contra naturam
ergo maius peccatum in hoc genere
¶ Item maximum peccatum est spirituale
ydolatria sed huic in illo genere
fornicationis respondet aliquid in
genere peccati carnalis ergo illud erit
maximum in illo genere sed hoc videtur
esse peccatum id est quod est masculi in ma-
sculum commixtio prout habetur ad
Romanos i super illud relicto usu naturali
glossa quantum ad ydolatriam proprie
et turpissimum delictum est tantum
comparatione [illegible] et perdi-
ta passio quam receperunt [illegible]
[illegible] et loquitur ipso de peccato
contra naturam quo masculi in
masculos etc. ergo illud est maius
peccatum in illo genere ¶ Ad quod dicendum
quod in illo genere maximum dicitur

quod est contra naturam [illegible]
[illegible] vel etiam altius spiritus ¶ Ad
aliud autem potest [illegible] dicendo quod li-
cet [illegible] in principiis quibuscumque
fit secundum actum receptivum [illegible]
[illegible] mollicies non proprie hoc dicitur
maius peccatum in illo genere licet
contrarie sit [illegible] cum coha-
bitatione est quam illud quod ordina-
tum est ad naturam quantum ad
[illegible] ordinato naturae [illegible]
tibus nec in aliquo quod debito modo
fit receptum [illegible] sed autem est
[illegible] qui ubi in aliquo [illegible]
mo receptum aliquid tamen mol-
licies [illegible] quod est in hiis
qui patiuntur [illegible] est
gravissimum peccatum contra naturam
quod quod [illegible] actus secundum naturam
sufficientis ad recipiendum ¶ Ad a-
liud dicendum quod licet illud peccatum sit
detestabile tamen in se [illegible]
plus detestabile quod voluntas
nec destruxit nec separavit se
nec fecit de similibus cum ag-
gravatio est in illo genere peccati ¶ Ad
aliud non quod [illegible] dicendum
est quod computatis peccatis per hoc
est [illegible] peccati [illegible] cum
quod est contra naturam est summum
in genere [illegible] peccatorum propter
infidelitatem dicitur summum in genere
spiritualium peccatorum. Dicitur autem infi-
delitate ydolatria. Secundum enim fit
[illegible] propter [illegible]
[illegible] summum dicitur in-
fidelitatis ydolatrie. ¶ [illegible]

fabula composite peccato carnali seruiunt
dicitur peccatum quod est contra naturam
Aut illud dicitur innominatum peccatum
sine pressio ignominie quia sunt
homines decepti ipsius in tali crimine
rest ita enorme ut nec ad re-
cordationem debeat peruenire

Ideo quia dicitur species huius peccati
quod aut puniatur morte
secundum leges humanas patet per philosophum quod
dicit medicus qui puer adulto
vel corrupto coniuncte persuaserit
capite puniatur. Si ergo persuasio
punitur tam multo magis opus ipsum
peccati. ¶ Similiter dictum inuenitur Leuitici
ubi loquitur de peccato contra naturam
dicens qui dormierit cum mas-
culo coitu femineo utrique nefas
operati sunt morte moriantur. Vnde
hoc peccatum iniuria nature unde
morte multari decretum est. ¶ Item
in detestationem huius apud pecora
iubetur occidi non quia apud pecora
delinquerint sed ne facta refricent
memoriam. Vnde Augustinus xxxiij q. i. Iubentur
inde pecora iubentur occidi quia
tali flagitio contaminata indigna
refricant memoriam facti. Vnde
aut non tantum pena mortis sed etiam
genus mortis horribile inflictum
ei debetur. Genesis xix. ubi dicitur
quod pluit dominus super Sodomam et
Gomorram sulphur et ignem de celo
et subuertit ciuitates istas in quibus
regnabant istud et uniuersos habi-
tatores urbium ut horrore pene
genus peccati ostenderetur. Vnde dicit
Gregorius cum dominus carnis scelera
punire decreuisset sulphure ciuitate vel

carnis in natura maculam huius
Sulphur cum fetore ignis ardens
quia ergo ad peruersa desideria car-
nis arserunt merito sulphure ig-
ne perierunt. ¶ Sed peccato quare ipse
quod infantes cum parentibus damnati
sunt in Sodomis et in innocentes
bene absque culpa. ¶ Ad quod dicendum quod hoc
factum est ad maiorem detestationem huius
ne de corpore originem aliquis vocata
nec vestigium remaneret et illius
ne dum vincetur exempla patrum
sapientes et sic leuius puniuntur
parentes nos tamen ipse qui perpetuis
... caruit morte cum filiorum dampna
est punitus. ¶ Sed adhuc quare
tante pene videtur cum ad sit
commissum peccatum et maxime
detestabile quod maxima respon-
deat ei pena in futuro. ¶ Sed in-
quam constat quod de ... compre-
erit terre Sodomorum in die iudicii
sed sicut illud tangitur illi dicta
... in hoc peccauerunt quod non
crediderunt maiori ergo pena dig-
num est peccatum quod est contra naturam
sed videtur quod maxima pena de-
beat respondere peccato contra naturam.
dicitur etiam xxvii Luce super illud
qua die exiit Loth a Sodomis
glossa Beda premisso maxime
scelere sodomitarum sola cum
... que vel bona vel
dura nulla esse putauerunt et
dicat de domesticalia negotia
... ergo ubi maximum
scelus reputatur maxima pena
dignum reputatur. ¶ Ad quod

q̄ pctm̄ contra naturā vtrum
est sine vero fiat maiorum
pctm̄ infidelitatis ¶ Ad illud nō qd
obr̄ p̄ illud 2a q̄ ar .4. dicendū est
q̄ nō loquit̄ quantum ad genera
pctōrum sed loquitur quantum ad
pctm̄ infidelitatis inquantum fide
lium comparatione ad infidelitatem
illorum de capharnaum quia ma
ior debeb̄ pena pro infidelitate
illorum qui viderunt tanta miracula
ad credendum quam illorum qui nō
viderunt vnde dicit ibidem .i. in pcedē
tibus sed si fuissent virtutes que facte
sunt inter fortes manifestent
ipsis in quo diceret ¶ Et ideo ap
paret q̄ loquitur de comparatione
infidelitatis ad infidelitatem infi
delitatis enim illa que est in illis
qui nō crediderunt ad quantum magistratum
perrexit etc.

Ceterum quidem de capharnaum aliqui
inquirunt dubitando vtrum pctm̄
sit contra naturam vel nō ¶ Dicitur
enim de viro et muliere qui pre
pinguedine admirabile reddunt de
litum, non contactu in cubitu naturali
non possunt commixtionem car
nis non possunt sic quando vni
cuique et si patiantur in mansionem
vtrum reddere possint debitum car
nis non nō contactu ¶ Ad hoc
est q̄ duobus contrariis malis vnum
malum pcedit sine pctō .i. alterum
illorum est expediens propter maius
mali vitandum illius committen
dum est q̄ fiat contra vir cum
vxore illicite et tamen in nature de
bito sine contactu ¶ Ex quo dicit

Aug. in li. de bono coniugali q̄ la
nunc pctm̄ quodlibet assidue
ad vxorem qui vsibus fuerit ad for
nicationem ex quo ipse peccat in
vxorem nunc pctm̄ quam si fornicationem
aut adulterium ¶ Et ce
tum fiat in debitu vtique naturaliter
consensus naturalis vsus aut naturalis
qui prolatus vltra propagandi ne
cessitate est venialis in vxore
sic dicit Aug. ex quo sequitur vnde
esse venialis sed alius ad damp
nabilis vnde ergo q̄ permittendum sit
sic vxori sic in solitus modus in
dicat cognoscere ¶ Et tamen super
illud .i. ad Ro. i. mouens qui est
contra natura glo. contra naturam
et gentiles quod vir eo vtitur co
niuge alia modo quam decet dam
nari sed alio modo dormit ipse cum
ea quod dicere ex quo est contra naturam
semper contra sed gentiles tamen
est maius pctm̄ quam fornica
tio vel adulterium ex quo semper eius
pctm̄ ideo ex quo cum permissione ad
peccatum ¶ Item gentiles qui
est contra naturam coniunctio
sit in meretrice sed execrabilius
in vxore vt dicit Aug. in li.
de bono coniugali sed nunquam malum est
pctm̄ quam semper ex quo propter contra
tum fornicationis nō est tale ma
lum peccatum in vxore ¶ Preterea in
ad eo super illud libidinem glo.
libido est ardor per quem sunt turpi
tudines sed ardor per quas turpi
tudines distinctis in eam
contra naturam ex quo pctm̄

videtur esse contra naturam de genus humanum datum est. ¶ Item cognoscere quem carnaliter suum modo brutali videtur esse contra naturam generandi rei et altera naturam generandi et videtur prave peccatum multiplicare ergo aliqua causa specierum. ¶ Ad primum dicendum quod quidam isti vivebant cum una sicut modo bruto nasci cognoscerent modo inspecto vir consulatur apud deum huius ordinis sicut respondebant et quod solum est. depositio contra naturam tamen dicebat peccatum contra naturam solum si non ex parte corporis quae ad generandum est instituta non alteretur sed alia. Unde videtur quod propter hoc quod dicitur. i. ad Ro. i. id est usus naturalem in eum usum qui est contra naturam. Glosa quod est innaturalem usum naturalem mutant qui est contra naturam nisi ex proposito usui concesso alias ut quando concessum est illum illa parte corporis ... scilicet ipsum debitum et naturam. Sed dicendum est quod peccatum peccare ... sic cognoscendo apparet modo brutali nec nocitas omnino excusat actum licet diminuit quantitate peccati et licet non sit modus cognoscendi contra naturam generalem et tamen modus cognoscendi contra modum naturaliter specialis ... videtur quando ... qui sit cognoscere multa coniunctione veritate. ¶ Ad id non quod obiicitur de comparatione patet videtur dicendum quod concessum sunt respectu ... modo ad hoc est quo communiter est cognoscere ... ideo per hoc est cognoscere solum sine alterius manus est peccatum for-

nicatio sine adulterio ipso peccatum. ¶ Quando ad hoc autem quod hic est modus brutalis alii non modius generandis maius est peccatum contra partem quod ... causa non est sufficiens causa quare sic cognoscat mulieres fornicantis. ¶ Quoniam utrumque separata est impedimentum videtur quod quae sit ut esse debeat. Non gerendi inanitate impedimento nec videtur dici in hoc casu quod ... sit mala ut ... debeat autem toto ... est relinquendum tempus petente debitum ei reddente. Sed constat quod hoc non esse contra naturam inter ... quando sunt supradictis modis.

Quoniam iam dictum sit de peccato quod est contra naturam ... et secundum dictas materias ... sequitur dicendum est de peccato quod dicitur peccatum ... pigritia sive pigritia. ¶ Circa quod primum quaeritur utrum actus malus pigritia specialiter sit peccatum. ¶ Secundo utrum actus malus sit ex ebrietate vel furore vel per ... dicatur peccatum pigritia. ¶ Tertio utrum actus malus pigritia ... sit peccatum mortale. ¶ Quarto utrum actus pigritia sit peccatum ~~mortale~~ sit peccatum vel non. ¶ Quinto utrum actus pigritia licet ad poenam liceat non ad culpam. ¶ Sexto de quibusdam casibus quae sunt pigritia.

Ad primum sic videtur quod non sit peccatum speciale sit ... dicitur ... peccatum ...

voluntarium est quod si non sit voluntarium non est peccatum sed quod est involuntarium non est voluntarium actus autem malus per ignorantiam perpetratus est involuntarius ergo non est peccatum ¶ Quod probatur quia philosophus dicit quod philosophus in voluntarius ignorantia cuiusdam [illegible] ¶ Item involuntarium dicitur quod tristiciam affert et penitudinem sed hec contingit in ignorante ergo non est peccatum ¶ Item augustinus [illegible] quo verus confitetur aliquis verus peccator vel damnatus ¶ Item voluntas venialis sive deliberativa sequitur cognitionem cum ergo non est cognitio non est voluntas deliberativa sed peccatum actuale mortale sed voluntate deliberativa perpetratur ergo vel ex ignorantia non est peccatum actuale mortale ¶ Sed voluntate deliberativa || ergo actus malus per ignorantiam perpetratus non est peccatum ¶ Contra augustinus de adulterinis [illegible] qui sunt peccati ignorantiam quamvis ignorantia quasi [illegible] peccatum aut ignorantiam dicitur peccatum per ignorantiam non [illegible] ergo quod sic peccatum sit per ignorantiam ¶ Item gregorius ponit quandam differentiam peccati ex ignorantia cum dicit aliud peccatum ex infirmitate aliud ex ignorantia est ergo quoddam peccatum per ignorantiam ¶ Item in actibus quia per ignorantiam fecistis nos et patres vestri etiam aliud sunt peccatum quia per illud quod sequitur penitentia dicitur [illegible] ad [illegible] in [illegible] convertimini quia ignorantia facti et augustinus contra donatum longe [illegible]

est peccatum eius qui sciens quam eius qui nesciens peccavit ad quod dicendum quod aliquis actus qui fit per ignorantiam qui malus est peccatum est sicut [illegible] in hiis que [illegible] sunt contra [illegible] ¶ Ad id non quod obicitur involuntarium dicendum est [illegible] aliquid est voluntarium in [illegible] et talis actus tamen [illegible] habeat de voluntate quod simpliciter dicatur voluntarium peccatum est in voluntarium quod [illegible] aliquid admixtum de voluntate et [illegible] quo ad quod sit involuntarium [illegible] quo ad quod est involuntarium dicitur peccatum et hoc dicit philosophus hic illud quod per ignorantiam operatur aliquid non aut tristitiam [illegible] tamen volens quidem non operatur quod nesciunt nec [illegible] volet tum non tristitia [illegible] non volens quod non operatur [illegible] non tristatur [illegible] illud non habebit aliud voluntarius ¶ Dicendum est ergo ad illud quod dicitur de [illegible] religione quod ibi accipitur voluntarium prout est quod ad simpliciter involuntarium et hoc modo dicitur aliquid quod est per ignorantiam ¶ Ad secundum non [illegible] quod ubi est simpliciter involuntarium non dicitur peccatum sed ubi est voluntas [illegible] non quo ad [illegible] circumstantias patet ex predictis philosophus autem loquitur de voluntario loquitur de voluntario simpliciter quia contingit esse involuntarium simpliciter secundum quid [illegible] voluntarium [illegible] ignorantia [illegible]

inchoamus esse peccatum ¶ Ad tertium non
dicendum quod loquitur augustinus de fundis
quorum licentia est ut nescit
invincibiliter non est verus ut qui ne
scit quod facit ¶ Ad quartum dicen
dum quod licet voluntatis delectatio
desiderium inclinat consequente procedente
non sit peccatum cognitio inchoamus
est voluntatis rone aliquam causam
inchoamus p[er]ambule

Secundo queritur utrum actus mali
qui fit pro ebrietate vel sine
tempus vel plenarium dicatur peccatum per ig
norantiam et videtur quod sic cum
enim sit triplex peccatum consuetudinem
per ignorantiam concupiscentia sed aut
peccatum non sit concupiscentie eo quod in
dicitur invincibile sunt aut aliquando
non damnatur homines sicut dicit
ambrosius in libro de paradiso ¶ Ei qui prima
delinquunt apud sapientes iudi
ces venia quid sed damnantur
sed lenitatis damnabiliter auctores
hoc videtur peccatum consuetudinem
consuetudinem enim dicit peccatum per
dicit gregorius cum aliquid cogno
scit malum inchoamus desiderari
liberalitate appetitur sicut amatur
bonum per consuetudinem non impletur
cum ergo in ebrietate non cognosca
tur aut malum sine desiderat
non dicitur peccatum consuetudinem
sed de ignorantia ¶ Item ambrosius
de paradiso que solum tamen pro
ebrietate ignorantes committunt
ergo similiter peccatum videtur esse peccatum
per ignorantiam ¶ Ambrosius per ali
ud de illis qui aliquid agunt

in furia vel dementes qui aliquid
agere possunt ignorantes tam
similiter committunt ¶ Contra sicut dicit
philosophus plus illis que sunt inno
luntaria per ignorantiam competit ig
norantia venia sed ebrius non
competit venia dicitur philosophus debent
maledictiones quia non sunt similiter
peccata per ignorantiam ¶ Item aliud
est peccatum per accidens peccatum
est per furia aliud vero tamen
dicitur peccatum est per ebrietate aliud
tamen dicitur per ignorantiam ¶ Illa igno
rantia est inepte cognitio sine
inepte motiva ebrietas non est
propter aliquis corporis ergo hec
peccata dicuntur esse per ignorantiam ad
quod dicendum quod non dicuntur hec peccata
esse per ignorantiam tamquam principali
causa sed dicuntur et consue
tudinem que aliquis consue
tio contracta est aliquando pater in
enim illius magno est ad alium at
per consuetudinem dicendum est secundum philosophum et
secundum sententiam patrum quod aliud
est per ignorantiam operari et a
liud est ignorantem operari est
ebrius enim operatur in furia et
non videtur per ignorantiam facere ig
norantes tamen sine ignoranter
operatur ideo non opponenda est
Auctoritas ambrosii in libro de paradiso ad
ebrietas sit causa principalis
ignorantie non excusatur ¶ Ad
illud vero quod dicit gregorius dicendum
est quod ipse loquitur de ignorantia
per se peccatum per ignorantiam sed ...

ignorancia est principalis causa
dicitur esse peccatum cum ignorancia ali-
quo infirmitas est principalis causa
dicitur esse peccatum cum ignorancia ubi
vero infirmitas est principalis causa
dicitur peccatum cum infirmitate igno-
rancia tamen aliquo modo infirmitas
large potest ut dicitur xv q. i c.
ubi dicitur quod infirmitas alia est
animi alia corporis infirmitas est
ignorancia corporis infirmitas est
[illegible] Ex quo accipitur quod infir-
mitas aliquando largius accipitur
et sic non dividit contra ignoranciam
sumitur vero aliquando pro [illegible] et sic
dividit contra infirmitatem

Tercio queritur utrum actus mali
ex ignorancia iuris perpetratus
sit peccatum et videtur quod sic per illud quod
dicitur [illegible] q. i. c. [illegible] ubi dicitur
quod peccatum est dicere [illegible] an-
tiquos canones [illegible] sunt contra
[illegible] canonum [illegible] Item id
patet quod dicitur xxiiii q. i. c. qui
acceperit ubi dicitur quod ille qui ad
tempus communione [illegible] heretici
et nesciat quod ecclesia katholica con-
tradicit postea intelligens peccatum
peniteat penitencia aut non commu-
nicetur nisi [illegible] ergo actus ex ig-
norancia iuris perpetratus est peccatum
Eodem modo habetur i q. iiii ubi dicitur
quod ignorancia iuris est peccatum Item
videtur per hoc quod dicit [illegible]
ignorancia [illegible] [illegible] errorum
sicut de [illegible] dicit Item apostolus
qui prius fui blasphemus et per-
secutor misericordiam consecutus sum quia ignorans fe-
ci et [illegible] iii q. i. [illegible] et

ne te ille ignorans [illegible]
ti [illegible] qui quod dixit non inve-
nit Similiter habetur i q. i. c. ubi
dicitur non potest probari verbis [illegible]
cum [illegible] non sunt et loquitur
ubi de eo qui hoc [illegible] primo
ma per alios perpetrata Item
ergo ipse non facit contra [illegible]
transgressus sunt videtur quod non
peccavit Item hoc idem videtur per
quod dicitur i q. vi c. [illegible] ante ubi
dicitur quod [illegible] patet
quam per hoc quod dicitur i q. i. c. [illegible]
ducte ubi dicitur peccato [illegible]
ordinibus non removentur [illegible] illegi-
timus [illegible] contra [illegible]
ordinatos [illegible] non possent
Ex quo habetur quod huiusmodi [illegible]
ex ignorancia non est peccatum Item
quod dicendum quod actus perpetratus
ex ignorancia iuris naturalis aut ex
ignorancia iuris divini aut ex ig-
norancia iuris humani canonici
vel civilis Si ex ignorancia iuris
naturalis actus huiusmodi malus sit
perpetratus est peccatum ignorancia
enim iuris naturalis actus huiusmodi ma-
lus sit perpetratus est peccatum ig-
norancia enim iuris naturalis nemi-
nem excusat quia nemo potest igno-
rare [illegible] ut habetur i q. iiii nota-
bimus ubi dicitur quod ignorancia iuris
naturalis omnibus adultis dampnabilis
est adultis dico qui habent usum
racionis [illegible] peccatum
vel ex ignorancia iuris divini [illegible]
[illegible] non est salus [illegible]
peccatum est [illegible] aliquibus [illegible]

excusatur qui scire potest sic dictum
ab aliquo in electionibus longe tolle-
rabilius est in hiis qui a religione
se noverunt mentiri quam in hiis
quorum fide vel notitia deus coli
non potest falli. Sed hoc est dicendum quia
ignorantia in hiis que pertinent
ad salutem est dampnabilis et
actus malus qui ignorantiam
talem pretextu non excusatur. Sed hoc
est peccatum. Ignorantia autem aliquorum
quantum actus pertinentes sacerdo-
talibus quando est peccatum dico quod sacer-
dotibus primus [illegible] quibus in celestinum
nulli sacerdotum liceat canones
ignorare. xxxviii. d. ubi dicitur
inquirendum diligenter a metropoli-
tano si in promptu habeat legem
et sacros canones et sanctum evange-
lium et libros apostolicos actus autem ma-
lus ignorantia eorum que pertinent
ad sacramentorum [illegible] distinctionem
et sermones penitentiales et ad [illegible]
legendas est peccatum illis cum antiquis
sacerdotibus sint necessaria ad dispensationem
sacramentorum liber lectionarius anti-
phonarius canones penitentiales psal-
terium compotus quibus omnibus si
unum defuerit vix sacerdotis nomen
in eo constabit. Ignorantia vero eorum
que publice promulgantur de hiis
que pertinent ad statum laicorum non
excusatur peccatum in illis qui per igno-
rantiam pretexitur nulli autem igno-
rare permittitur ea que publice fiunt
hoc autem maxime de clericis intelli-
gendum est sicut dictum xxii. d. in
fine ubi dicitur quod reges ubique in pro-
vinciis regnum licitum est omnibus
etiam retinent qua ratione queant
ut etiam constantinopolitana non
retinuit. Actus etiam pertinentes
et ignorantia nimis curiosa in hiis
que pertinent ad officium est peccatum

[illegible] si in laicis videtur intolle-
rabilius in sacerdotibus magis in hiis qui
assumunt necessitate dignitate
[illegible] actus non ignorantia
nimis tamen quibusdam permittitur ig-
norare quibusdam non vel rusticis
maxime mulieribus et in maiori
etate constitutis permittitur ignorare
maxime in dampnis intendo
in maledictis autem non sit. Ad solu-
tionem videndum primo ad illud quod pro-
est oportet [illegible] ignoscetur [illegible]
non credit non fuisse peccatum sed ipse
ignorantiam excusationem quando scilicet
ipse qui nunc [illegible] peccatum
ignorabat cum ea que apostolus
[illegible] fidant [illegible] tamen fuit
completa et hoc non erat [illegible]
illis de quibus dicitur [illegible]
in [illegible] quod [illegible] [illegible]
Ad secundum [illegible] est [illegible] quod illa
auctoritas antiquorum intelligenda est
de hiis que sunt ignorantia eorum
que necesse est cognoscere [illegible]
[illegible] et tales excusatur [illegible]
[illegible] sed etiam [illegible] Ad tertium
dicendum quod licet non sit verus dominus per
quod dominium est scilicet actione et dignum
[illegible] tamen est in minus [illegible]
[illegible] sed [illegible] beneficium qui [illegible]
[illegible] symonie [illegible] [illegible]
est beneficium hoc autem est [illegible]
[illegible] dominus et quia possedit
quod non [illegible] non erat

Queritur quando non actus ig-
norantia [illegible] sit peccatum vel non
peccatum dico quod [illegible] sit [illegible]
et videtur quod non sit dignum [illegible]
[illegible] [illegible] quod dicitur [illegible]
[illegible] ubi dicitur quod ignorantia [illegible]
non excusat iudices qui non cre-
dunt [illegible] nescisse. Hoc idem
[illegible] [illegible] qui erat [illegible]
tate [illegible] quorum aliqui [illegible]

celebrant peccant quamvis recitatu puniti sunt. Similiter sunt declaranda qui promoti et qui tamen ignorantes peccant puta .i. scisma. ¶ Sed contra videtur quod ignorantia facti excusaret sicut de illis qui tamen de celebrant de relatione ignorantes extra [illegible] dicit apostolus .i. ad Cor. x. si quis in sacrificium vocaverit vos ad cenam et vos vultis ire quidquid appositum fuerit vobis comedite nihil interrogantes propter conscientiam. ¶ Similiter dicit de [illegible] apostoli qui per ignorantiam facti excusat et de multis qui pie ignorantes ab hereticis baptizati vel etiam ordinantur a symoniacis ignorantes esse symoniaci [illegible] celebrant quia a symoniacis non symoniace ordinati sunt si probare potuerint se nescivisse eos symoniacos esse tamen [illegible] catholicos habebant eorum ordinationes misericorditer si tamen eos laudabilis vita commendat. ¶ Ad quod dicendum est quod duplex est ignorantia facti est enim eius quod oportuit scire et est eius quod non oportuit scire. Si necesse fuit scire et fuit ignorantia supina non excusat [illegible] est quia peccant. Si non fuit eius quod oportuit scire et adhibuit diligentiam excusat [illegible] tamen [illegible] quod aut de [illegible] qui fuit ignorantiam de [illegible] qui [illegible] est quod ignorantia [illegible] et supina possent eum scire [illegible] [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nec est [illegible] de illis [illegible] qui [illegible] in [illegible] quam non deplere [illegible] in

tus publicata que latebat in [illegible]. Ignorantia non facti quod non oportuit scire sic de symoniacis excusat illa non que et ordinatos a symoniacis non symoniace qui per catholicos sunt licet doceret [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] eius [illegible] [illegible] de [illegible] dispensatione. Symoniacos non occultos [illegible] [illegible] et similiter non [illegible] [illegible] [illegible] ignorantia [illegible] [illegible] per eum baptizantes ab hereticis in forma ecclesie.

Quarta questio utrum actus per ignorantiam liget ad penitentiam licet non ad culpam. Videtur quod non. Pena enim debetur pro culpa. Sed ergo ubi non est culpa nec debet obligare ad penam. ¶ Contra ibi culpa [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] excusat [illegible] ignorantia delicti [illegible] Urbanus [illegible] [illegible] ordinibus non [illegible] [illegible] unde ergo quod [illegible] ignorantia non eos liget ad penitentiam. ¶ Sed contra videtur [illegible] quod iniustum videtur quod ignorantia tales [illegible] [illegible] eius non [illegible] [illegible]. ¶ Ad quod dicendum est quod sic indicandum est in [illegible] [illegible] in aliis criminibus [illegible] [illegible] ad detestationem [illegible] [illegible] qui non delinquunt. ¶ [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] fructu possessionis non [illegible] [illegible]. ¶ [illegible] [illegible] [illegible] licet [illegible] non [illegible] [illegible] rei in [illegible] ad

quisite est possessor eius in hoc
pertinendo possidendo non pos
sessione fruitur

Nota quibus de quibus dicitur ca
pitulus qui sunt pigmentaria
et qualis de illo qui non aurum si
gnavit. Sic ipsum quod ipse deus legi
tur esse despiciamus corporis in
tellectualis ignorantia accu
satur unde quod non quia sunt ig
norantia et in his que pertinet
divina dona [illegible] scientia inte
lligit officio sed [illegible] ignorantia
[illegible] non est dignum excu
satione sic supra [illegible] et gene
raliter [illegible] sit agens [illegible]
norantia [illegible] unde [illegible]
quod dicit Cyprianus nobis autem non
potest ignosci qui sunt admoni
ti et instructi sicut et taliter
[illegible] huius [illegible] quod
deus operibus offerimus sed [illegible]
[illegible] dant patitur [illegible]
pere [illegible] Si ergo nobis ignoscere
tia nec illis sunt ignoscenda
que ignorantia. Et ideo dicit
Cyprianus [illegible] de [illegible]
nobis vel ignorant vel simpli
citer aliquid [illegible] remittit [illegible]
[illegible] facit exemplo magistro
docuit, postea potest simplici
tati omnino [illegible] in diligentia
dum venia concedi. Ad quod dicendum
est quod loquitur de dictis qui non
pendebat aquam [illegible] vino [illegible]
[illegible] non esse [illegible] quia primus
post [illegible] [illegible] [illegible]
nec [illegible] [illegible] [illegible] in
eo quod [illegible] fecit. Aliud non
[illegible] dicendum et [illegible]

cum temporis indulgentia que ce
dit cum [illegible] pigmentaria
non enim [illegible] sunt instructi de
scripturis que per [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] Christo [illegible] [illegible]
[illegible] et aqua cum aliis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
cum vino ponet ita quod [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible]
[illegible] cum Christo in corpore [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Si vero dicitur
quod [illegible] sunt ignorantia [illegible]
dicendum et quod [illegible] [illegible]
qui venerit plena [illegible]
[illegible] ignorantia aliquorum quod
sunt in [illegible] [illegible] non sunt [illegible]
[illegible] [illegible] quod non [illegible]
[illegible] [illegible] dicit Augustinus quod
ignorantia illa [illegible] est
cum non sunt [illegible] nec
[illegible] [illegible] [illegible] doctrine.

Ad aliud [illegible] dicendum quod differunt
est de nobis qui de illis [illegible]
[illegible] admoniti et instructi sumus
illi vero non dum admoniti [illegible]
ti erant.

Nota quibus pigmenta
[illegible] [illegible] Christo [illegible]
intelligat de [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] non intelligat de
[illegible] [illegible] [illegible] quod dicit
Augustinus [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ignorabat [illegible] ignora
[illegible] sed [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] ignorantia [illegible] quod
suggesserunt ut crucifigeretur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

90

si non venissem et locutus non fuissem eis peccatum non haberent. Si unus aut ... quod peccatum ignorancia sed indi-
gnum compassione quo non ex-
cusabant ignorancia sed inde-
digna compassione quia non ex-
cusabant ignorancia sed sic
sicut dicit augustinus ignorabant
misterium quo filius dei erat ab
eis recipiendus incarnatus
quod sciverunt ignorancia sed ¶ Ex-
sicut scribitur xxiij luce Expi-
rante patrem crucifixoribus dicebat
pater ignosce illis quia ne-
sciunt quod peccatum illorum fuit ex
ignorancia ¶ Hoc eciam compro-
batur quod dicitur in actibus: Scio quia per
ignorantiam fecistis sicut et
principes vestri. ¶ Demonstrabitur
autem iudeis quibus utrumque inimi-
ci erant apertum quod in ore cum
ipso in angelis cum sint essent
in omnibus cum grandibus et
sua vincencia sic scitur et ad
scribe non nisi simulacris quod pec-
catum maius erat ignorasse
qua ad peccatum ¶ Sunt ille in
minus dicit culpa aperta qui
non sunt a quo dicit nec vi-
dens tempus affirmans docet
nec sicut primo minores iudei cum
potuerunt veritas ut ea addiscere
et capiunt non dederunt quia
non erant in minores culpa
raperta ¶ Ad quod dicendum est
quod nec maiores iudei nec mi-
nores in minores erant culpa
vel si differant minores enim non
erant in minores eo quod fierent
potuerunt ipsum esse qui promissus
erat in lege prophetia prophete

eius primordia et miracula ipsi
crediderunt et de hiis dicit Re-
mi non erat potens qui primordia
et illud quod filius dei miracula
ipsum negaverunt et cum ipso in
illis quod inerit non cognoscere
tamen peccatum eorum non fuit ex-
cusabile ignorancia ¶ Quod non cogno-
verunt culpa sua fuit quod
est ignorancia sed peccatum sub
illa specie peccata que est primordia
affectata est ignorancia sed non
tamen excusabiles erunt quia
fuit ignorancia sed quod apparet
ut patet non dederunt operam
ad plene sciendum dicit autem augu-
stinus erunt ut dicit et ratio di-
cit si negligentiam sufficiunt
sunt malivolencia sunt et talis
in excusabilis est et ratione ¶ Et
autem dicit in actibus quod principes
eorum in peccatum significacionem
intelligendum et quod ad quod quo
ad hoc quod non sciebant ipsum esse
filium dei electus ¶ Simplices quod
fuit peccatum providenciarum illorum
secundum quod ignorancia sciant
vellent illi qui primo ad
ipsum cum ipsis viderant certe quo
cratos ¶ Adhuc nota quod eius de
maioribus iudeis dicitur et quod po-
tuerunt significacionem et eius cum
dei scilicet si non secundum sciencia
intellectus erant quia nescire
vel quod facerent ¶ Nam primo
est adminus et dominus et cum
patet ipsis potentibus non fuit
cum illa ignorancia que reddit
hominem in minori culpa raperta

119

cum eum potuit dicere conclusas
a quo distent rapere non de-
bemus sicut opportunit ne nos
compellerent per ignorantiam
sive iusta vel sicut tenebant
sane iustam ipsi ac admodum
quo maiores tenebant ¶ De-
inde querit de aliquo qui fuit
in aliqua provincia in qua fit
promulgacio alicuius sive ut con-
stitucionis que contingit ipsum
tamen non audivit illa constitucio
vel concilio utrum talis sit immunis
sit ita quod non incidat in penam
vel in transgressionem constitucionis si tamen
publicatam compellit. Et dicit unde
quod sic ignoravit eum nec credidit
sed promulgatam esse statim
vita videtur compensabilis ¶ Et hoc
etiam videtur per hoc quod dicitur in textu
[illegible] de plenius ubi dicitur quod
aliquando de quibus loquitur ut tunc
fuerunt retulit ignorantia lap-
sos se deflent esse liberos in
hac condicione innuit de non
negandam et loquitur in casu in
quo fuit promulgata constitucio de
continencia sacerdotum et levitarum
¶ Addendum facit quod dicit Innocencius
in eadem de si ad aliquorum fre-
quenter inter fuit et disciplina quod
aliquos fratres advenis provincia
ab eundem non pbabilis pene
incurre liberos ignorantibus nova
non necessarie eorum concludit
quod excusant per ignorantiam
¶ Hoc etiam videtur per hoc quod dicit
Gelasius in capitulo ubi dicit
cum non potuit ignorare se-
tenciam apostolicam sacerdotis apud d[...]

sicut suspendant ¶ Addendum
facit quod nulli ignorare conveni-
unt ea que publice fuit et ideo
compensant per ignorantiam ¶ Ad
quod dicitur quod sicut per publicacione debito
modo non excusant per ignorantiam
nisi audierit sed iusta liber
tamen ignorare vel tamen mag-
is loquitur nisi iusta tamen erit
ignorare et publica per ig-
norare aliis non loquitur in a-
lio casu vel presumendum contra
ipsum esse sed tamen diversis
statibus eorum ut non excusant
per ignorantiam

Quod est super de septo quam
sermocinalibus et per ignorantiam
quod dicendum est de septo quod e
conclusam quod dicitur peccatum in spe-
ciem sic peccatum conformaliter
dicitur peccatum in spem peccatum
contra quod dicitur peccatum in filium ¶ Et
primo querit quid sit peccatum in s-
piritum ¶ Secundo utrum omne peccatum sit
in spiritum sanctum et peccatum admittens
¶ Tertio quod sunt dicit peccatum in spiritum
sanctum ¶ Quarto utrum omne
peccatum possit dici per aliquem addens
peccatum in spiritum sanctum ¶ Quinto qu-
are sic sepe opponitur ¶
Sexto quare peccatum in spiritum sanctum
dicatur irremissibile

Dicendum sic quod peccatum
in spiritum sanctum et presumentis
cuiusdam certis impenitentis
Alii non dicunt peccatum in spiritum sanctum
est excusandum sunt distincte
dicunt tempus in ¶ Alii
non dicunt quod tria genera sunt
peccata mortalia et per se contra ma-

licia refert sit tamen nisi obstinacia
Augustinus in li. i retr. unde addit
finalis conditio quod in pertinacia mentis
in prauitate mentis firmat ¶ Et patet
dubium quod primum non est peccatum
sed cum sine peccato in spiritum sanctum
sicut et obstinacio. Quando cum
aliud est perseuerancie duricia cor
dis in malo quam nisi obstinacio
¶ Et tamen hoc est quod obstinacio
una species sit peccati in spiritum sanctum
sicut dicitur in li. ad Rom. ii
super illud secundum duriciam cordis Glo.
peccatum ad mortem usque ad
mortem durare quod est obstina
cionem sed desperacionem obstina
cionem autem differunt dum obsti
nacio est indurare malicia me
tis propria per quam sit finis impe
nitens. Desperacio autem est quia quis
penitere desperat de dei bonitate
et misericordia. Dicitur peccatum in spiritum sanctum
¶ Et alius non dum sed precedens
¶ Et aliquis in modico similiter
firmitate oppugnat in primo
suo actu talis peccat in spiritum
sanctum talis non dicitur secundum pertinacie
lumine duricia unde non ergo hec
est vera peccatum in spiritum sanctum precedit
veniale. ¶ Dicit secundum Thomam
sunt obiciendi secundum illam cum
non est peccatum in spiritum sanctum nisi
assit consuetudo peccandi sed
posse aliquis peccare qui non
habet consuetudinem unde cum ac
tu fit desperacio aliquo suo uno
actu peccat quia desperacio autem
est peccatum in spiritum sanctum sicut
dicit Augustinus loquens de speciebus in
de ergo non sine peccato in spiritum sanctum

est consuetudo peccandi ergo ¶ Et si
quis desperat mentem in sanctum
ergo non est desperacio quia mens
de non dimittitur sed est peccatum in
spiritum sanctum sicut dicitur in glo. li.
super hoc non est secundum dicit Chrysostomus
quod est ira peccatum in spiritum sanctum
consuetudo peccandi quam dei
mentis amittit ¶ Et tamen conuenit
non peccatum in spiritum sanctum quia tria sunt
dicta dicamus quando obicitur
secundum requirit genus peccati
mortalis secundum hoc est
peccatum in spiritum sanctum peccatum ipse
sed est sollers aliorum peccatorum
non formicacionis simplicis et
aliorum peccatorum quidem peccatum
confirmatum non est peccatum unum
sed est condicio plurium peccatorum
¶ Et cum unde quod quedam sunt pec
cata que subiecta in spiritum sanctum
conuenit in impugnacione ueritatis
agnite impugnacio sue igno
rancie obiectiue tamen illa condicionem
que est certa malicia ad cum
peccatum in spiritum sanctum sit malicia
certa sed sit certa malicia cum
cum peccatum in spiritum sanctum sit in ma
teria peccatum in spiritum sanctum et sed
non unde ex certa peccatum ex
ignorancia non precedit alia
ignorancia nec peccatum confirmi
tate precedit alia infirmitas ¶ Et
patet quibus quomodo supponit illa
malicia aut cum supponit talia
malicia aut nulla que est peccatum
in spiritum sanctum talia uero uidetur
certum peccatum cum ignorancia
cum non precedit alia infirmitas

Tertio patet quare peccatum supponat
alia malicia aut omnem supponit
praecedentem maliciam aut illa quae
est peccatum in spiritum sanctum sicut non in-
est nocivum peccatum praecedens omne co-
gnoscentia non praecedit alia ig-
norantia nec peccatum concupiscentia
te praecedit alia infirmitas. ¶ Tertio
patet quare peccatum supponat illa
malicia aut omnem supponit prae-
cedentem maliciam aut peccatum quae est
peccatum in spiritum sanctum praecedentem non in-
est omni alii. Sed peccatum in spiritum sanctum
quia non praesupponit ante se aliud pec-
catum sicut est impugnatio veritatis
agnitae. Et non ergo malicia supponit
aliam praecedentem maliciam nec peccatum
tamen peccatum in spiritum sanctum potest sup-
ponere huiusmodi esse et sui causa. Sed
illa tota malicia et tota est peccatum
in spiritum sanctum. ¶ Si non sonat [illegible]
[illegible] quod ponit Augustinus in libro retractationum
alibi [illegible] secundum hoc omne [illegible]
peccatum est in spiritum sanctum vel non [illegible]
est finalis impaenitentia. ¶ Dico quod
hoc est quia multae aliae species ponuntur
peccati in spiritum sanctum sicut praesumptio, de-
speratio et invidentia, impugnatio agnitae
veritatis quomodo possunt esse sine finali
impaenitentia secundum quod tamen nullus
peccaret in spiritum sanctum nisi adveni-
ente. Sed intelligendum quod aliud peccatum di-
citur in spiritum sanctum esse magis
communiter sicut quod dicebat
[illegible] quod in libro [illegible] pro deo ei
de gratia non requirit semper ad peccatum
in spiritum sanctum quod perficiat in hac vita
finaliter [illegible] usque ad
mortem. ¶ Ad [illegible] dicendum est quod peccatum
in spiritum sanctum dupliciter dicitur. Uno modo
secundum quod addit circumstantiam super genus
peccati aliud non est [illegible]
genus peccati secundum quod addit ad

dicitur super genus peccati dicit quod peccatum
in spiritum sanctum est contemptus morta-
lis peccati sicut malicia contra me-
ritis pertinacia et hoc non praesumit
illas tres conditiones ad esse peccati
in spiritum sanctum ut peccatum in spiritum sanctum
sit peccatum contradistinctum quadam
conditione super addita aliis. Et non
secundum quod dicit Augustinus. Et non omne
peccatum est in spiritum sanctum sed ubi
est impugnatio [illegible] gratiae spiritus
sancti unde non fit remissio peccatorum
et hoc non dicitur [illegible] peccatum spe-
cialiter in spiritum sanctum et secundum hoc ille
dicitur peccare in spiritum sanctum qui re-
cipere [illegible] esse in unitate corporis
sed quod [illegible] spiritus sancti secundum
quod inde fit remissio peccatorum et
hoc non convenit nisi impugna-
tione veritatis agnitae et sic generaliter
conveniunt alia peccata specialia sicut
hoc modo loquitur Augustinus de peccato
in spiritum sanctum in libro de blasphemia
[illegible] potest videri quod ea
quae [illegible] sunt plura [illegible] vices
intellectus de peccato in spiritum sanctum [illegible]
[illegible] supponit aliud genus
peccati [illegible] circumstantiae super addita
eadem non [illegible] diffinimus [illegible]
capitulo. ¶ Ad aliud [illegible] quod obicit
quod non omne peccatum in spiritum sanctum
est obstinatio [illegible]
[illegible] dicendum est quod
obstinatio accipitur dupliciter. Uno modo
non [illegible] est [illegible] mortale peccatum
cum aliquis proponit [illegible]
in illo et hoc non peccatum in spiritum
sanctum [illegible] addit super aliud genus
peccati [illegible] obstinationem [illegible] tota
malicia quae est causa illius
nec est [illegible] quod tota [illegible] peccatum in

in spiritum sanctum sit specialius dimitti-
bile possit cum ille qui peccat
ex infirmitate si obduratur in ma-
penitentia perseverante sive dilata-
tione impenitentie sed peccatum in spiritum
sanctum proprie dicitur tamen peccatum ex
infirmitate et ignorantia dicitur
in spiritum sanctum ex certa malitia
tamen tantum peccatum Item autem quod
similitudo est appropriatum ut voluntas
appropriatur in dulcia cordis impe-
nitentis quando peccatum peccatum dicitur
in spiritum sanctum que est differens ab
aliis peccatis ut ex ad illis et nunc
illis ¶ Ad illud vero quod aliud de-
sperationem dicendum est quod loquitur
ibi de peccato in spiritum sanctum prout
peccatum genus aliquod peccati quod
addit consuetudinem et [illegible]
ad contemptum dei plus dictum quam in
pius tamen in spiritum patrem vel
filium ¶ Ad id non est aliud quia in
alio peccato in spiritum sanctum in eius
dei amittitur ut patet in despera-
tione dicendum est quod primo timor
eius qui est ex spe amittitur aut
spiritus spei non tamen amittitur tam
similis quin sit adhuc ad penam
¶ Ad id non quod aliud quia in alio
peccato in spiritum sanctum Item si peccatum in spiritum
sanctum proprie genus peccati an [illegible]
tune non est unum genus distinc-
tum ab aliis dicendum quod hoc unum
est secundum unum peccatum magis et
aliud secundum aliud prout supra dictum
est distinctum Item non multi-
plex genus peccati plus ex con-
firmitate [illegible] certiore
malitia cum eam sciens peccat
est in anime perditione ex peccato
in spiritum sanctum Item non dividitur

admittitur ut nullum sit aliud [illegible]
hoc non continet in se impugnatio-
nem quia qui peccat ex infirmi-
tate vel qui peccat ex ignorantia
non peccat ex certa malitia ¶ Ad
id non quod aliud debet continere
que est certa malitia dicendum
est quod primum tamen malitia
supponit illud id quod est peccatum
in spiritum sanctum ex certa quod malitia
non aliud est quam ex malig-
nitate tamen sive contra peccatum
ut certa malitia dilatatur esse
tamen quando sciens peccat non ex
infirmitate sed ex nimia mentis
perversitate vel ex eo quod id
sit tamen [illegible] sed quod certa malitia
sit [illegible] species peccati Item
eius non ex infirmitate vel ex
ignorantia sed ex certa peccati perversita-
te dum delinquitur [illegible]
et peccatum secundum aliud aliquam [illegible]
[illegible] peccato in spiritum sanctum [illegible]
[illegible] illa [illegible]
ad malitiam procedente

Secundo queritur utrum sit peccatum
in spiritum sanctum ad mortem
et videtur quod sit peccatum in spiritum
sanctum quod non remittitur hic neque in
futuro sed hoc dicitur peccatum ad mor-
tem sicut enim dicit Augustinus in libro de
correctione et gratia ego dico id esse
peccatum ad mortem fidem que per
dilectionem operatur deserere usque ad mor-
tem sed tale nec hic nec in fu-
turo remittitur ergo peccatum in spiritum
sanctum sit ad mortem ut [illegible] ¶ Contra
[illegible] quod dicit in libro [illegible]
peccatum ad mortem positum esse [illegible]
post agnitionem dei per gratiam domini
nostri Ihesu Christi [illegible] impugnat

firmitate radicis genuum quare
cotidianis et deo in videntie fan-
ali agitatur hec autem addendum
sunt sine hic stabilita mentis
perspicuitate merita finiort (?) sed spiritum
peccato et peccatum in spiritum sanctum ergo
peccatum ad mortem et peccatum in spiritum
sanctum ¶ Ad id fuit quod di-
cit peccatum ad mortem non dico
ut oret 1 Io 5 ut sciret 1 videlicet
in hac conveniunt etiam peccatum
in spiritum sanctum secundum quod dicit in
secunda ergo noli orare glosa impe-
nitentis in spiritum sanctum peccatum quod
in unum spiritus sanctus congregat
quos spiritus in unitate creatur
quo baptizantur quo peccata sua
dimittuntur tunc accipit ecclesia
ut cui dimiserit peccata dimit-
tantur ei secundum quod impenitente
di non est orandum consequenter
est de eo qui peccat in spiritum
sanctum non enim meretur neque digni-
tate habet ut pro eo oretur unde
dicit Augustinus in sermone domini terti-
a est labes illius peccati ut de-
precandi humilitate subire non
possit etiam si peccatum suum mal-
la conscientia recognoscere enunciare
cogatur ¶ Glosa super illud xii. Mat.
omnis blasphemia et glosa sed
blasphemantes compungentur ut
malis suis sicut iniqui ad venias
sionem ita iniqui ad penitentiam per-
veniunt et est ergo peccatum in spiritum
sanctum cum finali impenitentia ergo
est peccatum ad mortem ¶ Sed forte (?)
non videtur pertinet esse aliquod
peccatum in spiritum sanctum quod non sit pec-
catum ad mortem per eum dicit
pervenire de peccato in spiritum sanctum ut
patet de immundicia sive cetera (?)

vel de desperatione hoc autem non
est peccatum ad mortem comparatum in
spiritum sanctum ¶ Item de venie de-
sperantes est dampnum et inimici ut
dicit Augustinus in libro retractationum nec pro
illo imprudentem suam de quo
non desperatur ergo [illegible] peccatum de quo
est in vita orare possumus et
ita peraliquos qui peccata in spiritum
sanctum sed peccatum ad mortem de quo
pro quo non oratur ¶ Item cum in
hac vita non corrigitur post mor-
tem venia frustra postulatur
sicut habetur 1 Io 5 videlicet super illud
est peccatum ad mortem non ergo idem
est peccatum in spiritum sanctum et peccatum
ad mortem ¶ Ad quod dicendum quod
peccatum ad mortem potest dici tri-
pliciter uno modo ut sit idem peccatum
ad mortem quod mortale sicut quod
dicitur 1 Io 5 omnis iniquitas est
peccatum ad mortem Alio modo
dicitur peccatum ad mortem in quo quis
moritur secundum hoc dicitur in glosa
1 Io 5 videlicet aliud dicitur ad mortem
est peccatum quod sequitur adeo peccati (?)
[illegible] sequitur mors accipiatur
irregressibilis sic sumitur peccatum
dicitur alio modo peccatum ad mortem
quod disponit ad incessabilita-
tem peccati unde non permit-
titur vel ignorantia peccati
et hoc modo dicit in glosa 1 Io 5 videlicet
Aliud alia peccata et peccatum ad
mortem quod non habendum fragili-
tate quantitatis [illegible] ordine ne-
[illegible] non purgatur tale est illud
peccatum quod per agnitionem dei
quae per gratiam dei data et aliquis
impugnat fraternitate radices
geniorum qua [illegible] et in li-

impenitentie finalis. Augustinus dicendum
est quod primo peccatum in spiritum sanctum
sed non omne peccatum in spiritum sanctum
dicitur peccatum ad mortem. Si non tamen
mors accipiatur peccatum ad mortem
tunc intelligitur esse idem in re
[illegible] disspant vane peccatum cum
spiritum sanctum dicatur quod impugnatio
fratris qua fit [illegible] peccatum
tamen non ad mortem dicitur quia
desperant quasi irremediabiliter
ad penam. ¶ Preterea pro solo quod
aliud est peccatum cum secundum
intelligimus desperatio ad mortem
ubi est finalis impenitentia. Et hoc
modo dicitur peccatum in spiritum sanctum
secundum unum eorum secundum aliam
modum. ¶ Sed autem tam aliter
sumitur potest intelligi si intelligatur
de finali impenitentia auctoritas in-
fra: si non non intelligatur de finali
impenitentia sed desperatio non permittet
dicitur tamen dicitur peccatum ad mor-
tem secundum istum modum per quem
dicitur peccatum mortale quod producit ad
desperationem peccati rei per quod
ad [illegible] venie. ¶ Ad quartum
non est quod spiritus blasphemie potest
dici peccatum ad mortem irrevocabiliter
[illegible] secundum quod ibi accipitur
dicitur illud quod desperant ad veniam
amittendam.

Sextus quibus quot sunt dicta
peccata in spiritum sanctum et po-
nunt hec: desperatio presumptio im-
pugnatio fraterne gratie impeni-
tentia invidia agnite veritatis obstina-
tio et impenitentia. Sed autem despera-
tio sit peccatum in spiritum sanctum videtur
in glossa [illegible] ad [illegible] super illud [illegible]
[illegible]. Sed autem presumptio
sit peccatum in spiritum sanctum et despera-
tio similiter videtur ab Augustino in

libro de fide ad Petrum ubi dicit quod qui
incipit absolutam quasi presumptio
iustitia repellit concipit obsti-
natis quidam autem desperant
de indulgentia peccatorum aliquam
non sentiunt penam intus demum
dei presumentes hii sunt qui
peccaverunt sunt in spiritum sanctum
quos [illegible] quod presumptio est peccatum
in spiritum sanctum. ¶ Sed autem impug-
natio fraterne gratie sit peccatum in
spiritum sanctum videtur ab Augustino in
libro de sermone domini in monte pa-
lus non orat pro Alexandro quod
impenitentie finalis, fraternitatem
impugnando peccavit invidie
facibus et peccavit in spiritum sanctum per
malitiam cum in odium fraternam
impugnavit caritatem per ancta-
tem gratiam spiritus sancti. ¶ Quod autem
impugnatio veritatis agnite sit
peccatum in spiritum sanctum dicit Augustinus
in libro de verbis domini qui veritate
contempta persistit ut consuetudine
capiunt autem tota fides mundi
est et malignus quibus veritas
revelatur autem tota divinitatis et angelicis
cum inspirat tota cuius in
[illegible] [illegible] dicitur intelligere quod
est peccatum in spiritum sanctum. ¶ Similiter
peccatum super id [illegible] qui male
dixit. Blasphemia que
facit que facit [illegible]
[illegible] pena iudicia quod
qui peccavit in spiritum sanctum non dimit-
tetur ei. Qui autem blasphe-
mavit quod est domino spiritus san-
ctum [illegible] qui blasphemavit glossa
qui intelliges opera dei tu negas

no possit commedia cont' dicat
ipsa spiritus sancti dicat ce in libro
[illegible] non [illegible] remissionem nec hic
nec in futuro quam penitere
digne noluit ¶ De obstinacia
aut dicat aug' in enchiri qui
in eterna remitti peccata nec credens
tantum contempnit diuini muneris
largitatem cum hac obstinacia
mentis diem claudit obnoxius reus
est illo irremissibili peccato
in spiritum sanctum in quo spiritus peccata
dimittit ¶ De impenitencia aut
dicit peccatum in spiritum sanctum [illegible]
in glo' super [illegible] super illud spiritus
blasphemie non dimittetur glo'
qui gratia spiritus qui penitentiam
inspirat ad congregationem non
non cognoscens in impenitenti cordis
permansit ut hoc non sit hu-
manum sed dyabolicum irremissibile
erit ita peccatum in spiritum sanctum
¶ Sed patet aliter quod desperacio non
sit peccatum in spiritum sanctum patet enim
aliquis ex diuturna tribulacione
incidit in desperationem ita quod possit
desperare de potentia sustinendi
talis incidit in desperationem et
peccat ex infirmitate ergo despera-
cio non est peccatum in spiritum sanctum
¶ Vero spes et desperatio opponuntur
[illegible] ergo [illegible]
[illegible] non in
[illegible] sed [illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] qui non ita [illegible] peccant
¶ Vero [illegible] non videtur esse spes
peccatum in spiritum sanctum patet enim ali-

quis presumit de dei misericordia [illegible]
quod videt bonitatem dei infinitam
esse ita [illegible] peccatum [illegible]
talis peccat in spiritum sanctum presumit
enim gratiam spiritus sancti quanta est
ita non videtur peccare irremis-
sibiliter ¶ Similiter patet aliter de im-
pudencia [illegible] quod non sit
peccatum in spiritum sanctum patet enim ali-
quis [illegible] qui esti-
mat se [illegible] tamen
non ledat talis non videtur peccare
in spiritum sanctum sed magis [illegible]
[illegible] infirmitati ¶ Similiter
aliter de impugnatione veritatis
agnite ¶ Quando enim seductione
aliorum cadunt in infirmitate
[illegible] impugnat
veritatem de quibus dicit aug' in
li. de [illegible] qui credit [illegible]
[illegible] ymaginatione quadam
veritatis illusus est sed tales per-
tinent [illegible] ¶ Non ergo im-
pugnacio veritatis agnite est
peccatum in spiritum sanctum ¶ Sed aliter
etiam de obstinacione multi
enim [illegible] que per-
uenerunt ex infirmitate vel igno-
rancia et tales non peccant
in spiritum sanctum quia [illegible]
dicit [illegible] super illud [illegible]
[illegible] egressus est [illegible] peccatum
in spiritum sanctum est [illegible]
[illegible] usque ad finem vite perseue-
rat de salute sua desperare
de potencia redemptoris diffi-
dere autem [illegible] nisi [illegible]
peccata sua impenitencia et de-
speracio ¶ Similiter [illegible] ad [illegible]
[illegible] spes [illegible] absti-
nencia et [illegible]

videtur quod non tot sunt species aut in
sufficienter sit dictum ¶ Preterea opposite
spiritui sancto cui appropriatur bonitas duo
oppugnant malitia vincit proprie
tas est contra naturam malitia De
speratio contra veniam nec videntur
esse plura que bonitati in ge
nere attribuuntur quare videtur quod
tantum due sunt species ¶ Item tres
ponuntur virtutes per quas actus
immediate ordinatur homo ad deum
fides spes caritas Contra quas tres
sunt virtutes non plures tria vi
dentur esse peccata in spiritum sanctum et
non plura impugnatio veritatis
agnite que est contra fidem impug
natio fraterne gratie que est contra
caritatem desperatio que est contra
spem ergo addere presumptionem vane
videntur nisi minor ¶ Item videtur
quod tantum debeant esse tantum due species
peccati contra contra spiritum sanctum sicut
dicit Augustinus in libro de blasphe
mia spiritus sancti opponuntur illi gratie in
qua fit remissio peccatorum sed hec
est penitentia ergo opponuntur
penitentie non due sunt species
impenitentia desperatio respondeo non quod
[illegible] contra unum preterea videtur
esse impenitentia contra vero
aliam obstinatio ita tantum due
debent esse species ut videtur ¶ Item
videtur quod plures species videntur
esse debeant dici in obediencia
enim videtur esse peccatum in spiritum
sanctum secundum quod dicit Beatus
Ambrosius in libro de precepto et dispe
satione non est aliud nolle
obedire quam non obedire hoc
morbum erroris est non unquam in

veritatis illud non aut accep
obstinatie aut contumatie vel
ferende quod ipsum repugnare
est resistere spiritui sancto spiri
tui admonenti per quem dimittuntur bla
sphemia est non remittenda
Ex quo videtur quod inobedientia con
temptus precedens sit peccatum in spiri
tum ita videtur quod plures sunt
species ¶ Item videtur quod simulatio
penitentie sit peccatum in spiri
tum sanctum Dicit enim xii libro
super illud ... non blasphemi
re gloria sicut ubi penitentia
necessaria fuerit ita simula
ta dum veritas hac autem se
parata veniam penitentiam
blasphemiam in spiritum sanctum
diximus Ex qua accipitur
quod simulatio penitentie est peccatum
in spiritum sanctum Dixerunt accep
ta quod simulatio penitentie
est peccatum in spiritum sanctum ¶ Ite
videtur quod scisma sit peccatum
¶ Ite videtur quod scisma sit peccatum
in spiritum sanctum propter hoc quod dicit
Beda super primum Regum primo quod
qui recedit a unitate ecclesie per indignationem
et iracundiam aliud opus dei non
est Et quibus talibus veniat ad
nos nolite ei recipere modo
non nec ave ei dixeritis Ex
quo apparet quod loquitur
ibi de scismaticis et de heretici
tis quod sunt intrandi propter ipsam
contumaciam que est ipsis scis
matice ita scisma videtur
esse peccatum in spiritum sanctum dice
re cum videtur Apostolum In
tali certe que est in spiritum sanctum

et ita consequenter videtur quod sit peccatum
sanctum recta
Ad quod dicendum est quod ubi
ipse quam assignantur alie species
peccati in spiritum sanctum quod
ipse diabolus hoc potest esse peccatum
in spiritum sanctum opponuntur gratie spiritus
sancti per quam remittitur culpa in qua fit
remissio peccatorum ¶ Ad hoc autem
quod iste effectus sequatur talia gratia
multa sunt ex consideratione duo
ex parte dei remittentis alia ex parte
eius cui fit remissio quod ad illa
respectu primi que sunt materia
circumspectionem ex parte ipsius dei remit
tentis est una tamen una contra
iustitiam est presumptio contra miseri
cordia desperatio ¶ Qui enim presumit
de bonitate cum suis malis in
tis ponit presumptus deum esse in
iustum qui illos desperat deum esse
locus penitentie ponit deum esse
in [illegible] ¶ [illegible] cum
nolle misereri [illegible] adepte
[illegible] sicut Cayn [illegible]
dixit maior est iniquitas mea
quam ut veniam merear ¶ Ex
parte illius cui fit remissio due
[illegible] dispositiones que sunt com
missa deflere et flenda non com
mittere quam duo sunt [illegible]
dicit peccatum in spiritum sanctum scilicet
impenitentia [illegible] non
deflere commissa [illegible] quam
[illegible] flenda [illegible] ¶ [illegible]
[illegible] que repugnant primum
est in [illegible] gratie qua
deordinatur affectus [illegible]
[illegible] intellectus agnitione per quam or
dinatur intellectus et amor [illegible]
gratie et [illegible] cum ad remissio
nem et amor [illegible] agnitione

per quam ordinatur intellectus et amor
[illegible] gratie per quam ordinatur intellectus
et amor [illegible] gratie ¶ Affectus
¶ Et aliter possunt hec due species
accipi ut impugnatio veritatis
agnite respiciat affectum [illegible]
sed in intellectu impugnatio [illegible]
gratie [illegible] impugnat [illegible]
in voluntate [illegible] [illegible]
[illegible] est ut diligamus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] veritatis [illegible] [illegible]
¶ Ad aliud quod aliud quod non debent
hec esse species [illegible] quod plures
debent esse aut [illegible]
est quod [illegible] quod desperatio [illegible]
[illegible] peccatum in spiritum sanctum [illegible] vero
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dei desperat nulla de
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] peccatorum in [illegible]
[illegible] [illegible] ergo qui aliquam
desperatio [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] talis
[illegible] [illegible] malicia ¶ Ad
[illegible] [illegible] quod licet species de
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] desperatio
[illegible] que [illegible] ei [illegible]
peccatum in [illegible] malicie
[illegible] [illegible] quemadmodum in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] amor de
[illegible] desperatio amor malicie
[illegible] ipse [illegible] tamen
[illegible] [illegible] timor [illegible]
[illegible] amor [illegible] ita [illegible]
[illegible] tamen [illegible] [illegible]
[illegible] dei desperatio hec autem
[illegible] malicie [illegible]
[illegible] [illegible] est mortale

peccatum in spiritum sanctum ¶ Ad tertium non
dicendum quod presumptio quando directe
impugnat iustitiam dei quam deus
esse innuerit vel non iustus est peccatum
in spiritum sanctum propter hoc quod ponit
dei iustitiam contradicere suam bonitatem sed
quando ponit dei iustitiam esse sine
iustitia non apprehendo in intellectu
cum infidelitatis sed sic affaciendo
quam unum esse sine altero ¶ Ad
quartum non dicendum quod invidentia fra-
ternae gratiae secundum quod est peccatum in spi-
ritum sanctum attenditur cum homo
peccans impugnat gratiam [illegible]
hoc movetur ad hoc [illegible] solemnita-
te vel ex aliqua infirmitate unde
non est dicendum quod ante adventum
Christi vel in Iudaea invidere sit pec-
catum in spiritum sanctum ¶ Ad quintum
non dicendum quod cum aliquis impug-
nat veritatem fidei agnitam propter
perditionem aliorum eadem [illegible]
[illegible] impugnationem [illegible]
[illegible] defensionem [illegible] talis
non dicitur peccare in spiritum sanctum sicut
quod dicit Augustinus contra manichaeos
qui resistunt [illegible]
[illegible] dogmata emendare no-
lunt sed defendere persistunt cum
tamen credant [illegible] veritate
[illegible] dici [illegible] peccata
tes in spiritum sanctum [illegible] credu-
litate ignorantia hoc faciunt
¶ Ad sextum non dicendum quod obstinatio
tunc est peccatum in spiritum sanctum quando
obstinatus malo adhaeret non
ex ignorantia vel infirmitate sed
ex propria malignitate unde dicit
Augustinus [illegible] in glossa ad [illegible] ob-
stinatio [illegible] ad eo
[illegible] reddit [illegible]
[illegible] peccatum in spiritum sanctum

¶ Et hoc etiam probat solutio [illegible]
[illegible] illud quod [illegible] obiciebatur
¶ Ad septimum dicendum quod dicitur [illegible] non
debet intelligi quod non sunt plures
species peccati in spiritum sanctum sed quod ille
duo despicit [illegible] intendit lo-
qui cum de [illegible] poenitentia
cum tamen perseveret in malitia
et diffidat de remedio quod datur
a deo unde sic est de infirmis
qui faciat illud quod [illegible]
[illegible] et diffidit de medi-
co talis [illegible] incognitudo
ducente ad mortem ¶ Ad octavum dicendum
quod licet peccatum in spiritum sanctum sit quod
ille duo despicit [illegible] intendit
loqui cum de [illegible] poeniten-
tie ¶ Tamen [illegible] illud apostoli
[illegible] cordis tui [illegible] impe-
nitentem [illegible]
quod [illegible] in malitia et diffi-
de de dei bonitate ¶ Praeterea obstina-
tio respicit [illegible] peccatum desperati-
o non respicit [illegible] pecca-
[illegible] difficultate [illegible]
ad remissionem peccati [illegible]
[illegible] respicit [illegible]
[illegible] non respicit [illegible] quod dei est
¶ Ad decimum dicendum quod illa duo quae sunt
presumptio et desperatio sufficienter
[illegible] illa quae sunt
respectu dei remittentis [illegible]
[illegible] timor iustitiae
[illegible] species [illegible]
[illegible] desperatio [illegible]
non [illegible] presumptio unde
sufficienter species peccati in spiritum sanctum
designantur [illegible] illa parte [illegible]
[illegible] alie [illegible]

peccatum sicut dictum est. ¶ Ad secundum
dicendum quod licet tres sint virtutes
theologice quibus opponuntur species
peccati in spiritum sanctum non tamen secundum
quamlibet illarum accipiuntur duae spe-
cies sed secundum dicta eorum quae
pertinent ad gratiam remissionis
culpae remissivam tamen ex hoc fit
remissio et annullatur sicut
dictum est, ut culpae remissivum ac-
cipiuntur duae species culpae. cum
ex hoc fit remissio similiter duae species
culpae annullantur duae. ¶ Ad tertium
dicendum quod licet duo sint tan-
tum dona quae componere [illegible]
[illegible] despectus et desperationis re-
mittere peccatum aut in spiritum sanctum
opponatur poenitentiae, non tamen
oriuntur duae species per oppositum ad illa
duo accepte remissionis cum tamen
opponuntur peccatum in spiritum sanctum secundum
quendam modum specialem. Non
tamen corrigit conditiones quae sunt
culpae poenitentis sed quae sunt ex
parte dei remittentis iuste pu-
niens remittit cum culpa et
iuste infligit poenam. requiruntur
etiam conditiones culpae circa ad-
mutantur, ita non tamen oriuntur duae
species peccati in spiritum sanctum simpliciter
oppositorum quae in eis clauduntur in
poenitentia vera sed quaedam aliae
sicut iam dictum est. ¶ Ad quartum dicendum
quod inobedientia de se non est peccatum
in spiritum sanctum sed ipsa pertinacia quae
continetur sub illa specie quae
est obstinatio. Similiter dispositio
[illegible] de se cum non dicatur pec-
catum in spiritum sanctum sed ipsa impe-
nitentia quae latet sub illa.

¶ Eodem modo dicendum est de peccatis
[illegible] quod omnium licet sit ipse
de se non est peccatum in spiritum sanctum
[illegible] nec infidelitatis sed ipsa
pertinacia [illegible] quae errorem
defendit veritatem impugnare
[illegible] etc.

Habita ratione unum ex eorum
peccato in spiritum sanctum quaedam
etiam addenda videntur ad am-
pliorem explanationem. Dubitat-
ur aliquis de desperatione et
praesumptione. ista enim videntur
esse peccata contraria. Si enim
aliquis sentit latitudinem mise-
ricordiae desperaret. Si rigorem ius-
titiae nimis praesumit. ergo ista
pertinent [illegible] contraria misericordiae
et iustitiae. Si non dicatur quod non sunt
[illegible] sub peccato contra-
ria quia non pertinent ex
ignorantia simplici sed ex ignorantia
affectata quae [illegible]
de malitia cum [illegible]
[illegible]
esse [illegible]
[illegible]
[illegible] quod etiam duo
[illegible] speciali peccat in ve-
nire [illegible]
fornicationem esse peccatum morta-
le [illegible]
[illegible] ergo si aliquis fornicetur
ignorans fornicationem esse mor-
tale peccatum peccat per ignorantiam
affectatam ex certa malitia
a ergo non debet [illegible] cum
infirmitatis ex certa [illegible]
spiritum sanctum quod falsum est. ¶ Item

verie aliquis propter fragi-
litatem potest desperare, eo quod ex
ex fragilitate est peccatum in spi-
ritum sanctum, ergo non omnis desperatio
est peccatum in spiritum sanctum. Item ergo
desperatio est species peccati in spiritum
sanctum. Quod quidem concedunt
sub specie contineri et sub genere.
¶ Item Cayn dixit: maior est
iniquitas mea quam
ut veniam merear; unde tra-
didit quod maior esset sua iniqui-
tas quam venia dei, quod est venia des-
peratio. ¶ Ad hoc dicendum est quod non
est simile de Iuda, cuius quod
dicit Deus, esse summe misericordem, non sequitur
et de eo quod fornicator et mortale
peccatum, non quod cum Deus
esse misericordem, eorum
credidit, quod Deus non esse nullatenus
potest dispendere, cum credat ipsum
esse summum bonum. Sed sic non
est de eo qui fornicatus est mor-
tale peccatum, quia licet multa fa-
ciat, non attingit
sed auctoritate. Unde licet ille peccat
concupiscentia qui non credit for-
nicationem esse mortale peccatum,
non tamen peccat ille concupiscen-
tia sed in spiritum sanctum, qui presumit
vel desperat, unde quod dictum est.
¶ Ad aliud non dicendum quod desperatio
est diffidentia et diffidere
de ipso veniam sine infirmita-
tis et hec diffidentia est peccatum
maligno oculi non est peccatum in
spiritum sanctum, non pusillanimitatis
non est in spiritum sanctum. Item aut
diffidentia deditur voluntate

non procedente causa aliqua
accidente comparatione et hoc est
peccatum in spiritum sanctum. ¶ Ad aliud
dicendum quod non credebat iniqui-
tatem esse maiorem venia dei,
sed quod maior esset quam satisfactio
sua, credebat per nullam tamen sufficere
facere deo quem audit. ¶ Ad
hoc etiam quod ipse conscientia
respiciat iram dei et indicem
iustum iustitie potius quam mi-
¶ Item presumptio est una contra-
rietas ipsi opponitur, ergo ne-
plus timori timor enim respi-
cit iustitiam infligentem penam.
Presumptio ergo cum sit contra
iustitiam divine videtur opponi
timori qui ipse ordinatur ad iusti-
tiam quod autem magis opponatur
spei, hoc solet quod conveniunt in
genere utroque enim est compensa-
tio venie sed spes recte et despe-
ratio venie et contrarie sollicitu-
dinem deo, non dissimiliter presump-
tio autem sine meritis vel li-
berando, contrarie sunt opibus.
¶ Ad quod dicendum est presumptio po-
tius dicitur esse contra iustitiam
quam contra misericordiam quia plenam
plenitudinem misericordie sine iustitia
desperatio videtur ponere iustitiam
sed tollere esse misericordie, licet pro
tamen presumptio quam desperatio
respiciat adventum et diffidentia
quia desperatio diminuit et
sine mérito presumptio non sumit
sine occidente peccatum tollitur
presumptio ipse tamen deum di-

opponitur iniustitie in effectu et despera-
tio vite in effectu. ¶ Ad aliud
est dicendum quod presumptio opponitur
spei et timori et opponitur spei
ut vane igitur quod est despera-
tio vane et vane differentie scilicet
additur presumptio enim desperatio
est vite sine spe. Unde non
est desperatio vite attribuenda
quia presumptio aut et timor op-
ponuntur vane dure ergo generi
opponitur ingratie presumptio cum
est potentia ad malum timor non
est respectus anime iustitia enim
quod nos loquimur de timore initiali
anime non maiestati in suam
potestate secundum quod fit summus debi-
tore volentie vita differunt
ingratie presumptio etiam et indebi-
ta possessio futuri boni timor
non de quo loquimur est debita fu-
turi futuri mali. ¶ Item aliud
communiquatione vitatis dignitate dicen-
dum quod blasphemia dimittitur spiritus
vero blasphemie non remittitur nec
hic nec in futuro sic xii q. 4
ritur ergo potest queri que sit
vera inter blasphemiam et spiritus blas-
phemie. Spiritus enim blasphemie
dicit Damascenus aut scilicet ad
passionem et constat quod non dicit
statum omnium peccata inde quod quo
blasphemia fit spiritus aut blasphemie
in alium nec dicit passionem
omnis passio fit nunc in alia quam
ipse vocatur blasphemia aut dicit
statum restat ergo quod spiritus blas-
phemie dicit statum malum
[illegible] sed illa dedecet dicitur ultime
[illegible] ergo spiritus blasphemie

continuetur ingratie blasphemie
hec enim est vis blasphemie
specialiter dicitur, illius ad
opposita illud blasphemia
¶ Obiecta quod dicit 3a causa spiritus blas-
phemie in verbi [illegible]
¶ Eo dicitur blasphemiam spiritus
potest ergo queri que sit intentio
huius dicendi. ¶ Item dicit
Ambrosius si quis ipse corporis
suum deceptus de carne ipsius
aliter sentiat quod dignum fit non
est redemptus anima sed quis
non spiritus sed potestate alienari
aut [illegible] non in ipsum dei
sed in Belzebub asserit eius anima
non potest alibi esse quam non venie
ubi est sublecta plenitudo. Ex
quo videtur quod si aliquis male se-
ntiat de filio non sed [illegible]
enim sed si male sentiat de spiritu
sancto tunc peccat in ipsum sancto et
¶ Sed contra hoc est quod ipse iudei
peccaverunt in ipsum sancto dicentes
quod ipse virtute divina sua sua
virtute qua deus erat et actum non
credebat demonia vero dicit [illegible]
Scriptura ista que sociis quinte
bant quia quod dei esse dignum
erant dyaboli esse dampnabant
¶ Item dicit magister vallianus aliud
qui spiritum sanctum non est vel videre
fore esse credunt et dicunt quod
non potentia dyabolica sed contra
conscientiam hoc faciunt invenisse
possibile tunc non tenentur sed magis
est ut magis e credere spiritum
sanctum non esse vel esse creaturam
quod hoc ergo non esse spiritus sed
ergo illud est dici magis peccatum
in spiritum sanctum vel sed aliud [illegible]

illud non dicitur nec relinquendum
credendum est. ¶ Contra di. xii. dicit
quod spiritus blasphemie non remittetur
neque hic neque in futuro. Sed tamen
aliquem eorum penituerit cum illo
peccato peruenit apostolus quod ergo peccatum
in spiritum sanctum dicatur irremissibile peccatum
aut erit tamen specialiter seu diabolo
irremissibile. ¶ Item unde peccatum
in patrem idem idem quod peccatum
in spiritum sanctum quod eius irremissibile
est in spiritum sanctum dicitur. Sed peccatum
illius qui in similitudine diaboli
contra gratiam suam maiestate
dei [illegible] non est irremissibile
peccatum dicitur xvi. q. i. hoc autem
est peccatum in patrem quod est contra
maiestatem ergo peccatum in patrem et
peccatum in spiritum sanctum. Item [illegible]
[illegible] si hoc verum est illud.
¶ Ad quod dicendum quod aliud est blasphe-
mia secundum quod ibi accipitur a
spiritus blasphemie et utrumque
sit similiter malum nec accipitur
ibi blasphemia secundum quod communis
est ad utrumque. Sed secundum quod determi-
natur per suam significationem
circumstantiam que est contra ma-
liciam. Unde cum blasphemia
quedam ex ratione eius contra
in patrem quia contra [illegible]
quedam non [illegible]
[illegible] eius peccatum in filium
[illegible] non [illegible] malignitate
eius peccatum in spiritum sanctum et hoc
peccatum dicitur peccatum blasphemie.
¶ Unde cum illud videtur spiritus
blasphemie nisi affectus in tu-
[illegible] hunc blasphemia non
ibi accipitur cum [illegible]
te vel ignorantia blasphemat.

blasphemia

[illegible] causa est blasphemia que
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] diminuitur peccatum. Spiritus
non blasphemie sed circumstantia
[illegible] aggravandum peccatum ubi ex
malicia exsistit quamdam aggrauatum
sunt sic ergo spiritus blasphemie
[illegible] dicitur tamen blasphe-
miam alias non in [illegible] blasphe-
mia committitur. ¶ Ad aliud non est
quod hoc peccatum dicitur spiritus blasphe-
mie quia sicut spiritus sanctus
[illegible] ad laudem [illegible]
dei ita iste spiritus blasphemie
[illegible] ad [illegible] dei [illegible]
[illegible] aut dicitur blasphemia
eo quod tamen spiritum sanctum blasphe-
mat dicens non esse opera spiritus
sancti sed diaboli cum sint eius.
¶ Ad tertium non dicendum quod
beatus Ambrosius loquitur [illegible] de
[illegible] quam posset [illegible]
si videret formam [illegible] in [illegible]
[illegible] non videt maculam
si talis videret non esse deum in
[illegible] videret [illegible]
[illegible] sed quam videt maculam
eius sed maculam non sunt [illegible]
[illegible] [illegible] diabolo talis
non haberet [illegible] et hoc non
intelligitur quod sic peccatum in spiritum
attribuere [illegible]
[illegible] diabolo [illegible] spiritui sancto non
negatur quin possit esse peccatum in
spiritum sanctum si aliquis [illegible]
malicia blasphemia dicat
in filium vel contra in patrem. ¶ Ad
[illegible] dicendum est quod non dicitur
peccatum in spiritum sanctum quia [illegible]
[illegible] [illegible] possit cum hoc
esse [illegible] [illegible]

hoc est quod homo dicat in morte
uel in morte periculo commaliciam et
tunc ideo illius cause dicatur
esse peccatum in spiritum sanctum ¶ Ad quin-
tum dicendum quod non dicitur peccatum
peccatum in spiritum sanctum quia non
possit esse de eo penitencia sed
quia sunt peccasse in spiritum sanctum
uel sicut dicit Crisostomus sufficiente
acceperunt cognicionem spiritus ipsi-
us et contra eum locuti sunt ras
alios grauiter acceperunt non ante
cognouerunt filium filius autem
ne induceretur eos ab illa parte
conpassionem aliquam prestabant hos
cum ignorauerunt quod carnaliter
erant dimitti in tempore in
iniuria sibi facta sed de iniuria
facta in spiritum sanctum hos ita dixit
Christus nemini qui demones ei-
ecit ex(?) spiritualibus efficere spiritus sancti
spiritus sancti eos et facta sunt in
iniuria ¶ Ad ultimum dicendum
quod licet per appropriacionem maiestas
tantum conueniat maiestati quo
quidem est spiritus sancti cum patre et fi-
lio sicut est peccatum in spiritum sanctum
non enim distinguitur racione persona-
rum contra quibus fit iniuria com-
munis enim est iniuria personarum
sed racione causarum per quas fit in-
iuria contra diuersa quia secundum
se racione infirmitatis ignorancie
et industrie sui certe malicie
¶ Deinde queritur de finali impeni-
tencia eadem species sit cum obsti-
nacione quod uidetur primo obsti-
nacionis obstinacionis est indu-
rare in malicia mortis penitencia
nam per quam fit homo impenitens

restat ergo quod impenitencia sit
quedam impenitencia inconuiden-
speciem confundunt obstinacio et
impenitencia ¶ Ad idem facit
quod dicitur magister .xvi. distinctione secunda
spiritus blasphemie ideo que sit
inaspicit quod genera spiritus sancti
¶ Ad quod dicendum est quod in libro
differunt ille due species quia ob-
stinacio in hoc differt ab impe-
nitencia non remanet dolor de
peccato perpetrato sicut ¶ Ad hoc
tamen quod magis differt ma-
licia pro eo quod est in ratione obsti-
nacionis designat illa que per-
manet de peccato ¶ Secundum quod non
in tam causa spiritus in spiritum sanctum
¶ Ad quod dicendum quod malicia pri-
ma est in ratione obstinacionis
designat illam que pertinet ad
peccatum precedenti cum autem dicitur
peccatum in spiritum sanctum pronomen et
ceterum malicia ... respicit
maliciam que est in impenitencia
cum aliquibus aliis sicut ali-
quam maliciam contrahat

Quis queritur utrum autem pec-
catum possit dici per alium
additum peccatum in spiritum sanctum quod
uidetur philosophus quod dicit Ambrosius
quod humane fragilitate conuenitur
de impossibilitate esse in congregacione
non desperatur per non diabolica
obstinacione desperatur nec ad
congregacionem redditur impossibile
peccatum est et dicitur peccatum in spiritum
sanctum per .i. pars dici de aliis quod
sunt coniunctione uel repu-
gnancia ergo quod peccatum potest
esse in spiritum sanctum ¶ Sed uidetur quod

ondi pro hoc quod dicit commentator leuitici
ubi loquitur de differentiis lepre
quia secundum ponit que possunt
mundari quedam autem assignat
sicut dicit ysidorus que mundari
non potest ulla significat peccatum
in spiritum sanctum talis lepra infec
tum insanabilis facit sacerdos esse
pollutum. Sed ergo iste progressus
lepre non differat nisi secundum
plus et minus videtur quod aliud
genus per quod lepra designatur
possit sic peccatum in spiritum sanctum per
lepram incurabilem designatur.
Ad quod dicendum quod peccatum in spiritum
sanctum sicut dictum est subdistinc
tione sumitur dupliciter. Uno modo
secundum quod dicit peccatum per se distinc
tum. Alio vero modo secundum quod de
clarat aggravationem super omne genus
peccati. Secundum primum modum non
tunc peccatum hoc est peccatum in spi
ritum sanctum sicut non tunc pec
catum est aliquod in decem
mandatis peccatorum. Hoc ideo modo potest
aliquod peccatum fieri peccatum in spiritum
sanctum per aggravationem circumstantie.
Si enim licet fiat ex fragilitate
[illegible] est si motus pec
cati originale ex consuetudine vel
ignorantia non posset dici peccatum
in spiritum sanctum licet illius progressu
per aggravationem circumstantie. Sed si
licet fiat ex fragilitate vel ex
ignorantia sed solum ex certa ma
litia tunc dicitur peccatum in spiritum
sanctum. Sic autem aliquis mortalis
dum durat primus fit consuetudina
te deinde progrediendo con
suetudo vel [illegible] hoc dicendum

est quod idem sit peccatum in spi
ritum sanctum secundum speciem. Vero per
manere dicitur peccatum consuetu
tate secundum aliud in spiritum sanc
tum hoc solum est illud quod
aliud est. Dum enim humana fra
gilitate contrahitur non deser
itur aggregatis [illegible] completo
cum non deserit ex obstinati
one est peccatum in spiritum sanctum.
Quando potest dici designari pec
catum consumata lepra enim peccatum ma
cula irremediabilis est. Consum
ta non disponit additionem de
[illegible] vel apponitur si idem
esse accidens sit secundum naturam
vel idem secundum genus peccati quod
per hoc idem fit accidens
peccatum in spiritum sanctum quod peccatum
in spiritum sanctum.

Quo quis autem queritur pri
mo apparuit peccatum
in spiritum sanctum. Cum enim triplex
designetur genus gratie in natura
[illegible] adam [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] ad illa
in [illegible] [illegible]
tentie constat quod non [illegible]
ponitur [illegible] illi enim oppo
originale nec [illegible]
ille enim apparuit peccatum morta
le actuale [illegible] secundum [illegible]
[illegible]. Cum ergo peccatum in spiritum
sanctum dicatur aggravationem pec
cati in [illegible] apparuit aliam
gratiam [illegible] videtur quod oppo
[illegible] penitentiali [illegible]
[illegible] [illegible] alapsu [illegible]

Hoc etiam videtur per duas species
que sunt obstinatio impenitentia
[illegible] ¶ Item a gratia
penitentie cadit homo per quodlibet
mortale peccatum. Ideo gratie pre
cedentis apponitur peccatum inpossibilem
cum gratia penitentiali ¶ Item pec
catum in spiritum sanctum secundum gradum
sine est maximum peccatum sed
ergo sunt opposita magis sub
est illi opposito sed esse gratia
ad opposita correlative magis
gratie. Dum ergo gratia penitentie
in qua gratie non videtur maior
non est alia gratia tamen peccatum
apponitur peccatum inpossibilem sanctum ¶
Ad quod dicendum est quod peccatum in
spiritum sanctum apponitur illi gratie
penitentiali prout fit repetito
elapsu pro actualis mortalis
[illegible] dicitur apponi alicui pec
cato illi gratie vel quia repellit
illam et hoc modo peccatum actuale
mortale per quod peccavit homo post
[illegible] penitentiam sine per
gratiam dicitur apponi illi gratie
Alio modo dicitur apponi illi
gratie quod maxime contrariatur ut
non sinatur ad penitentiam vel ut
non sit dignus remissione
peccati et hoc modo dicitur peccatum
in spiritum sanctum apponi gratie prima
li et hoc modo patet solum illud
quod aliud est peccatum [illegible]
[illegible] aliter dicitur apponi gratie quam
[illegible] peccatum mortale ¶ Ad se
cundum dicendum quod licet peccatum in spiritum
sanctum magnificetur in gratia pec
catum tamen [illegible] quod apponitur vna

prime gratie peccatum [illegible] Relati
tum est quod maior dicitur gratia
alia gratia vel quoad statum vel
quoad maiorem effectum vel quo
ad [illegible] maioris [illegible] gratia [illegible]
[illegible] dicitur maior [illegible] effec
tus tollitur cum culpa et
pena gratia ut in [illegible] dicitur
maior [illegible] statum [illegible]
gratia ut penitentie in [illegible]
est maioris [illegible]
cum audit homo [illegible] contritio
[illegible] ut dimittitur peccatum
et ideo [illegible] adhuc videtur esse
maior [illegible] cum
homo penitet [illegible] peccatum
in spiritum sanctum reddit indignum
[illegible] gratia quia [illegible]

Sed contra glosa dicit peccatum
in spiritum sanctum dicitur irremis
sibile [illegible]
dum de nullo desperandum est
quam diu patientia dei ad penitentiam
adducit paganum [illegible]
[illegible] catholicam fi
dem ¶ Item super illud psalmus
dixit dominus [illegible] Glo
etiam desperatissimos [illegible]
peccatum ergo in spiritum sanctum non est ir
remissibile ¶ Item [illegible] nullus
[illegible]
[illegible] ad penitentiam
[illegible] deus
[illegible]
[illegible] ergo peccatum
ante finem vite est irremis
sibile ergo peccatum in spiritum sanctum
¶ Item super illud psalmus qui sanat

cuius infirmitatis glo(ssa) cuius po-
tenti medicus nullus in sana-
bilis languor accidit. ergo lag-
ui(?) peccatum in spiritum sanctum non est
sanabilis. ergo peccatum in spiritum sanctum
non est irremissibile. ¶ Item est
triplex esse quod non sequitur
non esse et hoc est eternum et est
esse quod sequitur non esse sicut
non precedit sicut est in angelis
non enim desinunt esse. et istud secundum
quorundam dicitur continuo ab eius quod
est tamen esse quod sequitur non esse
et precedit sicut est in rebus tempora-
libus. si peccatum in spiritum sanctum non
sit de primo modo similiter aut secundo
restat ergo quod tertio modo. tale
est ergo remissibile. ¶ Contra
qui dixerit in filium remittetur
ei qui autem dixerit in spiritum sanctum non
remittetur ei et hoc est peccatum
in spiritum sanctum ergo est irremissibile
¶ Item augustinus in libro de [illegible] ad [illegible]
hii qui peccant in spiritum sanctum
neque hic neque in futuro remi-
ssionem accipiunt peccatorum. ¶ Item
de sermone domini in monte pec-
catum in spiritum sanctum [illegible] et invi-
diam fraterna impugnare cari-
tatem post acceptam gratiam
sed quia tale peccatum neque hic
neque in futuro remitti dicitur
¶ Ad quod dicendum quod peccatum in spiritum
sanctum uno modo dicitur remissibile
alio modo irremissibile. irre-
missibile autem dicitur in remis-
sione divine remittentis tamen
quia [illegible] de illo peni-
tere [illegible] penitentia finalis

impenitentie dignus nullus se
penitere [illegible] est final-
itatem remissibile quia secundum e-
ssentiam est sanabile [illegible]
in alio scilicet in voluntate pa-
tris. Dicitur autem irremissibile quod
[illegible] que remissionem
et hoc modo dicitur [illegible] peccatum
irremissibile quia in se [illegible]
remitti et hoc modo dicitur ab-
[illegible] dicitur etiam quod indignum est
remitti quia tollit admini-
culum et hoc modo impugnatio
[illegible] que est peccatum irremis-
sibile dicitur etiam irremissibile
quod non habet colorem excusationis
sicut habet peccatum quod ex ignorantia
vel infirmitate et hoc modo est
[illegible] in spiritum sanctum quia est ex
certa malitia dicitur irremissibile.
Dicimus ergo per hoc qualiter
intelligenda sunt que obiecta
sunt. ¶ Ad [illegible] obiectionem
attendendum est quod est remis-
sibile [illegible] status viato-
ris in quo est possibilitas ad gratiam
post lapsum. Secundum autem dat
intelligere remissibile [illegible] mag-
nitudine [illegible] defen-
sionem [illegible] Tertium dat
intelligere remissibile [illegible]
status viatoris. Quartum autem
dat intelligere remissibile [illegible]
potentis redemptoris. Quintum
autem dat intelligere irremissibile
eo quod secundum esse suum est sana-
bile [illegible] voluntas [illegible]
[illegible] dicit [illegible]

non que dicte sunt ad grandi di-
cunt irremissibile vel quia minus
remittetur vel tempore in felicitate
aut indignitate vel quia tamen
comparationis non sunt ¶ Deinde quare
de hac quia dicitur quod qui dixerit in
spiritum sanctum non remittetur hic nec
in futuro videtur enim quod su-
perfluum sit illud quod additur neque
dimittetur in futuro videtur enim
quod superfluum sit illud quod additur
neque dimittetur in futuro enim
cum hec sit mors homini quod
casus angelo post casum autem
angelo non est dimissio peccati
post mortem post mortem ergo
hominibus non est dimissio pecca-
torum ergo est dicere non dimittetur
in futuro dicendum dimittetur si ¶ Dicitur
dicit augustinus in enchiridion nemo
sperat quod hic neglexit cum
valuerit apud deum domini promere-
ri eum vita quis possit ali-
quam post hanc vitam relevari
hic spera[illegible] ergo non quod aliquis
fiat dimissio peccati in futuro
[illegible] quod hic non est dimissum
[illegible] ergo additur illa con-
ditio ¶ Ad quod dicendum est quod
aliqua dimittuntur hic quo ad
culpam et quo ad penam aliqua
non dimittuntur hic quo ad cul-
pam et quo ad penam aliqua non
dimittuntur sicut est de peccatis
quibusdam mortalibus de quibus
non est facta satisfactio in pre-
senti aliqua non sunt [illegible] dicit
Gregorius que post mortem dimit-
tuntur et quo ad penam et quo ad
culpam dicitur enim in mora-
libus quod quedam levia que

si in hac vita non dum sunt re-
missa post mortem gravant
sed remittuntur si digni sunt
et magister explanat per hoc quod
augustinus adiunxit quod si nulla
remitterentur in iudicio novis-
simo puto quod deus non dixisset
de quodam peccato non remittetur
in hoc seculo neque in futuro
Dicitur ergo culpe secundum se tollantur
in futuro sunt tamen aliqua
sunt peccata que dimittuntur
in futuro quo ad penam si
homines habuerunt actibus in hac vi-
ta ut ibi dimittantur prome-
ruerint et cetera

Quoniam non desperatio genus
quinta species est peccati in
spiritum sanctum secundo est de de-
speratione ¶ Circa quam sic pro-
ceditur si queritur si desperatio
est peccatum secundum aliam diffi-
nitionem peccati quam ponit augustinus
peccatum est quoniam [illegible] sine peccato
esse [illegible] in quantum [illegible]
ad hoc [illegible] ¶ Secundum
utrum sit peccatum idem cum spe
sine confidentia que est ulte-
riora ¶ Tertio utrum desperatio
possit esse cum fide infor-
mi [illegible] ¶ Quarto utrum
desperatio sit separatio dei
vel de voluntate divina ¶ Quin-
to utrum desperatio sit peccatum
remansit [illegible] secundum
actum ¶ Sexto de comparatione
desperationis ad alia peccata et
de comparatione peccati inter se
¶ Septimo utrum desperare de sa-
lute proximi sit peccatum ¶ Oc-
tavo de remediis peccati despera-

desperacionis racio

Ad primum sic videtur quod non
sit peccatum secundum illud racio
peccati enim est conversio ad com-
mutabile bonum cum aversione ab
incommutabili sed in desperacione
contrarium est desperans non convertitur ad
ipsum autem enim assumit bon-
tate quod patet per racionem eius de-
speracio enim est de deica bonita-
te diffidencia sicut habetur
in .i. Cor. Cum autem dicitur diffide-
ncia de deo ad naturam ipsius
vel secundum quod dicit augustinus in li.
de fide ad pe(trum). Desperacio est
diffidencia de dei bonitate. Item
tunc nullus voluntate sua
actualiter assumens bonum nisi ali-
quid aliud alliciat ipsum per
concupiscenciam sicut enim dicitur .ii. q. i. nat
nullus unquam arbitrans agen-
peccatum nisi allectus tempta-
cione aut concupiscencia per con-
tra desperans tempore assumptam con-
cupiscenciam est allectus conversio-
nis in commutabilis bonum desperas
non convertitur ad mutabile bonum.
Ad quod dicendum est quod licet desperacio
principaliter respiciat aversionem
divine dei misericordie tamen
aliquid sed illectum nisi sit contra
quod sit illud. Dicendum est quod
hoc est delectacio in magni-
tudine peccati tamen cum despe-
rat de venia et hoc in maximis
nisi non super illud .v. levitici me-
liorum peccatum impius cum in profundum venerit
est inscelerabilis usque ad finem
vite sue perveniens de salute
sua desperat conversio quod ad
delectacionem peccati est. Unde

desperacionis sicut eciam patet per glossam
quod dicit super .i. exodi cum apparuit
gradibus impiorum proximus Caym
primus enim dyabolus proximat ipsum de
venia offerre. Item ipse in mundicia
et cumulacionem attendit dici-
mus sequitur propositum. Deinde vero
trahit in sacramentum accionem
post non desistit quousque
et vicia malorum desperacione sic
impleant.

Secundo queritur utrum idem sit peccatum
... cum spe sine con-
fidencia que est ... alia
et autem confidencie ... quam
sit peccatum hac dicit .i. ... ad thessa-
lonicenses ... sed quod spiritum non
operare in incerto divitiarum ...
... spiritum ... in quibus nos
... non ... lecte ... ma-
ledictus homo qui confidit
in homine ... .xvii. capitulo. Et
... vendidit ... eius pa-
tet ... si desperacio sit ...
quod ista vana spes sive ista
vana confidencia ... videtur
per hoc quod dicit gregorius ...
... desperaret si spem ...
... eius ... videt
... in commuta-
bilis ... ad mutabile bo-
num unum est. Et per hoc ... sicut
ita confidencia ... inde
licita diffidencia de deo quod
desperacio erit peccatum idem cum
vana spe. Item contingit
aliquem peccare per vanam spem
... de deo desperare quod ... non
sunt unum peccatum. Item ...

fiducia unica mercatura sic
est in corpore ut ambrosius sic
spondo remissionis. Sic desperatio de
spacio aut est spondi remis-
sibile ergo non fuit. Unum potius
Secundo concedendum est. Ad aliud
quod in contrarium adductum est ex
aliorum [illegible] non arguit ne-
cessario quod esse illud sed aliquid
ad illud vel desperatio desperare
potest accipi aliter non pro auctorita-
tione spei sed ut sit semper
non omnia de deo [illegible] quoniam
[illegible] mercatura qui cum spe-
ciem ponit mercatura ideo
contrarium speciem quam ponit modo
ipse potest penitere ipse spei

Tertio queritur utrum desperatio
possit esse cum fide in-
formi aut non. Videtur quod non
quia cum se habent ad invicem
fides formata et spes formata
sic se habent ad invicem fides in-
formis et spes informis quod probatur
ex [illegible] consimilitudine proportionis sic-
ut se habet fides formata ad fi-
dem informem sic spes forma-
ta ad fidem informem ergo permu-
tatim sicut se habet fides for-
mata ad spem formatam etc. sed
fides formata et spes formata
simul sunt. Item ergo fides in-
formis et spes informis simul
sunt. Item sed spes informis
et desperatio opponuntur ergo desperatio
et fides informis non se com-
patiuntur. Contra sicut dicit
augustinus in enchiridion huiusmodi diffe-
runt fides et spes quia fides
est praeteritorum praesentium et futurorum
verorum similiter etiam malorum

et bonorum fides est etiam de hiis
que pertinent non tantum ad nos sed
etiam ad alios sed spes autem
non nisi bonorum et horum non nisi
futurorum et ad se pertinentium propter
quod dicit apostolus [illegible] viii ad ro.
si quod non videmus speramus
per patientiam expectamus. Potest ergo
aliquis habere fidem informem
et desperare sic potest esse habere
notitiam fidei aliquorum et tamen
non sperare potest enim aliquis
credere vitam eternam aliis fu-
turam et tamen desperare de se

Ad primum dicendum quod spes infor-
mis aut comparatur ad fidem infor-
mem respicit aliud articulum qui
est de remissione peccatorum et il-
lum qui est de vita eterna. Item
hoc ergo quod fides informis aut
comparatur ad fidem informem respi-
cit illum articulum qui est de re-
missione peccatorum illum qui est
de vita eterna. Item hoc ergo quod fi-
des informis ponit cum [illegible]
[illegible] eius articulos despera-
tio que [illegible] spem informem
in quantum ipsa est qualitas spei
informis non tamen [illegible] fidem
informem. Spem in quantum ipsa
est qualitas spei informis
simpliciter. Fides autem informis potest
manere in quantum ipsa est qualitas
timoris similiter autem ipsa despera-
tionis sicut contingit in dampna-
tis. Ad aliud autem in contrarium
dicendum quod licet fides for-
mata et spes formata quoad
quid simpliciter se habeant sic fides
informis et spes informis et
hoc est secundum [illegible] comparabilitas

ad tantum dinus similiter se habet
quo ad veram similitudinem fides
cum informis aliquid est tantum
tamen simili sine spe fides
ad formitatem que est tantum
re [illegible] filiali parum
spem certa

Quarto queritur utrum despera-
tio sit contra dei potentiam
vel bonitatem divinam. Videtur quod
non. Primo cum articulus in sym-
bolo fidei est de omnipotentia
dei sicut habetur in symbolo aposto-
rum dicitur. Credo in deum patrem
omnipotentem articulus autem per-
tinens ad bonitatem qua fit re-
missio peccatorum designatur ad di-
versum [illegible] peccatorum cum ergo in-
fideles omnipotentem credunt
non diffidunt quin possit re-
mittere sed quod nolit remittere
hoc videtur esse desperatio de
peccatis cum ergo quamquam de
dei bonitate diffidit sicut
habetur super illud. ad ro. secundum
duritiam cordis tui desperat
ergo quod sic non desperat contra
dei [illegible] desperationis que
ad modum de bonitate sine [illegible]
[illegible] qui desperat [illegible] videtur
desperare quia [illegible] divine
iustitie [illegible] non [illegible]
divinam [illegible] sed [illegible]
rigore divine iustitie ponit di-
[illegible] ergo non credit cum non
ergo desperatio ponit diffidentiam
contra [illegible] magis [illegible]
Item dicit gregorius exponens
illud iob. maior est iniqui-
tas mea quam ut veniam merear [illegible]
desperat ubi se credit veniam
posse adipisci que est bla-
sphemia in spiritum sanctum que est
remittere [illegible] seculo neque in
futuro quia putat deum nolle
remittere cum non posse tamen
omnia possit aut [illegible]
salutis [illegible]. Ergo non videtur
[illegible] aliquis desperat contra di-
vinam de bonitate sine [illegible]
Contra quod utrum aliquis de-
speratus putat valeat quod sua
malicia excedat bonitatem dei
quod non videtur quantumcumque cum ex-
cedat malicia [illegible] in infi-
nitum excedit bonitas dei in-
finitum desperare potest super pu-
[illegible] malicia excedit bonitatem
bonitate divinam. Item bonitas
[illegible] qui [illegible] et [illegible]
[illegible] potest omnes
tollere peccatum ergo bonitas illa
[illegible] excedit peccatum sed bo-
nitas divina excedit illam bo-
nitatem creatam ergo excedit
illam maliciam [illegible] ergo per
[illegible] potest [illegible]
malicia excedere bonitatem divi-
nam. Ad primum dicendum quod homo per
desperationem cadere potest ut non
tamen desperat de omnia dei qua
dimittit peccata sed etiam de potentia
dimittendi peccata illa sed hoc est
per [illegible] desperationis [illegible]
credit [illegible] fidei infor-
mis qua credit omnipote-
tiam dei [illegible] potest [illegible]
[illegible] dicitur in [illegible] filii [illegible]
[illegible] quod [illegible] adiu-
[illegible] quod omnis desperans
contra desperat licet desperet

damno cui desperet de compassio-
ne ex quo desperet de potentia
peccatorum cum divinam excedit
qui non credit omnipotentiam
quo ad effectum remissionis pec-
catorum et hec solum per aliud
¶ Ad secundo non obstat quod malitia
in infinitum excedit bonitatem
dei despicitur intellige tamen ut
credatur quod malitia inimici ex-
cedat effectum remissionis quod
est omnino prout respondet sa-
tisfactioni et hec non malicia
dicitur excedere bonitatem quantum
ad remissionem peccati qualiter
excedit malitia bonitatem mi-
sericordiam ergo dicitur quod quidam
putant suam maliciam exce-
dere bonitatem dei ¶ Hac attamen
dicitur vane remissionis que ad
satisfactionem pertinet ut ad hoc
ut homo faciat quod quid per
misericordiam meruit et hec non dix-
erim minor est iniquitas in re
reliqua non uno mulctatione pu-
tat et maliciam aliquam exce-
dat divinam bonitatem

Quinto queritur utrum desperatio
post est peccatum predicatur
in dampnatis secundum actum quod
videtur primo Ieron. quod aliquis
decedens in mortali peccato cum
iam dampnatus est desperat de
remissione peccati ¶ Item si spe-
raret minueretur pena sua dicit
ubi Iob. ¶ Spes eius frustrabitur
restat ergo quod desperationem habeant in
futuro si non possibile sit nullum
illum consequi meritum restat ergo
quod post mortem erit peccatum
desperationis in actu sicut ante

mortem ¶ Si forte dicatur quod ac-
tus ille post mortem in vo-
luntate fit ante vero mortem
voluntate et ideo ante mortem
est peccatum post mortem non
vero tamen veritatis qua homo
se induit peccatum non aufert
sibi quin sit peccatum restat ergo
quod si homo post mortem indu-
citur in veritate desperationis
non propter hoc aufertur sibi esse
peccatum ut in voluntate fiat
ita quod in veritate fit ¶ Preterea
per Apoc. quod blasphemaverunt
deum celi pro doloribus vulneribus
suis et non egerunt penitentiam
ubi datur intelligi quod desperant
et loquitur ibi de dampnatis
¶ Restat ergo quod dampnati pec-
cant peccato desperationis ¶ Con-
tra dicitur Ioh. 9 venit nox
qua nemo potest operari per quam
designatur quod post mortem non
est operari demeritum nec ad de-
meritum ¶ Similiter legitur Eccle. 9
ubi dicitur amor et odium in-
vidie simul perierunt ubi vult
dicere quod post mortem non est
mereri neque demereri ¶ Ad
dicendum est quod in dampnatis
est desperatio in augmentum
pene sed non est ibi per modum
peccati demeritum ut hec dicere
dicitur sed ut ipso pena sua
esse factum ¶ Ad id non quod
aliud dicendum est quod licet illi dif-
fidant de eius misericordia et ibi
delectatio que erit tunc indu-
cit et ideo non dicitur voluntatis
quia actus consequendo
quod dicitur aliquid necessario dampnatur

vel quia est complacentia vel quia
est volitio, vel iustitia utrorumque
istorum modorum dicatur esse in vo-
luntarium quod oppositum peccato. Dicitur
autem alias non actum quia sed aliquid
de voluntate ipsa vel aliquibus
consuetudine sive lege cum
voluntate dicitur actum et hoc
non potest esse culpabile secundum
quem modum dicitur aliquod peccatum
actum quod consuetudine est
inductum vel originale in
ducitur corruptione prout dicitur
de originali peccato. Eodem modo
[illegible] Philosophus esse peccatum [illegible]
[illegible] [illegible] esse induc-
tum. Sed autem non est de desperatio-
ne prout est peccatum [illegible]
[illegible] tertia.

Sexto quaeritur de comparatione
huius desperationis ad alia
peccata. De comparatione peccati in-
ter se videtur quod sit maximum
peccatum [illegible] quod dicit [illegible] [illegible]
Sed desperantis [illegible] [illegible]
desperatione quod qui [illegible] in qua-
libet [illegible] [illegible] et
quod primus est in fidei [illegible]
[illegible] [illegible] ergo peccatum de-
sperationis est maximum peccatum
cum nullum sit [illegible]
[illegible]. Item [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] ita offendit deum
quam desperatio [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] autem magis
offendit deum est magis peccatum
ergo desperatio est magis
peccatum aliis. Item qui ad mor-
tem peccant [illegible] sive ig-
norantia ex certitudine aut non
[illegible] in [illegible] [illegible]

nec poenae dolore [illegible]
[illegible] [illegible] aliud [illegible] [illegible]
plus merentur [illegible] [illegible]
[illegible] peccat qui ignorat [illegible]
dicit [illegible] [illegible] desperatio
autem est peccatum ad mortem ergo
desperatio est [illegible] peccatum.
Item spes veniae [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] re-
manente ea quae [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible]
[illegible] alia peccata tolluntur [illegible]
[illegible] ad spem veniae vel [illegible]
ergo desperatio est magis peccatum
aliis. Item dicit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] autem
[illegible] qui se ipsum strangulavit
[illegible] hoc est maximum peccatum [illegible]
diabolo assimilatur [illegible] autem est
desperatio cum [illegible] aliquis
[illegible] in [illegible] ergo hoc est
maximum peccatum. Item magis
est descendere in infernum [illegible]
[illegible] ad mortem [illegible] alia peccata [illegible]
dicitur peccatum ad mortem [illegible] [illegible]
in [illegible] de summo bono [illegible]
[illegible] aliquando [illegible] [illegible]
est [illegible] desperare est descendere
in infernum sicut patet [illegible]
aliud [illegible] [illegible] descendat in inf-
ernum [illegible] [illegible] [illegible]
poenitentia [illegible] [illegible] de-
sperare est in infernum descendere
[illegible] ergo quod desperatio est magis
peccatum aliis. Contra fides est
fundamentum [illegible] [illegible]
[illegible] vel apostasia quae [illegible]
[illegible] a fide [illegible] [illegible]
[illegible] erit magis peccatum [illegible]

sperancie desperacio eciam tollit spe-
m illud peccatum tollit fidem
Item peccatum quod potest tolli spe
interiacta in puncto non simpliciter
non potest tolli quod maius est pec-
catum simpliciter in persona qui fit
peccatum desperacionis non quod peccatum
desperacionis est maximum Item
caritatis et intellectus inter
virtutes illud quod peccatum est prin-
cipaliter repugnat caritati
est maius peccatum inter peccata sed
in [illegible] sine caritatis
est maius peccatum desperacionis
Ad quod dicendum quod desperacio simpli-
citer causa dicitur maius pec-
catum simpliciter non aliquo tamen peccatis
alia peccata que minuuntur [illegible] di-
citur maiora desperacio eciam dicitur
maius peccatum propter hoc quod inve-
nitur [illegible] que ad perfecte
mente pertinet perdit homo con-
[illegible] vita tollitur penitencia
in principalia [illegible] redditur
Dicitur eciam maius peccatum quia
desperacione cadit homo in
[illegible] profunditate peccati ut
[illegible] non putat futurum esse in-
[illegible] Item fiat infidel-
[illegible] potencia divina non credens
[illegible] unde dicit Ieronimus desperacio
infidelitatis est indicium qui
[illegible] salutem non putat fu-
turum indicium quod si intueretur
[illegible] indicii [illegible]
Dicitur eciam maius peccatum [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] quod homo peccator status
in [illegible] dicitur eciam maius
peccatum quia confidencia sunt

dicitur eciam maius quia inducit ho-
mines ut se ipsum condempnet dicitur
eciam maius quia assimilatur
demonibus inferni sedibus quod hos
condempnat potest dici desperacio
consimiliter peccatum respectu illorum
qui non sunt illius condicionis
sed non potest hoc dici maius
simpliciter aliis peccatis eciam [illegible]
[illegible] infidelitate ut potest
[illegible] [illegible] que ad
aliquid esse maius illo peccato
[illegible] quod tollit fundamentum
[illegible] [illegible] vita penitencie
[illegible] [illegible] destruitur
[illegible] potest dici de finali
[illegible] que tamen inveniuntur
difficultates profertur desperacioni
aliis peccatis Et [illegible]
[illegible] sine caritate pure gre-
[illegible] quod ad hoc dicitur
[illegible] quia magis gre-
que in caritate perficit gratia
Ad hoc eciam addit [illegible] si per-
catum desperacionis tamen plu-
[illegible] quod est peccatum [illegible]
maius dicit et hoc [illegible]
propter hoc quod dicit Augustinus loquens
de peccato desperacionis ipse desp-
[illegible] [illegible] in mente tanta
est labes illius peccati ut desp-
[illegible] [illegible] non
possit [illegible] si peccatum [illegible]
[illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] eum
[illegible] peccatum [illegible]
[illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] novum est
desperacionis propter hoc valet de

tamen peccat

signat quod est peccatum in spiritum sanctum
est irremissibile. Item hoc de-
signatur quod veniens sui gratis est
inventus peccatum aliis committat unde
super hoc quod dicit Leo papa scelera-
tior omnibus quedam infelicior
potuisti quem non penitentia
revocavit addunt quod despera-
tio traxit ad laqueum. Ex quo
videtur quod desperatio sunt dampn-
abilior peccatum in spiritum sanctum sit maius
aliis. ¶ Tertio videtur quod peccatum de-
sperationis non continetur sub peccato
in spiritum sanctum circa vere illius
ratio est maius dicitur enim Ro-
manorum super illud maior illis
cum operantur mala glosa sunt
qui faciunt mediante malicia
negligencia vel desperatione vel indu-
stria peccant. Dividitur ergo de-
speratio contra peccatum ex industria
sed peccatum in spiritum sanctum non dicitur
sine industria et aliis. ¶ Ad quod dicendum
quod tangentur hic tres differentie peccati
que possent sic distingui
ut non ista separat tantum
tamen quibus peccata ex negligencia
vel circumstantiis desperatio non
dicitur remissionis. Secundum
hoc desperatio distinguitur ab in-
dustria vel aliter potest distingui
desperatio ab industria et
negligencia ut negligencia reducatur
ad peccatum ignorantia largo
modo vocabulo desperatio non
sed peccatum ex infirmitate peccatum
ex industria dicitur illud pec-
catum quod est ex certa malicia et
sic hoc non dicitur hic despera-
tio sed est peccatum in spiritum
sanctum. Illud vero quod dicit Augustinus
in libro de ... in mente dum

et quod dicit Leo papa attendit
de desperatione prout est peccatum
in spiritum sanctum vel aliter accipit
in illa glosa desperatio vel aliter in
illis auctoritatibus. ¶ Iste autem
desperat de venia dei quantum ad
bona temporalia sed est de quam pluri-
bus qui sunt in tribulatione
et miseria aliqui desperant
de venia dei quo ad bona spiri-
tualia sed est de illis qui despe-
rant de remissione peccatorum et
de venia etiam. Ponit ergo quem-
que illarum desperationum profert
alia et videtur quod illa que est
de venia in bonis spiritualibus
preferunt enim bona spiritualia
bonis temporalibus ergo preter venie
in his preferri venie in aliis. ¶ Ergo
desperatio profertur desperationi quod
quibus que duo bona spiri-
tualia sunt bona que sunt ad
necessitatem vite temporalis hec ei
sunt venie quibus illa non venie
temporalis desperat ergo de venia
que conferunt illa est desperatio
de venia que ista conferunt et
non econverso ergo maior est desperatio
qua quis desperat de venia gra-
tie qua dantur temporalia bona que
est de necessitate vite qua de-
sperans venie qua conferunt bona
spiritualia. ¶ Hic etiam videtur per
ordinem ponere ubi distinguens
inuenta salutibus duce querit
ad m. in e. de glosa temporali
tamen est bonis mediis spiritua-
libus non est ipsa bonis et tem-
poralis permittit spiritualis non sub-
iungit que necesse pro nunc illa
pluralitatem qui ergo desperat de

spirituali peius desperat de misericordia
eterna dei. ¶ Hoc etiam vi-
detur quia nunquam est dare ista bona
temporalia quin spiritualia. Qui ergo
desperat de dono dei in minoribus
peius desperat de dono dei in maio-
ribus scilicet. Qui non vult michi
dare denarium aliquem non vult dare
michi castrum. Sed si non vult dare
castrum non sequitur quod nec ve-
lit dare denarium. Et diffidencia
rei minoris non ponit peius
diffidenciam rei maioris. ¶ Ad hoc
dicendum est quod licet bona spiritualia
sint maiora quam bona temporalia
tamen desperacio tunc quo ad ista
bona temporalia maior est quam de
spiritualibus tunc quo ad bona spiritualia
hoc dico ibi attendi consequenciam
in ipso. Sed consequencia est consequen-
cia in contrario. Et per hoc possunt
solui que obiecta sunt. Licet
bona temporalia possint dari
sine spiritualibus tamen diffidencie non
sic se habent. Sed diffidencia re-
spectu eius generalis secundum quam
datur bona temporalia ponit peius
diffidenciam eius specialis
qui dantur bona spiritualia et e
contrario.

Septimo queritur utrum despe-
rare de salute proximi sit
tantum malum quam non sperare eam.
Solum confidere de salute proximi non
semper est motus virtutis quia qui
confidit de salute eterna proximi
precedentibus multis non est motus
virtutis sed presumptionis. Ergo de-
sperare quod est oppositum non semper
est motus peccati. ¶ Contra pre-
lat quod de quolibet possimus
sperare in hac vita constituto non est

desperandum. Si ergo desperat peccat.
¶ Item de salute proximi proximi
est desperare de eterna dei qua
salus offertur. Sed peccatum est desperare
de eterna dei. Ergo peccatum est despera-
re de salute proximi dum est
in via. ¶ Preterea magis cognoscit
homo ea que sunt in se ipso
quam ea que sunt in alio. Sed quan-
tumcumque cognosceret malum in se
ipso vel quantumcumque durum non
est desperandum de venia et de-
sperat peccat. Unde dicit Ysido-
rus pro nulli quantumcumque delinqu-
enti de venia ac luna dei diffi-
dendum est per assumpta promitte
di humilitate ridiat ypodorum nec
desperare debet homo etiam si tra-
fuerit inter extrema. Restat ergo
quod nullus debet desperare de alterius
salute sine remissione peccatorum.
¶ Ad quod dicendum est quod de venia de-
sperandum est dum est in via et
si desperat peccat. Hoc enim est
de dei misericordia desperare. ¶ Ad obiectum
autem in contrarium est quod licet confidere
de salute proximi non sit opus
virtutis semper tamen desperare de
salute spirituali ad peccatum pertinet
tam fide enim de salute non porta-
tur cum motu virtutis. Sed confi-
de est de salute in veniam pre-
dente naturaliter gratia et demitte et
non precedente gratia et multis
desperatis aut hec tamen tollit
et ideo reducuntur ad certitudinem.

Octavo queritur quod est remedium
contra principale tantum desperacionis
et hoc notandum quod principale
remedium est confidencia de spe

pass⁹ ꝓsignans quē q̄ erat mꝰ
tato dūd sup illud ꝯ ad Ro. ꝑ
impijs mortuus est glo necdū
spēs d' eius ꝑs omī apparet ta
ꝉꝉs in morte beniuolencia aquo
tlēs dicitur accepimus q̄ donaui
impijs mortem suā hīn iuat
iustis uitam suam ¶ Item ꝓꝑ
ualis inclytus erat ꝫ saluata
estet latro blasmada fuit ꝫ pa
disi ciuis factus est sicut betha
pꝫnumus fuit ꝫ discipulus dei fcūs
est hec sibi dei paradoxa hec
admirata unumquodq; ꝺ ꝑꝑꝭ ¶ Simili
dicit̃ in Re. xj. sup illud dormiuit
cum eis glo destitutis sus dicimus
cadente nemo supplicit de lapsu
suo casum insurgente ad nemo
desperet inualitis sepctura ꝛ ꝑphꝭ
ꝑuenit ꝛ similes ꝉꝉ

Habitus est sup' dediuone ꝛ a
ꝑꝑia que est aliud ꝯ ꝑpaw
ꝯinfabilitate aliud ꝯtinentiā
aliud ꝯtra maliciā ¶ Consequent
dicendum est de illa diuisione ꝑcci q
est ꝑtiud aliud ꝯamore ma
le incendente aliud ꝯtimore
male humiliante de qua dicitur
in ꝑs succensa igni ꝛc ¶ ꝑmo
ergo quid de ista diuisione ꝑ
¶ ꝑo de ꝑtibus diuisionis ¶ De ista
diuisione quid in hunc modum
¶ Cetꝫ amor illicitus ꝛ timor il
licitus dimidant ipsa quid per
catorum an ante ꝑcc̄ q ꝯ ꝑti
more fiat ꝯ ambo ¶ ꝑo tunc
madi sit ꝑ ꝑ diuisio in deliter
ꝑdm q̄ui tum ꝑcc̄ accipiatur

Primo aut obi q̄ pꝫ
ista duo accipiant sunt
diuisio ꝑcc̄ q̄ indet ꝑ glo sup
illud ꝑs succensa igni ꝛ ꝑffꝯ

ra ubi dicit̃ q̄ omnia pccā ꝑ
tꝫ ꝑpe cupiditate ꝛꝫ ꝑꝑ ꝛꝫ
rem ꝛ nomine cupiditatꝫ intelli
amor rei nō dum ꝑte ubi
subiungit ante ꝑoni duo ꝛꝫ
fecerit in homine ꝑ cupidi
ꝛ timor sicut cum amor ꝑ ꝛ
timor cum diuinus adamte ꝑ
Bonus indet̃ q̄ recte duo ꝑ
accipiunt ꝑm amare male ꝑ
miliante ꝛ amore male in
dente ¶ Item male ꝛ bene ꝑ
ꝯtria ꝛ cui ꝑꝑ diuidunt̃ ꝯ
ꝑcc̄ que accipiuntur ꝑdm illa
ꝑꝑꝫ diuisio ita q̄ uni q̄ ꝛ
dit sub una differentia cadit sub
alia ¶ Item dicit augꝰ in li
de duabꝫ animabꝫ uoluntas ꝛ ani
matus nullo cogente ad aliquid
uō amittendum uel adipiscendum
uoluntas nō ꝛ unaꝫ ꝑ una
ꝑte in nō admittendo malum
ꝑ ali ꝑte in adipiscendo bonum
sicut aut uoluntas recta est
in hijs duabus differentijs ita ꝛ
uoluntas distorta ꝑcc̄ aut
accipit̃ ꝑdm uoluntate distor
tam erunt ergo due diuisiones ꝑcc̄ ꝑ
diuisio temptationum est ꝑdm ꝛ ꝫ
cupiditatis ꝛ timoris sicut ꝑ
ꝑꝫ ꝯ ꝯtra cupiditatem ꝛ
ꝑtas ita ꝛ timorem ¶ Cum ergo
differentie temptationis accipiant
ꝑm timore ꝛ amare differentie
ꝑccātorum recte accipiunt̃ ꝑdm ꝛ
ꝑꝑ diuis ¶ Contra sicut ꝑ ꝯ
nolite diligere in ꝛc dicit glo
Bede sicut dilectio dei ꝛ ꝑꝫ
cum ꝑtute ita dilectio mundi
cum maiorum ꝑ ergo maior ꝑ
amare sit ꝑꝫ cum aliorum ꝑ
ꝑ ꝯtmnd ꝑꝑ ꝯ ꝯtmnd

ptinet nulla igitur est divisio
peccati aliud ex timore male hu-
miliante aliud ex amore male incen-
dente. ¶ Item aug. in li. de li. ar-
bitrio est iam inquit aliud quam libi-
dine inordinata faciendi malefacienda
inquit aliud dominari quam peccatum
ex amore non ergo dividitur ex amore
et timore omne peccatum. Et eciam inde
[illegible] q. infra sequitur timebant ne
animam hostis malefacta non aliud
malum esse nisi quod libidine id est in
proba cupiditate fiunt ergo omne
malum non nisi complacenda cu-
piditate fit non ergo quod fit ex timore
dividitur contra illud quod fit ex amore
¶ Item dicit gregorius omnes homines pe-
na metuunt deo placere non amant
timor ex timore est non ex simili-
ter quod est ex timore est ex amore
alicuius inordinato ergo timor et ex
amore inordinato non ergo inter se
dividunt peccatum ex timore et peccatum
ex amore ¶ Item timor in hoc peccato
peccat ex amore dicit enim super illud
domine a quo timuit. id est velo timor
bonorum differt a voluntate non
differt unde audiores reddit
ad bonum quos autem quos aliquis
suspendit a timore ergo timor sus-
pendit peccatum inducit ex amore
non ergo due differencie dividentes
peccatum sunt timor et amor
tamquam causae peccatorum. ¶ Ad quod dicendum
quod quemadmodum est divisio peccati
supra dicta est dicendum est quod peccatum
quoddam est ex timore non est ex amore
eiusdem rei illicito et sic timor
illicitus et amor divisim dividunt
secundum autem quod ad diversa referuntur
potest idem actus esse ex timore
unius rei illicito et amore rei illi-

citis secundum quem modum locuti sunt auctores
aliqui peccatorum distinguentes ab actu
timoris et ab actu amoris actus
enim iste qui est timoris non est ille
qui est amoris nec econverso. Sed contra
dictum videlicet potest esse ex timore in-
ordinato alicuius rei et ex amore pre-
cedente et ex amore alterius rei ex alterius parte
¶ Item actus peccati qui est ex pluribus
dualis causis potest sic esse ut
sit ex timore causa quasi propinqua
tamquam et ex amore tamquam remo-
ta vel econverso vel contrario tamquam
propinqua causa et divisio tamen sit
ea. Si non sit contrario tamquam pro-
pinqua causa potest esse quod amore
sit principali causa motivus vel
timor causa principalis motivus
¶ Aliis intellectis dicendum et ad obiecta
de divisione divisio enim quae facta
est supra illud inquantum igitur et
prefata attenditur quantum ad essenciam
peccatorum et quantum ad temporalitatem
secundum vero causae ipsius vel per
verum causae principalis in diebus
quod essencialiter peccatum timoris non est
peccatum amoris nec peccatum quod est ex
timore male humiliante tamquam pro-
pinqua causa principali et ex
amore male accendente tamquam ex
propinqua causa principali. Sed potest
esse ex timore tamquam ex causa
propinqua et ex amore tamquam tamquam
ex causa remota secundum hoc sol-
vendum est quod ex parte dicenda
cum dicitur quod peccatum quod erit ex
timore fuit ex amore tamquam ex causa
prima et sic non intellexit illud quod
dicit Beda super illud Cain pe-
rempto similiter. ¶ Aliud concedimus
tamquam quod amor est fons causa
omnis peccati non sit autem et dictione

et ideo dicit augustinus xiiii de civitate dei c[apitulo] quod clarum est inter aliud quam libidine incitatis maleficiendi genere dominari et tale quevit ut vos anima malefica esse volu[n]tate ¶ Aliud ideo quod alicui timorem esse quam amorem ita quo amore dictum est quod ubi accipitur timor tamquam propinqua causa amor vero tamquam remota loquitur tamen ubi domatur timor principalis qui differt amoris timoris humani mundani ¶ Aliud ideo quod dicitur Iohannis iiii dicendum est quod actus ille principaliter fuit ab amore tamquam propinqua causa principaliter eloquitur ibi de charitate dei [illegible] quod sunt ab amore actionaliter timor eundem differt aliquem peccatum ardentiorem reddit ipsum peccare ad peccandum propter dilationem ¶ Sed ideo obicitur quod idem dicitur motus qui est ab uno loco et accessus ad alium locum sicut accessus affectus et accessus ad terminus et sic non possit dici idem motus primus qui fluit ab amore timore et qui fit ab amore. Nam timor est fuga cum a malo autem non est appetitus boni et ita videtur non esse motus et timoris et amoris ¶ Dicendum est quod non est simile timoris eius dicit actum quendam qui est aliquis alicui qui est amore nec est simile in mobilibus autem in [illegible] immobilibus vocatis vel cum dicit timere et amare esse eundem motum secundum rem recessus aut ab uno et accessus ad aliud locum apparenter dicit quibus esse eundem motum ¶ Deinde queritur de predicta divisione que fit secundum tale

et amorem cum fiat secundum causam secundum quod generis talis accipitur. Cum eum dicitur autem quod est dicendo aut est corporalia oculorum aut corporalia carnis aut superbia vite sit dicto peccatorum secundum causam patet quod quoniam inquantum causa differt et divisio a predicta ideo quod dicendum quod utraque dicitur attendi secundum causam motivam sed nisi distinguitur quod una divisio est secundum concupiscentiam motive formalis illa sequitur quod est opposita aliud quam timore aliud quam amare alia vero est concupiscentia motive materialis cum dicitur aut est corporalis carnis aut concupiscentia oculorum et superbia eum tandem dicitur opposite concupiscentis sunt secundum concupiscentiam ipsius dicitur et divisio secundum materialem ¶ Aliud etiam attendendum quod divisio que est secundum timorem et amorem attenditur secundum bonum et malum incipit. Dico autem apparens bonum et apparens malum alia vero divisio attenditur secundum genera

Circa dicendum est de speciebus timoris specialiter et de speciebus amoris illiciti quibus dicitur vero timore mali ¶ Primo queritur quid sit ¶ Secundo utrum sit peccatum vel non ¶ Tertio quot sunt dicti timoris species ¶ Quarto de eo quod est timendum vel non timendum et hoc est de mundi timore ¶ Quinto de causa inducente timorem humanum ¶ Sexto utrum excuset a peccato ¶ Septimo de oppositis eius

Circa primum sic dicit augustinus super illud Iohannis mercenarius et qui non est pastor videt lupum

nemete ¶ Plo timor est fuga
animi ne perdat quod amat cuiusdam
divisio timoris ¶ Item aug(ustinus)
talem ponit eius diffinicionem in
li. decii de timor est perturba
tio animi impossibilitate mali fu
turi ... non ... ponit quod
timor est per naturam ...
... contritio ¶ ...
... diffinitio ...
... non ... diffinitio ...
non diffinitio ... oppositum
contrarie amor ... opponitur
contrarie timori diffinitio aut
... malo ¶ ... timor
... est ... per ...
... diffinit ... fugam ...
... timor ... est fuga
nullum aut malum est ... fu
giendum est ... timor ...
... timor mali
... timor bonum ... quomodo
... timor malum non ... diffini
ri per fugam ¶ ... cum ...
sunt plures diffinitiones ...
... differunt ... alia
aliis ¶ ... dicendum quod non dif
finitur timor ... oppositum
amor ... est ... et
... non opponitur timori ...
est ... ¶ ... non
dicendum quod timor malus ...
te diffinitur per fugam respicit
... malo ... in
sit ... malum timor ...
bonum ... est ... aut ...
¶ ... est ... respicit ... in
tate malum quod ... tior
aut ... qui est in patria
non respicit malum ... dicit ...
... maiestate in sua
... commendandum est quod

fuga animi non est illud quod est ...
... in animi timore ... inanitum ti
more qui est ... non
est illud quod ... est in animi timore
¶ in animi timore qui est ...
... sit bonus ... sit malus
¶ Ad ... dicendum quod differunt
... timoris ... pena
... timor ...
non ... timoris ...
... non ... et mali
ale ... timoris

Secundo queritur utrum timor sit
peccatum mortale ¶ ... et
... queritur utrum sit peccatum
¶ utrum mortale vel veniale
¶ Arguitur autem quod non sit peccatum
... peccatum ... pena ...
malum ... est ...
pene non est ... peccatum ... ti
mor est ... pene ...
... dicit ... testes
... timor
... qui ...
pena timoris ... quod timor
est pena ... non ...
peccatum ¶ ... dicit ... in evangelio
... timere ... non
sit ... timor ... peccatum
¶ Item ... timendi ...
... quoniam timor est
peccatum ¶ Ad ... dicendum quod timor
aliquando nominat passionem aliquando
nominat actum ... nominat
passionem ... timor est pena
... nominat actum ...
... dicitur ...
... dicitur est peccatum
... dicitur ...
quod dicitur peccatum ... dicitur
... ¶ ...

quintum utrum sit veniale vel mortale
Videtur quod sit mortale dicit enim
Beda exponens illud quod dicitur
in Apoc. [?] timi-
dis incredulis etc. eos infide-
libus et fornicatoribus timidos
et formidolosi comparantur pro-
ut recipienda et una timidis
et formidinis dicitur ponitur re-
stat ergo quod timor est mortale
peccatum cum inter recipienda et
una computetur. ¶ Item timor
male humilians opponitur amo-
ri qui est caritas sicut dicit glossa
super illud Ps. Incrassati igitur etc.
timor enim male humilians co-
stringit et quasi gelicidium facit
timor vero bonus incendens cor in-
flammat et dilatat restat ergo quod
timor mali et amori rectus op-
ponitur si ergo timor malus cari-
tati [?] vertitur est peccatum mor-
tale ergo timor malus est peccatum
mortale. ¶ Contra videtur quod sit
veniale peccatum timor enim pusil-
lanimitatis retrahit a perfectione
cum non sufficiat ad retrahendum
a precepto sed quod retrahit a perfectione
non a precepto est veniale peccatum
ergo timor malus est veniale
peccatum quod autem retrahit a perfectione
et non a precepto patet sicut id
quod dicitur corde pavido re-
gula docet non quemquam perfe-
ctionem contemplationis vel militie
spiritualis arripere qui adhuc
[?] tremens a [?] [?]
negat ne infirmitate mentis
sue [?] sed talis amor cum
a perfectione licet retrahit longo
a precepto ergo timor est veniale peccatum.

catum. ¶ Item in Judic. qui
formidolosus est revertatur glossa ti-
midus timidus est qui primo
aspectu ad congressum trepidat
non tamen toto corde terretur
sed reparari et animari potest sed mor-
tale peccatum totum cor occupat
ergo talis timor non est mortale
peccatum. ¶ Ad quod dicendum quod ti-
mor aliquis est veniale peccatum
aliquis mortale. mortale peccatum
tamen quando comparatur bonum co-
mutabile bono incommutabili si-
cut de illo qui metu mortis
aut tribulationibus negat deum
timor autem est veniale peccatum
quando temporalia mala timentur sub
deo salva observantia decem
preceptorum et si aliquis pro
timore non perficit illud quod est
consilii dum peccat venialiter
quod autem sicut infra dicetur vel
consilium quantum ei [?]
[?] voti aut professionis.
Est autem timor triplex quidam
naturalis et ille non est peccatum qui
etiam [?] predilectionem precedens
sed tamen [?] infirmitatis car-
nis eo quod accidit non sufficiens
retrahitur et talis etiam non est
peccatum. quidam non [?]
quidam veniali cum retrahit
et talis timidus venialiter peccat
secundum quod [?] [?] distinguere
cum in [?] qui a perfectione
retrahuntur.

Tertio queritur que sunt dicte
timoris sicut est peccatum et
ponitur duo dicte super illud Bea-
tus qui timet dominum dicit enim
[?] timor et quis timeatur

pati pericula carnis vel perdere bona
mundi et illa duplex est timor
carnalis scilicet et mundanus sicut patet
ante q. xxxi. Dicitur 3° notandum
triplex esse timor malus scilicet
timor mortis et timor vilitatis
et timor doloris tamen que omnia
dicunt nos minimi ordine et ea
sunt tres dicti. Secundum autem
Ioh. Damasc. ponuntur vi species scilicet
pigricies erubescencia verecundia
admiracio stupor et agonia. Pig-
ricies est timor future opera-
tionis. Erubescencia est timor in
expectatione conuicii. Verecundia
est timor in turpi actu cuius
quod irreparabile est ad salutem. Ad-
miracio est timor ex magna
ymaginacione. Stupor vero est timor
ex insolita ymaginacione procedens.
Agonia id est timor de infor-
tunio. Hic ergo hee species quarum plu-
res pertinet ad timorem malum.
Potest ergo queri que sit differencia in-
ter has diuisiones timoris. Respondeo sicut
dictum est ira passio est et accede-
re uel recedere passio et timere
dicitur esse magis recedere. Sic
ergo due sunt dicte timoris species
superdicte. Respondeo potest queri quare
ad primam diuisionem timoris quod
aliud est timor carnis aliud
mundi et quod triplex sit una
patet scilicet bonum corporis et bonum
[illegible] et bonum [illegible]. Secundum
autem duas dictas contingit de
timore. Potest queri quare non species
tercia. Item dicatur de illo timore
qui est [illegible] in [illegible]
[illegible] deserit quod videtur
[illegible] quod deserit

mundi et tamen timore carnis
vel mundi non deserit restat
ergo quod ille timor non semper [illegible]
[illegible] deserit. Item quantum
ad secundam diuisionem videtur posse
obici quod insufficiens sit diuisio
cum dicatur timor mortis timor
vilitatis et timor doloris. Secundum
quod sunt propria bona mutabilia
que sunt amissibilia quorum est
diuisio. Alterum est gloria et fa-
ma alterum potencia altera for-
titudo corporis vel pulcritudo
et tamen ipsa vita carnis. Item
ergo tria sunt bona amissibilia
quod [illegible] prima differencia timoris ad
opponitur pene mortis que vite
opponitur et alia pene vilitatis
que opponitur gaudio et ita pos-
sunt accipi dicte pene timoris
[illegible] ignorancie [illegible].
Item de differenciis quibus assig-
nat Dam. potest simili obici
[illegible] cum timor [illegible] respondeo dicendum
[illegible] diuisio [illegible] non videatur
ad aliquam [illegible] diuisionem [illegible]
[illegible] videtur esse sufficiens diuisio.
Timor [illegible] est [illegible] terribilis
ut mortis qui non videtur sub
aliqua diuisione [illegible]. Ulterior
dicitur secundum Aug. voluntas fu-
giendi id est quod aduersa vel fuga
dum sicut dictum est restat ergo
cum [illegible] in [illegible] differenciis re-
spiciat mala futura quod dicatur
aduersari vel esse fugiendum non
[illegible] species [illegible] timoris.
Ad [illegible] dicendum [illegible] prima diuisio
timoris attendatur secundum duo que
ledi possunt [illegible]

laedi in carne per etiam laedi
in possessione terrena non quemcumque
tamen non quaerit ut ipse laedatur
in anima. Secundum conceptum vero duae at-
tenduntur species dicti timoris:
timor carnalis et timor mundanus.
Secundum quod timetur malum corporis
vel malum quod opponitur possessi-
oni sive bono corporali [illegible]
autem timor carnis aliquando timor
humanus [illegible] secundum quod
dicitur quod duae sunt species timoris
[illegible] timor mundanus
et timor humanus [illegible] timor
humanus quo homo timet vel
[illegible] et hoc est cum homo ti-
met malum corporis vel etiam
subiecti [illegible] dicitur mundanus. ¶ Ad
id quod obicitur quaere secundum [illegible]
superius dictum sicut ponens qui
accipitur diminutio [illegible] ponens
illud quod videtur simpliciter [illegible]
non accipiat. Dico [illegible] timoris
dicendum est quod illud bonum quod est
corporale [illegible] non dicitur ita [illegible]
[illegible] sicut illud quod est corporale
carnis vel corporale mundi. Et
ideo ponens illud non accipit
dico vel si accipit convenienter
large [illegible] quod est timor mun-
danus ut patet timor utilita-
tis aut [illegible] qui
respondet amori simplici. ¶ Ad
illud vero quod obicitur quod est timor
cum mundus deserit [illegible]
quod intelligendum est de his qui
penitus deserunt mundum non sicut
claustrales dicuntur mundum
deserentes. Sed quanto plus dese-
rit tanto amor mundi tanto
plus deserit timor eius [illegible]
unde Gregorius qui in ipso [illegible]

prospera appetit nulla [illegible]
versa pertimescit. ¶ [illegible]
quia cum cotidie quae circa mala
[illegible] subtrahuntur appetit [illegible]
se sponte [illegible] contracto ti-
mor subsequitur. ¶ Ad illud vero
quod obicitur de [illegible] divisione dicendum est
quod secunda divisio accipitur secundum
tria principalia quae timentur
quae mala continentur corporis
[illegible] dolor qui opponitur gau-
dio corporis, mors quae
opponitur vitae. ¶ Corporis vero
[illegible] sunt utilitates quae
opponuntur [illegible] bonis
temporalibus [illegible] quae homo habens
[illegible] sunt divitiae potentia
[illegible] ¶ Ad illud vero quod ob-
icitur illam dicendum est quod
licet sint plura mala quae ti-
mentur corporis praeter mor-
tem [illegible]
[illegible] tamen secundum principalia
[illegible] accepta est illa divisio. ¶ Ad
id vero quod obicitur de divisione
secundum principalia accepta dicendum
est quod non [illegible] talis
[illegible] esse [illegible]
[illegible] aut est respectu eius [illegible]
[illegible] est in [illegible] aut [illegible]
eius [illegible] principium est contra
¶ Si [illegible] eius quod in [illegible] est aut
illud est bonum aut malum. Si
[illegible] aestimat malum ¶ si
autem fuit respectu boni si est
[illegible] mali hic dicitur [illegible]
¶ Si vero respectu mali quod aestimatur
malum dicitur verecundia. ¶ Si vero
respectu eius quod est contra aut
est [illegible] aut [illegible] ¶ Si [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] timor [illegible]

336

quem [illegible] Si non sunt in serio aut cum
precessit cogitacio aut cum non
precessit Si cum non precessit di-
ligencia cum ad infortunium
accidit quod repentinum dicitur Si
non cum cogitacio precessit dico
aut ymaginacionem cogitacionem
aut quod est super tempus rei inop-
pinate ad accipientem respectu di-
stupor Admiracio enim est ex
magna admiracione stupor non
consueta magnitudine aut ex [illegible]
rei insue insolitum aut incon-
putacione ad hos Quid non quod solum
est quod contingit esse timore
aliud non [illegible] maliqua
specie dicendum est quod dicitur intelligi
licet quod dicit timor futuri
operacionis Sequitur enim est
timor operacionis super difficul-
tate Quid non quod aliud determinate
rei terribilis ut pate mortis [illegible]
unde quod aliquid potest contimeri sub
agonia aliquid sub stupore aliquid
cum mors repentina est aliquid
qui non sit repentina consueta
ymaginacione precedit timor Ad
ulterium dicendum nec quod non omnis
dicitur timoris accipiunt in comparacione
ad malum futurum sed magis secundum
dictam omnis quod ad liquet patet dam-
dicitur diffinitur timor voluntas
fugiendi illud quod adversatur aliquis
tamen [illegible] unde [illegible] ad malum
estimatum in futuris Ad hoc est
quod [illegible] omnes dicitur quas assig-
nat Damascenus reducuntur ad timo-
rem malum dicendum quod timor
malum dicitur dupliciter vel rone pe-
ne vel rone culpe Si autem
sumatur rone pene secundum quod ti-
mor est passio que in membris
[illegible] differencijs Si autem rone cul-
pe non attendit quod in [illegible] illis

Quarto queritur de eo quod est time-
dum vel non est timendum
[illegible] timoris [illegible] quia
de potencia secularis ut quo timendum
sit dicitur enim Ysa. li. timore
corporis ne timueritis dicit glossa
ea que uobis possunt inferri
timenda ut regalis potestas [illegible]
hominum non sunt timenda sed qui
timet contra voluntatem qui
non timendum est patet ergo ta-
lis potestas Mat. x. Nolite time-
re eos qui corpus [illegible] dicit glossa
Bede duo sunt genera persecutorum
unum aperte seviencium alterum [illegible]
dicencium utrosque [illegible] dominus non
timeri quia non sunt potentes
in animas iustorum [illegible]
morte corporis [illegible] Ysa. li.
li. Ysa. quis tu non timeas ab
homine mortali glossa [illegible]
fideles ut non timeant terre-
na principia vita unde quod post
animam que inferre potest mortem
non est timenda Item de-
cretis [illegible] qui timet hominem
cito corruet sed quod corruere
[illegible] cito cadere [illegible] ergo talis
cito cadit [illegible] unde de
peccato mortali ubi loqui Contra
Ysa. xx. ubi dicitur subditi es-
tis [illegible] non tam bonis et man-
suetis sed etiam dyscolis ergo time-
nda est regalis potestas [illegible]
Rom. xiij. ad Rom. ubi dicitur
reddite omnibus debita cui ti-
morem timorem cui [illegible] [illegible]
stat ergo quod potestas regalis que
potest inferre mortem [illegible] pe-
na est timenda Item dicit
[illegible] mors solum [illegible] non
sunt supplicia sed tributa [illegible]
[illegible] debeo [illegible] [illegible]

ergo non timenda est mors ¶ Item
mors est quid naturale quia conser-
vative est inducta per culpa primorum
parentum non ergo convenit timere mor-
tem ¶ Ad hoc dicendum est quod est
timor naturalis et est timor gratui-
tus et timor libidinosus contra qui-
dam venialis quidam mortalis
est ergo quod naturalem timorem
secundum timere secundum naturam
primitus institutam non est timenda
potestas secularis quo ad timorem
autem qui est secundum iam lapsa
naturam quod consistunt principes vel
tribulaciones apostoli timenda est
potestas secularis sicut habetur ad
Ro. xiii qui obedit deo ... ad
timorem in templi corripiunt
ipsos non ad ... timor a
libidinosus et mortalis est quia
passionibus timere dei timet po-
testas secularis ut habetur ... Re-
gum non timeat regem potestas re-
cedendo a fide et adulacione ...
Luce ... illud timete eum
... non quem ... quoniam cor
de cognoscit meum negare co-
ram ... dicit mortem corporis
non timendam hoc autem non potentis
negavit dominum ¶ Est autem timor
venialis quo aliquid inordinate
timetur salvo tamen fundamento
fidei et caritatis ¶ Sic ergo patet ¶
quomodo est timenda potestas et
quomodo non illa enim que sermo alia
sunt loquntur de timore libidinoso
et mortali cum autem dicitur
qui timet hominem cito corruet
loquitur de veniali disponen-
te ad mortale ¶ Ad aliud obi-
ectionem patet quod mors est timenda
sine potestas que post infertur mor-
tem dicendum est quod potestas se-
cularis est timenda sicut dicitur

est timor naturalis et timor gratuitus
cum sit ... deum timet mors a
naturali timetur quia in ipso apparuit
qui cognovit mortem assumpsit ... a
gratuitis autem timetur mors aut na-
turaliter timet qui enim fidei proposi-
tum ... ipso morte pati ... sunt
sustinere timore ... in dependens
... ¶ Ad id non quod
obicitur mortem ... ac in
flicta ... non timenda dicendum
quod hoc non sequitur si enim vitare
non possit qui ... differe
tamen ... ...
... vel ... dignus sit
ideo timenda est mors

Quarto queritur pro qua causa
timenda est et queritur non
... videtur ... quod si non ti-
mebit medicum ... pro magis
... laudenter ... et quam ideo
timet ut si ... etiam non ti-
meat sustinere tribulationes vel
etiam ... ... vel
... ...
... vel dubitatione ... causa
utrum ... sit in statu vel ... in
... ...
... aut si ... est ...
... in ... ¶ ... ...
... ... distinguere ... ti-
mor ¶ ... quilibet utrum
... ... incognitus ...
... non timenda sit mors
... quod sit magis ... bonum
spirituale quam corporale ...
... ... sit bonum spiritu-
ale quam corporale ¶ ... ergo sit
bonum corporale ... ...
aliquis ... ...
... sit ... ... ma-
gis ... non timere mortem ...

confusione quam pro salute mentis tem-
poralis amittit castitate virginali
¶ Sz contra hoc est quod dicit augustinus
in li. de ci. dei. i. pudicicia causa corporis
animi que non amittitur per corporis
oppressionem cum ergo minus bonum
sit vita quam hoc bonum corporis
integritas aut virginalis sit bo-
num corporis magis sustinenda est
oppressio corporis quam pericula mortis
subeunda videtur ergo quod aliud
est de pudicicia corporis ceterum
constituo carnis pudicicia cum ad
se est imponibile magis est non
timenda mors ut per consecucionem
eius se ponat in mortem. Si
non timet de periculo pudicicie
mentis sed tantum de integritate car-
nis magis est sustinenda oppressio
carnis sine consensu mentis quam
se exponat mulier in mortem
unde et in eodem libro sicut
explicabile que se ipsas interimunt
ne pudoris turpitudinis videat
augustinus in eodem libro frustra in
canonicis libris inquit diuinis pro-
ceptum permissum ne reperiri ut
ne vel ipsius in mortalitatis a
dispositionibus ut nullius cauendi
cauendi ne causa nobisnet ipsis
eam inferamus ¶ Sz obiicitur ad hoc
contra hoc quod dictum est quedam
enim sancte mulieres tempore persecu-
cionis precedunt se in flumina vel
in ardentes rogos euadendi ut
persecutores sue pudicicie domi-
narentur que defuncte sunt vene-
racione ... ecclesia celebriter
ineuntur ergo quod proposuerunt castita-
tem corporalem mente corporali vel
si forte dicatur quod hoc fuit propter
timorem periculi incastitatis mentis

¶ Contra hoc obicit augustinus illud ne-
cessarius est flagicium committere
quam peniculo sancte quam tale
flagicium nullum latus permittere non re-
linquitur ergo tunc debebat se ex-
ponere periculo mortis pro conseruanda
castitate mentis ¶ Ad hoc dicendum
est quod castitas mentis non consen-
tit alicuius se exponit periculo
mortis sine proponit euadendi
vel ... tamen dz tunc periculum
mortis ... incendere aliter autem
esset si ab aliis inferre' ... castita-
tem mentis ... De illis autem
sanctis mulieribus dicit augustinus quod
... audet temere iudicare utrum
enim certe aliquibus fide dignis
testificacionibus sic fecerint ut ea-
rum memoria sit honoratur et diuina
hoc persuasit auctoritas nescio possunt
tamen sicut non homines de
cepte ... fecerunt non errantes sed obedientes

Sexto queritur utrum timor co-
gere possit unde quod sic
dicit ... quando in metu
ne causa gestum erit ratum
non habebitur canonum dicitur quod
metus qui potest cadere in constantem
virum cogat vnde si aliquis metu
mortis ... intrauit se intra
terminos religionis absque ulla
... contra restituit ergo quod me-
tus cogere ... ¶ Item
... non
... consentire ...
... de illis qui ...
... aliquid de ... sunt
coacti sunt ¶ Et similiter hoc
.q.i. ... ubi dicitur quod inde
... apprehensione ...

uatis alicuius ordinatus colore
compulsionis ¶ Sz nunc quid si
hoc quod dicit philosophus quedam sunt
ita turpia ut nullo metu mortis
fieri debeant ymo magis moriendum
est si tale est ut puta ydolatrie
vel infidelitatis ergo qui adoraret
ydolum vel negaret xpistum timore
mortis non excusatur licet sit metus
qui possit cadere in constantem virum
¶ Item .i. q. i. constat qui post me
tum aut amplius redierint ad
se tamquam [illegible] alicuius ordina
tus qui metu ab eis acceperunt
vel sunt usurpate dignitatis
metus ergo non excusat a culpa
cum tamen loquatur ibi de coactis
¶ Ad quod dicendum quod duplex est metus
probabilis et improbabilis probabilis
dicitur qui constanti tamen sic ut
possit cadere in constantem constantem
considerato talis metus mortis
mutilationis excusat vel a toto vel
a tanto precipue cum coactionibus
[illegible] sive cadit coactis et magis
possunt dici coactiones passiones
nos metus excusat a culpa tamen
non a pena [illegible] aliquando ut
si aliquis compellatur manu [illegible]
do si noluerit ydolo immolaret
appetitus voluntatis excusatur a culpa
omnis culpa sine voluntate non
[illegible] ¶ Item si cogatur aliquis
ad recipiendum [illegible] per pericula
maioris alicuius quod ordina
tur excusatur simul a culpa Si
non interuenit consensus non excu
satur omnino a culpa et si aliquis
excusatur a pena non tamen omnino
a culpa et hoc apparet in hac
[illegible] quod in metus nec [illegible] ubi
dicitur quod distinguendum est inter
eos qui [illegible] ad [illegible]

in metus sit ex [illegible] actum ac
precipue indirectus secundum principalem
dum non ordinem talem excusatur
tenetur tamen magis pati quam agere
quam nisi inferendo non licet metus
culpa attenuat quamvis tamen non
cum penitus excludit ad nullo
metu debeat quis mortale peccatum
incurrere talem comminationem la
be ordinem [illegible] inquit ergo
quod aliud est indirecte et aliud dire
ctus ubi enim est indirecte [illegible]
consensus licet hic ergo [illegible] quod metus
qui possit cadere in constantem virum ex
cusat vel simpliciter vel in parte Si
non fuit metus non probabilis [illegible]
manibus non excusat ¶ Ad aliud
autem primo dicendum est quod licet
quedam sint ita turpia ad que
nullus inducendus est per timorem
sicut adorare ydola et huiusmodi metus
tamen timor [illegible] non excusat a cul
pa excusat tamen in parte quia
minuit culpam maiorem si sit
metus qui debeat cadere in constan
tem virum ¶ Si non fuit metus ta
lis vel improbabilis non sic dicen
dum est ¶ Ad secundum vero dicendum
est quod licet [illegible] intervenit me
tus si postea fuit consensus non
vel [illegible] ratificatus non sic dicitur
[illegible] coloribus excusatus [illegible]
[illegible] est nullo casu
loquitur tamen ¶ Item circa quem
[illegible] que [illegible] est ampla
tis [illegible] vellem scire et
videtur quod sit [illegible] hoc quod dicitur
quod in metus nec tamen [illegible]
ubi dicitur quod [illegible] ad [illegible]
[illegible] laicorum si fuit [illegible] vel
fide [illegible] videtur ita
videtur [illegible] quod [illegible]

438

metum / robur / habeat / unde ad
hoc quod dicit / coacta robur habeat
¶ Secundo est quod habetur xxxi q. ii c. i. si
apud deditos ubi dicitur quod ad nullius
prodicionem vel nocumentum valeat
cogi nec nulla calumpnia
vel infamia possunt premitti ne
confessio cum intelligitur hoc quod
fit sed spontanea fieri debet ¶ Aliud
quod licet metus impediat
matrimonium / unde quod non probatur quod dicit
xxxi q. ii c. lotharius ubi dicitur
quod metu dum habeamus tantum pro
hoc tamen dominum precepto ordinare
ne contrahant in legitime debeat
¶ Secundo est aliud quod dicitur inter
decretum dicit ubi dicitur nequaquam in
media remittente causa de vinculo
coniugio cuiquam faciatur. Et quod
habetur / quod metus simplex qui non
cadit in constantem virum neque
vel inpedimentum impedit matrimonium
¶ Ad quod dicendum est quod licet ut est
iam est metus probabilis confessio
coacta apud nos etiam non
est facienda nec robur habet
confessio que sic coacta est
¶ Ad aliud argumentum dicendum est
quod hoc non fuit verum metus
sed videtur esse verum inpaciencia
tamen si coactio fuit / inpacientia
videtur quantum respectus sibi non
sponte consentit invenitur vel ab
illatum tamen non in quantum ¶ Ad
secundum dicendum quod metus probabilis
impedit matrimonium contrahendum
ubi postea intervenit consensus de
novo per que efficiatur matrimonium ¶ Ad
aliud argumentum dicendum est quod loquitur
ibi de metu probabili non loquitur
ibi de metu impedito matrimonium / quod fuit

tam fuit / sed de metu non cadente
a malefici tamen matrimonium prete
xtatum

Septimus queritur de opposita
timoris filialis / unde quod amor
opponatur ei amor cum incendit
timor aut refrigescit ista aut
sunt opposita ergo timor et amor
sunt opposita / Item aut timor bo
nus opponitur contrarie actibus
vel habitibus quod subiacet que contrahit
inter sub timore rationabiliter
differentie ergo non sic sunt tamen
videtur quod aut spes opponatur in
ter hoc quod subiacet que primus
sub disperacione contrarie et
desperacio mali inminentis spes
non boni inminentis ¶ Item cor
timor cor auferens primit spes
erigit spes est medium inter
superbiam et timorem filialem quod
timor filialis opponitur ei ¶ Item
aut opponitur prudencie ergo timor
filialis opponitur prudencie ¶ Ad
quod dicendum est quod timor filialis
sed plura opposita vane diversa
vane cum differencie super addite
opponitur timori bono vane non
contrahens cum dicta opponitur contra
spei quam amori sed differentie
opponitur cum spei per inventi
onem inter quod est futurum et dif
ferentiam inter quod est bonum et malum
spes cum est respectu futuri
boni timor non respectu futuri ma
li vane non quantum et differunt
tamen disparata sunt / amor et
timor timor amor cum pervenit
quantum cum amato timore non
disparatum abest quod continetur ¶ Ad
id ad quod aliud dependenciam dicendum

est q quod dicitur est primum Secundum
eius que est causa tuncatis illi-
ti prudencie opponitur
Quarto dicendum est de peccato amo-
ris male accedentis Primo
queritur quid sit illud ¶ Secundo utrum
amor sui sit causa omnis peccati
mortalis ¶ Tercio utrum sit causa
omnis peccati ¶ Quarto utrum amor
sui super deum sit ydolatria ¶ Quin-
to utrum possit stare cum caritate
¶ Sexto utrum amor indebitus sit
adiunctum ¶ Septimo de pena huius
peccati etcetera
Circa primum sic queritur patet quod
ymmo dicitur aliquis amare
seipsum secundum quod amor sui dicitur
indebitus Si enim amor sui non
aliud quam sit diligere se cum
diligere se contingit cum caritate
te amor indebitus est cum cari-
tate ¶ Preterea amor sui est communiter
distinguitur aut ab amore velle
voluntate que cum respectu ergo quod
amor indebitus addit aliquid
super hoc quod est velle sibi bonum
sive amare Unde ergo recte dicit
quod sicut amor sui est fundamentum
celestis civitatis illa amor sui
est fundamentum civitatis cuius
sicut dicit augustinus in libro de civitate
dei ¶ Item supponitur quod amor
indebitus addit aliquem modum
amandi sicut quidam dicunt di-
centes quod amor sui propter se est
amor indebitus Sed hoc videtur
falsum amor enim indebitus est
in peccato veniali in peccato mor-
tali Sed amare se propter se non est
que utrique amare enim se propter
se est finis ipse sed finis bene

opus que gratum faciens ergo
oppositum sicut se est peccatum mortale
Oppositum illi non ergo amare se
propter se est quod in peccato veniali
in mortali ¶ Item sicut dicit
augustinus in libro de libero arbitrio anima quippe
ad se ipsam bonum vel ad inferius
vel ad proximum peccat ergo amor pri-
vatum est una dicta peccati ut
ergo amor sui est tantum causa
peccati ¶ Tercio dicendum quod amor
sui est causa quantum amando quod amor
sui propter deum contra hoc contingit du-
pliciter vel quod motus sit forma-
tus caritate vel quod sit for-
malis sicut formatus tunc contra mo-
tus que Si non formalis sed
non dicitur formatus motus contra vo-
luntatem contraria non potest motus ille
qui non est propter deum aut tollit
amorem dei qui est caritas aut
non tollit Si tollit tunc est
amor sui plenus ad hoc autem
est inclinatur cum contra va-
num non non est in fine bonum ¶
Propter hoc ergo videndum est ad primum
dicendum quod amor sui dicitur dupliciter
secundum quod caritas accipitur multi-
pliciter amare nulli committens ali-
quando secundum hoc non contra cari-
tatis amorem indebiti amor sui
alia non modo sunt per appetitum
ut dicitur amor sui inquantum contra
vos namque sunt defectus amo-
ris bono contra hoc modo dicitur amor
sui amor indebitus ¶ Ad secundum
dicendum quod propter non amando simile de hac
condicione propter se secundum quod deus
diligere deum propter se est motus
gratie solius gratum faciens et
de hac condicione propter se secundum quod

 439

cordis peccatum meo quod est diligere
se ipsum sicut hoc est peccatum esse quod
in veniali et mortali, et unus non
alio non enim potest esse primum
mortalis peccatum ipse sicut bonum amari
vi potest ad unum ad secundum refer
tur quemadmodum delectabilis sicut
aut potest esse spreto in quantum
est bonus et vnde est illo sine
quod est in peccato mortali vel non
spreto in quantum est bonus et sic
illud est in peccato veniali et sic
non amat aliquid ipse secundum
statum eum eo quod est amare deum
ipse sicut reliqua non non stare nam
potest. ¶ Ad tertium non dicendum est quod
amor ipsius bonum secundum quod est tamen
dicitur causa peccati sunt autem peccatum
est vel per amorem ipsius bonum vel
potius vel inferioris apparens bonum
apparenti meliori quam autem est
excellencia vel singularitas in
superioris quo ad inferiora bona
referuntur non sit aut accipit
hic eum dicere quod peccatum est per amorem
re male incidente quod tamen eo
bonum apparens allicit indubi
te dicitur esse peccatum per amorem male
accidentem.

Secundo queritur utrum amor sui
causa sit mortalis peccati
videtur quod sic sicut quod dicit augustinus
in libro .xi. .ix. ponit causam verum
mortale peccatum spreto in quantum est
bonus. Sed hoc consequentia sine
quibus est per amorem sicut ipse eo
probat ergo amor male acce
dens est causa omnis mortalis
peccati. ¶ Item super illud ps. quod
prohonestus est pes corporis et affectus
qui pes amoris amor est quam

si primus est dicitur cupiditas secun
do. Si non tertius est dicitur cari
tas amore enim movetur anima quo
ad locum quo tendit, si ad delecta
tionem bonam vel malam sed caritas
est principium omnis virtutis ergo sunt
opposita est principium omnium
sed hoc est amor male incidens
ergo amor male accidens est causa
omnis peccati. ¶ Item augustinus in li
bro de doctrina christiana caritatem voco
motum animi ad fruendum deo
propter ipsum et se atque proximo propter
deum cupiditatem autem motum ad
fruendum se et proximo et quolibet cor
pore non propter deum. Sic autem sunt
opposita sicut virtus et mortale
peccatum ergo amor male accidens
qui est in cupiditate est causa
omnis mortalis peccati. ¶ Item
ad hoc facit quod dicitur .ii. Tim. .iii. Erunt
homines se ipsos amantes ubi di
cit glossa ex hoc omnia consum
mata sunt genera. ¶ Item
super illud accensa igni et suffossa
glossa. Due res faciunt peccatum
inflammans amor et male acce
dens et timor male humilians
non ergo omne peccatum mortale
est per amorem male accidentem
¶ Amor et odium sunt actus
disparati cum ergo odium aliquando
sit causa peccati sicut est invidia
odium quod est invidia est odium
felicitatis alterius restat ergo
quod non omne peccatum est per amorem
male accidentem. ¶ Similiter probatur
aliter per hoc quod .iiii. or. distinguit
affectiones scilicet dolor et gaudium
metus et spes sed amor male ac

tendens in duobus tamen est scilicet in
spe uana et gaudio illicito quo-
libet autem peccatum est ex amore
male attendente. Item dispera-
tiones sunt tristicie et iustic-
cia ac desidie et diligere
bus diligere. Item quo diuise vir-
tutes pronantur fides spes cari-
tas dilecta peccata prouantur
infidelitas desperatio et amor
male intendens que eis oppo-
nuntur. Ergo omne mortale pec-
catum est ex amore male atten-
dente. ¶ Ad primum dicendum quod omne
peccatum mortale est ex amore
male attendente. ¶ Et tamquam
ex causa prima si non semper ex amo-
re male attendente potest tamen
esse ex amore male attenden-
te tamquam ex propinqua causa et
ex timore male sperante tamen
quod ex amore est quod dicit
Augustinus in libro de libero arbitrio quamuis pos-
sum arbitrari istos cum liber-
ter qui contrarijs velut digladiantur
quas possunt animo in ui-
rencium hi non ideo sunt sed cu-
piditate ducti tamen qui
incrutuos sed timore credit quod
utique sine metu viuere. ¶ Ad
secundum dicendum quod licet amor
cadunt sunt actus desperationis dicun-
tur tamen ira reducuntur ad a-
morem aliquis secundum sunt mo-
dum peccata que sunt ex radica-
tione amore aliquo illicito sicut
reducuntur. ¶ Ad tertium dicendum quod licet
sint inter affectiones anime di-
uerse distincte que aliquando sunt
licite aliquando illicite tamen omnes non
sunt illicite ad amorem male at-
tendente reducuntur secundum propinquam

aut remotam. Dolor enim et
metus cum sunt circa delectabi-
lem materiam mali reducuntur
ad gaudium et cetera sine cupidi-
tatem respectu absentia bonum
illa non reducuntur ad amorem
male intendente sic omnia
peccata que ueniunt ab istis inter-
pretationibus ad amorem male
attendente secundum propinquam
aut remotam reducuntur. ¶ Ad
quartum non dicendum quod licet actus
originaliter et actus materialiter
desperationis tamen unus immedia-
te tamquam in causa prima redi-
citur secundum quod tunc illos actus
peccatum consistit et amor male
attendens qui est in voluntate
te causa infidelitatis despe-
rationis et aliorum peccatorum nec obstat
sit esse in spiritu quod ad eum ma-
terialiter et actus eius sunt in
fundentes licet naturaliter vnus actus
prior dicatur alter vnus quoque potest
esse principium sui actus et suf-
ficiens sed tamen considerantur prius
quod referuntur ad tantam maius
est principium actus mortiferi
secundum hunc modum sic omne
mortale est ex amore male atten-
dente vnde omne mortale est ex
amore male attendente

Tertio queritur utrum amor sui
sit causa omnis peccati et
videtur quod sic super illud i. Joh.
ii. Omne quod est in mundo concupiscentia
carnis concupiscentia oculorum mundi sicut
inter hec tria quibus omnia in-
clinatio. Quia apprehenduntur sed ad
dilectionem mundi ad amorem
attendentem reducuntur omnia

autem peccatum tam venialia quam
mortalia ad quod maior prouenit
ergo omnia peccata sive venialia sive
mortalia sunt ex amore male
attendente ¶ Item super illud ad
Ro(manos) 7o venundatus sum sub peccato
glo(sa) quod quod peccatum est [illegible]
iniustis [illegible] non [illegible]
nisi ex mala concupiscentia sed in mala
concupiscentia tam [illegible] materia
concupiscentia est amor male attendens
ergo omne peccatum tam [illegible]
ergo est ex amore male attendente
omne peccatum tam veniale quam mor-
tale est iniustis [illegible] ¶ Item aug(ustinus)
in li(bro) de [illegible] nullum peccatum vel
concupiscendo committitur ergo nec ve-
niale nec mortale sed quod concupis-
cendo committitur est ex amore male
attendente ¶ Omne peccatum tam veni-
ale quam mortale est [illegible]
¶ Item aug(ustinus) in li(bro) de [illegible] ergo
nullum peccatum tam veniale quam mor-
tale committitur nisi ex amore male
attendente ¶ Contra peccatum quod est
ex amore male attendente est [illegible]
[illegible] sed concupiscentia que est [illegible]
tu non est [illegible] [illegible] quam [illegible]
[illegible] ergo [illegible] non est ex amore
male attendente ¶ Ad quod dicendum
est quod omne peccatum est ex amore
male attendente tamen [illegible]
[illegible] [illegible] concupiscentia [illegible]
est [illegible] est ex amore
male attendente [illegible] [illegible]
tamen [illegible] causa [illegible] est
[illegible] [illegible] ut iste [illegible] de
[illegible] vel ille non [illegible] [illegible]
adhuc est ex amore male atten-
dente quodammodo non [illegible] quod [illegible]
tendit non tamen ad partem venialem
sed ad [illegible] que [illegible] [illegible]
¶ [illegible] in [illegible] [illegible] est [illegible]

vel permittere ut progrediatur circa
quem adhuc est permitti progredi
est ex amore male attendente
¶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amo-
ris ad timorem [illegible] quod amor
non [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] sicut et timor [illegible] sic
sicut cum infirmitas [illegible]
moris sic infirmitas [illegible]
amoris ergo sicut infirmitas [illegible]
[illegible] timoris [illegible] [illegible] vel
[illegible] ita erit [illegible] amoris
¶ Item timor ex amore procedit si
ergo timor [illegible] [illegible] vel a
[illegible] peccatum amor [illegible] qui
est causa illius [illegible] [illegible]
¶ Contra timoris [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] de timore quam potest
[illegible] [illegible] [illegible] sed quanto
plus est contra voluntatem tan-
to plus [illegible] [illegible] peccato
ergo quanto plus est de timore et
quanto plus est [illegible]
[illegible] amoris [illegible] magis
est in voluntate [illegible] quanto plus est
in voluntate quod est male tanto
plus [illegible] [illegible] quanto plus [illegible]
[illegible] tanto [illegible] [illegible] ergo quan-
to plus [illegible] de amore tanto mi-
nus [illegible] [illegible] ergo amor
[illegible] non est causa [illegible]
[illegible] ¶ Ad quod dicendum et quod non est
similis de timore et amore timor
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
pis amor non [illegible] et [illegible]
[illegible] voluntate [illegible] [illegible] timor
[illegible] in [illegible] timoris non tamen
ita amor in [illegible] amoris sed in-
firmitas [illegible] [illegible] que [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] sicut timor ¶ [illegible]
[illegible] qualiter videndum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]

illa cum dicuntur voluntaria dicit
cum philosophus quod quibus cum ea que
delectabilia sunt sunt dicit vio
lenta esse tangentibus cum potius
omnia essent sic omnia violenta
horum cum gratia omnes operantur vide
licet autem est creari ea que con
tinentur sunt sed non secundum redduntur
similiter ut capitis vitalibus et
lamoris quod secundum turpia aut
delectabilia Ex quibus apparet quod ali
quis amor principium talis timor
videtur non sit sed tamen ad comparationem
amor quod adiungit timor ¶ Ad secundum
dicendum quod licet timor contingens a
more procedat non tamen dicitur a
more sit comparatione quod adiungit timor
est timor cum est causa compungitur
quodammodo compellens voluntatem
amor non cum est compungitur causa
comparat voluntatem videtur peccatum quod
est in voluntate per amorem non
minuitur sed magis augetur

Quarto queritur utrum amor cre
ature super deum sit ydolatria Videtur
quod sic Ieronimus ad philippenses quorum deus venter
est glossa sed ab homine colitur quod
preterea diligitur Unde quia deus
omnibus rebus melior est plus
omnibus diligendus est ille autem
deum facit ventrem qui ita labora
vanitate quod credendo quia necessaria sit
salus ymmo ergo qui quod plus deo
diligit aliquo colitur ut a deo
... sed hic creatura pro deo est
ydolatria ¶ Item super illud ...
... in levitico Glossa amor
...gis vel dominatus sibi retinu
mentis ... quando quare amo
re superatur sed similis creature
possibilibus adeo debitum est ydola
tria ergo amor huius indebitus
est ... mortalibus sed non ac

peccatum mortale est ydolatria sed vis
... peccati mortalis ... ergo quod
amor rei illicite super deum non est
ydolatria ¶ Item eadem comparatio
omne opposita patet ¶ Non cum debitus
... amor debitus est
latria ... ergo nec contrarius
amor indebitus erit ydolatria
¶ Ad quod dicendum quod non omnis amor
illicitus rei temporalis super deum
est ydolatria ydolatria enim re
dditur esse quod aliquid numinis
credit inesse creature vel simi
liter cohibet que ipse debet crea
tori vel diligit aliquid super deum
dicatur deus ut cum diligit contra
voluntatem dei retinet eius prec
eptum et hoc modo non dicitur ydolatra
Alio vero modo dicitur aliquid diligi
super deum quod honor qui exhibe
tur est deo maiestati exhibet
exhibetur creature et hoc modo ho
minum sive amor indebitus crea
ture est ydolatria ¶ Ad hoc patet
quod aliud est de ydolatria respectu a
moris qui est caritas etc. de y
dolatria respectu amoris illiciti
amor cum caritate sed modo quod
refertur ad latriam pertinet sed non
dicit tamen totum latrie debitum
cum deo non tamen amore super omnia
sed etiam fidem et maiestatis reveren
ciam et ... exhibitionem amor
autem indebitus creature ... exhibi
tus est istis

Quinto queritur utrum amor sui qui
est principium peccati possit
stare cum caritate quod videtur sic Ieronimus
quod dicitur ad thessalonicenses II super illud Cari
tas est finis precepti minuitur
cupiditas caritate crescente sed
minuitur cupiditas cupiditas est

[illegible] caritas crescat caritas completa
ergo simul caritas et cupiditas.
Item dicit Gregorius super illud Dili-
ges dominum deum tuum ex toto corde delectari
in ipso mundi non inhonoratis non in-
minus si [illegible] cum dominum amet.
Si autem in aliquo [illegible] occupatur
fuit amor cordis cum tamen non ex to-
tato corde deum amabat. Ex quibus
enim parte cor tuum fuit ad aliam
rem pertracta parte unum est addere
si si pro aliqua parte est addere dili-
gitis deum. Si vero pro aliqua parte
cor est ad aliam rem diligitis
res ita simul erit amor alia-
rum creaturarum cum amore dei
qui est caritas. Contra oppo-
sita non possunt simul in esse
in eodem ergo amor male [illegible]
caritatis sunt opposita sicut
patet super i° Joh. xxviii. aut potest
in eum potente delectari ergo
qui creaturas vero amat quando
in eas [illegible] delectatur ergo
delectari in eos est per caritate ergo
amor creaturarum vero quas [illegible]
homo non potest simul esse cum
caritate. Item Basilius super Gen.
amat [illegible] quem [illegible] que
amat quesivit non aliud diligend
ergo amor aliarum creaturarum non est
simul cum caritate. Item super
illud [illegible] alter tibi sedes [illegible]
talis. Glo. sedes [illegible] est
possessio mundi cum amore que
deo non [illegible]. qui sunt [illegible]
hoc fugere non ergo simul est amor
mundi cum amore dei. Ad quod
dicendum est quod est amor venialis
creature et ille potest simul stare
cum caritate est autem amor mor-

talis cum diligitur aliquid contra
deum et ille amor non potest simul esse
cum caritate. Et per hoc solvuntur
que obiciuntur. Cum enim dicitur quod mi-
nuitur cupiditas caritate crescen-
te hoc intelligitur de cupiditate per-
ut est dispositio venialis per quem magis
et magis minuitur fervor intensionis
caritatis. Aliud autem quod dicit Grego-
rius intelligendum est de motu amo-
ris [illegible] qui cum [illegible] mag-
[illegible] amori bono in illis enim
non est dico [illegible]
etiam non amat deum ex toto
corde amat deum non ex toto cor-
de sunt opposita. Alio vero non pos-
sunt esse non opposita amare ex
toto corde [illegible] cum [illegible]
impossibile amabilis [illegible]
[illegible] amari ex toto corde et [illegible]
creaturam subdere [illegible]
amare hoc enim non est amare ex
toto. Alio vero non amare ex to-
to corde et amare [illegible] sicut possibile
est animam amare creaturam inde
[illegible] dei preceptum et amare
in parte [illegible] modo non
possunt simul stare non [illegible]
parte cor sunt ad aliam rem
tamen parte unum sit addere re-
liquo [illegible] simul stare.
Tercio autem amor illarum [illegible]
accipiatur [illegible] illud Joh. x-
xv [illegible] amor cre-
ature qui repugnat [illegible]
et est peccatum mortale et ideo
fugiendum est [illegible] quod dicit
creaturas vero amare [illegible]
cum [illegible] xxx. Job super illud
[illegible] qui
[illegible] amat [illegible]
[illegible] impii que [illegible]

nimie amari. Item ibi capitulo
de amore venali in medio textus
similiter cum dicit de illo qui e-
sse debet secundum hoc capitulo .ii. De con-
iugio ubi dicit quod dilectio venalis
non stat cum fundamento.
Secundo queritur utrum amor
indebitus sit cupiditas et videtur
quod non. Amor enim et cupiditas sunt
differentie opposite. Amor enim est
copula amantis cum amato
cupiditas non est distinctio ab eo in
ingenerationem [illegible] ergo non sit idem
[illegible] [illegible] non erit
amor indebitus. Item quia cupiditas
contingit non esse sine alio
[illegible] aliquis amare indebi-
te aliquod bonum mutabile et
non habere cupiditatem ergo non est idem
amor indebitus quod cupiditas.
Item sicut dicit apostolus ad Ephe-
sios [illegible] v. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ergo nullus
[illegible] non erit idem
amor indebitus aliquorum appetitus
boni et cupiditas. Contra
dicit [illegible] qui diligit mutabilem
[illegible] [illegible] ergo amor [illegible]
est cupiditas. Respondeo autem ali-
quid est diligere [illegible] mutabilem
ille diligit [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Item
per illud [illegible]. Qui amat
[illegible] [illegible]. Amor anime est
perditio eius sed perditio eius est
cupiditas illius ergo amor anime illius
est cupiditas sed hic est amor inde-
bitus ergo [illegible] indebitus est cupiditas.
Item per [illegible] per oppositum cupiditas
debitum est amor [illegible] quod dicit

augustinus [illegible] bone cupiditas [illegible] amasti
ergo per oppositum amor indebitus
est cupiditas. Similiter dicit [illegible] ad
[illegible] est [illegible] indebi[illegible] sed [illegible]
[illegible] indebi[illegible] est amor debitus
per oppositum ergo amor indebitus
est cupiditas. Item augustinus [illegible] de
sermone domini in monte cupiditas
[illegible] [illegible] [illegible] amor
[illegible] sed amor [illegible] [illegible] amor
debitus ergo cupiditas [illegible]
[illegible] est amor debitus ergo
per oppositum amor indebitus est
cupiditas. [illegible] queritur utrum ali-
quis possit [illegible] [illegible] amare
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sed [illegible] amare [illegible]
est [illegible] [illegible] aliquis [illegible]
[illegible] [illegible]. Similiter augustinus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] a-
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
non potest [illegible] [illegible] [illegible] aman-
do se ergo potest aliquis non amare
se [illegible] [illegible]. Contra [illegible]
[illegible] [illegible] dictant sibi dilectionem
[illegible] [illegible] [illegible] sed non sunt [illegible]
[illegible] ergo nullus potest [illegible]
[illegible]. [illegible] quod dicendum quod amor [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in natura
[illegible] [illegible] [illegible] intelligi amor [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] amor corruptionis
[illegible] [illegible] [illegible] modis
[illegible] [illegible] amor [illegible]
nature [illegible] [illegible] dicit augustinus quod
non oportet [illegible] quod homo [illegible]
[illegible] diligat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] quod non oportet
[illegible] quod homo [illegible] di-
ligat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] quod [illegible] est quod [illegible]

est quod ipsum spirituale et spiritualiter ipsum
primus diligit hanc secundo aliis
cum ipse est nichil valet semper pre-
sens est aut alius amor quo homo
diligit ymaginem dei in se et hac
non accipit ... deum vel cum
dicitur meo amore est homo dili-
gat ... creaturam dei de omnibus y-
maginem ... Cum dili-
git proximum tamen secundum Et ig-
nis amor est ... inter
esse ... Dionysius xij
... Cum amat animam suam ...
... sicut ... est dolor ita
multiplex est odium quod amari oppo-
nitur Cum ergo primo querunt amor
indelebilis sit odium respondendum
est quod ... non est ...
... et ...
... ad quem reputa-
tum sequitur odium ymaginis
divine ... de ... vel
... est ...
bonum naturalis quod ... continuum
... non ... naturalis quod
... non potest Et
... tendit ut hoc non
sit illud ... non negatur
... Odium aut
odium ad hoc tendit ut amor
... possit esse sine odio ...
... aut ... que ... non
diminuuntur Et ... tendit quod ...
... est quod aut ... parte
dicendum et ... ubi ... odio
ymaginis sine ... divine
quod ... amari ... alii
... Cum aut Dionysius xij ... Qui
amat animam suam ... amor
... accipit ubi ...
... desiderij ... qui in
... odium tendit ...

eius divine Et Ad illud non quod ...
quod odium sit amor ... odio
... eius quod ...
tunc est amor ymaginis divine
vel ... bonum naturalis et ad ea
que sequuntur simpliciter dicendum est
Et Ad id non quod dicit augustinus quod odium
... inter ... et amor
regni intelligendum est quod ...
est ... inter ... ymag-
... ad vel dat ... ac-
cendi ... non odium
... est amor ...
... non ... inter ...
... vel ... nature vel
... penalitatis ... ad
bonum ... non odium ...
... non dicitur amor regni ...
... dicit ... ad ...
... tuum si te amo
... non ... si aut te ...
... odio ... est
et ideo dicitur Luce xiiij Si quis
venit ad me non odit ...
... dicit ...
... odio ... Et Ad
illud non quod ... aliquis
se ... odio ... possit ...
... est ... dilectionem ...
quod si intelligatur de odio ...
quod non potest ...
... amore ...
... non potest odio ... Si non
intelligatur de amore eius quod de-
... vel ... quod
... ad ...
potest odio ... sequitur ... eo
... tollit amorem ...
... et
ideo dicit augustinus ...
non ... amat non se ...
... aut ... amat non se

amat, quicunque autem deum amat
non se ipse sed amat, quia qui-
cunque non habet de se vivit moritur
amando se. Cum ergo diligeret de
quo vivit non se diligendo
magis diligit.

Septimo querendum de pena hu-
ius peccati dicitur cap. xx Iob: sed
illud relictus in talibus [illegible]
relictus quam hic carnem amaverit
nec relinquere voluit tunc per
tormenta relinquere non poterit.
Item si amor carnalis secundum
actum remanet sicut communiter videtur
in illa anima, amor autem non est
sine delectatione, permanebit ergo
aliqua delectatio in statu damp-
nato, non ergo penitus affligetur.
Ad quod dicendum est quod loquitur
ibi de ipso amore carnis qui hic
fuit actu sed ibi remanet actu
[illegible] hic aut [illegible] noluit
relinquere in presenti cedit in futuro
cedit ei ad penam, si vero intelligitur
de amore actuali, tunc dicen-
dum est quod sic manet in dampnato
amor iste nec posset re-
velli si non adesset pena, sed ex
ipsa contraria pene voluntate
odio licet amorem carnis re-
linquere vellet, cum tamen non
posset etc.

Expeditum est de ratione peccati
que est peccatum aliud contra
naturam male accedente, aliud contra
naturam male [illegible] consequenter
dicendum est de illa ratione peccati que
est peccatum aliud est ex concupiscentia
carnis, aliud ex concupiscentia oculorum,
aliud ex superbia vite, quod tangitur
Iohannis in canonica sua. Circa quod primo quaeren-
dum aut est concupiscentia carnis a concupiscentia
oculorum a superbia vite, et est
quasi dicta secundum divisa [illegible]
lius trahit concupiscentia per [illegible] a
carnali cum delectabilis quedam
contrahit concupiscentia [illegible]
Secundo autem querendum est quid sit
concupiscentia secundum quod est in his
tribus, licet enim unum illorum dicatur
superbia vite, nichilominus tamen in
illis intelligitur quedam specialis con-
cupiscentia, non autem illa tria sub
concupiscentia generaliter sumpta. Tertio
querendum est de ipsa divisione
triplici. Circa quod de una queritur
per differentias sigillatim. Vi-
detur quod concupiscentia sive cupiditas
sit aliud generale per hoc quod dicit
Augustinus in libro de [illegible] generaliter cu-
piditati triplici vel voluptatis
vel excellentie vel spectaculi, ergo
cupiditas que est ad cupiditatem
excellentie, sed hec nichil aliud est
quam superbia vite sicut infra
patet, ergo cupiditas sive concupiscentia
est aliud generale. Hic etiam
argumentum per hoc quod dicit in glossa
super illud Iohannis xxiv: Dixit
[illegible] glossa est concupiscentia carnis
[illegible] seculi secundum
[illegible] non aliud est quam con-
cupiscentia excellentie, superbia
concupiscentia excellentie, superbia
vite concupiscentia erit genera-
le in hac divisione. Item Augustinus
de decem chordis cupiditatem vocat
[illegible] ad fruendum se et
proximis et rebus temporalibus non
propter deum, sed hoc est communiter
tribus differentiis ergo cupiditas
est et cum querit
differentiam et differentias. Item

sicut peccat sciens per concupiscentiam
ita peccat per contemptum. Et differt
autem iste ab illa concupiscentia cum ad
concupiscibilem pertinet, contemptus
autem ad irascibilem. peccatum autem vero
quia non fit | vis ergo omne peccatum sit
in hiis tribus differenciis contineri
tunc sic contineretur omne peccatum cu-
piditas est illud generale. ¶ Secundum
secundum quamlibet rationem continget
esse peccatum cupiditas aut sive
concupiscentia determinatur secundum unam
illarum, non ergo omne peccatum contineri
continetur sub concupiscentia, et ideo peccatum
continetur in hiis tribus. Ergo concupiscentia
sive cupiditas non est illud quod
aliquo nomine dicimus quecumque.
¶ Item sicut dicit Augustinus in XIV de
civitate Dei: cum consentimus appetendo
ea que volumus, cupiditas dici-
tur; aut consentimus fruendo hiis
que volumus, letitia vocatur. ¶ Item
cum dissentimus ab eo quod accidere
nolumus, metus dicitur; cum autem dis-
sentimus ab eo quod nolentibus acci-
dit, tristitia est. Ex opposito ergo cupi-
ditati sunt contra mala que
tamen sunt peccata, et ideo omne peccatum
tanto continetur in illa divisione
non erit concupiscentia sive cupiditas
illud generale. ¶ Ad quod dicendum
est quod concupiscentia sive cupiditas
multis modis accipitur. Uno mo-
do concupiscentia originalis que dicitur et
culpa et pena originalis, et secundum
hunc modum non accipitur. Secundo alio
etiam modo dicitur cupiditas de-
terminata ad quoddam genus peccati
quod est circa divicias, et secundum hunc
modum sic etiam accipitur quoniam adhuc
tertio speciali modo accipitur cupidi-
tas respectu alicuius appetentis

bonum non debite sicut accipitur in
XIV de civitate Dei, nec etiam sic accipitur
quoniam adhuc tria ¶ Quarto modo
cupiditas vel concupiscentia dicitur prava
voluntas alicuius boni mutabilis,
et illa prava voluntas aliquando dicitur
amor sicut dicit Augustinus in XIV de civitate
Dei sub quadam generali ratione amo-
ris, et secundum hunc modum invenitur
quoniam in hiis tribus. ¶ Ad aliud autem
dicendum est quod licet contingat
peccare per contemptum sic concupiscen-
tie vel amori tamen allicitur
ad peccatum concupiscentie vel cupiditatis vel a-
mor accipitur. Et illud peccatum
quod sit per contemptum sit per concupiscentiam
quod licet divise vires sit irasci-
bilis et concupiscentia et concupiscibilis, non
tamen sic est secundum intentionem
quia hic de qua hic loquitur hic
(?) est generalis in anima, vero eo
tempore aliquid appetit, propter
quod aliud appetit, et sic irascibilis
suam complet, et cetera. In Rethoricis
(?) et hoc solum. Ad aliud dicendum quod
cum hic loquitur de concupiscentia speciali
speciali sed de generali, aliud quod prius
dictum secundum actum vocatur. Ut pro-
pter infidelitatem vel aliquam concupiscentiam
radicatur, sic infra videbitur. ¶ Ad
tertium dicendum quod cupiditas de qua lo-
quitur Augustinus in XIV de civitate Dei aliquo
modo est coarctata ista ad de-
finitionem. Hic loquitur videtur generaliter volu-
tati propria quoniam manibus illius rape-
retur. Sicut ipse determinat cupidi-
tas cum et quedam voluntas et
metus et tristitia similiter volu-
tas dicitur, et concupiscentia generaliter
manibus illis intelligitur. ¶ Sic enim
amor ab eo dicitur non recte que
illis major ita concupiscentia erit

qualis in aliis inquirendum

Secundo queritur de ratione trimembri utrum sufficiens sit trimembris divisio eius omnis libido. Dicendum quod sicut concupiscentia libido autem sicut dicit Augustinus in xiiii de civitate dei diversificatur. Sic est libido ulciscendi que ira dicitur. Est libido habendi pecuniam que avaricia dicitur et libido vincendi que pertinacia dicitur. Est libido gloriandi que iactantia nuncupatur. Est etiam libido dominandi et multe alie nature libidines. Tamen quia omnes dicte concupiscentie non sufficienter dividuntur, concupiscentia que est in mundo consistit in tribus differentiis que sunt concupiscentia carnis et oculorum et superbia vite. ¶ Item est peccatum infidelitatis in quo peccans inordinate utitur. Nec tamen videtur esse concupiscentia carnis cum non appetat inferius bonum vel concupiscentia oculorum cum non appetat exterius bonum nec superbia vite cum hoc possit contingere et ideo videtur dici de simplicitate intellectus quam contrariatur [?]. ¶ Item cum aliquis scandalizat alium peccat non tamen semper peccatum de [?] scilicet originale de concupiscentia carnis vel de concupiscentia oculorum vel de superbia vite. Ideo quod est in mundo videtur esse aliquod istorum. Similiter aliud de peccato quod est ex certa malicia; tale enim peccatum videtur diversum ab aliis peccatis. ¶ Item Augustinus in libro [?] multitudinem [?] laudat duas [?] peccatorum quas vocat ignorantiam que nullum istorum videtur esse. Vocat etiam timorem qui insolita et repentina commotione [?] excitat. Vocat ignaviam. Vocat tristiciam que accidia dicitur. Nullum autem istorum videtur pertinere ad concupiscentiam carnis vel concupiscentiam oculorum vel superbiam vite radicaliter. ¶ Ad quod dicendum quod licet multe sint dicte libidinum species tamen omnes reducuntur ad has tres dictas principales concupiscentias sicut dicit Augustinus in libro de [?] sicut enim [?] libido ulciscendi reducitur ad aliquem [?] [?] vel ablatio boni [?] et tunc est de concupiscentia oculorum vel [?] impedimentum [?] et sic erit superbia vite et de aliis intelligendum est. Quod non [?] causa determinata. ¶ Ad secundum dicendum quod aliud de peccato infidelitatis illud enim peccatum licet determinetur in intellectu [?] tamen actum magis determinatum in ipsa voluntate vel in ipsa concupiscibili secundum causam motivam quod enim non credideritis filii Israel et ydolatrabant alii fuit de concupiscentia carnis sicut scriptum in xxv. nu. [?] quod fornicatus est populus cum filiabus Moab que vocaverunt eos ad sacrificia sua at illi comederunt et adoraverunt deos earum. Aliqui vero ut placerent principibus suis sicut legitur in [?] [?] de Ieroboam [?] in malicia sua letificaverunt regem in mendaciis suis principes. Et alia secundum diversa motiva ad diversa genera concupiscentie reducuntur.

peccatum infidelitatis maxime non
contingit superbia intellectus sic
est in hereticis ¶ Ad tercium dicendum quod pro-
ximum scandali subsistit unde
vel fit a lingua vel illud quod tam
[illegible] pertinet concupiscentia car-
nis sicut de aliquo religioso
qui luminis carnaliter vivit vel
concupiscentia oculorum sicut in illo qui
inclusa detrimenta loquitur credens
officium suum esse in aliis vel super-
bia vite ut si non similia se scit
in gestu et in aliis unde in diversis
qualitatis et ita scandalum [illegible]
ipsius radices tanquam redu-
cuntur secundum illud in quo fundatur
¶ Ad quintum non dicendum quod peccatum
in specie suam maxime reducitur
ad superbiam vite sic est demen-
tia sive que impugnacio
veritatis agnite post talem tracta-
cionem concupiscentiis radicaliter quam
sic ¶ Ad ultimum non dicendum quod
tanta ignorancia sive stultitia ad ge-
nus delicti reducitur quod autem
non sit sciendum est quod pertinet
tantum [illegible] concupiscentia carnis
quia homo quiete carnis affi-
citur et ita [illegible] non vult laborare
aut si vult laborare aliquid affi-
citur delectabilibus non appetit
scire quod sciendum non est et ita cu-
riositas reducitur ad ignoranciam
que peccatum est aliquid non vult
scire [illegible] sic scire
et tunc ignorancia est superbia
vite et illa [illegible] motivum
ducat [illegible] ¶ [illegible] dicendum
est quod tristicia [illegible]
[illegible]
[illegible] appetibilium que tristitia

inducit [illegible] quod ipse
tristiciam ita diffinit tristicia
[illegible] quod tabescat quibus
se oblectabat cupiditas et
[illegible] ubi cupiditas large [illegible]
[illegible] est deputatur timor sicut
eum diffinit timor timor [illegible]
[illegible] repentina [illegible]
[illegible] que amantur adversa
[illegible] securitati [illegible]
[illegible] eo quod quiete appetit
maxime reducitur ad concupiscentiam
carnis [illegible]

Queritur deinde de [illegible]
[illegible] inter se [illegible]
eum quod aliquod peccatum unum [illegible]
[illegible] sub concupiscentia oculorum et sub
concupiscentia carnis [illegible] eum concupiscentia
oculorum large accipitur concupiscentia
que est in aliis sensibus sicut dicit
augustinus in libro confessionum [illegible] gra-
lis concupiscentia sensuum oculorum
sicut dicitur et nota concupiscentia [illegible]
carnis que est in delectatione [illegible]
[illegible] dicitur concupiscentia oculorum
¶ Item curiositas dicitur illud pec-
catum quod pertinet ad concupiscentiam o-
culorum dicit enim augustinus in libro decimo
[illegible] quod concupiscentia oculorum [illegible]
[illegible] curiositas [illegible] hoc peccatum
[illegible] esse superbia vite augustinus in
libro confessionum ita notificat curiosi-
tatem curiositas [illegible]
studium [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] curiositas ad concupiscentiam
[illegible] ad superbiam
vite [illegible] inter se [illegible]
[illegible] concupiscentiam oculorum et
superbiam vite ¶ Item augustinus in
libro confessionum [illegible] concupiscentia o-
culorum ad [illegible]

que per se nata est ad opera producit que
sunt mentis ideo est [illegible] aliud quam
sine homines cupiunt hic etiam
licet si quid eorum possit fieri sine
partibus magicis quibus sit hoc
tamen pertinet ad appetitum appare(n)-
tis sicut ista appetitum appetitus
boni interioris pertinet ad superbiam
vite ¶ Item videtur quod non diffe-
rat concupiscentia oculorum a concupiscentia
carnis nisi secundum rationem ad con-
cupiscentiam oculorum pertinet delecta-
tio spectaculorum sicut dicit Ysi-
dorus vel sed delectatio spectaculorum
ad concupiscentiam carnis pertinet quia
sunt enim spectacula turpia et
ad complendum concupiscentiam carnis
queruntur etiam spectacula inte-
dum ad provocationem libidinis car-
nalis queruntur ergo spectacula que
naturaliter similia restat ergo quod
concupiscentia oculorum non distinguitur
a concupiscentia carnis quantum ad aliqu-
em [illegible] ¶ Item honor est delecta-
bilis actionibus appetitus ergo hono-
res appetere est bonum actionis sed
concupiscentia boni potius ad concupiscentiam
oculorum refertur ergo honorum adu-
lationem radicem referre sed hoc est
auditus [illegible] quia est superbia
vite non ergo videtur quod distinguitur
concupiscentia oculorum a superbia ¶ Item
patet querere [illegible] quod accipia-
tio triplex dicta videtur cum [illegible]
augustinus in libro [illegible] quod accipiatur
secundum tres dictas appetitiones bo-
ni que sunt bonum apparens
potius et bonum apparens inferius
et bonum apparens medium secundum
[illegible] in libro confessionum videtur alia
accipi ut [illegible] que pertinet
ad voluntatem inordinatam concupisci

accipiatur concupiscentia oculorum [illegible]
ad voluntatem [illegible] inordinata
superbia vite sicut ambitio [illegible]
[illegible] concupiscentiam delectationis carna-
lis inordinata concupiscentia carnis
ita [illegible] apparens [illegible] et
[illegible] apparens [illegible] ap-
parens delectabile videtur sum-
de dicit ¶ Sed quod non videtur quod
[illegible] differentias apparentis
[illegible] restat ergo quod non [illegible]
istas causas vel illas predicte
accipiuntur dicit ¶ Ad quod dicendum
quod licet utraque concupiscentia scilicet oculorum
et carnis [illegible] sicut
dicit augustinus in libro [illegible]
concupiscentiam carnis que [illegible]
[illegible] omnium sensuum et volup-
tatem cum [illegible] [illegible] in
est [illegible] sensus cor-
poris quedam non se oblectandi
[illegible] sed experiendi per carnem
vana et [illegible] cupiditatis nomine
[illegible] palliata tamen
differunt per illos sensus [illegible]
[illegible] concupiscentia ¶ [illegible] dicit augustinus
[illegible] quid [illegible]
[illegible] quid voluptas quod
voluptas pulchra candida [illegible]
[illegible] lenia [illegible]
[illegible] contra
[illegible] ad [illegible] libidi-
nem [illegible] quid est
voluptatis carnalis [illegible]
[illegible] aliquid quod est delectatur in
[illegible] ¶ [illegible] est [illegible]
[illegible] se [illegible]
cupiscentiam oculorum [illegible]
[illegible] causa voluptatis
[illegible] ¶ carnis voluptas
ad concupiscentiam carnis refertur

exempli causa est inde in spec-
taculis venatoriis quidam enim d-
electantur venationibus propter volupta-
tes carnis consequendas. Quidam
vero ut delectentur solum in visu
solo cursu canum et ferarum vel ex
volatu avium et talibus qui in
tali delectatione complent curiosi-
tatem sive oculorum concupiscen-
tiam. Secundo videndum est quomodo differt
superbia vitae a concupiscentia oculorum
secundum dictam sententiam. Cum enim quis
[illegible] in bono exteriori secundum quod ex-
[illegible] est complet concupiscentiam concu-
piscentiam oculorum. Si vero ponit qui-
etem in apparenti bono interiori
secundum se ipsum ad superbiam vitae re-
fertur. Unde aliquis potest quaerere scien-
tiam vero curiosorum tantum ut sciat illa
secundum se tantummodo complet con-
cupiscentiam oculorum. Aliquis vero potest
quaerere scientiam illarum rerum ut ex-
tollat insipiendo et sic ad superbiam
vitae refertur. Similiter cum potest
appetitus sit esse carnis secundum quod [illegible]
[illegible] sive delectamentum sed
cum licet sit bonum interius potest
tamen ad exterius referri eius
experientia quando non ad superbiam
vitae sed ad concupiscentiam oculorum refertur.
Tertio est quod quaeri potest specta-
cula sive divitias si enim quaerit
ea sive ut voluptates carnis
in rebus sensibilibus sectatur ad con-
cupiscentiam carnis refertur si vero propter
experientiam curiositatis cognoscenda quae
sunt spectacula ad concupiscentiam ocu-
lorum refertur. Quarto videndum quod concupiscentia
honoris licet sit respectu boni ex-
terioris tamen hic est propinquius ad con-
cupiscentiam boni interioris quod est superbia
excellentiae sive praeeminentiae [illegible]

concupiscentia honoris ad superbiam vitae
reducatur. Honor enim quiddam aliud
est quam excellentia reverentia inter
[illegible] excellentiae sive potestatis. Quinto
videndum non dicitur est quod distinctio
praedictorum dictorum non attenditur secundum
distinctionem rerum sensibilium con-
cupibilium [illegible] licet non in-
dicat quod concupiscentia carnis propter rese-
rvatur ad concupiscibiles concupiscentia vero
oculorum ad visibilia cum est
cognoscere superbia vero vitae ad ira-
scibilem. Unde cum recte accipiens
dicit dicendo concupiscentiam oculorum
et concupiscentiam carnis tamen secundum ad con-
cupiscentiam concupiscibilem indicant
referri secundum quod distinguitur quod con-
cupiscentia carnis respicit bonum
interius apparens concupiscentia vero ocu-
lorum respicit bonum exterius ap-
parens superbia vero vitae respicit
bonum interius apparens sicut audit
Augustinus in libro de [illegible] Intelligit enim
homo hanc [illegible] plu-
placere. Unde dicit magister [illegible] temp-
tationis malum quo [illegible] nos
qui placent [illegible] aliis
vel non placent ut displiceant
nec placere affectant [illegible]
placentes multum tibi displicet
non tam debemus quam debemus
[illegible] debemus [illegible] quam
[illegible] aut etiam sicut [illegible]
tamquam [illegible] aut [illegible]
sit [illegible] socialis
gaudeat [illegible] aliis etiam inde
[illegible] est [illegible]
quod concupiscentia oculorum continet in se
[illegible] quae [illegible] in-
[illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] hoc

Quantum dicendum est de singulis
differentiis sequitur. Et primo
de concupiscentia carnis, secundo de concupiscentia
oculorum. ¶ Tertio de superbia vite.
Et prima quidem scilicet que attenditur
concupiscentia carnis extenditur secundum
delectationes que sunt in v sen-
sibus. Sicut in delectatione vero spec-
trorum sicut mulierum, in delectatione
sonorum, odorum, saporum et corporum
que suavitate sentiuntur in omni-
bus hiis contingit peccare. Unde
et in hiis solum consistit. Propter
hoc quod dicit Augustinus concupiscentia car-
nis est in delectatione omnium sen-
suum et voluptatum. Ponit etiam
exemplum de eo quod pertinet ad
gustum cum dicit: Dum ad
quietem saturitatis ex indigentie
molestia transeo, in ipso transitu
michi insidiatur laqueus concupiscentie.
Ipse enim transitus est voluptas.
¶ Similiter loquitur de concupiscentia carnis
in auditu, unde dicit: Cum
me amplius cantus quam res ipsa
que canitur movet, penaliter me
peccare confiteor, et tunc mallem
non audire cantantem. ¶ Similiter
loquitur de voluptate in ipsis
insensibilibus de rebus quas in innume-
rabilibus in vestibus, vasis, calci-
amentis, picturis et huiusmodi figmentis
atque hiis usum necessarium atque
moderatum et piam significationem addi-
derunt homines ad illecebras o-
culorum foras sequentes quod
faciunt, intus relinquentes a quo
facti sunt. Ex quo patet de volup-
tate secundum quod in usu [illegible]
tur etiam est sicut sentitur in
in prius [illegible] oculis manum

immunda voluptate requiratur. Est tamen
temptatio carnalis gaudii que in-
ita continuat. Unde Augustinus in libro confessionum:
de illecebra odorum non nimis
tangor; cum absunt non requiro,
cum assunt non respuo et ca-
rere eis paratus esse. Quia sollicito in isto
sensu nullum defectum nature de con-
cupiscentia vero carnis que est secundum
tactum plenum est. Illa enim in-
omnis continuat cum enim homines
sicut posse quod in aliis inclinare
ad castitatem in illis immune se
exhibeat concupiscentia. Unde Augustinus
in libro de civitate Dei dicit: genitales partes cor-
poris ita libido suo iure quo-
dammodo mancipavit ut moveri
non valeat si ipsa defuerit. ¶ Et
ante non tamen sit concupiscentia carnis
in delectatione vero in sompnio per phan-
tasias dicit Augustinus in libro confessionum: adhuc vi-
vunt in memoria mea talium
rerum ymagines quas con-
suetudo mea ibi fixit et occurrunt
[illegible] et non solum usque ad delectationem
sed etiam usque ad consensionem fac-
tique simillimam. Et tantum valet ymagi-
nationis illusio in anima mea et in
dormienti falsa visa persuadeant
quo non vera. Et ipsa concupiscentia car-
nis ingerat in dormientibus sed
tunc quiescunt sensus etc. Et
concupiscentia carnis est per delectationem
corporis sensuum. ¶ Similiter secun-
dum ipsa ignavia que quietem
carnis appetit, necnon affectio
quies ad carnis ad concupiscentiam
carnis refertur. Unde ingerit
concupiscentia carnis in pluribus illecebris
[illegible] Dialogum

illius. q. xix. quest. i. ver. i. que inve-
nimit eum in p(rincipi)o Aluam lab(orum) sit
illius simulo visus inordinatus
ad curiositatem carnis refert(ur). illud
ingerit curiositas carnis. pertinet
simulo et instabilitas gressuum
vel pix. Et amictus corporis
visus dei ret. hoc cum contra de
illo. ¶ Sic curiositas carnis appareat
temporalia temperantia aut vo-
tum est inmoderatum delectabilium
sensuum sed etiam in modestia ge-
stuum singulorum corporis. Ideo curiosi-
tas carnis que ei attendi non ad
indelectabiliter. Et sensum sed ille
celebrata gestu illos corpe. ¶ Ad
q(uod) dicendum est q(uod) curiositas carnis
licet principaliter sit inspectando de-
lectabilia secundum sensus corporis
tamen respiciat alia que ordinantur
ad illa. Eodem modo dicendum
est de his que sunt in illis et
gestu et imaginatione sine fan-
tasia ordinata ad delectabilem
carnis. quedam aut sunt delecta-
tiones corporales et quedam animales
quantumque aut secundum delecta-
tio corporalis inordinata intu-
attendit curiositas carnis. Quod a
dicit aug. in li. conf. q(uod) curiosi-
tas carnis est indelectatione. Et sen-
sum hoc principaliter intelligitur se-
cundo parte. ¶ Ad aliud dicendum
q(uod) licet motus interior aliquo sit
aliquis natu sensus tamen origi-
nalis et assequitur illum motum qui
cessit sensus.

Quantum vero de curiositate oculorum
de qua dicit Beda q(uod) ipsa
est in discendis magicis artibus
in contemplandis spectaculis impu-
natione ad quaerendis rebus tem-
poralibus in cognoscendis detractionibus

inops proximorum. Quomodo videtur
q(uod) inquirere defectus proximorum
ad curiositatem oculorum pertineat.
¶ Sed hic videtur pertinere ad vitium de-
tractionis illorum cum est secreta
proximorum et investigare. unde
dicit xxxvi. q(uaesti)o. Publicare peccata
tamen de alienis proximi tui ne
forte faciatis quod tibi non
ne inquisicio requiratis improbe
tationem inde cum legi mos ma-
gis bene cuius. ¶ Ad quod dicen-
dum est q(uod) licet huiusmodi inqui-
sicio curiosa sit ut detracto-
ri detractio aut vastat omnium
iudicia que ad supplicia inter re-
fert(ur) non tamen hic inquisitio
curiosa de delictis proximorum ad
supplicium inter reducitur sed ad cu-
riositatem oculorum que solum est
in explorare occultorum vel ma-
lorum que occulta sunt. ¶ Alia
que cum sub curiositate oculorum
sicut dicit Beda continetur cu-
riositas in discendis artibus magi-
cis utrum similiter contineatur curio-
sitas que est in cognoscendis
secretis naturae in cognoscendo
motum siderum et eventuum divi-
nationum que continetur. Quod si est ratio q(uare)
vi ipse quod Beda specialiter
determinat curiositatem oculorum in
magicis artibus addiscendis. ¶ Ad
q(uod) dico q(uod) non tantum est curiositas o-
culorum in cognoscendis artibus
magicis sed etiam in cognoscen-
dis causis et naturae rerum super-
fluibus vel in futuris. unde dicit
aug. in li. conf. Hinc ad perscru-
tandum naturae que preter nos
operatur prodit que scire nihil
prodest. nec aliud quam scire

minet capiunt causa autem quare
quare fit mencio absida de artibus
magicis plusquam de omnibus aliis
est eo quod in illis est apparens
utilitas cum consistens res que
ibi fiunt operacionibus demonum
fiunt nec est ibi debitum finem
habere inuestigando autem na-
turas rerum potest esse recta inten-
cio non solum supradictis de
de illis de eo quod hic possunt agi
sine peccato. ¶ Deinde quoniam incor-
ponuntur cui que dicitur concu-
piscencia oculorum que dicitur curiosi-
tas consistit in apparentibus illius
in apparentibus habens inappare-
ntibus nullis inapparentibus aliquantis
potest esse dicitur ut que aliquis possunt
esse utilitas sed tamen superfluitate
esse est insinuatis [illegible]
dis rebus [illegible] ut que nul-
libus sunt utilitates secundum sex
ius magis [illegible] ad [illegible]
secundum hoc est curiositas que
est in contemplacione spectaculorum
¶ Secundum istos curiositas inapparen-
tibus vero dicitur illa que de vidi[s]
tendis magicis artibus illa vero
que est interponendo inter se
ipsorum ad cognicionem apparencium
malorum reducatur illa vero quo est
[illegible] rebus acquirendis
ad cognicionem apparentem utilium
refertur illa vero que est in con-
templando spectaculis ad cognicionem
eorum inquirendis et sola curiositatis
refertur Augustinus tamen quedam me-
bris addit in libro confessionum hiis illius
sunt in quibus religiose deus tempta-
tur signa et prodigia flagitantur
non ad aliquam salutem sed ad solam
experienciam desideratur sicut contingit

in illis de quibus dictum est xxij capitulo generaliter
sive atque [illegible] sed quod large ac-
cipiendo spectacula patet quod dicta
curiositas subtilia potest comprehen-
di ¶ Deinde quoniam eo quod concupi-
scencia que dicitur oculorum attendi-
tur non tantum in hiis que comprehenduntur
visu sed etiam que comprehenduntur
in aliis sensibus, propter quod dicitur
magis concupiscencia oculorum quam aliorum
sensuum ¶ Ad quod dicendum sicut
dicit Augustinus quod oculi ad cognos-
cendum in sensibus principatum te-
nent concupiscencia que est respectu
cognoscendi dicitur concupiscencia o-
culorum de qualibet non [illegible]
undecumque veniunt in ceteris sensibus
cum eas ad cognoscendum inten-
dunt non generalis concupiscencia
sensuum concupiscencia oculorum vocatur.

Sequitur de superbia vite de
qua quidem utrum concupiscencia
laudis humane sub ea contineatur
et videtur quod non concupiscencia enim laudis
humane est concupiscencia boni poti-
us rationis cum videatur ita potius
sicut ipsa laus que in aliorum ap-
probatione vel voluntate dependet
sed superbia vite est inordinata concupiscencia
boni intrinseci sive boni proprii
ergo concupiscencia laudis humane non
est sub ea contenta. ¶ Contra autem contine-
tur per hoc quod dicit Augustinus in li-
bro confessionum dicit enim quod postquam dominus contra
temptationes carnis et concupiscencie carnis et
concupiscencie oculorum et tamen contra
temptationes quas videt homo timere
et amari absconditas non propter deum
sed propter hoc sequitur amor de quo de-
inde laudari vult absconditas in-
cipiente non defenditur absconditas

indicante te uel cupientis damp
nante te [illegible] dicam quod in hac
parte temptacionis tibi domine con
fiteor ut delecter laudibus ergo
appetitus laudis inordinatus per
tinet ad superbiam uite ¶ Item adhuc
si fiat quod appetitus humane laudis
est ut homo uideatur excellere
in bonitate uel in sciencia quod appeti
tus excellencie mouet ille autem
ad superbiam uite pertinet quia superbia
uite continet cupiditatem laudis
humane ¶ Ad quod est dicendum quod cupiditas
laudis humane licet sit bonum [illegible]
[illegible] tamen in illo dicitur intelligi quod
cupiditas [illegible] boni que est excel
lencia [illegible] inanis glorie [illegible]
ad superbiam uite reducitur ¶ Cum
quis tamen dupliciter sit [illegible] in eo
quod est nolle timeri uelle lau
dari ab hominibus sed aut sit oppo
te [illegible] ad unum
radice reducuntur que est superbia
uite ¶ Ad quod dicendum quod timore
nolle ab [illegible] excel
lencie timor enim est [illegible] laus
autem est excellencie [illegible] uel boni
tatis [illegible] excellencie que
in utroque dicitur intelligi utroque libi
do siue cupiditas ad superbiam
uite reducitur ¶ Similiter queritur de
[illegible] quos aliquis gloria inanis de
contemptu [illegible] inanis glorie tamen
enim gloriari [illegible] gloria quedam
[illegible] sic habeat ad gloriam de
contemptu inanis glorie non uidetur
[illegible] gloriatur ad superbiam uite
reduci ad quam illa inanis gloria
reducitur ¶ Ratio enim ibi uidetur esse
delectatio in excellencia sed in [illegible]
[illegible] ¶ Ad quod dicendum est quod licet
contemptus inanis glorie opponatur
inani glorie utroque tamen

potest esse materia inanis gloriationis
[illegible] quemuis ad inanem
gloriam ad superbiam uite redu
cuntur licet contemptus inanis
glorie [illegible] simulacionem sit tamen
esse superbia uite [illegible] inanis glorie
[illegible] alios uidetur excellere
in [illegible] et hoc est inanis glo
riari de contemptu inanis glorie
¶ Item aliquis uult placere alteri in
[illegible] sed placencia in aliquo
est bonum potius quam querit lau
dem potius non quam tale [illegible]
ad superbiam uite reducitur ¶ Item
dicit augustinus quod humana [illegible] ad su
perbiam uite pertinet ¶ Ad quod dicendum
quod licet fauor ille sit [illegible]
qui querit illum fauorem dicatur
tamen [illegible] que
sunt [illegible]
ad bonum [illegible]
et ideo ad superbiam uite reducatur
¶ Similiter cum ibi quedam excellen
cia ut magis [illegible]
cum aliquis intendit placere
sibi [illegible]
uidetur hoc enim non est nisi quod
estimat apud se quod in aliis bo
nis excellat uel quod illa aliquando
habeat a se ipso superbia uite dicitur
intelligi [illegible] dicit augustinus [illegible]
temptationem [illegible] pessima [illegible]
[illegible] laudis qui ad [illegible] quedam
excellencia [illegible]
suffragium [illegible] tempta
tionis [illegible]
[illegible] qui placet sibi [illegible] ¶ Ultra
queritur quod [illegible]
[illegible]
[illegible] dicit
superbia uite ¶ Ad quod dicendum quod
licet [illegible] intelligi quedam

gaudium que dicitur ambitio secundum
hunc ambitio proximitatis nativitatis
tamen amplius native supplic
contemplative excellencie quam supplic
ium est super se quo tamen nec hoc
est super [illegible] debitum. Dicitur
autem supplicia vite [illegible] sed quia in
[illegible] tempora creature Contra
[illegible] supplicia omnia est que vult
vel dicitur supplicia vite [illegible] in
vita presenti sunt bona duplicius
homo supplicit Job xxi [illegible]
dicit [illegible] amplius unius animo
[illegible] est [illegible] eius. Ad
hunc [illegible] de hac radice procedit
quod est difficilior aliorum
aliis duabus certa quod sic patet
quia dicit Augustinus in libro [illegible] equalitur
in aliis quibusdam temptat
tamen vel facultas [illegible]
da nec in [illegible] nulla est [illegible]
in hac quod supplicia eius omnes
[illegible] sentit secundum illud tu [illegible]
[illegible] Non ultra [illegible]
tamen [illegible] de supplicia vite [illegible]
dicit ambo loquentes de supplicia vite
quasi nulla potest [illegible]
[illegible] nulla audacia [illegible] au
[illegible] tandem post. Ad quod dicen
dum est quod ista radix magis
adheret ipsi anime [illegible] ap
[illegible] quod cum sibi naturale est ab
anima est inseparabile reliqua
non sunt inseparabilia sed [illegible]
[illegible] [illegible] carnis [illegible] ab
latis temptationibus aliis restat
illa temptatio difficilior de e
vellendo ea quod est magis adherent
[illegible] sumens [illegible]

Expeditis aliis diversis vari
restat de illa dimpiale
defectu que est peccatum aliud in
deum aliud in proximum aliud in se
ipsum aliquando tamen non inveniunt
nisi [illegible] dicitur [illegible] peccatum a
[illegible] aliud in proximum peccatum
aut [illegible] dicitur impietas pec
catum in proximum dicitur iniquitas
[illegible] [illegible] [illegible] quod dicitur in
Reg. ii. Si peccaverit vir in virum
placari potest ei deus si autem
in deum peccaverit vir quis orabit
pro eo. Dicendum est ergo de
peccatis que sunt in deum immediate.
Ex hiis delictis que sunt in proximum
[illegible] que sunt in se
ipsum peccatum [illegible] quod in deum aliud
est quod dehonorat ampliatque
divine maiestatis [illegible] [illegible]
[illegible] aut [illegible] dehonorat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aut
[illegible] dehonorat divina [illegible]
[illegible] male [illegible]. Dicendum
est ergo de hiis in quibus dehonorat
[illegible] divine maiestatis [illegible]
aut contingit [illegible] [illegible]
in quibus [illegible] [illegible] ad
[illegible] dei [illegible] [illegible]
sit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] ydo
latria [illegible] iudeorum
[illegible] infidelitate paganorum paga
ni aut sunt [illegible] [illegible]
illi qui nec novum nec vetus
testamentum receperunt omnis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] unum
esse deum nec adorant ydola
nec [illegible] credunt [illegible]
nec ea que in lege moysi [illegible]
[illegible] iudei non sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
unum deum credunt [illegible]
[illegible] [illegible] novum testamentum
non receperunt nec incarnacionem

filii dei crediderunt / ydolatre non
dicuntur qui ydola pro deo adorant
nec solum unum deum crediderunt sed plu
res quos etiam augustinus in li. [illegible]
[illegible] hereses paganos vocat. ubi [illegible]
sub duabus differentiis hec due dif
ferentie comprehenduntur quidam cre
duntur videlicet quidam pagani [illegible]
[illegible] aut non infidelitatis quia [illegible]
ydolatrie in ratione elongatum vide
tur quod credere crediderunt [illegible]
eo quod primum est in decalogo pre
ceptum hoc deutero. audi israel do
minus deus tuus unus est [illegible] non
habebis deos alienos in conspectu meo

[D]e secundo dicendum est de y
dolatria. Circa quam primo queri
tur que et quid sit. Secundo de causa
ydolatrie. Tertio in quibus consistit y
dolatria. Quarto de effectu eius.
Quinto de magnitudine peccati. Sex
to de tempore et cessatione. Sep
timo utrum speciale sit crimen ydolatrie

[A]d primum sic dicitur ydolatria latria
ydoli [illegible] quod peccat
querit utrum ydolatria sit latria
Et videtur quod sic latria enim est cultus
deo debitus sed talis cultus exhibetur
ydolo sicut est in magnum [illegible]
[illegible] ergo ydolatria est latria
Hoc etiam accipitur [illegible] quod dicit
[illegible] latriam sic impia superstitio
[illegible] demonum filii ergo
[illegible] vel [illegible] vel [illegible] ita p(er)
[illegible] vel [illegible] vel angelorum
[illegible] ablata [illegible] debetur
[illegible] ergo ydolatria est latria. Quod
aut non sit latria [illegible]
quia latria est cultus deo debitus
[illegible] deo [illegible] sicut accipitur
[illegible] glo. super illud dominum deum tuum
adorabis et illi soli servies ergo ydo
latria non est latria sed ei [illegible]
[illegible] quod etiam [illegible]

quod fidei et infidelitatis opponuntur
latria aut ad fidem pertinet y
dolatria aut ad infidelitatem ergo
ydolatria non est latria. Ad
primum dicendum quod latria duplex dicitur [illegible]
[illegible] quod dicitur cultus
deo [illegible] debitus et deo exhibitus
[illegible] modum latria [illegible]
[illegible] ydolatre [illegible] autem quod
latria [illegible] dicunt [illegible]
soli deo debita ydolatria y
dolatra [illegible] dici [illegible] illa [illegible]
[illegible] ydolis exhibetur. Quantum
etiam [illegible] illius [illegible] que
est ydolis exhibitus quod non
[illegible] ydolo [illegible] creatam
[illegible] exhibet [illegible] ydo
lum dicitur quod videtur ydolatria
[illegible] est cultus divinus qui [illegible]
hibetur creature. Hoc autem non est
nisi [illegible] creatam tenuerit [illegible]
ydoli ergo [illegible] creatam [illegible]
exhibet [illegible] ydolum
dicitur. Ad [illegible]
[illegible] est [illegible] ydo
lorum [illegible] spiritualiter
ergo [illegible] ydolorum [illegible]
[illegible] hoc [illegible]
est nisi [illegible]
[illegible] ergo omnis
creatura [illegible]
ydolum dicitur. Ad [illegible] quod
dicit apostolus quod avaritia est ydo
lorum servitus ut habetur i. ad Col.
[illegible] iii. [illegible] xv. [illegible]
[illegible] ydolatrie [illegible]
hoc aut non videtur nisi ydolum
[illegible] accipit. Tamen
i. ad Cor. viii [illegible] quia ydolum
non est in mundo [illegible] dicit glo. [illegible]
creaturas mundi [illegible] deus fecit
[illegible] forma
dedit [illegible] quod non omnis
creatura est ydolum. Quia ideo

hereticum abycidos qui dicit ydo
la esse simulacra rei consistentis
non consistentis que absolute est
falsitas ¶ Similiter accipitur com
muniter dicitur exo xx cum ait non facies tibi sculptile
sculptile Aliud nomen
dicit non facies ydola vel omnem
similitudinem similitudo aut dicitur
rei consistentis ydolum aut dicitur
rei non consistentis sic hereticum .j.
ad Cor viij in glo. Hinc ergo
accipitur ydolum communiter sicut dicitur
ac non dicatur cuiuscumque creature
que ipsa mentis vel corporis deos y
dolum ysidorum et dicit ydola
esse simulacra que humana effigie
est facta et consecrata ¶ Preterea
illud ubi quod dicitur .j. ad Cor
viij quod utrum ydolum sit aliquid
vel nichil videtur quod nichil sit quia
omnia per verbum facta sunt ydolum autem
non est factum per verbum ergo ydolum
nichil est Item hyeronimus super plane
sic ydoli nichil sunt scilicet non
est nisi nomine tantum ydoli ergo
ydolum nichil est sicut peccatores
nichil dicuntur esse ipse ydolum prout
Eze xxviij. nichil factus es et non
eris imperpetuum ¶ Contra xiiij. sap
prima iniquitas quod sit ydolum maledictum
est ipsum quod fecit illud et
ergo opus sit factum ergo ipsum fa
ctum aliquid est ydolum aliquid
est ¶ Item ydolum creatura est
sicut illud quod ipse sic potest
dicitur in ydolis nationum non
erit visitatio quia creature dei in o
dium facte sunt et in temptationem
hominum sicut aut non esse nisi ydo
lum esse creatura ergo ydolum
est aliquid ¶ Item si ydolum
dicatur nichil et dicitur nisi forme
dicatur nichil esse Si cum dicatur
vere picture aut figure
dicitur esse si vere similitudinis
aliquid dicitur esse Similitudo
cum aliquid est sive sit rei co
sistentis sive rei que fingitur
esse simulacrum ergo ydolum dicitur
esse ¶ Ad id quod dicendum quod ydolum
ipse dicitur simulacrum deputatum
rei consistentis vel rei ficte y
dolum modum non cuiuscumque creat
ture et colebatur uncto di
ydolum dicitur Alio modo non dicitur
ydolum similitudo facta rei consistentis
ydolum sicut modum accipitur
in glo. .j. ad Cor. viij. secun
dum modum ergo ipse dicit Dico
quod ydolum est deputatum rei
que fingitur secundum hunc quod non
ydolatre tamen accepta ad oc
cultum quem exhibent creature
non dei ostendunt in ydolum
ydolum cum deductum et alios quod
est ydos sicut dicit ysidorus
ydos aut forma dicitur ali
ter tractat sicut dicit Seneca
ydolum non dicit deformem formam
sine materia parendo formam
alicui contentam creatam vel absolute
nunc formam sic postea concordi
nomine ydoli in materiam ydo
latrie ut non tamen dicat ydola
tria simulacri cultus sed cui crea
ture laus creatoris vel divino cul
tu honoratur si tamen ydolum
ipse accipitur pro simulacro creatura
dicitur ydolorum scilicet quandam
similitudinem Dicunt enim ydola
tria sunt ydola ita antiquitus
vetere consuetudine dogmatica in
obediencia quam ydolatria ipsa pro

enormitate. ¶ Tamen enim maledi-
cus est deos fruitur qui deum
deos abnegat, abnegans autem
fruitionem quam debet humano uere
dicit cultu dei qui sic quo adqui-
euit omnem ydolatriam licet non
sit tanta sceleris enormitas.
¶ Addendum est quod obiectum utrum ydolum
sit aliquid aut nichil uidendum
est quod esse nichil dicitur multipliciter
uel proporcione debita sine corpore
humano nam ydolum nichil est
sicut corpus sed sic est dicta quia
corpus ydoli sensibilis debitus sine
in ydolo non est sensus humanus.
Dicitur etiam ydolum nichil de va-
ne defectus forme que estimatur
esse in ipsa materia tamen hu-
manus in modo estimatur cum quod
ydolum sit uiuum subsistens
formulatus in se presidente et
non est ibi secundum quod dicitur alia-
tulit. Hoc coopertus est auro et
argento et non est in eius eius.
Dicitur etiam ydolum nichil et va-
ne vel ad omnem inutilitatem co-
gitatur qui sic accipitur in textu co-
dicet in glosa: Corde sunt quia sunt
conforme que est in uane imagina-
tis unum dicitur nichil esse. ¶ Si non
considerentur secundum esse materiale
uel secundum esse formale quod est
de artificio dicitur ydolum aliquid
esse. Consimiliter patet solutio illud quod
obiectum est secundum quod dicitur esse
aliquid secundum quod dicitur nichil
esse etc.

Secundo queritur de ydolatrie
et quod queritur utrum aliquis
bona intentione possit moueri ad
ydolatriam et uidetur quod non. Demon-
stracionis enim nature est de
tali tamen quod deus sit sed creatur

quod unus sit et non scilicet principium
sed sit aliorum principium cum quod
sit impossibile tamen secundum naturam
nullum potest esse malum ut uide-
tur multitudine deorum ut de-
us quod est ab alio creatur esse
deum sed hoc est in ydolatria quod et
longitudine et abstrahere intentio-
ne ut cadat in ipsum ydolatrie.
¶ Item sicut dicit Augustinus illud dicitur esse
deus esse quo melius nichil
cogitari potest nec etiam quo
cogitari potest potencius nam
de eius quod dicitur in quo asseritur
diuinitas in ydolo et multitudo pe-
ccatis quod nec diuinitas non quod se-
mens in ydolatria incidit.
¶ Preterea si honor diuinus exhibeatur ydo-
lis licet sint apud ydola aut
apud spiritus presidentes in ydolis
per apparitionem non apud ipsa ydola tri-
buuntur. Notatur honorat deus et fecit
ad honorem sacrificantes et plus et
honorandum exhibentes imperfecte illa
tenens quod exhibendum et honor
diuinus ydolis apud se. ¶ Preterea nulla
utilitas et exhibere honorare non
intelligenti ydolum nisi cognito
tenens licet quod nec honor ei exhi-
bendum cultus magis nec honor
diuinus. ¶ Si non apud spiritus presidentes
aut illi sunt boni sive alii mali
si boni spiritus recusant nullatenus
honorem soli creatori deo debi-
tum aliis auferre cum sine in-
iuria illius deum non possit. ¶ Si
autem afferret tamen boni non con-
sentirent cum infideles nunquam in-
fideles quod est diuinum creatorem
cum debito honore defraudarent
nunquam autem quod nisi alterum nisi
parcunt ¶ Si uero fiat eis exhi-
bitio honoris diuini cum displicet

corpora offenderent ergo potius hominum
honoribus quam placarent non ergo
ab hijs oportet / ostentare beneficia
per huiusmodi honoribus sed magis ex ea
si non spiritus procedentes sunt mali
animalia aut / non sunt ostendenda
bona probamus aut accipiendis
aut malis amovendis exhibent
huiusmodi honores non ergo exhibendi sunt
malis spiritibus ¶ Item malis spiritibus
non sunt exhibenda huiusmodi honora
res cultus cum isti sunt cultus
pietatis ab eis dependant nec ad
bona possunt nisi permissi unde
angeli in decem dei sicut apud mali
homines mira sic etiam illi nec
omnia que volunt / facere possunt
nisi quantum illius ordinacione sinit
cuius plerumque iudicia nemo comprehendit
iuste nemo reprehendit restat ergo
quod malis spiritibus non est exhibendus
honor divinus contra nullatenus est
ydolatria quam nec veneri ydolorum
inste nec veneri spiritus procedentes
¶ Item arguit sic Augustinus in li. de ci.
dei romana virtus theatrales ar
tes reprobavit cum tamen in illis ex
ercebant honoribus omnibus summa
dij aut exigebant ab eis cultu
ribus vitus theatres ergo repe
ravit improbandi quia cum scena
te theatre turpitudinibus nota
actor si adoravi coactor Non ergo
dij illi sunt honorandi ergo nec
dz esse ydolatria ¶ Item sic arguit
genera assumunt Si dij tales cole
di sunt profecto tales homines ho
norandi sunt / assumit ergo ro
mani sed nullomodo tales homines
sunt honorandi concludunt ergo
nullomodo ergo tales dij sunt
colendi ¶ Hoc etiam remanet dz

ydolatria quam spiritus procedentes in
animalibus volunt sibi afferri sic
talibus in pestilenciones contumacia
nimalia in mundo Sed non est
ponenda esse dea quam in mun
dicijs delectatur Non ergo spiritus pro
cedentes ydolis deos esse est
ponendum ¶ Item ipsi plures deorum
audit cultuum incorporalibus
cum plures deos esse ponebant
deum tamen summa erat substancia se
ra esse dicebant tunc ergo sedit
sup orbem resideat segete dea
segecia frumenti aut collectis
atque recondite deam cubiliam
esse dicebant vita de alijs vel
deorum aut est vitus in uno quod
multiplicius plus cum potest vitus
unica quam multiplicata ergo vero
esse deum ponendum est ¶ Contra
vestem ad culturam spiritus pro
cedentium in ydolis pollent esse
quod scimus responsa corporum o
lant deum ab eis cessabant
et ydolo tanta tantae verba hominum
deum non quatiebat ¶ Item dice
bant hominibus mala sive bona
que futura erant presencia aut
futura cum contingere debebunt est
per quod meis deum esse intellectu
suspicabant admiget et miri
ficencia occultorum nullam que
mirabilia videbant miraculas a
facere ante solum dei est sicut
contingit in miraculis magorum
et ergo ipsi scimus responsa et
libaciones corporum que vide
bant beneficia deum meis esse
verba ipsi predicamus futurorum pro
nunciatam deum ipsi operatam mira
bilium post deum sed in omnibus istis
non fuit vera divinacio ydolo

fua estimacio 3o quia sanabant
infirmos uel liberabant oppssos
& anacientes despiciebant ut
illuderent futura quandoque p
dicebant et aliquociens fallendo
occulta nunciando opando non vere sed
super naturam virtute faciendo
sed super ista nullatenus ponere
deum debet. ypos inaduos zoiis
diuinis cultus nullatenus erat
exhibendus ¶ Sed id aut quod aliqui
quia nulla creatura potuit esse que
quidem homo uirtute vane inciderit
ad ydolatriam dicendum quod quoniam
est si uero sequitur inclinatio non
sed secundum se ipsam sed quia sequebatur
inclinationem nature corrupte
vanie corruptionis vero vel quam
gignebat ipsum ydolatriam incide
¶ Ad secundum dicendum est quod licet homo
putabat deum esse summum bonum
summe potentem summe sapientem
quod dei non quiuerunt ydolo uel
spiritui in ydolo presidenti inc...
tamen tamen vel ipsa respitiens
ad esse eorum uel & puchlialis
rpicho decepta incidit in y
dolatria ¶ Ad tertium uero dicendum quod si
homo respiceret secundum veram ver
itatem uel ueniret creatorem et gu
bernatorem esse colendum trod
cuius non nullatenus cultum dei
uni esse exhibendum secundum quod dicitur
xiij. sap. xiij. Si speciem rerum delectati
ti deos putaverunt quanto magis
dominator eorum speciosior est spec
ie ... sed creata constituit si
aut virtute zoiea eorum mirati
sunt intelligant ab ipsis quod
quoniam omnia constituit aut si v
irtute zoiea ... fortior est illis dicamus

tudine eius ipsa zoiatur cog
noscibiliter poterit eorum creator in
deri ¶ Sed quia respiciebat mali
quibus naturaliter ad aliquam
naturam ad interiorem secundum quod ho
estimabant uel elevabant
intellectum ad aliquam creaturam aqua
est omne ad interiorem ... de
zoiam ideo in ydolatria zoi
stirare incidebant. Dimittendo
est de alia ydolatria eius ex
multis causis oriunde dixit
sic secundum sap. ...

Tertio queritur utrum ydolatria possit
ydolatria per eum quem creatura
aliquis possit aliquam cre
aturam colere nisi deum et adorare
sine peccato quod uidetur posse eum ex
quo aliquis mente credit deo
creatus inter ydolatrias uidetur
adorare ydolatria zoiatur ...
uidetur quod ipsa ignorancia sit de uniuer
sa nullatenus licet aliquo possit
adipisci. Sed augustinus alle non sui
suo merito ignorauit quia non sunt
aliquo dicitur nec minime colupnt
doctrine apprimore zoiado minime
et aggressatore talis ergo non
peccat ... nullus peccat inca
quod uitare non potest ¶ Preterea contra
quia deus sit naturaliter insita et
mente nullus ergo occupatur
aliquam dei ¶ Item alibi in suis
diuinitate quod deus est et deus zoi
¶ Si ergo quibus ingredimur ad considerandam
ueritatem sui inueniet illud esse
deum quod est unumquodque secundum
zoiator ergo ignorancia cuius ne
mine occupabit ¶ Item potest
queri si nullus sit talis sine
peccato utrum possit adorare sine

peccato metu possit adorare sine
peccato quod videtur expresse quod dicitur
in glossa super illud Exo. xx. Non
adorabis neque coles. glossa aliud
est colere aliud adorare. potest quis
invitus adorare tormentis metu
¶ Sed debet ignarus legis quod po-
terit induci ad inducendum tyran-
ni ydolis sed nullomodo valebat
eum negare. ¶ Restat ergo quod aliquis
potest sine peccato adorare ydola
Contra Exo. xx. non adorabis neque
coles ubi prohibetur adoratio et
dicit glossa metu respicit ut neque
affectu colas neque corpore adores
ergo non potest quis adorare ydolorum
sine peccato ydolatrie. ¶ Ad quod
dicendum quod signis non est immobilis
unde non congruat aptas licet non
possit hic doctare [illegible]
[illegible] fit vel fidelis tamen
potest hic [illegible] [illegible] metus doce-
rem [illegible] [illegible] [illegible]
sicut [illegible] Jero. in super sicut factum
hic inspice est. ¶ Sed in ipsu tamen [illegible]
[illegible] ad [illegible] dei [illegible] que
[illegible] intellectu creata sic
dicitur. Ad Ro. i. sic intelligendum
est quod dicit augustinus quod ille non
est culpandus qui despicit
non [illegible] signorum. ¶ Ad pri-
mo dicendum quod cultus divini nulla
tenus attribuendi sunt creature
nec sic eum nec adorare ydola
nec creaturis adorationem que
est latria sine peccato adoratio
enim importat actum [illegible]
[illegible] ‖ que est [illegible] [illegible] [illegible] ‖
[illegible] aliquo modo [illegible] quod
dicitur in Exo. in glossa. quod aliquis
in metu potest adorare ydola in

intelligendum est de illo qui metu
inducit ille autem qui metu
inducit voluntate [illegible]
non facit licet non absoluta [illegible]
[illegible] a nullus inductus
est ad faciendum [illegible] [illegible]
[illegible] dicere. ¶ Ad aliud dicendum quod de-
bet ignarus dicendum est quod non ado-
ravit ydola sed cum ydolis
[illegible] [illegible] deo [illegible]
[illegible] sic beatus thomas apostolus
[illegible] [illegible] aut ydola ducti
[illegible] sic adorare deum [illegible]
ydola [illegible] [illegible] in ydolorum
destructione. ¶ Item potest quis metu
aliquis aliquis [illegible] fide cor-
dis [illegible] [illegible] credit de
ydolo quod sit deus possit ore
confiteri de ydolo quod sit deus sine
peccato quod non [illegible] quod dicit [illegible]
lingua non facit reum sed rea
mens sed ille non videtur hic reum
mente [illegible] [illegible] credit ergo
ergo dicendum est verus. ¶ Contrarium
videtur Ro. ad Ro. i. corde creditur
ad iustitiam ore autem confessio fit ad salutem. pro quo a-
liquis confitetur ore cum [illegible]
credit ad dampnationem suam confitetur
¶ Ad quod dicendum est quod [illegible] [illegible] confessio
non potest fieri sine peccato unde
dicitur in glossa Ro. ad Ro. i. [illegible] [illegible]
qui [illegible] persecutoribus negaverunt
quod de illo credebat corde tenuit
[illegible] ore non confitendo pervenit
illi quod [illegible] [illegible] [illegible]
ut [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] credendum [illegible]
¶ Ad id ut quod dicit augustinus quod lingua
non facit reum sed rea mens dicendum
est quod [illegible] est mens rea [illegible] predicit

mondanam indiciua religionis
¶ Deinde queritur si homo potest co-
lere sine peccato reverentia cor-
porali creature que deo de-
betur quod videtur eo quod genuflexi-
ones fiunt coram prelatis eccle-
siasticis et secularibus ¶ Sed videtur
contrarium per hoc quod dicitur ysa. xlv
michi curvabitur omne genu. et iu-
rabit in omnis lingua. et xiii.
Reg. ubi dicitur similiter hester. xiii
de mardocheo qui nolebat ge-
nuflectere coram aman timuit
enim ne honorem dei transferret ad
hominem. Et dicit Origenes genuflecte-
re est ostensum esse subiectam et el-
tam dei obedire ¶ Dicendum quod ge-
nuflexio ad cultum dei pertinet
per hoc quod dicitur ii ad philip. dona-
vit illi deus nomen quod est super omne
nomen ut in nomine ihesu omne genu flectatur ¶ Ad quod
quod non est reverentia soli deo de-
bita creature exhibenda. hec
autem est de genuflexione cordis
sicut dicitur iii. pal. ultimo Nunc flec-
to genua cordis mei si non fit
primo de genuflexione corporali
licet illa est quo adiuvatur ge-
nu et illa non est exhibenda cre-
ature propter se exhibendo deo
reverentiam incurvatura alicuius
tamen genuflexio potest competere
Si non fiat quo unum genuflexi-
o hoc non conveniunt creature tam-
li cum exhibere reverentiam simile
lege ministrans principalem deo fiat
tamen sicut legitur in veteri testa-
mento hanc reverentiam homines exhibe-
bant ¶ Item cum ydolatria fiat cum
adulatione ydolorum sicut legitur
ysa. xliiii. potest queri utrum sancte

ymaginum vel qui ponit sanc-
torum corpora peccet peccato y-
dolatrie vel peccato alio quod videtur
per hoc quod dicitur deut. iiii non vidistis
aliquam similitudinem in die qua
locutus est vobis dominus de medio
ignis ne forte decepti faciatis
vobis sculptam similitudinem aut yma-
ginem masculi aut femine et
exo. xx deut. v non facies tibi y-
maginem sculptile neque similitu-
dinem etc. per hoc designatur quod fa-
cientes ymagines peccant contra
tenorem primum preceptum. Sed facere
contra primum preceptum peccatum est
ydolatrie ¶ Similiter de sponsi-
alibus legitur ex. xxxii. que
confertis aurum de capitis coniu-
gum conductis dum
fiet ut faciat dum ponder est
ut fiant ymagines hic peccatum
est ydolatrie ¶ Contra ecclesia
concedit plura ymaginum et eas
in ecclesia collocat hec autem non
esset si ipsum ydolatrie pretenderet
¶ Item ut Damasc. honor ymaginis
ad prototipum prevenit prototipum
autem est quod ymaginem significa-
tur quod ritum dicit gentiles
ymaginibus non materiam sed figuram
adorantes honor enim qui est
ad ymaginem ad eum qui copia in
talis reducitur si ergo ho-
noravimus ymaginem concedit
et sancte corpora concedunt
¶ Item in Exod. dicit dominus
moysi quod faceret cherubin ob-
umbrantia propiciatorium Sed ho-
in ve. t. ut sicut y-
magines corporales
multo fortius in no. t. concedit

usq ymaginu vero corporales
vita p quas fieri ymaginum
¶ Item vera gra quibus intp si
milis ad adventu & pertinet
sine pecco si ymagines vero
sacraro fiunt/ vane sunt et
inde q sib q eam ptinet ad cul
tum dei vel honore sacro est
morale s fact hmoi ymagines
& adorare ad cultum dei formem
ptinet ergo est/ morale moralia
aut non variant Si ergo mo sint
sine pecco tunc poterunt si sine
pecco ¶ Tamen deus infigurabilis
est infigurabilis aut vel quis
pot facere ymaginem vnde dicit
Dam insipiencie summe impi
etatis est/ figurare dm Hinc in
veteri testamento non erat usus
tus ymaginum usus qz non deus
fuit cui ipso aptus unius salute nec
ambulavit terram passus e cru
cifixus e cogitavit pnes
velud quosdam & impressos in
ymaginibus corporalis ad devocion
et memoria Sic ergo in no t
co congrue ymagines dei enim
Dam accepimus lucam euangeli
stam pinxisse dnm eius eius
corporalis aliis pluribus exemplis
argumentis q licitus est usus yma
ginum ... ¶ Ad ... e q fa
cere ymagines duplici pt fieri
intencione vel ut adorent pro
...at ... ydolatre aliq adorabat
ymagines vel ut adorant spe
presidentes in ydolis secundum quem
modum est/ ydolatria Vnde Dam
gentiorum sculptilia que demo
num erant/ ymagines// duplici
pot fieri intencione vel ut adorent
pro deos// abhominabilia & detestabilia

confecerunt/ Si non fiat ymagines
vero sacro intencione honorandi
vel faciendi principalis dni
... q e auctor sanctificacionis
secundum hoc facere ymagines vel
honorare non est/ peccatum n admi
sceat aliquid alia intencio p
... illud aut q aliud ...
de forma ymaginum secundum inte
tum ydolatre addit eciam qd
ymago dei secundum divinitatem non
est facienda ymago Vnde sicut
qui sub ymagine representat volt
trinitatem in unitate nec pro ado
racione in veteri testamento prohi
bita sunt/ forma ymaginum ne
... dei sicut venerarentur ...
... erant iudei ad ydolatriam
sicut patet ... in ...
... tamen qz inter gentes
conversabantur ... aut in veteri t
fiebant ymagines cherubin
... sunt/ ... qz angeli ap
parebant in corporalibus ...
... non ut crederent ipsos
angelos esse corporales ...
... aut ...
ymagines quales ydolatre
faciebant & colebant nec credant
ydolos colere in eccia aut nos
ymagines ... vero sacro
ut pote ymaginem xpi ... in
memoria illi ... ymo
lati ... eciam crucifixi in
memoria ymo// ... in me
moria illi ... ymolati re
demptoris qui ... e passus
ut ... intelligeret
... respondeat ...
Dam qz non ...
neqz ... patres ...
... velud ...

In ymaginibus que fiunt ad excita-
tionem memoriam. Dicendum quod in ue-
teri sunt concesse ymagines dicit
enim augustinus Aaron accepit he-
cum euangelista permisisse de-
mum ... et quibus
et aliis pluribus exemplis argu-
itur quod licitum est uti ymagi-
nibus in ecclesia. Ad id quod est quod
facere ymagines duplici potest
fieri intencione uel ut adorentur
pro deo et sic iam ydolatrie ali-
qui adorabant ymagines uel
ut adorent spiritus residentes
in ydolis et sic sunt modo
in ymaginibus exposite ad excitandum
memoriam ut secundum mentem
...tes dum passionis ymaginibus
... crucifixionis uideat et salu-
taris passionis in memoriam
... ... adorantes adorationem
non adorantes materiam sed ymagi-
nem. Ad obiectum autem quod cole-
dum id quod pertinet ad culturam
eius est morale dicendum est
quod quedam sunt simpliciter moralia
secundum omne tempus sicut credere
et diligere deum et adorare que ad
cultum dei pertinent secundum omne
tempus sunt ... adorare
que ad cultum dei pertinent semper
ante tempus non mediantibus
ymaginibus est morale sed non
secundum omne tempus dico autem
adorare ... illa adoracione
que dicitur ypdulia que ad hu-
manam naturam christi pertinet.
Ad illud quod eciam obicitur utrum ali-
quis possit simulare se adorare
naturam christi pertinet. Ad illud quod
sine peccato ... quod sic ...
quod dicit ... utile simulacionem in

tempore ... consensu ...
gis ... illos docuit exemplum
qui non potuisset interficere sacer-
dotes baal nisi finxisset se y-
dola uelle colere ... congre-
gate uel omnes sacerdotes baal
achab fecit ei ... ergo
... in multis ... quod
... possumus dicere quod aliquis
potest sine peccato mortali adora-
re se adorare creaturam. Ad id
... quod ... ad ...
... destruxit sacerdotes
baal. Tunc simulatio ...
... aut ... est illud aut
... ... mendacium
... in hiis que sunt
religionis est mortale peccatum
si autem in ... exemplum ...
esse aliis ... scandalum
aut est ... uel ... ...
... ... utrumque peccatum.
Ad id quod ... ... simulans
se adorare ydola non tamen
... ydolatria ... simula-
... ... non pertinet ad
genus ydolatrie sed ad genus
mendacii ... non sunt ...
intencione fallendi sed ... ydo-
latrie tollendi ... non ...
simpliciter mendacium ...
... ... sic ... ...
intencio tamen boni ...
simulacionem ... non sunt aliis
... ...
... magni mali quod ...
... dicitur esse menda-
cium in hiis que pertinent ad re-
ligionem dicendum quod tunc dicatur
esse mendacium in hiis que per-
tinent ad religionem cum fit
intencione fallendi ... ut
credatur ... est credendum

indaica religionis preterea de
hesparcha qui mentitus ut alios
ad suo errore pertraheret ¶ Secundo
aut dicitur dominus emendasse ge
sum sed sunt indestructiue baal
et ydolatrarum non est in omnibus pla
cuit sicut erat unde auditur
Quarto queritur de offensa ydola
trie dicitur eum de offensa omni
um nephandorum ydolorum ul
tima alicuius mali causa est
initium et finis sed hic qualiter potest
dici omni causa efficacius dif
ferat assimili spiritum amule
¶ Item Ro. i. dicit mutauerunt gloriam
incorruptibilis dei in similitudinem ymaginis hominis
volucrum et quadrupedum et serpentium propter
quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum
in inmunditiam ut contumeliis afficiant
corpora sua in semet ipsis ergo y
dolatria causa fuit peccati contra
naturam. Item hic qualiter cum
maxime distant peccatum spiritua
le quod est infidelitatis et pec
catum carnale quod est luxurie
maxime eius que est contra
naturam ¶ Ad primum dicendum quod ydolatria
dicitur esse causa omnis mali
per actum non conducit non enim
hec est peccatum peccato ydola
trie eadem mala et cetera peccatorum
sed si initium depperit ut sicut ut
creatura paratur colatur ut
ple est in aliis desperat de
spiritibus in quibus ipse delectantur
aliam [illegible] contemp
tus maiestatis dei ¶ Ad secundum
quod obicitur quod ydolatria est causa ini
tium et finis omnis mali dicendum
est quod exemplaris et alia causa
dicitur esse causa initium et finis
initium cum dicit quia ab
illo peccato factum est inchoato ma
lorum in operibus gentilibus causa non

quia dispensabat magis tamen illig
itimis ad corruptionem errorum
in aliis gentibus peccatorum finis
non quia ipse hoc non placent
in ydolis presidentibus et alicuius in
petrarent secundum quod credebant
plura mala perpetrabant ¶ Ad
tertium dicendum quod peccatum ydolatrie
causa est sine actu peccati contra
naturam ut naturaliter quod accordi
natam hominis respectu nature
ubis sepiat deordinatio volu
tatis humane respectu nature pec
catum et est illud peccatum sed peccatum
peccato redditur dicitur quod deus tradi
dit eos in reprobum sensum Ro. i. ip
suspit tradi iniquitatem cum et peccatum
et cum mala voluntate hominis
iniquitatem autem est pena est ad
et recte punitur in illo ut ex
hoc intelligat enormitatem
sui peccati cum tanta enor
mitatis est facere contra natura
speciam quod magis est enormi
tatis facere contra naturam mare
aeris aqua et principium ex quam
Quinto queritur de magnitudine
Quum peccatum et comparacione
primo videtur quod sit maximum
peccatum simpliciter Ro. quod sit maius
comparacione quorumdam peccatorum quod
aut sit maximum per hec quod dilexi
lombos xvi. dominicatus peccaverit
semper sacrificiis Ro. alie pec
tatum est in in mundicia sed ydo
latria maxime quia ydolatria
est maximum peccatum ¶ Item Eze
xxiii que fecit ydola glosa ydo
latria quod maximum appellatur
¶ Item xvii deut. cum repti fue
rint apud te quod hoc errorem
et ydolatria maxime detestatur
maxime cum fecerit et honorare

creatoris impendi creature. Ex
quibus videtur quod sit maximum. ¶ Ex
eadem videtur. ¶ Item peccatum pecca-
vit per solum quod cum tante im-
pie demonstrat peccatum singula-
re quos veteres satia redimet
quod absente anima dimittitur
quod autem est incredulitas ergo in-
credulitate cum diu semper ex-
acharant ydola colunt in xpi
credere nolunt. Videtur ergo quod pec-
catum ydolatrie sit maximum.
¶ Ad eadem dicit illud cum cum
peccatum sit oppositum in quantum bo-
[illegible] quantum [illegible] immutabilia
bona ydolatria est maxime con-
trarium a bono incommutabili [illegible]
[illegible] dicitur esse [illegible] ergo
adheret illi est maximum peccatum.
¶ Contra de isto peccato non legitur
quod sit irremissibile [illegible] infinitus
de peccato aut [illegible] legitur
quod aut non non remittitur sicut nec
infinitus maius est. Ergo etc. ¶ Item
super illud nolite [illegible]
[illegible] maximum [illegible]
nis nam quam [illegible] exigit
[illegible] peccata sua [illegible]
[illegible] ergo quod peccatum ydolatrie
non est maximum [illegible]
[illegible] soli [illegible]
¶ Item potest queri utrum peccatum y-
dolatrie [illegible] est maximum [illegible]
cum [illegible] dicitur uni
soli [illegible] ¶ Item [illegible] sit maius
[illegible] unde quod sit y-
dolatria est defectus de fidei sim-
pliciter [illegible] non fidem [illegible]
[illegible] a fide simpliciter
quod [illegible] ad [illegible]
[illegible] ergo maius est peccatum y-
dolatrie quam [illegible] ¶ [illegible]
contra [illegible] et eadem

appruante atque eadem vitu eo
[illegible] quo [illegible] filio cognomine
dolorum [illegible]. Ex quo patet
quod minus est peccatum [illegible] quam y-
dolatrie. ¶ Item dicit augustinus con-
tra nos longe peccamus quam
detiores quam illi ea que co-
lunt [illegible] colenda
non sunt cum ydola [illegible]
lute [illegible] sunt et qui colit ar-
borem non [illegible] fabula-
[illegible] aut ea colit que [illegible]
non sunt [illegible] fabularum
[illegible] [illegible]
[illegible] pietati [illegible]
pagani [illegible] manichei
[illegible] dampnatorum [illegible]
[illegible] ergo
[illegible] est [illegible] quod
sit ydolatria. ¶ Ad [illegible]
[illegible] quod peccatum ydolatrie maximum
[illegible] maxime opponitur [illegible]
fidei destruit cum [illegible]
[illegible] in fide et credulitate fidei
dei [illegible] creatoris [illegible]
[illegible] ¶ Ad aliud [illegible]
[illegible] quod aliquod peccatum dicitur maius
alio ut [illegible] genus [illegible] atque
[illegible] dicitur ydolatria esse
maior [illegible] actus
[illegible] peccatum
[illegible] peccatum [illegible]
maius alio peccatum [illegible]
[illegible] remedii [illegible]
[illegible] dicitur peccatum [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ea [illegible]
[illegible] ¶ Ad hoc non quod [illegible]
[illegible] manicheorum
[illegible] quod [illegible] operantur
[illegible] fide catholica [illegible]

cives erant a doctrina sana re-
ligionis quam paganum qui colebat
ydola que figmenta quedam exco-
gitabat sicut narratur in li. xiii
explanationem fundamenti nulla naturaliter
que in illationibus in rerum natura re-
periebantur non sic autem pagani qui
res creatas vel feras venerabantur
que in illationibus in rerum natura
sunt tamen esset proxima magis elon-
garentur a doctrina religionis sa-
na quam ydolatre

Sexto queritur de tempore ydolatrie
incessatione. Circa quod queritur
primo quare quod magis sunt ydola-
tria tempore secunde etatis recuncteris
quam tempore prime etatis quia ante
incepit tempore secunde etatis patet
per hoc quod dicitur in li. hystoriarum
quod caldei ignem adorabant
et ad idem cogebant alios confitentes
alios ydola. Sicut patet
etiam ... qui fuit tempore
Abraham ... adorare
ignem ... cogi
in aquo nimine ... in
... pro ...
adorare sicut ab assyriis. Ergo
patet quod incepit ydolatria tempore
secunde etatis. Quando audivit
Abraham qui ...
... statuit ... eos qui no-
lunt ignem adorare et legitur
quod caldei Abraham et Aram in
ignem ... quia ignem
noluit adorare ... sicut
apparuit quod illo tempore incepit
ydolatria. Item autem ... ydolorum
gentiles ... fuisse ...
... diluvio ... con-
... ... de arca ...
... fingendi ... non dicunt

quod Ysmael primus fecit ydola ...
... Ergo ... quod in secunda
etate circa originem apud ...
... cepit ydolatria. Item in prima non
... in ... legitur ... quod ...
... illo tempore homines ...
... esset ad ydolatriam ... cum
distinguntur etates quas ...
quia ... distinguuntur etates aliquam
singularis homines ... non eta-
te pluribus adherebant homines
rebus sensibilibus in illa ... etate
non multum differebant intellectus a
sensu ... quia intellectus homi-
nis illius temporis ... de se
non ascendebat ad cognitionem ...
... sed ... sensibi-
lius ... sensibilibus credebant
... omne ... quod sicut
... illud quod aquis ... inundatum
illud ... in illa ergo
etate maior ... pronitas
ad ydolatriam quam ... ubi
plus ... intellectus
Item homines illius temporis simpli-
ciores erant ... facilius se-
ducebantur a demonibus qui ...
... illo ... tempore ...
... sacrificia deo ... quod autem ...
... demonibus ... in ... ...
... demones ... ad id
... eis ... propter
... in ... que ...
... cum demones ... ...
in ... sacrificiorum ...
Unde Augustinus in li. x de civitate dei ... qui ...
... in ...
... corpus ... supplicati-
... cum ... ...
... ...
... ... illius sacrificium

dum sacrificant tunc propter illud re
stat quod quia illo tempore prevaricati
demones ut temptarent homines
de ydolatria convenientes potuit prop
terea tanti illa maior pronitas
ad ydolatriam. ¶ Tertio autem demones
per notitiam in litteris sicut et errores
per indicare negocium suum agere
ut perdicio hominum. ¶ Item inquirendum
est largius in illa etate non
fuerunt multum elongati a principio
mundi, unde nec immemores erant
atque celi et terre quod elongati
erant ab ydolatria. ¶ Sed multa erant
animositas illorum que erat in tempore
nostro quando est; deficiat ineis in
gebat papias de hiis que dicta
erat in natura aut dictabat
creatorem celi et terre et terre celi et
et tunc unius dei erant adoratores.
¶ Sed non sic erat multa ma
gis intellectus quod adhuc in positi
onibus temporibus propter hoc elon
gata erat ab ydolatria magis
quam in positionibus temporibus. ¶ Sed
oppositio humana ut plurimum vide
tur ydolatria non autem erat
intus propter nec confusus et in ydo
latria. ¶ Item potest queri de ritu
ydolatrie cui adheserunt gentiles
vel adheserunt iudei de ydola
tria cum gentilium legitur ante tem
pus abraham de ydolatria non non
legitur in canone sacre scripture
sicut quia in genesi. i. post diluvium le
gitur qualiter legitur aut peccatum
nisi in genesi de rachele que ab
scondit ydola patris sui et iacob
dixit domui sue abicite deos
alienos que sunt in medio vestri
sed illud genus ydolatrie pro gra
tione generum processit reliquum

nisi commixtione iudeorum potest quod
queri quid movit iudeos ad hoc
genus ydolatrie cum deus in Exo
do hoc iussit dicens non habebis deos
alienos. a. xx. in. ¶ Ad primum quod
dicendum quia ydolatria cepit in secunda
etate propter multiplicationem homi
num maxima que tunc cepit esse
sicut habetur genesi. x. et undecimo. Et
fecerunt sibi diversitatem linguarum et cor
rupto qualis erat inter populum
suum sunt ubi unde ...
... hominibus. Item homines processerunt ad
diversa genera peccatorum deinde et
tandem ad corruptionem fidei ut sic
alter ... et ... ...
qualis corrupti sunt quando ad
... ... sicut habetur in genesi
vi. quando ad ... mundi
sicut habetur. x. genesi de hiis qui
edificaverunt civitates diversas
et alias ... tota non fie
bat ... ... nisi
sicut habetur xi. genesi et ideo
in fine agitur de corruptione fidei
per ydolatriam et sic in homines genere
descendit corruptio secundum ...
... ad summum quia et ... nisi
deitatis hoc autem non contingit
in prima etate quia in illa non
erat nisi duo vel homines aut
debiti ... et illi vacabat cul
tui divino aut debiti ...
... et illi vacabat circumspe
... quia ... ...
dei ... ...
... ¶ Ad aliud autem in
... est quia licet quidam homi
nes tunc ... debiti ...
... non tamen ... ...
... creatura ... nec ...
... propter ... ...

eius qui fecit celum et terram etc. Ego
discipulum patrum sum ¶ Ad 3m
ro dicendum quod licet simplices
sint quo ad hoc quod tunc non erat
liberata intelligentia hominum erudi
ta sicut in posterioribus tempo
ribus factum fuit, inchoata tamen
valida habebat quam homines
qui postea fuerunt cum dulciori
ingenio valent tamen gratia que
tunc non defuit poterant melius
respicere machinationibus dyaboli
quam in posteriori tempore quando
declinaverunt natura ¶ Sed ad 4m dicendum
quod alicubi deberet sanguinis ydola
trie fuisse temporis apud gentiles
et iudeos dicendum est quod iudei di
versis institerunt in fide christi doc
trina [illegible] contrariorum quod
[illegible] acceperunt Hic autem fuit gratia
aliquos elegit sibi deus in quo
tempore in quibus voluit fidem
creatoris et laudatorum [illegible] ¶ Di
cendum quod christus quando [illegible] moraretur e
rant huius temporis ad ydolatriam
tamen deus loquitur cum moyse in
monte syna hic fuit [illegible]
quia christus moram eius in monte
[illegible] sanctis et multis aliis [illegible]
[illegible] que tandem induxit [illegible]
delectatione tamen ad summum [illegible]
[illegible] imagines ydolatrabat [illegible]
tulo conflatili quam in aliis gentes
ydoli christus memoria ydoli egip
tiorum colebant cum egipci
tamen fuit bonam serapi [illegible]
[illegible] serapis autem sic dicitur
[illegible] erat egiptiorum deus qui
plus erat deus argivorum qui
cum navibus [illegible] in egiptum
[illegible] cum mortuus est

ibi in honore tamen quasi deus [illegible]
est postea singula quod subse
quenter egrediebatur sinagoge
hunc capitis iudei in deserto
sibi fecerunt postea etiam in [illegible]
[illegible] illud fecit Jeroboam
cum vitulos aureos in quibus
etiam [illegible] filii ydolatrabant sicut
habetur in [illegible] regum
[illegible] de ydolis ipsi erant ydola
principalia iudeorum ¶ Sed circa quartum
de tempore cessationis iudeorum eciam
cessavit ydolatria per adventum christi
et publicationem evangelii sicut
habetur ysaie [illegible] illud quod
sunt [illegible] notandum
post adventum christi constituisse
ydola futurorum [illegible]
[illegible] christus pater [illegible]
[illegible]
[illegible] ¶ Similiter inde oportet
per hoc quod dicitur ysaie [illegible]
[illegible] super nubem levem [illegible]
ressus filii egipti ¶ Sed tamen in
[illegible] legitur [illegible]
plures etiam post adventum
christi [illegible] ydola co
lunt ¶ Ad quod dicendum quod tempus
cessationis ydolatrie [illegible] fu
it per adventum christi et publica
tionem evangelii ut in pluribus et
quia non dum facta est publicatio
apud aliquas gentes forte apud
illas remanet ydolatria [illegible]
est quod ydola [illegible] post
adventum christi predicationem eva
ngelii quia quidam voluerunt re
cedere ab ydolis christus sua potentia
[illegible] facti sunt usque ad
mortem [illegible] quomodo

ad morte credentes in xpm q̄
in eis domini pinabilid instis
suos coniugauit et impediebat te
audiendum

Septimo queritur utrum christiani
sint cum ydolatris qui non
mode peccant. quia dicitur xv. leuit. super
illud similiter que redeunte me
secundum glo. sic et ab ydolatria
abstine ut nec ydolatras nec
eorum discipulos vel auctores qui
bus quedam lectis vel nasci videtur
coniungamini nec etiam eis cetera
soriam quia non sunt communicandum
cum eis. Similiter dicitur xxvii deut.
super illud omnem septem sunt apud
te secundum glo. lapidibus interficies ydo
latram obviam quos inveneris li
piis damnandos esse predicit
Et ideo qui cum separandi erant ab
eis ymo crudelissima morte pu
niendi. Similiter legitur xiii deut.
xvii deut. quod primus caucia cu
dicitur Non ibis cum eis sedibus
vero impletur eorum nec spe
alibus cum eis connubia filiam
non dabis filio eius nec eius quia
seducet filium tuum ne sequatur
me et ut seruiat dijs alienis
Similiter dicit apostolus i. Cor. x.
non potestis potestis mense domini
participes esse et mense demoniorum et
similiter. Nolo vos fieri socios
demoniorum. Similiter. Item ad
mensam paganorum sedentibus
nec fuerunt illo adulatione sumit
tunc. Si enim quis viderit
me vos sicut in hoc loco fide
lem intelligere tunc aut de pa
ganis agere non ita sed si quis
vos vocauerit de infidelibus paga
nis et vultis ire omne quod
apponitur vobis comedite etc.

comedere malis cum paganis
sed illi colebant ydola tunc quod
hijs potest esse quod licet non sint
ydolatre. Item angeli infideles
non possunt christiani lucrari sed collo
quium eorum mittant requirunt
ergo potest esse quod cum infide
libus qui tamen ydola colebat
Ad quod dicendum quod quidam pagani
erant qui non colebant ydola
sed sequebantur legem nature et tutelas
fidem creatoris et cum talibus po
terat esse cum nisi ipsi in mysterio
ad fidem trahendum hijs tunc talibus
ydolatrabilibus per intelligere quod dicit
apostolus non enim primum ab angelis ut
non fideles possent lucrari in
fideles deus habet enim sunt illo
tempore quo infideles peccata
fideles secundum colligitur primo com
media xpi et secundum paulo ipse et
illi non pagani qui colebant y
dola in ydolatria erat ab sta
nati erant cum quibus non fiunt
communicandum secundum hoc dicit apostolus
vos potestis sicut participes me
se domini et mense demoniorum licet
cum infidelibus humani patienter
consedeant paulus secundum tamen
apostolus proximi infirmorum fidelium
possunt scandalizari si tamen
de ydolatrijs non erat com
mune cum eis unde dicit apostolus
i. Cor. x. Si quis dixerit hoc
ymmolatum cum ydolis nolite
manducare propter illum qui indicauit propter conscientiam
non tamen sed alterius. Item paulus
menciis cum tuncella pauli di
cuiusmode dicit eius sunt eos
cum lucrandi animas deo cum tun
cella pauli cuiusmode quod pat

accidie participacione reddit sup(er)biene formatur · Sic prestant fideles cum infidelibus tali intencione communicare n(on) erat p(ro)hibitum, ubi n(on) erat p(ro)hibitum cum (con)tra talis p(er)iculi n(on) erat (com)municandum p(ro)hibent s(ecundu)m mag(istru)m intelligendum est q(uo)d d(icitu)r ulc(er)ius ubi d(icitu)r q(uod) oportet ab ydolatria abstinere (et) ne forte p(er) colloquiis corrumpant(ur) corrumpunt enim bonos mores colloquia p(ra)va · p(ri)ma Cor(inthios) xv · Similiter intelligendum est de i(n)terf(ec)cione xvij · xxiij · q(uaestione) · ubi corr(ectum) s(ed) p(ro)hibita communicatio intelligend(a) fallacia(m) s(ed) c(ontra) n(on) sunt apud iudeos qui tunc temporis erant fideles ut intrarent (con)sortia paganorum

Q(ue)stio ·

Quo p(ro)posit(o) dicendum est de p(ro)ce(ss)u q(uo)d est multi fracta vita indu(n)ti (et) (con)tentul (con)(con)fractione cum iudeis aut paganis (et) p(ri)mo quib(us) ut(rum) tolerandi sunt iudei ¶ Scd(o) ut(rum) ritus eorum sit quasi ydolatria ¶ t(er)cio ut(rum) p(er)mittendi sunt ritum suum in sollempn(itatibus) (et) aliis obs(er)vanciis ¶ q(uar)to ut(rum) ad fidem quantumcumq(ue) (con)v(er)si aliquando sunt (com)pellendi

Q(ue)stio ·

Circa p(ri)mum sic itur q(uod) n(on) sunt tollandi blasphemant enim (christ)u(m) p(ro) crucifixo · littanij eorum p(ro)curant etiam fideli(um) t(ra)d(u)cunt p(ro)m(o)uens eciam (christ)ianis faciunt iniuria(m) sicut h(ab)et(ur) contra d(e) iudeis (et) ipsi iudeos blasphemi a(utem) etiam s(e)c(un)d(u)m legem vete(ris) morti tradendi s(un)t g(ia)(tur) iudei n(on) sunt tollandi s(ed) morti exponendi maxime cum sit (con)stat ¶ S(ed) (con)tra l(ibro) iuda(eorum) · q(ui) d(icitu)r tal(e) uni(uer)s(is) (et) (con)tinebant qu(ae) ad blasphemiam (christ)i (et) (con)tra legem

p(ro)nunciant cum g(enera)li doctrina illi(us) libri quod legem absinent sed cum libris suis sunt dispersandi ¶ Item d(omi)ni p(er)cipiunt p(er)iculos usq(ue) ad mortem qui sunt detentores t(er)re s(an)c(t)e (et) amplius iniuria est (con)tumelia redemptoris (christ)o p(ro)ferentes s(ed) cum (con)tumelia s(un)t d(omi)ni usq(ue) ad mortem n(on) g(ia)(tur) sunt tollandi ¶ Item s(ed) (con)tumelia inge(re)nt p(er)(sona)s q(ui) d(icitu)r q(uod) credentes nisi n(on) intellig(itis) ¶ Cont(r)a iude(os) p(ro)ph(et)ae q(ui) d(icitu)r u(bi) illud ne occidas g(l)o(sa) ? credentes s(e)c(un)d(u)m p(ro)p(he)tam p(ro) accipi ¶ S(ed) n(on) iude(os) fundi(tus) p(er)ierunt dispersi quod si ut ad (con)versio(ne)m p(er)uenerunt · erat etiam (in) p(ro)ph(et)is dicenti ne occidas eos quia ne oraciuni s(ed) maneant generis iudeorum cum s(ec)lis omnis ex p(er)sone g(ia)(tur) tollandi sunt (con)tra sicut e(st) testium q(uo)d ab adu(er)sariis accipit(ur) s(ed) cum catholici p(ro)ui(n)t testium antiqui legem qua(m) observant iudei ad h(o)c (con)tra q(uod) (con)tra catho(lic)is ei altimi(us) s(ed) c(ontr)a testium tollandi sunt iudei a lege enim rem s(ed) a lege moysi (et) p(ro)ph(et)is ac capit(ur) testium de (christ)o q(uod) magne n(on) possint ¶ Item in h(ab)itu p(ro)fectu q(uod) reliquie ip(s)e salue fient s(ed) dicit ap(osto)l(u)s ix ad Ro(manos) · reliquie aut salvati n(on) possent nisi s(upe)r iudeorum manerent saluandum est g(ia)(tur) semen iudeorum tolandi g(ia)(tur) s(un)t iudei ¶ Ad p(ri)mum aut q(ui)d est ad oblig(a)c(ion)em ante incip(er)e dicendum est q(uod) licet blasphemiam p(er)petrarent credunt tamen (christ)o in h(ac) reliquie eo q(uod) n(on) dum credunt messiam venisse in h(ac)

erant revertuntur ad futuram dap-
nacionem sicut dicit super d. ps. vetri-
bunum etc. Glo. insuper ut dissipam
infuturus in dampnacionem si tamen
presentem in blasphemia manifesta
consistendi sunt per principes prelates
sicut fecerunt in eos de iudeis in no-
bilibus generis etc. dicit dissimulare
blasphemiam ne in contumelia christi
ipsius crimen committat et illius in
dominium dissimulat blasphemiam
qui plura mala deberent ...
persistentes principes prelates
... adhesione ...
... aliquem blasphe-
mare committit ¶ Ad secundum dicendum
quod liber corporis ... blas-
phemie ... contemnendi est
... si ... blasphe-
mia presentem coram iudice
ti digna pena sunt punienda
secundus est si ... blasphe-
mant ¶ Ad tertium dicendum est quod alia
est ... pagamis detentio
... iudeis
... paganos
... in ... detentores ...
loci ... multiplici ...
... multiplici ...
...
... iudeis ...
...
...
corporum ...
... si delinquunt manifeste
in ... debita ...
sunt consistendi ...
... infidelitatis manifestum qui
... malus

Secundo quia utrorumque ritus corporum
sit quandam ydolatria quod iudeis
... quod dicit ad galatas ... illud
... ritum ... servitus gentium

glo. non est levior sed legis ...
quam ydolatrie unde ... legis
legalium assimilatur ydolatrie in ...
... ritum ... ad galatas ...
... demones ... multis ... legis
observantia ... tunc erant
erat ... pene par servitus y-
dolorum ... ad quasdam ...
... quod legis ... est
quasi ydolatria ...
... quod ... non ... distat ...
post ... ydolatria ...
manifeste apparet quod ... legis
... sit quasi ydolatria ¶ Cont...
... iudeis ...
... latria ...
ydolatria ... cum latriam
... ydolis ...
legis ... ad equale ydolatrie
¶ Ad ... dicendum quod ... est equale
... iudeis observare ritum
legalium et ydolatrarum ...
pene par ...
...
... equalis ...
...
... maior ...
...
sunt ...
... ydolatria quia utrobique
erat infidelitas galathe ...
erant gentiles ... ydolatre
... a fide catholica
...
... legalium ritum in infidelita-
te ceciderunt ¶ ...
...
... ad ydolatria ...
... ad ...
...
... legi
... ydolis

adheserunt recta

Tercio queritur utrum permittendi
sit eis ritus suus in sollempnita
tibus et aliis observanciis quod non videtur
peccant enim mortaliter hec celebra
do ritus suos cum iam tempus
legalium defecerit et dicit ¶ [illegible] quod le
galia mortifera sunt observantibus
cum hoc concordat Augustinus restat ergo
quod peccant mortaliter observando
cum ergo ecclesia non observet [illegible]
facinori videtur consentire maxime
cum possit obviare ¶ Item cum ma
nifeste facinori non desinit obvi
are cum possit consentire videtur sicut
dicit Augustinus peccat ergo ecclesia respectu
ergo quod ecclesia permittere non debet quod iudei
in posterum legalibus suos ritus ob
servent ¶ Contra videtur quod ecclesia dat
eis auctoritatem dicit Capitulum eos
non impediri a custodia suarum
sollempnitatum sicut habetur infra De Iu
deis sicut iudei ubi dicitur cum festi
vitates ferias que suas sic hactenus
ipsi [illegible] eorum [illegible] [illegible]
[illegible] celebrentes tempora tenuit
[illegible] observandi celebra
di quem licentiam ¶ Item ecclesia videtur
probare quod iudei [illegible] sicut iudei
[illegible] in festivitatibus suarum ce
lebritate nullatenus [illegible] eos
fustibus vel lapidibus [illegible]
[illegible] ecclesia [illegible] auctoritas [illegible]
quod non peccant suas sollempni
tates celebrando permittenda
sunt ergo in suis ritibus ¶ Item ec
clesia videtur [illegible] quod dicit [illegible]
[illegible] quod utilitate [illegible] videtur
[illegible] suarum feriarum quia
[illegible] ipsi sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] suas [illegible]
[illegible] delicti ¶ regulas
[illegible] eos [illegible]

non possumus agendi ergo ut
potius cum magnitudine [illegible]
qui nos volunt non fugere [illegible]
accipit quod permittendi sunt suas
sollempnitates legales observa
re ¶ Ad primum dicendum quod permittendi
sunt permissione tolerancie sic
[illegible] in [illegible] [illegible] ubi dicitur
quod magnus debet hec quod [illegible]
[illegible] synagoge [illegible] observanciis
tollantur si cum [illegible] suas ri
tus suos iam [illegible] adhuc [illegible]
[illegible] aut [illegible] deo non pla
ceant [illegible] dicit [illegible] quorum [illegible]
[illegible] [illegible] ad plenum non [illegible]
[illegible] si [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ¶ Ad aliud
dicendum [illegible] est quod ecclesia licet
ita permittat cum [illegible] consentire
[illegible] quia ille [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] illorum
qui [illegible] [illegible] vel in [illegible] fide
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] tollantur ne [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aliquo modo
[illegible] [illegible]

Quarto queritur utrum compellendi
sint aliquibus sunt ad fidem com
pellendi quod non videtur dicitur enim in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] auferre ¶ [illegible] cum homo [illegible]
arbitrii voluntate [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non ergo compellendi
sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicit [illegible] restat ergo
quod [illegible] sunt ad fidem [illegible]
¶ Item dicit Augustinus [illegible] ad [illegible]

possunt credere tamen non possunt
nisi voluntarii per compulsacionem
ergo nullus ad fidem ducendus est
¶ Sed aug. ad marcum bonifacium
ac comites ut discipline terrore
tamen adducantur homines potius ad
colendum dei disciplinam aut publica
lege nullus ergo invitus aliquis ad
fidem est ducendus ¶ Item xiiij q.
iij capitulo non est quod flagellis ver-
berandi mali sunt coherendi a
malis revocandi ad bonum ergo fla-
gellis quis ad fidem est cogen-
dus ¶ Item in actu legitur quod aliqui
ad veritatem cogebantur sicut sanctus
est apostolus religiosissimum phylon
libri ¶ Ad quod dicendum quod alio modo
cogendus ad fidem qui numquam
crediderunt et alii de his qui aliquid
crediderunt sed a fide recesserunt vel
eam contempserunt ¶ Si enim modo
de his qui aliquid crediderunt et numquam
crediderunt non sunt omnino cogendi
si non aliquid crediderunt compellen-
di sunt fidem servare vel ad fidem
redire et hoc modo intelligi possunt
auctoritates distinguendum et aut quod dupli-
citer est coactio absoluta et con-
dicionalis absoluta conditione non
est cogendus qui numquam credidit
et secundum hoc intelligunt auctoritates que
de hoc loquuntur ¶ Vero enim alio modo
heretici fideles nec coacte baptismum
receperunt sicut heretici modo de baptismo
non recurs est. ¶ Si non et coac-
tio condicionalis sicut comminato-
rie vel verbo hoc modo heretici fideles
aliquando fidem receperunt coactionem
baptismalem quia tunc est voluntas
et hoc modo aliquando aliqui sunt com-
pulsi et tales compellendi sunt tenere
fidem quam necessitate susceperunt
ne nomen domini blasphemetur et fi-
dei quam susceperunt vilis contemptibilis

bilis habeatur sicut heretici in di. xlv.
de iudeis ¶ Secunde quum quaeritur
quibus utrum illi qui veniunt ad fidem
de iudeis sint recipiendi aut non
consulte post querit de pugnantibus et
videtur quod non probatur quod dicitur in di.
iiij de consecratione unde ubi dicitur
quod iiij menses inter catechumenos
esse debent et intrant et proxima fi-
de nomine nostrum tunc demum
gratiam baptismi mereantur hac idem hoc
videtur nec quod aliquid ubi dicitur quod
ab ecclesia prius dictum est vide contra
ecclesiasticis ergo magnum spacium datur
ad probacionem et causa penitentie parte
de ¶ Sed videtur contrarium per hoc
quod dicitur cum actum ubi petrus loquitur
iudeis dicens agite penitentiam et bap-
tizetur unusquisque vestrum eadem ergo hora
essent baptizati quod illius non
videtur quod tamen differenda sit suscep-
tio ad fidem sine sacramento fidei
quod est baptismi ¶ Similiter habetur actuum viij
ubi dicitur eunuchus ecce aqua quid
prohibet post ut non baptizentur
hii qui non acceperunt spiritum sanctum et
iussit eos baptizari in nomine
ihesu christi eadem hora heretici quinque
actuum xiij ¶ Ecce ergo videtur quod non
contra est dilatio ¶ Ad quod dicen-
dum est quod aliqui sunt inducendi
cum magis rationis progressione
perseverantia cum cautela et cum diuturno
tempore qui in nobis signo de
inopinabilibus miraculorum signa con-
crevit manifestacio fidei meis
ipse quod non oportebat differre
susceptionem fidei sed in progressu cause
ubi non erant huiusmodi signa de
nouo fiebant vel nesciunt fide et
conveniencia dilatabat vel late potest
secreta cordis nova sunt dilucio
spiritus ut fiat probato fidei et

catheca(m)q(ue) p(ro) q(ue) fiet solutio
ad lapsu(m) eius s(e)c(un)d(u)m diu(er)sa(m) p(ro)u(in)c(i)a(m)
du(m) p(ro)p(ter) p(ro)ph(et)iz(a)u(er)it t(ame)n s(e)c(un)d(u)m s(an)c(tu)s
Aug(usti)n(us) n(on) co(n)stat de fidei
solut(ione). Nichil(ominu)s facultas iudi-
ci ad uolu(n)tat(em) su(per)ior(um) aut r(e)g(um) re-
linqui(tur) in iudicio discreti p(re)lati
s(e)c(un)d(u)m q(uod) plus u(e)l mi(nus) uid(er)it
expedire.

Deinde qu(er)it(ur) de q(ue)stione que
fit Ra(ymundus) q(uia) cu(m) iudeis
p(a)ganis p(ri)mo q(ue)rit(ur) utru(m) eccl(es)ia
iudicare debeat ip(so)s infideles q(ui)
no(n) p(er)tineat iudicare ad eam. ¶ Se(cundo)
utru(m) iudei u(e)l pagani possint
p(ro)p(ter) usuris u(e)l no(n). ¶ T(er)cio quib(us)
utro(que) co(m)pellendi sunt solu(er)e decimas
p(re)diales u(e)l alia que solent solu(er)e
Chr(ist)ianis habitantes in domibus eor(um) u(e)l
quor(um)cu(m)q(ue) alior(um) qu(i) s(un)t infra
limites alior(um) eccl(es)ie. ¶ Quarto u(tru)m
Chr(ist)iani possi(n)t h(ab)ere mancipiu(m) u(e)l
paganu(m) sicut iudeo sicut.

Q(ue)stionem sic dicit ap(osto)l(u)s .j. Cor.
.v. q(ui)d m(ihi) de hiis qui fo-
ris su(n)t. Sciat aut(em) du(m) e(ss)e infide-
les ergo de hiis no(n) h(abe)t eccl(es)ia iudicare.
¶ Contra s(e)c(un)d(u)m iudicant de he(re)ditate
regula q(ue) ad fidem co(n)ue(r)tunt et
pena ip(s)is iudeis qui de infidelib(us)
bapti(zat)is sol(u)ti(oni) attentaru(n)t. Ergo
eccl(es)ia iudicat de hiis q(ui) foris sunt
s(ed) iudeis uid(etur) ergo facit (contra) ordi-
natione(m) ap(osto)li. ¶ Ad h(oc) est dicendu(m)
(et) q(uod) duplex est iudiciu(m) eccl(es)ie. Vnu(m)
quo ad pena(m) sp(irit)uale(m), alteru(m) quo
ad pena(m) temporale(m) siue pecunia-
riam. N(on) (est) h(un)c iudicare eos
qui foris sunt ut pena(m) sp(irit)uale(m)
eis infligat u(e)l regulas reli-
gionis imponat. P(ote)st aut(em) penas
temp(or)ales eis infligere u(e)l et sp(irit)uale(m)

in directe remouendo Chr(ist)ianos ab
eor(um) co(m)muni(on)e iudicat aut(em) eccl(es)ia
de illis in pl(ur)ib(us) capi(tu)lis repellit
eos a legitimis actib(us) sic s(e)c(un)d(u)m
.ij. q. .vij. alio(rum) repellit. Eciam
eos ap(osto)latum ... pu(nir)e h(ab)eant de ulla
offa ... Chr(ist)iani ma(n)cipium
ut ho(c) iudei nec synagogas
nouas co(n)struant sicut habetur ho(c)
... potestatem Chr(ist)iani ali-
quid h(ab)eant .xxviij. q. .j. Jame
u(e)l Chr(ist)ianos testes eorum ...
... ho(c) detestab(i)l(iter) ...
die parasceues ... no(n) appa-
reant ... ...
procedentes ... fidem ...
... ... multiplicibus modis
iudicat eccl(es)ia ... ap(osto)l(u)s ...
... de pena sp(irit)uali directe ...
n(on) subiciu(n)tur infideles ...
... fidei etc.

Secundo qu(er)itur utru(m) iudei u(e)l paga-
ni possint p(ro)p(ter) usuris u(e)l
n(on) et uid(etur) q(uod) sic p(er) hoc q(uod) d(icit)
ap(osto)l(u)s .j. ad Cor. .vi. ... s(e)c(un)d(u)m
... .d. .j. ...
... ... infidelium no(n)
negat ergo ap(osto)l(u)s ... infideles
... ¶ Ite(m) ...
eor(um) quia ... eor(um) ...
... adh(er)eant ut ... ...
... ... ad ...
... ...
... ...
ergo iudei possunt ... ¶ Item
... ... de ... ...
... ... q(uod) no(n) ... ...
... aliquo ... ...
... ... ¶ ...
... ... q(uod) dicit Gelasius ...
q. .j. ubi d(icitu)r q(uod) diligent(er) ... ...

verum fidelium communium intentam
quatenus nec regio terminata in-
dicat nec finis separat abiecte
mentis et testes uncta dum de-
clinat contendat. Propterea videtur
quod finis de eo non constat esse
christianum adhuc dum qui non est
repellendum. ¶ Sed videtur contra pro hoc
quod dicitur contra multorum ubi dicitur
nulli iudeos liceat christiana mancipia
in suo domo retinere et si qui apud
eos inveniuntur libertati restitu-
antur constanter mancipia christiana
quaerimus statuit quod ipse adulte-
rate inter regni precepta sine am-
biguitate perdurare nec absit
religio christiana iudeis subiec-
ta polluatur. ¶ Item di. liiij. nulla
officia publica iudeis iniungantur
per que eis tribuimus penam christianis
inferre liceat aut quod fundamenta christiani
iudeos habeant duos [illegible] licet
inter dendariis [illegible] vbi
inhibetur ne christiani iudeorum sententia
se [illegible] in [illegible] aspi-
ciunt [illegible] item sicut illud cum
dicitur iudei sive sarraceni et
sed quod iure est ut [illegible] fide christia-
na [illegible] alios [illegible] sibi fami-
liariter [illegible] demum [illegible]
ducta et [illegible] canonicos ap-
probata [illegible] aut [illegible] faciet
religio christiana ¶ Ad [illegible]
non permittantur christiani sive iudeos
[illegible] religionem [illegible]
detrimentum [illegible] sicut [illegible]
[illegible] ubi dicitur iudeorum [illegible]
[illegible] in nullo contendat cum
[illegible] obligationum [illegible]
[illegible] familiaritate ad [illegible] superstitiones
[illegible] simpliciter [illegible] posse
inclinare [illegible] sua [illegible] si aliqui

fuerint corpori suo assumentes corri-
gitur aliquo dato precio aliquid
dato nullo precio. Decimus enim videtur
aut estimandis (vel acquisitis) aut emptis
Si vero [illegible] fit ut velit fieri
christianus eorum statim [illegible]
nullo precio dato sicut dicitur di-
liiij. mancipia enim iudeis non
dantur [illegible] christianorum lege poli
lege fori. Si autem sint peregrinis
aut emptus et causa commercij
aut [illegible]. Si [illegible] et
vult fieri christianus liber efficitur sine
precio di. liiij. fraternitatis. Iustinianus
vero cavit si infra tres menses non
exposuit eum venale proposito
vult fieri christianus liberatur sine precio
quia presumitur quod ad serviendum eum
emit. Si autem exposuit eum vena-
lem infra illum terminum et ille vult
fieri christianus [illegible] non
fecit [illegible] quos [illegible] vendidit
cum libertatis reddito precio xij so-
lidorum ab aliquorum di. liiij. nulla
fraternitate [illegible] si tamen
iudeum volente fieri christianum [illegible]
adire vel alias facte signaculum
impressit [illegible] corporis
sine precio liberatur di. liiij. nulla in-
de quod si qui christiani abieris in iudai-
cum ritum sunt [illegible] vel [illegible]
[illegible] non reddito precio adul-
terationem religionis reddat christiana
lex aut humana [illegible] penam
infligit. ¶ Sed aut [illegible] de
[illegible] iudeorum [illegible] post [illegible]
sarracenorum [illegible] suspicio
[illegible] post [illegible]
¶ Ad aliud [illegible] dicendum [illegible]
[illegible] [illegible]

zut allicerent p obsequia fuorum fidelium dum infideles quitaunt Ibidem addit ulterius ne nomine dum z doctrina blasphemet | q | aliena inuadentes z doctrina xpiana indicet quam in iusta sedem ergo illorum rerum indebitus aliorum qui tus sic sit faciendum ß ad hoc faciendum uidendum e q aliorum reformat | pactum | tunc cum no debent | fiunt ne nomine dum blasphemet ita cum sunt iudei z etiam pagani | ad q tractant fideles ad p fidem sine cap p stapiam ipe hoc cogitatio tum iudeis z paganis ii ca p dictarum est iniqua ne nomine dum blasphemet nec doctrina xpiana z hac iniusta dz iudi orum cautela fidei catholice sit p uenda ¶ Ad secundum uero dicendum q licet possunt xpiani tollere p uia iudeorum uero tam debet fieri iudeis in domo sua ne contingat mala familiaritas uno z cohab dum uerte excipere eis tamen ius qui no possunt tollere eo q in illis terris fuis habitabat ¶ Ad tertium uero dicendum q licet possunt ac ipe p eam funditus uero tamen p xpianis ex catholicis si pagani qui nolunt fieri xpiani lex cum fali manenda xpiana assumta te iudeorum liberius ne sit p dum fidei xpiane sustinendo eo fidei xpiane quibusdam uolente hi sunt xpianum fuimus liberias credidis ¶ | Illud dicit q dicitur | in | no possit dare intelligi q fiunt xpianis ß qd duxit p xpianum s | p abundantia z q ipsa fata dum signetam depositas

st. suo qd si ent assumte a xpiano ¶ Ubi uero no fiunt xpiani non ipe hoc quod confugit ad ecclesiam nisi uelut fit xpianus assumte e liberandus z hoc in illa tamen dicitur uero no inte dicat p domino iudeorum | b p domino xpianorum | quando eni uolebat fraudare dominos suos aiunt suo confugientes ad ecclesiam secta ¶ Ad ultimum dicendum q etiam catholici nulli inte dit facere iniuria ß hoc ordinauit ne dos fiat iniuria | iniuria aut fiat dos p fideles in aliquo predicatur secundum xpiane in stitie temporales fundare

Tertio queritur utrum compellendi sint iudei soluere decimas p dialos ut alia que p solent soluere xpiani habitantes in domibus ut quod illa intus que sunt infra limites alicuius ecclesie cum uillatarum suo iure sunt fraudende fraudarentur enim si iudei tales detinent et decimas non soluunt ergo compellendi sunt ad solutionem ¶ Preterea preceptum fuit in lege moysi q filii ipe soluerent decimas leuitis ¶ Amplius dicit in malachie inferte omnem maledictionem in horreum meum z p ceda malachie xxxix | ubi dicitur q offerrebant dos decimas decimalibus que exigunt horum eorum ergo iudei tenentur ad solutionem decimarum ne aliquo priuilegio confirmandum et decimas decimantes sunt z esse debeant | nomine suo

que sunt tempore legis tenebantur nunc ad solucionem decimarum. Et si forte dicunt quod sufficienter tenentur reddere cum hoc est quod licentiam nulli intendit facere iniuriam sed ad hoc tendit ne deo fiat iniuria iniuria autem fieret deo si fideles maligne prividaretur esse hanc temporalis iusticie sacerdocium cessit ipse sacerdocio hoc sicut hebreus vii ad hebreos translato sacerdocio necesse est ut legis translacio fiat. Predicatur eciam in dampnum venit sentencias secularis sed ut dicitur Admonere vero quod tempore debent mittere regalia et pallio talis quod soluere decimam faciunt sunt sacerdotibus nunc. Et decime reddunt deo mittere in memoriam beneficii de multiplicacione fructuum singulis annis liberalitate aut sunt tenere secundum distinccionem creaturarum quod ymmo diversa percutiat solvende fuit decimare aquis ut piscatoriis possidentibus quod iudei si possideant tales decimas tenebant soluere clericis. Tamen iudei nichil sunt in dominio ut usurarius de usuris aut nichil de eciam quia quod ut videtur non de eciam tempore debitis que usurpaverunt et sunt. Item Ecclesiastici xxxiiii. de immolante ex iniquo oblacio est maculata et nunc qui offert de substancia pauperum [...] qui victimat filium in conspectu patris eius. Et dona iniquorum non probat altissimus. Quia non sunt hec sancta dona iniquorum nec debent esse accepta oblacio que recepit nunc altissimi. Et ad quod decimam est decime quedam sunt personales et quedam sunt prediales. Decime non personales et quod sunt decime prediorum que aliquis possidet non solebant eciam recipere possunt licite pro parte eciam dispendiis velle prediorum que aliquis possident sic habetur de decimis decreto ubi dicitur quod iudei compellendi sunt ad decimas persolvendas de terris quas tollunt ut ad possessiones earumque veniunt tandem nec forte eciam illa decime sunt nunc valeant fieri clerici. Et Similiter habetur extra de usuris quibus ubi dicitur quod iudei compellendi sunt ad satisfaciendum ecclesiis pro decimis et oblacionibus debitis quas a christianis de domibus et possessionibus aliis recipere consueverant. Et sic eciam quorum iudei impios nec quod deputavit aliqua accipiant sine debilitate acquisite aliquis vero dominorum quas merebant nec eciam eorum sed sedeat si tamen honestas esse in hoc parte fuerit. Et illud repugnat honestati nec enormitate eciam admiracionis scandali esse supersedendum. Et ideo potest solvi tamen magnum quam de usuris inquitatem suam nec potest eciam decimas vel oblaciones petere aliquis tenere deberet essent lucro inordinate tamen petere decimas quam ille qui non dedit non potest vendere nunc quod liberat nunc res aut non transit cum habent quod. Et ad secundum dicendum est quod hec oblaciones aut dona non sunt accepta deo in quantum aliquis offerimus ea tamen que debent tenere quod

debent sed accepta si solvantur
non sedeat quod acceptas sed
quod accepta non sunt ipsa sa-
cramenta que absque volun-
tate egrediuntur non est acceptan-
tium aut sacramenta vel usura
aliquid affert non est accept-
um quod non de suo affert sed restitu-
tio eius imputatur sicut dicit doctor.

Quarto queritur utrum baptisati
sunt heretici iudei vel sarra-
ceni [illegible]. Et videtur
probari quod dicitur xxviii q. i. c. dis-
pari, ubi dicitur de separacione [illegible]
extra de iudeis ubi dicitur quod iudei
submissi sunt perpetua culpa ser-
vituti, ergo baptisati possunt
servire pagano vel iudeo maxi-
me cum eorum consuetudine
in hospitalibus remaneant. Sed contra
xxviii q. i. ubi dicitur quicunque
[illegible] qui baptizati sunt [illegible]
infidelium consortia non [illegible]
[illegible] baptismo non [illegible] ubi pro-
babilite sedibus deputentur ubi
nullus clericus aut laicus cum
iudeis habitet. Unde dicit
apostolus: corrumpunt
bonos mores colloquia prava. Sed dicendum
est quod licitum est baptisato subditum
esse pagano vel iudeo non tamen
debet esse familiaritate cum ipso
sicut dictum est extra de iudeis ad
[illegible] familiaritatis posset
esse causa pertrahendi ad malum
infidelitatis si tamen ille nollet
fieri baptismus [illegible] non debet
prohiberi [illegible] cum sponsus
[illegible] non est repellenda
[illegible] auferretur [illegible]
[illegible] vel alias [illegible]
[illegible] eius libertas [illegible]
te. Ad aliud autem [illegible] dicendum
quod non negatur [illegible] auctoritas.

subiectos sentiunt sed cohibentur
familiaritates.

Quinto dicendum est de heresibus [illegible]
que recedit a [illegible] cul-
tu fidei maiestatis divine vere
dicitur aut per apostasiam, scisma
hereticorum que tria possunt
distingui. In heresi autem attenditur re-
cessus a fide ecclesiastica quam [illegible]
[illegible] scisma non recessus ab
unitate ecclesie [illegible] prima-
tum non vult primatum obedire
apostasia non simpliciter [illegible]
[illegible] recessus a statu ordinis
suscepti sicut est de clericis in sacris
ordinibus constitutis qui [illegible]
[illegible] heresis qui [illegible]
esse sunt [illegible] suscepta et
[illegible]
heresis [illegible] divina maiestas
[illegible] maius est vel male cre-
dendo quod ad intellectum pertinet pri-
mo vel [illegible] capitis sic
[illegible] pertinet [illegible]
[illegible] vel [illegible]
[illegible] quod ad effectum pertinet ma-
xime. Primo ergo dicendum est de
heresi. Secundo de scismate. Tertio de a-
postasia.

Circa primum heresim queritur primo
quid sit. Secundo de differen-
tia eius. Tertio ad quod genus
vitiorum reducitur. Quarto
utrum sit [illegible] peccatum [illegible].
Quinto de [illegible]. Sex-
to de [illegible]. Septimo
de [illegible] heresum. Octavo
de [illegible] hereticorum
et pena. Nono de tollerancia
[illegible]. Decimo de dura-
tione heresium. Undecimo de

veritatibus abstinerent ¶ Primo cognosci-
tur quid sit infidelitas ¶ Secundo quid
sit diffinitive

Ad primum sic augustinus in libro de
utilitate credendi tractat
velud similem sibi inter hiis ambobus
hominum distinctionem dignissima in-
telligere credere opinari que sic
se ipsa considerant sic possunt di-
stingui primum semper sine vi-
tio est secundum aliquando cum vitio
magis vero appropinquatur cum
opinione quam cum intellectu ut ex
difficultate ¶ Hoc etiam videtur ex
ratione heretica in eodem libro ponitur
hereticus est qui alicuius temporalis
commodi gratia vel maxime glorie principa-
tus quam gratia falsas novas opini-
ones gignit vel sequitur ¶ Cum
ergo hereticus heresim sequatur heresis
erit opinio falsa ¶ Item augustinus
in eodem libro quod intelligimus debemus
rationi quod credimus auctoritati quod opi-
namur errori heresis ergo cum subie-
ctive contineatur ad opinionem
reducatur ¶ Sequitur sic heresis et
fides opponuntur inter se ergo heresis
continetur sub infidelitate sed in-
fidelitas est species incredulitatis
in iure? decimalata sub contrarietate
que est secundum pietatem ergo heresis
subiectitate continetur ¶ Item augustinus
in libro supradicto credere tunc culpabile
est cum de deo aliquid indignum
creditur sed omnis hereticus indigna
de deo asserit vel aliquid dignum
de deo asserit ergo heresis sub incredulita-
te continetur ¶ Sed contra heresis continetur
aliquando sub uno illorum aliquando sub
alio aliquando sub tertio videtur consequens
quod aliqui heretici sunt ad asserere
dictum quod non assendunt et aliqui
que pertinent ad fidem catholicam

dubiis veritatibus sicut sunt demoni-
acis sed intellectus innititur ratio-
nibus ergo huius acceptio dicitur intellectus
et sic heresis sub intellectu continetur
¶ Alii autem inducuntur ad credendum
eius in talibus contentabilibus
male intellectis sed credulitas in-
nititur auctoritati ergo heresis cum sit talis
acceptio erit sub credulitate
¶ Item alii inducuntur rationibus
apparentibus sophisticis argumentis
opinionis falsa et sic errant et sic
heresis continebitur sub opinione
secundum hoc ¶ Sed contra hoc videtur
dicere augustinus contra hunc in libro ad ... ?
ubi distinguit inter intellectum et
fidem et opinionem intellectus est
certissimis rationibus veri cognitio
certa et manifesta notitia fides
autem est voluntaria quedam
certa presumptio rerum penitus
vitatis opinio vero est quedam
sive aliquid esse credere vel negare
¶ Item intellectus totum in materia
fidei auctoritati assensus non sola
in plenitudine sed tunc heresis
ergo cum elongata sit a veri-
tate nec sub intellectu neque sub
fide continebitur sed sub opinione
sola ¶ Ad quod dicendum quod heresis importat
respicit sicut affectum et importat
intellectum sicut credens quo ad
hoc quod respicit affectum et hominem
ipsa procedit cum est in volun-
tate quo ad hoc autem quod respi-
cit intellectum est magis sub
credulitate et opinione con-
tinetur tradit ¶ Ad aliud autem
dicendum quod licet opinio unde sit
sine vitio non tamen heresis est
opinio generaliter dicitur enim op-
pinio esse cum vitio semper

qua est cum formidine alterius
partis formido autem pena quedam
dicit et quo ad hoc est illi malum
credere aut non semper est cum
malis sed tunc cum credit quod non
est credendum et hac non heresis est
sub credulitate non quod semper in
nitatur auctoritati non bene intellecte sed
causam vanam apparenti et quo ad si-
militudinem cum opinione ¶ Ad 3m
dicendum quod cum dicitur quod hereticus
gignit novas opiniones sequitur
opinio al accipitur ibi pro assertione
sive pro acceptione que continet et
credulitatem ¶ Ad 4m dicendum tamen
quod cum dicitur quod hereticus gignit
aliquid quod credere debet autem
opinionis non eripi non accipit
credere prout est quod credulitati
sic opposita sed prout convenit fidei
Opinionis autem non accipit aliquam
acceptionem unius partis cum formi-
dine alterius sed accipitur pro appi-
nione scilicet quod quantum est ad statum
credulitatis heretice potest dici
opinionis ad 5m non quod debeat quod
heresis aliquando sit sub intellectu aliquando
sub credulitate aliquando sub opi-
nione dicendum est quod si accipiatur
intellectus secundum litteram ¶ Sic
et credulitas pro fide non continet he-
resis sub aliquo illorum sed tamen sub op-
inione ¶ Si non intellectus large
accipitur et credulitas tunc potest
heresis sub intellectu vel sub credulita-
te contineri non pro tanto unde
Augustinus lupus liber loqui de intellectu
et credulitate sed secundum quod con-
tinet pro certa

Secundo queritur quid sit heresis secundum
diffinicionem et ponunt aliqui
talem unam in libro de credulitate
credendi hereticorum et qui aliorum
temporalis quemadmodum et maxime glorie
principatusque gracia falsas opini-
ones ac novas vel gignit
vel sequitur ¶ Sed contra hanc racionem
obicitur primo quia aliquis potest
credere aliquid quod non est cre-
dendum in hiis que pertinent ad fi-
dem nec tamen moveatur causa alicuius
quemadmodum vel principatus gracia et ta-
men non in hiis in credulita-
te hereticorum dicitur lex abscisa non
sit separatus a sentencia dicat
eundem primo sit ecclesiam ad quam
quamvis spiritualia aliquando intellectu i.
vice quod ipse sed efflagitat lex
absoluta non recesserit hereticus
appellatur ¶ Item 24 q. 3 ad cap.
illud quod non sufficiat
sunt nos heresis in glosa quod fides
est cognicio de hiis que creden-
da sunt cum assercione recta
ergo per oppositum heresis est cognicio
aliquid de credulitate cum asser-
cione non recta sed hoc potest aliquis
facere non aliqua causa intencio-
nis supradictam unde est indiffi-
nicio quod dicitur aliquam temporalis
quemadmodum ¶ Item unde circa
quod non sufficiat ad esse heresis sed
secundum canonem requiritur adhuc eciam quod
condicio hereticus requiritur quod sit
pertinax in assercione falsa sive
defensione erroris et heresis sicut
illud .c. cap. p.i. aliquis in nobis (?)
esse sapiunt et qui in ecclesia
Dei morbidum aliquid pravumque
sapiunt resistunt contumaciter
suaque dogmata emen-
dare nolunt sed defensare persis-
tunt heretici sunt sed hoc non in
hereticus proposita diffinicione ergo

predicta diffinitio non est sufficiens ¶ Ad quod dicendum quod nec hereticum aliquid sentire tantum et aliquid asserere et aliquid assertissime ¶ Consequenter dicitur quod hereticus potest dici hereticus quicumque scripturam aliter intelligit quam sensus spiritus sancti efflagitat. Et sic dicitur quod hereticus dicitur gratia alicuius temporalis commodi et assertissime cum super additur ipsa pertinacia in defendendo sententiam vel impugnando veritatem ¶ Et per hoc patet solutio quod obiectum contra eam ponitur ad probandum heresim ipsa sola credulitas que est corrupte rationis et prave voluntatis quando est corrupte concipientis et pertinacis defensio sive impugnatio corrupte veritatibus ¶ Diffinitio autem supra attenditur secundum primam diffinitionem autem augustini quam ad primum secundum illa que ponitur in glosa secundum tamen attendenti suppositis duobus predictibus et potest dici hereticus secundum diffinitionem ¶ Scilicet licet non sit hereticus secundum diffinitionem augustini et licet non intendat temporale lucrum vel temporalem gloriam aut principatum intendens potest intrare in partem hereticorum hec dicit quod id quod frequentius accidit frequenter enim accidit quod sic faciunt ipsi decreti ¶ Si vero aliquis ignorans credat quod non esset credendum de hiis que pertinent ad sacram scripturam non dico quod adver[illegible] fidei nec pertinaciter defenderet immo credat ad katholicam fidem pertinere non est talis dicendus hereticus ¶ Ad augustinum in libro de baptismo contra donatistas si aliquis hoc idem faciat de corpore quod faciunt opinatus est sed modo katholica ecclesia rap

tari et hereticus credit esse fide katholicam non dico quod dicendum est hereticum nisi manifesta doctrina katholice fidei resistere maluerit et illud quod tenebat elegerit ¶ Ad secundum dicendum quod capitale contrarium fidei ¶ responsum est ¶ cum assensione et pertinacia hereses licet non intendat aliquod predictorum cum hoc fiat sicut non preiudicant tamen manifeste ab ecclesia vel cum sit pertinaciter ¶ Ad tertium dicendum quod illa ratio heretici intelligitur de illo heretico qui iam dignus est ut precidatur ab ecclesia qui a autem debeat esse pertinacia in de certitudini doctrina ti. de hereticis

Queritur autem deinde sit de quiditate heresis ¶ Et quia de diffinitione eius ad eam ordine videtur convenire et prius de eca cum de symonia unde autem quod symonia sit heresis dicit enim gregorius in registro quod in symonia ordinati adeo ut fiat hereticus permanent. Dicitur quod symoniacus ex una heresis est et talis est symoniacus ergo symoniacus magis hereticus et hereticus ergo symonia est heresis ¶ Item omnis hereticus deviat ab aliquo articulo quo est hereticus ¶ Similiter potest alia de symoniaca quod sit heresis dicatur aliquis et nullum scisma est nisi aliquam heresim confingat ut recte ab ecclesia recessisse ergo scismaticus est hereticus licet scisma heresis ¶ Item scisma dicitur suo nomine hereticus in nomine heresis ¶ Item scisma dicat ... ergo aliquid super addat ut ibi quod pro alio differt ab alio genere

dicitur scisma heresis. ¶ Item quicumque
dissentit ab aliquo articulo fidei
sicut est hereticus, sic scismaticus
sicut dissentit ab aliquo articulo
symboli ab illo [illegible] est scilicet unam sanctam et
apostolicam ecclesiam; ergo scismaticus
est hereticus. ¶ Contra Jeronimus super
epistolam ad Galatas inter heresim et
scisma hoc arbitror quod heresis per-
versum dogma, scisma non ab
ecclesia pariter separat; ergo scisma non
est heresis. ¶ Item heresis est contra
veritatem que est contra pietatem,
scisma vero contra caritatem [illegible]
ergo scisma non est heresis. ¶ Item
videtur quod heresis non differat ab ypocrisi (ypocrisi)
dicitur enim super illud [illegible] ix
disperdet deus [illegible]
[illegible] glossa omnis hereticus ypo-
crita est [illegible]. Sed super [illegible]
non sufficiat hereticus esse [illegible]
ypocrite sint ut sit [illegible]
[illegible] secundum modum ergo quod
non distinguitur [illegible] heresis
apertas ypocrisis [illegible] quod ypocri-
sis sit [illegible]. ¶ Item
[illegible] heresis [illegible] quod
divisio sic dicitur [illegible]
[illegible] apostolus magis [illegible]
directe est contra unitatem
fidei quam illi qui impugnant uni-
tatem caritatis vel qui est contra
aliam unitatem fidei quam illi qui
impugnant unitatem caritatis
vel qui est contra aliam unitatem
[illegible]. ¶ Ad primum dicendum
quod hoc nomen hereticus aliquan-
do sumitur [illegible] aliquando [illegible] secundum
quod [illegible] sit [illegible] dicitur
scismaticus hereticus quia [illegible]
[illegible] divisi. Si vero
accipiatur [illegible] restringitur ad [illegible]

credulitate circa articulos uni-
tatis in trinitate et incarnationis,
non est scismaticus hereticus. ¶ [illegible]
secundum heresis est [illegible]
[illegible]
[illegible] est [illegible] nolendo
[illegible] dignitate
[illegible] differt heresis a sci-
smate. ¶ Ad hoc autem quod aliquis
scismaticus esse [illegible] aliquem
articulum fidei [illegible] est quod non
est directe contra credulitatem
alicuius articuli [illegible]
[illegible] inseparabile [illegible]
[illegible] ut non sit [illegible]
[illegible] ecclesiastice [illegible]
[illegible] fidei [illegible]
[illegible] articulus qui est
de [illegible]. ¶ Ad secundum
dicendum quod scisma non est heresis
licet sit [illegible]
dicat [illegible] scisma
[illegible] scisma esse
contra unitatem que [illegible]
caritatis [illegible] heresis [illegible]
contra unitatem que [illegible]
[illegible] fidei est [illegible]
divisio sit [illegible]
[illegible] est divisio que [illegible]
[illegible] est aliud que
[illegible]
[illegible] que [illegible]
que est [illegible]
[illegible]
[illegible] divisio dicitur [illegible]
[illegible] non [illegible]
¶ Ad obiectum sit [illegible]
est quod licet scisma non sit heresis
tamen differt [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] ut non credat

illum articulum qui est de apostolica
eccia ipso dixisse est ad heresim
tamen cum dicit non esse obedien-
tiam apostolice sedis romane in hoc
sibi mandit ¶ Ad secundum non dicendum
quod declinare ab aliquo articulo di-
citur vel secundum quod est principium
credendi et sic declinat hereticus
vel secundum quod est principium operandi
et secundum hoc declinat scismaticus
faciendo contra ¶ Ad tertium dicendum
quod licet utrumque ponat divisionem
tamen differens est divisio. Unde
utraque errorem habet ab effectu ad
diversa tamen tendit heresis enim
ad hoc tendit ut credatur quod non
est credendum scisma non nisi ve-
lit facere contra superioris manda-
tum ¶ Ad quartum non quod alia de heresi
separatione ad ypocrisim dicendum
quod licet sit separatus vel segregatus a
hereticis sit ypocrita ad magnitu-
dinem sui erroris quod ipse hoc heresis
sit ypocrisis secundum tamen vane
hec que inducte sunt in oppositum
ad hoc tendunt ut hereticorum ypocri-
sis dicatur ipse pro palliatione non
ipse enim pro occulta ¶ Ad ultimum
non dicendum est quod licet utrumque sit
divisio tamen illa est principalis
ubi destruitur fundamentum nostre
religionis tunc enim construitur
ipsa autem ipsius adultere unde
dicit gregorius quod nequissimi ipse
contingentes [illegible] in finibus ecclesie
non volunt secundum integritatem fidei in-
clarere non possunt cum ad hoc
insidias molliciem possunt qui
autem in fide corrupti ipsius adu-
lterium construunt malignius cum ipse
allimentis [illegible] quod ad fundamentum
pertingit cum actuali vita pollu-
itus castitatem et certitudinem fidei diffi-

denique morbo corrupit ¶ Tamen
ergo divisio que est contra fidem
pendit aliquantis divisionibus
[illegible] tamen est contra unam heresis
illi divisioni comparatur

Tertio queritur ad quod genus vi-
tiorum capitalium peccatorum reducatur
unde quod ad superbiam dicitur enim
ad thimotheum vi. Si quis aliter docet non
acquiescit sanis sermonibus domini nostri ihesu christi et ei que secundum
pietatem est doctrine superbus est
ergo hereticus et hinc ergo hereticus
est superbus radix ergo heresis ad
superbiam reducitur ¶ Preterea heresis
specialiter pertinacia defendendi falsitatem
opinionum sicut ipsi stant contra
veritatem autem radix est superbia
ergo heresis radix est superbia et
ita heresis ad superbiam reducatur
¶ Contra videtur reduci ad inanem
gloriam vel cupiditatem sicut dicit
diffinitione augustinus enim dicit hereticus
est qui alicuius temporalis commo-
di et ergo cum matrum sit tale
commodum sive gloria temporalis
reducitur heresis ad cupiditatem vel
ad inanem gloriam ¶ Ad hoc quod dicendum
quod ipse loquendo heresis ad mul-
tum mortalium peccatorum reducitur
tamen illa que sunt quarta
patent sive gloria ad superbiam
sive inanem gloriam reducitur unde
hystoria in glossa super deuteronomium
prophetaliter dixit quod contra docto-
rum et contra hereticos vanitatem
ra superbos vanitatem et hac
non est voluntas eligendi
aliquid diversum ab eo quod credit
ecclesia ipse inanem gloriam
dicitur hereticus et ab aliis subditis sive

nante glosis que ante dicta sunt heretici simplices per consequentiam dicuntur uel quibus aliquid minimum adherens potest ex consequenti consideratione simpliciter. ¶ Ad secundum dicendum quod licet pertinacia procedit non oportet quod origo tamen sit superbia.

Quarto queritur utrum heresis sit minimum omnium peccatorum. Videtur quod sic. Fides enim et heresis sunt opposita. Sed fides est minimum omnium bonorum. Ergo oppositum, heresis est minimum omnium malorum. ¶ Ad hoc etiam facit quod dicit Augustinus in libro de fide ad Petrum: qualitas male fidei inite aliam fidelitatem incipit. Sed que est maior infidelitas quam heresis? Magnus enim malum est post agnitam veritatem veritati resistere quam eam non agnoscere. ¶ Ad idem etiam facit quod dicitur Matthei 12: Omnis qui dixerit verbum contra spiritum sanctum ... blasphemie remittitur. Dicendum quod consideratis illa mala omnibus ita heresis est minimum malorum.

¶ Item per blasphemationem heresis uero dimittitur peccatum sicut dicit Augustinus in libro de ecclesiasticis dogmatibus: secundum quod est principium reddit peccatorum est minimum peccatorum. Contra: ideo ad Galatas: opera carnis enumerans dissensiones, hereses non ut principia. ¶ Ex quo videtur quod heresis non est minimum peccatorum sed quoddam membrum maiorum peccatorum. ¶ Ad idem facit quod minus simpliciter peccatum remotum est a minimum aliorum peccatorum quorum ante minimum est remotum, nec alia dependet ab alia peccata dum remotum nec unum dicitur ab aliis originem ducere, restat ergo quod heresis

est minimum peccatorum. ¶ Ad quod dicendum quod sicut fides est fundamentum omnium bonorum quia heresis sit minimum per omnium malorum. Heresis enim dicit speciem quandam infidelitatis. Infidelitas autem est simpliciter oppositum fidei sed nec ideo sequitur quod sit minimum omnium malorum, sed quod minimum malorum dicitur ultimum defectum, defectum possunt enim multa mala simul inveniri fide informi quorum nullum est infidelitas minimum sed ea dicitur ultimus defectus quia destruit fundamentum omnis boni, destructo autem fundamento destruitur edificium spirituale non tamen semper conservatur inquantum minus conservat, sed aliquando conservatur etiam. ¶ Ad secundum dicendum quod illud quod dicit Augustinus quod qualitas male fidei inite aliam fidelitatem incipit dicitur per comparationem ut scilicet attendatur inquantum est fundamentum opposito quod est fundamentum principale bonorum uel inquantum adiungitur preceptum decalogi maximum transgressione et illud peccatum ut in quod semper mala sit in infidelitate, sed quod prima mala inita est cum infidelitate post agnitam veritatem nec ideo sequitur quod hoc quod heresis est minimum malum. ¶ Nec enim simpliciter dicit infidelitatem sed quandam speciem. ¶ Ad tertium dicendum quod illud non dicitur ratione dogmatis peccatis sed de blasphemia ad quam multis includit heresis. ¶ Ad quartum dicendum quod licet reddituris peccatorum fiat principium sed non est inperpetuum [...]

illius peccati nec dum scismaticum
vocatur sed quandam reputacionem
propter quod illud vinculum peccati sicut
dicitur in glosa decretalium peccatorum
enim non sequitur quod heresis sit mi-
nus peccatorum liga propter cuius resolucionem
omnibus peccatis redditur dicuntur

Quarto queritur de quantitate huius
(O)pera et videtur quod scisma sit
maius peccatum eo probat quod dicit
primo eo quod maiori pena est pu-
nitum. Dicit enim tempore quo dominus
circa delicta ydolatrie penam
exemplis [illegible] manifestavit
ydolatriam gladio punivit et scisma
[illegible] cede repressa cap-
tivitate scisma hiatu terre sepul-
tis auctoribus vivis residuos celestis
ignis [illegible] quibus in dubium
[illegible] secularibus quamvis
[illegible] punitum scisma ergo
videtur esse magis ydolatria quam
ydolatria maius est peccatum quam
heresis quam heresis non permutat
adulteria dei [illegible] ergo scisma est
maius peccatum quam heresis. Item plus
est detestabilis quod deus [illegible] dominus de-
testatur peccatum [illegible] sicut
legitur [illegible] heresis aut videtur
eadem [illegible] illorum peccatorum que
sunt deus odio ergo scisma videtur
esse gravius peccatum heresi. Contra
arguitur [illegible] quod [illegible]
[illegible] ubi dicitur quod [illegible] locum
tenet [illegible] ergo est maximum
peccatum. Ad quod dicendum est quod heresis
[illegible] dicitur esse gravius scis-
mate [illegible] scisma gravius heresi
heresis enim directe gravius quo adhe-
rent (?) destruit directe fidem que
est fundamentum totius religionis
[illegible] scisma non dicitur gravius

quo adhesit quod [illegible] illi [illegible]
dz esse [illegible] peccatum
est [illegible] membrorum [illegible] in
[illegible] capite propter hoc dicit augustinus
in libro de baptismo contra donatistas
quod est [illegible] peccatum [illegible] dicit
propter [illegible] maximum
[illegible] permanserunt [illegible]
[illegible] divisa [illegible]
[illegible] ad [illegible]
Sunt [illegible] permanserunt peccata [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aliquid quod scisma magis
[illegible] quam heresis [illegible]
heresis [illegible] non corpus sit
[illegible] corrupta radice [illegible]
[illegible] procedit usque ad totius
corruptionem de tali loquitur apostolus
ad thessalonicenses [illegible] nisi venerit primum
discessio [illegible] [illegible]
[illegible] heresis quam scisma [illegible]
[illegible] non equaliter [illegible]
[illegible] [illegible] peccatum
[illegible] [illegible]
[illegible] augustinus
Ad id vero quod dicitur quod scisma [illegible]
[illegible] maiori pena punitur quam
ydolatria vel maius peccatum videtur
[illegible] quantitas pene [illegible] attendi
[illegible] quantitatem adulterii [illegible]
[illegible] [illegible] punitur
[illegible] scisma non [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] magis ab
[illegible] [illegible]
[illegible] reddere [illegible]
ad [illegible] [illegible]
non tamen dicitur scisma maius
peccatum quam ydolatria. Ad secundum
[illegible] quod [illegible] heresis quam scisma
est peccatum quod deus odit et detestatur

unde heresis non comprehenditur inter
illa peccata que ponuntur in speciebus pec-
catis que addit tamen dicens: Unde
dicendum quod illa sunt non accipitur
pro inordinatio heresis sed pro inordinatis
motibus humane mentis [illegible] suis

Sexto queritur utrum contra preceptum
sit specialiter unde quod sit contra
primum preceptum heresis ad hoc sup-
stitiosa quedam videtur esse in [illegible]
Attendite a falsis prophetis hoc [illegible]
heretica sunt qui quadam pietatis
veste tecti in simplicitate ambulant
et ficta religione ergo heresis est su-
perstitio sed superstitio est contra primum pre-
ceptum. In contrarium ad Rom. plenitudo legis
dilectio glossa que est Augustini de pre[illegible]
cordis tangit [illegible] eorum [illegible]
heresi superstitionis cum ergo superstitio
opponatur primo mandato heresis op-
ponetur primo mandato ¶ Dicit ybi
etiam in glossa ad Rom. primum man-
datum [illegible] sub [illegible] ... I
[illegible] [illegible] secundum amorem cum
ergo heresis sit error opponetur se-
cundo mandato ¶ Preterea potest aliquis tene-
re sive asserere quod fornicatio vel
furtum non sit mortale peccatum et
hoc pertinaciter defendere contra auc-
toritatem [illegible] ergo heresis tamen opponitur
preceptis secunde tabule respondeo dicendum
quod cum quod contingit esse heresis
contra veritatem vel contra veritatem
divine scripture opponitur primo precepto
secundum quod [illegible] heresis
sub una religione sive supersti-
tione comprehendi ¶ Ad id vero quod
obicitur quod opponitur secundo precepto
hoc est valde [illegible] heresim
in qua [illegible] contra [illegible] quantita-
tem illi [illegible] assumunt nomen

dei in vanum quod est contra secundum pre-
ceptum prime tabule. Ad hoc vero
quod contrarius subicitur [illegible] error
est contra secundum preceptum secunde
tabule ¶ Ad aliud patet dicendum quod here-
sis opponitur primo precepto simpliciter
sed non [illegible] sed tamen [illegible]
[illegible] dicendum quod error [illegible]
secundo precepto hoc intelligi debet
de re qui non opponitur fidei sed quod
manet tamen fide [illegible] error
contra veritatem non contra cultum divine
maiestatis ¶ Ad id vero quod obicitur
secundo est quod licet heresis possit
esse apud illum qui asserit
fornicationem non esse mortale pec-
catum vel furtum non esse mortale
peccatum hoc tamen est in [illegible] quasi
esse credibile. Ad hoc est acceptum
[illegible] scriptura [illegible] inspi-
rante [illegible] [illegible] et
illa reducitur [illegible] ut opponatur
precepto prime tabule

Septimus queritur utrum heresis
ad omnia credibilia se exten-
dat an solum ad credibilia que
pertinent ad articulos fidei quod videtur
per hoc quod dicit heresis opponitur fidei
fides autem est contra veritatem secundum
pietatem heresis ergo extendit ad
omnia que sunt in sacra scriptura
[illegible] [illegible] [illegible] veritas se-
cundum pietatem dicitur sacra scriptura [illegible]
[illegible] [illegible] completa que
ad religionem dei pertinent error
ergo [illegible] sit in fide sive in moribus
heresis dicetur ¶ Preterea Augustinus in libro
[illegible] q. distinguit tria genera
credibilium quedam creduntur [illegible]
intelliguntur [illegible] historie que
[illegible] non creduntur [illegible]

intelliguntur sicut sunt articuli fidei
[illegible] hoc inquit credidisse
non intellexisse quedam non simul cre
duntur et intelliguntur sicut multa in
li. Cap. ¶ fides ergo cum se extendit
se ad omnia ista ad tot[a] aut ad
oppositum potest se extendere heresis
ad que se extendit fides ergo heresis
erit circa omnia genera credibilium ¶ Si
videtur quod heresis non sit circa illa cre
dibilia que circa credimus quam intel
ligimus sicut sunt hystorie
Si enim hic est cum sit diuina scriptura
contra scientia circa hystorias [illegible]
[illegible] heresis consistit sed non consistit
non ergo heresis est circa illud genus
credibilium ¶ Similiter quedam sunt
scientie contra doctrinas [illegible] dicere
voluntaria tamen hec est heresis non
ergo heresis est circa quod credibilia secundo
[illegible] dicat Augustinus in li. de uti
litate credendi quod tunc credere
culpandum est cum de deo aliquid
indignum credit vel de homine facile
credit sed primum hoc est contra
fidem [illegible] quamvis
credit si se id nescire intelligat
nulla culpa est cum autem de deo
aliquid indignum credit est erro
neum cum autem de homine suspicio
sum est sine temeritatem secundum
hoc de [illegible] inquisitum est homo si
aliquid non recte credat non erit
hereticus nisi forte de passione vel re
[illegible] ergo [illegible] sunt cre
dibilia secundum [illegible] non erit heresis circa
omnia credibilia secundum [illegible] ¶ Similiter
videtur quod non sit circa credibilia que
simul intelliguntur et creduntur sicut
sunt principia quia quamvis aliqui
[illegible] demat ab aliquo articulo fidei
sed ille qui credit fornicationem non
esse mortale non [illegible] demat

ab aliquo articulo fidei unus aliquis
[illegible] fidem seu [illegible] credere [illegible]
est heresis circa credibilia ¶ Item ali
qua simul creduntur et intelliguntur
sicut sunt veritates humane sine scientie
vel [illegible] vel [illegible] aliis
disciplinis sed circa has non est heresis
[illegible] ad tertium [illegible]
artem grammaticam vel dialecticam vel
alias non sunt [illegible] sicut enim
sunt [illegible] non [illegible] ergo heresis
est circa credibilia que pertinent ad
[illegible] secundum pietatem sicut fides
sicut dictum est ergo heresis non est circa
credibilia que simul intelliguntur et
creduntur sicut sunt principia sine
veritates vel scientie humane ¶ Similiter
in his que sunt circa divinitatem
quedam contra dicunt quedam enim
dicunt quod rationes sive prioritas
[illegible] assistentes aliis di
cunt contrarium constat ergo quod alter
istorum opinionum est falsa videtur
ergo quod alter illorum sit hereticus [illegible]
[illegible] affirmet quod [illegible] est
videtur [illegible] principii [illegible]
[illegible] persona aut non
distinguitur ab essentia ergo [illegible] prioritas
est deus [illegible] non est deus
[illegible] sibi creata [illegible] ergo dicat
rationem non esse dicunt secundum [illegible]
[illegible] dicit esse [illegible] videtur
ergo quod alter illorum assertorum sit
[illegible] est hereticus ¶ Ad quod potest
dici quod heresis ad omnia genera credibi
lium extendit se [illegible] fidei tamen
secundum quandam analogiam Nam circa
illa credibilia que prius creduntur
et postea intelliguntur sicut circa articulos
[illegible] fidei [illegible] oppositum
[illegible] heresis Similiter fides extendit
se ad illa credibilia que simul

credimus et intelligimus ut quod fornica-
tio est mortale peccatum et consimi-
lia opposita heresis. Quia enim fides se ex-
tendit se ad credibilia que sunt in
hystoriis in tali parte scripture que
textus. ¶ Ad [illegible] dicendum est
quod cum in [illegible] scriptura quedam sit
pertinentia ipse ad fidem quedam
admonens heresis ipse se extendit
ad ea que sunt fidei. Sed quia in
moribus sunt quedam credibilia sicut
dictum est circa illa potest attendi heresis
si contrarium illi veritati pertinaciter
asserit. Aliud enim est si aliquis for-
nicatur vel adulteratur et sic facit
contra preceptum morale, aliud vero
si fornicationem dicit non esse peccatum
vel non esse mortale peccatum et hoc
pertinaciter affirmet contra doctrinam
sacre scripture sic enim tenetur
hereticus. ¶ Ad [illegible] dicendum quod a-
liud est dicere hystoriam non esse
veram et aliud est hystoriam [illegible]
[illegible] vel sic ea exponere
ille autem qui dicit hystoriam non
fuisse veram pertinaciter hereticus iudi-
candus est si [illegible] non faciebat sed ex-
ponebat de [illegible] ipse enim non
distinguebat hystoriam illam prout
dicitur in qua concordabat differen-
tiam ipsam exponebat et quedam
exponebat cum doctoribus materia-
libus quedam spiritualibus sed hoc
non est destruere destruere hysto-
riam sed exponere ut [illegible] expo-
nentes sunt doctores scripture
[illegible] dicit hec [illegible] [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] [illegible] [illegible] patres
quod ista diversa sententia [illegible]
concordat quod dicitur in hystoria
quod hystoria dicit tot fuisse
dies sed discordat in expositione dierum

cum [illegible] ¶ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad ipsius [illegible] ad sacre
scripture declarationem et sic de ali-
quo statuto si non est [illegible]
[illegible] [illegible] institutum sed [illegible]
[illegible] in [illegible] cum [illegible] insti-
tuta non erant [illegible]
nec erant [illegible] [illegible] nec
si non sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] penalitate. ¶ Ad [illegible] dicendum
quod heresis est circa illa principia que
sunt in sacra scriptura. [illegible] ma-
le credit circa illa et dicendum quod non
[illegible] quod omnis hereticus [illegible] ali-
quo articulo fidei immo oportet
quod omnis qui [illegible] aliquem
articulum fidei sit hereticus. Et [illegible]
sicut fides non solum se exten-
dit ad articulos immo etiam ad a-
lia credibilia que non sunt arti-
culi sed sunt [illegible] principia sed dicimus
[illegible] [illegible] oportet quod [illegible]
[illegible] quod ibi sit [illegible] a-
liquid articuli [illegible] sit heresis circa
credibilia que [illegible] credimus et
[illegible] [illegible] circa que heresis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et fides
[illegible] que sunt et intelligimus
credimus [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] circa [illegible]
[illegible] [illegible] ¶ [illegible] quod non
est heresis nec de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicit quedam sunt [illegible]
dum et intelligimus sed que sunt
[illegible] principia quedam [illegible] [illegible]
in theologia in theologia [illegible]
fornicationem esse mortale peccatum
[illegible] ¶ Ad aliud quod obicit
[illegible] dicendum quod sic [illegible] arti-
culo [illegible] credimus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]

oppositis que est criminale credendo
tamen ista non est mendacio aliquis
vel puncto desperare primo primo
deos heretice vel desperare deo et
deo erroneum est quod criminale creditur
contra articulos vero est heresis contra illa
non eum pertinent ad fidem nisi quod
credunt desperare contra deos vero
diuinam quod heresis est contra illa ¶ que
eum pertinet ad fidem nisi quando cre
dunt desperare sicut fides loquitur
eum desperare potuit credit aut
aut desperare suspectam sine
temeritatem ¶ Ad illud quod obiicitur
denotamus dicendum quod ineffabilibus
non contingit esse oppiniones plures
sunt veras primo altera est vera
altera autem falsa quia hec pertinet
ad summam veritatem vel quod est si
aliquis asserit hoc quod necesse
non erunt deus illa que dicit
necesse esse deum admittere verum
tamen altera non de falsitate quando non
contingit tamen ea que ad summam
veritatem pertinet contrarias asserere op
piniones quarum semper altera sit te
nenda altera repellenda linguam
aut quam contra hec affirmabant
opiniones dicebant non eum preci
tentia asserendo contra deum necessitate
esse vero non sunt tenendi hec
tamen ¶ si eum dicit doctrina quilibet
vnusquisque esset tenendum adque
sicut ¶ Petrus aut ¶ Paulus alii preci
piunt quod noto dicta sit idem
quod deus

Octauo quintum de primo sic
opponitur cum eum heresis opposita
fidei quintum eum sit directe oppo
sita vtrique fidei formate et
informi tamen autem fidei forma
te vnde fides eum formata est
fundamentum hanc religionis
sicut habetur i. cor. iii. super illud

fundamentum aliud nemo potest glossa ¶ i. fides
que per dilectionem operatur ...
... mandabilis heresis directe di
stant destruunt fundamentum hanc
religionis ergo ipse primo opponitur
illi ¶ Contra quoniam peccat per
mortale cadit a fide formata in
quam heresis non dicit tamen incidit
in heresim ergo heresis non est contrario
opposita fidei formate et opposi
tum fidei formate vel fidei in
formi ergo opponitur primo fidei
informi ¶ Ad primum dicendum potest quod
vtrique opponitur tamen primo fidei
eum ipse primo opponitur nec hanc
nec illam fidei ... est for
mata nec hanc eum est infor
mis si quia destructa fide in co
... ad credendum destruitur tam
fides informis quam formata quod
licet dicitur opponi tamen ergo pre
dicit quintum eum fides spes et
caritas sunt virtutes adinuicem
... ¶ opposita pertinent
heresim ... desperatione
quod quantum duo ita ...
... temporali ¶ heresis ... de
... autem non ¶ Ad quod videndum
est quod non est simile de fidei opposito
et desperatio aliorum duarum virtutum
opposita eum peccata duarum virtutum
vel tamen ... ingrata est
si contingit aliquis opponitur ad non
tamen legem que est ... gregorii
sicut habetur in xxiiii. q. i. attendite
hec vbi dicitur quod heretica prauitas ne
... nolentes dimisi ...
tione ... sunt vel ...
... si copia datur ... vel
... habetur ... pat
dia desperatio ¶ despicio sunt
ipse ... ingrata est ... non

inter(im) puniunt(ur) pena temporali
in(p)u(n)ita (con)cedunt alia duo p(ro)p(ter) q(uod)
ista c(ontr)a(r)ia sunt correspondentia vel
maxime nocumentum generatiua

Quis autem deuitabit hereticos
Et inde q(uod) necesse sit hereses
esse sicut scribitur i. Cor. xi. Oportet
et hereses esse ut qui probati sunt
manifesti fiant. ergo bonum est
hereses esse. Item aug(ustinus) dicit
religio christiana catholica p(er) totum
orbem late diffusa omnibus (con)tra-
riis utitur ad p(ro)fectum suum cum que
tibus ad materiam operationis sue
hereticos ad p(ro)bationem doctrine sue
scismaticos ad documentum stabi-
litatis sue iudeos ad (com)parationem pul-
critudinis alios ergo inuitat a-
lios excludit alios relinquit
alios antecedit heresis ergo est
expediens ecclesie catholice. Con-
tra non dicimus de aliis peccatis q(uod)
necesse sit ea esse ut p(ro)bare se-
metipsos vel subsistant vel tamen
dicimus sint ergo etiam non dicen(dum)
q(uod) necesse est heresim etc. Pr(eterea) here-
sis maximum nocumentum p(ro) hereticorum
aliquis p(ro)phana maniloquia de
uita vitanda cum p(ro)ficiant ad im-
pietatem sermo eorum ut cancer
serpit ergo non est necesse hereses esse
Ad hec videndum q(uod) non sunt est
necesse dicitur triplex. Primo dicitur
necesse q(uod) impossibile est aliter se habere
et hoc modo non dicitur heresis neces-
saria. Secundo modo dicitur necesse q(uod)
sic est expediens et isto modo etiam non
dicitur. Tertio modo dicitur necesse q(uod)
sic accidens est utile et hoc
modo utile est heresis esse ut magis

declaretur ueritas fidei catholice
(et) (con)firmetur p(er) gratiam ab hiis qui se
diuturni negligentius scriptum. Unde glo(sa)
super illud. i. Gal. v. dicit. multi
heretici non ut eorum ex qua
veros sed ut catholicam fidem
aduersus eorum insidias defendere
vigilantius et cautius fieri
possunt ergo heresia non nisi ut
docendo q(uod) nesciunt se ad inue-
dum excitando catholicos co-
tabuendo permittit ergo diuina proui-
dentia hereticos esse ut p(ro)fecta
doctrina redimat scripture uasse
tripliciter. Unde in li. 8. cap. filiis
credentium paruens erit in multitu-
dine aut in istis utens. Ad aliud
aut negandum dicit q(uod) non est simile
quia in aliis peccatis nunquam p(ro)ut
alia quia iusta hec sunt specialiter
sunt contrariis alicui bonum dici-
tur deus tamen non tamen quia e(st)
ista peccata peccatorum cum hiis enim
fides adquirit(ur) ecclesie etc. Ideo p(er)
(con)sequentia quia aliquando in
scribitur. Unde aug(ustinus). Dicitur una causa
declarationis veritatis vel malicia de-
fendit possunt quia per dicentum
bestie corporali aggrediendi distant
cum paciant. Item male sciente
de aduersariis corpore cum fortius
ab aduersario cum mala ergo sicut e-
st potest docere multa bona ad
fidem catholicam p(er)tinentia dum
hereticorum callida inquietudine
exagitantur ut aduersus eos defen-
di possint (con)siderantur diligen-
tius intelliguntur clarius et predi-
cantur instantius etc.

Querimus quid designatione

comune hereticorum requiritur utrum sit
conversandum cum ipsis vel non et hoc
quia non in .i. Cor. v. scribit dicens
dicitur corpore presens autem iam iudicaui
ergo hec non loquitur ubi de his
fidelibus committitur cum vellet in
genere dicere cum infidelibus
cum ergo heretici sint hominibus non
est conversandum cum ipsis ¶ Item
dicitur .i. Cor. v. si is qui nominatur
inter vos fornicator aut avarus
vel cum huiusmodi nec cibum su-
mere multo fortius nec conversari
cum eis ¶ Item hoc oppositum est
de hereticis ad abscindendum eum ex
communicatum unde ubi dicitur quod heretici
sive occultus sive mani-
festus ipso iure est excommunicatus
¶ Contra dicitur xiii. cap. ne forte
colligentes zizania eradicetis simul
cum eis triticum sinite utraque crescere usque
ad messem et in tempore messis dicam
congregate primum zizania non vult
ergo infideles sive heretici et
fideles non ergo debent
separari heretici a fidelibus non vult
ad hoc quia palea in area
non separatur antequam ventilatur
sed triticum cum palea conservatur
[illegible] magis videntur conversari
fideles quam ipsi manent heretici
ad [illegible] ¶ Ad quod dicendum
quod duplex sit status ecclesie unus
status in quo multitudo est
hereticorum alter in quo non est multitudo
hereticorum equivalens multitudini
catholicorum ¶ Item quidam
heretici sunt occulti quidam
manifesti item quidam corrigi-
biles quidam incorrigibiles item
quidam sunt firmi in fide

quidam infirmi secundum hoc patet dicendum
quod cum sit multitudo hereticorum
equivalens non sunt vitandi ab
hereticis corporaliter maxime fir-
mus in fide unde dicitur .i. Cor. v.
dicit [illegible] corporalem glosa non
corporaliter maxime firmus fide
sed spiritualiter ut non tangat sed in
hereticorum corpore solida tolerandi sunt
malo separati nec corporaliter aliter
is recedit ¶ Item videtur spiritua-
liter non corporaliter recedere debemus
[illegible] quia manus mala in
separatione [illegible]
corporaliter recedit supplicis est
confirmatio ubi non timetur de
lapsu eorum separans corporaliter
est [illegible] ne fides corrumpatur
vel infirmi [illegible] colloquia sunt
salua cum [illegible] hoc ipsi
[illegible] tempore quo sunt
multitudo hereticorum non prevalens
[illegible] aut tempore non erit
conversandum cum ipsis spiritualiter
aliquo aut non subtrahitur quod
ecclesia in sacramentis [illegible]
[illegible] delinquentium et hoc po-
test esse in primo tempore [illegible]
¶ Augustinus contra [illegible] eidem
[illegible] plures [illegible] [illegible]
aliud vestiat homines qui dolor
[illegible] glosa super illud cap. .i. pri-
[illegible] multitudo non est
[illegible] nec [illegible] et
hoc [illegible] pacis et utilitatis
ecclesie [illegible] in modo non
[illegible] ecclesia statum heretica [illegible]
[illegible] accepisse et
[illegible] alius [illegible]
non [illegible] ¶ Item aliud [illegible]
[illegible] [illegible]

excommunicate excommunicantur heretici
sicut dictum est spiritualiter non non
corporaliter nisi tunc quando sunt
et hoc modo intelligitur illud 1 Cor.
talibus cum dicitur nominatur ali-
quis delictis ¶ Ad id quod dicitur
incarcerandi dicta potest quod hoc intelligi
potest de occultis hereticis quorum
heresis deprehendi non potest tales
enim cum similiter agant sacramenta
et qualiter spiritualiter tamen non
puniantur agnoscas fidelium nec
gladio materiali excommunicantur nisi
sunt quia cum multitudine in-
fidelium manifestorum in venialibus
et detalibus potest illud intelligi
Sinite utraque crescere usque ad
messem vel de mandatis catholi-
cis hoc potest intelligi. Unde dicit
Rabanus super illo verbo discretionis
expectantiamque debes tollerare ma-
los propter bonos secundum aut quod messis
dicitur tempus illud quo heretica
prave sunt corruptam doctrinam
manifesta abscidendi sunt fal-
ce euangelica secundum hoc primus
sic intelligitur precipe illos quos
non dicitur plene ... sicut heretici
cum eo aut plurimis inquinatur
esse quia correptos tunc evadendi
dubium est. Preparatur est. Ergo attendendum
considerare quod multiplex
est modus comunicandi multiplex
quomodo scilicet et per oppositum
Est enim quo spiritualis que dum
... non habet inspiratione et
hec modo accipitur in prima auctoritate
quo non est communicandum nam
est tunc hereticus. Est item modus
sacramentalis quo intelligitur tam
et hoc modo enim non est communicandum

tum hereticis notatis qui licet non
sunt notati sive nominati tamen
quando est de se perducunt effectum
communione sacramentorum sicut heretici
notorie etiam tali. Est item modus fide-
lium invitis compotu comunione ista
quando pervenit ille qui comparatur se
alienatum nominatum. Est etiam quando
corporalis sive vocalis sicut est
cohabitationis in eadem civitate
et talis quoniam primus in principio
non fiebat propter multitudinem he-
reticorum et talibus cum malignantibus
perillius non sit similiter perductio
et tamen aliquibus non tollerantur
Ecclesia primo inter ... non considerat
ecclesiam aliquam pro complacere distri-
ctum ...sunt solum que sic obiec-
ta sunt ... secunda

Videamus quibus de tollerancia
hereticorum sive oppositio
ad quod scilicet dicitur primo ne forte col-
ligentes zizania eradicetis simul
utraque crescere usque ad messem
zizania sunt heretica messis est
quando sunt ergo tollerandi sunt
usque ad consumationem seculi ¶ Item ad
Gal. v. modicum fermentum totam corrumpit
totam massam Glossa doctrina pravi
ab una incipiens vix duos
aut tres primo in exordio reperit
auditores sed paulatim ut cancer
serpit in corpore et iuxta vulgare
proverbium unius pecudis scabies totum
totum contaminat gregem. Igitur
scintilla statim ut apparuit ex-
tinguenda est et fermentum a mas-
sa vicina removendum et scabiosum
animal a caulis ovium repellendum ex quo
auctoritate videtur quod heretici corrigibiles(?)
non sunt tollerandi ¶ Item

Bern. [?] ab una scintilla augetur ignis. Item [?] ab uno heretico malicia multorum perditur. ergo si non est tollenda perditio multorum fidelium nec erit tollenda malicia hereticorum. ¶ Dicendum quod aut heretici sunt occulti aut manifesti et similiter distinguendum est. duplex nam [?] sicut duplex iudicium est. cum iudicium dei infinitum est. etiam iudicium ecclesie nunc et semper hoc est duplex nam [?] et duplex falsum est. falsum ecclesie nunc et falsum dei infinitum. Dico ergo heretici occulti qui non corrumpunt alios nec sunt ecclesie manifesti aut cogniti tollendi sunt usque ad falsum dei infinitum iudicandi. ¶ Augustinus in li. de ci. dei li. [?] possunt eos circa diu usque ad tempus ultimum ventilationis ut paleas sustinere in monto [?] supplicium nimia celeritate [?] et se et alios ut [?] separassent. Idem Augustinus de ci. dei [?] quia in hac area similitudine quamquam ut palea ut frumentum est tam diu sustinendum [?] aut etiam [?] donec ad ac[?] cusationem [?] veniat aut sermonem communionem [?] non sit a te de[?] scendit. Ecce patet quod [?] aut facit hereticum [?] patet quod si non sit manifestus vel conuictus nec ecclesia tollendus est et dimittendus usque ad iudicium dei. ¶ Item [?] modicum fermenti [?] gloria si quis [?] et que sunt vera aliter ut placet non valet in unum est [?] non est sine ac[?] cusatione damnatione si autem tamen [?] inficiendo alium esse hereticum non aut intendit publice sed non corrumpit alium inficiendo

quantitate nec corrumpatur codoctrina [?] qualiter aut principi sit defunctus in [?] defectione. Ad secundum [?] ubi dicitur quod ... manifeste [?] ... religionis ... ...ratione ... totius ... ordinis [?] ... officio [?] ... ut [?] ecclesiastico seculari relinquendi [?] ... debita [?] ... post [?] eius [?] ad fidem catholicam ... ... [?] ... ¶ ... ... [?] ... ... fidem [?] ... iudicio ... relinquendum ... [?] ... qualitate [?] ... ¶ Sunt autem heretici tripliciter [?] damnatione [?] hereticum in illa [?] ... ... [?] ... Idem Augustinus [?] ... ... [?] ... ... [?] ... ... aliquid [?] ... ... aliquid [?] ¶ ... [?] ... possunt ... [?] ... ... [?] ... ... dit cum talibus eorum simulatione quod accidentibus intrinsice subsidium

est gressum contra eos qui nequiter
vivunt xxiii q. iii c. Si nos ulcisci
illi qui nos constanter scelere tam
levia dampnando admonemus
vel locorum vel honorum privatione
decernendos consentiendo perpetrare
videntur ut cogitantes quante ista pa-
ciencia sacrilegum meum cogitantur
faciat et rabiem dampnationis
liberamini diligentissime certe
vere crassimi consensores consul-
tores desunt. Et causa habes
preterea q. dixi videntur. Si audieris
ab una correctionibus eos xxiii
q. iii. Si audieris Quid in legi
tradidit prophetes cum tamen
satis videtur cum q. semper fiat
hospitali ecclesie vel principis vel
civitatis vel vel correptionibus vel ul-
cione potius quam consilia vel
obedientia q. faciat videantur xxiii
q. iii. Quid culpatur et q. iii c. i. et iiii
q. iii. Item ex duobus

Quadragesimo quinto utrum aliquo
tempore ecclesia in quo non cadit
hereticis vel occulti vel manifeste
et videtur q. conveniat aliquo tempore
esse cum enim fides multiplicatur
ultra debitum fidelium oppositum
si infidelitatis minuetur ergo cum
erit fides in summo quantum ad mul-
tiplicationem credentium ergo tunc
omnino cessabit heresis. Sed videtur
contrarium per hoc q. dicitur Math. xiii. sinite
utraque crescere usque ad messem
autem dicit Crisostomus: filii ergo
heretici qui zizania intelligunt us-
que ad consumacionem seculi durabunt.
Ad q. dicendum Willelmus q. dicitur in
glosa super i ad Thes. ii. nisi dicat doc-
tores et glosa quamdiu stabit mun-
dus regnum Christi omnis in finibus suis
sapientia scelus et heresis sunt durabunt

tum aut finibus mundi adveniunt
remissa scelerum. Et apostolus accepit
q. semper erunt aliqui heretici vel
infideles homines ad contrarium pa-
tiam fidelium recipiant. Ad obiectum
autem in contrarium dicendum est q. licet augea-
tur fides quo ad multiplicationem
credentium et multitudo plenitudo
gentium intraverit non tamen
est omnino heresis tolli. Illa enim
plenitudo intelligitur quantum ad singulas
gentes non quantum ad singulas
homines, vel hoc est contrarium
q. dicitur Luc. xviii. non erit istud
non stabit et dicit magister. Et
deo adiuvante non stabit consilium
eorum hac autem intellige q. non
prevalebit contra ecclesiam non ne-
gamus q. aliquotiens heresis possit venire
vel usque ad finem mundi sicut
recepit scelus finibus aut mundi
large potest accipi.

Tercio decimo queritur de
irregularibus aliquibus utrum sint
recipiendi et non videtur q. non
sint recipiendi delinquentes
enim contra fundamentum ecclesie delin-
quentes aut contra fundamentum
indigni sunt gratia ecclesie ergo non
sunt recipiendi. Sed contra in illo
decretali ad habundanciam dicitur
q. si aliqui post abiuracionem
errorum purgacionis statim ad
episcopo deprehensi illius erunt de
periculo sint in abiuratam heresim
recidisse seculari iudicio sunt
relinquendi ergo tales non sunt
recipiendi aliquando autem ergo est
post abiuracionem aut post primam
heresim. Si post abiuracionem fal-
lacie tempore in abiuracione fuit sicut

468

desiit ergo quod hoc est / apostolice sedis ergo penam contra ipsos non esse recipiendos. Constat contra ille claudit gremium ergo talibus non debet claudere gremium. Item dicitur in capitulo ... ipse petrus dicens quod si peccauerit in me frater meus non tamen dimittendum est septies sed contra septies septies. Sed illud est magis proprium in membris ecclesie sed hereses ergo separatus ecclesie qui apostolice sedis designaretur non tamen debet dimittere septies sed septuagies septies. Ad hoc quod dicitur quod redeuntes absque condicione deliberacione (?) condicionum recipiendi sunt / primo ad unitatem ecclesie et ad suam bonam famam recuperanda sicut supra hereticus et scismaticus ubi loquitur de pena hereticorum. Sed non postea de ipsis sunt recedisse monendi ipsi non receperunt hoc licet est apostolice sedis abhominatorum, non ut alii timeant similia attemptare. Ad id non quod primus illum est dicendum quod licet delinquit / tamen fundamentum ecclesie tamen si volunt venia prima tunc sunt / recipiendi ut ... pietatis matris ecclesie erga illos qui aliquando erant filii ut fiat quod iustum est / ... de hereticis et scismaticis ... esse hoc quia tamen corporis obstinatio membrorum ecclesie ... nec hec apostolice ... tamen ut apostolice sedis ... apostolice ... tamen ... Ad aliud dicendum quod ecclesia non claudit gremium redeunti ... si statim ... revertit. Ad aliud non ... illud quod dicit petrus ... de penitentibus ... est peccatum quod in ... fit ecclesie intelligitur aut de illis personis quibus ... fit ... si petit ... dimittendum est ... ita tamen quod ... satisfaciat ... si peccauerit ... talis ... fiat ut ... tamen ut ioseph filius suus ... ut ... vel ... Quidam ... qui ... sunt / ad ... et ... liberati possit ... vel ad ... in ... ordinibus ... Ad id quod ... de dispensacione ... sunt ... et ... in ... unitatem ... in ... ordinibus ... alia legittima ... apostolice ... dispensacio ... attendendum est quod ... ad ... ecclesie recipiunt ... dispensacione ... ordinibus vel ...

Quinto dicendum est de separatione et primo quod sit scisma. Secundo utrum scisma consuetudine heresim et declaratione eius ... Tercio de ... scismaticorum

Quarto de separatione scismaticorum

Quinto de ordinatis a scismaticis

Sexto de ... vel ... Septimo de pena scismaticorum.

Dicitur autem scisma sicut ... illicita ... ecclesie ... dicitur autem scisma ... scisma ... in unitate scismatis ... pelagius

ipsa sapina scissura sonat. sed ab unitate scissura esse non pot non ergo unit. innuit et scis maticos innuit. Et pot queri que sit ecclesiasticorum unitate dis cessio sapine intitulet. Ad hoc dicendum est. presertim quod dicit cathe tus. nulli dubium est qui apostolica ecclesia male sive cum eius sanctorum regulis nullatenus innuit. de climate exit. Item nulli dubium sit quod non solum pontificali crecatos sed ceteris etiam religionibus relatis sedibus apostolicam quod ad capitulum eorum debeant reservari. Item pot queri cuius modi discessio debeat dici sapina. Dicitur enim omnis transgressio vel contemptus canonum dicit discessio sapinatica plenius. dicit sapinatici. Ad quod videndum quod illa discessio dicit sapina tamen aliqui ius contra rom. ecclesie admittunt contemptu eius instituta contemnendo et contempnendo vel aperte ea repetendo.

Secundo queritur utrum sapina gene rat heresim vel comparatione eius inquisitione. et videtur quod omnis here ticus sit sapinaticus. Omnis enim hereticus a societate ecclesie se dividit. qui autem a societate ecclesie se divi dit sapinaticus est. ergo omnis he reticus est sapinaticus. Item aug. in li. de vera relig. heretici pervert. dogmate ecclesie accidit hereticus relinquit sapinaticus. sed perculo de est relinquere. ergo hereticus est sapis maticus. Item aug. contra fau stum sapina est eadem opinione contra atque eadem ritu colentem quod ecclesia solo delectata dissidio

heresis non dividit. affirmatur. absque que catholica credit. contra go hie sed non est sapina. Item aug. in li. de vera relig. ecclesia ubi he ticus adgubatur doctrine sive scis maticus non addormitur stabi litatis sive. Item ergo dividit ab eo et utilitatis non est heresis sapina. Ad hoc dicendum est quod non sapinatis pro dicit quid proque cuius discessione alienata contrahit. ut non accipit. sepe. xxiiij. q. iij. quod non distabilis illud de sociis lapidibus quasi secta lapi des sunt qui unitate sociavit alienas non dicit sapinaticos quod est per annatibus contra obedientia omnis capitis esse se mitter illud apostoli ad thessa. in. iij. hoc pro solum quod illud est ve ritas enim quedam locutio de scis maticis qualis de alie non loci de sapinaticis tractatur. Item quibus de capitulis lignum pecii quod in quinque primum qui adulteraverunt. et pro hoc aliquibus modis posse. quod in manibus est pec. deadlis eius cubiculis relictis valeam adhere runt valida fuerit sapientie sic heresis. xi. de xi. de si. decessit quod adversus dominus inquit in vestibus dolori possit disserii sic impossibile ut videt illius sapinaticis. illius aut etiam sunt transgresse se puniri. Item videtur pro scis non dicit discessio pro eadem sectae sunt pro precio dicitur sed tamen pre precio adulatur quod sapinatice runt. ecclesia pro pro hoc quod duc tibus qui remanserunt cum dominus dominum primitus filii pecii disse

sciatis licet postmodum vita non unde
illa pena esse principalis apparet ibi
sed non alicubi comminari penam puni
tivam scisma quam heresis licet pat
esse quod pro maiori continuacione unde
illi fecisse scisma quam alii nisi
sunt in adesse quanto autem maior
est contemptus tanto magis est re
levare peccatum

Tercio quantum de potestate scisma
ticorum et unde quod non habent
potestatem probatur quod dicit Cyprian
dicens hereticos et scismaticos nec
habere unde aut potestatem consimiliter heret
icum i q. i in monachum ubi dicitur qui
nec unitatem spiritus nec communionem
pacis observat sese ab ecclesiarum vin
culo ac sacerdotum collegio separ
ans nec potestatem potest habere nec ho
norem ¶ Idem facit quod dicitur xc
c. i q. i ubi dicitur ordinationes ab here
ticis ... per providentiam hec parrochia
ibus unitatis esse consensum addi
centes ... dignitates seu bene
ficia ... scisma
ticis acceperunt careant impe
tis ¶ Et unde quod probatur quod dicit
Augustinus in li. contra Donatum sicut
redeuntes qui fuerunt quam recte
dicit ordinati sicut unusquisque non
iterum ordinantur sed aut administrat
quod administrabat si sic ecclesie utilitas
postulat aut si non administrat
sacramentum tamen sue ordinationis
gerit ... ergo ordine non admittitur
... potestas potestate non admit
tunt ergo scismatici habent potestate
¶ Adhuc dici potest quod duplex est scis
maticorum unus qui in scismate
eligitur talis quam in scismate
tamen ... electus potest

terum non est sicut nec habet dignitate
... non intelligit ... de
nunciacionis qui ... doc
tus ... intelligendum est quod di
cit de scismaticis i q. i ¶ Et
aliud contra scismaticos qui
receperunt ordines vel unitate
ecclesie preposita magis scismatici re
ceperunt tales licet retinent
plenum ordinem licet non retineat
ordinis execucionem prout eum
receperunt ab ecclesie unitate re
sunt ... predicti potestate executionis

Quarto quantum de sacramentis
scismaticorum ... dicitur quod non
sunt vera sacramenta probatur quod dicit
... quod ... non ... quod scis
matici conficit in unitate ... ex
... nec ... divisum
esse ... apostolum
... consuetudine ... ab
... sedi
... accurat ...
non facerent ... ergo ... vera
esse sacramenta ¶ Item Cyprian
... dicit salubrat sa
cramentum ... collectionum commu
nionem ... hereticis et posse ...
quibus nec ... nec ... dicitur
esse ... ¶ ... autem ...
... apud illos ... sed non pos
se ubi ... est ... sta
... omnia ... convenit

¶ Item ... dicitur quod ... vel
heresi ... non recipiunt ...
ordinationes ... sacra ...
... non negamus ¶ ...
unde ... si ... scismatici
scismate vel heresi ... non est
... nec ... ¶ Contra
Augustinus in li. de baptismo ... sacra
... tradere ... scismatis

¶ Item augustinus in libro contra donatistas quosdam retorquet et sustinet et alios sibi adherentes qui dicebant apud hereticos vel scismaticos non esse sacramentum dicens quod baptisma sive a scismaticis sive ab hereticis in forma ecclesie celebratum ratum esse. ¶ Ad quod dicendum est secundum augustinum in libro de baptismo contra donatistas quod sacramenta sunt que in forma ecclesie data sunt ab hiis qui separati sunt ab hiis debitis non collocata. ¶ Ad aliud in quantum dicendum est quod illud quod dicit pelagius intelligendum est de hiis qui non in forma ecclesie conferunt vel cum non est ibi sacramentum. Tercium hoc patet primo. Illud non repetitur quod scismaticos conferret et illud separatus preceptum tamen non sanctificat. Si non intelligatur de illis ordinatis qui in forma ecclesie fiunt licet sit scismaticus. Secundum hoc retorquendum est ad effectum salutis secundum quod dicit augustinus ubique insufficientibus sacramentis salubriter non traditur licet aliquid sacramentum necessario salubriter accipiatur et aliquis scismaticos ministrante nichil non distinguendum sacramentum ab effectu sacramenti et hoc modo possumus intelligere illud quod dicit. Dicendum secundum quod dicit augustinus non indiget baptizatus recte a primo repetisse in vita eum in deberet illi auctoritati evangelii qui non est mecum contra me est et qui non congregat mecum dispergit. Et attende quod opportuit illa auctoritate que in xi lucae xi dicit dominus nolite prohibere qui non est adversus nos pro nobis est. Et dicitur inutile de ecclesia nonnullos ab eo qui sepe occulte accederet si ad hoc parati sunt ut non deo habentes esse iniquum quod in heretica vel in malis catholicis non sacramenta in quibus nobiscum sunt ad versus nobis non sunt si quam pro unitate contra que adversum nos sunt detestari et prohibere debemus. ¶ Ad id non quod ultimo obicitur dicendum est quod illud argumentum aggressi sunt in re tenet atque intelligatur de illis sacramentis que fiunt in forma ecclesie. Si autem fiunt in forma ecclesie licet donent scismaticos qui tamen sunt precisi ordines illa sunt sacra et non illi salubria accipiunt.

Quidam quibus decordinatis a scismaticis qui recipiunt ordinem utrum ordinem recipiant vel utrum ordinem recipiant non ordinem hoc quod dicitur i. q. i. dicitur non dicitur quod dominus ordinatus est indiget tamen quod suis ordinibus non sufficiat cum hereticus et alii tamen ordinatus ab heretico non sunt ordinatus. ¶ Item urbanus quinquagesima scismaticis atque romane ecclesie adversariis se ordinari permittit instinctu hoc non vult dignum hereticis eloquens illa dominus indulgentia instaurandi in ordine. ¶ Item quam quod posset honore dignitatis qui ab illa accepit quod precisione dicitur non sunt legitime ... non possunt. ¶ Confirmatur verbis qui ab episcopis precisis

catholice ordinatis sed in forma
ecclesie romane ecclesia reconciliatis eo
secundum quod sunt eos qui manuum
impositionem ad ecclesie unitatem redierunt
sententialiter a Christo ordinibus uniuer-
sis suspensi in locum quem intrare
non concedat quo suscipiunt
ordines confirmabiles. ¶ Item
baptizatus in forma ecclesie est
baptizatus quamvis extra ecclesiam
in forma ecclesie et quamvis extra
p. i. ordinatus in forma ecclesie
ab eo qui sunt potestate et ordi-
natus. Item quidam dicebant
tunc videtur quod eo reddent ad
ecclesiam quoque pro ordinibus / q. /
dicit Urbanus dicit enim quod si a-
liqui sunt ordinati ab excommu-
nicatis quondam tamen catholicis
episcopis sed non symoniace acce-
perunt ordines sed intra ecclesiam
mane hoc invenerunt in ipsis ordi-
nibus permanere permittimus. ¶ Videtur
autem contrarium prohibet quod idem Urbanus
dicit ordinationes que ab heresiar-
chis nominatis [illegible] facte
sunt / irritas et irritandas esse
hortamur contra ad aliquid hoc
[illegible]. ¶ Ad quod dicendum quod
sive quis recipiat ultimam ma-
nuum impositionem in ecclesia sive extra
dum tamen formam ecclesie servet
in ordinando in forma ecclesie
fuit ordinatus neque ordinem quem
fecit sed non ordinis executionem
sive recipit sive usurpavit aliquis
ordinis. ¶ Ad aliud autem dicendum
est quod loquitur de illis qui
extra ordinati sunt sed non in forma
ecclesie vel ab illis qui non receperunt
/ potestatem ordinandi. ¶ Ad
secundum dicendum et quod non habent
ordinis executionem quantum et [illegible]

sed distinguitur quia quidam illorum
ordinati sunt ab eo qui recepit
ultimam manuum impositionem in
ecclesia et tales per aliquas dignitates
tollerabiles propter respectum [illegible]
nis suscipiunt [illegible] aliud [illegible]
impedimentum. Alii autem sunt ordi-
nati ab eo qui recepit ultimam
manuum impositionem extra ecclesiam
et tales necessario tollendi sunt
si innotuerit et probatum fuerit
et hoc dicitur capitulo illo canone in-
telligam canonice etc.

Tercia questio de confirmatione an
confirmatio vel sit sacramentum
et videtur quod non sit tantum
[illegible] quam sit [illegible]
de filiis [illegible] ubi dicitur [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] tangere [illegible]
que sunt [illegible] nec [illegible]
[illegible] corpus proprio accepi per
quod tamen [illegible] non est
[illegible]. ¶ Preterea [illegible] di-
cit tangit [illegible]
[illegible] quod [illegible]
[illegible] sunt non est [illegible]
[illegible]. ¶ Preterea [illegible] sicut
[illegible] de [illegible]
[illegible] aut non est intelligen-
dum. ¶ Sed contra videtur quod [illegible]
quod dicit [illegible]
[illegible] ubi dicit quod [illegible]
accipi [illegible] tamen
sine [illegible] sacramentum
[illegible] accipi [illegible] aliquis [illegible]
[illegible] sine [illegible]. ¶ Ad quod dicendum
est quod non [illegible] tamen
[illegible] sacramentum
[illegible] sacramentum [illegible]
quod [illegible] si aliquis non [illegible]
[illegible] [illegible] ab eo

recipiendi si tamen aliquis sit pre
sumptus saltem larga recepit
officium saltem non dat [illegible] dicit
[illegible] quod [illegible] aliquid
quod ipsis ad [illegible] aliquid
quod [illegible] ad [illegible]
[illegible] et hoc accidit in dignita
te cappellanie recta

Septimus queritur de pena sacri
legiorum quibus sunt sacrilegia
tam spiritualis quam corporalis et
depositio sicut [illegible] de pe
nitentia [illegible] xvi [illegible]
etiam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] q. xi [illegible] ubi dicit [illegible]
[illegible] leges [illegible] ut ab
[illegible] [illegible] [illegible] parte
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] est [illegible] sacri
legium [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] qui [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
qua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
tus est [illegible] sacrilegia fe
cit [illegible] si [illegible]
[illegible] [illegible] sacrilegia fa
ciendo [illegible] [illegible] ap
[illegible]

Consequenter [illegible] de aposta
sia [illegible] qui [illegible]
[illegible] et quid sit [illegible] [illegible] distinctio
ad [illegible] [illegible] [illegible] quis
dicatur apostata [illegible] utrum
omnis apostata sit infamis
[illegible] utrum omnis apostata sit
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] utrum clericus apostata [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Apostasia [illegible] sit diffinitur sic
apostasia [illegible] est

[illegible] [illegible] fidei obedie
ntie [illegible] religionis [illegible]
[illegible] religio [illegible] [illegible]
[illegible] religionem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] claustrales re
ligiosi dicuntur [illegible] apo[sta]
sia [illegible] [illegible] [illegible]
apostata [illegible] apostasia [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] dicit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
recedente [illegible] [illegible] sedis [illegible]
[illegible] inobedientie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] obedientie [illegible] dicit
[illegible] apostasia [illegible] [illegible]
quis [illegible] [illegible] religionis
recedit [illegible] [illegible] apostatat [illegible]
[illegible] [illegible] clericus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicit [illegible] ad [illegible]
quod difficile [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] qui [illegible] in monasteriis [illegible]
[illegible] ita non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] qui in monasteriis
defecerunt [illegible] autem [illegible] [illegible]
[illegible] sit apostata [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illud [illegible] mitto
te ad filios [illegible] [illegible] apo
statrices [illegible] sic qui fide rece
dit [illegible] apostata est ergo qui
[illegible] ad [illegible] apostata est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui
[illegible] [illegible] ergo omnes tales
sunt apostate [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] [illegible] [illegible] ergo [illegible]
recedat [illegible] [illegible] [illegible] dicit
apostata [illegible] [illegible] [illegible]
te [illegible] mortali [illegible] [illegible]

est quod nomine apostasie dicitur
duplex sicut dicit glossa super illud
psalmi ezechielis dicit duobus modis a
postate aut cum homo a deo recedit
fide aut opere ¶ Secundum hunc modum
generaliter accipiendo dicitur peccatum
mortale post statum gratie
vel post statum innocentie rece
dere ita apostatare ¶ Secundum autem
quod proprie dicitur et proprie dicitur apostata
ille qui predictis modis illo autem mo
do qui proprie accipitur dicitur xxvi questione
una ¶ Non licet ubi apostata fuisse dicitur
in textu sicut salomon qui post annos
cum mulieres ydolatrauit et ce
teris postea tamen ibi nomine apo
stasie ponendi ¶ Item videtur quod
scilicet plurimus sit apostata ita
non tamen dicatur apostasia modis
predictis ¶ Si enim talis simpliciter est
apostata non tamen dicitur aposta
ta modis predictis dicit autem glossa
super illud xxxiiii questione ¶ Apostaticus et ce
teris delectatur ¶ Item ecclesiastici x
super illud initium superbie hominis
glossa non est maior apostasia quam
creaturam creatori recedere quod
initium apostasie superbie ¶ Superbia enim
est si creatura velit equari
creatori hoc ergo creatura sunt
initium peccatorum ergo videtur superbus
sicut dyabolus primus homo fuit a
postata ¶ Non ergo predictis modis
tantum dicitur apostata ¶ Ad quod dicen
dum est quod ad dicendum supra apostata
ta nomine apostasie accipitur
procedere a deo per peccatum mortale
voluntatem dyaboli primum peccatum
per vocari istud genus aposta
sie ad apostasiam inobedientie nam
cum serviunt lucifer preceptum proprium
in mente ¶ Similiter nec sunt ipsis

preceptum ei impositum quantum autem dicitur
ad illud super ecclesiasticum quod non
est maior apostasia et cetera intelligi
potest de recessu per infidelitatem et
secundum hunc modum est quod non est maior
apostasia iniquitatis cum principium
est superbia ¶ Si non recessus cum
plicatur intelligitur tamen sicut
quod lucifer primus peccans recessit
fecit non quod omnis recessus a deo
ideo sit apostasia ¶ Circa hoc
casum queritur si discordia sit apo
stasia et omnis discordia sit a
postata quod non videtur quod apostata sic
ut apostasie causam cum discor
dia non est recessus a fide vel
inobedientie sed contra aut irregula
ritatis ¶ Sed tamen hoc est illud
quod dicit in prima apostata
cum quod irregularitatem incurrit videtur
glossa quem sum modicum irregularitatem
dicitur volunt primus apostata
nominant quod nisi ineat super
licentiam ad apostasiam non dicitur
eius initus aut ipsa me transire
facit per ordinem super ad secunda
via irregularitas non vocatur ¶ Ad quod
dicendum quod sonans discordias
inter sapientiores discordia cum
irregularitate dicitur ita sonans
discordias cum pervenit ad summa
apostata dicitur secundum modum supra
dictum non tamen omnis discordia
est apostasia ¶ Sed cum hoc primum
ut sit recessus ab unitate ec
clesie ¶ Item videtur quod
predictis quod apostasia non sit proprie
receptum ab ipso vel sapientie
quia sit quod adulterium cum
dicitur hoc sit apostata apos
tasia perfidie et talis apos
tasia inobedientie non videtur

adiunctae distinguuntur ista peccata

¶ Ad quod videtur quod licet adeo sint
re aliqui hereticus et apostata dif
ferunt tamen ratione hereticus enim
enim dicitur quia a fidei katholi
ce unitate se dividit aposta
sia vero quia a statu fidei solummodo
quem habuit retrocedit me
lius autem est ut [illegible] a
sede quam post [illegible] retrocede
runt heretici et sic et apostata
dicitur secundum quod re differt ab hereti
cis et scismaticis apostata dicitur ille qui
a statu regulari recedit

Secundo quomodo quis dicendus
sit apostata et primo de apos
tasia perfidie primo enim quod aliquis
bene credit metu tamen mortis
hoc non confitetur sic sunt illi qui
sunt inter sarracenos similiter illi
qui metu sarracenorum consulatum
sepulcrum machometi vel etiam cau
sa placendi eis quamvis utrosque eos
dicendi sunt apostate apostasia
perfidie credo quod sit apostasia
enim est temeraria recessio ab his
que fide continentur illi autem qui
non confitentur sed ore negant tamen
a confessione fidei recedunt ergo
sunt apostate. Secundo qui nouum
rum q[ui] sicut relinquunt unum ma
ter docendi vitam religiosam re
linquunt ergo sunt apostate ¶ Tamen
manet ipsa fides in corde ma
nente autem fundamento non dicitur
apostata ergo tamen non dicetur
apostata ¶ Ad quod videtur dicendum quod
si nullomodo in corde deviet a
fide licet actibus non confiteatur
vel negent propter metum ad hereticam
non sunt censendi apostate apos

tasia perfidie possunt tamen dici
apostate quia in actu quia a confessi
one fidei retrocedunt illi autem
qui venerantur machometum quem tamen
dei per hoc intendebant deo placere
quando erat inimicus dei per apostasiam
sunt censendi sicut enim aposta
te dicuntur qui derelinquunt fidem et
eorum que fide continentur ad eorum
fidei se coniungunt sic faciunt illi
qui hereticorum doctrinis se
tamen attribuunt ¶ Similiter potest dici
de illis qui se faciunt circumcidi pe
tentes [illegible] legali qui
sibi fuerit [illegible] autem attende
dum est quod quamvis non confide
liter sed metu mortis aliqui
talia faciunt mortaliter peccant
nullus enim ad aliqua talia ubi
est mortale peccatum ita [illegible]
dum [illegible] metu mortis
sed induci [illegible] enim mori
[illegible] quam [illegible] ut sic dicit
augustinus [illegible] ad [illegible] ¶ Ad
hoc enim quod utrosque incidit intu
itum quod est apostasia perfidie et
apostasia inobedientie qui inobe
diens est mandatis sedis apostolice
quod non videtur apostasia enim perfi
die et apostasia inobedientie
se dividunt [illegible] non ergo qui incidit
in apostasia inobedientie incidit in
apostasia perfidie vero ¶ Contra
dicit gregorius peccatum paganitatis
incurrit quisquis [illegible] dum se asse
rit sedi apostolice obedire contemp
nit ¶ Ad hoc dicendum quod dicitur
peccatum [illegible] [illegible] ariolandi est
nolle obedire et scelus ydola
trie nolle adquiescere sed constat
quod non dicitur efficiatur paganus vel

articulum qui numquam credidit quod est
sicut apostata apostasie perfidie
¶ Ad quod dici potest quod apostasia perfidie
potest dici dupliciter. Uno modo cum
cadit aliquis a fide articulorum omnium
vel plurium qui ponuntur in symbolo
maxime illorum qui pertinent ad
divinitatem vel ad humanitatem christi et hoc
modo talis non cadit in apostasiam
perfidie. Alio modo non dicitur apo-
stasia perfidie cum male sentit
de illis articulis symboli qui est
apostolorum et etiam hoc modo
apostasia inobedientie committitur
et dispositio ad hoc quod fiat apostata
apostasia perfidie. Cum enim non
velit obedire sedi apostolice in hiis
que ad eam pertinent, aut hoc est
quia male credit de ea aut disponitur
ad male credendum de ea
tamen non est hic apostasia
illa. Una enim refertur ad credi-
bilia, alia vero ad agibilia. ¶ Ad
id vero quod queritur [illegible] dici
potest quod hoc dicitur per quandam similitu-
dinem ut sic pelagianus non
recte sentit de sede apostolica et quod
in ipso lex mandata eius ita
[illegible] sic mandata et dispositio
ad non recte sentiendum. ¶ Ad
id quod [illegible] de illa regula dici potest
similiter quod licet non sit proprie
ydolatrie peccatum, est tamen quasi
[illegible] quod dicit ydola-
tria recedit a cultu principis
in infidelitatem ita talis recedit
a cultu capitis committit nolens
obedire. ¶ Secundum queritur utrum qui
non obedit difficulter mandatis summi
pontificis [illegible] est apostata [illegible]
[illegible] in hiis que non sunt contra
deum quod [illegible] apostata autem est
Gregorius in libro registro ¶ Sed contra

[illegible] quod licet eum equaliter obediendum
esse prelatis et aliis sed hoc eciam
est indifferenter omnibus prelatis eccle-
sie obediendum esse prelatis aliis sed
hoc eciam esse indifferenter omnibus
prelatis ecclesie obediendum quod cum
non sit verum est concedendum apo-
stata apostasia inobedientie qui
non in omnibus obedit. ¶ Item qui
non obedit in omnibus in quibus tenetur
obedire propter hoc est apostata
apostasia inobedientie quemadmodum
non obedit propriis suis prelatis et
episcopis. ¶ Ad quod videtur potest
quod hoc quod dicit pelagius quod in
illis obediendum est que pertinent
ad divinum cultum obsequium et que
pertinent ad suum officium quod debet
exercere principaliter circa conversationem
et salutem animarum [illegible] circa
dispensationem utilem dispensationem corporis
[illegible] et hoc est quod dicit
pelagius in hiis que certe
utilitatis curam pertinere [illegible]
sed [illegible] obediat ei committentis
competentem. Si autem precipiat in hiis
que non pertinent ad divinum vel divini
officium non propter hoc tenetur obe-
dire ut si precipiat ei nulla
precedente causa debita quod [illegible]
[illegible] bonum [illegible]
ditus est non propter hoc tenetur
obedire sed cum precipiat in hiis
ad que subditus tenetur obedire
non propter hoc sed [illegible]. ¶ Apostata
[illegible] obedit. Si tamen canoni-
ca sed [illegible] monitione precedente ipse
in publica inobedientia committitur tunc
potest dici apostata apostasia
inobedientie. ¶ Preterea [illegible] augustinus quod

obediendum est superiori prelato cum
precipit contrarium ei quod sibi iniungit in-
ferior non tamen propter hoc est apostata
apostasie inobedientie si permanet
non vult obedire omnibus. Item
superiori prelato non cum semper in
omnibus obediendum est magis super-
iori quam inferiori ut puta si papa pre-
cipiat ei contra quod suus subditus aliud
et metropolitanus precipiat contra-
rium aliquod papa magis est obediendum.
Item episcopo quam metropolitano non in om-
nibus tamen sed intelligendum est illud
autem vel de illo prelato qui or-
dinarius est et immediate singulorum
Item summo pontifice vel de illo quod
inferior medio est in predictis
tamen cum magis est obediendum
superiori quam inferiori prelato metro-
politano aut obediendum est in hiis
que devolvuntur ad ipsum per appella-
tionem vel in hiis que spectant ad
canonicam eius institutionem quod est
propter negligentiam inferioris prelati a-
liquam aut consuetudo dummodo ob-
tenta prescriptione eius potest conferre.
Item generaliter de apostasia conferre
circumstantiis utrum ille qui acce-
pit primam tonsuram si deserit
eam peccat peccato apostasie quod
videtur per hoc quod dicitur in c. dudum
de clericis coniugatis. Si qui clerici
coronam relaxant apostata fit.
Sed videtur contra quia potest accipe-
re uxorem corruptam vel transferre
se ad officium militie et tunc
potest non portare coronam vel
non habere tonsuram clericalem sic
dicitur in c. Item quicumque clerici
viduam aut secundam uxorem duxerit

omnibus ecclesiasticis dignitatibus privilegiis
denudetur laicali cum filio homine
concessa. Et hoc etiam videtur quod si
hoc ab ecclesia statuitur quod non sit
ei peccatum ducere uxorem propter hoc nec
sit ei peccatum deserere tonsuram vel
non portare coronam maxime
cum sit inscandalosum populo. Item
tonsura negotia secularia dedecet
redundat in vituperium ecclesiasti-
ce ipsius corona cum potestatis sit
nemo militans deo implicat
se secularibus negotiis. Item ad quod
videtur dicendum quod sic est de illo qui sunt
natura legitimus vel coniugatus
si accepit uxorem accipiendo pro-
bat et tamen non peccat reddendo
debitum sic videtur quod si accepit
primam tonsuram vel coronam si
postea deserit intendendo se ad
contrarium actum peccat [illegible] actum re-
cedendo [illegible] et peccatum apo-
stasie cum cum obligavit se do-
minus dicitur pars hereditatis mee
peccat recedendo. Item ad aliud di-
cendum est quod licet licitum sit ac-
cipere uxorem propter malum incontinen-
tie vitandum [illegible] cum habuit
votum continentie [illegible] sicut
et in susceptione sacri ordinis
[illegible] licitum non est ad [illegible]
professionem [illegible] quod si sunt
propter scandalum vitandum licite
non deferre tonsuram clericalem.
Et notandum quod tenentur clerici por-
tare coronam nisi sint [illegible]
[illegible] vult [illegible]
privilegium clericale [illegible] si non pe-
tere [illegible] scandala [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] in aliquibus [illegible]

x a3

contingeret ut si inserta esset timoris
exigit tonsuram vel habitum suum
formari sicut habetur in c. de
vita et ho. clericorum clericos inter
sacris ordinibus constitutus vel
[illegible] professionem et sic uxorem
ducunt dicit Leo papa de xxxii
distinctione quod post hoc licitum
sit deponere tonsuram clericalem
et eo quadam ratione et licitum
¶ Ad secundum vero dicendum quod illud est
verum quod non debeat quis illud addere
verum tonsuram clericalem insignium
tamen potest eam portare nisi aliud ei
contradixerit

Tertio queritur utrum omnis apostata sit infamis quod videtur
decretalis per singulas dicit apostata
eum prodire et infamis fiet
habetur ab Alexandro questione iii. c.
omnis apostata refutandus est ad
religionem suam nec matrimonium contrahere
neque agenda aut testibus suis
tenendus et similiter dicitur de quo in c. de
conversatione coniugatorum ubi dicitur
quod illi qui infidelitatis non accusantur
infames efficiuntur sed apostata
ab apostasia inobediencie infamis
efficitur sic dicit Pius papa
si quis apud apostolicum vocatus fuerit
litteras apostolicae sedis liberet tunc
gressus sunt infames efficiuntur
Similiter apostata apostasia irre
gularitatis sic habetur vi. q. i. c. a
liene ubi dicitur infames omnis
tempore esse qui iam fide ante
pravam lectionem perierunt tamen a
apostatum vel regularem professionem
auctoritate ritum amittunt ac
eundi vel testificandi licentia
deneget his qui prave religionis
omnis inania dignitate tenuit ipso
siti normam his qui prave religionis
inanis dignitate aut re
gulant prohibita neglexerint ¶ Sed
aut quod non omnis sit infames
tamen eam aliquibus astante talem
tu clericali tuus effert se ad quinque
descendens tonsuram clericale non
efficitur infamis et ibi alienum sit
contra. ¶ Similiter arguitur videtur
de aliis eam superiam ad unitatem
esse vel ordinis sui redeuntes
eorum eam confirmare se debet deus
si deus penitenti non imputat
peccatum peccati quod nec ipsa ecclesia debet
imputare ¶ Preterea hoc videtur ar
gui per hoc quod dicitur amittunt quod
ad religionem suam non est impedi
mentis interposui designat sed
hiis tempus ¶ Ad quod dicendum est
quod sicut supra habetur est apostata
apostasia perfidie infames effi
ciuntur per apostasiam non inobediencie
vel apostasiam irregularitatis alias
dum etiam infamis efficitur
non aut dicendum est de illo qui cum
sit in minoribus ordinibus constitutus
propter malum ingratitudine intendens
tuum ferret se ad quinque propter ista
dicta voluit dimittit tonsuram
clericalem ¶ Ad illud vero quod ecclesia debet
se conformare deo dicendum est quod
licet et quantum est de se veniam culpe
dederit non potest eos non dubitat
statum eius penam dimittit sicut
etiam nec ipsa ecclesia dimittit
hic aut infamia pena quedam
est consequens culpa huius status ab
aliis in omnibus absoluta culpa hec
aut potest esse vel ut melius ut
tu vel esse propter [illegible] ¶ Et
cum fide [illegible] vita fecit non
interim ei ultimus fidei adhibere

Quarto queritur utrum obediendum
sit vobis sacramenta fidelitatis
tibus dominus apostatis quod videtur

pro hoc quod dicit/ Ambrosius Iulianum im-
peratorem quamvis esset apostata habu-
erunt tamen sub se Christianos mili-
tes quibus cum dicebant/ pro du-
cite aciem pro defensione rei pu-
blice obediebant ei similiter le-
gitur de aliis multis sanctis qui sub
principibus infidelibus milita-
bant/ ¶ Sed contra videtur de ipsis a-
postatis/ pro hoc quod dicit Grego-
rius vii. nos sanctorum predecessorum statu-
ta tenentes eos qui excommunicatis
fidelitate aut sacramento con-
stricti sunt apostolica auctorita-
te a sacramento absolvimus et ne si-
bi fidelitatem observent omnibus
modis prohibemus quousque ad
satisfactionem veniant/ ¶ Ad quod dici
potest quod principes qui cito ab eccle-
siastica/ | communione talis ab
ecclesia est propter apostasiam nomi-
natim subditi absolvuntur ab eo-
rum et ab obedientia/ sacramenti
ti quod autem/ | dicitur de Iuliano intelli-
gi potest quod non tunc fuit excommu-
nicatus vel hunc talis erat/
abiectum vel si erat excommunicatus
noluit tamen ecclesia romana ab eo
obedientiam subditorum propter scanda-
lum evitandum ubi enim princeps
delinquit vel multitudo cum eo
aliquid detrahendum est de severi-
tate ne maior fiat ruina ¶ Ali-
tamen videtur dicendum quod aliqui qui
cum subsunt principibus qui non
quam sunt fideles | sibi eum per alte-
rum non possunt compellunt militare
contra in bello iusto dummodo non
cedat | in detrimentum fidei sed si
cedat ad salutem fidelium ¶ Ite-
ratione secundum quod utrum apostate
sint ipso iure excommunicati pro
hoc quod dicit Ambrosius | Di-
vinis dogmata mandata vel

dicta vel decreta pontificalia fide
vel ecclesiastica disciplina protervi-
tate in universalem vel futurorum
malorum a predictis apostolice sedis
salubriter promulgata contempserit
anathema sit similiter quod vel
te fidelium de illo qui committit
apostasiam a fide ipso iure
est excommunicatus sicut hereticus sicut
dicit ab eo ad absolvendum ¶ Sed
quid dicendum est de hiis qui inci-
dunt in apostasiam irregularita-
tis dici potest quod tales si admo-
niti noluerint redire excommunicandi
sunt | Dico autem de apostasia a
religione aliquorum vel ordinis
et consuetudo est si stetit in contra-
ria usque ad certum tempus statu-
tum excommunicetur

Quinto queritur utrum clericus apo-
stata sive beneficio ecclesi-
astico et videtur quod sic pro hoc quod di-
cit Gregorius si quis clericus in
dignitate aut gradum sacerdotis devenit
cum digitus ecclesiastice studiis de
videtur utrumque modo de apostasia
| Clerici qui relicto ordine et habi-
tu suo in apostasiam tamquam laici
conversantur si in crimine comprehensi fue-
rint per censuram ecclesiasticam
non pro pristino liberari ¶ Sed videtur
contra pro hoc quod dicitur in xv di. sicut
dicitur ... ubi loquitur de
clerico vincente ... aliquem
aliquibus faciunt in ... manibus
violentis ... voluit
iuramentum quod violentas
manus constat eum inclinans
in ... sicut ab eo commenta
... sunt ponti-
ficis absolutione ... alterum
... aut

presbiterorum qui recepto clericali habitu
redeundi renunciati in neutrum de
se immiscuerit quemadmodum clericalis
proposuit retinere atque conversari
similiter tamen late sententie
laqueum collistent ergo tales apostate
non gaudent privilegio clericali
sicut etiam arguitur per simile ¶ privilegium
enim quod simplicium fidelium habetur quod
mulierum eciam pudicicia accepta
sita sunt si veste meretricali fuerit
deprehensa non potest agere actione
iniuriarum pariter vice qui deprehensus
est in apostasia si iniuriatus
fuerit non potest talibus libertatem
quod incidit in canone late sententie
ut illud qui in iniuriat clericum ¶ Sed
videtur primum argumentum contrario sententia
in secundo quod dicitur in illa decretali
sub audiencia non apponitur talibus quod
diris quod sunt tercio admoniti a
suis prelatis ergo si non fuerint sunt
admoniti a suis prelatis videntur
adhuc gaudere privilegio clericali
nisi clam tulisserit se ad statum
actum ¶ Ad quod dicendum sub distinctione
quod licet apostate videantur non
gaudeant privilegio clericali tamen
ille qui iniecit manus violentas
in apostatam nesciens ipsum esse apostatam
sciens aut ipsum esse clericum
incidit in canonem dicimus non
est plus de apostasia ut quod mittit
¶ Si vero nesciens ipsum eciam
dicit sic habitum videns ¶ Si non in
tali crescat apostasia quod non tamen
contempnitur clericalis habitus si dicitur
in militaria vestatur reveni
talibus si in iniuriat iam dignus
est quemadmodum omnibus privilegiis suis
ut clericali ¶ ¶ De aut dicitur de trina
admonicione faciendi abbreviatio hoc
est ut maior crudelitatis contumacia
eciam hoc amplius tinctum prelati eos
ammittat ¶ Videtur tamen dicimus quod
trina admonicio premittenda est

Sed hoc potest esse in ipsius casu si ubi
apostata dicitur intendens tamen
redire reverendo statum clericorum si non
tulisset adhuc tamen vel ad officium
militare ita quod fiat miles sine
secundum constitucionem eciam sicut simile
signum clericale videtur dimittere
non sit aut destitutus in iniuriis
corporalibus accipiente propter reddere digni
neque defendere defendere non in
scandalum vicem

Questio est super dictis in quibus
fit iniuria rebus ecclesie
sacris divine sunt non recedendo
laborando eius sunt recedendo a
debitis cultu ipsius consequenter dicere
dum et de omnibus qualibus fit iniuria
tamen separatim dicendum hec autem
omnia sunt que pertinent ad diminucionem
videndum est ergo quid sit
divinacio ¶ Secundo que sunt differencie
eius ¶ Tercio utrum divinacio sit licita
¶ Quarto utrum divinacionibus
sit fides adhibenda ¶ Quinto de
pena habente culpa precepta ¶ Sexto
describenda precipitalis ad aliquas
differencias divinacionis

Assumitur sit divinacio et super
stitiosa investigacio per facta
futurorum secundum Ysidorum vel aliud vel divina
tio est scrutacio futurorum alicuius qui
divinacio habita ¶ Racione dicitur divinacio
eo quod in propria prognosticandi futura
ut aliqua quadam perfecta specialis
scientia demonum sive dicit Augustinus
in libro de doctrina ¶ Sed contra secundum
diffinicionem videtur divinacio esse in
genere cognicionis ut non esse per
talem cognicionem cum intellectui esse
parum non in voluntate ¶ Et eciam
videtur per diffinicionem dicere quod sit est
augurium aut mathesis aut geomancia
tunc quippe hec ponit Augustinus

ingl° aut que est species eorum
¶ Similiter arguitur glossa que dicit
Ysidorus dicens quod duo sunt genera di
uinacionis artis scilicet furiarum
aut uocat castigacionem que est inde
reputacionis ergo artis secundum sed insuper
modum dicte sunt cognoscibilis eius
diuinacio in quo cognoscimus ¶ Item
Ysidorus diuinitate sicut et plures
simulat castitatem quandam sine
fraudulenciam hominibus futura que
lectatur secundum conceptum est inquirere cog
nitius ergo cum diuinacio ¶ Sed unde queri
tur quod diuinacio prohibita est cum ipse
David hec circa mirabilia sunt
astrantibus causam primitus scrutatur
respondendum atque damnandum secundum
ipse prohibitum est ergo peccatum est ergo
diuinacio est peccatum ¶ Item infideli
tas peccatum est diuinacio autem ad in
fidelitatem reducitur ergo diuinacio peccatum
est ¶ Ipse accusacio dicit ipse peccatum
et sic dicit intencione sunt acquirendi
inque respiciunt ergo diuinacio est peccatum
¶ Ad quod dicendum quod diuinacio pro tanto
plus declinat cognicionem humanam peccatum
utrumque tamen accipitur aliquid cum
de diuinacio ipsa cognicio alicuius
acquisita aliquid non de ipsa noticia
tale sicut acquirendi quomodo accipitur
inquisibilis rerum secundum nos accipitur
ex parte demonis agitur ¶ Ad id non quod
obicitur de prohibicione dicendum quod ali
quid est ipse prohibitum aliquid uero
quod est contrarium ad peccatum peccatum aut
ipso est prohibitum accedentes autem
coniuncte absolute sunt ipse ipsum
peccatum utrumque non potest dici dia
tio prohibita ¶ Ad secundum non dicendum
quod secundum quod infidelitate coniunc
tur peccatum est infidelitati est
peccatum sicut dicit Augustinus dicens quod sunt

se fide retenta et apud paganos
apostata est. ii. uel eius abscinditur
¶ Ad tertium non dicendum quod acquisicio ipse
respicit diuinacionem ut est culpa si
quibus tamen respicit debitum mo
dum acquirendi cognicionem superstitiosam
Secundo queritur que sunt species
diuinacionis. Respondeo .ii. man
tice maleficium sortilegium augu
prestigium. Sed hoc autem est mathesis
que fit in constellacionibus sicut sunt
genethliaci qui considerant natiui
tates natiuitatis. Aliud quod similiter
considerant sublunaribus sydera
est etiam diuinacio que est in manibus in
dolorum et tales dicuntur auoli. Quedam
dam etiam diuinacio fit per pompam
hiis ergo differentiis accipitur pro
uenda est ut dicimus ¶ Est autem
quedam diuinacio que non fit per in
uocaciones demonum et alia que
fit ab aliquibus aliis uerbis admonitus
quibus innotuit demones et ho
mines ad infidelitatem perhibentur
et quod aliquid contingit sicut continuit
uel predixit. Hoc autem contingit primo uel
per res aliquas uel per earum fantasi
as per res non contingit. Secundo autem per
res superiores sicut faciunt mathe
matici qui natiuitates hominum
considerant et qualitates corporum
aut per res inferiores et hoc contingit
aut in elementis sicut sunt geoman
cia ydromancia aeromancia pyro
mancia nigromancia. Si non in re
bus elementi hoc contingit triplici
uel in rebus inanimatis uel in re
bus animatis in rebus inanimatis
sicut cum fiunt quedam ligature
lignorum uel aliarum rerum. In rebus
non animatis sicut est in augurio
uel auspicio. Auspicium est in

aspectu volatus avium. Augurium
augurantu quedam eciam fit in mor
tuis animalibus vel insignia mor
tuorum animalium et hoc dicitur nigroman
cia. nigro enim grece mortuum
latine dicitur mantia divinacio
ad suspiciendum aut suscitanda cada
vera sacrificiis additur. Illa autem
sacrificiis demones dant. Sed
quociens nigromancia fit cruor
aque miscetur ut facilius de
mones invocentur. Divinacio autem
quibus fit in fantasiis vero aut
illudificacione potius sensuum
scilicet in quibus et hoc modo constringun
tur dyabolus illusionibus oculi
horum prestringuntur ne possint
videre quod verum est aut licet est propri
a que ad vim ymaginativam
pertinet sicut est in hiis qui
coniectores sunt sompniorum quorum
dam eciam divinacio fit per res
artificiales sicut per caracteres et
hoc est in speculum vel pyroma
ncies certas vel alias sicut
in maleficiis quedam eciam fiunt
per res casuales sicut in sortilegiis
sortilegiam aut dicitur que sub
nomine ficte religionis quedam
futura divinant. ¶ Potest autem
queri que diversitas sit inter illas
quibus species que assignantur in
sinis divinacionibus in principio
videlicet cum quod maleficium non
distinguitur a nigromancia in magi
mantia cum que est species ma
tice potest esse maleficium aqua
lectum cum est quo provocatur
aliquis in quemadmodum hic aut
potest esse nigromancia ergo

hec due species non videntur dif
ferre. ¶ Similiter videtur de sortile
giis in quo potest fieri provocacio
alicuius maleficii. ¶ Item non vi
detur esse genus vel divina
cio ista per hoc quod dicitur parum deinde
ubi dicitur non fit maleficiis in
incantatores vero ypocrite
vero divinus. Communica
ergo divinus cum aliis non ergo est
genus ad omnia illa. ¶ Item ipsi
genu potest esse maleficium potest
cum ludificacio fieri in incanta
cione admodum alicuius. ¶ Ite
rum ponitur iii species principales
omnibus divinacionibus. ¶ Est illa que
est in fatis constellacionibus potest
queri que sit ratio distinctionis inter
illa utrum scilicet penes fines differant
vel penes materiam vel penes for
mam. ¶ Ad quod dicendum potest quod diversi
illa potest attendi secundum materias
sive circa quas ad illa per que fit divina
cio per alia cum fit divinacio in
materia rei maleficio in sorti
legio et augurie constellacio fata
li divinacio in materia cum ali
qua fiunt per que sive fit demo
nibus in neccatis ut pullos cor
vorum futura in maleficiis vero
sunt ligature vel ymagines
vel caracteres vel alia quemadmodum
vel in quemadmodum sequitur per que mini
strant demones in infidelitate
credentes virtute esse illius yma
ginibus vel ligature vel caracte
res tunc non fit sortilegium
aut cum aliqui sortes proiciunt
inclusionibus circumstancias vel infatis
horum spiritualibus ut quodammodo

tempe dens uolimtas diua
indelitas uno cognoscat augu
rum at est cogito futuroz in
debita figurantz anni uel pro
latus sunt cui hec nouu au
gur sic canunt coquis paralis
prosperit homines ad plan con
sultatorz presagiu aut cum
operacione delusio illudunt
homines ut non videat qd ver
est si credunt qs non est ¶ De
hoc dicit aug in li de ci di
vet mire de magoz prestigiis
quoz uitam pdire malefici
d p artes ut cum moyses
in illis signis respectes lite
tes utentes ingens in divites
ues ranam in sanguinem mu
tasse ferunt et demus dicat
uidet aug rectitudo in li
de ci di xviii magbus non at
tendit vitas vel si fantasia
hominu hedificacio demonis
¶ Ad aliud aut primo videndum est
qs nigromancia sunt e spes mul
tiz inhoc differt a malefico
que dco in hoc qs in nigroma
cia fit dictio sub specibus cor
poz mortuoz tam in uota
tione demonum ut cognoscat
futura maleficium non ut opa
tione demonum cognoscat tamen
aliquid fiendum quadammodum
quando ut magis contiuu
ad opacionem lux illi sit decet
mare ¶ Ad illud nota qs obiect
de sortilegiis dicend qs sortile
gium aliquid sunt communiter
aliquando spe sedm qs communiter
accipit maleficium contruct
sub sortilegio sedm aute qs
spe sunt sortilegium cum quis
utitur sortium ad aliquid cog
noscendum non est maleficium
maleficium cum magis et ad
operandum aliquid utitur demo
qs per alia tamen utitur ste con
ditur fieri ¶ Ad ttm uero dr
qs dictis aliquid magis tunc
est continet maleficium et
sortilegium aliquid uel opat
sicut dicitur xxvi de uerbis ut
dum dicant qui per constellaciones
futura contentant hic in delicto
sic est de ualtimitatibus homi
et de afferendis animarum ¶ Ad
ad non qs consequent aliquid dicend
est qs prestigium spe et ut opa
tione demonum fantasia hu
mana uel uisus hedificacionem
adhuc qs credit qs non e adhoc
aut non tendit maleficium po
dam est ¶ Pot eciam queri de
hoc qs xxvi de uerbis ponitur
in dicit eciam dicitur non sit qui
ariolos sciscitatur et obseruat som
nia atque auguria non sit male
ficus neque incantator nec qui
phitones consulat neque diuinos
querat a mortuis ueritatem eciam
cum hec abhominetur dns xxvi
leuiti non erit dicitur eciam non
augurabimini non obseruabitis som
nia non fig ali aut stigmata
facietis et post sequitur non
declinabitis ad magos nec
ab ariolis sciscitabimini aliquid
ut polluamini per eos ¶ Ad qd
dicitur pot qd inducte quedam
dic dicuntur spiali in leui
ut sub quadam qualitate ut

sub magis carnalis complexionis
spales difficile que cu͂ inueniri
uidentur preter illas que dicuntur
in locis uel forte plures diffi-
cultates inuenerit ad usum
malorum cum dabatur dentur quantum
tempore quo dabatur locutionibus
distinguunt aut separatim in le-
uiticis quasdam dicas diuina-
di Similis eius modus est diui-
nandi per res uel verorum similitudines
sine signa et de illis dicit philo-
sophus aliud non de demonum in-
uocatione in medicina et de illis
dicit philosophus non uidentur ac-
cidere illas uillas quas inuenit in-
dendo dicas diuinationem secundum
dicas eorum per quas potest homo
attingi ad infidelitatem differunt

Ceteras quoque utrum diuinatio
sit licita et uidetur quod non
Primo quod dicitur xxiii. non
est augurium in iacob neque diui-
natio in israel in quo innuitur quod non
fuit licitum Similiter lxxiiii est
hoc locus ubi sit phitonicis
in dentibus xviii. sic dictum est
dicat aut augur super dictum xix loco
et non augurabimini Cum hec obser-
uatio ... diu unctis infamat
tamen cum aliquibus plurimis dicas contra
tribuat Ceterum ysaie viii. di-
cunt ad uos querite a phitoni-
bus et diuinis qui strident in in-
cantationibus numquid non populus re-
quiret a deo suo in glosa quod
dicit requirere deo non ab aliis
non quod tutum est Vnde diuina-
tionem facere si diuinatores credere
non eum qui agunt sed et

qui consenciunt digni sunt morte
i. Roma. i. Similiter dicit apostolus ad
gal. iiii. dies obseruabitis et
tempora et menses et annos ti-
meo ne forte sine causa labora-
uerim in uobis Item Di. xxvi. loco
diuina que despiciant et augures
et ariolos et certerum et sunt sa-
cris pene falsa medicina eius
eam Ex his accipitur quod tam
diuinationem facere quam diuinationem
querere sine ei credere sit illici-
tum Sed contra uidetur per hoc quod dicitur
genesis xliiii de cipho inuento
Joseph augurium sic dicit sa-
militus eius et post subditur
aliis Joseph an ignoratis quod
non sit similis mei in augurandi
scientia Vnde quod uidetur Joseph au-
guria sic ibi uidetur non est au-
gurium illicitum augurium ac
per diuinationem sine ibi quod diuina-
tio non est illicita Ceterum legitur
in iiii. Josue precepto domini forte
deprehensus Achor et Saul
comprehendebat forte Jonatham
filium suum comedisse de fauo
mellis Ex his uidetur quod diuinatio
sit licita Similiter Act. i. Hoc quod
miserunt sortes et cecidit sors
super Mathiam Ad quod potest uideri
quod diuinatio omnibus modis sum-
pta illicita est nisi forte dicatur
de illa que fit mediante sor-
te de qua infra agetur de aliis
aut patet quod sunt prohibite in ue-
teri uel testamento Sortilegium etiam
prohibitum est sub illa racione qua
sunt ypocrite sortilegi sunt

qui sub nomine ficte religionis
per quasdam quas sanctorum sive a-
postolorum vocant sortes divina-
tionis scientiam profitentur aut
quarumcumque scripturarum inspectione
futura promittunt. ¶ Quod autem
divinatio sit illicita patet per hoc quod
dicitur in canone qui divinationes ex-
petunt et more gentium sub-
sequuntur aut in domos suas huius-
modi homines introducunt exquiren-
di aliquid arte malefica aut
expiandi causa sub regula quinquen-
nii iaceant secundum gradus pe-
nitentie diffinitos. ¶ Ad id non
quod alibi in glossa dicitur esse quod io-
sephus non usus est auguriandi
scientia sed sunt sapientes predicendi
aliqua futura. Ad id quod autem
dicit scientiam non esse similem in au-
guriandi scientia habet secundum Augustinum
ideo dicendum quod non semper non
est studium mendacium [illegible]
cum cum auctoritatibus sacris atque
non sacris. ¶ Ad id non quod dicitur
de Josue et de Saule dicendum est
quod permissum fuit eis publica
tamen eventus regulis tempus
omnium in vocatione dei [illegible]
aut eum in vocatione demonum.
¶ Josue autem et Saul cum [illegible]
divinationis sortes miserunt sed
etiam quod assunt necessitatis ne-
cessitas cum aliquid fuerit lici-
tum quod alias non esset licitum
Unde Beda si qui necessitate ali-
qua compulsi deum putant sorti-
bus esse consulendum exemplo apostolorum
videant illos non nisi pre-
missa oratione egisse

Queritur quare nostris divinationibus
non sit fides adhibenda quod
unde prohibet quod dicit Augustinus in libro de
divinationibus demonum ubi dicitur
demones quamquam prenuntiant ea
que ipsi facturi sunt aliqua aut
non que futura sunt sed que futura
esse presentiunt naturalibus
signis ergo eis credulitas
potest adhiberi. ¶ Item Augustinus
in libro de civitate dei dicit demones non
creduntur [illegible] eis quodammodo
[illegible] medici sapientia con-
templantur sed quorundam signorum
notis et celestium maiorem copiam
multo plura quam homines futura
comprehendunt. ¶ Item aliud est tempora-
lia temporalia cum temporalibus muta-
bilia conciliare causis temporalibus
immutabilibus modo sine volun-
tatis et facultatis [illegible] quod de-
monibus certa ratione permissum est
aliud autem certis legibus muta-
tiones temporum previdere quod solis
angelis datum est ad eorum
vero mutabilem causam quamquam
sint vero mutabiles in ceteris autem
cognoscunt demones et quam eis
futura divinationibus confertur divi-
nationibus potest fides adhiberi.
¶ Preterea maior est proprietas in
natura angelica quam humana
sed adhibenda est fides hominibus
cum vel locutis aliquibus qui prescientie
acceperunt multa ergo fortius
videtur quod adhibenda sit fides
illis que ab angelis [illegible]
revelantur. ¶ Contra demonum
intentio est ad fallendum [illegible] autem
[illegible] sit in divinationibus ergo

ergo demonibus non est fides ad-
hibenda. Non ergo est adhiben-
da. ¶ Item dyabolus est mendax et
pater eius; sed mendacibus non est
fides adhibenda; non ergo est
adhibenda fides. Fides illis di-
vinis qui ab eis accipiunt. ¶ Item
observatores et inclinatores demonia-
corum qui eis credunt cete-
rorum cognitionem ipse preterit quod ma-
xime in eis est. Ipse fundatum
ergo non est eis fides adhibenda
de certitudine. ¶ Item plus
dei est quam futura vel eius
qui ab ipsis accipit tamen ipse
oculo eius qui adiunt et declinantes
sunt ipsis non ergo pervenit fu-
tura ergo eis non est adhibenda
fides de preteritis futurorum. ¶ Con-
cedimus et vim licet aliquando ma-
nifestant dum sunt demones
in ipsis demandantibus non tamen
eis credendum dicit enim Augustinus
in libro de divinatione demonum quod falla-
ciam studio fallendi ruinida
voluntate qua hominum invidia le-
tantur sed nec apud cultores su-
os pollicitis aut sic mittantur id
agunt ut in mortalibus sunt signa
vera et preteritis exigua tribuntur.
¶ Ad id vero quod obicitur quod ipsi sunt
tamen ea aliquando deceptoribus ea sicut
ut potest de factis sunt vel de simi-
libus de quibus fides adhiberi tu-
tendum est quia licet eadem vera sunt
sicut non numquam sunt occultam
de ea que operatione demonum
vel addeceptum homines fiunt
vnde Augustinus in libro de doctrina christiana
dicit quod non ymago Samue-
lis mortuum Sauli vera pronun-
ciavit ipsa talia sacrificia ...

illa ymago sacrificata est numquam
concedenda est. ¶ Ad secundum non est
est, quia licet ymago demones
ipse maiore cognitionem quam
sunt multa plura cognoscunt
quam homines tamen certitudine
futurorum deficiunt aliquando plus
quam homines vel tamen vel certi-
tudine futurorum sive eventu-
um et eis fides adhibenda.
¶ Ad tertium non est quia licet verorum im-
mutabilium causae sive iniquae sunt, res
mutabiles tamen de quibus accidit
vel tamen demones non sunt cer-
titudine sed coniectura fallibile
et ideo ipsis non est fides ad-
hibenda sive indicantibus. ¶ Ad
quartum est quia licet in prophetis sit
maior secundum naturam in demonibus
tamen secundum naturam posset melius
cognoscere tamen ipse voluntate
te [illegible] decipiendi et
ipse obstinatione intellectus [illegible]
non est eis fides adhibenda
quam hominibus de quibus presumitur
quod non dicere [illegible].

Quinto queritur de pena dilata
consequitur et utrum sit ac-
quiescendi propter peccatum quod dicitur in
causa xxvi q. v. sed de pena sit
queri quia delata propter diuinis
sortilegis rursum quia quidam presumunt
quod dicunt mathematice divinantes
conspiciunt amore carnis secum
vel in dominio sua homines sunt
dicunt dicendi aliquod ad arte
magica pertinentia quia iniuste
cum ¶ Concludentes ante videt
quod non dicitur malum quoniam peccatum
...ato mortali sortitur pena
in ingens sic quod ... xxxiiii ...

ipsum zpsam qo 7 d'mala semē
dans de qua precipit deus q esse
qo caste xij diebus zposit sic
quitur maiorum damna penā
dy annorum spacis concludit
¶ Adq quod videri pat qd lex illa
regularium statuta sit penā
septemis tantum aliquam in tempore
minoris vel maioris secundum quantita
tem equalitate debiti respectum
seu medium pat illud intelligi
q sensus donū e nulla eius sunt
dul in talibus no credunt et
pecnā zpoquadam tuitositate
tunc ipse quoditate s[i]c insistunt
vel inquirunt

Septa quitur de blasphemia perti
nentibus ad aliquas dictas
dinacionis s[e]c prius queritur in quo
intra demas cognitio sit add vel
adya rem q sit add ipso q de
mpli deli ar quibus aiunt duc
disciplinam esse malum utrum
nullam dixerunt aliquam intel
ligencia mala et posse illego
intellia que dicit pilato ma[g]
nus e mala s[e]c bona ¶ Ite intel
ligere est vel luce inentis illu
strans perficiens q. nunc ang[e]
[l]i deli a[d] s[e]c s[e]c bonum est
q demas cognitio eius sit intellia
bonum est non add e ¶ Item aut
angeli dea di s[i]c in mentis ma
gistrum arcu contradicere vel
tunc angelorum intato tinam
vile plurimis scelis valent et
item p[er] minectibus corpore directe
sunt arispicia augustinus
miracula qui demas cognitiones
sunt adiacto ¶ Virginis
est quodam quaq demonio

instruia s[i]c sic que ar[ti]bus albumi
dari allisiys que demonibus in
ciuitate calliquet vnc spiritus
vnc ptangia vnc sortilegia
ctunc illiorum quesiendi indet
fit aut anima concreare demon
s[ui] no dubito ¶ Adq q dicent
q cognitio ista eu e vtriusque q
addq q vtrius e add s[e]c sunt
aut eum ut e vtate sunt
in ipsi cognitio ut e talica
qua addsat aut q illo modo
requirit quo ipsi no quenit
s[i] pmuacacionis demonis non
est add Si aut quitur utrum ta
lis ars dumnandi sit add de
est que rem est vnc ars dice
da e No enim coordinatur pri
cipijs e vel ad eius secundum vel
ad opandum illa enim cognitio
que e add futurum in mediate
lig no sit coordinatis pri
cipijs accepta s[e]c concludat
dina in qua e ad bonorum et
multa indigens e quaqua a
q ipse accipitur angelis p[ri]ncipis
illiud q. videtur no pat ¶ Ad
unde qd q permittit deus p[er] h[ac]
many illudi s[e]c angelis aliquis
demonibus ¶ Ad quod videtur
angeli s[e]c ipsis potestis pdemonum
fallacijs illudunt curiositatis s[e]c a
vel qui id appendens appetit
scire q. eis nulla ratione con
petit in vestigat s[e]c aut sit
tas add datur in nudis se[n]
tibus vel primitus s[e]c animus secu
tunt illos s[i]c qui sunt intel
tem reddunt mendosos vtun
in libri deductiua s[e]c iudicia
quodam dea stella tenduntur

fauentes illudendi et decipiendi
paruulis voluptatum pruritus ¶ De
unde quare vtrum peccatum sit nunc
sortilegia deviis fortis sibillatis et
inspeccionem astrolabij et iudicia
astrorum unde cum quod non sit peccatum
olim cum fiant secundum aliquas
corpore judiciale delle pyratas
motus astrorum et mutaciones et as
pectus non erit peccatum ¶ Hic dicit
prima astronomia utilis est et con
cessa cum 4or distant a cum inte
ligencia doctrina caldeica
qua et moyses a magistris
egipciorum didicit et ideo ymago
iudicia ad astronomiam pertinent
aut non est tunc peccatum his in
tendere ¶ Sed unde Boecius glossa
quod dicit Daniel i. super illud thaun
capite sancte ad alia pendit glossa
non despecta sunt aucte que
sunt in astrologia et geometria et
geometria quamvis non ad salutem
pertinet sed magis impedit in
cultum dei auocat ut de illis
hij student dispensamus de naturalis
velis circa alterius fructum non
agunt ¶ Item augustinus super v. dec.
dicit. Ubi hij multi credunt cum
astrologi innullum vitia ut viui
deant doctis si instinctu spiritum
non bonorum quorum tamen est has
fides magis opiniones de astro
labiis fatis inferre malis h....
nis quod firmare non horoscopi
nacati inspecti aliqua arte
que nulla est ¶ Item hic idem
unde Jeronimus quod dicit in de doctr.
tulerant cotonae ubi dicit quod
quidam physicus cum quodam adiu
natum laborem accepit non ea

inteneat ut innotaret/ dicens
sed ut inspeccione astrolabij
fortem singula cum posset de
cipere sic diceat/ quod licet pro
bono et zelo et simplicitate sceleris
se exponit/ tamen grauissimum est
peccatum Restat quod quod peccatum est
in inspeccione astrolabij et iudi
cia astronomica magis et quod
subiecit liber ar. ¶ Ad quod
dicendum quod sunt quedam indi
cia que spectunt per mutationem
astrorum sic est de calore et
frigore humiditate et siccitate et
de talibus non est peccatum arguere
salua dei virtute que preminet
Si autem fiat iudicium de his
que subsunt li. ar. que non sunt subiecta
te legi astrorum peccatum est in
his magnam fidem adhibere ge
neraliter aut ubi intervenit
in necessaria demonum vel aliud
superstitiosum hic est peccatum ¶ Ad
id quod ar. quod dicendum est quod no
bis quod scientia astronomie
non universaliter ad indicia
sed quia illa non sufficiunt ad
inuestigacionem corpore naturam
secundum intentum li. ar. et ideo
est explicato et salute in
re quod aliud est quando ce
dit aliud est in cense. Coll.
ad est quod quod facit minime boni sunt
sic dicit augustinus super epistulam ad
hoc Geometria ratio hec est
scientia sua virtute sed non sunt
faciet cuius scilicet tamen
mali dant sic dicit augustinus de
quia cuius scientie astrologi ha
bendi alicui nimis erat intere
mag uocabat his quod salute

amator oriunt accommodata per
quem multum in his in intellectu
tus credebant aliquam fuerunt in
que secundum cursum nature erant
ordinata vide dicit in ad Collo-
censes ii nemo vos decipiat
per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem
hominum secundum elementa mundi et non secundum
90 Christum. ¶ Item quidam decipiuntur sic
ut qui circa medicinas dandas
certas constellationes expectant mo-
tus superiorum corporum perfecte cum de-
beant non esse ista [illegible] simpliciter va-
rientur secundum coniunctiones astrorum
sed non nisi consuetudinibus mone-
mur medici secundum motum cor-
porum superiorum. ¶ Christianum autem
iudicium sequitur quod dicit apostolus
ad Galatas iiii. dies observabitis
et menses et tempora et annos
etc. ¶ Adhuc videndum sequitur quod
dicit in glossa loquens cum de dili-
gentia conveniunt rerum de his que
currunt cursu naturali et de his que
currunt cursu voluntatis in
his et pravum in his non est. ¶
Item glossa eos culpat qui constel-
lationes secundum dictos signorum
hac inesse quidam quia illa stel-
la agit in esse in plantalis
sed hic duo [illegible] quia supposita
est illi autem et non culpantur
qui naturales effectus dicuntur
in syderum coniunctionibus quemadmodum
mouent diam eum [illegible] in ceteris
ut sunt intemperia etc. etc.
90 ¶ Adhuc etiam quidam corpus liceat
uti divinationibus que sunt per
imagines factas hominum sic videtur
esse secundum [illegible] simillimi samue-
lis sic i. Regum xxviii. hec

et non quod sit licitum nec eum pre-
sumunt quod demones possunt si-
mulant per corpora mortuorum
etc. ut [illegible] ludificat ¶ Si
ergo in esse bonorum sunt alique
revelationes nostrorum occultorum
sunt quod hoc sit in esse bonorum
angelorum uti ergo hominem ut vi-
detur non erit licitum. ¶ Ad hoc
facit quod dicit augustinus ad simplici-
anum non est absurdum credere a-
liqua dispensatione permissum fu-
isse ut non dominante ma-
gica arte sed dispensatione occulta
que phitonissam et saulem late-
bat se ostenderet spiritum iusti as-
pectibus regis divina eum sen-
tentia percussurum. ¶ Sed arguitur contra
dicit eum augustinus ad simplicianum
fortasse apparuit imago samu-
elis per ficta machinamenta eius
qui transfiguravit se in angelum
lucis. ¶ Item Beda super illud
Regum xxviii. mulier quedam habens
phitonem malignum spiritus est
per que phitonisse hominum agunt et
mortuos ad loquendum et demo-
num incantatorum persistere in
glossa dicit quod rogante saule phi-
tonissa ut diceret samuel vel pro
ea [illegible] in medium evocavit
abiungere. ¶ Si ergo talia sunt in-
sta demonum illicitum est illis
uti vel credere. ¶ Ad quod dicendum
quod licet possit vivi sed fiet hominis
apparitio vel revelatio tamen
non est hominis divinatio licitum
est eis credendum quia hic fiat sa-
tanas ut magis decipiat. ¶ Si-
cut nec samuel apparuisset non

utrumque viri instructi prudentissimi scilicet
Daniel qui prophetauit diu solum
adcenandum conuiuio soluens dei
qui cum abraham nutrificatus
erat discebat ad virum potestate
cie dignum credere possemus tantas
cuiusmodi ¶ Ad id uero quod obie-
ctum dicendum est quod licet hominum
scilicet demones possint super animas
corporum mortuorum uel super corpora
corporea licet tamen uel similitudine
transformare sunt ymaginem
personarum aut quod simulant aliquam
similitudinem per permissionem diuinam
hoc autem ignorauit ipse petrus
quibus illudit ¶ Ad secundum
uero dicendum quod licet ipsa apparitio
samuelis possit fieri per dispe-
sationem diuinam ... circumstan-
tijs sed magis creditur quod ad
reparandus sub specie samuelis
uel corpus illius assumendo
uel animam ab inferis excitando
apparuit et ea reuelauit que
in proximo erant futura unde
sic dicit augustinus quod utrum sit
in uirtute ipsius morte pronunciari
potuit cum hoc sit uel fallit
esse uideri pertinere uoluit ¶ Ad tercium
dicendum quod licet de hijs transforma-
tionibus que asseruntur sic aliquibus
uetulis ut possunt transire
multa terrarum spacia et in una
multitudine equitare quorum
utrum hoc quandam uirtute fiat
uel si fit uirtute demonica utrum sit
ibi ueritas rei uel illusio ¶ Ad
quod uideri potest quod aliqua
secundum talia fantasmata uetulis
fidelium inferuntur demones unde cum
humanum animum per talem errorem
pellingunt transformant sic in

species differentes sine similitudines
uidentur quando captiua tenent
ut illudit nec est credendum
ea que apparuerunt in fantasia
in ueritate corporali accidere unde
nulla mutatio fit in ipsis credentibus
secundum quod creditur sed sic
apparet sed ¶ Ad quintum utrum
licitum sit dare aliquam curam in
collectionibus librorum aut aliquas
scripturas ... infirmi-
tate sanandis uel animalia pace
¶ Ad quod uidetur augustinus quod non licet
aliqua pace sit symbolum et
oracionem diuinam et hoc idem dicitur
xxvi q. v non licet et idem fieri
sed ut deus cum creator eorum
honoretur ¶ Si uero aliqua fiant
contra obseruancia eorum uetanda
prorsus est ¶ Ad sextum utrum de illis
oracionibus et figuris que sunt in arte
notoria utrum licitum sit eas
facere et in illis oracionibus inueniri
uidentur primo nisi quod pertinet ad
pietatem religionis pace di-
rigunt et alia oraciones ad
deum pro bonis impetrandis uel
penalitatis amouendis indifferens
est et proiectates tales fuerunt
quales sunt illud designatur
dumtaxat signatur ¶ Ad quod dicendum
est quod hominum ars notoria prohibi-
ta est nec licitum est fidelibus
fidelibus licet aliqua proximum alia
que religione fieri non distinc-
tam apparent eius uel facilius
credatur unum et quia ponuntur ibi
nomina plurima quorum ignorantur in-
tellectus alia et quia attenditur
ibi inspectio figurarum quae uirtute
astrorum illa fiunt tamen et quia

sunt superstitiones quedam et vanitates hac intentione ut ex inspectione earum adquirant divinae scientie vel artes sunt plantatae credulitates in cordibus hominum generationum vetita

Ultimo queritur de sortilegiis. Primo autem de quibus est quid sit sors. Secundo utrum licitum sit uti sortibus. Tertio utrum sortitandum sit tempore dubitationis. Quarto utrum divino tempore convenit promissa sortis sicut fuit tempore legis. Quinto utrum exemplo apostolorum consulendum sit sortibus in electionibus vel honoribus. Sextus queritur plus abundat sortilegium in personis ecclesiasticis quam in vilibus. Septimo utrum sortilegium sit maius peccatum quam infidelitas vel apostasia.

Ad primum sic dicit Augustinus super [illegible] inter duo spatia: sors non est aliquid mali, sed res in humana dubitatione divinam indicans voluntatem. Circa hanc diffinitionem queritur primo cum sit dictum non est aliquid mali, videtur cum quod sit malum. Cantum cum sub dubitatione dubiis autem sicut dicit [illegible] illud [illegible] in [illegible] cum in [illegible] dubitabat [illegible] dubitans in bona parte in scriptura sacra accipitur, ergo sors cum sit species eius est aliquid mali. Item sors dicitur quod in humana dubitatione est posita, sed quod in humana dubitatione est posita non est nobis certum, quod autem indicat divinam voluntatem nobis est certum, ergo non possunt illa duo in simul [illegible] in diffinitione sortis. Item sors dicitur indicatrix divinae voluntatis, sed quod est indicium divinae voluntatis habet signum eius, signum autem divinae voluntatis [illegible] praecepta consilia prohibitiones permissiones. Item quod ergo illorum reducatur. Item quod dicitur in multis locis sortes nunc sors accipitur ubi prelatione continua; cum autem dicitur quod sors non est aliquid mali sic accipiatur, unde est sicut dicit apostolus ad [illegible] sorte vocati sumus; sic sors accipitur pro eo quod est quasi indicium divinae voluntatis quae nos accipit. Actuum [illegible] dicitur: sors cecidit super Mathiam. Sors numquam non fuit aliquid mali sed tunc temporis potest sors aliquid mali continere. Unde in canone dicitur: in sortibus nihil mali esse non sortitur, prohibetur tamen fidelibus ne per speciem divinationis ad antiquos idolatriae cultus redeant. Item ad quod dicendum quod sors potest accipi vel pro ipso apparatu [illegible] quod est [illegible] res dubia vel prout est in ipso esse quod est tunc [illegible] est certa et tunc indicat divina voluntas. Item [illegible] ergo sunt res dubiae. Dicendum sit res certa [illegible] non repugnant ea quae sunt in diffinitione. Item ad tertium dicendum quod sors cum sit indicium voluntatis divinae ad illud signum reducatur potest quod est consilium [illegible] non est illud. Item cum dicitur quod [illegible] sunt signa voluntatis divinae [illegible] et [illegible] qui sunt [illegible] consulit vel [illegible] sortes aut [illegible]

est spiritualis unde non est dubium
sigillis vel litteris in illis requiritur
licentia episcopi dum

Secundo queritur utrum licitum sit pro-
iicere sortes unde quod sic predi-
cum xxvi. q. ii. et iii. et dicta
conueniunt sortes. Et hoc est bonum con-
tra [illegible] ergo sortes pro-
iicere bonum est. Item xxvi q. ii. sortes
mittitur [illegible] si adiuvo [illegible]
si sic non sortes mitte non est malum
ergo iacere sortes non est malum. Item
cum quedam ciuitas esset obses-
sa et clerus dubitaret qui de-
berent fugere qui manere videlicet
augustinus sorte est dirimendum sic
sunt ecclesia ad dirimendum dubietates
spirituales cottidie sortem iaciunt
ergo non est malum. Item
dicit augustinus ad inquisitionem ianuarii
hiis qui de paginis euangelicis
sortes legunt etsi optandum est
ut id potius faciat quam ad demo-
nia consulenda [illegible] tamen
ista michi displicet consuetudo
ad negocia secularia et ad vite
huius vanitatem huius vanitatem
diuina oracula velle conuertere. Ex
quo patet quod iacere sortes ad negocia
corporalia secularia sunt supersticiosa
et ita malum. Item [illegible] de sor-
tilegiis circa medium ubi dicit multa
[illegible] esse dignum quod sortes
[illegible] inueniunt [illegible] clare
cuiusdam pontificis ergo iacere sor-
tes in [illegible] est malum. Item
quod dicendum est quod iacere sortes in
illis actibus spiritualibus que non
[illegible] ad diuinum ut in electionibus
spiritualibus vel necessitatibus diuine
[illegible] non est malum [illegible]
aut ubi [illegible]
[illegible] sorti [illegible]

nisi necessitas magna inueniet
precedentibus oracionibus unde Beda
si qui necessitate aliqua compulsi
deum putant sortibus ad exemplum apostolorum
esse consulendum videant hoc apostolos
in collecto cetu fratrum [illegible]
[illegible] hic ad deum egisse [illegible]
post [illegible] illud quod [illegible] est [illegible]
[illegible] cum ille [illegible] agant de
[illegible] iaciendo sortem que sunt
ad [illegible] spiritualis in negocio
eius [illegible] spiritualis diuine
[illegible] Ad id non [illegible] augustinus
[illegible] ad ianuarium dicendum est
quod loquitur de illis sortibus ubi pro
[illegible] secularibus qualibuscumque
diuina oracula [illegible] non
cum exemplo apostolorum [illegible]
ne sortem trahendam est ad secula-
ria negocia similia cum singulorum
quorum lege dei facere non possunt

Tertio queritur utrum sit fa-
ciendo sit temptare deum
et videtur quod sic. Nam cum moy-
ses [illegible] filiorum israel
[illegible] [illegible] ut
[illegible] temp-
tasse deum [illegible] qui mittit
sortes [illegible] qui [illegible]
[illegible] videtur temptare deum
dicitur [illegible] in deuteronomio
non temptabis dominum deum tuum
temptat deum qui [illegible]
faciat sine causa [illegible] se
[illegible] utrum possit
[illegible] deus. Item videtur quod
non sit temptare deum in iacien-
tem sortem [illegible]
[illegible] certitudo vel cautela [illegible]
Sed contra hoc videtur quod [illegible]
et alii [illegible] sortes qui [illegible]

nos temptauit dominum faciendo
contra preceptum domini. Dominum deum tuum
non temptabis. ¶ Ad quartum dicendum
quod non est illicitum addiscere per sor
tes vel aliqua alia signa quid deus velit
scilicet quid homo facere possit
facere vel non scilicet velit vel nolit
Et ad auxilium divinum implorandum
eo cum ignoramus quid agere
debemus. Hoc solum requiritur scilicet
ut debito modo hoc fiat quia per
vel sortes vel per aliquid aliud
signum requiritur iudicium divinum
scilicet voluntatem divine quo se
possit expedire in negociis
spiritualibus quando temptet domi
nus sicut fuit de Iosue qui
per inspirationem divinam faciebat.

Quarto quibus vero sancte
Opus fecerunt primitus sor
tis sicut fuit tempore legis
et quod pro loco et vmbra futurorum
et ad Ysaie quidem ergo fuit ¶
umbra preteriit divinale signa
non amplius debes aut prius
erat ergo tempore legis nec tamen
conveniebat sortes non tempore evan
gelii ¶ Item Augustinus in libro de divina
tione demonum ...
sita usque ad ... fuit
...
aliqua natiuitate ...
¶ Et contra hoc est de Mathia
qui sorte fuit electus tempore
evangelii sicut habetur Actuum i.
¶ Potest etiam queri cum apostolus sit
sorte electus quid dicen
di non fiunt nulli sorte elec
ti ¶ Dicendum quod sors valet
ad requirendam inspirationem divinam
ad hoc quod bene fiat quod necesse

fuit scilicet cum inspiratio divina
sufficiens ad manifestationem
voluntatis dei. ¶ Dicendum quod deus ...
nendi ... in publicis
fuit sortes in electionibus
... ordinabat tamquam
... ¶ Unde dicit Beda
... sorte eligitur ne ab ea
... magna ...
te ...
... descendit ...
ille qui ... sub ...
... sortes omnium
... ... et
die pentecostes ...
... descendit ...
... figura ...
... ipse ... electus ... ante
sorte ... et ante pentecosten
... ipse ... non
... et publicatio ...
... electus ... in ...
... ut ...
quod ...
... sorte ¶ ...
... artem ma
thematice ...
... accepit ibi
... ¶ ... illa ...
... ...
... magna ...
fuit ... stella ...
... in ...
theologia ...
faciente ...
... ...
... ¶ ...
... sortes
nomine ... inspiratione divina

sufficiet / Ad quintum quod licet inspiratio diuina
sufficiens esset quantum esset ex parte
sua indigemus tamen fidelibus ex
hominis peccato ad hoc quod quis cer-
tificatus adeo quod certius est non
solum de persona sed sapientia [illegible]
tate presumere sed eorum mater insuf
ficiencia ostendere hoc autem fuit
longe peccato fornicacione. Unde sic
mali ostendunt quod fuerunt in suf
ficiencia [illegible] apostata [illegible]
uocant. Et ideo peccant [illegible]
portent quod ipsi insufficienciam suam
uidentur deo in dubitacione forte
[illegible] ut
suppleat defectum corporis [illegible]
[illegible] dicunt tu [illegible]

Quarto quod utrum exemplo
apostolorum [illegible] sit sorti-
bus in electionibus uel [illegible] sors
[illegible] quod uidetur. Beda non exemplo
mathie uel quod Jonas [illegible] sorte
deprehensus sit indifferenter
est recedendum [illegible] ut
ait Beda quem lege [illegible] fatere
non possunt nisi [illegible] de sorti-
legiis [illegible] sortes in electionibus
non est tollerandum

Sexto quod utrum plus [illegible]
[illegible] sortilegium in [illegible]
in mulieribus quod in uiris. Beda [illegible]
quod doctrina [illegible] sunt ordo
ut [illegible]
[illegible] in uiro [illegible]
mulieris caput enim mulieris
est uir caput uero uiri est [illegible]
[illegible] uero deus. [illegible]
sunt [illegible] quia
[illegible] sufficit [illegible]
mulieris in uiro. Sic ergo [illegible]
in mulieribus [illegible]

ita adhuc fallaciam doctrina
sortilegii [illegible] sufficit frequenter
in mulieribus

Septimo quod utrum sortile-
gium sit maius peccatum quam
infidelitas uel apostasia quod [illegible]
uidetur infidelitas enim et aposta-
sia dicuntur [illegible] fidei [illegible]
Sortilegium [illegible] uel augurium
[illegible] falsa fide [illegible]
ergo maius est peccatum infidelitatis
uel apostasie quam peccatum sorti-
legii uel augurii. Contra
augurium [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] uiro [illegible]
[illegible] demonia [illegible]
[illegible] quam [illegible] depericius [illegible]
diantur sicut apostate [illegible]
[illegible] tamen manent [illegible] uiri
[illegible] ad [illegible] adulteras. Ita
quod [illegible] non dimittis [illegible]
[illegible] mathematicos aut
[illegible] aut augures aut
maleficos [illegible]
non [illegible] adulteram [illegible] et
[illegible] in [illegible]
[illegible] maius [illegible]
peccatum [illegible] dicendum
[illegible] dicendum quod maius peccatum
non est [illegible] apostasia nec in-
fidelitate sed quo ad quid dicendum
[illegible] quia infidelis uel apos-
tata manifeste [illegible]
[illegible] uel [illegible] sortilegus aut
simulat esse se de unitate eccle-
sie fidei ecclesiastice. Unde [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] quia
[illegible] aliter [illegible] ma-
ior est offensa [illegible]
[illegible] simulat se esse [illegible]

adulterium cum ipso dyabolo sicut
quod dicitur Ez. xvi meretrix modo
fornicasti et suscepisti adulterium

Octava est super depravatio que
fit in iniuria creatoris aut
potenciam divinam sive maiesta
tem cognoscibilem sit iniuria bo
nitati divine sapientie sicut est
in superstitionibus aut dicendum
est de pravitate qualiter fit iniuria
per apostatam contra fidelitatem bo
nitatis divine. Hoc autem fit tri-
pliciter aut simulatione sanctitatis sicut est
in ypocrisi, aut abusione do
ni gratie sicut est in symonia
aut violatione loci sacri sicut
est in sacrilegiis. Dicitur enim ypocrisis
falsificatio divine bonitatis in vi
tate sanctitatis humane que docet
datur bonum quod est ypocrisis falsi
ficatione verorum spiritualium quod
quod est symonia cum ponitur
spirituale subiectis in loci sacri
tione tale quod est sacrilegium

¶ Primo autem dicendum est de ypocrisi
¶ Circa quam primo queritur quid sit
¶ Secundo utrum sit maior peccatum sit an
aliquid veniale ¶ Tercio de motivis
eius peccati ¶ Quarto de
comparatione eius ad inanem gloriam
¶ Quinto de generibus eius peccati
¶ Sexto utrum aliquis possit se
simulare esse malum vel ypocri
tam ¶ Septimo de speciebus eius
peccati ¶ Octavo de cognitione
¶ Nono de detestatione illius pec
cati ¶ Decimo utrum sit irremis
sibile ¶ Undecimo de fructibus
quibus cognoscitur hoc peccatum

Quid primum sit ypocrisis super
illud Sicut ypocrite faciunt

glosa ypocrita est qui simulat
quod non est, reputator alterius
persone sicut est cum vult videri
bonus cum non sit, sed videtur
quod ypocrisis non sit simulatio
aliqua cum vult videri castus
cum ipse sit castus. Similiter
vult videri bonus, ergo non est si
mulator aut est malus vel simu
lator. Ergo ypocrita non est sim
ulator. Ergo ypocrisis in aliquo
bono non est simulator. ¶ Item
super illud Danielis rex de presbiteris
qui habebat uxorem alias dicatur
quod uxor designat peccata sic
dicit Ricardus que sunt pec
cata delectione manifesto pec
catis de malis manifesto si
mulatio bonum occulti dissi
mulatio mali occulti non est
simulatio quia tamen ypocrisi
nec eius non ¶ Item super
in Trenos maior est iniqui
tas glosa Bede Sancte sunt plan
gunt que in ypocrisim labe
que mala de aliquibus cogit
tionis fraudulenter facit sed
duo non conveniunt in illa ratione
ergo non est equalis in ypocri
si ¶ Ad quod dicendum quod ypocrisis pro
dicta amor apparentis boni
tatis sicut sepe potest tamen dici
ypocrita ille qui reputat
quod non est in genere bonum vel mali
sed hoc potest solum illud quod aliud
cum eius simulatio sibi
pertinet convenit secundum quod simulatio
ponit malitiam ad palliatione
boni secundum quod dicitur palliata
vas est duplex iniquitas ¶ Est

cum magistris et simulacio et hec non
conuenit sub ypocrisi nisi accepta
non ypocrisis ¶ Alio non modo p
ut simulacio quam dicit nisi
apparencia bonitatis que pre
tenditur sed idem est ypocri
sis quod simulacio ¶ Ad secundum non
dicendum quod simulacio non determinat
per accidens bonum quamvis interdum
species accipit tamen proprie in hoc
ypocrisis sub ratione manibus co
tempore ¶ Ad tertium non dicendum
quod utraque non dicitur ypocrisis tamen
et mala decantanda testimo
nium bona fraudulenter fingit
ista large potest sumi simulacio
in ratione ypocrisis respondere cum
aliam personam sibi vultu media
intelligitur vel cum vult tangere ma
lum vel cum bonum quod facit apparere
ypocrisis aut greco latine sim
ulacio dicitur vel ypocrita simula
tor ¶ Ad quartum dicendum quod ypo
crisis appetitus inordinatus cultus
quod est videri bonus bonitatis ut
generalis non determinat aliquam speciem
virtutis unde ergo quod apparencia
bonitatis cum defectu sit generalis
defectus ergo appetitus illius inor
dinatus est illius generale peccatum
non speciale ita ypocrisis non fit
quedam species peccati ¶ Ad quintum dicendum
quod non est simile quia parte pecca
titus velle enim videri bonum
cum non sit est actus determina
tus in specie unde speciale peccatum est
ypocrisis velle autem esse bonum
est generalis actus respectu virtutis
quod autem est contra respectu virtutis
non est nisi duritie tamen ex
parte non peccatum est deficere secundum
plures modos Sequitur Com

Secundo queritur utrum ypocrisis
sit mortale peccatum sic
videtur aliquod veniale quia aut sic
sit mortale videtur quod dicit
Augustinus in libro de fide ad Petrum
sultum audire licentiam quod non
est quod aliud quam damnacio
est si hoc esse ypocrita quod esse
ypocritam damnacio est ergo
ypocrisis est mortale peccatum ¶ Item
Job xxxvi gaudium ypocrite ad in
star puncti quod venit illius
animabus eorum fit damnabi
lis quoniam peccatum tamen debetur pena
eterna damnacio est mortale
ergo ypocrisis est mortale peccatum
¶ Item dicit Crisostomus quod vbi non
vult deus audire magnum esse
peccatum contumeliam maioris ra
tione vult dicere quod ubi est in
contumelia est mortale peccatum
cum dicit deus in ewangelio
ne sitis ypocrite ¶ Contra cum
quis vult bonus apparere hoc
potest esse ex sola sublevacione quando
aut sit insurgit primus motus
est ita veniale peccatum ¶ Item
si primi motus insurgunt in aliquibus
peccatis ergo in isto si fuerit in aliquibus
peccatis venialibus ut patet in isto
¶ Item minus gula potest esse ve
niale peccatum ergo multo magis
ypocrisis cum naturalis sit illa unde
cum esse minus peccatum ypocrite
quam illa ¶ Ad quod dicendum quod ypo
crisis sumitur simulacionem sibi
admixtam vel est ipsa simulacio
est mortale peccatum hoc enim ma
licia substracta sine defectu
bonitatis operum sed simulacio vel
voluntas procedit in adiecto

ypocrite super illud canticorum ypocrita nec
[illegible] gloria aliud simulabant aliud
agebant castitatem proferebant et
lasciuiam ardebant paupertatem
marsupium replebant. Sed non ypo
crisis dicit velle videri bonum
inordinate ratio procedit mali
ciam vel defectum virtutis possit
dici veniale peccatum ut secundum illa
non sit conueniens acceptio. Ad solu
cionem ergo huius questionis dicendum quod non est
simile in isto peccato et in aliis qui
busdam quia ipse sua intencione
voluit veniale peccatum vel dicendum
hoc est magis mortalis peccati
sicut vbi aliam questionem patet. Ad
aliud non dicendum est quod licet
in aliis genere que est generis ali
possit esse veniale peccatum ali
mortale non tamen semper inuenitur
hoc in illa specie que est ypocris
ypocrisis enim addit super genus
aliquid per quod cum specialiter mortali pec
cato. Ad 3 tamen dicendum non est
quod contingit illius sed dicitur vana
gloria ypocrisis [illegible] ad hoc
quod vana gloria [illegible] gloria inclinat
gloria est mortale peccatum

Tercia questio de veniali [illegible]
peccati quod est velle uideri
bonum de quo dicendum utrum sit secundum
se malum et videtur quod non aliqua
cum addita circumstancia est
bonum alia addita est malum
ergo est indifferens. Item actus
pro simile velle enim placere
hominibus aliquando potest fieri bonum
sine aliquo malo similiter et velle
videri malum bonum ergo est indif
ferens. Contra dicitur in glossa. Dei
[illegible] anima [illegible]
in [illegible] vita [illegible] finis

ypocritarum actibus vita est malum
secundum se. Item super illud Job
[illegible] oculus qui eum viderat
glossa locus locus ypocrite est ad
[illegible] ubi quippe requiescat
ubi fauores inuenit offendit
autem in veritate [illegible] bonus
videat sicut [illegible] super illud
[illegible] vani filii hominum mendaces
glossa volunt videri iusti cum
sint mendaces ergo velle videri
bonum secundum se est malum. Ad
dicendum quod non sequitur si velle
videri bonum potest fieri recte et
non recte [illegible]
hoc sit [illegible] indifferens [illegible]
[illegible] malum multiplicatur [illegible]
[illegible] est malum secundum se quod in illa
circumstancia addita potest fieri
bonum est aliud malum [illegible]
[illegible] circumstancie debite potest tamen
per additam circumstanciam fieri
sic est [illegible] quod est malum [illegible]
additur circumstancia debita [illegible]
[illegible] ut si dicatur [illegible]
[illegible] alicui [illegible] est [illegible]
bonum est. Est eciam aliquid
inse bonum quod tamen [illegible]
circumstancie [illegible] est
malum est ut [illegible] deo teste
[illegible] in se bonum est si vero
sine causa debita fiat malum
est [illegible] dicitur in [illegible]
[illegible] aut dico [illegible]
Est item aliquid in se bonum quod
tamen addita aliqua circumstancia
est malum ut cum dicitur [illegible]
[illegible] in [illegible] cum ergo [illegible]
eo quod est velle videri bonum
dicendum est quod illud malum est quia
non additur circumstancia [illegible]
ad bonum [illegible] ut velle

videri bonus ut deus glorificetur et proximus edificetur cum autem non additur talis circumstancia nisi malum est quia primum principaliter finem quod non debet esse finis vel per ordinem ad alium finem ulteriorem inclinatum ut predictum est vult videri bonus ut laudetur vel ut dictum est absolute ¶ Ex hoc patet solutio quia aliud est quod nocumentum potest dici indifferens respectu diversarum circumstanciarum que sibi addi possunt bonarum vel malarum ¶ Aliud vero non dicitur esse malum cum primum esse finis principalis ¶ Item quando ultra aliquis propter se simulare esse bonum sine peccato ut videtur quod sit parvum cum quod aliquis appetit videri bonus ut detur ei aliquid ad sustentacionem non videtur peccare quia nec in hoc quod vult sibi sustentacionem qua indiget ergo non peccat in hoc quod vult videri bonus ut detur ei aliquid ad sustentacionem ¶ Item dicit augustinus quod libido propriorum omnibus peccatis in libro de libero arbitrio aut est causa omnis delectacionis inordinata sed hac modo non videtur esse de isto ergo non peccat in hoc quod vult videri bonus ¶ Sed contra hoc est quia tamen sit malum nisi non est licitum propter temporalia parvi ergo tamen velle videri bonus sit malum nisi non erit licitum propter temporalia ¶ Item ille qui sic vult videri bonus aut vult videri bonus nisi aut videri non videtur quia nullum sed aliud respectu ergo nisi tamen aut videtur non videtur quia nullum sed ergo dei gloriam usurpat ergo peccat ¶ Ad quod dicendum quod in hoc est contrarium quod ignobilius preponitur finis nobilioris sustentacio cum corporalis nimis

nobile est quam videri bonus et ideo istius inordinacionis dicitur esse peccatum sicut etiam illos qui predicant ut habeant mercedem temporalem peccare nisi sit bonum et iuste tamen in veritate tamen hec ordinacio est mala ¶ Et similiter patet videri ad secundum quod aliud est libido velle videri bonus non sit ut tamen appetitus se tamen intendit propter illud quod ignobilius est et quia ad hoc est ignobilius et quia ad hoc est libido et sic patet solutio quod contrarium aliud est

Quarto queritur de comparacione ypocrisis ad inanem gloriam videtur enim quod ypocrisis sit capitale peccatum sicut inanis gloria cum enim sit corpus omnium aliorum a malum accidere ponitur quasi omnium aliorum primum inanis gloria ponitur quasi omnium avaricia ponitur omnium accidere ypocrisis ypocrita enim vult placere aliis sed inanis gloria et avaricia sunt duo capitalia peccata ergo tunc erit ypocrisis que ponitur tamen sunt ¶ Item velle placere aliis est appetibile ypocrite velle gloriam nisi et appetibile inanis glorie sed hec sunt diversa ergo inanis gloria et ypocrisis sunt peccata disparata ergo ypocrisis non dicitur filia inanis glorie ¶ Item gregorius in fine iob super illud ypocrisis duplex et duplex ... glosa dicimus gloria vana sunt abscondita iactancia ypocrisis ¶ Item iob viii super illud ypocrite glosa gregorius ypocrita cum bonum agit absconditum vult videri per causam que agit occulta cogitacione laudes querit ostentare

q finis ypocrisis finis est inanis glorie ut a sublimari gloria contendit

Item gregorius in moralibus ypocrita quando quod tanto labore peragit aura humani favoris tollit, eorum magnitudinem laudis apud deficit, quasi inventum laborem evanescit ut qui querit humanum favorem sicut dicunt glosam ergo ypocrisis sublimari gloria contendit. Item quod est videndum quod ypocrisis nascitur dominandi gloria contendit. Item zq ad finem illius ordinatur de aliud aut in quantum de q lux ypocrisis querit nunquam attendere de eis quod ypocrita non potest fore [illegible] nisi decenter manifeste quod querit nunquam aliquid

Item ypocrita vult videri bonus in operibus suis ut laudetur ab hominibus ideo finis suis ordinatur. Item illud de quod velle placere aliis non est reprehensibile quod gloriam ordinat eum ad illud tamquam ad finem. Item cum vult placere aliis propter se ostentare gloriam quod tu augustinus in libro confessionum laudat homo propter donum quod dedisti ei et ille plus gaudet laudari se quam quod donum tu laudas illi te vituperante laudatur

Quantum quidem de ymitate simplicem opera temperare dicitur cum sup illud in tribus causis gloria intemperante duorum malorum locutus est aperte peccare quam saltem simulate sub simulatore sanctitatis ypocrisis ergo malum peccatum est ex ypocrisi quam aperte peccare. Item Cassianus sup illud sic dicit glosa simulata equitas non est equitas sed duplicatum peccatum ergo magnum peccatum est peccatum ypocrisis. Item sup illud Item cum multis filii populi tui gloria scala tamen plangunt que in ypocrisim labitur omni maior est iniquitas peccato sodomorum quod omnium ypocrisis malum peccatum quam illud in tali leviter non manifestum. Item contra quod aperte peccat non tamen quos ad se peccat sed etiam alii exemplo peccandi dant ergo plus peccat quam ypocrita. Item Ysaias iii peccatum suum quasi sodoma predicaverunt comparatur ergo fit ad peccatum sodome propter evidentiam dictum omnium ergo evidentia dictum sit detior non in peccatum ypocrisis esse manifestum peccatum sodomorum. Item quod videndum quod potest sumi triplex aliquem dicimus qui vult credi bonus nisi habeat gloriam tamen solidos et sic posset esse peccatum veniale aliquem dicitur ille qui apparentiam sanctitatis prestat deo Item communis dicitur qui intendit facere aliqua per que possit credi bonus non tamen ad apparentia intendit prout dicitur. Item ypocrita communis dicitur qui non plus se corrigit quam alium Item communis dicitur ille qui cum malus sit vult videri bonus ad palliandam maliciam suam et talis modus est pessimus et plurium deceptivus et quis ad hoc simulatione peccat est deterius quam aperte quis ad hoc simulatione peccare est deterius quam ypocrisis ad aliud in nunquam malum eo quod non provocat alios ad maliciam vel per exemplum. Item ex aut dicitur de peccato sodomitarum quod fit manifestum peccatum sodomorum non est intelligendum simpliciter in genere peccati sed sic dicitur ratione acquitatis qua potest alios decipere. Ad hoc enim quia

degnitate humi prci incompa
tone addiungat malias unde
cum q contumus eo sit pcom sim
ulac satatcy in dando elam
qui in sonnado racando plat
q dicit Crisos ubique vana gloria
malum est in orone aut in
philantropia qui ultime est
dulitas vel di phylatropia a phi
los q est amor et antropos q
est homo qui cosummans autem
dz sit elemosina idem et vana
ua gloria yprocrisi quo ad hoc q
mo unde placet q dicit Crisos
in omelia l'bor in aliis vane
glorie maxime maxime in ieiunio
aut oratione est dotrinem et
labiuit plenum quo maius est
ptam gloriari in ieiunio oratione
quam in aliis licens ymulo est
in ypocrisi ¶ Ad q dr q Crisos
loquitur more suo simpliciter qui
dicit q in oratione in philantro
pia contingit eam q aliquis
dat elam quidem impliat vult
indicari lumus cum no sit ali
quis aut vult aliquis indicari dare
elam no dat ideo iste loquitur
qua hic est ultima credulitas
qua talis aliquis subtrahit
meritum corporalem semper sit
transcendo illud Sed semper indi
gentis debet unde ipse etiam sibi
ipsi meritum spiritale subtrahit
vel di ultima credulitas
vel dr vana gloria in hoc ope maiori
mi qua hic est vanitas et
morde imore et deshat lo
quitur ¶ Ad aliud q obr de
aliis dr q ipse dicit in aliis
indubie inde q d i p dabs de
magna sequitur inde maius

glorie quia istud est tibi mag
na actio q laudaris ¶ Si qui dabis
indigenti maior etiam tamen si da
res diviti ¶ Unde quia depremen
sit proximus vel magna actio
q pro hoc laudetur apparens vel
dicitur q in philantropia mani
ine accidit in ieiuniis aute
oratione hoc ostenderet ut dicat
ad hoc et quia hic no ordinat ad
proximum sed ieiunium ordinat ipse
nunc usque oro no ordinat ipse
nunc addit in ancillis ipsi fit
da sunt vel di proximo bu
ipsa fit actio maius glorie aut
simulationis relatiuus plenum quam
talis simulatio in oratione et in
terra ¶ Ad hoc etiam quod dicitur
de ratione ypocrisis ad auaritia
reducitur q continuatur subois plus
q dr [red: Job xxvii] que dicit
spes ypocrite si auare rapiat
ubi dicat glossa simpliciter ypocrita
qua dr latine simulator auarus
est raptor et qui dum inique
agens desiderat de pietate ue
nerari laudem vite rapit ali
ene ¶ Ex his sequitur eo ypocrita
rapiat auariciam et ita ergo
quantum ad hic ypocrisis sub auaricia
continetur ¶ Contra videtur quia
auaricia et vana gloria diuise
diuidunt sicut dicat gregorius
ypocrisis sub vana gloria continetur
et ergo non filia auaricie ¶ Ad
quod dicendum quod non est ypocrisis sub
auaricia sed quod est vitium capi
tale proprio sed quandam simulatio
dunc tenet eo auaricia in ra
piendo ¶ Sed etiam auarum rapit
secundum quod alterius et ita ypo

crita intendit capere laudem qua
alius laudandus est unde glosa super
dicit in psalmis in dauid laudabitur
anima mea unde dicitur ypocri-
ta qui laudem inde rapit aliene
uite non est dicendus quod sit filia
auaricie sed filiarum inanis glorie
sicut iam dictum est

Secundo queritur utrum aliquis possit
se simulare esse malum sine
ypocrisi quod uidetur aliquis enim
potest simulare se esse bonum ergo
simili ratione potest simulare se esse
malum ¶ Item iiii regum x Ie-
hu simulauit se adorare ydo-
la ut posset congregare sacerdotes
baal et nichil est quod simulauit se esse
ydolatram ergo potest aliquis si-
mulare se esse malum ¶ Contra
aliquis simulat se esse malum ergo
se [illegible] bonum aut simulatio non
est bonum quia bonum non est [illegible]
[illegible] mali ergo simulatio opus ma-
lum quod facit est malus fa-
ciendo [illegible] opus malum est malus
non ergo simulat se esse malum
cum id simulare quod intendit
¶ Item [illegible] xxviii [illegible] illud simula-
tores [illegible] [illegible] qui non
appetit uideri sanctus in flagel-
lo non [illegible] [illegible] ergo est
quod non est ypocrita sed [illegible]
[illegible] [illegible] talis
[illegible] [illegible] in iudicio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] non est ypocrita
[illegible] aut [illegible] quod non est ypocri-
ta ergo nullus potest se simulare
esse malum ¶ Ad quod uidendum
quod nullus potest simulare se esse

malum simulatio enim mali est
simulatio operis ¶ Ad aliud autem
[illegible] quod non est simile de bono
et malo [illegible] enim potest [illegible] [illegible]
bona [illegible] quis adhuc aliquis
potest simulare se esse bonum bonum
aut aliquis si accidentaliter facit [illegible]
mali [illegible] aliquis faciat illud [illegible]
[illegible] malum [illegible] enim est [illegible]
[illegible] [illegible] mala [illegible] [illegible]
Si non malum facit speciem mali
constat quod faciendo illud est
malus ita [illegible] non potest
quis simulare esse se malum
¶ Ad secundum non dicendum quod [illegible]
[illegible] simulauit se adorare ydo-
la ergo simulauit se esse malum
¶ Ad secundum dicendum quod non [illegible]
Iehu simulauit se adorare ydo-
la ergo simulauit se esse malum
simulatio enim illa fuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] baal [illegible] aut ergo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut
simulatio non [illegible] quod [illegible]
[illegible] se uideri malum [illegible] [illegible]
sacerdotes baal illud esse malum
[illegible] alii [illegible] [illegible]
quod [illegible] non intendit ¶ Dein-
de queritur aliquis possit simulare
se esse ypocritam quod uidetur potest
[illegible] [illegible] signa quibus [illegible]
[illegible] ypocrita [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non est ypocrita in [illegible]
[illegible] ergo aliquis potest simulare
se esse ypocritam ¶ Item aliquis
[illegible] [illegible] ypocritas facit
opera similia eis ita simulat

se esse ypocritam ¶ Contra iste
aut est bonus aut malus Si
bonus ideo quod hic non facit nisi
opera bona quia non potest cum arbor
bona nisi bonos fructus facere pro
pterea que facit non apparet nisi
bonus ergo non apparet ypocrita
Si non malus et simulat se esse
ypocritam hoc est aut per opera
bona aut per opera mala si per opera
aut bona non videtur nisi bonus
si per opera mala non simulat se esse
ypocritam cum sit malus ¶ Ad
quod videndum quod nullus potest si
mulare se esse ypocritam ¶ Ad
id non quod aliter dicendum est quod licet
aliquis ostendat signa quibus
videtur ypocrita non tamen simulat
se esse ypocritam cum ipse
sit bonus si tamen intendit
mala signa ostendere iam esset
malus ¶ Ad aliud non dicendum
quod aliquis potest facere opera simi
lia ypocritis sed non potest se simulare
quia si placet idem esset

Septimus queritur de speciebus
ypocrisis et quidem videtur quod plures
plures eius non videtur quod non
cum ypocrita sit velle videri
bonus iustus non transit in species
licet multe virtutes sint species
virtutis aliter aut non dividitur
ergo non habet species ¶ Sed contra
videtur Ysaac quod dicit ¶ Et de
simili dicit enim quod multe sunt
que pertinent ad ypocritam affec
tatio sublimitatis dignitatis aut
tractatus pietatis ¶ Contra amor
ypocritarum affectus subseruit
erit ergo una ypocrisis in affectione
sublimitatis alia in affectione dignitatis

vita de aliis ¶ Et assignantur
maior species que maiori alias
designantur cum Dan sic expo
nit idem ¶ Et simulatio bona
occulti etc ¶ Ad hoc dicendum vi
detur potest quod maior fama non
sunt primus ypocrisis species sed
diversa materia primi ypocrita
ut sunt premium ad ambitionem
¶ Ad secundum non dicendum quod ille
maior sunt species male secundum
doctrinam alterius intentio aut
primus ypocrite est ut videtur
bonus tamen consistit inter bonum
tis primus ut videatur magis inne
bonus licet cum ypocrita aliquid
volt videri castus in hoc tamen
quod consistit sed ut postmodum fiet vide
atur bonus hoc aut inde intentio
est in intentione vero ypocrite
si non dividitur species

Octavo queritur de opposito
ypocrisis et videtur quod aut vir
tuti opponatur videtur quod opponatur
generaliter omnibus ypocrita cum
volt videri castus cum non sit
ita opponitur castitati Similiter
volt videri pollutus ita opponitur
felicitati et sic de aliis virtutibus
ergo et primo opposita omnibus
virtutibus ¶ Contra et generale primum
speciale primum sed specialem virtutem
oppositam ergo opponitur alicui vir
tuti speciali ¶ Item capitale
inter vicia et malus gratia contra simili
alia capitalia habent virtutes
sibi oppositas ergo ipsa ypocri
sis que nasci ... gratia
habet virtutem sibi specialiter oppo
sitam ¶ Item alia nascentia
... gratia habet virtutem

sicut in obediencia iactancia sicut
virtutes sibi opponitur quod et
ypocrisis pari racione. ¶ Ad quod
videri potest quod ypocrisis in
sit duplicitatem prout dicitur Ecclesiastici i. Ne
ne duplici corde opponitur
simplicitati veritatis. ¶ Quedam
tamen concomitancia respondet
cum virtuti quod cum opponitur
bonitati perfecte opponitur quedam
sed ad speciales virtutes

Nono quibus detestabile ypo-
crisis peccatum quis cum quis tanto
magis detestatur hoc peccatum in com-
paracione magis quam aliud tanto
cum peiorem quantum ipsum fue-
rit. ¶ Ad quod videri potest quod
tanta pars est ita ut ipsa
devote quanta fuit vel futura
est detestacio. Augustinus quanto ma-
iorem per ypocrisim decipiet.
xxxiiii Job: qui facit regnare
ypocritam propter peccata populi. Alia
est quia illi pharizei ypocrite
bus dominus loquebatur propter eorum
ypocrisim tanta est quia ypocrita
contrarius est operi dei. Sicut enim
deus in cunctis dubiis malum con-
vertit in bonum, ypocrita autem
bonum opus deformat per ma-
lam intencionem et quia quantitas
in [illegible] valorem [illegible]
[illegible] eleemosina [illegible]
non sit fructus [illegible] quia [illegible]
cio eius reputantur. ¶ Tercia ra-
cio est quia contrarius est caritati et
veritati contrarius cum est per
usurpans gloriam que ei debetur.
Ysaie xlii: gloriam meam alte-
ri non dabo per [illegible] cum att-
ribuitur gloria. [illegible] xxxi Job Si
osculatus sum manum meam que

que est iniquitas maxima et nega-
cio [illegible] altissimum. ¶ Contrarius est filio
qui est veritas et vita. ¶ Quod enim
aliud est ypocrisis nisi ficta vita que
ponitur bona et operit mala. ¶ Con-
trarius est spiritui sancto qui attri-
buitur bonitas quia abutitur
bonitate et [illegible] opere.

Decimo quibus ypocrisis
sit peccatum irremediabile
quod videtur per hoc quod dicitur Job xxxvi.
Simulatores et callidi pro-
vocant iram dei [illegible]
[illegible] hec non possunt
[illegible] actus [illegible]
[illegible] sibi ipsi testes
sunt [illegible] non [illegible]
[illegible] quod faciunt. Sed talis peccan-
di [illegible] ¶ Ad quod dicendum
potest aliquis peccare faciendo
[illegible] ut [illegible]
[illegible] agnicioni
[illegible] sicut faciunt [illegible]
sic peccant [illegible] et alio
modo [illegible] bonum
[illegible] illud [illegible]
[illegible] infirmitate vel [illegible]
[illegible] peccatum [illegible]
[illegible] ad [illegible] adquip
[illegible] quandam infirmitatem qua
inclinatur ad peccata spiritualia sicut
ad affectum laudis et [illegible]
[illegible] ad carna-
lia peccata [illegible]

Undecimo quibus de fructibus
ypocritarum per quas cog-
noscuntur Matthei vii. Affirmatum
esse cognoscitur [illegible] constat
quod fructus dicuntur opera [illegible]
[illegible] ab operibus [illegible] cog-
noscuntur [illegible] illa non sunt [illegible]

486

manifestat si ab operationibus adhuc qui abstinet quamvis alia opera exteriora bona sunt ergo attestantur quantum est in se sunt inductiva ad malum bone intencionis quamvis intencio dicitur arbor corpus sive fructus vero sunt opera exteriora non possunt cognoscere eorum malicia. ¶ Ad aliud illud est duplex arbor sive duplex intencio vel voluntas et similiter duplex fructus una est intencio vel voluntas generalis faciendi bonum in genere et huius sunt fructus opera exteriora bona in genere et de huius non potest cognosci eorum malicia. Alia est arbor sive intencio specialis in qua si valde videt libenter aliquis favorem humanum vel questum temporalem vel laudem humanam fructus non quos iste modo principaliter appetit sunt favor humanus questus temporalis laus humana et huiusmodi fructus a fine quam iste principaliter intendit fine rabilis cognoscitur eius malicia quamvis postea isti fructus [illegible] fuit vel occultus si videat se non posse consequi tunc cessat ab operibus exterioribus vel augmentat super illud dicitur a fructibus eorum cognoscetis eos tamen [illegible] accipitur aliquibus [illegible] illa subtrahi que isto velamine se consequi vel consequi cupiunt et tunc manifeste apparet utrum sint lupus vel ovis.

Completo tractatu de ypocrisi agendum est de symonia que est etiam inimica gracie [illegible] circa quam sic procedendum est. ¶ Primo videndum quid sit ¶ Secundo quibus modis committatur ¶ Quarto de maliciis eius differentiis ¶ Quinto de symonie pena ¶ Sexto de casibus in quibus potest dubitari utrum committatur symonia ¶ Septimo de [illegible].

A symone hic symonia dicitur a symone mago sicut habetur Actus viii. cum vidisset symon quia per imposicionem manuum apostolorum daretur spiritus sanctus obtulit eis pecuniam dicens [illegible] et hanc potestatem tunc petrus ait pecunia tua tecum sit in perdicione quia existimasti donum dei pecunia possideri. Giezi aut famulus Helizei [illegible] voluit vendere graciam [illegible] in iiii regum [illegible] venditor spiritualium dicitur giezita emptor non symoniacus tamen consuetudine tamen loquendi uterque dicitur symoniacus.

Sed quid sit symonia diffinitur autem sic est studiosa voluntas emendi vel vendendi spirituale vel spirituali annexum [illegible] aut [illegible] quod dicit gregorius nazanzenus qui vendit donum dei [illegible] ordine [illegible] nulla [illegible] aut [illegible] posse dubium non est [illegible] donum [illegible] quod aliud est quam [illegible] capitali symoniaca heresis [illegible] quod accipit [illegible] studiosa voluntate emendi vel vendendi [illegible] symonia ¶ Et alio [illegible]

abletiua aliquis ex sola volunta
te cum illa non concurrat certe
sed de symoniacis dicitur quod ex vo
luntate unde dicit eciam gregorius ta
lis accionem omnibus modis ab
scindatur ergo symonia non est
studiosa voluntas tamen videtur
dicendum quod ex in sola vo
luntate studiosa consistat cum
simile de usuris dicitur eciam ex-
tra dato viritum vel quam indu
centes quoquo licetur quod in spe
inordinata aliquam ulteram sor
tem contractus usura committat idem
licetur in hoc de usuris consulunt
multo magis ergo hoc dicetur
in symonia ut sola volunta
te studiosa peccatum symonie
contrahatur ¶ Patet cum ipsa volun
tate tamen mala reddit contractus
peccatum quantum ad quid addatur
studiosa cum certa non studio
sa peccatum videtur determinare

¶ Deinde quaeritur de eo quod additur ve
dendi vel emendi spirituale ergo
videtur eciam quod aliter possit contra
hi symonia quam emendo vel
vendendo ut patet in permuta
cionibus dignitatum vel ecclesiasticorum
beneficiorum ubi non intervenit auc
toritas diocesani dicit eciam
canon quod in spiritualibus cesset
omnis convencio et dicit ulterius
quod in commutacionibus prebendarum de
iure fieri non possunt ¶ Preterea
peccatum symonie quae circa tem
poralia spiritualia vel annexa spiritu
alibus baliam committit symoniace
ergo non solum contrahitur in emendo
vel vendendo ¶ Ad id facit
quod dicitur ab alexandro ubi dicitur
quod intrigi super re sacra litigio
sa non potest contrahere super ipsa ut
possideatur aliquo dato vel recep
to sine sceleris mixtura symonie dia
here symonie ¶ Preterea obicitur de eo
quod dicitur spirituale potest eciam quaeri quod
dicatur spirituale tunc cum plura
utique adiunctum committitur symo
nia vendit eciam iusticiam placitum
vel iusticiam aut personalem spirituale
est etiam ¶ Item dicit augustinus
ad natali vendere iusticiam priva
tam indicia aut nolle vendere
indicium ergo non committitur symonia
in vendendo quaecumque spirituale ¶ Si
militer quaeritur utrum in temporalibus
vendendo iusticiam committat symo
niam et videtur quod non per hoc quod di
citur super illud cathedras
vendencium columbas glossa ven
dentes columbas sunt prelati
qui spiritum sanctum vendunt ergo non
committitur symonia nisi in re sola
ri in vendendo iusticiam ¶ Item
potest quaeri quid dicatur annexum
spirituali nam in multis articulis
possunt vendi res consecrate
ut cruces calices et huiusmodi et
tamen ista sunt annexa ergo ven
dendo annexum spirituali non est
symonia ¶ Ad id quod peccatum
symonie committitur per studio
sa voluntate sed aliud est loqui
de symonia secundum ut aliquis contra
hit abletiva [illegible] et aliud est prout
est peccatum quantitative contrahitur
aut dicitur hanc fidelium [illegible]
di cum sit secundum de symoniacis per
intrigere [illegible] quae est secundum

confirmis sed solum non sufficit symo-
niam esse studiosa voluntas
sed actus exterius manifestus
verbis facit quia dicit Urbanus de
manifestis aut loquimur secretorum
aut cogitatorum iudex est deus
et loquitur ibi de symonia. Si vero
puniret occultos symoniace effec-
tus sacramentorum secundum quod
communicatus vel suspensus divino
iure symoniacos arcendos aut
ab ecclesia tamen in notitiam venit.
Similiter quamquam demeret parti-
cipanda divina dona dignitate quod
his primum detecti sunt aliter
lisse voces tamen sunt anathematis
ab ecclesia [illegible]
atque [illegible] corporis [illegible]
[illegible] sed aliquid genit aut dicit
Gregorius in [illegible] actus studiosa
voluntas tamen ita est applicata
ad actum. ¶ Ad id non quod aliter [illegible]
decipiunt quod est quod loquitur de
de symoniaca ut est [illegible] non [illegible]
ne facit irregularitatem secundum
iudicium ecclesie ¶ Ad id autem est
aliud de additione huius difficultatis
dicta dicendum est quod licet non ad-
data illa studiosa in [illegible]
cum dimittis tamen cum vehemens
est applicata ad actum tunc ag-
gravatur tamen magis aut in
his que sunt | spiritualia quam
symoniaca ut emere vel vendere
sacra numera aut sunt symo-
niaca quam spiritualia per consecu-
tionem ecclesie ut tamen quod veniunt
tiat ecclesie ea respectu ut decet
alii hoc tamen declarandum est
esse symoniatum contra ordina-
tionem [illegible] de offi. ind.

dedi corporale vobis in verbis ¶ Ad
secundum non intelligendum est quod non
licet emptionibus et venditionibus
intelligitur dimissis contractus circa spiritua-
lia que contractum permutationis
que non [illegible] si [illegible] superi-
oris si dicatur secundum largite
acceptus illa sollicita circa
circa spiritualia mediantibus tem-
poralibus ¶ Ad tertium non dicendum
quod alia est consideratio in advoca-
to et iudice modo cum tenetur
reddere iustum iudicium advocatus
non potest pro labore suo accipere
moderatum salarium secundum [illegible]
[illegible] labor [illegible] ille
non est [illegible] spirituali [illegible]
officio [illegible] sicut in-
de [illegible] officio [illegible] |
¶ Ad id non quod aliter [illegible]
vi vendere quod licet iudex [illegible]
[illegible] vendendo iustum
iudicium non tamen committit symoniam
| spirituale tamen dicitur quo [illegible] spe-
[illegible] vel quo datur vel quo [illegible]
significatur quo [illegible] ut [illegible]
quo datur ut [illegible] quo
[illegible] significatur ut [illegible]
vel [illegible] faciendi [illegible]
iudex aut [illegible] nullo istorum
modorum potest vendere spirituale
illa aut [illegible] que [illegible]
dicuntur iuste non committit symoniam
intelligitur quod iudices [illegible] ne
[illegible] iudicium tamen dicit Gregorius
in templo vendentes sunt qui
quod [illegible] iure competit ad
[illegible] largiuntur alijs autem
[illegible] in iudice [illegible] vendere
iustum iudicium sit symoniacum
actus [illegible] circa quo

adheso spirituale et hoc modo dicere
gregorius emendos in templis qui
sunt qui dum hoc quod instinctu est
saluti proximos nollunt dum re
debitam facere contempnunt datos
patronis spiritus emere presumunt ||
¶ Sed non dubium quod dispositio ecclesie liquida
relinquitur consecrata ut tanquam vel al
liis vel tamen vel tamen forme
tamen materie eidem adest for
ma consecrata et hoc modo possunt
dici in ymitatione | Sed ambobus in
hiis de sacrificiis vasa etc. inuenta
confringere et placet vendere licet ma
teria dedicata specie non est de eius
iustitia peccati forma non co
rum necessario ad usus necessarios
talis sacrum ministerium concedatur
non sic autem de ablatis ac temporalibus
ymo eius consecratio tamen materie
| Si non quia de liquidis quod sunt in ecclesie
rituum si destruatur ecclesia possunt
quoniam in speciali edificio
structuram | Sed videtur quod per hoc quod
dicit alexander quod destructa est de ||
liquida ecclesie destinata non debet
ad opus quod tangere nisi ad aliam
ecclesiam vel ignem comburendam vel ad
speciale in monasteriis fratribus et
in locis religiosis ut capitu
lo vel dormitoriis non quando in coqui
na vel in vineis pastinandis
in opera non laicorum non debet
admitti sed intelligendum quod
dicit que semel deo dicata sunt
non ad sua eadem quod specialis corporis manent
aut spectans claustralia vero quod
adeo pertinet monasteriis re
seruari etc. ¶ Deinde queritur utrum
symonia sit heresis unde videtur
quod dicit gregorius in registro al
terum redemptionis spiritus sanctum emere

vel vendere symoniaca heresis est
nullus fidelium ignorat hinc
anathema dandi vel accipiendi hoc
est symoniaca heresis ¶ Contra potest
sine fidem informem esse symo
niacus quod symoniacus non est hereti
cus si esset heresis esset contra ali
quem articulum qui continetur in sym
bolo non contra articulum de spiritu
sancto credit enim spiritum sanctum esse
nec contra illum articulum qui est
de sancta catholica ecclesia adheret
enim vniti ecclesie et non operibus con
stat quia quod non dicitur heresis heretici
cus ¶ Ad hoc videtur posse dici
quod dicit gregorius in registro de his
in alia ydolorum sit similitudo quibus
tamen in ecclesiasticis ministeriis sa
cris dignitatibus invigilant non que
runt infidelitatis iudicium sub
ire etiam si fidem quam negligit
tenere videntur vnde intelligi
quod vivamus dicit heresis fidem alio
non nunc non quia eam in opere non
audit dicit quod quoniam ad aliquid
heresis quod non ymmo quantum corporis
sunt sed in rebus satis patet de
libere vero per quos detrahitur specialem
sanctum in sacramentis vel in rebus sacris
¶ Si non queritur an credendo spiri
tualis corporis de eo qui illi qui
est de speciali sancto vnde sacramentorum
vero spirituali et quod hoc modo
accidit corporis quoniam sed detra
hunt spiritales in spiritualibus rebus
non talis autem non dicitur hereticus
et sic per credulitatem in
hiis que credenda non sunt |
vel inordinata voluntate quia
spiritualia vendendi appetit sed in
quantum alios dicitur hereticus vel demens

sterium sic est in domo spiritualis ut
impietate faciendi macula
¶ Ad hunc etiam que de compara-
tione symonie ad heresim videtur
enim symonia grauius esse peccatum
aliqua heresi dicitur enim in decreto de sy-
monia sicut quod symoniaca he-
resis sui magnitudine alias vin-
las vincit ma[illegible] ante dum
[illegible] pomanus peccatum heresis
¶ Item gregorius in registro dominus valde
bos et eiectis hominibus qui co-
mpares ostendit tanto peccatum
esse grauius dimisit singulariter c-
mentes vendentes mercantes
flagellans de templo eiecit ergo
videtur quod hoc peccatum grauius est
aliis peccatis ¶ Item 1 q. 1 eos
qui per pecuniam tollabilior ma-
ledictione corpus qui etiam spiritum sanctum
spiritus sancti impugnatoris impia
heresis illi enim creaturam esse spiritum dei
patris et filii esse spiritum sanctum spiritum
deluando [illegible] spiritum sanctum
suum efficiunt servum autem enim
dominus quod habet si vult vendit sed ille
qui emit dominus omnium volens esse
quod emerit spiritum sanctum illud
dicitur | Contra arguitur quod debeatur
esse peccatum symonia heresi maior
deuiato ¶ Ad quod dicitur quod grauius
dicitur peccatum aliud alio vel propter
maiorem grauitatem eius enormita-
te vel dicitur aliud alio grauius quia
plus contrarie fidei catholice primo
modo dicitur symonia peccatis maius
peccatum ¶ Secundo non modo dicitur ipsa here-
sis ipsa enim heresis est in qua
sit divisio spiritualis specialis
a fide summe veritatis ¶ Ad aliud

aut similis videantur et quod dicatur
vnitate alias maiores spirituales
propter sui adherentiam difficile enim
auellitur propter sui adherentiam et
quod oritur de radice cupiditatis
Ad secundum non dicendum est quod illud quod
dicit gregorius in registro ad hoc refer-
tur quod istud peccatum de quadam
singularitate plus apponitur sed
brantis (?) esse propter grauitatem cu-
piditatis humane et hoc prefigura-
uit dominus in eiectione ementium
vendentium de templo non quasi
non sit dignum eiectione sed in
detestationem huius dicitur quod
maior ut manifestum sit de
etiam dei diminuere aliis peccatis
¶ Ad tertium non dicendum quod 1 q. 1 dicit
tollabilior etc. ad hoc referuntur
quod in dignis est spiritus sanctus
estimare quam sanctum quod sunt
dei patris enim vero sit facile
valde valde sed tamen peccatum et
aliud modo sit hec estimatio
[illegible] magis ... spiritum sanctum
credidit esse creaturam vnde quod
ad hec sunt | [illegible] fornicatio
venalitas vel intellectualis libera-
dos non sic aut symoniacus
sed symoniacus sic agit agit
licentiando quidem esse sanctum in pre-
mentis quod esse sancte in esse
esse subiectus et ad hoc et hoc
dicitur dominus dominus quod habet si vult
vendit sed sunt suum sicut aliud
corpus quod possidet ¶ Ad hunc
etiam quibus de comparatione sy-
monie ad ydolatriam videtur
enim grauius preiudicare symoniam
quia ad vanam vendendus quam

ydolatria cum igitur pena maior
est illud peccatum maius esse ar-
guitur quis cum dubitat symo-
niacum esse commissum peius ydolatrie
indicat secundum hostiensem xxxii. q.
i. in [illegible] affirmans quod autem pena sit
grauior hostiensis [illegible] de
misterijs ubi dicitur cum illi qui
in cultu ydolatrie erant [illegible]
quererent in quarta generatione non dicitur
esse uindicata preterea hostiensis in deut.
moabite et amon non intrabunt
ecclesiam dei usque in tertiam et quar-
tam generationem peccatoris dominus uidetur
esse pena quia giezi semen
usque in eternum perpetuitate lepre
subiecta auctoritate dampnatur dicitur
enim lepra adherebit tibi et semini
tuo usque in sempiternum ¶ Respondetur
quod grauior pena sit peccato symo-
nie inflicta quam pro ydolatrie
peccato ita inde maius est peccatum
¶ Ad quod uidendum prosequitur dicit
in alia [illegible]
[illegible] ubi dicitur quod amonites
moabites etiam in decima
generatione non intrabunt ecclesiam
dei usque in sempiternum Respondetur
quod utroque peccato eternaliter pe-
na fuit inflicta nec tamen
tamen peccatum ydolatrie maius est
grauior pena debetur ei quod autem
dicitur quod non intrabit usque in
quartam generationem [illegible]
[illegible] malicia [illegible]
[illegible] ¶ Illud etiam
quod dicitur quod lepra adherebit tibi et
semini tuo usque in sempiternum [illegible]
aliter potest intelligi [illegible]
[illegible] in illo [illegible]

[illegible] cum giezi semine in eternum
dampnatur quod enim [illegible] maiore
magis quam [illegible] intelligatur propter
quod dicitur deinceps quod non intrabunt
dum etiam causa subiungitur quia
noluerunt uobis occurrere cum pane
et aqua cum egressi essetis de egyp-
to et quia conduxerunt contra te balaam
filium Beor ut malediceret tibi etc.
alia causa subiungitur quam ydolatrie
licet ipsi essent ydolatre quantum ad
[illegible] talis pena statuta fuit
ne eos [illegible] recipiunt
in ecclesia dei usque ad etatem qua-
[illegible]

Tercio queritur quot modis
symonia committatur et dicendum
quod tripliciter secundum gregorium super illud ysa.
xxxiii. beatus qui excutit manus
suas ab omni munere est enim munus a manu
[illegible] munus aliquid
fauor munus ab officio seruitus
indebite impensa hoc idem
dicit urbanus [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] ad ista lucra munere [illegible]
[illegible] indebite [illegible]
[illegible] largitur [illegible]
[illegible] gregorius [illegible]
[illegible] munere manus [illegible]
[illegible] non solum [illegible]
[illegible] ¶ [illegible] est
de munere a manu ¶ [illegible] de munere
ab obsequio ¶ [illegible] de munere a
lingua [illegible]

Quarto queritur [illegible] quot
[illegible] etiam [illegible]
[illegible] aliqua munera [illegible]
[illegible]

monachus unde querit(ur) q(uod) sic d(icitu)r cum
in agit p(ro) gratis acceptis (con)tra
datis (et) c. in q(uestio)ne toletano quod
si in pluribus (con)tra (con)solacione divi
dunt ... (con)silii ut quibuslibet
p(ri)mus nominari ... d(icitu)r si q(ui)s
recipit munera ut qui dat ...
p(ro)mit venditam ut emptor ...
symoniacus ¶ Item Ex(tra) de ...
... facerit actores iudicis
... in arte audit corrupta
... inlicite quod dandi (est) ...
in causa iudici ut accipiendi
munera alios ¶ Tamen in iure ...
non ... q(uod) esculenta (et) poculenta
possunt accipere ... (et) ... phili
... in iudicis ... p(er) q(uo) ... pos
sunt iudices ... s(e)c(un)d(u)m ...
... accipere ¶ Item ... de symonia
... ubi d(icitu)r ... est
... qui possunt ... alia
... de illis donis dono (et) que
accipientes ... in ... ut ...
solent ... electuarium
... de vino ... aliis ... que
medicine ... sunt (et) que voluta
te ... debent
causa ... non ... in ...
... accipiente in ... delinquere
quod non ... munus
ut a p(re)lato ut iudice ... con
traxit symoniam ¶ ... (et) ...
in iudicio dei qui intuet(ur) cor ...
... voluntatis iudicis ...
ad ... iudicium ... munus
magni ... symonia ...
... non ... potius
... medicina ... non ...
... corrumpere ... iudices ...
non ... symo
nia ... in munibus accipiendis

et dandis tria s(un)t attendenda pro
... dantis (et) accipientis qualitas
quantitas muneris (et) dantis tempore
qualitatis ... ut ...
... an ... ut ...
... complecti dato ...
... numerus ... ut
... donum tempore
... ut alio tempore
... symonia ut ...
... sacra ... dari ...
... adulti ...
... voluit baptizare ...
... unde ... licet
... nisi ...
... (et) ut baptizaret ... licet
in illo casu dat pecuniam ¶ ... potest
contingere quod ... de ...
ad ... laboris ...
... non sunt baptizati ...
... de duobus ... malis ...
eligendum (et) ... potest
dare pecuniam ... baptismo
... ¶ Tamen dicit ap(osto)l(u)s ...
non sunt facienda mala ut veniant
bona non ... dandi (est) pecunia p(ro)
... ¶ ... illud est
dare pecuniam ... (et) aliud ...
aqua ... aliquis possit
baptizari ... non ... est
licitum dare pecuniam p(ro) aqua ...
si alius ... non possit ... dari
pecunia ... ila ...
... non ... illicitum
dat ... baptizare ...
... pecunia ... (et) aqua ...
... potest ... baptizari ab alio ...
... (et) ... in
... potest ab alio dari bapt(ismus)

maxime aut necessitatis et intacto
symoniace pravitatis. Decimo queritur
utrum licitum sit dare pecuniam pro re-
demptione vexacionis sue quod videtur lici-
tum esse, cum communiter ius suum
redimere dicitur in extra de symonia
dilectus quod restitucio facienda est
illi qui redemerit vexacionem suam
quia qui accepit pecuniam commit-
tit symoniam. Respondeo dicendum quod lici-
tum est redimere ergo non committi-
tur symonia si datur pecunia pro redi-
menda vexacione que sibi fit in-
iuste super re spirituali. Contra
potest contingere quod is a quo peti-
tur habeat aliquid in ipsa re que
petitur si illud ius est spirituale non
est tamen licitum emere spirituale sic
nec vendere ergo nec ius est licitum
redimere. Propterea suppleatur sed cum
quo potest consequi ius suum. Contra
ergo alia via quam pecunia et dicitur
apostolus dicamus [illegible] ab uno
redemptio aut emptio quedam
ergo in casu licitum est redimere.
Ad quod dicendum quod licitum est redimere vexa-
cionem que fit iniuste super re spiritu-
ali ubi ille a quo petitur [illegible]
sed [illegible] nec suppleatur potest con-
sequi ius suum nec emitur ibi
spirituale sed temporale vexacio
enim res temporalis est. Item
aut liceat redimere ab illis qui
[illegible] in re [illegible] non sit
licitum accipere a pauperibus spiritualibus
debitis. Sed persolvo quod [illegible] I q.
in questione cum neutralitate
[illegible] urbanus concedit ante
decimas monasteriis subiectas
redemptas ab laicis xxx annis
quiete possidendas. Ad hoc
dicendum quod utrum licitum sit ac-

cipere a pauperibus spiritualibus debitis ut pro con-
secratione vel dupplicacione aliquid
exigere videtur quod non quia cum sancti-
ficacio in baptismo vel confirmacione ne-
est res spiritualis ita consecracio
ecclesie sed [illegible] clericis non
est licitum accipere ergo nec ab illis.
Contra dicit apostolus I Corinthios IX: Si
seminavimus vobis spiritualia magnum est
questio ubi cum neutralitate
[illegible] urbanus. Item prima ad Corinthios ix: quis
militat suis stipendiis unquam
[illegible] laborare agricola et deser-
vientibus [illegible]. Respondeo dicendum quod
licitum est episcopis et aliis prelatis pro
[illegible] accipere
procuraciones. Ad quod dicendum quod in
[illegible] non committitur symonia [illegible]
igitur procuratio [illegible] pro [illegible]
in extra de symonia cum sit [illegible]
ubi dicit quod procuratio consecrationis
nec potest [illegible] pro procuracione
exigere [illegible]
possessionum dicitur quod tamen causa
impedicionis debet procurator [illegible]
[illegible] non potest [illegible]. Ad aliud
dicendum quod [illegible] et quod non est [illegible]
de consecratione [illegible]
[illegible] ministracione illa [illegible]
[illegible] adquirant [illegible] nec
in [illegible] nec in illis aliquid debitis
intervenire precio vel temporalis.
Constitutio aut de [illegible]
procuraciones debent [illegible] la-
bores qui [illegible]
intolerabiles sed [illegible] ubi [illegible]
[illegible] non sunt media sed [illegible]
ti debita sicut dominus dicit in evan-
gelio dignus est operarius cibo
suo [illegible] et [illegible]

Secundo queritur de emptione ab ob
sequio utrum licitum sit me
diante obsequio obtinere spiritua
le beneficium Respondeo quod sicut dicit eun
gressus Extra (vel) utilitatibus desi
nentes ecclesia tanta digna est reum
nacione gaudet ut qui se notu
tariis obsequiorum meritibus
sponte subiciunt digne umbris
superioribus consolentur concordia sicut
quod mediante obsequio potest ab
obtinere beneficium ecclesiasticum ¶ Item
gregorius iustum est ut illi consequentur
stipendium qui pro tempore sunt eo
modo rei utilitate obsequium prestit
si conferenda sunt beneficia eccle
siastica quibus magis conferenda sit
quam illis qui ecclesie serviunt ergo li
citum intuitu servicii conferre bene
ficium ecclesiasticum pari ratione
servire intelligitur hac desiniens
temporalis ¶ Contra munus ab ob
sequio interveniunt sed sicut dicit
gregorius in registro ubi est munus
ab eo simoniam si exhibeatur inten
cione beneficii spiritualis symonia
committitur dicitur enim qui res eccle
siasticas non ad quod instituta sunt
munere lingue vel obsequii vel
pecunie largitur vel adipiscitur
symoniacus est ¶ Ad quod videtur
quod refert utrum dignum exhibeatur
simonium sive honestum sive in
honestum utrum sit persona sint
digna vel indigna intuitu utrum
interveniat pactum vel non si dig
nus dignum exhibeat simonium
vel honestum nec interveniat pac
tio nec prava pravalet sed cum ad
hoc hoc dicitur per illud quod dicitur a

gregorius i. q. i. ordinaciones licet
sicut secundo non committit symo
niam dicitur enim munus ab obsequio
sumitur indebita persona Si non
indignus est ... in hoc
uestium exhibeat simonium symo
nia committitur sicut dicit gregorius in
registro et habetur i. q. i. Si quis
Si non intervenit pactum symo
niacum est rei ecclesiastice spiritualis
est ut patet contra in ...
ta est deducenda ¶ Sed ad hoc
queritur utrum spirituale possit ab
...re pro beneficio ecclesiastico vel
licencie collacione Respondeo quod non
quia in contractu rei spiritualis non
debet intervenire precium ¶ Contra sup
in ex de prebendis significatum
ubi dicitur quod tunda sacerdoti una
prebenda in ecclesia quod nunc tunc decede
bit ita quod mensa de pecunia
mensa corporum assimilitate sit
... sed cotidie celebrare
sumitur ergo ibi precium in illa
collacione ¶ Ad quod videtur quod co
dicio illa quemcumque imposita
sint institucione prebende post
tea secuta et confirmatio summi
pontificis nec ... prebende
adiciebat ecclesie officium ...
cum duce suo tussit illud autem
quod dicit indebito ad condicionem ...
stitucione refero

Tercio dicendum est de emptione
a lingua utrum queritur primo utrum
aliquis possit pro se vel ecclesiam
vel dignitatem vel alium beneficium
ecclesiasticum et videtur quod non dicit enim
ad hoc ne quisquam summat sibi ho
norem sed qui vocatur a deo

tamquam [illegible] ergo non debet se in-
gerere alio vel facto non ergo aliquis
debet ipse petere. ¶ Item in ipsa petitione
ordinum se dehonorat secundum quod dicit
Gregorius sicut locus regiminis de-
siderantibus est negandus ita
confugientibus est offerendus. Non
ergo aliquis ipse debet petere licen-
tiam celebrandi. ¶ Cavere debet esse
ordinatus non habere officium licen-
tiam sufficientem vel nullam habere
licentiam unde ergo ei nisi debeat
per honestate cavere sic habet contra
duplicandum non liceat ulli Episcopo
ordinare clericos nullas eis ecclesias
parare etiam certus si aliquem sub
certo titulo dicens vocari inter-
[illegible] indicatum vel impetratum
ordinavit tamdiu ei necessaria
ministret [illegible] ergo liceat petere
licentiam celebrandi. ¶ Item [illegible] et
[illegible] clericos illos quibus
stipendiis sustentari quibus primi-
tiarum [illegible] nulla mala suf-
fragium [illegible] ergo clericis debetur
licentia eis petere licentiam cele-
brandi [illegible]. ¶ Ad quod videtur
quod potest petere ipse ordinatus vel li-
centiam cum sit [illegible] cura ani-
marum [illegible] aut petere licentiam
[illegible] ei dicere competit ut
[illegible] ordinatus [illegible] li-
centiam sufficientem dicit enim Gregorius
ordinationes que [illegible]
cis vel [illegible] vel [illegible]
aliquid [illegible] intenta [illegible]
[illegible] indicamus quod talis
ordinatus non [illegible]
[illegible] aut [illegible]
ad [illegible] contra hoc [illegible]
[illegible] non [illegible] quod [illegible]

dignus ipse officium praelatus [illegible]
est [illegible] videtur et ad quod
[illegible] contra hoc idem [illegible]
est [illegible] cum [illegible] sunt
[illegible] multorum [illegible]
[illegible] tamen est
ut nullus [illegible] dignus ipse
faciat praelatus nisi nunc ei competit
sicut dictum est quod hoc enim [illegible]
reddere indignum. ¶ Gregorius qui vel
[illegible] ambiunt vel importune se inge-
runt [illegible] dubio repellendus.
Nam qui sic [illegible] ad altaria con-
scendere [illegible] aliud agit nisi ut
[illegible] desiderat. ¶ Item quibus
[illegible] praelati fiant alibi [illegible]
[illegible] vel [illegible]
Et inde [illegible] quod dicit Gre-
gorius [illegible] ut [illegible]
[illegible] supplica-
tionem aliquas [illegible]
[illegible] vel [illegible] adduci.
¶ Item quod non debent [illegible] praelati
[illegible] quod [illegible]
[illegible] dicat [illegible]
praelatus [illegible]
[illegible] addere
[illegible] facienda [illegible]
[illegible] appellat. ¶ Et inde
[illegible] quod [illegible] ...[illegible]
[illegible] dicat Gregorius [illegible]
[illegible] supplicare aliquas
ad [illegible] ordines audeat [illegible]
[illegible] inter [illegible] qualitas
[illegible] dignum [illegible] monstrant. ¶ Ad
quod videtur quod [illegible] praelatus carnales
succedunt [illegible] contra hoc [illegible]
[illegible] sit cum [illegible] sunt [illegible]
[illegible] Gregorius in
registro [illegible] sit ut

in electione vel dicas quibuscumque modis interveniat pecunia vel quarumlibet personarum precaria qua lesserunt ¶ Si non preces fiant pro digno non committitur symonia in precibus oblatis pro digno licet importuna. Si enim intervenit pecunia symonia committitur ¶ Et videtur ad hoc quod preces ordinate sunt administrandum quod conferunt talem ordinari vel beneficiari ad hoc enim est simonia de spiritualibus pro digno quod pecunia non est ad hoc si alie ordinate moveant ad conferendum conferentes ordinem vel beneficium

Quinto queritur de materialibus differentiis simonie que attenduntur secundum diversitatem spiritualium et annexorum spiritualibus ¶ Valet autem tres differentias prima de ipsa spirituali secunda de annexis spiritualibus ¶ Circa primum sic queritur utrum sit aliquibus dare pecuniam pro benedictione matrimoniali si sacerdotes nolunt facere sed petunt idem contrahere matrimonium ¶ Et videtur quod sic quia licitum est redimere ius suum secundum ius et capitulatorum pena trivialium quod detur eis benedictio ergo licitum est dare pro benedictione spiritualia si aliter fieri non potest ¶ Contra benedictio est res spiritualis et non est licitum dare pecuniam pro re spirituali ergo non est licitum dare pecuniam. Quid ergo agendum est in tali casu ¶ Item matrimonium est sacramentum circa est res spiritualis et nunquid licitum est intervenire pecuniam ut ex tali contractu peccatum videtur quod non quia sacramentum res spiritualis est matrimonium ergo est sacramentum ¶ Si ergo in spiritualibus debet omnis pactio

pecunie cessare debet in matrimonio tamen contracto ut ce ¶ Sed contra istud quod dicitur in c. de desponsalibus appositis in matrimonio de illis ubi dicitur quod si conditio ut pecunia fuit de aliqua summa pecunie interveniente invalido subsistat sub hac forma ego te in uxorem accipio si tu vel domini tui ... scilicet centum libras si enim non solverit filii filie qui sibi dari volunt petunt non accipiunt in uxorem nisi consensus desponsati aut carnalis sit subsecuta ut casus quomodo contractum quod non est probandum apponere conditionem pecunie in matrimonio contrahendo ¶ Ideo videtur ad illud quod dicitur de benedictione matrimonii quod non est licitum exigere et extorquere pecuniam ante benedictionem matrimonii spiritualibus sicut dicitur in c. de symonia ad apostolicam audientiam ¶ Si tamen est consuetudo pia in quibusdam ecclesiis ut aliqua conferantur pro benedictione secundum consuetudinem ut libere conferantur circa sacra beneficia secundum quod loci intentio cognita est conferuntur qui maliciose intendunt laudabilem consuetudinem in unitate ¶ Dicitur autem alia quod licitum est redimere ius suum ¶ Sed quid si agendum sit in tali casu ¶ Videtur quod benedictio non est de substantia matrimonii sed pertinet ad sollempnitatem tamen quando eis debetur consuetudine et cetera debent adipiscere cum compellere ratione obstaculum peccati ¶ Si non volunt tunc est abstinendum quam a latere inducere iniquitatem vel dare extrinsecus precium vel similia in aliis ubi videtur

ingressus non nisi nummus emittat. Quod
aliud hoc dicendum quod non est symo
nia nisi interveniat condicio pe
cunie in contractu matrimoniali.
Quintum est quod in omni sacro contra
mercio confert gratia si interveniat
pactum pecunie vel huiusmodi qua e
nalis symonia est in multis non
non confert gratiam et si fuerit [illegible]
utrumque legem in lege nature
[illegible] potest in nomine condicio pecu
nie symoniaca ad [illegible] Quinto de
inde queritur utrum sacerdos possit
cantare missam pro denariis. [illegible]
quod non dicit enim super illud I. q. i.
Dico hec ubi indicatur et sacerdotes
[illegible] laqueus sunt ecclesie specta
culum [illegible] depauperata [illegible]
[illegible] tabulas ubi [illegible]
[illegible] depredatoribus cum super [illegible]
mentum altaris [illegible] dependunt
cupiditatis. Item sic [illegible] I.
q. i. duos [illegible] vendentes
c. d. te. Dum autem magis sunt
ementes vendentes quam illi
qui sacramentum ecclesiastice corpo
[illegible] vendi[illegible]. Item in I. q. I. ecclesie
[illegible] sacerdotes qui in
[illegible] respondebat [illegible] alio
[illegible] nisi [illegible] merce
de dotabat [illegible] quod est respon
de in [illegible] nisi laborare ce
lebrare [illegible] pecuniis. Item videtur
enim nemo cum teneatur suis sti
pendiis militare sicut dicitur [illegible]
I. q. caritate videtur dicit a
[illegible] non ergo tenentur isti laborare
[illegible] nisi [illegible] sustentetur. Ad quod videndum quod accipe

vel dicat pro qualibet [illegible] vel ut
sustentetur minister dei vel ut pro
quedam pronunciet ad laudem dei
vel pronunciet [illegible] in illis vel ut po
nat finis in illis. Si simonis
licitum est cantare missam ei qui
non tenetur et desunt ei sumptus re
cipiendo denarios non interveni
ente pactione nec in hoc [illegible]
tamquam principali et hoc licet probat
quod dicit [illegible] sunt [illegible] dicat
enim [illegible] illud quod Paulus dixit
puero suo quid facis ad hominem dei
[illegible] puer ecce inventa est in
manu mea quarta pars stateris ar
gentei demus hominem dei ut indicet
nobis viam nostram et illud quod dicitur Reg.
primo de [illegible] ubi di
tolle in manu tua decem panes
et [illegible] et vade
ad illum [illegible] indicabit tibi quid
eventurum sit [illegible] hac [illegible]
[illegible] prophete [illegible]
reputanda sunt. Ad aliud autem licitum
est ut temporalia dentur [illegible]
enim est symonia et hoc non intelligo
illud quod dicit [illegible] illud quod dicat
[illegible] illud [illegible]
[illegible] in templo. Si non
sacerdos habet sumptus [illegible] co
[illegible] missam [illegible]
[illegible] hoc est [illegible]. Si non
[illegible] tenetur ad [illegible] sumptus
sufficientes [illegible] mali repu
tatur si [illegible] dicat [illegible]
[illegible] mala abstinete vos
illud autem non est sine gratia [illegible]
[illegible] quod quedam [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

492

dic plures facere missas pro die
allodandi. Si tamen in limine
necessitas redditur placitas facto
tum post unum facere de die et
alterum pro defunctis si vero sit ita
tamen quod simul ablucionem vini
ne polluat. Sed nunquid requiritur
presbiter venerandus facere vel [illegible]. ¶ Quero
numquid utrum licitum sit dare certos
redditus ex pacto pro anniversario
celebrando. Dicendum quod de illis
qui accipiunt pecuniam absque
causa [illegible] absolute [illegible] unde
quod committunt symoniam ponunt
enim inspirituale sub precio. ¶ Set in
[illegible] per consuetudinem certe [illegible]
que statute sunt racione pertinacie
ad contrarium delinquentium. ¶ Verum in
strum est ut non habens est [illegible]
emolumenti habens aut eciam
obligari [illegible] ad celebrandum
anniversarium [illegible] ergo ut [illegible]
[illegible] ¶ Ad quod [illegible]
detur quod non est licitum pactum
intervenire accipere redditus anni
versaris celebrando si tamen devo
ad fidelium est in [illegible] reddi
tum tenet eciam propter devotorum
[illegible] fidelium celebrare [illegible] illis in
quibus [illegible] ¶ [illegible] non [illegible]
quod non est recipienda vel danda
pecunia pro beneficiis absolucionis
[illegible] de symonia [illegible]
[illegible] Si aut sunt constitute [illegible]
racione [illegible] contrarium de
linquentium [illegible] pecunia [illegible]
non propter beneficiis absolucionis
[illegible] tamen [illegible]
[illegible] videndum
[illegible] est ne plus [illegible]

[illegible] [illegible] possit esse
[illegible] ¶ Deinde quero utrum liceat
dare bona temporalia viris religiosis
ut orent pro eis unde quod non [illegible]
enim est [illegible] spiritualis [illegible] cum pe
[illegible] spiritus [illegible] ¶ Si [illegible]
[illegible] non est licitum ponere inspirituale
sub precio ergo non est licitum dare bona
temporalia ut orationes fiant. ¶ Con
tra [illegible] facite vobis amicos
de mammona iniquitatis ergo licitum
est dare bona temporalia. Viris bo
nis ut orent pro eis. ¶ [illegible] licitum
est dare temporalia hoc fine ut hoc
[illegible] admonetur [illegible]
[illegible] aliis ergo licitum est dare tempora
lia ad hoc quod viri boni orent
pro eis. ¶ [illegible] licitum est dare temporalia
ad hoc quod [illegible] regimen [illegible]
[illegible] dare [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vult [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
ergo licitum est emere regimen [illegible]
[illegible] regimen [illegible] multo magis est
[illegible] aliquid spirituale [illegible] ergo
licitum est multo fortius emere spirituali
[illegible] ¶ Ad quod [illegible] quod licet dare
temporalia viris ut orent pro eis [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] vel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] in [illegible]
[illegible] spirituale [illegible] ad [illegible]
[illegible] hoc non licitum est [illegible]
inspirituale sub precio temporali. ¶ Ad
secundum [illegible] quod licet contingat
[illegible] eciam bona est [illegible]
[illegible] aut aliud non
est aliud quam [illegible] dare [illegible] tempora
lia [illegible] [illegible] est [illegible]

pro qua dantur spiritualia bona in
faciens elemosinas non cadit sub tribu-
to ergo non est simile de symo-
nia quoniam non potest aliquis inter-
rogari ... datis tempora-
libus que est quasi ... non potest
attingere ad deum ¶ Deinde queri-
tur si licitum sit dare vel recipe-
re pecuniam pro sepultura dicendum quod
sepulturam prout est officium quod
ipsum ad sacerdotem pertinet quod autem
licitum sit inde per consuetudi-
nem obtentam in ecclesia consuetudo
autem que orta est per ordinationem
prout sonat non est abolenda ergo
licite potest dari vel accipi | aut
dicatur ¶ Dicendum dicitur in quasi de symo-
nia non satis ubi dicit | quod pro sepul-
tura ecclesiastica et laici [illegible]
nulla tamen quam propter [illegible] date
tur ergo nec fuit obtentum eius
quoniam consuetudinibus suis [illegible]
cuius [illegible] quia [illegible]
temporis non [illegible]
autem ¶ Ad quod videtur est quod dicitur
in quasi de symonia ad apostolicum
regius accessit quod sacerdotes non
debent aliquid extorquere vel
petere ad sepulturam vel pro sepul-
tura symonia eius est sicut dicitur
in quasi ... in esse corpore | Sepul-
tura autem potest petere commen-
dato ... ubi est talis con-
suetudo tamen dicitur in illa dicitur ad
apostolicum sicut autem symonia
est vendere sepulturam mortuorum
ita symonia est vendere terram
ad sepeliendum mortuos dedicatam
non ... ephron qui ven-
didit abrahe agrum in quo erat
sepultura duplex in quo sepeli-

ebantur mortui ... sicut signum
intrinsecum venditio est ...
... ephron
precia data est ephron ...
ut dicit ... non esse ...
venditor quia potuit vendere mo-
numentum mortuorum videtur ergo quod
pecunia symoniace acquisit ¶ Dicen-
dum tamen quod vendidit temporale
est non ... ergo spirituale vel annexum
spirituali ergo non commisit sy-
moniam ¶ Item si commisit symoniam
ergo vendidit non vendendum ergo
Abraam emit non emendum ergo
commisit symoniam emendo sicut
ephron vendendo ¶ Item videtur
magis peccasse abraham quam ephron
quia ephron voluit ei dare gra-
tis agrum ad sepeliendum mortuum
suum et abraham noluit accipere
nisi pecunia mediante ergo scandali-
zavit eum et ita videtur magis
peccasse quam ephron ¶ Ad hoc di-
cunt quidam quod abraham emit
quendam agrum magnum in cuius
illa magna spelunca spelunca qua
sepeliebant mortuos | Sed non
dicunt quod emissent speluncam
illam cum universitate sicut cum aliquis
emit villam cum annexo est
ius patronatus alicuius ecclesie non
committit symoniam et ius patro-
cessit cum illa universitate sed
eadem ratione ephron non peccavit
vendidit cum agro et ideo illa cessit
sit spelunca ergo quod commuta-
tum est ei nomen ¶ Ad hoc
dicebat magister quod non legitur
quod ager ille ... fuit spelun-
ce vel circa speluncam illam duplex

ludicra vel consecrata fuerit si
antiquitus peccatum in illa spelunca du-
plici fiebat se sepeliri optan-
tes se reponebantur. Et tamen
filius dei redimebat illa spelun-
ca duplex. Et duas habebat man-
siones una superior in qua se-
peliebantur viri et alia inferior
in qua femine cum tamen non esset
tunc illa ludicra nec consecrata abra-
ham emendo nec ephron vende-
do commutatum est ei tamen nomen
quia descendit a statu prestantis
ad statum inferioris. Sicut cum
voluit dare gratis et postea
postea vendidit tali nomine eam
primo dicebatur ephron i. tanquam
maius postea dictum
est ephron i. inferior quia
fecerat eam tamen non intelligebatur
nomen secundum aliam solutionem
que dicit quod spelunca tunc fuerit
tamen tunc ludicra sic autem symo-
nia est vendere tamen ludicra
non est tamen sed potius ludicrum que
spiritualis est ita symonia est
in quibusdam nominibus cum symo-
nia est vendere tamen ludicrum
et quod ludicrum spirituale est
redolet multa venalia

Sedo queritur de symonia que
consistit in vendendo annexum
spirituali scilicet ius percipiendi
decimas. Circa quod queritur utrum
licitum sit vendere ius percipiendi
decimas aut committitur symonia
Et videtur quod non committitur symonia
quia milites emunt ius percipiendi
pro tempore vel diu et tamen est
aut pro tempore decima vel ...

decima vel duo decimas pro quali-
tate secundum diversas consuetudi-
nes diversarum regionum possunt
ergo milites hoc ius percipiendi
decimas ergo non est symonia
cum non vendunt ibi spirituale sub
spiritus. ¶ Contra ius percipiendi de-
cimas est annexum spirituali scilicet
ordini clerici cum clerici habent ius
percipiendi decimas secundum quod ...
...
decimas cum annexo ...
detinentes in aliis laicis ...
lant tunc ... quod symonia est
voluntas emendi vel vendendi spiritu-
ale vel annexum spirituali quod fit
manifestum et vendentur emere
ius percipiendi decimas. ¶ Sed quod
utrum possit vendi decime laicorum
sine symonia. Videtur quod non dicit
...
si quis aut episcopus ...
decimas atque ... ab laicis
...
...
...
...
... de symoniacis ...
... verum
... vel beneficio ...
... sale ... pecuni-
... ¶ Contra fructus de-
cimarum sunt res temporales vel
aut temporales cum possunt vendi
sine symonia ergo non est symonia
cum vendere vel emere decimas
¶ Secundo queritur utrum laici possint ...
... oblatas ... ecclesiarum
... possunt ...
... sub ...

laicorum detineantur ¶ Item obla
tiones quas ipsam offerunt
offerunt fratres sui adhuc offe
runt ut ipsos ducat sed non est
officium laicorum sed sacerdotum dice
re ipsos quod non est licitum ipsis lai
cis recipere oblationes ¶ Sed in ve
teri testamento prohibitum fuit ipsis ne
comederent panes sacros preter
quam aaron et filiis eius sed mul
to nobilius est quod offertur in
nova lege quam quod offerebatur in
veteri ergo non est licitum recipere
oblationes clericorum ¶ Item ob
lationes ille inquantum subiecte sunt
rebus temporalibus licitum autem est
eis sicut dicitur vendere temporalia ergo
licitum est recipere oblationes ¶ Item
quibus modis possunt dari decime
in feudo laicis alicui et unde
quod sic apparet quod dicitur alibi notatur
quod de illis intelligimus decimis que
laicis sunt concesse in feudo ante
tempus concilii lateranensis quoniam [illegible]
[illegible] que apud [illegible] est lege
[illegible] ¶ Item [illegible] in c.
decimis ad hoc ubi dicitur donationem de
cime quam aliquis canonicus lai
co concessit successores tenere
debent quam sacrum deo iure here
ditario possidere non est invitum
ipse esse contrarium ¶ Adhuc in
videndum est quod commendatum est
vendere vel emere ius percipiendi
decimas [illegible] autem ius percipien
di quod solis clericis debitum est
concessum debeant clerici spiri
tualis domini quod [illegible] dei est
sicut dicitur [illegible] ¶ Item
quod decime sunt tributa e
gentium animarum ¶ Adhuc non quod

aliter in concilio quod licet milites the
[illegible] ius percipiendi pro capi
[illegible] tamen sicut ius percipiendi de
cimas inquantum decime spiritua
les sunt non sunt tributa ege
ntium animarum sed tamen quemadmo
dum [illegible] qui tenet terras quod
[illegible] clericum aliquem clericum per
[illegible] ipsorum fructuum etc. Si non
queritur utrum possit [illegible] ius
percipiendi decimas emi vel vendi
tione aliquam vel [illegible]
[illegible] ut aliis partibus [illegible]
[illegible] quod non est [illegible]
percipiendi decimas [illegible]
[illegible] partibus [illegible]
[illegible] ordinem clericalem [illegible]
[illegible] non potest [illegible] ius per
cipiendi decimas [illegible] ¶ Adhuc
non quod quibus decimis [illegible]
est [illegible] fructus possunt ven
di vel emi vel clericis dari lai
cis [illegible] sed ius decimale ne
quaquam aliud [illegible] quod dicit [illegible]
de iure decimali [illegible] non de
ipsis fructibus fructus enim pos
sunt concedi [illegible] ipsis militi
bus alicuius [illegible] prelati
defensionem [illegible] vel [illegible]
[illegible] se [illegible] multi
tudinis [illegible] in regnis [illegible]
[illegible] ut decimas eorum laicorum
que possent [illegible]
[illegible] paganis [illegible] sed
[illegible] et [illegible]
[illegible] quam sed [illegible] in legis et
[illegible] quam [illegible]
[illegible] eorum [illegible]
[illegible] postea vel non [illegible]

vero etiam impugnaverit vel
privilegio abutatur non percipient
debite ipsis ipsas decimas. Ad
illud vero quod quilibet declaracionibus
dicendum est quod licet quibus laici ius per-
cipiendi oblaciones ecclesie licet tamen
est propter illas que sunt in altari
possunt tamen eis concedi decimas
vel advocacionem ecclesie vel aliquod
ius concessum est tamen quod illud
ius vendicet. ¶ Ad ultimum vero dicendum
est quod secundum quod dicitur in decretali decime
non possunt transire in feodum
laicale nec eciam in perpetuum. Ex
cessio est ipsis laicis alicuia
ius quoddam percipiendi fructus ad
tempus ad vitam eorum non ad ius
in hereditatis. Quod autem in ali-
quibus [illegible] transeunt ad heredes [illegible]
non concedat eciam commissione ecclesie
et [illegible] multitudine [illegible]
non [illegible] dicetur. ¶ Et ad
aliud illud videtur quod decime que
se erant laicis in feodum [illegible]
[illegible] est [illegible] datum
sunt [illegible] ecclesie [illegible]
ad tempus ut [illegible] tempore [illegible]
tis percipient fructus decimarum
sicut [illegible] habent ius [illegible]
tus non sunt [illegible] spirituale. Si
[illegible] [illegible] spirituale non possunt
[illegible] laici [illegible] ¶ Et

q°

unde quilibet [illegible] licitum sit vendere
decimas a laicis non vendere sit
[illegible] non aut licitum est emere
[illegible] licet vendere. Sed eciam
[illegible] cum [illegible] potest sit licet
vendi eciam [illegible] ¶ [illegible] non
possunt commutari [illegible] temporali
[illegible] licet vendi [illegible]
[illegible] in iuste possidere laici [illegible]
quod dicit [illegible] decimas [illegible]

non pertinet [illegible] canonica
[illegible] a laicis possidere
[illegible] Si vero non reddiderint
sciant se sacrilegii crimine committere
[illegible] non possunt vendere [illegible] licet
emere [illegible] ¶ Ad quod videtur quod pos-
sunt redimi [illegible] sicut dicitur
[illegible] ad [illegible] [illegible] de
[illegible] multum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in talibus sicut [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] decretis
[illegible] [illegible] possunt eas
[illegible] [illegible]
aut ad alias causas tamen [illegible]
[illegible] sicut [illegible] [illegible]
[illegible] vel [illegible] ¶ Ad aliud dicendum
est quod licet non sit licitum [illegible]
[illegible] emere vel vendere
licitum est tamen vendere [illegible]
quod [illegible] eciam illud [illegible] redimunt
[illegible] [illegible] impedimentum [illegible]
tollendo. ¶ Ad [illegible] dicendum
quod licet [illegible] non [illegible]
[illegible] spirituale [illegible] et
temporale [illegible] [illegible]
[illegible] spirituale non potest a laicis pos-
sideri [illegible] temporale
[illegible] laicus et [illegible]
[illegible] redimunt [illegible]
[illegible] ¶ Ad tamen [illegible]
[illegible] quod licet post [illegible]
[illegible] non possunt laici [illegible]
[illegible] ecclesie [illegible] propter [illegible]
tus decimarum in [illegible]
[illegible] ecclesie [illegible] sicut [illegible]
[illegible] tamen qui redimunt [illegible]
iuste redimunt. Hec autem [illegible]
aliquo tempore [illegible] ecclesie
[illegible] [illegible] [illegible] aut
[illegible] [illegible] potest laici [illegible]
fructibus decimarum propter illud [illegible]
[illegible] in [illegible] ¶ [illegible]

q°

si licitum est [illegible] decimas [illegible]

aliqua mercimonia certa et videtur quod si
post eum recipit decimas in aliis
militie detentis eas cum tamen
ille non habeat nisi mere possessio-
nem eas ultra quod fortius dimitti-
tur certum cum ille sunt decime.
¶ Tamen dicit Pascalis decimas que
laicorum dare symoniacum esse
nullus fidelium ignorat.
¶ Ex quo videtur quod non est simile in illis de-
cimis quas detinet laicus nisi
solum episcopus reddat licet redimere in aliis
non que sunt contra suam dioecesim
vel aliquis non pertinet ad suam
dioecesim non solum nisi reddat non est simo-
nia vel cum consensu vel vocati
eos esset in hiis que sunt mere
spiritualia vel annexa spiritualibus.

90 ¶ Item queritur utrum episcopus qui dat
prebendam alicui consanguineo tamen ea
consanguinitate si committat symoniam
et videtur quod non quia non recipit
aliquid temporale in pecunia conferendo spiritua-
le. ¶ Contra si aliquis daret prebe-
ndas nepotibus ut ipse episcopus haberet
fructus illarum prebendarum symo-
niacus esset. Similiter si episcopus daret pre-
bendam alicui ut ipse episcopus vel
aliquis alius laicus haberet fruc-
tum illius prebende committit sy-
moniam per idem. Si episcopus conferret consanguineo
prebendam intuitu con-
sanguinitatis ut ipse perciperet fructus.
¶ Item symonia committitur [illegible]
[illegible] [illegible] conferre [illegible]
[illegible]. ¶ Item Beda [illegible]
verbis [illegible] sunt qui gradum
vel gratiam in ecclesia spiritualem quidam non
largiente [illegible] percipiunt non
simplici intentione sed ut eis humana
[illegible] retributionis [illegible] sed
illi qui conferunt prebendas intui-
tu consanguinitatis non faciunt in-
tentione simplici vel intuitu dei
sed respectu alicuius temporalis vel
[illegible] quod committunt symoniam.
¶ Item dicit Gregorius quod quilibet episcopo-
rum qui confert decanatus consan-
guineis et decimat et precium pro
re eadem vendere si confert
prebende consanguineis licet symo-
niacum. ¶ Sed quod videt [illegible] preterea
quod erit symoniacum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] consanguineis ea quod tamen
[illegible] investitura [illegible]
ecclesie in [illegible] videtur dicere
aliud dicendum quod licet sit [illegible]
non tamen est symonia [illegible]
[illegible] spirituali pro temporali
[illegible] [illegible] non tamen
[illegible] [illegible] non est symonia.
Si non symoniacus quod non [illegible] dat
quod non [illegible] dicendum est
quod gravius est [illegible] quod [illegible]
[illegible] dat. ¶ Sed id non quod alia
[illegible] dicendum est quod non est simile
In una parte enim fit collatio
prebende intuitu [illegible]
[illegible] non fit intuitu [illegible] ipse
recipit eum cum confert consangui-
neo prebendam ut ipse consanguineus
percipiat fructus [illegible] non est
[illegible] quod consanguineus percipit
fructus collationis [illegible]
spectat aliquem. ¶ Sed [illegible] non
dicendum quod licet symoniacus sit con-
ferre prebendam amore pecunie
non tamen amore carnis [illegible] cum
fit amore pecunie intentio est
[illegible] ad [illegible] ad [illegible] [illegible]
aliquid vel aliud quod [illegible]
non [illegible] sic est cum fit amore
carnis [illegible] vel [illegible] [illegible]

eo cum conferunt. ¶ Ad tertium dicendum
quod illud quod dicit Beda intelligendum
est vel lucrum spirituale vel corporale
tantum propter gratiam sacre vel donum ad
eum spiritualitatis unde dicit ex ipso
intendit nec sperat munus se
culturos. ¶ Ad quartum dicendum quod illud
quod dicit Gregorius intelligitur ubi dantur
decime [illegible] laicis [illegible]
cum dicit et quamvis difficilius
cum ancilla [illegible] maior
[illegible] ¶ Deinde 90
queritur utrum ius patronatus possit
vendi et videtur quod sic est enim
ius quod pertinet ad laicos ius
autem pertinens ad laicos cum non
videtur esse spirituale nec annexum
spirituali tamen videtur sit in laicos
cadens quod sit spirituale cum annexo
tali ergo licitum est vendere vel emere
ius patronatus quod ad laicos pertinet
secundum quod diffinitur ius patronatus
potestas presentandi clericum ad beneficium
cum vacatio fiat ¶ Item in [illegible]
decime patronatus ubi dicitur quod in
quocumque est vendere ius patronatus
quod est spirituali annexum ad
quod dicendum videndum quod ius patronatus
ipse vendi ipse non potest ¶ Ad ob-
iecta in contrarium videndum est quod annexum
spirituali dicitur dupliciter [illegible] vel
spirituali sive quod precedit sicut est decime
percipiendi [illegible] hac cum est
annexum ordini clericali quod est
res spiritualis cui [illegible] precedit eius
ius percipiendi vel potest dici an-
nexum spirituali ante post sic
est de iure presentandi annectitur
cum spirituali [illegible] et
tamen eius ad quod [illegible] ergo
non sit annexum spirituali eo modo

quo ius percipiendi decimas
est tamen annexum secundum al-
terum modum ideo ipse vendi non
potest. ¶ Deinde queritur utrum possit 91
vendi cum universitate rerum
quod non [illegible] cum universitate nec
dici [illegible] vendi ergo quod
per illum vendi sed patronatus
est per illum [illegible] ergo ius
patronatus potest vendi sed ergo ius
patronatus ipse vendi non potest
non potest vendi in universo ¶ Item
non licet vendere [illegible] nulla
[illegible] ergo nec ius patronatus et
nulla [illegible] ¶ Item ius patronatus
in [illegible] est [illegible] sic nec
est vendi in universo ¶ Contra
in [illegible] decretum [illegible]
[illegible] ubi dicitur quod ius patronatus
cum universitate transit [illegible]
decime patronatus [illegible]
ubi dicitur quod villa non [illegible]
patronatus ad [illegible] potest [illegible]
dici [illegible] ius patronatus ¶ [illegible]
potest [illegible] [illegible] [illegible]
potest vendi [illegible] [illegible]
[illegible] cum quod adquirat ius
patronatus ¶ Ad quod videtur quod non
vendit ius patronatus tamquam
per [illegible] nec ipse ergo nec cum
alio vendi potest sed transit cum
universitate [illegible] [illegible]
[illegible] nulla [illegible] est ius pa-
tronatus propter [illegible] tamen [illegible]
dici [illegible] [illegible] ven-
ditis aliquis non attingit ius
patronatus ¶ Ad id non quod queritur utrum
possit concedi [illegible] dicendum
quod transit cum universitate [illegible]
[illegible] ad [illegible] ius pa-

uectus transfondorum emptorum
uel alios non ad quesitorum ipse
aut dari in feud' non pot sic
detinet in casu domine pranatis

Tercio queritur de hijs que
sunt spiritualiu rerum annexa
spiritualibus. Respondeo quod utrum
intellectus sit predicte questionis
et unde quod sit sic dubitatum
in Capitulo x., scandalum prelati
quod temporalibus non fecit collecte
et sicut per insulam qui erat in
illud respondeo dicitur x. Consulto

Consultum predicte est quod spiritualis
spirituale aut dimittere debet propter
scandalum aliorum veritatis cum
ante esset in periculo ubi autem
veritas vite esset in periculo non
est dimittendum propter scandalum
Si non pure de utilitate temporis
tenetur ad statum nisi aliquid ca-
dens intervenit impeditum et
tunc pondere illa conditione
prevalet secundum quod patet Si non
nulla constat condicio temporis
tene intervenit ut ad unum decre-
lare quantum pat dictante gratia
concilio salubri aliter veritas
vite esset in periculo. Si non non in-
tervenit obligacio sed contra con-
silium in casu pot. Respondet esse
preceptum cum expte quis est
preceptum implendum est Sed utrum
et secundum illud madatum adimple-
dum est secundum flatus non sunt
non quod transgrediens non adim-
pleat consilium Sed nunc adim-
plendum est quod preceptum est
alium non faciendum si voluptas
fictus esse secundum quod dicit in

evangelio nec reddit sicut de dif-
ferendo consilium propter preceptum ad
aliud. Ad aliud ergo videtur ut
quod cum consilium sit ipsum non conferendum
uel dandum nuncius vectum sed non se-
nenime sint uel mat eum contra veri-
tatis res unde subueniat est
scandalum nuncius vectum. Ad aliud
non videtur quod non depositi uti-
litati spirituali si nunc non implet
consilium Sed si non implet consilium
tunc eum dictaret spiritus dei q'
sunt condennat consilienda non
facienda eius eum dei sic non
uidet quantum est dese ut fiat
eorum quos meliori quomodo et
respiciendo et quod alius est de scan-
dalo activo et de scandalo passi-
vo Cum eum ingreditur religi-
onem ipso actu non scandalizat
alium tamen pat scandalizari si
refert utrum amabiliter uel gene-
ralitate Si generaliter q[illegible] non
est ita de scandalo oriundo
quantum ad se Sic eum dixit dominus
Sinite eos ecce sic veri si nec
generalitate ipsi bonis non pot
fi' salua tranquillitate veritate vitet
illud scandalum. Ad illud nec
quod aliud quod ille qui spiritu dei ducitur
non est sub lege videtur pot quod
sit intellectum quod non est sinus legis
ut et cominet faciat sed non apparet
hoc commune a lege i. [illegible]
lego tunc eum apparet sta-
tute possibili aliquando quod cum
non sit non intelligitur de lege quo
ad decla [illegible] sed quo ad que
dam ipse addita. Ad illud non

[illegible] aliq[ui] de discipulis nolle
et patrem sepelire p[ri]mum. Videt[ur]
q[uod] p[ro]pter hoc volunt. Dicitur dicendum
q[uo]d p[ro] parib[us] om[n]ib[us] aliis magis
bonum [com]munem [et] amori bono
[com]munio bonum alterius bono unde
[si] utrumq[ue] simul fieri no[n] pot[est]
p[re]ponere bonum maius bono
est aggrediendum minori bono
dimisso. ¶ Sed aut d[icitu]r in euang[eli]o
de dilectione p[at]ris [et] matris hoc p[ro]pte[r]
refert[ur] ad affectum carnale[m] q[uo]d
p[atet] p[er] hoc q[uod] dicit[ur] separare illud
aut q[uo]d dicit[ur] qui reliq[ue]rit patrem
et matrem meo [con]sil[io] contemplati[o]
accipit ad affectum etiam secundum
[con]dicione[m] delectus vel affectus retor
quetur. [Et] hoc no[n] intelligit[ur] illud
¶ Jer[onimi] ad Eliodorum licet parvulus
in collo pendeat nepos licet
sparso crine [et] scissis vestib[us] ubera
sua ostendat mater licet in limine
pater iaceat p[er] calcatum perge patrem
siccis oculis ad vexillum crucis
evola solum pietatis genus est
in hac re esse crudelem. ¶ Item ob
icietur [illegible] quib[us] rationabilia
natura [illegible] condedit quem
dat amicus qui [illegible] dimitte
[illegible] rediret. ¶ Jer[onimus] ad Furia[m] [illegible]
patrem tuum s[ed] si te [illegible] p[at]re[m] no[n]
repetat tu[m] dici scito carnis tamen
[illegible] q[ua]m d[omi]n[u]m ille s[u]um noluit
creatorem alienum [illegible] cauit [illegible]
audi filia, unde [illegible] ¶ Ad illud
aut q[uo]d obic[itur] q[uo]d ingredi religi
onem est de nobilitate vite p[ro]ceden
dum q[uo]d no[n] tam [est] de nobilitate vite
q[ue] [est] in p[re]ceptis s[ed] etiam q[ue] [est] in
[con]siliis [et] etiam [est] p[er]fec[tio] de su
p[er]fluendo p[at]rem sustentando in
digniu[m] p[at]ris in necessitate cum

non est maioris consolationis
q[ua]m aliud. ¶ Post aut[em] q[u]erit[ur] su
stentare patrem p[ro]p[ter] ut p[er] aliud
[con]tinuum sepelire. ¶ Deinde q[u]erit[ur] q°
an indifferenter dimittenda sint
p[ro]pter scandalum [et] loquitur [illegible]
de receptione vero in iudicio de
suspectione privatorum a prelatis
de communicatione ydolatrici. ¶ Primo
aut q[u]erit[ur] de receptione sum
mate alibi vel diffusius est
dictum. ¶ Q[u]erit[ur] ergo utrum licitum sit q°
repetere aliquibus cum scandalo
fratris que sua sunt. Videt[ur] q[uo]d
no[n] dicit enim Ap[osto]l[u]s omnia
michi licent s[ed] no[n] o[mn]ia expediunt
s[ed] licet licitum sit repetere sua
illis qui sunt [com]munem intendunt
[illegible] no[n] tamen unde expe
dicitur cum scandalo fratris [com]pone
dum cum est in ordine caritatis
bonum spirituale alterius bono temporali
p[re]fe[re]ndo. ¶ Item j. Cor. vi dicit apo[stolus]
iam delictum est in vobis q[uo]d iudi
cia habetis inter vos s[ed] h[oc] no[n] di
xit p[ro]pt[er] iudicium nisi q[uia] p[ro]pt[er]
scandalum q[uo]d oriebatur coram infideli
bus. Tunc sequitur quare no[n] ma
gis iniuriam accipitis unde
ergo secundum Ap[osto]l[u]m q[uo]d delictum est
repetere sua cum scandalo. [Ite]m dicit
¶ Item dicit Ap[osto]l[u]s j. Cor. viii si
esca fratrem meum scandalizat
no[n] manducabo carnes in eternum
s[ed] hoc sunt magis q[ua]m no[n] re
petere ergo no[n] est repetendum cum scan
dalo. ¶ Item quib[us] de labore
ut p[ro]ximus suus no[n] pereat s[ed]
retinendo [illegible] aliena [illegible]
ergo de labore no[n] tamen retine
at s[ed] ad hoc est repetitio in

iudicio ego possit repetere sua licet
ille qui detinet scandalizetur
Ratio eius ille est causa scandali
sed detentor propter sua malicia
¶ Item si homines non repeterent
sua propter scandalum occasione sump-
ta maior pars hominum raperet bo-
norum ergo multiplicarentur scan-
dala dissipareturque unitas et
ecclesie societas humane ¶ Item
bona collata intuitu / intuitu
dei ecclesiis deperirent ita
non possent [illegible] bonis spiri-
tualibus studium est [illegible] ¶ Item beatus
thomas cantuariensis bonis spiri-
tualibus ¶ quia videbat esse liber-
tatem ecclesie repetiit res ec-
clesie etiam cum scandalo regis
ergo exemplo illius licitum est
est etiam expediens repetere
res suas vel esse licet alius scan-
dalizetur qui eas detinet ¶ Item
tamen quando de generali scandalo
propter eum generale scandalum non
repetit etiam decimas que tamen
debentur ei debent tamen videtur
quod non sit licitum repetere cum scan-
dalo generali ¶ Item aliquando sub
tractione predicatoris propter scanda-
lum generale multo ergo fortius
repetitio rerum suarum dimitten-
da est propter scandalum generale
¶ Ad quod videtur quod mihi videtur
quod non sit licitum repetere etiam
cum scandalo bona sua vel
bona esse aliis eum distinguitur
bona esse quedam veritatis que est
[illegible] malum [illegible] propter [illegible]
caritatis Prima est [illegible]
malorum secundum quam [illegible]
malis [illegible] efficiuntur peiores

occasione sumpta per ecclesiam Secunda
est consolatio infirmorum de
[illegible] eum si non licet eis re-
petere sua inquantum infirmus eum
data sit ad temporalia ad consolatio-
nem tamen ad sustentationem [illegible]
[illegible] bona eius sub capite non
[illegible] ac nunc multa causa de religi-
osis [illegible] in [illegible] per [illegible]
eis temporalia que non licet repetere
Tertia est quia negatur utrum ille [illegible]
repetentur scandalizabitur [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] de quibus
scandalizatur Quarta est zelus
iustitie sicut in libro [illegible] cantu-
rien qui repetebat res ecclesie
etiam faciebat regem et prelatos
scandalizari ad [illegible] qui
zelo iustitie ductus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] etiam faciebat illos [illegible]
in anima [illegible] [illegible] in ipso actu
[illegible] [illegible] illos [illegible]
[illegible] [illegible] quod iustitia non est
dimittenda pro morte [illegible]
proximi Quinta est veritas esse
[illegible] que dissipatur si non
licet [illegible] repetere sua Sexta
est pax esse temporalis
que est [illegible] propter pacem
[illegible] [illegible] [illegible]
que [illegible] [illegible] legi [illegible]
[illegible] Septima que [illegible] est
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
di [illegible] Sed [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] repetere que [illegible] sunt [illegible]
cum scandalo passivo cum
scandalo aut activo vel dicen-
do vel faciendo [illegible] [illegible] ad

hoc quod repetat sua non impedit
rest(itutionem) prout ¶ Distinguendum ergo quod
si repetens aut repetit bona
intentione aut cohibitione vel
aliorum sed repetit cupiditate vel
temporalis precium est. Si non cohibitionis
intentione et assunt alie condiciones
que dicende sunt licet impedit
repetitio nec est contrarium dicto quod dicitur
in Luce 6 que tua sunt ne repe
tas de diffinitione non intendens unice
petendo. Et Gregorius cum circa
terre nobis itineris vehiculis imponit
quidam dum ea rapiunt solummodo
sunt tollerandi quidam vero servata
equitate prohibendi non tamen so
la cura ne nostra subtrahantur
sed ne rapientes non sua semet
ipsos perdant. Plus enim raptoribus
debemus metuere quam rebus irra
tionabilibus in hijac illa cum non rap
ta morientes amittimus cum
illis non sunt conditionibus ordinem
si corrigi studeat post propriam
animus videre sunt. Talis autem
est intentio bona aut potest repe
te non debita ad hoc potest ulterius
scandalizare pertinaciam sit gra
tia proximi tollere et hoc etiam
modo non licet. Si vero intentio
sit bona et modus debitus
cum aliis circumstanciis licitum
est repetere sua in iudiciali vel in
iudicio. ¶ Ad obiecta non in contrarium
dicendum quod licet scandalizatur
proximus de sua prosperitate non
tamen hoc repetitio dimittenda
est nec preponitur alicui bonum tempora
le bono spirituali sed ergo hoc cum
est bonum spirituale ut sit iustitia
in proximo lucrum aut non est

nisi reddat unicuique quod suum
est et ideo sibi sive fiat bonum
spirituale preponitur temporali ¶ Ad
secundum quod malo non velit esse
iniustus iustus unicuique esset si cederet
dicit ei quod detinet iniuste. Secun
dum quod si nolit esse iniustus cum
intentu iustitie generalis confirma
de se etiam faciendum et prudenti
cum bonum que bonus iudicandum
et hoc etiam non spirituale bonum pre
ponitur temporali. Si vero non esset
proximum iustitie generalis nec pertinet
iuvans in proximis indigeret pro
primus velle cum ea res non
non indigeret nec ipse nec ipse
nec proximus forte in tali casu
non esset repetendum sed magis dan
dum hic proximus peccaret ipsos
aliorum rerum detinendo et cum
quod manendo esset ad penitentiam de
eo quod detinuit ipse proximus
quibus quam res amitteret proinde
quod alius aut mediante et in
mobilibus bonis mobilibus
¶ Ad illud vero quod obicitur per illud quod
dicitur ab apostolo iam omnino delic
tum est in vobis. Videtur quod loqui
tur de deceptione cum scandalo
activo et quo delictum est repe
tere. ¶ Ad tamen simile dicendum
quod non dicit apostolus si esurierit fra
ter meus scandalizatur eius sed dicitur
est si esca non scandalizat tamen
de scandalo activo datum est
intelligi etiam non est simile de
hoc quod aliquis sua repetit non
cum scandalo est activum nisi
ius indebite repetatur vel cum
ipse sibi appareat quod quia et ibi si

repetit in iudicio contencio-
sum vene status in summa re-
rum iudicia debet potest enim esse
in statu talis persone in qua no-
nullam perfectionem signat in co-
muni vel in particulari si tamen
concedit eis usus si stat in si-
mile de iudicio iudex professi-
onis potest compellere ad satisfaciendum
servato ordine iuris ut in summa
respective continetur ¶ Si vero queratur
de scandalo quale passivum pre-
videri aut commissione vel
petitionibus non ledit libertas ec-
clesie spiritualis tunc dimittendum
est propter scandalum quale ¶ Si non
leditur libertas spiritualis tunc ad
sunt considerandum est utrum magis
de est leso illius libertatis spiritu-
alis an scandalum quale vel
secundum hoc huiusmodi est iudicare
¶ Augustinus loquens de personis in summo
dicit petendum de sicut illis iube-
mur preceptis quas superius dictum
est ¶ Si quis tibi tunicam tollere
voluit iudicio tecum contendere
dimitte ei et pallium vero ei non
est enim pecuniario debitori
dimittere debitum sed ei qui red-
dere voluit nolentem ut velit con-
litigare sicut dicit dominus ut ait
apostolus non oportet litigare ¶ Item
quantum de suspectione procurationum
utrum licitum sit accipere sumptus
ut accipiendi sunt enim scan-
dala passivus aliquis subditus
et videtur quod sit ¶ sumptus enim de-
licent vane sequentibus in super-
alibus quod non est secundum minimus

tentum si quod scandalizatur aliquis
hoc non sunt filiatu ipsum licet
quod sunt in expediens accipere
sumptus ne ipsi detineant quam ali-
cuius est ¶ Sed contrarium videtur per hoc
quod dicit apostolus .i. Cor. ix. bonum
mihi est magis mori quam ut gloria-
mea quis evacuet evacuaret
autem gloriam dicit si acciperet sump-
tus pro predicatione et sic dat in-
telligere quod ei expediebat acci-
pere sumptus ac etiam hiis quibus sca-
dalum erat ¶ Item dicit apostolus alibi
non sumus usi hac potestate
sed omnia sustinemus ne offen-
diculum demus evangelio Christi quod
hoc dicit offendiculum evangelio
Christi non quod accipiendi erant
sumptus procurationum propter scanda-
la passivus ipsorum subditorum
¶ Item dolet aliis videtur quod non tenetur
esse scandalum activum sed etiam
passivum dicitur enim ne offendi-
culum ponamus ¶ Item cum circa
quintus utrum aliquis sacerdos re-
licta missa et dispensata possit
scandalum facere videtur quod non
dicitur enim per illud Roman. xiv
non carnis causa perdere offendi-
culum gl. carnis causa offendi-
culum ponere est dispensatum quedam
rerum agere si ei qui homo dispen-
sationis non licet scandali occasionem
pulchre sed qui perlig occasionem scan-
dali scandalizat quod sacerdotium
rerum licita missa et dispensata
aliquis scandalizare ¶ Item

scandalum est dictum vel factum minus
rectum sed quod est bonum et discretum
non est minus rectum ergo non est
scandalum sic declaratione con-
firmatum definitionis supradicte
¶ Ad quartum videtur quod licitum fuit apostolo
et tunc licitum est scandalum [illegible]
alia accipere sumptus ab aliis
quibus seminabat | dominus enim dixit
in evangelio dignus est operarius a suo
et dicitur in glossa super i. Cor. ix. nega-
tis et carnalis vos hic potest habere
ut quis vendit [illegible] laborant
nolunt tamen apostolus propter scanda-
lum cavendum intendit qui erat
avari erat habet libertate argu-
endi accipere sumptus | unde propter
illo non competebat accipere sed
non propter hoc peccabat alii acci-
piendo nec etiam apostolus peccasset
accipiendo sed non tantam perfectionem
egisset qui non [illegible] in moderate
sunt seminantes peccant non
tamen in moderate eis debent ¶
¶ Ad quintum dicitur ad Cor. ne of-
fendiculum demus evangelio ex quo videtur quod licite
fuit propter pseudos qui colorem
habent occasionis magne
dei sumptus si apostolus acciperet et
ita daret impedimentum evan-
gelii ne libere curreret | licet autem
non fuit propter hoc quod accipere sumptus
debitos a subditis sit [illegible]
licet ipsi sua pravitate scanda-
lizarentur secundum autem est insipienti-
bus nisi non sunt debiti [illegible]
cum non habent [illegible] contra scan-
dali passim ¶ Ad sextum non quod liber
[illegible] faciendo aliquid nisi bonum
et discretum scandalizat | unde
[illegible] discreta dicitur duplex uno

modo sunt dicitur bonum in quibus ac-
tus circumstantiis convenientibus
que necesse sunt nisi et ad alium
et hoc modo semper verum discretum
non est scandalizare sine scan-
dali accepti culpa | alio modo dici-
tur discretum quod nisi bonum est
sed non [illegible] circumspectum nec forte
[illegible] sicut videtur dicitur i. Thess.
v. omnia probate quod bonum est te-
nete ab omni specie mali | et hoc
modo agere discretum potest esse cau-
sa quod placet accipere scandali
ei qui non sed bene discretum
[illegible] ratio nichilominus aliud [illegible]
coram deo non [illegible] ¶ Item
[illegible]
[illegible] apud deum [illegible]
tamen [illegible] malum
[illegible] aliquem [illegible]
[illegible] scandalizari [illegible] quid agere
debent sit illi unde [illegible]
fiat ei contra suam dicitur [illegible]
[illegible] Ecce [illegible] testis meus
[illegible] ¶ [illegible] dicat [illegible]
[illegible] verba laudancium sine [illegible]
[illegible] semper [illegible]
[illegible] si mea non in [illegible]
bonum quod dixit [illegible] magnam
tristitiam [illegible]
si mea non invenit male [illegible]
[illegible] homines [illegible] in magna
[illegible] letitia [illegible] quid
cum si non omnes laudat [illegible]
[illegible] demonstret [illegible]
paulum dicentem gloria nostra hec est
[illegible] unde quod sufficiat [illegible]
[illegible] ¶ Item augustinus [illegible]
[illegible]
quod [illegible] sola [illegible] dei
[illegible] non accipit ¶ Sed [illegible]

dus dixit petrus licz liberi essent
filii ne forte scandalizemus eos
vade ad mare etc. Ex exemplo ergo
illius non sufficiat ipsa causa
sed tollenda est occasio scandaliza
di in aliis secundum quod possibile est
¶ Ad quod videtur facere hoc quod dicit
augustinus nobis necessaria est vita nostra
aliis fama nostra ideo quantum in
se est de illis satisfaciendum qui
malum suspicantur ostendendo in
tencionem suam renunciando spe
mali ratione cuius scandali in
aliis secundum quod est impossibile. Si nec
ad hunc non potest eis satisfacere
dolendum est quia illi peccant eum
gregorius vocandi sunt et cum ille
admonendi eis quod satis fecimus
dis omnibus debemus ¶ Si autem satis
fieri pluri pertinacitate volunt
scandalizari qui in eius as
picitur dominus dicens Sinite illos
vos et dicit gregorius exponens id
Mt xv cum omnibus tam [illegible]
placere studeas si fieri potest quod possibile
est si nos in nobis caritatem
erga adierentes servare cupimus
et nobis eam perire non sinamus illa
eum auctoritas omnia mihi licent sed
non omnia expediunt de illa co
mestione intelligitur unde non expe
diebat cum scandalo infirmorum
comedere et dicit gregorius sacius
esse fame mori quam de ydolaticio
mensa intelligitur cum scandalo.
¶ Sed nunc hoc est secundum si ordo
non sinat quod manducet permittet
se mori fame nunc sibi ma
lum proposito ergo quod non habet quod
comedat nisi ydolaticium si come

dat scandalizat proximum si non
comedat moritur fame sed ipse
se interficit sed peius est interfice
re quam scandalizare proximum ergo
primum est eligendum ¶ Videtur quod non
comparatio peccatum ubi peccatum sed pena
pro peccato sine sensu et mors corpora
lis minus malum est quam scandali
zare proximum Si ergo aliquis non
habet quod comedat nisi ydo
laticium debet comedere debet tamen fa
cere quantum in se est ut non scandalizet
proximum unde debet in publicis pro
testari quod si non comedat morietur
fame et tunc non debet esse occasio ruine
alterius ¶ Deinde queritur de opere
iusticie utrum dimittendum sit ali
quando propter scandalum vicitur autem
iusticie est impossibile iusticie
severitatem ut puta in corrigendo
delinquente unde quod non alie
num est veritas iusticie non est dimit
tendum propter scandalum passivum
Unde dicit gregorius Si de veritate sca
ndalum sumitur utilius permittitur na
sci scandalum quam veritas relin
quatur et sic est de veritate iusticie
ergo non est dimittendum opus iu
sticie propter scandalum passivum
Si ergo in licentius incorrigi
biles et contumaces corrigendi sunt
Si ergo multitudo est in culpa vel
principes non dimittendum est opus
iusticie ¶ Contra cum multitudo est
mea vel principes declinandum est
severitati sicut dicit augustinus contra
epistolam parmeniani et habetur in parabola de zizania
¶ Item augustinus ad aurelium cum multi
tudine severitate agendum est et ma
gis monendo quam minando seve

ritas aut corrigenda et imperata pru
dentie ergo dimittendum est opus
iustitie aliquid propter scandalum ¶ Sicut
augustinus contra epistolam parmeniani
morbos plurimi occupaverunt unde
aliud est quam dolor gementium
¶ Quomodo videtur quod dimittendum est
opus iustitie quod est reddendo
unicuique quod suum est ¶ Responsio
iustitie quod est in penis affligendis
¶ Illud iustitie opus est in reddendo
unicuique iudicium adhuc quod vir
propter hoc quod suum est / nutrire
quoque ergo de voluntate inquirendo
et dimittendum propter scandalum sicut dicitur
... sed veritas ipsa que est
in penis statuta illa aliquando potest
suspendi propter pericula que evenire
possunt in communione quando princeps
vel multitudo est in causa propter scis
ma quod potest contingere sicut dicit
contra epistolam parmeniani
in .2. libro dicit enim quod tunc
quando crimen notum et omnibus
execrabile apparet ut nullos
gravius vel tales habeat defenso
res per quos possit scisma con
tingere non dormiat severitas di
sciplinae ... ergo sensu si pax
scisma ... superfedendum est
severitati disciplinae non propter hoc
dimittitur severitas iustitie quando
velit ... quod suum et
... est ... reddat sed sus
pendit propter maius periculum vitan
dum ... instando et
adulando ... dissolvere di
stinguitur ... aliquo
modo ... severitas
iustitie sive disciplinae ... alia

quadam auctoritate precium quod fa
ciunt defendunt admodum hereti
corum ... includere ... ydolatri
... dicit hec vero augustinus corpo
ralis ... atque ... car
nale quod committunt medicinale
quadam super faciosa temerita
te intuitu nec ... honore
nec gravi ... causam ... ¶ Si
ue non defendunt ... et
tunc ... vel aliud malum
... propter hoc dissimulare ca
... multitudo ¶ Sed augustinus
... cogat ... in
venire medietas ... fo
menta morborum ... in
... ubi ... dissensionum
scissuras ... aut ...
... periculum sed plurimorum stra
ges ... et aliqua
severitati ut maioribus sanandis
malis caritas sincera sub
veniat recta

Septimo queritur quid sit fa
ciendum propter scandalum vi
tandum utrum teneatur homo dare
... si videat proximum
scandalizari ... et videtur
quod sic quia tenetur ... dare
... corporale proximi
ne scandalizetur ¶ Item si vide
at proximum mori corporaliter tenetur
ei dare quod habet ... dimittat
eum mori corporaliter sed in infini
tum peius est mors spiritualis
quam corporalis ¶ Si non scanda
lizatur mors spiritualis ergo tenetur
dare ... propter scandalum
vitandum ¶ Item tenetur vitare
scandalum ... pro peccato

salua triplici utilitate sed salua est
triplex utilitas licet dicat regula
ergo tenetur dare rem suam propter
vitandum scandalum proximi pro-
ximi ¶ Item tenetur omittere aliquod
opus uirtutis propter scandalum uitandum
ergo fortius conferre sed dare rem
suam est opus uirtutis magis ta-
le ergo tenetur dare rem suam propter
scandalum vitandum ¶ Ad hoc di-
cendum quod quando tenetur dare
rem suam propter scandalum vitandum
non universaliter. sed distinguendum
petens aut petit racionabiliter aut
irracionabiliter. Si irracionabiliter non
tenetur dare duplici de causa
una est bonum publicum ad
quod pertinet ut omnium res non tur-
bentur hec ratio alia est ut re-
primatur temeritas petencium quod
ulterius peterent et scandali-
zari fingerent. Si racionabiliter
tunc petit necessitatem distinguendum
quia aut in publica necessitate magis
quam ille et tunc non tenetur dare
duplici de causa. una est ordo
caritatis alia est ut temeritas pe-
tencium reprimatur aut sunt magis
in necessitate quam tu aut in simi-
li illi aut necessitate si sic vel
sic distinguendum aut persona illa
vere dare alicui quam sibi magis
indiget et tunc non tenetur dare
propter predictam causam ut reprimatur
temeritas petencium et propter bonum
publicum ad quod pertinet ut quis
dispenset rem suam prout melius
potest aut cui indiget racionabiliter
petens quam petit et propter
illa ...

nec persona cui vel aliter dispen-
sare tunc dico quod ego debeo
dare si probabiliter credo quod scan-
dalizare videm ¶ Ad dictum
autem primus dicendum quod illud quod dicit
quod homo tenetur dare sua ut vitet
ruinam proximi spiritualem intelligendum
est in casu sed non ubi propter alias
circumstancias ¶ Ad secundum dicendum
quod mors corporalis proximi
magis est in evidenti de morte
non spirituali non ita constat cum
sit in impossibilis nobis non constat
ita de morte spirituali sicut de mor-
te corporali quod adhuc tenetur
plus rem suam dare homo pro mor-
te corporali vitanda de qua non
presumitur nec cum scias quod sicut
vicinus scandalizatur nec presumimus
quod ita deceptus debeat scandali-
zari ¶ Ad tertium dicendum quod non
est salua utilitas unde inequaliter
tamen magis cum dicit homo plus
pendere consensus quam aliquis et hec
ad utilitatem non pertinet sed condic-
tat ordo caritatis ¶ Ad quar-
tum non dicendum quod in aliquo casu
tenetur homo facere opus uirtutis propter
scandalum proximi vitandum sicut
in aliquo casu tenetur homo di-
mittere propter scandalum vitandum

Ultimo queritur utrum petrus
scandalizavit gentiles
dispensando caritatem cum judeis
et videtur quod sic quia cogebat
gentes iudaizare ut dicit
apostolus quod eiusdem facto suo minus
vero vita instabiliat ... principiis
vivere aliis ergo scandalum dedisset

intaine scandalizabat / cum una
fidei qd e contrarium quam in ma mors
ergo peccabat mortaliter ¶ Item re
prehensibilis erat ut dicit apostolus
qd pro aliquo peccato non spiritualis nisi
quod scandalizabat in una fidei
ergo peccabat mortaliter ¶ Item dicit
glossa quod ipse faciebat contra veritatem
evangelii ergo peccavit mortaliter
¶ Contra confirmatus erat a virtute ex alto
ergo non peccavit mortaliter ¶ Item super
illud locum Matthaei xvi tibi dabo cla
ves regni celorum dicit glossa quod
si tunc dimisso ... meo loco
non dimissi ¶ ... tunc eum ... se
a gentilibus ... claves ... la
confirmatus erat a virtute ex alto ergo
tunc non in veniebat locum contra
meo ergo non peccabat ¶ Item ex ca
ritate ... cum iudeis
confirmabat se eis simulans se id
sentire ... alibi ... fidei
... sed ... facit ergo ...
illud ex caritate erat ergo non pec
cabat ille sed ¶ Ad ... dive
solutiones ... Item ... angelus
sed cum dicit quod apostolus eum ...
... ista tria scilicet quod Petrus sepa
ravit se a gentilibus ... comedit
cum iudeis ... taliaria
... reprehendentes a Paulo ... iudei
videntes ... sum reprehendi
... facilius separet se a lega
libus quia volebat eos ducere
ad spiritualem vitam ut ... ex
quod ... erant ... spirituales simula
cione ergo fecit Petrus quod quod
fecit voluit se reprehendi ut
videntes iudei ... sum reprehe
hendi ... desinerent
legalium ... illa ... sunt
sunt cum simulacio ... que aliquid

facienda est ad utilitatem ... sic
fecit Iehu simulans se esse ydo
latram ¶ ... ergo ... in illo non
peccavit Petrus dicit autem ista
solutionem fuisse augustinus contra
Porphyrium ... quam Petrus in
... soliditate a Paulo ...
... ¶ ...
... secundum ... gentes ... iudaizare ...
iudeorum ... ¶ Ad secundum dicendum
quod reprehensibilis erat id est dolevit
reprehendi ... non ...
¶ Ad ... secundum ... quod non fa
ciebat contra veritatem evangelii
id est ... non peccavit genti
les ... faciendi contra
veritatem evangelii ¶ ... augustinus
non dicit quod ... est ... simu
latione ...
... Petrus erat reprehensibilis
... quod non recte ambularet ad
veritatem evangelii ... aliquid
non quia ... discretio ...
... dicit ergo quod non rec
te ambulant ... non ... dis
crete ... tamen ... vita ...
peccavit ¶ Sed ... iudeis
... quod dicit ... eum
publice ... quia publi
ce peccavit ... contra
... in fide ... publi
ca ... publica ... cor
rectione ¶ Item in glossa super illud
ad Galatas ii ... quod Petrus
... illa legalia non ...
... sed ... quando ...
eis sed ... in eis ...
... non quia ...
legalia sed quia gentiles suo
exemplo iudaizare cogerit

sz pdictu hoc poss obici d paulo
q ipe pdicauit q circucidit thy-
motheum ut uotu psolueret | ute-
tib sic l[egi]tur xxi Actuu iam eni
fuit p[ro]mulgatu eua[n]geliu aplo[rum]
lingua diuulgatu fuit | q nichil
a[n]i[m]is impediret nisi ut abstine-
rent ab ymolatis simulacror[um] et
suffocatis sanguine [et] fornicatione [et]c
ergo iam cessisset legalia et
dicit aplus no uidet q aplus
ista face debet uita peccauit ead
de causa qua petrus si ergo de aplo
uidet q no peccauit similiter nec
de petro ¶ Ad qd dicendu q
dam q no peccauit uenialiter
tradita glo que dicit reprehensi-
bilis erat i indignus reprehensione
p aliis tamen no ipse illa uoca-
tione que ponit in glo. uel
quia ponit paganis copauit sz
modo q peccauit i fecit | aliquid
coquus esse corpo p[ro] in aliis ppter
corpo indiscrecionem h[oc] dico nam
recte ambulasse ad ueritate eua-
gelii qr p hoc possent iudaizare
attendere | aut duplici mitis eu-
uangelii ut quantu ad ea que
credenda sit et imitanda in eccle-
sie ambulant | ad ueritate euan-
gelii et hoc est | ad se quantu ad
fructu in aliis ut in gentilibus
sz. q tunc no ambulant ad ueritate
euangelii et hoc nos ipu pet
tamen non aliud e quam mathez
petri dedisse nec e sile de pau-
lo qui thimotheu circumcidit ut
tenetz uotu psoluit hoc enim fe-
cit no q ipse ipse ponet in le-
galibus sz ut tamquam
ydolatria gentium dampnare
crederetur [et]c

¶ [illegible] de peccato gule quod cum scolaribus
commisit in ebrietate ibidem
¶ De [illegible] ebrietatis ibidem
¶ Si a taberna [illegible] potest esse ebrietas
quando permittitur et in consuetudine et non
sunt parati ibidem
¶ [illegible] de peccato [illegible]
[illegible] et non cum luxuria ibidem
¶ Sequitur de luxuria et prima que est differentia 380
¶ Utrum actus extra matrimonium sit
malum et peccatum [illegible] ibidem
¶ Utrum omnis luxuria sit mortale
peccatum 383
¶ [illegible] fornicatio dicatur peccatum in
corpus 384
¶ [illegible] in tali casu de condicione luxurie
peccati [illegible] plus [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] tactu
et osculis ibidem
¶ Utrum peccatum luxurie sit maius
aliis peccatis et [illegible] assignatur
[illegible] 387
¶ Utrum [illegible] dicatur in peccato
luxurie vel [illegible] 386
¶ [illegible] cum luxuria [illegible]
[illegible] medio [illegible] castitatis
et [illegible] de [illegible]
[illegible] ex [illegible] ibidem
¶ [illegible] sint [illegible]
luxurie et [illegible] dicuntur
fornicatio adulterium stuprum [illegible]
[illegible] peccatum contra naturam ibidem
¶ Utrum [illegible] sit
[illegible] luxurie et [illegible] corrupta
[illegible] et non [illegible] a corrupta
voluntaria [illegible] vel cor-
rupta violenta [illegible]
amittat [illegible] 381
¶ Utrum sit [illegible]
fornicatio [illegible] et [illegible] sine
baptismo in [illegible] et [illegible] 388
¶ [illegible] de capitalibus peccatis sequitur
de [illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible] glose [illegible] et non
[illegible] dubitabilibus
[illegible] 389
[illegible] de [illegible]
[illegible] et luxurie
et [illegible]
dubitabilibus [illegible]

¶ Sequitur de peccato actuali prout
dividitur in peccatum ex infirmitate,
ex ignorantia et ex malicia et sunt
in peccatis [illegible]
et primo [illegible] :
[illegible] dicto et
[illegible] 397
¶ Utrum peccatum [illegible]
[illegible]
peccatum ex infirmitate ignorantia
et malicia 396
¶ Utrum peccatum ex infirmitate sit
maius quam ex ignorantia et
ex malicia maius quam ex infir-
mitate vel ignorantia 391
¶ Sequitur in speciali de peccatis que proveniunt
ex infirmitate scilicet carnali quarum
prima est simplex fornicatio, adulterium,
stuprum, incestus et peccatum contra naturam
et primo de fornicatione [illegible]
[illegible] fornicatio simplex [illegible]
cum soluta sit peccatum mortale in
[illegible] actu [illegible] 398
¶ [illegible] de peccato carnis [illegible]
carnalis [illegible] dicatur
fornicatio 391
¶ Utrum fornicatio sit maius vel minus peccatum
quam alia peccata carnis 399
¶ Sequitur de adulterio utrum adulterium
[illegible] aliena [illegible]
[illegible] 399
¶ Utrum [illegible]
tale peccatum [illegible] adulterium vel
[illegible] ibidem
¶ Utrum adulterium sit maius peccatum 400
¶ Utrum pena adulterii sit mortis
et qua pena debet puniri ibidem
¶ [illegible] de adulterio [illegible]
[illegible]
¶ Utrum [illegible] sit [illegible]
[illegible] vel [illegible]
[illegible] assignatur [illegible]
[illegible] 401
¶ Utrum [illegible]
[illegible] peccatum mortale vel [illegible] veniale 402
¶ Utrum [illegible] peccat [illegible]
[illegible]
[illegible] 404
¶ Utrum in matrimonio [illegible]
[illegible]
[illegible] peccat [illegible]
vel [illegible] 405
¶ Sequitur de stupro quid est stuprum differentia 407
¶ Utrum stuprum sit adulterium ibidem
¶ Utrum stuprum dicatur [illegible] 406
¶ Utrum [illegible]
[illegible] ibidem

¶ Sequitur de raptu quid est raptus diffinitur folio 6
¶ Utrum raptor possit ducere eam quam rapuit et an peccat secundum iura canonica folio
¶ Utrum pena incurrat qui participat in rapiendo et que est huiusmodi pena ibidem
¶ Utrum raptor cum pena incurrat et an habeat penam licet cum rapta ad ecclesiam confugit ibidem
¶ Sequitur de incestu quid est incestus diffinitur folio 9
¶ Utrum incestus sit maius peccatum ibidem
¶ Utrum incestus sit maius peccatum quam adulterium folio 9
¶ Utrum tempore legis licuit duobus fratribus eandem ducere uxorem et an peccaverunt ducendo duas sorores vel non et quare tunc non peccaverunt et modo folio 9
¶ Utrum peccent contrahentes in gradu consanguinitatis vel affinitatis folio 10
¶ Sequitur de sacrilegio quod committitur inter personas illegitimas quarum una est in sacris ordinibus constituta vel voto continentie per professionem
¶ Utrum copula carnalis cum eiusmodi personis sit peccatum folio 10
¶ Utrum incestus qui fit ratione cognationis spiritualis proximitatis vel cognationis sit maior quam qui fit ratione consanguinitatis vel affinitatis carnalis folio 11
¶ Utrum mulier que emisit votum castitatis solempne peccet reddendo debitum post matrimonium contractum folio 12
¶ Sequitur de peccato contra naturam quod est maius inter peccata que sunt contra infirmitatem carnis et fit duplex uno faciendo corruptionem per illicitum tactum seipsum sine ... et dicitur mollicies alio fit ... alia persona ... cum alia persona et fit tripliciter ... masculus cum femina ... 2o cum masculus masculo ... 3o cum ... masculus vel femina bestiam vel alterum ... peccatum ... est maius ... in ... modis peccandi sit maior ... folio 13
¶ Utrum peccatum contra naturam ... sit obligatus ad maiorem penam ... infirmatus ... consensit ... cum participibus cum ... a peccato folio 13
¶ Utrum vir et mulier ... vel alia ... non ... reddere debitum ... non possit ... reddere ... debitum ... folio 14
¶ ... de peccato ... pignoracionis
¶ Utrum actus mali pignoracionis ... sit peccatum folio 14
¶ Utrum actus qui fit per ... peccatum ... folio 16
¶ Utrum actus malus pignoracionis in se perpetratus sit peccatum folio 14
¶ Utrum actus malus pignoracionis facti perpetratus sit peccatum ibidem
¶ Utrum actus pignoracionis ... ad penam ... non ... folio
¶ Et de quibusdam casibus qui sunt pignoracionis ... tam maiores ... mortem ... pignoracionis acciderunt ... ibidem
¶ ... de peccato ... carnis quod est ... pignoracionis quod est ... de peccato quod est ... sine malicia quod est ... quod est peccatum in spiritum sanctum folio 19
¶ ... sit peccatum in spiritum sanctum et ad mortem folio 21
¶ ... peccatum in spiritum sanctum ... desperatio ... presumptio ... impugnatio ... veritatis agnite invidentia fraterne gratie obstinatio et impenitentia finalis folio 22
¶ Utrum hoc peccatum ... additione possit dici peccatum in spiritum sanctum folio 26
¶ ... presumptio et ... peccatum in spiritum sanctum folio 27
¶ ... peccatum in spiritum sanctum dicitur irremissibile ibidem
¶ Sequitur de desperatione que est ... peccatum in spiritum sanctum
¶ Utrum desperatio sit peccatum ... peccatum est ... ad bonum ... cum ... a bono ... folio 28
¶ Utrum desperatio sit ... peccatum cum ... folio 29
¶ Utrum desperatio possit esse cum ... infernum vel non ibidem
¶ Utrum desperatio sit ... dei ... desperans putat deum nolle ... non posse tamen non posset omnia folio 30
¶ Utrum desperatio maneat in dampnatis et in actu ita quod ... actu ... ibidem

¶ Remundi compellendi sint soluere
decimas parochiales vel alia que
solebant soluere pagani habitantes
in domibus vel terris que sciscitantur
emptas ab ecclesie lix
¶ Utrum Iudei possint habere Iudeos
vel paganos in subditos lx
¶ Secundo de peccatis per recessum
a debito cultu divine ma-
iestatis, primo de hereticis scis-
maticis et apostatis contra
in ista divisione quia heresis recedit
a fide ecclesiastica pro toto,
scisma sicut recessus ab uni-
tate ecclesie per inobedienciam
pertinaciam, per apostasiam sicut
temerarius recessus a bono re-
suscepto sicut fit in clericis
in sacris constitutis qui clericatum
postponunt vel matrimonium
contrahunt in ipsis divine
maiestatis quia heresis est
male credendo per heresim, vel
ab unitate capitis vel sic ab-
strahendo per scisma, vel honorem
clericatus sumendo per apostasiam
¶ Et primo quid heresis quid sit et unde
dicatur lx
¶ In quo est differencia heresis a symonia scis-
mate et apostasia lxi
¶ Et ad quod genus sit capitalium
peccatorum heresis reducatur an ad superbiam
sive vanamgloriam vel avariciam lxii
¶ Utrum heresis sit vicium aut peccatum lxiii
¶ Utrum heresis sit maius peccatum quam ac-
cipere an sit magis quam scisma ib
¶ Et quid proprie quod proprie est
heresis speciale lxiv
¶ Utrum heresis ostendatur circa non cre-
dibilia vel sit circa credibilia que
pertinent ad articulos fidei ib
¶ Utrum heresis opponatur fidei formate
vel informi lxv
¶ Utrum nate sint heresis etc lxvi
¶ Utrum cum hereticis sit communicandum vel non ib
¶ Utrum heretici sint tollerandi lxvii
¶ Utrum cum aliquo tempore in quo non sine
heretici vel in magistri lxviii
¶ Utrum revertentes ab heresi sint reci-
piendi et quomodo ib
¶ Secundo de scismaticis, primo quid est scisma ib
¶ Utrum scisma gravius heresi lxix

¶ Utrum scismatici habeant potestatem
ecclesiasticam sicut ordinis et ex-
communicationis lxix
¶ Utrum scismatici de congregant
et de sacramentis habeant ib
¶ Utrum ordinati a scismaticis re-
cipiant ordinem et ordinis exe-
cutionem lxx
¶ Utrum cum scismaticis sit communicandum
in sacramentis ib
¶ Et que est pena scismaticorum et
pena sit puniendi lxxi
¶ Secundo de apostasia, primo quid est apos-
tasia et quomodo distinguitur ab he-
resi et scismate ib
¶ Et quid dicendum de apostata lxxii
¶ Utrum omnis apostata sit infamis lxxiii
¶ Utrum obediendum sit principi fidelibus
principe domino apostata et an
omnis apostata sit excommunicatus vel
excommunicandus ib
¶ Utrum clericus apostata privetur
beneficio clericali lxxiv
¶ Tertio de peccatis in quibus fit iniuria
cultui divino aliquid cultui in-
debitum vel alicui cultum indebito
¶ Secundo de peccatis in quibus fit iniuria
contra cultum divinum, per superstitionem sacrilegii
et contingit per divinaciones et sortilegia
primo quid est divinacio diffinitio lxxv
¶ Et quot sunt species divinacionis et quis
sit causa divinationis et assignantur quinque
species, mathematica, maleficium, sorti-
legium, augurium et presagium lxxvi
¶ Utrum divinacio sit licita lxxvi
¶ Utrum divinacionibus sit fides ad-
hibenda lxxvii
¶ Tercio de pena qua divinatores
puniendi sint ib
¶ Utrum divinatores qui sit acto
vel a diabolo an etiam sit pectus
in investigatione de rebus furtivis
~~de~~ ablatis per inspectionem astrolabii
et similia aptacione lxxviii
¶ Et an pena pertinet quod aliquis
medicinalis et doctus et cum
divinatione confidant morbis ~~furtive~~
~~quod sint medicus doctus~~ speciali
¶ Et an liceat uti divinatoribus qui
sunt per magicos sortilegos ib

sicud factum videtur per ymaginem
pannicelis

Item an licitum sit dicere aliquam carmina
vel scripturas in collacionibus libros
pagina in sanitate hominis vel alicuius
alius ib

Secundo de sortibus quid et quot sunt diffinicio lxxx

Utrum licitum sit per sortes ib

Utrum sortiendo sit temptare deum ib

Utrum in tempore quo viuat premissio
sortes sed fuit tempore legis lxxxi

Utrum exemplo apostolorum utendum
sit sortibus in electionibus et aliis
factis ib

Quare plus laudat sortilegium
in populo israelitico quam diuinum ib

Utrum sortilegium sit maius peccatum
quam infidelitas et apostasia ib

Item de penis quibus sit in iniuria
comminanda divina et ecclesia
sacrilegia Secundo de penis quibus sit
in iniuria (…) ecclesie et
ut que vel placare (…)
sine (…) sed est in ypocrisi
aut (…) constituti
(…) in symonia aut
violacione sacrorum sed cum sacrilegio
de quibus tribus sequitur primo de ypocrisi
deinde de symonia et sacrilegio
primo quid est ypocrisis lxxxii

Utrum ypocrisis sit peccatum mortale
peccatum an aliud veniale ib

Utrum causa mortis est velle
in (…) et an ypocrisis sit
se malum lxxxiii

Utrum ypocrisis sit magis mala et
capitale peccatum quod innanis gloria ib

Utrum ypocrisis sit maius peccatum lxxx

Utrum aliquis possit se simulare esse
malum vel ypocrita lxxxiiii

Item quot sunt species ypocrisis ib

Item utrum opponatur quare ib

Quare deus tam detestatur
hoc peccatum et ypocritas magis quam
alios quam innata et pena lxxxvi

Utrum species ypocrisis irre-
mediabilis et incurrabilis ib

Utrum sit species vel ipsa ypo-
cras a quibus consistit ib

Secundo de symonia quod nomen dicitur
ab eo lxxxvi

Unde est symonia diffinicio ib

Sed et quibus modis committitur lxxxix

Utrum iudex ecclesiasticus sit aliquam
munera accipere et si recipit
utrum indicando sit symoniacus ib

Utrum licitum sit uniente obsequio
obtinere spirituale beneficium xc

Utrum aliquis possit pro se petere ecclesiam
vel dignitatem vel aliquod beneficium eccle-
siasticum et aliis prebendas fiat abbas
vel ordinem vel beneficium sit symonia ib

Utrum liceat aliquid dare pecuniam
pro iudicio vel matrimoniale
male si sacerdos noluit facere
sine precio xci

Utrum sacerdos possit cantare missam
pro pecunia xcii

Utrum licitum sit pactum pro missa
celebranda vel dare in dotem ib

Utrum liceat dare religiosis dare
bona temporalia ut obsequia ib

Utrum liceat dare vel recipere pecuniam
pro sepultura xciii

Utrum liceat vendere ius percipiendi
decimas sine symonia ib

Utrum possit vendi decime laycis
sine symonia ib

Utrum layca possit recipere oblaciones
datas ecclesiis ib

Utrum possit dari decime a sacerdote
laycis alicuius xcx

Utrum licitum sit redimere decimas
a laycis ib

Utrum licitum sit episcopo emere decimas
ab aliqua vicina ecclesia ib

Utrum episcopus qui dat prebenda alicui
consanguineo tamen cum consanguineus
(…) committat symoniam xciiii

Utrum ius patronatus possit vendi ib

Utrum ius patronatus possit vendi cum
universitate ib

Utrum lex ponatur pro pena xcvi

non est lesio [illegible] adeptum sed
ad partes quia diuisa sunt persona patris
et matris eius. Ad tertium dicendum quod
separatio dat vtrumque partem totaliter et in co-
tinuis dat esse vtrumque esse actu vnum quia
suppositum quod haberet subsisteret homo ve-
re in natura humana deberet ipse ac-
cipere verum personam. Ad quartum dicendum
quod communis dicitur ipse destruitur quod existit
ex hoc quod persona [illegible] suppositum personam
si persona vbi assumpsisset hominem
[illegible] Sed ipse etiam dicit
quod sunt. quod impeditur ne fiat et quod
persona diuina que assumpsit humanam
naturam impedit quod natura humana
propriam personalitatem non dicitur con-
stituisse personam quamuis ipse
[illegible] non est hic [illegible]. Nec
diuinitas inquit [illegible] coniunctionem
sunt tamen [illegible] in vna natura vnio
cum [illegible] non est [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod sit
[illegible] quando [illegible] sufficit
[illegible] [illegible] Cum
[illegible] quod in [illegible]
[illegible] quod diuina natura [illegible]
[illegible]

Odklejono w XI 1963
(tekst przylegał do deski